
EDWARD
LORRAINE
WALTER
πάντα ῥεῖ

ΔΙΩΝΟΣ ΚΑΣΣΙΟΥ ΚΟΚΚΗΙΑΝΟΥ
ΡΩΜΑΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

DIONIS CASSII COCCEIANI
HISTORIA ROMANA.

CUM ANNOTATIONIBUS

LUDOVICI DINDORFII.

VOL. II.

LIPSIAE.

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXIII.

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΑ.

Τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραξε, μετὰ δὲ τοῦτο γράμ-
ματα παρὰ τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν βουλὴν λαβὼν
ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ ἐν ᾗ ὅ
τε Λέντουλος ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Κλαύδιος ὁ Γάϊος a. u.
τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσαντο, καὶ οὐ πρότερον τοῖς ὑπά- 705
τοις αὐτὰ ἀπέδωκε πρὶν ἐς τὸ συνέδριόν σφας ἀφι-
κέσθαι, μὴ καὶ ἔξω που λαβόντες αὐτὰ ἀποκρύψων-
ται. ἐπὶ πολὺ μὲν γὰρ καὶ ὣς ἀνέσχον, οὐκ ἐθελή- 2
σαντές σφας ἀναλέξασθαι· τέλος δὲ ὑπό τε Κυΐντου
Κασσίου Λογγίνου καὶ ὑπὸ Μάρκου Ἀντωνίου δη-
μαρχούντων ἠναγκάσθησαν αὐτὰ δημοσιεῦσαι. Ἀν- 3
τώνιος μὲν οὖν ἐν τούτῳ τότε τὸν Καίσαρα εὐεργε-
τήσας ἀντιλήψεσθαί τε πολλὰ καὶ ἐπὶ μεγάλων καὶ
αὐτὸς αἰωρηθήσεσθαι ἔμελλεν· ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τά
τε ἄλλα ὅσα ποτὲ καλῶς τὸ κοινὸν ὁ Καῖσαρ ἐπεποιή-
κει ἐνεγέγραπτο, καὶ ἀπολογισμὸς ὑπὲρ ὧν ᾐτιάζετο.
καταλύσειν τε τὰ στρατόπεδα καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκστή- 4
σεσθαι ὑπισχνεῖτο, ἂν καὶ ὁ Πομπήιος τὰ αὐτά οἱ
ποιήσῃ· ἐκείνου γὰρ τὰ ὅπλα ἔχοντος οὐδὲ ἑαυτὸν
δίκαιον εἶναι ἀναγκασθῆναι αὐτὰ ἀφεῖναι ἔλεγεν, ἵνα
μὴ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐκδοθῇ. διαψηφίσεως δὲ ἐπὶ τού- 2
τοις οὐ κατ' ἄνδρα, μὴ καὶ δι' αἰδῶ ἢ καὶ φόβον
τινὰ παρὰ τὰ δοκοῦντά σφισιν ἀποφήνωνται, ἀλλ'

ἐν τῇ ἐπὶ τάδε καὶ ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ βουλευτηρίου μετα-
στάσει γενομένης, τὸν μὲν Πομπήιον οὐδεὶς ἀπαλλαγῆ-
ναι ἐκ τῶν ὅπλων ἐψηφίσατο, ἐν γὰρ τῷ προαστείῳ τὰς
δυνάμεις εἶχε, τὸν δὲ δὴ Καίσαρα πάντες πλὴν Μάρ-
κου τέ τινος Καιλίου καὶ τοῦ Κουρίωνος τοῦ τὰ γράμ-
2 ματα αὐτοῦ κομίσαντος. περὶ γὰρ τῶν δημάρχων οὐ-
δὲν λέγω, ὅτι μηδὲ ἐν ἀνάγκῃ τινὶ μεταστῆναι ἐποι-
ήσαντο, ἅτε καὶ ἐξουσίαν ἔχοντες εἴτε ἐβούλοντό τινα
γνώμην συμβαλέσθαι εἴτε καὶ μή. ἔδοξε μὲν οὖν
ταῦτα, οὐ μὴν καὶ κυρωθῆναί τι αὐτῶν οὔτε ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὔτε ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ὅ τε Ἀντώνιος
3 καὶ ὁ Λογγῖνος ἐπέτρεψαν. ἀγανακτησάντων δὲ ἐπὶ
τούτῳ τῶν ἄλλων καὶ ψηφισαμένων τὴν ἐσθῆτα ἀλ-
λάξασθαι, κῦρος μὲν οὐδὲ τοῦθ' ὑπὸ τῶν αὐτῶν
ἔλαβεν, ἡ μέντοι γνώμη συνεγράφη καὶ τὸ ἔργον τὸ
ἀπ' αὐτῆς ἐγένετο· πάντες γὰρ παραχρῆμα ἐξελθόν-
τες ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ τὴν στολὴν μεταβαλόντες
ἐσῆλθον αὖθις καὶ περὶ τιμωρίας αὐτῶν ἐβουλεύοντο.
2 ἰδόντες δὲ τοῦτ' ἐκεῖνοι τὰ μὲν πρῶτα ἀντέπραττον,
ἔπειτα δὲ φοβηθέντες, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Λέν-
τουλος ὑπεξελθεῖν σφισι πρὶν τὰς ψήφους διενεχθῆ-
ναι παρῄνεσεν, εἰπόν τε πολλὰ καὶ ἐμαρτύραντο,
κἀκ τούτου μετὰ τοῦ Κουρίωνος καὶ μετὰ τοῦ Και-
λίου ἀπῆραν πρὸς τὸν Καίσαρα, βραχὺ φροντίσαντες
3 ὅτι ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ διεγράφησαν. τότε μὲν οὖν
τοῦτ' ἐγνώσθη, καὶ τοῖς ὑπάτοις ταῖς τε ἄλλαις ἀρ-
χαῖς ἡ φυλακὴ τῆς πόλεως, ὥσπερ που εἰώθει γίγνε-
σθαι, ἐπετράπη· ὕστερον δὲ ἔξω τοῦ πωμηρίου πρὸς
αὐτὸν τὸν Πομπήιον ἐλθόντες ταραχήν τε εἶναι ἔγνω-
4 σαν, καὶ ἐκείνῳ μὲν καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς στρατιώ-
τας ἔδωκαν, τὸν δὲ δὴ Καίσαρα τήν τε ἀρχὴν τοῖς
διαδόχοις παραδοῦναι καὶ τὰ στρατεύματα ἐντὸς ῥητῆς

ἡμέρας ἀφεῖναι, ἢ πολέμιον ὡς καὶ τἀναντία τῇ πατρίδι ποιοῦντα εἶναι ἐψηφίσαντο.

4 πυθόμενος οὖν ταῦτ' ἐκεῖνος ἔς τε Ἀρίμινον ἦλθεν, ἔξω τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς τότε πρῶτον προχωρήσας, καὶ συναγαγὼν τοὺς στρατιώτας ἐκέλευσε τόν τε Κουρίωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας σφίσι τὰ πραχθέντα διηγήσασθαι. γενομένου δὲ τούτου προσπαρώξυνεν αὐτούς, ἐπειπὼν ὅσα ὁ καιρὸς ἀπῄτει. καὶ μετὰ τοῦτο ἄρας ἐπ' αὐτὴν ἄντι- 2
κρυς τὴν Ῥώμην ἤλασε, πάσας τὰς ἐν ποσὶ πόλεις ἀμαχὶ προστιθέμενος, τῶν φρουρῶν τῶν μὲν ἐκλιπόντων αὐτὰς ἀσθενείᾳ, τῶν δὲ τὰ ἐκείνου ἀνθαιρουμένων. αἰσθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Πομπήιος, καὶ ἅμα καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πᾶσαν παρὰ τοῦ Λαβιήνου μαθών, ἔδεισεν. οὗτος γὰρ ἐγκαταλιπὼν τὸν Καί- 3
σαρα ἐξηυτομόλησε καὶ πάντα οἱ τὰ ἀπόρρητα αὐτοῦ ἐξήγγειλε. θαυμάσειε μὲν οὖν ἄν τις ὅτι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀεί ποτε τιμηθείς, ὥστε καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις στρατοπέδων, ὁπότε ἐκεῖνος ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἴη, ἄρχειν, ἐποίησε τοῦτο· αἴτιον 4
δὲ ὅτι αὐτός τε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν περιβαλόμενος ὀγκηρότερον τῆς ἡγεμονίας διάγειν ἤρξατο, καὶ ὁ Καῖσαρ παρισούμενόν οἱ αὐτὸν ἰδὼν οὐκέθ' ὁμοίως ἠγάπα. τήν τε οὖν μεταβολὴν μὴ φέρων καὶ φοβηθεὶς ἅμα μὴ πάθῃ τι, μετέστη.

5 ὁ οὖν Πομπήιος ἔκ τε τῶν περὶ τοῦ Καίσαρος αὐτῷ λεχθέντων, καὶ ὅτι ἰσχὺν ἀξιόμαχον οὔπω παρεσκεύαστο, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει, τούς τε ἄλλους καὶ αὐτοὺς μάλιστα τοὺς στασιώτας, τόν τε πόλεμον ὀκνοῦντας μνήμῃ τῶν τε τοῦ Μαρίου καὶ τῶν τοῦ Σύλλου ἔργων καὶ ἀπαλλαγῆναι ἀσφαλῶς αὐτοῦ βουλομένους εἶδε, μετεβάλετο, καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν 2

Καίσαρα Λούκιόν τε Καίσαρα συγγενῆ αὐτῷ ὄντα
καὶ Λούκιον Ῥώσκιον στρατηγοῦντα αὐτεπαγγέλτους
ἀπέστειλεν, εἴ πως τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἐκφυγὼν ἔπειτ'
3 ἐπὶ μετρίοις τισὶ συμβαίη. ἀποκριναμένου δὲ ἐκεί-
νου τά τε ἄλλα ἅπερ ἐπεστάλκει, καὶ ὅτι αὐτὸς τῷ
Πομπηίῳ διαλεχθῆναι ἐθέλοι, τοῦτο μὲν οὐχ ἡδέως
οἱ πολλοὶ ἤκουσαν, δείσαντες μὴ καὶ κατὰ σφῶν τι
4 σύνθωνται· ἐπεὶ μέντοι οἱ πρέσβεις ἄλλα τε πολλὰ
ἐπαινοῦντες τὸν Καίσαρα ἔλεγον, καὶ τέλος οὔτε τι
κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πείσεσθαί τινα καὶ τὰ στρατεύματα
αὐτίκα ἀφεθήσεσθαι προσυπισχνοῦντο, ἥσθησαν, καὶ
πρός τε ἐκεῖνον τοὺς αὐτοὺς αὖθις πρέσβεις ἔπεμψαν,
καὶ ἠξίουν ἐπιβοῶντες ἀεὶ καὶ πανταχοῦ καὶ ἀμφοτέ-
6 ρους ἅμα αὐτοὺς τὰ ὅπλα καταθέσθαι. φοβηθεὶς οὖν
διὰ ταῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο ὅτι πολὺ
τοῦ Καίσαρος, ἄν γε ἐπὶ τῷ δήμῳ γένωνται, ἐλατ-
τωθήσεται, αὐτός τε ἐς Καμπανίαν πρὶν τοὺς πρέ-
2 σβεις ἐπανελθεῖν, ὡς καὶ ῥᾷον ἐκεῖ πολεμήσων, προ-
απῆρε, καὶ τὴν βουλὴν ἅπασαν μετὰ τῶν τὰς ἀρχὰς
ἐχόντων ἀκολουθῆσαί οἱ ἐκέλευσεν, ἄδειάν τέ σφισι
δόγματι τῆς ἐκδημίας δούς, καὶ προειπὼν ὅτι τὸν
ὑπομείναντα ἔν τε τῷ ἴσῳ καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ τοῖς τὰ
3 ἐναντία σφίσι πράττουσιν ἕξοι. πρὸς δ' ἔτι καὶ τὰ
χρήματα τὰ δημόσια τά τε ἀναθήματα τὰ ἐν τῇ πό-
λει πάντα ἀναιρεθῆναι προσέταξεν αὐτοῖς ψηφίσα-
σθαι, ἐλπίζων παμπληθεῖς ἀπ' αὐτῶν στρατιώτας
ἀθροίσειν. τοσαύτην γὰρ εὔνοιαν αὐτοῦ πᾶσαι ὡς
εἰπεῖν αἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεις εἶχον ὥστε, ἐπειδὴ
ἤκουσαν αὐτὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπικινδύνως νο-
σοῦντα, σωτήρια αὐτοῦ δημοσίᾳ θύσειν εὔξασθαι.
4 καὶ ὅτι μὲν μέγα καὶ λαμπρὸν τοῦτ' αὐτῷ ἔδοσαν,
οὐδ' ἂν εἷς ἀντιλέξειεν· οὐ γάρ ἐστιν ὅτῳ ποτὲ ἄλλῳ,

ἔξω τῶν μετὰ ταῦτα τὸ πᾶν κράτος λαβόντων, τοιοῦ-
τόν τι ἐψηφίσθη· οὐ μὴν καὶ ἀκριβῆ πίστιν τοῦ μὴ
οὐκ ἐγκαταλείψειν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐκ τοῦ κρείττονος
φόβον εἶχεν. ἐγνώσθη μὲν δὴ ταῦτα περί τε τῶν 5
χρημάτων καὶ περὶ τῶν ἀναθημάτων, οὐκ ἐκινήθη
δὲ οὐδέτερα· πυθόμενοι γὰρ ἐν τούτῳ τόν τε Καί-
σαρα μήτε τι εἰρηναῖον τοῖς πρέσβεσιν ἀποκεκρίσθαι
καὶ προσεγκαλεῖν σφισιν ὡς καὶ καταψευσαμένοις τινὰ
αὐτοῦ, καὶ τοὺς στρατιώτας πολλούς τε καὶ θρασεῖς 6
εἶναι καὶ πᾶν ὁτιοῦν, οἷά που φιλεῖ περὶ τῶν τοιού-
των ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγέλλεσθαι, κακουργήσειν,
ἐφοβήθησαν, καὶ σπουδῇ τὴν ἔξοδον, πρὶν ἅψασθαί
τινος αὐτῶν, ἐποιήσαντο.

κἀκ τούτου καὶ ἐς τὰ ἄλλα ὁμοίως πάντα θορυ- 7
βώδης σφῶν καὶ ταραχώδης ἡ ἀνάστασις ἐγένετο. οἵ
τε γὰρ ἐξιόντες, ἦσαν δὲ πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ πρῶτοι
καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἱππάδος καὶ προσέτι καὶ τοῦ
ὁμίλου, λόγῳ μὲν ἐπὶ πολέμῳ ἀφωρμῶντο, ἔργῳ δὲ 2
τὰ τῶν ἑαλωκότων ἔπασχον· τήν τε γὰρ πατρίδα καὶ
τὰς ἐν αὐτῇ διατριβὰς ἐκλιπεῖν καὶ τὰ ἀλλότρια τείχη
οἰκειότερα τῶν σφετέρων νομίζειν ἀναγκαζόμενοι δει-
νῶς ἐλυποῦντο. οἵ τε γὰρ πανοικησίᾳ ἀνιστάμενοι 3
τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς οἴκους τό τε ἔδαφος τὸ πατρῷον ὡς
καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν εὐθὺς ἐσόμενα ἀπέλειπον, καὶ
αὐτοὶ οὕτω τὴν γνώμην, ἄν γε καὶ περισωθῶσιν,
εἶχον ὡς κἀν τῇ Μακεδονίᾳ τῇ τε Θρᾴκῃ κατοική-
σοντες· τὴν γὰρ τοῦ Πομπηίου διάνοιαν οὐκ ἠγνόουν.
καὶ οἱ κατὰ χώραν τούς τε παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας 4
τά τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καταλείποντες ἔχειν μέν τινα
ἐλπίδα τῆς πατρίδος ἐδόκουν, πολὺ δὲ δὴ τῶν ἑτέ-
ρων, ἅτε καὶ ἀπὸ τῶν φιλτάτων ἀπαρτώμενοι, διττῇ
τε τῇ τύχῃ καὶ ἐναντιωτάτῃ παραβαλλόμενοι, χαλε-

5 πωτέρως ἀπήλλασσον· τὰ γὰρ οἰκειότατα τῷ πολε-
μιωτάτῳ σφῶν ἐκδόντες ἔμελλον ἐθελοκακοῦντες μὲν
αὐτοὶ κινδυνεύσειν, προθυμούμενοι δὲ ἐκείνων στε-
ρηθήσεσθαι, καὶ προσέτι φίλον μὲν μηδέτερον,
ἐχθροὺς δὲ ἀμφοτέρους ἕξειν, Καίσαρα μὲν ὅτι μὴ
καὶ αὐτοὶ κατέμειναν, Πομπήιον δὲ ὅτι μὴ καὶ ἐκεῖνα
6 συνεπηγάγοντο. ὥστε καὶ ἐς ἀμφίβολον καὶ ταῖς γνώ-
μαις καὶ ταῖς εὐχαῖς ταῖς τε ἐλπίσι καθιστάμενοι τοῖς
τε σώμασιν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκειοτάτων σφίσιν ἀπ-
εσπῶντο καὶ τὰς ψυχὰς δίχα διῃροῦντο.
8 ταῦτα μὲν οὖν οἱ ἐξορμώμενοι ἔπασχον, οἱ δ'
ὑπολειπόμενοι διαφόροις μὲν ἀντιπάλοις δέ τισι καὶ
αὐτοὶ παθήμασι συνεφέροντο. οἵ τε γὰρ ἀπὸ τῶν
προσηκόντων σφίσιν ἀποζευγνύμενοι, οἷα τῶν τε
προστατῶν στερισκόμενοι καὶ ἐπαμῦναι αὑτοῖς ἥκι-
2 στα δυνάμενοι, τῷ τε πολεμίῳ ἐκδιδόμενοι καὶ ἐν τῇ
ἐξουσίᾳ τοῦ τῆς πόλεως κρατήσοντος ἐσόμενοι, αὐτοί
τε ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῶν ὕβρεων καὶ τῶν σφαγῶν
ὡς καὶ γιγνομένων ἤδη ἐταλαιπώρουν, καὶ περὶ ἐκεί-
νων οἵ τε ὀργήν σφισιν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ἔχοντες
τὰ αὐτὰ ἐπηρῶντο καὶ οἱ συγγνώμην τῆς ἀνάγκης
3 ποιούμενοι τὰ αὐτὰ ἐδεδίεσαν. καὶ τὸ λοιπὸν πλῆ-
θος σύμπαν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μηδεμία αὐτοῖς συγ-
γένεια πρὸς τοὺς ἀφορμωμένους ἦν, ὅμως ἐλυποῦντο
μὲν καὶ ἐπ' ἐκείνοις, οἱ μὲν γείτονας οἱ δὲ ἑταίρους
πολύ τε ἀπὸ σφῶν ἀφήξειν καὶ πολλὰ καὶ ἄτοπα καὶ
δράσειν καὶ πείσεσθαι ἐλπίζοντες· πολλῷ δὲ δὴ μά-
4 λιστα ἑαυτοὺς ὠλοφύροντο· τάς τε γὰρ ἀρχὰς καὶ
τὴν βουλὴν τούς τε ἄλλους τούς τι δυναμένους πάν-
τας, οὐ γάρ πω εἴ γέ τις αὐτῶν ὑπολειφθήσεται ᾔδε-
σαν, τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ σφῶν ἐξισταμένους
ὁρῶντες, καὶ μήτ' ἂν ἐκείνους, εἰ μὴ πάνυ πολλὰ

καὶ δεινὰ αὐτῇ ἐπήρτητο, φυγεῖν ποτε ἐθελῆσαι λογιζόμενοι, καὶ αὐτοὶ ἔρημοι μὲν ἀρχόντων, ἔρημοι δὲ 5
συμμάχων γιγνόμενοι, πρός τε τὰ ἄλλα πάντα παισί τέ τισιν ὀρφανοῖς καὶ γυναιξὶ χήραις ἐῴκεσαν, καὶ τὰς ὀργὰς τάς τε ἐπιθυμίας τῶν ἐπιόντων καὶ πρῶτοι … τῆς τῶν προτέρων παθημάτων μνήμης, οἱ μὲν αὐτοὶ πειραθέντες, οἱ δὲ καὶ ἐκείνων ἀκούοντες ὅσα καὶ οἷα ὅ τε Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ἐξειργάσαντο, μέ- 6
τριον οὐδὲν οὐδὲ ἐς τὸν Καίσαρα ὑπώπτευον, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείω καὶ δεινότερα, ἅτε καὶ βαρβαρικοῦ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὄντος, πείσεσθαι προσεδόκων.

οὕτως οὖν δὴ πάντων αὐτῶν διακειμένων, καὶ 9
μηδενός, ἔξω τῶν προσφιλῶν πῃ τῷ Καίσαρι δοκούντων εἶναι, ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ποιουμένου, καὶ ἐκείνων δὲ πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν τρόπων, ἃς οἱ πλείους πρὸς τὰ παρόντα σφῶν λαμβάνουσιν, οὐ φερεγγύῳ πίστει θαρσούντων, οὐδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον ὅση μὲν ταραχή, ὅσον δὲ καὶ πένθος ἐν τῇ τῶν τε ὑπάτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνεξορμωμένων σφίσιν ἐξόδῳ ἐγένετο. τήν τε γὰρ νύκτα πᾶσαν ἀναγκαζό- 2
μενοι καὶ περιφοιτῶντες ἐθορύβουν, καὶ ὑπὸ τὴν ἕω πολὺς μὲν πρὸς τοῖς ἱεροῖς οἶκτος, καὶ γὰρ ἑκασταχόθι περιιόντες εὐχὰς ἐποιοῦντο, πάντας αὐτοὺς ἐλάμβανε· τούς τε γὰρ θεοὺς ἀνεκάλουν καὶ τὰ δάπεδα κατεφίλουν, ὁσάκις τε ἐξ οἵων περιεγένοντο ἀνηριθμοῦντο, καὶ ὅτι τὴν πατρίδα, ὃ μηπώποτε ἐτετόλμητό σφισιν, ἐξέλειπον ὠδύροντο· πολὺς δὲ καὶ περὶ 3
τὰς πύλας θρῆνος ἦν· οἱ μὲν γὰρ ἀλλήλους τε ἅμα καὶ ἐκείνην ὡς καὶ τελευταῖον ὁρῶντες ἠσπάζοντο, οἱ δὲ ἑαυτούς τε ἐθρήνουν καὶ τοῖς ἐξιοῦσι συνηύχοντο, καὶ οἵ γε πλείους ὡς καὶ προδιδόμενοι κατη-

ρῶντο· πάντες γὰρ καὶ οἱ ὑπομένοντες παμπαιδὶ καὶ
4 παγγυναικὶ παρῆσαν. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἐξωρ-
μῶντο, οἱ δὲ προέπεμπόν σφας· ἄλλοι τε ἐνεχρόνιζον
καὶ πρὸς τῶν γνωρίμων κατείχοντο, καί τινες περι-
βάλλοντες ἀλλήλους ἐπὶ πλεῖστον συνηρτῶντο. ἀκο-
λουθοῦντές τε τοῖς ἐξορμωμένοις οἱ ὑπομένοντες ἐπὶ
μακρότατον ἐπεβοῶντό τε ἅμα αὐτοὺς καὶ κατῴκτι-
ζον, ἄγειν τέ σφας ἢ καὶ ἐκείνους οἴκοι μένειν ἀξι-
5 οῦντες ἐπεθείαζον. κἀν τούτῳ ὀλολυγὴ ἐφ' ἑκάστῳ
αὐτῶν πολλὴ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων καὶ δάκρυα ἄπλετα
ἐγίγνετο· τὴν μὲν γὰρ τοῦ κρείττονος ἐλπίδα ἥκιστα,
ἅτε ἐν τοῖς τοιούτοις ὄντες, τὰ δὲ δὴ πάθη πρότερον
μὲν οἱ καταλειπόμενοι, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἀφορμώμε-
6 νοι προσεδέχοντο. εἴκασε δ' ἄν τις αὐτοὺς ἰδὼν δύο
τε δήμους καὶ δύο πόλεις ἐκ μιᾶς γίγνεσθαι, καὶ τὴν
μὲν ἀνίστασθαί τε καὶ φεύγειν, τὴν δὲ ἐγκαταλεί-
πεσθαί τε καὶ ἁλίσκεσθαι.

7 Πομπήιος μὲν οὖν οὕτω τὸ ἄστυ ἐξέλιπε, συχνοὺς
τῶν βουλευτῶν ἐπαγόμενος, ὑπελείφθησαν γάρ τινες,
οἱ μὲν τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες, οἱ δὲ καὶ ἐκ
μέσου ἀμφοῖν ἱστάμενοι, καὶ καταλόγους τε ἐκ τῶν
πόλεων σπουδῇ ἐποιεῖτο καὶ χρήματα ἐξέλεγε, φρου-
10 ράς τε ὡς ἑκασταχόσε ἔπεμπε· Καῖσαρ δὲ ἐπειδὴ
ταῦτα ἔμαθε, πρὸς μὲν τὴν Ῥώμην οὐκ ἠπείχθη,
ἆθλόν τε γὰρ αὐτὴν ᾔδει τοῖς κρατήσουσι προκειμέ-
νην, καὶ οὐκ ἐπ' ἐκείνην ὡς καὶ πολεμίαν οἱ οὖσαν,
ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἀντιστασιώτας ὑπὲρ αὐτῆς δῆθεν ἐπι-
2 στρατεύειν ἔλεγε, γράμματα δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν
πέμψας, δι' ὧν τόν τε Πομπήιον ἐς δίκην τινὰ προε-
καλεῖτο καὶ τοῖς ἄλλοις θαρσεῖν παρῄνει, κατὰ χώραν
τε αὐτοῖς μένειν ἐκέλευε, καὶ ὑπισχνεῖτο πολλὰ αὐ-
τοῖς. καὶ ἐπὶ Κορφίνιον, ἐπειδή οἱ ὑπὸ Λουκίου Δο-

μιτίου κατεχόμενον οὐ προσεχώρει, ὥρμησε, καί τινας ἀπαντήσαντας μάχῃ κρατήσας ἐς πολιορκίαν τοὺς λοιποὺς κατέκλεισεν. ὁ οὖν Πομπήιος, ἐπειδὴ οὗτοί τε 3
ἐπολιορκοῦντο καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπέκλινον, τῆς μὲν Ἰταλίας οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα ἔσχεν, ἐς δὲ δὴ τὴν Μακεδονίαν τήν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν περαιωθῆναι ἔγνω· τῇ τε γὰρ μνήμῃ ὧν ἐκεῖ ἐπεπράχει, καὶ τῇ τῶν δήμων τῇ τε τῶν βασιλέων φιλίᾳ πολὺ ἐθάρσει. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἡ Ἰβη- 4
ρία αὐτῷ πᾶσα οἰκεία, οὐκ ἐδύνατο δὲ ἐς αὐτὴν ἀσφαλῶς, ἅτε καὶ τοῦ Καίσαρος τὰς Γαλατίας ἔχοντος, κομισθῆναι. πρὸς δ' ἔτι καὶ ἐλογίζετο ὅτι, ἂν ἀποπλεύσῃ, οὔτε ἐπιδιώξει τις αὐτὸν διά τε τὴν τῶν πλοίων ἀπορίαν καὶ διὰ τὸν χειμῶνα, ἤδη γὰρ ἐκ μετοπώρου ἦν, κἂν τούτῳ κατὰ σχολὴν πολλὰ μὲν ἐκ τοῦ ὑπηκόου, πολλὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ συμμαχικοῦ καὶ χρήματα καὶ στρατεύματα ἀθροίσει. αὐτός τε οὖν ἐπὶ 11
τούτοις ἐς τὸ Βρεντέσιον ἀφωρμήθη, καὶ τὸν Δομίτιον ἐκλιπόντα τὸ Κορφίνιον ἀκολουθεῖν οἱ ἐκέλευσε. καὶ ὅς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἰσχύν τέ τινα εἶχε καὶ ἐπ' αὐτῇ ἐπήλπιζε, καὶ γὰρ τοὺς στρατιώτας τά τε ἄλλα ἐτεθεραπεύκει καὶ χώρας ὑποσχέσει ὑπῆκτο· τῶν τε 2
γὰρ Συλλείων ἐγεγόνει καὶ πολλὴν ἐκ τῆς δυναστείας ἐκείνης ἐκέκτητο, ὅμως ἐπειθάρχησε. καὶ ὁ μὲν παρεσκευάζετο ὅπως δι' ἀσφαλείας τινὸς ἐκχωρήσει· μαθόντες δὲ τοῦθ' οἱ συνόντες οἱ, καὶ κατοκνήσαντες τὴν ἄφοδον ὡς καὶ φυγὴν οὖσαν, προσέθεντο τῷ Καίσαρι. καὶ οἱ μὲν συνεστρατεύοντο αὐτῷ, Δομί- 3
τιος δὲ καὶ οἱ ἄλλοι βουλευταὶ ᾐτιάθησαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀντιτάξει, ἀπελύθησαν δὲ καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον ἀπῆλθον.

ὁ δ' οὖν Καῖσαρ σπουδὴν μὲν εἶχε συμμῖξαι τε 12

αὐτῷ πρὶν ἐκπλεῦσαι, κἂν τῇ Ἰταλίᾳ διαπολεμῆσαι, καταλαβεῖν τε αὐτὸν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ ἔτ' ὄντα· ἐπειδὴ γὰρ τὰ πλοῖα οὐκ ἐξήρκεσέ σφισι, προέπεμψεν ἄλλους τε καὶ τοὺς ὑπάτους, μὴ καὶ νεοχμώσωσί τι κατὰ
2 χώραν ὑπομείναντες· ἰδὼν δὲ τὸ δυσάλωτον τοῦ χωρίου προεκαλέσατο αὐτὸν ἐς συνθήκας ὡς καὶ τὴν εἰρήνην τήν τε φιλίαν ἀποληψόμενον. ἀποκριναμένου τε αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι τοῖς ὑπάτοις ἃ λέγει κοινώσεται, ἐπειδὴ ἐδέδοκτό σφισι μηδένα τῶν πολιτῶν τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντων ἐς λόγους δέχεσθαι,
3 προσέβαλε τῇ πόλει. καὶ αὐτὸν ὁ Πομπήιος ἡμέρας μέν τινας ἠμύνατο, μέχρις οὗ τὰ πλοῖα ἐπανῆλθε· διοικοδομήσας δὲ ἐν τούτῳ καὶ ἀποφράξας τὰς ἐς τὸν λιμένα ὁδούς, μὴ καὶ ἐπίθηταί τις αὐτῷ ἐκπλέοντι, ἔπειτα νυκτὸς ἐξανήχθη. καὶ ὁ μὲν ἀσφαλῶς ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐπεραιώθη, τὸ δὲ δὴ Βρεντέσιον δύο τε ἐν αὐτῷ πλοῖα μεστὰ ἀνδρῶν ἑάλω.

13 Πομπήιος μὲν οὖν τήν τε πατρίδα καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν οὕτως ἐξέλιπε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα τοῖς πρόσθεν, ὅτε ἐς αὐτὴν ἐκ τῆς Ἀσίας κατέπλευσε, καὶ ἑλόμενος καὶ πράξας· ἀφ' ὧνπερ καὶ τὴν τύχην καὶ
2 τὴν δόξαν ἀντίπαλον ἐκτήσατο. τά τε γὰρ στρατόπεδα πρότερον εὐθὺς ἐν τῷ Βρεντεσίῳ, ἵνα μή τι τοὺς πολίτας λυπήσῃ, ἀφείς, ἕτερα δι' αὐτοῦ τότε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐπ' αὐτοὺς ἐξήγαγε· καὶ τοὺς πλούτους τῶν βαρβάρων ἐς τὴν Ῥώμην ἀγαγών, πάνθ' ὅσα ἠδυ-
3 νήθη τότε ἐξ αὐτῆς ἑτέρωσε ἐκόμισε· καὶ τῶν μὲν οἴκοι πάντων ἀπέγνω, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς γε ὑφ' ἑαυτοῦ ποτε δουλωθεῖσι συμμάχοις κατὰ τῆς πατρίδος χρήσασθαι ἐνόει, καὶ ἐν αὐτοῖς πολὺ πλείω ἐλπίδα καὶ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς δυναστείας ἢ ἐν
4 τοῖς εὐεργετηθεῖσιν ἐποιεῖτο. καὶ διὰ ταῦτα ἀντὶ μὲν

τῆς λαμπρότητος ἣν ἐκ τῶν πολέμων ἐκείνων κτησάμενος ἀφίκετο, ταπεινότητα πρὸς τὸν παρὰ τοῦ Καίσαρος φόβον ἀντιλαβὼν ἀπῆρεν, ἀντὶ δὲ τῆς εὐκλείας ἣν ἐκ τοῦ τὴν πατρίδα αὐξῆσαι ἔσχε, δυσκλεέστατος ἐπὶ τῇ τότε ἐκλείψει αὐτῆς ἐγένετο.

καὶ εὐθύς γε καταίρων ἐς τὸ Δυρράχιον ἔμαθεν 14
ὅτι οὐ καλῶς ἀπαλλάξει· στρατιώτας τε γὰρ κεραυνοὶ ἐν αὐτῷ τῷ πρόσπλῳ ἔφθειραν, καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ ἀράχναι κατέσχον, ἐκβάντος τε ἐκ τῆς νεὼς αὐτοῦ ὄφεις τὸν στίβον ἐπισπόμενοι συνέχεον.
ἐκείνῳ μὲν δὴ ταῦτα τὰ τέρατα ἐγένετο, συνεβεβή- 2
κει δὲ καὶ πάσῃ τῇ πόλει τούτῳ τε τῷ ἔτει καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕτερα. ὅντως γάρ που ἀμφοτέρωθεν ἐν ταῖς στάσεσι τὸ κοινὸν βλάπτεται· καὶ διὰ τοῦτο λύκοι τε καὶ βύαι πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἄστει ὤφθη-
σαν, καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς μετὰ μυκηθμῶν ἐγένοντο, 3
πῦρ τε ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς διῇξε, καὶ ἕτερον ἄλλα τε καὶ τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν κατέφλεξεν. ὅ τε ἥλιος σύμπας ἐξέλιπε, καὶ κεραυνοὶ σκῆπτρόν τε Διὸς καὶ ἀσπίδα κράνος τε Ἄρεος, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἀνακείμενα, καὶ προσέτι καὶ τὰς στήλας τὰς τοὺς
νόμους ἐχούσας ἐλυμήναντο. ζῷά τε πολλὰ ἔξω τῆς 4
ἑαυτῶν φύσεως ἐγέννησέ τινα, καὶ λόγιά τινα ὡς καὶ τῆς Σιβύλλης ὄντα ᾔδετο, κάτοχοί τέ τινες γιγνόμενοι συχνὰ ἐθείαζον. καὶ πολίαρχος οὐδεὶς ἐς τὰς ἀνοχάς, ὥσπερ εἴθιστο, ᾑρέθη, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτῷ, ὥς γέ τισι δοκεῖ, διῴκησαν· ἕτεροι γὰρ ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει φασὶν αὐτοὺς
τοῦτο ποιῆσαι. καὶ ἐκεῖνο μὲν καὶ αὖθις ἐγένετο, τούτῳ 5
δὲ καὶ ὁ Περπέρνας ὁ μετὰ τοῦ Φιλίππου ποτὲ τιμητεύσας ἀπέθανεν, ὡς ἔφην, τελευταῖος πάντων τῶν ἐν τῇ τιμητείᾳ αὐτοῦ βουλευσάντων, καὶ ἐδόκει καὶ

6 τοῦτό τι νεοχμώσειν. ἐταράττοντο μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς
τέρασιν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, οἰόμενοι δὲ δὴ καὶ ἐλπίζον-
τες ἑκάτεροι ἐς τοὺς ἀντιστασιώτας σφῶν πάντα αὐτὰ
ἀποσκήψειν οὐδὲν ἐξεθύσαντο.
15 ὁ οὖν Καῖσαρ ἐς μὲν τὴν Μακεδονίαν οὐδὲ ἐπεί-
ρασε τότε πλεῦσαι, πλοίων τε γὰρ ἠπόρει ἅμα καὶ
περὶ τῇ Ἰταλίᾳ ἐδεδίει, μὴ αὐτὴν ἐκ τῆς Ἰβη-
ρίας οἱ τοῦ Πομπηίου ὑποστράτηγοι ἐπελθόντες κα-
τάσχωσι, τὸ δὲ δὴ Βρεντέσιον διὰ φυλακῆς, τοῦ μή
2 τινα τῶν ἀπηρκότων ἀναπλεῦσαι, ποιησάμενος πρός
τε τὴν Ῥώμην ἦλθε, καὶ τῆς γερουσίας οἱ ἔξω τοῦ
πωμηρίου ὑπό τε τοῦ Ἀντωνίου καὶ ὑπὸ τοῦ Λογγί-
νου παρασκευασθείσης, ἐκπεσόντες γὰρ ἐξ αὐτῆς τότε
αὐτὴν ἤθροισαν, ἐδημηγόρησε πολλὰ καὶ ἐπιεικῆ,
ὅπως πρός τε τὸ παρὸν εὔνοιαν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ
3 μέλλον ἐλπίδα χρηστὴν λάβωσιν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς τε
γιγνομένοις ἀχθομένους καὶ ἐς τὸ στρατιωτικὸν πλῆ-
θος ὑποπτεύοντας αὐτοὺς ἑώρα, παραμυθήσασθαι
καὶ τιθασεῦσαί σφας τρόπον τινὰ ἠθέλησεν, ἵνα τά
γε ἐκείνων, ἕως ἂν διαπολεμήσῃ, ἐν ἡσυχίᾳ μείνῃ.
4 καὶ διὰ τοῦτ' οὔτ' ᾐτιάσατό τινα οὔτ' ἠπείλησέ τινι
οὐδέν, ἀλλὰ καὶ καταδρομὴν κατὰ τῶν πολεμεῖν πο-
λίταις ἐθελόντων οὐκ ἄνευ ἀρῶν ἐποιήσατο, καὶ τὸ
τελευταῖον πρέσβεις ὑπέρ τε τῆς εἰρήνης καὶ ὑπὲρ
τῆς ὁμονοίας σφῶν παραχρῆμα πρός τε τοὺς ὑπάτους
16 καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον πεμφθῆναι ἐσηγήσατο. τὰ
δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ πρὸς τὸν δῆμον, καὶ αὐτὸν ἔξω
τοῦ πωμηρίου συνελθόντα, εἰπὼν σῖτόν τε ἐκ τῶν
νήσων μετεπέμψατο καὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δρα-
χμὰς ἑκάστῳ δώσειν ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν τούτοις
αὐτοὺς δελεάσειν ἤλπιζεν, οἱ δ' ἄνθρωποι λογιζόμε-
νοι ὅτι οὔτε φρονοῦσιν οὔτε πράττουσι τὰ αὐτὰ οἵ τε

ἐφιέμενοί τινων καὶ οἱ τυχόντες, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς 2
ἀρχαῖς τῶν ἔργων πάντα τὰ ἥδιστα προβάλλουσι τοῖς
ἀντιπρᾶξαί τι δυναμένοις, ἐπειδὰν δὲ κατορθώσωσιν
ὅσα βούλονται, οὔτε τινὸς αὐτῶν μνημονεύουσι καὶ
ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους ταῖς δυνάμεσιν ἃς παρ' αὐτῶν
ἔλαβον χρῶνται, μεμνημένοι δὲ καὶ τὸν Μάριον τόν
τε Σύλλαν, ὡς πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα πολλάκις σφί- 3
σιν εἰπόντες οἷα ἀνθ' οἵων ἔδρασαν, καὶ προσέτι καὶ
τὴν τοῦ Καίσαρος χρείαν αἰσθόμενοι, τά τε ὅπλα αὐ-
τοῦ πολλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς πόλεως ὁρῶντες ὄντα,
οὔτε πιστεύειν τοῖς λεγομένοις οὔτε θαρρεῖν ἐδύ-
ναντο, ἀλλ' ἔναυλον τὸν ἐκ τοῦ πρὶν φόβον ἔχοντες 4
καὶ ἐκεῖνον ὑπετόπουν, καὶ μάλισθ' ὅτι οἱ πρέσβεις
οἱ τὰς καταλλαγὰς δῆθεν πρυτανεύσοντες ᾑρέθησαν
μέν, οὐκ ἐξῆλθον δέ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐμνήσθη ποτὲ περὶ
αὐτῶν ὁ Πίσων ὁ πενθερὸς αὐτοῦ αἰτίαν ἔσχε. τοσού- 17
του τε ἐδέησαν τὰ χρήματα ἃ ὑπέσχετό σφισι τότε γε
λαβεῖν, ὥστε καὶ τἆλλα οἱ πάνθ' ὅσα ἐν τῷ δημοσίῳ
ἦν πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν, οὓς ἐφοβοῦντο τροφὴν
ἔδοσαν. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὡς καὶ ἀγαθοῖς οὖσι
τὴν ἐσθῆτα τὴν εἰρηνικὴν μετημπίσχοντο· οὐδέπω
γὰρ αὐτὴν μετειλήφεσαν. ἀντεῖπε μὲν οὖν πρὸς τὴν 2
περὶ τῶν χρημάτων ἐσήγησιν Λεύκιός τις Μέτελλος
δήμαρχος, καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέρανε, πρός τε τοὺς
θησαυροὺς ἦλθε καὶ τὰς θύρας αὐτῶν ἐν τηρήσει
ἐποιήσατο· σμικρὸν δὲ δὴ καὶ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ,
ὥσπερ που καὶ τῆς παρρησίας, οἱ στρατιῶται φρον-
τίσαντες τήν τε βαλανάγραν διέκοψαν, τὴν γὰρ κλεῖν
οἱ ὕπατοι εἶχον, ὥσπερ οὐκ ἐξόν τισι πελέκεσιν ἀντ'
αὐτῆς χρήσασθαι, καὶ πάντα τὰ χρήματα ἐξεφόρη-
σαν. καὶ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥς 3
μοι πολλαχόθι εἴρηται, ὀνόματι μὲν ἰσονομίας, καὶ

γὰρ διὰ τοῦ Ἀντωνίου τὰ πλείω αὐτῶν ἐσεφέρετο,
ἔργῳ δὲ δυναστείας καὶ ἐψηφίζετο καὶ ἐπράττετο.
τούς τε γὰρ ἀντιστασιάζοντάς σφισι πολεμίους ἑκά-
τεροι τῆς πατρίδος ὀνομάζοντες, καὶ ἑαυτοὺς ὑπὲρ
τῶν κοινῶν πολεμεῖν λέγοντες, τά τε ἴδια μόνα ηὔ-
ξον, κἀκεῖνα ὁμοίως ἀμφότεροι ἔφθειρον.
18 ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ταῦτά τε οὕτως ἐποίησε, καὶ
τὴν Σαρδὼ τήν τε Σικελίαν ἀμαχὶ κατέσχεν, ἐκχω-
ρησάντων τῶν τότε ἐν αὐταῖς ἀρχόντων. τόν τε Ἀρι-
στόβουλον οἴκαδε ἐς τὴν Παλαιστίνην, ὅπως τῷ Πομ-
2 πηίῳ τι ἀντιπράξῃ, ἔστειλε· καὶ τοῖς παισὶ τῶν ὑπὸ
τοῦ Σύλλου ἐπικηρυχθέντων ἀρχὰς αἰτεῖν ἐφῆκε, τά
τε ἄλλα πάντα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ ἐν τῇ λοιπῇ
Ἰταλίᾳ, πρὸς τὸ ἐπιτηδειότατον ἑαυτῷ ὡς ἐκ τῶν
3 παρόντων κατέστησε. καὶ ἐκεῖνα μὲν τῷ Ἀντωνίῳ
ἐπέτρεψεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἰβηρίαν, τά τε τοῦ Πομ-
πηίου ἰσχυρῶς αἱρουμένην καὶ ἐς δέος αὐτόν, μὴ καὶ
τὰς Γαλατίας προσαποστήσῃ, καθιστᾶσαν, ὥρμησε.
4 κἀν τούτῳ ἄλλοι τε βουλευταὶ καὶ ὁ Κικέρων, μηδὲ
ἐς ὄψιν τῷ Καίσαρι ἐλθών, πρὸς τὸν Πομπήιον ὡς
γε τά τε δικαιότερα πράττοντα καὶ τῷ πολέμῳ κρα-
5 τήσοντα ἀπεχώρησεν. οἵ τε γὰρ ὕπατοι, πρὶν ἐκ-
πλεῖν, καὶ ἐκεῖνος, ἅτε ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων, πάντας
αὐτοὺς ἐκέλευσαν ἐς Θεσσαλονίκην ἀκολουθῆσαι, ὡς
τοῦ μὲν ἄστεως πρὸς πολεμίων τινῶν ἐχομένου, αὐ-
τοὶ δὲ ἥ τε γερουσία ὄντες καὶ τὸ τῆς πολιτείας πρό-
6 σχημα, ὅπου ποτ' ἂν ὦσιν, ἕξοντες. καί σφισι διὰ
ταῦτα τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων οἱ πλείους,
οἱ μὲν εὐθὺς τότε, οἱ δὲ καὶ ὕστερον, καὶ αἱ πόλεις
πᾶσαι, ὅσαι μὴ ὑπὸ τῶν τοῦ Καίσαρος ὅπλων κατείρ-
γοντο, προσεχώρησαν.

οἱ μέντοι Μασσαλιῶται μόνοι τῶν ἐν τῇ Γαλατίᾳ

οἰκούντων οὔτε συνήραντο τῷ Καίσαρι οὔτε ἐς τὴν
πόλιν ἐσεδέξαντο, ἀλλὰ καὶ ἀπόκρισιν αὐτῷ ἀξιομνη-
μόνευτον ἔδοσαν· τῷ τε γὰρ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων 2
συμμαχεῖν καὶ ἐκείνοις ἐπιτηδείως ἀμφοτέροις ἔχειν,
καὶ μήτε πολυπραγμονεῖν τι μήθ' ἱκανοὶ διακρῖναι
πότερος αὐτῶν ἀδικεῖ εἶναι ἔφασαν, ὥστε εἰ μέν τις
ὡς φίλος ἐθέλοι πρὸς σφᾶς ἐλθεῖν, καὶ ἀμφοτέρους
αὐτοὺς ἄνευ τῶν ὅπλων δέξεσθαι ἔλεγον, ἐπὶ πο-
λέμῳ δὲ οὐδέτερον. καταστάντες τε ἐς πολιορκίαν 3
αὐτόν τε ἐκεῖνον ἀπεκρούσαντο, καὶ τῷ Τρεβωνίῳ
τῷ τε Βρούτῳ τῷ Δεκίμῳ μετὰ τοῦτο προσεδρεύσασί
σφισιν ἐπὶ πλεῖστον ἀντέσχον. ὁ γὰρ Καῖσαρ χρόνον
μέν τινα, ὡς καὶ ῥᾳδίως αὐτοὺς αἱρήσων, προσεκαρ-
τέρησε, καὶ γὰρ αὐτῷ δεινὸν ἐδόκει εἶναι ὅτι καὶ τῆς
Ῥώμης ἀμαχὶ κρατήσας ὑπὸ Μασσαλιωτῶν οὐκ ἐδέ-
χετο, ἔπειτα ἐπειδὴ ἀντήρκουν, ἐκείνους μὲν ἑτέροις 4
προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἰβηρίαν ἠπείχθη. ἐπε- 20
πόμφει μὲν γὰρ ἐς αὐτὴν Γάιον Φάβιον, δείσας δὲ
μὴ καθ' ἑαυτὸν ἀγωνισάμενος πταίσῃ, καὶ αὐτὸς
ἐστράτευσεν. εἶχον δὲ τότε τὰ πράγματα τὰ περὶ τὸν
Ἴβηρα ὅ τε Ἀφράνιος καὶ ὁ Πετρήιος, καὶ φυλακὴν
μὲν καὶ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ὀρῶν ἐπεποίηντο, τὸ δ'
ὅλον ἐς Ἰλέρδαν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντες ἐνταῦθα
τοὺς ἐπιόντας ὑπέμενον. καὶ τῷ μὲν Φαβίῳ τήν τε 2
ἐπὶ τοῦ Πυρηναίου φρουρὰν ποιησαμένῳ καὶ τὸν πο-
ταμὸν τὸν Σίκοριν διαβαίνοντι προσπεσόντες ἐξαί-
φνης πολλοὺς ἀπέκτειναν ἀποληφθέντας· ἡ γὰρ γέ-
φυρα πρὶν διελθεῖν αὐτοὺς καταρραγεῖσα πλεῖστόν
σφισι συνήρατο· τῷ δὲ δὴ Καίσαρι ἐπελθόντι τε οὐ 3
πολλῷ ὕστερον καὶ τὸν ποταμὸν καθ' ἑτέραν γέφυ-
ραν διαβάντι, προκαλουμένῳ τε αὐτοὺς ἐς μάχην οὐκ
ἐτόλμησαν ἐπὶ πάνυ πολλὰς ἡμέρας συμβαλεῖν, ἀλλ'

4 ἀντιστρατοπεδευσάμενοι αὐτῷ ἡσύχαζον. θαρσήσας
οὖν ἐκ τούτου καταλαβεῖν τὸ χωρίον τὸ μεταξὺ τοῦ
τε ταφρεύματός σφων καὶ τῆς πόλεως καρτερὸν ὂν
ἐπεχείρησεν, ὡς καὶ τῶν τειχῶν αὐτοὺς ἀποκλείσων.
αἰσθόμενοι δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Ἀφράνιον προκατέ-
5 σχον αὐτό, καὶ τούς τε προσβάλλοντάς σφισιν ἀπεώ-
σαντο, καὶ φεύγουσιν αὐτοῖς ἐπισπόμενοι τοὺς ἀντ-
επεξελθόντας ἐκ τοῦ ἐρύματος ὑπέστησαν, ἐνδόντες
τε ἐξεπίτηδες ὑπηγάγοντό σφας ἐς χωρία ἑαυτοῖς
ἐπιτήδεια, κἀνταῦθα πολλῷ πλείους ἐφόνευσαν. κἀκ
τούτων ἐπιθαρσήσαντες τοῖς τε προνομεύουσιν αὐ-
τῶν ἐπετίθεντο καὶ τοὺς ἀποσκεδαννυμένους ἐλύ-
6 πουν· καί ποτε διαβάντων τινῶν ἐς τὰ ἐπέκεινα τοῦ
ποταμοῦ, κἀν τούτῳ χειμῶνός τε πολλοῦ γενομένου
καὶ τῆς γεφύρας ᾗ ἐκέχρηντο διαφθαρείσης, ἐπιδιέ-
βησαν κατὰ τὴν ἑτέραν γέφυραν τὴν πρὸς τῇ πόλει
οὖσαν καὶ πάντας αὐτοὺς ἀνάλωσαν, μηδενός σφισιν
ἐπαμῦναι δυνηθέντος.

21 ὁ οὖν Καῖσαρ, ὡς ταῦτ' ἐγίγνετο καὶ οὔτε τῶν
συμμάχων τις ἐπεκούρει οἱ, ἐκδεχόμενοι γὰρ αὐτοὺς
οἱ ἐναντίοι, ὡς ἑκάστους αἴσθοιντο προσιόντας, ...,
τά τ' ἐπιτήδεια, ἅτε ἔν τε ἀλλοτρίᾳ ὢν καὶ πταίων,
2 χαλεπῶς ἐπορίζετο, ἐν παντὶ ἐγένετο. πυνθανόμενοι
δὲ ταῦθ' οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι ἐκείνου τε ὡς οὐκέτι
πλείω χρόνον περιοίσοντος ἀπέγνωσαν καὶ πρὸς τὸν
Πομπήιον ἀπέκλιναν· καί τινες καὶ τότε πρὸς αὐτὸν
3 ἄλλοι τε καὶ βουλευταὶ ἀπῆραν. καὶ εἴ γε μὴ οἱ Μασ-
σαλιῶται ἐν τούτῳ ναυμαχίᾳ πρὸς τοῦ Βρούτου τῷ
τε μεγέθει τῶν νεῶν αὐτοῦ καὶ τῇ ῥώμῃ τῶν ἐπι-
βατῶν, καίπερ καὶ τῷ Δομιτίῳ συμμάχῳ χρώμενοι
καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ τῶν ναυτικῶν προέχοντες, ἡττήθη-
σαν κἀκ τούτου παντελῶς ἀπεκλείσθησαν, οὐδὲν ἂν

ἐκώλυσε πάντα τὰ πράγματα αὐτοῦ φθαρῆναι. νῦν 4 δὲ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐκ παρασκευῆς τοῖς Ἴβηρσιν ἀγγελθέντα ταῦτα οὕτως ἠλλοίωσέ τινας αὐτῶν ὥστε καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος φρονῆσαι. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν τῆς τε τροφῆς ηὐπόρησε καὶ γεφύρας κατεσκεύασε, τούς τε ἐναντίους ἐλύπει, καί ποτε συχνοὺς αὐτῶν αἰφνίδιον ἐν τῇ χώρᾳ πλανωμένους ἀπολαβὼν ἀπώλεσεν.

ὁ οὖν Ἀφράνιος ἀθυμήσας ἐπὶ τούτοις, καὶ τὰ 22 ἐν Ἰλέρδᾳ οὔτε ἀσφαλῆ οὔτε ἐπιτήδεια πρὸς χρόνιον διατριβὴν ἰδὼν ὄντα, ἀναχωρῆσαι πρός τε τὸν Ἴβηρα καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖ πόλεις ἔγνω, καὶ νυκτός, ὡς λήσων ἢ φθάσων τοὺς ἐναντίους, ἄρας ἐπορεύετο. καὶ οὐκ ἔλαθε μὲν ἀνιστάμενος, οὐ μέντοι καὶ εὐθὺς 2 ἐπεδιώχθη· ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐχ ἡγήσατο ἀσφαλὲς εἶναι ἐν σκότῳ πολεμίοις ἐμπείροις τῆς χώρας μετὰ ἀπείρων ἐπακολουθῆσαι. ὡς μέντοι ἡ ἡμέρα διέλαμψεν, ἠπείχθη, καὶ αὐτοὺς ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ καταλαβὼν πανταχόθεν ἐξαπίνης πόρρωθεν περιεστοιχίσατο· τῷ τε γὰρ πλήθει πολὺ περιῆν καὶ τὸ χωρίον κοῖλον ὂν συμμαχοῦν ἔσχεν. ὁμόσε γὰρ οὐκ ἠθέλησέ 3 σφισι χωρῆσαι, τὸ μέν τι φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐς ἀπόνοιαν καταστάντες ἐξεργάσωνταί τι δεινόν, τὸ δὲ καὶ ἄλλως ἀκονιτί σφας παραστήσεσθαι ἐλπίσας. ὃ καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ πολλαχῇ πειράσαντες οὐδαμῇ διαπεσεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ ἔκ τε τούτου καὶ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας τῆς τε πορείας ἐκεκμήκεσαν, καὶ προσέτι οὔτε τροφὴν εἶχον, αὐθημερὸν γὰρ τὸν σταθμὸν δια- 4 τελέσειν προσδοκήσαντες οὐδὲν ἐπηνέγκαντο, οὔθ' ὕδατος εὐπόρουν, τὰ γὰρ χωρία ἐκεῖνα δεινῶς ἐστιν ἄνυδρα, παρέδοσάν σφας, ἐφ' ᾧ μήτε τι δεινὸν πάθωσι μήτε ἐπὶ τὸν Πομπήιον ἀναγκασθῶσιν οἱ συ-

23 στρατεῦσαι. καὶ αὐτοῖς ἀκριβῶς ἑκάτερον ὁ Καῖσαρ
ἐφύλαξεν· οὔτε γὰρ ἀπέκτεινε τὸ παράπαν τῶν ἐν
τούτῳ τῷ πολέμῳ ἁλόντων οὐδένα, καίτοι ἐκείνων
ποτὲ ἐν ἀνοχῇ τινι ἀφυλάκτως τινὰς τῶν ἑαυτοῦ ἔχον-
τας φθειράντων, οὔτε τῷ Πομπηίῳ ἀντιπολεμῆσαι
ἐξεβιάσατο, ἀλλὰ τοὺς μὲν λογιμωτάτους ἠφίει, τοῖς
δ' ἄλλοις ἐθελονταῖς συμμάχοις διά τε τὰ κέρδη καὶ
2 διὰ τὰς τιμὰς ἐχρῆτο. καὶ οὐκ ἐλάχιστά γε ἐκ τού-
των οὔτε ἐς τὴν δόξαν οὔτε ἐς τὰ πράγματα ἀπώ-
νατο· τάς τε γὰρ πόλεις τὰς ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πάσας καὶ
τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐκεῖ πάντας, ἦσαν δὲ ἄλλοι τε
ἐν τῇ Βαιτικῇ καὶ μετὰ Μάρκου Τερεντίου Οὐάρρω-
24 νος ὑποστρατήγου συχνοί, προσεποιήσατο. παραλαμ-
βάνων τε οὖν ἅμα αὐτοὺς καὶ καθιστάμενος διέδραμε
μέχρι Γαδείρων. καὶ ἐλύπησε μὲν οὐδένα οὐδὲν πλὴν
χρημάτων ἐκλογῆς, ταῦτα γὰρ παμπληθῆ ἐσέπραξεν,
ἐτίμησε δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πολλούς, καὶ τοῖς γε
Γαδειρεῦσι πολιτείαν ἅπασιν ἔδωκεν, ἣν καὶ ὁ δῆ-
2 μός σφισιν ὕστερον ἐπεκύρωσε. τοῦτο δὲ ἐποίησεν
ἀμειβόμενός σφας τῆς τοῦ ὀνείρου ὄψεως, δι' ἧς ἐν-
ταῦθα, ὅτε ἐταμίευσε, συγγεγονέναι τῇ μητρὶ ἔδοξε,
καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μοναρχίας, ὥσπερ
εἶπον, ἔλαβε. πράξας δὲ ταῦτα τὸ μὲν ἔθνος ἐκεῖνο
τῷ Λογγίνῳ τῷ Κασσίῳ προσέταξεν, ἐπειδὴ συνήθης
αὐτοῖς ἐκ τῆς ταμιείας ἦν ὑπὸ τῷ Πομπηίῳ ἐτετα-
3 μιεύκει ἦν· αὐτὸς δὲ μέχρι Ταρρακώνης πλοίοις ἐκο-
μίσθη. ἐντεῦθεν δὲ διὰ τοῦ Πυρηναίου προχωρῶν
τρόπαιον μὲν οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ ἔστησεν, ὅτι μηδὲ τὸν
Πομπήιον καλῶς ἀκούσαντα ἐπὶ τούτῳ ᾔσθετο, βω-
μὸν δὲ δὴ ἐκ λίθων ξεστῶν συνῳκοδομημένον μέγαν
οὐ πόρρω τῶν ἐκείνου τροπαίων ἱδρύσατο.

25 ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, οἱ Μασσαλιῶται νεῶν

σφισι παρὰ τοῦ Πομπηίου αὖθις πεμφθεισῶν ἀνεκιν-
δύνευσαν. καὶ ἡττήθησαν μὲν καὶ τότε, διεκαρτέ-
ρουν δέ, καίτοι καὶ τὴν Ἰβηρίαν ἤδη τὸν Καίσαρα
ἔχοντα πυνθανόμενοι, καὶ τάς τε προσβολὰς ἰσχυρῶς 2
ἀπεκρούοντο, καὶ διοκωχήν τινα ὡς καὶ τῷ Καίσαρι,
ἐπειδὰν ἔλθῃ, προσχωρήσοντες ποιησάμενοι τόν τε
Δομίτιον ὑπεξέπεμψαν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπιθε-
μένους σφίσιν ἐν ταῖς σπονδαῖς νυκτὸς οὕτω διέθε-
σαν ὥστε μηδὲν ἔτι τολμῆσαι. τῷ μέντοι Καίσαρι 3
αὐτῷ ἐλθόντι ὡμολόγησαν· καὶ ὃς ἐκείνων τότε μὲν
τά τε ὅπλα καὶ τὰς ναῦς τά τε χρήματα ἀφείλετο,
ὕστερον δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πλὴν τοῦ τῆς ἐλευ-
θερίας ὀνόματος. ἀνθ' ὧν ἡ Φώκαια ἡ μητρόπολίς
σφων ἐλευθέρα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ἀφείθη.

καὶ στρατιωτῶν τινῶν ἐν Πλακεντίᾳ στασιασάν- 26
των καὶ μηκέτ' ἀκολουθῆσαί οἱ ἐθελόντων, πρόφα-
σιν μὲν ὡς τεταλαιπωρημένων, τὸ δ' ἀληθὲς ὅτι
μήτε τὴν χώραν διαρπάζειν μήτε τἆλλα ὅσα ἐπεθύ-
μουν ποιεῖν αὐτοῖς ἐπέτρεπε, καὶ γὰρ ἤλπιζον οὐδε-
νὸς ὅτου οὐ τεύξεσθαι παρ' αὐτοῦ ἅτε καὶ ἐν χρείᾳ
τοσαύτῃ σφῶν ὄντος, οὐχ ὑπεῖξεν, ἀλλὰ συγκαλέσας 2
καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους, τῆς τε παρ' αὐτῶν
ἀσφαλείας ἕνεκα, καὶ ἵνα τῶν τε λεγομένων ἀκού-
σαντες καὶ τοὺς κολαζομένους ἰδόντες μηδὲν ἔξω τῶν
καθηκόντων ἐθελήσωσι πρᾶξαι, ἔλεξε τάδε.

"ἐγώ, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, βούλομαι μὲν φι- 27
λεῖσθαι ὑφ' ὑμῶν, οὐ μέντοι καὶ συνεξαμαρτάνειν
ἂν ὑμῖν διὰ τοῦθ' ἑλοίμην· ἀγαπῶ τε γὰρ ὑμᾶς, καὶ
ἐθέλοιμ' ἄν, ὡς πατὴρ παῖδας, καὶ σώζεσθαι καὶ εὐ-
θενεῖν καὶ εὐδοξεῖν. μὴ γάρ τοι νομίσητε φιλοῦντος 2
ἔργον εἶναι τὸ συγχωρεῖν τισιν ἃ μὴ προσήκει πράτ-
τειν, ἐξ ὧν καὶ κινδύνους καὶ ἀδοξίας ἀνάγκη πᾶσα

αὐτοῖς συμβαίνειν, ἀλλὰ τό τε τὰ ἀμείνω αὐτοὺς διδάσκειν καὶ τὸ τῶν χειρόνων ἀπείργειν καὶ νουθε-
3 τοῦντα καὶ σωφρονίζοντα. γνώσεσθε δὲ ὅτι τἀληθῆ λέγω, ἂν μήτε πρὸς τὸ αὐτίκα ἡδὺ τὸ συμφέρον κρίνητε μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ ἀεὶ ὠφέλιμον, μήτε τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἐκπιμπλάναι γενναῖον μᾶλλον ἢ τὸ κρατεῖν αὐτῶν νομίσητε εἶναι. αἰσχρὸν μὲν γὰρ παραχρῆμά τι ἡσθέντας ὕστερον μεταγνῶναι, δεινὸν δὲ τὸ τῶν πολεμίων κρατοῦντας ἡδονῶν τινων ἡττᾶσθαι.
28 πρὸς οὖν τί ταῦτα λέγω; ὅτι τὰ ἐπιτήδεια ἀφθόνως ἔχοντες, λέξω γὰρ μετὰ παρρησίας, μηδὲν ὑποστειλάμενος· τήν τε γὰρ μισθοφορὰν ἐντελῆ καὶ κατὰ καιρὸν λαμβάνετε, καὶ τῆς τροφῆς ἀεὶ καὶ πανταχοῦ πολλῆς ἐμπίμπλασθε· καὶ μήτε πόνον τινὰ ἄδοξον μήτε κίνδυνον ἀνωφελῆ ὑπομένοντες, καὶ προσέτι τῆς μὲν ἀνδραγαθίας πολλὰ καὶ μεγάλα γέρα καρπούμενοι, τῶν δ' ἁμαρτημάτων σμικρὸν οὐδὲ ἐπιτιμώμενοι, οὐκ
2 ἀξιοῦτε τούτοις ἀρκεῖσθαι. λέγω δὲ ταῦτα οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, οὐδὲ γὰρ τοιοῦτοί ἐστε, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους μόνους οἵτινες τῇ ἑαυτῶν πλεονεξίᾳ καὶ τοὺς ἄλλους διαβάλλουσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ πάνυ ἀκριβῶς καὶ καλῶς τοῖς τε παραγγέλμασι τοῖς ἐμοῖς πείθεσθε καὶ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις ἐμμένετε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ χώραν τοσαύτην καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν ἐκτήσασθε· ὀλίγοι δὲ δή τινες πολλὴν αἰσχύνην καὶ ἀδοξίαν ἅπασιν ἡμῖν προστρίβονται.
3 καίτοι ἔγωγε πρότερον σαφῶς ἐπιστάμενος τοιούτους αὐτοὺς ὄντας, οὐδὲν γάρ μοι τῶν ὑμετέρων ἀμελές ἐστιν, οὐ προσεποιούμην εἰδέναι, νομίζων σφᾶς ἀμείνους ἐκ τοῦ λαθεῖν ἂν δοκεῖν ἁμαρτόντας τινὰ γενήσεσθαι, τοῦ μὴ πλεονάσαντάς ποτε καὶ ἐφ' οἷς
4 συνεγνώσθησαν κολασθῆναι· ἐπεὶ μέντοι αὐτοί τε

ὡς καὶ ἐξόν σφισι πάνθ' ὅσα βούλονται πράττειν,
ὅτι μὴ κατὰ πρώτας εὐθὺς ἐδικαιώθησαν, ὑπερθρα-
σύνονται, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μηδὲν πλημμελοῦν-
τας προσστασιάζειν ἐπιχειροῦσιν, ἀναγκαῖόν ἐστί μοι
θεραπείαν τέ τινα καὶ ἐπιστροφὴν αὐτῶν ποιήσασθαι.
οὔτε γὰρ ἄλλο τι σύστημα ἀνθρώπων συμμεῖναι καὶ 29
σωθῆναι δύναται, ἂν μὴ τὸ κακουργοῦν σωφρονίζη-
ται· τὸ γάρ τοι νοσῆσαν ἂν μὴ τὴν προσήκουσαν ἴα-
σιν λάβῃ, συγκάμνειν καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν ὥσπερ ἐν
τοῖς σώμασι ποιεῖ· ἐν δὲ δὴ ταῖς στρατιαῖς οὐχ ἥκι- 2
στα, διότι αὐτοί τε ἰσχὺν ἔχοντες τολμηρότεροι γί-
γνονται, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς προσδιαφθείρουσιν, ἀθυ-
μοτέρους ποιοῦντες ὡς οὐδὲν ὄφελος ἐκ τοῦ δικαιο-
πραγεῖν ἕξοντας. παρ' οἷς γὰρ ἂν τὸ θρασυνόμενον
πλεονεκτῇ, παρὰ τούτοις ἀνάγκη τὸ ἐπιεικὲς ἐλατ-
τοῦσθαι· καὶ ἐν οἷς ἂν ἀδικία ἀτιμώρητος ᾖ, καὶ τὸ
σωφρονοῦν ἀγέραστον γίγνεται. τί μὲν γὰρ ἂν ὑμεῖς 3
ἀγαθὸν ποιεῖν φήσαιτε, εἰ μηδὲν οὗτοι κακὸν δρῶ-
σι; πῶς δ' ἂν εἰκότως τιμᾶσθαι ἐθελήσαιτε, ἂν μὴ
τὴν δικαίαν οὗτοι τιμωρίαν ὑπόσχωσιν; ἢ ἀγνοεῖτε
τοῦθ' ὅτι ἂν τὸ μὲν τῶν φόβων τῆς δίκης ἐλευθε-
ρωθῇ, τὸ δὲ τῆς ἐλπίδος τῶν ἄθλων στερηθῇ, ἀγα-
θὸν μὲν οὐδέν, κακὰ δὲ μυρία ἀπεργάζεται; ὥστ' εἴ- 4
περ ἀρετὴν ὄντως ἀσκεῖτε, μισήσατε μὲν τούτους ὡς
πολεμίους, οὐ γάρ που φύσει τινὶ τὸ φίλιον ἀπὸ τοῦ
ἐχθροῦ διακέκριται, ἀλλὰ τοῖς τε τρόποις καὶ ταῖς
πράξεσι διορίζεται, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων πᾶν καὶ
τὸ ἀλλότριον οἰκειοῦται, πονηρῶν δὲ πᾶν καὶ τὸ συγ-
γενὲς ἀλλοτριοῦται, ἀπολογήσασθε δὲ ὑπὲρ ὑμῶν 30
αὐτῶν. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἡμᾶς δι' αὐτοὺς πάντας κα-
κῶς ἀκούειν, καὶ εἰ μηδὲν ἀδικοῦμεν· πᾶς γάρ τις
πυνθανόμενος τό τε πλῆθος ἡμῶν καὶ τὴν ὁρμήν, ἐς

πάντας ἡμᾶς καὶ τὰ τοῖς ὀλίγοις πλημμελούμενα ἀνα-
φέρει καὶ οὕτω τῶν πλεονεξιῶν οὐ συμμετέχοντες
2 αὐτοῖς τῶν ἐγκλημάτων τὸ ἴσον φερόμεθα. τίς γὰρ
ἂν οὐκ ἀγανακτήσειεν ἀκούων ὄνομα μὲν ἡμᾶς Ῥω-
μαίων ἔχοντας, ἔργα δὲ Κελτῶν δρῶντας; τίς δ' οὐκ
ἂν ὁρῶν ὀδύραιτο τὴν Ἰταλίαν ὁμοίως τῇ Βρεττανίᾳ
πορθουμένην; πῶς δ' οὐ δεινὸν τὰ μὲν τῶν Γαλα-
τῶν τῶν καταπολεμηθέντων μηκέθ' ἡμᾶς λυπεῖν, τὰ
δὲ ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ὥς τινας Ἠπειρώτας ἢ Καρ-
3 χηδονίους ἢ Κίμβρους πορθεῖν; πῶς δ' οὐκ αἰσχρὸν
σεμνύνεσθαι μὲν ἡμᾶς καὶ λέγειν ὅτι ἡμεῖς πρῶτοι
Ῥωμαίων καὶ τὸν Ῥῆνον διέβημεν καὶ τὸν ὠκεανὸν
ἐπλεύσαμεν, τὴν δὲ οἰκείαν ἀπαθῆ κακῶν ἀπὸ τῶν
πολεμίων οὖσαν διαρπάσαι, καὶ ἀντὶ μὲν ἐπαίνου
μέμψιν, ἀντὶ δὲ τιμῆς ἀτιμίαν, ἀντὶ δὲ κερδῶν ζη-
31 μίας, ἀντὶ δὲ ἄθλων τιμωρίας λαβεῖν; μὴ γάρ τοι
νομίσητε μήθ', ὅτι στρατεύεσθε, κρείττους παρὰ
τοῦτο τῶν οἴκοι πολιτῶν εἶναι· Ῥωμαῖοι γάρ ἐστε
ἀμφότεροι, καὶ ὁμοίως ὑμῖν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἐστρα-
τεύσαντο καὶ στρατεύσονται· μήθ', ὅτι ὅπλα ἔχετε,
ἐξεῖναι ὑμῖν κακουργεῖν· οἵ τε γὰρ νόμοι κυριώτε-
ροι ὑμῶν εἰσι, καὶ πάντως ποτὲ καὶ ταῦτα καταθή-
2 σεσθε. μὴ μέντοι μηδὲ τῷ πλήθει θαρσεῖτε· πολὺ
γὰρ πλείους ὑμῶν οἱ ἀδικούμενοι, ἄν γε καὶ συστρα-
φῶσιν, εἰσί. συστραφήσονται δέ, ἂν τοιαῦτα ποιῆτε.
μηδ' ὅτι τοὺς βαρβάρους ἐνικήσατε, καὶ τούτων κα-
ταφρονεῖτε ὧν οὐδὲν κατὰ γένος οὐδὲ κατὰ παιδείαν,
οὐκ ἐκ τῆς τροφῆς, οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, δια-
3 φέρετε· ἀλλ' ὥσπερ που καὶ προσῆκον καὶ συμφέ-
ρον ἐστὶν ὑμῖν, μήτε βιάζεσθέ τινα αὐτῶν μήτ' ἀδι-
κεῖτε, ἀλλὰ τά τε ἐπιτήδεια παρ' ἑκουσίων σφῶν
λαμβάνετε καὶ τὰ γέρα παρ' ἑκόντων προσδέχεσθε.

πρὸς γὰρ δὴ τοῖς εἰρημένοις, τοῖς τε ἄλλοις ὅσα ἄν 32
τις μηκύνων περὶ τῶν τοιούτων διεξέλθοι, καὶ ἐκεῖνο
δεῖ ὑμᾶς προσλογίζεσθαι, ὅτι νῦν ἡμεῖς ἐνταῦθ' ἥκο-
μεν ἵνα τῇ τε πατρίδι ἀδικουμένῃ βοηθήσωμεν καὶ
τοὺς κακουργοῦντας αὐτὴν ἀμυνώμεθα, ἐπεὶ εἴ γε 2
ἐν μηδενὶ δεινῷ ἦν, οὔτ' ἂν ἐς τὴν Ἰταλίαν μετὰ
τῶν ὅπλων ἤλθομεν, οὐ γὰρ ἔξεστιν, οὔτ' ἂν τά τε
τῶν Κελτῶν καὶ τὰ τῶν Βρεττανῶν ἀτέλεστα κατε-
λίπομεν, δυνηθέντες ἂν καὶ ἐκεῖνα προσκατεργάσα-
σθαι. οὐκοῦν πῶς μὲν οὐκ ἄτοπον ἐπὶ τῇ τῶν ἀδι- 3
κούντων τιμωρίᾳ παρόντας ἡμᾶς μηδὲν ἧττον πλεο-
νεκτοῦντας ἐκείνων φανῆναι; πῶς δ' οὐ σχέτλιον
πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πατρίδος ἀφιγμένους συμμάχων
αὐτὴν ἑτέρων ἀναγκάσαι καθ' ἡμῶν δεηθῆναι; καί- 4
τοι ἔγωγε τοσοῦτον περιεῖναι τοῖς δικαιώμασι τοῦ
Πομπηίου νομίζω ὥστε καὶ ἐς δίκην πολλάκις αὐτὸν
προκαλέσασθαι, καὶ ἐπειδή γε μὴ ἠθέλησεν εἰρηνι-
κῶς ὑπὸ τοῦ συνειδότος διακριθῆναι, πάντα μὲν τὸν
δῆμον, πάντας δὲ τοὺς συμμάχους ἐλπίσαι διὰ τοῦτο
προσθήσεσθαι. ἀλλὰ νῦν, ἄν γε καὶ τοιαῦτα ποιῶ- 5
μεν, οὔτ' αὐτὸς ἐπιτήδειόν τι ἔξω προΐσχεσθαι οὔτ'
ἐκείνοις ἀνεπιεικὲς ἐγκαλέσαι. δεῖ δὲ δὴ καὶ τοῦ δι-
καίου πᾶσαν ἡμᾶς πρόνοιαν ποιεῖσθαι· μετὰ μὲν γὰρ
τούτου καὶ ἡ παρὰ τῶν ὅπλων ἰσχὺς εὔελπίς ἐστιν,
ἄνευ δ' ἐκείνου βέβαιον οὐδέν, κἂν παραυτίκα τις
κατορθώσῃ τι, ἔχει.

καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτω πέφυκε καὶ ὑμῶν οἱ πλείους 33
ἐπίστανται· πάντα γοῦν τὰ προσήκοντα ἀπαράκλητοι
πράττετε. ὅθεν που καὶ ἐγὼ συνεκάλεσα ὑμᾶς, ἵνα
καὶ μάρτυρας καὶ ἐπόπτας τῶν τε λεγομένων καὶ τῶν
πραττομένων ποιήσωμαι. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν οὐ τοιοῦ- 2
τοί ἐστε, καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἐπαινεῖσθε· ὀλίγοι δὲ

δή τινες ὁρᾶτε ὅπως πρὸς τῷ πολλὰ κεκακουργηκέ-
ναι καὶ μηδεμίαν αὐτῶν δίκην δεδωκέναι καὶ προσεπ-
απειλοῦσιν ἡμῖν. οὐ μέντοι καὶ ἐγὼ οὔτ' ἄλλως κα-
λὸν εἶναι νομίζω ἄρχοντά τινα τῶν ἀρχομένων ἡττᾶ-
3 σθαι, οὔτ' ἂν σωτήριόν τι γενέσθαι ποτέ, εἰ τὸ τα-
χθὲν ὑπηρετεῖν τινι κρατεῖν αὐτοῦ ἐπιχειρήσειε.
σκέψασθε δέ, ποῖος μὲν ἂν κόσμος οἰκίας γένοιτο,
ἂν οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντες τῶν πρεσβυτέρων καταφρο-
νήσωσι, ποῖος δὲ διδασκαλείων, ἂν οἱ φοιτῶντες τῶν
παιδευτῶν ἀμελήσωσι; τίς ὑγίεια νοσοῦσιν, ἂν μὴ
πάντα τοῖς ἰατροῖς οἱ κάμνοντες πειθαρχῶσι, τίς δὲ
ἀσφάλεια ναυτιλλομένοις, ἂν οἱ ναῦται τῶν κυβερ-
4 νητῶν ἀνηκουστῶσι; φύσει τε γὰρ ἀναγκαίᾳ τινὶ
καὶ σωτηρίᾳ τὸ μὲν ἄρχειν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, τὸ δὲ
ἄρχεσθαι τέτακται, καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ αὐτῶν
καὶ ὁτιοῦν καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν διαγενέσθαι. προσή-
κει τε τῷ μὲν ἐπιστατοῦντί τινος ἐκφροντίζειν τε τὰ
δέοντα καὶ ἐπιτάττειν, τῷ δὲ ὑποτεταγμένῳ πειθαρ-
χεῖν τε ἀπροφασίστως καὶ ἐκπονεῖν τὸ κελευόμενον·
5 ἐξ οὗ καὶ μάλιστα τό τε ἔμφρον τοῦ ἄφρονος καὶ τὸ
ἐπιστῆμον τοῦ ἀνεπιστήμονος ἐν παντὶ προτετίμηται.
34 οὕτω δὴ οὖν τούτων ἐχόντων οὐκ ἄν ποτε οὔτε
συγχωρήσαιμί τι τούτοις τοῖς θορυβήσασιν ἀναγκα-
2 σθεὶς οὔτ' ἂν ἐπιτρέψαιμι βιασθείς. ἢ τί μὲν ἀπό τε
τοῦ Αἰνείου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰούλου γέγονα, τί δὲ ἐστρα-
τήγησα, τί ὑπάτευσα, ἐπὶ τί δὲ ὑμᾶς τοὺς μὲν οἴκο-
θεν ἐξήγαγον, τοὺς δ' ὕστερον προσκατέλεξα, ἐπὶ τί
τοσοῦτον ἤδη χρόνον τὴν ἐξουσίαν τὴν ἀνθύπατον
3 ἔχω λαβών, ἄν γε δουλεύσω τινὶ ὑμῶν καὶ νικηθῶ
τινος ὑμῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, πρὸς τὴν Ῥώμην,
δι' οὗ καὶ Γαλάτας ἐχειρώσασθε καὶ Βρεττανῶν ἐκρα-
4 τήσατε; τί δείσας καὶ τί φοβηθείς; μή μέ τις ὑμῶν

ἀποκτείνῃ; ἀλλ' εἰ μὲν πάντες ταῦτ' ἐφρονεῖτε, ἑκὼν
ἂν ἀποθανεῖν εἱλόμην ἢ τό τε ἀξίωμα τῆς ἡγεμονίας
καταλῦσαι καὶ τὸ φρόνημα τὸ τῇ προστατείᾳ προσῆ-
κον ἀπολέσαι· πολὺ γάρ που πλείω πόλει κινδυνεύε- 5
ται τοῦ ἕνα ἄνδρα ἀδίκως ἀποθανεῖν, ἂν ἐθισθῶσιν
οἱ στρατιῶται τοῖς τε στρατηγοῖς σφων προστάττειν
τινὰ καὶ τὰ δίκαια τὰ τῶν νόμων ἐν ταῖς χερσὶ ποι-
εῖσθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲ ἐπηπείληκέ τις αὐτῶν, 35
καὶ γὰρ ἂν καὶ παραχρῆμα εὖ οἶδ' ὅτι πρὸς ὑμῶν
τῶν ἄλλων ἀπέσφακτο, τὴν δὲ δὴ στρατείαν ὡς κε-
κμηκότες ἐξίστανται καὶ τὰ ὅπλα ὡς καὶ πεπονημένοι
κατατίθενται, καὶ πάντως, ἄν γε μὴ παρ' ἑκόντος
μου τούτου τύχωσι, καὶ τὴν τάξιν ἐκλείψουσι καὶ
πρὸς τὸν Πομπήιον μεταστήσονται· ἅπερ που καὶ
παραδηλοῦσί τινες. καὶ τίς μὲν οὐκ ἂν ἐθελήσειε 2
τοιούτων ἀνθρώπων στερηθῆναι, τίς δ' οὐκ ἂν εὔ-
ξαιτο τοιούτους ἐκείνῳ στρατιώτας ὑπάρξαι, οἵτινες
μήτε τοῖς διδομένοις ἀρκοῦνται μήτε τοῖς προσταττο-
μένοις πείθονται, ἀλλ' ἐν ἡλικίᾳ γῆρας καὶ ἐν ἰσχύι
ἀσθένειαν προβαλλόμενοι δεσπόζειν τε τῶν ἀρχόντων
καὶ τυραννεῖν τῶν ἡγουμένων σφῶν ἀξιοῦσιν; ἐγὼ 3
γὰρ μυριάκις ἂν καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον ὁπωσδήποτε
καταλλαγῆναι καὶ ἄλλο ὁτιοῦν παθεῖν ἑλοίμην ἤ τι
ἀνάξιον τοῦ τε πατρίου φρονήματος καὶ τῆς ἐμαυτοῦ
προαιρέσεως πρᾶξαι. ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι οὔτε δυναστείας
οὔτε πλεονεξίας ἐπιθυμῶ, οὐδέ μοι πρόκειται πάν- 4
τως τι καὶ ἐκ παντὸς τρόπου καταπρᾶξαι, ὥστε τι
ἐπὶ τοῦτο καὶ ψεύσασθαι καὶ θωπεῦσαι καὶ κολακεῦ-
σαί τινας; παύσεσθε μὲν δὴ διὰ ταῦτα τῆς στρα-
τείας, ὦ τί ἂν ὑμᾶς ὀνομάσαιμι; οὐ μέντοι ὡς καὶ
αὐτοὶ καὶ βούλεσθε καὶ φατέ, ἀλλ' ὡς τῷ κοινῷ καὶ
ἐμοὶ συμφέρει."

5 ταῦτ' εἰπὼν ἐκλήρωσεν αὐτοὺς ἐπὶ θανάτῳ, καὶ τοὺς μὲν θρασυτάτους, οὗτοι γὰρ ἐκ παρασκευῆς ἔλαχον, ἐδικαίωσε, τοὺς δ' ἄλλους ὡς οὐδέν σφων δεόμενος διῆκε. καὶ ἐκεῖνοι μὲν μετανοήσαντες ἐφ'
36 οἷς ἔπραξαν ἀναστρατεύεσθαι ἔμελλον· ἐν ὁδῷ δὲ ἔτ' ὄντος αὐτοῦ Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος, οὗτος ὁ καὶ ἐν τῇ τριαρχίᾳ ὕστερον γενόμενος, τῷ τε δήμῳ συνεβούλευσε στρατηγῶν δικτάτορα τὸν Καίσαρα προχειρίσασθαι καὶ εὐθὺς εἶπεν αὐτὸν παρὰ τὰ πά-
2 τρια. καὶ ὃς ὑπέστη μὲν τὴν ἀρχήν, ἐπειδὴ πρῶτον ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν, οὐ μέντοι καὶ φοβερὸν οὐδὲν ἐν αὐτῇ ἔπραξεν, ἀλλὰ τοῖς τε ἐκπεπτωκόσι κάθοδον πᾶσι πλὴν τοῦ Μίλωνος ἔδωκε, καὶ τὰς ἐς νέωτα ἀρχὰς ἀπέδειξεν· ἐς γὰρ τὸ παρὸν τότε οὐδένα ἀντὶ
3 τῶν ἀπόντων ἀνθείλοντο· καίτοι μηδενὸς ἀγορανόμου ἐπιδημοῦντος οἱ δήμαρχοι πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτοῖς διήγαγον· ἱερέας τε ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ἀντικατέστησεν, οὐ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν τῷ τοιούτῳ νενομισμένα τηρήσας, καὶ τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ὑπὲρ τὸν Ἠριδανὸν οἰκοῦσι τὴν
4 πολιτείαν, ἅτε καὶ ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκε. ποιήσας δὲ ταῦτα καὶ τὸ ὄνομα τῆς δικτατωρείας ἀπεῖπε· τὴν γὰρ δὴ δύναμιν τό τε ἔργον αὐτῆς καὶ πάνυ ἀεὶ διὰ χειρὸς ἔσχε. τῇ τε γὰρ παρὰ τῶν ὅπλων ἰσχύι ἐχρῆτο, καὶ προσέτι καὶ ἐξουσίαν ἔννομον δή τινα παρὰ τῆς ἐκεῖ βουλῆς προσέλαβε· πάντα γὰρ μετ' ἀδείας ὅσα ἂν βουληθῇ πράττειν οἱ ἐπετράπη.

37 τυχὼν δὲ τούτου μέγα εὐθὺς καὶ ἀναγκαῖον πρᾶγμα διώρθωσεν. ἐπειδὴ γὰρ οἵ τε δεδανεικότες τισὶ πικροτάτας τὰς ἐσπράξεις, ἅτε καὶ πολλῶν χρημάτων διά τε τὰς στάσεις καὶ διὰ τοὺς πολέμους προσδεόμενοι, ἐποιοῦντο, καὶ τῶν ὀφειλόντων συχνοὶ

οὐδὲ ἐθέλοντες ἀποδοῦναί τι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐδύναντο, οὔτε γὰρ ἀποδόσθαι τι οὔτε ἐπιδανείσασθαι 2
ῥᾴδιον αὐτοῖς ἐγίγνετο, κἀκ τούτου πολλὰ μὲν ἄπιστα, πολλὰ δὲ καὶ δολερὰ πρὸς ἀλλήλους ἔπραττον, καὶ δέος ἦν μὴ καὶ ἐς ἀνήκεστόν τι κακὸν προχωρήσωσιν, ἐμετριάσθη μὲν καὶ πρὸ τούτου πρὸς δημάρχων τινῶν τὰ κατὰ τοὺς τόκους, ἐπεὶ δ' οὐδ' ὣς 3
ἀπεδίδοντο, ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ἐνεχύρων ἐξίσταντο, οἱ δὲ καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐν ἀργυρίῳ ἀπῄτουν, ἀμφοτέροις τότε ὁ Καῖσαρ ὡς οἷόν τε ἦν ἐπεκούρησε· τά τε γὰρ ἐνέχυρα πρὸς τὴν ἀξίαν ἐναποτιμηθῆναι ἐκέλευσε, καὶ δικαστὰς αὐτῆς τοῖς ἀμφισβητοῦσί τι ἀποκληροῦσθαι προσέταξεν. ἐπειδή τε συχνοὶ πολλὰ χρή- 38
ματα ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλεῖον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι, οὐχ ὡς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον τοῦτον τιθείς, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερόν ποτε ἐσενεχθέντα ἀνανεούμενος, εἴτ' 2
οὖν ἵνα τοῖς τε δανεισταῖς οἱ ὀφείλοντές τι ἐκτίνωσι καὶ τοῖς δεομένοις οἱ ἄλλοι δανείζωσιν, εἴτε καὶ ὅπως οἵ τε εὐποροῦντες ἔκδηλοι γένωνται καὶ χρήματα μηδεὶς αὐτῶν ἀθρόα ἔχῃ, μὴ καὶ ἀπόντος τι νεωτερισθῇ. ἐπαρθέντος δὲ ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους, καὶ 3
ἀξιοῦντος καὶ τοῖς οἰκέταις μήνυτρα ἐπ' αὐτῷ κατὰ τῶν δεσποτῶν προτεθῆναι, οὔτε προσέγραψεν αὐτὸ τῷ νόμῳ, καὶ προσέτι καὶ ἐξώλειαν ἑαυτῷ προσεπηράσατο, ἄν ποτέ τι δούλῳ κατὰ τοῦ δεσπότου εἰπόντι πιστεύσῃ.

Καῖσαρ μὲν δὴ ταῦτά τε πράξας καὶ τὰ ἀναθή- 39
ματα, τά τε ἄλλα καὶ τὰ ἐκ τοῦ Καπιτωλίου πάντα, ἀνελόμενος ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους, καὶ πρὶν ἐς τὴν ὑπατείαν ἐς ἣν ἐκεχειροτόνητο ἐσελ-

2 θεῖν, ἐξώρμησε. καὶ αὐτοῦ τὰ τῆς ἐκστρατείας ποι-
οῦντος ἴκτινος ἐν τῇ ἀγορᾷ κλωνίον δάφνης ἑνὶ τῶν
συμπαρόντων οἱ ἐπέρριψε· καὶ μετὰ τοῦτο τῇ τύχῃ
θύοντος ὁ ταῦρος ἐκφυγὼν πρὶν τιτρώσκεσθαι, ἔξω
τε τῆς πόλεως ἐξεχώρησε καὶ πρὸς λίμνην τινὰ ἐλ-
3 θὼν διενήξατο αὐτήν. κἀκ τούτων ἐπὶ πλέον θαρ-
σήσας ἠπείχθη, καὶ μάλισθ' ὅτι οἱ μάντεις μένοντι
μὲν αὐτῷ οἴκοι ὄλεθρον, περαιωθέντι δὲ τὴν θάλασ-
4 σαν καὶ σωτηρίαν καὶ νίκην ἔσεσθαι ἔφασαν. ἀφορ-
μηθέντος δὲ αὐτοῦ οἱ παῖδες οἱ ἐν τῇ πόλει ὄντες
διχῇ τε ἐνεμήθησαν αὐτοκέλευστοι, καὶ οἱ μὲν Πομ-
πηιείους σφᾶς, οἱ δὲ Καισαρείους ὀνομάσαντες ἐμαχέ-
σαντο τρόπον τινὰ ἄνευ ὅπλων ἀλλήλοις, καὶ ἐπεκρά-
τησαν οἱ τῇ τοῦ Καίσαρος προσωνυμίᾳ χρώμενοι.

40 ἐν ᾧ δὲ δὴ ταῦτ' ἔν τε τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Ἰβη-
ρίᾳ ἐγίγνετο, Μάρκος μὲν Ὀκταούιος καὶ Λούκιος
Σκριβώνιος Λίβων Πούπλιον Κορνήλιον Δολοβέλ-
λαν, τά τε τοῦ Καίσαρος πράττοντα καὶ ἐν τῇ Δελ-
ματίᾳ ὄντα, ἐξήλασαν ἐξ αὐτῆς τῷ τοῦ Πομπηίου
2 ναυτικῷ χρώμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο Γάιον Ἀντώνιον
ἐπαμῦναί οἱ ἐθελήσαντα ἔς τε νησίδιόν τι κατέκλει-
σαν, κἀνταῦθα πρός τε τῶν ἐπιχωρίων ἐγκαταλει-
φθέντα καὶ λιμῷ πιεσθέντα πασσυδὶ πλὴν ὀλίγων
εἷλον· ἔς τε γὰρ τὴν ἤπειρον ἔφθησάν τινες αὐτῶν
διαφυγόντες, καὶ ἕτεροι ἐν σχεδίαις διαπλέοντες καὶ
41 ἁλισκόμενοι σφᾶς αὐτοὺς ἀπεχρήσαντο. Κουρίων δὲ
Σικελίαν μὲν ἀμαχὶ παρεστήσατο· ὁ γὰρ Κάτων ἄρ-
χων αὐτῆς, ὡς οὔτε ἀξιόμαχός οἱ ἦν οὔτε τὰς πόλεις
ἐς κίνδυνον μάτην ἐμβαλεῖν ἠθέλησε, προεξεχώρησε
πρὸς τὸν Πομπήιον· ἐς δὲ δὴ τὴν Ἀφρικὴν περαιω-
2 θεὶς ἀπώλετο. ὁ μὲν γὰρ Καῖσαρ ὁ Λούκιος τὴν
Ἀσπίδα τὴν πόλιν, ἐν ᾗ κατὰ τύχην ἄλλως ἦν, πρὸς

τὸν ἐπίπλουν αὐτοῦ ἐξέλιπε, καὶ Πούπλιος Ἄττιος
Οὔαρος ὁ τὰ ἐκεῖ πράγματα τότε ἔχων καὶ στρατιώ-
τας συχνοὺς καὶ πόλεις τινὰς ἡττηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ
ἀπέβαλεν· ὁ δὲ δὴ Ἰόβας Ἰέμψου τε παῖς ὢν καὶ
τῶν Νομάδων βασιλεύων, τά τε τοῦ Πομπηίου ὡς 3
καὶ τὰ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς προτιμῶν, καὶ τὸν
Κουρίωνα διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι τήν τε βασιλείαν
αὐτοῦ δημαρχῶν ἀφελέσθαι καὶ τὴν χώραν δημοσιῶ-
σαι ἐπεχείρησε, μισῶν, ἰσχυρῶς αὐτῷ προσεπολέ-
μησεν. οἴκαδε μὲν γὰρ ἐς τὴν Νουμιδίαν οὐκ ἀνέ- 4
μεινεν αὐτὸν ἐσβαλεῖν, πολιορκοῦντι δέ οἱ Οὐτικὴν
παντὶ μὲν ἅμα τῷ στρατῷ οὐ προσέμιξε, φοβηθεὶς
μὴ καὶ προπυθόμενος ἐξαναχθείη, οὐ γάρ που ἀπώ-
σασθαι αὐτὸν μᾶλλόν τι ἢ τιμωρήσασθαι ἐπεθύμει,
ὀλίγους δέ τινας προπέμψας, καὶ φημίσας ὡς αὐ- 5
τὸς ἄλλοσέ ποι καὶ πόρρω γε ἀπεληλυθὼς εἴη, ἐφέ-
σπετό τέ σφισι καὶ οὐ διήμαρτεν ὧν ἤλπισεν. ὁ γὰρ 42
Κουρίων πρότερον μέν, ὡς καὶ αὐτοῦ ἐκείνου προσ-
ιόντος, ἔς τε τὸ στρατόπεδον τὸ πρὸς τῇ θαλάσσῃ ὃν
μετέστη, καὶ γνώμην ἐποιεῖτο τῶν τε νεῶν, ἂν βιά-
ζηται, ἐπιβῆναι καὶ τὴν Ἀφρικὴν παντελῶς ἐκλι-
πεῖν· ἐπεὶ δὲ ὀλίγους τέ τινας καὶ τούτους ἄνευ τοῦ 2
Ἰόβου ἀφικνεῖσθαι ἐπύθετο, ἐθάρρησε, καὶ εὐθὺς
τῆς νυκτὸς ὡς καὶ ἐφ' ἕτοιμον νίκην, μὴ καὶ δια-
φύγωσιν αὐτόν, ἄρας ἐπορεύετο, καί τινας τῶν προ-
δρόμων καθεύδοντας ἐν τῇ ὁδῷ φθείρας πολὺ προ-
θυμότερος ἐγένετο. κἀκ τούτου τοῖς λοιποῖς ὑπὸ τὴν 3
ἕω προκεχωρηκόσιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἐντυχὼν οὐ-
δεμίαν ἀναβολὴν ἐποιήσατο, ἀλλὰ καίτοι τῶν στρα-
τιωτῶν καὶ ὑπὸ τῆς πορείας καὶ ὑπὸ τῆς ἀγρυπνίας
τεταλαιπωρημένων ἐς χεῖράς σφισι παραχρῆμα ἦλθε.
κἀν τούτῳ ἑστώτων τε αὐτῶν καὶ ἀντιρρόπως ἀγω- 4

τὰ ἄκρα τὰ Κεραύνια ὠνομασμένα· ἔστι δὲ ἔσχατα
τῆς Ἠπείρου, πρὸς τῷ στόματι τοῦ Ἰονίου κόλπου.
καὶ ἐλθὼν ἐνταῦθα πρὶν ἔκπυστος ὅτι καὶ πλεύσεται
γενέσθαι, τὰς ναῦς ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπὶ τοὺς λοι-
4 ποὺς ἔστειλε· καὶ αὐτὰς ὁ Βίβουλος ἀνακομιζομένας
ἐκάκωσε, καί τινας καὶ ἀνεδήσατο, ὥστε τὸν Καί-
σαρα ἔργῳ μαθεῖν ὅτι εὐτυχέστερον τὸν πλοῦν ἢ εὐ-
βουλότερον ἐπεποίητο.

45 ἐν δ' οὖν τῇ διατριβῇ ταύτῃ τό τε Ὠρικὸν καὶ
τὴν Ἀπολλωνίαν ἄλλα τε τῶν ἐκείνῃ χωρίων ἐκλει-
φθέντα ὑπὸ τῶν τοῦ Πομπηίου φρουρῶν παρεστή-
σατο. ἡ δὲ Ἀπολλωνία αὕτη ἡ Κορινθία ἐν καλῷ
μὲν τῆς γῆς, ἐν καλῷ δὲ καὶ τῆς θαλάσσης, ποταμῶν
2 τε ἄριστα κεῖται. ὃ τε μάλιστα διὰ πάντων ἐθαύ-
μασα, πῦρ πολὺ πρὸς τῷ Ἄνᾳ ποταμῷ ἀναδίδοται,
καὶ οὔτε ἐπὶ πλεῖον τῆς πέριξ γῆς ἐπεξέρχεται, οὔτ'
αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗ διαιτᾶται ἔκπυροῖ ἢ καὶ κραυ-
ροτέραν πῃ ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ πόας καὶ δένδρα καὶ
πάνυ πλησίον θάλλοντα ἔχει· πρός τε τὰς ἐπιχύσεις
3 τῶν ὄμβρων ἐπαύξει καὶ ἐς ὕψος ἐξαίρεται. καὶ διὰ
τοῦτο αὐτό τε Νυμφαῖον ὀνομάζεται καὶ δὴ καὶ μαν-
τεῖον τοιόνδε τι παρέχεται. λιβανωτὸν δὴ λαβών, καὶ
προσευξάμενος ὅ,τι ποτὲ καὶ βούλει, ῥίπτεις αὐτὸν
4 τὴν εὐχὴν φέροντα. κἂν τούτῳ τὸ πῦρ, ἂν μέν τι
ἐπιτελὲς ᾖ ἐσόμενον, δέχεται αὐτὸν ἑτοιμότατα, κἂν
ἄρα καὶ ἔξω που προπέσῃ, προσδραμὸν ἥρπασε καὶ
κατανάλωσεν· ἂν δὲ ἀτέλεστον ᾖ, οὔτ' ἄλλως αὐτῷ
προσέρχεται, κἂν ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα φέρηται, ἐξ-
5 αναχωρεῖ τε καὶ ἐκφεύγει. καὶ ταῦθ' οὕτως ἑκάτερα
περὶ πάντων ὁμοίως, πλὴν θανάτου τε καὶ γάμου,
ποιεῖ· περὶ γὰρ τούτων οὐδὲ ἔξεστί τινι ἀρχὴν αὐ-
τοῦ πυθέσθαι τι.

τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ βρα- 46
δύνοντος τοῦ Ἀντωνίου, ᾧ τοὺς ὑπομείναντας ἐν τῷ
Βρεντεσίῳ κομίσαι ἐπετέτακτο, καὶ οὐδὲ ἀγγελίας
τινὸς περὶ αὐτῶν διά τε τὸν χειμῶνα καὶ διὰ τὸν
Βίβουλον φοιτώσης, ὑπώπτευσέ σφας μεσεύειν τε
καὶ ἐφεδρεύειν τοῖς πράγμασιν, οἷά που ἐν ταῖς στά-
σεσι φιλεῖ γίγνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο βουληθεὶς αὐ- 2
τὸς καὶ μόνος γε ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι, ἐπέβη μὲν
ἀκατίου τινὸς ὥς τις ἄλλος, λέγων ὑπὸ τοῦ Καίσα-
ρος πεπέμφθαι, καὶ τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ καίπερ
πνεύματος ὄντος ἐξεβιάσατο ἀναχθῆναι· ὡς μέντοι 3
ἀπὸ τῆς γῆς ἐγένοντο καὶ ὅ τε ἄνεμος ἰσχυρῶς κατέ-
σπερχε καὶ ὁ κλύδων δεινῶς σφας ἐξετάραττεν, ὥστε
τὸν κυβερνήτην μηδ' ἀναγκαζόμενον ἔτι τολμῆσαι
περαιτέρω πλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἄκοντος αὐτοῦ ἐπανιέ-
ναι ἐπιχειρῆσαι, ἐξέφηνεν ἑαυτὸν καθάπερ ἐκ τού-
του καὶ τὸν χειμῶνα παύσων, καὶ ἔφη "θάρσει· Καί-
σαρα γὰρ ἄγεις." τοιοῦτον μὲν δὴ φρόνημα καὶ τοι- 4
αύτην ἐλπίδα ἤτοι τὴν ἄλλως ἢ καὶ ἐκ μαντείας τι-
νὸς εἶχεν ὥστε καὶ παρὰ τὰ φαινόμενα πίστιν τῆς
σωτηρίας ἐχέγγυον ποιεῖσθαι· οὐ μέντοι καὶ ἐπεραι-
ώθη, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ μάτην πονήσας ἀνέπλευσε.

καὶ μετὰ τοῦτο τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸν Ἄψον ἀν- 47
τεστρατοπεδεύσατο. ἐκεῖνος γὰρ ἐπειδὴ πρῶτον τῆς
ἀφίξεως αὐτοῦ ᾔσθετο, οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' ἐλπί-
σας ῥᾳδίως αὐτόν, πρὶν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετὰ
τοῦ Ἀντωνίου ὄντας προσλαβεῖν, κατεργάσεσθαι,
σπουδῇ πρὸς τὴν Ἀπολλωνίαν δυνάμει τινὶ ἤλασεν.
ὁ οὖν Καῖσαρ μέχρι μὲν τοῦ ποταμοῦ ἀπήντησέ οἱ, 2
νομίσας ἀξιόμαχος καὶ ὣς τοῖς τότε προσιοῦσι γενή-
σεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ὅτι πολὺ τῷ πλήθει ἠλατ-
τοῦτο, ἡσύχασε. καὶ ὅπως γε μήθ' ὑπὸ δέους τοῦτο

ποιεῖν μήτ' ἐξάρχειν τοῦ πολέμου νομισθείη, λόγους
τέ τινας συμβατηρίους σφίσι καθίει καὶ κατ' αὐτὸ
διῆγε. γνοὺς δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήιος συμβαλεῖν μὲν
αὐτῷ ὅτι τάχιστα ἠθέλησε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν
3 ποταμὸν ἐπιδιαβῆναι ἐπεχείρησεν· ὡς δὲ ἡ γέφυρα
βάρος λαβοῦσα διελύθη καί τινες τῶν προδιαβεβη-
κότων μονωθέντες ἀπώλοντο, ἐπέσχεν ἀθυμήσας ὅτι
πρῶτον τῶν τοῦ πολέμου ἔργων ἁπτόμενος ἐπταίκει.
κἀν τούτῳ καὶ τοῦ Ἀντωνίου ἐπελθόντος φοβηθεὶς
48 ἀπεχώρησε πρὸς τὸ Δυρράχιον. ἕως μὲν γὰρ ὁ Βί-
βουλος ἔζη, οὐδ' ἀπᾶραι ἐκεῖνος ἐκ τοῦ Βρεντεσίου
ἐτόλμησε· τοσαύτη που φυλακὴ αὐτοῦ ἐγίγνετο· ἐπεὶ
δὲ αὐτός τε ἐκκαμὼν ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας ἐτελεύ-
τησε καὶ τὴν ναυαρχίαν ὁ Λίβων διεδέξατο, κατε-
φρόνησεν αὐτοῦ καὶ ἀνηγάγετο ὡς καὶ βιασόμενος
2 τὸν ἔκπλουν. καταχθείς τε ἐς τὴν γῆν ἠμύνατό τε
αὐτὸν ἰσχυρῶς προσβαλόντα οἱ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπ-
εκβῆναί ποι βουληθέντα οὐδαμῇ τῆς ταύτῃ ἠπείρου
3 προσορμισθῆναι εἴασεν. ἀπορήσας οὖν ὁ Λίβων καὶ
ὅρμου καὶ ὕδατος, τὸ γὰρ νησίδιον τὸ πρὸ τοῦ λιμέ-
νος ὄν, ἐς ὅπερ μόνον προσέχειν ἐδύνατο, καὶ ἄνυ-
δρον καὶ ἀλίμενόν ἐστιν, ἀπέπλευσε πόρρω ποι, ὅπου
4 ἀμφοτέρων εὐπορήσειν ἔμελλε. καὶ οὕτως ὁ Ἀντώ-
νιος ἐξαναχθεὶς ὕστερον πρὸς μὲν ἐκείνου, καίπερ
μετεώροις σφίσιν ἐπιχειρῆσαι ἐθελήσαντος, οὐδὲν
ἔπαθε· χειμὼν γὰρ σφοδρὸς ἐπιγενόμενος ἐκώλυσε
τὴν ἐπίθεσιν· πρὸς δὲ δὴ αὐτοῦ τούτου ἀμφότεροι
ἐκακοπάθησαν.

49 διασωθέντων δ' οὖν τῶν στρατιωτῶν ὅ τε Πομ-
πήιος ἐς τὸ Δυρράχιον, ὥσπερ εἶπον, ἀνεχώρησε,
καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπηκολούθησεν αὐτῷ θαρσήσας, ὅτι
τῷ πλήθει τῶν τότε συνόντων οἱ περιῆν ἐκ τῶν

προσγεγενημένων. τὸ δὲ Δυρράχιον ἐν τῇ γῇ τῇ 2
πρότερον μὲν Ἰλλυριῶν τῶν Παρθηνῶν, νῦν δὲ καὶ
τότε γε ἤδη Μακεδονίας νενομισμένῃ κεῖται, καὶ
ἔστιν ἐπικαιρότατον, εἴτ' οὖν ἡ Ἐπίδαμνος ἡ τῶν
Κερκυραίων εἴτε καὶ ἑτέρα τις οὖσα. καὶ οἱ μὲν
τοῦτο γράψαντες τήν τε κτίσιν αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομα
ἐς Δύρραχον ἥρωα ἀναφέρουσιν· οἱ δ' ἕτεροι Δυρ- 3
ράχιον ἀντονομασθῆναι τὸ χωρίον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
πρὸς τὴν τῆς ῥαχίας δυσχέρειαν ἔφασαν, ὅτι ἡ τῆς
Ἐπιδάμνου πρόσρησις ζημίας δήλωσιν ἐν τῇ τῶν Λα-
τίνων γλώσσῃ ἔχουσα δυσοιώνιστός σφισιν ἐς τὸ πε-
ραιοῦσθαι ἐς αὐτὴν ἔδοξεν εἶναι.

πρὸς οὖν τοῦτο τὸ Δυρράχιον ὁ Πομπήιος κατα- 50
φυγὼν στρατόπεδόν τε ἔξω τῆς πόλεως ἐποιήσατο,
καὶ τάφρους βαθείας σταυρώματά τε ἰσχυρὰ περιε-
βάλετο. καὶ αὐτῷ ὁ Καῖσαρ ἐπιστρατοπεδεύσας προσ-
έμιξε μὲν ὡς καὶ δι' ὀλίγου τὸ χαράκωμα τῷ πλήθει
τῶν στρατιωτῶν αἱρήσων, ἐπεὶ δὲ ἀπεκρούσθη, ἐπε-
χείρησεν αὐτὸ ἀποτειχίσαι. καὶ ἐκεῖνός τε ἅμα τοῦτ' 2
εἰργάζετο καὶ ὁ Πομπήιος τὰ μὲν διεσταύρου, τὰ δὲ
ἀπετείχιζε καὶ διετάφρευε, πύργους τε ἐπὶ τῶν με-
τεώρων καὶ φυλακὰς ἐπικαθίστη, ὡς τήν τε περίο-
δον τοῦ περιτειχίσματος ἀπέραντον καὶ τὴν ἔφοδον
καὶ κρατοῦσι τοῖς ἐναντίοις ἄπορον ποιῆσαι. πολλαὶ
μὲν οὖν καὶ ἐν τούτῳ μάχαι αὐτῶν, βραχεῖαι δ' οὖν
ἐγίγνοντο· καὶ ἐν ταύταις τοτὲ μὲν οὗτοι, τοτὲ δὲ 3
ἐκεῖνοι καὶ ἐνίκων καὶ ἐνικῶντο, ὥστε καὶ θνήσκειν
τινὰς ἀμφοτέρων ὁμοίως. αὐτοῦ δὲ δὴ τοῦ Δυρρα-
χίου ὁ Καῖσαρ μεταξὺ τῶν τε ἑλῶν καὶ τῆς θαλάσ-
σης νυκτός, ὡς καὶ προδοθησομένου ὑπὸ τῶν ἀμυ-
νομένων, πειράσας ἔσω μὲν τῶν στενῶν παρῆλθε,
προσπεσόντων δέ οἱ ἐνταῦθα πολλῶν μὲν κατὰ πρόσω- 4

που, πολλῶν δὲ καὶ κατόπιν, οἳ πλοίοις παρακομι-
σθέντες ἐξαίφνης αὐτῷ ἐπέθεντο, καὶ συχνοὺς ἀπέ-
βαλε καὶ ὀλίγου καὶ αὐτὸς ἐφθάρη. γενομένου δὲ
τούτου ὁ Πομπήιος ἐπιθαρσήσας ἐπεβούλευσε νυκτὸς
τῷ περιτειχίσματι, καὶ ἐκείνου τέ τι ἀπροσδόκητος
προσπεσὼν εἷλε, καὶ φόνον τῶν αὐλιζομένων πρὸς
αὐτῷ πολὺν εἰργάσατο.

51 ὁ οὖν Καῖσαρ, ὡς ταῦτά τε συνεβεβήκει καὶ ὁ
σῖτος αὐτὸν ἐπελελοίπει, ἥ τε γὰρ θάλασσα καὶ ἡ γῆ
πᾶσα ἡ πλησία ἀλλοτρία αὐτῷ ἦν, καί τινες διὰ ταῦτα
καὶ ἀπηυτομολήκεσαν, δείσας μὴ ἤτοι προσεδρεύων
καταπολεμηθῇ ἢ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐγκαταλειφθῇ,
πάντα μὲν τὰ ᾠκοδομημένα κατέστρεψε, πάντα δὲ τὰ
παραβεβλημένα προσδιέφθειρε, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξαί-
2 φνης ἄρας ἐς Θεσσαλίαν ὥρμησεν. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ
τούτῳ χρόνῳ ᾧ τὸ Δυρράχιον ἐπολιορκεῖτο, Λούκιός
τε Κάσσιος Λογγῖνος καὶ Γναῖος Δομίτιος Καλουῖνος
ἔς τε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐς τὴν Θεσσαλίαν ὑπ᾽ αὐ-
τοῦ πεμφθέντες, Λογγῖνος μὲν ἐνταῦθα ὑπό τε τοῦ
3 Σκιπίωνος καὶ ὑπὸ Σαδάλου Θρᾳκὸς ἰσχυρῶς ἐσφάλη,
Καλουῖνος δὲ τῆς μὲν Μακεδονίας ὑπὸ τοῦ Φαύστου
ἀπεώσθη, Λοκρῶν δὲ δὴ καὶ Αἰτωλῶν προσχωρη-
σάντων οἵ ἔς τε τὴν Θεσσαλίαν μετ᾽ αὐτῶν ἐσέβαλε,
καὶ τὸν Σκιπίωνα μάχαις, τῇ μὲν λοχισθείς, τῇ δ᾽
ἀντενεδρεύσας, ἐνέδρευσε, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ πόλεις
4 τινὰς προσεποιήσατο. ἐνταῦθα οὖν ὁ Καῖσαρ, ὡς
καὶ ῥᾷον σὺν ἐκείνοις τῆς τε τροφῆς εὐπορήσων καὶ
τὸν πόλεμον διοίσων, ἠπείχθη. καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς
αὐτὸν ἅτε κακῶς πεπραγότα ἐδέχετο, τῶν μὲν ἄλλων
καὶ ἄκων ἀπείχετο, Γόμφοις δὲ δὴ πολίχνῃ τινὶ Θεσ-
σαλικῇ προσπεσὼν καὶ κρατήσας πολλούς τε ἔκτεινε
5 καὶ πάντας διήρπασεν, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τού-

του καταφοβήσῃ. αὐτίκα γοῦν Μητρόπολις, ἕτερόν
τι πόλισμα, οὐδὲ ἐς χεῖρας αὐτῷ ἦλθεν, ἀλλ' ἀμαχὶ
ὡμολόγησε· καί σφας κακὸν οὐδὲν δράσας ῥᾷον καὶ
ἄλλους τινὰς ἀφ' ἑκατέρου προσεποιήσατο.

καὶ ὁ μὲν ἰσχυρὸς αὖθις ἐγίγνετο, Πομπήιος δὲ 52
οὐκ ἐπεδίωξε μὲν αὐτόν, νυκτός τε γὰρ ἐξαπιναίως
ἀπανέστη, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Γενουσὸν σπουδῇ
διέβη, οὕτω μέντοι τὴν γνώμην εἶχεν ὡς καὶ διαπε-
πολεμηκώς. κἀκ τούτου τὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος
ὄνομα ἔλαβεν, οὐ μέντοι καὶ ἐμεγαληγόρει τι ἢ καὶ
δάφνην τινὰ ταῖς ῥάβδοις περιῆψε, δυσχεραίνων ἐπὶ
πολίταις τοιοῦτό τι ποιῆσαι. ἐκ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς 2
ταύτης διανοίας οὐδὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν οὔτ' αὐτὸς
ἔπλευσεν οὔτ' ἄλλους τινὰς ἔπεμψε, καίτοι ῥᾳδίως ἂν
πᾶσαν αὐτὴν κατασχών· τῷ τε γὰρ ναυτικῷ πολὺ
ἐκράτει, ἅτε πεντακοσίας ναῦς ταχείας ἔχων, ὥστε
πανταχόσε ἅμα καταῖραι, καὶ τὰ ἐκεῖ οὔτ' ἄλλως αὐτῷ
ἤχθετο, οὔτε, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἠλλοτρίωτο, ἀξιό-
μαχά γε ἀντιπολεμῆσαι ἦν. πόρρω τε γὰρ τοῦ περὶ 3
αὐτῆς δόξαι πολεμεῖν ἀφεστηκέναι ἐβούλετο, καὶ φό-
βον οὐδένα τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε οὖσι παρασχεῖν
ἠξίου. τῆς μὲν οὖν Ἰταλίας διὰ ταῦτ' οὐκ ἐπείρα-
σεν, οὐ μὴν οὐδὲ ἐπέστειλε τῷ κοινῷ περὶ τῶν πρα-
χθέντων οὐδέν· ἐπὶ δὲ δὴ τὸν Καίσαρα μετὰ τοῦθ'
ὁρμήσας ἐς τὴν Θεσσαλίαν ἀφίκετο.

ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις ἡ μὲν ὄψις 53
τῶν στρατοπέδων πολέμου τινὰ εἰκόνα ἔφερεν, ἡ δὲ
δὴ χρεία τῶν ὅπλων ὡς καὶ ἐν εἰρήνῃ ἡσύχαζε. τό
τε γὰρ μέγεθος τοῦ κινδύνου διασκοποῦντες, καὶ τὸ
ἄδηλον τό τε ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων προορώμε-
νοι, καί τινα καὶ αἰδῶ τοῦ τε ὁμοφύλου καὶ τῆς συγ-
γενείας ἔτι ποιούμενοι διέμελλον, κἀν τούτῳ καὶ λό- 2

γους περὶ φιλίας σφίσιν ἀντέπεμπον, καί τισι καὶ
συναλλαγήσεσθαι διὰ κενῆς ἔδοξαν. αἴτιον δὲ ὅτι
τοῦ τε παντὸς κράτους ἀμφότεροι ἐφιέμενοι, καὶ πολλῇ
μὲν φιλοτιμίᾳ ἐμφύτῳ, πολλῇ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ ἐπι-
3 κτήτῳ χρώμενοι, πρός τε γὰρ τῶν ἴσων καὶ πρὸς
τῶν οἰκειοτάτων ἥκιστά τινες ἐλαττούμενοι φέρου-
σιν, οὔτε τι συγχωρῆσαι ἀλλήλοις ἤθελον, ὥσπερ
καὶ ἀμφότεροι κρατῆσαι δυνάμενοι, οὔτε πιστεῦσαι,
κἂν συμβαθῇ τι, ἐδύναντο μὴ οὐ τοῦ πλείονός τε
ἀεί σφας ὀριγνήσεσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ παντὸς αὖθις
54 στασιάσειν. γνώμῃ μὲν γὰρ τοσοῦτον ἀλλήλων διέ-
φερον ὅσον Πομπήιος μὲν οὐδενὸς ἀνθρώπων δεύ-
τερος, Καῖσαρ δὲ καὶ πρῶτος πάντων εἶναι ἐπεθύ-
μει, καὶ ὁ μὲν παρ' ἑκόντων τε τιμᾶσθαι καὶ ἐθε-
λόντων προστατεῖν φιλεῖσθαί τε ἐσπούδαζε, τῷ δὲ
οὐδὲν ἔμελεν εἰ καὶ ἀκόντων ἄρχοι καὶ μισοῦσιν ἐπι-
2 τάσσοι, τάς τε τιμὰς αὐτὸς ἑαυτῷ διδοίη. τὰ μέντοι
ἔργα, δι' ὧν ἤλπιζον πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο καταπρά-
ξειν, ἀμφότεροι ὁμοίως καὶ ἀνάγκῃ ἐποίουν· ἀδύνα-
τον γὰρ ἦν αὐτῶν κατατυχεῖν τινι μὴ οὐ τοῖς τε οἰ-
κείοις πολεμοῦντι καὶ τοὺς ὀθνείους ἐπὶ τοὺς ὁμοφύ-
λους ἄγοντι, καὶ πολλὰ μὲν χρήματα ἀδίκως συλῶντι,
3 πολλοὺς δὲ καὶ τῶν φιλτάτων ἀνόμως κτείνοντι. ὥστε
εἰ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις διήλλαττον, ἀλλὰ ταῖς γε πρά-
ξεσι, δι' ὧν ἀποπληρώσειν αὐτὰς ἤλπιζον, ὡμοιοῦντο.
καὶ διὰ τοῦτ' οὔθ' ὑφίεντό τινος ἀλλήλοις, καίπερ
πολλὰς δικαιώσεις προτεινάμενοι, καὶ ἐς χεῖρας τε-
λευτῶντες ἦλθον.

55 ἐγένετο δὲ ὁ ἀγὼν μέγας καὶ οἷος οὐχ ἕτερος.
αὐτοί τε γὰρ ἄριστοι πρὸς πάντα τὰ πολέμια καὶ εὐ-
δοκιμώτατοι διαφανῶς οὐχ ὅτι τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀνθρώπων ἠξιοῦντο εἶναι·

οἷα γὰρ ἐκ παίδων τε ἐν αὐτοῖς ἠσκημένοι καὶ διὰ 2
παντὸς αὐτοῖς ὡμιληκότες, ἔργα τε ἀξιόλογα ἀποδε-
δειγμένοι, καὶ πολλῇ μὲν ἀρετῇ, πολλῇ δὲ καὶ τύχῃ
κεχρημένοι, καὶ ἀξιοστρατηγητότατοι καὶ ἀξιονικότα-
τοι ἦσαν· καὶ δυνάμεις Καῖσαρ μὲν τοῦ τε πολιτι- 3
κοῦ τὸ πλεῖστον καὶ καθαρώτατον, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης
Ἰταλίας τῆς τε Ἰβηρίας καὶ τῆς Γαλατίας πάσης, τῶν
τε νήσων ὧν ἐκράτει, τοὺς μαχιμωτάτους εἶχε, Πομ-
πήιος δὲ συχνοὺς μὲν καὶ ἐκ τῆς βουλῆς τῆς τε ἱπ-
πάδος κἀκ τῶν καταλόγων ἐπῆκτο, παμπληθεῖς δὲ
παρά τε τῶν λοιπῶν ὑπηκόων καὶ παρὰ τῶν ἐνσπόν-
δων καὶ δήμων καὶ βασιλέων ἠθροίκει. ἄνευ γὰρ 4
δὴ τοῦ τε Φαρνάκου καὶ τοῦ Ὀρώδου, καὶ γὰρ τοῦ-
τον, καίτοι πολέμιον ἀφ' οὗ τοὺς Κράσσους ἀπέκτει-
νεν ὄντα, προσεταιρίσασθαι ἐπεχείρησε, πάντες οἱ
ἄλλοι, οἱ καὶ ἐφ' ὁσονοῦν οἰκειωθέντες ποτὲ αὐτῷ,
καὶ χρήματά οἱ ἔδωκαν, καὶ βοηθείας οἱ μὲν ἔπεμ-
ψαν, οἱ δὲ ἤγαγον. ὁ δὲ δὴ Πάρθος ὑπέσχετο μὲν 5
αὐτῷ, ἂν τὴν Συρίαν λάβῃ, συμμαχήσειν, μὴ τυχὼν
δὲ αὐτῆς οὐκ ἐπήμυνε. προύχοντος δ' οὖν πολὺ τοῦ
Πομπηίου τῷ πλήθει, ἐξισοῦντό σφισιν οἱ τοῦ Καί-
σαρος τῇ ῥώμῃ· καὶ οὕτως ἀπ' ἀντιπάλου πλεο-
νεξίας καὶ ἰσόρροποι ἀλλήλοις καὶ ἰσοκίνδυνοι ἐγί-
γνοντο.

Ἔκ τε οὖν τούτων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας τῆς τε 56
ὑποθέσεως τοῦ πολέμου ἀξιολογώτατος ἀγὼν συνη-
νέχθη. ἥ τε γὰρ πόλις ἡ τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡ ἀρχὴ
αὐτῆς ἅπασα, καὶ πολλὴ καὶ μεγάλη ἤδη οὖσα, ἆθλόν
σφισι προὔκειτο· εὔδηλον γάρ που πᾶσιν ἦν ὅτι τῷ
τότε κρατήσαντι δουλωθήσεται. τοῦτό τε οὖν ἐκλο- 2
γιζόμενοι, καὶ προσέτι καὶ τῶν προτέρων ἔργων,
Πομπήιος μὲν τῆς τε Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Σερτωρίου

τοῦ τε Μιθριδάτου καὶ τοῦ Τιγράνου καὶ τῆς θα-
λάσσης, Καῖσαρ δὲ τῆς τε Γαλατίας καὶ τῆς Ἰβηρίας
τοῦ τε Ῥήνου καὶ τῆς Βρεττανίας, ἀναμιμνησκόμε-
3 νοι, καὶ κινδυνεύειν τε καὶ περὶ ἐκείνοις ἡγούμενοι
καὶ προσκτήσασθαι τὴν ἀλλήλων δόξαν σπουδὴν ποι-
ούμενοι, ὤργων. τά τε γὰρ ἄλλα τῶν ἡττημένων
τοῖς κρατοῦσι προσγίγνεται καὶ ἡ εὔκλεια ὅτι μά-
λιστα· ὅσῳ γὰρ ἂν μείζω καὶ δυνατώτερόν τις ἀντα-
γωνιστὴν καθέλῃ, τόσῳ καὶ αὐτὸς ἐπὶ μεῖζον αἴρε-
57 ται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς στρατιώταις πολλὰ μὲν
παραπλήσια δ' οὖν ἀλλήλοις παρῄνεσαν, εἰπόντες
πάνθ' ὅσα ἐν τῷ τοιούτῳ πρός τε τὸ αὐτίκα τοῦ κιν-
δύνου καὶ πρὸς τὸ ἔπειτα πρέπει λέγεσθαι. ἔκ τε
γὰρ τῆς αὐτῆς πολιτείας ὁρμώμενοι καὶ ὑπὲρ τῶν
2 αὐτῶν λόγους ποιούμενοι, καὶ ἀλλήλους τε τυράν-
νους καὶ αὐτοὺς ἐλευθερωτὰς αὐτῶν ὀνομάζοντες,
οὐδέν σφισι διάφορον εἰπεῖν ἔσχον, ἀλλ' ὅτι τοῖς μὲν
ἀποθανεῖν, τοῖς δὲ σωθῆναι, καὶ τοῖς μὲν αἰχμαλώ-
τοις, τοῖς δὲ ἐν δεσπότου μοίρᾳ πάντα τε ἔχειν ἢ
πάντων στερηθῆναι, καὶ παθεῖν ἢ ποιῆσαι δεινότατα,
3 ὑπάρξει. τοιαύτας οὖν δή τινας παραινέσεις τοῖς
πολίταις ποιησάμενοι, καὶ προσέτι καὶ τὰ τῶν ὑπη-
κόων τῶν τε συμμάχων πρός τε τὰς ἐλπίδας τῶν
κρεισσόνων καὶ πρὸς τοὺς φόβους τῶν χειρόνων
προαγαγόντες, συνέβαλον ἀλλήλοις τοὺς ὁμοφύλους,
τοὺς συσκήνους, τοὺς συσσίτους, τοὺς ὁμοσπόνδους.
4 καὶ τί ἄν τις τὰ τῶν ἄλλων ὀδύραιτο, ὁπότε καὶ αὐ-
τοὶ ἐκεῖνοι πάντα τε ταῦτα ἀλλήλοις ὄντες, καὶ προσέτι
πολλῶν μὲν λόγων ἀπορρήτων, πολλῶν δὲ καὶ ἔργων
ὁμοίων κεκοινωνηκότες, κῆδός τέ ποτε συναψάμενοι
καὶ τὸ αὐτὸ παιδίον, ὁ μὲν ὡς πατήρ, ὁ δὲ ὡς πάπ-
5 πος, ἀγαπήσαντες, ὅμως ἐμάχοντο; ὅσα γὰρ ἡ φύσις

τὸ αἷμα αὐτῶν μίξασα συνέδησε, τοσαῦτα τῇ ἀπλήστῳ τῆς δυναστείας ἐπιθυμίᾳ διέλυον καὶ διέσπων καὶ διερρήγνυσαν. καὶ δι᾽ ἐκείνους καὶ ἡ Ῥώμη περί τε ἑαυτῇ καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἅμα κινδυνεύειν ἠναγκάζετο, ὥστε καὶ νικήσασα ἡττηθῆναι.

τοιούτῳ μὲν ἀγῶνι συνηνέχθησαν· οὐ μέντοι καὶ 58
εὐθὺς συνέμιξαν, ἀλλ᾽ οἷα ἔκ τε τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἑστίας ὁρμώμενοι, καὶ τά τε ὅπλα παραπλήσια καὶ τὰς τάξεις ὁμοίας ἔχοντες, ὤκνουν μὲν ἄρξαι τῆς μάχης, ὤκνουν δὲ καὶ φονεῦσαί τινας ἑκάτεροι. σιγή τε οὖν ἀμφοτέρων καὶ κατήφεια πολλὴ 2
ἦν, καὶ οὔτε τις αὐτῶν ἐς τὰ πρόσω προῄει οὔθ᾽ ὅλως ἐκινεῖτο, ἀλλ᾽ ἐγκύψαντες ἠτρέμιζον ὥσπερ ἄψυχοι. φοβηθέντες οὖν ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἡσυχάσαντες ἀμβλύτεροί πως γένωνται ἢ καὶ συναλλαγῶσι, προσέταξαν σπουδῇ τοῖς τε σαλπικταῖς σημῆναι καὶ ἐκείνοις συμβοῆσαι τὸ πολεμικόν. καὶ ἐπράχθη μὲν ἑκάτερον, τοσούτου δὲ ἐδέη- 3
σαν ἐπιρρωσθῆναι ὥστε καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἔκ τε τῆς τῶν σαλπικτῶν ἠχῆς ὁμοφωνούσης καὶ ἐκ τῆς ἑαυτῶν βοῆς ὁμογλωσσούσης τό τε ὁμόφυλόν σφων ἐξέφηναν καὶ τὸ ὁμογενὲς ἐξήλεγξαν, κἀκ τούτου καὶ ἐς δάκρυα καὶ θρῆνον ἔπεσον. ὀψὲ δ᾽ οὖν ποτε τῶν 59
συμμαχικῶν προκαταρξάντων καὶ ἐκεῖνοι συνέμιξαν, ἔκφρονες ἐπ᾽ αὐτοῖς γενόμενοι. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις, οἷς πόρρωθεν ἡ ἀλκὴ ἦν, ἧττον τὸ δεινὸν συνέβαινεν, οὐδὲ γὰρ εἰδότες οὓς ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἠκόντιζον, ἐσφενδόνων· οἱ δὲ δὴ ὁπλῖται οἵ τε ἱππεῖς χαλεπώτατα 2
ἀπήλλασσον, ἅτε καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντες καί τι καὶ λαλεῖν σφισι δυνάμενοι, ἐγνώριζόν τε ἅμα τοὺς ἀντιπαρατεταγμένους καὶ ἐτίτρωσκον, ἀνεκάλουν καὶ ἐφόνευον, τῶν πατρίδων ἐμέμνηντο καὶ ἐσκύλευον.

3 ταῦτα μὲν οἵ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκ τῆς Ἰτα-
λίας συστρατευόμενοί σφισιν, ὅπου ποτὲ προστύχοιεν
ἀλλήλοις, καὶ ἔπραττον καὶ ἔπασχον· καὶ πολλοὶ
πολλὰ καὶ οἴκαδε δι᾽ αὐτῶν τῶν σφαγέων ἐνετέλ-
4 λοντο. τὸ δὲ ὑπήκοον καὶ προθύμως καὶ ἀφειδῶς
ἐμάχετο, πολλὴν σπουδήν, ὥσπερ ποτὲ ὑπὲρ τῆς
σφετέρας ἐλευθερίας, οὕτω τότε κατὰ τῆς τῶν Ῥω-
μαίων δουλείας ποιούμενοι, ἐπιθυμίᾳ, ἅτε ἐν πᾶσιν
αὐτῶν ἐλαττούμενοι, ὁμοδούλους σφᾶς ἔχειν.
60 μεγίστη τε οὖν μάχη καὶ πολυτροπωτάτη διά τε
ταῦτα καὶ διὰ τὸ πλῆθος τό τε πολυειδὲς τῆς παρα-
σκευῆς ἐγένετο. πάμπολλοι μὲν γὰρ ὁπλῖται, πάμ-
πολλοι δὲ καὶ ἱππεῖς, τοξόται τε ἕτεροι καὶ σφενδο-
νῆται ἄλλοι ὄντες, τό τε πεδίον πᾶν κατέλαβον, καὶ
σκεδασθέντες πολλαχῇ μὲν ἀλλήλοις οἷα ὁμόσκευοι,
2 πολλαχῇ δὲ καὶ ἑτέροις ἀναμὶξ ἐμάχοντο. προεῖχον δὲ
οἱ Πομπηίειοι τῇ τε ἱππείᾳ καὶ τῇ τοξείᾳ, καὶ διὰ
τοῦτο πόρρωθέν τε ἐγκυκλούμενοί τινας προσβολαῖς
αἰφνιδίοις ἐχρῶντο, καὶ συνταράξαντες αὐτοὺς ἐξαν-
εχώρουν, εἶτ᾽ αὖθις καὶ μάλ᾽ αὖθις ἐπετίθεντό
σφισι, τοτὲ μὲν ἐνταῦθα, τοτὲ δὲ ἐκεῖσε μεθιστάμε-
3 νοι. οἱ οὖν Καισάρειοι ταῦτά τε ἐφυλάσσοντο, καὶ
τὰς τάξεις σφῶν ἐξελίσσοντες ἀντιπρόσωποί τε ἀεὶ
τοῖς προσβάλλουσιν ἐγίγνοντο καὶ ὁμόσε αὐτοῖς χω-
ροῦντες τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων ἀντελαμβά-
νοντο, προθύμως ἀγωνιζόμενοι· καὶ γὰρ πεζοὶ τοῖς
ἱππεῦσιν αὐτῶν κοῦφοι ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο συνετετά-
4 χατο. καὶ ταῦτα οὐ καθ᾽ ἕν, ὥσπερ εἶπον, ἀλλὰ πολ-
λαχῇ ἅμα σποράδην ἐγίγνετο, ὥστε τῶν μὲν πόρρω-
θεν μαχομένων, τῶν δὲ συσταδὸν ἀγωνιζομένων, καὶ
τῶν μὲν παιόντων τινάς, τῶν δὲ πατασσομένων, φευ-
γόντων ἑτέρων, διωκόντων ἄλλων, πολλὰς μὲν πεζο-

μαχίας, πολλὰς δὲ καὶ ἱππομαχίας ὁρᾶσθαι. κἀν 5
τούτῳ καὶ παρὰ δόξαν συχνὰ συνέβαινε. καὶ γὰρ τρέψας τίς τινα ἐτρέπετο, καὶ ἄλλος ἐκκλίνας τινὰ ἀντεπετίθετο αὐτῷ· πλήξας τις ἕτερον αὐτὸς ἐτιτρώσκετο, καὶ πεπτωκὼς ἄλλος τὸν ἑστηκότα ἀπεκτίννυε. καὶ πολλοὶ μὲν καὶ ἄτρωτοι ἔθνησκον, πολλοὶ δὲ καὶ ἡμιθνῆτες ἐφόνευον. καὶ οἱ μὲν ἔχαιρον καὶ ἐπαιώνιζον, οἱ δὲ ἐλυποῦντο καὶ ὠλοφύροντο, ὥστε βοῆς καὶ στεναγμῶν πάντα πληρωθῆναι, καὶ τοῖς μὲν πλείοσι καὶ ἐκ τούτου ταραχὴν ἐγγενέσθαι, τὰ γὰρ λεγόμενα ἄσημά σφισι διά τε τὸ ἀλλοεθνὲς καὶ διὰ τὸ ἀλλόθροον ὄντα δεινῶς αὐτοὺς ἐξέπλησσε, τοῖς δὲ δὴ συνιεῖσιν ἀλλήλων πολλαπλάσιον τὸ κακὸν συμβῆναι· πρὸς γὰρ τοῖς ἰδίοις σφῶν παθήμασι καὶ τὰ τῶν πέλας καὶ ἑώρων ἅμα καὶ ἤκουον.

τέλος δέ, ἰσορρόπως αὐτῶν ἐπὶ μακρότατον ἀγω- 61
νισαμένων, καὶ πολλῶν ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως καὶ πεσόντων καὶ τρωθέντων, ὁ Πομπήιος ἅτε καὶ Ἀσιανὸν καὶ ἀγύμναστον τὸ πλεῖον τοῦ στρατοῦ ἔχων
ἡττήθη, ὥσπερ που καὶ πρὸ τοῦ ἔργου οἱ ἐδεδήλωτο· 2
κεραυνοί τε γὰρ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐσέπεσον, καὶ πῦρ ἀέριον ὑπὲρ τῆς τοῦ Καίσαρος ταφρείας φανὲν ἐς τὴν ἐκείνου κατέσκηψε, τά τε σημεῖα αὐτοῦ τὰ στρατιωτικὰ μέλισσαι περιέσχον, καὶ πολλὰ τῶν
ἱερείων αὐτοῖς ἤδη τοῖς βωμοῖς προσαγόμενα ἐξέδρα. 3
καὶ οὕτω γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος ἔτεινεν ὥστε πολλαχόθι ἐν αὐτῇ τῇ τῆς μάχης ἡμέρᾳ καὶ στρατοπέδων συνόδους καὶ ὅπλων κτύπους συμβῆναι, ἔν τε Περγάμῳ τυμπάνων τέ τινα καὶ κυμβάλων ψόφον ἐκ τοῦ Διονυσίου
ἀρθέντα διὰ πάσης τῆς πόλεως χωρῆσαι, καὶ ἐν 4
Τράλλεσι φοίνικά τε ἐν τῷ τῆς νίκης ναῷ ἀναφῦναι

καὶ τὴν θεὸν αὐτὴν πρὸς εἰκόνα τοῦ Καίσαρος ἐν
πλαγίῳ που κειμένην μεταστραφῆναι, τοῖς τε Συρίοις
δύο τινὰς νεανίσκους τὸ τέλος τῆς μάχης ἀγγείλαντας
ἀφανεῖς γενέσθαι, καὶ ἐν Παταουίῳ τῆς νῦν Ἰταλίας,
τότε δὲ ἔτι Γαλατίας ὄρνιθάς τινας οὐχ ὅτι διαγγεῖ-
5 λαι αὐτήν, ἀλλὰ καὶ δεῖξαι τρόπον τινά· Γάιος γάρ
τις Κορνήλιος πάντα τὰ γενόμενα ἀκριβῶς τε ἐξ
αὐτῶν ἐτεκμήρατο καὶ τοῖς παροῦσιν ἐξηγήσατο.
ταῦτα μὲν ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὡς ἕκαστα
συνηνέχθη, καὶ παραχρῆμα μὲν ἠπιστεῖτο, ὥσπερ
εἰκὸς ἦν, ἀγγελθέντων δὲ τῶν πραχθέντων ἐθαυ-
μάζετο.

62 τῶν δὲ δὴ Πομπηιείων τῶν μὴ ἐν χερσὶ φθαρέν-
των οἱ μὲν ἔφυγον ὅπῃ ποτὲ ἠδυνήθησαν, οἱ δὲ καὶ
μετέστησαν· καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ τοὺς μὲν ἐν τῷ
τεταγμένῳ στρατευομένους ἐς τὰ ἑαυτοῦ στρατόπεδα
2 ἐσέγραψε, μηδέν σφισι μνησικακήσας, τῶν δὲ δὴ
βουλευτῶν τῶν τε ἱππέων ὅσους μὲν καὶ πρότερόν
ποτε ἡρηκὼς ἠλεήκει ἀπέκτεινε, πλὴν εἴ τινας οἱ
φίλοι αὐτοῦ ἐξῃτήσαντο, τούτοις γὰρ ἕνα ἑκάστῳ τότε
3 σῶσαι συνεχώρησε, τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τότε πρῶ-
τον ἀντιπολεμήσαντας αὐτῷ ἀφῆκεν, εἰπὼν ὅτι οὐδέν
με ἠδικήκασιν οἳ τὰ τοῦ Πομπηίου φίλου σφίσιν
ὄντος ἐσπούδασαν, μηδεμίαν εὐεργεσίαν παρ' ἐμοῦ
4 ἔχοντες. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς δυνάστας
τούς τε δήμους τοὺς συναραμένους οἱ ἐποίησε· πᾶσι
γὰρ αὐτοῖς συνέγνω, ἐννοῶν ὅτι αὐτὸς μὲν ἢ οὐδένα
ἤ τινα αὐτῶν ἠπίστατο, παρ' ἐκείνου δὲ δὴ πολλὰ
5 καὶ ἀγαθὰ προεπεπόνθεσαν. καὶ πολύ γε τούτους
μᾶλλον ἐπῄνει τῶν εὐεργεσίαν μέν τινα παρὰ τοῦ
Πομπηίου προλαβόντων, ἐν δὲ δὴ τοῖς κινδύνοις
6 αὐτὸν ἐγκαταλιπόντων· τοὺς μὲν γὰρ καὶ ἑαυτῷ δι'

εὐνοίας ἔσεσθαι ἤλπιζε, τοὺς δέ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδοξάν τί οἱ καὶ χαρίσασθαι, ἀλλὰ προδότας γε τοῦ νῦν φίλου γενομένους οὐδὲ ἑαυτοῦ ποτε φείσεσθαι ἐνόμιζε. τεκμήριον δὲ ὅτι Σαδάλου μὲν τοῦ Θρᾳκὸς 63
καὶ Δηιοτάρου τοῦ Γαλάτου, καίτοι καὶ ἐν τῇ μάχῃ γενομένων, Ταρκονδιμότου τε ἐν μέρει μέν τινι τῆς Κιλικίας δυναστεύοντος, πλεῖστον δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ ναυτικὰ βοηθήσαντος, ἐφείσατο. τί γὰρ δεῖ τοὺς 2
ἄλλους τοὺς τὰς συμμαχίας πέμψαντας καταλέγειν, οἷς καὶ αὐτοῖς συγγνώμην ἔνειμε, χρήματα μόνον παρ' αὐτῶν λαβών; ἄλλο γὰρ οὐδὲν οὔτε ἔδρασέ σφας οὔτ' ἀφείλετο, καίπερ πολλῶν πολλὰ καὶ μεγάλα, τὰ μὲν πάλαι, τὰ δὲ καὶ τότε, παρὰ τοῦ Πομπηίου εἰληφότων. μέρος μὲν γάρ τι τῆς Ἀρμενίας 3
τῆς τοῦ Δηιοτάρου γενομένης Ἀριοβαρζάνει τῷ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖ ἔδωκεν, οὐ μέντοι καὶ τὸν Δηιόταρον ἐν τούτῳ τι ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ προσευηργέτησεν· οὐ γὰρ ἐκείνου τὴν χώραν ἀπετέμετο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν καταληφθεῖσαν καταλαβὼν τὸ μέν τι αὐτῆς τῷ Ἀριοβαρζάνει, τὸ δὲ δὴ τῷ Δηιοτάρῳ ἐχαρίσατο. καὶ τούτοις 4
μὲν οὕτως ἐχρήσατο· τῷ δὲ δὴ Φαρνάκῃ προβαλλομένῳ ὅτι μὴ προσαμύναι τῷ Πομπηίῳ, κἀκ τούτου συγγνώμης ἐφ' οἷς ἐπεποιήκει τυχεῖν ἀξιοῦντι, οὔτε ἔνειμεν ἐπιεικὲς οὐδέν, καὶ προσέτι καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἐνεκάλεσεν, ὅτι καὶ πονηρὸς καὶ ἀνόσιος περὶ τὸν εὐεργέτην ἐγένετο. τοσαύτῃ μὲν καὶ φιλανθρωπίᾳ 5
καὶ ἀρετῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀντιπολεμήσαντας αὐτῷ ἔπειτα ἐχρῆτο. ἀμέλει καὶ τὰ γράμματα τὰ ἀπόθετα τὰ ἐν τοῖς τοῦ Πομπηίου κιβωτίοις εὑρεθέντα, ὅσα τινῶν τήν τε πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν δύσνοιαν ἤλεγχεν, οὔτ' ἀνέγνω οὔτ' ἐξεγρά-

6 ψατο, ἀλλ' εὐθὺς κατέφλεξεν, ὅπως μηδὲν ἀπ' αὐτῶν δεινὸν ἀναγκασθῇ δρᾶσαι, ὥστε τινὰ καὶ διὰ ταῦτα τοὺς ἐπιβουλεύσαντας αὐτῷ μισῆσαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλως εἶπον, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ Καιπίων ὁ Βροῦτος ὁ Μάρκος, ὁ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἀποκτείνας, καὶ ἑάλω ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐσώθη.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΒ.

Ἡ μὲν οὖν μάχη τοιαύτη δή τις ἐγένετο, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ Πομπήιος πάντων τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων παραχρῆμα ἀπέγνω, καὶ οὐκέτ' οὔτε τῆς ἰδίας ἀρετῆς οὔτε τοῦ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν πλήθους οὐδ' ὅτι πολλάκις ἡ τύχη δι' ἐλαχίστου τοὺς πταίσαντας ἀναλαμβάνει λογισμόν τινα ἐποιήσατο, καίπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ πλεῖστον μὲν τὸ εὔθυμον, πλεῖστον δὲ τὸ εὔελπι παρὰ πάντα ὅσα ἐσφάλη ἀεί ποτε σχών. αἴτιον δὲ ὅτι ἐν μὲν ἐκείνοις ἀντίπαλος ὡς πλήθει 2 τοῖς ἐναντίοις ὢν οὐ προελάμβανε τῇ γνώμῃ τὴν νίκην, ἀλλ' ἐπ' ἀμφότερα τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων, ἔν τε τῷ θαρσοῦντι καὶ πρὶν ἐς κατάπληξίν τινα ἀφικέσθαι, προσκοπῶν οὐκ ἠμέλει τῆς τοῦ χείρονος θεραπείας, καὶ διὰ τοῦτ' οὔθ' ὑπείκειν ταῖς συμφοραῖς ἠναγκάζετο καὶ ἀναμάχεσθαι ῥᾳδίως ἐδύνατο, τότε δὲ πολλῷ τοῦ Καίσαρος περισχήσειν ἐλπίσας οὐδὲν προείδετο. οὔκουν οὐδὲ τὸ στρατόπεδον 3 ἐν ἐπιτηδείῳ ἐποιήσατο, οὐδ' ἀναφυγὴν οὐδεμίαν ἡττηθέντι οἱ παρεσκεύασε· τρῖψαί τε δυνηθεὶς ἂν τὰ πράγματα, κἀκ τούτου ἀμαχὶ κρατῆσαι, στρατός τε γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῷ προσεγίγνετο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄφθονα ἅτε ἔν τε φιλίᾳ τῇ πλείστῃ χώρᾳ ὢν καὶ ναυκρατῶν εἶχεν, ὅμως εἴτε ἐθελοντὴς ὡς καὶ πάντως νικήσων, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν συνόντων

4 ἐκβιασθείς, συνέβαλε. καὶ διὰ ταῦτ', ἐπειδὴ τάχιστα ἐνικήθη, δεινῶς ἐξεπλάγη καὶ οὔτε τι βούλευμα καίριον οὔτε ἐλπίδα βεβαίαν ἐς τὸ ἀνακινδυνεῦσαι ἔσχεν. ὅταν γάρ τι ἀπροσδοκήτως τέ τινι καὶ μετὰ πλείστου παραλόγου προσπέσῃ, τό τε φρόνημα αὐτοῦ ταπεινοῖ καὶ τὸ λογιζόμενον ἐκπλήσσει, ὥστ' αὐτὸν κάκιστόν
5 τε καὶ ἀσθενέστατον τῶν πρακτέων κριτὴν γενέσθαι· οὐ γὰρ ἐθέλουσιν οἱ λογισμοὶ τοῖς φόβοις συνεῖναι, ἀλλὰ ἂν μὲν προκατάσχωσί τινα, καὶ μάλα γενναίως αὐτοὺς ἀπωθοῦνται, ἂν δ' ὑστερήσωσιν, ἡττῶνται.

2 διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ὁ Πομπήιος, ὡς οὐδὲν αὐτῶν προενόησε, καὶ γυμνὸς καὶ ἄφρακτος εὑρέθη, τάχ' ἂν μὴ χαλεπῶς, εἴπερ τι προεώρατο, πάντα διὰ ταχέων ἀνακτησάμενος. τῶν τε γὰρ μεμαχημένων συχνοὶ περιεγεγόνεσαν, καὶ ἑτέρας δυνάμεις οὐ σμικρὰς εἶχε· τό τε μέγιστον καὶ χρήματα πολλὰ ἐκέκτητο καὶ τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτει, αἵ τε πόλεις καὶ αἱ αὐτοῦ καὶ αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ δυστυχήσαντα
2 αὐτὸν ἠγάπων. νῦν δ' ἐπειδήπερ ἐφ' ᾧ μάλιστα ἐθάρσει κακῶς ἀπήλλαξεν, οὐδὲ ἐκείνων οὐδενὶ ὑπὸ τῆς αὐτίκα τοῦ φόβου προσβολῆς ἐχρήσατο, ἀλλὰ τό τε ἔρυμα εὐθὺς ἐξέλιπε καὶ πρὸς Λάρισαν μετ' ὀλίγων
3 ἔφυγε. καὶ ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐσῆλθε καίτοι τῶν Λαρισαίων ἐσκαλούντων, φοβηθεὶς μή τινα ἐκ τούτου αἰτίαν ὄφλωσιν· ἀλλ' ἐκείνους μὲν τῷ κρατοῦντι προσχωρῆσαι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ τά τε ἐπιτήδεια λαβὼν καὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καταβὰς ἐς Λέσβον ὁλκάδι πρός τε τὴν γυναῖκα τὴν Κορνηλίαν καὶ πρὸς τὸν
4 υἱὸν τὸν Σέξτον ἔπλευσε. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν καὶ μηδὲ ἐς τὴν Μυτιλήνην ἐσελθὼν ἐς Αἴγυπτον ἀπῆρε, συμμαχίαν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύοντος αὐτῆς σχήσειν ἐλπίσας· τοῦ τε γὰρ Πτολεμαίου τοῦ

διὰ τοῦ Γαβινίου τὴν βασιλείαν παρ' αὐτοῦ ἀπολα-
βόντος υἱὸς ἦν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ναυτικὸν ἐς
ἐπικουρίαν οἱ ἐπεπόμφει. ἤκουσα μὲν γὰρ ὅτι καὶ 5
ἐς Πάρθους φυγεῖν ἐβουλεύσατο, οὐ μέντοι καὶ
πιστεύειν ἔχω. ἐκεῖνοί τε γὰρ τούς τε Ῥωμαίους
πάντας, ἀφ' οὗ σφισιν ὁ Κράσσος ἐπεστράτευσε, καὶ
τὸν Πομπήιον μάλιστα ἅτε καὶ προσήκοντα αὐτῷ,
οὕτως ἐμίσουν ὥστε καὶ τὸν πρεσβευτὴν αὐτοῦ πρὸς
τὴν αἴτησιν τῆς βοηθείας ἐλθόντα δῆσαι καίπερ
βουλευτὴν ὄντα· καὶ ὁ Πομπήιος οὐκ ἄν ποτε τοῦ πο- 6
λεμιωτάτου, οὗ γε εὖ πράττων οὐκ ἐτετυχήκει, ἱκέτης
ὑπέμεινε δυστυχήσας γενέσθαι. ἀλλ' ἐς τὴν Αἴγυπτον 3
δι' ἅπερ εἶπον ὥρμησε, καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον μέχρι
Κιλικίας κομισθεὶς ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Πηλούσιον ἐπε-
ραιώθη, ὅπου ὁ Πτολεμαῖος Κλεοπάτρᾳ ἀδελφῇ πο-
λεμῶν ἐστρατοπεδεύετο. τάς τε ναῦς ἀνοκωχεύσας 2
ἔπεμψέ τινας, τῆς τε πατρῴας αὐτὸν εὐεργεσίας ἀναμι-
μνήσκων καὶ δεόμενος ἐπὶ ῥητοῖς τέ τισι καὶ βεβαίοις
καταχθῆναι· ἐκβῆναι γὰρ πρὶν ἀσφάλειάν τινα λα-
βεῖν οὐκ ἐθάρσησε. καὶ αὐτῷ ὁ μὲν Πτολεμαῖος 3
οὐδέν, παῖς γὰρ ἔτι κομιδῇ ἦν, ἀπεκρίνατο, τῶν δὲ
δὴ Αἰγυπτίων τινὲς καὶ Λούκιος Σεπτίμιος ἀνὴρ
Ῥωμαῖος, συνεστρατευκὼς μέν ποτε τῷ Πομπηίῳ,
συγγεγονὼς δὲ τῷ Γαβινίῳ καὶ πρὸς ἐκείνου τῷ
Πτολεμαίῳ μετὰ στρατιωτῶν ἐς φυλακὴν αὐτοῦ κα-
ταλελειμμένος, ἦλθον μὲν ὡς φίλοι, ἐπεβούλευσαν 4
δὲ ἀνοσίως, καὶ ἐκ τούτου προστρόπαιον καὶ ἑαυτοῖς
καὶ τῇ Αἰγύπτῳ πάσῃ προσέθεντο· αὐτοί τε γὰρ
οὐκ ἐς μακρὰν ἀπώλοντο, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ μὲν
πρῶτον τῇ Κλεοπάτρᾳ δουλεύειν, ὅπερ ἥκιστα ἐβού-
λοντο, παρεδόθησαν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὸ τῶν
Ῥωμαίων ὑπήκοον ἐσεγράφησαν. ἐν δ' οὖν τῷ τότε 4

Σεπτίμιος καὶ Ἀχιλλᾶς ὁ στρατίαρχος, ἄλλοι τε μετ᾽
αὐτῶν ὄντες, ἑτοίμως ἔφασαν ἐσδέξεσθαι τὸν Πομ-
πήιον, ὅπως ὡς ῥᾷστα ἀπατηθεὶς ἁλοίη· καὶ τούς τε
ἐλθόντας παρ᾽ αὐτοῦ προέπεμψαν, θαρσεῖν σφας ἔνιοι
κελεύσαντες, καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦτο ἀκατίων ἐπιβάντες
2 προσέπλευσαν αὐτῷ, καὶ τά τε ἄλλα ἐφιλοφρονήσαντο
αὐτὸν καὶ ἠξίωσαν πρὸς ἑαυτοὺς μετεκβῆναι, λέγοντες
μήτε τριήρη δύνασθαι ὑπὸ τοῦ μεγέθους διὰ τὰ βράχη
πρὸς τὴν γῆν προσχεῖν, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐν πολλῇ
3 ἐπιθυμίᾳ εἶναι θᾶσσον αὐτὸν ἰδεῖν. καὶ ὁ μὲν οὕτω,
καίτοι πάντων οἱ τῶν σύμπλων ἀπαγορευόντων, πι-
στεύσας αὐτοῖς ...., τοσοῦτον μόνον εἰπών,

ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται,
4 κείνου᾽στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ·

οἱ δὲ ἐπειδὴ ἐγγὺς τῆς γῆς ἐγένοντο, φοβηθέντες μὴ
καὶ ἐντυχὼν τῷ Πτολεμαίῳ σωθῇ εἴτε ὑπ᾽ αὐτοῦ
ἐκείνου ἢ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῶν συνόντων αὐτῷ
ἢ καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ γὰρ εὔνοιάν οἱ μεγά-
λην εἶχον, ἀπέκτειναν αὐτὸν πρὶν καταπλεῦσαι, μη-
5 δὲν μήτ᾽ εἰπόντα μήτ᾽ ὀδυράμενον. ὡς γὰρ τάχιστα
τῆς τε ἐπιβουλῆς ᾔσθετο, καὶ ἔγνω ὅτι οὔτ᾽ ἀμύνα-
σθαί σφας οὔτε διαφυγεῖν δυνήσεται, συνεκαλύψατο.

5 τοιοῦτον μὲν τὸ τέλος τῷ Πομπηίῳ ἐκείνῳ τῷ
μεγάλῳ ἐγένετο, ὥστε καὶ διὰ τούτου τήν τε ἀσθέ-
νειαν καὶ τὴν ἀτοπίαν τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἐλεγ-
2 χθῆναι. προμηθίας τε γὰρ οὐδὲν ἐλλείπων, ἀλλὰ
πρὸς τὸ κακουργῆσαί τι δυνάμενον ἀσφαλέστατος ἀεί
ποτε γενόμενος ἠπατήθη, καὶ νικήσας μὲν πολέμῳ.....
πολλὰς ἐν τῇ Ἀφρικῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐν Ἀσίᾳ τῇ τε
Εὐρώπῃ παραδόξους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν
ἐκ μειρακίου ἀνελόμενος ἡττήθη παραλόγως ὀκτώ τε
3 καὶ πεντηκοντούτης ὤν, τήν τε θάλασσαν τὴν τῶν

Ῥωμαίων πᾶσαν ἡμερώσας ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ διώλετο, καὶ χιλίων ποτὲ νεῶν, ὡς ὁ λόγος ἔχει, ἄρξας ἐν πλοιαρίῳ τινί, πρός τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ πρὸς τοῦ Πτολεμαίου τρόπον τινά, οὗ ποτε τὸν πατέρα ἔς τε ἐκείνην ἅμα καὶ ἐς τὴν βασιλείαν κατήγαγε, διεφθάρη· ὃν γάρ τοι καὶ τότε ἔτι στρατιῶται Ῥωμαῖοι 4
διὰ τὴν τοῦ Πομπηίου χάριν ὑπὸ τοῦ Γαβινίου, διὰ τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὸν πατέρα αὐτοῦ μῖσος, καταλειφθέντες ἐφρούρουν, οὗτος αὐτὸν δι' αὐτῶν ἐκείνων ἑκατέρων ἀπεκτονέναι ἔδοξε. Πομπήιος μὲν δὴ 5
κράτιστος πρότερον Ῥωμαίων νομισθείς, ὥστε καὶ Ἀγαμέμνονα αὐτὸν ἐπικαλεῖσθαι, τότε καθάπερ τις καὶ αὐτῶν τῶν Αἰγυπτίων ἔσχατος, πρός τε τῷ Κασσίῳ ὄρει καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ποτε τά τε τοῦ Μιθριδάτου καὶ τὰ τῶν καταποντιστῶν ἐπινίκια ἤγαγεν, ἐσφάγη, ὥστε μηδὲν μηδὲ ἐν τούτῳ ὁμολογηθῆναι· 6
ἔν τε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ λαμπρότατα πρὶν πράξας τότε τὰ ἀλγεινότατα ἔπαθε, καὶ ἐς πάντας τοὺς πολίτας τοὺς Κασσίους ἐκ χρησμοῦ τινος ὑποπτεύσας πρὸς μὲν ἀνδρὸς Κασσίου οὐδενὸς ἐπεβουλεύθη, παρὰ δὲ δὴ τῷ ὄρει τῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἔχοντι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. τῶν δὲ δὴ συμπλεόν- 7
των αὐτῷ οἱ μὲν αὐτίκα ἑάλωσαν, οἱ δὲ ἔφυγον, ἄλλοι τε καὶ ὁ παῖς ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ. καὶ ἡ μὲν ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ ταῦτα ἀδείας τυχοῦσα ἀνεσώθη, ὁ δὲ δὴ Σέξτος ἐς τὴν Ἀφρικὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Γναῖον ἐκομίσθη· τούτοις γὰρ δὴ τοῖς ὀνόμασι διακεκρίδαται, ἐπειδὴ τὴν τοῦ Πομπηίου πρόσρησιν ἀμφότεροι εἶχον.

Καῖσαρ δὲ ὡς τότε μετὰ τὴν μάχην τὰ κατεπεί- 6
γοντα διῳκήσατο, τὴν μὲν Ἑλλάδα τά τε λοιπὰ τὰ ταύτῃ ἄλλοις τισὶ καὶ προσποιεῖσθαι καὶ καθίστασθαι

προσέταξεν, αὐτὸς δὲ τὸν Πομπήιον ἐπεδίωξε. καὶ
μέχρι μὲν τῆς Ἀσίας κατὰ πύστιν αὐτοῦ προϊὼν
ἠπείχθη, ἐνταῦθα δέ, ἐπειδὴ μηδεὶς ὅπῃ πεπλευκὼς
2 ἦν ἠπίστατο, ἐνδιέτριψεν. οὕτω δ' οὖν ἐν τύχῃ
πάντα αὐτῷ προεχώρει ὥστε καὶ τὸν Ἑλλήσποντον
ἐν πορθμείῳ τινὶ περαιούμενος ἐνέτυχε μὲν τῷ τοῦ
Πομπηίου ναυτικῷ μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ Λουκίου
πλέοντι, οὐ μόνον δὲ οὐδὲν δεινὸν ὑπ' αὐτῶν ἔπα-
3 θεν, ἀλλὰ καὶ προσκαταπλήξας σφᾶς προσεποιήσατο.
κἀκ τούτου καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκείνῃ, μηδενὸς ἔτ' ἀνταί-
ροντος, παρελάμβανε καὶ διῴκει, χρημάτων μὲν
ἐκλογήν, ὥσπερ εἶπον, ποιούμενος, ἄλλο δὲ μηδὲν
μηδένα λυπῶν, ἀλλὰ καὶ εὐεργετῶν πάντας ὅσα ἐνε-
δέχετο. τοὺς γοῦν τελώνας πικρότατά σφισι χρωμέ-
νους ἀπαλλάξας, ἐς φόρου συντέλειαν τὸ συμβαῖνον
ἐκ τῶν τελῶν κατεστήσατο.

7 κἀν τούτῳ πυθόμενος τὸν Πομπήιον πρὸς τὴν
Αἴγυπτον πλέοντα, καὶ δείσας μὴ προκατασχὼν αὐ-
2 τὴν αὖθις ἰσχύσῃ, ἀφωρμήθη κατὰ τάχος. καὶ ἐκεῖ-
νον μὲν οὐκέτι περιόντα κατέλαβε, τῇ δ' Ἀλεξανδρείᾳ
αὐτῇ μετ' ὀλίγων πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, πρὶν τὸν
Πτολεμαῖον ἐκ τοῦ Πηλουσίου ἐλθεῖν, προσπλεύσας,
καὶ τοὺς Ἀλεξανδρέας θορυβουμένους ἐπὶ τῷ τοῦ
Πομπηίου θανάτῳ εὑρών, οὐκ ἐθάρσησεν εὐθὺς ἐς
τὴν γῆν ἐκβῆναι, ἀλλ' ἀνορμισάμενος ἀνεῖχε μέχρις
οὗ τήν τε κεφαλὴν καὶ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ πεμ-
3 φθέντα οἱ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου εἶδεν. οὕτω δὴ ἐς
μὲν τὴν ἤπειρον θαρσούντως προσέσχεν, ἀγανακτή-
σεως δὲ ἐπὶ τοῖς ῥαβδούχοις αὐτοῦ παρὰ τοῦ πλή-
θους γενομένης αὐτὸς μὲν ἀγαπητῶς ἐς τὰ βασίλεια
προκατέφυγε, τῶν δὲ δὴ στρατιωτῶν τινες τὰ ὅπλα
ἀφῃρέθησαν, καὶ διὰ τοῦθ' οἱ λοιποὶ ἀνωρμίσαντο

αὖθις, ἕως πᾶσαι αἱ νῆες ἐπικατήχθησαν. ὁ δ' οὖν 8
Καῖσαρ τὴν τοῦ Πομπηίου κεφαλὴν ἰδὼν κατεδά-
κρυσε καὶ κατωλοφύρατο, πολίτην τε αὐτὸν καὶ
γαμβρὸν ὀνομάζων, καὶ πάνθ' ὅσα ποτὲ ἀλλήλοις
ἀνθυπουργήκεσαν ἀναριθμούμενος, τοῖς τε ἀποκτεί-
νασιν αὐτὸν οὐχ ὅπως εὐεργεσίαν τινὰ ὀφείλειν
ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἐπεκάλει, καὶ ἐκείνην κοσμῆσαί τε
καὶ εὐθετῆσαι καὶ θάψαι τισὶν ἐκέλευσε. καὶ ἐπὶ 2
μὲν τούτῳ ἔπαινον ἔσχεν, ἐπὶ δὲ δὴ τῇ προσποιήσει
γέλωτα ὠφλίσκανε· τῆς γὰρ δυναστείας δεινῶς
ἀπ' ἀρχῆς ἐφιέμενος, καὶ ἐκεῖνον καὶ ὡς ἀνταγω-
νιστὴν καὶ ὡς ἀντίπαλον ἀεί ποτε μισήσας, καὶ τά
τε ἄλλα ἐπ' αὐτῷ πάντα πράξας καὶ τὸν πόλεμον
τόνδε οὐκ ἐπ' ἄλλο τι παρασκευάσας ἢ ἵνα ἀπολο-
μένου αὐτοῦ πρωτεύσῃ, τότε τε ἐς τὴν Αἴγυπτον οὐ 3
δι' ἄλλο τι ἐπειχθεὶς ἢ ἵνα αὐτόν, εἰ περιείη, προσ-
κατεργάσαιτο, ποθεῖν τε αὐτὸν ἐπλάττετο καὶ ἀγα-
νακτεῖν τῷ ὀλέθρῳ αὐτοῦ ἐσκήπτετο.

καὶ ὁ μὲν μηδὲν ἔτι πολέμιον ὑπεξῃρημένου οἱ 9
ἐκείνου καταλείπεσθαι νομίζων, ἐν τῇ Αἰγύπτῳ
ἐνεχρόνισεν ἀργυρολογῶν καὶ τὰ τοῦ Πτολεμαίου καὶ
τὰ τῆς Κλεοπάτρας διάφορα διακρίνων· πόλεμοι δὲ 2
ἐν τούτῳ ἕτεροι αὐτῷ παρεσκευάσθησαν. ἥ τε γὰρ
Αἴγυπτος ἐνεόχμωσε, καὶ ὁ Φαρνάκης ἤρξατο μὲν
εὐθὺς ἐπειδὴ πρῶτον τόν τε Πομπήιον καὶ τὸν
Καίσαρα ἐκπεπολεμῶσθαι ἔμαθε, τῆς πατρῴας ἀρχῆς
ἀντιποιεῖσθαι, χρονιεῖν τε γὰρ αὐτοὺς ἐν τῇ στάσει
καὶ τὰς δυνάμεις τῶν Ῥωμαίων αὐτὰς περὶ αὐταῖς
ἀναλώσειν ἤλπισεν, εἴχετο δὲ καὶ τότε τῶν προκει- 3
μένων, ὅτι τε ἅπαξ ἐκεκίνητο καὶ ὅτι πόρρω τὸν
Καίσαρα ὄντα ἐπύθετο, καὶ πολλά γε χωρία προκα-
τέλαβε. κἀν τούτῳ καὶ ὁ Κάτων καὶ ὁ Σκιπίων

οἵ τε ἄλλοι οἱ τὴν αὐτήν σφισι γνώμην ἔχοντες καὶ
ἐμφύλιον καὶ ὀθνεῖον ἐν τῇ Ἀφρικῇ πόλεμον ἤγειραν.
10 ἔσχε γὰρ οὕτως. ὁ Κάτων ἐν τῷ Δυρραχίῳ πρὸς
τοῦ Πομπηίου τά τε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐπιτηρεῖν, ἄν
τις διαβαίνῃ, καὶ τοὺς Παρθηνοὺς κατείργειν, ἄν τι
παρακινῶσι, καταλειφθεὶς τὸ μὲν πρῶτον ἐκείνοις
2 ἐπολέμει, ἡττηθέντος δὲ τοῦ Πομπηίου τὴν μὲν
Ἤπειρον ἐξέλιπεν, ἐς δὲ Κέρκυραν μετὰ τῶν
ὁμογνωμονούντων οἱ κομισθεὶς ἐνταῦθα τούς τε ἐκ
τῆς μάχης διαφυγόντας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ
αὐτὰ φρονοῦντας ἐδέχετο. Κικέρων μὲν γὰρ καὶ
ἄλλοι τινὲς τῶν βουλευτῶν ἐς τὴν Ῥώμην παραχρῆμα
3 ἀπῆραν· οἱ δὲ δὴ πλείους μετά τε τοῦ Λαβιήνου καὶ
μετὰ τοῦ Ἀφρανίου, ἅτε μηδεμίαν ἐν τῷ Καίσαρι
ἐλπίδα, ὁ μὲν ὅτι ηὐτομολήκει, ὁ δὲ ὅτι σωθεὶς ὑπ᾽
αὐτοῦ αὖθίς οἱ ἐπεπολεμήκει, ἐχόντων, πρός τε τὸν
Κάτωνα ἦλθον καὶ ἐκεῖνον προστησάμενοι ἐπολέμουν.
11 καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὀκταούιός σφισι προσεγένετο.
ὡς γὰρ τότε τὸν Ἰόνιον ἐσέπλευσε καὶ τὸν Ἀντώνιον
τὸν Γάιον συνέλαβεν, ἄλλων μέν τινων χωρίων
ἐκράτησε, τὴν δὲ δὴ Σάλωνα, καίπερ ἐπὶ πλεῖστον
2 αὐτὴν πολιορκήσας, οὐχ εἷλε. τά τε γὰρ ἄλλα ἰσχυ-
ρῶς αὐτὸν ἀπεκρούοντο, βοηθοῦντά σφισι τὸν Γαβί-
νιον ἔχοντες, καὶ τέλος μετὰ τῶν γυναικῶν ἐπεκδρα-
μόντες μέγα ἔργον εἰργάσαντο· ἐκεῖναί τε γὰρ τάς
τε κόμας καθεῖσαι καὶ στολὰς μελαίνας ἐνδυσάμεναι
λαμπάδας τε λαβοῦσαι, καὶ τὸ σύμπαν πρὸς τὸ φοβε-
3 ρώτατον σχηματισάμεναι, τῷ τε στρατοπέδῳ τῷ πο-
λιορκοῦντί σφας νυκτὸς μέσης προσέμιξαν, καὶ τοὺς
προφύλακας ὡς καὶ δαίμονές τινες ἐκπλήξασαι τὸ
πῦρ ἐς τὸ χαράκωμα ἁπανταχόθεν ἅμα ἐνέβαλον, καὶ
αὐτοὶ ἐπισπόμενοί σφισι πολλοὺς μὲν ταραττομένους,

πολλοὺς δὲ καὶ καθεύδοντας ἐφόνευσαν, καὶ ἐκεῖνό
τε εὐθὺς κατέσχον, καὶ τὸ ναύσταθμον ἐν ᾧ ὁ
Ὀκταούιος ηὐλίζετο αὐτοβοεὶ εἷλον. οὐ μέντοι καὶ 4
ἐν ῥᾳστώνῃ τινὶ ἐγένοντο· διαφυγὼν γάρ πως αὐ-
τοὺς δύναμίν τε αὖθις ἤθροισε, καὶ μάχῃ νικήσας
προσήδρευέ σφισι. κἂν τούτῳ τοῦ Γαβινίου νόσῳ
τελευτήσαντος τῆς τε θαλάσσης τῆς ἐκεῖ πάσης ἐκρά-
τησε, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐκβαίνων πολλὰ αὐτῆς ἐκακούρ- 5
γει, μέχρις οὗ ἥ τε πρὸς [τῷ] Φαρσάλῳ μάχη ἐγένετο,
καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἐπιπλευσάντων τινῶν ἐκ
τοῦ Βρεντεσίου σφίσι μετέστησαν, μηδὲ ἐς χεῖρας
αὐτοῖς ἐλθόντες. τότε γὰρ ἐρημωθεὶς τῶν συμμάχων
ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεχώρησε.

καὶ ὁ Πομπήιος δὲ ὁ Γναῖος πρότερον μὲν τῷ 12
τῶν Αἰγυπτίων ναυτικῷ περιπλέων τήν τε Ἤπειρον
καλουμένην κατέτρεχε καὶ Ὤρικον ὀλίγου εἷλε, Μάρ-
κου Ἀκιλίου αὐτὸ κατέχοντος, καὶ τόν τε ἔσπλουν
τὸν ἐς τὸν λιμένα πλοίοις λίθων γέμουσι χώσαντος,
καὶ περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ πύργους ἑκατέρωθεν ἐπί τε
τῆς ἠπείρου καὶ ἐφ' ὁλκάδων ἐγείραντος. τούς τε γὰρ 2
λίθους τοὺς ἐν τοῖς σκάφεσιν ἐγκειμένους κολυμβη-
ταῖς ὑφύδροις διασκεδάσας, καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα κουφι-
σθέντα ἑλκύσας, τόν τε ἔσπλουν ἠλευθέρωσε καὶ μετὰ
τοῦτο ὁπλίτας ἐφ' ἑκάτερα τῆς χηλῆς ἐκβιβάσας ἐπεσ-
έπλευσε, καὶ τά τε πλοῖα πάντα καὶ τῆς πόλεως τὸ
πολὺ κατέκαυσεν. εἷλε δ' ἂν καὶ τὴν λοιπήν, εἰ μὴ 3
τρωθεὶς δέος τοῖς Αἰγυπτίοις μὴ καὶ ἀποθάνῃ πα-
ρέσχε. θεραπευθεὶς δ' οὖν Ὠρίκῳ μὲν οὐκέτι προσέ-
βαλε, τὰ δ' ἄλλα περιφοιτῶν ἐπόρθει, καί ποτε καὶ
αὐτοῦ τοῦ Βρεντεσίου μάτην, ὥσπερ που καὶ ἄλλοι
τινές, ἐπείρασε. τέως μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίει. ἐπεὶ δὲ 4
ὅ τε πατὴρ αὐτοῦ ἡττήθη καὶ οἱ Αἰγύπτιοι πυθόμε-

νοι τοῦτο οἴκαδε ἀπέπλευσαν, οὕτω δὴ πρὸς τὸν Κά-
13 τωνα ἀφίκετο. καὶ αὐτὸν Κάσσιος ὁ Γάιος ἐμιμήσατο, πλεῖστα μὲν καὶ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας λυπήσας, πολλαῖς δὲ μάχαις ἔν τε τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ συχνοὺς νικήσας.

2 προύχοντα μὲν δὴ τὸν Κάτωνα ἀρετῇ σφῶν ἰδόντες πολλοὶ πρὸς αὐτὸν συγκατέφυγον, καὶ αὐτοῖς ἐκεῖνος συναγωνισταῖς καὶ συμβούλοις πρὸς πάντα χρώμενος ἐς Πελοπόννησον, ὡς καὶ καταληψόμενος αὐτήν, ἔπλευσεν· οὐ γάρ πω τὸν Πομπήιον τεθνεῶτα
3 ἠκηκόει. καὶ Πάτρας μὲν κατέσχον, κἀνταῦθα ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Πετρήιον Πομπήιον τὸν Φαῦστον προσέλαβον· Κυίντου δὲ δὴ Φουφίου Καλήνου μετὰ τοῦτο ἐπιστρατεύσαντός σφισιν ἐξανήχθησαν, καὶ ἐς Κυρήνην ἐλθόντες καὶ ἐκεῖ τὸν τοῦ Πομπηίου θάνατον μαθόντες οὐκέτι συνεφρόνησαν,
4 ἀλλ' ὁ μὲν Κάτων δι' ἀχθηδόνα τῆς τοῦ Καίσαρος δυναστείας, καὶ ἄλλοι τινὲς δι' ἀπόγνωσιν τῆς παρ' αὐτοῦ συγγνώμης, ἔς τε τὴν Ἀφρικὴν μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔπλευσαν καὶ τὸν Σκιπίωνα προσλαβόντες πάντα
5 ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἔπραττον, οἱ δὲ δὴ πλείους ἐσκεδάσθησαν, καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι ἀποχωρήσαντες ἀπήλλαξαν ὥς που καὶ συνέτυχέ σφισιν, οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα παραχρῆμα ἐλθόντες, ἄλλοι τε καὶ Γάιος Κάσσιος, ἀδείας ἔτυχον.

14 ὁ δὲ δὴ Καλῆνος ἐπέμφθη τε ἐς τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ εἷλεν ἄλλα τε καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἅτε καὶ ἀτείχιστον ὄντα. τὰς γὰρ Ἀθήνας, καίπερ πλεῖστα τὴν χώραν αὐτῶν κακώσας, οὐκ
2 ἠδυνήθη πρὸ τῆς τοῦ Πομπηίου ἥττης λαβεῖν· τότε γὰρ ἐθελονταὶ αὐτῷ προσεχώρησαν, καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ μηδὲν μνησικακήσας ἀθῴους ἀφῆκε, τοσοῦ-

τον μόνον εἰπών, ὅτι πολλὰ ἁμαρτάνοντες ὑπὸ τῶν
νεκρῶν σώζοιντο. τὸ δὲ δὴ ἔπος τοῦτο ἐδήλου ὅτι
σφῶν διά τε τοὺς προγόνους καὶ διὰ τὴν δόξαν τήν
τε ἀρετὴν αὐτῶν ἐφείσατο. Ἀθῆναι μὲν οὖν καὶ τὰ 3
ἄλλα τὰ πλείω τῆς Ἑλλάδος εὐθὺς τότε ὡμολόγησαν
αὐτῷ, Μεγαρεῖς δὲ καὶ ὣς ἀντέσχον, πολλῷ τε
ὕστερον χρόνῳ τὰ μὲν βίᾳ τὰ δὲ καὶ προδοσίᾳ ἥλω-
σαν. ὅθενπερ φόνος τε αὐτῶν πολὺς ἐγένετο καὶ οἱ
λοιποὶ ἐπράθησαν. ὁ μέντοι Καλῆνος τοῦτο μέν, ἵνα 4
δὴ καὶ κατ' ἀξίαν αὐτοὺς τετιμωρῆσθαι δόξῃ, ἐποίησε·
φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ παντελῶς ἡ πόλις ἀπόληται,
πρῶτα μὲν τοῖς ἐπιτηδείοις σφᾶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἐλα-
χίστου ἀπέδοτο, ἵν' ἐλευθερωθῶσι.

καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἐπί τε τὰς Πάτρας ἐπε- 5
στράτευσε, καὶ ἀμαχὶ αὐτάς, τόν τε Κάτωνα καὶ
τοὺς μετ' αὐτοῦ προσεκφοβήσας, κατέσχεν· ἐν ᾧ δὲ 15
ταῦτα ὡς ἕκαστα ἐπράττετο, καὶ ἡ Ἰβηρία καίπερ εἰ-
ρηνεύσασα ἐκινήθη. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Λογγῖνος ὁ Κύιν-
τος πολλὰ καὶ τότε αὐτοὺς ἐλυμαίνετο, τὸ μὲν πρῶ-
τον ὀλίγοι τινὲς συνέστησαν ὡς ἀποκτενοῦντες αὐ-
τόν· ἐπεὶ δὲ δὴ τρωθεὶς διέφυγε κἀκ τούτου πολλῷ 2
μείζω σφᾶς ἠδίκει, συχνοὶ μὲν Κορδουβήσιοι, συχνοὶ
δὲ καὶ στρατιῶται, ἅτε καὶ τοῦ Πομπηίου γεγονότες,
ἐπανέστησαν αὐτῷ, Μάρκον Μάρκελλον Αἰσερνῖνον
τὸν ταμίαν προστησάμενοι. οὐ μὴν καὶ ὅλῃ τῇ γνώμῃ 3
αὐτοὺς προσεδέξατο, ἀλλὰ τό τε ἀστάθμητον τῶν
πραγμάτων ὁρῶν καὶ τὴν ἔκβασίν σφων ἐφ' ἑκάτερα
προσδεχόμενος ἐπημφοτέριζε καὶ διὰ μέσου πάντα
καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττεν, ὥστε, ἄν τε ὁ Καῖσαρ ἄν τε
καὶ ὁ Πομπήιος κρατήσῃ, ἀμφοτέροις σφίσι συνηγω-
νίσθαι δόξαι. Πομπηίῳ μὲν γάρ, ὅτι τούς τε μετα- 5
στάντας πρὸς αὐτὸν ἐδέξατο καὶ τῷ Λογγίνῳ τὰ τοῦ

Καίσαρος πράττειν λέγοντι ἀντεπολέμησεν, ἐχαρί-
σατο, Καίσαρι δὲ ὅτι καὶ τοὺς στρατιώτας, ὡς καὶ
τοῦ Λογγίνου νεωτερίζοντός τι, παραλαβὼν τούτους
τε αὐτῷ ἐτήρησε καὶ ἐκεῖνον οὐκ εἴασε πολεμωθῆναι.
καὶ τό γε ὄνομα τὸ τοῦ Πομπηίου τῶν στρατιωτῶν
ταῖς ἀσπίσιν ἐπιγραψάντων ἀπήλειψεν, ὅπως καὶ ἐκ
τοῦ τοιούτου τῷ μὲν τὰ ἔργα τῶν ὅπλων, τῷ δὲ τὴν
δόκησιν προβάλλων, καὶ τῶν μὲν ὑπὲρ τοῦ κρατή-
σαντος γεγονότων προσποιούμενος, τὰ δὲ ἐναντία ἔς
τε τὴν ἀνάγκην καὶ ἐς ἄλλους τινὰς ἀναφέρων, ἀσφα-
16 λὴς εἴη. καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι παρασχὸν αὐτῷ παν-
τελῶς τοῦ Λογγίνου τῷ πλήθει κρατῆσαι, οὐκ ἠθέ-
λησεν, ἀλλ' ἔς τε ἔνδειξιν, καὶ ἐς παρασκευὴν ὧν
ἐβούλετο προάγων τὰ πράγματα, ἐπ' ἄλλοις τισὶ τὰ
ἀμφίλογα αὐτῶν ἐποιήσατο, ὥστε καὶ ἐν οἷς ἠλατ-
τώθη καὶ ἐν οἷς ἐπλεονέκτησέ τι, ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ
ὁμοίως τὰ μὲν ὡς αὐτὸς καὶ ἐποίησε καὶ οὐκ ἐποίησε,
2 τὰ δὲ ὡς ἕτεροι, προτείνασθαι δυνηθῆναι. καὶ ὁ μὲν
οὕτω διαγαγὼν μέχρις οὗ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐνίκησε, πα-
ραχρῆμα μὲν ἐς ὀργὴν αὐτῷ ἦλθε καὶ ὑπερωρίσθη,
ἔπειτα δὲ κατῆλθε καὶ ἐτιμήθη· Λογγῖνος δέ, κατα-
βοησάντων αὐτοῦ διὰ πρεσβείας τῶν Ἰβήρων, τῆς τε
ἀρχῆς ἐξέπεσε, καὶ οἴκαδε ἀνακομιζόμενος ἐφθάρη
πρὸς ταῖς τοῦ Ἴβηρος ἐκβολαῖς.

17 ταῦτα μὲν ἔξω ἐγίγνετο· οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, τέως
μὲν ἔν τε ἀμφιλόγῳ καὶ ἐν μετεώρῳ τά τε τοῦ Καί-
σαρος καὶ τὰ τοῦ Πομπηίου πράγματα ἦν, ἐκ μὲν
τοῦ προφανοῦς πάντες τὰ τοῦ Καίσαρος ὑπό τε τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ τῆς συνούσης σφίσι καὶ ὑπὸ τοῦ
2 Σερουιλίου τοῦ συνάρχοντος ἐσπούδαζον, καὶ εἴτε
που κρατήσας ἠγγέλθη, ἔχαιρον, εἴτε καὶ πταίσας,
ἐλυποῦντο, οἱ μὲν ἀληθῶς, οἱ δὲ πλαστῶς ἑκάτερον·

καὶ γὰρ κατάσκοποί σφων καὶ κατήκοοι, πάνθ' ὅσα
ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐλέγετο καὶ ἐγίγνετο παρατηροῦντες,
πολλοὶ περιενόστουν· ἰδίᾳ δὲ τὰ ἐναντιώτατα τῶν 3
φανερῶν οἵ τῷ τε Καίσαρι ἀχθόμενοι καὶ τὰ τοῦ
Πομπηίου προαιρούμενοι καὶ ἔλεγον καὶ ἐποίουν,
κἀκ τούτου τά τε ἀγγελλόμενα κατὰ τὸ πρόσφορόν
σφισιν ἀμφότεροι λαμβάνοντες τοῖς μὲν δεδιότως
τοῖς δὲ θαρσούντως ἐχρῶντο, καὶ οἷα πολλῶν καὶ 4
ποικίλων ἔν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ
πολλάκις λογοποιουμένων χαλεπώτατα διετίθεντο·
καὶ γὰρ ἥδοντο καὶ ἐλυποῦντο καὶ ἐθάρσουν καὶ
ἐφοβοῦντο διὰ βραχυτάτου. ἀγγελθείσης δὲ τῆς Φαρ- 18
σαλικῆς μάχης ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπίστουν· οὔτε γὰρ
ὁ Καῖσαρ τῷ κοινῷ τι ἐπέστειλεν, ὀκνήσας δημοσίᾳ
χαίρων ἐπὶ τοιαύτῃ νίκῃ φανῆναι, διόπερ οὐδὲ ἐπι-
νίκια αὐτῆς ἔπεμψε, καὶ ὁ παράλογος πρός τε τὴν
παρασκευὴν αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα πολὺς
ἐφαίνετο. ὡς δ' οὖν ἐπίστευσάν ποτε, τὰς μὲν εἰκό- 2
νας τοῦ τε Πομπηίου καὶ τοῦ Σύλλου τὰς ἐπὶ τῷ
βήματι ἑστώσας ἀνεῖλον, ἄλλο δὲ οὐδὲν τότε ἔπρα-
ξαν· συχνοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦτο βουλόμενοι ποιῆσαι,
συχνοὶ δὲ καὶ τὸν Πομπήιον, μή πως ἀναμαχέσηται
φοβούμενοι, τῷ τε Καίσαρι καὶ ἐκεῖνο ἱκανῶς ἔχειν
ἐνόμιζον, καὶ τὸν Πομπήιον ἀπαραίτητόν σφισιν ἐπ' 3
αὐτῷ γενήσεσθαι προσεδόκων. ἐπεὶ μέντοι καὶ ἀπέ-
θανεν, ὀψὲ μὲν καὶ τοῦτο, καὶ οὐ πρότερον πρὶν τὸν
δακτύλιον αὐτοῦ πεμφθέντα ἰδεῖν, ἐπίστευσαν, ἐνε-
γέγλυπτο δὲ ἐν αὐτῷ τρόπαια τρία, ὥσπερ καὶ ἐν
τῷ τοῦ Σύλλου, ὡς δ' οὖν ἐτεθνήκει, φανερῶς τε 19
ἤδη τὸν μὲν ἐπῄνουν τὸν δὲ ἐλοιδόρουν, καὶ πᾶν ὅ,
τι ποτὲ ἐξευρεῖν ἐδύναντο ἐσηγοῦντο δοθῆναι τῷ
Καίσαρι. καὶ ἔν τε τούτῳ πολλὴ ἦν παρὰ πάντων

ὡς εἰπεῖν τῶν πρώτων ἅμιλλα, ὑπερβάλλειν σφῶν
ἀλλήλους τῇ κολακείᾳ σπουδαζόντων, καὶ ἐν τῇ ἐπι-
2 χειροτονίᾳ αὐτῶν· τοῖς τε γὰρ ἐπιβοήμασι καὶ τοῖς
σχήμασι πάντες, ὡς καὶ παρόντος καὶ ὁρῶντος τοῦ
Καίσαρος, πολὺ πλείστην σπουδὴν ἐνεδείκνυντο, καὶ
ἐνόμιζον εὐθὺς ἀντ' αὐτῶν, ὥσπερ τι αὐτῷ χαριζό-
μενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτὸ ποιοῦντες, ὁ μὲν
ἀρχὴν ὁ δὲ ἱερωσύνην ὁ δὲ καὶ χρήματα ἀντιλήψε-
3 σθαι. ἐγὼ οὖν τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα ἤτοι καὶ ἑτέροις
τισὶ πρότερον ἐψήφισται, εἰκόνας τε καὶ στεφάνους
καὶ προεδρίας τά τε τοιουτότροπα, ἢ καινὰ μὲν καὶ
τότε ἐσενεχθέντα πρῶτον ἦν, οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τοῦ
Καίσαρος ἐβεβαιώθη, παραλείψω, μὴ καὶ δι' ὄχλου
4 γένωμαι, εἰ πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο
καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα, καὶ μᾶλλόν γε ὅσῳ καὶ πλείω καὶ
ἀτοπώτερα ἀεὶ ἐσήγετο, ποιήσω· μόνα δὲ δὴ ὅσα
ἴδιόν τέ τι καὶ ἐξαίρετον ἔχοντα ἐκυροῦτο καταλέξω.
20 τούς τε γὰρ τὰ τοῦ Πομπηίου φρονήσαντας ἐπέτρε-
ψαν αὐτῷ πάνθ' ὅ,τι ποτ' ἂν ἐθελήσῃ δρᾶσαι, οὐχ ὅτι
καὶ αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ οὐ τοῦτ' ἤδη λαβὼν εἶχεν,
ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν νόμῳ δή τινι αὐτὸ ποιεῖν δόξῃ· καὶ
πολέμων καὶ εἰρήνης κύριον, προφάσει τῶν ἐν τῇ
Ἀφρικῇ συνισταμένων, πρὸς πάντας ἀνθρώπους
ἀπέδειξαν αὐτόν, κἂν μηδὲν μήτε τῷ δήμῳ μήτε τῇ
2 βουλῇ περὶ αὐτῶν κοινώσηται. καὶ ἦν μέν που καὶ
τοῦτο καὶ πρὶν ἐπ' ἐκείνῳ ἅτε καὶ δύναμιν τηλικαύ-
την ἔχοντι· τοὺς γοῦν πολέμους οὓς ἐπολέμησε πάν-
τας ὀλίγου καθ' ἑαυτὸν ἀνείλετο· ὅμως δ' οὖν αὐτῷ,
πολῖταί τε γὰρ καὶ αὐτοτελεῖς ἔτι δοκεῖν εἶναι ἤθε-
λον ταῦτά τε οὕτως ἐψηφίσαντο καὶ τὰ ἄλλα πάντα
3 ἃ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ἔχειν ἐδύνατο. ὕπατός τε γὰρ
ἔτη πέντε ἐφεξῆς γενέσθαι καὶ δικτάτωρ οὐκ ἐς

ἔκμηνον, ἀλλ᾽ ἐς ἐνιαυτὸν ὅλον λεχθῆναι ἔλαβε, τήν
τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων διὰ βίου ὡς εἰπεῖν προσ-
έθετο· συγκαθέζεσθαί τε γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων
καὶ ἐς τἆλλα συνεξετάζεσθαί σφισιν, ὃ μηδενὶ ἐξῆν,
εὕρετο. αἵ τε ἀρχαιρεσίαι πᾶσαι, πλὴν τῶν τοῦ πλή- 4
θους, ἐπ᾽ αὐτῷ ἐγένοντο, καὶ διὰ τοῦτο ἐς τὴν πα-
ρουσίαν αὐτοῦ ἀναβληθεῖσαι ἐπ᾽ ἐξόδῳ τοῦ ἔτους
ἐτελέσθησαν. τάς τε ἡγεμονίας τὰς ἐν τῷ ὑπηκόῳ
τοῖς μὲν ὑπάτοις αὐτοὶ δῆθεν ἐκλήρωσαν, τοῖς δὲ
δὴ στρατηγοῖς τὸν Καίσαρα ἀκληρωτὶ δοῦναι ἐψηφί-
σαντο· ἔς τε γὰρ τοὺς ὑπάτους καὶ ἐς τοὺς στρατη-
γοὺς αὖθις παρὰ τὰ δεδογμένα σφίσιν ἐπανῆλθον.
καὶ ἕτερον δέ τι, εἰθισμένον μὲν γίγνεσθαι, ἐν δὲ 5
δὴ τῇ τοῦ καιροῦ διαφθορᾷ καὶ ἐπίφθονον καὶ νεμε-
σητὸν ὄν, ἔγνωσαν· τοῦ γὰρ πολέμου τοῦ πρός τε
τὸν Ἰόβαν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ
πολεμήσαντας, ὃν ὁ Καῖσαρ οὐδέπω τότε οὐδ᾽ ὅτι
γενήσοιτο ἠπίστατο, πέμψαι τινὰ αὐτῷ νικητήρια ὡς
κεκρατηκότι προσέταξαν.

ταῦτ᾽ οὖν οὕτω καὶ ἐψηφίσθη καὶ ἐκυρώθη· καὶ 21
ὅ τε Καῖσαρ τὴν δικτατωρείαν παραχρῆμα, καίπερ
ἔξω τῆς Ἰταλίας ὤν, ὑπέστη, καὶ τὸν Ἀντώνιον μηδ᾽
ἐστρατηγηκότα ἵππαρχον προσελόμενος, καὶ εἶπε καὶ
τοῦτον ὁ ὕπατος, καίτοι τῶν οἰωνιστῶν σφοδρότατα
ἀντειπόντων μηδενὶ ἐξεῖναι πλείω τοῦ ἑξαμήνου
χρόνον ἱππαρχῆσαι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν γέλωτα ἐπὶ 2
τούτῳ πολὺν ὤφλισκανον, αὐτὸν μὲν δικτάτωρα ἐς
ἐνιαυτὸν παρὰ πάντα τὰ πάτρια λεχθῆναι γνόντες,
περὶ δὲ δὴ τοῦ ἱππάρχου ἀκριβολογούμενοι· ὁ δὲ δὴ 22
Καίλιος ὁ Μάρκος καὶ ἀπώλετο τολμήσας τὰ περὶ
τῶν δανεισμάτων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁρισθέντα, κα-
θάπερ ἡττημένου τε αὐτοῦ καὶ ἐφθαρμένου, λῦσαι,

καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Καμπανίαν
2 ἐκταράξας. οὗτος γὰρ ἔπραξε μὲν ἀνὰ πρώτους τὰ
τοῦ Καίσαρος, διὸ καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη· ὀργι-
σθεὶς δὲ ὅτι τε μὴ ἠστυνόμησε καὶ ὅτι καὶ ὁ Τρεβώ-
νιος ὁ συνάρχων αὐτοῦ οὐ κληρωτός, ὥσπερ εἴθιστο,
ἀλλ' αἱρετὸς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὴν ἀστυνομίαν
3 προεκρίθη, ἠναντιοῦτο πρὸς πάντα τῷ συνάρχοντι
καὶ οὔτ' ἄλλο τι τῶν ἐπιβαλλόντων οἱ ποιεῖσθαι
ἐπέτρεπεν, οὔτε τὰς δίκας κατὰ τοὺς τοῦ Καίσαρος
νόμους τελεῖσθαι συνεχώρει, καὶ προσέτι τοῖς ὀφεί-
λουσί τι βοηθήσειν ἐπὶ τοὺς δεδανεικότας καὶ τοῖς
ἐν ἀλλοτρίων οἰκοῦσι τὸ ἐνοίκιον ἀφήσειν ἐπηγγέλ-
4 λετο. προσθέμενος δὲ ἐκ τούτου συχνοὺς ἐπῆλθε
μετ' αὐτῶν τῷ Τρεβωνίῳ, κἂν ἀπέκτεινεν αὐτόν, εἰ
μὴ τήν τε ἐσθῆτα ἠλλάξατο καὶ διέφυγέ σφας ἐν τῷ
ὄχλῳ. διαμαρτὼν δὲ τούτου νόμον ἰδίᾳ ἐξέθηκε,
προῖκά τε πᾶσιν οἰκεῖν διδοὺς καὶ τὰ χρέα ἀποκό-
23 πτων. ὁ οὖν Σερουίλιος στρατιώτας τέ τινας ἐς
Γαλατίαν κατὰ τύχην παριόντας μετεπέμψατο, καὶ
τὴν βουλὴν τῇ παρ' αὐτῶν φρουρᾷ συναγαγὼν προ-
έθηκε γνώμην περὶ τῶν παρόντων, καὶ κυρωθέντος
μὲν μηδενός, δήμαρχοι γὰρ ἐκώλυσαν, συγγραφέντος
δὲ τοῦ δόξαντος ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις καθελεῖν
2 τὰ πινάκια. ἐπειδή τε ὁ Καίλιος ἐκείνους τε ἀπή-
λασε καὶ αὐτὸν τὸν ὕπατον ἐς θόρυβον κατέστησε,
συνῆλθον αὖθις φραξάμενοι τοῖς στρατιώταις, καὶ
τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως τῷ Σερουιλίῳ, ὥσπερ ἄνω
3 μοι πολλάκις περὶ αὐτῆς εἴρηται, παρέδοσαν. καὶ ὁ
μὲν οὐδὲν ἐκ τούτου τῷ Καιλίῳ ὡς καὶ στρατηγοῦντι
πρᾶξαι ἐφῆκεν, ἀλλὰ τά τε προσήκοντα τῇ ἀρχῇ αὐ-
τοῦ ἄλλῳ τῳ τῶν στρατηγῶν προσέταξε, καὶ αὐτὸν
ἐκεῖνον τοῦ τε συνεδρίου εἶρξε καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος

καταβοῶντά τι κατέσπασε, τόν τε δίφρον αὐτοῦ συνέ-
τριψεν· ὁ δ' ἐν ὀργῇ μὲν πολλῇ καθ' ἕκαστον αὐτὸν 24
ἐποιεῖτο, δεδιὼς δὲ μὴ καὶ κολασθῇ, δύναμιν γὰρ
ἀξιόμαχον ἐν τῇ πόλει εἶχεν, ἐς Καμπανίαν πρὸς
Μίλωνα νεωτερίζοντά τι ἀπᾶραι ἔγνω. ἐκεῖνος γὰρ 2
ἐπειδὴ μόνος τῶν φευγόντων οὐ κατήχθη πρὸς τοῦ
Καίσαρος, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἀφίκετο, καὶ πολλοὺς
ἀνθρώπους, τοὺς μὲν βίου δεομένους, τοὺς δὲ καὶ
τιμωρίαν τινὰ δεδιότας, συλλέξας τήν τε χώραν
ἐκακούργει καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς τε ἄλλαις καὶ τῇ
Καπύῃ προσέβαλλε. πρὸς οὖν τοῦτον ὁ Καίλιος 3
ἀφορμῆσαι ἐθελήσας, ὡς μετ' αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι δύ-
ναιτο τὸν Καίσαρα λυπήσῃ, ἔπειτ' ἐπειδὴ μήτε ἐκ
τοῦ προφανοῦς ἐκδημῆσαι ἐδύνατο, παρετηρεῖτο γάρ,
μήτ' αὖ ἐκδρᾶναι ἐτόλμα διά τε τἆλλα καὶ ὅτι πολλῷ
πλείω ἔν τε τῷ σχήματι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ τῆς
στρατηγίας ὧν καταπράξειν ἤλπιζε, τῷ τε ὑπάτῳ
προσῆλθε καὶ παρῃτεῖτο αὐτόν, λέγων καὶ πρὸς τὸν
Καίσαρα ἀπελθεῖν βούλεσθαι. ὑποτοπήσας οὖν ἐκεῖνος 4
τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐπέτρεψε μέν οἱ τοῦτο ποιῆσαι,
ἄλλως τε καὶ ὅτι πολὺς ἐνέκειτο τό τε τοῦ Καίσαρος
ὄνομα ἐπικαλούμενος καὶ πρὸς τὴν ἀπολογίαν δὴ
ἐπείγεσθαι σκηπτόμενος, συνέπεμψε δὲ αὐτῷ δήμαρ-
χόν τινα, ἵν' εἴ τι νεοχμῶσαι τολμήσειε, κωλυθείη.
ὡς δὲ ἐν τῇ Καμπανίᾳ ἐγένοντο, καὶ ὅ τε Μίλων 25
πταίσας πρὸς τῇ Καπύῃ ἐς τὰ Τιφατῖνα ὄρη κατε-
πεφεύγει καὶ ὁ Καίλιος οὐκέτι περαιτέρω προυχώρει,
δείσας ὁ δήμαρχος οἴκαδε ἐπαναγαγεῖν αὐτὸν ἠθέ-
λησε. προπυθόμενος οὖν ταῦθ' ὁ Σερουίλιος τῷ 2
μὲν Μίλωνι πόλεμον ἐν τῇ βουλῇ ἐπήγγειλε, τὸν δὲ
δὴ Καίλιον ὑπομεῖναι μὲν ἐν τῷ προαστείῳ, μὴ καὶ
ταράξῃ τι, ἐκέλευσεν, οὐ μέντοι διὰ φυλακῆς ἀκρι-

δὲ Δολοβέλλᾳ μόνῳ προσκείμενον, ἠχθέσθη καὶ
μετεβάλετο, ἄλλως τε καὶ ὅτι τῆς μὲν παρὰ τοῦ
πλήθους χάριτος οὐκ ἐκοινώνει οἱ, τῆς δὲ παρὰ τῶν
3 βουλευτῶν αἰτίας τὸ πλεῖστον μετελάμβανε. καὶ τῷ
μὲν λόγῳ ἐν μέσῳ ἀμφοῖν ἔστη, τῷ δὲ ἔργῳ τὸν
Τρεβέλλιον κρύφα ἀνθείλετο, καὶ τά τε ἄλλα αὐτῷ
συνηγωνίζετο καὶ στρατιώτας λαβεῖν ἐπέτρεψε. καὶ ὁ
μὲν θεατὴς ἐκ τούτου καὶ ἀγωνοθέτης αὐτῶν ἐγίγνετο,
ἐκεῖνοι δὲ ἐμάχοντο, καὶ τῆς τε πόλεως τὰ ἐπικαιρό-
τατα ἀντικατελάμβανον καὶ φόνους τε καὶ ἐμπρήσεις
ἐποίουν, ὥστε καὶ τὰ ἱερά ποτε ἐκ τοῦ Ἑστιαίου ὑπὸ
32 τῶν ἀειπαρθένων ἐκκομισθῆναι. αὖθίς τε οὖν φυλα-
κὴν οἱ βουλευταὶ τῆς πόλεως ἀκριβεστέραν τῷ ἱπ-
πάρχῳ ἐψηφίσαντο, καὶ στρατιωτῶν ἅπασα ὡς εἰπεῖν
ἡ πόλις ἐπληρώθη. οὐ μέντοι καὶ παῦλά τις ἐγένετο.
2 ὁ γὰρ Δολοβέλλας ἀπογνοὺς συγγνώμης τινὸς παρὰ
τοῦ Καίσαρος τεύξεσθαι, μέγα τι κακὸν ἐπεθύμει
δράσας ἀπολέσθαι ὡς καὶ ὄνομα ἐκ τούτου ἐς ἀεὶ
σχήσων· ἤδη γάρ τινες καὶ τῶν κακίστων ἔργων
ἐρασταὶ ἐπὶ τῇ φήμῃ γίγνονται. ὑφ᾽ οὗπερ καὶ ἐκεῖ-
νος τά τε ἄλλα ἐτάραττε, καὶ τοὺς νόμους, τόν τε
περὶ τῶν χρεῶν καὶ τὸν περὶ τῶν ἐνοικίων, ἐν ῥητῇ
3 τινὶ ἡμέρᾳ θήσειν ὑπέσχετο. ὡς οὖν τοῦτό τε προ-
επήγγελτο, καὶ ὁ ὄχλος τά τε περὶ τὴν ἀγορὰν
ἀποφράξας καὶ πύργους ἔστιν ᾗ ξυλίνους ἐπικατα-
στήσας ἕτοιμος παντὶ τῷ ἐναντιωθησομένῳ σφίσιν
ἐπιχειρῆσαι ἐγένετο, ἐνταῦθα ὁ Ἀντώνιος στρατιώ-
τας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πολλοὺς ἐκ τοῦ Καπιτωλίου κατα-
γαγὼν τάς τε σανίδας τῶν νόμων κατέκοψε, καί
τινας καὶ μετὰ τοῦτο ταραχώδεις ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ
Καπιτωλίου κατεκρήμνισεν.

33 οὐ μέντοι καὶ ἐπαύσαντο διὰ τοῦτο στασιάζοντες,

ἀλλ' ὅσῳ πλείους αὐτῶν ἀπώλλυντο, τόσῳ μᾶλλον οἱ περιλιπεῖς ἐθορύβουν, νομίζοντες τὸν Καίσαρα μεγίστῳ τε καὶ δυσχερεστάτῳ πολέμῳ συμπεπλέχθαι. οὐδὲ ἐπέσχον πρὶν αὐτὸν ἐκεῖνον ἐξαπιναίως σφίσιν ὀφθῆναι. οὕτω δὲ καὶ ἄκοντες ἡσύχασαν. καὶ οἱ 2
μὲν πᾶν ὅ,τι ποτὲ ἐνεδέχετο πείσεσθαι προσεδόκων, λόγος τε ἐπ' αὐτοῖς κατὰ πᾶσαν ὁμοίως τὴν πόλιν ἦν, τῶν μὲν τὰ τῶν δὲ τὰ δικαιούντων· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τῷ συνήθει οἱ τρόπῳ καὶ τότε ἐχρήσατο. τῇ τε γὰρ παρούσῃ αὐτῶν καταστάσει ἠρκέσθη, καὶ οὐδὲν τῶν προγενομένων ἐπολυπραγμόνησεν, ἀλλὰ πάντων τε ἐφείσατο καί τινας αὐτῶν καὶ ἐτίμησεν, ἄλλους τε καὶ τὸν Δολοβέλλαν. εὐεργεσίαν γάρ τινα 3
αὐτῷ ὀφείλων οὐκ ἠξίωσεν αὐτῆς ἐκλαθέσθαι· οὐ γὰρ ὅτι ἠδικήθη, διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνης ὠλιγώρησεν, ἀλλ' ἐξ ὧν εὖ ἐπεπόνθει, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ συνέγνω, καὶ τά τε ἄλλα αὐτὸν ἐν τιμῇ ἤγαγε, καὶ ὕπατον οὐ πολλῷ ὕστερον μηδὲ στρατηγήσαντα ἀπέδειξε.

ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τὴν τοῦ Καίσαρος 34
ἀπουσίαν ἐγένετο· χρόνιος δὲ ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐπὶ τῷ τοῦ Πομπηίου θανάτῳ, ἦλθε διὰ τάδε. οἱ Αἰγύπτιοι ταῖς τῶν χρημάτων ἐσπράξεσι βαρυνόμενοι, καὶ δεινῶς φέροντες ὅτι μηδὲ τῶν ἱερῶν τις ἀπείχετο, θρησκεύουσί τε γὰρ πολλὰ περισσότατα 2
ἀνθρώπων, καὶ πολέμους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἅτε μὴ καθ' ἓν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου καὶ αὐτοῖς τιμῶντές τινα, ἀναιροῦνται, τούτοις τε οὖν ἀγανακτήσαντες, καὶ προσέτι φοβηθέντες μὴ τῇ Κλεοπάτρᾳ ἅτε μέγα παρὰ τῷ Καίσαρι δυναμένῃ παραδοθῶσιν, ἐταράχθησαν. ἐκείνη τε γὰρ 3
τέως μὲν δι' ἑτέρων παρ' αὐτῷ διὰ τὸν ἀδελφὸν ἐδικάζετο, ἔπειτα δὲ ὡς τάχιστα τὴν φύσιν αὐτοῦ

κατέμαθεν, ἦν γὰρ ἐρωτικώτατος, καὶ πλείσταις καὶ
ἄλλαις, ὅσαις που περιτύχοι, συνεγίγνετο, πέμπει
πρὸς αὐτὸν προδίδοσθαί τε ὑπὸ τῶν φίλων λέγουσα,
4 καὶ ἀξιοῦσα αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἀγωνίσασθαι. ἄλλως
τε γὰρ περικαλλεστάτη γυναικῶν ἐγένετο, καὶ τότε
τῇ τῆς ὥρας ἀκμῇ πολὺ διέπρεπε, τό τε φθέγμα
ἀστειότατον εἶχε, καὶ προσομιλῆσαι παντί τῳ διὰ
5 χαρίτων ἠπίστατο, ὥστε λαμπρά τε ἰδεῖν καὶ ἀκου-
σθῆναι οὖσα, κἀκ τούτου πάντα τινὰ καὶ δυσέρωτα
καὶ ἀφηλικέστερον ἐξεργάσασθαι δυναμένη, πρὸς
τρόπου τε ἐνόμισε τῷ Καίσαρι ἐντεύξεσθαι, καὶ
6 πάντα ἐν τῷ κάλλει τὰ δικαιώματα ἔθετο. ᾐτήσατό
τε οὖν ἐς ὄψιν αὐτοῦ ἐλθεῖν, καὶ τυχοῦσα κατεκόσ-
μησέ τε ἑαυτὴν καὶ ἐξήσκησεν ὥστε σεμνοπρεπεστάτη
καὶ οἰκτροτάτη αὐτῷ ὀφθῆναι. καὶ ἡ μὲν ταῦτα
μηχανησαμένη ἔς τε τὴν πόλιν ἅμα, ἔξω γὰρ καὶ
ἐκείνης ἦν, καὶ ἐς τὰ βασίλεια λάθρᾳ τοῦ Πτολε-
35 μαίου νυκτὸς ἐσῆλθεν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἰδών τε αὐ-
τὴν καί τι φθεγξαμένης ἀκούσας οὕτως εὐθὺς ἐδου-
λώθη ὥστε αὐτίκα ὑπό τε τὴν ἕω τόν τε Πτολεμαῖον
μεταπέμψασθαι καὶ συναλλάξαι σφᾶς ἐπιχειρῆσαι·
ἧς γὰρ δικαστὴς πρότερον ἠξιοῦτο εἶναι, τότε ταύτῃ
2 συνεδίκει. ὁ οὖν παῖς, διά τε τοῦτο καὶ ὅτι τὴν
ἀδελφὴν αἰφνιδίως εἶδεν ἔνδον οὖσαν, ὀργῆς τε
ἐπληρώθη, καὶ ἐκπηδήσας ἐς τὸ πλῆθος ἐβόα λέγων
προδίδοσθαι, καὶ τέλος τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
περισπάσας ἔρριψε. θορύβου δὲ ἐπὶ τούτῳ μεγάλου
συμβάντος ἐκεῖνον μὲν οἱ Καισάρειοι στρατιῶται
3 συνήρπασαν, τὸ δὲ δὴ Αἰγύπτιον ἐταράττετο· κἂν
αὐτοβοεὶ τὰ βασίλεια καὶ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς
θαλάσσης ἅμα προσβαλόντες εἷλον, τοῖς γὰρ Ῥω-
μαίοις οὐδὲν ἀξιόμαχον, ἅτε καὶ φίλων σφῶν δοκούν-

των εἶναι, παρῆν, εἰ μὴ φοβηθεὶς ὁ Καῖσαρ προῆλθέ
τε ἐς αὐτούς, καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ στὰς πάντα σφίσιν,
ὅσα ἂν ἐθελήσωσι, πράξειν ὑπέσχετο. καὶ μετὰ 4
τοῦτο ἐς ἐκκλησίαν ἐσελθὼν τόν τε Πτολεμαῖον καὶ
τὴν Κλεοπάτραν παρεστήσατο, καὶ τὰς διαθήκας τοῦ
πατρὸς αὐτῶν ἀνέγνω, ἐν αἷς ἐκείνους μὲν συνοι-
κῆσαί τε ἀλλήλοις κατὰ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πάτρια
καὶ βασιλεύειν ἅμα, τὸν δὲ δὴ τῶν Ῥωμαίων δῆμον
τὴν ἐπιτροπείαν σφῶν ἔχειν ἐγέγραπτο. πράξας δὲ 5
τοῦτο, καὶ ἐπειπὼν ὅτι ἑαυτῷ, δικτάτορι ὄντι καὶ
πᾶν τὸ τοῦ δήμου κράτος ἔχοντι, τήν τε ἐπιμέλειαν
τῶν παίδων ποιεῖσθαι καὶ τὰ δόξαντα τῷ πατρὶ αὐ-
τῶν ἐπιτελεῖν προσήκει, ἐκείνοις τε τὴν βασιλείαν
ἀμφοτέροις ἔδωκε, καὶ τῇ Ἀρσινόῃ τῷ τε Πτολεμαίῳ
τῷ νεωτέρῳ, τοῖς ἀδελφοῖς σφων, Κύπρον ἐχα-
ρίσατο. τοσοῦτον γάρ που δέος αὐτὸν ἔσχεν ὥστε 6
μὴ μόνον μηδὲν τῶν τῆς Αἰγύπτου προσλαβεῖν,
ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων τι αὐτοῖς προσδοῦναι.

τότε μὲν οὕτως ἐπαύσαντο, αὖθις δὲ οὐ πολλῷ 36
ὕστερον ἐκινήθησαν, ὥστε καὶ πολεμῆσαι. ὁ γὰρ
Ποθεινὸς ὁ τὴν διοίκησιν τῶν τοῦ Πτολεμαίου
χρημάτων προστεταγμένος, εὐνοῦχος δὲ ἦν καὶ τοὺς
Αἰγυπτίους ἐν τοῖς μάλιστα συνετεταράχει, δείσας 2
μὴ καὶ δίκην ποτὲ ἐπὶ τούτῳ δῷ, πέμπει κρύφα
πρὸς τὸν Ἀχιλλᾶν περὶ τὸ Πηλούσιον ἔτι καὶ τότε
ὄντα, καὶ αὐτὸν ἐκφοβήσας τε ἅμα καὶ ἐπελπίσας
προσηταιρίσατο, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους
τοὺς τὰ ὅπλα ἔχοντας ᾠκειώσατο. πᾶσί τε γὰρ 3
ὁμοίως δεινὸν ἐδόκει εἶναι ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι,
ὑποψίᾳ τοῦ τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπὶ τῇ καταστάσει
σφῶν ἀμφοτέροις δῆθεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν δεδω-
κέναι, προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου μόνῃ τῇ Κλεο-

4 πάτρᾳ αὐτὴν προσθήσειν· καὶ ἀντίπαλοι τῷ τότε
παρόντι αὐτοῦ στρατῷ ἐνόμιζον εἶναι. καὶ οἱ μὲν
ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εὐθὺς ἄραντες ἠπείγοντο·
37 πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ καταδείσας τό
τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰς τόλμας, ἔπεμψέ τινας πρὸς
τὸν Ἀχιλλᾶν, οὔτι γε τῷ αὐτοῦ ἀλλὰ τῷ τοῦ Πτολε-
μαίου ὀνόματι, κελεύοντος αὐτῷ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν.
ὃς συνιεὶς ὅτι οὐ τοῦ παιδὸς ἀλλ' ἐκείνου ἡ πρόσ-
2 ταξις ἦν, οὐχ ὅπως οὐκ ἐπήκουσεν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ
προσκαταφρονήσας ὡς καὶ φοβουμένου τούς τε στρα-
τιώτας συνήγαγε, καὶ πολλὰ μὲν ὑπὲρ τοῦ Πτολε-
μαίου, πολλὰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ Καίσαρος τῆς τε Κλεο-
πάτρας εἰπών, τέλος καὶ ἐπὶ τοὺς πεμφθέντας καί-
περ Αἰγυπτίους ὄντας παρώξυνεν αὐτούς, ὅπως τοῦ
τε φόνου σφῶν ἀναπλησθῶσι καὶ ἐς ἀνάγκην ἀσπεί-
3 στου πολέμου καταστῶσι. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Καῖ-
σαρ τούς τε ἐκ τῆς Συρίας στρατιώτας μετεπέμψατο,
καὶ τὰ βασίλεια τά τε ἄλλα τὰ πλησίον αὐτῶν οἰ-
κοδομήματα διετάφρευσε καὶ ἀπετείχισε μέχρι τῆς
38 θαλάσσης. κἀν τούτῳ καὶ ὁ Ἀχιλλᾶς μετά τε τῶν
ἄλλων καὶ μετὰ τῶν Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ τοῦ Γαβινίου
σὺν τῷ Σεπτιμίῳ πρὸς τὴν τοῦ Πτολεμαίου φρουρὰν
καταλειφθέντων ἐπελθών, ἐκ γὰρ δὴ τῆς ἐκεῖ δια-
τριβῆς καὶ τοὺς τρόπους ἐς τὸ ἐπιχώριον μετεβε-
βλήκεσαν, τῶν τε Ἀλεξανδρέων τὸ πλεῖστον εὐθὺς
2 προσεποιήσατο καὶ τὰ ἐπικαιρότατα ἐκρατύνατο. κἀκ
τούτου πολλαὶ μὲν μάχαι καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύ-
κτωρ αὐτοῖς ἐγίγνοντο, πολλὰ δὲ καὶ κατεπίμπρατο,
ὥστε ἄλλα τε καὶ τὸ νεώριον τάς τε ἀποθήκας καὶ
τοῦ σίτου καὶ τῶν βίβλων, πλείστων δὴ καὶ ἀρίστων,
ὥς φασι, γενομένων, καυθῆναι. ἐκράτει δὲ τῆς μὲν
ἠπείρου ὁ Ἀχιλλᾶς, χωρὶς ὧν ὁ Καῖσαρ ἐνετετείχιστο,

τῆς δὲ δὴ θαλάσσης ἐκεῖνος, ἄνευ τοῦ λιμένος. καὶ 3
ναυμαχίᾳ τε ἐνίκησε, καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦτο φοβη-
θέντες οἱ Αἰγύπτιοι μὴ ἐς τὸν λιμένα σφῶν ἐπεσ-
πλεύσῃ, τὸ στόμα αὐτοῦ πλὴν βραχέος ἔχωσαν, καὶ
ἐκεῖνο προσαπέφραξεν, ὁλκάδας λίθων πλήρεις κατα-
ποντώσας, ὥστ' αὐτοὺς μηδ' εἰ πάνυ τι βούλοιντο
ἐκπλεῦσαι, δυνηθῆναί ποι ἀπᾶραι. ποιήσας δὲ τοῦτο 4
ῥᾷον τὰ ἐπιτήδεια τά τε ἄλλα καὶ ὕδωρ ἐπήγετο·
τὴν γὰρ αὐτόθεν ὑδρείαν ὁ Ἀχιλλᾶς σφας ἀφῄρητο,
τοὺς ὀχετοὺς διακόψας.

τούτων δὲ οὕτω πραττομένων Γανυμήδης τις 39
εὐνοῦχος τὴν Ἀρσινόην οὐ πάνυ φρουρουμένην ἐς
τοὺς Αἰγυπτίους ὑπεξήγαγε· καὶ ταύτην ἐκεῖνοι
βασιλίδα ἀποδείξαντες προθυμότερον τοῦ πολέμου,
ὡς καὶ προστάτιν τινὰ ἐκ τοῦ τῶν Πτολεμαίων γέ-
νους ἔχοντες, ἀντελάβοντο. ὁ οὖν Καῖσαρ φοβηθεὶς 2
μὴ καὶ ὁ Ποθεινὸς τὸν Πτολεμαῖον ἐκκλέψῃ, τὸν μὲν
ἀπέκτεινε, τὸν δὲ οὐκέτ' ἐπικρυπτόμενος ἀκριβῶς
ἐφρούρει. παροξυνθέντων δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν
Αἰγυπτίων, καὶ ἐκείνοις μὲν πλειόνων ἀεὶ προσ-
γιγνομένων, τοῖς δὲ δὴ Ῥωμαίοις μηδέπω τῶν στρα-
τιωτῶν ἐκ τῆς Συρίας παρόντων, ἐς φιλίαν αὐτοὺς
ὑπαγαγέσθαι ἠθέλησε, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀναβι- 3
βάσας που, ὅθεν ἐξακουσθήσεσθαι ἔμελλεν, εἰπεῖν
σφισιν ἐκέλευσεν ὅτι οὔτε τι κακὸν ἔχοι οὔτε πολε-
μεῖν δέοιτο· πρός τε τὰς σπονδὰς αὐτοὺς παρεκάλει,
καὶ προσυπισχνεῖτο διαπράξειν αὐτάς. καὶ εἴγε ἑκὼν 4
ταῦτα οὕτω διείλεκτο, ἔπεισεν ἂν σφας καταλύσα-
σθαι· νῦν δ' ὑποτοπήσαντες αὐτὰ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος
κατεσκευάσθαι οὐκ ἐνέδοσαν.

προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου στάσις τοῖς περὶ τὴν 40
Ἀρσινόην οὖσιν ἐνέπεσε, καὶ αὐτὴν ὁ Γανυμήδης

ἔπεισε τὸν Ἀχιλλᾶν ὡς καὶ τὸ ναυτικὸν προδωσείοντα
ἀποκτεῖναι. γενομένου δὲ τούτου τήν τε ἡγεμονίαν
τῶν στρατιωτῶν παρέλαβε, καὶ τὰ πλοῖα ὅσα ἐν τῷ
2 ποταμῷ καὶ ἐν τῇ λίμνῃ ἦν συνήγαγεν, ἄλλα τε
προσκατεσκεύασε, καὶ πάντα αὐτὰ ἐς τὴν θάλασσαν
διὰ τῶν διωρύχων κομίσας τοῖς τε Ῥωμαίοις μὴ
προσδεχομένοις προσέβαλε, καὶ τὰς μὲν κατέπρησε
τῶν ὁλκάδων αὐτῶν, τὰς δὲ ἀνεδήσατο, καὶ μετὰ
τοῦτο τόν τε ἔσπλουν τοῦ λιμένος ἐξεκάθηρε, κἀν-
3 ταῦθα ναυλοχῶν πολλά σφας ἐλύπει. τηρήσας οὖν
ποτε αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἀμελῶς ὑπὸ τοῦ κρατεῖν ἔχον-
τας ἔς τε τὸν λιμένα αἰφνιδίως ἐπεσέπλευσε, καὶ
συχνὰ πλοῖα καύσας ἔς τε τὴν Φάρον ἀπέβη καὶ
τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἐφόνευσεν. ἰδόντες δὲ
τοῦτο οἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰγύπτιοι κατά τε τὰς γεφύ-
ρας ἐπεβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ συχνοὺς τῶν Ῥωμαίων
ἀνταποκτείναντες τοὺς λοιποὺς ἐς τὰς ναῦς ἐσήραξαν.
4 καὶ αὐτῶν ὁπουδήποτε καὶ ἀθρόως ἐσβιαζομένων ἐς
αὐτὰς ἄλλοι τε πολλοὶ ἐς τὴν θάλασσαν ἐξέπεσον καὶ
ὁ Καῖσαρ. κἂν διέφθαρτο κακῶς, ὑπό τε τῶν ἱμα-
τίων βαρυνόμενος καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων βαλλό-
μενος, ἁλουργῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων ἐστοχάζοντο, εἰ
μὴ καὶ ἐκεῖνα ἀπερρίφει καὶ μετὰ τοῦτο διανεύσας
5 πῃ ἐς ἀκάτιον ἐσεβεβήκει. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐσώθη,
μηδὲν τῶν γραμμάτων βρέξας ἃ πολλὰ ἐν τῇ ἀρι-
στερᾷ χειρὶ ἀνέχων ἐνήξατο· τὴν δὲ δὴ ἐσθῆτα
αὐτοῦ οἱ Αἰγύπτιοι λαβόντες πρὸς τὸ τρόπαιον, ὃ
ἔστησαν τῆς τροπῆς ταύτης, ἀνεκρέμασαν ὡς καὶ
αὐτὸν ἐκεῖνον ᾑρηκότες. καὶ ἤδη γὰρ καὶ τὰ στρα-
τεύματα ἃ ἀπὸ τῆς Συρίας μετεπέπεμπτο ἐπλησίασε,
τάς τε κατάρσεις ἐτήρουν καὶ πολλὰ αὐτοὺς ἔβλαπτον.
6 τοῖς μὲν γὰρ πρὸς τὴν Λιβύην σφῶν προσπίπτουσιν

ὁ Καῖσαρ τρόπον τινὰ ἤμυνε· συχνοὺς δὲ δὴ περὶ
τὰς τοῦ Νείλου ἐκβολὰς πυρσοῖς ὡς καὶ Ῥωμαῖοι
ὄντες ἠπάτων τε καὶ συνελάμβανον, ὥστε τοὺς λοι-
ποὺς μηκέτι τολμᾶν παρακομίζεσθαι, μέχρις οὗ Τι-
βέριος Κλαύδιος Νέρων ἐς αὐτὸν τότε τὸν ποτα-
μὸν ἀναπλεύσας ἐκείνους τε μάχῃ ἐκράτησε καὶ τοῖς
σφετέροις ἀδεέστερον τὸν πρόσπλουν ἐποίησε. κἀν 41
τούτῳ Μιθριδάτης ὁ Περγαμηνὸς ἐπικληθεὶς ἐπεχεί-
ρησε μὲν ἐς τὸ στόμα τοῦ Νείλου τὸ κατὰ Πηλούσιον
ταῖς ναυσὶν ἀναβῆναι, ἀποφραξάντων δὲ τῶν Αἰγυ-
πτίων τοῖς πλοίοις τὸν ἔσπλουν προσεκομίσθη νυκτὸς
ἐπὶ τὴν διώρυχα, καὶ ναῦς ἐς αὐτὴν ὑπερενεγκών, 2
οὐ γὰρ ἐξίησιν ἐς τὴν θάλασσαν, οὕτω διὰ ταύτης
ἐς τὸν Νεῖλον ἀνέπλευσε, καὶ μετὰ τοῦτο αἰφνίδιον
ἔκ τε τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἅμα τοῖς
φρουροῦσι τὸ στόμα αὐτοῦ προσμίξας τήν τε ἀπό-
κλεισίν σφων ἔλυσε, καὶ τὸ Πηλούσιον τῷ τε πεζῷ 3
ἅμα καὶ τῷ ναυτικῷ προσβαλὼν εἷλε. προχωρῶν τε
ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ πυθόμενος Διοσκορίδην
τινὰ ἀπαντήσειν σφίσιν, ἐνήδρευσέ τε αὐτὸν καὶ
κατειργάσατο.

αἰσθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Αἰγύπτιοι τὸν πόλε- 42
μον οὐδ' ὣς κατελύσαντο, ἀχθεσθέντες δὲ τῇ τοῦ
εὐνούχου καὶ τῆς γυναικὸς ἀρχῇ, καὶ νομίσαντες, ἂν
τὸν Πτολεμαῖον προστήσωνται, καθυπέρτεροι τῶν
Ῥωμαίων ἔσεσθαι, ἔπειτ' ἐπειδὴ οὐδένα τρόπον ἐξαρ- 2
πάσαι αὐτὸν ἠδυνήθησαν, δεινῶς γὰρ ἐφυλάσσετο,
ἐπλάσαντο ταῖς τε συμφοραῖς πεπονῆσθαι καὶ τῆς
εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, καὶ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Καίσαρα
ἐπικηρυκευόμενοί τε καὶ τὸν Πτολεμαῖον αἰτοῦντες,
ὅπως δὴ σὺν αὐτῷ περὶ τῶν σπονδῶν, ἐφ' οἷς γενή-
σοιντο, βουλεύσωνται. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐνόμισε μὲν 3

καὶ ὡς ἀληθῶς αὐτοὺς μεταβεβλῆσθαι, ἄλλως τε
γὰρ καὶ δειλοὺς καὶ ὀξυρρόπους ὄντας ἤκουε, καὶ
τότε πρὸς τὰ πταίσματα καταπεπληγμένους ᾔσθετο,
εἰ δὲ δὴ καὶ τεχνάζοιντό τι, ἀλλ' ὅπως μὴ διὰ τοῦτ'
ἐμποδίζειν τὴν εἰρήνην νομισθῇ, συνεπαινεῖν τέ
4 σφισιν ἔφη καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἔπεμψεν. οὔτε γὰρ
ἐν ἐκείνῳ τι ἰσχυρὸν ἔκ τε τῆς ἡλικίας καὶ ἐκ τῆς
ἀπαιδευσίας ἑνεώρα ὄν, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἤτοι
συναλλαγήσεσθαί οἱ ἐφ' οἷς ἐβούλετο ἢ δικαιότερον
καὶ πολεμηθήσεσθαι καὶ καταστραφήσεσθαι ἤλπισεν,
ὥστε ἀπ' εὐλόγου δή τινος προφάσεως τῇ Κλεοπάτρᾳ
5 παραδοθῆναι· οὐ γάρ που καὶ ἡττηθήσεσθαί ποτε
ὑπ' αὐτῶν, ἄλλως τε καὶ τῆς δυνάμεώς οἱ προσ-
43 γεγενημένης, προσεδόκησε. παραλαβόντες δὲ τὸ παι-
δάριον οἱ Αἰγύπτιοι τῶν μὲν σπονδῶν οὐδὲν ἐφρόν-
τισαν, ἐπὶ δὲ τὸν Μιθριδάτην παραχρῆμα ὥρμησαν
ὡς δὴ καὶ μέγα τι ἔν τε τῷ ὀνόματι καὶ ἐν τῷ γένει
τῷ τοῦ Πτολεμαίου κατορθώσοντες· καὶ αὐτὸν πρὸς
τῇ λίμνῃ ἐν μέσῳ τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τῶν ἑλῶν
2 ἀπολαβόντες ἐθορύβουν. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐκείνους μὲν
οὐκ ἐπεδίωξε, δεδιὼς μὴ λοχισθείη· ἀναχθεὶς δὲ
νυκτὸς ὡς πρὸς ἐκβολήν τινα τοῦ Νείλου ἐπειγόμενος,
καὶ φῶς, ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ταύτῃ προϊέναι νομισθῇ,
πάμπολυ καθ' ἑκάστην ναῦν ἀνάψας, τὸ μὲν πρῶτον
ἀποπλεῖν ὥρμητο, ἔπειτα δὲ ἀποσβέσας αὐτὸ ἀνεκο-
3 μίσθη, καὶ παραπλεύσας τὴν πόλιν πρός τε τὴν χερ-
ρόνησον τὴν πρὸς τῇ Λιβύῃ οὖσαν κατῆρε, κἀνταῦθα
τοὺς στρατιώτας ἐκβιβάσας περιῆλθέ τε τὴν λίμνην,
καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπροσδοκήτως ὑπὸ τὴν ἕω προσ-
πεσὼν εὐθύς τε αὐτοὺς κατέπληξεν, ὥστε καὶ ἐπικη-
4 ρυκεύσασθαι, καὶ μετὰ τοῦτο, τὴν γὰρ ἱκετείαν αὐ-
τῶν οὐκ ἐδέξατο, μάχῃ τε ὀξείᾳ κατεκράτησε καὶ

παμπληθεῖς ἐφόνευσε· καί τινες καὶ ἐν τῷ ποταμῷ μετὰ τοῦ Πτολεμαίου, σπουδῇ δι' αὐτοῖ φυγόντες, ἐφθάρησαν.

44 οὕτω μὲν τὴν Αἴγυπτον ὁ Καῖσαρ ἐχειρώσατο, οὐ μέντοι καὶ ὑπήκοον αὐτὴν τῶν Ῥωμαίων ἐποιήσατο, ἀλλὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ, ἧσπερ ἕνεκα καὶ ἐπεπολεμήκει, ἐχαρίσατο. 2 φοβηθεὶς μέντοι μὴ οἱ Αἰγύπτιοι νεωτερίσωσιν αὖθις γυναικὶ ἄρχειν παραδοθέντες, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διά τε τοῦτο καὶ ὅτι καὶ συνῆν αὐτῷ χαλεπήνωσι, τῷ τε ἑτέρῳ ἀδελφῷ συνοικῆσαι δῆθεν αὐτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀμφοτέροις σφίσιν, ὥς γε καὶ λόγῳ εἰπεῖν, ἔδωκε. 3 τῷ γὰρ ἔργῳ ἡ Κλεοπάτρα μόνη πᾶν τὸ κράτος σχήσειν ἔμελλεν· ὅ τε γὰρ ἀνὴρ αὐτῆς παιδίον ἔτι ἦν, καὶ ἐκείνη πρὸς τὴν παρὰ τοῦ Καίσαρος εὔνοιαν οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐδύνατο, 4 ὥστε πρόσχημα μὲν ὡς καὶ τῷ ἀδελφῷ συνοικοῦσα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπίκοινον αὐτῷ ἔχουσα ἐκέκτητο, τὸ δ' ἀληθὲς μόνη τε ἐβασίλευε καὶ τῷ Καίσαρι συνδιητᾶτο.

45. καὶ αὐτὸν ἐπὶ πλεῖον ἂν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατέσχεν, ἢ καὶ ἐς τὴν Ῥώμην εὐθὺς αὐτῷ συναπῆρεν, εἰ μή περ ὁ Φαρνάκης καὶ ἐκεῖθεν πάνυ ἄκοντα τὸν Καίσαρα ἐξήγαγε καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπειχθῆναι ἐκώλυσεν. 2 οὗτος γὰρ παῖς μὲν τοῦ Μιθριδάτου ἦν καὶ τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου ἦρχεν, ὥσπερ εἴρηται, ἐπιθυμήσας δὲ πᾶσαν τὴν πατρῴαν βασιλείαν ἀνακτήσασθαι ἐπανέστη κατ' αὐτὴν τήν τε τοῦ Καίσαρος καὶ τὴν τοῦ Πομπηίου στάσιν, καὶ οἷα τῶν Ῥωμαίων τότε μὲν πρὸς ἀλλήλους ἀσχόλων γενομένων, 3 αὖθις δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατασχεθέντων, τήν τε Κολχίδα ἀκονιτὶ προσηγάγετο καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀπόντος τοῦ Δηιοτάρου πᾶσαν, τῆς τε Καππαδοκίας

καὶ τῶν τοῦ Πόντου πόλεών τινας, αἳ τῷ τῆς Βιθυ-
46 νίας νομῷ προσετετάχατο, κατεστρέψατο. πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Καῖσαρ αὐτὸς μὲν οὐκ ἐκινήθη, οὔτε γὰρ ἡ Αἴγυπτός πω καθειστήκει, καὶ ἐλπίδος τι εἶχε δι᾽ ἑτέρων αὐτὸν χειρώσεσθαι, Γναῖον δὲ Δομίτιον Καλουῖνον ἔπεμψε, τήν τε Ἀσίαν οἱ καὶ ...
2 στρατόπεδα προστάξας. καὶ ὃς τὸν Δηιόταρον καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην προσλαβὼν ἤλασεν εὐθὺς ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἐν τῇ Νικοπόλει ὄντα, καὶ γὰρ ταύτην προκατειλήφει, καὶ καταφρονήσας, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τὴν παρουσίαν αὐτοῦ φοβηθεὶς ἀνοχὴν ἐπὶ πρεσβεύσει ἑτοίμως ἔσχε ποιήσεσθαι, οὔτε ἐσπείσατο αὐτῷ
3 καὶ συμβαλὼν ἡττήθη. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου ἐς τὴν Ἀσίαν, ἐπειδὴ μήτε ἀξιόμαχός οἱ ἦν καὶ ὁ χειμὼν προσῄει, ἀνεχώρησε· Φαρνάκης δὲ μεγάλα δὴ φρονῶν τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῷ Πόντῳ προσκατεστήσατο, καὶ Ἀμισὸν καίπερ ἐπὶ πλεῖον ἀντισχοῦσαν εἷλέ τε καὶ διήρπασε, τούς τε ἡβῶντας ἐν αὐτῇ πάντας ἀπέκτεινε, καὶ ἐς τὴν Βιθυνίαν τήν τε Ἀσίαν ἐπὶ ταῖς αὐταῖς τῷ πατρὶ ἐλπίσιν ἠπείγετο.
4 κἀν τούτῳ μαθὼν τὸν Ἄσανδρον, ὃν ἐπίτροπον τοῦ Βοσπόρου κατελελοίπει, νενεοχμωκότα, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν· ἐκεῖνος γάρ, ἐπειδὴ τάχιστα πόρρω τε ὁ Φαρνάκης ἀπ᾽ αὐτοῦ προϊὼν ἠγγέλθη, καὶ ἐδόκει, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔν γε τῷ παρόντι λάθοι, ἀλλ᾽ οὔτι γε καὶ ἔπειτα καλῶς ἀπαλλάξειν, ἐπανέστη αὐτῷ ὡς καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τι χαριούμενος τήν τε δυναστείαν τοῦ Βοσπόρου παρ᾽ αὐτῶν ληψό-
47 μενος. τοῦτ᾽ οὖν ὁ Φαρνάκης ἀκούσας ὥρμησεν ἐπ᾽ αὐτὸν μάτην· τὸν γὰρ Καίσαρα ἐν τῇ ὁδῷ εἶναι καὶ ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐπείγεσθαι πυθόμενος ἀνέστρεψε, κἀνταῦθα αὐτῷ περὶ Ζέλειαν συνέτυχεν. ὁ γὰρ

Καῖσαρ τοῦ τε Πτολεμαίου τελευτήσαντος καὶ τοῦ
Δομιτίου νικηθέντος οὔτε εὐπρεπῆ οὔτε λυσιτελῆ οἱ
τὴν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ διατριβὴν ἐνόμισεν εἶναι, ἀλλ'
ἀφωρμήθη, καὶ τάχει πολλῷ χρησάμενος ἐς τὴν Ἀρ-
μενίαν ἀφίκετο. ἐκπλαγεὶς οὖν ὁ βάρβαρος, καὶ 2
πολὺ μᾶλλον τὴν ὁρμὴν ἢ τὸν στρατὸν αὐτοῦ κατα-
δείσας, προσέπεμψεν αὐτῷ πρὶν πλησιάσαι πολλάκις
προκηρυκευόμενος, εἴ πως τὸ παρὸν ἐφ' ὁτῳδὴ συν-
θέμενος ἐκφύγοι. προΐσχετο δὲ ἄλλα τε καὶ ἐν τοῖς 3
μάλιστα ὅτι οὐ συνήρατο τῷ Πομπηίῳ· καὶ ἤλπιζεν
ὑπάξεσθαί τε αὐτὸν ἐς σπουδὰς ἅτε καὶ ἐς τὴν Ἰτα-
λίαν τήν τε Ἀφρικὴν ἐπειγόμενον, καὶ ἀπελθόντος
αὐτοῦ ῥᾳδίως αὖθις πολεμήσειν. ὑποπτεύσας οὖν 4
τοῦτο ὁ Καῖσαρ τοὺς μὲν πρώτους καὶ τοὺς δευτέ-
ρους πρέσβεις ἐφιλοφρονήσατο, ὅπως ὅτι μάλιστα
ἀπροσδοκήτῳ οἱ τῇ τῆς εἰρήνης ἐλπίδι προσπέσῃ,
τῶν δὲ τρίτων ἐλθόντων τά τε ἄλλα ἐπεκάλεσεν
αὐτῷ καὶ ὅτι τὸν Πομπήιον τὸν εὐεργέτην ἐγκατέ-
λιπε. καὶ οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' εὐθὺς αὐθημερόν,
ὥσπερ εἶχεν ἐκ τῆς ὁδοῦ, συνέμιξε, καί τινα χρόνον 5
ὑπό τε τῆς ἵππου καὶ ὑπὸ τῶν δρεπανηφόρων ἐκτα-
ραχθεὶς ἔπειτα τοῖς ὁπλίταις ἐκράτησε. καὶ ἐκεῖνον
μὲν ἐκφυγόντα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐς τὸν Βόσπο-
ρον μετὰ τοῦτο ἐσβιαζόμενον, ὁ Ἄσανδρος εἶρξέ τε
καὶ ἀπέκτεινε· Καῖσαρ δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ, καίπερ οὐ 48
πάνυ διαπρεπεῖ γενομένῃ, πολὺ καὶ ὅσον ἐπ' οὐδε-
μιᾷ ἄλλῃ ἐφρόνησεν, ὅτι ἔν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν
τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καὶ ἦλθε πρὸς τὸν πολέμιον καὶ εἶδεν
αὐτὸν καὶ ἐνίκησε. καὶ τά τε λάφυρα πάντα, καίτοι
πλεῖστα γενόμενα, τοῖς στρατιώταις ἐδωρήσατο, καὶ 2
τρόπαιον, ἐπειδήπερ ὁ Μιθριδάτης ἀπὸ τοῦ Τριαρίου
ἐνταῦθά που ἐγηγέρκει, ἀντανέστησε. καθελεῖν μὲν

γὰρ τὸ τοῦ βαρβάρου οὐκ ἐτόλμησεν ὡς καὶ τοῖς ἐμπολεμίοις θεοῖς ἱερωμένον, τῇ δὲ δὴ τοῦ ἰδίου παραστάσει καὶ ἐκεῖνο συνεσκίασε καὶ τρόπον τινὰ
3 καὶ κατέστρεψε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν χώραν ὅσην τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν ἐνόρκων σφίσιν ἀποτετμημένος ὁ Φαρνάκης ἦν ἐκομίσατο, καὶ αὐτὴν πᾶσαν ὡς ἑκάστοις τοῖς ἀπολέσασιν ἔδωκε, πλὴν μέρους τινὸς τῆς Ἀρμενίας, ὃ τῷ Ἀριοβαρζάνῃ ἐχαρίσατο.
4 τούς τε Ἀμισηνοὺς ἐλευθερίᾳ ἠμείψατο, καὶ τῷ Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ τετραρχίαν τε ἐν Γαλατίᾳ καὶ βασιλείας ὄνομα ἔδωκε, πρός τε τὸν Ἄσανδρον πολεμῆσαι ἐπέτρεψεν, ὅπως καὶ τὸν Βόσπορον κρατήσας αὐτοῦ λάβῃ, ὅτι πονηρὸς ἐς τὸν φίλον ἐγένετο.

49 πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τὰ λοιπὰ τῷ Δομιτίῳ καταστήσασθαι κελεύσας, ἐς τὴν Βιθυνίαν ἦλθε, κἀντεῦθεν ἔς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπλευσε, πολλὰ καὶ ἐπὶ πάσῃ προφάσει χρήματα
2 παρὰ πάντων, ὥσπερ καὶ πρίν, ἐκλέγων. τοῦτο μὲν γάρ, ὅσα τινὲς τῷ Πομπηίῳ προϋπέσχηντο, ἐπράξατο, τοῦτο δὲ καὶ ἄλλα ἔξωθεν, προσεπικαλῶν τινα, ᾔτει. τά τε ἀναθήματα τοῦ ἐν τῇ Τύρῳ Ἡρακλέους πάντα ἀνείλετο, ὅτι τήν τε γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα τοῦ
3 Πομπηίου ὑπεδέξαντο ὅτε ἔφυγον. καὶ στεφάνους ἐπὶ ταῖς νίκαις συχνοὺς καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν τῶν τε βασιλέων χρυσοῦς ἔλαβε. ταῦτα δὲ οὐχ ὑπὸ κακίας ἐποίει, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐδαπάνα παμπληθῆ, καὶ ἀνάλωσιν πολὺ πλείω ἔς τε τὰ στρατόπεδα καὶ ἐς τὰ ἐπινίκια, τά τε ἄλλα ὅσα ἐλαμπρύνετο, ποιήσειν
4 ἔμελλε. τό τε σύμπαν εἰπεῖν, χρηματοποιὸς ἀνὴρ ἐγένετο, δύο τε εἶναι λέγων τὰ τὰς δυναστείας παρασκευάζοντα καὶ φυλάσσοντα καὶ ἐπαύξοντα, στρα-

τιώτας καὶ χρήματα, καὶ ταῦτα δι᾽ ἀλλήλων συνεστη-
κέναι· τῇ τε γὰρ τροφῇ τὰ στρατεύματα συνέχεσθαι, 5
καὶ ἐκείνην ἐκ τῶν ὅπλων συλλέγεσθαι· κἂν θάτε-
ρον ὁποτερονοῦν αὐτῶν ἐνδεὲς ᾖ, καὶ τὸ ἕτερον συγ-
καταλυθήσεσθαι.

περὶ μὲν οὖν τούτων οὕτω καὶ ἐφρόνει ἀεὶ καὶ 50
ἔλεγεν· ἐς δὲ δὴ τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐς τὴν Ἀφρι-
κὴν καίπερ πεπολεμωμένην οἱ, ἠπείχθη, ὅτι ταραττό-
μενα τὰ ἐν τῷ ἄστει πυθόμενος ἐφοβήθη μὴ καὶ ἐς
ἀνήκεστον προχωρήσῃ. οὐ μέντοι καὶ κακὸν οὐδένα 2
οὐδέν, ὥσπερ εἶπον, εἰργάσατο, πλὴν ὅτι κἀνταῦθα
πολλὰ ἠργυρολόγησε, τὰ μέν τινα ἐν δωρεᾶς μέρει,
στεφάνους καὶ ἀγάλματα καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, λαμ-
βάνων, τὰ δὲ καὶ δανειζόμενος δῆθεν, οὐχ ὅτι παρὰ
τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν πόλεων. τοῦτο γὰρ 3
τὸ ὄνομα ταῖς ἐκλογαῖς τῶν χρημάτων, ἐφ᾽ αἷς μηδεμία
ἄλλη πρόφασις εὔλογος ἦν, ἐτίθετο, ἐπεὶ τήν γε ἄλλως
καὶ βιαίως, οὐδὲν ἧττον τῶν ὀφειλομένων, καὶ ἐκεῖνα
ἐπράττετο, καὶ ἔμελλε μηδέποτε ἀποδοθήσεσθαι. ἔλε-
γε μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου τὰ οἰκεῖα δεδαπανηκέ-
ναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανείζεσθαι· ὅθενπερ καὶ χρεῶν 4
ἀποκοπὰς ἀξιοῦντος τοῦ πλήθους γενέσθαι οὐκ ἐποί-
ησεν, εἰπὼν ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ὀφείλω· εὔδηλος δὲ
ἐγίγνετο καὶ τὰ ἀλλότρια τῇ δυναστείᾳ παρασπώμενος.
οἵ τε οὖν ἄλλοι διὰ τοῦτο ἤχθοντο αὐτῷ καὶ οἱ ἑταῖροι· 5
τῶν γὰρ δεδημευμένων συχνά, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν γε
ἔστιν ἅ, ἐλπίδι τοῦ προῖκα αὐτὰ ἕξειν ἀγοράσαντες
πᾶσαν τὴν τιμὴν ἀποτίνειν ἠναγκάζοντο.

ἀλλὰ τούτους μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιεῖτο. καίτοι 51
καὶ ἐκείνους τρόπον τινὰ ὡς ἑκάστους ἐθεράπευσε.
τοῖς τε γὰρ πολλοῖς ἐχαρίσατο τόν τε τόκον τὸν ἐπο-
φειλόμενόν σφισιν ἐξ οὗ πρὸς τὸν Πομπήιον ἐξεπολε-

στρατιάρχων ἐν τοσούτῳ, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης ἢ χαριζόμενος τῷ Καίσαρι, διελέχθη τέ τινα ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐδεήθη, "ἀφίημι μέν" ἔφη "καὶ ὑμᾶς τοὺς παρόντας καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅσοις τὰ τῆς στρα-
6 τείας ἔτη ἐξήκει· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δέομαί τι ὑμῶν· τὰ μέντοι γέρα καὶ ὣς ὑμῖν ἀποδώσω, ἵνα μήποτέ τις εἴπῃ ὅτι ἐγὼ χρησάμενος ὑμῖν ἐν τοῖς κινδύνοις ἔπειτα ἀχάριστος ἐγενόμην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τοῖς σώμασιν ἐρρωμένοι καὶ πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιαπολεμῆσαι δυνάμενοι οὐκ ἠθελήσατέ μοι συ-
54 στρατεῦσαι." καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε σοφιζόμενος εἶπε, πάνυ γὰρ αὐτῶν ἔχρῃζε, καὶ χώραν ἔκ τε τῆς δημοσίας καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ δὴ πᾶσί σφισιν ἔνειμεν, ἄλλους ἄλλῃ, καὶ πάνυ πόρρω ἀπ' ἀλλήλων, ἀπαρτήσας, ὥστε μήτε τοῖς ὁμοχώροις σφᾶς φοβεροὺς μήτ' αὖ πρὸς νεωτερισμὸν ἑτοίμους, καθ' ἓν που συνοικοῦν-
2 τας, γενέσθαι. τῶν τε ἐποφειλομένων σφίσι χρημάτων, ἃ πολλὰ καὶ καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν πρᾶξιν ὑπέσχητο δώσειν, τὰ μὲν εὐθὺς ἀπαλλάξειν, τὰ δὲ οὐκ ἐς μακρὰν καὶ σὺν τόκῳ γε διαλύσειν ἐπηγγείλατο. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ δουλωσάμενος αὐτοὺς ὥστε μήτε τι θρασύνεσθαι καὶ προσέτι καὶ χάριν
3 εἰδέναι, προσεπεῖπεν "ἀπέχετε μὲν παρ' ἐμοῦ πάντα, καὶ οὐδένα ἔθ' ὑμῶν ἀναγκάσω στρατεύσασθαι· εἰ μέντοι τις ἑκούσιος ἐθέλοι καὶ τὰ λοιπά μοι συγκατεργάσασθαι, ἡδέως αὐτὸν δέξομαι." ἀκούσαντες δὲ τοῦτο ἐκεῖνοι ὑπερήσθησαν καὶ πάντες ὁμοίως ἀνα-
55 στρατεύσασθαι ἠθέλησαν. ὁ οὖν Καῖσαρ τοὺς ταραχώδεις αὐτῶν, οὐ πάντας ἀλλ' ὅσοι μετρίως πως ὄντες γεωργίαις ζῆν ἐδύναντο, ἀπολέξας τοῖς λοιποῖς ἐχρήσατο. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων στρα-
2 τιωτῶν ἐποίησε· τοὺς γὰρ πάνυ τε θρασεῖς καὶ

ἱκανοὺς μέγα τι κακὸν δρᾶσαι ἐκ μὲν τῆς Ἰταλίας
ἐξήγαγεν, ὅπως μηδὲν ἐκεῖ καταλειφθέντες νεοχμώ-
σωσιν, ἐν δὲ δὴ τῇ Ἀφρικῇ καὶ μάλα ἡδέως, ἄλλους
κατ' ἄλλην πρόφασιν, ἀνάλωσε· τούς τε γὰρ ἐναν-
τίους ἅμα δι' αὐτῶν κατειργάζετο καὶ ἐκείνων ἀπηλ-
λάττετο. φιλανθρωπότατός τε γὰρ ἀνδρῶν ὤν, καὶ 3
πολλὰ κεχαρισμένα τοῖς τε ἄλλοις καὶ τοῖς στρατιώ-
ταις μάλιστα ποιῶν, δεινῶς τοὺς στασιάζοντάς σφων
ἐμίσει καὶ ἰσχυρότατα αὐτοὺς ἐκόλαζε.

ταῦτά τε ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει, ἐν ᾧ δικτάτωρ μὲν 4
ὄντως αὐτὸς τὸ δεύτερον ἦρξεν, ὕπατοι δὲ ἐπ' ἐξόδῳ
αὐτοῦ ἀποδειχθέντες ὅ τε Καλῆνος καὶ ὁ Οὐατίνιος
ἐλέγοντο εἶναι, ἐποίησε, καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν καίτοι 56
τοῦ χειμῶνος ἐνεστηκότος ἐπεραιώθη. καὶ οὐκ ὀλίγα
δὲ ἐκ τούτου, ἀνέλπιστος τοῖς ἐναντίοις προσπεσών,
κατώρθωσε· πλεῖστον γὰρ παρὰ πάντα καὶ τῷ
τάχει καὶ ταῖς ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου στρατείαις κα-
τέπραττεν, ὥστ' εἴ τις ἐκλογίζοιτο ὅτῳ τοσοῦτον τῶν
καθ' ἑαυτὸν ἐν τοῖς πολεμίοις ὑπερήνεγκεν, οὐδὲν ἂν
ἄλλο τούτου μᾶλλον ὂν ἔμπροσθεν παραβαλὼν εὕροι.
ἡ δὲ δὴ Ἀφρικὴ ἦν μὲν οὐδὲ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ 2
φίλη τῷ Καίσαρι, μετὰ δὲ δὴ τὸν τοῦ Κουρίωνος θά-
νατον καὶ πάνυ ἐχθρὰ ἐγένετο. ὅ τε γὰρ Οὔαρος καὶ
ὁ Ἰόβας τὰ πράγματα εἶχον, καὶ προσέτι καὶ ὁ Κάτων
καὶ ὁ Σκιπίων οἵ τε ἄλλοι οἱ μετ' αὐτῶν ὄντες ἐκεῖσε,
ὥσπερ εἶπον, συγκατέφυγον, κἀκ τούτου κοινωσά- 3
μενοι τὸν πόλεμον τά τε ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐξηρτύσαντο
καὶ τῇ τε Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ ἐπίπλους ἐποιοῦντο,
καὶ τάς τε πόλεις ἐλύπουν καὶ τὰ πλοῖα κατῆγον, καὶ
ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα τόν τε σίδηρον τὸν ἄλλον, οὗπέρ
που καὶ μόνου ἔχρῃζον, ... τελευτῶντές τε ἐς τοῦτο 4
καὶ τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς διανοίας, οἷα μήτε

στρατοῦ σφισιν ἐναντιουμένου καὶ τοῦ Καίσαρος ἔν τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῷ ἄστει χρονίσαντος, ἀφίκοντο, ὥστε καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν τὸν Πομπήιον ἀποστεῖλαι. στασιάζειν τε γὰρ αὐτὴν πυνθανόμενοι, καὶ ἐκεῖνον ἑτοίμως ἅτε τοῦ Πομπηίου τοῦ Μάγνου παῖδα ὄντα
5 δέξεσθαι νομίσαντες, παρεσκευάζοντο ὁ μὲν ὡς τήν τε Ἰβηρίαν διὰ βραχέων κατασχήσων καὶ πρὸς τὸ ἄστυ ἐκεῖθεν ὁρμήσων, οἱ δὲ ὡς τὸν πλοῦν ἅμα τὸν
57 ἐς τὴν Ἰταλίαν ποιησόμενοι. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ διατριβή τις αὐτοῖς ἐγένετο, τοῦ τε Οὐάρου τῷ Σκιπίωνι τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητήσαντος, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐκ πλείονος ἐν τοῖς ταύτῃ χωρίοις ἦρχε, καὶ τοῦ Ἰόβου τῇ νίκῃ ἐπαιρομένου καὶ τὰ πρῶτα δι'
2 αὐτὴν ἀξιοῦντος φέρεσθαι· συμφρονήσαντες δὲ ὅ τε Σκιπίων καὶ ὁ Κάτων, οἷα ὁ μὲν τῇ ἀξιώσει ὁ δὲ τῇ συνέσει πολὺ πάντων σφῶν προήκοντες, τούς τε ἄλλους προσεποιήσαντο καὶ ἐκείνους ἔπεισαν τῷ Σκιπίωνι πάντα ἐπιτρέψαι. ὁ γὰρ Κάτων δυνηθεὶς ἂν ἐξ ἴσου αὐτῷ ἢ καὶ μόνος ἄρξαι οὐκ ἠθέλησε,
3 τὸ μὲν ὅτι βλαβερώτατον τοῖς τοιούτοις ἡγεῖτο εἶναι, τὸ δὲ ὅτι τῷ πολιτικῷ ἀξιώματι ἠλαττοῦτο αὐτοῦ· πολὺ γὰρ ἄλλως τε καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ἑώρα δυνάμενον τὸ τὸν ἄρχοντα καὶ νόμῳ δή τινι τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τε ἀρχῆς ἑκὼν αὐτῷ παρεχώρησε, καὶ προσέτι καὶ τὰ στρατεύ-
4 ματα ἃ ἐπηγάγετο παρέδωκε. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τήν τε Οὐτικήν, ὑποπτευθεῖσαν τὰ τοῦ Καίσαρος φρονεῖν καὶ ὀλίγου καὶ ἀνάστατον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπὶ τούτῳ γενομένην, ἐξαιτησάμενος ἐς φυλακὴν ὑπεδέξατο, καὶ τὴν χώραν τήν τε θάλασσαν τὴν ταύτῃ πᾶσαν φρουρεῖν ἐπετράπη· τῶν δὲ ἄλλων ὁ Σκιπίων αὐτο-
5 κράτωρ ἦρχε. καὶ αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα πολὺ πάντας

τοὺς ὁμογνωμονοῦντάς οἱ ἐπερρώννυε, νομίζοντας οὐκ οἶδ' ὅπως ἀλόγῳ τινὶ πίστει μηδένα ἂν Σκιπίωνα ἐν τῇ Ἀφρικῇ κακῶς πρᾶξαι.

μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ ἰδὼν ὅτι καὶ οἱ 58
μεθ' ἑαυτοῦ στρατευόμενοι πεπεισμένοι τε αὐτὸ οὕτως ἔχειν εἰσὶ καὶ φοβοῦνται, προσπαρέλαβέ τινα ἔκ τε τοῦ γένους τοῦ τῶν Σκιπιώνων ὄντα καὶ τὴν προσηγορίαν
ταύτην φέροντα, ἐπεκαλεῖτο δὲ Σαλουτίων, καὶ οὕτω 2
τόν τε πλοῦν πρὸς Ἀδρύμητον ἐποιήσατο, τὰ γὰρ ἐν τῇ Οὐτικῇ ἰσχυρῶς ἐφρουρεῖτο, καὶ ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνέλπιστος ὑπὸ τοῦ χειμῶνος περαιωθείς. ἐκβάντι δὲ αὐτῷ τῆς νεὼς συντυχία τοιάδε ἐγένετο, ὑφ' ἧς εἰ καί τι φοβερὸν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου σφίσιν ἐσημαίνετο,
ἀλλὰ καὶ αὐτό γε ἐκεῖνο ἐς ἀγαθὸν ἔτρεψεν· ἐπειδὴ 3
γὰρ ἅμα τῷ τῆς γῆς ἐπιβῆναι προσέπταισε, καὶ αὐτὸν πεσόντα ἐπὶ στόμα οἱ στρατιῶται ἰδόντες ἠθύμησαν καὶ δυσανασχετήσαντες ἐθορύβησαν, οὐ διηπορήθη, ἀλλ' ἐκτείνας τὴν χεῖρα τήν τε γῆν, ὡς καὶ ἑκὼν δὴ πεσών, περιέλαβε καὶ κατεφίλησε, καὶ ἀναβοήσας
εἶπεν "ἔχω σε, Ἀφρική." ἐκ δὲ τούτου προσέβαλε 4
μὲν τῷ Ἀδρυμήτῳ, ἀποκρουσθεὶς δὲ καὶ προσέτι καὶ ἐκ τοῦ στρατοπέδου βιαίως ἐκβληθεὶς μετέστη πρὸς πόλιν ἑτέραν Ῥούσπινα, καὶ δεχθεὶς ὑπ' αὐτῶν χειμάδιόν τε ἐν αὐτῇ κατεσκευάσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΓ.

a. u. Τότε μὲν ταῦτ' ἔπραξε, τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει καὶ
708 ἐδικτατώρευσεν ἅμα καὶ ὑπάτευσε, τρίτον ἑκάτερον,
τοῦ Λεπίδου οἱ ἀμφοτέροις συνάρξαντος. ἐπειδὴ γὰρ
δικτάτωρ ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐλέχθη, παραχρῆμά
τε αὐτὸν μετὰ τὴν στρατηγίαν ἐς τὴν Ἰβηρίαν τὴν
2 πλησιαιτέραν ἔστειλε, καὶ ἐπανελθόντα ἐπινικίοις,
μήτε τινὰς νικήσαντα μήτ' ἀρχὴν μαχεσάμενόν τισιν,
ἐτίμησε, πρόφασιν ὅτι τοῖς ὑπό τε τοῦ Λογγίνου καὶ
3 ὑπὸ τοῦ Μαρκέλλου πραχθεῖσι παρεγένετο. οὔκουν
οὐδὲ ἔπεμψέ τι ἐπ' ἀληθείας, πλὴν τῶν χρημάτων
ἃ τοὺς συμμάχους ἐσεσυλήκει. τούτοις τε οὖν αὐτὸν
ἤγηλε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ συνάρχοντα ἑκατέρωθι
προσείλετο.

2 καὶ αὐτῶν ἀρχόντων ἤδη οἵ τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐτα-
ράχθησαν ὑπὸ σημείων· λύκος τε γὰρ ἐν αὐτῇ ὤφθη,
καὶ χοῖρος ἐλέφαντι πλὴν τῶν ποδῶν ὅμοιος ἐγεννήθη·
κἀν τῇ Ἀφρικῇ ὅ τε Πετρήιος καὶ ὁ Λαβιῆνος τηρή-
σαντες τὸν Καίσαρα πρὸς κώμας ἐπὶ σῖτον ἐξελη-
2 λυθότα, τήν τε ἵππον αὐτοῦ μηδέπω καλῶς ἐκ τῆς
θαλάσσης ἐρρωμένην ἐς τοὺς πεζοὺς τοῖς Νομάσι
κατήραξαν, καὶ συνταραχθείσης πρὸς τοῦτο τῆς ἀσ-
πίδος πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐν χερσὶν ἀπέκτειναν,
πάντας δ' ἂν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνειληθέντας ἐπὶ με-
τέωρόν τι ἐξέκοψαν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ἐτρώθησαν.

ἐπὶ πλεῖον δ' οὖν καὶ ὥς, τούτου συμβεβηκότος, τὸν 3
Καίσαρα κατέπληξαν. λογιζόμενος μὲν γὰρ ὡς ὑπὸ
ὀλίγων ἔπταισε, προσδεχόμενος δὲ καὶ τὸν Σκιπίωνα
τόν τε Ἰόβαν πάσαις, ὥσπερ ἠγγέλλοντο, ταῖς δυνά-
μεσιν εὐθὺς ἀφίξεσθαι, διηπόρει καὶ οὐκ εἶχεν ὅ,τι
πράξῃ· τόν τε γὰρ πόλεμον μηδέπω καλῶς διενεγκεῖν 4
δυνάμενος, καὶ τὴν ἐν ταὐτῷ μονὴν χαλεπήν, κἂν
οἱ πολέμιοί σφων ἀπέχωνται, διὰ τὴν τῆς τροφῆς
ἀπορίαν, τήν τε ἀνάστασιν ἀδύνατον τῶν πολεμίων
καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπικειμένων
οἱ ὁρῶν οὖσαν, ἠθύμει.

ἐνταῦθ' οὖν αὐτῷ ὄντι Πούπλιός τις Σίττιος, 3
εἴγε ἐκεῖνον ἀλλὰ μὴ τὸ δαιμόνιον δεῖ λέγειν, τήν
τε σωτηρίαν ἅμα καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἔδωκεν. οὗτος
γὰρ ἐξέπεσε μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας, παραλαβὼν δὲ συμ-
φυγάδας τινὰς καὶ περαιωθεὶς ἐς Μαυριτανίαν χεῖρά
τε ἤθροισε, καὶ παρὰ τῷ Βόκχῳ στρατηγήσας ἐπεχεί- 2
ρησε τῷ Καίσαρι, μήτε τινὰ εὐεργεσίαν αὐτοῦ προ-
έχων μήτ' ἄλλως ἐν γνώσει οἱ ὤν, τοῦ τε πολέμου
συνάρασθαι καὶ τὰ παρόντα συγκατεργάσασθαι. κἀκ 3
τούτου αὐτῷ μὲν ἐκείνῳ οὐκ ἐπήμυνε· πόρρω τε
γὰρ αὐτὸν ἤκουεν ὄντα, καὶ βραχύ τι ὑφ' ἑαυτοῦ,
οὐ γάρ πω μεγάλην ἰσχὺν εἶχεν, ὠφελήσεσθαι ἐνόμιζε·
τὸν δὲ δὴ Ἰόβαν ἐκστρατεύσαντα τηρήσας ἔς τε τὴν
Νουμιδίαν ἐνέβαλε, καὶ ταύτην τε καὶ τὴν Γαιτου- 4
λίαν μέρος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ οὖσαν ἐλυμήνατο, ὥστε
τὸν βασιλέα τῶν τε ἐν χερσὶν ἀφέσθαι καὶ ἐκ μέσης
τῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἀναστρέψαι·
ἔστι γὰρ ὅτι καὶ τῷ Σκιπίωνι ἀπ' αὐτοῦ συνέπεμψεν.
ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα διεφάνη ὅτι εἰ καὶ ἐκεῖνος 5
ἐληλύθει, οὐκ ἄν ποτε αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἀντέσχεν.
οὔκουν οὐδὲ μόνῳ τῷ Σκιπίωνι συμβαλεῖν εὐθὺς

ἐτόλμησε· τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοὺς ἐλέφαντας, τὸ
μέν τι καὶ ἐπὶ τῇ μάχῃ, τὸ δὲ δὴ πλεῖον ὅτι τὸ ἱππι-
4 κὸν αὐτοῦ ἐτάρασσον, δεινῶς ἐδεδίει. ἐν φυλακῇ
οὖν τὸ στρατόπεδον ἐς ὅσον ἐδύνατο ποιῶν ὁ Καῖσαρ
στρατιώτας τε ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐλέφαντας με-
τεπέμπετο, οὐχ ὡς καὶ ἀξιόμαχόν τι δι' αὐτῶν δρά-
σων, οὐδὲ γὰρ πολλοὶ ἦσαν, ἀλλ' ἵνα οἱ ἵπποι πρός
τε τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὴν φωνὴν αὐτῶν ἐκμελετή-
2 σωσιν οὐδὲν ἔτι τοὺς τῶν πολεμίων φοβεῖσθαι. κἀν
τούτῳ οἵ τε Γαιτοῦλοι προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ ἕτε-
ροί τινες τῶν πλησιοχώρων, τὰ μὲν δι' ἐκείνους,
ἐπειδή σφας μεγάλως τιμηθέντας ἤκουσαν, τὰ δὲ καὶ
3 τῇ τοῦ Μαρίου μνήμῃ, ὅτι προσήκων αὐτοῦ ἦν. ὡς
δὲ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας βραδέως
μὲν καὶ ἐπικινδύνως ὑπό τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ
τῶν πολεμίων περαιωθέντες, ὅμως δ' οὖν ἦλθόν
ποτε, οὐκέθ' ἡσύχασεν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἠπείχθη
πρὸς τὴν μάχην, ὅπως πρὶν τὸν Ἰόβαν ἐπελθεῖν
4 φθάσῃ τὸν Σκιπίωνα προκατεργασάμενος. καὶ προ-
χωρήσας ἐπ' αὐτὸν πρὸς πόλιν Οὐζίττα ἐπὶ λόφου
τινός, ὑπέρ τε ἐκείνης καὶ ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου
ἅμα αὐτῶν ὄντος, ἱδρύθη, προεκκρούσας τοὺς κατέ-
χοντας αὐτόν, καὶ μετὰ τοῦτο προσπεσόντα οἱ τὸν
Σκιπίωνα ἀπό τε τοῦ μετεώρου ἀπεδίωξε καὶ τοῖς
5 ἱππεῦσιν ἐπικαταδραμὼν ἐκάκωσε. τοῦτό τε οὖν τὸ
χωρίον κατέσχε καὶ ἐνετειχίσατο, καὶ ἕτερον ἐπὶ θά-
τερα τῆς πόλεως, τὸν Λαβιῆνον ἀπ' αὐτοῦ κρατήσας,
ἔλαβε· κἀκ τούτου καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἀπετείχισεν.
ὁ γὰρ Σκιπίων δείσας μὴ προαναλωθῇ, ἐς μάχην μὲν
6 οὐκέτ' αὐτῷ ᾔει, τὸν δὲ Ἰόβαν μετεπέμπετο, καὶ
αὐτῷ, ἐπειδὴ μὴ ὑπήκουέν οἱ, πάντα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ
τοῖς Ῥωμαίοις ὄντα χαρίσασθαι ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν

ἐκ τούτου τῷ μὲν Σιττίῳ ἄλλους ἀντέταξεν, αὐτὸς
δὲ ἐπὶ τὸν Καίσαρα αὖθις ὥρμησεν.

ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, ὁ Καῖσαρ ἐπείρασε μὲν 5
πάντα τρόπον ἐς χεῖρας τὸν Σκιπίωνα ὑπαγαγέσθαι,
μὴ δυνηθεὶς δὲ λόγους τε φιλίους ἐς τοὺς στρατιώ-
τας αὐτοῦ καθῆκε καὶ βιβλία βραχέα διέρριψεν,
ὑπισχνούμενος δι' αὐτῶν τῷ μὲν ἐπιχωρίῳ τά τε 2
οἰκεῖα ἀκέραια τηρήσειν καὶ αὐτοὺς ἐλευθέρους ἀφή-
σειν, τῷ δὲ Ῥωμαίῳ τήν τε ἄδειαν καὶ τὰ γέρα
ἃ καὶ τοῖς συνοῦσίν οἱ ὤφειλε δώσειν· καὶ συχνούς
γε ἐκ τούτου προσεποιήσατο. Σκιπίων δὲ ἐπεχείρησε 3
μὲν καὶ αὐτὸς καὶ βιβλία καὶ λόγους ἐς τοὺς ἐναν-
τίους ἐσβαλεῖν ὡς καὶ σφετεριούμενός τινας, οὐ μέν-
τοι καὶ μεταστῆσαι αὐτοὺς ἠδυνήθη, οὐχ ὅτι οὐκ
ἂν καὶ τὰ ἐκείνου τινὲς ἀνείλοντο, εἴπερ τι τῶν
ὁμοίων ἐπηγγέλλετο, ἀλλ' ὅτι ἆθλον μέν σφισιν οὐδὲν 4
ὑπισχνεῖτο, τὸν δὲ δὴ δῆμον τὸν τῶν Ῥωμαίων τήν
τε γερουσίαν ἄλλως ἐλευθερῶσαι αὐτοὺς παρεκάλει.
καὶ οὕτως, ἐν ᾧ δὴ τὰ εὐπρεπέστερα τῷ λόγῳ μᾶλλον
ἢ τὰ χρησιμώτερα τοῖς παροῦσιν ᾑρεῖτο, οὐδένα
αὐτῶν ᾠκειώσατο.

μέχρι μὲν οὖν μόνος ὁ Σκιπίων ἐν τῷ στρατο- 6
πέδῳ ἦν, ταῦθ' οὕτως ἐγίγνετο, ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Ἰόβας
ἐπῆλθεν, ἠλλοιώθη. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ προεκαλοῦντο
τοὺς ἐναντίους ἐς μάχην, καὶ μὴ βουλομένους συμ-
βαλεῖν ἐλύπουν, τῷ τε ἱππικῷ τοὺς ἀποσκεδαννυμέ- 2
νους σφῶν ἰσχυρῶς ἔβλαπτον· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ οὔτε
ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἑκὼν ᾔει, καὶ τὴν περιτείχισιν ἐπέσχε,
καὶ τὴν τροφὴν ἀγαπητῶς ἥρπαζε, καὶ δυνάμεις ἄλλας
οἴκοθεν προσμετεπέμπετο. καὶ ὀψὲ μὲν καὶ χαλεπῶς 3
ἐλθούσας αὐτάς, οὔτε γὰρ ἀθρόαι ἦσαν ἀλλὰ κατὰ
βραχὺ συνελέγοντο, καὶ πλοίων ὥσθ' ἅμα περαιωθῆ-

ναι ἠπόρουν, ἐλθούσας δ' οὖν ποτε προσλαβὼν
ἀνεθάρσησεν αὖθις, καὶ ἐπεξαγαγὼν παρετάξατο πρὸ
4 τῆς ταφρείας. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἐναντίοι ἀντιπα-
ρετάξαντο μέν, οὐ μὴν καὶ συνέβαλόν σφισι. καὶ
τοῦτο ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγένετο· πλὴν γὰρ ὅτι τοῖς
ἱππεῦσιν ἐπὶ βραχὺ συμμιγνύντες ἀνεχώρουν, οὐδὲν
οὐδέτεροι μέγα παρέβαλον.
7 ὁ οὖν Καῖσαρ ἐννοήσας ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο ἄκον-
τας αὐτοὺς ὑπὸ τῶν χωρίων ἐς χεῖρας ἐλθεῖν ἀναγ-
κάσαι, πρὸς Θάψον ὥρμησεν, ἵν' ἢ προσβοηθησάντων
αὐτῶν τῇ πόλει συμβάλῃ σφίσιν, ἢ περιιδόντων ἐκεί-
2 νην γε ἕλῃ. ἡ δὲ δὴ Θάψος κεῖται μὲν ἐν χερρονήσῳ
τρόπον τινά, ἔνθεν μὲν τῆς θαλάσσης ἔνθεν δὲ λίμνης
παρηκούσης, στενὸν δὲ δὴ τὸν ἰσθμὸν καὶ ἑλώδη διὰ
μέσου οὕτως ἔχει ὥστε διχῇ μὲν δι' ἐλαχίστου δὲ
ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ἕλους παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν ἀμφο-
3 τέρωθεν παριέναι. πρὸς ταύτην οὖν τὴν πόλιν ὁ
Καῖσαρ ἔσω τῶν στενῶν χωρήσας ἐτάφρευε καὶ
ἐσταύρου. καὶ ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν πρᾶγμα αὐτῷ πα-
ρεῖχον, οὐ γὰρ ἦσαν ἀξιόμαχοι, ὁ δὲ δὴ Σκιπίων
καὶ ὁ Ἰόβας ἐπεχείρησαν τὸ στόμα τοῦ ἰσθμοῦ, καθ'
ὃ πρὸς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, σταυρώμασι καὶ ταφρεύ-
8 μασι διχῇ διαλαβόντες ἀνταποτειχίσαι. ἐν ἔργῳ δὲ
αὐτῶν ὄντων καὶ πολὺ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνυ-
τόντων, ὅπως γάρ τοι θᾶσσον διατειχίσωσι, τούς τε
ἐλέφαντας καθ' ὃ μηδέπω διετετάφρευτο, ἀλλ' εὐέφο-
δόν τι τοῖς πολεμίοις ἦν, προσέταξαν, καὶ τὰ λοιπὰ
2 πάντες εἰργάζοντο, ἐπέθετο ὁ Καῖσαρ αἰφνίδιον τοῖς
ἑτέροις τοῖς περὶ τὸν Σκιπίωνα, καὶ τοὺς ἐλέφαντας
πόρρωθεν σφενδόναις καὶ τοξεύμασιν ἐκταράξας ἐφέσ-
πετό τε αὐτοῖς ἀναχωρήσασι, καὶ παρὰ δόξαν τοῖς
ἐργαζομένοις προσμίξας καὶ ἐκείνους ἐτρέψατο, καὶ

σφισι φυγοῦσιν ἐς τὸ ἔρυμα συνεσπεσὼν αὐτοβοεὶ αὐτὸ
εἷλεν. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰόβας οὕτως ἐξεπλάγη καὶ 3
ἔδεισεν ὥς μήτε ἐς χεῖράς τινι ὑπομεῖναι ἐλθεῖν μήτε
τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς ποιήσασθαι. ἐκεῖνος μὲν 4
οὖν φυγὼν καὶ οἴκαδε ἐπειχθείς, ἔπειτ' ἐπειδὴ μηδεὶς
αὐτόν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Σιττίου τοὺς ἀντικαταστάν-
τας οἱ προνενικηκότος, ἐδέξατο, ἀπέγνω τε τὴν σωτη-
ρίαν, καὶ τῷ Πετρηίῳ μηδεμίαν μηδ' αὐτῷ ἐλπίδα
ἀδείας ἔχοντι ἐμονομάχησε καὶ συναπέθανε. Καῖσαρ 9
δὲ τό τε σταύρωμα εὐθὺς μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἔλαβε,
καὶ φόνον πλεῖστον τῶν προστυχόντων ἁπάντων σφί-
σιν ἐποίησεν· οὐδὲ γὰρ τῶν μεταστάντων ἐφείσατο.
κἀκ τούτου τάς τε ἄλλας πόλεις μηδενὸς ἀνθισταμέ-
νου παρεστήσατο, καὶ τοὺς Νομάδας λαβὼν ἔς τε τὸ 2
ὑπήκοον ἐπήγαγε καὶ τῷ Σαλουστίῳ λόγῳ μὲν ἄρχειν
ἔργῳ δὲ ἄγειν τε καὶ φέρειν ἐπέτρεψεν. ἀμέλει καὶ
ἐδωροδόκησε πολλὰ καὶ ἥρπασεν, ὥστε καὶ κατηγο-
ρηθῆναι καὶ αἰσχύνην αἰσχίστην ὀφλῆσαι, ὅτι τοιαῦτα 3
συγγράμματα συγγράψας καὶ πολλὰ καὶ πικρὰ περὶ
τῶν ἐκκαρπουμένων τινὰς εἰπὼν οὐκ ἐμιμήσατο τῷ
ἔργῳ τοὺς λόγους. ὅθεν εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀφείθη
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' αὐτός γε ἑαυτὸν καὶ πάνυ
τῇ συγγραφῇ ἐστηλοκόπησε.

τοῦτό τε οὖν οὕτως ἐγένετο, καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἐν 4
τῇ Λιβύῃ ταῦτα, τὸ μὲν περὶ τὴν Καρχηδόνα, ὃ δὴ
καὶ Ἀφρικὴν καλοῦμεν, παλαιόν, ὅτι ἐκ πολλοῦ κα-
τείργαστο, τὸ δὲ δὴ τῶν Νομάδων νέον, ὅτι νεωστὶ
εἴληπτο, ἐπωνομάσθη. Σκιπίων δὲ ἐκ μὲν τῆς μάχης 5
ἔφυγε, καὶ πλοίου ἐπιτυχὼν ἐς τὴν Ἰβηρίαν πρός τε
τὸν Πομπήιον ἀπῆρεν, ἐκπεσὼν δὲ ἐς τὴν Μαυριτα-
νίαν καὶ τὸν Σίττιον φοβηθεὶς ἑαυτὸν διεχρήσατο.
ὅ τε Κάτων τὸ μὲν πρῶτον συγκαταφυγόντων πρὸς 10

αὐτὸν πολλῶν παρεσκευάζετο τῶν τε πραγμάτων ἀντιλαβέσθαι καὶ τὸν Καίσαρα τρόπον τινὰ ἀμύ-
2 νασθαι· ὡς δὲ οἵ τε Οὐτικήσιοι, ἅτε μηδὲ ἐν τῷ πρὶν ἐχθρωδῶς τῷ Καίσαρι ἔχοντες καὶ τότε νενικηκότα αὐτὸν ὁρῶντες, οὐκ ἐπείθοντο αὐτῷ, καὶ οἱ ἐκ τῆς γερουσίας τῶν τε ἱππέων παρόντες ἐφοβήθησαν μὴ συλληφθῶσιν ὑπ' αὐτῶν καὶ δρασμὸν ἐβουλεύσαντο, αὐτὸς μὲν οὔτ' ἀντιπολεμῆσαι, οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἦν, οὔτ' αὖ προσχωρῆσαι τῷ Καίσαρι ἔγνω, οὐχ
3 ὅτι τι ἐδεδίει, καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο καὶ πάνυ ἂν σπουδάσαντα αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῆς ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ δόξης ἕνεκα, φείσασθαι, ἀλλ' ὅτι τῆς τε ἐλευθερίας ἰσχυρῶς ἤρα, καὶ ἡττᾶσθαι οὐδενὸς οὐδὲν ἐβούλετο, τοῦ τε θανάτου πολὺ τὸν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἔλεον
4 χαλεπώτερον ἡγεῖτο εἶναι. συγκαλέσας δὲ τοὺς παρόντας τῶν πολιτῶν, καὶ διερωτήσας ὅποι ἕκαστος αὐτῶν ὥρμηται, ἐκείνους μὲν μετ' ἐφοδίων ἐξέπεμψε, τῷ δὲ υἱεῖ πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθεῖν ἐκέλευσε. πυθομένου τε τοῦ νεανίσκου "διὰ τί οὖν οὐχὶ καὶ
5 σὺ τοῦτο ποιεῖς;" ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὅτι ἐγὼ μὲν ἔν τε ἐλευθερίᾳ καὶ ἐν παρρησίᾳ τραφεὶς οὐ δύναμαι τὴν δουλείαν ἐκ μεταβολῆς ἐπὶ γήρως μεταμαθεῖν· σοὶ δ' ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ γεννηθέντι καὶ τραφέντι τὸν δαίμονα τὸν λαχόντα σε θεραπεύειν
11 προσήκει. ταῦτ' οὖν πράξας, καὶ τοῖς Οὐτικησίοις τήν τε διοίκησιν ἀπολογισάμενος καὶ τὰ λοιπὰ χρήματα τά τε ἄλλα ὅσα αὐτῶν εἶχεν ἀποδούς, προαπαλλαγῆναι πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀφίξεως ἠθέλησε.
2 καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ ἐπεχείρησε τοῦτο ποιῆσαι· ὅ τε γὰρ υἱὸς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες φυλακὴν αὐτοῦ εἶχον· ἐπεὶ δὲ ἑσπέρα ἐγένετο, ξιφίδιόν τέ τι κρύφα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκε, καὶ

τὸ τοῦ Πλάτωνος βιβλίον τὸ περὶ τῆς ψυχῆς αὐτῷ
γεγραμμένον ᾔτησεν, εἴτ' οὖν πόρρω τῆς ὑποψίας 3
τοῦ τι τοιοῦτο βουλεύσασθαι τοὺς παρόντας ἀπαγαγεῖν
σπουδάσας, ὅπως ὡς ἥκιστα παρατηρηθῇ, εἴτε καὶ
παραμύθιόν τι πρὸς τὸν θάνατον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως
αὐτοῦ λαβεῖν ἐπιθυμήσας. ὡς δὲ ἐκεῖνό τε ἀνελέξατο
καὶ ἡ νὺξ ἐμέσου, τό τε ἐγχειρίδιον ὑφείλκυσε, καὶ 4
ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γαστέρα παίσας εὐθὺς ἂν ἐτελεύτη-
σεν ἔξαιμος γενόμενος, εἰ μὴ καταπεσὼν ἐκ τοῦ σκιμ-
ποδίου ψόφον τε ἐποίησε καὶ τοὺς προκοιτοῦντας
ἐξήγειρε. καὶ οὕτως ὅ τε υἱὸς καὶ ἄλλοι τινὲς ἐσπε-
σόντες τά τε ἔντερα αὐτοῦ ἐς τὴν γαστέρα αὖθις
κατέταξαν καὶ θεραπείαν αὐτῷ προσήγαγον. καὶ οἱ 5
μὲν τό τε ξιφίδιον ἦραν καὶ τὰς θύρας ἔκλεισαν,
ὅπως ὕπνου λάχῃ, οὐ γὰρ δὴ καὶ ἄλλως πως ἀποθα-
νεῖν αὐτὸν προσεδόκησαν, ἐκεῖνος δὲ ἔς τε τὸ τραῦμα
τὰς χεῖρας ἐνέβαλε καὶ τὰς ῥαφὰς αὐτοῦ διαρρήξας
ἀπέψυξεν.

ὁ μὲν οὖν Κάτων καὶ δημοτικώτατος καὶ ἰσχυ- 6
ρογνωμονέστατος πάντων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώ-
πων γενόμενος μεγάλην δόξαν καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ
θανάτου ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἐπωνυμίαν Οὐτικήσιος,
ὅτι τε ἐν τῇ Οὐτικῇ οὕτως ἐτελεύτησε καὶ ὅτι δημο-
σίᾳ ὑπ' αὐτῶν ἐτάφη, κτήσασθαι· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ 12
ἐκείνῳ μὲν ὀργίζεσθαι ἔφη ὅτι οἱ τῆς ἐπὶ τῇ σωτη-
ρίᾳ αὐτοῦ εὐκλείας ἐφθόνησε, τὸν δὲ υἱὸν καὶ τῶν
ἄλλων τοὺς πλείους ἀφῆκεν, ὥσπερ εἴθιστο· οἱ μὲν
γὰρ εὐθὺς οἱ δὲ καὶ ὕστερον, ὅπως ἀμβλυτέρῳ αὐτῷ
ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένῳ προσέλθωσιν, ἐθελονταὶ
προσεχώρησαν. καὶ οἱ μὲν ἐσώθησαν, Ἀφράνιος δὲ 2
καὶ Φαῦστος ἑκόντες μὲν οὐκ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ
γὰρ εὖ ᾔδεσαν ἀπολούμενοι, φυγόντες δὲ ἐς Μαυρι-

ταμίαν συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Σιττίου. καὶ ἐκείνους
μὲν ἀκρίτους ὁ Καῖσαρ ὡς καὶ αἰχμαλώτους ἀπέσφαξε·
3 τὸν δὲ δὴ Καίσαρα τὸν Λούκιον, καίπερ ἐν γένει οἱ
ὄντα καὶ ἐθελούσιον ἱκετεύσαντα, ὅμως ἐπειδὴ διὰ
παντὸς αὐτῷ προσεπεπολεμήκει, τὸ μὲν πρῶτον ἀπο-
δικῆσαι ἐκέλευσεν, ὥστε ἐν δίκῃ τινὶ κατεψηφίσθαι
αὐτοῦ δόξαι, ἔπειτα δὲ ὀκνήσας αὐτὸν τῇ ἑαυτοῦ
φωνῇ θανατῶσαι τότε μὲν ἀνεβάλετο, ὕστερον δὲ
13 καὶ κρύφα ἀπέκτεινε. καὶ γὰρ τῶν συνόντων οἱ
τοὺς οὐκ ἐπιτηδείους τοὺς μὲν πρὸς τῶν ἐναντίων
οὐκ ἀκουσίως ἀπεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ δι' αὐτῶν
τῶν σφετέρων ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις
2 ἀπόλλυσθαι ἐποίει. οὐ γάρ τοι καὶ φανερῶς πᾶσι
τοῖς λυπήσασί τι αὐτόν, ὥσπερ εἶπον, ἐπεξῄει, ἀλλ'
ὅσους μηδενὶ ἀξιόχρεῳ ἐγκλήματι μετελθεῖν ἐδύνατο,
ἐν τρόπῳ δή τινι ἀφανεῖ ὑπεξῄρει, καίτοι τότε τὰ
γράμματα, ὅσα ἐν τοῖς ἀπορρήτοις τοῦ Σκιπίωνος
κιβωτίοις εὑρέθη, πάντα καύσας πρὶν ἀναγνῶναι,
3 καὶ τῶν ἀντιπολεμησάντων οἱ πολλοὺς μὲν δι' αὐτοὺς
ἐκείνους, πολλοὺς δὲ καὶ διὰ τοὺς φίλους σώσας·
τῶν τε γὰρ συναγωνιστῶν καὶ τῶν ἑταίρων ἑκάστῳ
ἕνα ἐξαιτεῖσθαι, ὥσπερ εἴρηται, ἐπέτρεπε. καὶ δὴ
4 καὶ τὸν Κάτωνα ἔσωσεν ἄν· οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐτεθαυ-
μάκει ὥστε τοῦ Κικέρωνος ἐγκώμιον μετὰ ταῦτα
αὐτοῦ γράψαντος ἀγανακτῆσαι μὲν μηδέν, καίπερ
καὶ ἐκείνου οἱ προσπολεμήσαντος, βιβλίον δέ τι γρά-
ψαι ὃ καὶ Ἀντικάτωνα ἐκάλεσε.

14 Καῖσαρ μὲν ταῦτά τε πράξας, καὶ τοὺς ἀφηλι-
κεστέρους τῶν στρατιωτῶν παραχρῆμα καὶ πρὶν ἐς
τὴν Ἰταλίαν περαιωθῆναι, μὴ καὶ στασιάσωσιν αὖθις,
ἀπαλλάξας, τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ διὰ βραχέος,
2 ὡς ἐνῆν μάλιστα, καταστήσας, μέχρι μὲν τῆς Σαρ-

δοὺς παντὶ τῷ ναυτικῷ ἔπλευσεν, ἐντεῦθεν δὲ ἐκείνους μὲν ἔς τε τὴν Ἰβηρίαν καὶ ἐπὶ τὸν Πομπήιον μετὰ Γαΐου Διδίου ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, τὸ μὲν πλεῖστον ἐπὶ τῇ τῶν ἔργων λαμπρότητι, ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς τῇ βουλῇ δόξασι μεγαλοφρονούμενος. τεσσαράκοντά τε γὰρ ἡμέρας ἐπὶ τῇ 3
νίκῃ αὐτοῦ θύειν ἔγνωσαν, καὶ τὰ ἐπινίκια τὰ προεψηφισμένα ἐπί τε λευκῶν ἵππων καὶ μετὰ ῥαβδούχων τῶν τε τότε αὐτῷ συνόντων καὶ ἑτέρων ὅσοις ἐν τῇ πρώτῃ δικτατωρείᾳ ἐκέχρητο, ἄλλων τε αὖ ὅσους ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐσχήκει, πέμψαι οἱ ἔδοσαν. τῶν 4
τε τρόπων τῶν ἑκάστου ἐπιστάτην, οὕτω γάρ πως ὠνομάσθη ὥσπερ οὐκ ἀξίας αὐτοῦ τῆς τοῦ τιμητοῦ προσρήσεως οὔσης, ἐς τρία αὐτὸν ἔτη καὶ δικτάτωρα ἐς δέκα ἐφεξῆς εἵλοντο. καὶ προσέτι ἐπί τε ἀρχικοῦ 5
δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καθίζειν καὶ γνώμην ἀεὶ πρῶτον ἀποφαίνεσθαι, ἔν τε ταῖς ἱπποδρομίαις ἁπάσαις ἀποσημαίνειν, καὶ τὰς ἀρχὰς τά τε ἄλλα ὅσα τισὶν ὁ δῆμος πρῶτον ἔνεμεν ἀποδεικνύναι ἐψηφίσαντο. ἅρμα τέ τι αὐτοῦ ἐν τῷ 6
Καπιτωλίῳ ἀντιπρόσωπον τῷ Διὶ ἱδρυθῆναι, καὶ ἐπὶ εἰκόνα αὐτὸν τῆς οἰκουμένης χαλκοῦν ἐπιβιβασθῆναι, γραφὴν ἔχοντα ὅτι ἡμίθεός ἐστι, τό τε ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἀντὶ τοῦ Κατούλου, ὡς καὶ τὸν νεών, ἐφ' οὗ τῇ ἐκποιήσει εὐθύνειν ἐκεῖνον ἐπεχείρησεν, ἐκτελέσαντος, ἀντεγγραφῆναι ἐκέλευσαν. ταῦτα 7
δὲ μόνα κατέλεξα οὐχ ὅτι καὶ μόνα ἐψηφίσθη, παμπληθῆ τε γὰρ ἐσεφέρετο καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἐκυροῦτο, ἀλλ' ὅτι τὰ μὲν ἄλλα παρήκατο, ταῦτα δὲ προσεδέξατο.

δεδογμένων δὲ ἤδη αὐτῶν ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην, 15
καὶ ἰδὼν τοὺς ἀνθρώπους τήν τε δύναμιν αὐτοῦ φο-

βουμένους καὶ τὸ φρόνημα ὑποτοπουμένους, κἀκ τούτου πολλὰ καὶ δεινά, οἷά που καὶ πρὶν ἐγεγόνει, πείσεσθαι προσδοκῶντας, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπερόγκους οἱ τιμὰς κολακείᾳ ἀλλ' οὐκ εὐνοίᾳ ἐψηφισμένους, παρεμυθήσατό τε αὐτοὺς καὶ ἐπήλπισεν εἰπὼν
2 ἐν τῇ βουλῇ τοιάδε. "μηδεὶς ὑμῶν, ὦ πατέρες, προσδοκήσῃ μήτε ἐρεῖν με χαλεπὸν μηδὲν μήτε πρᾶξειν, ὅτι καὶ νενίκηκα καὶ δύναμαι πᾶν μὲν ὅ,τι ἂν ἐθελήσω ἀνεύθυνος εἰπεῖν, πᾶν δ' ὅ,τι ἂν βουληθῶ
3 μετ' ἐξουσίας δρᾶσαι. μὴ μέντοι μηδ' ὅτι καὶ Μάριος καὶ Κίννας καὶ Σύλλας, οἵ τε ἄλλοι πάντες ὡς εἰπεῖν ὅσοι πώποτε τοὺς ἀντιστασιάσαντάς σφισιν ἐκράτησαν, ἐν μὲν ταῖς ἐπιχειρήσεσι τῶν πραγμάτων πολλὰ
4 καὶ φιλάνθρωπα καὶ εἶπον καὶ ἔπραξαν, ἐξ ὧν οὐχ ἥκιστα προσαγαγόμενοί τινας μάλιστα μὲν συμμάχοις αὐτοῖς, εἰ δὲ μή, οὐκ ἀνταγωνισταῖς γε ἐχρήσαντο, νικήσαντες δὲ καὶ ἐγκρατεῖς ὧν ἐπεθύμουν γενόμενοι πολὺ τἀναντία ἐκείνων καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἔπραξαν,
5 καὶ ἐμέ τις ὑπολάβῃ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν. οὔτε γὰρ ἄλλως πως πεφυκὼς ἔπειτα τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον προσποιήτως ὑμῖν ἐνωμίλησα, νῦν δέ, ὅτε ἔξεστιν, ἀσφαλῶς θρασύνομαι· οὔτ' αὖ ὑπὸ τῆς πολλῆς εὐπραγίας ἐξῆγμαι καὶ τετύφωμαι ὥστε καὶ τυραννῆσαι ὑμῶν ἐπιθυμῆσαι· ταῦτα γὰρ ἔμοιγε ἀμφότερα ἢ τό γε
6 ἕτερον αὐτῶν ἐκεῖνοι παθεῖν δοκοῦσιν· ἀλλ' εἰμί τε τῇ φύσει τοιοῦτος ὁποίου μου ἀεὶ πεπείρασθε, τί γὰρ δεῖ με καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντα ἐπαχθῆ, ὡς καὶ ἐμαυτὸν ἐπαινοῦντα, γενέσθαι; καὶ τὴν τύχην οὐκ ἂν προπηλακίσαιμι, ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἀγαθῆς αὐτῆς πεπείραμαι, τόσῳ μᾶλλον πρὸς πάντα κρεῖττον αὐτῇ
7 χρήσομαι. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλο τι τοσοῦτό τ' ἰσχῦσαι καὶ τηλικοῦτον αὐξηθῆναι ἐσπούδασα ὥστε

πάντας μὲν τοὺς ἀντιπολεμήσαντας κολάσασθαι, πάν-
τας δὲ τοὺς ἀντιστασιάσαντας νουθετῆσαι, ἢ ἵνα καὶ
ἀνδραγαθίζεσθαι ἀσφαλῶς καὶ εὐτυχεῖν εὐκλεῶς
δύνωμαι. οὔτε γὰρ ἄλλως καλὸν ἢ δίκαιον, ὅσα τις 16
τοῖς διχογνωμονήσασιν ἐπεκάλεσε, ταῦτα αὐτὸν ποι-
οῦντα ἐξελεγχθῆναι· οὔτ' ἂν ἔγωγε ἀξιώσαιμί ποτε,
τῇ τῶν ἔργων ζηλώσει ὁμοιωθεὶς αὐτοῖς, μόνῃ τῇ
τῆς παντελοῦς νίκης φήμῃ διαλλάξαι. τίς μὲν γὰρ 2
πλείω καὶ μείζω τινὰς εὖ ποιεῖν ὀφείλει τοῦ μάλιστα
δυναμένου; τίς δὲ ἧττον ἐξαμαρτάνειν τοῦ πλεῖστον
ἰσχύοντος; τίς εὐβουλότερον τοῖς ἐκ τοῦ δαιμονίου
δοθεῖσι χρῆσθαι τοῦ τὰ μέγιστα παρ' αὐτοῦ λαβόν-
τος; τίς ὀρθότερον τὰ παρόντα ἀγαθὰ μεταχειρίζεσθαι
τοῦ πλεῖστά τε ἔχοντος καὶ μάλιστα περὶ αὐτῶν μὴ
καὶ ἀπόληται φοβουμένου; ἡ μὲν γὰρ εὐπραγία σω- 3
φροσύνην λαβοῦσα διαμένει, καὶ ἡ ἐξουσία μετριά-
σασα πάντα τὰ κτηθέντα τηρεῖ· τό τε μέγιστον, καὶ
ὅπερ ἥκιστα τοῖς εὖ χωρὶς ἀρετῆς φερομένοις ὑπάρχει,
καὶ ζῶσιν ἀδόλως φιλεῖσθαι καὶ τελευτήσασιν ἀληθῶς
ἐπαινεῖσθαι διδόασιν. ὁ δὲ ἀνέδην ἐς πάντα ἁπλῶς 4
τῇ δυνάμει καταχρώμενος οὔτε εὔνοιαν ἀληθῆ οὔτ'
ἀσφάλειαν ἀκριβῆ εὑρίσκεται, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ φανερῷ
πλαστῶς κολακεύεται . . . · τὸν γὰρ τῆς ἑαυτοῦ ἐξου-
σίας ἀκράτορα οἵ τε ἄλλοι πάντες καὶ οἱ μάλιστα
αὐτῷ χρώμενοι καὶ ὑποπτεύουσι καὶ φοβοῦνται.

ταῦτα δὲ οὐκ ἄλλως ἐφιλοσόφησα, ἀλλ' ἵνα εἰδῆτε 17
ὅτι οὐκ ἐς ἐπίδειξιν, οὐδ' ἀπ' αὐτομάτου νῦν προσ-
πεσόντα αὐτά, ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς καὶ πρέπειν μοι καὶ
συμφέρειν κρίνας καὶ φρονῶ καὶ λέγω, ὥσθ' ὑμᾶς μὴ
πρὸς τὸ παρὸν μόνον θαρσεῖν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον
εὐέλπιδας εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι, εἴπερ τι αὐτῶν
ἐπλαττόμην, οὐκ ἂν ἀνεβαλόμην ἀλλ' ἤδη καὶ τήμε-

2 ρον ἐξέφηνα. ἀλλ' οὔτε πρότερον ἄλλως πως ἐφρό-
νησα, ὥσπερ που καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα τεκμηριοῖ, νῦν
τε πολὺ μᾶλλον προθυμήσομαι μετὰ πάσης ἐπιεικείας
οὐ μὰ Δί' οὐ δεσπόζειν ὑμῶν ἀλλὰ προστατεῖν, οὐδὲ
τυραννεύειν ἀλλ' ἡγεμονεύειν, πρὸς μὲν τἆλλα πάνθ'
ὅσα ὑπὲρ ὑμῶν δεῖ πράττειν καὶ ὕπατος καὶ δικτά-
τωρ, πρὸς δὲ δὴ τὸ κακῶς ποιῆσαί τινα ἰδιώτης ὤν.
τοῦτο γὰρ μόνον οὐ ῥηθῆναι καλὸν εἶναι νομίζω.
3 πῶς μὲν γὰρ ἂν ἀποκτείναιμί τινα ὑμῶν τῶν μηδέν
με ἠδικηκότων ὁ μηδένα μὲν τῶν ἀντιταξαμένων μοι
φθείρας, εἰ καὶ τὰ μάλιστα προθύμως τἆλλα τισὶ κατ'
ἐμοῦ προσήραντο, πάντας δὲ καὶ τοὺς ἅπαξ ἀντικα-
ταστάντας μοι ἐλεήσας καὶ πολλοὺς καὶ τῶν δεύτερον
4 ἀντιμαχεσαμένων σώσας; πῶς δ' ἂν μνησικακήσαιμί
τισιν ὁ καὶ τὰ γράμματα, ὅσα καὶ παρὰ τῷ Πομπηίῳ
καὶ παρὰ τῷ Σκιπίωνι ἀπόρρητα εὑρέθη, μήτ' ἀνα-
γνοὺς μήτ' ἐκγραψάμενος ἀλλ' εὐθὺς κατακαύσας;
ὥστε θαρσούντως, ὦ πατέρες, οἰκειωθῶμεν, ἐκλαθό-
μενοι μὲν πάντων τῶν συμβεβηκότων ὡς καὶ ἀνάγκῃ
5 τινὶ δαιμονίᾳ γεγονότων, ἀρξάμενοι δὲ ἀνυπόπτως
ἀλλήλους καθάπερ τινὰς καινοὺς πολίτας φιλεῖν, ἵν'
ὑμεῖς τε ὡς πρὸς πατέρα με προσφέρησθε, τὴν μὲν
πρόνοιαν τήν τε κηδεμονίαν τὴν παρ' ἐμοῦ καρπού-
μενοι, τῶν δὲ δυσχερεστέρων μηδὲν φοβούμενοι, καὶ
6 ἐγὼ ὡς παίδων ὑμῶν ἐπιμελῶμαι, πάντα μὲν τὰ
κάλλιστα ἀεὶ γίγνεσθαι ὑφ' ὑμῶν εὐχόμενος, φέρων
δὲ ἀναγκαίως τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς
ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀγάλλων, τοὺς δὲ λοιποὺς
ἐπανορθῶν καθ' ὅσον ἐνδέχεται.

18 μὴ μέντοι μηδὲ τοὺς στρατιώτας δείσητε, μηδ'
ἄλλο τι αὐτοὺς ἢ φύλακας τῆς τε ἐμῆς ἀρχῆς καὶ τῆς
ὑμετέρας ἅμα νομίσητε εἶναι· τρέφεσθαι μὲν γὰρ

σφας ἀνάγκη πολλῶν ἕνεκα, τραφήσονται δὲ οὐκ ἐφ'
ὑμᾶς ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, τοῖς τε διδομένοις ἀρκούμενοι
καὶ τοὺς διδόντας αὐτὰ ἀγαπῶντες. διὰ γὰρ τοῦτο 2
καὶ τὰ χρήματα ἐπὶ πλεῖον τοῦ συνήθους ἐσπέπρα-
κται, ἵνα τό τε στασιάσαν ἅμα σωφρονισθῇ καὶ τὸ
κεκρατηκὸς αὐτάρκη τροφὴν λαβὸν μὴ στασιάσῃ. οὐ
γάρ που καὶ ἰδίᾳ τι αὐτῶν ἀποκεκέρδαγκα, ὅς γε
πάντα μὲν τὰ ὑπάρχοντά μοι, πολλὰ δὲ καὶ δεδανεισ-
μένος προσανάλωκα ὑμῖν· ἀλλ' ὁρᾶτε ὅτι τὰ μέν 3
τινα αὐτῶν ἐς τοὺς πολέμους δεδαπάνηται, τὰ δὲ καὶ
ὑμῖν τετήρηται, ἀφ' ὧν ἥ τε πόλις κοσμηθήσεται
καὶ τὰ λοιπὰ διοικηθήσεται. ὥστε τὸ μὲν ἐπίφθονον
τῆς ἐσπράξεως αὐτὸς ἀνεδεξάμην, τῆς δ' ὠφελείας
κοινῇ πάντες ἀπολαύσετε, τά τε ἄλλα καὶ ἐν ταῖς
στρατείαις· τῶν τε γὰρ ὅπλων ἀεὶ ἡμῖν δεῖ, ἐπειδὴ 4
μὴ οἷόν τέ ἐστιν ἄνευ αὐτῶν πόλιν τε τηλικαύτην
οἰκοῦντας καὶ ἀρχὴν τοσαύτην ἔχοντας ἀσφαλῶς ζῆ-
σαι, καὶ ἡ περιουσία τῶν χρημάτων καὶ ἐκεῖνα ἰσχυ-
ρῶς ὠφελεῖ. μὴ μέντοι καὶ ὑποπτεύσῃ τις ὑμῶν ὅτι 5
ἢ τῶν πλουσίων τινὰ λυπήσω ἢ καὶ τέλη τινὰ καινὰ
καταστήσω· τοῖς τε γὰρ παροῦσιν ἀρκεσθήσομαι,
καὶ προθυμήσομαι συνευπορῆσαί τι μᾶλλον ὑμῖν ἢ
διὰ χρήματά τινα ἀδικῆσαι."

τοιαῦτα ὁ Καῖσαρ ἔν τε τῷ συνεδρίῳ καὶ μετὰ 6
τοῦτο καὶ ἐν τῷ δήμῳ εἰπὼν ἐπεκούφισε μέν πως
αὐτοὺς τοῦ δέους, οὐ μέντοι καὶ ἠδυνήθη πεῖσαι
παντάπασι θαρσεῖν, πρὶν καὶ τοῖς ἔργοις τὰς ἐπαγ-
γελίας βεβαιώσασθαι. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο τά τε ἄλλα 19
λαμπρῶς, ὥσπερ εἰκὸς ἐπί τε τοσαύταις καὶ τηλι-
καύταις ἅμα νίκαις ἦν, ἐποίει, καὶ τὰ ἐπινίκια
τῶν τε Γαλατῶν καὶ τῆς Αἰγύπτου τοῦ τε Φαρ-
νάκου καὶ τοῦ Ἰόβου τετραχῇ χωρὶς τέσσαρσιν

2 ἡμέραις ἔπεμψε. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ηὔφρανέ που τοὺς
ὁρῶντας, ἡ δ' Ἀρσινόη ἡ Αἰγυπτία, καὶ γὰρ ἐκείνην ἐν
τοῖς αἰχμαλώτοις παρήγαγε, καὶ τό τε πλῆθος τῶν ῥαβ-
δούχων καὶ τὰ ἀπὸ τῶν πολιτῶν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ
3 ἀπολωλότων πομπεῖα δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπησεν. ὅ τε
γὰρ ἀριθμὸς ὁ τῶν ῥαβδούχων ἐπαχθέστατόν σφισιν
ὄχλον, ἅτε μηπώποτε πρότερον τοσούτους ἅμα ἑορα-
κόσι, παρέσχε· καὶ ἡ Ἀρσινόη γυνή τε οὖσα καὶ βασι-
λίς ποτε νομισθεῖσα ἔν τε δεσμοῖς, ὃ μηπώποτε ἔν γε
τῇ Ῥώμῃ ἐγεγόνει, ὀφθεῖσα πάμπολυν οἶκτον ἐνέβαλε,
4 κἀκ τούτου ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ τὰ οἰκεῖα
πάθη παρωδύραντο. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνη μὲν διὰ
τοὺς ἀδελφοὺς ἀφείθη, ἄλλοι δὲ καὶ ὁ Οὐερκιγγέ-
τόριξ ἐθανατώθησαν.

20 δυσχερῶς μὲν οὖν διὰ ταῦθ' ἅπερ εἶπον διετέ-
θησαν, ἐλάχιστα δ' οὖν αὐτὰ πρός τε τὸ πλῆθος
τῶν ἑαλωκότων καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κατειργασ-
μένων ἐνόμιζον εἶναι. τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ ὑπερ-
εθαύμαζον αὐτόν, καὶ ὅτι καὶ τὴν παρρησίαν τοῦ
2 στρατοῦ πρᾳότατα ἤνεγκε. τούς τε γὰρ ἐς τὸ συνέ-
δριόν σφων ὑπ' αὐτοῦ καταλεχθέντας ἐτώθασαν,
καὶ τά τε ἄλλα ὅσα ποτ' ἐντίζετο, καὶ ἐν τοῖς μά-
λιστα τόν τε τῆς Κλεοπάτρας αὐτοῦ ἔρωτα καὶ τὴν
παρὰ τῷ Νικομήδει τῷ τῆς Βιθυνίας βασιλεύσαντι
διατριβήν, ὅτι μειράκιόν ποτε παρ' αὐτῷ ἐγεγόνει,
διεκερτόμησαν, ὥστε καὶ εἰπεῖν ὅτι Καῖσαρ μὲν
3 Γαλάτας ἐδουλώσατο, Καίσαρα δὲ Νικομήδης. τέλος
δὲ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς ἀθρόοι ἀναβοήσαντες εἶπον
ὅτι, ἂν μὲν καλῶς ποιήσῃς, κολασθήσῃ, ἂν δὲ κακῶς,
βασιλεύσεις. τοῦτο δὲ αὐτοῖς ἐβούλετο δηλοῦν ὅτι,
ἂν μὲν ἀποδῷ τῷ δήμῳ τὴν αὐτονομίαν, ὅπερ που
δίκαιον ἐνόμιζον εἶναι, καὶ κριθήσεται ἐφ' οἷς ἔξω

τῶν νόμων εἰργάσατο καὶ δίκην ὑφέξει, ἂν δὲ τῇ
δυναστείᾳ ἐμμείνῃ, ὅπερ που ἀδικοῦντος ἔργον ἦν,
μοναρχήσει. οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνος ἤχθετο ταῦτα 4
αὐτῶν λεγόντων, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἔχαιρεν ὅτι τοσαύτῃ
πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ, πίστει τοῦ μὴ ἂν ὀργισθῆναί
ποτε ἐπ' αὐτῇ, ἐχρῶντο, πλὴν καθ' ὅσον τὴν συνου-
σίαν τὴν πρὸς τὸν Νικομήδη διέβαλλον· ἐπὶ γὰρ
τούτῳ πάνυ τε ἐδυσκόλαινε καὶ ἔνδηλος ἦν λυπούμε-
νος, ἀπολογεῖσθαί τε ἐπεχείρει καὶ κατώμνυε, κἀκ
τούτου καὶ γέλωτα προσεπωφλίσκανεν.

ἐν δ' οὖν τῇ πρώτῃ τῶν νικητηρίων τέρας οὐκ 21
ἀγαθὸν αὐτῷ ἐγένετο· ὁ γὰρ ἄξων τοῦ ἅρματος τοῦ
πομπικοῦ παρ' αὐτῷ τῷ Τυχαίῳ τῷ ὑπὸ τοῦ Λου-
κούλλου οἰκοδομηθέντι συνετρίβη, ὥστε ἐφ' ἑτέρου
αὐτὸν τὰ λοιπὰ ἐπιτελέσαι. καὶ τότε μὲν καὶ τοὺς 2
ἀναβασμοὺς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς γόνασιν
ἀνηρριχήσατο μηδὲν μήτε τὸ ἅρμα τὸ πρὸς τὸν Δία
ἀνιδρυθὲν αὐτῷ μήτε τὴν εἰκόνα τῆς οἰκουμένης τὴν
ὑπὸ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ κειμένην μήτε τὸ ἐπίγραμμα
αὐτῆς ὑπολογισάμενος, ὕστερον δὲ τὸ τοῦ ἡμιθέου
ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ ἀπήλειψεν.

οὕτω μὲν δὴ τὰ ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ ἐπ' αὐτοῖς 3
τόν τε δῆμον λαμπρῶς εἱστίασε καὶ σῖτον ἔξω τοῦ
τεταγμένου καὶ ἔλαιον προσέδωκεν αὐτῷ. καὶ τῷ μὲν
σιτοδοτουμένῳ ὄχλῳ τάς τε ἑβδομήκοντα καὶ πέντε
δραχμὰς ἃς προϋπέσχητο καὶ ἑτέρας πέντε καὶ εἴκοσι,
τοῖς δὲ δὴ στρατιώταις πεντακισχιλίας ὅλας ἔνειμεν.
οὐ μέντοι καὶ ἁπλῶς ἐμεγαλοφρονεῖτο, ἀλλὰ τά τε 4
ἄλλα διηκριβοῦτο, καὶ τοῦ πλήθους τοῦ τὸν σῖτον
φέροντος ἐπὶ μακρότατον, οὐ κατὰ δίκην ἀλλ' ὥς
που ἐν ταῖς στάσεσιν εἴωθε γίγνεσθαι, ἐπαυξηθέν-

τος ἐξέτασιν ἐποιήσατο, καὶ τούς γε ἡμίσεις ὁμοῦ τι αὐτῶν προαπήλειψε.

22 τὰς μὲν δὴ οὖν ἄλλας τῶν νικητηρίων ἡμέρας ὥσπερ ἐνενόμιστο διήγαγε· τῇ δὲ τελευταίᾳ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ δείπνου ἐγένοντο, ἔς τε τὴν ἑαυτοῦ ἀγορὰν ἐσῆλθε βλαύτας ὑποδεδεμένος καὶ ἄνθεσι παντοδαποῖς ἐστεφανωμένος, καὶ ἐκεῖθεν οἴκαδε παντὸς μὲν ὡς εἰπεῖν τοῦ δήμου παραπέμποντος αὐτόν, πολλῶν
2 δὲ ἐλεφάντων λαμπάδας φερόντων ἐκομίσθη. τὴν γὰρ ἀγορὰν τὴν ἀπ' αὐτοῦ κεκλημένην κατεσκευάσατο· καὶ ἔστι μὲν περικαλλεστέρα τῆς Ῥωμαίας, τὸ δὲ ἀξίωμα τὸ ἐκείνης ἐπηύξησεν, ὥστε καὶ μεγάλην αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. ταύτην τε οὖν καὶ τὸν νεὼν τὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς καὶ ἀρχηγέτιδος τοῦ γένους
3 αὐτοῦ οὔσης, ποιήσας καθιέρωσεν εὐθὺς τότε· καὶ πολλούς γε ἐπ' αὐτοῖς καὶ παντοδαποὺς ἀγῶνας ἔθηκε, θέατρόν τι κυνηγετικὸν ἰκριώσας, ὃ καὶ ἀμφιθέατρον ἐκ τοῦ πέριξ πανταχόθεν ἕδρας ἄνευ σκηνῆς ἔχειν προσερρήθη. καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ καὶ θηρίων σφαγὰς καὶ ἀνδρῶν ὁπλομαχίας ἐποίη-
4 σεν, ὧν ἐάν τις τὸν ἀριθμὸν γράψαι ἐθελήσῃ, ὄχλον ἂν τῇ συγγραφῇ οὐδ' ἀληθῆ ἴσως παράσχοι· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀεὶ κομποῦται. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων τῶν ἔπειτα γενομένων ἐάσω, πλὴν εἰ μή τι πάνυ μοι δόξειεν ἀναγ-
23 καῖον εἰπεῖν εἶναι· περὶ δὲ τῆς καμηλοπαρδάλιδος ὠνομασμένης ἐρῶ, ὅτι τότε πρῶτον ἔς τε τὴν Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ ἐσήχθη καὶ πᾶσιν ἐπεδείχθη. τὸ γὰρ ζῷον τοῦτο τὰ μὲν ἄλλα κάμηλός ἐστι, πλὴν καθ' ὅσον οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου τῶν κώλων ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ὀπίσθια αὐτοῦ
2 χθαμαλώτερά ἐστιν· ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τῶν γλουτῶν ὑψοῦται κατὰ βραχὺ ὥστ' ἀναβαίνοντί ποι ἐοικέναι,

καὶ μετεωρισθὲν ἐπὶ πλεῖστον τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων σκελῶν, τὸν δ' αὐχένα ἐς ὕψος αὖ ἴδιον ἀνατείνει. τὴν δὲ δὴ χρόαν κατέστικται ὥσπερ πάρδαλις, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα ἐπίκοινον ἀμφοτέρων φέρει. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστι· τοὺς 3
δ' ἄνδρας συνέβαλλε μὲν καὶ ἕνα ἑνὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ εἴθιστο, συνέβαλλε δὲ καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ πλείους, καὶ ἱππέας ἱππεῦσι καὶ πεζοὺς πεζοῖς, ἄλλους τε ἀναμὶξ ἀλλήλοις ἴσους. καί τινες καὶ ἀπ' ἐλεφάντων τεσσαράκοντα ἐμαχέσαντο. καὶ τέλος ναυ- 4
μαχίαν οὐκ ἐν τῇ θαλάσσῃ οὐδὲ ἐν λίμνῃ τινὶ ἀλλ' ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐποίησε· χωρίον γάρ τι ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ κοιλήνας ὕδωρ τε ἐς αὐτὸ ἐσῆκε καὶ ναῦς ἐσήγαγεν. ἐμάχοντο δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσιν οἵ τε αἰχμάλωτοι καὶ οἱ θάνατον ὠφληκότες· καί τινες 5
καὶ τῶν ἱππέων, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλων ἀλλὰ καὶ ἐστρατηγηκότος τινὸς ἀνδρὸς υἱός, ἐμονομάχησαν. καὶ βουλευτὴς δέ τις Φολούιος Σετῖνος ἠθέλησε μὲν ὁπλομαχῆσαι, ἐκωλύθη δέ· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπηύξατο ὁ Καῖσαρ μήποτε συμβῆναι, τοὺς δ' ἱππέας περιεῖδε μαχομένους. τήν τε ἱππασίαν τὴν Τροίαν καλου- 6
μένην οἱ παῖδες οἱ εὐπατρίδαι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐποιήσατο· καὶ ἐφ' ἁρμάτων οἱ νεανίσκοι οἱ ὁμότιμοι αὐτοῖς ἡμιλλήσαντο.

ἔσχε μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν φονευομέ- 24
νων αἰτίαν, ὅτι μήτ' αὐτὸς διακορὴς σφαγῶν ἐγεγόνει καὶ τῷ δήμῳ τὰς τῶν οἰκείων κακῶν εἰκόνας ἐπεδείκνυε, πολὺ δὲ δὴ μείζω ὅτι ἀμύθητα χρήματα ἐς πάντα ἐκεῖνα ἀνάλωσεν, ὡς καὶ καθ' ἑκάτερον ἐπεκβοᾶσθαι, ὅτι καὶ ἀδίκως αὐτῶν τὰ πλείω συνελέξατο, καὶ ὅτι ἐς τὰ τοιαῦτα αὐτοῖς κατεχρήσατο. ἓν γάρ τι 2
τῆς πολιτείας τῆς τότε γενομένης ἐχόμενον εἰπὼν καὶ

τἄλλα δι' αὐτοῦ πάντα σημανῶ. ἵνα γὰρ μηδένα τῶν θεωμένων ὁ ἥλιος λυπήσῃ, παραπετάσματα ὑπὲρ αὐτῶν σηρικά, ὥς γέ τινές φασιν, ὑπερεπέτασε. τοῦτο δὲ τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἔργον ἐστί, καὶ παρ' ἐκείνων καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐς τρυφὴν τῶν πάνυ γυναι-
3 κῶν περιττὴν ἐσπεφοίτηκεν. ἐπ' οὖν τούτοις οἱ μὲν ἄλλοι ἀνάγκῃ τὴν ἡσυχίαν ἦγον, οἱ δὲ δὴ στρατιῶται ἐθορύβησαν, οὐχ ὅτι ἔμελέ σφισι τῶν εἰκῇ δαπανωμένων, ἀλλ' ὅτι οὐκ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐκείνων ἔλαβον. καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο ταραττόμενοι πρὶν τὸν Καίσαρα ἄφνω τε αὐτοῖς ἐπελθεῖν καὶ κρατήσαντά τινα αὐτοχειρίᾳ πρὸς τιμωρίαν παραδοῦναι.
4 οὗτος μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἐδικαιώθη, ἄλλοι δὲ δύο ἄνδρες ἐν τρόπῳ τινὶ ἱερουργίας ἐσφάγησαν. καὶ τὸ μὲν αἴτιον οὐκ ἔχω εἰπεῖν, οὔτε γὰρ ἡ Σίβυλλα ἔχρησεν, οὔτ' ἄλλο τι τοιοῦτο λόγιον ἐγένετο, ἐν δ' οὖν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ πρός τε τῶν ποντιφίκων καὶ πρὸς τοῦ ἱερέως τοῦ Ἄρεος ἐτύθησαν, καί γε αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν πρὸς τὸ βασίλειον ἀνετέθησαν.

25 ταῦτά τε ἅμα ἐπράττετο, καὶ ἐνομοθετεῖτο πολλά, ὧν ἐγὼ τὰ μὲν ἄλλα παραλείψω, τῶν δὲ δὴ λόγου μάλιστα ἀξίων μνησθήσομαι. τά τε γὰρ δικαστήρια τοῖς τε βουλευταῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσι μόνοις ἐπέτρεψεν, ὅπως τὸ καθαρώτατον ὅτι μάλιστα ἀεὶ δικάζοι· πρότερον γὰρ καὶ ἐκ τοῦ ὁμίλου τινὲς συνδιεγίγνωσκον
2 αὐτοῖς· καὶ τὰ ἀναλώματα τῶν τι ἐχόντων ἐπὶ πλεῖστον ὑπ' ἀσωτίας ἐξηγμένα οὐκ ἐν νόμῳ μόνον ἐμετρίασεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ ἰσχυρῶς ἐν φυλακῇ ἐποιήσατο. ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγανθρωπία διὰ τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, ὡς ἔκ τε τῶν ἀπογραφῶν, καὶ γὰρ ἐκείνας τά τε ἄλλα ὥσπερ τις τιμητὴς ἐποίησε, καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἠλέγχετο, ἦν, πολυπαιδίας ἆθλα

ἐπέθηκεν. ὅτι τε αὐτὸς πολλοῖς τῶν Γαλατῶν ἐφεξῆς 3
ἔτεσιν ἄρξας ἔς τε τὴν ἐπιθυμίαν ἀπ' αὐτοῦ τῆς δυ-
ναστείας μᾶλλον προήχθη καὶ ἐς τὴν παρασκευὴν
τῆς ἰσχύος ἐπηυξήθη, κατέκλεισε νόμῳ τοὺς μὲν
ἐστρατηγηκότας ἐπ' ἐνιαυτόν, τοὺς δὲ ὑπατευκότας
ἐπὶ δύο ἔτη κατὰ τὸ ἑξῆς ἄρχειν, καὶ μηδενὶ τὸ πα-
ράπαν ἐπὶ πλεῖον ἡγεμονίαν τινὰ ἔχειν ἐξεῖναι.

ταῦτά τε ἐνομοθέτησε, καὶ τὰς ἡμέρας τῶν ἐτῶν 26
οὐ πάντη ὁμολογούσας σφίσι, πρὸς γὰρ τὰς τῆς σελή-
νης περιόδους ἔτι καὶ τότε τοὺς μῆνας ἦγον, κατεστή-
σατο ἐς τὸν νῦν τρόπον, ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἡμέρας
ἐμβαλών, ὅσαιπερ ἐς τὴν ἀπαρτιλογίαν παρέφερον.
ἤδη μὲν γάρ τινες καὶ πλείους ἔφασαν ἐμβληθῆναι, 2
τὸ δ' ἀληθὲς οὕτως ἔχει. τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ διατριβῆς ἔλαβε, πλὴν καθ' ὅσον ἐκεῖνοι μὲν
τριακονθημέρους τοὺς μῆνας λογίζονται, ἔπειτα ἐπὶ
παντὶ τῷ ἔτει τὰς πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν, ὁ δὲ δὴ
Καῖσαρ ἐς μῆνας ἑπτὰ ταύτας τε καὶ τὰς ἑτέρας δύο,
ἃς ἑνὸς μηνὸς ἀφεῖλεν, ἐνήρμοσε. τὴν μέντοι μίαν 3
τὴν ἐκ τῶν τεταρτημορίων συμπληρουμένην διὰ
πέμπτων καὶ αὐτὸς ἐτῶν ἐσήγαγεν, ὥστε μηδὲν ἔτι τὰς
ὥρας αὐτῶν πλὴν ἐλαχίστου παραλλάττειν· ἐν γοῦν
χιλίοις καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑνὶ ἔτει μιᾶς ἄλλης ἡμέρας
ἐμβολίμου δέονται.

καὶ ταῦτα μέντοι, τά τε ἄλλα ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοι- 27
νοῦ ἐβουλεύετο, οὔτ' ἰδιογνωμονῶν οὔτ' ἰδιοβουλῶν
ἔπραττεν, ἀλλὰ πάντα δὴ πάντως τοῖς πρώτοις τῆς
βουλῆς, ἔστι δ' ὅτε καὶ πάσῃ αὐτῇ, ἐπεκοίνου. καὶ
παρὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα, καίτοι τραχύτερόν τινα νο-
μοθετήσας, ὅμως ἤρεσέ σφισι. καὶ ἐπὶ μὲν τούτοις 2
καὶ ἔπαινον ἐλάμβανεν, ὅτι δὲ δὴ τῶν φευγόντων
ἐκ δικαστηρίου πολλοὺς διὰ δημάρχων δή τινων

κατήγαγε, καὶ ὅτι τοῖς δεκασμοῦ ἐπ' ἀρχῆς ἀποδείξει
ἁλοῦσιν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διαιτᾶσθαι ἐπέτρεψεν, ἔτι τε
ἐς τὴν βουλὴν αὖθις οὐκ ἀξίους τινὰς αὐτῆς ἐγκα-
3 τέλεξε, πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐθρυλεῖτο. πλείστην
δ' οὖν ὅμως αἰτίαν ἐπὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτι,
οὐ τῷ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἔτι, ἐκεῖνος γὰρ ἠκούετο, ἀλλὰ
τῷ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, παρὰ πάντων ἔσχεν. ἦλθέ τε
γὰρ ἐς τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ ἀνδρός, καὶ ἐς αὐτοῦ τοῦ
Καίσαρος ἐσῳκίσθη, ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέ-
ροις σφίσι κακῶς ἀκοῦσαι. οὐ μὴν καὶ ἔμελέν οἱ
οὐδέν, ἀλλὰ καὶ ἐς τοὺς φίλους σφᾶς τούς τε συμμά-
χους τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἐσέγραψε.
28 κἀν τούτῳ ἐμάνθανε μὲν πάντα καθ' ἕκαστον
ὧν ὁ Πομπήιος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐποίει, οὐ μέντοι καὶ
δυσνίκητον αὐτὸν εἶναι νομίζων πρότερον μὲν τὸ
ναυτικὸν ἐκ τῆς Σαρδοῦς ἐπ' αὐτὸν ἀπέστειλεν,
ὕστερον δὲ καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐκ καταλόγου
2 ἔπεμψεν ὡς καὶ δι' ἑτέρων διαπολεμήσων. ἐπεὶ δὲ
ᾔσθετο ἐκεῖνόν τε ἐπὶ μέγα προχωροῦντα καὶ τοὺς
πεμφθέντας οὐχ ἱκανοὺς ἀντιπολεμεῖν αὐτῷ ὄντας,
οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐξεστράτευσε, τὴν πόλιν τῷ τε
Λεπίδῳ καὶ πολιανόμοις τισὶν ὀκτώ, ὥς τισι δοκεῖ,
29 ἢ ἕξ, ὡς μᾶλλον πεπίστευται, ἐπιτρέψας. ἐπειδὴ γὰρ
ἐπί τε τοῦ Λογγίνου καὶ ἐπὶ τοῦ Μαρκέλλου τὰ στρα-
τόπεδα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐκινήθη καί τινες καὶ τῶν
πόλεων ἐνεωτέρισαν, ἡμέρας μέν τινας τοῦ τε Λογγί-
νου ἀπαλλαγέντος καὶ τοῦ Τρεβωνίου τὴν διαδοχὴν
2 αὐτοῦ λαβόντος ἡσύχασαν, ἔπειτα δέει τῆς ἐκ τοῦ
Καίσαρος τιμωρίας ἐπρεσβεύσαντο κρύφα πρὸς τὸν
Σκιπίωνα, μεταστῆναι βουλόμενοι· καὶ ὃς ἄλλους τέ
σφισι καὶ τὸν Πομπήιον τὸν Γναῖον ἀπέστειλε. προσ-
έχων δὲ ἐκεῖνος ταῖς Γυμνησίαις νήσοις τὰς μὲν

ἄλλας ἀμαχί, τὴν δὲ Ἔβεσον σὺν πόνῳ παρεστήσατο, κἀνταῦθα νοσήσας μετὰ τῶν στρατιωτῶν διέτριψε. χρονίζοντος οὖν αὐτοῦ, πυθόμενοι οἱ στρατιῶται οἱ 3
ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, τόν τε Σκιπίωνα ἀπολωλότα καὶ τὸν Δίδιον ἐπιπλέοντά σφισι, καὶ φοβηθέντες μὴ διαφθαρῶσι πρὶν τὸν Πομπήιον ἐλθεῖν, οὐκ ἔμειναν αὐτόν, ἀλλὰ Τίτον τε Κυίντιον Σκαπούλαν καὶ Κύιντον Ἀπώνιον ἄνδρας ἱππέας προστησάμενοι τόν τε Τρεβώνιον ἐξέβαλον καὶ τὸ ἔθνος τὸ Βαιτικὸν πᾶν συναπέστησαν. πραξάντων δὲ ταῦτα αὐτῶν 30
Πομπήιος ῥαΐσας ἐς τὴν ἤπειρον τὴν κατ᾽ ἀντιπέρας διέπλευσε, καὶ ἄλλας μέν τινας πόλεις εὐθὺς ἑκουσίας προσεποιήσατο, ταῖς τε γὰρ ἐπιτάξεσι τῶν ἐφεστηκότων σφίσιν ἀχθόμενοι, καὶ ἐς ἐκεῖνον οὐκ ὀλίγα ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμης ἐπελπίζοντες ἑτοίμως αὐτὸν ἐδέξαντο, Καρχηδόνα δὲ οὐκ ἐθελήσασαν ὁμολογῆσαι ἐπολιόρκει. μαθόντες οὖν τοῦτο 2
οἱ περὶ τὸν Σκαπούλαν ἦλθόν τε ἐνταῦθα, καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν ἑλόμενοι προσεῖχόν τε αὐτῷ τὰ μάλιστα καὶ προεθυμοῦντο ἰσχυρότατα, τὰ κέρδη τὰ ἐκείνου ἴδια καὶ τὰς συμφορὰς οἰκείας ποιούμενοι, ὥστ᾽ ἀφ᾽ ἑκατέρου, τὰ μὲν ὅπως λάβωσι, τὰς δ᾽ ὅπως μὴ πάθωσιν, ἐρρῶσθαι. καὶ γὰρ ὁ Πομ- 3
πήιος, οἷα ἐν τοιαύταις ταραχαῖς καὶ καταστάσεσι πάντες εἰώθασι ποιεῖν, καὶ μάλιστ᾽ ἐπειδή τινες τῶν Ἀλλοβρίγων, οὓς οἱ ὁ Ἰόβας ἐκ τοῦ πρὸς τὸν Κουρίωνα πολέμου ζωγρήσας ἐδεδώκει, ηὐτομόλησαν, οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς λοιποῖς ἐχαρίζετο. οὗτοί τε οὖν αὐτῷ καὶ διὰ ταῦτα πολὺ προ- 4
θυμότεροι ἐγένοντο, καὶ τῶν ἐναντίων συχνοί, καὶ μάλισθ᾽ ὅσοι σὺν τῷ Ἀφρανίῳ ποτὲ ἐστράτευντο, προσεχώρησαν· τῶν τε ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἄλλοι τε καὶ ὁ

ἀδελφὸς Σέξτος ὅ τε Οὔαρος καὶ ὁ Λαβιῆνος σὺν
τῷ ναυτικῷ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. κἀκ τούτου τῷ τε
πλήθει τοῦ στρατοπέδου καὶ τῇ προθυμίᾳ ἀρθεὶς
τήν τε χώραν ἀδεῶς διεπορεύετο, καὶ πόλεις τὰς μὲν
ἑκούσας τὰς δὲ ἀκούσας προσετίθετο, καὶ ἐδόκει καὶ
31 ὑπὲρ τὸν πατέρα ἰσχύειν. ἦσαν μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἰβη-
ρίᾳ καὶ τοῦ Καίσαρος στρατηγοὶ Κύιντός τε Φάβιος
Μάξιμος καὶ Κύιντος Πέδιος, οὐ μέντοι καὶ ἀξιόμα-
χοί οἱ νομίζοντες εἶναι αὐτοί τε ἡσύχαζον καὶ ἐκεῖνον
σπουδῇ μετεπέμποντο.
2 τέως μὲν δὴ ταῦτ' ἐγίγνετο· ἐπεὶ δὲ τῶν τε προ-
πεμφθέντων τινὲς ἐκ τῆς Ῥώμης ἀφίκοντο καὶ προσ-
εδοκήθη καὶ ὁ Καῖσαρ ἥξειν, φοβηθεὶς ὁ Πομπήιος,
καὶ νομίσας οὐχ ἱκανὸς εἶναι πᾶσαν τὴν Ἰβηρίαν
κατασχεῖν, οὐκ ἀνέμεινε πταίσας γε μεταγνῶναι,
ἀλλ' εὐθύς, πρὶν πειραθῆναι τῶν ἐναντίων, ἐς τὴν
3 Βαιτικὴν ἀνεχώρησε. καὶ αὐτῷ ἡ μὲν θάλασσα
παραυτίκα ἠλλοτριώθη, Οὔαρός τε ὑπὸ τοῦ Διδίου
περὶ Καρτηίαν ἐναυκρατήθη, καὶ εἴγε μὴ προκατα-
φυγὼν ἐς τὴν γῆν ἀγκύρας ἐς τὸ στόμα τοῦ λιμένος
ἄλλας πρὸς ἄλλαις ἐνεβεβλήκει, καὶ περὶ αὐτὰς οἱ
πρῶτοι τῶν διωκόντων σφᾶς ὥσπερ περὶ ἕρμα ἐπταί-
4 κεσαν, πᾶν ἂν τὸ ναυτικὸν ἀπωλωλέκει. ἡ δὲ ἤπει-
ρος ἡ ἐκεῖ πᾶσα πλὴν Οὐλίας πόλεως συνεμάχει·
ταύτην γὰρ μὴ ἐθελήσασάν οἱ προσχωρῆσαι ἐπολιόρ-
32 κει. κἀν τούτῳ καὶ ὁ Καῖσαρ μετ' ὀλίγων ἐξαίφνης
ἀδοκήτοις οὐχ ὅτι τοῖς περὶ τὸν Πομπήιον, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπῆλθε· τοσούτῳ γὰρ τῷ τῆς
πορείας τάχει ἐχρήσατο ὥστε καὶ τοῖς οἰκείοις ἅμα
καὶ τοῖς ἐναντίοις ὀφθῆναι πρὶν καὶ ὅτι ὅλως ἐν τῇ
2 Ἰβηρίᾳ γέγονεν ἀκουσθῆναι. καὶ ὁ μὲν καὶ ἀπ' αὐ-
τοῦ τούτου, τῆς τε παρουσίας τῆς αὐτοῦ μόνης, καὶ

ἐς τὰ ἄλλα καταπλήξειν τὸν Πομπήιον καὶ ἀπὸ τῆς
πολιορκίας ἀπαλλάξειν ἤλπισε· τὸ γὰρ πλεῖον στρά-
τευμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπελέλειπτο· ἐκεῖνος δὲ ἕνα
τε ἄνδρα ἑνὸς οὐ πολὺ διαφέρειν νομίζων, καὶ τῇ
ἰσχύι ἑαυτοῦ πάνυ θαρσῶν, οὐκ ἐξεπλάγη πρὸς τὴν
ἄφιξιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσήδρευε τῇ πόλει καὶ τὰς
προσβολὰς ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρὶν ἐποιεῖτο. ὁ οὖν 3
Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν ὀλίγους στρατιώτας ἐκ τῶν προαφιγ-
μένων κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κόρδουβαν ὥρμησε,
τὸ μέν τι καὶ αἱρήσειν αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐλπίσας,
τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ἀπάξειν ἀπὸ τῆς Οὐλίας τὸν Πομ-
πήιον τῷ περὶ αὐτῆς φόβῳ προσδοκήσας. καὶ ἔσχεν 4
οὕτω· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον μέρος τι τοῦ στρατοῦ κατὰ
χώραν ἐάσας ἔς τε τὴν Κόρδουβαν ἦλθε, καὶ κρατυ-
νάμενος αὐτήν, οὐχ ὑπομείναντός σφας τοῦ Καίσα-
ρος, τῷ ἀδελφῷ τῷ Σέξτῳ προσέταξεν· ἔπειτα δὲ 5
ὡς οὔτε τι πρὸς τῇ Οὐλίᾳ ἐπέραινεν, ἀλλὰ καὶ πύρ-
γου τινός, καὶ τούτου οὐχ ὑπὸ σφῶν κατασεισθέντος,
ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀμυνομένων
καταρραγέντος, ἐσῆλθον μέν τινες, οὐ μὴν καὶ καλῶς
ἀπήλλαξαν, καὶ ὁ Καῖσαρ πλησιάσας σφίσιν ἐκείνοις 6
τε βοήθειαν νυκτὸς λαθὼν ἐσέπεμψε καὶ αὐτὸς πρός
τε τὴν Κόρδουβαν αὖθις ἐστράτευσε καὶ ἐς πολιορκίαν
αὐτὴν ἀντικατέστησεν, οὕτω δὴ τῆς τε Οὐλίας παν-
τελῶς ἀπανέστη καὶ ἐκεῖσε παντὶ τῷ στρατῷ οὐ μά-
την ἠπείχθη. προπυθόμενος γὰρ τοῦτο ὁ Καῖσαρ
ἀπεχώρησε· νοσῶν γὰρ ἐτύγχανε. μετὰ δὲ ταῦτα αὐ- 7
τός τε ἀναρρωσθεὶς καὶ τὰ στρατεύματα ἐπακολου-
θήσαντά οἱ προσλαβὼν ἠναγκάσθη καὶ ἐν τῷ χει-
μῶνι πολεμῆσαι· ἔν τε γὰρ σκηνιδίοις φαύλοις αὐλι-
ζόμενοι ἐκακοπάθουν καὶ τῆς τροφῆς ἐνελείποντο.
ἐδικτατώρευε δὲ δὴ τότε, καὶ ὕπατος ὀψέ ποτε καὶ 33

ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους ἀπεδείχθη, τοῦ Λεπίδου ἐν τῇ
ἱππαρχίᾳ τὸν δῆμον ἐς τοῦτο συναγαγόντος· ἱππάρ-
χησε γὰρ καὶ τότε, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν τῇ ὑπατείᾳ
ἐπειπὼν ἵππαρχον παρὰ τὰ πάτρια.
2 ἀναγκασθεὶς οὖν ὁ Καῖσαρ, ὥσπερ εἶπον, καὶ
ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι, τῇ μὲν Κορδούβῃ οὐ προσ-
έβαλεν, ἰσχυρῶς γὰρ ἐφυλάττετο, πυθόμενος δὲ ἐν
Ἀττεγούᾳ πόλει σῖτον πολὺν εἶναι πρὸς ἐκείνην καίτοι
καρτερὰν οὖσαν ἐτράπετο, ἐλπίσας τῷ τε πλήθει τοῦ
στρατοῦ καὶ τῇ παρ' ἑαυτοῦ αἰφνιδίῳ ἐκπλήξει κα-
ταφοβήσας σφᾶς αἱρήσειν· καὶ αὐτὴν διὰ βραχέος
3 καὶ ἀπεσταύρωσε καὶ περιετάφρευσεν. ὁ γὰρ Πομ-
πήιος τῇ φύσει τοῦ χωρίου θαρσῶν, καὶ τὸν Καί-
σαρα οὐκ ἐπὶ πολὺ διὰ τὸν χειμῶνα προσεδρεύσειν
αὐτῷ νομίζων, τούς τε ἑαυτοῦ σρατιώτας μὴ βου-
ληθεὶς ἐν τῷ ῥίγει κακῶσαι, περιεῖδε καὶ οὐκ ἐπή-
4 μυνεν αὐτοῖς τήν γε πρώτην· ὕστερον γάρ, ὡς τό
τε πόλισμα ἀπετετείχιστο καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῷ προσε-
κάθητο, δείσας ἐπεβοήθησέ σφισι, καὶ νυκτὸς ἐξαί-
φνης ὁμιχλώδους τοῖς προφύλαξι προσμίξας συχνοὺς
ἔφθειρεν. ἐπειδή τε ἀστρατήγητοι οἱ ἔνδον ἦσαν,
Μουνάτιον αὐτοῖς Φλάκκον ἐσέπεμψεν. ἠδυνήθη γὰρ
34 ἐκεῖνος ὧδε ἔσω παρελθεῖν. νύκτωρ τῶν φυλάκων
τινὰς μόνος, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς ἐφοδείαν
ἀπεσταλμένος, ἀνήρετο τὸ σύνθημα, καὶ μαθών, οὔτε
γὰρ ἐγιγνώσκετο, καὶ κατὰ μόνας οὐκ ἄν ποτε ὑπωπ-
τεύθη μὴ φίλιός σφισιν ὢν τοῦτο ποιῆσαι, ἐκείνους
2 μὲν εἴασεν, ἐκπεριελθὼν δὲ ἑτέρωσε τοῦ περιτειχίσ-
ματος ἄλλοις τισὶ φύλαξιν ἐνέτυχε, καὶ τό τε σύν-
θημα αὐτοῖς εἰπών, καὶ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως
ἰέναι πλασάμενος, δι' ἑκόντων τε αὐτῶν καὶ παρα-
3 πεμπόντων γε ἐσῆλθεν. οὐ μέντοι καὶ περιεποιήσατο

αὐτήν. τά τε γὰρ ἄλλα πολλά, καί ποτε πῦρ ἔς τε
τὰς μηχανὰς καὶ ἐς τὰ σταυρώματα τὰ τῶν Ῥωμαίων
ἐμβαλόντες ἐκείνους μὲν οὐδὲν ὅ,τι καὶ ἀξιόλογον
ἔβλαψαν, αὐτοὶ δὲ ἀνέμου σφίσιν ἐξ ἐναντίας ἐν
τούτῳ σφοδροῦ προσπεσόντος κακῶς ἀπήλλαξαν· τά 4
τε γὰρ οἰκοδομήματα ἐπεφλέχθη, καὶ ἄνθρωποι συχ-
νοὶ τοῖς τε λίθοις καὶ τοῖς βέλεσι, μηδὲ προϊδέσθαι
τι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ δυνηθέντες, ἐξώλοντο. ὡς οὖν
τοῦτό τε αὐτοῖς συνεβεβήκει καὶ ἡ γῆ ἐπορθεῖτο τοῦ
τε τείχους τι ἐξ ὑπονόμων ἔπιπτεν, ἐστασίασαν, καὶ 5
πρότερος μὲν ὁ Φλάκκος ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοῦ τε καὶ τῶν
συνόντων οἱ πρὸς τὸν Καίσαρα διεκηρυκεύσατο,
ἔπειτα δὲ οὗτος μέν, οὐ γὰρ ἠθέλησε τὰ ὅπλα παρα-
δοῦναι, διήμαρτεν αὐτῆς, οἱ δὲ ἄλλοι οἱ ἐπιχώριοι
μετὰ τοῦτο καὶ ἐπρεσβεύσαντο καὶ συνέβησαν ἐφ'
οἷς ἐκελεύοντο.

ἐκείνης δὲ δὴ τῆς πόλεως ἁλούσης οὐκέτ' οὐδὲ 35
οἱ ἄλλοι ἠτρέμιζον, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν αὐτοὶ πρὸς τὸν
Καίσαρα πρεσβευσάμενοι μεθίσταντο, πολλοὶ δὲ καὶ
ἐπιόντα αὐτὸν τούς τε ὑποστρατήγους αὐτοῦ ἐδέχοντο,
ὥστε τὸν Πομπήιον ἀπορήσαντα ὅ,τι χρὴ πρᾶξαι, 2
τὸ μὲν πρῶτον ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας μεθιστάμενον
πλανᾶσθαι, ἔπειτα δὲ φοβηθέντα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ
τούτου καὶ οἱ λοιποὶ αὐτὸν ἐγκαταλίπωσι, διακινδυ-
νεῦσαι ἐθελῆσαι, καίτοι τοῦ δαιμονίου τὴν ἧτταν
ἐναργέστατα αὐτῷ προσημήναντος. οἵ μὲν γὰρ ἱδρῶ- 3
τες τῶν ἀγαλμάτων καὶ αἱ ἠχαὶ τῶν στρατοπέδων,
τά τε ζῷα ἃ πολλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐγεν-
νήθη, καὶ αἱ δᾷδες αἱ πρὸς τὰς δυσμὰς ἐκ τῶν ἀνα-
τολῶν ᾄττουσαι, ταῦτα γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τότε ἅμα
πάντα συνηνέχθη, σαφὲς οὐδέν, ὁποτέροις σφῶν προ-
φαίνοιτο, διεδήλου· οἱ δὲ δὴ ἀετοὶ τῶν στρατοπέδων 4

αὐτοῦ τάς τε πτέρυγας σείσαντες καὶ τοὺς κεραυνούς, οὓς ἐν τοῖς ποσί τινες αὐτῶν χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἄντικρυς ἐνέσκηπτον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο.... ἄλλη τε γὰρ τὸ δαιμόνιον ἕν τε ὀλιγωρίᾳ αὐτὸ ἐποιήσατο, καὶ ἐς πόλεμον.... πρὸς μάχην δὴ κατέστη.

36 εἶχον μὲν δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε πολιτικοῖς καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασι πολλοὺς μὲν τῶν ἐπιχωρίων, πολλοὺς δὲ καὶ Μαύρων ἀμφότεροι· Βόκχος μὲν γὰρ τοὺς υἱεῖς τῷ Πομπηίῳ ἔπεμψε, Βογούας δὲ αὐτὸς τῷ Καίσαρι συνεστράτευσεν· ὁ δὲ ἀγὼν οὐχ ὡς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο.
2 οἵ τε γὰρ Καισάρειοι στρατιῶται τῷ τε πλήθει καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ καὶ παρὰ πάντα τῇ αὐτοῦ ἐκείνου παρουσίᾳ θαρσοῦντες ἀπαλλαγῆναί ποτε τοῦ τε πολέμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κακῶν ἐσπούδαζον, καὶ οἱ Πομπηίειοι τούτοις μὲν ἐλαττούμενοι, τῇ δ' ἀπογνώσει τῆς σωτηρίας, ἂν μὴ κρατήσωσιν, ἐρρωμένοι προεθυ-
3 μοῦντο· οἷα γὰρ μετά τε τοῦ Ἀφρανίου καὶ μετὰ τοῦ Οὐάρρωνος οἱ πλείους αὐτῶν καὶ ἁλόντες καὶ σωθέντες, καὶ μετὰ τοῦτο τῷ τε Λογγίνῳ ἀποδοθέντες καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀποστάντες, οὔτε τινὰ ἐλπίδα συγγνώμης ἡττηθέντες εἶχον, κἀκ τούτου πρὸς ἀπόνοιαν, ὡς καὶ θαρσῆσαι τότε ἢ πάντως γε ἀπολέσθαι
4 δεόμενοι, προήχθησαν. συμμίξαντες οὖν ἐμάχοντο· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἰδῶ τινα ἀλλήλων εἶχον ἔτι, τοσαυτάκις ἀντιπεπολεμηκότες, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ παραι-
37 νέσεώς τινος δεόμενοι. κἀν τούτῳ τὰ μὲν συμμαχικὰ ταχέως ἑκατέρωθεν ἐτράπη καὶ ἔφυγεν, αὐτοὶ δὲ ἐκεῖνοι συσταδὸν ἀντικόπτοντες ἀλλήλους ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο. οὐδὲ γὰρ ἐνέδωκεν αὐτῶν οὐδείς, ἀλλ' ἐν χώρᾳ μένοντες ἔσφαζον, ἔθνησκον, ὡς καὶ

αὐτὸς ἕκαστος ἢ τῆς νίκης ἢ τῆς ἥττης καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἴτιος ἐσόμενος. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔμελεν 2
αὐτοῖς ὁρᾶν ὅπως οἱ σύμμαχοί σφων ἐμάχοντο, ἀλλ' ὡς καὶ μόνοι κινδυνεύοντες προεθυμοῦντο. καὶ οὔτε ἐπαιώνιζέ τις αὐτῶν οὔτε ἔστενεν, ἀλλὰ τοσοῦτο μόνον ἑκάτεροι βοῶντες, "παῖσον, ἀπόκτεινον," πολὺ τῷ ἔργῳ τὰς γλώσσας σφῶν ἔφθανον. ὁρῶντες οὖν 3
ταῦτα ἀπό τε ἵππων καὶ ἀπὸ μετεώρων τινῶν χωρίων ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος οὐκ εἶχον οὔθ' ὅπως .... ἀπογνῶσιν, ἀλλ' ἀμφίβολοι ταῖς γνώμαις γιγνόμενοι δι' ἴσου καὶ τῷ δέει καὶ τῷ θάρσει ἐκακοπάθουν. ἀντιπάλου γὰρ τῆς μάχης οὔσης ταῖς τε ὄψεσι δεινῶς 4
ἔκαμνον, ἐπιθυμοῦντές τι ἰδεῖν πλεονέκτημα καὶ ὀκνοῦντές τι ἰδεῖν ἐλάττωμα, καὶ ταῖς ψυχαῖς εὐχόμενοί τέ τι ἅμα καὶ ἀπευχόμενοι καὶ ῥωννύμενοι καὶ φοβούμενοι. οὔκουν οὐδ' ἠδυνήθησαν ἐπὶ πολὺ καρτερῆσαι, ἀλλὰ καταπηδήσαντες ἀπὸ τῶν ἵππων συμμετέσχον αὐτῆς. οὕτω που τῷ τοῦ σώματος καὶ πόνῳ 5
καὶ κινδύνῳ μᾶλλον ἢ τῇ τῆς ψυχῆς συντάσει συνεῖναι εἵλοντο, ῥοπήν τινα τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἑκάτερος τῇ τῆς μάχης κοινωνίᾳ παρέξειν ἐλπίσαντες· ἢ εἴγε ἐκείνης ἁμάρτοιεν, συντελευτῆσαί γε αὐτοῖς ἠθέλησαν.

καὶ οἱ μὲν καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο· τοῖς δὲ δὴ στρα- 38
τοπέδοις πλεονεξία μὲν οὐδεμία οὐδετέροις ἐκ τούτου ἐγένετο, μακρῷ δὲ δὴ πλείων, ὡς ἐκείνους συγκινδυνεύοντάς σφισιν εἶδον, τοῦ τε σφετέρου θανάτου καταφρόνησις καὶ τοῦ τῶν ἐναντίων ὀλέθρου ἔφεσις ἀμφοτέροις ὁμοίως ἐνέπεσε. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἔφυγον τότε 2
γε οὐδέτεροι, ἀλλ' ἰσοπαλεῖς ταῖς γνώμαις ὄντες ἰσοκρατεῖς καὶ τοῖς σώμασιν ἐγίγνοντο· κἂν πάντες ἀπέθανον ἢ καὶ ὑπὸ τῆς νυκτὸς ἀγχώμαλοι διεκρίθησαν,

εἰ μὴ ὅ τε Βογούας ἔξωθέν που τῶν συνεστηκότων
ὢν ἐπὶ τὸ τοῦ Πομπηίου στρατόπεδον ὥρμησε, καὶ
ὁ Λαβιῆνος ὡς τοῦτο εἶδε, τήν τε τάξιν ἐξέλιπε καὶ
3 πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο. φεύγειν γὰρ αὐτὸν οἱ Πομ-
πηίειοι νομίσαντες ἠθύμησαν. καὶ ἔμαθον μέν που τὸ
ἀληθὲς ὕστερον, οὐ μέντοι καὶ ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς ἔτ'
ἠδυνήθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν οἱ δὲ ἐς τὸ τά-
φρευμα ἀποφυγόντες οὗτοί τε τοὺς προσμίξαντάς σφι-
σιν ἰσχυρῶς ἀπεμαχέσαντο, καὶ οὐ πρότερόν γε ἔπεσον
4 πρὶν ἀμφίβολοι γενέσθαι, καὶ ἐκεῖνοι τὸ τεῖχος ἐπὶ
πολὺ διέσωσαν, ὥστε μὴ πρότερον αὐτὸ ἁλῶναι πρὶν
πάντας σφᾶς ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς ἀπολέσθαι. τοσοῦτο
δ' οὖν τὸ σύνολον τῶν Ῥωμαίων πάθος ἑκατέρωθεν
ἐγένετο ὥστ' ἀπορήσαντας ὅπως τὴν πόλιν, μὴ καὶ
νυκτὸς ἐκδρῶσί τινες, ἀποτειχίσωσιν, αὐτὰ τὰ σώματα
τῶν νεκρῶν αὐτῇ περινῆσαι.

39 κρατήσας δὲ οὕτως ὁ Καῖσαρ καὶ τὴν Κόρδουβαν
εὐθὺς ἔλαβεν· ὅ τε γὰρ Σέξτος οἱ προεξεχώρησε,
καὶ οἱ ἐπιχώριοι, καίτοι τῶν δούλων ἀνθισταμένων
σφίσιν ἐπειδήπερ ἠλευθέρωντο, προσεχώρησαν αὐτῷ.
2 καὶ ὃς τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντας ἀπέσφαξε, τοὺς
δὲ λοιποὺς ἐξηργυρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς
τὴν Ἵσπαλιν ἔχοντας ἔδρασεν, οἳ τὸ μὲν πρῶτον ὡς
καὶ ἑκούσιοι φρουρὰν παρ' αὐτοῦ ἐσεδέξαντο, ἔπειτα
3 δὲ διαφθείραντες τοὺς ἐλθόντας ἐπολέμησαν. ἐπε-
στράτευσέ τε οὖν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀμελέστερον δῆθεν
προσεδρεύων ἐλπίδα σφίσιν ὡς καὶ διαφυγεῖν δυνη-
σομένοις παρέσχε. κἀκ τούτου περιορῶν δὴ τοὺς ἐκ
τοῦ τείχους ἐξιόντας ἐκείνους τε ἐλόχιζε καὶ ἀπώλλυε,
καὶ τὴν πόλιν οὕτως ἀνδρῶν κατὰ βραχὺ ἐρημωθεῖ-
4 σαν εἷλε. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Μοῦνδαν καὶ τἆλλα,
τὰ μὲν ἀκούσια σὺν πολλῷ φόνῳ, τὰ δὲ καὶ ἐθελού-

σια παρέλαβε καὶ ἠργυρολόγησεν, ὥστε μηδὲ τῶν τοῦ Ἡρακλέους ἀναθημάτων τῶν ἐν τοῖς Γαδείροις ἀνακειμένων φείσασθαι, χώρας τέ τινων ἀπετέμετο, καὶ ἑτέροις τὸν φόρον προσεπηύξησε. ταῦτα μὲν 5
τοὺς ἀντιπολεμήσαντάς οἱ ἔδρασε, τοῖς δὲ εὔνοιάν τινα αὐτοῦ σχοῦσιν ἔδωκε μὲν καὶ χωρία καὶ ἀτέλειαν, πολιτείαν τέ τισι, καὶ ἄλλοις ἀποίκοις τῶν Ῥωμαίων νομίζεσθαι, οὐ μὴν καὶ προῖκα αὐτὰ ἐχαρίσατο.

Καῖσαρ μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττε, Πομπήιος δὲ δια- 40
φυγών πως ἐν τῇ τροπῇ ἦλθε μὲν ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὡς καὶ τῷ ναυτικῷ τῷ ἐν τῇ Καρτηίᾳ ὁρμοῦντι χρησόμενος, εὑρὼν δὲ αὐτοὺς πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀποκεκλικότας ἐπέβη μὲν πλοίου τινός, προσδοκήσας ἐπ' αὐτοῦ διαδράσεσθαι, πληγεὶς δὲ ἐν τούτῳ καὶ 2
ἀθυμήσας τῇ τε γῇ αὖθις προσέσχε, κἀνταῦθα συνελθόντας τινὰς παραλαβὼν πρὸς τὴν μεσόγειαν ὥρμησε. καὶ αὐτός τε Καισεννίῳ Λέντωνι περιπεσὼν ἡττήθη, καὶ ἐς ὕλην τινὰ καταφυγὼν ἐφθάρη· καὶ ὁ Δίδιος ἀγνοῶν τε τοῦτο, καὶ πλανώμενος ὡς καὶ συμμίξων που αὐτῷ συνέτυχεν ἑτέροις τισὶ καὶ ἀπώλετο.

εἵλετο δ' ἂν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκεῖ που πρός τε τῶν 41
ἔτι ἀνθεστηκότων καὶ ἐν τῇ τοῦ πολέμου δόξῃ πεπτωκέναι μᾶλλον ἢ ὅπερ οὐκ ἐς μακρὰν ἔπαθεν, ἔν τε τῇ πατρίδι καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ πρὸς τῶν φιλτάτων σφαγῆναι. τοῦτον γὰρ τὸν πόλεμον τελευταῖον κα- 2
τώρθωσε καὶ ταύτην τὴν νίκην ἐσχάτην ἀνείλετο, καίπερ οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων καταπράξειν ἐλπίσας διά τε τἆλλα, καὶ οὐχ ἥκιστα ὅτι βλαστός τις ἐκ φοίνικος ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ ὄντος εὐθὺς ἐπὶ τῇ νίκῃ ἐξέφυ. καὶ οὐ λέγω μὲν 3
ὅτι οὐκ ἔφερέ ποι τοῦτο, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ γε ἔτι,

ἀλλὰ τῷ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ἐγγόνῳ τῷ Ὀκταουίῳ·
συνεστρατεύετό τε γὰρ αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν πόνων τῶν
τε κινδύνων αὐτοῦ ἐκλάμψειν ἔμελλεν. ἀγνοῶν δ'
οὖν τοῦτο, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ ἔτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλ-
πίζων, οὐδὲν μέτριον ἔπραττεν, ἀλλ' ὡς καὶ ἀθάνα-
42 τος ὢν ὑπερεφρόνησε. τά τε γὰρ ἐπινίκια, καίτοι
μηδενὸς ἀλλοτρίου κρατήσας, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτο
πλῆθος πολιτῶν ἀπολέσας, οὐ μόνον αὐτὸς ἔπεμψε,
πάντα τὸν δῆμον ἐν αὐτοῖς ὡς καὶ ἐπὶ κοινοῖς τισιν
ἀγαθοῖς αὖθις ἑστιάσας, ἀλλὰ καὶ τῷ Φαβίῳ τῷ τε
Κυΐντῳ, καίτοι ὑποστρατηγήσασιν αὐτῷ καὶ μηδὲν
2 ἰδίᾳ κατορθώσασι, διεορτάσαι ἐπέτρεψε. καὶ ἦν μέν
που γέλως ἐπί τε τούτῳ, καὶ ὅτι καὶ ξυλίναις ἀλλ'
οὐκ ἐλεφαντίναις ἔργων τέ τινων εἰκόσιν ἄλλοις τε
τοιούτοις πομπείοις ἐχρήσαντο· οὐ μὴν ἀλλ' ἐμφανέ-
στατα τριττά τε νικητήρια καὶ τριτταὶ πομπαὶ τῶν
Ῥωμαίων ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐποιήθησαν, καὶ προσέτι
3 καὶ ἱερομηνίαι ἐπὶ πεντήκοντα ἡμέρας ἤχθησαν. τά
τε παρίλια ἱπποδρομίᾳ ἀθανάτῳ, οὔτι γε καὶ διὰ
τὴν πόλιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἔκτιστο, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ
Καίσαρος νίκην, ὅτι ἡ ἀγγελία αὐτῆς τῇ προτεραίᾳ
πρὸς ἑσπέραν ἀφίκετο, ἐτιμήθη.

43 τοῦτο μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ἔδωκεν, αὐτὸς δὲ τήν τε
στολὴν τὴν ἐπινίκιον ἐν πάσαις ταῖς πανηγύρεσι
κατὰ δόγμα ἐνεδύετο, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ δαφνίνῳ
ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ὁμοίως ἐκοσμεῖτο. καὶ πρόφασιν
μὲν ἐποιεῖτο τούτου ὅτι ἀναφαλαντίας ἦν, παρεῖχε
δὲ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκείνου λόγον τινά, καὶ ὅτι τότε
2 ἔτι, καίπερ παρηβηκώς, ἐς κάλλος ἤσκει· τῇ τε γὰρ
ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐνηβρύνετο, καὶ τῇ ὑπο-
δέσει καὶ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθρο-
χρόῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ

γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον,
ἐχρῆτο. τό τε ὅλον τῇ τε Ἀφροδίτῃ πᾶς ἀνέκειτο, 3
καὶ πείθειν πάντας ἤθελεν ὅτι καὶ ἄνθος τι ὥρας
ἀπ' αὐτῆς ἔχοι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ γλύμμα αὐτῆς
ἔνοπλον ἐφόρει, καὶ σύνθημα αὐτὴν ἐν τοῖς πλείστοις
καὶ μεγίστοις κινδύνοις ἐποιεῖτο. τὸ δ' οὖν χαῦνον 4
τοῦ ζώματος αὐτοῦ ὁ μὲν Σύλλας ὑπετόπησεν, ὥστε
καὶ ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐθελῆσαι, τοῖς τε ἐξαιτησα-
μένοις εἰπεῖν ὅτι ἐγὼ μὲν χαριοῦμαι τοῦτον ὑμῖν,
ὑμεῖς μέντοι καὶ πάνυ τοῦτον τὸν κακῶς ζωννύμενον
φυλάττεσθε· ὁ δὲ δὴ Κικέρων οὐ συνενόησεν, ἀλλὰ 5
καὶ σφαλεὶς ἔφη ὅτι οὐκ ἄν ποτε προσεδόκησα τὸν
κακῶς οὕτω ζωννύμενον Πομπηίου κρατήσειν.

τοῦτο μὲν οὖν ἐν ἐκβολῇ τοῦ λόγου, ὥστε μηδένα
μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Καίσαρος λεγομένων ἀγνοῆσαι,
ἔγραψα· ἐπὶ δὲ δὴ τῇ νίκῃ ἐκεῖνά τε ὅσα εἶπον ἡ 44
γερουσία ἔγνω, καὶ προσέτι αὐτόν τε ἐλευθερωτὴν
καὶ ἐκάλουν καὶ ἐς τὰ γραμματεῖα ἀνέγραφον, καὶ
νεὼν ἐλευθερίας δημοσίᾳ ἐψηφίσαντο. τό τε τοῦ 2
αὐτοκράτορος ὄνομα οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον,
ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος πολλάκις ἐκ τῶν πολέ-
μων ἐπεκλήθησαν, οὐδ' ὡς οἵ τινα αὐτοτελῆ ἡγε-
μονίαν ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες ὠνομά-
ζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ
κράτος ἀεὶ ἔχουσι διδόμενον ἐκείνῳ τότε πρώτῳ τε
καὶ πρῶτον, ὥσπερ τι κύριον, προσέθεσαν. καὶ 3
τοσαύτῃ γε ὑπερβολῇ κολακείας ἐχρήσαντο ὥστε καὶ
τοὺς παῖδας τούς τε ἐγγόνους αὐτοῦ οὕτω καλεῖσθαι
ψηφίσασθαι, μήτε τέκνον τι αὐτοῦ ἔχοντος καὶ γέρον-
τος ἤδη ὄντος. ὅθενπερ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετὰ
ταῦτα αὐτοκράτορας ἡ ἐπίκλησις αὕτη, ὥσπερ τις
ἰδία τῆς ἀρχῆς αὐτῶν οὖσα καθάπερ καὶ ἡ τοῦ Καί-

4 σαρος, ἀφίκετο. οὐ μέντοι καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκ τούτου
κατελύθη, ἀλλ᾽ ἔστιν ἑκάτερον· καὶ διὰ τοῦτο καὶ
δεύτερον ἐπ᾽ αὐτῶν ἐπάγεται, ὅταν νίκην τινὰ τοι-
αύτην ἀνέλωνται. οἱ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο αὐτοκρά-
τορες ἅπαξ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ, ὥσπερ ταῖς ἄλλαις,
5 καὶ πρώτῃ γε χρῶνται· οἳ δ᾽ ἂν καὶ διὰ πολέμων
ἄξιόν τι αὐτῆς κατορθώσωσι, καὶ ἐκείνην τὴν ἀπὸ
τοῦ ἀρχαίου προσλαμβάνουσι, κἀκ τούτου καὶ δεύτε-
ρόν τις καὶ τρίτον πλεονάκις τε, ὁσάκις ἂν παράσχῃ
οἱ, αὐτοκράτωρ ἐπονομάζεται.
6 ταῦτά τε οὖν τότε τῷ Καίσαρι, καὶ οἰκίαν ὥστε
ἐν τῷ δημοσίῳ οἰκεῖν, ἱερομηνίαν τε ἐξαίρετον ὁσάκις
ἂν νίκη τέ τις συμβῇ καὶ θυσίαι ἐπ᾽ αὐτῇ γίγνων-
ται, καὶ μήτε συστρατεύσῃ τις μήθ᾽ ὅλως ἐπικοινω-
45 νήσῃ τῶν καταπραχθέντων, ἔδοσαν. οὐ μὴν ἀλλ᾽
ἐκεῖνα μὲν εἰ καὶ ὑπέρογκα ἔξω τε τοῦ καθεστηκότος
σφίσιν ἐδόκει εἶναι, οὔτι γε καὶ ἀδημοκράτητα ἦν·
ἕτερα δὲ δὴ τοιάδε ἐψηφίσαντο δι᾽ ὧν καὶ μόναρχον
αὐτὸν ἄντικρυς ἀπέδειξαν. τάς τε γὰρ ἀρχὰς αὐτῷ
καὶ τὰς τοῦ πλήθους ἀνέθεσαν, καὶ ὕπατον αὐτὸν
ἐπὶ δέκα ἔτη, ὥσπερ καὶ δικτάτωρα πρότερον, προ-
2 εχειρίσαντο· στρατιώτας τε μόνον ἔχειν καὶ τὰ δημόσια
χρήματα μόνον διοικεῖν ἐκέλευσαν, ὥστε μηδενὶ ἄλλῳ
μηδετέρῳ αὐτῶν, ὅτῳ μηδὲ ἐκεῖνος ἐπιτρέψειεν, ἐξεῖναι
χρῆσθαι. καὶ τότε μὲν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐλεφάντινον,
ὕστερον δὲ καὶ ἅρμα ὅλον ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μετὰ
3 τῶν θείων ἀγαλμάτων πέμπεσθαι ἔγνωσαν. ἄλλην
τέ τινα εἰκόνα ἐς τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν θεῷ ἀνικήτῳ
ἐπιγράψαντες, καὶ ἄλλην ἐς τὸ Καπιτώλιον παρὰ
4 τοὺς βασιλεύσαντάς ποτε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀνέθεσαν. καί
μοι θαυμάσαι τῆς συντυχίας ἐπέρχεται· ὀκτὼ γὰρ
ἅμα αὐτῶν, ἑπτὰ μὲν ἐκείνοις, ὀγδόης δὲ τῷ γε Βρούτῳ

τῷ τοὺς Ταρκυνίους καταλύσαντι, οὐσῶν παρὰ ταύτην τότε τὴν τοῦ Καίσαρος ἔστησαν, καὶ δῆτα καὶ ἐκ τούτου ὅτι μάλιστα ὁ Βροῦτος ὁ Μάρκος κινηθεὶς ἐπεβούλευσεν αὐτῷ.

ταῦτ' ἐπὶ νίκῃ, λέγω δὲ οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα 46
ἀξιόλογα εἶναί μοι ἔδοξεν, οὐκ ἐν μιᾷ γε ἡμέρᾳ, ἀλλ'
ὥς που καὶ ἔτυχεν, ἄλλο ἄλλῃ ἐκυρώθη· καί σφων
ὁ Καῖσαρ τοῖς μὲν χρῆσθαι ἤρξατο, τοῖς δὲ ἔμελλεν,
εἰ καὶ τὰ μάλιστά τινα αὐτῶν παρήκατο. τὴν δ' οὖν 2
ἀρχὴν τὴν ὕπατον παραχρῆμα μέν, καὶ πρὶν ἐς τὴν
πόλιν ἐσελθεῖν, ἀνέλαβεν, οὐ μέντοι καὶ διὰ τέλους
ἔσχεν, ἀλλ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενος ἀπεῖπέ τε αὐτὴν a. u.
καὶ τῷ Φαβίῳ τῷ Κυίντῳ τῷ τε Τρεβωνίῳ τῷ Γαΐῳ 709
ἐνεχείρισε. καὶ ἐπειδή γε ὁ Φάβιος τῇ τελευταίᾳ τῆς
ὑπατείας ἡμέρᾳ ἀπέθανεν, εὐθὺς ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον
πρὸς τὰς περιλοίπους ὥρας Γάιον Κανίνιον Ῥήβιλον
ἀνθείλετο. πρῶτον μὲν δὴ τότε τοῦτο παρὰ τὸ καθε- 3
στηκὸς ἐγένετο, τὸ μήτε ἐτησίαν μήτε ἐς πάντα τὸν
λοιπὸν χρόνον τοῦ ἔτους τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τὸν
αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ ζῶντά τινα αὐτῆς καὶ μὴ ἀναγ-
κασθέντα μήτε ἐκ τῶν πατρίων μήτε ἐξ ἐπηγορίας
τινὸς ἐκστῆναι, καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ἀντικαταστῆναι.
δεύτερον δὲ ὅτι ὁ Κανίνιος ἀπεδείχθη τε ἅμα ὕπατος 4
καὶ ὑπάτευσε καὶ ἐπαύσατο· ὅπερ καὶ ὁ Κικέρων
καὶ διασκώπτων τοσαύτῃ ἔφη τὸν ὕπατον καὶ ἀνδρείᾳ
καὶ φροντίδι ἐν τῇ ἀρχῇ κεχρῆσθαι ὥστε μηδὲ τὸ βρα-
χύτατον ἐν αὐτῇ κεκοιμῆσθαι. ἐκ δ' οὖν τοῦ χρόνου 5
ἐκείνου οὐκέτι οἱ αὐτοὶ διὰ παντὸς τοῦ ἔτους, πλὴν
ὀλίγων πάνυ γε, ὑπάτευσαν, ἀλλ' ὥς που καὶ ἔτυχον,
οἱ μὲν ἐπὶ πλείους οἱ δὲ ἐπ' ἐλάττους, οἱ μὲν μῆνας
οἱ δὲ ἡμέρας, ἐπεὶ νῦν γε οὐδεὶς οὔτε ἐπ' ἐνιαυτὸν
οὔτε ἐς πλείω διμήνου χρόνον ὡς πλήθει σὺν ἑτέρῳ

6 τινὶ ἄρχει. καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν διαφέρομεν ἀλλή-
λων, τὴν δὲ ἐξαρίθμησιν τῶν ἐτῶν οἱ κατὰ πρώτας
αὐτῶν ὑπατεύοντες καρποῦνται. καὶ ἐγὼ οὖν τῶν
μὲν ἄλλων τοὺς τοῖς πράγμασιν ἀναγκαίους ὀνομάσω,
πρὸς δὲ δὴ τὴν τῶν ἀεὶ πραττομένων δήλωσιν τοὺς
πρώτους ἄρξαντας, κἂν μηδὲν ἔργον ἐς αὐτὰ παρά-
σχωνται.

47 περὶ μὲν οὖν τοὺς ὑπάτους ταῦθ' οὕτως ἐγένετο·
οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ἄρχοντες λόγῳ μὲν ὑπό τε τοῦ πλήθους
καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου κατὰ τὰ πάτρια, τὴν γὰρ ἀπό-
δειξιν αὐτῶν ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐδέξατο, ἔργῳ δὲ ὑπ'
ἐκείνου κατέστησαν, καὶ ἔς γε τὰ ἔθνη ἀκληρωτὶ
2 ἐξεπέμφθησαν. ἀριθμὸν δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ὅσοιπερ καὶ
πρότερον, στρατηγοὶ δὲ τεσσαρεσκαίδεκα ταμίαι τε
τεσσαράκοντα ἀπεδείχθησαν. πολλοῖς γὰρ δὴ πολλὰ
ὑπεσχημένος οὐκ εἶχεν ὅπως σφᾶς ἄλλως ἀμείψεται,
3 καὶ διὰ τοῦτο ταῦτ' ἐποίει. καὶ προσέτι παμπληθεῖς
μὲν ἐπὶ τὴν γερουσίαν, μηδὲν διακρίνων μήτ' εἴ τις
στρατιώτης μήτ' εἴ τις ἀπελευθέρου παῖς ἦν, ἐσέγρα-
ψεν, ὥστε καὶ ἐνακοσίους τὸ κεφάλαιον αὐτῶν γενέ-
σθαι, πολλοὺς δὲ καὶ ἐς τοὺς εὐπατρίδας τούς τε
4 ὑπατευκότας ἢ καὶ ἀρχήν τινα ἄρξαντας ἐγκατέλεξεν.
εὐθυνομένους τε ἐπὶ δώροις τινὰς καὶ ἐξελεγχομένους
γε ἀπέλυσεν, ὥστε καὶ αἰτίαν δωροδοκίας ἔχειν.
προσσυνελάβετο γὰρ τοῦ λόγου τούτου ὅτι καὶ τοὺς
χώρους τοὺς δημοσίους, οὐχ ὅτι τοὺς βεβήλους ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἱερούς, πάντας τε ... πρατήριον, καὶ ἀπε-
5 κήρυξε τοὺς πλείονας. συχνὰ δ' οὖν ὅμως καὶ ἐν
ἀργυρίῳ τῇ τε πράσει τῶν χωρίων ἔστιν οἷς ἔνειμε·
καὶ Λουκίῳ τινὶ Βασσίλλῳ ἡγεμονίαν μὲν ἔθνους
οὐδεμίαν καίτοι στρατηγοῦντι ἐπέτρεψε, χρήματα δὲ
ἀντ' αὐτῆς πάμπολλα ἐχαρίσατο, ὥστε καὶ ἐπιβόητον

αὐτὸν ἔν τε τούτῳ γενέσθαι, καὶ ὅτι προπηλακισθεὶς
ἐν τῇ στρατηγίᾳ ὑπ' αὐτοῦ ἀπεκαρτέρησε. ταῦτα 6
δὴ πάντα τοῖς μὲν λαμβάνουσί τι ἢ καὶ προσδοκῶσι
λήψεσθαι ἀρεστὰ ἐγίγνετο, μηδὲν τοῦ κοινοῦ προτι-
μῶσι πρὸς τὸ ἀεὶ δι' αὐτῶν αὔξεσθαι· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
πάντες δεινῶς ἔφερον, καὶ πολλά γε ἐλογοποίουν
πρός τε ἀλλήλους, καὶ ὅσοις γε ἀσφάλειά τις ἦν, παρ-
ρησιαζόμενοι, καὶ βιβλία δὲ ἀνώνυμα ἐκτιθέντες.

ἐν δ' οὖν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐκεῖνά τε ἐπράχθη, καὶ 48
ἐπὶ τῆς διοικήσεως δύο τῶν πολιανομούντων, ἐπειδὴ
ταμίας οὐδεὶς προεκεχειροτόνητο, ἐγένοντο. ὥσπερ
γάρ ποτε πρότερον, καὶ τότε ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τῇ τοῦ
Καίσαρος οἱ πολιανόμοι πάντα τὰ ἐν τῷ ἄστει πράγ-
ματα μετὰ τοῦ Λεπίδου ἱππαρχοῦντος ἔσχον· καὶ 2
αἰτιαθέντες γε ὅτι καὶ ῥαβδούχοις καὶ τῇ ἐσθῆτι τῷ
τε δίφρῳ τοῖς ἀρχικοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ ἵππαρχος, ἐκέ-
χρηντο, ἀφείθησαν, νόμον τινὰ προβαλλόμενοι δι'
οὗ πᾶσι τοῖς παρὰ δικτάτωρος ἀρχήν τινα λαβοῦσι
χρῆσθαι αὐτοῖς ἐδίδοτο. τὸ δ' οὖν κατὰ τὴν διοί- 3
κησιν, ἐξ ἐκείνου δι' ἅπερ εἶπον παρατραπέν, οὐκέτι
τοῖς ταμίαις ἀεὶ ἐπετράπη, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῖς
ἐστρατηγηκόσι προσετάχθη. τούς τε οὖν θησαυροὺς
τοὺς δημοσίους δύο τότε τῶν πολιανομούντων διῴ-
κησαν, καὶ τὰ Ἀπολλώνεια ὁ ἕτερος αὐτῶν τῇ τοῦ
Καίσαρος παρασκευῇ ἐπετέλεσε. καὶ οἱ ἀγορανόμοι 4
οἱ ἐκ τοῦ πλήθους τὰ Μεγαλήσια κατὰ δόγμα ἐποί-
ησαν. πολίαρχός τέ τις ἐν ταῖς ἀνοχαῖς καταστὰς
ἕτερον αὐτὸς τῆς ὑστεραίας ἀνθείλετο, καὶ ἐκεῖνος
ἄλλον· ὃ μήτε πρότερον μήθ' ὕστερόν ποτε ἐγένετο.

ταῦτα μὲν τότε ἐπράχθη· τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει, 49
ἐν ᾧ ὁ Καῖσαρ ἐδικτατώρευσέ τε ἅμα τὸ πέμπτον, a. u. 710
ἵππαρχον τὸν Λέπιδον προσλαβών, καὶ ὑπάτευσε τὸ

πέμπτον, συνάρχοντα τὸν Ἀντώνιον προσελόμενος,
στρατηγοί τε ἑκκαίδεκα ἦρξαν, καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ
πολλὰ ἔτη ... καὶ τὸ βῆμα ἐν μέσῳ που πρότερον τῆς
ἀγορᾶς ὂν ἐς τὸν νῦν τόπον ἀνεχωρίσθη, καὶ αὐτῷ
2 ἡ τοῦ Σύλλου τοῦ τε Πομπηίου εἰκὼν ἀπεδόθη. καὶ
ἐπί τε τούτῳ εὔκλειαν ὁ Καῖσαρ ἔσχε, καὶ ὅτι τῷ
Ἀντωνίῳ καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ
ἐπιγραφῆς παρεχώρησε. θέατρόν τέ τι κατὰ τὸν
Πομπήιον οἰκοδομῆσαι ἐθελήσας προκατεβάλετο μέν,
οὐκ ἐξετέλεσε δέ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ Αὔγουστος μετὰ
ταῦτα ἐκποιήσας ἀπὸ Μάρκου Μαρκέλλου τοῦ ἀδελφι-
3 δοῦ ἐπωνόμασε· τὰς δὲ οἰκίας τούς τε ναοὺς τοὺς ἐν τῷ
χωρίῳ ἐκείνῳ ὄντας ὁ Καῖσαρ καθελὼν αἰτίαν ἔλαβεν,
ὅτι τε τὰ ἀγάλματα, ξύλινα πλὴν ὀλίγων ὄντα, κατέ-
καυσε, καὶ θησαυροὺς χρημάτων συχνοὺς εὑρὼν
πάντας αὐτὸς ἐσφετερίσατο.

50 ταῦτά τε ἐποίει καὶ νόμους ἐσέφερε τό τε πωμή-
ριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. καὶ ἐν μὲν τούτοις ἄλλοις
τέ τισιν ὅμοια τῷ Σύλλᾳ πρᾶξαι ἔδοξεν· ἐκ δὲ τοῦ
τοῖς τε περιλειφθεῖσι τῶν ἀντιπολεμησάντων οἵ τάς
τε αἰτίας ἀφεῖναι καὶ ἄδειαν ἐπί τε τῇ ἴσῃ καὶ ἐπὶ
2 τῇ ὁμοίᾳ δοῦναι, καὶ ἐκείνων τε τὰς ἀρχὰς προαγα-
γεῖν καὶ ταῖς γυναιξὶ τῶν ἀπολωλότων τὰς προῖκας
ἀποδοῦναι, τοῖς τε παισὶν αὐτῶν μέρη τῶν οὐσιῶν
χαρίσασθαι, τήν τε τοῦ Σύλλου μιαιφονίαν μεγάλως
ἤλεγξε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ χρηστότητι ἰσχυρῶς εὐδοκίμησε, καίτοι χαλεπὸν
ὂν ὡς πλήθει τὸν αὐτὸν καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ
3 διαπρέψαι. τούτοις τε οὖν ἐσεμνύνετο, καὶ ὅτι καὶ
τὴν Καρχηδόνα τήν τε Κόρινθον ἀνέστησε. πολλὰς
μὲν γὰρ καὶ ἄλλας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἔξω πόλεις τὰς
μὲν ἀνῳκοδόμησε, τὰς δὲ καὶ ἐκ καινῆς κατεστήσατο·

ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλοις τισὶν ἐπέπρακτο, τὴν δὲ 4
δὴ Κόρινθον τήν τε Καρχηδόνα, πόλεις ἀρχαίας λαμ-
πρὰς ἐπισήμους ἀπολωλυίας, ἣ μὲν ἀποικίας Ῥωμαίων
ἐνόμισεν, ἀπῴκισεν, ἣ δὲ τοῖς ἀρχαίοις ὀνόμασιν
ἐτίμησεν, ἀπέδωκε τῇ μνήμῃ τῶν ἐνοικησάντων ποτὲ 5
αὐτάς, μηδὲν διὰ τὴν ἐκείνων ἔχθραν τοῖς μηδέν
σφας ἀδικήσασι μνησικακήσας.

καὶ αἱ μέν, ὥσπερ ἅμα πρότερον καθῃρέθησαν,
οὕτω καὶ τότε ἅμα ἀνεβιώσκοντο καὶ ἔμελλον καὶ
αὖθις ἀνθήσειν· πράττοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ἐπιθυ- 51
μία τε πᾶσι τοῖς Ῥωμαίοις ὁμοίως ἐσῆλθε τιμωρῆσαι
τῷ τε Κράσσῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ φθαρεῖσι, καὶ
ἐλπὶς τότε, εἴπερ ποτέ, τοὺς Πάρθους καταστρέψα-
σθαι. τόν τε οὖν πόλεμον τῷ Καίσαρι ὁμοθυμαδὸν
ἐψηφίσαντο, καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ πολλὴν ἐποι-
οῦντο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὅπως ἐκεῖνός τε πλείοσιν 2
ὑπηρέταις χρῆσθαι ἔχῃ, καὶ ἡ πόλις μήτ' ἄνευ ἀρχόν-
των ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ γένηται μήτ' αὖ καθ'
ἑαυτὴν αἱρουμένη τινὰς στασιάσῃ, διενοοῦντο μὲν
καὶ ἐς τρία ἔτη αὐτοὺς προκαταστῆσαι, τοσούτου γὰρ
χρόνου πρὸς τὴν στρατείαν χρῄζειν ἐδόκουν, οὐ μέν-
τοι καὶ πάντας προαπέδειξαν. ᾑρεῖτο γὰρ τῷ μὲν 3
λόγῳ τοὺς ἡμίσεις ὁ Καῖσαρ, ἐν νόμῳ τινὶ τοῦτο
ποιησάμενος, ἔργῳ δὲ πάντας. καὶ ἐς μὲν τὸ πρῶτον
ἔτος ταμίαι τεσσαράκοντα προεχειρίσθησαν ὥσπερ
καὶ πρότερον, καὶ ἀγορανόμοι τότε πρῶτον δύο μὲν
καὶ ἐξ εὐπατριδῶν, τέσσαρες δὲ ἐκ τοῦ πλήθους, ὧν
οἱ δύο τὴν ἀπὸ τῆς Δήμητρος ἐπίκλησιν φέρουσιν,
ὅπερ που καὶ ἐς τόδε ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν ἐμμε-
μένηκε. στρατηγοὶ δὲ ἀπεδείχθησαν μὲν ἑκκαίδεκα· 4
ἀλλ' οὐ τοῦτο γράφω, καὶ γὰρ πρόσθεν ἐγεγόνεσαν,
ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ Πούπλιος ὁ Οὐεντίδιος ἐν αὐτοῖς

ῃρέθη. οὗτος γὰρ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἐκ τοῦ Πικήνου,
ὥσπερ εἴρηταί μοι, ἦν, ἀντιπολεμήσας δὲ Ῥωμαίοις
5 ὅτε οἱ σύμμαχοί σφισιν ἐπολεμώθησαν, ἥλω τε ὑπὸ
τοῦ Πομπηίου τοῦ Στράβωνος καὶ ἐν τοῖς νικητη-
ρίοις αὐτοῦ δεδεμένος ἐπόμπευσε, καὶ μετὰ τοῦτο
ἀφεθεὶς ἔς τε τὸ συνέδριον χρόνῳ ὕστερον ἐνεγράφη
καὶ στρατηγὸς τότε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπεδείχθη,
καὶ ἐς τοσοῦτόν γε προϊὼν ἐπηυξήθη ὥστε καὶ τοὺς
6 Πάρθους νικῆσαι καὶ ἐπινίκια αὐτῶν πέμψαι. οἱ
μὲν οὖν τῷ πρώτῳ μετ' ἐκεῖνο ἔτει ἄρξοντες πάντες
προκατέστησαν, ἐς δὲ δὴ τὸ δεύτερον οἵ τε ὕπατοι
καὶ οἱ δήμαρχοι μόνοι· τοσοῦτον ἐδέησε καὶ ἐς τὸ
7 τρίτον τινὰ ἀποδειχθῆναι. καὶ ἔμελλε καὶ αὐτὸς
δικτάτωρ ἐν ἀμφοτέροις αὐτοῖς ἄρξειν, τούς τε ἱπ-
παρχήσοντας ἄλλον τέ τινα καὶ τὸν Ὀκταούιον, καί-
8 περ μειράκιον ἔτι καὶ τότε ὄντα, προεχειρίσατο. ἔς
τε τὸ παρόν, ἐν ᾧ ταῦτ' ἐγίγνετο, ὕπατόν τε ἀνθ'
ἑαυτοῦ τὸν Δολοβέλλαν ἀντικατέστησε, καίτοι τοῦ
Ἀντωνίου πάντα τὸν ἐνιαυτὸν μέλλοντος ἄρξειν· καὶ
τῷ Λεπίδῳ τήν τε Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα καὶ
τὴν Ἰβηρίαν τὴν πλησιόχωρον προστάξας, δύο ἀντ'
αὐτῶν ἑτέρους, ἰδίᾳ γε ἑκάτερον, ἱππαρχῆσαι ἐποίησε.
9 πολλοῖς γὰρ εὐεργεσίας ὀφείλων διά τε τῶν τοιούτων
αὐτὰς καὶ διὰ τῶν ἱερωσυνῶν ἀπεδίδου, ἔς τε τοὺς
πεντεκαίδεκα ἕνα καὶ ἐς τοὺς ἑπτὰ αὖ καλουμένους
τρεῖς ἑτέρους προσαποδείξας.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΔ.

Ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ ταῦθ᾽ οὕτως ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς
Πάρθους στρατεύσων ἔπραξεν, οἶστρος δέ τισιν ἀλι-
τηριώδης φθόνῳ τε τοῦ προήκοντος καὶ μίσει τοῦ
προτετιμημένου σφῶν προσπεσὼν ἐκεῖνόν τε ἀνόμως
ἀπέκτεινε, καινὸν ἀνοσίου δόξης ὄνομα προσλαβών,
καὶ τὰ ψηφισθέντα διεσκέδασε, στάσεις τε αὖθις ἐξ 2
ὁμονοίας καὶ πολέμους ἐμφυλίους τοῖς Ῥωμαίοις πα-
ρεσκεύασεν· ἔλεγον μὲν γὰρ καθαιρέται τε τοῦ Καί-
σαρος καὶ ἐλευθερωταὶ τοῦ δήμου γεγονέναι, τὸ δὲ
ἀληθὲς ἐκείνῳ τε ἀσεβῶς ἐπεβούλευσαν καὶ τὴν
πόλιν ὀρθῶς ἤδη πολιτευομένην ἐστασίασαν. δημο- 2
κρατία γὰρ ὄνομα μὲν εὔσχημον ἔχει καί τινα
καὶ ἰσομοιρίαν πᾶσιν ἐκ τῆς ἰσονομίας φέρειν δοκεῖ,
ἐν δὲ δὴ τοῖς ἔργοις ἐλέγχεται μηδὲν ὁμολογοῦσα
τῷ προσρήματι· καὶ τοὐναντίον ἡ μοναρχία δυσ-
χερὲς μὲν ἀκοῦσαι, χρησιμώτατον δὲ ἐμπολιτεύσα-
σθαι ἐστι. ῥᾷόν τε γὰρ ἕνα τινὰ χρηστὸν ἢ
πολλοὺς εὑρεῖν· ἄν τε καὶ τοῦτο χαλεπόν τισιν 2
εἶναι δοκῇ, πᾶσα ἀνάγκη ἐκεῖνό γε ἀδύνατον ὁμο-
λογηθῆναι εἶναι· οὐ γὰρ προσήκει τοῖς πολλοῖς ἀρε-
τὴν κτᾶσθαι. εἰ δ᾽ οὖν καὶ φαῦλός τις αὐταρχήσειεν,
ἀλλὰ τοῦ γε πλήθους τῶν ὁμοίων αἱρετώτερός ἐστιν,
ὥσπερ που καὶ τὰ ἔργα τά τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ
τῶν βαρβάρων, τῶν τε Ῥωμαίων αὐτῶν, τεκμηριοῖ.

3 τά τε γὰρ ἀμείνω πολὺ μείζω καὶ πλείω καὶ πόλεσι καὶ
ἰδιώταις ἐκ βασιλέων ἢ δήμων ἀεί ποτε ἐγένετο, καὶ τὰ
χείρω δυσχερέστερα ἐν ταῖς μοναρχίαις ἢ ταῖς ὀχλο-
κρατίαις συμβαίνει. εἰ γάρ που καὶ δημοκρατία τις
ἤνθησεν, ἀλλ' ἔν γε βραχεῖ χρόνῳ ἤκμασε, μέχρις οὗ
μήτε μέγεθος μήτε ἰσχὺν ἔσχον, ὥστε ἢ ὕβρεις σφίσιν
4 ἐξ εὐπραγίας ἢ φθόνους ἐκ φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι. πό-
λιν δὲ αὐτὴν τηλικαύτην οὖσαν καὶ τοῦ τε καλλίστου
τοῦ τε πλείστου τῆς ἐμφανοῦς οἰκουμένης ἄρχουσαν,
καὶ πολλὰ μὲν ἀνθρώπων ἤθη καὶ διάφορα κεκτη-
μένην, πολλοὺς δὲ καὶ μεγάλους πλούτους ἔχουσαν,
ταῖς τε πράξεσι καὶ ταῖς τύχαις παντοδαπαῖς καὶ
ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ χρωμένην, ἀδύνατον μὲν ἐν δημο-
κρατίᾳ σωφρονῆσαι, ἀδυνατώτερον δὲ μὴ σωφρονοῦ-
5 σαν ὁμονοῆσαι. ὥστ' εἴπερ ταῦτα οὕτως ὅ τε Βροῦτος
ὁ Μάρκος καὶ ὁ Κάσσιος ὁ Γάιος ἐξελογίσαντο, οὐκ
ἄν ποτε τόν τε προστάτην καὶ τὸν κηδεμόνα αὐτῆς
ἀπέκτειναν, οὐδ' ἂν μυρίων αἴτιοι κακῶν καὶ ἑαυτοῖς
καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τότε ἀνθρώποις ἐγένοντο.

3 ἔσχε δὲ ὧδε, καὶ αἰτίαν τήνδε ὁ θάνατος αὐτοῦ
ἔλαβεν· οὐ γὰρ δὴ καὶ ἀναίτιον πάντῃ τὸ ἐπίφθονον
ἐκτήσατο, πλὴν καθ' ὅσον αὐτοὶ οἱ βουλευταὶ ταῖς
τε καινότησι καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν ἐξάραν-
τές τε αὐτὸν καὶ φυσήσαντες ἔπειτα ἐπ' αὐταῖς ἐκεί-
ναις καὶ ἐμέμφοντο καὶ διέβαλλον ὡς ἡδέως τέ σφας
2 λαμβάνοντα καὶ ὀγκηρότερον ἀπ' αὐτῶν ζῶντα. ἔστι
μὲν γὰρ ὅ,τι καὶ ὁ Καῖσαρ ἥμαρτε, δεξάμενός τέ τινα
τῶν ψηφισθέντων οἱ καὶ πιστεύσας ὄντως αὐτῶν
ἀξιοῦσθαι, πλεῖστον δὲ ὅμως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀρξά-
μενοι τιμᾶν αὐτὸν ὡς καὶ ἄξιον, προήγαγον ἐς
3 αἰτίαν οἷς ἐψηφίζοντο. οὔτε γὰρ διωθεῖσθαι πάντα
αὐτὰ ἐτόλμα, μὴ καὶ ὑπερφρονεῖν νομισθείη, οὔτ'

αὖ λαμβάνων ἀσφαλὴς εἶναι ἠδύνατο· τὸ γὰρ ὑπερ-
βάλλον τῶν τε τιμῶν καὶ τῶν ἐπαίνων χαυνοτέρους
πως καὶ τοὺς πάνυ σώφρονας, ἄλλως τε κἂν ἀληθῶς
γίγνεσθαι δοκῶσι, ποιεῖ. ἐγένετο δὲ τὰ δοθέντα 4
αὐτῷ μετ' ἐκεῖνα ὅσα εἴρηται τοσάδε καὶ τοιάδε·
καθ' ἓν γάρ, εἰ καὶ μὴ πάντα ἅμα μήτε ἐσηνέχθη
μήτε ἐκυρώθη, λελέξεται. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα φαί- 2
νεσθαί τε αὐτὸν ἀεὶ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τὴν στο-
λὴν τὴν ἐπινίκιον ἐνδεδυκότα, καὶ καθέξεσθαι ἐπὶ
τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου πανταχῇ πλὴν ἐν ταῖς πανηγύ-
ρεσιν, ἐψηφίσαντο· τότε γὰρ ἐπί τε τοῦ δημαρχικοῦ
βάθρου καὶ μετὰ τῶν ἀεὶ δημαρχούντων θεᾶσθαι
ἔλαβε. σκῦλά τέ τινα ὀπῖμα ἐς τὸν τοῦ Διὸς τοῦ 3
Φερετρίου νεὼν ἀναθεῖναί οἱ ὥσπερ τινὰ πολέμιον
στρατηγὸν αὐτοχειρίᾳ πεφονευκότι, καὶ τοῖς ῥαβδού-
χοις δαφνηφοροῦσιν ἀεὶ χρῆσθαι, μετά τε τὰς ἀνοχὰς
τὰς Λατίνας ἐπὶ κέλητος ἐς τὴν πόλιν ἐκ τοῦ Ἀλβα-
νοῦ ἐσελαύνειν ἔδοσαν. πρός τε τούτοις τοιούτοις οὖσι 4
πατέρα τε αὐτὸν τῆς πατρίδος ἐπωνόμασαν καὶ ἐς τὰ
νομίσματα ἐνεχάραξαν, τά τε γενέθλια αὐτοῦ δημοσίᾳ
θύειν ἐψηφίσαντο, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι τοῖς τε ναοῖς τοῖς
ἐν τῇ Ῥώμῃ πᾶσιν ἀνδριάντα τινὰ αὐτοῦ εἶναι ἐκέ-
λευσαν, καὶ ἐπί γε τοῦ βήματος δύο, τὸν μὲν ὡς τοὺς 5
πολίτας σεσωκότος, τὸν δὲ ὡς τὴν πόλιν ἐκ πολιορ-
κίας ἐξῃρημένου, μετὰ τῶν στεφάνων τῶν ἐπὶ τοῖς
τοιούτοις νενομισμένων ἱδρύσαντο. νεών τε Ὁμο-
νοίας καινῆς, ὡς καὶ δι' αὐτοῦ εἰρηνοῦντες, οἰκοδο-
μῆσαι, καὶ πανήγυριν αὐτῇ ἐτησίαν ἄγειν ἔγνωσαν.
ὡς δὲ ταῦτα ἐδέξατο, τά τε ἕλη οἱ τὰ Πομπτῖνα 5
χῶσαι καὶ τὸν ἰσθμὸν τὸν τῆς Πελοποννήσου διο-
ρύξαι βουλευτήριόν τέ τι καινὸν ποιῆσαι προσέταξαν,
ἐπειδὴ τὸ Ὁστίλιον καίπερ ἀνοικοδομηθὲν καθῃρέθη,

2 πρόφασιν μὲν τοῦ ναὸν Εὐτυχίας ἐνταῦθα οἰκοδομηθῆναι, ὃν καὶ ὁ Λέπιδος ἱππαρχήσας ἐξεποίησεν, ἔργῳ δὲ ὅπως μήτε ἐν ἐκείνῳ τὸ τοῦ Σύλλου ὄνομα σώζοιτο καὶ ἕτερον ἐκ καινῆς κατασκευασθὲν Ἰούλιον ὀνομασθείη, ὥσπερ που καὶ τόν τε μῆνα ἐν ᾧ ἐγεγένητο Ἰούλιον κἀκ τῶν φυλῶν μίαν τὴν κλήρῳ λα-
3 χοῦσαν Ἰουλίαν ἐπεκάλεσαν. καὶ αὐτὸν μὲν τιμητὴν καὶ μόνον καὶ διὰ βίου εἶναι, τά τε τοῖς δημάρχοις δεδομένα καρποῦσθαι, ὅπως, ἄν τις ἢ ἔργῳ ἢ καὶ λόγῳ αὐτὸν ὑβρίσῃ, ἱερός τε ᾖ καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται, τὸν δὲ δὴ υἱόν, ἄν τινα γεννήσῃ ἢ καὶ ἐσποιήσηται,
6 ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἐψηφίσαντο. ὡς δὲ καὶ τούτοις ἔχαιρε, δίφρος τέ οἱ ἐπίχρυσος, καὶ στολὴ ᾗ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐκέχρηντο, φρουρά τε ἐκ τῶν ἱππέων καὶ ἐκ τῶν βουλευτῶν ἐδόθη· καὶ προσέτι καὶ εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίᾳ κατ᾽ ἔτος ἕκαστον, τήν τε τύχην αὐτοῦ ὀμνύναι, καὶ τὰ πραχθησόμενα αὐτῷ πάντα κύρια ἕξειν ἐνόμισαν. κἀκ τούτου καὶ πενταετηρίδα
2 οἱ ὡς ἥρωι, ἱεροποιούς τε ἐς τὰς τοῦ Πανὸς γυμνοπαιδίας, τρίτην τινὰ ἑταιρίαν ἣν Ἰουλίαν ὠνόμασαν, κἀν ταῖς ὁπλομαχίαις μίαν τινὰ ἀεὶ ἡμέραν καὶ ἐν τῇ
3 Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ ἀνέθεσαν. καὶ ἐπειδὴ καὶ τούτοις ἠρέσκετο, οὕτω δὴ ἐς τὰ θέατρα τόν τε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον καὶ διάχρυσον, ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν, ἐσκομίζεσθαι κἀν ταῖς ἱπποδρομίαις ὀχὸν ἐσάγεσθαι
4 ἐψηφίσαντο. καὶ τέλος Δία τε αὐτὸν ἄντικρυς Ἰούλιον προσηγόρευσαν, καὶ ναὸν αὐτῷ τῇ τ᾽ ἐπιεικείᾳ αὐτοῦ τεμενισθῆναι ἔγνωσαν, ἱερέα σφίσι τὸν Ἀντώνιον ὥσπερ τινὰ Διάλιον προχειρισάμενοι.

7 καὶ ἅ γε μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέφηνεν, ἅμα τε ταῦτα ἐψηφίζοντο καὶ τάφον αὐτῷ ἐντὸς τοῦ

πωμηρίου ποιήσασθαι ἔδοσαν· τά τε δόγματα τὰ
περὶ τούτων γιγνόμενα ἐς μὲν στήλας ἀργυρᾶς χρυ-
σοῖς γράμμασιν ἐνέγραψαν, ὑπὸ δὲ δὴ τοὺς πόδας
τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου ὑπέθεσαν, δηλοῦντές οἱ
καὶ μάλα ἐναργῶς ὅτι ἄνθρωπος εἴη. ἤρξαντο μὲν 2
γὰρ τιμᾶν αὐτὸν ὡς καὶ μετριάσοντα· προχωροῦντες
δέ, ἐπειδὴ χαίροντα τοῖς ψηφιζομένοις ἑώρων, πλὴν
γὰρ ὀλίγων τινῶν πάντα αὐτὰ ἐδέξατο, ἀεί τι μεῖζον
ἄλλος ἄλλο καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐσέφερον, οἱ μὲν ὑπερκο-
λακεύοντες αὐτὸν οἱ δὲ καὶ διασκώπτοντες. ἀμέλει 3
καὶ γυναιξὶν ὅσαις ἂν ἐθελήσῃ συνεῖναί οἱ ἐτόλμη-
σάν τινες ἐπιτρέψαι, ὅτι πολλαῖς καὶ τότε ἔτι, καίπερ
πεντηκοντούτης ὤν, ἐχρῆτο. ἕτεροι δέ, καὶ οἵ γε
πλείους, ἔς τε τὸ ἐπίφθονον καὶ ἐς τὸ νεμεσητὸν
προάγειν αὐτὸν ὅτι τάχιστα βουλόμενοι τοῦτ᾽ ἐποίουν,
ἵνα θᾶσσον ἀπόληται. ὅπερ που ἐγένετο, καίτοι τοῦ 4
Καίσαρος καὶ δι᾽ αὐτὰ ταῦτα θαρσήσαντος ὡς οὐκ
ἄν ποτε οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἐκείνων τοιαῦτά γε ψηφιζομένων
οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς δι᾽ αὐτοὺς ἐπιβουλευθησομέ-
νου, κἀκ τούτου οὐδὲ σωματοφύλαξιν ἔτι χρησαμένου·
τῷ γὰρ δὴ λόγῳ τὸ πρός τε τῶν βουλευτῶν καὶ πρὸς
τῶν ἱππέων τηρεῖσθαι προέμενος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ
πρὶν φρουρὰν προσκατέλυσεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν μιᾷ 8
ποτε ἡμέρᾳ τά τε πλείω καὶ τὰ μείζω σφῶν ψηφισά-
μενοι, πλὴν γὰρ τοῦ Κασσίου καί τινωυ ἄλλων, οἳ
περιβόητοι ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο, οὐ μέντοι καὶ ἔπαθόν
τι, ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐπιείκεια αὐτοῦ διεφά-
νη, τοῖς γε ἄλλοις ὁμοθυμαδὸν ἐγνώσθη, προσῆλθον
αὐτῷ ἐν τῷ τοῦ Ἀφροδισίου προνάῳ καθημένῳ ὡς
καὶ πάντες ἅμα τὰ δεδογμένα σφίσιν ἀπαγγελοῦντες,
ἀπόντος γὰρ αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀναγ- 2
καστοὶ ἀλλ᾽ ἐθελονταὶ αὐτὰ ποιεῖν, ἐχρημάτιζον,

καθήμενός σφας, εἴτ' οὖν θεοβλαβείᾳ τινὶ εἴτε καὶ
περιχαρείᾳ, προσεδέξατο, καὶ ὀργὴν ἐκ τούτου πᾶσιν,
οὐχ ὅτι τοῖς βουλευταῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, τοσαύ-
την ἐνέβαλεν ὥστ' ἐν τοῖς μάλιστα πρόφασιν τῆς
3 ἐπιβουλῆς τοῖς ἀποκτείνασιν αὐτὸν παρασχεῖν. ἔλεγον
μὲν γάρ ἀπολογούμενοί τινες ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ ταῦτα
ὅτι τῆς τε κοιλίας ἀκρατὴς ὑπὸ διαρροίας ἐγεγόνει,
καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ ἐξιδίσῃ, κατέμεινεν· οὐ μέντοι
καὶ πείθειν τοὺς πολλοὺς ἐδύναντο διὰ τὸ μετ' οὐ
πολὺ ἐξεγερθέντα αὐτὸν αὐτοποδίᾳ οἴκαδε κομισθῆ-
4 ναι, ἀλλ' ὑπετόπουν τε αὐτὸν ὑπεραυχεῖν, καὶ δὴ
ἐμίσουν ὡς ὑπερήφανον ὃν αὐτοὶ ταῖς ὑπερβολαῖς
τῶν τιμῶν ὑπέρφρονα ἐπεποιήκεσαν. τούτου δὲ
τοιούτου γενομένου προσεπηύξησε τὴν ὑποψίαν ὅτι
καὶ δικτάτωρ διὰ βίου μετὰ ταῦτα ἀποδειχθεὶς
ἠνέσχετο.

9 ἐνταῦθα οὖν αὐτοῦ ὄντος οὐδὲν ἔτι ἐνδοιαστῶς
οἱ ἐπιβουλεύοντές οἱ ἔπραττον, ἀλλ' ὅπως δὴ καὶ τοῖς
πάνυ φίλοις ἐν μίσει γένηται, ἄλλα τε ἐπὶ διαβολῇ
αὐτοῦ ἐποίουν καὶ τέλος βασιλέα αὐτὸν προσηγόρευον,
καὶ πολὺ τοῦτο τοὔνομα καὶ κατὰ σφᾶς διεθρύλουν.
2 ἐπειδή τε ἐξίστατο μὲν αὐτὸ καὶ ἐπετίμα πῃ τοῖς
οὕτως αὐτὸν ἐπικαλοῦσιν, οὐ μέντοι καὶ ἔπραξέ τι δι'
οὗ ἂν ἄχθεσθαι τῷ προσρήματι ὡς ἀληθῶς ἐπιστεύ-
θη, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος ἑστῶσαν
3 διαδήματι λάθρᾳ ἀνέδησαν. καὶ αὐτὸ Γαΐου τε Ἐπι-
δίου Μαρύλλου καὶ Λουκίου Καισητίου Φλαουίου
δημάρχων καθελόντων ἰσχυρῶς ἐχαλέπηνε, καίτοι
μήτε τι ὑβριστικὸν αὐτῶν εἰπόντων, καὶ προσέτι καὶ
ἐπαινεσάντων αὐτὸν ἐν τῷ πλήθει ὡς μηδενὸς τοι-
ούτου δεόμενον. καὶ τότε μὲν καίπερ ἀσχάλλων ἡσύ-
10 χασεν· ὡς μέντοι μετὰ τοῦτο ἐσιππεύοντα αὐτὸν

ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ βασιλέα αὖθίς τινες ὠνόμασαν, καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφη βασιλεὺς ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι, οἱ δὲ δὴ δήμαρχοι ἐκεῖνοι καὶ δίκην τῷ πρώτῳ αὐτὸν εἰπόντι βασιλέα ἔλαχον, οὐκέτι τὴν ὀργὴν κατέσχεν, ἀλλ' ὡς καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων προσστασιαζόμενος ὑπερηγανάκτησε. καὶ ἐν μὲν τῷ παρόντι 2
οὐδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἔδρασεν, ὕστερον δέ σφων προγραφὴν ἐκθέντων ὡς οὔτε ἐλευθέραν οὔτ' ἀσφαλῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ παρρησίαν ἐχόντων περιαλγὴς ἐγένετο, καὶ παραγαγών σφας ἐς τὸ βουλευτήριον κατηγορίαν τε αὐτῶν ἐποιήσατο καὶ ψῆφον ἐπήγαγε.
καὶ οὐκ ἀπέκτεινε μὲν αὐτούς, καίτοι καὶ τούτου 3
τινῶν τιμησάντων σφίσι, προαπαλλάξας δὲ ἐκ τῆς δημαρχίας διὰ Ἑλουίου Κίννου συνάρχοντος αὐτῶν ἀπήλειψεν ἐκ τοῦ συνεδρίου. καὶ οἱ μὲν ἔχαιρόν τε ἐπὶ τούτῳ, ἢ καὶ ἐπλάττοντο, ὡς οὐδεμίαν ἀνάγκην ἕξοντες παρρησιαζόμενοι κινδυνεῦσαι, καὶ ἔξω τῶν πραγμάτων ὄντες τὰ γιγνόμενα ὥσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς καθεώρων· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ καὶ ἐκ τούτου διεβλήθη, 4
ὅτι δέον αὐτὸν τοὺς τὸ ὄνομά οἱ τὸ βασιλέως προστιθέντας μισεῖν, ὁ δὲ ἐκείνους ἀφεὶς τοῖς δημάρχοις ἀντ' αὐτῶν ἐνεκάλει.

τούτων δ' οὖν οὕτω γενομένων τοιόνδε τι ἕτερον, 11
οὐκ ἐς μακρὰν συνενεχθέν, ἐπὶ πλέον ἐξήλεγξεν ὅτι λόγῳ μὲν διεκρούετο τὴν ἐπίκλησιν, ἔργῳ δὲ λαβεῖν ἐπεθύμει. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν Λυκαίων γυμνο- 2
παιδίᾳ ἔς τε τὴν βασιλείαν ἐσῆλθε, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος τῇ τε ἐσθῆτι τῇ βασιλικῇ κεκοσμημένος καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ διαχρύσῳ λαμπρυνόμενος ἐπὶ τὸν δίφρον τὸν κεχρυσωμένον ἐκαθίζετο, καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος βασιλέα τε μετὰ τῶν συνιερέων προσηγόρευσε καὶ διαδήματι ἀνέδησεν, εἰπὼν ὅτι τοῦτό σοι

3 ὁ δῆμος δι' ἐμοῦ δίδωσιν, ἀπεκρίνατο μὲν ὅτι Ζεὺς
μόνος τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς εἴη, καὶ τὸ διάδημα
αὐτῷ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἔπεμψεν, οὐ μέντοι καὶ ὀργὴν
ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγραφῆναι ἐποίη-
σεν ὅτι τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ δήμου διὰ τοῦ ὑπάτου
διδομένην οἱ οὐκ ἐδέξατο. ὑπωπτεύθη τε οὖν ἐκ
συγκειμένου τινὸς αὐτὸ πεποιηκέναι, καὶ ἐφίεσθαι
μὲν τοῦ ὀνόματος, βούλεσθαι δὲ ἐκβιασθῆναί πως
4 λαβεῖν αὐτό, καὶ δεινῶς ἐμισήθη. κἀκ τούτου τούς τε
δημάρχους ἐκείνους ὑπάτους τινὲς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις
προεβάλοντο, καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον τούς τε
ἄλλους τοὺς φρονηματώδεις ἰδίᾳ τε προσιόντες ἀνέ-
12 πειθον καὶ δημοσίᾳ προσπαρώξυνον. γράμματά τε
γάρ, τῇ ὁμωνυμίᾳ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν πάνυ Βροῦτον
τὸν τοὺς Ταρκυνίους καταλύσαντα καταχρώμενοι,
πολλὰ ἐξετίθεσαν, φημίζοντες αὐτὸν ψευδῶς ἀπόγο-
νον ἐκείνου εἶναι· ἀμφοτέρους γὰρ τοὺς παῖδας,
τοὺς μόνους οἱ γενομένους, μειράκια ἔτι ὄντας ἀπέ-
2 κτεινε, καὶ οὐδὲ ἔγγονον ὑπελίπετο. οὐ μὴν ἀλλὰ
τοῦτό τε οἱ πολλοί, ὅπως ὡς καὶ γένει προσήκων
αὐτῷ ἐς ὁμοιότροπα ἔργα προαχθείη, ἐπλάττοντο,
καὶ συνεχῶς ἀνεκάλουν αὐτόν, ὦ Βροῦτε Βροῦτε
ἐκβοῶντες, καὶ προσεπιλέγοντες ὅτι Βρούτου χρῄζο-
3 μεν. καὶ τέλος τῇ τε τοῦ παλαιοῦ Βρούτου εἰκόνι
ἐπέγραψαν "εἴθε ἔζης," καὶ τῷ τούτου βήματι, ἐστρα-
τήγει γάρ, καὶ βῆμα καὶ τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται ἐφ'
οὗ τις ἱζόμενος δικάζει, ὅτι καθεύδεις, ὦ Βροῦτε,
καὶ "Βροῦτος οὐκ εἶ."

13 ταῦτά τε οὖν αὐτόν, ἄλλως τε καὶ ἀπ' ἀρχῆς
ἀντιπολεμήσαντα τῷ Καίσαρι, ἀνέπεισεν ἐπιθέσθαι
οἱ καίπερ εὐεργέτῃ μετὰ τοῦτο γενομένῳ, καὶ ὅτι
τοῦ Κάτωνος τοῦ Οὐτικησίου κληθέντος, ὥσπερ εἶπον,

καὶ ἀδελφιδοῦς καὶ γαμβρὸς ἦν. καὶ μόνη γε γυναι-
κῶν ἡ γαμετὴ αὐτοῦ ἡ Πορκία τὴν ἐπιβουλήν, ὥς
φασι, συνέγνω. φροντίζοντι γάρ τι αὐτῷ περὶ αὐ- 2
τῶν τούτων ἐπιστᾶσα ἀνεπύθετο ὅ,τι σύννους εἴη,
καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἀπεκρίνατο, ὑπώπτευσέ τε διὰ τὴν
τοῦ σώματος ἀσθένειαν ἀπιστεῖσθαι, μὴ καὶ ἄκουσά
τι ἐκ βασάνων ἐξείπῃ, καὶ πρᾶγμα μέγα ἐτόλμησε.
τὸν γὰρ μηρὸν τὸν ἑαυτῆς κρύφα κατέτρωσεν, ὅπως 3
πειραθείη εἰ δύναιτο πρὸς αἰκισμοὺς ἀντικαρτερῆσαι.
καὶ ἐπειδὴ μὴ περιήλγησε, κατεφρόνησε τοῦ τραύ-
ματος καὶ προσελθοῦσα αὐτῷ ἔφη "σὺ μέν, ὦ ἄνερ,
καίτοι τῇ ψυχῇ μου πιστεύων ὅτι οὐδὲν ἐκλαλήσει,
ὅμως ἠπίστεις τῷ σώματι, καὶ ἔπασχές γέ τι ἀνθρώ-
πινον· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο εὕρηκα σιωπᾶν δυνάμενον."
ταῦτα εἰποῦσα τόν τε μηρὸν ἐπέδειξέν οἱ, καὶ τὴν 4
αἰτίαν τοῦ γεγονότος ἐκφήνασα ἔφη "λέγε τοίνυν
θαρσῶν πάνθ' ὅσα συγκρύπτεις· ἐμὲ γὰρ οὐ πῦρ, οὐ
μάστιγες, οὐ κέντρα ἀναγκάσει τι ἐκλαλῆσαι· οὐχ οὕτω
γυνὴ γεγένημαι. ὥς, ἄν γε ἀπιστήσῃς μοι ἔτι, καλῶς
ἔχει μοι τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν· ἢ μηκέτι με μηδεὶς
μήτε Κάτωνος θυγατέρα μήτε σὴν γυναῖκα νομιζέτω."
ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Βροῦτος ἐθαύμασε, καὶ οὐδὲν 14
ἔτ' αὐτὴν ἀπεκρύψατο, ἀλλ' αὐτός τε ἐπὶ μᾶλλον
ἐρρώσθη καὶ ἐκείνῃ πάντα διηγήσατο. καὶ μετὰ 2
τοῦτο τὸν Κάσσιον τὸν Γάιον, σωθέντα μὲν καὶ αὐ-
τὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ προσέτι καὶ στρατηγίᾳ
τιμηθέντα, τῆς δὲ ἀδελφῆς ἄνδρα ὄντα, προσέλαβε.
κἀκ τούτου καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ αὐτά σφισι βου-
λομένους ἤθροιζον. καὶ ἐγένοντο μὲν οὐκ ὀλίγοι· 3
ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα οὐδὲν δέομαι κα-
ταλέγειν, ἵνα μὴ καὶ δι' ὄχλου γένωμαι, τὸν δὲ δὴ
Τρεβώνιον τόν τε Βροῦτον τὸν Δέκιμον, ὃν καὶ

Ἰούλιον Ἀλβῖνόν τε ἐπεκάλουν, οὐ δύναμαι παραλι-
4 πεῖν. πλεῖστα γὰρ καὶ οὗτοι εὐεργετηθέντες ὑπὸ τοῦ
Καίσαρος, καὶ ὅ γε Δέκιμος καὶ ὕπατος ἐς τὸ δεύτερον
ἔτος ἀποδεδειγμένος καὶ τῇ Γαλατίᾳ τῇ πλησιοχώρῳ
προστεταγμένος, ἐπεβούλευσαν αὐτῷ.
15 καὶ ὀλίγου γε ἐφωράθησαν ὑπό τε τοῦ πλήθους
τῶν συνειδότων, καίτοι τοῦ Καίσαρος μήτε λόγον
τινὰ περὶ τοιούτου τινὸς προσδεχομένου καὶ πάνυ
ἰσχυρῶς τοὺς ἐσαγγέλλοντάς τι τοιουτότροπον κολάζον-
2 τος, καὶ ὑπὸ τοῦ διαμέλλειν. αἰδῶ τε γὰρ αὐτοῦ καὶ ὣς
ἔχοντες, καὶ φοβούμενοι, καίπερ μηδεμιᾷ ἔτι φρουρᾷ
χρωμένου, μὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν ἀεί
ποτε ὄντων φθαρῶσι, διῆγον, ὥστε καὶ κινδυνεῦσαι
3 ἐλεγχθέντες ἀπολέσθαι. καὶ ἔπαθον ἂν τοῦτο, εἰ μὴ
συνταχῦναι τὸ ἐπιβούλευμα καὶ ἄκοντες ἠναγκάσθη-
σαν. λόγου γάρ τινος, εἴτ᾽ οὖν ἀληθοῦς εἴτε καὶ ψευ-
δοῦς, οἷά που φιλεῖ λογοποιεῖσθαι, διελθόντος ὡς τῶν
ἱερέων τῶν πεντεκαίδεκα καλουμένων διαθροούντων
ὅτι ἡ Σίβυλλα εἰρηκυῖα εἴη μήποτ᾽ ἂν τοὺς Πάρθους
4 ἄλλως πως πλὴν ὑπὸ βασιλέως ἁλῶναι, καὶ μελλόντων
διὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῷ Καίσαρι
δοθῆναι ἐσηγήσεσθαι, τοῦτό τε πιστεύσαντες ἀληθὲς
εἶναι, καὶ ὅτι καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὧνπερ καὶ ὁ Βροῦτος
καὶ ὁ Κάσσιος ἦν, ἡ ψῆφος ἅτε καὶ ὑπὲρ τηλικούτου
βουλεύματος ἐπαχθήσοιτο, καὶ οὔτ᾽ ἀντειπεῖν τολ-
μῶντες οὔτε σιωπῆσαι ὑπομένοντες, ἐπέσπευσαν τὴν
ἐπιβουλὴν πρὶν καὶ ὁτιοῦν περὶ αὐτοῦ χρηματι-
σθῆναι.
16 ἐδέδοκτο δὲ αὐτοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ τὴν ἐπιχεί-
ρησιν ποιήσασθαι. τόν τε γὰρ Καίσαρα ἥκιστα ἐν-
ταῦθα ὑποτοποῦντά τι πείσεσθαι εὐαλωτότερον ἔσε-
σθαι, καὶ σφίσιν εὐπορίαν ἀσφαλῆ ξιφῶν ἐν κιβωτίοις

ἀντὶ γραμματείων τινῶν ἐσκομισθέντων ὑπάρξειν,
τούς τε ἄλλους οὐ δυνήσεσθαι, οἷά που καὶ ἀόπλους
ὄντας, ἀμῦναι προσεδόκων· εἰ δ' οὖν τις καὶ τολμή- 2
σειέ που, ἀλλὰ τούς γε μονομάχους, οὓς πολλοὺς ἐν
τῷ Πομπηιείῳ θεάτρῳ, πρόφασιν ὡς καὶ ὁπλομαχή-
σοντας, προπαρεσκευάσαντο, βοηθήσειν σφίσιν ἤλπι-
ζον· ἐκεῖ γάρ που ἐν οἰκήματί τινι τοῦ περιστῴου
συνεδρεύειν ἔμελλον. καὶ οἱ μέν, ἐπειδὴ ἡ κυρία
ἧκεν, ἔς τε τὸ βουλευτήριον ἅμα ἕῳ συνελέγησαν
καὶ τὸν Καίσαρα παρεκάλουν· ἐκείνῳ δὲ προέλεγον 17
μὲν καὶ μάντεις τὴν ἐπιβουλήν, προέλεγε δὲ καὶ
ὀνείρατα. ἐν γὰρ τῇ νυκτὶ ἐν ᾗ ἐσφάγη ἥ τε γυνὴ
αὐτοῦ τήν τε οἰκίαν σφῶν συμπεπτωκέναι καὶ τὸν
ἄνδρα συντετρῶσθαί τε ὑπό τινων καὶ ἐς τὸν κόλπον
αὐτῆς καταφυγεῖν ἔδοξε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπί τε τῶν
νεφῶν μετέωρος αἰωρεῖσθαι καὶ τῆς τοῦ Διὸς χειρὸς
ἅπτεσθαι. πρὸς δ' ἔτι καὶ σημεῖα οὔτ' ὀλίγα οὔτ' ἀσθενῆ 2
αὐτῷ ἐγένετο· τά τε γὰρ ὅπλα τὰ Ἄρεια παρ' αὐτῷ
τότε ὡς καὶ παρὰ ἀρχιερεῖ κατά τι πάτριον κείμενα
ψόφον τῆς νυκτὸς πολὺν ἐποίησε, καὶ αἱ θύραι τοῦ
δωματίου ἐν ᾧ ἐκάθευδεν αὐτόμαται ἀνεῴχθησαν. 3
τά τε ἱερὰ ἃ ἐπ' αὐτοῖς ἐθύσατο οὐδὲν αἴσιον ὑπέ-
φηνε, καὶ οἱ ὄρνιθες δι' ὧν ἐμαντεύετο οὐκ ἐπέτρε-
πον αὐτῷ ἐκ τῆς οἰκίας ἐξελθεῖν. ἤδη δέ τισι καὶ
τὸ τοῦ δίφρου τοῦ ἐπιχρύσου ἐνθύμιον μετά γε τὴν
σφαγὴν αὐτοῦ ἐγένετο, ὅτι αὐτὸν ὁ ὑπηρέτης βρα-
δύνοντος τοῦ Καίσαρος ἐξεκόμισεν ἐκ τοῦ συνεδρίου,
νομίσας μηκέτ' αὐτοῦ χρείαν ἔσεσθαι.

χρονίζοντος δ' οὖν διὰ ταῦτα τοῦ Καίσαρος, δεί- 18
σαντες οἱ συνωμόται μὴ ἀναβολῆς γενομένης, θροῦς
γάρ τις διῆλθεν ὅτι οἴκοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην μενεῖ,
τό τε ἐπιβούλευμά σφισι διαπέσῃ καὶ αὐτοὶ φωρα-

θῶσι, πέμπουσι τὸν Βροῦτον τὸν Δέκιμον, ὅπως ὡς
καὶ πάνυ φίλος αὐτῷ δοκῶν εἶναι ποιήσῃ αὐτὸν
2 ἀφικέσθαι. καὶ ὃς τά τε προταθέντα ὑπ' αὐτοῦ
φαυλίσας, καὶ τὴν γερουσίαν σφόδρα ἐπιθυμεῖν ἰδεῖν
αὐτὸν ἐπειπών, ἔπεισε προελθεῖν. κἂν τούτῳ εἰκὼν
τις αὐτοῦ, ἣν ἐν τοῖς προθύροις ἀνακειμένην εἶχε,
3 κατέπεσεν ἀπὸ ταὐτομάτου καὶ συνεθραύσθη. ἀλλ'
ἔδει γὰρ αὐτὸν τότε μεταλλάξαι, οὐδὲν οὔτε τούτου
ἐφρόντισεν οὔτε τινὸς τὴν ἐπιβουλήν οἱ μηνύοντος
ἤκουσε. καὶ βιβλίον τι παρ' αὐτοῦ λαβών, ἐν ᾧ
πάντα τὰ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν παρεσκευασμένα ἀκρι-
βῶς ἐνεγέγραπτο, οὐκ ἀνέγνω, νομίσας ἄλλο τι αὐτὸ
4 τῶν οὐκ ἐπειγόντων ἔχειν. τό τε σύμπαν οὕτως
ἐθάρσει ὥστε καὶ πρὸς τὸν μάντιν τὸν τὴν ἡμέραν
ἐκείνην φυλάσσεσθαί ποτε αὐτῷ προαγορεύσαντα
εἰπεῖν ἐπισκώπτων "ποῦ δῆτά σου τὰ μαντεύματα;
ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι τε ἡ ἡμέρα ἣν ἐδεδίεις πάρεστι, καὶ
ἐγὼ ζῶ;" καὶ ἐκεῖνος τοσοῦτον, ὥς φασι, μόνον
ἀπεκρίνατο ὅτι ναὶ πάρεστιν, οὐδέπω δὲ παρε-
λήλυθεν.

19 ὡς δ' οὖν ἀφίκετό ποτε πρὸς τὸ συνέδριον, Τρε-
βώνιος μὲν Ἀντώνιον ἔξω που ἀποδιέτριψεν. ἐβου-
λεύσαντο μὲν γὰρ καὶ τοῦτον τόν τε Λέπιδον ἀπο-
2 κτεῖναι· φοβηθέντες δὲ μὴ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν
ἀπολομένων διαβληθῶσιν ὡς καὶ ἐπὶ δυναστείᾳ ἀλλ'
οὐκ ἐπ' ἐλευθερώσει τῆς πόλεως, ἣν προεβάλλοντο,
τὸν Καίσαρα πεφονευκότες, οὐδὲ παρεῖναι τὸν Ἀν-
τώνιον τῇ σφαγῇ αὐτοῦ ἠθέλησαν, ἐπεὶ ὅ γε Λέπιδος
3 ἐξεστράτευτο καὶ ἐν τῷ προαστείῳ ἦν. ἐκείνῳ μὲν
δὴ Τρεβώνιος διελέγετο· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι τὸν Καίσαρα
ἐν τούτῳ ἀθρόοι περιστάντες, εὐπρόσοδός τε γὰρ καὶ
φιλοπροσήγορος ἐν τοῖς μάλιστα ἦν, οἱ μὲν ἐμυθο-

λόγουν, οἱ δὲ ἱκέτευον δῆθεν αὐτόν, ὅπως ἥκιστά τι 4
ὑποπτεύσῃ. ἐπεί τε ὁ καιρὸς ἐλάμβανε, προσῆλθέ τις
αὐτῷ ὡς καὶ χάριν τινὰ γιγνώσκων, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐ-
τοῦ ἀπὸ τοῦ ὤμου καθείλκυσε, σημεῖόν τι τοῦτο κατὰ
τὸ συγκείμενον τοῖς συνωμόταις αἴρων· κἀκ τούτου
προσπεσόντες αὐτῷ ἐκεῖνοι πολλαχόθεν ἅμα κατέτρω-
σαν αὐτόν, ὥσθ' ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν μήτ' εἰπεῖν 5
μήτε πρᾶξαί τι τὸν Καίσαρα δυνηθῆναι, ἀλλὰ συγκα-
λυψάμενον σφαγῆναι πολλοῖς τραύμασι. ταῦτα μὲν τἀ-
ληθέστατα· ἤδη δέ τινες καὶ ἐκεῖνό εἶπον, ὅτι πρὸς τὸν
Βροῦτον ἰσχυρῶς πατάξαντα ἔφη "καὶ σύ, τέκνον;"

θορύβου δ' οὖν πολλοῦ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε 20
ἔνδον ὄντων καὶ τῶν ἔξωθεν προσεστηκότων πρός
τε τὸ αἰφνίδιον τοῦ πάθους, καὶ ὅτι ἠγνόουν τούς
τε σφαγέας καὶ τὸ πλῆθος τήν τε διάνοιαν αὐτῶν,
γενομένου πάντες ὡς καὶ κινδυνεύοντες ἐταράσσοντο,
καὶ αὐτοί τε ἐς φυγὴν ὥρμησαν ᾗ ἕκαστος ἐδύνατο, 2
καὶ τοὺς προστυγχάνοντάς σφισιν ἐξέπλησσον, σαφὲς
μὲν οὐδὲν λέγοντες, αὐτὰ δὲ ταῦτα μόνον βοῶντες,
"φεῦγε κλεῖε, φεῦγε κλεῖε." καὶ αὐτὰ καὶ οἱ λοιποὶ 3
παραλαμβάνοντες παρ' ἀλλήλων ὡς ἕκαστος διεβόων,
καὶ τήν τε πόλιν θρήνων ἐπλήρουν, καὶ αὐτοὶ ἔς τε τὰ
ἐργαστήρια καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐσπίπτοντες ἀπεκρύ-
πτοντο, καίτοι τῶν σφαγέων ἔς τε τὴν ἀγορὰν ὥσπερ
εἶχον ὁρμησάντων, καὶ τοῖς τε σχήμασιν ἐνδεικνυ-
μένων καὶ προσεκβοώντων μὴ φοβεῖσθαι. ἐκεῖνοι 4
μὲν γὰρ τοῦτό τε ἅμα ἔλεγον καὶ τὸν Κικέρωνα συνε-
χῶς ἀνεκάλουν, ὁ δὲ ὅμιλος οὔτ' ἄλλως ἐπίστευέ
σφισιν ἀληθεύειν οὔτε ῥᾳδίως καθίστατο. ὀψὲ δ'
οὖν ποτε καὶ μόλις, ὡς οὔτε τις ἐφονεύετο οὔτε
συνελαμβάνετο, θαρσήσαντες ἡσύχασαν. καὶ συνελ- 21
θόντων αὐτῶν ἐς ἐκκλησίαν πολλὰ μὲν κατὰ τοῦ

Καίσαρος πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας οἱ σφαγεῖς εἶπον, θαρσεῖν τέ σφας καὶ μηδὲν δεινὸν προσδέχεσθαι ἐκέλευον· οὔτε γὰρ ἐπὶ δυναστείᾳ οὔτ᾽ ἐπ᾽ ἄλλῃ πλεονεξίᾳ οὐδεμιᾷ ἀπεκτονέναι αὐτὸν ἔφασαν, ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐλεύθεροί τε καὶ αὐτόνομοι
2 ὄντες ὀρθῶς πολιτεύωνται. τοιαῦτα ἄττα εἰπόντες τοὺς μὲν πολλοὺς κατέστησαν, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι οὐδένα ἠδίκουν· αὐτοὶ δὲ δὴ φοβούμενοι καὶ ὥς μή τις σφίσιν ἀντεπιβουλεύσῃ, ἀνῆλθον ἐς τὸ Καπιτώλιον ὡς καὶ τοῖς θεοῖς προσευξόμενοι, καὶ ἐκεῖ τήν
3 τε ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐνδιέτριψαν. καὶ αὐτοῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρώτων ἀφ᾽ ἑσπέρας, τῆς μὲν ἐπιβουλῆς οὐ συμμετασχόντες, τῆς δὲ ἀπ᾽ αὐτῆς δόξης, ὡς καὶ ἐπαινουμένους σφᾶς ἑώρων, καὶ τῶν ἄθλων ἃ προσεδέχοντο μεταποιησόμενοι, συνεγένοντο.
4 καὶ συνέβη γε αὐτοῖς ἐς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμα δικαιότατα περιστῆναι· οὔτε γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ ἔργου ἅτε μηδὲν αὐτοῦ προσκοινωνήσαντες ἔλαβον, καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ τοῖς δράσασιν αὐτὸ συμβάντος ὡς καὶ ἐπιβουλεύσαντές σφισι μετέσχον.

22 ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Δολοβέλλας οὐδ᾽ αὐτὸς ἠξίου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, ἀλλ᾽ ἔς τε τὴν ὕπατον ἀρχὴν καίπερ μηδέπω οἱ προσήκουσαν ἐσῆλθε, καὶ δημηγορήσας
2 τι περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη. τούτων δὲ ἐνταῦθα ὄντων, ὁ Λέπιδος μαθὼν τὰ γεγενημένα τήν τε ἀγορὰν μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς νυκτὸς κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν σφαγέων ἅμα ἕῳ ἐδημηγόρει. ὁ οὖν Ἀντώνιος, καίτοι παραχρῆμα μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον φυγὼν καὶ τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἀρχικήν, ὅπως διαλάθῃ, ῥίψας καὶ τὴν νύκτα κρυ-
3 φθείς, ὅμως ἐπειδὴ τούς τε σφαγέας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ τὸν Λέπιδον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντα ἤσθετο, τήν τε

γερουσίαν ἐς τὸ τῆς Γῆς τέμενος ἤθροισε καὶ γνώμας ὑπὲρ τῶν παρόντων προέθηκε. καὶ εἶπον ἄλλοι τε ἄλλα, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἐγίγνωσκε, καὶ ὁ Κικέρων τάδε, οἷσπερ καὶ ἐπείσθησαν.

"ἀεὶ μὲν ἔγωγε οἶμαι χρῆναι μηδένα μηδὲν μήτε 23
πρὸς χάριν μήτε πρὸς φιλονεικίαν λέγειν, ἀλλ' ὃ
βέλτιστον ἕκαστος εἶναι νομίζει, τοῦτ' ἀποφαίνεσθαι.
δεινὸν γὰρ εἰ τοὺς μὲν στρατηγοῦντας τούς θ' ὑπα- 2
τεύοντας πάντα ἀπ' ὀρθῆς τῆς διανοίας ποιεῖν ἀξιώ-
σομεν, κἂν ἄρα πως σφαλῶσιν, εὐθύνας παρ' αὐτῶν
καὶ τῆς τύχης ἀπαιτήσομεν, ἐν δὲ δὴ τῷ βουλεύεσθαι,
ἐν ᾧ κυριώτατοι τῆς ἡμετέρας αὐτῶν γνώμης ἐσμέν,
τὰ κοινῇ συμφέροντα τῶν ἰδίων ἕνεκα πλεονεξιῶν
προησόμεθα. ἀεὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτα, ὦ πατέρες, 3
πάντα ἁπλῶς καὶ δικαίως ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς συμ-
βουλεύειν ὑμῖν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς παροῦσι πράγ-
μασιν, ἐν οἷς ἂν μὲν μηδὲν πολυπραγμονήσαντες
ὁμονοήσωμεν, αὐτοί τε σωθησόμεθα καὶ τοὺς ἄλλους
ἅπαντας περιποιήσομεν, ἂν δ' ἀκριβῶς πάντα ἐξετά- 4
σαι ἐθελήσωμεν, δέδοικα μὴ κακῶς —. δυσχερὲς δ'
οὐδὲν ἀρχόμενος τῶν λόγων εἰπεῖν βούλομαι. πρό- 24
τερον μὲν γάρ, οὐκ ὀλίγος ἐξ οὗ χρόνος, οἱ τὰ ὅπλα
ἔχοντες καὶ τῆς πολιτείας ἐγκρατεῖς ὡς τὸ πολὺ ἐγίγ-
νοντο, ὥστ' αὐτοὺς ὅ,τι δεῖ βουλεύειν ὑμῖν ἐπιτάτ-
τειν, ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς ὅ,τι χρὴ πράττειν ἐκείνους προ-
σκοπεῖν· νῦν δ' ἐς τοῦτο καιροῦ πάνθ' ὡς εἰπεῖν 2
τὰ πράγματα πάρεστιν ὥστε ἐφ' ὑμῖν τε αὐτὰ εἶναι
καὶ ἐς ὑμᾶς ἀνακεῖσθαι, καὶ παρ' ὑμῶν ἤτοι τὴν
ὁμόνοιαν καὶ μετὰ ταύτης τὴν ἐλευθερίαν, ἢ στάσεις
καὶ πολέμους ἐμφυλίους αὖθις καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ
δεσπότην λαβεῖν. ὅ,τι γὰρ ἂν τήμερον ψηφίσησθε, 3
τούτῳ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀκολουθήσουσι. τούτων

οὖν οὕτως, ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω, ἐχόντων φημὶ δεῖν ἡμᾶς τὰς μὲν πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας ἢ φιλονεικίας ἢ ὅπως ἄν τις αὐτὰς ὀνομάσῃ, καταλύσασθαι, πρὸς δὲ δὴ τὴν παλαιὰν ἐκείνην εἰρήνην καὶ φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν
4 ἐπανελθεῖν, ἐνθυμηθέντας τοῦτό γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, ὅτι τέως μὲν ἐκείνως ἐπολιτευόμεθα, καὶ χώρας καὶ πλούτους καὶ δόξαν καὶ συμμάχους ἐκτησάμεθα, ἀφ' οὗ δὲ ἐς τὰ πρὸς ἀλλήλους κακὰ προήχθημεν, οὐχ ὅσον οὐκ ἀμείνους ἀλλὰ καὶ πολὺ χείρους ἐγενόμεθα.
5 καὶ ἔγωγε τοσούτου δέω νομίζειν ἄλλο τι σῶσαι ἂν ἔν γε τῷ παρόντι τὴν πόλιν, ὥστ' ἂν μή τι τήμερον καὶ ἤδη γε ὅτι τάχιστα προβουλεύσωμεν, οὐδ' ἀναλαβεῖν δυνησόμεθα.

25 σκοπεῖτε δὲ ὡς ἀληθῆ λέγω, πρός τε τὰ παρόντα ἀπιδόντες καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀναλογισάμενοι. ἢ οὐχ ὁρᾶτε μὲν τὰ γιγνόμενα, καὶ ὅτι διαιρεῖταί τε καὶ περισπᾶται ὁ δῆμος αὖθις, καὶ οἱ μὲν ταῦτα οἱ δὲ ἐκεῖνα προαιρούμενοι διχῇ τε ἤδη νενέμηνται καὶ διχῇ στρατοπεδεύον-
2 ται, καὶ οἱ μὲν τὸ Καπιτώλιον προκατειλήφασιν ὥσπερ τινὰς Γαλάτας φοβούμενοι, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολιορκεῖν αὐτοὺς παρασκευάζονται καθάπερ Καρχηδόνιοί
3 τινες ἀλλ' οὐ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοὶ ὄντες; οὐκ ἀκούετε δὲ ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις διχογνωμονησάντων τινῶν ὥστε καὶ τὸν Ἀουεντῖνόν ποτε καὶ τὸ Καπιτώλιον, ἔστι δ' οὓς αὐτῶν καὶ τὸ ἱερὸν ὄρος κατασχεῖν, ὁσάκις μὲν ἐπὶ τοῖς ἴσοις, ἢ καὶ βραχύ τι συγχωρήσαντες οἱ ἕτεροι τοῖς ἑτέροις, κατηλλάγησαν, μισοῦντές τε
4 ἀλλήλους εὐθὺς ἐπαύσαντο, καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διήγαγον οὕτως ὥστε καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους κοινῇ κατορθῶσαι· ὁσάκις δὲ δὴ πρὸς φόνους καὶ σφαγὰς ἐχώρησαν, οἱ μὲν δικαιώσει τοῦ ἀμύνεσθαι τοὺς προϋπάρξαντας,

οἱ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ τοῦ μηδενὸς ἐλασσοῦσθαι δοκεῖν ἀπατηθέντες, οὐδὲν πώποτε χρηστὸν ἐγένετο. τί γὰρ 5
δεῖ πρὸς οὐδὲν ἧττον ὑμᾶς εἰδότας τὸν Οὐαλέριον, τὸν Ὁράτιον, τὸν Σατορνῖνον, τὸν Γλαυκίαν, τοὺς Γράκχους λέγοντα διατρίβειν; τοιαῦτ' οὖν παραδείγματα, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλότρια ἀλλ' οἰκεῖα ἔχοντες,
μὴ μελλήσητε τὰ μὲν ζηλῶσαι τὰ δὲ φυλάξασθαι, ἀλλ' 6
ἅτε ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν πεῖραν τῆς ἐκβάσεως ὧν βουλεύεσθε, παρειληφότες, μηκέτι τοὺς ἐμοὺς λόγους ὡς καὶ ῥήματα διασκοπεῖτε, ἀλλὰ τὰ τῷ κοινῷ διαφέροντα ὡς καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἤδη ὄντα
θεωρεῖτε. οὐδὲ γὰρ ἀσαφεῖ τινι ἐνθυμήσει τἀφανὲς 7
τῆς ἐλπίδος ἀναρρίψετε, ἀλλ' ἐχεγγύῳ πίστει τὸ βέβαιον τοῦ λογισμοῦ προνοήσετε.

ὑπάρχει μὲν οὖν ὑμῖν τοῦθ' ὅπερ εἶπον, οἴκοθεν 26
καὶ παρὰ τῶν προγόνων λαβοῦσιν ὀρθῶς βουλεύσασθαι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ξενικοῖς παραδείγμασι χρῆσθαι ἠθέλησα, μυρία ἂν εἰπεῖν ἔχων. ἓν δ' οὖν ὅμως τῆς ἀρίστης καὶ ἀρχαιοτάτης πόλεως, παρ' ἧς οὐδ' οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπάγεσθαί τινας νόμους ἀπη-
ξίωσαν, παρέξομαι· καὶ γὰρ αἰσχρὸν ἂν εἴη τοσοῦτον 2
ἡμᾶς καὶ τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ γνώμῃ τῶν Ἀθηναίων ὑπερέχοντας χεῖρον αὐτῶν βουλεύσασθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν, λέγω δὲ ὃ πάντες ἴστε, στασιάσαντές ποτε, καὶ ἐκ τούτου καὶ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καταπολεμηθέντες καὶ ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων πολιτῶν τυ-
ραννηθέντες, οὐ πρότερον ἀπηλλάγησαν τῶν κακῶν 3
πρὶν συνθέσθαι καὶ διομολογήσασθαι τῶν τε συμβεβηκότων σφίσι, πολλῶν που καὶ δεινῶν ὄντων, ἐπιλήσεσθαι, καὶ μηδὲν τὸ παράπαν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε
ἐγκαλέσειν ποτὲ μήτε μνησικακήσειν τινί. τοιγάρτοι 4
σωφρονήσαντες οὕτως οὐχ ὅτι τυραννούμενοι καὶ στα-

σιάζοντες ἐπαύσαντο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν εὐθέ-
νησαν καὶ τήν τε πόλιν ἀνεκτήσαντο καὶ τῆς τῶν Ἑλλή-
νων ἀρχῆς ἀντεποιήσαντο, καὶ τέλος κύριοι καὶ σῶσαι
καὶ ἀπολέσαι καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους αὐτοὺς καὶ τοὺς
5 Θηβαίους πολλάκις ἐγένοντο. καίτοι εἰ ἠθελήκεσαν
ἐκεῖνοι οἱ τὴν Φυλὴν καταλαβόντες καὶ ἐκ τοῦ Πειραιῶς
κατελθόντες τιμωρήσασθαι τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεως ὑπὲρ
ὧν ἠδίκηντο, εὔλογον μὲν ἂν πρᾶγμα πεποιηκέναι
ἐδεδόχεσαν, πολλὰ δ' ἂν καὶ ἐδεδράκεσαν κακὰ καὶ
6 ἐπεπόνθεσαν. ὥσπερ γὰρ κρείττους αὐτῶν παρὰ τὴν
ἐλπίδα ἐγένοντο, τάχ' ἂν τι καὶ ἠλαττώθησαν αὖθις.
27 οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις βέβαιον οὐδέν, οὐδὲ
ἐξ ὧν ἰσχύει τις προσεπεκράτησεν, ἀλλὰ πάμπολλοι
μὲν θαρσοῦντες ἔπταισαν, πάμπολλοι δὲ ζητοῦντες
2 ἀμύνασθαί τινα προσαπώλοντο. οὔτε γὰρ τὸ πλεο-
νεκτούμενον ἔν τινι πάντως εὐτυχεῖ, διότι καὶ ἀδι-
κεῖται, οὔτε τὸ δυνάμει προῦχον πάντως κατορθοῖ,
διότι καὶ προήκει, ἀλλ' ἀμφότερα ἀπὸ τῆς ἴσης καὶ
τῷ παραλόγῳ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τῷ ἀσταθμήτῳ
τῆς τύχης ὑποκείμενα, καὶ τὴν ῥοπὴν πολλάκις οὐ
πρὸς τὸ σφέτερον εὔελπι ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκείνων ἀδό-
3 κητον λαμβάνει. ὅθεν ἔκ τε τούτων καὶ ἐκ τῆς φιλο-
νεικίας, δεινὸν γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ἀδικηθεὶς ἢ
νομίσας γε ἀδικεῖσθαι ὑπὲρ δύναμιν θρασύνασθαι,
καὶ πολλοὶ πολλάκις καὶ παρὰ τὴν ἰσχὺν ἐπαίρονται
διακινδυνεύειν ὡς καὶ κρατήσοντες ἢ οὔτι γε καὶ
ἀναιμωτὶ διολούμενοι, καὶ οὕτω τὰ μὲν νικῶντες τὰ
4 δὲ ἡττώμενοι, καὶ τοτὲ μὲν ἀντεπικρατοῦντες ἄλλων,
τοτὲ δὲ ἀντελαττούμενοι, οἱ μὲν πασσυδὶ συναπόλ-
λυνται, οἱ δὲ τήν τε Καδμείαν λεγομένην νίκην
νικῶσι, καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ὅτ' οὐδὲν ὄφελός ἐστιν,
αἰσθάνονται ὅτι κακῶς ἐβουλεύσαντο.

καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει καὶ ὑμεῖς ἔργῳ μεμα- 28
θήκατε. σκοπεῖτε δέ· ἴσχυσέ τινα χρόνον ἐν τοῖς
στασιωτικοῖς ὁ Μάριος, εἶτ' ἐκπεσὼν καὶ δύναμιν
ἀθροίσας ἴστε οἷα εἰργάσατο. ὁμοίως ὁ Σύλλας, ἵνα
μὴ τὸν Κίνναν μηδὲ τὸν Κάρβωνα μηδὲ τοὺς ἄλλους
τοὺς διὰ μέσου καταλέγω, δυνηθεὶς τὴν πρώτην, εἶτ'
ἐλαττωθείς, ἔπειτα δυναστεύσας οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ τῶν
δεινοτάτων ἔπραξε. μετὰ ταῦτα Λέπιδος ἰδίαν τέ 2
τινα, ὡς δὴ καὶ τούτοις ἐπεξιών, στάσιν ἤγειρε, καὶ
πᾶσαν ὀλίγου τὴν Ἰταλίαν ἐτάραξεν. ὡς δ' ἀπηλλά-
γημέν ποτε καὶ τούτου, μέμνησθε ὅσα αὖ καὶ οἷα
πρός τε τοῦ Σερτωρίου καὶ πρὸς τῶν μετ' αὐτοῦ
φυγόντων ἐπάθομεν. τί δ' ὁ Πομπήιος, τί δ' ὁ Καῖσαρ 3
αὐτὸς οὗτος; ἵνα μηδὲν ἐνταῦθα μήτε τοῦ Κατιλίνου
μήτε τοῦ Κλωδίου μνημονεύσω. οὐ πρότερον μὲν
ἐπολέμησαν ἀλλήλοις, καὶ ταῦτα συγγενεῖς ὄντες,
ἔπειτα μυρίων κακῶν οὐ μόνον τὴν πόλιν ἡμῶν ἢ
καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν
τὴν οἰκουμένην ἀνέπλησαν; ἆρ' οὖν μετά τε τὸν τοῦ 4
Πομπηίου θάνατον καὶ τὸν πολὺν ἐκεῖνον τῶν πο-
λιτῶν ὄλεθρον ἡσυχία τις ἐγένετο; πόθεν; πολλοῦ
γε καὶ δεῖ. οἶδε δὲ ἡ Ἀφρική, οἶδεν ἡ Ἰβηρία τὸ
πλῆθος τῶν ἑκατέρωθι ἀπολομένων. τί οὖν; ἐπί γε
τούτοις εἰρηνήσαμεν; καὶ πῶς; ὁπότε κεῖται μὲν αὐ- 5
τὸς ὁ Καῖσαρ οὕτω σφαγείς, κατέχεται δὲ τὸ Καπι-
τώλιον, καὶ πεπλήρωται μὲν ἡ ἀγορὰ τῶν ὅπλων,
πεπλήρωται δὲ καὶ πᾶσα ἡ πόλις τοῦ φόβου. οὕτως 29
ἐπειδὰν ἄρξωνταί τινες στασιάζειν, καὶ τὰ βίαια ἀεὶ
τοῖς βιαίοις ἀμύνεσθαι ζητῶσι, καὶ τὰς τιμωρίας
μήτε πρὸς τὸ ἐπιεικὲς μήτε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον
ἀλλὰ πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν
ἐκ τῶν ὅπλων ποιῶνται, κύκλος τις ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ

τῶν κακῶν γίγνεται καὶ ἀνταπόδοσις ἐκ διαδοχῆς
2 τῶν δεινῶν συμβαίνει. τό τε γὰρ εὐτυχῆσαν ὕβρει
τε πλεονάζει καὶ οὐδένα ὅρον τῆς πλεονεξίας ποιεῖ-
ται, καὶ τὸ πταῖσαν ὀργῇ τῆς συμφορᾶς, ἄν γε μὴ
παραχρῆμα ἀπόληται, ἀντιτιμωρήσασθαι τὸν ἀδική-
3 σαντα ἐπιθυμεῖ μέχρις ἂν τὸν θυμὸν ἐκπλήσῃ. καὶ
αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος, κἂν μὴ συμμετάσχῃ
τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τότε γε τῷ τε ἐλέῳ τοῦ νενικη-
μένου καὶ τῷ φθόνῳ τοῦ κεκρατηκότος, δεῖσάν τε
ἅμα μὴ καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πάθῃ, καὶ ἐλπίσαν τὰ
4 αὐτὰ τούτῳ δράσειν, συναίρεται. καὶ οὕτω καὶ τὰ
μέσα τῶν πολιτῶν στασιάζειν προάγεται, καὶ ἄλλοι
τε ἐπ' ἄλλοις τὸ κακόν, προφάσει τιμωρίας τῶν ἀεὶ
ἐλαττουμένων, ὥσπερ τι ἔννομον καὶ ἐγκύκλιον πρᾶγ-
μα ἀνταμυνόμενοι διαδέχονται, καὶ αὐτοὶ μὲν ὡς
ἕκαστοι ἀπαλλάσσουσι, τὸ δὲ δὴ κοινὸν ἐξ ἅπαντος
30 τρόπου φθείρουσιν. ἢ οὐχ ὁρᾶτε πόσον μὲν χρόνον
κατατετρίμμεθα πολεμοῦντες ἀλλήλοις, ὅσα δὲ καὶ
οἷα ἐν αὐτῷ πεπόνθαμεν, καὶ ὅ γε τούτου δεινότερόν
2 ἐστι, καὶ δεδράκαμεν; καὶ τίς ἂν ἀριθμῆσαι δύναιτο
τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων ἃ τούς τε συμμάχους περι-
δύοντες καὶ τοὺς θεοὺς περισυλῶντες, καὶ προσέτι
καὶ αὐτοὶ ἐξ ὧν οὐκ εἴχομεν συνεσφέροντες, ἐπ'
3 ἀλλήλοις δεδαπανήμεθα; τίς τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν
τῶν ἀπολωλότων, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλων, ἐπεὶ τοῦτό γ'
ἀνεξεύρετόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν
βουλευτῶν, ὧν εἷς ἕκαστος καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐν
τοῖς ὀθνείοις πολέμοις σῶσαι καὶ ζῶν καὶ ἀποθανὼν
4 ἐδύνατο; πόσοι μὲν γὰρ Κούρτιοι, πόσοι δὲ Δέκιοι,
Φάβιοι, Γράκχοι, Μάρκελλοι, Σκιπίωνες τεθνήκασιν;
οὐ μὰ Δί' οὐχ ἵνα Σαυνίτας ἢ Λατίνους ἢ Ἴβηρας
ἢ Καρχηδονίους ἀμύνωνται, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ προσ-

ἀπόλωνται. καὶ τῶν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις τετελευτη- 5
κότων, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ ἐκείνων ὀδύραιτο ἄν
τις, ἀλλὰ ἧττόν γε ἄξιόν ἐστιν ὀλοφύρασθαι· ἔς τε
γὰρ τὰς μάχας ἐθελονταί, εἴγε ἐθελοντὰς τοὺς ἀναγκα-
σθέντας φόβῳ καλεῖν δεῖ, ἦλθον, καὶ θάνατον εἰ καὶ
ἄδικον ἀλλ' ἀνδρεῖόν γε ὑπέμειναν, ἔν τε ἀγῶνι ἰσοπα-
λεῖ καὶ ἐν ἐλπίδι τοῦ κἂν περιγενέσθαι καὶ κρατῆσαι
ἔπεσον ἀναισθήτως. τοὺς δὲ ἔν τε ταῖς οἰκίαις καὶ ἐν 6
ταῖς ὁδοῖς τῇ τε ἀγορᾷ τῷ τε βουλευτηρίῳ αὐτῷ τῷ τε
Καπιτωλίῳ αὐτῷ βιαίως, οὐχ ὅπως ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ
γυναῖκας, οὐχ ὅπως ἀκμάζοντας, ἀλλὰ καὶ γέροντας
καὶ παῖδας, οἰκτρῶς ἐξολωλότας πῶς ἄν τις κατ'
ἀξίαν θρηνήσειε; καὶ ταῦτα μέντοι τοιαῦτα καὶ το- 7
σαῦτα οἷα καὶ ὅσα οὔτ' αὐτοί ποτε πρὸς πάντων ἅμα
τῶν πολεμίων ἐπάθομεν οὔτε ἐκείνους ἐδράσαμεν,
διατιθέντες ἀλλήλους οὐχ ὅσον οὐκ ἀχθόμεθα, οὐδ'
ἀπαλλαγῆναί ποτε αὐτῶν ἀνδρικῶς ἐθέλομεν, ἀλλὰ
καὶ χαίρομεν καὶ ἑορτάζομεν, καὶ εὐεργέτας τοὺς
ποιοῦντας αὐτὰ ὀνομάζομεν. καίτοι ἔγωγε οὐδ' ἀν- 8
θρώπινόν τινα βίον ἡγοῦμαι τοῦτον ἡμᾶς βεβιωκέναι,
ἀλλά τινων θηρίων, ἃ δι' ἀλλήλων φθείρεται.

καὶ τὰ μὲν ἤδη συμβεβηκότα τί ἂν ἐπὶ πλέον 31
ὀδυραίμεθα; οὐ γάρ που καὶ ἀγένητα ἂν αὐτὰ ποι-
ησαίμεθα· τῶν δὲ δὴ μελλόντων προϊδώμεθα. διὰ 2
γὰρ ταῦτα καὶ ἐκείνων ἐμνημόνευσα, οὐχ ἵνα τὰς
κοινὰς συμφοράς, ἅς γε μηδὲ γενέσθαι ὤφελε, κατα-
λέξω, ἀλλ' ἵν' ὑμᾶς ἐξ αὐτῶν ἀναπείσω τὰ γοῦν
λοιπὰ διασῶσαι· τοῦτο γὰρ ἄν τις μόνον τῶν κακῶν
ἀπόναιτο, τὸ μηδὲν αὖθις ὅμοιόν σφισι παθεῖν φυ-
λάξασθαι. ἔξεστι δὲ τοῦθ' ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι μά- 3
λιστα ποιῆσαι, ἕως ἔτι τὸ δεινὸν ἄρχεται καὶ οὔτε
πολλοί πω συνεστήκασιν, οἵ τε κεκινημένοι οὔτε πε-

πλεονεκτήκασιν ἀπ' ἀλλήλων οὔτ' ἠλάττωνται, ὥστ'
ἢ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος ἢ ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου
καὶ παρὰ τὸ συμφέρον σφίσιν ἀπερισκέπτως κινδυ-
4 νεῦσαι προαχθῆναι. καὶ τοῦτο μέντοι τηλικοῦτο κα-
τορθώσετε μήτε πόνον τινὰ πονήσαντες μήτε κινδυ-
νεύσαντες, μὴ χρήματα ἀναλώσαντες, μὴ σφαγὰς
ποιήσαντες, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ψηφισάμενοι, μὴ
32 μνησικακεῖν ἀλλήλοις. εἰ γάρ τοί τινα καὶ ἡμάρτη-
ταί τισιν, ἀλλ' οὔτι γε καιρός ἐστιν οὔτε πολυπραγ-
μονῆσαι αὐτὰ οὔτε ἐξελέγξαι οὔτε τιμωρήσασθαι.
οὐδὲ γὰρ δικάζετέ τισιν ἐν τῷ παρόντι, ὥστε τὸ πάνυ
ἀκριβὲς δίκαιον ζητηθῆναι δεῖν, ἀλλὰ βουλεύεσθε
περὶ τῶν ἐνεστηκότων, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα κατα-
2 στῇ. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ὑπάρξειεν ἡμῖν, εἰ μή τι πα-
ρίδοιμεν, ὥσπερ που καὶ ἐπὶ τῶν παίδων ποιεῖν
εἰώθαμεν. οὔτε γὰρ πάντα ἀκριβῶς ἐπ' αὐτῶν ἐκ-
λογιζόμεθα, καὶ πολλὰ καὶ παρορῶμεν ἀναγκαίως·
τῶν γὰρ μετρίων ἁμαρτημάτων ἕνεκα οὐδέν' ἀνηκέ-
3 στως δεῖ κολάζειν, ἀλλὰ πρᾴως σωφρονίζειν. καὶ
νῦν οὖν, ἅτε καὶ κοινοὶ παντὸς τοῦ δήμου πατέρες
οὐ μόνον ὀνομαζόμενοι ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς ὄντες, μὴ
καὶ πάντα ἀκριβολογώμεθα, ἵνα μὴ καὶ πάντες ἀπο-
λώμεθα, ἐπεί τοι πολλὰ μὲν ἄν τις καὶ αὐτῷ τῷ
Καίσαρι ἐγκαλέσειεν, ὥστε καὶ δικαίως αὐτὸν πεφο-
4 νεῦσθαι δόξαι, πολλὰ δὲ καὶ τοὺς ἀποκτείναντας
αὐτὸν αἰτιάσαιτο, ὥστε καὶ τιμωρίας αὐτοὺς ἀξίους
εἶναι νομισθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀνδρῶν ἔργον ἐστὶ
στασιάσαι αὖθις ἐπιθυμούντων· δεῖ δὲ τοὺς ὀρθῶς
βουλευομένους μὴ τὸ πάντῃ δίκαιον ἐξακριβοῦν-
τας βλάπτεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιεικεῖ προσχρωμένους
5 σῴζεσθαι. ὥστε τὰ μὲν γεγενημένα ταῦτα χαλάζης
τέ τινος καὶ κατακλυσμοῦ τρόπον συμβεβηκέναι νομί-

σαντες λήθη παράδοτε· γνωρίσαντες δὲ νῦν γε ἀλλήλους, ἅτε καὶ ὁμόφυλοι καὶ πολῖται συγγενεῖς τε ὄντες, ὁμονοήσατε.

καὶ ὅπως γε μηδεὶς ὑμῶν ὑποπτεύσῃ με χαρί- 33
σασθαί τι τοῖς τὸν Καίσαρα ἀποκτείνασιν, ἵνα μὴ δίκην δῶσιν, ὅτι ποτὲ ἐν τῇ τοῦ Πομπηίου μερίδι ἐγενόμην, βούλεσθαι, ἕν τι ὑμῖν ἐρῶ. καὶ γάρ τοι 2
καὶ νομίζω πάντας ὑμᾶς πεπεῖσθαι σαφῶς ὅτι οὔτε φιλίαν οὔτε ἔχθραν πρὸς οὐδένα πώποτε δι' ἐμαυτὸν ἀνειλόμην, ἀλλ' ἀεὶ πάντας ὑμῶν ἕνεκα καὶ τῆς κοινῆς καὶ ἐλευθερίας καὶ ὁμονοίας τοὺς μὲν ἐμίσησα τοὺς δὲ ἠγάπησα. δι' οὖν τοῦτο τὰ μὲν ἄλλα ἐάσω, βραχὺ δέ τι ὑμῖν μόνον φράσω. τοσούτου γὰρ δέω 3
τοῦτο ποιεῖν καὶ μὴ τῆς κοινῆς σωτηρίας προσκοπεῖν, ὥστε καὶ τοῖς ἑτέροις οὐχ ὅτι τὴν ἄδειαν ἁπάντων ὧν ἐπιπολάσαντες ἐπὶ τοῦ Καίσαρος ἔξω τοῦ καθεστηκότος ἐποίησαν δοθῆναί φημι χρῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς δωρεάς, ὅσας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ, καίπερ οὐκ ἀρεσκόμενός τισιν αὐτῶν, φυλαχθῆναι. πρᾶξαι μὲν γὰρ ἔτι καὶ προχειρίσασθαί 4
τι τοιοῦτον οὐκ ἂν ὑμῖν συμβουλεύσαιμι· ἐπειδὴ δὲ γέγονεν, οὐδὲν οὐδὲ ἐκείνων οἶμαι δεῖν ὑμᾶς πολυπραγμονῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ ζημιωθείητε τοσοῦτον, ἄν τι ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἔξω τοῦ δικαίου καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν λαβὼν ἔχῃ, ὅσον ὠφεληθείητε μήτε φόβον μήτε ταραχὴν τοῖς τι δυνηθεῖσι τότε παρασχόντες;

ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι πρὸς τὸ κατεπεῖγον 5
ἤδη λέγω· ἐπειδὰν δὲ καταστῇ τὰ πράγματα, τότε καὶ περὶ τῶν λοιπῶν σκεψόμεθα."

Κικέρων μὲν τοιαῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὴν γερου- 34
σίαν μηδένα μηδενὶ μνησικακῆσαι ψηφίσασθαι· ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, καὶ οἱ σφαγεῖς ὑπέσχοντο τοῖς

στρατιώταις μηδὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πραχθέν-
2 των καταλύσειν. ἐπειδὴ γὰρ δεινῶς αὐτοὺς ἀγανακ-
τοῦντας ᾔσθοντο μὴ καὶ τῶν δοθέντων σφίσιν ὑπ᾽
αὐτοῦ στερηθῶσιν, ἔσπευσαν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν τὴν
βουλὴν διαγνῶναι, προκαταλαβεῖν αὐτούς, κἀκ τού-
του τούς τε παρόντας αὐτοῦ κάτω προκαλοῦντες ἐς
3 ἐπήκοον διελέγοντό σφισι τὰ προσήκοντα, καὶ ἐς τὴν
ἀγορὰν γράμματα καταπέμποντες ἐπηγγέλλοντο μήτ᾽
ἀφαιρήσεσθαι μηδένα μηδὲν μήτ᾽ ἄλλως λυπήσειν,
τό τε κῦρος σύμπασι τοῖς πραχθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Καί-
σαρος ἐκβεβαιοῦν· καὶ ἐς τὴν ὁμόνοιαν αὐτοὺς προ-
ετρέποντο, ὅρκοις τοῖς μεγίστοις ἦ μὴν ἀψευδήσειν
4 πάντα πιστούμενοι. ὡς οὖν καὶ τὰ τῇ βουλῇ δόξαντα
διηγγέλθη, οὔτε οἱ στρατιῶται τῷ Λεπίδῳ ἔτι προσ-
εῖχον οὔτε ἐκεῖνοι δέος τι αὐτοῦ ἔσχον, ἀλλ᾽ ἐς τὰς
καταλλαγάς, τοῦ Ἀντωνίου τὰ μάλιστα ἐνάγοντός
5 σφας, καὶ παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ὥρμησαν. ὁ μὲν
γὰρ Λέπιδος πρόσχημα τὴν τοῦ Καίσαρος τιμωρίαν
ποιούμενος νεωτέρων πραγμάτων ἐπεθύμει, καὶ ἅτε
καὶ στρατεύματα ἔχων τήν τε δυναστείαν αὐτοῦ δια-
δέξεσθαι καὶ ἐν κράτει γενήσεσθαι προσεδόκα, καὶ
διὰ ταῦτ᾽ ἐπολεμοποίει· ὁ δὲ Ἀντώνιος τά τε ἐκείνου
6 τοιαῦθ᾽ ὁρῶν ὄντα, καὶ αὐτὸς μηδεμίαν ἰσχὺν περι-
βεβλημένος, οὔτε τι ἐτόλμησε τότε γε νεοχμῶσαι, καὶ
τὸν Λέπιδον ἡττηθῆναι τοῦ πλείονος, ἵνα μὴ μείζων
γένηται, προσανέπεισε. συνέβησαν μὲν οὖν ἐφ᾽ οἷσ-
περ ἐψήφιστο, οὐ μέντοι καὶ πρότερον οἱ ἐν τῷ Κα-
πιτωλίῳ ὄντες κατέβησαν πρὶν τόν τε τοῦ Λεπίδου
καὶ τὸν τοῦ Ἀντωνίου παῖδα ἐν ὁμήρων λόγῳ λαβεῖν,
καὶ Βροῦτος μὲν πρὸς τὸν Λέπιδον, καὶ γὰρ ἐν
7 γένει αὐτῷ ἦν, Κάσσιος δὲ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπ᾽
ἀσφαλείᾳ. συνδειπνούντων δὲ ἄλλα τε, ὥσπερ εἰκὸς

ἐν τῷ τοιούτῳ, πολλὰ ἐλέγετο, καὶ ἐπήρετο τὸν Κάσ-
σιον ὁ Ἀντώνιος "ἆρά γε καὶ νῦν ξιφίδιόν τι ὑπὸ
μάλης ἔχεις;" καὶ ὃς "μάλα" ἔφη "μέγα, ἄν γε καὶ
σὺ τυραννῆσαι ἐπιθυμήσῃς."

τότε μὲν δὴ ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη, καὶ δεινὸν 35
οὐδὲν οὔτε ἐγίγνετο οὔτε ἠλπίζετο, ἀλλ' οἵ τε πολλοὶ
ἔχαιρον τῆς δυναστείας τοῦ Καίσαρος ἀπηλλαγμένοι,
καί τινες καὶ ἄταφον τὸ σῶμα αὐτοῦ ῥῖψαι ἐνενόουν,
καὶ ἐκεῖνοι εὐθυμοῦντο μήτε προσπεριεργαζόμενοί
τι καὶ ἐλευθερωταὶ τυραννοφόνοι τε ὀνομαζόμενοι.
τῆς δὲ διαθήκης αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ἀναγνωσθείσης, 2
μαθὼν ὁ δῆμος ὅτι τόν τε Ὀκταούιον υἱὸν πεποίηται,
καὶ τὸν Ἀντώνιον τόν τε Δέκιμον καί τινας ἄλλους
τῶν σφαγέων ἐπιτρόπους τε αὐτοῦ καὶ κληρονόμους
τῆς οὐσίας, ἄν γε μὴ ἐς ἐκεῖνον ἔλθῃ, καταλέλοιπε, καὶ 3
προσέτι καὶ δωρεὰς ἄλλοις τέ τινας καὶ τῇ πόλει τούς
τε κήπους τοὺς παρὰ τὸν Τίβεριν καὶ δραχμάς, ὡς μὲν
αὐτὸς ὁ Ὀκταούιος γράφει, τριάκοντα, ὡς δὲ ἕτεροι,
πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἑκάστῳ σφῶν δοθῆναι κεκέ-
λευκεν, ἐταράχθησαν. καὶ αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος ἐπιπα- 4
ρώξυνε, τόν τε νεκρὸν ἐς τὴν ἀγορὰν ἀνοητότατα κομί-
σας, καὶ προθέμενος ᾑματωμένον τε, ὥσπερ εἶχε, καὶ
τραύματα ἐκφαίνοντα, καί τινα καὶ λόγον ἐπ' αὐτῷ,
ἄλλως μὲν περικαλλῆ καὶ λαμπρόν, οὐ μέντοι καὶ
συμφέροντα τοῖς τότε παροῦσιν, εἰπών. ἔλεξε γὰρ
τοιάδε.

"εἰ μὲν οὗτος ἰδιωτεύων ἐτεθνήκει κἀγὼ ἐν 36
ἰδιωτείᾳ ὢν ἐτύγχανον, οὔτ' ἂν πολλῶν, ὦ Κυιρῖται,
λόγων ἐδεήθην, οὔτ' ἂν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγ-
μένοις ἐπεξῆλθον, ἀλλ' ὀλίγα ἂν περί τε τοῦ γένους
καὶ περὶ τῆς παιδείας τῶν τε τρόπων αὐτοῦ εἰπών,
καί πῃ καὶ τῶν ἐς τὸ κοινὸν αὐτῷ πεπολιτευμένων

μνησθείς, ἠρκέσθην, ἵνα μὴ καὶ δι' ὄχλου τοῖς οὐδέν
2 οἱ προσήκουσι γένωμαι. ἐπειδὴ δὲ οὗτός τε τὴν μεγί-
στην ἐν ὑμῖν ἡγεμονίαν ἔχων ἀπόλωλε καὶ ἐγὼ τὴν
δευτέραν ἄρχω λαβών, τόν τε λόγον ἀνάγκη μοι
διπλοῦν, τὸν μὲν ὡς κληρονόμῳ γεγραμμένῳ τὸν δὲ
ὡς ἄρχοντι, ποιήσασθαι, καὶ μηδ' ὁτιοῦν τῶν λεχθῆ-
ναι ὀφειλόντων παραλιπεῖν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ὁ σύμπας
δῆμος ἀπὸ μιᾶς γλώσσης, εἴγε μίαν φωνὴν ἠδυνήθη
3 λαβεῖν, ὕμνησεν, εἰπεῖν. εὖ μὲν γὰρ οἶδα τοῦθ' ὅτι
χαλεπόν ἐστι τῆς διανοίας ὑμῶν τυχεῖν. ἄλλως τε
γὰρ οὐ ῥᾴδιον τῶν τηλικούτων ἐφικέσθαι· τίς γὰρ
ἂν λόγος ἔργοις μεγάλοις ἐξισωθείη; καὶ ὑμεῖς τὰ
βουλήματα ἄπληστα ἐξ ὧν σύνιστε ἔχοντες οὐκ εὐχε-
4 ρεῖς αὐτῶν κριταὶ γενήσεσθε. εἰ μὲν γὰρ ἐν ἀγνῶσί
τισιν οἱ λόγοι ἐγίγνοντο, ῥᾷστον ἂν ἦν αὐτοὺς τῷ γε
μεγέθει τῶν ἔργων ἐκπλήξαντα πεῖσαι· νῦν δ' ὑπὸ
τοῦ συνήθους ἔλαττον ἀνάγκη ἐστὶ πᾶν τὸ λεχθησό-
5 μενον τοῦ πεπραγμένου νομισθῆναι. οἱ μὲν γὰρ
ἀλλότριοι, κἂν ἀπιστήσωσιν αὐτοῖς διὰ φθόνον, ἀλλ'
ὑπ' αὐτοῦ γε ἐκείνου πᾶν τὸ ἀκουσθὲν αὔταρκες
ἡγοῦνται· τὸ δὲ ὑμέτερον ἀκόρεστον ὑπὸ τῆς εὐνοίας
ἐξ ἀνάγκης γίγνεται. τῶν γὰρ ἀρετῶν τῶν τοῦ Καί-
σαρος αὐτοὶ πλεῖστον ἀπολελαυκότες καὶ τὸν ἔπαινον
αὐτῶν οὐ φθονερῶς, ὡς οὐδὲν προσήκοντα, ἀλλ'
6 εὐμενῶς, ὡς οἰκεῖον, ἀπαιτεῖτε. σπουδάσω δ' οὖν
ἐπὶ μακρότατον τὰς βουλήσεις ὑμῶν ἀποπληρῶσαι,
εὖ εἰδὼς ὅτι οὐ πρὸς τὴν δύναμίν μου τῶν λόγων
καὶ τὴν προαίρεσιν ἐξετάσετε, ἀλλ' ἐκ τῆς προθυμίας
καὶ τὸ κατ' ἐκείνην ἐνδεὲς ἀνισώσετε.

37 λέξω δὲ περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ πρῶτον, οὐχ ὅτι
λαμπρότατόν ἐστι· καίτοι καὶ τοῦτο οὐ σμικρὸν ἐς
ἀρετῆς φύσιν φέρει, τὸ μήτε ἀπὸ ταὐτομάτου τινὰ

ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς συγγενοῦς ἀγαθὸν γενέσθαι·
οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἐξ εὐγενῶν φύντες δύναιντο μὲν ἂν 2
καὶ προσποιήτως ἀνδραγαθίζεσθαι, δύναιντο δ' ἂν
καὶ ἐλεγχθῆναί ποτε ἐς τὸ κακογενὲς ὑπὸ τοῦ συμ-
φύτου· ὅσοις δὲ ἄνωθεν ἐκ πολλοῦ σπέρμα ἀνδρα-
γαθίας ὑπάρχει, πᾶσα αὐτοὺς ἀνάγκη καὶ αὐτόφυτον
καὶ διαρκῆ τὴν ἀρετὴν ἔχειν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε οὐ 3
τοῦτο μάλιστα νῦν ἐπαινῶ τοῦ Καίσαρος, ὅτι τὰ μὲν
νεώτατα ἐκ πολλῶν καὶ γενναίων ἀνδρῶν ἔφυ, τὰ
δὲ ἀρχαιότατα ἐκ βασιλέων καὶ θεῶν ἐγίγνετο, ἀλλ'
ὅτι πρῶτον μὲν τῆς πόλεως ἡμῶν ὅλης συγγενής
ἐστιν, ἐκ γὰρ ὧν οὗτος ἐγεννήθη, πρὸς τούτων ἡμεῖς
ᾠκίσθημεν, ἔπειθ' ὅτι τῶν προπατόρων αὐτοῦ ἐς τὸ 4
θεῖον δι' ἀρετὴν ἀνήκειν νομισθέντων οὐχ ὅπως
ἐπηλήθευσε τὴν φήμην, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησεν, ὥστ'
εἴ καί τις ἠμφισβήτει πρότερον μήποτ' ἂν ἐκ τῆς
Ἀφροδίτης τὸν Αἰνείαν γενέσθαι, νῦν δὴ πιστευ-
σάτω. θεοῖς μὲν γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ἄξιοι παῖδες 5
ἐπεφημίσθησαν· τούτου δὲ οὐδ' ἂν εἷς ἀπαξιώσειε
θεοὺς τοὺς προγόνους γεγονέναι. ἐβασίλευσε μὲν
γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Αἰνείας καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ
τινες· τοσούτῳ δὲ οὗτος ἀμείνων ἐκείνων ἐγένετο
ὅσῳ οἱ μὲν Λαουινίου καὶ Ἄλβης ἐμονάρχησαν, οὗτος
δὲ τῆς Ῥώμης οὐκ ἠθέλησε βασιλεῦσαι, καὶ οἱ μὲν 6
τὴν κρηπῖδα τῆς πόλεως ἡμῶν προκατεβάλοντο, οὗτος
δὲ ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐπῆρεν ὥστε τά τε ἄλλα καὶ
ἀποικίας μείζους ὧν ἐκεῖνοι πόλεων ἐβασίλευσαν
καταστήσασθαι.

τὰ μὲν οὖν τοῦ γένους οὕτως αὐτῷ ἔχει· ὅτι δὲ 38
δὴ τήν τε τροφὴν καὶ τὴν παιδείαν ἀκόλουθον τῷ
τῆς εὐγενείας ὄγκῳ ἔλαβε, πῶς ἄν τις μᾶλλον κατα-
νοήσειεν ἢ οἷς τὰ ἔργα πίστιν ἀναγκαίαν αὐτῷ παρέ-

2 χεται; ᾧ γὰρ τό τε σῶμα διαρκέστατον καὶ ἡ ψυχὴ
πολυαρκεστάτη πρὸς πάνθ' ὁμοίως καὶ τὰ εἰρηναῖα
καὶ τὰ πολέμια διαφανῶς ὑπῆρξε, πῶς οὐκ ἀνάγκη
τοῦτον καὶ τεθράφθαι ἄριστα; καίτοι χαλεπὸν μὲν
περικαλλέστατόν τινα ἀνδρῶν ὄντα καρτερικώτατον
3 γενέσθαι, χαλεπὸν δὲ ἰσχυριζόμενόν τινα τῷ σώματι
φρονιμώτατον ἐκβῆναι, παγχάλεπον δὲ τὸν αὐτὸν καὶ
ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν τοῖς ἔργοις διαπρέψαι. οὗτός
γε μήν —, λέγω δὲ ἐν εἰδόσιν, ὥστε μήτε τι ἀρχὴν
ψεύσασθαι, καὶ γὰρ ἂν αὐτόφωρος ἁλισκοίμην, μήτε
ἐπὶ τὸ μεῖζον ὀγκῶσαι· καὶ γὰρ ἂν ἐς τοὐναντίον οὐ
4 βούλομαι καθισταίμην. αὐτός τε γὰρ ἀλαζονεύεσθαι
δικαιότατα, ἄν γέ τι τοιοῦτο ποιήσω, ὑποπτευθήσομαι, καὶ τὴν τούτου ἀρετὴν ἐλάσσω τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ παρ' ὑμῖν δόξης φαίνεσθαι ποιεῖν νομισθήσομαι. πᾶς γὰρ λόγος ἐπὶ τῷ τοιῷδε λεγόμενος, κἂν τὸ βραχύτατον ψεύδους προσλάβῃ, οὐχ ὅσον οὐκ ἔπαινον αὐτῷ φέρει, ἀλλὰ καὶ ἔλεγχον αὐτοῦ ἔχει·
5 τὸ γὰρ συνειδὸς τῶν ἀκροωμένων, οὐχ ὁμολογοῦν τῷ
πεπλασμένῳ, πρός τε τὴν ἀλήθειαν φέρεται, καὶ τάχα ἀρκεσθὲν αὐτῇ μανθάνει τε ἅμα ὁποῖόν τινα ἐχρῆν εἶναι, καὶ παραβάλλον ἑκάτερα καταφωρᾷ τὸ λεῖπον. ἀληθεύων οὖν λέγω τοῦθ' ὅτι ὁ Καῖσαρ οὗτος τό τε σῶμα ἅμα ἱκανώτατος καὶ τὴν ψυχὴν εὐκολώτα-
6 τος ἐγένετο. τῇ τε γὰρ τῆς φύσεως ἰσχύι θαυμαστῇ
ἐκέχρητο, καὶ παιδείᾳ παντοδαπῇ ἀκριβῶς ἤσκητο, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπεικότως καὶ γνῶναι πᾶν τὸ δέον ὀξύτατα καὶ ἑρμηνεῦσαι πιθανώτατα διαθέσθαι τε καὶ διοικῆσαι φρονιμώτατα ἀεὶ ἠδυνήθη, καὶ οὔτε τις αὐτὸν καιροῦ ῥοπὴ αἰφνιδίως οἱ προσπεσοῦσα προκατέλαβεν, οὔτ' ἀπόρρητος μέλλησις χρονίσασα
7 διέλαθε. πάντα γὰρ ἀεὶ πρὶν ἀπαρτισθῆναι καὶ

προδιεγίγνωσκε, καὶ πρὸς πάντα τὰ συμβῆναί τινι
δυνάμενα προπαρεσκεύαστο· τό τε κρυπτόμενον ἰσχυ-
ρῶς ἀνευρεῖν καὶ τὸ φαινόμενον πιθανῶς ψευδαγ-
νοεῖν τό τε λανθάνον εἰδέναι προσποιήσασθαι καὶ
τὸ γιγνωσκόμενον ἀποκρύψασθαι, τούς τε καιρούς 8
σφισιν ἐφαρμόσαι καὶ τοὺς λογισμοὺς ὑπὲρ αὐτῶν
ἀποδοῦναι, καὶ προσέτι καὶ ἐπιτελέσαι καὶ ἐπεξελθεῖν
πάνθ' ὡς ἕκαστα καλῶς ἠπίστατο. τεκμήριον δέ, τά 39
τε ἴδια εὐοικότατος ἅμα καὶ εὐδαπανώτατος ἐγένετο,
ἀκριβὴς μὲν ὢν ἐς τὸ τὰ ὑπάρχοντα διαρκῶς φυλάξαι,
δαψιλὴς δὲ ἐς τὸ τὰ προσήκοντα ἀφειδῶς ἀναλῶσαι,
καὶ τοὺς συγγενεῖς πάντας πλὴν τῶν ἀνοσιωτάτων
ἰσχυρῶς ἠγάπησεν· οὔτε γὰρ δυστυχήσαντά τινα 2
αὐτῶν ὑπερεῖδεν οὔτε εὐτυχήσαντί τινι ἐφθόνησεν,
ἀλλὰ καὶ τούτοις τὰ προϋπάρχοντα συνεπηύξησε καὶ
ἐκείνοις τὰ ἐλλείποντα ἀνεπλήρωσε, τοῖς μὲν χρή-
ματα τοῖς δὲ χωρία τοῖς δὲ ἀρχὰς τοῖς δὲ ἱερωσύνας
δούς. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τοὺς φίλους τούς τε ἄλ- 3
λους τοὺς προσομιλοῦντάς οἱ θαυμαστῶς προσεφέ-
ρετο· οὔτε γὰρ ὑπερεφρόνει τινὰ αὐτῶν οὔθ' ὕβριζεν,
ἀλλ' εὐπροσήγορος πᾶσιν ὁμοίως ὢν τούς τε ὑπουρ-
γοῦντάς τι πολλαπλασίως ἠμείβετο καὶ τοὺς λοιποὺς
εὐεργεσίαις ἀνηρτᾶτο, καὶ οὔτε λαμπρυνόμενόν τινα
ἐβάσκηνέ ποτε οὔτ' αὐξανόμενον ἐταπείνωσεν, ἀλλ' 4
ὡς καὶ αὐτὸς διὰ πάντων σφῶν καὶ μεγαλυνόμενος
καὶ ἰσχὺν καὶ κόσμον προσκτώμενος, ἔχαιρε πλεί-
στους ἑαυτῷ παρισούμενος. τοιοῦτος μέντοι περὶ
τοὺς φίλους καὶ περὶ τοὺς γνωρίμους ὢν οὐδ' ἐς
τοὺς ἐχθροὺς ὠμὸς οὐδ' ἀπαραίτητος ἐγένετο, ἀλλὰ 5
πολλοὺς μὲν καὶ τῶν ἰδίᾳ τι προσκρουσάντων οἱ ἀθῴ-
ους ἀφῆκε, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν προσπολεμησάντων
ἀπέλυσε, καί τισιν αὐτῶν καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς ἔδωκεν.

οὕτω που πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἐπεφύκει, καὶ κακίαν οὐ
μόνον αὐτὸς οὐκ εἶχεν ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἐνεῖναι
ἐπίστευεν.

40 ἐπεὶ δὲ ἐς τούτους τοὺς λόγους ἀφικόμην, ἄρξο-
μαι περὶ τῶν κοινῶν αὐτοῦ πολιτευμάτων λέγειν.
καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐν ἡσυχίᾳ ἐβεβιώκει, τάχ' ἂν ἀνέ-
λεγκτον τὴν ἀρετὴν ἔσχε· νῦν δὲ ἐπὶ πλεῖστον αὐξη-
θείς, καὶ μέγιστος οὐχ ὅτι τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώ-
πων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τι δυνηθέν-
των γενόμενος, ἐκπρεπέστερον αὐτὴν ἐπεδείξατο.
2 ἐκείνους μὲν γὰρ σχεδόν τι πάντας αὕτη ἡ ἐξουσία
διήλεγξε, τοῦτον δὲ ἐπὶ μᾶλλον ἐξέφηνε· τῷ γὰρ
μεγέθει τῆς ἀρετῆς ἀντιπάλους πράξεις λαβὼν ἰσο-
στάσιος αὐταῖς ηὑρέθη, καὶ μόνος ἀνθρώπων τηλι-
καύτην αὐτῷ τύχην ἐξ ἀνδραγαθίας κτησάμενος οὔτε
3 διέβαλεν αὐτὴν οὔθ' ὕβρισεν. ὅσα μὲν οὖν ἄλλως
στρατευόμενος ἐλαμπρύνετο, ἢ ὅσα ἐν ταῖς ἐγκυκλίοις
λειτουργίαις ἐμεγαλοφρονήσατο, παραλείψω, καίπερ
τοσαῦτα ὄντα ὥστ' ἄλλῳ τινὶ καὶ πάνυ ἂν ἐς ἔπαινον
ἐξαρκέσαι· πρὸς γάρ τοι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μετὰ
ταῦτα αὐτοῦ ἔργων σμικρολογεῖσθαι δόξω, ἂν καὶ
4 ἐκεῖνα ἀκριβῶς ἐπεξίω· ὅσα δὲ δὴ ἄρχων ὑμῶν
ἔπραξε, ταῦτ' ἐρῶ μόνα. καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι
πάντα καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς διηγήσομαι· οὔτε γὰρ
ἐξικέσθαι ποτ' ἂν αὐτῶν δυνηθείην, καὶ πάμπολυν
ἂν ὑμῖν ὄχλον ἄλλως τε καὶ εἰδόσι ταῦτα παράσχοιμι.

41 ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος πρῶτον μὲν πάντων στρα-
τηγήσας ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ ὕπουλον αὐτὴν εὑρών, οὐ
περιεῖδέ σφας ὑπὸ τῷ τῆς εἰρήνης ὀνόματι ἀνανταγ-
ωνίστους γιγνομένους, οὐδ' εἵλετο αὐτὸς ἐν ἡσυχίᾳ
τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διαγενέσθαι μᾶλλον ἢ τὰ κοινῇ
συμφέροντα πρᾶξαι, ἀλλ' ἐπειδήπερ ἑκόντες οὐ μετε-

μέλοντο, καὶ ἄκοντάς σφας ἐσωφρόνισεν, ὥστε καὶ 2
τοὺς πρότερόν ποτε εὐδοκιμήσαντας κατ' αὐτῶν τοσοῦτον ὑπερβαλέσθαι ὅσον τὸ φυλάξαι τι τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερόν ἐστι, καὶ τὸ μηδ' αὖθίς ποτε νεωτερίσαι τινὰς δυνηθῆναι ἐξεργάσασθαι τοῦ τὴν ἀρχὴν ὑπηκόους αὐτούς, ἀκεραίου τῆς δυνάμεώς σφισιν οὔσης, ποιήσασθαι, λυσιτελέστερον. τοιγάρτοι καὶ 3
τὰ ἐπινίκια αὐτῷ διὰ τοῦτ' ἐψηφίσασθε καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ὕπατον εὐθὺς ἐδώκατε. ἐξ οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα διεφάνη τοῦθ' ὅτι οὔτε ἐπιθυμίας οὔτε εὐκλείας οἰκείας ἕνεκα τόν τε πόλεμον ἐκεῖνον ἐποιήσατο καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ παρεσκευάζετο. παριδὼν γοῦν 4
τὴν μέμψιν τῶν νικητηρίων διὰ τὸ τὰ πράγματα κατεπείγειν, καὶ χάριν μὲν ὑμῖν τῆς τιμῆς γνούς, ἀρκεσθεὶς δὲ αὐτῇ ἐκείνῃ πρὸς τὴν δόξαν, ὑπάτευσε.
καὶ ὅσα μὲν παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ πόλει διῴκησεν, 42
ἡ μυρία ἂν εἴη λέγειν· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἔκ τε ἐκείνης ἐξῆλθε καὶ πρὸς τὸν Γαλατικὸν πόλεμον ἐστάλη, θεωρήσατε ὅσα αὖ καὶ ἡλίκα ἐνταῦθα κατειργάσατο. τοῖς μὲν γὰρ συμμάχοις οὐχ ὅπως βαρὺς 2
ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ προσεβοήθησεν, ἐπειδὴ μήτε τι αὐτοὺς ὑπώπτευσε καὶ προσέτι καὶ ἀδικουμένους εἶδε· τοὺς δὲ δὴ πολεμίους, οὐχ ὅτι τοὺς προσοικοῦντας αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοὺς τὴν Γαλατίαν νέμοντας, κατεστρέψατο, καὶ τοῦτο μὲν χώραν παμπληθῆ τοῦτο δὲ καὶ πόλεις ἀναριθμήτους, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα πρότερον ᾔδειμεν, προσεκτήσατο.
καὶ ταῦτα μέντοι πάντα, μήτε δύναμιν ἀξιόχρεων 3
μήτε χρήματα αὐτάρκη παρ' ἡμῶν λαβών, οὕτω μὲν ταχέως κατέπραξεν ὥστε καὶ πρὶν αἰσθέσθαι τινὰ ἡμῶν ὅτι πολεμεῖ νενικηκέναι, οὕτω δὲ ἀσφαλῶς κατεστήσατο καὶ ... ὥστε καὶ ἐπιβατὴν ἀπ' αὐτῶν

4 καὶ τὴν Κελτικὴν καὶ τὴν Βρεττανίαν ποιῆσαι. καὶ
νῦν δεδούλωται μὲν Γαλατία ἡ τούς τε Ἄμβρωνας
καὶ τοὺς Κίμβρους ἐφ' ἡμᾶς ἀποστείλασα, καὶ γεωρ-
γεῖται πᾶσα ὥσπερ αὐτὴ ἡ Ἰταλία, πλεῖται δὲ οὐ
Ῥοδανὸς ἔτι μόνος οὐδ' Ἄραρις, ἀλλὰ καὶ Μόσας καὶ
5 Λίγρος καὶ Ῥῆνος αὐτὸς καὶ ὠκεανὸς αὐτός. ὧν γὰρ
οὐδὲ τὰς ἐπικλήσεις ἀκούοντες ἐπιστεύομεν αὐτὰ
εἶναι, ταῦθ' ἡμῖν προσκατείργασται, ἐμβατὰ μὲν τὰ
πρὶν ἄγνωστα, πλωτὰ δὲ τὰ πρὶν ἀδιερεύνητα ἀπό
τε τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλογνωμοσύνης
43 ποιήσας. καὶ εἴγε μὴ φθονήσαντες αὐτῷ τινες,
μᾶλλον δὲ ἡμῖν, ἐστασιάκεσαν, καὶ δεῦρο αὐτὸν πρὸ
τοῦ προσήκοντος καιροῦ ἐπανελθεῖν ἠνάγκασαν, πάν-
τως ἂν καὶ τὴν Βρεττανίαν ὅλην μετὰ τῶν ἄλλων
νήσων τῶν περικειμένων αὐτῇ καὶ τὴν Κελτικὴν
πᾶσαν μέχρι τοῦ ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ ἐκεχείρωτο, ὥσθ'
ἡμᾶς ὅρους μὴ γῆν μηδ' ἀνθρώπους τὸ λοιπόν, ἀλλὰ
2 ἀέρα καὶ τὴν ἔξω θάλασσαν ἔχειν. διὰ γὰρ ταῦτα
καὶ ὑμεῖς, ὁρῶντες τό τε μέγεθος τῆς διανοίας αὐτοῦ
καὶ τὰ ἔργα καὶ τὴν τύχην, ἐπὶ πλεῖστον ἄρξαι αὐτῷ
προσετάξατε· ὅπερ, ἀφ' οὗ ἐδημοκρατήθημεν, οὐδενὶ
ἄλλῳ ὑπῆρξε, λέγω δὲ τὸ ὀκτὼ ἔτεσιν ὅλοις ἐφεξῆς
ἡγεμονεῦσαι. οὕτως αὐτὸν πάντα ἐκεῖνα ὑμῖν ὄντως
προσκτᾶσθαι ἐνομίσατε, καὶ οὐδεπώποτε ἐφ' ὑμᾶς
αὐξηθήσεσθαι ὑπωπτεύσατε.

3 ἀλλὰ ὑμεῖς μὲν ἐπὶ μακρότατον αὐτὸν ἐγχρονίσαι
τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐπεθυμήσατε· οὐ μέντοι καὶ
ἐπέτρεψαν οἱ τὴν πολιτείαν μηκέτι κοινὴν ἀλλ' ἰδίαν
αὑτῶν νομίζοντες εἶναι οὔτε τούτῳ τὰ λοιπὰ προσκα-
ταστρέψασθαι οὔθ' ὑμῖν πάντων αὐτῶν κυριεῦσαι,
ἀλλὰ τῇ ἀσχολίᾳ αὐτοῦ ἀποχρησάμενοι πολλὰ καὶ
ἀνόσια ἐτόλμησαν, ὥσθ' ὑμᾶς τῆς παρ' αὐτοῦ βοη-

θείας δεηθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο καταλιπὼν τὰ προκεί- 44
μενα ταχέως ὑμῖν ἐπεκούρησε, καὶ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν ἐκ τῶν ἐπαρτηθέντων αὐτῇ κινδύνων ἠλευθέρωσε, καὶ προσέτι τήν τε Ἰβηρίαν ἀλλοτριουμένην ἐκομίσατο, καὶ τὸν Πομπήιον τήν τε πατρίδα καταλιπόντα καὶ βασιλείαν ἰδίαν ἐν Μακεδονίᾳ κατασκευάζοντα,
καὶ ἐκεῖσε πάντα τὰ ὑμέτερα ἀγαθὰ μεταφέροντα, 2
τούς τε ὑπηκόους ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς συσκευαζόμενον καὶ τοῖς χρήμασιν ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς χρώμενον ἰδὼν τὸ μὲν πρῶτον πεῖσαί πως ἠθέλησε, καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ προσπέμπων, παύσασθαι καὶ μεταθέσθαι, πίστεις λαβόντα μεγίστας ἦ μὴν ἐν τοῖς ἴσοις ὁμοίως αὖθις
αὐτὸν γενήσεσθαι· ἐπεὶ δ' οὐδένα τρόπον ἠδυνήθη 3
τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἐκεῖνος τά τε ἄλλα καὶ τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα αὐτῷ ὑπάρξασαν ὑπερβὰς ἀντιπολεμεῖν ὑμῖν εἵλετο, οὕτω δὴ καταναγκασθεὶς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου προσάψασθαι τί μὲν
δεῖ λέγειν ὡς εὐτόλμως ἐπ' αὐτόν, καίπερ χειμῶνος 4
ὄντος, ἔπλευσε, τί δὲ ὡς εὐθαρσῶς αὐτῷ, καίτοι πάντα τὰ ἐκεῖ χωρία ἔχοντι, συνέμιξε, τί δὲ ὡς ἀνδρικῶς αὐτοῦ, καίπερ πολὺ τῷ πλήθει τῶν στρατιωτῶν ἐλαττούμενος, ἐκράτησεν; ἂν γάρ τις καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπεξελθεῖν ἐθελήσῃ, παῖδα ἂν ἀποδείξειε τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον Πομπήιον· οὕτως ἐν πᾶσιν αὐτοῖς κατεστρατηγήθη.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσω· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ὁ 45
Καῖσαρ ἐσεμνύνατό ποτε ἐπ' αὐτοῖς, μισῶν αὐτὰ τῆς ἀνάγκης· ἐπεὶ δὲ τὸ δαιμόνιον δικαιότατα τὴν μάχην ἔκρινε, τίνα μὲν τῶν τότε πρῶτον ἁλόντων ἀπέκτεινε, τίνα δὲ οὐκ ἐτίμησεν, οὐχ ὅτι τῶν βουλευτῶν ἢ τῶν ἱππέων ἢ καὶ ὅλως τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ
καὶ τῶν συμμάχων τῶν τε ὑπηκόων; οὐδὲ γὰρ οὐδ' 2

ἐκείνων τις οὔτ' ἀπέθανε βιαίως οὔτε αἰτίαν ἔλαβεν, οὐκ ἰδιώτης, οὐ βασιλεύς, οὐκ ἔθνος, οὐ πόλις· ἀλλ' οἱ μὲν καὶ συνεξητάσθησαν αὐτῷ, οἱ δὲ τὴν γοῦν ἄδειαν ἐντίμως ἔσχον, ὥστε τότε δὴ καὶ πάντας
3 ὀδύρεσθαι τῶν ἀπολωλότων. τοσαύτῃ γὰρ περιουσίᾳ φιλανθρωπίας ἐχρήσατο ὥστε τοὺς μὲν συναραμένους τῷ Πομπηίῳ ἐπαινέσαι καὶ πάντα σφίσι τὰ δοθέντα ὑπ' αὐτοῦ φυλάξαι, τὸν δὲ Φαρνάκην καὶ τὸν Ὀρώδην
4 μισῆσαι ὅτι οὐκ ἐπεκούρησαν φίλοι αὐτοῦ ὄντες. καὶ διὰ τοῦτό γε οὐχ ἥκιστα τῷ μὲν οὐκ ἐς μακρὰν ἐπολέμησε, τῷ δὲ ἐπιστρατεύσειν ἔμελλε. πάντως δ' ἂν καὶ … ζῶντα εἰλήφει. τεκμήριον δὲ ὅτι μήτε εὐθὺς αὐτὸν ἐπεδίωξεν ἀλλὰ κατὰ σχολὴν εἴασε φυ-
5 γεῖν, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀηδῶς ἤκουσε, τούς τε φονεύσαντας αὐτὸν οὐκ ἐπῄνεσεν ἀλλὰ καὶ ἀνταπέκτεινεν οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ αὐτόν γε τὸν Πτολεμαῖον, ὅτι καίτοι παῖς ὢν τὸν εὐεργέτην ἀπολόμενον περιεῖδε, προσδιέφθειρε.

46 μετὰ ταῦτα τοίνυν ὅπως μὲν τὴν Αἴγυπτον κατεστήσατο, καὶ ὅσα χρήματα ἐκεῖθεν ὑμῖν ἐκόμισε, περιττὸν ἂν εἴη λέγειν· στρατεύσας δὲ ἐπὶ τὸν Φαρνάκην οὐκ ὀλίγα ἤδη τοῦ τε Πόντου καὶ τῆς Ἀρμενίας ἔχοντα, προσηγγέλθη τε ἅμα αὐτῷ προσιὼν καὶ ὤφθη
2 παρὼν καὶ συνέβαλεν αὐθημερὸν καὶ ἐνίκησεν. ἀφ' ὧνπερ οὐχ ἥκιστα διέδειξεν ὅτι οὐδὲν χείρων ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐγένετο, οὐδ' ὑπὸ τρυφῆς ἐν αὐτῇ ἐνεχρόνισε· πῶς γὰρ ἂν ῥᾳδίως ἐκεῖνα ἔπραξε μὴ πολλῇ μὲν παρασκευῇ διανοίας, πολλῇ δὲ καὶ
3 ῥώμῃ χρώμενος; ὡς δ' οὖν καὶ ὁ Φαρνάκης ἔφυγε, παρεσκευάζετο μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πάρθον στρατεῦσαι, στασιασάντων δὲ αὖθις ἐνταῦθά τινων ἀνεκομίσθη τε ἄκων, καὶ οὕτως αὖ καὶ ταῦτα διέθετο

ὥστε μηδ' ὅτι ἀρχὴν ἐταράχθη πιστευθῆναι. οὔτε 4
γὰρ ἀπέθανεν· οὔτε ἔφυγεν, ἀλλ' οὐδ' ἠτιμώθη τὸ
παράπαν ἐξ ἐκείνων τῶν πραγμάτων οὐδείς, οὐχ ὅτι
οὐ δικαιότατα ἂν πολλοὶ ἐκολάσθησαν, ἀλλ' ὅτι τοὺς
μὲν πολεμίους ἀφειδῶς ἀπολλύναι, τοὺς δὲ δὴ πολί-
τας σώζειν, κἂν φαῦλοί τινες ὦσιν, ἡγεῖτο δεῖν, καὶ 5
διὰ τοῦτο τῇ μὲν ἀνδρείᾳ τοὺς ἀλλοφύλους κατηγω-
νίζετο, τῇ δὲ φιλανθρωπίᾳ καὶ τοὺς στασιάζοντας
τῶν πολιτῶν, καίτοι καὶ ἀναξίους πολλάκις τούτου
γεγονότας ἀφ' ὧν ἔπραττον, διετήρει. τὸ δ' αὐτὸ
τοῦτο καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ τῇ τε Ἰβηρίᾳ αὖθις ἔπραξε,
πάντας ὅσοι μὴ καὶ πρότερόν ποτε ἁλόντες ὑπ' αὐτοῦ
ἠλέηντο ἀφείς. τὸ μὲν γὰρ τοὺς πολλάκις ἐπιβου- 6
λεύοντάς οἱ ἀεὶ περιποιεῖσθαι μωρίαν, οὐ φιλανθρω-
πίαν ἐνόμιζε· τὸ δὲ ἐν τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασι
συγγιγνώσκειν τισί, καὶ μήτ' ἀκατάλλακτον ὀργὴν
ἔχειν καὶ προσέτι καὶ τιμὰς νέμειν, ἂν δὲ ἐν τοῖς
αὐτοῖς ἐμμένωσιν, ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ποιεῖσθαι, καὶ
πάνυ ἀνδρὸς ἔργον ἡγεῖτο εἶναι. καίτοι τί τοῦτο 7
εἶπον; πολλοὺς γάρ τοι καὶ ἐκείνων ἔσωσε, δοὺς τοῖς
τε ἑταίροις ἅπασι καὶ τοῖς συννικήσασιν αὐτῷ ἕνα
ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων περιποιήσασθαι.

καὶ μέντοι καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀπ' ἐμφύτου 47
χρηστότητος, καὶ οὔτε προσποιήτως οὔτε ἐπὶ κατα-
σκευῇ πλεονεξίας τινός, ὥσπερ ἕτεροι συχνοὶ ἐφι-
λανθρωπεύσαντό τινα, ἔπραξε, μέγιστον μὲν καὶ
ἐκεῖνο μαρτύριόν ἐστιν ὅτι πανταχοῦ καὶ διὰ πάντων
ὅμοιος ἐγένετο καὶ οὔτ' ὀργή τις αὐτὸν ἠγρίανεν
οὔτε εὐπραγία διέφθειρεν, οὐ τὸ κράτος ἠλλοίωσεν,
οὐχ ἡ ἐξουσία μετέβαλε. καίτοι χαλεπώτατον ἐν τοῖς 2
τοσούτοις καὶ τοιούτοις καὶ προσέτι καὶ ἐπαλλήλοις
πράγμασιν ἐξετασθέντα, καὶ τὰ μὲν κατωρθωκότα

τὰ δὲ ἐν χερσὶν ἔτ' ἔχοντα τὰ δὲ ὑποπτεύοντα, χρηστόν
τε ἀεὶ δι' ἴσου γενέσθαι, καὶ μηδὲν τραχὺ μηδὲ δεινόν,
εἰ καὶ μὴ πρὸς τιμωρίαν τῶν παρεληλυθότων, ἀλλὰ
πρός γε φυλακὴν τῶν μελλόντων ἐθελῆσαι ποιῆσαι.
3 ἱκανὰ μὲν καὶ ταῦτα τὴν χρηστότητα αὐτοῦ τεκμηριῶ-
σαί ἐστιν· οὕτω γὰρ ἐκ θεῶν ὄντως ἔφυ ὥστε ἓν μόνον
ἠπίστατο, σώζειν τούς γε σώζεσθαι δυναμένους· προσ-
έτι δὲ καὶ ἐκεῖνα, ὅτι τοῖς τε αὐτῷ πολεμήσασι τὸ μηδ'
ὑπ' ἄλλου τινὸς κολασθῆναι παρεσκεύασε, καὶ τοὺς
4 ἐν τῷ πρὶν ἐπταικότας ἀνεκτήσατο. πᾶσι μὲν γὰρ τοῖς
μετὰ τοῦ Λεπίδου καὶ μετὰ τοῦ Σερτωρίου γενομένοις
ἄδειαν δοθῆναι ἐποίησε, πᾶσι δὲ ἐκ τούτου τοῖς ἐκ
τῶν ἐπικηρυχθέντων ὑπὸ τοῦ Σύλλου περιλειφθεῖσι
τὴν σωτηρίαν ὑπάρξαι παρεσκεύασε, καὶ αὐτοὺς μετὰ
τοῦτο κατήγαγε, τούς τε παῖδας ἁπάντων τῶν ὑπ'
ἐκείνου θανατωθέντων καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν ἠξίωσε.
5 καὶ τὸ μέγιστον, πάντα ἁπλῶς τὰ γράμματα ὅσα ἢ παρὰ
τῷ Πομπηίῳ ἢ παρὰ τῷ Σκιπίωνι ἀπόρρητα εὑρέθη
κατέκαυσε, μήτ' ἀναγνούς τι αὐτῶν μήτε τηρήσας, ἵνα
μηδ' ἄλλῳ τινὶ πονηρευθῆναί τι δι' αὐτὰ ἐγγένηται.
ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως οὐκ εἶπε μόνον ἀλλὰ καὶ ἔπραξε
δηλοῖ τὰ ἔργα· οὐδεὶς γοῦν ἐκ τῶν γραμμάτων ἐκεί-
νων οὐχ ὅσον οὐκ ἔπαθέ τι δεινόν, ἀλλ' οὐδ' ἐφο-
6 βήθη. οὔκουν οὐδ' οἶδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν περι-
γενομένους πλὴν αὐτῶν ἐκείνων. τοῦτο γάρ ἐστι
παραδοξότατον καὶ μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἔχον, ὅτι
τε ἀφείθησαν πρὶν αἰτιαθῆναι καὶ ὅτι ἐσώθησαν
πρὶν κινδυνεῦσαι, καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ περιποιήσας σφᾶς
ἔμαθεν οὓς ἠλέησε.

48 καὶ γάρ τοι διά τε ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα ὅσα
ἐνομοθέτησε καὶ ἐπηνώρθωσε, μεγάλα μὲν αὐτὰ
καθ' ἑαυτὰ ὄντα, παρὰ μικρὸν δ' ἂν πρὸς ἐκεῖνα

νομισθέντα, ἃ οὐ χρὴ ἀκριβῶς ἐπεξιέναι, καὶ ἐφιλήσατε αὐτὸν ὡς πατέρα καὶ ἠγαπήσατε ὡς εὐεργέτην, τιμαῖς τε οἵαις οὐδένα ἄλλον ἠγήλατε, καὶ προστάτην 2
διατελῆ τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ἔχειν ἐπεθυμήσατε, μηδὲν περὶ τῶν ὀνομάτων διενεχθέντες, ἀλλὰ καὶ πάντα αὐτῷ ὡς καὶ ἐλάττονα αὐτοῦ προσθέντες, ἵν' ὅσον καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐκ τοῦ νομιζομένου πρὸς τὸ τελειότατον καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας ἐνέδει, τοῦτο ἐκ τῆς παρὰ τῶν ἄλλων συντελείας ἀνταναπληρωθῇ. διὰ γὰρ τοῦτο ἀρχιερεὺς 3
μὲν πρὸς τοὺς θεούς, ὕπατος δὲ πρὸς ἡμᾶς, αὐτοκράτωρ δὲ πρὸς τοὺς στρατιώτας, δικτάτωρ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀπεδείχθη. καὶ τί ταῦτ' ἐξαριθμοῦμαι, ὁπότε καὶ πατέρα αὐτὸν ἑνὶ λόγῳ τῆς πατρίδος ἐπεκαλέσατε; ἵνα μὴ τὰς ἄλλας αὐτοῦ προσηγορίας καταλέγω.

ἀλλ' οὗτος ὁ πατήρ, οὗτος ὁ ἀρχιερεύς, ὁ ἄσυλος, 49
ὁ ἥρως, ὁ θεός, τέθνηκεν, οἴμοι, τέθνηκεν οὐ νόσῳ βιασθείς, οὐδὲ γήρᾳ μαρανθείς, οὐδὲ ἔξω που ἐν πολέμῳ τινὶ τρωθείς, οὐδὲ ἐκ δαιμονίου τινὸς αὐτομάτως ἁρπαχθείς, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐντὸς τοῦ τείχους ἐπιβουλευθεὶς ὁ καὶ ἐς Βρεττανννίαν ἀσφαλῶς στρατεύσας, ἐν τῇ πόλει ἐνεδρευθεὶς ὁ καὶ τὸ πωμήριον 2
αὐτῆς ἐπαυξήσας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατασφαγεὶς ὁ καὶ ἴδιον ἄλλο κατασκευάσας, ἄοπλος ὁ εὐπόλεμος, γυμνὸς ὁ εἰρηνοποιός, πρὸς τοῖς δικαστηρίοις ὁ δικαστής, πρὸς ταῖς ἀρχαῖς ὁ ἄρχων, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὃν μηδεὶς τῶν πολεμίων μηδ' ἐς τὴν θάλασσαν ἐκπεσόντα ἀποκτεῖναι ἠδυνήθη, ὑπὸ τῶν ἑταίρων ὁ πολλάκις αὐτοὺς ἐλεήσας. ποῦ δῆτά σοι, Καῖσαρ, ἡ φιλαν- 3
θρωπία, ποῦ δὲ ἡ ἀσυλία, ποῦ δὲ οἱ νόμοι; ἀλλὰ σὺ μέν, ὅπως μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φονεύηται, πολλὰ ἐνομο-

θέτησας, σὲ δὲ οὕτως οἰκτρῶς ἀπέκτειναν οἱ φίλοι,
καὶ νῦν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ πρόκεισαι ἐσφαγμένος, δι'
ἧς πολλάκις ἐπόμπευσας ἐστεφανωμένος, καὶ ἐπὶ τοῦ
βήματος ἔρριψαι κατατετρωμένος, ἀφ' οὗ πολλάκις
4 ἐδημηγόρησας. οἴμοι πολιῶν ᾑματωμένων, ὢ στο-
λῆς ἐσπαραγμένης, ἣν ἐπὶ τούτῳ μόνον, ὡς ἔοικεν,
ἔλαβες, ἵν' ἐν ταύτῃ σφαγῇς."

50 τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου λέγοντος ὁ δῆμος τὰ μὲν
πρῶτα ἠρεθίζετο, ἔπειτα δὲ ὠργίζετο, καὶ τέλος
οὕτως ἐφλέγμηνεν ὥστε τούς τε φονέας αὐτοῦ ζητεῖν
καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ἐγκαλεῖν, ὅτι οἱ μὲν
ἀπέκτειναν οἱ δὲ ἐπεῖδον ἀποθνήσκοντα ἄνδρα ὑπὲρ
οὗ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὔχεσθαι ἐψηφίσαντο, καὶ οὗ
τήν τε ὑγίειαν τήν τε τύχην ὤμνυσαν, καὶ ὃν ἐξ
2 ἴσου τοῖς δημάρχοις ἄσυλον ἐπεποιήκεσαν. κἀκ τού-
του τό τε σῶμα αὐτοῦ ἁρπάσαντες οἱ μὲν ἐς τὸ οἴ-
κημα ἐν ᾧ ἀπέσφακτο, οἱ δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον κομίσαι
τε ἐβούλοντο καὶ ἐκεῖ καῦσαι, κωλυθέντες δὲ ὑπὸ
τῶν στρατιωτῶν φόβῳ τοῦ μὴ καὶ τὸ θέατρον τούς
τε ναοὺς συγκαταπρησθῆναι, αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ,
3 ὥσπερ εἶχον, ἐπὶ πυρὰν ἐπέθηκαν. πολλὰ δ' ἂν καὶ
ὣς τῶν πέριξ οἰκοδομημάτων ἐφθάρη, εἰ μὴ οἵ τε
στρατιῶται ἐμποδὼν ἐγένοντο καί τινας τῶν θρασυ-
τέρων οἱ ὕπατοι κατὰ τῶν τοῦ Καπιτωλίου πετρῶν
ἔωσαν. οὐ μέντοι καὶ ἐπαύσαντο διὰ τοῦτο οἱ λοιποὶ
4 ταραττόμενοι, ἀλλ' ἐπί τε τὰς οἰκίας τῶν σφαγέων
ὥρμησαν, καὶ ἄλλους τε ἐν τούτῳ καὶ Ἑλούιον Κίνναν
δημαρχοῦντα μάτην ἀπέκτειναν· οὐ γὰρ ὅπως ἐπεβού-
λευσε τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μάλιστα αὐτὸν
ἠγάπα. ἐπλανήθησαν δὲ ὅτι Κορνήλιος Κίννας ὁ
51 στρατηγὸς συμμετέσχε τῆς ἐπιθέσεως. καὶ μετὰ τοῦτο
ἀπειπόντων τῶν ὑπάτων μηδένα ἔξω τῶν στρατιωτῶν

ἔνοχλον εἶναι, τῶν μὲν φόνων ἀπέσχοντο, βωμὸν δέ
τινα ἐν τῷ τῆς πυρᾶς χωρίῳ ἱδρυσάμενοι, τὰ γὰρ ὀστᾶ
αὐτοῦ οἱ ἐξελεύθεροι προανείλοντο καὶ ἐς τὸ πατρῷον
μνημεῖον κατέθεντο, θύειν τε ἐπ' αὐτῷ καὶ κατάρ-
χεσθαι τῷ Καίσαρι ὡς καὶ θεῷ ἐπεχείρουν. οἱ οὖν 2
ὕπατοι ἐκεῖνόν τε ἀνέτρεψαν, καί τινας ἀγανακτή-
σαντας ἐπὶ τούτῳ ἐκόλασαν, καὶ νόμον ἐξέθηκαν
μηδένα αὖθις δικτάτωρα γενέσθαι, ἀράς τε ποιησά-
μενοι καὶ θάνατον προειπόντες ἄν τέ τις ἐσηγήσηται
τοῦτο ἄν θ' ὑποστῇ, καὶ προσέτι καὶ χρήματα αὐτοῖς
ἄντικρυς ἐπικηρύξαντες. ταῦτα μὲν ἐς τὸ ἔπειτα 3
προείδοντο, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῆς τῶν ἔργων
δεινότητος οὔσης, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ὅπλων καὶ ἐκ
τῶν ἑκάστου τρόπων καὶ γιγνομένων αὐτῶν καὶ τὰς
τῆς ἐξουσίας, ἐν ᾗ ποτ' ἂν τύχῃ δρώμενα, προσρή-
σεις διαβαλλόντων· ἐν δὲ τῷ τότε παρόντι τούς τε 4
κληρούχους τοὺς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προκεχειρισμένους
ἐς τὰς ἀποικίας εὐθύς, μὴ καὶ νεοχμώσωσί τι, ἔστει-
λαν, καὶ τῶν σφαγέων τοὺς μὲν ἄρξαι τινῶν εἰλη-
χότας ἐς τὰ ἔθνη, τοὺς δὲ λοιποὺς ἄλλον ἄλλοσε ἐπὶ
προφάσει τινὶ ἐξέπεμψαν· καὶ αὐτοὺς ὡς καὶ εὐερ-
γέτας σφῶν πολλοὶ ἐτίμησαν.

οὕτω μὲν ὁ Καῖσαρ μετήλλαξε. καὶ ἐπειδὴ ἔν 52
τε τῷ τοῦ Πομπηίου οἰκοδομήματι καὶ παρὰ τῷ
ἀνδριάντι αὐτοῦ τῷ τότε ἐκεῖ ἑστῶτι ἐσφάγη, ἔδοξέ
τινα τιμωρίαν αὐτῷ δεδωκέναι, ἄλλως τε καὶ ὅτι καὶ
βρονταὶ ἄπλετοι καὶ ὑετὸς λάβρος ἐπεγένετο. ἐν δ'
οὖν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ καὶ τοιόνδε τι οὐκ ἀπάξιον
μνήμης συνηνέχθη. Γάιος γάρ τις Κάσκας δημαρ- 2
χῶν, καὶ ἰδὼν ὅτι Κίννας ἐκ τῆς πρὸς τὸν στρα-
τηγὸν ὁμωνυμίας ἀπώλετο, ἐφοβήθη μὴ καὶ αὐτὸς
ἀποθάνῃ, ὅτι Πούπλιος Σερουίλιος Κάσκας ἔκ τε

3 τῶν δημάρχων καὶ ἐκ τῶν σφαγέων ἦν, καὶ γράμ-
ματα ἐξέθηκε τήν τε κοινωνίαν σφῶν ἐκ τῆς μιᾶς
προσηγορίας καὶ τὴν διαφορὰν τῆς γνώμης δηλῶν.
καὶ ἔπαθε μὲν οὐδέτερος δεινὸν οὐδέν, καὶ γὰρ ὁ
Σερουίλιος ἰσχυρῶς ἐφυλάσσετο, λόγον δὲ δή τινα
ὁ Γάιος, ὥστε καὶ μνημονεύεσθαι διὰ τοῦτο, ἔσχε.

53 τότε μὲν δὴ ταῦτα πρός τε τῶν ἄλλων καὶ πρὸς
τῶν ὑπάτων ἐγένετο· καὶ γὰρ τὸν Δολοβέλλαν ὁ
Ἀντώνιος, καίτοι μὴ βουληθεὶς τὰ πρῶτα ἐς τὴν
ἀρχὴν ὡς οὐδέπω καθήκουσάν οἱ προσλαβεῖν, ὅμως
2 προσέθετο, δείσας μὴ στασιάσῃ. ὡς μέντοι ὅ τε θό-
ρυβος κατέστη καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος τό τε ἐξετάσαι
τὰ διοικηθέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ τὸ πάντα τὰ
δόξαντα αὐτῷ ποιῆσαι ἐπετράπη, οὐκέτ' ἐσωφρό-
νησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἐγκρατὴς τῶν γραμ-
μάτων αὐτοῦ ἐγένετο, πολλὰ μὲν ἀπήλειψε, πολλὰ
3 δὲ ἀντενέγραψεν, ἄλλα τε καὶ νόμους. καὶ προσέτι
καὶ χρήματα καὶ ἀρχὰς τὰς μὲν ἀφείλετό τινων τὰς
δὲ ἔδωκεν ἄλλοις, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐκείνου διαγραμ-
μάτων αὐτὰ ποιῶν. κἀκ τούτου συχνὰ μὲν αὐτόθεν
ἥρπασε, συχνὰ δὲ καὶ παρ' ἰδιωτῶν τῶν τε δήμων
καὶ τῶν βασιλέων ἠργυρολόγησε, τοῖς μὲν χώραν τοῖς
δὲ ἐλευθερίαν, ἄλλοις πολιτείαν, ἄλλοις ἀτέλειαν
4 πωλῶν, καίτοι τῆς βουλῆς τὸ μὲν πρῶτον ψηφισα-
μένης μηδεμίαν στήλην ὡς καὶ τοῦ Καίσαρος συγ-
γεγραφότος τι ἀνατεθῆναι, ἐς γὰρ στήλας χαλκᾶς
πάντα τὰ τοιαῦτα ἐσεγράφετο, ἔπειτα δέ, ὡς ἐκεῖνος
ἐνέκειτο λέγων πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα ὑπ' αὐτοῦ προ-
βεβουλεῦσθαι, κελευσάσης πάντας τοὺς πρώτους
5 κοινῇ αὐτὰ διακρῖναι. ἀλλ' οὔτε τι τούτων ἐφρόν-
τισε, καὶ τὸ σύμπαν τοῦ Ὀκταουίου ἅτε καὶ
μειρακίου καὶ πραγμάτων ἀπείρου, τήν τε κληρονο-

μίαν ὡς χαλεπὴν καὶ δυσμεταχείριστον οὖσαν ἀπωθουμένου, κατεφρόνησεν, αὐτὸς δὲ ὡς κληρονόμος οὐ μόνον τῆς οὐσίας ἀλλὰ καὶ τῆς δυναστείας τῆς τοῦ Καίσαρος ὢν πάντα διεχείριζε· τά τε γὰρ ἄλλα καὶ φυγάδας τινὰς κατήγαγεν. ἐπειδή τε ὁ Λέπιδος 6
ἰσχύν τε μεγάλην εἶχε καὶ φόβον αὐτῷ πολὺν ἐπήρτα, τήν τε θυγατέρα τῷ υἱεῖ αὐτοῦ συνῴκισε καὶ ἀρχιερέα αὐτὸν ἀποδειχθῆναι παρεσκεύασεν, ἵνα μηδὲν ὧν ἔπραττε πολυπραγμονοίη. ὅπως γὰρ δὴ ῥᾳδίως 7
αὐτὸ ποιήσῃ, ἔς τε τοὺς ἱερέας αὖθις ἀπὸ τοῦ δήμου τὴν αἵρεσιν τοῦ ἀρχιερέως ἐπανήγαγε, κἂν τούτοις αὐτὸν οὐδὲν ἢ ὀλίγα τῶν νενομισμένων πράξας ἐτέλεσε, δυνηθεὶς ἂν αὐτὸς ἱερώσασθαι.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΕ.

Ἀντώνιος μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίει, ὁ δὲ δὴ Γάιος ὁ Ὀκταούιος, οὕτω γὰρ ὁ τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῆς υἱὸς ὠνομάζετο, ἦν μὲν ἐξ Οὐελιτρῶν τῶν Οὐολσκίδων, ὀρφανὸς δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀκταουίου τοῦ πατρὸς καταλειφθεὶς ἐτράφη μὲν παρά τε τῇ μητρὶ καὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Λουκίῳ Φιλίππῳ, αὐξηθεὶς δὲ
2 συνδιέτριβε τῷ Καίσαρι· ἄπαις τε γὰρ ἐκεῖνος ὢν καὶ μεγάλας ἐπ' αὐτῷ ἐλπίδας ἔχων ἠγάπα τε καὶ περιεῖπεν αὐτόν, ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς τε μοναρχίας διάδοχον καταλείψων, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ Ἀττία δεινῶς ἰσχυρίζετο ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος αὐτὸν κεκυηκέναι, ὅτι καταδαρθοῦσά ποτε ἐν ναῷ αὐτοῦ δράκοντί τινι μίγνυσθαι ἐνόμισε καὶ διὰ τοῦτο τῷ
3 ἱκνουμένῳ χρόνῳ ἔτεκε. πρίν τε ἢ ἐς τὸ φῶς ἐξιέναι, ἔδοξεν ὄναρ τὰ σπλάγχνα ἑαυτῆς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρεσθαι καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνεσθαι· καὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ καὶ ὁ Ὀκταούιος ἐκ τοῦ αἰδοίου αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀνατέλλειν ἐνόμισεν. ἄρτι τε ὁ παῖς ἐγεγέννητο, καὶ Νιγίδιος Φίγουλος βουλευτὴς παρα-
4 χρῆμα αὐτῷ τὴν αὐταρχίαν ἐμαντεύσατο· ἄριστα γὰρ τῶν καθ' ἑαυτὸν τήν τε τοῦ πόλου διακόσμησιν καὶ τὰς τῶν ἀστέρων διαφοράς, ὅσα τε καθ' ἑαυτοὺς γιγνόμενοι καὶ ὅσα συμμιγνύντες ἀλλήλοις ἔν τε ταῖς ὁμιλίαις καὶ ἐν ταῖς διαστάσεσιν ἀποτελοῦσι, διέγνω,

καὶ κατὰ τοῦτο καὶ αἰτίαν ὥς τινας ἀπορρήτους
διατριβὰς ποιούμενος ἔσχεν. οὗτος οὖν τότε τὸν 5
Ὀκταούιον βραδύτερον ἐς τὸ συνέδριον διὰ τὸν τοῦ
παιδὸς τόκον, ἔτυχε γὰρ βουλὴ οὖσα, ἀπαντήσαντα
ἀνήρετο διὰ τί ἐβράδυνε, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν
ἀνεβόησεν ὅτι δεσπότην ἡμῖν ἐγέννησας, καὶ αὐτὸν
ἐκταραχθέντα ἐπὶ τούτῳ καὶ διαφθεῖραι τὸ παιδίον
ἐθελήσαντα ἐπέσχεν, εἰπὼν ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τοιοῦτό
τι αὐτὸ παθεῖν. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐλέχθη, τρεφο- 2
μένου δὲ ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ ἀετὸς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ
ἐξαρπάσας ἄρτον ἐμετεωρίσθη καὶ μετὰ τοῦτο κατα-
πτόμενος ἀπέδωκεν αὐτόν. παιδίσκου τε αὐτοῦ ὄντος
καὶ τὴν διατριβὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ ποιουμένου, ἔδοξέ 2
ποτε ὁ Κικέρων ὄναρ ἁλύσεσί τε αὐτὸν χρυσαῖς ἐς
τὸ Καπιτώλιον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθιμῆσθαι καὶ μά-
στιγα παρὰ τοῦ Διὸς εἰληφέναι· καὶ οὐ γὰρ ἠπίστατο
ὅστις ἦν, περιέτυχέ τε αὐτῷ τῆς ὑστεραίας ἐν αὐτῷ
τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ γνωρίσας αὐτὸν διηγήσατο τοῖς
παροῦσι τὴν ὄψιν. ὅ τε Κάτουλος οὐδ' αὐτός πω 3
ἑορακὼς τὸν Ὀκταούιον, ἐνόμισε τοὺς παῖδας ἐν τοῖς
ὕπνοις τοὺς εὐγενεῖς πάντας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ πρόσ-
οδον πρὸς τὸν Δία πεποιῆσθαι, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν
θεὸν εἰκόνα τινὰ τῆς Ῥώμης ἐς τὸν ἐκείνου κόλπον
ἐμβεβληκέναι· ἐκπλαγεὶς δὲ ἐπὶ τούτῳ ἀνῆλθεν ἐς τὸ 4
Καπιτώλιον προσευξόμενος τῷ θεῷ, καὶ ἐκεῖ τὸν
Ὀκταούιον εὑρὼν ἄλλως ἀναβεβηκότα τό τε εἶδος
αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐνύπνιον προσήρμοσε καὶ τὴν ἀλήθειαν
τῆς ὄψεως ἐβεβαιώσατο. μειρακιωθέντος δὲ μετὰ 5
τοῦτο αὐτοῦ καὶ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντος, τήν τε
ἐσθῆτα τὴν ἀνδρικὴν ἐνδύντος, ὁ χιτὼν περιερράγη
τε ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν ἐπωμίδων καὶ μέχρι τῶν
ποδῶν κατερρύη. τοῦτο αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐχ

ὅπως τέκμαρσίν τινα ὡς καὶ ἀγαθόν τι προσημαῖνον
6 ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ ἠνίασε τοὺς παρόντας, ὅτι ἐν τῇ
πρώτῃ τοῦ ἀνδρικοῦ χιτῶνος ἐνδύσει συνεβεβήκει·
ἐπελθὼν δὲ τῷ Ὀκταουίῳ εἰπεῖν ὅτι τὸ ἀξίωμα τὸ
βουλευτικὸν πᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας μου σχήσω, ἔκβα-
7 σιν πρὸς τὸ λεχθὲν ἔλαβεν. ἐξ οὖν τούτων ὁ Καῖσαρ
μεγάλα ἐπ' αὐτῷ ἐπελπίσας ἔς τε τοὺς εὐπατρίδας
αὐτὸν ἐσήγαγε καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἤσκει, καὶ πάνθ'
ὅσα προσήκει τῷ μέλλοντι καλῶς καὶ κατ' ἀξίαν τη-
λικοῦτο κράτος διοικήσειν ὑπάρχειν ἀκριβῶς ἐξεπαί-
8 δευσε· λόγοις τε γὰρ ῥητορικοῖς, οὐχ ὅτι τῇ τῶν
Λατίνων ἀλλὰ καὶ τῇδε τῇ γλώσσῃ, ἠσκεῖτο, καὶ ἐν
ταῖς στρατείαις ἐρρωμένως ἐξεπονεῖτο, τά τε πολι-
τικὰ καὶ τὰ ἀρχικὰ ἰσχυρῶς ἐδιδάσκετο.

3 οὗτος οὖν ὁ Ὀκταούιος ἔτυχε μὲν τότε, ὅτε ὁ
Καῖσαρ ἐσφάγη, ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ τῇ πρὸς τῷ Ἰονίῳ
ὢν κόλπῳ ἐπὶ παιδείᾳ, κατὰ γὰρ τὴν στρατείαν αὐτοῦ
τὴν ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἐκεῖσε προεπέπεμπτο, πυθό-
μενος δὲ τὸ συμβεβηκὸς ἤλγησε μὲν ὥσπερ εἰκὸς ἦν,
οὐ μέντοι καὶ νεωτερίσαι τι εὐθὺς ἐτόλμησεν· οὔτε
γὰρ ὅτι υἱὸς οὔθ' ὅτι κληρονόμος κατελέλειπτο ἠκη-
κόει πω, καὶ προσέτι καὶ ὁ δῆμος ὁμονοῶν ἐπὶ τῷ
2 γεγονότι ἠγγέλλετο τὴν πρώτην. περαιωθεὶς δὲ ἐς
τὸ Βρεντέσιον, καὶ τάς τε διαθήκας ἅμα καὶ τὴν
γνώμην τοῦ δήμου τὴν δευτέραν μαθών, οὐκέτ'
ἀναβολὰς ἐποιήσατο, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ χρήματα
πολλὰ καὶ στρατιώτας συχνοὺς συμπροπεμφθέντας
εἶχεν, ἀλλὰ τό τε ὄνομα τοῦ Καίσαρος παραχρῆμα
ἀνέλαβε καὶ τοῦ κλήρου αὐτὸν διεδέξατο, τῶν τε
4 πραγμάτων εἴχετο. καὶ τότε μὲν προπετῶς τέ τισι
τοῦτο καὶ τολμηρῶς πεποιηκέναι ἔδοξεν, ὕστερον δὲ
ἔκ τε τῆς εὐτυχίας καὶ ἐξ ὧν ἐπικατώρθωσε καὶ

ἀνδρείας ὄνομα προσεκτήσατο. πολλὰ γὰρ ἤδη τινὲς 2
οὐκ ὀρθῶς ἐπιχειρήσαντες δόξαν, ὅτι ἐπιτυχεῖς αὐτῶν
ἐγένοντο, εὐβουλίας ἔσχον· καὶ ἕτεροι ἄριστά τινα
προελόμενοι μωρίαν, ὅτι μὴ κατέτυχον αὐτῶν, ὦφλον.
καὶ ἐκεῖνος σφαλερῶς μὲν καὶ ἐπικινδύνως ἐποίησεν
ὅτι τήν τε ἡλικίαν τὴν ἄρτι ἐκ παίδων ἄγων, ὀκτω- 3
καιδεκέτης γὰρ ἦν, καὶ τὴν διαδοχὴν καὶ τοῦ κλήρου
καὶ τοῦ γένους καὶ ἐπίφθονον καὶ ἐπαίτιον ὁρῶν
οὖσαν, ἔπειτ' ἐπὶ τοιαῦτα ὥρμησεν ἐφ' οἷς ὅ τε
Καῖσαρ ἐπεφόνευτο καὶ τιμωρία οὐδεμία αὐτοῦ ἐγί-
γνετο, καὶ οὔτε τοὺς σφαγέας οὔτε τὸν Λέπιδον τόν
τε Ἀντώνιον ἔδεισεν· οὐ μέντοι καὶ κακῶς βεβου- 4
λεῦσθαι ἔδοξεν, ὅτι καὶ κατώρθωσε. τὸ μέντοι δαι-
μόνιον πᾶσαν οὐκ ἀσαφῶς τὴν αὐτόθεν μέλλουσάν
σφισι ταραχὴν ἔσεσθαι προεσήμηνεν· ἐς γὰρ τὴν
Ῥώμην ἐσιόντος αὐτοῦ ἶρις πάντα τὸν ἥλιον πολλὴ
καὶ ποικίλη περιέσχεν.

οὕτως ὁ πρότερον μὲν Ὀκταούιος, τότε δὲ ἤδη 5
Καῖσαρ, μετὰ δὲ τοῦτο Αὔγουστος ἐπικληθεὶς ἥψατο
τῶν πραγμάτων, καὶ αὐτὰ καὶ κατέπραξε καὶ κατειρ-
γάσατο παντὸς μὲν ἀνδρὸς νεανικώτερον, παντὸς δὲ
πρεσβύτου φρονιμώτερον. πρῶτον μὲν γάρ, ὡς καὶ 2
ἐπὶ μόνῃ τῇ τοῦ κλήρου διαδοχῇ, καὶ ἰδιωτικῶς καὶ
μετ' ὀλίγων, ἄνευ ὄγκου τινὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν·
ἔπειτ' οὔτ' ἠπείλει οὐδενὶ οὐδέν, οὔτε ἐνεδείκνυτο
ὅτι ἄχθοιτό τε τοῖς γεγονόσι καὶ τιμωρίαν αὐτῶν
ποιήσοιτο. τόν τε Ἀντώνιον οὐχ ὅσον οὐκ ἀπῄτει τι 3
τῶν χρημάτων ὧν προηρπάκει, ἀλλὰ καὶ ἐθεράπευε,
καίτοι καὶ προπηλακιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀδικού-
μενος· τά τε γὰρ ἄλλα ἐκεῖνος καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ
αὐτὸν ἐκάκου, καὶ τὸν νόμον τὸν φρατρικὸν ἐσφερό-
μενον, καθ' ὃν τὴν ἐσποίησιν αὐτοῦ τὴν ἐς τὰ τοῦ

Καίσαρος γενέσθαι ἔδει, αὐτὸς μὲν ἐσπούδαζε δῆθεν
4 ἐσενεγκεῖν, διὰ δὲ δημάρχων τινῶν ἀνεβάλλετο,
ὅπως, ὡς μηδέπω παῖς αὐτοῦ ἐκ τῶν νόμων ὤν,
μήτε τι τῆς οὐσίας πολυπραγμονοίη καὶ πρὸς τἆλλα
6 ἀσθενέστερος εἴη. ἐπ' οὖν τούτοις ὁ Καῖσαρ ἤσχαλλε
μέν, οὐ μέντοι καὶ ἀσφαλῶς παρρησιάσασθαί τι δυ-
νάμενος ἠνείχετο, μέχρις οὗ τὸ πλῆθος, ὑφ' οὗ τὸν
2 πατέρα αὐξηθέντα ἠπίστατο, προσεποιήσατο. ὀργήν
τε γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ἐκείνου θανάτῳ ἔχοντας εἰδώς,
καὶ ἑαυτὸν ὡς καὶ παῖδα αὐτοῦ σπουδάσειν ἐλπίσας,
τόν τε Ἀντώνιον διά τε τὴν ἱππαρχίαν καὶ διὰ τὴν
τῶν σφαγέων οὐ τιμωρίαν μισοῦντας αἰσθόμενος, ἐπε-
χείρησε μὲν δημαρχῆσαι πρός τε τὴν τῆς δημαγωγίας
ἀφορμὴν καὶ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐξ αὐτῆς δυνα-
3 στείας, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Κίννου χώρας κενῆς οὔσης
ἀντεποιήσατο, κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντώ-
νιον οὐχ ἡσύχασεν, ἀλλὰ Τιβέριον Κανούτιον δημαρ-
χοῦντα ἀναπείσας ἔς τε τὸν ὅμιλον ὑπ' αὐτοῦ ἐσήχθη,
πρόφασιν τὴν δωρεὰν τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ
Καίσαρος ποιησάμενος, καὶ δημηγορήσας ὅσα ἥρμοττε,
ταύτην τε εὐθὺς ἐκτίσειν σφίσιν ὑπέσχετο καὶ ἄλλα
4 αὐτοὺς πολλὰ προσεπήλπισε. καὶ μετὰ τοῦτο τὴν
πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀφροδισίου ἐκποιήσει
καταδειχθεῖσαν, ἣν ὑποδεξάμενοί τινες ζῶντος ἔτι
τοῦ Καίσαρος ἐπιτελέσειν ἐν ὀλιγωρίᾳ, ὥσπερ που
καὶ τὴν τῶν Παριλίων ἱπποδρομίαν, ἐποιοῦντο, αὐτὸς
ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, ὡς καὶ προσήκουσαν
5 διὰ τὸ γένος, τοῖς οἰκείοις τέλεσι διέθηκε. καὶ τότε
μὲν οὔτε τὸν δίφρον τὸν τοῦ Καίσαρος τὸν ἐπίχρυ-
σον οὔτε τὸν στέφανον τὸν διάλιθον ἐς τὸ θέατρον
ἐσήγαγεν ὥσπερ ἐψήφιστο, φοβηθεὶς τὸν Ἀντώνιον·
7 ἐπεὶ μέντοι ἄστρον τι παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας ἐκείνας

ἐκ τῆς ἄρκτου πρὸς ἑσπέραν ἐξεφάνη, καὶ αὐτὸ κομή-
την τέ τινων καλούντων καὶ προσημαίνειν οἷά που
εἴωθε λεγόντων οἱ πολλοὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπίστευον,
τῷ δὲ δὴ Καίσαρι αὐτὸ ὡς καὶ ἀπηθανατισμένῳ καὶ
ἐς τὸν τῶν ἄστρων ἀριθμὸν ἐγκατειλεγμένῳ ἀνετί-
θεσαν, θαρσήσας χαλκοῦν αὐτὸν ἐς τὸ Ἀφροδίσιον,
ἀστέρα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα, ἔστησεν. ἐπειδή 2
τε οὐδὲ τοῦτό τις φόβῳ τοῦ ὁμίλου ἐκώλυσεν, οὕτω
δὴ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἐς τὴν τοῦ Καίσαρος τιμὴν
προδεδογμένων ἐγένετο· τόν τε γὰρ μῆνα τὸν Ἰού-
λιον ὁμοίως ἐκάλεσαν, καὶ ἱερομηνίαις τισὶν ἐπινι-
κίοις ἰδίαν ἡμέραν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐβουθύτησαν.
καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἱ στρατιῶται ἑτοίμως, ἄλλως τε
καὶ χρήμασι θεραπευθέντων τινῶν, συνίσταντο πρὸς
τὸν Καίσαρα.

θροῦς τε οὖν ἐγίγνετο, καὶ ἐδόκει τι νέον ἔσεσθαι, 3
καὶ μάλιστα ὅτι ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ
ἀπὸ μετεώρου καὶ ἀπὸ περιόπτου τινός, καθάπερ
ἐπὶ τοῦ πατρὸς εἰώθει ποιεῖν, ἐντυχεῖν τι ἐθελήσαντα
οὐ προσεδέξατο, ἀλλὰ καὶ κατέσπασε καὶ ἐξήλασε
διὰ τῶν ῥαβδούχων. δεινῶς γὰρ δὴ πάντες ἠγανά- 8
κτησαν, καὶ οὐχ ἥκιστα ὅτι ὁ Καῖσαρ οὐδ' ἐς τὴν
ἀγορὰν ἔτι, πρός τε τὸ ἐκείνου ἐπίφθονον καὶ πρὸς
τὸ τοῦ πλήθους ἐπαγωγόν, ἐφοίτησε. φοβηθεὶς οὖν
ὁ Ἀντώνιος διελέξατό ποτε τοῖς παροῦσιν ὅτι οὔτε
τινὰ ὀργὴν τῷ Καίσαρι ἔχοι, ἀλλὰ καὶ εὔνοιαν αὐτῷ
ὀφείλοι, καὶ ἕτοιμος εἴη πᾶσαν τὴν ὑποψίαν ἀπολύ-
σασθαι. ἀγγελθέντων δὲ τούτων ἐκείνῳ συνῆλθον 2
μὲν ἐς λόγους, καὶ κατηλλάχθαι τισὶν ἔδοξαν, τάς
τε γὰρ γνώμας σφῶν ἀκριβῶς εἰδότες, καὶ ἐξελέγξαι
τότε αὐτὰς ἄκαιρον εἶναι νομίσαντες, ἀνθυπεῖξάν
τινα ἀλλήλοις συμβιβαζόμενοι, καὶ ἡμέρας μέν τινας

ἡσύχασαν, ἔπειτα δὲ ἀνθυποπτεύσαντες ἀλλήλους, εἴτ' ἐξ ἀληθοῦς ἐπιβουλῆς εἴτε καὶ ἐκ ψευδοῦς διαβολῆς, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ γίγνεσθαι, διηνέχθη-
3 σαν αὖθις. ὅταν γάρ τινες ἐκ μεγάλης ἔχθρας συνενεχθῶσι, πολλὰ μὲν μηδὲν δεινὸν ἔχοντα, πολλὰ δὲ καὶ ἐκ συντυχίας συμβαίνοντα ὑποτοποῦσι· πᾶν γὰρ ἐνὶ λόγῳ ὡς καὶ ἐξεπίτηδες καὶ ἐπὶ κακῷ τινι γιγνόμενον πρὸς τὸ προϋπάρξαν ἔχθος λαμβάνουσι. καὶ αὐτοῖς ἐν τούτῳ καὶ οἱ διὰ μέσου ὄντες συνεπιτίθενται· διαγγέλλοντες γάρ τινα προσποιήσει εὐνοίας
4 ἐπιπαροξύνουσιν αὐτούς. πλεῖστόν τε γάρ ἐστι τὸ βουλόμενον πάντας τούς τι δυναμένους ἀλλήλοις διαφέρεσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπιχαιρόν τε ἐπὶ τῇ ἔχθρᾳ αὐτῶν καὶ συνεπιβουλεῦόν σφισι· καὶ ῥᾷστον ἀπατηθῆναι λόγοις ἐπιτετηδευμένοις ἐκ φιλίας ἀνυπόπτου τὸ προδιαβεβλημένον. ἐκ μὲν οὖν τούτου καὶ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ἐν τῷ πρὶν πιστεύοντες ἀλλήλοις, ἐπὶ πλέον ἠλλοτριώθησαν.

9 ὁρῶν οὖν ὁ Ἀντώνιος τὸν Καίσαρα αὐξανόμενον, ἐπεχείρησε δελεάσαι τὸ πλῆθος, εἴ πως ἐκείνου τε αὐτοὺς ἀποσπάσειε καὶ ἑαυτῷ προσποιήσειε, καὶ χώραν ἄλλην τε πολλὴν καὶ τὴν ἐν τοῖς ἕλεσι τοῖς Πομπτίνοις, ὡς κεχωσμένοις ἤδη καὶ γεωργεῖσθαι δυναμένοις, κληρουχηθῆναι διὰ Λουκίου Ἀντωνίου
2 ἀδελφοῦ δημαρχοῦντος ἐσηγήσατο. τρεῖς γὰρ [οἱ] ἀδελφοὶ οἱ Ἀντώνιοι οὗτοι ὄντες ἀρχὰς ἅμα πάντες ἔσχον, ὁ μὲν Μάρκος ὑπατεύων, ὁ δὲ Λούκιος δημαρχῶν, ὁ δὲ Γάιος στρατηγῶν· ὅθεν οὐχ ἥκιστα ἠδυνήθησαν τοὺς μὲν τότε τῶν συμμάχων καὶ τῶν ὑπηκόων ἄρχοντας, πλὴν τῶν σφαγέων τῶν πλειόνων, ἄλλων τέ τινων οὓς πιστούς σφισιν ἐνόμιζον εἶναι,
3 παῦσαι, ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀνθελέσθαι, καί τισιν

ἐπὶ μακρότερον, παρὰ τὰ νενομοθετημένα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἄρχειν ἐπιτρέψαι, καὶ τὴν μὲν Μακεδονίαν τὴν τῷ Μάρκῳ ἐκ τοῦ κλήρου δεδομένην ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάιος σφετερίσασθαι, τὴν δὲ Γαλατίαν τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων, ᾗ ὁ Βροῦτος ὁ Δέκιμος προσετέτακτο, αὐτὸς ἐκεῖνος μετὰ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν προπεμφθέντων, ὡς καὶ ἰσχυροτάτην καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς χρήμασιν οὖσαν, ἀντιλαβεῖν. ταῦτά τε οὖν ἐψηφίσθη, καὶ τῷ Πομ- 4
πηίῳ τῷ Σέξτῳ δύναμιν ἤδη πολλὴν ἔχοντι ἥ τε ἄδεια, καίτοι ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις δοθεῖσα, ἐβεβαιώθη, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα ἔν τε ἀργυρίῳ καὶ ἐν χρυσίῳ τὸ δημόσιον ἐκ τῆς πατρῴας αὐτοῦ οὐσίας εἰλήφει, ἀποδοθῆναι ἐγνώσθη· τῶν γὰρ χωρίων αὐτῆς τὰ πλείω Ἀντώνιος ἔχων οὐδεμίαν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο.

ἐκεῖνοι μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἔπραττον, διηγήσομαι δὲ 10
καὶ τὰ κατὰ τὸν Σέξτον γενόμενα. ὡς γὰρ τότε ἀπὸ τῆς Κορδούβης ἔφυγε, τὸ μὲν πρῶτον ἐς Λακητανίαν ἐλθὼν ἐνταῦθα ἐκρύφθη· ἐπεδιώχθη μὲν γάρ, διέλαθε δὲ εὐνοϊκῶς τῶν ἐπιχωρίων οἱ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς μνήμην ἐχόντων· ἔπειτα δὲ ἐπειδὴ ὅ τε Καῖ- 2
σαρ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀπῆρε καὶ ἐν τῇ Βαιτικῇ στράτευμα οὐ πολὺ ὑπελείφθη, συνέστησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκεῖνοι καὶ οἱ ἐκ τῆς μάχης διασωθέντες, καὶ οὕτω μετ᾽ αὐτῶν ἔς τε τὴν Βαιτικήν, ὡς καὶ ἐπιτηδειοτέραν ἐμπολεμῆσαι οὖσαν, αὖθις ἀφίκετο, κἀν- 3
ταῦθα καὶ στρατιώτας καὶ πόλεις, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ ἀπέθανε, τὰς μὲν ἑκούσας τὰς δὲ καὶ βίᾳ προσλαβών, ὁ γὰρ ἄρχων αὐτῶν Γάιος Ἀσίνιος Πολλίων οὐδὲν ἰσχυρὸν εἶχεν, ὥρμησε μὲν ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα τὴν Ἰβηρικήν, ἐπιθεμένου δὲ ἐν 4

τούτῳ τοῦ Πολλίωνος τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ καὶ κακώσαντός τινα ἐπανῆλθε χειρὶ πολλῇ, καὶ συμβαλὼν αὐτόν τε ἐτρέψατο, καὶ τοὺς λοιποὺς ἰσχυρῶς ἀγωνιζομένους ἔπειτ' ἐκ συντυχίας τοιᾶσδε ἐξέπληξε καὶ
5 ἐνίκησεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τὴν χλαμύδα τὴν στρατηγικὴν ἀπέρριψεν ὥστε ῥᾷον τῇ φυγῇ λαθεῖν, ἕτερος δέ τις ὁμώνυμός τε αὐτῷ καὶ ἐπιφανὴς ἱππεὺς ἔπεσε, καὶ ὁ μὲν ἔκειτο ἡ δὲ ἑαλώκει, τὸ μὲν ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται τὸ δὲ ἰδόντες ἠπατήθησαν ὡς καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφων ἀπολωλότος καὶ ἐνέδοσαν.
6 καὶ οὕτως ὁ Σέξτος νικήσας πάντα ὀλίγου τὰ ταύτῃ κατέσχε. δυνατοῦ δὲ ἤδη αὐτοῦ ὄντος ὁ Λέπιδος τῆς τε ὁμοχώρου Ἰβηρίας ἄρξων ἀφίκετο, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ἐς ὁμολογίαν ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ τὰ πατρῷα κομίσασθαι. καὶ οὕτω καὶ ὁ Ἀντώνιος διά τε τὴν τοῦ Λεπίδου φιλίαν καὶ διὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἔχθραν ψηφισθῆναι ἐποίησε.

καὶ ὁ μὲν οὕτω τε καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκ τῆς Ἰβηρίας
11 ἀπηλλάγη· Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος πάντα μὲν ἐπ' ἀλλήλοις ἔπραττον, οὐ μέντοι καὶ φανερῶς πω συνερρωγεσαν, ἀλλὰ καίπερ τῷ ἔργῳ ἐκπεπολεμωμένοι, τῇ γοῦν δοκήσει ἐπεκρύπτοντο. κἀκ τούτου καὶ τἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα ἔν τε ἀκρισίᾳ πολλῇ ἦν καὶ συνεκέχυτο. εἰρήνουν ἔτι καὶ ἐπολέμουν ἤδη·
2 τό τε τῆς ἐλευθερίας σχῆμα ἐφαντάζετο καὶ τὰ τῆς δυναστείας ἔργα ἐγίγνετο. καὶ ἐν μὲν τῷ ἐμφανεῖ ὁ Ἀντώνιος, ἅτε καὶ ὑπατεύων, ἐπλεονέκτει, ἡ δὲ δὴ σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων ἐς τὸν Καίσαρα ἐποίει, τὸ μὲν διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸ δὲ καὶ διὰ τὰς ἐλπίδας ὧν ὑπισχνεῖτο, μέγιστον δὲ ὅτι τῷ τε Ἀντωνίῳ πολὺ δυναμένῳ ἤχθοντο καὶ τῷ Καίσαρι μηδέπω
3 ἰσχύοντι συνῄροντο. ἐφίλουν μὲν γὰρ οὐδέτερον,

νέων δὲ δὴ ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμοῦντες, καὶ τὸ μὲν
κρεῖττον πᾶν καθαιρεῖν, τῷ δὲ πιεζομένῳ βοηθεῖν
πεφυκότες, ἀπεχρῶντο αὐτοῖς πρὸς τὰ σφέτερα ἐπιθυ-
μήματα. ταπεινώσαντες οὖν τότε διὰ τοῦ Καίσαρος
τὸν Ἀντώνιον, ἔπειτα κἀκεῖνον καταλῦσαι ἐπεχείρη-
σαν. τοῖς γάρ τι ἀεὶ δυναμένοις βαρυνόμενοι τούς 4
τε ἀσθενεστέρους προσελάμβανον καὶ διὰ τούτων
αὐτοὺς καθῄρουν· ἔπειτα καὶ ἐκείνοις ἠλλοτριοῦντο.
κἀκ τούτου ἀντικαθιστάντες σφᾶς ἐς τὸ ἐπίφθονον
τοὺς αὐτοὺς καὶ ἐφίλουν καὶ ἐμίσουν, καὶ ηὖξον καὶ
ἐταπείνουν.

οὕτως οὖν αὐτῶν καὶ περὶ τὸν Καίσαρα καὶ περὶ 12
τὸν Ἀντώνιον ἐχόντων ἀρχὴν τήνδε ὁ πόλεμος ἔλαβεν.
ὁ Καῖσαρ τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸ Βρεντέσιον πρὸς τοὺς
στρατιώτας τοὺς ἐκ τῆς Μακεδονίας περαιωθέντας
ἀφορμήσαντος ἐκεῖσε μὲν ἑτέρους τινὰς μετὰ χρημάτων,
ὅπως σφᾶς σφετερίσωσι, προαπέστειλεν, αὐτὸς δὲ μέχρι 2
Καμπανίας ἐλθὼν πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ τῆς Καπύης μά-
λιστα, ἅτε καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ᾧ τιμωρεῖν
ἔλεγε, τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν εἰληφότων, ἤθροι-
σεν, ὑπισχνεῖτό τέ σφισι πολλά, καὶ ἔδωκεν εὐθὺς
τότε κατὰ πεντακοσίας δραχμάς. ἐκ τούτων δὴ τῶν 3
ἀνδρῶν καὶ τὸ τῶν ἠουοκάτων σύστημα, οὓς ἀνα-
κλήτους ἄν τις ἑλληνίσας, ὅτι πεπαυμένοι τῆς στρα-
τείας ἐπ' αὐτὴν αὖθις ἀνεκλήθησαν, ὀνομάσειεν,
ἐνομίσθη. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν ὁ Καῖσαρ ἠπείχθη
τε ἐς τὴν Ῥώμην πρὶν τὸν Ἀντώνιον ἀνακομισθῆναι,
καὶ ἐς τὸν ὅμιλόν ὑπὸ τοῦ Κανουτίου παρασκευα- 4
σθέντα αὐτῷ ἐσελθὼν πολλὰ μὲν τοῦ πατρὸς αὐτοὺς
ἀνέμνησεν, ἐπεξιὼν ὅσα καλῶς ἐπεποιήκει, πολλὰ
δὲ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ μέτρια διελέχθη, τοῦ τε
Ἀντωνίου κατηγόρησε, καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς

ἀκολουθήσαντάς οἱ ἐπῄνεσεν ὡς καὶ ἐθελοντὶ πρὸς
ἐπικουρίαν τῆς πόλεως παρόντας καὶ ἑαυτόν τε ἐπ'
αὐτῇ προκεχειρισμένους καὶ δι' ἑαυτοῦ πᾶσι ταῦτα
6 δηλοῦντας. ἐπαίνων τε ἐπὶ τούτοις ἔκ τε τῆς ἄλλης
παρασκευῆς καὶ ἐκ τοῦ συνόντος αὐτῷ πλήθους
τυχὼν ἀπῆρεν ἐς τὴν Τυρσηνίαν, ὅπως καὶ ἐκεῖθεν
δύναμίν τινα προσλάβῃ. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἔπραττεν,
13 Ἀντώνιον δὲ τὴν μὲν ἀρχὴν φιλοφρόνως οἱ στρα-
τιῶται ἐν τῷ Βρεντεσίῳ ἐδέξαντο, προσδοκήσαντες
πλείω παρ' αὐτοῦ τῶν προτεινομένων σφίσιν ὑπὸ
τοῦ Καίσαρος λήψεσθαι, ἐπειδὴ καὶ πολλῷ πλείω
2 κεκτῆσθαι αὐτὸν ἐκείνου ἐνόμιζον· ὡς μέντοι ἑκα-
τόν τε ἑκάστῳ δραχμὰς δώσειν ὑπέσχετο, καὶ αὐτῶν
ἐπὶ τούτῳ θορυβησάντων σφαγῆναι ἄλλους τέ τινας
καὶ ἑκατοντάρχους ἔν τε τοῖς αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς τῆς
γυναικὸς ὀφθαλμοῖς ἐκέλευσε, τότε μὲν ἡσύχασαν,
3 πορευόμενοι δὲ ἐς τὴν Γαλατίαν καὶ κατὰ τὸ ἄστυ
γεγενημένοι ἐνεωτέρισαν, καὶ καταφρονήσαντες τῶν
ὑποστρατήγων τῶν ἐπιτεταγμένων σφίσι συχνοὶ πρὸς
τὸν Καίσαρα μετέστησαν· καὶ τό γε Ἄρειον τὸ τέ-
ταρτον στρατόπεδον ὠνομασμένον ὅλον αὐτῷ προσε-
4 χώρησε. παραλαβὼν οὖν αὐτούς, καὶ ἀργύριον καὶ
ἐκείνοις ὁμοίως δούς, προσέθετο καὶ ἄλλους ἐκ τού-
του πολλούς, καὶ τούς τε ἐλέφαντας τοὺς τοῦ Ἀντω-
νίου πάντας ἔλαβεν ἐξαπίνης παρακομιζομένοις σφίσιν
5 ἐντυχών, ἐπειδή τε ἐκεῖνος ἄλλα τέ τινα ἐν τῇ Ῥώμῃ
διοικήσας, καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς λοιποὺς τούς
τε βουλευτὰς τοὺς σὺν αὐτοῖς ὄντας ὁρκώσας, ἐς τὴν
Γαλατίαν ἐξώρμησε φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐτή τι νεοχ-
μώσῃ, οὐδ' ὁ Καῖσαρ ἀνεβάλετο, ἀλλ' ἐπηκολούθη-
σεν αὐτῷ.
14 ἦρχε μὲν δὴ τότε τῆς χώρας ἐκείνης ὁ Βροῦτος

ὁ Δέκιμος, καὶ αὐτοῦ ὁ Ἀντώνιος ἐλπίδα πολλὴν εἶχεν ἅτε καὶ τὸν Καίσαρα ἀπεκτονότος· ἐπράχθη δὲ ὧδε. ὁ Δέκιμος οὔτε τι ἐς τὸν Καίσαρα ὑποπτεύων, οὐδὲ γὰρ ἐπηπείλει τι τοῖς σφαγεῦσι, καὶ τὸν Ἀντώνιον οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνου πολέμιον ἢ καὶ ἑαυτοῦ τῶν τε ἄλλων τῶν τι δυναμένων ὑπ' ἐμφύτου πλεονεξίας ὁρῶν ὄντα, οὐχ ὑπεῖξεν αὐτῷ. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπόρησεν ὅ,τι πράξῃ. ἐμίσει μὲν γὰρ ἀμφοτέρους αὐτούς, οὐ μέντοι 2
καὶ εἶχεν ὅπως ἑκατέρῳ ἅμα μάχοιτο· οὐδὲ γὰρ τῷ ἑτέρῳ σφῶν ὁποτερῳοῦν ἀντίπαλος ἤδη ἦν, πρὸς δὲ καὶ ἐδεδίει μὴ τοῦτο τολμήσας συστήσῃ τε αὐτοὺς ἀλλήλοις καὶ καθ' ἓν ἀμφοτέροις πολεμήσῃ. λογι- 3
σάμενος οὖν ὅτι ὁ μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀγὼν ἤδη τε ἐνέστηκε καὶ ἐπείγει, τῆς δὲ τιμωρίας τῆς τοῦ πατρὸς οὐδέπω καιρὸς εἴη, τὸν Δέκιμον προσηταιρίσατο. καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο ὅτι τούτῳ μέν, ἂν τῶν ἀνθεστηκότων δι' αὐτοῦ κρατήσῃ, οὐδὲν μέγα ἔργον μετὰ τοῦτό οἱ προσπολεμήσας ἕξει, ἐκεῖνον δὲ ἰσχυρὸν αὖθις πολέμιον σχήσει· τοσοῦτόν που ἀλλήλων διέφερον. πέμψας οὖν πρὸς τὸν Δέκιμον φιλίαν τε αὐτῷ ἐπηγγείλατο, καὶ συμμαχίαν, ἂν μὴ τὸν Ἀντώνιον δέξηται, προσυπισχνεῖτο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει τὴν χάριν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο. τότε μὲν οὖν, ἤδη γὰρ ὅ τε ἐνιαυτὸς ἐξῄει 2
καὶ ὕπατος οὐδεὶς παρῆν· ὁ γὰρ Δολοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου προεξεπέπεμπτο· ἔπαινοι ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς τὸν Ἀντώνιον ἐγκαταλιποῦσι, τῶν δημάρχων ἐπιψηφισάντων, ἐγένοντο. καὶ ὅπως γε μετὰ ἀδείας 3
τοῦ νέου ἔτους ἐνστάντος βουλεύσωνται περὶ τῶν παρόντων, φρουραῖς σφισι στρατιωτῶν ἐν τῷ συνε-

δρίῳ χρῆσθαι ἔδοξε. ταῦτα γὰρ ἤρεσκε μὲν καὶ τοῖς
ἄλλοις τοῖς πλείοσι τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ὄντων, τὸν
γὰρ Ἀντώνιον δεινῶς ἐμίσουν, μάλιστα δὲ δὴ τῷ Κικέ-
4 ρωνι· διὰ γὰρ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔχθος σφοδρότατον
ὑπάρχον τόν τε Καίσαρα ἐθεράπευε, καὶ πᾶν ὅσον
ἐδύνατο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τούτῳ τε ἐβοήθει καὶ
ἐκεῖνον ἐκάκου. καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι ἐκχωρήσας
ἐκ τῆς πόλεως ὡς καὶ τὸν υἱὸν Ἀθήναζε ἐπὶ παιδείᾳ
προπέμψων, ἐπανῆλθεν ἐπειδήπερ ἐκπεπολεμωμένους
σφᾶς ᾔσθετο.

16 ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ ἔτει ταῦτ' ἐπράχθη, καὶ ὁ
Σερουίλιος ὁ Ἰσαυρικὸς ὑπεργήρως ἀπέθανε. διά τε
οὖν τοῦτο ἐμνημόνευσα αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὕτως οἱ τότε
Ῥωμαῖοι τούς τε τῷ ἀξιώματι προήκοντας ᾐδοῦντο καὶ
τοὺς ἀναιδείᾳ τινὶ χρωμένους καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις
2 ἐμίσουν ὥστε, ἐπειδὴ ἐκεῖνός τινα ἐν ὁδῷ ποτε ἀπαν-
τήσαντά οἱ βαδίζοντι ἱππεύοντα, καὶ μήτε ἀποπηδή-
σαντα καὶ προσέτι ἰσχυρῶς προσεξελάσαντα, ἐγνώρισέ
τε μετὰ τοῦτο ἐν δικαστηρίῳ κρινόμενον καὶ εἶπε
τοῖς δικασταῖς τὸ γενόμενον, οὔτε λόγον ἔτ' αὐτῷ
ἔδοσαν καὶ κατεψηφίσαντο πάντες.

17 Αὔλου δὲ δὴ Ἱρτίου μετὰ Γαΐου Οὐιβίου ὑπα-
a. u. 711 τεύσαντος, οὗτος γάρ, καίτοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐς
τὰ λευκώματα τὰ Σύλλεια ἐσγραφέντος, ὕπατος τότε
ἀπεδείχθη, βουλή τε ἐγένετο καὶ γνῶμαι ἐπὶ τρεῖς
ἐφεξῆς ἡμέρας, ἀπ' αὐτῆς τῆς νουμηνίας ἀρξάμεναι,
2 προετέθησαν· ἔκ τε γὰρ τοῦ πολέμου ἐν χερσὶν
ὄντος καὶ ἐκ τεράτων, ἃ πλεῖστα καὶ ἐξαισιώτατα
ἐγεγόνει, ταρασσόμενοι οὐδὲ τῆς ἀποφράδος, τὸ μὴ
ἐν ἐκείναις βουλεύσασθαί τι τῶν συμφερόντων σφί-
σιν, ἀπέσχοντο. κεραυνοί τε γὰρ παμπληθεῖς ἔπεσον,
καί τινες αὐτῶν καὶ ἐς τὸν νεὼν τὸν τῷ Διὶ τῷ

Καπιτωλίῳ ἐν τῷ Νικαίῳ ὄντα κατέσκηψαν· καὶ 3
πνεῦμα μέγα ἐπιγενόμενον τάς τε στήλας τὰς περὶ
τὸ Κρόνιον καὶ περὶ τὸν τῆς Πίστεως νεὼν προσπε-
πηγυίας ἀπέρρηξε καὶ διεσκέδασε, καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ τῆς
Ἀθηνᾶς τῆς Φυλακίδος, ὃ πρὸ τῆς φυγῆς ὁ Κικέρων ἐς
τὸ Καπιτώλιον ἀνετεθείκει, κατέβαλε καὶ κατέθραυσε.
καὶ τούτῳ μὲν καὶ αὐτῷ τῷ Κικέρωνι τὸν ὄλεθρον 4
προεδήλωσε· τοὺς δὲ ἄλλους ἐκεῖνά τε ἐτάραττε καὶ
σεισμὸς μέγας γενόμενος, ταῦρός τέ τις τυθείς τε δι'
αὐτὸν ἐν τῷ Ἑστιαίῳ, καὶ ἀναπηδήσας μετὰ τὴν
ἱερουργίαν. πρὸς δὲ δὴ τούτοις τοιούτοις οὖσι λαμπὰς
ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πρὸς δυσμὰς διέδραμε, καί τις
ἀστὴρ καινὸς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὤφθη. τό τε φῶς 5
τοῦ ἡλίου ἐλαττοῦσθαί τε καὶ σβέννυσθαι, τοτὲ δὲ
ἐν τρισὶ κύκλοις φαντάζεσθαι ἐδόκει, καὶ ἕνα γε αὐ-
τῶν στέφανος σταχύων πυρώδης περιέσχεν, ὥστ'
εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο ἐναργέστατα αὐτοῖς ἐκβῆναι·
οἵ τε γὰρ ἄνδρες οἱ τρεῖς ἐδυνάστευον, λέγω δὲ τὸν
Καίσαρα καὶ τὸν Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον, καὶ ἐξ
αὐτῶν ὁ Καῖσαρ μετὰ τοῦτο τὴν νίκην ἔλαβε. τότε 6
δ' οὖν ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ λόγια πρὸς κατάλυσιν
τῆς δημοκρατίας φέροντα παντοῖα ᾔδετο. κόρακές
τε ἐς τὸ Διοσκόρειον ἐσπτόμενοι τὰ τῶν ὑπάτων τοῦ
τε Ἀντωνίου καὶ τοῦ Δολοβέλλου ὀνόματα, ἐνταῦθά
που ἐν πινακίῳ ἐγγεγραμμένα, ἐξεκόλαψαν. καὶ κύνες 7
πολλοὶ νυκτὸς κατά τε τὴν ἄλλην πόλιν καὶ πρὸς τῇ
τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Λεπίδου οἰκίᾳ μάλιστα συστρεφό-
μενοι ὠρύοντο. ὅ τε Ἠριδανὸς ἐπὶ πολὺ τῆς πέριξ
γῆς πελαγίσας ἐξαίφνης ἀνεχώρησε, καὶ παμπληθεῖς
ἐν τῷ ξηρῷ ὄφεις ἐγκατέλιπε. καὶ ἰχθῦς ἐκ τῆς θα-
λάσσης ἀμύθητοι κατὰ τὰς τοῦ Τιβέριδος ἐκβολὰς ἐς
τὴν ἤπειρον ἐξέπεσον. ἐπεγένετο μὲν οὖν καὶ ὁ λοιμὸς 8

ἐπ᾽ αὐτοῖς πάσῃ ὡς εἰπεῖν τῇ Ἰταλίᾳ ἰσχυρός, καὶ διὰ τοῦτο τό τε βουλευτήριον τὸ Ὁστίλιον ἀνοικοδομηθῆναι καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ ἡ ναυμαχία ἐγεγόνει συγχωσθῆναι ἐψηφίσθη· οὐ μέντοι καὶ ἐνταῦθα
9 στήσεσθαι τὸ δεινὸν ἐδόκει, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τοῦ Οὐιβίου τὰ ἐσιτήρια τῇ νουμηνίᾳ θύοντος ῥαβδοῦχός τις αὐτοῦ ἔπεσεν ἐξαίφνης καὶ ἀπέθανε. διὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐβουλεύσαντό τε, καὶ εἶπον ἄλλοι τε ἐφ᾽ ἑκάτερα πολλοὶ καὶ ὁ Κικέρων ὧδε.

18 "ὧν μὲν ἕνεκα τὴν ἀποδημίαν, ὡς καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐκδημήσων, ἐστειλάμην, καὶ διὰ σπουδῆς τὴν ἐπάνοδον, ὡς καὶ πολλὰ ὑμᾶς ὠφελήσων, ἐποιησάμην, ἠκούσατε πρῴην, ὦ πατέρες, ὅθ᾽ ὑμῖν περὶ
2 αὐτῶν τούτων ἀπελογησάμην. οὔτε γὰρ ἐν δυναστείᾳ καὶ τυραννίδι ζῆν ὑπομείναιμ᾽ ἄν, ἐν ᾗ μήτε πολιτεύσασθαι μήτε παρρησιάσασθαι ἀσφαλῶς μήτε τελευτῆσαι χρησίμως ὑμῖν δύναμαι, οὔτ᾽ αὖ παρὸν τῶν δεόντων τι πρᾶξαι, κατοκνήσαιμ᾽ ἂν καὶ
3 μετὰ κινδύνου τοῦτο ποιῆσαι. νομίζω γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ὁμοίως ἔργον εἶναι τοῖς τε τῆς πατρίδος συμφέρουσι τηρεῖν ἑαυτόν, φυλαττόμενον μὴ μάτην ἀπόληται, κἂν τούτῳ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν προσηκόντων μήτε λέγοντα μήτε πράττοντα, κἂν ἄρα τι καὶ παθεῖν σώζοντα αὐτὴν ἀναγκαῖον ᾖ.

19 οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων ἦν μέν που πολλὴ καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ἀσφάλεια πρὸς τὸ τὰ δέοντα βουλεύσασθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ φρουρᾶς συνελθεῖν ἐψηφίσασθε, πάνθ᾽ ἡμᾶς οὕτω δεῖ καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι τήμερον ὥστε καὶ τὰ παρόντα καταστήσασθαι καὶ τοῦ μέλλοντος προϊδέσθαι, μὴ καὶ αὖθις ἀναγκασθῶμεν ὁμοίως ὑπὲρ αὐτῶν διαγνῶναι.

ὅτι μὲν γὰρ χαλεπὰ καὶ δεινὰ καὶ πολλῆς ἐπιμελείας 2
καὶ φροντίδος δεόμενα τὰ πράγματα ἡμῶν ἐστι καὶ
ὑμεῖς αὐτοὶ δῆλον, εἰ καὶ ἐκ μηδενὸς ἄλλου, ἀλλ'
οὖν ἐκ τούτου γε πεποιήκατε· οὐ γὰρ ἂν ἐψηφίσασθε
φυλακὴν τοῦ βουλευτηρίου σχεῖν, εἴγε ἐξῆν ὑμῖν
ἔν τε τῷ εἰωθότι κόσμῳ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἀδεῶς τι βου-
λεύσασθαι. δεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας 3
τοὺς παρόντας ἀξιόλογόν τι πρᾶξαι, ἵνα μὴ καὶ αἰσ-
χύνην ὄφλωμεν, αἰτήσαντες μὲν αὐτοὺς ὡς καὶ φοβού-
μενοί τινας, ἀμελήσαντες δὲ τῶν πραγμάτων ὡς ἐν
οὐδενὶ δεινῷ καθεστηκότες, καὶ λόγῳ μέν σφας ὑπὲρ
τῆς πόλεως ἐπ' Ἀντώνιον προσειληφότες, ἔργῳ δ'
ἐκείνῳ καθ' ἡμῶν αὐτῶν δεδωκότες, ὥσπερ δέον 4
αὐτὸν πρὸς τοῖς ἄλλοις στρατεύμασιν ἃ κατὰ τῆς
πατρίδος συγκροτεῖ καὶ αὐτοὺς τούτους προσλαβεῖν,
ἵνα μηδὲν μηδὲ τήμερον κατ' αὐτοῦ ψηφίσησθε.

καίτοι τινὲς ἐς τοῦτ' ἀναιδείας ἐληλύθασιν ὥστε 20
τολμᾶν λέγειν ὡς οὐ πολεμεῖ τῇ πόλει, καὶ τοσαύτην
γε εὐήθειαν ἡμῶν κατεγνώκασιν ὥστε καὶ νομίζειν
τοῖς λόγοις τοῖς ἑαυτῶν πείσειν ἡμᾶς προσέχειν μᾶλ-
λον ἢ τοῖς ἔργοις τοῖς ἐκείνου. καὶ τίς ἂν ἀφεὶς τὸ τὰς 2
πράξεις αὐτοῦ σκοπεῖν, καὶ τὴν στρατείαν ἣν ἐπὶ τοὺς
συμμάχους ἡμῶν μήτε τῆς βουλῆς μήτε τοῦ δήμου
προστάξαντος πεποίηται, καὶ τὰς χώρας ἃς κατατρέχει,
καὶ τὰς πόλεις ἃς πολιορκεῖ, καὶ τὰς ἐλπίδας ἐφ' αἷς
ἅπαντα ταῦτα ποιεῖ, τοῖς τε ῥήμασι τοῖς τούτων καὶ
ταῖς ψευδολογίαις αἷς ἀναβάλλουσιν ἡμᾶς, σκήψεις
καὶ προφάσεις λέγοντες, ἐθελήσειε πεισθεὶς ἀπολέ-
σθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ τοσούτου δέω ταῦτα ποιοῦντα αὐ- 3
τὸν ἔννομόν τι καὶ πολιτικὸν πρᾶγμα φάναι πράτ-
τειν, ὥστε καὶ ὅτι τὴν τῆς Μακεδονίας ἀρχὴν τὴν ἐκ
τοῦ κλήρου προσταχθεῖσαν αὐτῷ κατέλιπε, καὶ ὅτι τὴν

τῆς Γαλατίας ἀρχὴν τὴν μηδὲν αὐτῷ προσήκουσαν
4 ἀνθείλετο, καὶ ὅτι στρατεύματα ἃ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοὺς
Πάρθους προύπεμψε, συλλαβὼν περὶ αὑτόν, μηδενὸς
ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δεινοῦ ὄντος, ἔχει, καὶ ὅτι τὴν πόλιν
ἐν τῷ τῆς ὑπατείας χρόνῳ ἐκλιπὼν περιέρχεται τὴν
χώραν πορθῶν καὶ λυμαινόμενος, πάλαι φημὶ πολέ-
21 μιον αὐτὸν ἁπάντων ἡμῶν εἶναι. εἰ δὲ μὴ παρα-
χρῆμα τότε ᾐσθάνεσθε μηδὲ ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν ἠγα-
νακτεῖτε, ἐκεῖνον μὲν καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον μισεῖν
ἄξιόν ἐστιν, ὅτι τοιούτους ὄντας ὑμᾶς ἀδικῶν οὐ
παύεται, καὶ δυνηθεὶς ἂν ἴσως συγγνώμης ἐφ' οἷς
τὸ πρῶτον ἥμαρτε τυχεῖν, ἐς τοσοῦτο τῇ συνεχείᾳ
τῆς πονηρίας προελήλυθεν ὥστε καὶ ὑπὲρ ἐκείνων
2 χρῆναι δίκην ὑποσχεῖν· ὑμῖν δὲ ἐς ὑπερβολὴν ἐπι-
μελητέον ἐστὶ τῶν πραγμάτων, ὁρῶσι καὶ λογιζομέ-
νοις τοῦθ' ὅτι τὸν τοσαυτάκις ὑμῶν ἐν τοσούτοις
πράγμασι καταπεφρονηκότα ἀδύνατόν ἐστιν ἑκούσιον
ὑπό τε τῆς αὐτῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς αὐτῆς φιλαν-
θρωπίας ὑμῶν σωφρονισθῆναι, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ
ἄκοντα νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, τοῖς ὅπλοις κολα-
σθῆναι.

22 μὴ γὰρ ὅτι καὶ ψηφίσασθαί τινα αὐτῷ τὰ μὲν
ἀνέπεισεν ὑμᾶς τὰ δὲ ἐξεβιάσατο, ἧττόν τι παρὰ τοῦτο
ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ ἐλάττονος διὰ τοῦτο ἄξιον τιμωρίας
2 εἶναι νομίσητε. πᾶν γὰρ τοὐναντίον καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ
τούτου μάλιστα δίκην ὀφείλει δοῦναι, ὅτι πολλὰ καὶ
δεινὰ προελόμενος δρᾶσαι δι' ὑμῶν τέ τινα αὐτῶν
ἐποιήσατο, καὶ ταῖς παρ' ὑμῶν ἀφορμαῖς, ἃς οὔτε
εἰδότας οὔτε προορωμένους τι τοιοῦτον ἐξαπατήσας
ἠνάγκασεν αὐτῷ ψηφίσασθαι, ἐφ' ὑμᾶς αὐτοὺς ἀπε-
3 χρήσατο. ποῦ γὰρ ἂν ἑκόντες ὑμεῖς τὰς μὲν παρὰ
τοῦ Καίσαρος ἢ καὶ τοῦ κλήρου δοθείσας ἑκάστοις

ἡγεμονίας κατελύσατε, τούτῳ δὲ ἐπετρέψατε τά τε
ἄλλα πολλὰ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἑταίροις διαδοῦναι,
καὶ ἐς μὲν τὴν Μακεδονίαν τὸν ἀδελφὸν τὸν Γάιον
πέμψαι, τὴν δὲ δὴ Γαλατίαν ἑαυτῷ μετὰ τῶν στρα-
τευμάτων, οἷς οὐδὲν ὑπὲρ ὑμῶν χρήσασθαι εἶχε,
προστάξαι; ἢ οὐ μέμνησθε πῶς ταραττομένους ὑμᾶς 4
ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος τελευτῇ λαβὼν πάνθ' ὅσα
ἠβουλήθη διεπράξατο, τὰ μὲν ἐπικοινῶν ὑμῖν ὑπού-
λως καὶ ἀκαίρως, τὰ δὲ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ προσκα-
κουργῶν, πάντα δὲ βιαζόμενος; στρατιώταις γοῦν,
καὶ τούτοις βαρβάροις, καθ' ὑμῶν ἐχρήσατο. καὶ 5
τοῦτο θαυμάσειεν ἄν τις, εἰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρό-
νους ἐψηφίσθη τι οἷον οὐκ ἐχρῆν, ὁπότε μηδὲ νῦν
παρρησίαν ἄλλως εἰπεῖν τι καὶ πρᾶξαι τῶν δεόντων,
εἰ μὴ μετὰ φρουρᾶς, ἐσχήκαμεν; ἣν εἰ τότε περι-
βεβλημένοι ἦμεν, οὔτ' ἂν ἐκεῖνος ὧν φήσει τις αὐ-
τὸν τυχεῖν ἔτυχεν, οὔτ' ἂν τὰ μετὰ ταῦτα αὐξηθεὶς
ἐξ αὐτῶν ἔπραξε. μὴ οὖν ὅσα κελευόμενοι καὶ κατα- 6
ναγκαζόμενοι καὶ θρηνοῦντες δεδωκέναι αὐτῷ ἐδό-
ξαμεν, ταῦτά τις ὡς καὶ νομίμως καὶ δικαίως γεγο-
νότα προβαλλέσθω· οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις, ὅσα ἄν
τις ἕτερος ὑφ' ἑτέρου βιασθεὶς πράξῃ, κύρια ταῦτα
τηρεῖται.

καίτοι ταῦτα μέν, ὅσα γε ψηφίσασθαι δοκεῖτε, 23
καὶ βραχέα καὶ οὐ πάνυ ἔξω τοῦ καθεστηκότος ὄντα
εὑρήσετε. τί γὰρ δεινὸν εἰ ἕτερος ἀνθ' ἑτέρου Μα-
κεδονίας ἢ Γαλατίας ἄρξειν ἔμελλεν; ἢ τί χαλεπὸν
εἴ τις στρατιώτας ὑπατεύων ἔλαβεν; ἀλλ' ἐκεῖνα 2
χαλεπὰ καὶ σχέτλια, τὸ τὴν χώραν ἡμῶν κακουργεῖ-
σθαι, τὸ τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας πολιορκεῖσθαι,
τὸ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἡμετέρους ἐφ' ἡμᾶς ὁπλίζε-
σθαι, τὸ τὰ ἡμέτερα καθ' ἡμῶν ἀναλίσκεσθαι· ἃ

3 μήτε ἐψηφίσασθε μήτε ἐμελλήσατε. μὴ τοίνυν, ὅτι
τινὰ ἐδώκατε αὐτῷ, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐᾶτε καὶ τὰ
μὴ δοθέντα πράττειν· μηδ' ὅτι τινὰ συνεχωρήσατε,
παρὰ τοῦτο οἴεσθε δεῖν καὶ τὰ μὴ συγχωρηθέντα
αὐτῷ ποιεῖν ἐξεῖναι. πᾶν γὰρ τοὐναντίον καὶ δι'
αὐτὸ τοῦτο καὶ μισεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι αὐτὸν ὀφεί-
λετε, ὅτι καὶ τῇ τιμῇ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ παρ'
ὑμῶν οὐκ ἐν τούτοις μόνοις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις
4 ἅπασι καθ' ὑμῶν ἐτόλμησε χρήσασθαι. σκοπεῖτε δέ·
ἐψηφίσασθε τήν τε εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν τὴν
πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐμοὶ πεισθέντες. ταύτην οὗτος
πρυτανεῦσαι κελευσθεὶς οὕτω διῆγε, πρόφασιν τὴν
τοῦ Καίσαρος ταφὴν ποιησάμενος, ὥστε πᾶσαν μὲν τὴν
πόλιν ὀλίγου καταπρησθῆναι, παμπόλλους δὲ αὖθις
5 φονευθῆναι. ἐβεβαιώσατε πάντα τὰ δοθέντα τισὶ καὶ
νομοθετηθέντα πρὸς τοῦ Καίσαρος, οὐχ ὡς καλῶς
πάντ' ἔχοντα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ὅτι μηδὲν αὐτῶν
μετακινηθῆναι συνέφερεν, ὅπως ἀνυπόπτως χωρὶς
ὑπούλου τινὸς ἀλλήλοις συνῶμεν. τούτων ἐξεταστὴς
οὗτος γενόμενος πολλὰ μὲν τῶν πραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ
6 καταλέλυκε, πολλὰ δὲ ἕτερα ἀντεγγέγραφε· καὶ γὰρ
χώρας καὶ πολιτείας καὶ ἀτελείας καὶ ἄλλας τινὰς
τιμὰς τούς τε ἔχοντας ἀφῄρηται, καὶ ἰδιώτας καὶ
βασιλέας καὶ πόλεις, καὶ τοῖς μὴ λαβοῦσι δέδωκε,
παραποιησάμενος τὰ τοῦ Καίσαρος ὑπομνήματα, καὶ
τοὺς μὲν μηδὲν ἐθελήσαντας αὐτῷ προΐεσθαι καὶ τὰ
δοθέντα αὐτοῖς ἀφελόμενος, τοῖς δ' ὠνητιάσασι καὶ
7 ἐκεῖνα καὶ τἄλλα πάντα πωλήσας. καίπερ ὑμεῖς
αὐτὰ ταῦτα προορώμενοι ἐψηφίσασθε μηδεμίαν στή-
λην μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον, ὡς καὶ παρ'
ἐκείνου τῳ δεδομένον τι ἔχουσαν, στῆναι. καὶ μέντοι
καὶ μετὰ ταῦτα ὡς πολὺ τοῦτ' ἐγίγνετο, καὶ ἔλεγεν

ἀναγκαῖον εἶναί τινα τῶν ἐν τοῖς γράμμασι τοῖς τοῦ
Καίσαρος εὑρεθέντων ἐκλεχθῆναί τε καὶ πραχθῆναι,
ὑμεῖς μὲν μετὰ τῶν πρώτων ἀνδρῶν προσετάξατε 8
αὐτῷ ταῦτα διαλέξαι, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲν αὐτῶν φρον-
τίσας, πάνθ' ὅσα ἐβούλετο μόνος καὶ περὶ τοὺς
νόμους καὶ περὶ τοὺς φυγάδας καὶ περὶ τἆλλα ἃ
μικρῷ πρόσθεν εἶπον ἐξειργάσατο. οὕτω που πάντα
τὰ δοκοῦντα ὑμῖν ποιεῖν βούλεται.

ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόνον τοιοῦτος γέγονε, τὰ 24
δ' ἄλλα ὀρθῶς διῴκηκε; ποῦ; πόθεν; οὐ τὰ χρήματα
τὰ κοινὰ τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐπιζη-
τῆσαι καὶ ἀποδεῖξαι κελευσθεὶς ἥρπακε, καὶ τὰ μὲν
τοῖς δανεισταῖς ἀποδέδωκε, τὰ δὲ ἐς τρυφὴν κατανά-
λωκεν, ὥστε μηκέτ' αὐτῷ μηδὲ τούτων τι περιεῖναι;
οὐ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ δικτάτωρος μισησάντων ὑμῶν 2
διὰ τὴν ἐκείνου δυναστείαν καὶ παντελῶς τῆς πολι-
τείας ἐκβαλόντων, τοῦτο μὲν ὥσπερ τι αὐτὸ ἐφ'
ἑαυτοῦ ἀδικῆσαι δυνάμενον οὐκ ἐπιτέθειται, τὰ δὲ
ἔργα αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν ἐν τῷ τῆς ὑπατείας
προσρήματι ἐπιδέδεικται; οὐχ ὑμεῖς μὲν πρύτανιν 3
αὐτὸν τῆς ὁμονοίας ἀπεδείξατε, οὗτος δὲ πόλεμον
αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ τηλικοῦτον, οὔτε προσήκοντα οὔτε
ἐγνωσμένον, ἀνῄρηται, πρὸς Καίσαρα καὶ Δέκιμον,
οὓς ὑμεῖς ἐπαινεῖτε; μυρία δ' ἂν εἴη λέγειν, εἴ τις 4
ἐπεξιέναι καθ' ἕκαστον ἐθελήσειεν ὧν ὑμεῖς μὲν
ἐπετρέψατε αὐτῷ ὡς ὑπάτῳ διοικῆσαι, ἐκεῖνος δὲ
οὐδ' ὁτιοῦν ἐς δέον ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ πάντα τἀναν-
τία καθ' ὑμῶν τῇ παρ' ὑμῶν ἐξουσίᾳ δοθείσῃ χρώ-
μενος πεποίηκεν. ἆρ' οὖν ἐς ὑμᾶς αὐτοὺς ἀναδέξεσθε 5
καὶ ταῦτα τὰ κακῶς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, καὶ
αὐτοὶ πάντων σφῶν αἴτιοι γεγονέναι φήσετε, ὅτι
τὴν διοίκησιν αὐτῶν καὶ τὸν ἐξετασμὸν αὐτῷ προσ-

6 στάξατε; ἀλλὰ ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ ἂν στρατηγὸς ἢ καὶ πρεσβευτής τις αἱρεθεὶς μηδὲν τῶν δεόντων δράσῃ, τούτου τὴν αἰτίαν ὑμεῖς οἱ πέμψαντες αὐτοὺς ἕξετε. καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν εἰ πάντες οἱ προχειριζόμενοί τι πρᾶξαι τὰ μὲν κέρδη καὶ τὰς τιμὰς αὐτοὶ λαμβάνοιεν, τὰ δὲ ἐγκλήματα καὶ τὰς αἰτίας ἐφ'
25 ὑμᾶς ἀναφέροιεν. οὔκουν οὐδὲ τούτῳ προσέχειν προσήκει λέγοντι 'ὑμεῖς γὰρ τὴν Γαλατίαν ἄρχειν ἐπετρέψατε, ὑμεῖς τὰ χρήματα τὰ κοινὰ διοικῆσαι ἐκελεύσατε, ὑμεῖς τὰ στρατεύματα τὰ ἐκ τῆς Μακεδονίας
2 ἐδώκατε.' ἐψηφίσθη μὲν γὰρ ταῦτα οὕτως, εἴγε δεῖ τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ καὶ ὑπὲρ τούτου δίκην παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὅτι ταῦθ' ὑμᾶς ἠνάγκασε γνῶναι· οὐ μέντοι καὶ τὸ τοὺς φυγάδας κατάγειν, οὐδὲ τὸ τοὺς νόμους παρεγγράφειν, οὐδὲ τὸ τὰς πολιτείας καὶ τὰς ἀτελείας πωλεῖν, οὐδὲ τὸ τὰ κοινὰ κλέπτειν, οὐδὲ τὸ τὰ τῶν συμμάχων ἁρπάζειν, οὐδὲ τὸ τὰς πόλεις κακουργεῖν, οὐδὲ τὸ τῆς πατρίδος τυραννεῖν ἐπιχειρεῖν ἐδώκατέ
3 ποτε αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλῳ τινί, καίτοι πολλὰ πολλοῖς ψηφισάμενοι, συνεχωρήσατε ὅσα ἐβούλοντο, ἀλλὰ καὶ δίκην ἀεί ποτε παρὰ τῶν τοιούτων, ὅσων γε καὶ ἠδυνήθητε, ἐλάβετε, ὥσπερ που καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου λήψεσθε, ἄν γε ἐμοὶ νῦν πεισθῆτε.
4 καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τούτων μόνον τοιοῦτος γέγονεν ὁποῖον αὐτὸν ἴστε καὶ ἑοράκατε, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς ὅσα πώποτε πρὸς τὰ κοινὰ προσελθὼν πέπραχε.

26 τὸν γὰρ δὴ ἴδιον αὐτοῦ βίον τάς τε ἰδίας ἀσελγείας καὶ πλεονεξίας ἑκὼν παραλείψω, οὐχ ὅτι οὐχὶ πολλὰ καὶ δεινὰ καὶ ἐν ἐκείνοις εὕροι τις ἂν αὐτὸν πεποιηκότα, ἀλλ' ὅτι αἰδοῦμαι νὴ τὸν Ἡρακλέα ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον, ἄλλως τε καὶ πρὸς οὐδὲν ἧττον

εἰδότας ὑμᾶς, λέγειν ὅπως μὲν τὴν ὥραν τὴν ἐν παι- 2
σὶν ὑμῖν διέθετο, ὅπως δὲ τὴν ἀκμὴν τὴν ἐφ' ἥβης
ἀπεκήρυξε, τὰς ἑταιρήσεις αὐτοῦ τὰς λαθραίας, τὰς
πορνείας τὰς ἐμφανεῖς, ὅσα ἔπαθεν ἕως ἐνεδέχετο,
ὅσα ἔδρασεν ἀφ' οὗπερ ἠδυνήθη, τοὺς κώμους, τὰς
μέθας, τἆλλα πάντα τὰ τούτοις ἑπόμενα. ἀδύνατον γάρ 3
ἐστιν ἄνθρωπον ἔν τε ἀσελγείᾳ καὶ ἐν ἀναισχυντίᾳ
τοσαύτῃ τραφέντα μὴ οὐ πάντα τὸν ἑαυτοῦ βίον μιᾶναι·
ὅθενπερ καὶ ἐπὶ τὰ κοινὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων καὶ τὴν κιναι-
δίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν προήγαγε. ταῦτα μὲν οὖν 4
ἐάσω, καὶ νὴ Δία καὶ τὴν ἐς Αἴγυπτον αὐτοῦ πρὸς
Γαβίνιον ἀποδημίαν, τήν τε ἐς Γαλατίαν πρὸς Καί-
σαρα ἀπόδρασιν, ἵνα μή μέ τις φῇ πάντα ἀκριβο-
λογεῖσθαι, αἰσχυνθεὶς ὑπὲρ ὑμῶν ὅτι τοιοῦτον αὐτὸν
ὄντα εἰδότες καὶ δήμαρχον καὶ ἵππαρχον καὶ μετὰ
τοῦτο καὶ ὕπατον ἀπεδείξατε· ἃ δὲ ἐπ' αὐτοῖς τού-
τοις ἐπαρῴνησε καὶ ἐκακούργησε, μόνα νῦν ἐρῶ.

οὗτος τοίνυν δημαρχήσας πρῶτον μὲν ἁπάντων 27
ἐκώλυσεν ὑμᾶς τὰ τότε περιστάντα πράγματα εὖ
θέσθαι, βοῶν καὶ κεκραγὼς καὶ μόνος ἐξ ἁπάντων
ἐναντιούμενος τῇ κοινῇ τῆς πόλεως εἰρήνῃ, ἔπειτα 2
δὲ ἐπειδὴ ἀγανακτήσαντες ἐψηφίσασθε δι' αὐτὸν
ἅπερ ἐψηφίσασθε, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐξέδρα
τὴν ἀρχὴν ἐγκαταλιπών, ᾧ μηδεμίαν ἐκ τῶν νόμων
νύκτα ἀποδημῆσαι ἐξῆν, τοῦτο δὲ ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος
ὅπλα αὐτομολήσας ἐκεῖνόν τε ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπή-
γαγε καὶ ὑμᾶς ἔκ τε τῆς Ῥώμης καὶ ἐκ τῆς ἄλλης
Ἰταλίας ὅλης ἐξήλασε, καὶ ἑνὶ λόγῳ πάντων τῶν
κακῶν τῶν ἐμφυλίων τῶν μετὰ ταῦθ' ὑμῖν συμβάν-
των αἰτιώτατος ἐγένετο. εἰ γὰρ μὴ τότε τοῖς βουλή- 3
μασιν ὑμῶν ἀντεπεπράχει, οὐκ ἄν ποτε ὁ Καῖσαρ
οὔτε σκῆψιν οὐδεμίαν τῷ πολέμῳ εὑρήκει, οὔτε εἰ

καὶ τὰ μάλιστα ἀπηναισχύντει, δύναμίν γέ τινα ἀξιό-
χρεων παρὰ τὰ δόγματα ὑμῶν ἠθροίκει, ἀλλ' ἤτοι
ἑκὼν ἐκ τῶν ὅπλων ἀπήλλακτο ἢ καὶ ἄκων ἐσεσω-
4 φρόνιστο. νῦν δὲ οὗτός ἐστιν ὁ καὶ ἐκείνῳ τὰς
προφάσεις ἐνδοὺς καὶ τὸ τῆς βουλῆς ἀξίωμα κατα-
λύσας, τό τε θράσος τῶν στρατιωτῶν ἐπαυξήσας·
οὗτος ὁ τὸ σπέρμα τῶν κακῶν τῶν μετὰ ταῦτα ἐκ-
φύντων ἐμβαλών, οὗτος ὁ κοινὸς ἀλιτήριος οὐχ ἡμῶν
μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ὀλίγου πάσης γενό-
μενος, ὥς που καὶ τὸ δαιμόνιον ἐναργῶς ἐσήμηνεν.
5 ὅτε γοῦν τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους νόμους ἐσέφερε,
βροντῶν πάντα καὶ ἀστραπῶν ἐπληρώθη. ὧν οὐδὲν
ὁ μιαρὸς οὗτος, καίπερ οἰωνιστὴς εἶναι λέγων, φρον-
τίσας, κακῶν καὶ πολέμων, ὥσπερ εἶπον, οὐ τὴν
πόλιν μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην ἐπλήρωσε.
28 μετὰ ταῦτα τοίνυν τί μὲν δεῖ λέγειν ὡς ἐπ'
ἐνιαυτὸν ὅλον ἱππάρχησεν, ὃ μήπω πρότερον ἐγεγό-
νει; τί δ' ὅτι καὶ τότε μεθύων τε ἐπαρῴνει κἀν ταῖς
ἐκκλησίαις τὴν κραιπάλην ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βήματος
2 μεταξὺ δημηγορῶν ἐξήμει; τί δ' ὅτι καὶ πόρνους καὶ
πόρνας, καὶ γελωτοποιοὺς οὐχ ὅτι ἄνδρας ἀλλὰ καὶ
γυναῖκας, μετὰ τῶν ῥαβδούχων δαφνηφορούντων
3 ἐπαγόμενος τὴν Ἰταλίαν περιῄει; τί δ' ὅτι τὴν τοῦ
Πομπηίου οὐσίαν μόνος ἀνθρώπων ἀγοράσαι ἐτόλ-
μησε, μήτε τὸ ἑαυτοῦ ἀξίωμα μήτε τὴν ἐκείνου μνή-
μην αἰδεσθείς, ἀλλ' ἐφ' οἷς πάντες ἔτι καὶ τότε
ἐθρηνοῦμεν, ταῦτα μεθ' ἡδονῆς ἁρπάσας; καὶ γὰρ
ἐπ' ἐκεῖνα καὶ ἐπ' ἄλλα πολλὰ ἐπεπήδησεν ὡς μηδε-
4 μίαν αὐτῶν τιμὴν ἀποδώσων. ἀλλὰ καὶ ταύτην μετὰ
πάσης ὕβρεως καὶ βίας ἐσεπράχθη· οὕτως αὐτοῦ
καὶ ὁ Καῖσαρ κατέγνω· καὶ πάνθ' ὅσαπερ ἐκτήσατο,
παμπληθῆ τε γενόμενα καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἀργυ-

ρολογηθέντα, κατακεκύβευκε καὶ καταπεπόρνευκε καὶ
καταβέβρωκε καὶ καταπέπωκεν ὥσπερ ἡ Χάρυβδις.
ταῦτα μὲν ἐάσω· τὰς δὲ δὴ ὕβρεις, ἃς τὸ κοινὸν 29
ὕβρισε, καὶ τὰς σφαγὰς ἃς κατὰ πᾶσαν ὁμοίως τὴν
πόλιν εἰργάσατο, πῶς ἄν τις σιωπήσειεν; ἢ οὐ μέ-
μνησθε πῶς βαρὺς μὲν ὑμῖν καὶ αὐτῇ τῇ ὄψει, βα-
ρύτατος δὲ τοῖς ἔργοις ἐγένετο; ὅστις, ὦ γῆ καὶ θεοί, 2
πρῶτον μὲν ἐτόλμησεν ἐνταῦθα, ἐντὸς τοῦ τείχους,
ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καὶ ἐν τῷ Καπι-
τωλίῳ, τό τε ἔσθημα ἅμα τὸ περιπόρφυρον ἐνδύεσθαι
καὶ ξίφος παραζώννυσθαι ῥαβδούχοις τε χρῆσθαι
καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν δορυφορεῖσθαι· ἔπειτα δυνηθεὶς 3
ἂν καὶ τοὺς τῶν ἄλλων θορύβους καταπαῦσαι, οὐ
μόνον οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁμονοοῦντας
ὑμᾶς ἐστασίασε, τῇ μὲν αὐτὸς τῇ δὲ καὶ δι' ἑτέρων.
καὶ μέντοι καὶ αὐτοὺς ἐκείνους ἐν τῷ μέρει προσ-
λαμβάνων, καὶ τοτὲ μὲν συναιρόμενος ... αἰτιώτατος
μὲν ἐγένετο τοῦ παμπληθεῖς σφων σφαγῆναι, αἰτιώ- 4
τατος δὲ τοῦ μὴ πάντα τὰ τοῦ Πόντου τῶν τε Πάρ-
θων εὐθὺς τότε ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Φαρνάκου νίκῃ
χειρωθῆναι· πρὸς γάρ τοι τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτοῦ
δεῦρο διὰ ταχέων ὁ Καῖσαρ ἐπειχθεὶς οὐδὲν ἐκείνων,
ὥς γε καὶ ἠδυνήθη, παντελῶς κατειργάσατο.
καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι αὐτὸν ἐσωφρόνισεν, ἀλλ' 30
ὑπατεύσας γυμνός, ὦ πατέρες, γυμνὸς καὶ μεμυρισ-
μένος ἔς τε τὴν ἀγορὰν ἐσῆλθε, πρόφασιν τὰ Λύκαια
ποιησάμενος, κἀνταῦθα πρὸς τὸ βῆμα μετὰ τῶν ῥαβ-
δούχων προσῆλθε, καὶ ἐκεῖ κάτωθεν ἐδημηγόρησεν·
ὅπερ, ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ πόλις, οὐδένα ἄλλον οὐχ 2
ὅτι ὕπατον ἀλλ' οὐδὲ στρατηγὸν οὐδὲ δήμαρχον οὐδ'
ἀγορανόμον οὐδεὶς οἶδε πεποιηκότα. τὰ γὰρ Λύκαια
ἦν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἑταιρικοῦ τοῦ Ἰουλίου ἐτέτακτο·

ταῦτα γὰρ ὁ Σέξτος αὐτὸν ὁ Κλώδιος τῶν δισχιλίων
πλέθρων τῶν ἐν τῇ Λεοντίνων γῇ δοθέντων ἐξεπαί-
3 δευσεν. ἀλλὰ καὶ ὑπάτευες, ὦ χρηστέ, ἐρῶ γὰρ ὡς
πρὸς παρόντα σε, καὶ οὔτε ἔπρεπέ σοι οὔτε ἐξῆν
τοιούτῳ ὄντι ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς τῷ βήματι, πάντων
ἡμῶν παρόντων, τοιαῦτ' εἰπεῖν, ἵνα ἅμα τε τὸ θαυ-
μαστόν σου σῶμα καὶ εὔσαρκον καὶ βδελυρὸν θεω-
ρῶμεν, καὶ τῆς μιαρᾶς σου φωνῆς τῆς μεμυρισμένης
4 τὰ δεινὰ ἐκεῖνα λεγούσης ἀκούωμεν· τοῦτο γὰρ περὶ
τοῦ στόματός σου μᾶλλον ἤ τι ἕτερον εἰπεῖν βού-
λομαι. τὰ μὲν γὰρ Λύκαια καὶ ἄλλως ἂν τῆς προσ-
ηκούσης θρησκείας ἔτυχε, σὺ δὲ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν
πόλιν κατῄσχυνας, ἵνα μηδὲν μηδέπω περὶ τῶν τότε
5 λεχθέντων εἴπω· τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ἡ ὑπατεία
δημοσία τοῦ δήμου παντός ἐστι, καὶ δεῖ τὸ ἀξίωμα
αὐτῆς πανταχοῦ σώζεσθαι καὶ μηδαμοῦ μήτε γυμ-
31 νοῦσθαι μήθ' ὑβρίζεσθαι; τάχα γ' ἂν οὗτος ἢ τὸν
Ὁράτιον τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον ἢ καὶ τὴν Κλοιλίαν
τὴν ἀρχαίαν ἐμιμήσατο, ὧν ἡ μὲν τὴν ἐσθῆτα πᾶσαν
ἐνδεδυκυῖα τὸν ποταμὸν διενήξατο, ὁ δὲ καὶ μετὰ
τῶν ὅπλων ἐς τὸ ῥεῦμα ἑαυτὸν ἐνέβαλεν. ἄξιόν γε,
οὐ γάρ; καὶ τούτου τινὰ εἰκόνα στῆσαι, ἵν' ὁ μὲν
καὶ ἐν τῷ Τιβέριδι ὡπλισμένος, ὁ δὲ καὶ ἐν τῇ
2 ἀγορᾷ γυμνὸς ὁρῷτο. καὶ γάρ τοι διὰ ταῦτα ἐκεῖνοι
μὲν ἡμᾶς καὶ ἔσωζον καὶ ἠλευθέρουν, οὗτος δὲ πᾶσαν
μὲν τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἦν, ἀφείλετο,
πᾶσαν δὲ τὴν δημοκρατίαν κατέλυσε, καὶ δεσπότην
μὲν ἀντὶ ὑπάτου, τύραννον δὲ ἀντὶ δικτάτωρος ἡμῖν
ἀντικατέστησε. μέμνησθε γὰρ οἷα μὲν προσελθὼν
πρὸς τὸ βῆμα εἶπεν, οἷα δὲ ἀναβὰς ἐπ' αὐτὸ ἔπραξε.
3 καίτοι ὅστις ἐτόλμησε, Ῥωμαῖός τε ὢν καὶ ὑπατεύων,
βασιλέα τινὰ Ῥωμαίων ἔν τε τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ

καὶ πρὸς τῷ βήματι τῷ ἐλευθερίῳ, παντὸς μὲν τοῦ
δήμου πάσης δὲ τῆς βουλῆς παρούσης ἀνειπεῖν, καὶ
τό τε διάδημα εὐθὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπι-
θεῖναι, καὶ προσκαταψεύσασθαι πάντων ἡμῶν ἀκου- 4
όντων ὅτι αὐτοὶ ταῦτα αὐτῷ καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι
ἐπεσκήψαμεν, τί μὲν οὐκ ἂν τῶν δεινοτάτων τολ-
μήσειε, τίνος δ' ἂν τῶν χαλεπωτάτων ἀπόσχοιτο;
ἡμεῖς, ὦ Ἀντώνιε, ἡμεῖς σοι ταῦτ' ἐνετειλάμεθα, οἱ 32
τοὺς Ταρκυνίους ἐξελάσαντες, οἱ τὸν Βροῦτον ἀγα-
πήσαντες, οἱ τὸν Καπιτωλῖνον κατακρημνίσαντες,
οἱ τὸν Σπούριον ἀποκτείναντες; ἡμεῖς βασιλέα τινὰ 2
ἀσπάσασθαί σε προσετάξαμεν, οἱ καὶ αὐτὴν τὴν
ἐπωνυμίαν αὐτοῦ, καὶ προσέτι καὶ τὴν τοῦ δικτά-
τωρος δι' ἐκείνην, ἐπάρατον ποιησάμενοι; ἡμεῖς
τύραννόν τινα ἀποδεῖξαί σοι ἐκελεύσαμεν, οἱ τὸν
Πύρρον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκβαλόντες, οἱ τὸν Ἀντίοχον
ὑπὲρ τὸν Ταῦρον ἀπελάσαντες, οἱ καὶ Μακεδονίαν
τυραννουμένην παύσαντες; οὐ μὰ τὰς ῥάβδους τὰς 3
Οὐαλερίου καὶ τὸν νόμον τὸν Πορκίου, οὐ μὰ τὸ
σκέλος τὸ Ὁρατίου καὶ τὴν χεῖρα τὴν Μουκίου, οὐ
μὰ τὸ δόρυ τὸ Δεκίου καὶ τὸ ξίφος τὸ Βρούτου. σὺ 4
δέ, ὦ παγκάκιστε, καὶ ἐδέου καὶ ἱκέτευες ἵνα δου-
λεύσῃς, ὡς Ποστούμιος ὅπως Σαυνίταις ἐκδοθῇ, ὡς
Ῥήγουλος ὅπως Καρχηδονίοις ἀποδοθῇ, ὡς Κούρτιος
ἵν' ἐς τὸ χάσμα ἐμπέσῃ. καὶ ποῦ τοῦτο γεγραμμένον
εὗρες; οὗπερ καὶ τὸ τοὺς Κρῆτας ἐλευθέρους μετὰ
τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν γενέσθαι, ὧν ἡμεῖς ἐκεῖνον
μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον ἄρξαι ἐψηφισάμεθα.

εἶτ' ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις πράγμασι τὴν 33
ἀλιτηριώδη γνώμην αὐτοῦ πεφωρακότες οὐ τιμωρή-
σεσθε αὐτόν, ἀλλὰ ἀναμενεῖτε καὶ τῷ ἔργῳ μαθεῖν τί
ἂν δράσειεν ὑμᾶς ὡπλισμένος ὁ τοιαῦτα γυμνὸς

2 εἰργασμένος; ἢ οἴεσθε ὅτι οὐκ ἐπιθυμεῖ τῆς τυραννίδος, ὅτι οὐκ εὔχεταί ποτε αὐτῆς τυχεῖν, ἀλλ' ἐκβαλεῖ ποτε ἐκ τῆς διανοίας τὴν ἔφεσιν ταύτην, ἣν ἅπαξ ἐς τὸν νοῦν ἐγκατέθετο, καὶ καταβαλεῖ ποτε τὴν ἐλπίδα τῆς μοναρχίας, ὑπὲρ ἧς τοιαῦτα καὶ εἰπὼν
3 καὶ ποιήσας ἀτιμώρητος ἐγένετο; καὶ τίς ἀνθρώπων ἃ ἄλλῳ τῳ συμπρᾶξαι, τῆς φωνῆς τῆς αὑτοῦ μόνης κυριεύων, ἐπιχειρήσειε, ταῦτ' οὐκ ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ δυνηθεὶς κατεργάσαιτο; τίς δ' ἂν ἕτερον τύραννον καὶ ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ἅμα ἀποδεῖξαι
34 τολμήσας οὐκ ἂν αὐτὸς μοναρχῆσαι ἐθελήσειεν; ὥστε εἰ καὶ τότε αὐτοῦ ἐφείσασθε, ἀλλὰ νῦν γε καὶ δι' ἐκεῖνα αὐτὸν μισήσατε· μηδ' ἐθελήσητε μαθεῖν τί κατορθώσας ὅσα βούλεται δράσει, ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη προτετολμημένων
2 αὐτῷ τὸ μηδὲν ἔτι δεινὸν παθεῖν προνοήσατε. καὶ γάρ τοι τί καὶ φήσειεν ἄν τις; ὀρθῶς τότε τὸν Καίσαρα ποιῆσαι μὴ προσδεξάμενον μήτε τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως μήτε τὸ διάδημα; οὐκοῦν οὗτος κακῶς ταῦτα αὐτῷ προύτει-
3 νεν ἃ μηδὲ ἐκεῖνον ἤρεσεν. ἀλλ' ἁμαρτεῖν ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν τοιοῦτό τι ἀκούσας καὶ ἰδὼν ἠνέσχετο; οὐκοῦν εἴπερ ἐκεῖνος εἰκότως ἐπὶ τούτοις τέθνηκε, πῶς οὐ καὶ οὗτος, ὁμολογῶν τρόπον τινὰ τυραννῆσαι ἐπιθυ-
4 μεῖν, δικαιότατός ἐστιν ἀπολέσθαι; ὅτι γὰρ ταῦθ' οὕτως ἔχει δῆλον μέν ἐστι καὶ ἐκ τούτων ὧν προείρηκα, φανερώτατα δὲ ἐξ αὐτῶν ὧν μετὰ ταῦτ' ἔπραξεν ἐλέγχεται. τίνος μὲν γὰρ ἄλλου ἕνεκα, ἐξὸν αὐτῷ τὴν ἡσυχίαν ἀσφαλῶς ἄγειν, ταράττειν τὰ
5 πράγματα καὶ πολυπραγμονεῖν ἐπικεχείρηκε; τίνος δέ, παρὸν αὐτῷ ἀκινδύνως οἴκοι μένειν, στρατεύεσθαι καὶ πολεμεῖν ἐπανῄρηται; διὰ τί, πολλῶν μηδὲ ἐς τὰς ἐπιβαλούσας αὐτοῖς ἀρχὰς βουληθέντων ἐξελθεῖν, οὗτος οὐχ ὅτι τῆς Γαλατίας οὐδὲν αὐτῷ προσ-

ηκούσης ἀντιποιεῖται, ἀλλὰ καὶ ἄκουσαν αὐτὴν βιά-
ζεται; διὰ τί, τοῦ Βρούτου τοῦ Δεκίμου καὶ ἑαυτὸν 6
καὶ τοὺς στρατιώτας καὶ τὰς πόλεις ἡμῖν παραδι-
δόντος, οὗτος οὐχ ὅπως οὐκ ἐμιμήσατο αὐτόν, ἀλλὰ
καὶ πολιορκεῖ κατακλείσας; οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπ'
ἄλλο τι καὶ ἐφ' ἡμᾶς κἀκεῖνα καὶ τἄλλα πάντα παρα-
σκευάζεται.

ταῦτ' οὖν ὁρῶντες μέλλομεν καὶ μαλακιζόμεθα, 35
καὶ τηλικοῦτον ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τύραννον ἀσκοῦμεν;
καὶ πῶς οὐκ αἰσχρὸν τοὺς μὲν προγόνους ἡμῶν ἐν
δουλείᾳ τραφέντας ἐπιθυμῆσαι ἐλευθερίας, ἡμᾶς δὲ
ἐν αὐτονομίᾳ πολιτευθέντας ἐθελοδουλῆσαι, καὶ τῆς 2
μὲν μοναρχίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἡδέως, καίπερ
πολλὰ ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀγαθὰ προπαθόντας, ἀπαλ-
λαγῆναι, τοῦτον δὲ δεσπότην αὐθαίρετον ἀνθελέ-
σθαι, ὃς τοσοῦτον ἐκείνου χείρων ἐστὶν ὅσον ὁ μὲν
ἐν τοῖς πολέμοις κρατήσας πολλῶν ἐφείσατο, οὗτος 3
δέ, πρὶν καὶ δυνηθῆναί τι, τριακοσίους στρατιώτας
καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἑκατοντάρχους τινάς, μηδὲν ἀδική-
σαντας, οἴκοι παρ' ἑαυτῷ, παρούσης τῆς γυναικὸς
καὶ βλεπούσης ἐφόνευσεν, ὥστε καὶ τοῦ αἵματος
αὐτὴν ἀναπλῆσαι. καίτοι τὸν οὕτως ὠμῶς ἐκείνοις, 4
ὅτε καὶ θεραπεύειν αὐτοὺς ὤφειλε, χρησάμενον τί
οὐκ οἴεσθε τῶν δεινοτάτων πάντας ἡμᾶς, ἂν καὶ
νικήσῃ, ποιήσειν; καὶ τὸν ἀσελγῶς οὕτω μέχρι νῦν
βεβιωκότα πῶς οὐκ ἐπὶ πᾶν ὕβρεως, ἂν καὶ τὴν ἐκ
τῶν ὅπλων ἐξουσίαν προσλάβῃ, χωρήσειν νομίζετε;

μὴ τοίνυν ἀναμείνητε παθόντες τι τοιοῦτο μετα- 36
γνῶναι, ἀλλὰ πρὶν παθεῖν φυλάξασθε· σχέτλιον γάρ,
ἐξὸν προκαταλαβεῖν τὰ δεινά, εἶτα περιιδόντας αὐτὰ
γενόμενα μετανοῆσαι. μηδὲ ἐθελήσητε, προέμενοι
τὰ παρόντα, Κασσίου τινὸς αὖθις ἄλλου καὶ Βρού-

των τινῶν ἄλλων δεηθῆναι· γελοῖον γάρ, ἐξὸν αὐτοὺς
ἑαυτοῖς τὰ κατὰ καιρὸν βοηθῆσαι, ζητεῖν μετὰ ταῦτα
2 τοὺς ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς. οὓς ἴσως οὐδὲ εὑρήσομεν,
ἄλλως τε κἂν οὕτω τοῖς παροῦσι χρησώμεθα. τίς
γὰρ ἂν ἰδίᾳ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας κινδυνεῦσαι ἐθε-
λήσειεν, ὁρῶν ἡμᾶς δημοσίᾳ πρὸς τὴν δουλείαν ἑτοί-
μως ἔχοντας; καὶ μὴν ὅτι γε οὐ στήσεταί ποτε ταῦτα
ποιῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς πόρρω καὶ ἐλάττοσιν ἐφ' ἡμᾶς
3 αὐξάνεται, παντὶ δῆλόν ἐστιν. οὐ γάρ που δι' ἄλλο τι
Δεκίμῳ πολεμεῖ καὶ Μούτιναν πολιορκεῖ ἢ ἵνα νικήσας
αὐτοὺς καὶ λαβὼν ἐφ' ἡμᾶς συσκευάσηται· οὔτε γὰρ
ἠδίκηταί τι ὑπ' αὐτῶν, ὥστ' ἀμύνασθαι δοκεῖν, οὔτ'
αὖ τῶν ἀγαθῶν τῶν μὲν παρ' ἐκείνοις ἐπιθυμεῖ,
καὶ διὰ τοῦτο, καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένει,
τῶν δ' ἡμετέρων, οἳ καὶ ἐκεῖνα καὶ ἄλλα πολλὰ κεκτή-
4 μεθα, ἐθελοντὴς ἀφέξεται. τοῦτ' οὖν ἀναμενοῦμεν,
ἵνα καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἄττα προσλαβὼν δυσπολέ-
μητος γένηται; καὶ πιστεύσομεν ἐξαπατῶντι αὐτῷ
37 καὶ λέγοντι ὅτι οὐ πολεμεῖ τῇ πόλει; καὶ τίς οὕτως
εὐήθης ἐστὶν ὥστε τοῖς ῥήμασι μᾶλλον ἢ τοῖς ἔργοις
τὸν πολεμοῦντα ἡμῖν ἢ μὴ σκοπεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ
νῦν πρῶτον, ὅτε ἐκ τῆς πόλεως ἐκδέδρακε καὶ ἐπὶ
τοὺς συμμάχους ἐστράτευκε καὶ Βρούτῳ προσβάλλει
2 καὶ τὰς πόλεις πολιορκεῖ, κακόνουν αὐτὸν ἡμῖν εἶναί
φημι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πρότερόν ποτε, οὐχ ὅτι τελευ-
τήσαντος τοῦ Καίσαρος ἀλλὰ καὶ ζῶντος ἔτι, καὶ
κακῶς καὶ ἀσελγῶς ἔπραξε, καὶ ἐχθρὸν καὶ ἐπίβουλον
καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν γεγονέναι
3 διορίζομαι· τίς γὰρ ἂν τὴν πατρίδα φιλῶν ἢ τίς
τυραννίδα μισῶν ἕν γέ τι τούτων ἐποίησεν ἃ πολλὰ
καὶ παντοδαπὰ οὗτος δέδρακε; πολέμιος μὲν δὴ πάλαι
καὶ πανταχόθεν ὢν ἡμῖν ἐλέγχεται, ἔχει δὲ οὕτως.

ἂν μὲν ἤδη καὶ τὴν ταχίστην ἀμυνώμεθα αὐτόν,
πάντα καὶ τὰ προειμένα ἀναληψόμεθα· ἂν δ' ἀμελή- 4
σαντες τοῦτο ποιεῖν περιμένωμεν ἕως ἂν ἡμῖν αὐτὸς
ἐκεῖνος ἐπιβουλεύειν ὁμολογήσῃ, πάντων ἁμαρτησό-
μεθα. τοῦτο μὲν γὰρ οὐδ' ἂν πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν
προσελαύνῃ ποιήσει, ὥσπερ οὐδ' ὁ Μάριος οὐδ' ὁ
Κίννας οὐδ' ὁ Σύλλας· ἂν δὲ ἐν τῷ κράτει τῶν 5
πραγμάτων γένηται, οὐκ ἔστιν ὅ,τι οὐ δράσει τῶν
αὐτῶν ἐκείνοις, ἢ καὶ χαλεπώτερον. ἄλλα τε γὰρ
λέγειν οἱ πρᾶξαί τι γλιχόμενοι καὶ ἄλλα ποιεῖν οἱ
κατορθώσαντες εἰώθασι· πρὸς μὲν γὰρ τὸ κρατῆσαι
τούτου πάντα πλάττονται, τυχόντες δὲ αὐτοῦ οὐδενὸς 6
ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἀπέχονται. καὶ προσέτι καὶ τὰ τε-
τολμημένα τισὶν οἱ ἐπιγιγνόμενοι νικᾶν ἀεὶ ἐθέλουσι,
τὸ μὲν ὅμοιον ὡς καὶ σμικρὸν ἐκ τοῦ προπεπρᾶχθαι
νομίζοντες, τὸ δὲ ἄτοπον ὡς καὶ μόνον σφῶν ἄξιον
ἐκ τοῦ παραδόξου προαιρούμενοι.

ταῦτ' οὖν ὁρῶντες, ὦ πατέρες, μηκέτι μέλλωμεν, 38
μηδ' ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι ῥᾳστώνης δελεαζώμεθα,
ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλείας προϊδώμεθα.
πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν Καίσαρα μέν, ἄρτι τε ἐκ παί- 2
δων προεληλυθότα καὶ οὐ πολὺς ἐξ οὗ χρόνος ἐς
τοὺς ἐφήβους ἐγγεγραμμένον, τοσαύτην τοῦ κοινοῦ
πρόνοιαν ποιεῖσθαι ὥστε καὶ τὰ χρήματα ὑπὲρ τῆς
σωτηρίας αὐτοῦ ἀναλίσκειν καὶ στρατιώτας ἀθροίζειν,
ἡμᾶς δὲ μήτ' αὐτούς τι τῶν δεόντων πρᾶξαι μήτε
ἐκείνῳ συνάρασθαι, καίπερ πεῖραν ἔργῳ τῆς εὐνοίας
αὐτοῦ εἰληφότας; τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι εἰ μὴ μετὰ 3
τῶν ἐκ τῆς Καμπανίας στρατιωτῶν ἐνταῦθα ἀφῖκτο,
πάντως ἂν Ἀντώνιος ἐκ τοῦ Βρεντεσίου εὐθὺς
ὥσπερ εἶχεν ἐς τὴν πόλιν ἡμῶν μετὰ πάντων τῶν
στρατευμάτων ὥσπερ τις χειμάρρους ἐσεπεπτώκει;

4 καὶ μὴν καὶ ἐκεῖνο δεινόν, τοὺς μὲν πάλαι ἐστρατευ-
μένους ἑκουσίους ἑαυτοὺς ἡμῖν πρὸς τὰ παρόντα
πράγματα ἐπιδεδωκέναι, μήτε τὴν ἡλικίαν μήτε τὰ
τραύματα, ἃ πρότερόν ποτε πολεμοῦντες ὑπὲρ ἡμῶν
ἔλαβον, ὑπολογισαμένους, ἡμᾶς δὲ μηδὲ ἐπικυρῶσαι
τὸν πόλεμον ἐθελῆσαι τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων προ-
5 κεχειροτονημένον, ἀλλὰ τοσούτῳ χείρους καὶ τῶν
κινδυνευόντων αὐτῶν γίγνεσθαι ὥστε ἐπαινεῖν μὲν
τοὺς στρατιώτας τοὺς τήν τε μιαρίαν τοῦ Ἀντωνίου
κατιδόντας καὶ ἐκείνου μὲν καὶ ὑπατεύοντος ἀπο-
στάντας, τῷ δὲ δὴ Καίσαρι, τοῦτ' ἔστιν ἡμῖν δι'
αὐτοῦ, προσθεμένους, ἃ δ' ὀρθῶς αὐτοὺς πεποιη-
6 κέναι φαμέν, ταῦτ' ὀκνῆσαι ψηφίσασθαι. καὶ μέντοι
καὶ τῷ Βρούτῳ χάριν ἴσμεν ὅτι μήτε τὸ κατ' ἀρχὰς
ἐσεδέξατο τὸν Ἀντώνιον ἐς τὴν Γαλατίαν καὶ νῦν
ἐπιστρατεύσαντα ἀπωθεῖται. τί ποτ' οὖν οὐχὶ καὶ
αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ποιοῦμεν; τί δὲ τοὺς ἄλλους οὓς
39 ὀρθῶς φρονοῦντας ἐπαινοῦμεν, οὐ μιμούμεθα; καίτοι
δυοῖν ἡμᾶς ἀνάγκη θάτερον, ἢ τούτους πάντας, τὸν
Καίσαρα λέγω, τὸν Βροῦτον, τοὺς πάλαι στρατιώτας,
τὰ στρατόπεδα, κακῶς τε βεβουλεῦσθαι φάναι καὶ
τιμωρίαν δεῖν ὑποσχεῖν ὅτι μήθ' ἡμῶν μήτε τοῦ
δήμου ψηφισαμένων ἐτόλμησαν, οἱ μὲν τὸν ὕπατόν
σφων καταλιπόντες οἱ δὲ ἐπ' αὐτὸν ἀθροισθέντες,
2 προσπολεμῆσαι αὐτῷ· ἢ τὸν Ἀντώνιον πάλαι τε ὑφ'
ἡμῶν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς πολέμιον ὁμολογεῖν εἶναι
κεκρίσθαι, καὶ χρῆναι καὶ κοινῇ γνώμῃ πρὸς πάντων
ἡμῶν κολασθῆναι. καὶ μὴν ὅτι τοῦτο οὐ μόνον
δικαιότερον ἀλλὰ καὶ λυσιτελέστερον ἡμῖν ἐστιν
3 οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ὁ μέν γε οὔτ' αὐτὸς χρήσασθαι πράγ-
μασιν ἐπίσταται, πῶς γὰρ ἢ πόθεν ἄνθρωπος ἐν
μέθαις καὶ κύβοις ζῶν; οὔτε τῶν συνόντων οὐδένα

οἷον ἄξιον εἶναι λόγου ἔχει· τοὺς γάρ τοι ὁμοίους
ἑαυτῷ μόνους καὶ ἀγαπᾷ καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων
καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων ποιεῖται. καὶ μέντοι καὶ 4
δειλότατος ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν κινδύνων καὶ ἀπι-
στότατος καὶ πρὸς τοὺς πάνυ φίλους ἐστίν· ὧν
οὐδέτερον στρατηγίᾳ καὶ πολέμῳ προσήκει. τίς μὲν 40
γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι αὐτὸς ἡμῖν πάντα τὰ ἐμφύλια
κακὰ παρασκευάσας ἔπειτ᾽ ἐπ᾽ ἐλάχιστον τῶν κινδύ-
νων μετέσχεν, ἐπὶ πολὺ μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ κατα-
μείνας ὑπὸ δειλίας, ὥστ᾽ ὀλίγου τὸν Καίσαρα μονω-
θέντα δι᾽ αὐτὸν πταῖσαι, πάντας δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα
πολέμους, τὸν πρὸς Αἰγυπτίους, τὸν πρὸς Φαρνάκην,
τὸν ἐν Ἀφρικῇ, τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ ἐκστάς. τίς δ᾽ οὐκ 2
οἶδεν ὅτι τόν τε Κλώδιον προσποιησάμενος καὶ τῇ
δημαρχίᾳ αὐτοῦ πρὸς πάντα τὰ δεινότατα ἀποχρησά-
μενος κἂν ἀπέκτεινεν αὐτοχειρίᾳ, εἴγε ἐγὼ τὴν
ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ταύτην ἐδεδέγμην· καὶ τῷ Καίσαρι 3
τοῦτο μὲν ταμιεύων στρατηγοῦντι ἐν Ἰβηρίᾳ συνεξε-
τασθείς, τοῦτο δὲ ἐν τῇ δημαρχίᾳ παρὰ τὴν ἁπάντων
ἡμῶν γνώμην προσθέμενος, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ χρή-
ματα παρ᾽ αὐτοῦ ἀμύθητα καὶ τιμὰς ὑπερόγκους
λαβών, ἐπεχείρησεν αὐτὸν ἔς τε μοναρχίας ἐπιθυμίαν
καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐς διαβολὴν ἐμβαλεῖν, ὑφ᾽ ὧνπερ
καὶ τὰ μάλιστα ἀπέθανε.

καίτοι εἶπέ ποτε ὅτι ἐγὼ τοὺς σφαγέας ἐπ᾽ αὐτὸν 41
παρεσκεύασα· οὕτω γὰρ ἀνόητός ἐστιν ὥστε μου
καταψεύδεσθαι τολμᾶν τηλικούτους ἐπαίνους. ἐγὼ
δὲ αὐτόχειρα μὲν αὐτὸν οὐ λέγω γεγονέναι τοῦ Καί-
σαρος, οὐχ ὅτι οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ τοῦτο
κατέδεισε· τοῖς μέντοι πράγμασιν αὐτοῖς φημι ἐκεῖ-
νον ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀπολωλέναι. ὁ γὰρ τὴν αἰτίαν αὐτῷ 2
τοῦ δικαίως ἐπιβεβουλεῦσθαι δοκεῖν παρασχὼν οὗτός

ἐστιν ὁ βασιλέα αὐτὸν προσαγορεύσας, ὁ τὸ διάδημα αὐτῷ δούς, ὁ καὶ τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν πρότερον διαβαλών. ἢ ἐγὼ μὲν χαίρω τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος ὁ μηδὲν ἔξω τῆς ἐλευθερίας ἀπ' αὐτοῦ ἀπολαύσας,
3 Ἀντώνιος δὲ ἄχθεται ὁ πᾶσαν μὲν τὴν ἐκείνου οὐσίαν διαρπάσας, πάμπολλα δὲ ἐπὶ τῇ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ προφάσει κακουργήσας, καὶ τέλος πρὸς τὴν διαδοχὴν τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐπειγόμενος;

42 ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι οὔτ' αὐτὸς ἀξιοστρατήγητόν τι ἢ ἀξιόνικον ἔχει, οὔτε στρατεύματα πολλὰ ἢ ἀξιόμαχα κέκτηται. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι οἵ τε ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν ἐγκαταλελοίπασιν αὐτόν, καὶ νὴ Δία καὶ τῶν ἐλεφάντων ἐστέρηται· οἱ δὲ δὴ λοιποὶ ὑβρίζειν καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν συμμάχων μᾶλλον
2 ἢ πολεμεῖν μεμελετήκασι. τεκμήριον δὲ τοῦ μὲν τρόπου τῆς προαιρέσεως αὐτῶν, ὅτι καὶ νῦν ἔτ' αὐτῷ συστρατεύονται, τῆς δὲ ἀνανδρίας, ὅτι τὴν Μούτιναν τοσοῦτον ἤδη χρόνον πολιορκοῦντες οὐχ ᾑρήκασι. καὶ τὰ μὲν τοῦ Ἀντωνίου τῶν τε συνόντων
3 αὐτῷ τοιαῦτα ὄντα εὑρίσκεται· τὰ δὲ δὴ Καίσαρος τοῦ τε Βρούτου καὶ τῶν συνεξεταζομένων σφίσι δύσμαχα μὲν καὶ καθ' ἑαυτά ἐστιν, ἀμέλει Καῖσαρ μὲν καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ συχνοὺς ἐσφετέρισται,
4 Βροῦτος δὲ ἐκ τῆς Γαλατίας αὐτὸν ἐξείργει, ἂν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς ἐπικουρήσητε αὐτοῖς, πρῶτον μὲν ἐπαινέσαντές σφας ἐφ' οἷς ἰδιογνωμονήσαντες ἐποίησαν, ἔπειτα δὲ τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν βεβαιώσαντες, πρός τε τὸ μέλλον ἐξουσίαν ἔννομον αὐτοῖς δόντες, ἔπειτα τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐκπέμψαντες, οὐκ ἔστιν ὅπως βοηθήσουσί τινες αὐτῷ τῶν νῦν
5 συνόντων. οὐ μὴν οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα συμμείνωσιν, ἀντισχεῖν γε πρὸς πάντας ἅμα τοὺς ἄλλους δυνήσεται,

ἀλλ' ἤτοι ἑκών, ἐπειδὰν πρῶτον πύθηται ταῦθ'
ὑμᾶς ἐψηφισμένους, τά τε ὅπλα καταθήσεται καὶ ἐφ'
ὑμῖν ἑαυτὸν ποιήσεται, ἢ καὶ ἄκων ἐκ μιᾶς μάχης
ἁλώσεται.

ἐγὼ μὲν δὴ ταῦθ' ὑμῖν παραινῶ, καὶ εἴγε ὑπα- 6
τεύων ἔτυχον, πάντως ἂν καὶ ἐποίησα, καθάπερ καὶ
πρότερον, ὅτε καὶ τὸν Κατιλίναν καὶ τὸν Λέντουλον,
αὐτῷ τούτῳ προσήκοντα, ἐπιβουλεύσαντας ὑμῖν ἠμυ-
νάμην. εἰ δέ τις ὑμῶν ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἡγεῖται 43
λέγεσθαι, πρέσβεις δὲ πρότερον ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν
ἀποστεῖλαι δεῖν οἴεται, καὶ ἔπειτα μαθόντας τὴν
γνώμην αὐτοῦ, ἂν μὲν ἑκὼν ἀπαλλάττηται τῶν ὅπλων
καὶ ὑμῖν αὑτὸν ἐπιτρέπῃ, τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, ἂν δὲ
ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπιμένῃ, τότε καὶ τὸν πόλεμον αὐτῷ 2
ψηφισθῆναι, ταῦτα γὰρ πυνθάνομαί τινας παραι-
νέσαι ὑμῖν ἐθέλειν, λόγῳ μὲν εὐπρεπέστατον, τῷ
δὲ ἔργῳ καὶ αἰσχρὸν καὶ ἐπικίνδυνον τῇ πόλει πρᾶγμα
ποιεῖ. πῶς μὲν γὰρ οὐκ αἰσχρὸν κήρυξιν ὑμᾶς καὶ
πρεσβείαις πρὸς τοὺς πολίτας χρῆσθαι; τοῖς μὲν γὰρ 3
ἀλλοφύλοις καὶ ἐπικηρυκεύεσθαι δεῖ πρότερον καὶ
ἀναγκαῖόν ἐστι, τοῖς δὲ δὴ πολίταις τοῖς ἀδικοῦσί
τι παραχρῆμα τὴν τιμωρίαν ἐπάγειν, ἂν μὲν ὑπὸ
ταῖς ψήφοις αὐτοὺς λάβητε, δικάζοντας, ἂν δ' ἐν
τοῖς ὅπλοις, πολεμοῦντας. δοῦλοι γάρ εἰσι πάντες 4
οἱ τοιοῦτοι καὶ ὑμῶν καὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν νόμων,
ἄν τ' ἐθέλωσιν ἄν τε καὶ μή· καὶ οὔτε θρύπτειν αὐ-
τοὺς οὔτε ἐξ ἴσου τοῖς ἐλευθερωτάτοις ἄγειν προσῆ-
κόν ἐστιν, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς οἰκέτας τοὺς ἀποδιδρά-
σκοντας καὶ μετιέναι καὶ κολάζειν ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος.
πῶς δὲ οὐ δεινὸν ἐκεῖνον μὲν μὴ μελλῆσαι ὑμᾶς 44
ἀδικεῖν, ὑμᾶς δὲ δὴ μέλλειν ἀμύνασθαι; καὶ ἐκεῖνον
μὲν ἐκ πολλοῦ τὰ ὅπλα ἐν χερσὶν ἔχοντα πάντα τὰ

*τοῦ πολέμου πράττειν, ὑμᾶς δ' ἐν ψηφίσμασι καὶ
πρεσβείαις τοὺς χρόνους κατατρίβειν, καὶ ὃν ἐκ τῶν
ἔργων ἀδικοῦντα πάλαι πεφωράκαμεν, τοῦτον συλλα-
2 βαῖς καὶ ῥήμασι μόνοις μεταχειρίζεσθαι; τί προσδο-
κῶντας; ἢ ὅτι ὑπακούσει ποτὲ ὑμῖν καὶ αἰδεσθήσεταί
ποτε ὑμᾶς; καὶ πῶς, ὅς γε ἐς τοῦτ' ἤδη προκεχώρηκεν
ὥστε μηδ' ἂν βούληται δύνασθαι δημοκρατικῶς ὑμῖν
συμπολιτεῦσαι; εἰ μὲν γὰρ ἴσως καὶ κοινῶς ζῆν ἠβού-
λετο, οὐδ' ἂν ἀπ' ἀρχῆς τοιούτοις πράγμασιν ἐπεχείρη-
σεν· εἴ τε καὶ ὑπ' ἀνοίας ἢ καὶ προπετείας τοῦτ' ἐποί-
3 ησε, πάντως ἂν ἑκὼν εὐθὺς αὐτῶν ἀπηλλάγη. νῦν δ'
ἅπαξ καὶ ἐκ τῶν νόμων καὶ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκβάς,
καί τινα καὶ δύναμιν ἐκ τούτου καὶ ἐξουσίαν προσ-
λαβών, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐθελούσιος μεταβάλοιτο
καὶ τῶν δογμάτων τι τῶν ὑμετέρων προτιμήσειεν,
ἀλλ' ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις, οἷσπερ
45 ὑμᾶς ἀδικεῖν ἐτόλμησε, καὶ κολασθῆναι. καί μοι νῦν
μάλιστα τὸ λεχθέν ποτε ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου μνημο-
νεύσατε, ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ὑμῖν, ἂν μὴ κρατή-
σητε, σωθῆναι. οὐδὲν οὖν ἄλλο ποιοῦσιν οἱ κελεύ-
οντες ὑμᾶς πρεσβεύσασθαι ἢ ὅπως ὑμεῖς μὲν βρα-
δύνητε, κἀκ τούτου καὶ τὰ τῶν συμμαχούντων ὑμῖν
2 ἀργότερα καὶ ἀθυμότερα γένηται, ἐκεῖνος δὲ ἐν
τούτῳ καθ' ἡσυχίαν πάνθ' ὅσα ἂν βούληται πράξῃ,
καὶ τόν τε Δέκιμον ἐξέλῃ καὶ τὴν Μούτιναν ἐκπο-
λιορκήσῃ τήν τε Γαλατίαν πᾶσαν λάβῃ, ὥστε μηκέθ'
ἡμᾶς ὅπως αὐτῷ χρησώμεθα εὑρεῖν δυνηθῆναι, ἀλλ'
ὑποδεδιέναι τε καὶ θεραπεύειν αὐτὸν καὶ προσκυνεῖν
3 ἀνάγκην ἔχειν. ἓν δὲ ἔτι τοῦτο περὶ τῆς πρεσβείας
εἰπὼν παύσομαι, ὅτι οὐδὲ ὁ Ἀντώνιος λόγον τινὰ
ὑμῖν ἔδωκε περὶ ὧν πράττειν ἔμελλεν, ἵνα καὶ ὑμεῖς
τοῦτο ποιήσητε.*

ἐγὼ μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα πάντα 4
συμβουλεύω ὑμῖν μὴ μέλλειν μηδὲ διατρίβειν, ἀλλ' ὅτι
τάχιστα αὐτῷ πολεμῆσαι, λογισαμένους ὅτι τὰ πλείω
τῶν πραγμάτων τοῖς καιροῖς ἢ ταῖς δυνάμεσι κατορθοῦ-
ται, καὶ πάντως που καὶ ἐκ τούτου συνιέναι ὅτι οὐκ 5
ἄν ποτε τὴν εἰρήνην, ἐν ᾗ καὶ πλεῖστον ἰσχύω καὶ
πλοῦτον καὶ δόξαν ἐκτησάμην, ἀφείς, εἴγε καὶ τῷ
ἔργῳ εἰρήνη ἦν, πολεμεῖν ὑμῖν, εἰ μή γε καὶ συμ-
φέρειν ἡγούμην, παρῄνεσα. καὶ σοὶ δέ, ὦ Κα- 46
λῆνε, τοῖς τε ἄλλοις τοῖς ταὐτά σοι φρονοῦσι συμ-
βουλεύω καθ' ἡσυχίαν ἐπιτρέψαι τῇ γερουσίᾳ τὰ
προσήκοντα ψηφίσασθαι, καὶ μὴ τῆς ἰδίας ὑμῶν
πρὸς Ἀντώνιον χάριτος ἕνεκα τὰ κοινῇ πᾶσιν
ἡμῖν συμφέροντα καταπροδοῦναι. ὡς ἔγωγε οὕτω 2
γνώμης, ὦ πατέρες, ἔχω ὥστ', ἂν μὲν πεισθῆτέ μοι,
καὶ πάνυ ἂν ἡδέως καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σω-
τηρίας μεθ' ὑμῶν ἀπολαῦσαι, ἂν δ' ἄλλο τι ψηφί-
σησθε, τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἑλέσθαι. οὔτε γὰρ 3
ἄλλως τὸν θάνατόν ποτε τὸν ἐκ τῆς παρρησίας ἐφο-
βήθην, καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατώρθωσα πλεῖστον·
τεκμήριον δὲ ὅτι καὶ θῦσαι καὶ ἑορτάσαι ἐφ' οἷς
ὑπατεύων ἐποίησα ἐψηφίσασθε, ὅπερ οὐδενὶ πώποτε
ἄλλῳ μὴ οὐκ ἐν πολέμῳ γέ τι καταπράξαντι ἐγένετο,
νῦν δὲ καὶ ἥκιστα. καὶ γὰρ ὁ μὲν θάνατος οὐκ ἂν 4
ἄωρος, ἄλλως τε καὶ πρὸ τοσούτων ἐτῶν ὑπατευ-
κότι μοι γένοιτο, καίτοι μνημονεύετε ὅτι τοῦτο καὶ
ἐν αὐτῇ τῇ ὑπατείᾳ ὑμῖν εἶπον, ἵνα μοι πρὸς πάντα
ὡς καταφρονοῦντι αὐτοῦ προσέχητε· τὸ δὲ δὴ φοβη-
θῆναί τινα καθ' ὑμῶν καὶ τὸ δουλεῦσαί τινι μεθ'
ὑμῶν καὶ πάνυ ἄν μοι ἀωρότατον συμβαίη. ὅθενπερ 5
τοῦτο μὲν καὶ συμφορὰν καὶ ὄλεθρον, οὐ τοῦ σώμα-
τος μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τῆς τε δόξης, ὑφ' ἧς

που καὶ μόνης ἀίδιοι τρόπον τινὰ γιγνόμεθα, εἶναι νομίζω· τὸ δὲ δὴ λέγοντά τε καὶ πράττοντα ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθανεῖν ἰσοστάσιον ἀθανασίᾳ ἄγω.

47 καὶ εἴγε καὶ Ἀντώνιος ταῦτ' ἐγίγνωσκεν, οὐκ ἄν ποτε ἐς τοιαῦτα πράγματα προυχώρησεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἂν ὥσπερ ὁ πάππος αὐτοῦ, μᾶλλον ἤ τι τῶν ὁμοίων τῷ Κίννᾳ τῷ ἐκεῖνον ἀποκτείναντι
2 ποιῆσαι προείλετο. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ὁ μὲν Κίννας οὐ πολλῷ ὕστερον ἀντεσφάγη διά τε τοῦτο καὶ διὰ τἆλλα ἃ κακῶς ἔπραττε, διόπερ καὶ τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου τεθαύμακα, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ μιμούμενος οὐ φοβεῖται μήποτε ὁμοίᾳ καταστροφῇ περιπέσῃ, ἐκεῖνος δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ δοκεῖν τινι εἶναι
3 κατέλιπεν. ἀλλ' οὔτι γε καὶ σώζεσθαι διὰ τοὺς συγγενεῖς ἔτι δίκαιός ἐστι, μήτε τὸν πάππον ζηλώσας μήτε τὸν πατέρα τῆς οὐσίας κληρονομήσας. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τοῦθ' ὅτι πολλοὺς φεύγοντας καὶ ἐπὶ τοῦ Καίσαρος καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν γραμμάτων δὴ τῶν ἐκείνου καταγαγὼν οὐκ ἐπεκούρησε τῷ θείῳ,
4 ἀλλὰ τὸν μὲν συγκυβευτὴν τὸν Λεντίκουλον τὸν ἐπὶ τῇ τοῦ βίου ῥᾳδιουργίᾳ φυγόντα ἐπανήγαγε, καὶ τὸν Βαμβαλίωνα τὸν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ἐπιβόητον ἀγαπᾷ, τοῖς δὲ δὴ συγγενεστάτοις οὕτως ὡς προεῖπον κέχρηται, καθάπερ τινὰ ὀργὴν αὐτοῖς ἔχων ὅτι τοιοῦτος ἐγεννήθη. τοιγαροῦν τῶν μὲν ἐκείνου
5 χρημάτων οὐκ ἐκληρονόμησεν, ἄλλων δὲ δὴ καὶ πάνυ πολλούς, τοὺς μὲν μήτ' ἰδὼν μήτ' ἀκούσας πώποτε, τοὺς δὲ καὶ νῦν ἔτι ζῶντας· οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἀποδέδυκε καὶ σεσύληκεν ὥστε μηδέν σφας νεκρῶν διαφέρειν."

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Μϛ.

Τοιαῦτα τοῦ Κικέρωνος εἰπόντος ὁ Καλῆνος
ὁ Κύιντος ὁ Φούφιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν "ἄλλως
μὲν οὐδὲν οὔθ' ὑπὲρ Ἀντωνίου τι ἀπολογήσασθαι
οὔτε Κικέρωνος καθάψασθαι ἐδεόμην. οὐδὲ γὰρ οὐδ'
ἡγοῦμαι δεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις σκέψεσιν οἷα ἡ πα-
ροῦσά ἐστιν οὐδέτερον αὐτῶν ποιεῖν, ἀλλ' ἁπλῶς
ἅ τις φρονεῖ ἀποφαίνεσθαι· ἐκεῖνα μὲν γὰρ δικαστη-
ρίου, ταῦτα δὲ συμβουλίας ἔργα ἐστίν. ἐπειδὴ δὲ 2
οὗτος τόν τε Ἀντώνιον κακῶς διὰ τὴν ἔχθραν τὴν
ὑπάρχουσάν σφισι λέγειν ἐπεχείρησεν, ὃν ἐχρῆν,
εἴπερ τι ἠδικήκει, ἐσηγγελκέναι, καὶ προσέτι καὶ
ἐμοῦ διαβόλως ἐμνημόνευσεν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως τὴν
ἑαυτοῦ δεινότητα διαδείξας εἰ μή τινας ἀνέδην προ-
πηλακίσειε, προσήκει καὶ ἐμοὶ τὰ μὲν ἀπολύσασθαι 3
τὰ δὲ ἀνταιτιάσασθαι, ἵνα μήτε τοῦτον ἥ τε οἰκεία
θρασύτης ἀντιλογίας ἁμαρτοῦσα καὶ ἡ ἐμὴ σιωπὴ
πονηροῦ συνειδότος ὑποψίαν λαβοῦσα ὠφελήσῃ, μήθ'
ὑμεῖς ἀπατηθέντες ὑφ' ὧν εἶπε χεῖρον βουλεύσησθε,
τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ὀργὴν ἀντὶ τῶν
κοινῇ συμφερόντων ἀντικαταλλαξάμενοι. οὐδὲ γὰρ 2
ἄλλο γε οὐδὲν διαπρᾶξαι βούλεται ἢ ἵνα ἡμεῖς, τὸ
τὰ ἀσφαλέστατα τῷ κοινῷ προϊδεῖν ἀφέντες, στασιά-
σωμεν αὖθις. τοῦτο γὰρ οὐ νῦν πρῶτον ποιεῖ, ἀλλ'
ἀπ' ἀρχῆς, ἀφ' οὗπερ πρὸς τὴν πολιτείαν προσῆλθεν,

2 ἄνω καὶ κάτω ταράττων διατετέλεκεν. ἢ γὰρ οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ τόν τε Καίσαρα τῷ Πομπηίῳ συγκρού-
σας καὶ τὸν Πομπήιον τῷ Καίσαρι καταλλαγῆναι
κωλύσας; ὁ πείσας μὲν ὑμᾶς ἐκεῖνα κατὰ Ἀντωνίου
ψηφίσασθαι δι' ὧν παρώξυνε τὸν Καίσαρα, πείσας
δὲ τὸν Πομπήιον τήν τε Ἰταλίαν ἐκλιπεῖν καὶ ἐς τὴν
3 Μακεδονίαν μετοικῆσαι; ὅπερ που αἰτιώτατον πάντων
τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων ἡμῖν κακῶν ἐγένετο. οὐχ
οὗτός ἐστιν ὁ τόν τε Κλώδιον διὰ Μίλωνος ἀποκτείνας
καὶ τὸν Καίσαρα διὰ Βρούτου φονεύσας; ὁ τόν τε
Κατιλίναν ἐκπολεμώσας ἡμῖν καὶ τὸν Λέντουλον ἄκρι-
3 τον ἀπολέσας; ὅθεν ἔγωγε καὶ πάνυ ἂν ὑμῶν θαυμά-
σαιμι, εἰ τότε ἐπ' ἐκείνοις μεταγνόντες καὶ δίκην παρ'
αὐτοῦ λαβόντες, εἶτα καὶ νῦν ὅμοια αὐτῷ καὶ λέγοντι
2 καὶ πράττοντι πεισθήσεσθε. ἢ οὐχ ὁρᾶτε ὅτι καὶ
μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον, ὅτε μὲν τὰ πράγ-
μαθ' ὑμῶν δι' Ἀντώνιον ὅτι μάλιστα, ὡς οὐδ'
αὐτὸς ἀρνήσασθαι δύναται, κατέστη, ἀπεδήμησε, καὶ
ἀλλότριον καὶ ἐπικίνδυνον ἑαυτῷ τὸν τῆς ὁμονοίας
ἡμῶν βίον εἶναι νομίζων· ἐπεὶ δὲ τεταραγμένα αὐτὰ
αὖθις ᾔσθετο, μακρὰ χαίρειν τῷ τε υἱεῖ καὶ ταῖς
3 Ἀθήναις φράσας ἐπανῆλθε; καὶ τὸν μὲν Ἀντώνιον,
ὃν τέως ἀγαπᾶν ἔλεγεν, ὑβρίζει καὶ λοιδορεῖ, τῷ δὲ
δὴ Καίσαρι, οὗ καὶ τὸν πατέρα ἀπέκτεινε, συναίρει;
κἂν οὕτω τύχῃ, κἀκείνῳ οὐκ ἐς μακρὰν ἐπιθήσεται·
4 ἄπιστός τε γὰρ φύσει καὶ ταραχώδης ἐστί, καὶ οὔτε
τι ἕρμα ἐν τῇ ψυχῇ ἔχει καὶ πάντα ἀεὶ κυκᾷ καὶ
στρέφει, πλείονας μὲν τροπὰς τρεπόμενος τοῦ πορθ-
μοῦ πρὸς ὃν ἔφυγεν, ἐφ' ᾧπερ καὶ αὐτόμολος ἐπω-
νομάσθη, πάντας δὲ ὑμᾶς ἀξιῶν καὶ φίλον καὶ
ἐχθρὸν νομίζειν ὃν ἂν αὐτὸς κελεύσῃ.
4 διὰ μὲν δὴ ταῦτα φυλάττεσθε τὸν ἄνθρωπον·

γόης γάρ ἐστι καὶ μάγος, καὶ ἐκ μὲν τῶν κακῶν τῶν
ἀλλοτρίων καὶ πλουτεῖ καὶ αὔξει, συκοφαντῶν, ἕλκων,
σπαράττων τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας ὥσπερ οἱ κύνες,
ἐν δὲ δὴ τῇ κοινῇ ὁμονοίᾳ ἀπορρεῖ καὶ φθίνει· οὔτε
γὰρ ἡ φιλία οὔθ' ἡ εὔνοια ἡμῶν ἡ πρὸς ἀλλήλους
τοιοῦτον δύνανται τρέφειν ῥήτορα. ἐπεὶ πόθεν ἄλ- 2
λοθεν πεπλουτηκέναι αὐτὸν οἴεσθε, πόθεν μέγαν
γεγονέναι; οὐ γάρ που καὶ ὁ πατὴρ αὐτῷ ὁ κναφεύς,
ὁ τάς τε σταφυλὰς καὶ τὰς ἐλάας ἀεί ποτε ἐργολα-
βῶν, ἢ γένος ἢ πλοῦτον κατέλιπεν, ἄνθρωπος ἀγα-
πητῶς ἔκ τε τούτων καὶ ἐκ τῶν πλυνῶν διατρεφό-
μενος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα τῶν 3
αἰσχίστων ἀναπιμπλάμενος. ἐν οἷς αὐτὸς τραφεὶς
οὐκ ἀπεικότως τοὺς κρείσσονας αὐτοῦ καὶ πατεῖ καὶ
πλύνει, λοιδορίαις τισὶν ἐξ ἐργαστηρίων καὶ τριόδων
ἐπιτετηδευμέναις χρώμενος.

εἶτα τοιοῦτος αὐτὸς ὤν, καὶ γυμνὸς ἐν γυμνοῖς 5
αὐξηθείς, καὶ οἰσπώτας καὶ ὑσπελέθους καὶ σπατίλας
συλλέγων, ἐτόλμησας, ὦ μιαρώτατε, πρῶτον μὲν τὴν
τοῦ Ἀντωνίου ὥραν διαβαλεῖν, ἀνθρώπου καὶ παι-
δαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀξίαν
κεχρημένου, ἔπειτα δὲ κατηγορῆσαι ὅτι τὰ Λύκαια
τὴν πάτριον ἑορτὴν ποιῶν γυμνὸς ἐς τὴν ἀγορὰν
ἐσῆλθεν; ἀλλὰ τί, ὦ πάσαις μὲν ταῖς ἀλλοτρίαις ἐσθῆσι 2
διὰ τὴν πατρῴαν τέχνην ἀεὶ χρησάμενος, ὑφ' ἁπάν-
των δὲ τῶν ἀπαντώντων καὶ γνωριζόντων αὐτὰς
ἀποδυθείς, ἐχρῆν ποιῆσαι ἄνθρωπον μὴ μόνον ἱερέα
ἀλλὰ καὶ ἡγεμόνα τῶν συνιερέων ὄντα; μὴ πέμψαι
τὴν πομπήν, μὴ ἑορτάσαι τὴν ἑορτήν, μὴ θῦσαι κατὰ
τὰ πάτρια, μὴ γυμνωθῆναι, μὴ ἀλεῖψαι; ἀλλ' οὐ 3
τοῦτ' αὐτῷ, φησίν, ἐγκαλῶ, ἀλλ' ὅτι τε γυμνὸς ἐν
τῇ ἀγορᾷ καὶ ὅτι τοιαῦτα ἐδημηγόρησε. πάνυ γὰρ

πάντα τὰ προσήκοντα ἀκριβῶς ἐν τῷ κναφείῳ μεμά-
θηκεν, ἵνα καὶ ἁμαρτήματός τινος ἀληθινοῦ αἰσθά-
νηται καὶ ἐπιτιμᾶν αὐτῷ δικαίως δύνηται.

6 ἐγὼ δὲ ὑπὲρ μὲν ἐκείνων μετὰ ταῦτα ἃ προσήκει
πάντα ἐρῶ, τοῦτον δὲ ἐν τῷ παρόντι ἀνερέσθαι τι
βούλομαι. οὐ σὺ μέντοι ἔν τε τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς
ἐντέθραψαι καὶ ἐν ταῖς τῶν πέλας συμφοραῖς ἐκπε-
2 παίδευσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐλευθέριον μὲν μάθημα
οὐδὲν ἐπίστασαι, συνέδριον δέ τι κατασκευάσας ἐν-
ταῦθα ὥσπερ αἱ πόρναι τὸν δώσοντά τι ἀεὶ ἀνα-
μένεις, καὶ προαγωγέας τῶν λημμάτων πολλοὺς ἔχων
πολυπραγμονεῖς τίς τίνα ἠδίκηκεν ἢ δοκεῖ γε ἠδικη-
3 κέναι, τίς τίνα μισεῖ, τίς τίνι ἐπιβουλεύει; καὶ τού-
τοις συναίρῃ, καὶ διὰ τούτων τρέφῃ, πωλῶν μὲν
αὐτοῖς τὰς παρὰ τῆς τύχης ἐλπίδας, ἐργολαβῶν δὲ
καὶ τὰς τῶν δικαστῶν ἀποφάσεις, καὶ φίλον μὲν
μόνον τὸν τὸ πλέον ἀεὶ διδόντα, ἐχθροὺς δὲ δὴ πάν-
τας τοὺς ἀπράγμονας ἢ καὶ ἄλλῳ τινὶ συνηγόρῳ
4 χρωμένους νομίζων, καὶ τοὺς μὲν ἐν χερσὶν ἤδη ὄν-
τας οὐδ' εἰδέναι δοκῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ὄχλου ποιού-
μενος, τοὺς δ' ἄρτι προσιόντας σαίνων καὶ γελῶν
7 ὥσπερ αἱ πανδοκεύτριαι. καὶ πόσῳ κρεῖττον ἦν καὶ
σὲ Βαμβαλίωνα γεγονέναι, εἴ γέ τις ὁ Βαμβαλίων
οὗτός ἐστιν, ἢ τοιοῦτον ἐπανῃρῆσθαι βίον ἐν ᾧ
πᾶσα ἀνάγκη ἤτοι τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου λόγον πωλεῖν
2 ἢ καὶ τοὺς ἀδικοῦντας σώζειν; καίτοι σύγε οὐδὲ
ταῦτα καλῶς ποιεῖν, καίπερ τρία ἐν Ἀθήναις ἔτη
κατατρίψας, δύνασαι. ποῦ; πόθεν; ὅστις ὑποτρέμων
ἀεὶ πρὸς τὰ δικαστήρια προσέρχῃ καθάπερ ὁπλομα-
χεῖν μέλλων, καὶ φθεγξάμενος ταπεινόν τι καὶ τεθνη-
κὸς ἀπαλλάττῃ, μήθ' ὧν οἴκοθεν ἐσκεμμένος ἥκεις
μνημονεύων, μήτε ἐκ τοῦ παραχρῆμά τι εἰπεῖν

εὑρίσκων. ἐς μὲν γὰρ τὸ φῆσαι καὶ ὑποσχέσθαι τι 3
θρασύτητι πάντας ἀνθρώπους ὑπερβάλλεις, ἐν δὲ
δὴ τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῖς, ἔξω τοῦ λοιδορῆσαί τινα καὶ
κακῶς εἰπεῖν, καὶ ἀσθενέστατος καὶ δειλότατος εἶ.
ἢ οἴει τινὰ ἀγνοεῖν ὅτι μηδένα τῶν θαυμαστῶν σου
τούτων λόγων οὓς ἐκδέδωκας εἴρηκας, ἀλλὰ πάντας
αὐτοὺς μετὰ ταῦτα συγγέγραφας, ὥσπερ οἱ τούς τε
στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἱππάρχους τοὺς πηλίνους πλάτ-
τοντες; εἰ δ' ἀπιστεῖς, ἀναμνήσθητι πῶς μὲν τοῦ 4
Οὐέρρου κατηγόρησας, καίπερ καὶ ἐκ τῆς τέχνης τι
τῆς πατρῴας αὐτῷ παρασχών, ὅτε ἐνούρησας.

ἀλλὰ γὰρ ὀκνῶ μὴ τὰ προσόντα σοι ἀκριβῶς
λέγων αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ λόγους ποιεῖ-
σθαι δόξω. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, καὶ νὴ Δία καὶ 8
τὸν Γαβίνιον, ᾧ τοὺς κατηγόρους παρασκευάσας
ἔπειτα οὕτω συνεῖπες ὥστ' αὐτὸν καταδικασθῆναι,
τά τε συγγράμματα ἃ κατὰ τῶν φίλων συγγράφεις,
ἐφ' οἷς οὕτω σεαυτῷ ἀδικοῦντι σύνοισθα ὥστε μηδὲ
δημοσιεύειν αὐτὰ τολμᾶν. καίτοι καὶ σχετλιώτατον
καὶ ἐλεινότατόν ἐστι μὴ δύνασθαι ταῦτα ἀρνήσασθαι
ἃ πάντων αἴσχιστόν ἐστιν ὁμολογῆσαι. ἀλλ' ἐγὼ 2
ταῦτα μὲν παραλείψω, τὰ δὲ δὴ λοιπὰ ἐπεξάξω.
ἡμεῖς μὲν γάρ, καίπερ δισχίλια τῷ διδασκάλῳ πλέ-
θρα τῆς Λεοντίνων γῆς, ὥς φής, δεδωκότες, οὐδὲν
ἄξιον αὐτῶν ἐμάθομεν· τὰ δὲ δὴ σὰ παιδεύματα τίς
οὐκ ἂν θαυμάσειε; τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; φθονεῖς ἀεὶ 3
τῷ κρείττονι, βασκαίνεις ἀεὶ τὸν προήκοντα, διαβάλ-
λεις τὸν προτετιμημένον, συκοφαντεῖς τὸν δεδυνη-
μένον, καὶ μισεῖς μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ὁμοίως πάντας,
προσποιῇ δὲ δὴ φιλεῖν ἐκείνους μόνους δι' ὧν ἂν
κακουργήσειν τι προσδοκήσῃς. καὶ διὰ τοῦτο τούς 4
τε νεωτέρους ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀεὶ παροξύνεις,

καὶ τοὺς πιστεύοντάς σοι καὶ ὁτιοῦν ἐς κινδύνους
9 προαγαγὼν προλείπεις. τεκμήριον δέ, πρᾶξιν μὲν
οὐδεμίαν πώποτε ἐλλογίμου ἀνδρὸς ἀξίαν, οὔτ' ἐν
πολέμῳ οὔτε ἐν εἰρήνῃ, πέπραχας· ποίους μὲν γὰρ
πολέμους ἐνικήσαμεν σοῦ στρατηγοῦντος, ποίαν δὲ
χώραν ἐκτησάμεθα σοῦ ὑπατεύοντος; ἐξαπατῶν δὲ
ἀεί τινας τῶν πρώτων καὶ σφετεριζόμενος ἰδίᾳ μὲν
διὰ τούτων πολιτεύῃ καὶ πάνθ' ὅσα βούλει διοικεῖς,
2 δημοσίᾳ δὲ βοᾷς ἄλλως, κεκραγὼς τοὺς μιαροὺς ἐκεί-
νους λόγους 'ἐγὼ μόνος ὑμᾶς φιλῶ', καὶ εἰ οὕτω
τύχοι, 'καὶ ὁ δεῖνα, οἱ δ' ἄλλοι πάντες μισοῦσιν,'
'ἐγὼ μόνος εὐνοῶ ὑμῖν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐπιβου-
λεύουσι,' καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν τοὺς μὲν
ἐπαίρων καὶ φυσῶν προδίδως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκ-
3 πλήττων προστίθεσαι. κἂν μέν τι χρηστὸν ὑφ'
ὁτουδὴ τῶν πάντων γένηται, ἀντιποιῇ τε αὐτοῦ καὶ
σεαυτὸν ἐπ' αὐτὸ ἐπιγράφεις, θρυλῶν 'ἐγὼ γὰρ εἶπον,
ἐγὼ γὰρ ἔγραψα, καὶ δι' ἐμὲ ταῦθ' οὕτω πέπρακται'·
ἂν δέ τι συμβῇ οἷον οὐκ ἔδει, σαυτὸν μὲν ἐξαιρεῖς,
τοὺς δὲ δὴ ἄλλους πάντας αἰτιᾷ, λέγων 'μὴ γὰρ
4 ἐστρατήγουν ἐγώ; μὴ γὰρ ἐπρέσβευον; μὴ γὰρ ὑπά-
τευον;' καὶ λοιδορεῖς μὲν ἀεὶ πάντας πανταχοῦ, τὴν
ἐκ τοῦ θρασέως παρρησιάζεσθαι δοκεῖν δύναμιν
περὶ πλείονος τοῦ τι τῶν δεόντων εἰπεῖν ποιούμενος,
10 ἔργον δὲ δὴ ῥήτορος οὐδὲν ἄξιον λόγου παρέχῃ. τί
μὲν γὰρ τῶν κοινῶν ἢ σέσωσται ἢ ἐπηνώρθωται διὰ
σέ; τίνα δὲ ἀδικοῦντα ὄντως τὴν πόλιν ἐσήγγελκας,
2 τίνα ἐπιβουλεύοντα ἀληθῶς ἡμῖν ἐπιδέδειχας; ἵνα
γὰρ τἆλλα ἐάσω, αὐτὰ ταῦθ' ἃ τῷ Ἀντωνίῳ νῦν
ἐγκαλεῖς, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστιν ὥστε μηδένα
ἂν δίκην ἀξίαν αὐτῶν ὑποσχεῖν. τί ποτ' οὖν, ὁρῶν
ἡμᾶς ἀπ' ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ, ὥς γε καὶ φῄς, ἀδικου-

μένους, οὐδέποτε ἐπεξῆλθες αὐτῷ παραχρῆμα οὐδὲ
κατηγόρησας, ἀλλὰ νῦν ἡμῖν λέγεις ὅσα δημαρχήσας 3
παρηνόμησε καὶ ὅσα ἱππαρχήσας ἐπλημμέλησε καὶ
ὅσα ὑπατεύσας ἐκακούργησεν, ἐξόν σοι τότε εὐθὺς
καθ' ἕκαστον αὐτῶν τὴν προσήκουσαν παρ' αὐτοῦ
δίκην εἰληφέναι, ἵν' αὐτός τε φιλόπολις ὡς ἀληθῶς
ὢν ἐπεφήνεις καὶ ἡμεῖς καὶ ἀβλαβῆ καὶ ἀσφαλῆ τὴν
τιμωρίαν παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα ἐπεποιήμεθα. καὶ 4
μὴν ἀνάγκη δυοῖν θάτερον, ἢ πεπιστευκότα σε τότε
ταῦθ' οὕτως ἔχειν καθυφεικέναι τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν
ἀγῶνας, ἢ μὴ δυνηθέντα τινὰ αὐτῶν ἐξελέγξαι μάτην
νῦν συκοφαντεῖν.

ὅτι γὰρ τοῦθ' οὕτως ἔχει, καθ' ἕκαστον ὑμῖν, 11
ὦ πατέρες, διεξιὼν ἐπιδείξω. ἔλεγέ τινα ἐν τῇ δη-
μαρχίᾳ Ἀντώνιος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος· καὶ γὰρ Κι-
κέρων καὶ ἄλλοι τινὲς ὑπὲρ τοῦ Πομπηίου. τί ποτ'
οὖν τοῦτον μὲν αἰτιᾶται ὅτι τὴν φιλίαν τὴν ἐκείνου
προείλετο, ἑαυτὸν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τἀναντία
αὐτῷ σπουδάσαντας ἀφίησιν; ἐκώλυσέ τινα ἐκεῖνος
ψηφισθῆναι τότε κατὰ τοῦ Καίσαρος· καὶ γὰρ οὗτος 2
πάνθ' ὡς εἰπεῖν ὅσα ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐγιγνώ-
σκετο. ἀλλ' ἐμποδών, φησίν, ἐγίγνετο τῇ κοινῇ τῆς
βουλῆς γνώμῃ. καὶ πρῶτον μὲν πῶς ἂν εἷς ἀνὴρ
τοσοῦτον ἴσχυσεν; ἔπειτα δέ, εἰ καὶ κατεψηφίσθη
διὰ τοῦθ', ὥσπερ λέγει, πῶς οὐκ ἂν καὶ ἐκολάσθη;
ἔφυγε γὰρ ἔφυγε πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελθών. οὐκοῦν 3
καὶ σύ, ὦ Κικέρων, οὐκ ἀπεδήμησας νῦν ἀλλ' ἔφυγες,
ὥσπερ καὶ πρότερον. ἀλλὰ μήτοι γε καὶ ἐπὶ πάντας
ἡμᾶς τὰ σεαυτοῦ ὀνείδη προπετῶς οὕτως ἄγε· φυγεῖν
μὲν γάρ ἐστι τοῦτο ὃ σὺ πεποίηκας, τό τε δικαστή-
ριον φοβηθεὶς καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτὸς σαυτοῦ προ-
καταγνούς. ἀμέλει καὶ ἐγράφη σοι κάθοδος· πῶς 4

μὲν καὶ διὰ τίνα, οὐ λέγω, ἐγράφη δ' οὖν, καὶ οὐ πρίν γε ἐπέβης τῆς Ἰταλίας πρὶν ἐκείνην σοι δοθῆναι. Ἀντώνιος δὲ καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν Καίσαρα μηνύσων αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, καὶ ἐπανῆλθε μηδε-
5 νὸς ψηφίσματος δεηθείς, καὶ τέλος τήν τε εἰρήνην τήν τε φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε εὑρεθεῖσιν ἐπρυτάνευσεν· ἧς καὶ οἱ λοιποὶ ἂν μετεσχήκεσαν, εἰ μὴ σοὶ πεισθέντες ἐπεφεύγεσαν.
12 εἶτα τούτων οὕτως ἐχόντων τολμᾷς λέγειν ὅτι τόν τε Καίσαρα ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπήγαγε καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐκίνησε καὶ τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν αἰτιώτατος ἡμῖν ἐγένετο; οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ σύ, ὅστις Πομπηίῳ μὲν καὶ στρατεύματα ἀλλότρια καὶ ἡγεμονίαν ἔδωκας, Καίσαρα δὲ καὶ τῶν δεδομένων ἀποστερῆσαι
2 ἐπεχείρησας· ὅστις τῷ τε Πομπηίῳ καὶ τοῖς ὑπάτοις συνεβούλευσας τὰ μὲν προτεινόμενα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μὴ προσίεσθαι, τὴν δὲ δὴ πόλιν τήν τε Ἰταλίαν ὅλην ἐκλιπεῖν· ὅστις Καίσαρα μὲν οὐδὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθόντα εἶδες, πρὸς δὲ τὸν Πομπήιον καὶ ἐς τὴν
3 Μακεδονίαν ἀπέδρας. καὶ οὐδὲ ἐκείνῳ μέντοι οὐδὲν συνήρω, ἀλλὰ περιιδὼν τὰ γιγνόμενα, ἔπειτ' ἐπειδὴ ἐδυστύχησεν, ἐγκατέλιπες αὐτόν. οὕτως οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς ὡς δικαιότερα αὐτῷ πράττοντι ἐβοήθησας, ἀλλὰ τήν τε στάσιν κινήσας καὶ τὰ πράγματα ταράξας
4 εἶτ' ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτοῖς ἐφήδρευσας, καὶ τοῦ μὲν πταίσαντος ὡς καὶ ἀδικοῦντός τι διὰ τοῦτ' εὐθὺς ἀπέστης, πρὸς δὲ τὸν κρατήσαντα ὡς καὶ δικαιότερον ἀπέκλινας. καὶ οὕτω γε, πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς, καὶ ἀχάριστος εἶ ὥστε οὐ μόνον οὐκ ἀγαπᾷς ὅτι ἐσώθης ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτεῖς ὅτι μὴ καὶ ἱππάρχησας.

13 εἶτα ταῦτα σαυτῷ συνειδὼς τολμᾷς λέγειν ὅτι

οὐκ ἐχρῆν τὸν Ἀντώνιον δι' ἔτους ἱππαρχῆσαι; οὐδὲ γὰρ τὸν Καίσαρα δι' ἔτους δικτατωρεῦσαι. ἀλλ' εἴτε καλῶς εἴτε καὶ ἀναγκαίως ταῦτ' ἐγένετο, ἐψηφίσθη τε ὁμοίως ἀμφότερα καὶ ἤρεσε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ δήμῳ.
τούτοις οὖν, ὦ Κικέρων, ἐγκάλει, εἴ τι παρηνόμησαν, 2
μὴ μὰ Δία μὴ τοῖς ὑπ' αὐτῶν τετιμημένοις ὅτι ἀξίους ἑαυτοὺς καὶ τῶν τηλικούτων τυχεῖν παρέσχον· ὡς εἴγε ὑπὸ τῶν πραγμάτων τῶν τότε ἡμᾶς περιστάντων ἠναγκάσθημεν αὐτὰ οὕτω καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ποιῆσαι, τί τοῦτο Ἀντωνίῳ νῦν ἐπιφέρεις, ἀλλ' οὐ τότε ἀντέλεγες, εἴπερ ἐδύνασο; ὅτι ἐφοβοῦ μὰ Δία.
εἶτα σὺ μὲν τότε σιωπήσας συγγνώμης διὰ τὴν δει- 3
λίαν τεύξῃ, οὗτος δὲ ὅτι σοῦ προετιμήθη, δίκην διὰ τὴν ἀρετὴν ὑφέξει; καὶ ποῦ ταῦτα τὰ δίκαια ἔμαθες, ἢ ποῦ ταῦτα τὰ νόμιμα ἀνέγνως;

ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς τῇ ἱππαρχίᾳ ἐχρήσατο. διὰ τί; 14
ὅτι τὰ ὑπάρχοντα, φησί, τὰ τοῦ Πομπηίου ἠγόρασε. πόσοι δὲ ἄλλοι πόσα ἄλλα ἐπρίαντο, ὧν οὐδεὶς αἰτίαν ἔχει; καὶ γάρ που διὰ τοῦτο καὶ ἐδημεύθη τινὰ καὶ ἐς τὸ πρατήριον ἐξετέθη καὶ τῇ τοῦ κοινοῦ κήρυκος
φωνῇ ἀπεκηρύχθη, ἵνα τις αὐτὰ ἀγοράσῃ. ἀλλ' οὐκ 2
ἐχρῆν τὰ τοῦ Πομπηίου κτήματα πεπρᾶσθαι. οὐκοῦν ἡμεῖς ἡμάρτομεν καὶ κακῶς ἐποιήσαμεν δημεύσαντες αὐτά· ἢ ἵνα σὲ καὶ ἡμᾶς τις ἀπολύσῃ, πάντως που ὁ Καῖσαρ ἐπλημμέλησεν ὁ τοῦτο γενέσθαι κελεύσας·
ᾧ οὐδὲν ἐπεκάλεσας. ἀλλ' ἐν μὲν τούτῳ καὶ πάνυ 3
μωραίνων ἐξελέγχεται. δύο γοῦν ἐναντιώτατα τοῦ Ἀντωνίου κατηγόρηκεν, ἓν μὲν ὅτι πλεῖστα τῷ Καίσαρι συμπράξας καὶ πάμπολλα διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβὼν ἔπειτα τὴν τιμὴν αὐτῶν βιαίως ἀπῃτήθη,
ἕτερον δὲ ὅτι μήτε τοῦ πατρὸς κληρονομήσας, καὶ 4
πάνθ' ὅσα ἐκτήσατο καταναλώσας ὥσπερ ἡ Χάρυβδις,

ἀεὶ γάρ τι ἡμῖν ἐκ τῆς Σικελίας, καθάπερ ἐπιλελησμένοις ὅτι ἐς αὐτὴν ἔφυγε, παραφέρει, τὴν τιμὴν πάντων ὧν ἐπρίατο ἀπέδωκεν.

15 ἔν τε οὖν τούτοις οὕτω τὰ ἐναντιώτατα αὐτὸς ἑαυτῷ λέγων ὁ θαυμαστὸς οὗτος ἐξελέγχεται, καὶ νὴ Δία καὶ ἐν ἐκείνοις, ὅτι τοτὲ μὲν πάντα αὐτὸν τὰ τῷ Καίσαρι πραχθέντα συνάρασθαι καὶ πάντων διὰ τοῦτο τῶν ἐμφυλίων κακῶν αἰτιώτατον γεγονέναι λέγει, τοτὲ δὲ ἐγκαλεῖ αὐτῷ, δειλίαν ὀνειδίζων, ὅτι μηδενὸς ἄλλου πλὴν τῶν ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ πραχθέν-
2 των μετέσχε. καὶ ἔγκλημά τε αὐτοῦ ποιεῖται λέγων ὅτι τῶν φευγόντων τινὰς κατήγαγε, καὶ μέμφεται αὐτὸν ὅτι μὴ καὶ τῷ θείῳ τὴν κάθοδον ἔδωκεν, ὥσπερ τινὸς πιστεύοντος ὅτι οὐκ ἂν ἐκεῖνον πρῶτον, εἴπερ γε καὶ ὁντινοῦν ἠδυνήθη καταγαγεῖν, ἐπανήγαγε, μήτε τι ἐγκαλῶν αὐτῷ μήτε ἐγκαλούμενος,
3 ὡς καὶ αὐτὸς οὗτος οἶδεν· ἀμέλει πολλὰ καὶ σχέτλια αὐτοῦ καταψευσάμενος οὐδὲν τοιοῦτον εἰπεῖν ἐτόλμησεν. οὕτω μὲν οὖν οὐδ' ὁτιοῦν αὐτῷ διαφέρει πᾶν ὅ,τι ποτ' ἂν ἐπὶ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ ἐπέλθῃ, καθάπερ τι πνεῦμα, ἐκχέαι.

16 ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί ἄν τις ἐπὶ πλεῖον ἐπεξίοι; ἐπεὶ δὲ τραγῳδεῖ περιιών, καὶ νῦν γε εἶπέ που λέγων ὅτι βαρυτάτην τὴν τῆς ἱππαρχίας ὄψιν παρέσχετο, πανταχοῦ καὶ διὰ πάντων τῷ τε ξίφει ἅμα καὶ τῇ πορφύρᾳ τοῖς τε ῥαβδούχοις καὶ τοῖς στρατιώταις χρώμενος, εἰπάτω μοι σαφῶς, καὶ τί ἐκ τούτων ἠδικήμεθα; ἀλλ' οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοι· εἰ γὰρ εἶχεν,
2 οὐδὲν ἂν τούτου πρότερον ἐξελάλησε. πᾶν γὰρ τοὐναντίον οἱ μὲν στασιάσαντες τότε καὶ πάντα τὰ κακὰ ἐργασάμενοι Τρεβέλλιός τε καὶ Δολοβέλλας ἦσαν, Ἀντώνιος δὲ καὶ οὕτως οὔτε τι ἠδίκησε καὶ πάνθ'

ὑπὲρ ἡμῶν ἔπραττεν ὥστε καὶ τὴν φυλακὴν τῆς πό-
λεως παρ' ἡμῶν ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους, οὐχ ὅπως ἀντι-
λέγοντος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ῥήτορος, παρῆν γάρ,
ἀλλὰ καὶ συναινοῦντος, ἐπετράπη. ἢ δειξάτω τίνα 3
φωνὴν ἔρρηξεν ὁρῶν τὸν ἀσελγῆ καὶ μιαρόν, ὡς
αὐτὸς λοιδορεῖ πρὸς τῷ μηδὲν αὐτὸν τῶν δεόντων
ποιεῖν, καὶ ἐξουσίαν τοσαύτην παρ' ὑμῶν προσλαμ-
βάνοντα. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι. οὕτω που ὁ μέγας
οὗτος καὶ φιλόπολις ῥήτωρ, ὁ πανταχοῦ καὶ ἀεὶ θρυ-
λῶν καὶ λέγων 'ἐγὼ μόνος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγω- 4
νίζομαι, ἐγὼ μόνος ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας παρρησι-
άζομαι· ἐμὲ οὔτε χάρις φίλων οὔτε φόβος ἐχθρῶν
ἀπείργει τοῦ μὴ οὐ τὰ συμφέροντα ὑμῖν προσκοπεῖν·
ἐγώ, κἂν ἀποθανεῖν ἐν τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν λόγοις δεήσῃ,
καὶ μάλα ἡδέως τελευτήσω' οὐδ' ὁτιοῦν τούτων ὧν νῦν
βοᾷ τότε εἰπεῖν ἐτόλμησε. καὶ πάνυ εἰκότως· λογίζε- 5
σθαι γὰρ αὐτῷ ἐπῄει τοῦτο ὅτι τοὺς μὲν ῥαβδούχους
καὶ τὸ ἔσθημα τὸ περιπόρφυρον κατὰ τὰ πάτρια τὰ περὶ
τῶν ἱππάρχων νενομισμένα εἶχε, τῷ δὲ δὴ ξίφει καὶ
τοῖς στρατιώταις κατὰ τῶν στασιαζόντων ἀναγκαίως
ἐχρῆτο. τί γὰρ οὐκ ἂν τῶν δεινοτάτων ἐποίησαν εἰ
μὴ τούτοις ἐκεῖνος ἐπέφρακτο, ὁπότε καὶ οὕτως αὐτοῦ
κατεφρόνησάν τινες;

ὅτι τοίνυν καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα πάντα ὀρθῶς 17
καὶ κατὰ τὴν γνώμην ὅτι μάλιστα τὴν τοῦ Καίσαρος
ἐγένετο, δηλοῖ τὰ ἔργα· ἥ τε γὰρ στάσις οὐ περαι-
τέρω προεχώρησε, καὶ ὁ Ἀντώνιος οὐχ ὅσον οὐ δί-
κην ἐπ' αὐτοῖς ἔδωκεν ἀλλὰ καὶ ὕπατος μετὰ ταῦτα
ἀπεδείχθη. καί μοι καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν
θεάσασθε ὡς διέθετο· εὑρήσετε γὰρ αὐτήν, ἂν τἀ- 2
κριβὲς σκοπῆτε, πάνυ πολλοῦ ἀξίαν τῇ πόλει γεγενη-
μένην. ὅπερ που καὶ αὐτὸς εἰδὼς οὐκ ἤνεγκε τὸν

φθόνον, ἀλλ' ἐτόλμησεν ἐπὶ τούτοις αὐτὸν διαβαλεῖν
3 ἃ καὶ αὐτὸς ἂν πεποιηκέναι εὔξατο. καὶ διὰ τοῦτό
γε καὶ τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ τήν τε ἀλοιφὴν τούς τε
μύθους τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἐπεσήγαγεν, οὐχ ὅτι
τι προσέδει νῦν αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα τήν τε περιτέχνησιν
αὐτοῦ καὶ τὴν κατόρθωσιν τοῖς ἔξωθεν ψόφοις συ-
4 σκιάσῃ. ὅστις, ὦ γῆ καὶ θεοί, μεῖζον γὰρ σοῦ βοή-
σομαι καὶ δικαιότερον αὐτοὺς ἐπικαλέσομαι, τυραν-
νουμένην ἤδη τῷ ἔργῳ τὴν πόλιν ἰδὼν τῷ πάντα μὲν
τὰ στρατόπεδα ἀκούειν τοῦ Καίσαρος, πάντα δὲ αὐτῷ
5 τὸν δῆμον μετὰ τῆς βουλῆς εἴκειν, οὕτως ὥστε τά τε
ἄλλα καὶ δικτάτωρα αὐτὸν διὰ βίου εἶναι τῇ τε σκευῇ
τῇ τῶν βασιλέων χρῆσθαι ψηφίσασθαι, καὶ ἐξήλεγξε
σοφώτατα καὶ ἐπέσχεν ἀσφαλέστατα, ὥστε καὶ αἰδε-
σθέντα καὶ φοβηθέντα μήτε τὸ ὄνομα τὸ τοῦ βασι-
λέως μήτε τὸ διάδημα, ἃ καὶ ἀκόντων ἡμῶν αὐτὸς
6 ἑαυτῷ δώσειν ἔμελλε, λαβεῖν. ἄλλος μὲν γὰρ ἄν τις
ὑπό τε ἐκείνου ταῦτ' ἔφη ποιῆσαι κεκελεῦσθαι, καὶ
τήν τε ἀνάγκην ἂν προυτείνατο καὶ συγγνώμης ἐπ'
αὐτῇ ἔτυχε, πῶς γὰρ οὔ, τοιαῦτά τε ἡμῶν τότε ἐψη-
φισμένων καὶ τοσοῦτο τῶν στρατιωτῶν δεδυνημένων;
7 Ἀντώνιος δέ, ἅτε καὶ τῆς διανοίας τῆς τοῦ Καίσαρος
διαπεφυκὼς καὶ πάντα ἀκριβῶς ὅσα παρεσκευάζετο
συννοῶν, φρονιμώτατα αὐτὸν καὶ ἀπέτρεψεν ἀπ'
8 αὐτῶν καὶ ἀπέσπευσε. τεκμήριον δὲ ὅτι οὐδὲν ἔτι
τὸ παράπαν ὡς καὶ δυναστεύων ἔπραξε, καὶ προσέτι
καὶ κοινῶς καὶ ἀφυλάκτως πᾶσιν ἡμῖν συνῆν· ἀφ'
οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἠδυνήθη παθεῖν ἃ ἔπαθε.

18 ταῦθ' οὕτως, ὦ Κικέρων ἢ Κικέρουλε ἢ Κικε-
ράκιε ἢ Κικέριθε ἢ Γραίκουλε, ἢ ὅ,τι ποτὲ καὶ χαί-
ρεις ὀνομαζόμενος, ἔπραξεν ὁ ἀπαίδευτος, ὁ γυμνός,
2 ὁ μεμυρισμένος· ὧν οὐδὲν σὺ ἐποίησας ὁ δεινός, ὁ

ὁ σοφός, ὁ πολὺ πλείονι τῷ ἐλαίῳ τοῦ οἴνου χρώμενος, ὁ καὶ μέχρι τῶν σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα σύρων, οὐ μὰ Δί' οὐχ ὥσπερ οἱ ὀρχησταὶ οἱ τὰς ποικιλίας τῶν ἐνθυμημάτων διδάσκοντές σε τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' ἵνα τὰ αἴσχη σου τῶν σκελῶν συγκρύπτῃς. οὐ γάρ που καὶ 3
ὑπὸ σωφροσύνης τοῦτο ποιεῖς ὁ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα περὶ τῆς τοῦ Ἀντωνίου διαίτης εἰρηκώς. τίς μὲν γὰρ οὐχ ὁρᾷ σου τὰ λεπτὰ ταῦτα χλανίδια; τίς δ' οὐκ ὀσφραίνεται τῶν πολιῶν σου τῶν κατεκτενισμένων; τίς δ' οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν τὴν τεκοῦσάν σοι δύο τέκνα ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπεσηγάγου παρθένον ὑπεργήρως ὤν, ἵν' ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς τὰ δανείσματα ἀποτίσῃς; καὶ οὐδὲ ἐκεί- 4
νην μέντοι κατέσχες, ἵνα Κερελλίαν ἐπ' ἀδείας ἔχῃς, ἣν τοσούτῳ πρεσβυτέραν σαυτοῦ οὖσαν ἐμοίχευσας ὅσῳ νεωτέραν τὴν κόρην ἔγημας, πρὸς ἣν καὶ αὐτὴν τοιαύτας ἐπιστολὰς γράφεις οἵας ἂν γράψειεν ἀνὴρ σκωπτόλης ἀθυρόγλωσσος πρὸς γυναῖκα ἑβομηκοντοῦτιν πληκτιζόμενος. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐξήχθην, 5
ὦ πατέρες, εἰπεῖν, ἵνα μηδὲ ἐν τούτοις ἔλαττόν τι ἔχων ἀπέλθῃ. καίτοι καὶ συμπόσιόν τι ἐτόλμησε τῷ Ἀντωνίῳ προενεγκεῖν, αὐτὸς μὲν ὕδωρ, ὥς φησι, πίνων, ἵνα τοὺς καθ' ἡμῶν λόγους νυκτερεύων συγγράφῃ, τὸν δὲ υἱὸν ἐν τοσαύτῃ μέθῃ τρέφων ὥστε μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν σωφρονεῖν. καὶ 6
προσέτι καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ διαβάλλειν ἐπεχείρησε τοσαύτῃ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ παρὰ πάντα τὸν βίον χρώμενος ὥστε μηδὲ τῶν συγγενεστάτων ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ τήν τε γυναῖκα προαγωγεύειν καὶ τὴν θυγατέρα μοιχεύειν.

ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, ἐπάνειμι δὲ ὅθεν ἐξέβην. ὁ 19
γὰρ Ἀντώνιος ἐκεῖνος, ὃν οὗτος καταδεδράμηκεν, ἰδὼν

τὸν Καίσαρα ὑπὲρ τὴν πολιτείαν ἡμῶν αἰρόμενον, ἐποίησεν αὐτὸν μηδὲν ὧν ἐνενόει πρᾶξαι, δι' αὐτῶν
2 ὧν χαρίζεσθαι αὐτῷ ἐδόκει. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀποτρέπει τινὰς ὧν ἂν μὴ ὀρθῶς ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν διαπράσσωνται, ὡς τὸ τοὺς φοβουμένους αὐτὰ μὴ
3 πάθωσιν ἐθελοντὰς δὴ δοκεῖν ὑπομένειν. τοῦτο μὲν γάρ, ἐξ ὧν ἀδικοῦσιν ἑαυτοῖς συνίσασιν, οὐ πιστεύουσι, πεφωρᾶσθαι δὲ νομίζοντες καὶ αἰσχύνονται καὶ φοβοῦνται, τὰ μὲν λεγόμενα ἄλλως, ὡς καὶ κολακείαν, μετ' ἐλέγχου λαμβάνοντες, τὰ δ' ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα, ὡς καὶ ἐπιβουλήν, μετ' αἰσχύνης ὑπο-
4 πτεύοντες. ἅπερ που καὶ ὁ Ἀντώνιος ἀκριβῶς εἰδὼς πρῶτον μὲν τά τε Λύκαια καὶ τὴν πομπὴν ἐκείνην ἐπελέξατο, ἵν' ὁ Καῖσαρ ἔν τε τῷ ἀνειμένῳ τῆς γνώμης καὶ ἐν τῷ παιγνιώδει τῶν γιγνομένων ἀσφαλῶς σωφρονισθῇ, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ βῆμα,
5 ἵνα ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων αἰσχυνθῇ· τάς τε ἐντολὰς τὰς παρὰ τοῦ δήμου συνέπλασεν, ἵν' αὐτὰς ἀκούσας λογίσηται οὐχ ὅσα τότε ὁ Ἀντώνιος ἔλεγεν, ἀλλ' ὅσα ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαίων εἰπεῖν τινι ἐνετείλατο. πόθεν γὰρ ἂν ἐπίστευσε τὸν δῆμον ταῦτ' ἐπεσταλκέναι τῳ, μήτε ἐψηφισμένον τι τοιοῦτον αὐτὸν εἰδὼς μήτε ἐπιβοῶντα
6 αἰσθόμενος; ἀλλ' ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ, ἐν ᾗ πολλὰ πολλάκις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐβουλευσάμεθα, καὶ παρὰ τῷ βήματι, ἀφ' οὗ μυρία ἐπὶ μυρίοις ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἐπολιτευσάμεθα, ἔν τε τῇ ἑορτῇ τῶν Λυκαίων, ἵνα ἀναμνησθῇ τοῦ Ῥωμύλου, καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπάτου, ἵνα ἐννοήσῃ τὰ τῶν
7 ἀρχαίων ὑπάτων ἔργα, καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ δήμου ὀνόματι ταῦτα ἀκοῦσαι, ἵν' ἐνθυμηθῇ τοῦθ' ὅτι οὐκ Ἄφρων οὐδὲ Γαλατῶν οὐδὲ Αἰγυπτίων ἀλλ' αὐτῶν Ῥωμαίων τυραννεῖν ἐπεχείρει. ταῦτα αὐτὸν τὰ ῥήματα ἐπέ-

στρεψε, ταῦτ' ἐταπείνωσε· καὶ τάχα ἂν τὸ διάδημα,
εἴπερ τις ἄλλος αὐτῷ προσήνεγκε, λαβών, ἔπειτα δι'
ἐκεῖνα καὶ ἐκολούσθη καὶ ἔφριξε καὶ κατέδεισε.
τὰ μὲν οὖν Ἀντωνίου ἔργα σοι ταῦτά ἐστιν, οὐ 8
σκέλος ἄλλως κατάξαντος ἵνα αὐτὸς φύγῃ, οὐδὲ χεῖρα
κατακαύσαντος ἵνα Πορσένναν φοβήσῃ, ἀλλὰ τὴν
τυραννίδα τὴν τοῦ Καίσαρος σοφίᾳ καὶ περιτεχνήσει,
καὶ ὑπὲρ τὸ δόρυ τὸ Δεκίου καὶ ὑπὲρ τὸ ξίφος τὸ
Βρούτου, παύσαντος. σὺ δ', ὦ Κικέρων, τί ἐν τῇ
ὑπατείᾳ σου οὐχ ὅτι σοφὸν ἢ ἀγαθόν, ἀλλ' οὐ καὶ
τιμωρίας τῆς μεγίστης ἄξιον ἔπραξας; οὐχ ἡσυχάζου-
σαν μὲν καὶ ὁμονοοῦσαν τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ ἐξετά-
ραξας καὶ ἐστασίασας, τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ Καπιτώλιον
ἄλλων τέ τινων καὶ δούλων παρακλήτων πληρώσας;
οὐ τὸν Κατιλίναν σπουδαρχήσαντα μόνον, ἄλλο δὲ 2
μηδὲν δεινὸν ποιήσαντα κακῶς ἀπώλεσας; οὐ τὸν
Λέντουλον καὶ τοὺς μετὰ αὐτοῦ μήτ' ἀδικήσαντάς
τι μήτε κριθέντας μήτε ἐλεγχθέντας οἰκτρῶς διέφθει-
ρας, καίτοι πολλὰ μὲν περὶ τῶν νόμων πολλὰ δὲ καὶ
περὶ τῶν δικαστηρίων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ θρυλῶν;
ἃ εἴ τις ἀφέλοιτο τῶν σῶν λόγων, τὸ λοιπὸν οὐδέν
ἐστι. Πομπηίῳ μὲν γὰρ ἐνεκάλεις ὅτι τῷ Μίλωνι 3
παρὰ τὰ νενομισμένα τὴν κρίσιν ἐποίησε· σὺ δὲ
οὔτε μικρὸν οὔτε μεῖζον οὐδὲν ἐκ τῶν περὶ ταῦτα
τεταγμένων Λεντούλῳ παρέσχες, ἀλλ' ἄνευ λόγου
καὶ κρίσεως ἐνέβαλες ἐς τὸ δεσμωτήριον ἄνδρα ἐπιεικῆ
γέροντα, πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα πρὸς τὴν πατρίδα
ἐκ προγόνων ἐνέχυρα φιλίας ἔχοντα, μηδὲν δὲ μήθ'
ὑπὸ τῆς ἡλικίας μήθ' ὑπὸ τῶν τρόπων νεωτερίσαι
δυνάμενον. τί μὲν γὰρ αὐτῷ κακὸν παρῆν, ὃ τῇ 4
μεταβολῇ ἂν τῶν πραγμάτων ἐξιάσατο; τί δ' οὐκ
ἀγαθὸν εἶχε, περὶ οὗ πάντως ἂν νεοχμώσας τι ἐκιν-

θύνευσε; ποῖα ὅπλα ἠθροίκει, ποίους συμμάχους παρεσκευάστο, ἵν' οὕτως οἰκτρῶς καὶ ἀνοσίως ἀνὴρ ὑπατευκώς, στρατηγῶν, μήτε τι εἰπὼν μήτ' ἀκούσας ἔς τε τὸ οἴκημα ἐμπέσῃ καὶ ἐκεῖ ὥσπερ οἱ κακουργό-
5 τατοι φθαρῇ; τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ μάλιστα ὁ καλὸς οὗτος Τούλλιος ἐπεθύμησεν, ἵν' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ χωρίῳ τῷ Τουλλιείῳ τὸν ἔγγονον τοῦ Λεντούλου ἐκείνου τοῦ προκρίτου ποτὲ τῆς βουλῆς γενομένου
21 ἀποκτείνῃ. καίτοι τί ποτ' ἂν ἐποίησεν ἐνοπλίου ἐξουσίας λαβόμενος ὁ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐκ μόνων τῶν λόγων εἰργασμένος; ταῦτα γάρ σου τὰ λαμπρὰ ἔργα ἐστί, ταῦτα τὰ μεγάλα στρατηγήματα· ἐφ' οἷς οὕτως οὐχ ὅπως ὑπὸ τῶν ἄλλων κατεγνώσθης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς σαυτοῦ κατεψηφίσω, ὥστε πρὶν καὶ κριθῆναι
2 φυγεῖν. καίτοι τίς ἂν ἑτέρα μείζων ἀπόδειξις τῆς σῆς μιαιφονίας γένοιτο ἢ ὅτι καὶ ἐκινδύνευσας ἀπολέσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ὑπὲρ ὧν ἐσκήπτου ταῦτα πεποιηκέναι, καὶ ἐφοβήθης αὐτοὺς ἐκείνους οὓς ἔλεγες ἐκ τούτων εὐηργετηκέναι, καὶ οὐχ ὑπέμεινας οὔτ' ἀκοῦσαί τι αὐτῶν οὔτ' εἰπεῖν τι αὐτοῖς ὁ δεινός, ὁ περιττός, ὁ καὶ τοῖς ἄλλοις βοηθῶν, ἀλλὰ φυγῇ τὴν
3 σωτηρίαν ὥσπερ ἐκ μάχης ἐπορίσω; καὶ οὕτω γε ἀναίσχυντος εἶ ὥστε καὶ συγγράψαι ταῦτα τοιαῦτα ὄντα ἐπεχείρησας· ὃν ἐχρῆν εὔχεσθαι μηδὲ τῶν ἄλλων τινὰ αὐτὰ συνθεῖναι, ἵνα ἀλλὰ τοῦτό γε κερδάνῃς, τὸ συναπολέσθαι σοι τὰ πεπραγμένα καὶ μηδεμίαν αὐτῶν μνήμην τοῖς ἔπειτα παραδοθῆναι. καὶ ὅπως γε καὶ γελάσητε, ἀκούσατε τὴν σοφίαν αὐτοῦ.
4 προθέμενος γὰρ πάντα τὰ τῇ πόλει πεπραγμένα συγγράψαι, καὶ γὰρ σοφιστὴς καὶ ποιητὴς καὶ φιλόσοφος καὶ ῥήτωρ καὶ συγγραφεὺς εἶναι πλάττεται, ἔπειτ' οὐκ ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ τοῦτο

ποιοῦντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας τῆς ἑαυτοῦ ἤρξατο,
ἵνα ἀνάπαλιν προχωρῶν ἀρχὴν μὲν τοῦ λόγου ἐκεί-
νην, τελευτὴν δὲ τὴν τοῦ Ῥωμύλου βασιλείαν ποιή-
σηται.

λέγε τοίνυν, τοιαῦτα γράφων καὶ τοιαῦτα πράτ- 22
των, οἷα δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ λόγῳ δημηγορεῖν
καὶ ἔργῳ ποιεῖν· ἄμεινον γὰρ εἶ ἑτέροις τισὶν ὁτιοῦν
παραινεῖν ἢ αὐτὸς τὰ προσήκοντα πράττειν, καὶ τοῖς
ἄλλοις ἐπιτιμᾶν ἢ σεαυτὸν ἐπανορθοῦν. καίτοι πόσῳ 2
σε κρεῖττον ἦν, ἀντὶ μὲν τῆς δειλίας ἣν Ἀντωνίῳ
ὀνειδίζεις, αὐτὸν τὴν μαλακίαν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ
τοῦ σώματος ἀποθέσθαι, ἀντὶ δὲ τῆς ἀπιστίας ἣν
ἐκείνῳ προφέρεις, αὐτὸν μήτ' ἄπιστόν τι ποιεῖν μήτ'
αὐτομολεῖν, ἀντὶ δὲ τῆς ἀχαριστίας ἧς ἐκείνου κατη-
γορεῖς, αὐτὸν μὴ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας; ἓν γάρ 3
τοι καὶ τοῦτο τῶν κακῶν τῶν ἐμφύτων αὐτῷ ἐστιν
ὅτι μισεῖ μάλιστα πάντων τούς τι αὐτὸν εὖ πεποιη-
κότας καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀεί τινας θεραπεύει, τού-
τοις δὲ ἐπιβουλεύει. ἵνα γοῦν τἆλλα ἐάσω, ἐλεηθεὶς
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ σωθεὶς ἔς τε τοὺς εὐπατρίδας
ἐγγραφεὶς ἀπέκτεινεν, οὐκ αὐτοχειρίᾳ, πόθεν, δειλός
τε οὕτω καὶ γύννις ὤν; ἀλλ' ἀναπείσας καὶ παρα-
σκευάσας τοὺς τοῦτο ποιήσοντας. καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ 4
λέγω αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐδήλωσαν· ὅτε γοῦν γυμνοῖς τοῖς
ξίφεσιν ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσέδραμον, ὀνομαστὶ αὐτὸν
ἀνεκάλεσαν συνεχῶς εἰπόντες, ὦ Κικέρων, ὥσπερ
που πάντες ἠκούσατε. ἐκεῖνόν τε οὖν εὐεργέτην 5
ὄντα ἐφόνευσε, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀντωνίου καὶ
τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς σωτηρίας, ὅτ' ἀπολέσθαι ἐν τῷ
Βρεντεσίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκινδύνευσε, τυχὼν
τοιαύτας αὐτῷ χάριτας ἀνταποδίδωσι, κακηγορῶν τε
αὐτὸν ἐπὶ τούτοις ἃ μήτ' αὐτὸς μήτ' ἄλλος τις πώποτε

ἐνδείξασθαί τι φοβερὸν ἡμῖν δυναμένου, δι' ὃ καὶ
2 τῶν συμφερόντων ἄν τι παρείδομεν. ἀλλ' εἰ καὶ
τότε ἐσιώπησας, νῦν γε εἰπέ, τί ἐχρῆν ἡμᾶς ποιῆσαι
τούτων οὕτως ἐχόντων; ἀφεῖναι τὰ στρατεύματα
ἄναρχα; καὶ πῶς οὐκ ἂν μυρίων κακῶν καὶ τὴν Μα-
κεδονίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐνέπλησεν; ἀλλ' ἑτέρῳ
3 τινὶ προστάξαι; καὶ τίνα ἂν ἀναγκαιότερον καὶ ἐπι-
τηδειότερον τοῦ Ἀντωνίου εὕρομεν, τοῦ ὑπάτου, τοῦ
πάντα τὰ τῆς πόλεως διοικοῦντος, τοῦ τοσαύτην φυ-
λακὴν τῆς ὁμονοίας ἡμῶν πεποιημένου, τοῦ μυρία
ἐπιδείγματα τῆς πρὸς τὸ κοινὸν εὐνοίας παρεσχημέ-
4 νου; τινὰ τῶν σφαγέων; οἷς οὐδ' ἄλλως ἐν τῇ πόλει
διατρίβειν ἀσφαλὲς ἐγίγνετο. τινὰ τῶν τἀναντία
αὐτοῖς φρονούντων; οὓς πάντες ὑπώπτευον. τίς
ἀξιώσει προέχων, τίς ἐμπειρίᾳ προφέρων παρὰ τοῦτον
5 ἄλλος ἦν; ἀλλ' ἀγανακτεῖς ὅτι μὴ σὲ προειλόμεθα; καὶ
τίνα μὲν ἀρχὴν εἶχες, τί δ' οὐκ ἂν ἔδρασας ὅπλα καὶ
στρατιώτας λαβὼν ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐν τῇ
ὑπατείᾳ ταράξας ἐκ τῶν ἐπιτετηδευμένων σοι τούτων
26 ἀντιθέτων, ὧν μόνων ἧς κύριος; ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι,
ὅτι καὶ παρῆς τούτοις ὅτε ἐψηφίζετο, καὶ οὐδὲν ἀν-
τεῖπες, ἀλλὰ καὶ συγκατέθου πᾶσιν αὐτοῖς ὡς καὶ
ἀρίστοις καὶ ἀναγκαίοις δῆλον ὅτι οὖσιν. οὐ γάρ που
2 καὶ παρρησίας ἐνδεὴς ἦσθα· πολλὰ γοῦν καὶ μάτην
ὑλάκτεις. οὐ μὴν οὐδὲ ἐφοβήθης τινά· πῶς γὰρ ἂν
ἔδεισας τὸν γυμνὸν ὁ μὴ φοβούμενος τὸν ὡπλισμένον;
πῶς τὸν μόνον ὁ μὴ τὸν τοσούτους στρατιώτας ἔχον-
τα; καίτοι σύγε καὶ ἐπὶ τούτῳ σεμνύνῃ, ὅτι πάνυ
τοῦ θανάτου, ὥς γε καὶ φῄς, καταφρονεῖς.
3 οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων πότερος ὑμῖν ἀδικεῖν
δοκεῖ, Ἀντώνιος ὁ τὰς δυνάμεις τὰς δοθείσας αὐτῷ
παρ' ὑμῶν διοικῶν, ἢ Καῖσαρ ὁ τοσαύτην ἰσχὺν ἰδίαν

περιβεβλημένος; Ἀντώνιος ὁ πρὸς τὴν ἐπιτραπεῖσαν
αὐτῷ παρ' ὑμῶν ἀρχὴν ἀπεληλυθώς, ἢ Βροῦτος ὁ
κωλύων αὐτὸν τῆς χώρας ἐπιβῆναι; Ἀντώνιος ὁ τοὺς 4
συμμάχους ὑμῶν ἀναγκάσαι ἐθέλων τοῖς ψηφίσμασιν
ὑμῶν πεισθῆναι, ἢ ἐκεῖνοι οἱ τὸν μὲν πεμφθέντα
ὑφ' ὑμῶν ἄρχοντα μὴ προσδεδεγμένοι, τῷ δὲ ἀπε-
ψηφισμένῳ προστεθειμένοι; Ἀντώνιος ὁ τοὺς στρα- 5
τιώτας τοὺς ὑμετέρους συνέχων, ἢ οἱ στρατιῶται οἱ
τὸν ἄρχοντα αὐτῶν ἐγκαταλελοιπότες; Ἀντώνιος ὁ
μηδένα τούτων τῶν στρατιωτῶν τῶν ὑφ' ὑμῶν αὐτῷ
δοθέντων ἐς τὴν πόλιν ἐσαγαγών, ἢ Καῖσαρ ὁ τοὺς
πάλαι ἐστρατευμένους ἀναπείσας χρήμασι δεῦρο ἐλ-
θεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ λόγου τινὸς ἔτι δεῖν ἡγοῦ- 6
μαι πρὸς τὸ μὴ οὐκ ἐκεῖνον μὲν πάντα τὰ προσταχ-
θέντα αὐτῷ ὑφ' ὑμῶν ὀρθῶς δοκεῖν διοικεῖν, τούτους
δὲ καὶ δίκην ὧν αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς ἐτόλμησαν ὑπο-
σχεῖν ὀφείλειν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν παρὰ τῶν 7
στρατιωτῶν φυλακὴν ἐλάβετε, ἵν' ἀσφαλῶς ὑπὲρ
τῶν παρόντων, οὐκ Ἀντωνίου ἕνεκα τοῦ μήτε ἰδίᾳ
τι πεποιηκότος μήτ' ἔν τινι ὑμᾶς πεφοβηκότος, ἀλλ'
ἐκείνου τοῦ καὶ δύναμιν ἐπ' αὐτὸν συνειλοχότος καὶ
πολλοὺς στρατιώτας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει πολλάκις
ἐσχηκότος, βουλεύσησθε.

ταῦτα μὲν οὖν διὰ Κικέρωνα εἶπον, ἐπειδήπερ 27
ἀδίκων ἐς ἡμᾶς λόγων ὑπῆρξεν· οὔτε γὰρ ἄλλως
φιλαπεχθήμων εἰμὶ ὥσπερ οὗτος, οὔτ' ἐμοὶ μέλει
τἀλλότρια κακὰ πολυπραγμονεῖν, ὅπερ οὗτος ἀεὶ
ποιῶν σεμνύνεται. ἃ δ' ὑμῖν παραινῶ μήτ' Ἀντω-
νίῳ τι χαριζόμενος μήτε Καίσαρα ἢ Βροῦτον διαβάλ-
λων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων, ὥσπερ που
προσήκει, βουλεύων, νῦν ἤδη φράσω. φημὶ γὰρ δεῖν 2
μήτε ἐχθρόν πω μηδένα τούτων τῶν τὰ ὅπλα ἐχόν-

των ποιήσασθαι, μήτ' ἀκριβῶς ἐξετάζειν τί καὶ πῶς
ὑπ' αὐτῶν πέπρακται. οὔτε γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς
ἐπιτήδειός ἐστι πρὸς τοῦτο, καὶ πολιτῶν αὐτῶν ἡμε-
τέρων πάντων ὁμοίως ὄντων, ἄν τε καί τις πταίσῃ
σφῶν, ἡμῖν ἀπολεῖται, ἄν τε καὶ κατορθώσῃ, ἐφ'
3 ἡμᾶς αὐξηθήσεται. δι' οὖν ταῦτα καὶ πολιτικῶς καὶ
φιλικῶς αὐτοὺς ἡγοῦμαι χρῆναι μεταχειρίσασθαι, καὶ
πέμψαι μὲν πρὸς πάντας ὁμοίως κελεύοντας αὐτοῖς
ἔκ τε τῶν ὅπλων ἀπαλλαγῆναι καὶ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑαυ-
τοὺς καὶ τὰ στρατόπεδα ποιήσασθαι, πόλεμον δὲ μη-
δέπω πρὸς μηδένα αὐτῶν ἐξενεγκεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπαγ-
γελθησομένων τοὺς μὲν ἐθελήσαντας ἡμῖν πειθαρχῆσαι
4 ἐπαινέσαι, τοῖς δ' ἀπειθήσασι πολεμῆσαι. τοῦτο γὰρ
καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ἡμῖν ἐστι, μήτε ἐπειχθῆ-
ναι μήτε προπετῶς τι πρᾶξαι, ἀλλ' ἐπισχεῖν, καὶ
καιρόν τινα καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ τοῖς στρατιώταις
ἐς τὸ μετανοῆσαι δόντας ἔπειθ' οὕτως, ἂν τοῦ πολέ-
μου δεήσῃ, τοῖς ὑπάτοις αὐτὸν προστάξαι.

28 καὶ σοὶ δέ, ὦ Κικέρων, παραινῶ μήτε γυναικείως
θρασύνεσθαι μήτε τὸν Βαμβαλίωνα μιμεῖσθαι, μηδὲ
πολεμοποιεῖν, μήτε διὰ τὴν ἰδίαν πρὸς τὸν Ἀντώνιον
ἔχθραν δημοσίᾳ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐς κίνδυνον αὖθις
2 καθιστάναι. καλῶς μὲν γὰρ ποιήσεις, ἂν καὶ ἐκείνῳ
συναλλαγῇς μεθ' οὗ πολλὰ δὴ πολλάκις φιλικὰ
ἔπραξας· εἰ δ' οὖν ἀκαταλλάκτως αὐτῷ ἔχεις, ἀλλ'
ἡμῶν γε φεῖσαι, μηδὲ ἐσηγητὴς ἡμῖν τῆς πρὸς ἀλλή-
3 λους φιλίας γεγονὼς νῦν αὐτὴν καταλύσῃς, ἀλλ'
ἀναμνησθεὶς τῆς τε ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῶν λόγων
ὧν ἐν τῷ τῆς Γῆς τεμένει ἐποιήσω, χάρισαί τι καὶ
τῇ Ὁμονοίᾳ ταύτῃ παρ' ᾗ νῦν βουλευόμεθα, ἵνα μὴ
καὶ ἐκεῖνα διαβάλῃς ὡς οὐκ ἀπ' ὀρθῆς διανοίας ἀλλ'
4 ὑπό τινος ἄλλου λεχθέντα. τοῦτο γὰρ καὶ τῇ πόλει

συμφέρει καὶ σοὶ πλείστην δόξαν οἴσει. μὴ γάρ τοι νομίσῃς ὅτι τὸ θρασύνεσθαι ἢ εὐκλεές ἐστιν ἢ ἀσφαλές, μηδ' ἂν εἴπῃς ὅτι τοῦ θανάτου καταφρονεῖς, καὶ ἐπαινεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πιστεύσῃς.
τοὺς μὲν γὰρ τοιούτους ὡς καὶ κακόν ἄν τι ὑπ' 5
ἀπονοίας τολμήσαντας καὶ ὑποπτεύουσι πάντες καὶ μισοῦσιν· οὓς δ' ἂν ἴδωσι περὶ πλείστου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ποιουμένους, καὶ ἐπαινοῦσι καὶ ἐγκωμιάζουσιν ὡς μηδὲν ἂν ἑκόντας ἄξιον θανάτου ποιήσαντας.
καὶ σὺ οὖν, εἴπερ ὄντως σώζεσθαι τὴν 6
πατρίδα ἐθέλεις, τοιαῦτα καὶ λέγε καὶ πρᾶττε ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς σωθήσῃ, μὴ μὰ Δί' ἐξ ὧν καὶ ἡμᾶς συναπολέσεις."

τοιαῦτα τοῦ Καλήνου εἰπόντος ὁ Κικέρων οὐκ 29
ἤνεγκεν· αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ ἀκράτῳ καὶ κατακορεῖ τῇ παρρησίᾳ ἀεὶ πρὸς πάντας ὁμοίως ἐχρῆτο, παρὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων οὐκ ἠξίου τὴν ὁμοίαν ἀντιλαμβάνειν. καὶ τότε οὖν ἀφεὶς τὸ τὰ δημόσια διασκοπεῖν ἐς λοιδορίας αὐτῷ κατέστη, ὥστε τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα μάτην κατατριβῆναι.
τῇ δ' οὖν ὑστε- 2
ραίᾳ καὶ τῇ τρίτῃ πολλῶν καὶ ἄλλων ἐφ' ἑκάτερα λεχθέντων ἐκράτησαν οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος πράττοντες, καὶ τοῦτο μὲν αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ εἰκόνα καὶ τὸ βουλεύειν ἐν τοῖς τεταμιευκόσι, τό τε τὰς ἄλλας ἀρχὰς δέκα ἔτεσι
θᾶσσον παρὰ τὸ νενομισμένον αἰτῆσαι, καὶ τὸ τὰ χρή- 3
ματα ἃ τοῖς στρατιώταις ἀναλώκει, παρὰ τῆς πόλεως, ὅτι δὴ καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς δὴ παρεσκεύασέ σφας, λαβεῖν, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς τὸν Ἀντώνιον ἐγκαταλιποῦσι, τὸ μήτ' ἄλλον τινὰ πόλεμον πολεμῆσαι καὶ χώραν εὐθὺς
δοθῆναι ἐψηφίσαντο. πρός τε τὸν Ἀντώνιον πρεσ- 4
βείαν ἔπεμψαν κελεύσουσάν οἱ τά τε στρατόπεδα καὶ

τὴν Γαλατίαν ἀφεῖναι καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἀπελ-
θεῖν· καὶ τοῖς συστρατευομένοις αὐτῷ προεῖπον
οἴκαδε ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας ἀναχωρῆσαι, ἢ εἰδέναι
ὅτι ἐν πολεμίων μοίρᾳ γενήσονται. καὶ προσέτι καὶ
τοὺς βουλευτὰς τοὺς ἀρχὰς τῶν ἐθνῶν παρ' αὐτοῦ
λαβόντας καταλύσαντες ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν ἀντιπεμ-
5 φθῆναι ἔγνωσαν. τότε μὲν ταῦτ' ἐκυρώθη· ὕστερον
δὲ οὐ πολλῷ, πρὶν καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ μαθεῖν,
ταραχήν τε εἶναι ἐψηφίσαντο καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν
βουλευτικὴν ἀπεδύσαντο, τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς
αὐτὸν καὶ τοῖς ὑπάτοις καὶ τῷ Καίσαρι, στρατηγοῦ
6 τινα ἀρχὴν δόντες, προσέταξαν, καί σφισι καὶ τὸν
Λέπιδον Λούκιόν τε Μουνάτιον Πλάγκον ἐν μέρει
τῆς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις Γαλατίας ἄρχοντα βοηθῆσαι
ἐκέλευσαν.

30 οὕτω μὲν τῷ Ἀντωνίῳ καὶ ἄλλως πολεμησείοντι
αὐτοὶ τὴν πρόφασιν τῆς ἔχθρας παρέσχον. ἄσμενος
γὰρ τῶν ἐψηφισμένων λαβόμενος αὐτίκα τε τοῖς
πρέσβεσιν ἐξωνείδισεν ὡς οὔτ' ὀρθῶς οὔτ' ἴσως οἱ
2 πρὸς τὸ μειράκιον, τὸν Καίσαρα λέγων, ἐχρήσαντο,
καὶ ἀντιπέμψας ἑτέρους, ὅπως ἐς ἐκείνους τὴν αἰτίαν
τοῦ πολέμου περιστήσῃ, ἀντιπροετείνατό τινα, ἃ
αὐτῷ μὲν εὐπρέπειαν ἔφερεν, ἀδύνατα δ' ἦν καὶ
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συναι-
3 ρομένων οἱ πραχθῆναι. ἔμελλε μὲν γὰρ οὐδὲν τῶν
προσταχθέντων ποιήσειν, εὖ δὲ ἐπιστάμενος ὅτι οὐδὲ
ἐκεῖνοί τι τῶν προβληθέντων ὑπ' αὐτοῦ πράξουσιν,
ὑπισχνεῖται δῆθεν πάντα τὰ δεδογμένα σφίσι ποιή-
σειν, ὅπως αὐτός τε ἀναφυγὴν ὡς κἂν πράξας αὐτὰ
ἔχῃ, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων, ἀρνησαμένων ἃ ἐπήγγελ-
4 λεν, αἴτια τοῦ πολέμου φθάσῃ γενόμενα. τήν τε
γὰρ Γαλατίαν ἐκλείψειν καὶ τὰ στρατόπεδα ἀφήσειν

ἔλεγεν, ἂν τούτοις τε τὰ αὐτὰ ἅπερ τοῖς τοῦ Καίσαρος ἐψηφίσαντο δῶσι, καὶ τὸν Κάσσιον τόν τε Βροῦτον τὸν Μάρκον ὑπάτους ἕλωνται. καὶ γὰρ τοῦτ' ᾔτησε προσποιούμενος τοὺς ἄνδρας, ἵνα μηδεμίαν αὐτῷ ὀργὴν τῶν πρὸς τὸν Δέκιμον τὸν συνωμότην σφῶν πραττομένων ἔχοιεν.

31 Ἀντώνιος μὲν ταῦτα προΐσχετο, σαφῶς εἰδὼς μηδέτερον αὐτῶν ἐσόμενον· ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐκ ἄν ποτε ὑπέμεινεν οὔτε τοὺς σφαγέας τοὺς τοῦ πατρὸς ὑπατεῦσαι, οὔτε τοὺς στρατιώτας τοὺς τοῦ Ἀντωνίου τὰ αὐτὰ τοῖς ἑαυτοῦ λαβόντας προσφιλεστέρους αὐτῷ μᾶλλον γενέσθαι. οὔκουν οὐδὲ ἐκυρώθη τι 2
αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ τε Ἀντωνίῳ τὸν πόλεμον πάλιν ἐπήγγειλαν, καὶ τοῖς συνοῦσίν οἱ προηγόρευσαν αὖθις ἐγκαταλιπεῖν αὐτόν, ἑτέραν τινὰ ἡμέραν τάξαντες. τάς τε χλαμύδας τὰς στρατιωτικὰς πάντες, καὶ οἱ μὴ ἐκστρατεύσοντες, ἠμπίσχοντο, καὶ τοῖς ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπέτρεψαν, ἐκεῖνο δὴ τὸ εἰθισμένον τῷ δόγματι προσγράψαντες, τὸ μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτριβῆναι. ἐπειδή τε πολλῶν χρημάτων ἐς 3
τὸν πόλεμον ἐδέοντο, πάντες μὲν τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν τῆς ὑπαρχούσης σφίσιν οὐσίας ἐπέδωκαν, οἱ δὲ δὴ βουλευταὶ καὶ τέσσαρας ὀβολοὺς καθ' ἑκάστην κεραμῖδα τῶν ἐν τῇ πόλει οἰκιῶν, ὅσας ἢ αὐτοὶ ἐκέκτηντο ἢ ἄλλων οὔσας ᾤκουν. καὶ χωρὶς ἕτερα 4
οὐκ ὀλίγα οἱ πάνυ πλούσιοι συνετέλεσαν, τά τε ὅπλα καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν ἀναγκαῖα συχναὶ μὲν πόλεις συχνοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται προῖκα ἐξεποίησαν· τοσαύτη γὰρ ἀχρηματία τὸ δημόσιον τότε ἔσχεν ὥστε μηδὲ τὰς πανηγύρεις τὰς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γενέσθαι ὀφειλούσας ἐπιτελεσθῆναι, ἔξω βραχέων τινῶν ὁσίας ἕνεκα. ταῦτα δὲ ὅσοι μὲν τῷ τε Καίσαρι ἐχα- 32

ρίζοντο καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐμίσουν προθύμως ἔπραττ-
τον· οἱ δὲ δὴ πλείους, ἅτε καὶ ταῖς στρατείαις ἅμα
καὶ ταῖς ἐσφοραῖς βαρούμενοι, ἐδυσχέραινον, καὶ
μάλισθ᾽ ὅτι ἄδηλον μὲν ἦν ὁπότερος αὐτῶν κρατήσει,
2 πρόδηλον δὲ ὅτι τῷ νικήσαντι δουλεύσουσι. συχνοὶ
δ᾽ οὖν καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου βουλόμενοι, οἱ μὲν ἄν-
τικρυς πρὸς αὐτόν, ἄλλοι τε καὶ δήμαρχοι στρατηγοί
τέ τινες, ἀπῆλθον, οἱ δὲ καὶ κατὰ χώραν μείναντες,
ὧν καὶ ὁ Καλῆνος ἦν, ἔπραττον ὑπὲρ αὐτοῦ πάνθ᾽
ὅσα ἐδύναντο, τὰ μὲν ἐπικρυπτόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἐκ
3 τοῦ φανεροῦ διαδικαιοῦντες. οὔκουν οὐδὲ τὴν ἐσθῆ-
τα εὐθὺς ἠλλάξαντο, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν αὖθις τὴν
γερουσίαν πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἄλλους τε
καὶ τὸν Κικέρωνα πέμψαι, πρόφασιν μὲν ὡς καὶ πει-
σοντα αὐτὸν ὁμολογῆσαι, ἔργῳ δὲ ἵν᾽ ὑπεξαιρεθῇ
4 σφίσι. συννοήσας οὖν τοῦτ᾽ ἐκεῖνος ἐφοβήθη καὶ
οὐκ ἐτόλμησεν ἑαυτὸν ἐς τὰ τοῦ Ἀντωνίου ὅπλα
ἐκδοῦναι. κἀκ τούτου οὐδ᾽ ἄλλος τις τῶν πρεσβευ-
τῶν ἀπῆρεν.

33 ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ᾽ ἐπράττετο, τέρατα αὖθις οὐ
σμικρὰ καὶ τῇ πόλει καὶ αὐτῷ τῷ ὑπάτῳ τῷ Οὐιβίῳ
ἐγένετο. ἐν γὰρ τῇ ἐσχάτῃ ἐκκλησίᾳ, μεθ᾽ ἣν ἐς τὸν
πόλεμον ἐξώρμησεν, ἄνθρωπός τις τὴν νόσον που
τὴν ἱερὰν καλουμένην ἔχων δημηγοροῦντός τι αὐτοῦ
2 κατέπεσε· καὶ ἀνδριὰς αὐτοῦ χαλκοῦς ἐν τῷ τῆς
οἰκίας προθύρῳ ἑστὼς ἀνετράπη αὐτόματος τῇ ἡμέρᾳ
τῇ τε ὥρᾳ ᾗ ἐξεστράτευσε. τά τε ἱερὰ τὰ προπολέμια
οἱ μάντεις οὐκ ἠδυνήθησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ
αἵματος διαγνῶναι· καί τις ἐν τούτῳ φοίνικα αὐτῷ
προσφέρων ἔν τε τῷ αἵματι τῷ προκεχυμένῳ ὤλισθε
3 καὶ πεσὼν τὸν φοίνικα ἐμίανεν. ἐκείνῳ μὲν δὴ ταῦτα
ἐγένετο. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἰδιωτεύοντί οἱ συνενήνεκτο,

ἐς μόνον ἂν αὐτὸν ἔτεινεν, ἐπεὶ δ' ὑπάτευε, καὶ ἐς
πάντας ὁμοίως ἤνεγκεν, ὥσπερ τό τε τῆς Μητρὸς τῶν
θεῶν ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ παλατίῳ ὄν, πρὸς γάρ τοι τὰς τοῦ
ἡλίου ἀνατολὰς πρότερον βλέπον πρὸς δυσμὰς ἀπὸ ταὐ-
τομάτου μετεστράφη, καὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ πρὸς τῇ 4
Μουτίνῃ, παρ' ᾗ καὶ τὰ μάλιστα ἐμαχέσαντο, τιμώ-
μενον, αἷμά τε γὰρ πολὺ καὶ μετὰ τοῦτο καὶ γάλα
ἀνῆκε, καὶ προσέτι καὶ τὸ τοὺς ὑπάτους τὴν ἔξοδον
πρὸ τῶν Λατίνων ἀνοχῶν ποιήσασθαι· οὐ γάρ ἐστιν
ὁπότε τούτου γενομένου καλῶς ἀπήλλαξαν. ἀμέλει 5
καὶ τότε οἱ ὕπατοι ἀμφότεροι καὶ ἐκ τοῦ ὁμίλου πάμ-
πολυ πλῆθος, τὸ μὲν ἐν τῷ παρόντι τὸ δὲ καὶ μετὰ
ταῦτα, τῶν τε ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν πολλοί,
καὶ οἱ μάλιστα ἀνὰ πρώτους ὄντες, ἀπώλοντο. τοῦτο 6
μὲν γὰρ αἱ μάχαι, τοῦτο δὲ καὶ αἱ οἴκοι σφαγαὶ τὸν
Σύλλειον τρόπον αὖθις γενόμεναι πᾶν ὅ,τιπερ ἦν
ἄνθος αὐτῶν, ἔξω τῶν δρώντων σφᾶς, ἔφθειραν.

αἴτιοι δὲ τῶν κακῶν τούτων αὐτοὶ ἑαυτοῖς οἱ 34
βουλευταὶ ἐγένοντο. δέον γὰρ αὐτοὺς ἕνα τινὰ τὸν
τὰ ἀμείνω φρονοῦντα προστήσασθαι καὶ ἐκείνῳ διὰ
παντὸς συναίρεσθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, ὑπο-
λαβόντες δὲ δή τινας καὶ ἐπὶ τοὺς ἑτέρους ἐπαυξή-
σαντες ἔπειτα καὶ ἐκείνους ἀντικαθελεῖν ἐπεχείρη-
σαν, κἀκ τούτου φίλον μὲν οὐδένα ἐχθροὺς δὲ πάντας
ἔσχον. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον πρός τε τοὺς λυπή- 2
σαντάς τινες καὶ πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντας διατίθεν-
ται, ἀλλὰ τῆς μὲν ὀργῆς καὶ ἄκοντες μνημονεύουσι,
τῆς δὲ δὴ χάριτος καὶ ἑκόντες ἐπιλανθάνονται, τὸ μέν
τι ἀπαξιοῦντες εὖ πεπονθέναι δοκεῖν ὑπό τινων, ὡς
καὶ ἀσθενέστεροί σφων δόξοντες εἶναι, τὸ δὲ ἀγανακ-
τοῦντες εἴπερ ἀνατὶ κεκακῶσθαι νομισθήσονται πρός
τινος, ὡς καὶ ἀνανδρίαν ὀφλήσοντες. καὶ ἐκεῖνοι 3

οὖν ἕνα μὲν μηδένα προσδεξάμενοι, ἄλλῳ δὲ καὶ ἄλλῳ
ἐν μέρει προσθέμενοι, καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ δὲ καὶ
κατ' αὐτῶν καὶ ψηφισάμενοι καὶ πράξαντες, πολλὰ μὲν
4 δι' αὐτοὺς πολλὰ δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔπαθον. ἡ μὲν γὰρ
ὑπόθεσις τοῦ πολέμου μία πᾶσί σφισιν ἦν, τόν τε δῆμον
καταλυθῆναι καὶ δυναστείαν τινὰ γενέσθαι· μαχόμε-
νοι δὲ οἱ μὲν ὅτῳ δουλεύσουσιν, οἱ δὲ ὅστις αὐτῶν δεσ-
πόσει, τὰ μὲν πράγματα ἀμφότεροι ὁμοίως ἔφθειρον,
πρὸς δὲ δὴ τὴν τύχην διάφορον ἑκάτεροι δόξαν ἐκτή-
5 σαντο. οἱ μὲν γὰρ εὖ πράξαντες καὶ εὔβουλοι καὶ
φιλοπόλιδες ἐνομίσθησαν, οἱ δὲ δὴ πταίσαντες καὶ
πολέμιοι τῆς πατρίδος καὶ ἀλιτήριοι ὠνομάσθησαν.
ἐς τοῦτο μὲν δὴ τότε τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα
προήχθη, λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν γενομένων·
35 καὶ γὰρ καὶ παίδευσις ἐν τούτῳ τὰ μάλιστα εἶναί
μοι δοκεῖ, ὅταν τις τὰ ἔργα τοῖς λογισμοῖς ὑπολέγων
τήν τε ἐκείνων φύσιν ἐκ τούτων ἐλέγχῃ καὶ τούτους
ἐκ τῆς ἐκείνων ὁμολογίας τεκμηριοῖ.
2 ἐπολιόρκει μὲν ὁ Ἀντώνιος τὸν Δέκιμον ἐν τῇ
Μουτίνῃ ὄντα, ὡς μὲν τἀκριβὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐ παρῆ-
κεν αὐτῷ τὴν Γαλατίαν, ὡς δ' αὐτὸς ἐπλάττετο, ὅτι
τῶν τοῦ Καίσαρος σφαγέων ἐγεγόνει. ἐπειδὴ γὰρ
οὔτε κόσμον οἱ ἡ ἀληθὴς τοῦ πολέμου αἰτία ἔφερε,
καὶ ἅμα καὶ τὰ τοῦ δήμου πρὸς τὸν Καίσαρα ἐπὶ τῇ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τιμωρίᾳ ἀποβλέποντα ἑώρα, τοῦτο
3 τὸ πρόσχημα τοῦ πολέμου προεβάλετο. ὅτι γὰρ ἐσκή-
πτετο αὐτὸ ἵνα τὴν Γαλατίαν κατάσχῃ, καὶ αὐτὸς
ἐδήλωσε τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον
ὑπάτους ἀποδειχθῆναι αἰτήσας· πρὸς γάρ τοι τὰ ἑαυ-
τοῦ συμφέροντα ἑκάτερον ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου προσ-
4 εποιεῖτο. Καῖσαρ δὲ ἐστράτευτο μὲν ἐπ' αὐτὸν πρὶν
καὶ ψηφισθῆναί οἱ τὸν πόλεμον, οὐ μὴν καὶ ἐπεποιήκει

λόγου ἄξιον οὐδέν. μαθὼν δὲ δὴ καὶ τὰ δεδογμένα
τὰς μὲν τιμὰς ἀπεδέχετο καὶ ἔχαιρεν, ἄλλως τε καὶ
ὅτι θύοντι αὐτῷ, ὅτε τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐξουσίαν
τοῦ στρατηγοῦ ἔλαβε, διττὰ τὰ ἥπατα ἐν πᾶσι τοῖς
ἱερείοις δώδεκα οὖσιν εὑρέθη· τῷ δὲ δὴ καὶ πρὸς 5
τὸν Ἀντώνιον καὶ πρέσβεις καὶ λόγους πεμφθῆναι,
ἀλλὰ μὴ οὐκ ἀκήρυκτον εὐθὺς αὐτῷ τὸν πόλεμον
ἐπαγγελθῆναι, ἤσχαλλε, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι καὶ τοὺς 6
ὑπάτους ἐκείνῳ τε ἰδίᾳ τι περὶ τῆς ὁμονοίας ἐπεσταλ-
κότας, καὶ γράμματα παρ᾽ αὐτοῦ πρός τινας τῶν
βουλευτῶν πεμφθέντα καὶ ἁλόντα τούτοις τε ἀπο-
δόντας καὶ ἑαυτὸν ἀποκρυψαμένους, τόν τε πόλεμον
μήτε σπουδῇ μήτε παραχρῆμα τῇ τοῦ χειμῶνος προ-
φάσει ποιουμένους ᾔσθετο. οὐ μέντοι ἔχων ὅπως 7
ἐκφήνειεν αὐτά, οὔτε γὰρ ἀλλοτριῶσαί σφας ἤθελεν
οὔτ᾽ αὖ πεῖσαί τι ἢ καὶ βιάσασθαι ἐδύνατο, ἡσυχίαν
καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Κορνηλίου ἀγορᾷ χειμάζων ἦγε,
μέχρις οὗ περὶ τῷ Δεκίμῳ ἐφοβήθη. ἐκεῖνος γὰρ 36
πρότερον μὲν ἰσχυρῶς τὸν Ἀντώνιον ἠμύνετο, καί
ποτε ὑποτοπήσας τινὰς ἐς τὴν πόλιν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ
διαφθορᾷ τῶν στρατιωτῶν ἐσπεπέμφθαι συνεκάλεσε
μὲν πάντας τοὺς παρόντας, καὶ βραχέα ἄττα ὑπειπὼν
ἐκήρυξε, δείξας τι χωρίον, τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις
ἐπὶ τάδε τοὺς δὲ ἰδιώτας ἐπὶ θάτερα αὐτοῦ ἀπελ-
θεῖν, καὶ οὕτως ἀπορήσαντας τοὺς τοῦ Ἀντωνίου
ὅπῃ τράπωνται καὶ μονωθέντας κατεφώρασε καὶ
συνέλαβεν· ἔπειτα παντελῶς ἀπετειχίσθη. δείσας 2
οὖν ὁ Καῖσαρ μὴ βίᾳ ἁλῷ ἢ καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτη-
δείων ὁμολογήσῃ, ἠνάγκασε τὸν Ἵρτιον συνεπιστρα-
τεῦσαι· ὁ γὰρ Οὐίβιος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔτι τούς τε κατα-
λόγους ἐποιεῖτο καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἀντωνίων
κατέλυεν. ὁρμήσαντες οὖν Βονωνίαν μὲν ἐκλειφθεῖ- 3

σαν ὑπὸ τῶν φρουρῶν ἀμαχὶ παρέλαβον, καὶ τοὺς ἱππέας τοὺς μετὰ τοῦτο ἀπαντήσαντάς σφισιν ἐτρέψαντο, ὑπὸ δὲ τοῦ πρὸς τῇ Μουτίνῃ ποταμοῦ τῆς τε ἐπ' αὐτῷ φυλακῆς οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο περαιτέρω
4 προχωρῆσαι. βουλόμενοι οὖν καὶ ὣς τήν γε παρουσίαν σφῶν τῷ Δεκίμῳ, μὴ καὶ φθάσῃ τι συμβάς, δηλῶσαι, τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ἐφρυκτώρουν, ἐπεὶ δὲ οὐ συνίει, ἐς ἐλασμὸν μολύβδου λεπτὸν ἐγγράψαντές τινα ἐπείλιξαν αὐτὸν ὥσπερ τι χαρτίον, καὶ κολυμβητῇ νυκτὸς ὑφύδρῳ
5 διενεγκεῖν ἔδωκαν. καὶ οὕτως ὁ Δέκιμος τήν τε παρουσίαν ἅμα αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἐπικουρίας μαθὼν ἀντεπέστειλέ σφισι τὸν αὐτὸν τρόπον, κἀκ τούτου συνεχῶς ἤδη πάντα ἀλλήλοις διεδήλουν.

37 ὁ οὖν Ἀντώνιος ἰδὼν ὅτι ὁ Δέκιμος οὐκ ἐνδωσείει, ἐκείνῳ μὲν Λούκιον τὸν ἀδελφὸν παρακατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐπί τε τὸν Καίσαρα καὶ ἐπὶ τὸν Ἵρτιον ἐχώρησε. καὶ αὐτῶν ἀντιστρατοπεδευομένων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἱππομαχίαι τινὲς βραχεῖαι καὶ
2 ἰσοπαλεῖς ἐγίγνοντο, μέχρις οὗ οἱ Κελτικοὶ ἱππεῖς, οὓς μετὰ τῶν ἐλεφάντων ὁ Καῖσαρ προσεπεποίητο, πρός τε τὸν Ἀντώνιον αὖθις ἀπέκλιναν, κἀκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελθόντες προεξώρμησαν μὲν ὡς καὶ καθ' ἑαυτοὺς τοῖς ἀντιπροσελάσουσι προσμίξοντες, ὑπέστρεψαν δὲ δι' ὀλίγου, καὶ παρὰ δόξαν μὴ προσδεχομένοις τοῖς ἐφεπομένοις
3 σφίσι προσπεσόντες συχνοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ μετὰ ταῦτα προνομεύοντές τινες ἀπ' ἀμφοτέρων ἐς χεῖρας ἦλθον, κἀκ τούτου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιβοηθησάντων ἑκατέροις μάχη τέ σφων ὀξεῖα ἐγένετο καὶ ἐκράτησεν ὁ Ἀντώνιος. τούτοις τε οὖν ἐπαιρόμενος, καὶ τὸν Οὐίβιον πλησιάζοντα αἰσθόμενος, προσέβαλε

πρὸς τὸ ἔρυμα τῶν ἀντικαθεστηκότων, εἴ πως προεξελὼν αὐτὸ ῥᾷον τοῦ λοιποῦ πολεμήσειε. καὶ ἐπειδὴ 4
τά τε ἄλλα πρός τε τὰς συμφορὰς καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τὴν παρὰ τοῦ Οὐιβίου διὰ φυλακῆς ἐποιοῦντο καὶ οὐκ ἀντεπεξῆγον, κατέλιπε καὶ ἐκεῖ μέρος τι τοῦ στρατοῦ, προσμιγνύναι τέ σφισι κελεύσας, ὅπως καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα παρεῖναι δοκοίη, καὶ ἐπιφυλάττειν ἅμα μή τινες κατὰ νώτου οἱ προσπέσωσι. διατάξας 5
τε ταῦτα ἀπῆρε νυκτὸς λαθὼν ἐπὶ τὸν Οὐίβιον ἀπὸ Βονωνίας προσιόντα, καὶ αὐτόν τε ἐνεδρεύσας κατέτρωσε καὶ τοὺς πλείους τῶν στρατιωτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐς τὰ ταφρεύματα κατέκλεισε. κἂν ἐξεῖλεν αὐτούς, εἰ καὶ ἐφ᾽ ὁποσονοῦν προσηδρεύκει σφίσι. νῦν δ᾽ ἐπειδὴ τῇ πρώτῃ προσβολῇ οὐδὲν 6
ἐπέρανεν, ἐφοβήθη μὴ καὶ χρονίσῃ καί τι ἐν τούτῳ πρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ πρὸς τῶν ἄλλων πλεονεκτηθῇ, καὶ ἐπ᾽ ἐκείνους αὖθις ἐτράπετο. καὶ αὐτῷ ὁ 7
Ἵρτιος ἔκ τε τῆς πορείας ἑκατέρας καὶ ἐκ τῆς μάχης πεπονηκότι, καὶ προσέτι καὶ ἐν ἀνελπίστῳ ὄντι μή ποτ᾽ ἂν πολέμιόν τινα νενικηκότι οἱ προσμῖξαι, ἀπαντήσας πολὺ ἐκράτησεν· ὡς γὰρ ἔγνωσαν τὸ γιγνόμενον, Καῖσαρ μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ στρατοπέδου φυλακῇ κατέμεινεν, ἐκεῖνος δὲ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὥρμησεν.
ἡττηθέντος δὲ αὐτοῦ αὐτοκράτορες οὐ μόνον ὁ Ἵρτιος 38
ἀλλὰ καὶ ὁ Οὐίβιος, καίπερ κακῶς ἀπαλλάξας, ὅ τε Καῖσαρ, καίτοι μηδὲ μαχεσάμενος, καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ὠνομάσθησαν. τοῖς τε 2
συναγωνισαμένοις σφίσι καὶ τελευτήσασι ταφή τε δημοσία καὶ τὸ τοῖς παισὶ τοῖς τε πατράσιν αὐτῶν πάντα τὰ γέρα, ὅσα ἂν αὐτοὶ ἐκεῖνοι ζήσαντες ἔλαβον, ἀποδοθῆναι ἐψηφίσθη.

ὡς οὖν ταῦτ᾽ ἐγένετο, καὶ Πόντιος Ἀκύλας, ἐκ 3

τε τῶν σφαγέων ὢν καὶ τῷ Δεκίμῳ ὑποστρατηγῶν,
Τίτον Μουνάτιον Πλάγκον ἀντιπολεμοῦντα αὐτῷ μά-
χαις ἐνίκησεν, ὅ τε Δέκιμος βουλευτοῦ τινος αὐτομολή-
σαντος πρὸς τὸν Ἀντώνιον οὐχ ὅσον οὐκ ὀργὴν αὐτῷ
4 ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη τά τε ἄλλα ὅσα ἐν τῇ Μουτίνῃ
ὑπελέλειπτο πάντα ἀπέπεμψε, κἀκ τούτου οἵ τε στρα-
τιῶται οἱ Ἀντωνίου ἠλλοιοῦντο καὶ τῶν δήμων τινὲς
τῶν ὁμοφρονούντων οἱ πρότερον ἐστασίαζον, ὁ μὲν
5 Καῖσαρ ὅ τε Ἵρτιος ἐπῄροντό τε ἐπὶ τούτοις, καὶ πρὸς
τὸ ἔρυμα τὸ τοῦ Ἀντωνίου προσιόντες προεκαλοῦντο
αὐτὸν ἐς χεῖρας, ἐκεῖνος δὲ τέως μὲν κατεπέπληκτο
καὶ ἡσύχαζεν, ἔπειτα ἐπειδὴ δύναμίς τις αὐτῷ παρὰ
6 τοῦ Λεπίδου πεμφθεῖσα ἦλθεν, ἀνεθάρσησεν. αὐτὸς
μὲν γὰρ ὁ Λέπιδος οὐκ ἀπεσάφησεν ὁποτέροις τὸ
στράτευμα πέμψειε· τόν τε γὰρ Ἀντώνιον συγγενῆ
ὄντα ἠγάπα, καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπ' αὐτὸν ἐκέκλητο,
καὶ διά τε ταῦτα, καὶ ἅμα καὶ ἀναχώρησιν ἑαυτῷ
πρὸς ἀμφοτέρους σφᾶς προπαρασκευάζων, οὐδὲν σα-
7 φὲς Μάρκῳ Σιλανῷ τῷ στρατιάρχῳ ἐνετείλατο· ἐκεῖ-
νος δὲ ἀκριβῶς που τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰδὼς πρὸς τὸν
Ἀντώνιον αὐτοκέλευστος ἀφίκετο. τούτου οὖν ἐπι-
κουρήσαντος αὐτῷ θαρσήσας ἐπεκδρομὴν αἰφνιδίαν
ἐποιήσατο, καὶ φόνου παρ' ἀμφοτέρων πολλοῦ γενο-
μένου τραπεὶς ἔφυγε.

39 μέχρι μὲν οὖν τούτων ὁ Καῖσαρ καὶ πρὸς τοῦ
δήμου καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ηὔξετο, κἀκ τούτου τά
τε ἄλλα τιμηθήσεσθαι καὶ ὕπατος εὐθὺς ἀποδειχθή-
σεσθαι προσεδόκα· συνέβη γὰρ τόν τε Ἵρτιον ἐν τῇ
τοῦ Ἀντωνιείου στρατοπέδου καταλήψει καὶ τὸν Οὐί-
βιον ἐκ τῶν τραυμάτων μὴ πολλῷ ὕστερον φθαρῆναι,
ὅθεν αἰτίαν τοῦ θανάτου αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς
2 διαδοχὴν ἔσχεν. ἡ δὲ γερουσία πρότερον μέν, ἕως

ἔτι ἄδηλον ἦν ὁπότερός σφων κρατήσει, πάνθ' ὅσα
ἐν τῷ πρὶν δυναστείας τισὶν ἔξω τῶν πατρίων δο-
θέντα παρεσκευάκει προκατέλυσαν, ἐπ' ἀμφοτέροις
μέν που ταῦτα ψηφισάμενοι ὡς καὶ προκαταληψό-
μενοι δι' αὐτῶν τὸν νικήσοντα, τὴν δὲ αἰτίαν ἐς
τὸν ἕτερον τὸν ἡττηθησόμενον μέλλοντες ἀναφέρειν.
τοῦτο μὲν γὰρ ἀπεῖπον μηδένα ἐπὶ πλείω χρόνον 3
ἐνιαυτοῦ ἄρχειν, τοῦτο δὲ ἀπηγόρευσαν μήτε τινὰ
σίτου ἐπιμελητὴν μήτε τροφῶν ἐπιστάτην ἕνα αἱρεῖ-
σθαι. ἐπειδὴ δὲ τὰ πραχθέντα ἔμαθον, τῇ μὲν τοῦ
Ἀντωνίου ἥττῃ ἔχαιρον, καὶ τάς τε στολὰς μετενέ-
δυσαν καὶ ἱερομηνίας ἐπὶ ἑξήκοντα ἡμέρας ἤγαγον,
τούς τε συνεξετασθέντας αὐτῷ πάντας ἔν τε πολε-
μίων μοίρᾳ ἐνόμισαν καὶ τὰς οὐσίας, ὥσπερ που καὶ
τὴν αὐτοῦ ἐκείνου, ἀφείλοντο· τὸν δὲ δὴ Καίσαρα 40
οὐχ ὅτι μεγάλου τινὸς ἔτ' ἠξίωσαν, ἀλλὰ καὶ κατα-
λύειν ἐπεχείρησαν, πάνθ' ὅσα ἐκεῖνος ἤλπιζε λήψε-
σθαι τῷ Δεκίμῳ δόντες. οὐ γὰρ ὅτι βουθυσίας, ἀλλὰ
καὶ ἐπινίκια αὐτῷ ἐψηφίσαντο, τά τε λοιπὰ τοῦ
πολέμου καὶ τὰ στρατόπεδα, ἄλλα τε καὶ τὰ τοῦ
Οὐιβίου, προσέταξαν· τοῖς τε στρατιώταις τοῖς συμ- 2
πολιορκηθεῖσίν οἱ καὶ ἐπαίνους καὶ τἆλλα ὅσα τοῖς
τοῦ Καίσαρος πρότερον προεπήγγελτο, καίπερ μηδὲν
ἐς τὴν νίκην συμβαλομένοις ἀλλ' ἀπὸ τῶν τειχῶν
αὐτὴν ἰδοῦσι, δοθῆναι ἔγνωσαν. καὶ τὸν Ἀκύλαν
ἀποθανόντα ἐν τῇ μάχῃ εἰκόνι ἐτίμησαν· τά τε χρή-
ματα ἃ ἐς τὴν παρασκευὴν τῶν τοῦ Δεκίμου στρα-
τιωτῶν οἴκοθεν ἀναλώκει, τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ
ἀπέδωκαν. τό τε σύμπαν ὡς εἰπεῖν, ὅσα τῷ Καίσαρι 3
ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἐγεγόνει, ταῦτα ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον
ἄλλοις ἐψηφίσθη. καὶ ὅπως γε ἂν μηδ' ἂν τὰ μά-
λιστα βουληθῇ τι κακὸν δρᾶσαι καὶ δυνηθῇ, πάντας

αὐτῷ τοὺς ἐχθροὺς ἐπήσκησαν· τῷ τε γὰρ Πομπηΐῳ τῷ Σέξτῳ τὸ ναυτικὸν καὶ τῷ Βρούτῳ τῷ Μάρκῳ τὴν Μακεδονίαν τῷ τε Κασσίῳ τήν τε Συρίαν καὶ τὸν πόλεμον
4 τὸν πρὸς τὸν Δολοβέλλαν ἐνεχείρισαν. πάντως δ' ἂν καὶ τὰς δυνάμεις ἃς εἶχε προσπαρείχοντο, εἰ μήπερ ἐφοβήθησαν φανερῶς αὐτὸ ψηφίσασθαι διὰ τὸ εὔνους οἱ τοὺς στρατιώτας ἐπίστασθαι ὄντας. στασιάσαι δ' οὖν σφας καὶ ὣς καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ
5 πρὸς ἐκεῖνον ἐπεχείρησαν. οὔτε γὰρ ἐπαινέσαι τε καὶ τιμῆσαι πάντας αὐτοὺς ἠθέλησαν, μὴ καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν ἐπὶ μεῖζον ἄρωσιν, οὔτ' ἀτιμάσαι καὶ παριδεῖν πάντας, μὴ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἀλλοτριώσωσι καὶ κατὰ τοῦτο καὶ συμφρονεῖν ἀναγκάσωσι.
6 διὰ μέσου οὖν ἐποίησαν, καὶ τοὺς μὲν ἐπαινέσαντες αὐτῶν τοὺς δ' οὔ, καὶ τοῖς μὲν στέφανον ἐλάας ἐν ταῖς πανηγύρεσι φορεῖν δόντες τοῖς δ' οὔ, καὶ προσέτι καὶ χρήματα τοῖς μὲν δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς τοῖς δὲ οὐδὲ χαλκοῦν ψηφισάμενοι, συγκρούσειν τε αὐτοὺς ἀλλήλοις κἀκ τούτου καὶ ἀσθενώσειν
41 ἤλπισαν. καὶ τούς γε δὴ ἀγγελοῦντάς σφισι ταῦτα οὐ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους ἔπεμψαν. περιοργὴς οὖν καὶ ἐπὶ τούτοις γενόμενος ἐπέτρεψε μὲν τῷ λόγῳ τοῖς πρεσβευταῖς ἄνευ ἑαυτοῦ τῷ στρατεύματι συμμῖξαι, προπαραγγείλας μήτ' ἀπόκρισίν τινα αὐτοῖς δοθῆναι καὶ ἑαυτὸν παραχρῆμα μεταπεμφθῆναι· ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ συνακούσας σφίσι τὰ ἐπεσταλμένα, πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς
2 ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ᾠκειώσατο. οἵ τε γὰρ προτετιμημένοι οὐ τοσοῦτον τῇ πλεονεξίᾳ ἔχαιρον ὅσον ὑπώπτευον τὸ γιγνόμενον, τοῦ Καίσαρός σφας ὅτι μάλιστα ἐνάγοντος· καὶ οἱ ἠτιμασμένοι ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ὠργίζοντο, προσδιαβάλλοντες δὲ τὴν διάνοιαν τῶν

ἐψηφισμένων τήν τε ἀτιμίαν σφῶν ἐπὶ πάντας ἦγον καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἐκοινοῦντο. μαθόντες οὖν 3 ταῦθ' οἱ ἐν τῇ πόλει, καὶ φοβηθέντες, ὕπατον μὲν οὐδ' ὥς αὐτὸν ἀπέδειξαν, οὗπερ που τὰ μάλιστα ἐγλίχετο, ταῖς δὲ δὴ τιμαῖς ταῖς ὑπατικαῖς ἐκόσμησαν, ὥστε καὶ γνώμην ἐν τοῖς ὑπατευκόσιν ἤδη τίθεσθαι. ἐπειδή τε ἐν οὐδενὶ λόγῳ τοῦτ' ἔσχε, στρατηγόν τε αὐτὸν ἐν τοῖς πρῶτον καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὕπατον αἱρεθῆναι ἐψηφίσαντο. καὶ οἱ μὲν οὕτω 4 τὸν Καίσαρα, ὥσπερ ὡς ἀληθῶς μειράκιόν τέ τι καὶ παῖδα, ἅπερ που διεθρύλουν, ὄντα, σοφῶς μετακεχειρίσθαι ἔδοξαν· ἐκεῖνος δὲ ἐπί τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, ὅτι παῖς ἤκουε, δεινῶς ἀγανακτῶν οὐκέτ' ἐς ἀναβολὰς ἐποιήσατο, ἀλλ' ἐπί τε τὰ ὅπλα καὶ ἐπὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐτράπετο. καὶ πρός τε τὸν 5 Ἀντώνιον κρύφα διεκηρυκεύσατο, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης, οὓς αὐτός τ' ἐνενικήκει καὶ ἡ βουλὴ πολεμίους ἐψήφιστο, συνήθροιζε, καὶ κατηγορίας παρ' αὐτοῖς καὶ κατὰ τῆς γερουσίας καὶ κατὰ τοῦ δήμου πολλὰς ἐποιεῖτο.

ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῷ ἄστει τέως μὲν ἐν 42 ὀλιγωρίᾳ αὐτὸν ἦγον, ἐπεὶ δὲ τόν τε Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον συμπεφρονηκότας ᾔσθοντο, θεραπεύειν τε αὖθις ἤρξαντο, ἀγνοοῦντες τοὺς λόγους οὓς πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπεποίητο, καὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς ἐκείνους προσέταξαν. ὁ οὖν Καῖσαρ καὶ τοῦτον μέν, 2 εἴ πως ὕπατος δι' αὐτὸν ἀποδειχθείη, ὑπεδέξατο· ἐκεῖνο γάρ τι ἔπρασσε διά τε ἄλλων καὶ διὰ τοῦ Κικέρωνος ὅπως χειροτονηθείη, οὕτως ὥστε καὶ συνύπατον αὐτὸν ὑποσχέσθαι οἱ ποιήσειν. ἐπεὶ δὲ οὐδ' 3 οὕτως ᾑρέθη, ἡτοιμάζετο μὲν ὡς καὶ πολεμήσων καίπερ ἐδέδοκτο, παρασκευάσας δὲ ἐν τούτῳ τοὺς

στρατιώτας αὐτοῦ, ἐφ' ἑαυτῶν δῆθεν, ὀμόσαι αἰφνι-
δίως πρὸς μηδὲν τῶν στρατοπέδων τῶν τοῦ Καίσαρος
γενομένων πολεμήσειν, ὅπερ που πρὸς τὸν Λέπιδον
4 καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔφερον· τὸ γὰρ πλεῖστον
τῶν συστρατευομένων σφίσιν ἐξ ἐκείνων ἦν· ἀνέσχε,
καὶ πρέσβεις ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὴν βουλὴν ἐξ αὐτῶν
43 τῶν στρατιωτῶν τετρακοσίους ἔπεμψε. τοῦτο μὲν
δὴ πρόσχημα τῆς πρεσβείας αὐτοῖς ἦν, τὸ δ' ὅλον
τά τε χρήματα τὰ ἐψηφισμένα σφίσιν ἀπήτουν καὶ
2 ὕπατον τὸν Καίσαρα ἀποδειχθῆναι ἐκέλευον. ἀνα-
βαλλομένων οὖν αὐτῶν τὴν ἀπόκρισιν ὡς καὶ σκέ-
ψεως δεομένην, ἄδειάν τινι τῶν τὰ τοῦ Ἀντωνίου
πραξάντων ἐκ τῆς τοῦ Καίσαρος, ὥσπερ εἰκὸς ἦν,
ἐντολῆς ᾔτησαν, οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐτῆς τυχεῖν,
ἀλλ' ἵνα ἀποπειραθῶσί τε αὐτῶν εἰ ταύτην γε δώ-
σουσί σφισι, καὶ ἀφορμὴν ὀργῆς λάβωσι τὸ καὶ δι'
3 ἐκείνην δοκεῖν χαλεπαίνειν. ἀποτυχόντες γοῦν αὐ-
τῆς, ἀντεῖπε μὲν γὰρ οὐδείς, πολλῶν δὲ τὸ αὐτὸ
τοῦτο ὑπὲρ ἑτέρων ἅμα ἀξιωσάντων, καὶ τὸ κατ'
ἐκείνους ὡς πολὺ ἐγίγνετο, εὐπρεπῶς πως διε-
4 κρούσθη, οἵ τε ἄλλοι φανερῶς ὠργίζοντο, καὶ εἷς τις
αὐτῶν ἐξῆλθέ τε ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τὸ ξίφος
λαβών, ἄοπλοι γὰρ ἐσεληλύθεσαν, ἥψατό τε αὐτοῦ
καὶ εἶπεν ὅτι, ἂν ὑμεῖς τὴν ὑπατείαν μὴ δῶτε τῷ
Καίσαρι, τοῦτο δώσει. καὶ αὐτῷ ὁ Κικέρων ὑπολα-
βὼν "ἂν οὕτως" ἔφη "παρακαλῆτε, λήψεται αὐτήν."
5 ἐκείνῳ μὲν καὶ τοῦτο τὸν ὄλεθρον παρεσκεύασεν·
ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ στρατιώτου πραχθὲν
οὐκ ἐμέμψατο, ὅτι δὲ τά τε ὅπλα ἐς τὸ συνέδριον
ἐσιόντες ἀποθέσθαι ἠναγκάσθησαν, καί τις αὐτῶν
ἐπύθετο πότερον παρὰ τῶν στρατοπέδων ἢ παρὰ τοῦ
6 Καίσαρος ἐπέμφθησαν, ἔγκλημα ἐποιεῖτο, καὶ τόν τε

Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον, καὶ γὰρ ἐκεῖνον κατὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον προσετέθειτο, σπουδῇ μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ἐκβιασθεὶς δῆθεν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ πάντων αὐτῶν ὥρμησε. καὶ τῶν τε ἱππέων τινὰ 44
καὶ ἄλλους ὑποτοπήσαντες ἐπὶ κατασκοπῇ σφῶν παρεῖναι ἔσφαξαν, καὶ τὰ χωρία τῶν ἀντιγνωμονούντων σφίσιν ἐλυμαίνοντο, ἐπί τε τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκακούργουν. πυθόμενοι οὖν οἱ 2
βουλευταὶ τὴν ἔφοδον αὐτῶν, τά τε χρήματα αὐτοῖς πρὶν πλησιάσαι σφᾶς ἔπεμψαν, εἴ πως λαβόντες αὐτὰ ἀναχωρήσειαν, καὶ ἐπειδὴ καὶ ὣς ἠπείγοντο, ὕπατον τὸν Καίσαρα ἀπέδειξαν. οὐδὲν μέντοι οὐδὲ ἐκ τούτου 3
ἀπώναντο· ὧν γὰρ οὐχ ἑκόντες ἀλλ' ἀναγκασθέντες ἔπραξαν, οὐδεμίαν σφίσι χάριν οἱ στρατιῶται ἔσχον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον, ἅτε καὶ ἐκπεφοβηκότες αὐτούς, ἐθρασύνοντο. μαθοῦσα οὖν ταῦθ' ἡ γερουσία μετε- 4
βάλετο, καὶ ἐκείνοις τε ἀπηγόρευσε μὴ πελάσαι τῇ πόλει, ἀλλ' ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους σταδίους ἀπ' αὐτῆς ἀποσχεῖν, καὶ αὐτοὶ τήν τε ἐσθῆτα αὖθις ἠλλάξαντο καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐνεχείρισαν, ὥσπερ εἴθιστο. καὶ τά τε 5
ἄλλα ἐν φρουρᾷ ἐποιήσαντο, καὶ τὸ Ἰανίκουλον μετά τε τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν καὶ μεθ' ἑτέρων ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἐπελθόντων προκατέλαβον.

ἕως μὲν δὴ ἐν ὁδῷ ἔθ' ὁ Καῖσαρ ἦν, ταῦτά τε 45
οὕτως ἐγίγνετο, καὶ ὁμοθυμαδὸν αὐτῶν πάντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ὄντες ἀντελαμβάνοντο, ὥσπερ που φιλοῦσιν οἱ πολλοί, πρὶν ἔς τε τὴν ὄψιν καὶ ἐς τὴν πεῖραν τῶν δεινῶν ἀφικέσθαι, θρασύνεσθαι. ἐπεὶ 2
δὲ ἐν τῷ προαστείῳ ἐγένετο, ἐφοβήθησαν, καὶ πρῶτον μὲν τῶν βουλευτῶν τινες, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ

δήμου συχνοὶ πρὸς αὐτὸν μετέστησαν. κἀκ τούτου
καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔκ τε τοῦ Ἰανικούλου κατέβησαν
καὶ τούς τε στρατιώτας καὶ ἑαυτοὺς αὐτῷ παρέδω-
3 καν. τήν τε οὖν πόλιν οὕτως ὁ Καῖσαρ ἀμαχὶ κατέ-
σχε, καὶ ὕπατος καὶ πρὸς τοῦ δήμου ἀπεδείχθη, δύο
τινῶν ἀντὶ ὑπάτων πρὸς τὰς ἀρχαιρεσίας αἱρεθέν-
των, ἐπειδὴ ἀδύνατον ἦν μεσοβασιλέα δι' ὀλίγου
οὕτως ἐπ' αὐτὰς κατὰ τὰ πάτρια γενέσθαι, πολλῶν
ἀνδρῶν τῶν τὰς εὐπατρίδας ἀρχὰς ἐχόντων ἀποδη-
4 μούντων. τοῦτο γὰρ τῶν δύο ἀνδρῶν διὰ τοῦ στρα-
τηγοῦ τοῦ ἀστυνόμου ψηφισθῆναι μᾶλλον ἢ τὸ τοὺς
ὑπάτους δι' αὐτοῦ χειροτονηθῆναι ὑπέμειναν, ὅτι
μηδὲν πλέον τῶν ἀρχαιρεσιῶν ποιήσειν ἔμελλον, καὶ
κατὰ τοῦτο μηδ' ἀρχήν τινα ἰσχυροτέραν αὐτῶν
5 ἐσχηκέναι δόξειν. καὶ ἐγίγνετο μέν που ταῦθ' ὑπὸ
τῶν ὅπλων· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, ἵνα δὴ μὴ βεβιάσθαι
τι αὐτοὺς δόξῃ, οὐκ ἀπήντησεν ἐς τὴν ἐκκλησίαν,
ὥσπερ τινῶν τὴν παρουσίαν ἀλλ' οὐ τὴν δύναμιν
αὐτοῦ φοβουμένων.

46 οὕτω μὲν οὖν ὕπατος ᾑρέθη, καὶ αὐτῷ καὶ συν-
άρχων, εἴγε τοῦτο δεῖ, ἀλλὰ μὴ ὕπαρχον αὐτὸν
2 εἰπεῖν, ὁ Πέδιος ὁ Κύιντος ἐδόθη. καὶ ἐπί τε τούτῳ
μέγιστον ἐφρόνει, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ, ὃ μηπώ-
ποτέ τινι ἐγεγόνει, ὑπατεύσειν ἔμελλε, καὶ ὅτι τῇ
πρώτῃ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον ἐσελ-
θὼν γῦπας ἓξ καὶ μετὰ ταῦτα δημηγορῶν τι πρὸς
3 τοὺς στρατιώτας ἄλλους δώδεκα εἶδε· πρός τε γὰρ
τὸν Ῥωμύλον καὶ πρὸς τὸ οἰώνισμα τὸ ἐκείνῳ γενό-
μενον ἀναφέρων καὶ τὴν μοναρχίαν αὐτοῦ λήψεσθαι
προσεδόκησεν. οὐ μέντοι ὡς καὶ δεύτερον ὑπατεύων,
ὅτι ταῖς τιμαῖς ταῖς ὑπατικαῖς ἐκεκόσμητο, ἐσεμνύ-
νατο. καὶ τοῦτο καὶ ἔπειτα ἐπὶ πάντων τῶν ὁμοίων

μέχρις ἡμῶν ἐτηρήθη· Σεουῆρος γὰρ αὐτοκράτωρ 4
πρῶτος Πλαυτιανὸν ὑπατικαῖς τιμαῖς τιμήσας, καὶ
μετὰ τοῦτο ἔς τε τὸ βουλευτικὸν ἐσαγαγὼν καὶ ὕπα-
τον ἀποδείξας, ὡς καὶ δεύτερον ὑπατεύσαντα ἀνεκή-
ρυξε, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου καὶ ἐφ᾽ ἑτέρων τὸ αὐτὸ ἐγέ-
νετο. ὁ δ᾽ οὖν Καῖσαρ τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει 5
πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ κατεστήσατο, καὶ χρήματα τοῖς
στρατιώταις, τοῖς μὲν ὅσα τε καὶ ὅθεν ἐψήφιστο, τοῖς
δὲ λοιποῖς ὡς ἑκάστοις, λόγῳ μὲν οἴκοθεν ἔργῳ δὲ
ἐκ τῶν κοινῶν ἔδωκε.

τότε μὲν οὕτω τε καὶ ἐκ τοιαύτης αἰτίας οἱ στρα- 6
τιῶται τὸ ἀργύριον ἔλαβον· παρακούσαντες δέ τινες
τοῦτο ἔδοξαν ἀεὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πολιτικοῖς στρα-
τοπέδοις, ὅσα ἂν ἐς τὴν Ῥώμην μεθ᾽ ὅπλων ἀφίκη-
ται, τὰς δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς ἀναγ-
καῖον εἶναι δίδοσθαι. καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἱ μετὰ 7
τοῦ Σεουήρου ἐπὶ τῇ τοῦ Ἰουλιανοῦ καθαιρέσει ἐς
τὸ ἄστυ ἐλθόντες φοβερώτατοι αὐτῷ τε ἐκείνῳ καὶ
ἡμῖν ἐγένοντο ἀπαιτοῦντες αὐτάς· καί σφας, οὐδ᾽
εἰδότων τῶν ἄλλων ὅ,τι ποτὲ ἠξίουν, ἐθεράπευσεν
ὁ Σεουῆρος πεντήκοντα καὶ διακοσίαις δραχμαῖς.

ὁ δ᾽ οὖν Καῖσαρ τοῖς μὲν στρατιώταις τά τε 47
χρήματα ἔδωκε καὶ χάριν καὶ πλείστην καὶ ἀληθε-
στάτην ἔγνω· ἄνευ γὰρ τῆς παρ᾽ αὐτῶν φρουρᾶς
οὐδ᾽ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσφοιτᾶν ἐτόλμα· τῇ δὲ δὴ
γερουσίᾳ χάριν μέν που, πλαστῶς δὲ δὴ καὶ προσ-
ποιήτως ἔσχεν· ἃ γὰρ βιασάμενός σφας εὕρητο,
ταῦθ᾽ ὡς καὶ παρ᾽ ἑκόντων αὐτῶν εἰληφὼς ἐν εὐερ-
γεσίας μέρει δῆθεν ἐτίθετο. καὶ ἐκεῖνοι οὖν ἐπί τε 2
τούτοις, ὡς καὶ ἐθελονταὶ αὐτὰ δεδωκότες, ἐσεμνύ-
νοντο, καὶ προσέτι ὃν οὐδ᾽ ὕπατον ἑλέσθαι πρότερον
ἠθελήκεσαν, τούτῳ καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν πάντων τῶν

ἀεὶ ὑπατευόντων, ὁσάκις ἂν ἐν στρατοπέδῳ ᾖ, προ-
3 τιμᾶσθαι ἔδοσαν· ᾧ τε δίκας ἐπάξειν ὅτι δυνάμεις καθ' ἑαυτὸν μηδενὸς ψηφισαμένου συνέστησεν ἠπειλήκεσαν, τούτῳ καὶ ἑτέρας προσκαταλέξαι προσέταξαν· καὶ ἐφ' οὗ τῇ τε ἀτιμίᾳ καὶ τῇ καταλύσει τῷ Δεκίμῳ πρὸς τὸν Ἀντώνιον πολεμῆσαι ἐκεκελεύκεσαν,
4 τούτῳ καὶ τὰ ἐκείνου στρατόπεδα προσέθεσαν. καὶ τέλος τήν τε φυλακὴν τῆς πόλεως, ὥστε πάνθ' ὅσα βούλοιτο καὶ ἐκ τῶν νόμων ποιεῖν ἔχειν, παρέλαβε, καὶ ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος κατὰ τὰ νομιζόμενα ἐσεποιήθη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπίκλησιν μετέθετο.
5 ὠνόμαζε μὲν γὰρ καὶ πρότερον αὐτὸς ἑαυτόν, ὥς γέ τισι δοκεῖ, Καίσαρα, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα αὐτῷ τοῦτο μετὰ τοῦ κλήρου κατελείφθη· οὐ μέντοι οὔτ' ἀκριβῆ τὴν προσηγορίαν οὔτε ἐπὶ πάντας εἶχε, πρὶν δὴ καὶ ἐκ τῶν πατρίων αὐτὴν τότε ἐβεβαιώσατο, καὶ οὕτως ἐξ ἐκείνου Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταουιανὸς ἐπε-
6 κλήθη· νενόμισται γάρ, ἄν τις ἐσποιηθῇ, τὴν μὲν ἄλλην αὐτὸν πρόσρησιν ἀπὸ τοῦ ποιησαμένου λαμβάνειν, ἓν δέ τι τῶν προτέρων ὀνομάτων σχηματι-
7 σθέν πως τηρεῖν. τοῦτο μὲν οὖν οὕτως ἔχει· ἐγὼ δὲ οὐκ Ὀκταουιανὸν ἀλλὰ Καίσαρα αὐτόν, ὅτι πᾶσι τοῖς τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος λαμβάνουσιν ἡ προση-
8 γορία αὕτη ἐκνενίκηκεν, ὀνομάσω. προσεκτήσατο μὲν γὰρ καὶ ἑτέραν τὴν τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτὴν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἔπειτα αὐτοκράτορες τίθενται· ἀλλ' ἐκείνη μὲν ὅταν ἐς τὴν συγγραφὴν ἔλθῃ λελέξεται, μέχρι δὲ δὴ τότε ἀρκούντως ἡ τοῦ Καίσαρος ἐπίκλησις τὴν τοῦ Ὀκταουιανοῦ δήλωσιν ἀποπληρώσει.

48 οὗτος οὖν ὁ Καῖσαρ ἐπειδὴ τάχιστα τούς τε στρατιώτας ᾠκειώσατο καὶ τὴν βουλὴν ἐδουλώσατο, πρός τε τὴν τοῦ πατρὸς τιμωρίαν ἐτράπετο, καὶ φοβηθεὶς

μή πῃ τὸν ὅμιλον διὰ τοῦτ᾽ ἐκταράξῃ, οὐ πρότερον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐξέφηνε πρὶν τὴν ἀπόδοσιν τῶν καταλειφθέντων σφίσι ποιήσασθαι. ὡς δὲ καὶ ἐκεῖ- 2
νοι τοῖς χρήμασι, καίπερ ἔκ τε τῶν κοινῶν οὖσι καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου προφάσει συναχθεῖσι, κατελήφθησαν, οὕτω δὴ τοὺς σφαγέας μετῆλθε. καὶ ἵνα γε μὴ βιαίως ἀλλ᾽ ἐν δίκῃ τινὶ ποιεῖν αὐτὸ δόξῃ, νόμον τέ τινα περὶ τῆς κρίσεως αὐτῶν ἐσήνεγκε καὶ δικαστήρια καὶ ἀποῦσί σφισιν ἐκάθισεν. οἵ τε γὰρ πλεί- 3
ους αὐτῶν ἀπεδήμουν, καί τινες καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν εἶχον· καὶ οἱ παρόντες οὔτ᾽ ἀπήντησαν ὑπὸ τοῦ δέους, καὶ προσέτι καὶ διαλαθόντες ἐξεχώρησαν. ἐρήμην οὖν οὐχ ὅπως οἵ τε αὐτόχειρες τοῦ Καίσαρος γενόμενοι καὶ οἱ συνομόσαντές σφισιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοί, οὐχ ὅτι μὴ ἐπιβουλεύσαντες τῷ Καίσαρι ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐν τῇ πόλει τότε ὄντες, ἥλωσαν. τοῦτο δὲ ἐπὶ τὸν Πομπήιον τὸν Σέξτον μάλιστα κα- 4
τεσκευάσθη· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἥκιστα τῆς ἐπιθέσεως μετασχὼν ὅμως κατὰ τὸ πολέμιον αὐτοῦ κατεψηφίσθη. καὶ αὐτοί τε πυρὸς καὶ ὕδατος εἴρχθησαν, καὶ αἱ οὐσίαι αὐτῶν ἐδημεύθησαν· τά τε ἔθνη, οὐκ ἐκεῖνα μόνον ὧν τινες αὐτῶν ἦρχον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τοῖς τοῦ Καίσαρος φίλοις ἐπετράπη.

ἐν τούτοις δὲ τοῖς ὑπαιτίοις καὶ ὁ Κάσκας ὁ 49
Πούπλιος ὁ Σερουίλιος ὁ δήμαρχος ἐγένετο· καὶ ἐπειδὴ προϋποτοπήσας τὸν Καίσαρα ὑπεξῆλθε πρὶν καὶ ἐς τὴν πόλιν αὐτὸν ἐσελθεῖν, τῆς τε ἀρχῆς ὡς καὶ παρὰ τὰ πάτρια ἀποδημήσας ἐπαύθη, τοῦ πλήθους ὑπὸ Πουπλίου Τιτίου συνάρχοντος αὐτῷ ἀθροισθέντος, καὶ οὕτως ἑάλω. ἐπειδή τε ὁ Τίτιος οὐκ ἐς 2
μακρὰν ἐτελεύτησεν, ἐβεβαιώθη τὸ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου τετηρημένον· οὐδεὶς γὰρ ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου συν-

ἄρχοντά τινα καταλύσας ἀπηνιαύτισεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ὁ Βροῦτος ἐπὶ τῇ τοῦ Κολλατίνου καταπαύσει ἐπαπέ-
θανε, τοῦτο δὲ ὁ Γράκχος ἐπὶ τῇ τοῦ Ὀκταουίου κατα-
λύσει ἀπεσφάγη, ὅ τε Κίννας ὁ τόν τε Μάρυλλον καὶ
τὸν Φλαούιον ἀπαλλάξας οὐκ ἐς μακρὰν ἀπεφθάρη.
3 ταῦτα μὲν οὕτω τετήρηται, τῶν δὲ δὴ τοῦ Καί-
σαρος φονέων συχνοὶ μὲν ἐς τὴν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ
χάριν συχνοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων προσαναπει-
θόμενοι κατηγόρουν· χρήματά τε γὰρ ἐκ τῆς τοῦ
ἁλόντος οὐσίας καὶ τὴν τιμὴν τήν τε ἀρχὴν τὴν
ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα ἔχων ἦν, τό τε μηκέτι μήτ'
αὐτοὶ μήτε τοὺς υἱεῖς τούς τε ἐγγόνους αὐτῶν στρα-
4 τεύεσθαι ἐλάμβανον. τῶν γε μὴν δικασάντων σφίσιν
οἱ μὲν πλείους τῇ τε χάριτι καὶ τῷ δέει τῷ τοῦ Καί-
σαρος κατεψηφίζοντο αὐτῶν, ἐνδεικνύμενοί πῃ ὡς
καὶ δικαίως αὐτὸ ποιοῦντες· εἰσὶ δὲ οἳ τὴν ψῆφον
οἱ μὲν τῷ νόμῳ τῷ περὶ τῆς τιμωρίας σφῶν γεγραμ-
μένῳ, οἱ δὲ καὶ τοῖς ὅπλοις τοῖς τοῦ Καίσαρος ἔδο-
5 σαν. καί τις Σιλίκιος Κορωνᾶς βουλευτὴς ἄντικρυς
τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον ἀπέλυσε. καὶ τότε μὲν
αὐτός τε ἐπὶ τούτῳ μέγα ηὔχει καὶ παρὰ τῶν ἄλλων
ἐπαίνους κρύφα ἐλάμβανε, τῷ τε Καίσαρι, ὅτι μὴ
εὐθὺς ἀπέθανε, δόξαν ἐπιεικείας παρέσχεν, ὕστερον
δὲ ἐκ προγραφῆς ἐθανατώθη.

50 ταῦτ' οὖν πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπί τε τὸν Λέπιδον
καὶ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον δῆθεν ἐστράτευσεν. ὁ γὰρ
Ἀντώνιος, ὡς τότε ἐκ τῆς μάχης ἔφυγε καὶ αὐτὸν
οὔθ' ὁ Καῖσαρ, διὰ τὸ τῷ Δεκίμῳ τὸν πόλεμον ἐγχει-
ρισθῆναι, οὔτε ἐκεῖνος, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν
ἀντίπαλον τῷ Καίσαρι ὑπεξαιρεθῆναι, ἐπεδίωξε,
2 συνελέξατο ὅσους ἠδυνήθη τῶν ἐκ τῆς μάχης περι-
σωθέντων, καὶ πρὸς τὸν Λέπιδον ἀφίκετο παρα-

σκευασάμενον μὲν ὡς καὶ αὐτὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν κατὰ
τὸ δόγμα στρατεύσοντα, προσταχθέντα δὲ αὖθις κατὰ
χώραν μεῖναι. οἱ γὰρ βουλευταὶ ἐπειδὴ ἐπύθοντο 3
τὸν Σιλανὸν τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξαντα, ἐφοβήθη-
σαν τόν τε Λέπιδον καὶ τὸν Πλάγκον τὸν Λούκιον,
μὴ καὶ ἐκεῖνοι αὐτῷ συνάρωνται, καὶ πέμψαντες
πρὸς αὐτοὺς οὐδὲν ἔτι δεῖσθαί σφων ἔφασαν. ἵνα 4
τε μηδὲν ὑποτοπήσωσι κἀκ τούτου τι κακουργήσωσιν,
ἐκέλευσαν αὐτοῖς τοὺς ἐκ Οὐιέννης τῆς Ναρβωνη-
σίας ὑπὸ τῶν Ἀλλοβρίγων ποτὲ ἐκπεσόντας καὶ ἐς
τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Ἀράριδος, ᾗ συμ-
μίγνυνται ἀλλήλοις, ἱδρυθέντας συνοικίσαι. καὶ 5
οὕτως ἐκεῖνοι ὑπομείναντες τὸ Λουγούδουνον μὲν
ὀνομασθὲν νῦν δὲ Λούγδουνον καλούμενον ἔκτισαν,
οὐχ ὅτι οὐ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν σὺν τοῖς ὅπλοις ἠδυ-
νήθησαν ἂν ἐλθεῖν, εἴπερ ἠθελήκεσαν, ἀσθενέστατα
γὰρ ἤδη τὰ ψηφίσματα πρὸς τοὺς τὰς δυνάμεις ἔχον-
τας ἤγετο, ἀλλ' ὅτι τὴν ἔκβασιν τοῦ Ἀντωνιείου 6
πολέμου περισκοποῦντες τῇ τε βουλῇ πεπειθαρχη-
κέναι δόξαι καὶ τὰ σφέτερα ἅμα κρατύνασθαι ἐβού-
λοντο. ἀμέλει τόν τε Σιλανὸν ὁ Λέπιδος ἐπὶ τῇ τοῦ 51
Ἀντωνίου συμμαχίᾳ διεμέμψατο, καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ
ἐλθόντι οὐκ εὐθὺς ἐς λόγους ἀφίκετο, ἀλλὰ καὶ τῇ
γερουσίᾳ προσκατηγορῶν αὐτοῦ ἐπέστειλεν, ὥστε
καὶ ἐπαίνους ἐκ τούτου καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πρὸς
αὐτὸν πολέμου λαβεῖν. τὸν μὲν δὴ ἄλλον χρόνον 2
διὰ ταῦτα οὔτε προσίετο τὸν Ἀντώνιον οὔτε ἀπεω-
θεῖτο, ἀλλὰ περιεώρα μὲν ἐγγὺς ὄντα καὶ τοῖς συστρα-
τευομένοις οἱ προσομιλοῦντα, οὐ μέντοι καὶ ἐς λόγους
αὐτῷ ᾔει· ἐπειδὴ δὲ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς
τὸν Καίσαρα ἐπύθετο, τότε καὶ αὐτὸς ἀμφοτέροις
σφίσι συνηνέχθη. μαθὼν δὲ τὸ γιγνόμενον Μάρκος 3

Ἰουουέντιος ὑποστράτηγος αὐτοῦ τὰ μὲν πρῶτα ἀποτρέπειν αὐτὸν ἐπειρᾶτο, ὡς δ' οὐκ ἔπεισεν, αὐτὸς

4 ἑαυτὸν τῶν στρατιωτῶν ὁρώντων κατεχρήσατο. καὶ ἐκείνῳ μὲν ἐπαίνους τε ἐπὶ τούτῳ ἡ βουλὴ καὶ ἀνδριάντα τήν τε ταφὴν τὴν δημοσίαν ἐψηφίσατο, τὸν δὲ δὴ Λέπιδον τήν τε εἰκόνα τὴν ἐν τῷ βήματι ἱδρυμένην ἀφείλοντο καὶ πολέμιον ἐποιήσαντο· καί τινα καὶ ἡμέραν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ προέθεντο, πόλεμόν σφισιν ἀπειλήσαντες ἂν μὴ ἐντὸς ἐκείνης

5 ἐγκαταλείπωσιν αὐτόν. πρὸς δ' ἔτι τήν τε ἐσθῆτα αὖθις μετέβαλον, ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ Καίσαρος ὑπατείᾳ τὴν ἀστικὴν ἀνειλήφεσαν, καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Σέξτον ἐπ' αὐτοὺς μετεπέμψαντο· ἐπειδή τε ἐκεῖνοι χρονιεῖν ἐδόκουν, τῷ Καίσαρι, ἀγνοίᾳ τῆς συνωμοσίας αὐτῶν, τὸν πό-

52 λεμον ἐπέτρεψαν. καὶ ὃς τῷ μὲν λόγῳ ὑπεδέξατο αὐτόν, καίτοι τοὺς στρατιώτας συμβοῆσαι ποιήσας ἅπερ εἴρηται, ἔργον δ' οὐδὲν ἐχόμενον αὐτοῦ ἔπραξεν, οὐχ ὅτι καὶ ἐκεκοινολόγητο τῷ τε Ἀντωνίῳ καὶ δι' ἐκείνου καὶ τῷ Λεπίδῳ, βραχὺ γάρ τι τούτου ἐφρόν-

2 τιζεν, ἀλλ' ὅτι ἰσχυρούς τε αὐτοὺς ἑώρα ὄντας καὶ συμφρονοῦντας ὑπὸ τῆς συγγενείας ᾐσθάνετο, καὶ οὔτε βιάσασθαί σφας ἐδύνατο, καὶ ἐπήλπισε τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον μέγα ἤδη δυναμένους δι' αὐτῶν κατεργάσεσθαι, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐκείνους

3 δι' ἀλλήλων χειρώσεσθαι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ἄκων τὰς συνθήκας πρὸς αὐτοὺς ἐφύλαξε, καί σφισι καὶ καταλλαγὰς πρός τε τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἐπρυτάνευσεν, οὐκ αὐτὸς ἐσηγησάμενος, ἵνα μὴ καὶ ὑποπτευθείη τι τῶν γεγονότων, ἀλλ' ὁ μὲν ἐξεστράτευσεν ὡς καὶ πολεμήσων αὐτοῖς, ὁ δὲ δὴ Κύιντος τήν τε ἄδειαν καὶ τὴν κάθοδόν σφισιν, ὡς

καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, δοθῆναι συνεβούλευσεν.
οὐ μέντοι καὶ ἔλαβεν αὐτὴν πρὶν τῷ τε Καίσαρι τὴν 4
γερουσίαν ὡς καὶ ἀγνοοῦντι τὸ γιγνόμενον κοινώ-
σασθαι, καὶ ἐκεῖνον ἄκοντα δῆθεν ὑπὸ τῶν στρατιω-
τῶν ἀναγκασθῆναι συγκαταθέσθαι.

ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, ὁ Δέκιμος τὸ μὲν 53
πρῶτον ὡς καὶ πολεμήσων αὐτοῖς ὥρμησε, καὶ τόν
γε Πλάγκον τὸν Λούκιον, ἐπειδὴ καὶ συνύπατός οἱ
ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος προαπεδέδεικτο, προσηταιρίσατο·
μαθὼν δὲ δὴ τήν τε ἑαυτοῦ καταψήφισιν καὶ τὴν 2
ἐκείνων συναλλαγὴν ἠθέλησε μὲν ἐπὶ τὸν Καίσαρα
ἐπιστρατεῦσαι, ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πλάγκου
τά τε τοῦ Λεπίδου καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου φρονήσαν-
τος, τήν τε Γαλατίαν ἐκλιπεῖν καὶ ἐς τὴν Μακεδο-
νίαν πρὸς τὸν Βροῦτον πεζῇ δι' Ἰλλυριῶν ἐπειχθῆναι
ἔγνω, καί τινας στρατιώτας, ἐν ᾧ δὴ τὰ ἐν χερσὶ
καθίστατο, προέπεμψεν. ὡς δὲ ἐκεῖνοί τε τὰ τοῦ 3
Καίσαρος ἀνθείλοντο, καὶ τοὺς λοιποὺς ὅ τε Λέπιδος
καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπιδιώξαντες δι' ἑτέρων προσέθεντο,
συνελήφθη τε μονωθεὶς ὑπ' ἐχθροῦ τινος, καὶ μέλ-
λων σφαγήσεσθαι ἐδεινοπάθει καὶ ὠδύρετο, μέχρις
οὗ Ἑλούιός τις Βλασίων, εὐνοϊκῶς οἱ ἐκ συστρατείας
ἔχων, ἑαυτὸν ἑκὼν ὁρῶντος αὐτοῦ προαπέκτεινε.

καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐπαπέθανεν, ὁ δὲ δὴ Ἀντώνιος 54
ὅ τε Λέπιδος ἐν μὲν τῇ Γαλατίᾳ ὑποστρατήγους κα-
τέλιπον, αὐτοὶ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὸν Καίσαρα
ὥρμησαν, τό τε πλεῖστον καὶ τὸ κράτιστον τοῦ στρα-
τοῦ ἐπαγόμενοι. οὔτε γὰρ ἀκριβῶς πω ἐπίστευον 2
αὐτῷ, οὔτε εὐεργεσίαν τινὰ ὀφείλειν ἤθελον, ὡς καὶ
δι' ἑαυτοὺς τήν τε σφετέραν ἰσχύν, ἀλλ' οὐ δι' ἐκεῖ-
νον καὶ τῆς ἀδείας καὶ τῆς καθόδου τετυχηκότες·
καὶ προσέτι καὶ ἤλπιζον, πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο, καὶ

τὸν Καίσαρα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῷ ἄστει τῇ
τῶν στρατοπέδων σφῶν περιουσίᾳ ἐξεργάσεσθαι.
3 τοιαύτῃ μὲν οὖν γνώμῃ ὡς καὶ διὰ φιλίας τῆς χώρας
ᾔεσαν· ἐκακουργεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῆς τε
θρασύτητος αὐτῶν οὐδενὸς πολέμου βραχύτερα. καὶ
αὐτοῖς καὶ ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν ἀπήν-
τησε περὶ Βονωνίαν, μάλα εὖ παρεσκευασμένος
4 ἀμύνασθαί σφας, ἄν τι βίαιον πάσχῃ. οὐ μέντοι καὶ
ἐδεήθη τότε τῶν ὅπλων ἐπ' αὐτοὺς οὐδέν· ἐμίσουν
μὲν γὰρ δεινῶς ἀλλήλους, τῷ δὲ δὴ τάς τε δυνάμεις
ἀντιπάλους πως ἔχειν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς προ-
τιμωρήσασθαι δι' ἀλλήλων βούλεσθαι, προσποίητον
55 ὁμολογίαν ἐποιήσαντο. συνῆλθον δὲ ἐς τοὺς λόγους
οὐ μόνοι, ἀλλὰ στρατιώτας ἰσαρίθμους ἔχοντες, ἐν
νησιδίῳ τινὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ παρὰ τὴν Βονωνίαν
παραρρέοντος, ὥστε μηδένα ἄλλον μηδετέροις προσ-
2 γενέσθαι· καὶ οὕτω πολὺ ἀπὸ τῶν παρόντων σφίσιν
ἀποστάντες ἀλλήλους τε διηρεύνησαν, μὴ καὶ ξιφί-
διόν τις ὑπὸ μάλης ἔχοι, καὶ διαλεξάμενοί τινα ἡσυχῇ
τὸ μὲν σύμπαν ἐπί τε τῇ δυναστείᾳ καὶ κατὰ τῶν
ἐχθρῶν συνώμοσαν, ἵνα δὲ δὴ μὴ καὶ τῆς ὀλιγαρχίας
ἄντικρυς ἐφίεσθαι δόξωσι, καί τις αὐτοῖς φθόνος
κἀκ τούτου καὶ ἐναντίωσις παρὰ τῶν ἄλλων γένηται,
3 τάδε διωμολογήσαντο, κοινῇ μὲν τοὺς τρεῖς πρός τε
διοίκησιν καὶ πρὸς κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐπι-
μελητάς τέ τινας καὶ διορθωτάς, καὶ τοῦτο οὐκ ἐς
ἀεὶ δῆθεν ἀλλ' ἐς ἔτη πέντε, αἱρεθῆναι, ὥστε τά τε
ἄλλα πάντα, κἂν μηδὲν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε τῷ δήμῳ
μήτε τῇ βουλῇ κοινώσωσι, διοικεῖν, καὶ τὰς ἀρχὰς
4 τάς τε ἄλλας τιμὰς οἷς ἂν ἐθελήσωσι διδόναι, ἰδίᾳ
δὲ δή, ὅπως μὴ καὶ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν σφετερίζεσθαι
νομισθῶσι, Καίσαρι μὲν τήν τε Λιβύην ἑκατέραν

καὶ Σαρδὼ καὶ Σικελίαν, Λεπίδῳ δὲ τήν τε Ἰβηρίαν
πᾶσαν καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν Ναρβωνησίαν, Ἀντω-
νίῳ δὲ τὴν λοιπὴν Γαλατίαν, τήν τε ἐντὸς τῶν Ἄλ-
πεων καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτὰς οὖσαν, ἄρχειν δοθῆναι.
ἐκαλεῖτο δὲ ἐκείνη μὲν τογᾶτα, ὥσπερ εἶπον, ὅτι τε 5
εἰρηνικωτέρα παρὰ τὰς ἄλλας ἐδόκει εἶναι καὶ ὅτι
καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ Ῥωμαϊκῇ τῇ ἀστικῇ ἐχρῶντο ἤδη,
αὕτη δὲ δὴ κομᾶτα, ὅτι οἱ Γαλάται οἱ ταύτῃ ἐς κόμην
τὸ πλεῖστον τὰς τρίχας ἀνιέντες ἐπίσημοι κατὰ τοῦτο
παρὰ τοὺς ἄλλους ἦσαν. ταῦτά τε οὖν οὕτω διέλαχον, 56
ἵνα αὐτοί τε τὰ ἰσχυρότατα λάβωσι καὶ τοῖς ἄλλοις
δόξαν τοῦ μὴ καὶ τῶν πάντων ὀριγνᾶσθαι παρά-
σχωσι, καὶ προσσυνέθεντο τῶν τε ἐχθρῶν σφῶν
σφαγὰς ποιήσασθαι, καὶ Λέπιδον μὲν ἐς τὴν τοῦ
Δεκίμου χώραν ὕπατον ἀποδειχθέντα τήν τε Ῥώμην
καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν διὰ φυλακῆς ἔχειν, ἐκείνους
δὲ ἐπί τε τὸν Βροῦτον καὶ ἐπὶ τὸν Κάσσιον στρατεύ-
σασθαι. καὶ αὐτὰ καὶ ὅρκοις ἐπιστώσαντο. καὶ μετὰ 2
τοῦτο τοὺς στρατιώτας, ὅπως καὶ ἐπήκοοι δῆθεν καὶ
μάρτυρες τῶν ὡμολογημένων σφίσι γένωνται, συγ-
καλέσαντες ἐδημηγόρησαν ὅσα καὶ εὐπρεπὲς καὶ
ἀσφαλὲς ἦν αὐτοῖς εἰπεῖν. κἂν τούτῳ οἱ τοῦ Ἀντω- 3
νίου στρατιῶται τὴν θυγατέρα τὴν τῆς Φουλουίας
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἣν ἐκ τοῦ Κλωδίου εἶχε, τῷ
Καίσαρι καίτοι ἑτέραν ἠγγυημένῳ προεξένησαν,
τοῦ Ἀντωνίου δῆλον ὅτι τοῦτο κατασκευάσαντος.
καὶ ὃς οὐκ ἀπηρνήσατο· οὐδὲ γὰρ ἐμποδισθήσεσθαί 4
τι ἐκ τῆς ἐπιγαμίας πρὸς ἃ κατὰ τοῦ Ἀντωνίου πρά-
ξειν ἤμελλεν ἐνόμισε· τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸν πα-
τέρα τὸν Καίσαρα οὐδέν τι ἧττον ἐκ τῆς πρὸς τὸν
Πομπήιον συγγενείας πάνθ᾽ ὅσα ἠθέλησε κατ᾽ αὐτοῦ
πράξαντα ἠπίστατο.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΖ.

Ταῦτ' οὖν συνθέμενοι καὶ συνομόσαντες ἐς τὴν Ῥώμην, δόξῃ μὲν ὡς καὶ πάντες ἀπὸ τῆς ἴσης ἄρξοντες, γνώμῃ δὲ ὡς καὶ αὐτὸς ἕκαστος πᾶν τὸ κράτος ἕξων, ἠπείγοντο, καίπερ ἐναργέστατα μὲν καὶ πρότερον, σαφέστατα δὲ καὶ τότε τὸ μέλλον ἔσεσθαι προ-
2 μαθόντες· τῷ μὲν γὰρ Λεπίδῳ ὄφις τέ τις ξίφει ἑκατοντάρχου περιπλακεὶς καὶ λύκος ἔς τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς τὴν σκηνὴν δειπνοποιουμένου αὐτοῦ ἐσελθὼν καὶ τὴν τράπεζαν καταβαλὼν τήν τε ἰσχὺν ἅμα καὶ τὴν δυσχέρειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ προεσήμηνε, τῷ δ' Ἀντωνίῳ γάλα τε πέριξ περί τι τάφρευμα περιρρυὲν καὶ συνῳδία τις νυκτὸς περιηχήσασα τάς τε θυμηδίας καὶ τὸν ὄλεθρον τὸν ἀπ' αὐτῶν προέδειξεν. ἐκείνοις μὲν οὖν ταῦτα πρὶν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐλθεῖν
3 ἐγένετο· τῷ δὲ δὴ Καίσαρι τότε εὐθὺς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ἀετὸς ὑπέρ τε τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἱδρυθείς, καὶ δύο κόρακας προσπεσόντας οἵ τίλλειν τε τῶν πτερῶν πειρωμένους ἀποκτείνας, τὴν νίκην κατ' ἀμφοτέρων αὐτῶν ἔδωκε.

2 καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐς τὴν Ῥώμην, πρότερος μὲν ὁ Καῖσαρ ἔπειτα δὲ καὶ ἐκεῖνοι, χωρὶς ἑκάτερος, μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἁπάντων ἦλθον, καὶ παραχρῆμα τὰ δόξαντά σφισι διὰ τῶν δημάρχων ἐνομοθέτησαν.
2 ἃ γὰρ ἐπέταττον καὶ ἐβιάζοντο, τό τε ὄνομα τὸ τοῦ

νόμου ἐλάμβανε καὶ προσέτι καὶ παράκλησιν αὐτοῖς ἔφερε· πάνυ γὰρ ἱκετευθῆναί σφας ἔδει ἵνα αὐτὰ ποιήσωσι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ θυσίαι ἐπ' αὐτοῖς ὡς καὶ ἐπ' εὐτυχήμασί τισιν ἐψηφίσθησαν, καὶ ἡ ἐσθὴς ὡς καὶ εὐδαιμονούντων σφῶν μετεβλήθη, καίπερ πολλοῦ μὲν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραττομένων, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονος ἐκ τεράτων δέους αὐτοῖς ὄντος. τά τε γὰρ σημεῖα τοῦ 2
στρατεύματος τοῦ τὴν πόλιν φυλάττοντος ἀραχνίων ἀνεπλήσθη, καὶ ὅπλα ἐκ τῆς γῆς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνιόντα ὤφθη, κτύπος τε ἀπ' αὐτῶν πολὺς ἠκούσθη, καὶ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις μέλισσαι ἐς τὴν ἄκραν πολλαὶ συνεστράφησαν, γῦπές τε ἐπί τε τοῦ νεὼ τοῦ Γενίου τοῦ δήμου καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς Ὁμονοίας παμπληθεῖς ἱδρύθησαν.
καὶ αὐτῶν ἐνταῦθα ἔτι ὡς εἰπεῖν ὄντων αἵ τε σφαγαὶ 3
ἐκεῖναι αἷς ποτε ὁ Σύλλας ἐκ τῶν προγραφῶν ἐκέχρητο ἐποιήθησαν, καὶ ἡ πόλις ἅπασα νεκρῶν ἐπληρώθη· πολλοὶ μὲν γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις πολλοὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἔν τε ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς σποράδην ἀπεκτίννυντο, καὶ αἵ τε κεφαλαὶ αὐτῶν 2
ἐπὶ τὸ βῆμα αὖθις ἀνετίθεντο, καὶ τὰ λοιπὰ σώματα τὰ μὲν αὐτοῦ τε ἐρριπτεῖτο καὶ ὑπὸ κυνῶν ὀρνίθων τε ἠσθίετο, τὰ δὲ ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. τά τε ἄλλα ὅσα ἐπὶ τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπέπρακτο, καὶ τότε συνεφέρετο, πλὴν ὅτι δύο μόνα λευκώματα, χωρὶς μὲν τῶν βουλευτῶν χωρὶς δὲ τῶν ἄλλων, ἐξετέθη. καὶ τὸ μὲν αἴτιον δι' ὃ τοῦτ' ἐγένετο, οὔτε 3
παρ' ἑτέρου τινὸς μαθεῖν οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν ἠδυνήθην· ὃ γάρ τοι μόνον ἄν τις, τό γε ἐλάττους θανατωθῆναι, ἐνενόησεν, ἥκιστα ἀληθές ἐστι· πολλῷ γὰρ πλείους, ἅτε καὶ ὑπὸ πλειόνων, ἐσεγράφησαν. τοῦτο δ' οὖν παρὰ τὰς σφαγὰς τὰς ἐν τῷ πρὶν γενομένας παρήλλαξεν· ἐπεὶ ὅτι γε οὐκ ἀναμὶξ τὰ ὀνόματα τῶν 4

πρώτων τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ χωρὶς ἐξετέθη, λῆρόν που
πολὺν τοῖς γε ἐκ τοῦ ὁμοίου σφαγησομένοις ἔφερεν.
ἀντ' ἐκείνου δὲ δὴ ἕτερα καὶ πάνυ δυσχερῆ, καίπερ
μηδεμίαν τῶν προτέρων ὑπερβολήν, ὥς γε καὶ ἐδόκει,
4 λιπόντων, οὐκ ὀλίγα αὐτοῖς συνηνέχθη. ἐπὶ μὲν γὰρ
τοῦ Σύλλου οἵ τέ τι δρῶντες τάς τε τόλμας πρόσχη-
μα, ἅτε καὶ πρῶτον τοῦ τοιούτου πειρώμενοι καὶ
οὐκ ἐκ προβουλῆς, ἐποιοῦντο, καὶ διὰ τοῦθ' ἧττον
τὰ πλείω κακοτρόπως, οἷα οὐκ ἐκ προνοίας ἀλλ' ἐκ
συντυχίας, ἔπραττον· καὶ οἱ πάσχοντες ἐξαπιναίαις
τε καὶ ἀνηκούστοις συμφοραῖς περιπίπτοντες ῥᾳστώ-
νην τινὰ ἐκ τοῦ ἀνελπίστου τῶν παθῶν ἐλάμβανον.
2 τότε δὲ πάντα μὲν τὰ προτολμηθέντα οἱ μὲν αὐτοὶ
χειρουργήσαντες οἱ δὲ ἰδόντες, οἱ δ' ἀκοῇ γοῦν ὑπο-
γύῳ ἀκριβοῦντες, πολλὰ δ' οὖν ἐν τῷ διὰ μέσου τῇ
προσδοκίᾳ τῶν ὁμοίων οἱ μὲν ὡς δράσουσι προσεπι-
3 νοήσαντες, οἱ δ' ὡς πείσονται προσδείσαντες, ἐκεῖνοί
τε πλείστην ἀτοπίαν τῇ τε ζηλώσει τῶν προτέρων
ἔργων καὶ τῇ ἀπ' αὐτῶν ἐς τὸ καινῶσαί πως τὰ ἐπι-
βουλεύματα ἐξ ἐπιτεχνήσεως παρεῖχον, καὶ οἱ ἕτεροι
πάνθ' ὅσα παθεῖν ἐδύναντο λογιζόμενοι πολὺ ταῖς
ψυχαῖς καὶ πρὸ τῶν σωμάτων, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς ἤδη
5 ὄντες, διεκναίοντο. κἄν τε τούτῳ χαλεπωτέρως ἢ
πρὶν ἀπήλλασσον, καὶ διότι τότε μὲν μόνοι οἱ τοῦ
Σύλλου τῶν τε περὶ αὐτὸν δυνατῶν ἐχθροὶ διώλοντο,
τῶν δὲ δὴ φίλων αὐτοῦ τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων
οὐδεὶς ἐκείνου γε κελεύσαντος ἐφθάρη, ὥστε ἔξω
2 τῶν πάνυ πλουσίων, τούτοις γὰρ οὐκ ἔστιν ὅτε
εἰρήνη πρὸς τὸν ἰσχυρότερον ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνε-
ται, οἵ γε λοιποὶ ἐθάρσουν· ἐν δὲ δὴ ταῖς δευτέραις
ταύταις σφαγαῖς οὐχ ὅπως οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἢ καὶ οἱ
πλούσιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ φίλοι καὶ παρὰ δόξαν

ἐκτείνοντο. ἄλλως μὲν γὰρ ἤ τις ἢ οὐδεὶς ἐς ἔχθραν 3
ἀπ' ἰδίας τινὸς αἰτίας τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις, ὥς καὶ
σφαγῆναι πρὸς αὐτῶν, ἐληλύθει· τὰ δὲ δὴ κοινὰ
πράγματα καὶ αἱ τῶν δυναστειῶν διαλλαγαὶ καὶ τὰς
φιλίας τάς τε ἔχθρας τὰς σφοδρὰς αὐτοῖς ἐπεποιήκε-
σαν. πάντας γὰρ τοὺς τῷ πέλας συναραμένους τέ 4
τι καὶ συμπράξαντας ἐν πολεμίου μοίρᾳ οἱ ἕτεροι
ἐτίθεντο· καὶ οὕτω συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς καὶ φί-
λους τινὶ αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς πάντως γεγονέναι ὥστε,
ἐν ᾧ ἰδίᾳ ἕκαστος τοὺς ἐπιβουλεύσαντάς οἱ ἠμύνετο,
καὶ τοὺς φιλτάτους κοινῇ συναπώλλυσαν. ἐκ γὰρ 5
τῶν πρὸς ἀλλήλους πραγμάτων τό τε οἰκειωθέν σφισι
καὶ τὸ ἀλλοτριωθὲν ἐν λόγῳ τινὶ τιθέμενοι οὔτε τὸν
ἑαυτοῦ τις αὐτῶν ἐχθρὸν τιμωρήσασθαι, φίλον ἑτέ-
ρου ὄντα, ἐδύνατο μὴ ἀντιδιδοὺς ἄλλον, καὶ ἐκ τῆς
τῶν γεγονότων ὀργῆς τῆς τε ἔπειτα ὑποψίας παρ'
οὐδὲν τὴν τοῦ ἑταιρικοῦ σωτηρίαν πρὸς τὴν τοῦ
διαφόρου τιμωρίαν ποιούμενοι ῥᾳδίως σφᾶς ἀντεδί-
δοσαν. κἀκ τούτου τούς τε φιλτάτους ἀντὶ τῶν 6
ἐχθίστων ἀλλήλοις προέβαλλον, καὶ τοὺς πολεμιω-
τάτους ἀντὶ τῶν ἑταιροτάτων, τοῦτο μὲν ἴσους πρὸς
ἴσους, τοῦτο δὲ ἀνθ' ἑνός τινος πλείονας ἢ καὶ ἀντὶ
πλειόνων ἐλάττονας, ἠλλάττοντο, τά τε ἄλλα ἐν ἀγο-
ρᾶς τρόπῳ ποιούμενοι, καὶ ὑπερβάλλοντες ὥσπερ ἐν
πρατηρίῳ. εἰ μὲν εἷς τις ἑνός τινος ἀντάξιος ὥστ' 2
ἰσομοιρεῖν εὑρίσκετο, ἁπλῆ ἡ ἀντίδοσις ἐγίγνετο·
ὅσους δὲ δὴ ἀρετή τις ἢ ἀξίωσις ἢ καὶ συγγένεια
ἀνετίμα, ἀντὶ πλειόνων ἀπώλλυντο. ἅτε γὰρ ἐν
ἐμφυλίοις πολέμοις, καὶ πολλῷ μὲν χρόνῳ πολλαῖς
δὲ καὶ πράξεσι γενομένοις, συχνοὶ καὶ τοῖς πάνυ
συγγενέσι κατὰ τὸ στασιωτικὸν προσεκεκρούκεσαν.
ἀμέλει τῷ τε Ἀντωνίῳ καὶ ὁ θεῖος Λούκιος Καῖσαρ 3

καὶ τῷ Λεπίδῳ καὶ ὁ ἀδελφὸς Λούκιος Παῦλος ἐπεπο-
λέμωντο. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐσώθησαν, τῶν δὲ δὴ ἄλλων
πολλοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς τε φίλοις καὶ τοῖς ἀναγ-
καίοις, ὑφ' ὧνπερ ἐς τὰ μάλιστα καὶ σωθήσεσθαι
4 καὶ τιμηθήσεσθαι προσεδόκων, ἐσφάγησαν. ὅπως
γὰρ μηδεὶς στερηθήσεσθαι τῶν ἄθλων φοβηθείς,
ὅτι τοὺς ἐπὶ τοῦ Σύλλου φονεύσαντάς τινας ὁ Κάτων
ὁ Μάρκος ταμιεύσας ἀπήτησε πάνθ' ὅσα ἐπ' αὐτοῖς
εἰλήφεσαν, ἧττόν τινα ἀποκτείνῃ, προηγόρευσαν ὅτι
οὐδένα αὐτῶν ἐς τὰ δημόσια γράμματα ἐσγράφουσι.
5 τούς τε οὖν ἄλλους ἑτοιμότερον διὰ τοῦτ' ἔσφαζον
καὶ τοὺς εὐπόρους, εἰ καὶ μηδενὶ αὐτῶν ἀπήχθοντο·
παμπόλλων τε γὰρ χρημάτων δεόμενοι, καὶ οὐκ ἔχον-
τες ὁπόθεν ἄλλοθεν τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν
ἀποπληρώσωσι, κοινήν τινα κατὰ τῶν πλουσίων
6 ἔχθραν προσέθεντο. καὶ ἄλλα τε διὰ τοῦτο πολλὰ
παρηνομήθη, καὶ παιδίσκον τινὰ ἐς ἐφήβους ἐσή-
γαγον, ἵν' ὡς ἐς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ.
7 ταῦτα δὲ ἐπράττετο μὲν ὑπό τε τοῦ Λεπίδου καὶ
ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου μάλιστα· πρός τε γὰρ τοῦ Καί-
σαρος τοῦ προτέρου ἐπὶ μακρότατον τιμηθέντες, καὶ
ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταῖς τε ἡγεμονίαις ἐπὶ πλεῖστον γενό-
2 μενοι, πολλοὺς ἐχθροὺς εἶχον· ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ
Καίσαρος κατὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωνίαν γίγνε-
σθαι, ἐπεὶ αὐτός γε οὐδέν τι συχνοὺς ἀποκτεῖναι
ἐδεήθη· τῇ τε γὰρ φύσει οὐκ ὠμὸς ἦν, καὶ ἐν τοῖς
τοῦ πατρὸς ἤθεσιν ἐνετέθραπτο. πρὸς δ' ἔτι νέος
τε ὢν καὶ ἄρτι ἐς τὰ πράγματα παριὼν οὔτ' ἄλλως
ἀνάγκην πολλοὺς σφοδρῶς μισεῖν εἶχε καὶ φιλεῖσθαι
3 ἤθελε. σημεῖον δὲ ὅτι, ἀφ' οὗ τῆς τε πρὸς ἐκείνους
συναρχίας ἀπηλλάγη καὶ τὸ κράτος μόνος ἔσχεν,
οὐδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔπραξε. καὶ τότε δὲ οὐχ ὅσον

πολλοὺς οὐκ ἔφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλείστους,
τοῖς τε προδοῦσι τοὺς δεσπότας ἢ τοὺς φίλους χαλε-
πώτατα καὶ τοῖς συναραμένοις τισὶν ἐπιεικέστατα
ἐχρήσατο. τεκμήριον δέ, Τανουσία γυνὴ ἐπιφανὴς 4
τὸν ἄνδρα Τίτον Οὐίνιον ἐπικηρυχθέντα τὸ μὲν πρῶ-
τον ἐς κιβωτὸν παρὰ ἀπελευθέρῳ τινὶ Φιλοποίμενι
κατέκρυψεν, ὥστε καὶ πίστιν τοῦ τεθνηκέναι αὐτὸν
παρασχεῖν· μετὰ δὲ τοῦτο δημοτελῆ ἑορτήν, ἣν συγ-
γενής τις αὐτῆς ποιήσειν ἔμελλε, τηρήσασα, τόν τε
Καίσαρα διὰ τῆς Ὀκταουίας τῆς ἀδελφῆς ἐς τὸ θέα-
τρον μόνον τῶν τριῶν ἐσελθεῖν διεπράξατο, κἀν- 5
ταῦθα ἐσπηδήσασα τό τε πραχθὲν ἀγνοοῦντί οἱ ἐμή-
νυσε, καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτὴν ἐσκομίσασα ἐκεῖθεν
τὸν ἄνδρα ἐξήγαγεν, ὥστε τὸν Καίσαρα θαυμάσαντα
πάντας μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι, καὶ γὰρ τοῖς συγκρύ-
ψασί τινα θάνατος προείρητο, τὸν δὲ Φιλοποίμενα
καὶ ἐς τὴν ἱππάδα κατατάξαι.

ἐκεῖνος μὲν οὖν πολλούς, ὅσους γε καὶ ἠδυνήθη, 8
διεσώσατο· ὅ τε Λέπιδος τῷ τε ἀδελφῷ τῷ Παύλῳ
ἐς Μίλητον ἐκδρᾶναι ἐπέτρεψε, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους
οὐκ ἀπαραίτητος ἦν· ὁ δὲ Ἀντώνιος ὠμῶς καὶ ἀνη-
λεῶς οὐχ ὅτι τοὺς ἐκτεθέντας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπικου-
ρῆσαί τινι αὐτῶν ἐπιχειρήσαντας ἔκτεινε. τάς τε 2
κεφαλάς σφων, εἰ καὶ σιτούμενος ἐτύγχανεν, ἐπεσκό-
πει, καὶ ἐπὶ πλεῖστον τῆς τε ἀνοσιωτάτης καὶ τῆς
οἰκτροτάτης αὐτῶν ὄψεως ἐνεπίμπλατο. καὶ ἥ γε
Φουλουία πολλοὺς καὶ αὐτὴ καὶ κατ' ἔχθραν καὶ διὰ
χρήματα, καὶ ἔστιν οὓς οὐδὲ γιγνωσκομένους ὑπὸ
τοῦ ἀνδρός, ἐθανάτωσεν· ἑνὸς γοῦν τινος κεφαλὴν
ἰδὼν εἶπεν ὅτι τοῦτον οὐκ ἠπιστάμην. ὡς δ' οὖν 3
καὶ ἡ τοῦ Κικέρωνός ποτε ἐκομίσθη σφίσι, φεύγων
γὰρ καὶ καταληφθεὶς ἐσφάγη, ὁ μὲν Ἀντώνιος πολλὰ

αὐτῷ καὶ δυσχερῆ ἐξονειδίσας ἔπειτ' ἐκέλευσεν αὐ-
τὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προτε-
θῆναι, ἵν' ὅθεν κατ' αὐτοῦ δημηγορῶν ἠκούετο, ἐν-
ταῦθα μετὰ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, ὥσπερ ἀπετέτμητο,
4 ὁρῷτο· ἡ δὲ δὴ Φουλουία ἔς τε τὰς χεῖρας αὐτὴν
πρὶν ἀποκομισθῆναι ἐδέξατο, καὶ ἐμπικραναμένη οἱ
καὶ ἐμπτύσασα ἐπί τε τὰ γόνατα ἐπέθηκε, καὶ τὸ
στόμα αὐτῆς διοίξασα τήν τε γλῶσσαν ἐξείλκυσε καὶ
ταῖς βελόναις αἷς ἐς τὴν κεφαλὴν ἐχρῆτο κατεκέν-
5 τησε, πολλὰ ἅμα καὶ μιαρὰ προσεπισκώπτουσα. καὶ
οὗτοι δ' οὖν ὅμως ἔσωσάν τινας, παρ' ὧν γε καὶ
πλείω χρήματα ἔλαβον ἢ τελευτησάντων εὑρήσειν
ἤλπισαν· καὶ ἵνα γε μὴ κεναὶ αἱ ἐν τοῖς λευκώμασι
χῶραι τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὦσιν, ἑτέρους ἀντενέγρα-
ψαν. πλήν γε ὅτι τὸν θεῖον ὁ Ἀντώνιος, πολλὰ τῆς
μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ τῆς Ἰουλίας ἱκετευσάσης, ἀφῆκεν,
οὐδὲν ἄλλο χρηστὸν εἰργάσατο.

9 πολύτροποι μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἱ σφαγαί, πολυ-
ειδεῖς δὲ καὶ σωτηρίαι τισὶν ἐγένοντο. συχνοὶ μὲν
γὰρ καὶ πρὸς τῶν φιλτάτων ἀπώλοντο, συχνοὶ δὲ
καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθίστων ἐσώθησαν. ἄλλοι σφᾶς αὐ-
τοὺς ἀπέκτειναν, ἄλλους αὐτοὶ οἱ ἐπελθόντες ὡς καὶ
φονεύσοντες ἀπέλυσαν. προδόντες δέ τινες δεσπότας
ἢ καὶ φίλους ἐκολάσθησαν, καὶ ἕτεροι δι' αὐτὸ τοῦτο
ἐτιμήθησαν· οἵ τε περιποιήσαντές τινας οἱ μὲν δίκην
2 ἔδοσαν οἱ δὲ καὶ γέρα ἔλαβον. οἷα γὰρ οὐχ ἑνὸς ἀν-
δρὸς ἀλλὰ τριῶν πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτοῦ
ἑκάστου καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον πάντα ποιούν-
των, καὶ μήτε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς ἢ φίλους ἡγου-
μένων, σωθῆναί τε πολλάκις ὃν ὁ ἕτερος ἀπολέσθαι,
καὶ φθαρῆναι αὖ ὃν ὁ ἕτερος περιγενέσθαι ἤθελε,
σπουδαζόντων, πολλὰ καὶ ποικίλα συνέβαινεν, ὥς που

καὶ εὐνοίας ἢ μίσους πρός τινα ἔχοντες ἦσαν. ἐγὼ 10
οὖν τὸ μὲν πάντα αὐτὰ ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ἐπεξελ-
θεῖν παραλείψω, πάμπολύ τε γὰρ ἔργον ἂν εἴη, καὶ
οὐδὲν μέγα τῇ συγγραφῇ παρέξεται, ἃ δὲ ἀξιομνη-
μόνευτα μάλιστα εἶναι νομίζω, διηγήσομαι. τοῦτο 2
μὲν γάρ ἐς σπήλαιόν τις τὸν δεσπότην κατακρύψας,
εἶτ' ἐπειδὴ καὶ ὣς καθ' ἑτέρου τινὸς μήνυσιν ἀπο-
λεῖσθαι ἔμελλε, τήν τε ἐσθῆτα πρὸς αὐτὸν ἠλλάξατο,
καὶ μετ' αὐτῆς τοῖς ἐπιοῦσιν ὡς καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος
ὢν προαπήντησε καὶ ἐσφάγη· καὶ οὕτως οἱ μὲν ἀπε-
τράποντο, νομίσαντες ὃν ἐβούλοντο πεφονευκέναι, ὁ
δὲ ἀπελθόντων αὐτῶν ἑτέρωσε διέφυγε. τοῦτο δὲ 3
ἄλλος τις τὴν σκευὴν ὁμοίως ἅπασαν πρὸς τὸν δεσπό-
την διαλλάξας αὐτός τε ἐς φορεῖον κατάστεγον ἐσῆλθε
καὶ ἐκεῖνον διφροφορεῖν ἐποίησε· κἀκ τούτου κατα-
ληφθέντες ὁ μὲν οὐδ' ὀφθεὶς ἐφονεύθη, ὁ δὲ ὡς τις
σκευοφόρος διεσώθη. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι ἐξ εὐερ- 4
γεσίας τινὸς προϋπαρχούσης σφίσι τοῖς εὖ ποιήσασιν
ἀνταπέδοσαν· στιγματίας δέ τις οὐχ ὅσον οὐ προέ-
δωκε τὸν στίξαντα, ἀλλὰ καὶ πάνυ προθύμως ἔσωσεν.
ὡς γοῦν ὑπεκκομίζων ποι αὐτὸν ἐφωράθη καὶ ἐδιώ-
κετο, ἀπέκτεινέ τέ τινα ἐντυχόντα οἱ κατὰ τύχην,
καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ δοὺς τὸν μὲν ἐπὶ
πυρὰν ἐπέθηκεν, αὐτὸς δὲ τήν τε ἐσθῆτα καὶ τὸν 5
δακτύλιον τοῦ δεσπότου λαβὼν ἀπήντησε τοῖς διώ-
κουσι, καὶ πλασάμενος ὡς καὶ φεύγοντα αὐτὸν ἀπε-
κτονὼς ἐπιστεύθη ἔκ τε τῶν σκύλων καὶ ἐκ τῶν στιγ-
μάτων, καὶ ἐκεῖνόν τε ἅμα ἔσωσε καὶ αὐτὸς ἐτιμήθη.
ταῦτα μὲν οὖν ἐς οὐδεμίαν ὀνόματος μνήμην ἀνήκει· 6
Ὀσίδιον δὲ δὴ Γέταν ὁ υἱός, ἐκφορὰν δή τινα αὐτοῦ
ὡς καὶ τεθνηκότος σκευάσας, ἐξέσωσε, καὶ Κύιντον
Κικέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε

7 καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἔσωσεν. αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ κα-
τέκρυψε τὸν πατέρα ὥστε μὴ εὑρεθῆναι, καὶ στρε-
βλωθεὶς ἐπὶ τούτῳ πάσαις βασάνοις οὐδὲν ἐξελάλησε·
μαθὼν δὲ ἐκεῖνος τὸ γιγνόμενον, καὶ θαυμάσας τε
ἅμα τὸν παῖδα καὶ ἐλεήσας, ἦλθεν ἐθελοντὴς ἐς τὸ
ἐμφανὲς καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς σφαγεῦσι παρέδωκεν.
11 ἀρετῆς μὲν δὴ καὶ εὐσεβείας τοσαῦτα τότε ἐπι-
φανῆ ἔργα ἐγένετο· Πομπίλιος δὲ δὴ Λαίνας τὸν
Κικέρωνα τὸν Μάρκον ἀπέκτεινε καίπερ εὐεργέτην
2 αὐτοῦ ἐκ συνηγορήματος ὄντα, καὶ ἵνα γε μὴ ἀκου-
όμενος μόνον ἀλλὰ καὶ ὁρώμενος πίστιν τοῦ πεφονευ-
κέναι αὐτὸν λάβῃ, εἰκόνα ἑαυτοῦ πλησίον τῆς ἐκείνου
κεφαλῆς ἐστεφανωμένην ἔθηκε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ
ἔργον αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένον ἔχουσαν. καὶ οὕτω γε
καὶ τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τοῦτ' ἤρεσεν ὥστε καὶ χρήματα
3 πλείω τῶν ἐπηγγελμένων λαβεῖν. Μάρκος δὲ Τερέν-
τιος Οὐάρρων ἠδίκησε μὲν οὐδέν, ὁμώνυμος δὲ δή
τινι τῶν ἐπικεκηρυγμένων πλὴν μιᾶς προσηγορίας
ὤν, καὶ δείσας μή τι κατὰ τοῦτο, οἷα καὶ ὁ Κίννας,
πάθῃ, ἐξέθηκε γράμμα αὐτὸ τοῦτο δηλοῦν· ἐδημάρ-
4 χει δέ. καὶ ὁ μὲν διατριβὴν καὶ γέλωτα ἐπὶ τούτῳ
ὠφλίσκανε· τὸ δὲ δὴ ἀστάθμητον τοῦ βίου καὶ ἐξ
ἐκείνου ἐτεκμηριώθη, ὅτι Λούκιος μὲν Φιλούσκιος
ὑπό τε τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπικηρυχθεὶς καὶ δια-
φυγὼν ἔς τε τὸ λεύκωμα αὖθις τότε ἐσεγράφη καὶ
ἀπέθανε, Μάρκος δὲ Οὐαλέριος Μεσσάλας ὑπὸ τοῦ
Ἀντωνίου θανατωθεὶς οὐχ ὅπως ἐν ἀσφαλείᾳ διεβίω,
ἀλλὰ καὶ ὕπατος ἀντ' αὐτοῦ ἐκείνου ὕστερον ἀπε-
5 δείχθη. οὕτως ἔκ τε τῶν ἀπορωτάτων πολλοὶ περι-
γίγνονται καὶ ἐκ τῶν θαρσούντως ἐχόντων οὐκ ἐλάτ-
τους ἀπόλλυνται· καὶ διὰ τοῦτο χρὴ μήτε ἐς τὸ
ἀνέλπιστον πρὸς τὰς αὐτίκα συμφορὰς ἐκπλήττεσθαί

τινα μήτε ἐς τὸ ἀφρόντιστον ὑπὸ τοῦ παραχρῆμα
περιχαροῦς ἐπαίρεσθαι, ἀλλ' ἐς τὸ μέσον ἐπ' ἀμφό-
τερα τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τιθέμενον ἀσφαλεῖς
ἐφ' ἑκάτερα τοὺς λογισμοὺς ποιεῖσθαι. καὶ τότε 12
γοῦν ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν
μὴ προγραφέντων διά τε ἔχθραν καὶ διὰ χρήματα
παραπώλοντο, πλεῖστοι δὲ τῶν ἐπικηρυχθέντων οὐχ
ὅτι περιεγένοντο ἀλλὰ καὶ κατῆλθον αὖθις, καί τινες
αὐτῶν καὶ ἀρχὰς ἔσχον. ἡ δ' ἀναχώρησίς σφισι
πρός τε τὸν Βροῦτον καὶ πρὸς τὸν Κάσσιον τόν τε
Σέξτον ἐγίγνετο. καὶ οἵ γε πλείους πρὸς τοῦτον 2
συγκατέφυγον· ναυαρχεῖν τε γὰρ πρότερον αἱρεθεὶς
καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ δυνηθεὶς ἰσχύν τε
οἰκείαν, καίπερ τῆς ἀρχῆς μετὰ τοῦθ' ὑπὸ τοῦ Καί-
σαρος ἀποστερηθείς, περιεβάλετο, καὶ τὴν Σικελίαν
κατασχών, ἔπειθ' ὡς καὶ ἐκείνῳ ἐπεκηρύχθη αἵ τε
ἄλλαι σφαγαὶ ἐγίγνοντο, πλεῖστον τοῖς ὁμοίοις συνή-
ρατο. τῇ γὰρ Ἰταλίᾳ ἐγγύθεν ἐφορμῶν διέπεμπεν ἔς 3
τε τὴν Ῥώμην καὶ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, τά τε ἄλλα
καὶ τοῖς τινα περισώσασι διπλάσια τῶν τοῖς φονεύ-
σουσι προκειμένων ἐπαγγελλόμενος, καὶ αὐτοῖς ἐκεί-
νοις καὶ ὑποδοχὴν καὶ ἐπικουρίαν καὶ χρήματα καὶ
τιμὰς ὑπισχνούμενος. ὅθενπερ συχνοὶ πρὸς αὐτὸν
ἦλθον. ἀριθμὸν γὰρ οὔτε τῶν προγραφέντων οὔτε 13
τῶν φονευθέντων ἢ καὶ διαφυγόντων οὐδὲ νῦν ἔγρα-
ψα, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν τὸ πρῶτον ἐς τὰ λευκώματα
ἐγγραφέντων ἀπηλίφησαν, πολλοὶ δὲ ὕστερον ἀντ'
αὐτῶν ἐνεγράφησαν, καὶ τούτων τε οὐκ ὀλίγοι διεσώ-
θησαν καὶ ἄλλοι συχνοὶ διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς 2
οὐδὲ πενθεῖν τισιν ἐξουσία ἦν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐκ
τούτου παραπώλοντο. καὶ τέλος, ὥς τό τε πεπλα-
σμένον αὐτῶν πᾶν αἱ συμφοραὶ ἐξενίκων, καὶ οὐδεὶς

οὐδὲ τῶν πάνυ ἀνδρικῶν ἀντικαρτερεῖν πρὸς αὐτὰς
ἐδύνατο, ἀλλ' ἔν τε τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἔργοις καὶ
λόγοις ἐσκυθρώπαζον καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους οὐκ
ἤμελλον, ὥσπερ εἰώθασιν, ἑορτάσειν, ἐκελεύσθησαν
διὰ προγραφῆς εὐθυμεῖσθαι, θάνατον ὀφλήσοντες
ἂν μὴ πειθαρχήσωσιν· οὕτω που, ὡς καὶ ἐπ' ἀγα-
3 θοῖς, τοῖς κοινοῖς κακοῖς χαίρειν ἠναγκάζοντο. καὶ
τί τοῦτο εἶπον, ὁπότε καὶ ἐκείνοις, τοῖς τρισὶν ἀν-
δράσι λέγω, ἄλλα τε ὡς εὐεργέταις καὶ σωτῆρσι τῆς
πόλεως γεγονόσι καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς πολιτικοὺς
ἐψηφίσαντο; οὐ γὰρ ὅτι τινὰς ἐφόνευον, αἰτίαν ἔχειν
ἠξίουν, ἀλλ' ὅτι μὴ πλείονας, προσεπαινεῖσθαι ἤθε-
4 λον. καὶ πρός γε τὸν δῆμον φανερῶς ποτε εἶπον
ὅτι οὔτε τὴν τοῦ Μαρίου τοῦ τε Σύλλου ὠμότητα,
ὥστε καὶ μισηθῆναι, οὔτ' αὖ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐπι-
είκειαν, ὥστε καὶ καταφρονηθῆναι καὶ ἀπ' αὐτοῦ
καὶ ἐπιβουλευθῆναι, ἐξηλώκασι.
14 τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφαγὰς ἐγίγνετο, πολλὰ
δὲ δὴ καὶ ἄτοπα καὶ περὶ τὰς τῶν ἄλλων οὐσίας συν-
έβαινε. καίτοι ταῖς τε γυναιξὶ ταῖς τῶν φονευο-
μένων τὰς προῖκας καὶ τοῖς τέκνοις τοῖς μὲν ἄρρεσι
τὸ δέκατον ταῖς δὲ θηλείαις τὸ εἰκοστὸν τῆς ἑκάστου
σφῶν οὐσίας δώσειν, ὡς καὶ δὴ δίκαιοι φιλάνθρωποί
2 τε ὄντες, ἐπηγγείλαντο. ἀλλ' οὔτε ταῦτα πλὴν ὀλίγων
ἐδόθη, τά τε τῶν λοιπῶν καὶ πάνυ πάντα ἀδεῶς
ἐπορθεῖτο. τοῦτο μὲν γὰρ ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν
τῶν τε ἐν τῷ ἄστει καὶ τῶν ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ οἰκιῶν,
ὧν μὲν ἐμεμισθώκεσάν τινες, ὅλον, ὧν δὲ αὐτοὶ
ᾤκουν, ἐξ ἡμισείας, πρὸς τὴν τῆς καταγωγῆς ἀξίαν
ἐσέπραξαν· τοῦτο δὲ τοὺς τὰ χωρία ἔχοντας τὸ ἥμισυ
3 τῶν προσόδων αὐτῶν ἀφείλοντο. καὶ προσέτι καὶ
τοὺς στρατιώτας τήν τε τροφὴν παρὰ τῶν πόλεων,

ἐν αἷς ἐχείμαζον, προῖκα λαμβάνειν ἐποίησαν, καὶ κατὰ τὴν χώραν, ὡς ἐπὶ τὰ δεδημευμένα τά τε τῶν ἀνθισταμένων ἔτι, διαπέμποντες, καὶ γὰρ ἐκείνους, ὅτι μὴ ἐντὸς τῆς προρρηθείσης σφίσιν ἡμέρας μετέστησαν, πολεμίους ἐποιήσαντο, πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιήρπαζον. ἵνα γὰρ καὶ πρὸ τῶν ἔργων τοὺς μισθοὺς 4
ἔχοντες πᾶν τὸ πρόθυμόν σφισι παρέχωνται, ταῦτά τε αὐτοῖς πράττειν ἐπέτρεπον καὶ πόλεις χώρας τε δώσειν ὑπισχνοῦντο· καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ γεωνόμους ὁμοῦ καὶ οἰκιστὰς αὐτοῖς προσαπέδειξαν. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν τούτοις ἀνηρτῶντο, τῶν δὲ δὴ λογιμωτέρων τοὺς μὲν τοῖς κτήμασι τοῖς τῶν ἀπολλυμένων ἐδελέαζον, τὰ μὲν ἐπευωνίζοντες τὰ δὲ καὶ προῖκά σφισι χαριζόμενοι, τοὺς δὲ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς τε ἱερωσύναις αὐτῶν ἐτίμων. ὅπως γὰρ 5
ἀδεῶς αὐτοί τε τὰ κάλλιστα καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν οἰκοδομημάτων λαμβάνωσι καὶ ἐκείνοις ὅσα βούλονται διδῶσι, προεῖπον μηδένα τῶν ἄλλων μὴ ὠνησείοντα ἐς τὸ πρατήριον ἀπαντᾶν, εἰ δὲ μή γε, θνήσκειν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. καὶ ἐκείνους γε οὕτω μετεχειρίζοντο ὥστε τι καταφωρᾶν καὶ πλείστου ὅσου ἀγοράζειν ὧν ἔχρηζον, καὶ διὰ τοῦτο μηδ᾽ ὠνητιᾶν ἔτι.

περὶ μὲν οὖν τὰ κτήματα τοῦθ᾽ οὕτως ἐγίγνετο, 15
τὰς δὲ ἀρχὰς τάς τε ἱερωσύνας τῶν θανατωθέντων οὐ πρὸς τὸ νομιζόμενον ἐκ τῶν νόμων, ἀλλ᾽ ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, διέδοσαν. καὶ ὑπάτους τε, τοῦ 2
μὲν Καίσαρος τὴν ἀρχὴν ἀπειπόντος, ἧς γὰρ οὕτως ἐπεθύμησεν ὥστε καὶ πολεμῆσαι δι᾽ αὐτήν, ταύτης ἑκὼν ἐξέστη, τοῦ δὲ συνάρχοντος αὐτοῦ μεταλλάξαντος, ἄλλον τέ τινα καὶ τὸν Οὐεντίδιον τὸν Πούπλιον καίπερ στρατηγοῦντα ἀπέδειξαν, ἔς τε τὴν

στρατηγίαν αὐτοῦ τῶν ἀγορανομούντων τινὰ ἐσήγα-
3 γον· καὶ πάντας μετὰ τοῦτο τοὺς στρατηγούς, πέντε
ἡμέρας ἔτι ἄρχοντας, παύσαντες ἐκείνους μὲν ἐς τὰς
ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν ἔστειλαν, ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐ-
τῶν ἀντικατέστησαν. νόμους τε τοὺς μὲν ἀπήλειψαν
τοὺς δὲ ἀντενέγραψαν. καὶ συνελόντι εἰπεῖν, καὶ
τἆλλα πάντα ὅπως ποτὲ καὶ ἐδόκει αὐτοῖς ἔπρασσον·
4 τῶν μὲν γὰρ ἐπικλήσεων τῶν ἐπιφθόνων καὶ διὰ
τοῦτο καταλυθεισῶν οὐκ ἀντεποιήσαντο, τὰ δὲ δὴ
πράγματα πρός τε τὸ βούλημα καὶ πρὸς τὸ ἐπιθύμη-
μα τὸ ἑαυτῶν διῆγον, ὥστε χρυσὸν τὴν τοῦ Καίσα-
ρος μοναρχίαν φανῆναι.

τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ταῦτά τε οὕτως
ἐποίησαν, καὶ νεὼν τῷ τε Σαράπιδι καὶ τῇ Ἴσιδι
16 ἐψηφίσαντο· τοῦ δὲ δὴ Λεπίδου τοῦ Μάρκου τοῦ τε
a. u. 712 Πλάγκου τοῦ Λουκίου ὑπατευσάντων λευκώματα αὖ-
θις ἐξετέθη, θάνατον μὲν μηδενὶ ἔτι φέροντα, τὰς
2 δὲ οὐσίας τῶν ζώντων ἀποσυλῶντα· προσδεόμενοι
γὰρ χρημάτων, ἅτε πολλὰ μὲν καὶ πολλοῖς στρατιώ-
ταις προοφειλήσαντες, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς γιγνο-
μένοις δι' αὐτῶν δαπανῶντες, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω
ἐς τοὺς προσδοκωμένους πολέμους ἀναλώσειν νομί-
3 ζοντες, ἠργυρολόγουν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν τε-
λῶν τῶν πρότερον μέν ποτε καταλυθέντων τότε δὲ
αὖθις ἐπαναχθέντων ἢ καὶ ἐκ καινῆς προσκαταστάν-
των, τό τε τῶν συντελειῶν, ἃς πολλὰς μὲν ἐπὶ τῇ
γῇ πολλὰς δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις ἐπράττοντο, με-
4 τρίως πως τοὺς ἀνθρώπους ἐλύπει· τὸ δὲ δὴ τοὺς
καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν ἔτι οὐ μόνον τῶν βουλευτῶν ἢ
καὶ τῶν ἱππέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξελευθέρων, καὶ ἀν-
δρῶν ὁμοίως καὶ γυναικῶν, εὐποροῦντας ἐς λευκώ-
ματα ἐσγραφῆναι καὶ δεκατείαν τινὰ καινὴν δεκα-

τευθῆναι σφόδρα πάντας ἠνίασε. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ 5
τὸ δέκατον τῆς οὐσίας παρ' ἑκάστου σφῶν ἐπράχθη,
ἔργῳ δὲ οὐδὲ τὸ δέκατόν τινι κατελείφθη· ἐπειδὴ
γὰρ οὐ ῥητόν τι ἀργύριον πρὸς τὴν τῶν κτημάτων
ἀξίαν ἐσενεγκεῖν ἐκελεύσθησαν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς αἱ
τιμήσεις τῶν σφετέρων ἐγένοντο, κἀκ τούτου ὡς οὐκ
ὀρθῶς αὐτὰ τετιμημένοι διεβάλλοντο, καὶ τὰ λοιπὰ
προσαπώλλυσαν. εἰ δ' οὖν τινες τοῦτό πως διέφυ- 17
γον, ἀλλ' ὑπό τε τῶν τάξεων ἐς στενὸν κατακλειό-
μενοι καὶ ἀργυρίου δεινῶς σπανίζοντες πάντων καὶ
αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἀπεστεροῦντο. καὶ μέντοι καὶ ἕτε-
ρόν τι τοιόνδε, βαρὺ μὲν καὶ ἀκοῦσαι βαρύτατον δὲ
πραχθῆναι, ἐγένετο· τῷ γὰρ βουλομένῳ σφῶν ἐδό- 2
θη, πάσης τῆς οὐσίας ἐκστάντι, τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα
αὐτῆς ἀπαιτῆσαι, τοῦτ' ἔστι μήτε τι λαβεῖν καὶ προσ-
έτι καὶ πράγματα σχεῖν. ὁπότε γὰρ βίᾳ τὰ δύο μέρη
φανερῶς ἐσυλῶντο, πῶς ἂν τὸ τρίτον ἀπέλαβον, ἄλ-
λως τε καὶ ἐλαχίστου αὐτῶν πωλουμένων; τοῦτο μὲν 3
γὰρ πολλῶν ἅμα ἀποκηρυττομένων, καὶ τῶν ἀνθρώ-
πων τῶν πλειόνων καὶ ἀχρύσων καὶ ἀναργύρων ὄν-
των, τῶν δὲ λοιπῶν μὴ τολμώντων ὡς καὶ ἐχόντων
τι ἀγοράσαι, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνο προσαπολέσωσιν, αἱ
τιμαὶ ἀνεῖντο· τοῦτο δὲ τοῖς στρατιώταις πολὺ παρὰ
τὴν ἀξίαν πάντα ἐπιπράσκετο. ὥστε τῶν μὲν ἰδιω- 4
τῶν οὐδεὶς οὐδέν, ὅ,τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, διεσώσατο·
πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ἔς τε τὸ ναυτικὸν οἰκέτας,
εἰ καὶ μὴ εἶχόν τινες, ὠνούμενοί γε ἐδίδοσαν, καὶ
τὰς ὁδοὺς οἰκείοις οἱ βουλευταὶ δαπανήμασιν ἐπε-
σκεύαζον. μόνοι δὲ δὴ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες ὑπερεπλού-
τησαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐξήρκει σφίσιν οὔτε ἡ μισθο- 5
φορὰ καίπερ ἐντελὴς οὖσα, οὔτε αἱ ἔξωθεν ἐπιφοραὶ
καίτοι παμπληθεῖς γενόμεναι, οὐ τὰ ἆθλα τῶν φό-

νων μέγιστα δὴ δοθέντα, οὐχ αἱ κτήσεις τῶν χωρίων
προικιμαῖαι τρόπον τινὰ αὐτοῖς ὑπάρξασαι· ἀλλὰ καὶ
προσέτι οἱ μὲν τὰς οὐσίας τῶν τελευτώντων ὅλας καὶ
ᾔτουν καὶ ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ ἐς τὰ τῶν ζώντων
6 ἔτι γερόντων τε καὶ ἀτέκνων γένη ἐσεβιάζοντο. ἐς
τοσοῦτο γὰρ τῆς τε ἀπληστίας καὶ τῆς ἀναισχυντίας
ἐχώρησαν ὥστε τινὰ καὶ τὴν τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ
Καίσαρος μητρὸς οὐσίαν, ἀποθανούσης τότε δημοσίᾳ
τε ταφῇ τιμηθείσης, παρ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος αἰ-
τῆσαι.

18 ταῦτά τε οὖν οὕτως οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς
ἐποίουν, καὶ ἅμα καὶ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον ἐπὶ
πλεῖστον ἐσέμνυνον. ἅτε γὰρ τῆς μοναρχίας ἐφιέμε-
νοι καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπειγόμενοι τούς τε σφαγέας αὐ-
2 τοῦ τοὺς λοιποὺς ὀργῇ μετῄεσαν, ὡς καὶ ἐκ τούτου
τήν τε ἄδειάν σφισιν ὧν ἐποίουν καὶ τὴν ἀσφάλειαν
πόρρωθεν προπαρασκευάσοντες, καὶ πάνθ' ὅσα ἐς
τιμὴν αὐτοῦ ἔφερε, προθύμως ἔπραττον ἐς ὑποδο-
χὴν τοῦ καὶ αὐτοί ποτε τῶν ὁμοίων ἀξιωθῆναι· καὶ
διὰ τοῦτο τοῖς τε ἐψηφισμένοις ἤγαλλον αὐτὸν καὶ
3 ἑτέροις ἃ τότε προσέθεσαν. ἔν τε γὰρ τῇ πρώτῃ τοῦ
ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκω-
σαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου γενόμενα,
καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἀεὶ ἴσχου-
σιν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτε γενομένοις καὶ μὴ ἀτιμω-
4 θεῖσι, γίγνεται, καὶ ἡρῷόν οἱ ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν
τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἐκέκαυτο προκατεβάλοντο, καί τι καὶ
ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μεθ' ἑτέρου
Ἀφροδισίου ἔπεμπον. εἴ τε νίκη τις ἠγγέλθη ποθέν,
χωρὶς μὲν τῷ κρατήσαντι χωρὶς δὲ ἐκείνῳ καὶ τε-
5 θνεῶτι τιμὴν ἱερομηνίας ἔνεμον. τά τε γενέσια αὐ-
τοῦ δαφνηφοροῦντας καὶ εὐθυμουμένους πάντας

ἑορτάζειν ἠνάγκασαν, νομοθετήσαντες τοὺς μὲν ἄλ-
λους τοὺς ἀμελήσαντας αὐτῶν ἐπαράτους τῷ τε Διὶ
καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ εἶναι, τοὺς δὲ δὴ βουλευτὰς τούς
τε υἱεῖς σφων πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ὀφλισκά-
νειν. καὶ συνέβαινε γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τὰ 6
Ἀπολλώνεια γίγνεσθαι, ἐψηφίσαντο τῇ προτεραίᾳ τὰ
γενέσια ἀγάλλεσθαι, ὡς καὶ λογίου τινὸς Σιβυλλείου
ἀπαγορεύοντος μηδενὶ θεῶν τότε πλὴν τῷ Ἀπόλλωνι
ἑορτάζεσθαι. ταῦτά τε οὖν αὐτῷ ἔδωκαν, καὶ τὴν 19
ἡμέραν ἐν ᾗ ἐφονεύθη, κυρίαν ἀεί ποτε ἕδραν βου-
λῆς ἔχουσαν, ἀποφράδα ἐνόμισαν. τό τε οἴκημα ἐν ᾧ
ἐσφάγη, παραχρῆμά τε ἔκλεισαν καὶ ὕστερον ἐς ἄφο-
δον μετεσκεύασαν· καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰούλιον
ἐπ' αὐτοῦ κληθὲν παρὰ τῷ Κομιτίῳ ὠνομασμένῳ
ᾠκοδόμουν, ὥσπερ ἐψήφιστο. πρὸς δὲ τούτοις ἀπεῖ- 2
πον μὲν μηδεμίαν εἰκόνα αὐτοῦ, καθάπερ θεοῦ τι-
νος ὡς ἀληθῶς ὄντος, ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ
ἐκφοραῖς πέμπεσθαι, ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ
τότε ἔτι ἐγίγνετο· ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ
ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ μήτε ἀνδρηλα-
τεῖσθαι μήτε συλᾶσθαι, ὅπερ οὐδενὶ οὐδὲ τῶν θεῶν,
πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένων, ἐδεδώκεσαν. 3
καίτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὀνόματι τὴν ἀσυλίαν,
μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἄθροισιν, ἄνευ τοῦ ἔργου αὐ-
τῆς ἔσχεν· οὕτω γὰρ περιεφράχθη ὥστε μηδένα ἔτι
τὸ παράπαν ἐσελθεῖν ἐς αὐτὸ δυνηθῆναι.

τῷ μὲν δὴ Καίσαρι ταῦτ' ἔδωκαν, ταῖς δὲ ἀει- 4
παρθένοις ῥαβδούχῳ ἑνὶ ἑκάστῃ χρῆσθαι, ὅτι τις
αὐτῶν ἀπὸ δείπνου πρὸς ἑσπέραν οἴκαδε ἐπανιοῦσα
ἠγνοήθη τε καὶ ὑβρίσθη. τάς τε ἀρχὰς τὰς ἐν τῇ
πόλει ἐπὶ πλείω ἔτη προαπέδειξαν, τούς τε ἐπιτη-
δείους σφίσιν ἅμα δι' αὐτῶν τιμῶντες, καὶ τὰ πρά-

γματα ἐπὶ μακρότερον ταῖς τῶν ἀρξόντων διαδοχαῖς
κρατυνόμενοι.

20 πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν αὐτοῦ, τήν τε
πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν διάξων, ὥσπερ εἶπον,
ὑπέμεινε, Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ἐξεστράτευσαν.
ὅ τε γὰρ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος τὸ μὲν πρῶτον μετὰ
τὴν ὁμολογίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον τούς τε ἄλ-
λους σφίσι γενομένην καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσῄεσαν,
καὶ τὰς στρατηγίας ἐν τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ πρὶν κόσμῳ
2 διῴκουν· ἐπεὶ δ' ἤρξαντό τινες ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσα-
ρος σφαγῇ χαλεπαίνειν, ἐξεχώρησαν ὡς καὶ ἐπὶ τὰς
ἔξω ἀρχάς, ἃς προσετετάχατο, ἐπειγόμενοι. καίτοι
καὶ ἀστυνόμος ὁ Κάσσιος ἦν, τά τε Ἀπολλώνεια οὔ-
δέπω διεωρτάκει. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν δι' Ἀντωνίου τοῦ
συστρατήγου καὶ ἀπὼν ἐκπρεπέστατα ἐπετέλεσεν,
3 αὐτὸς δὲ οὐκ εὐθὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπέπλευσεν,
ἀλλ' ἐν τῇ Καμπανίᾳ μετὰ τοῦ Βρούτου χρονίσας
ἐπετήρει τὰ γιγνόμενα. καί τινα καὶ γράμματα ἐς
τὴν Ῥώμην, ἅτε καὶ στρατηγοῦντες, πρὸς τὸν δῆμον
ἔπεμπον, μέχρις οὗ ὁ Καῖσαρ ὁ Ὀκταουιανὸς τῶν τε
πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τὸ πλῆθος σφετερί-
4 ζεσθαι ἤρξατο. τότε γὰρ τῆς τε δημοκρατίας ἅμα
ἀπογνόντες καὶ ἐκεῖνον φοβηθέντες ἀπῆραν. καὶ αὐ-
τοὺς οἱ Ἀθηναῖοι λαμπρῶς ὑπεδέξαντο· ἐτιμῶντο
μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σχεδόν τι πάντων ἐφ'
οἷς ἐποίησαν, ἐκεῖνοι δὲ καὶ εἰκόνας σφίσι χαλκᾶς
παρά τε τὴν τοῦ Ἁρμοδίου καὶ παρὰ τὴν τοῦ Ἀριστο-
γείτονος, ὡς καὶ ζηλωταῖς αὐτῶν γενομένοις, ἐψηφί-
21 σαντο. κἀν τούτῳ πυθόμενοι τὸν Καίσαρα ἐπὶ μεῖ-
ζον αἴρεσθαι, Κρητῶν μὲν καὶ Βιθυνῶν, ἐφ' οὓς
ἐστέλλοντο, ἠμέλησαν, οὐδεμίαν ἐν αὐτοῖς ἀξιόχρεων
ὠφέλειαν ὁρῶντες οὖσαν, πρὸς δὲ δὴ τήν τε Συρίαν

καὶ τὴν Μακεδονίαν, καίπερ μηδέν σφισι προσηκού-
σας, ἀλλ' ὅτι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς χρήμασι ταῖς τε δυ-
νάμεσιν ἤκμαζον, ἐτράποντο. καὶ Κάσσιος μὲν πρὸς 2
τοὺς Σύρους ὡς καὶ συνήθεις οἵ καὶ φίλους ἐκ τῆς
μετὰ τοῦ Κράσσου στρατείας ὄντας ὥρμησε, Βροῦ-
τος δὲ τήν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συνίστη.
ἄλλως τε γὰρ ἔκ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγμένων καὶ
ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι τῶν ὁμοίων προσεῖχον αὐτῷ, καὶ 3
διότι καὶ στρατιώτας συχνούς, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρὸς
Φαρσάλῳ μάχης ἐκεῖ που καὶ τότε ἔτι περιπλανωμέ-
νους, τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν τῷ Δολοβέλλᾳ συνεξελθόν-
των ὑπολειφθέντας ἢ διὰ νόσον ἢ δι' ἀταξίαν, προσ-
λαβὼν εἶχε· καί οἱ καὶ χρήματα ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ
τοῦ Τρεβωνίου ἦλθε. τὸ μὲν οὖν Ἑλληνικὸν ἀπονη- 4
τότατα ἐκ τούτων, ἅτε μηδὲ δύναμίν τινα ἀξιόλογον
ἔχον, προσεποιήσατο· ἐς δὲ δὴ τὴν Μακεδονίαν ἦλθε
μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐν ᾧ ὅ τε Ἀντώνιος ὁ Γάιος
ἄρτι ἀφῖκτο καὶ Κύιντος Ὁρτήσιος ὁ προάρξας αὐτῆς
ἀπαλλαγήσεσθαι ἔμελλεν, οὐ μέντοι καὶ πρᾶγμά τι
ἔσχεν. οὗτός τε γὰρ εὐθὺς αὐτῷ προσεχώρησε, καὶ 5
ὁ Ἀντώνιος κωλυθεὶς κατὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ
Ῥώμῃ ἐπικράτησιν πράσσειν τι τῶν τῇ ἀρχῇ προσ-
ηκόντων ἀσθενὴς ἦν. ὅ τε Οὐατίνιος ἦρχε μὲν Ἰλ- 6
λυριῶν τῶν πλησιοχώρων, καὶ τό τε Δυρράχιον ἐκεῖ-
θεν ἐπελθὼν προκατέλαβε καὶ ἦν αὐτῷ κατὰ τὸ στα-
σιωτικὸν διάφορος, οὐ μὴν ἠδυνήθη τι αὐτὸν βλά-
ψαι· οἱ γὰρ στρατιῶται ἀχθόμενοί τε αὐτῷ καὶ προσ-
καταφρονήσαντες αὐτοῦ διὰ νόσον μετέστησαν. κα- 7
ταλαβὼν οὖν καὶ τούτους ἐπί τε τὸν Ἀντώνιον ἐν τῇ
Ἀπολλωνίᾳ ὄντα ἐστράτευσε, καὶ προαπαντήσαντός
οἱ αὐτοῦ τούς τε στρατιώτας ᾠκειώσατο, καὶ ἐκεῖνον
ἐς τὸ τεῖχος προκαταφυγόντα ἀπετείχισε μὲν καὶ ἐξώ-

γρησεν ἐκ προδοσίας, κακὸν δὲ οὐδὲν εἰργάσατο.
22 πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τήν τε Μακεδονίαν μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἤπειρον προσλαβών, ἐπέστειλε τῇ γερουσίᾳ, τά τε πραχθέντα οἱ δηλῶν καὶ ἑαυτὸν τά τε
2 ἔθνη καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπ' αὐτῇ ποιούμενος. οἱ δέ, ἔτυχον γὰρ ὑπόπτως ἤδη πρὸς τὸν Καίσαρα ἔχοντες, ἰσχυρῶς τε αὐτὸν ἐπῄνεσαν καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ χωρίων ἄρχειν ἐκέλευσαν. ὡς οὖν καὶ ἐκ τοῦ δόγματος τὴν ἡγεμονίαν ἐβεβαιώσατο, αὐτός τε ἐπὶ πλεῖον προεθυμήθη καὶ τὸ ὑπήκοον ἀπροφασίστως συναιρό-
3 μενον ἔσχε. καὶ τέως μὲν τῷ τε Καίσαρι πέμπων, ὅτε ἐδόκει τῷ Ἀντωνίῳ πολεμεῖν, παρῄνει ἐκείνῳ τε ἀνθίστασθαι καὶ ἑαυτῷ συναλλαγῆναι, καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι παρεσκευάζετο, ὅθεν ἡ γερουσία
4 μετέπεμψεν αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ὁ Καῖσαρ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀκριβῶς κατέσχε καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς φονέας φανερῶς ἐτιμωρεῖτο, κατὰ χώραν ἔμεινε, καὶ διεσκόπει ὅπῃ ποτὲ ἐπιόντα αὐτὸν καλῶς ἀμύναιτο, καὶ τά τε ἄλλα ἄριστα δὴ τήν τε Μακεδονίαν διῆγαγε, καὶ τὰ στρατεύματα στασιασθέντα οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου
23 κατεστήσατο. ἐκεῖνος γάρ, καίτοι ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲ τοῦ στρατηγικοῦ κόσμου στερηθείς, οὐκ ἠγάπησε τὴν ἡσυχίαν ἔν τε ἀδείᾳ καὶ ἐν τιμῇ ἔχων, ἀλλ' ἐς τοὺς
2 τοῦ Βρούτου στρατιώτας ἔπραττεν ἀπόστασιν· φωραθείς τε ἐπὶ τούτῳ πρὶν μέγα τι κακὸν δρᾶσαι, καὶ τῶν τε ἐπισήμων τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθεὶς καὶ φυλακῇ τινι ἀδέσμῳ, ἵνα μηδὲν νεοχμώσῃ, παραδοθεὶς οὐδ' ὣς ἡσύχασεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἢ πρὶν ἐνεωτέρισεν, ὥστε καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν ἀλλήλοις ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, τοὺς δὲ καὶ ἐπ' ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν, ὅπως ἐξαρπάσωσιν αὐτόν, ὁρμῆσαι.
3 καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἠδυνήθησαν ποιῆσαι· ὁ γὰρ

Βροῦτος ἐκ γραμμάτων τινῶν ἁλόντων προμαθὼν τὸ
γενησόμενον ὑπεξήγαγεν αὐτόν, ὡς καὶ νοσοῦντά
τινα ἐς δίφρον κατάστεγον ἐμβαλών· οὔτε δὲ ἐκεῖ-
νον εὑρεῖν δυνάμενοι καὶ τὸν Βροῦτον φοβούμενοι
λόφον ὑπὲρ τῆς πόλεως κατέλαβον. καὶ αὐτοὺς ὁ 4
Βροῦτος ἔς τε ὁμολογίαν ὑπαγαγόμενος, καὶ ὀλίγους
τῶν θρασυτάτων τοὺς μὲν θανατώσας τοὺς δὲ ἀπαλ-
λάξας ἐκ τῆς συστρατείας, οὕτω διέθηκεν ὥστε σφᾶς
τούς τε ἀποπεμφθέντας ὡς καὶ τῆς στάσεως αἰτιωτά-
τους συλλαβεῖν καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τὸν ταμίαν τούς
τε ὑποστρατήγους τοῦ Ἀντωνίου ἐξαιτῆσαι. ὁ οὖν 24
Βροῦτος ἐκείνων μὲν οὐδένα σφίσιν ἐξέδωκεν, ἀλλ'
ἐς πλοῖα αὐτοὺς ἐμβαλὼν ὡς καὶ καταποντώσων ἐς
τὸ ἀσφαλὲς ἀπέπεμψε· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ αὖθις
τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ πραττομένων ἐπὶ τὸ φοβερώτερον
ἀγγελλομένων πυνθανόμενοι μεταβάλωνται, τὸν μὲν 2
Ἀντώνιον ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ κατέλιπε, Γαΐῳ τινὶ
Κλωδίῳ παραδοὺς φυλάσσειν, αὐτὸς δὲ τό τε πλεῖ-
στον καὶ τὸ ἰσχυρότατον τοῦ στρατοῦ λαβὼν ἔς τε
τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἀνεχώρησε, κἀντεῦθεν ἐς τὴν
Ἀσίαν ὕστερον ἔπλευσεν, ὅπως σφᾶς ὅτι τε πορρω-
τάτω τῆς Ἰταλίας ἀπαγάγῃ κἀκ τῶν ἐκεῖ ὑπηκόων
διατρέφῃ. καὶ ἄλλους τε ἐν τούτῳ συμμάχους προσ- 3
εποιήσατο καὶ τὸν Δηιόταρον, καίπερ ὑπεργήρων τε
ὄντα καὶ τῷ Κασσίῳ ἀπειπόντα τὴν βοήθειαν. δια-
τρίβοντος δὲ αὐτοῦ ταύτῃ, ἐκείνῳ τε Γέλλιος Ποπλι-
κόλας ἐπεβούλευσε καὶ τὸν Ἀντώνιον ὁ ἀδελφὸς ὁ
Μάρκος ἐξαρπάσαι, πέμψας τινάς, ἐπεχείρησε. καὶ 4
τοῦτον μὲν ὁ Κλώδιος ὡς οὐκ ἠδυνήθη σῶν φυλά-
ξαι, ἀπέκτεινεν, εἴτ' αὐτογνωμονήσας εἴτε καὶ ἐξ ἐν-
τολῆς τοῦ Βρούτου· καὶ γὰρ λόγος ἔχει ὅτι πρότερον
μὲν ἐν παντὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ἐποιεῖτο, ὕστερον

δέ, μαθὼν τὸν Δέκιμον ἀπολωλότα, παρ' οὐδὲν αὐ-
5 τὴν ἤγαγεν. ὁ δὲ δὴ Γέλλιος ἐφωράθη μέν, ἔπαθε δὲ δεινὸν οὐδέν· ὁ γὰρ Βροῦτος ἐκεῖνόν τε ἐν τοῖς φιλτάτοις ἀεί ποτε νομίσας εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μάρκον Μεσσάλαν πάνυ τῷ Κασσίῳ προσκείμενον εἰδώς, ἀφῆκεν αὐτόν. καὶ ὃς ἐπέθετο μὲν καὶ
6 τῷ Κασσίῳ, οὐδὲν δὲ οὐδὲ τότε κακὸν ἔπαθεν. αἴτιον δὲ ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ Πόλλα προμαθοῦσα τὴν ἐπιβουλήν, καὶ δείσασα περί τε τῷ Κασσίῳ μὴ προκαταληφθῇ, σφόδρα γὰρ αὐτὸν ἠγάπα, καὶ περὶ τῷ υἱῷ μὴ καταφωραθῇ, τό τε ἐπιβούλευμα αὐτὴ ἑκοῦσα τῷ Κασσίῳ προεμήνυσε καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδὸς ἀντέλαβεν. οὐ μέντοι καὶ βελτίω αὐτὸν ἐποίησε· πρός τε γὰρ τὸν Καίσαρα καὶ πρὸς τὸν Ἀντώ-
25 νιον ἀπὸ τῶν εὐεργετῶν ἀπηυτομόλησεν. ὁ δ' οὖν Βροῦτος ὡς τάχιστα τήν τε τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Μάρκου πεῖρασιν καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ σφαγὴν ἔμαθεν, ἔδεισε μὴ καὶ ἄλλο τι ἐν τῇ Μακεδονίᾳ παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ νεωτερισθῇ, καὶ εὐθὺς ἐς τὴν Εὐρώπην ἐπειχθεὶς τήν τε χώραν τὴν τοῦ Σαδάλου γενομένην παρέλαβεν, ἄπαις γὰρ τελευτῶν τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὴν κατέλιπε, καὶ ἐς Βησσοὺς ἐμ-
2 βαλών, εἴ πως ἀμύναιτό τε ἅμα αὐτοὺς ὧν ἐκακούργουν, καὶ ὄνομα ἀξίωμά τε αὐτοκράτορος, ὡς καὶ ῥᾷον ἐκ τούτου τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Ἀντωνίῳ προσπολεμήσων, περιβάλοιτο, ἀμφότερα διεπράξατο, Ῥασκυπόριδός οἱ δυνάστου τινὸς ἐς τὰ μάλιστα βοηθήσαντος. ἐντεῦθεν δὲ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθὼν καὶ πάντα τὰ ἐκεῖ κρατυνάμενος ἐς τὴν Ἀσίαν αὖθις ἀνεκομίσθη.

3 Βροῦτος μὲν ταῦτά τε ἔπρασσε, καὶ ἐς τὰ νομίσματα ἃ ἐκόπτετο εἰκόνα τε αὐτοῦ καὶ πιλίον ξιφίδιά

τε δύο ἐνετύπου, δηλῶν ἔκ τε τούτου καὶ διὰ τῶν
γραμμάτων ὅτι τὴν πατρίδα μετὰ τοῦ Κασσίου ἠλευ-
θερωκὼς εἴη· ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἐκείνοις χρόνοις ὁ 26
Κάσσιος ἔς τε τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Τρεβώνιον, φθά-
σας τὸν Δολοβέλλαν, ἐπεραιώθη, καὶ λαβὼν παρ'
αὐτοῦ χρήματα, τῶν τε ἱππέων συχνούς, οὓς ὁ Δο-
λοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν προεπεπόμφει, καὶ ἑτέρους
πολλοὺς τῶν τε Ἀσιανῶν καὶ τῶν Κιλίκων προσέ-
θετο. κἀκ τούτου καὶ τὸν Ταρκονδίμοτον τούς τε 2
Ταρσέας καὶ ἄκοντας ἐς τὸ συμμαχικὸν προσηγάγετο·
οὕτω γὰρ προσφιλῶς τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ, καὶ
δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ δευτέρῳ, οἱ Ταρσεῖς εἶχον ὥστε
καὶ Ἰουλιόπολίν σφας ἀπ' αὐτοῦ μετονομάσαι. ταῦτ'
οὖν ὁ Κάσσιος πράξας ἐς τὴν Συρίαν ἦλθε, καὶ
ἀμαχὶ πάντα τά τε τῶν δήμων καὶ τὰ τῶν στρατευ-
μάτων προσεποιήσατο. ἡ δὲ δὴ κατάστασις ἡ ἐν τῇ 3
Συρίᾳ τότε τοιάδε ἦν. Καικίλιος Βάσσος ἱππεὺς
στρατεύσας τε τῷ Πομπηίῳ καὶ ἀναχωρήσας ἐς Τύ-
ρον, ἐκεῖ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τὰς διατριβὰς λανθάνων
ἐποιεῖτο. ἦρχε δὲ τῶν Σύρων Σέξτος· τούτῳ γὰρ
καὶ ταμίᾳ καὶ συγγενεῖ αὐτοῦ ὄντι ὁ Καῖσαρ πάντα
τὰ τῇδε κατὰ τὴν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τὸν Φαρνά-
κην ἔλασιν ἐπέτρεψεν. ὁ οὖν Βάσσος τὸ μὲν πρῶτον 4
ἡσυχίαν ἦγεν, ἀγαπῶν εἴ τις αὐτὸν ζῆν ἐάσειεν· ὡς
δὲ τῶν τε ὁμοίων τινὲς πρὸς αὐτὸν συνελέγησαν, καὶ
τῶν τοῦ Σέξτου στρατιωτῶν ἄλλοτε ἄλλους ἐς φυ-
λακὴν τῆς πόλεως φοιτῶντας ἀνηρτήσατο, περί τε
τοῦ Καίσαρος πολλὰ καὶ δεινὰ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἠγγέλ-
λετο, οὐκέτι τοῖς παροῦσιν ἔστερξεν, ἀλλ' ἢ τοῖς 5
ἀμφὶ τὸν Σκιπίωνα τόν τε Κάτωνα καὶ τοὺς Πομ-
πηίους συναιρόμενος, ἢ καὶ ἑαυτῷ δυναστείαν τινὰ
περιβαλλόμενος, ἐνεόχμου. φωραθείς τε ὑπὸ τοῦ

Σέξτου πρὶν παρασκευάσασθαι, ἔφη τε τῷ Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ τὴν ἐπικουρίαν ἐπὶ τὸν Βόσπο-
6 ρον ἀθροίζειν, καὶ πιστευθεὶς ἀπελύθη. καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα γράμματά τινα συνέπλασεν ὡς καὶ παρὰ τοῦ Σκιπίωνός οἱ πεμφθέντα, καὶ ἐξ αὐτῶν τόν τε Καίσαρα ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἡττῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι διήγγελλε, καὶ ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς Συρίας προστε-
7 τάχθαι ἔλεγε. κἀκ τούτου τήν τε Τύρον μετὰ τῶν προπαρεσκευασμένων κατέλαβε, κἀντεῦθεν πρὸς τὰ τοῦ Σέξτου στρατόπεδα προσχωρῶν περιέπεσεν αὐτῷ καὶ ἡττηθεὶς ἐτρώθη. παθὼν δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκέτ' αὐτοῦ ἐπείρασε, τοῖς δὲ δὴ στρατιώταις προσπέμπων τινὰ τρόπον οὕτω τινὰς αὐτῶν ἐσφετερίσατο ὥστε καὶ αὐτόχειρας τοῦ Σέξτου γενέ-
27 σθαι. ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου τό τε στράτευμα πᾶν πλὴν ὀλίγων προσηταιρίσατο, τοὺς γὰρ ἐν Ἀπαμείᾳ χειμάζοντας ἐπεδίωξε μὲν ἐς Κιλικίαν προαποχωρήσαντας, οὐ μὴν καὶ προσεποιήσατο, καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐπανελθὼν στρατηγός τε ὠνομάσθη καὶ τὴν Ἀπάμειαν ἐκρατύνατο, ὅπως ὁρμητήριόν οἱ τοῦ πολέμου
2 γένηται. τήν τε ἡλικίαν οὐχ ὅτι τὴν ἐλευθέραν ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν δούλων κατέλεγε, καὶ χρήματα ἤθροιζε καὶ ὅπλα κατεσκευάζετο. πράσσοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα Γάιός τις Ἀντίστιος ἐς πολιορκίαν κατέκλεισε. καὶ μετὰ τοῦτο ἀγχώμαλα ἀγωνιζόμενοι, καὶ μηδέτεροι ἰσχυρόν τι παραβαλεῖν δυνάμενοι, ἀσπόνδῳ διοκωχῇ
3 πρὸς συμμάχων ἐπαγωγὴν διελύθησαν. καὶ Ἀντιστίῳ μὲν ἔκ τε τῶν περιχώρων οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης στρατιῶται ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντες προσεγένοντο, τῷ δὲ δὴ Βάσσῳ ὁ Ἀλχαυδόνιος ὁ Ἀράβιος· οὗτος γὰρ τῷ τε Λουκούλλῳ πρότερον, ὥσπερ εἴρηταί μοι, ὁμολογήσας, καὶ τοῖς Πάρ-

θεις μετὰ τοῦτο κατὰ τοῦ Κράσσου συναράμενος,
τότε παρεκλήθη μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἐλθὼν δὲ ἐς 4
τὸ μέσον τῆς τε πόλεως καὶ τῶν στρατοπέδων, πρίν
τι ἀποκρίνασθαί σφισι, τήν τε συμμαχίαν ἀπεκήρυξε,
καὶ ἐπειδὴ ὁ Βάσσος ὑπερέβαλε τοῖς χρήμασιν, ἐπε-
κούρησέ τε αὐτῷ καὶ ἐν τῇ μάχῃ πολὺ τοῖς τοξεύ-
μασιν ἐπεκράτησεν. οἱ δὲ δὴ Πάρθοι ἦλθον μὲν καὶ 5
αὐτοὶ τῷ Βάσσῳ ἐπίκλητοι, οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ
αὐτῷ διὰ τὸν χειμῶνα συνεγένοντο, καὶ διὰ τοῦτο
οὐδὲ ἔπραξάν τι ἀξιόλογον. καὶ ὁ μὲν δυνηθείς τινα
χρόνον, ἔπειτα ὑπό τε Μάρκου Κρίσπου καὶ ὑπὸ
Λουκίου Στατίου Μούρκου αὖθις κατείρχθη.

τοιούτων δὲ δὴ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὄντων, 28
ὁ Κάσσιος ἐπελθὼν τάς τε πόλεις πάσας εὐθὺς πρός
τε τὴν δόξαν ὧν ἐν τῇ ταμιείᾳ ἐπεποιήκει καὶ πρὸς
τὴν λοιπὴν εὔκλειαν ᾠκειώσατο, καὶ τὰ στρατόπεδα
τά τε τοῦ Βάσσου καὶ τὰ τῶν ἑτέρων οὐδὲν ἐπιπο-
νήσας προσέθετο. καὶ αὐτῷ καθ' ἓν μετὰ πάντων 2
αὐτῶν αὐλιζομένῳ ὕδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ αἰφνίδιον
πολὺ ἐπεγένετο, κἀν τούτῳ σύες ἄγριοι ἐς τὸ στρα-
τόπεδον κατὰ πάσας ἅμα τὰς πύλας ἐσπεσόντες πάντα
τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα συνέχεαν καὶ συνετάραξαν, ὥστε
τινὰς ἐκ τούτων τήν τε ἰσχὺν αὐτοῦ τὴν αὐτίκα καὶ
τὴν μετὰ ταῦτα καταστροφὴν τεκμήρασθαι. παρα- 3
λαβὼν οὖν τὴν Συρίαν ἐς τὴν Ἰουδαίαν ὥρμησε,
πυθόμενος τοὺς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος
καταλειφθέντας προσιέναι, καὶ ἐκείνους τε ἀκονιτὶ
καὶ τοὺς Ἰουδαίους παρεστήσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν 4
μὲν Βάσσον καὶ τὸν Κρίσπον, τούς τε ἄλλους τοὺς
οὐκ ἐθελήσαντάς οἱ συστρατεῦσαι, ἀπέπεμψε μηδὲν
ἀδικήσας, τῷ δὲ δὴ Στατίῳ τό τε ἀξίωμα μεθ' οὗ ἀφῖ-
κτο ἐτήρησε, καὶ προσέτι καὶ τὸ ναυτικὸν ἐπέτρεψεν.

5 οὕτω μὲν καὶ ὁ Κάσσιος ἰσχυρὸς διὰ ταχέων ἐγέ-
νετο, καὶ τῷ τε Καίσαρι περὶ τῶν συναλλαγῶν καὶ
τῇ γερουσίᾳ περὶ τῶν παρόντων ὅμοια τῷ Βρούτῳ
ἐπέστειλε. καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα ἡ βουλὴ τήν τε ἀρχὴν
τῆς Συρίας ἐβεβαίωσε καὶ τὸν τοῦ Δολοβέλλου πό-
29 λεμον ἐψηφίσατο. οὗτος γὰρ ἐτέτακτο μὲν τῆς Συρίας
ἄρχειν καὶ τὴν ἔξοδον ὑπατεύων ἐποιεῖτο, χρόνιος
δὲ διά τε τῆς Μακεδονίας καὶ διὰ τῆς Θρᾴκης ἐς τὴν
2 Ἀσίαν τὸ ἔθνος κομισθεὶς καὶ ἐκεῖ ἐνδιέτριψεν. ἐπει-
δή τε ἐνταῦθα ἔτι ὄντι αὐτῷ τὸ δόγμα ἠγγέλθη,
πρὸς μὲν τὴν Συρίαν οὐ προεχώρησεν, αὐτοῦ δὲ δὴ
καταμείνας τὸν Τρεβώνιον οὕτω μετεχειρίσατο ὥστε
δόξαν οἱ εὐνοίας πλείστην παρασχεῖν, καὶ τήν τε
τροφὴν τοῖς στρατιώταις παρ' ἑκόντος αὐτοῦ λαβεῖν
3 καὶ τὴν δίαιταν ἀδεῶς σὺν αὐτῷ ποιεῖσθαι. ἐπειδή
τε ἔν τε τῷ θαρσοῦντι διὰ ταῦτ' ἐγένετο καὶ φυλα-
κὴν οὐδεμίαν ἑαυτοῦ ἐποιεῖτο, τήν τε Σμύρναν, ἐν
ᾗ ἦσαν, νυκτὸς ἐξαπιναίως κατέλαβε, καὶ ἐκεῖνον
ἀποκτείνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Καί-
σαρος εἰκόνα ἔρριψε, κἀκ τούτου πᾶσαν τὴν Ἀσίαν
4 κατέσχε. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι
πόλεμον αὐτῷ ἐπήγγειλαν· οὐδέπω γὰρ ὁ Καῖσαρ
οὔτε τὸν Ἀντώνιον ἐνενικήκει οὔτε τὰ ἐν τῷ ἄστει
διὰ χειρὸς ἐπεποίητο. καὶ τοῖς τε συνοῦσίν οἱ ῥητὴν
ἡμέραν ἐς ἔκλειψιν τῆς φιλίας αὐτοῦ προεῖπον, ἵνα
5 μὴ καὶ ἐκεῖνοι ἐν ἐχθρῶν μοίρᾳ γένωνται, καὶ τὴν
ἀντίταξιν τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτὸν τὸ μὲν σύμ-
παν τοῖς ὑπάτοις προσέταξαν, ἐπειδὰν τὰ παρόντα
κατορθώσωσι, ποιήσασθαι, τὸν γὰρ Κάσσιον οὐδέπω
τὴν Συρίαν ἔχοντα ᾔδεσαν, ἵνα δὲ δὴ ἐπὶ μεῖζον ἐν
τῷ μεταξὺ χρόνῳ αὐξηθῇ, τοῖς τῶν προσόρων ἐθνῶν
6 ἄρχουσιν ἐνεχείρισαν. καὶ μετὰ τοῦτο μαθόντες τὰ

κατὰ τὸν Κάσσιον, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ὑπ' ἐκείνων
πραχθῆναι, ταῦθ' ἅπερ εἶπον ἐψηφίσαντο. ὁ δ' οὖν 30
Δολοβέλλας ἐγκρατὴς οὕτω τῆς Ἀσίας γενόμενος ἐς
τὴν Κιλικίαν ἦλθε, τοῦ Κασσίου ἐν τῇ Παλαιστίνῃ
ὄντος, καὶ τοὺς Ταρσέας ἑκουσίους προσλαβὼν φρου-
ρούς τινας αὐτοῦ ἐν Αἰγέαις ὄντας ἐνίκησε, καὶ ἐς
τὴν Συρίαν ἐνέβαλε. καὶ τῆς μὲν Ἀντιοχείας ὑπὸ 2
τῶν ἐμφρουρούντων αὐτὴν ἀπεκρούσθη, τὴν δὲ δὴ
Λαοδίκειαν ἀμαχὶ διὰ τὴν φιλίαν αὐτῶν, ἣν πρὸς
τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον εἶχον, προσεποιήσατο.
κἀκ τούτων ἡμέρας τινὰς ἰσχύσας, τά τε γὰρ ἄλλα
καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ διὰ ταχέων ἐκ τῆς Ἀσίας
ἐπῆλθε, διέβαλεν ἐς Ἄραδον, ὅπως καὶ παρ' ἐκείνων
καὶ χρήματα καὶ ναῦς λάβῃ· κἀνταῦθα ἀποληφθεὶς 3
μετ' ὀλίγων ἐκινδύνευσε. διαφυγὼν δ' οὖν ἀπήντησέ
τε τῷ Κασσίῳ προσελαύνοντι, καὶ συμβαλὼν αὐτῷ
ἡττήθη. κατακλεισθείς τε ἐς τὴν Λαοδίκειαν ἐπορ-
θεῖτο, τῆς μὲν ἠπείρου παντελῶς εἰργόμενος, ἄλλοι
τε γὰρ τῷ Κασσίῳ καὶ Πάρθοι τινὲς ἐβοήθησαν, ταῖς 4
δὲ δὴ ναυσὶ ταῖς τε Ἀσιαναῖς καὶ ταῖς Αἰγυπτίαις,
ἃς ἡ Κλεοπάτρα αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ προσέτι καὶ τοῖς
χρήμασι τοῖς παρ' αὐτῆς ἐλθοῦσιν ἰσχύων, μέχρις
οὗ ὁ Στάτιος τό τε ναυτικὸν συνεκρότησε, καὶ ἐς τὸν
τῶν Λαοδικέων λιμένα ἐσπλεύσας τούς τε ἀνταναχ-
θέντας ἐκράτησε καὶ ἀπέκλεισέν οἱ καὶ τὴν θάλασσαν.
τότε γὰρ ἀμφοτέρωθεν τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων 5
εἰρχθεὶς ἐπεκδρομὴν μὲν σπάνει τῶν ἀναγκαίων
ἐποιήσατο, καταραχθεὶς δὲ διὰ ταχέων ἐς τὸ τεῖχος,
καὶ προδιδόμενον αὐτὸ ἰδών, ἐφοβήθη μὴ ζῶν ἁλοίη
καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὅπερ που καὶ Μάρκος Ὀκ-
ταούιος ὑποστράτηγος αὐτοῦ ἔπραξε. καὶ οἱ μὲν 6
ταφῆς ὑπὸ τοῦ Κασσίου, καίπερ τὸν Τρεβώνιον ἄτα-

φον ῥίψαντες, ἠξιώθησαν· οἵ τε συστρατεύσαντές
σφισι καὶ περιγενόμενοι καὶ σωτηρίας καὶ ἀδείας,
καίτοι πολέμιοι ὑπὸ τῶν οἴκοι Ῥωμαίων νομισθέντες,
7 ἔτυχον. οὐ μέντοι οὐδ᾽ οἱ Λαοδικεῖς κακόν τι πλὴν
συντελείας χρημάτων ἔπαθον. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἄλλος οὐ-
δείς, συχνῶν μετὰ τοῦτο ἐπιβουλευσάντων τῷ Κασ-
σίῳ, ἐκολάσθη.

31 ἐν ᾧ δὲ ταῦτ᾽ ἐγίγνετο, οἱ Ταρσεῖς Τίλλιον Κίμ-
βρον φονέα τε τοῦ Καίσαρος ὄντα καὶ τότε Βιθυνῶν
ἄρχοντα, πρός τε τὴν τοῦ Κασσίου ἐπικουρίαν ἐπει-
γόμενον ἐπεχείρησαν τῶν τοῦ Ταύρου διόδων εἶρξαι,
προεκλιπόντες τε αὐτὰς ὑπὸ δέους παραχρῆμα μὲν
ἐσπείσαντο αὐτῷ, νομίσαντες ἰσχυρὸν αὐτὸν εἶναι,
μετὰ δὲ τοῦτο τὴν ὀλιγότητα τῶν στρατιωτῶν κατα-
νοήσαντες οὔτε τῇ πόλει αὐτὸν ἐδέξαντο οὔτε τὰ ἐπι-
2 τήδειά οἱ παρέσχον. ἐπειδή τε φρούριόν τι ἐπιτει-
χίσας σφίσιν ἐς τὴν Συρίαν ἀπῆρε, προτιμότερον τὸ
τῷ Κασσίῳ βοηθῆσαι τοῦ τὴν πόλιν αὐτὸς ἐξελεῖν
ποιησάμενος, τοῦτό τε ἐπιστρατεύσαντες αὐτῷ παρε-
στήσαντο, καὶ πρὸς τὰ Ἄδανα ὅμορά τέ σφισι καὶ
διάφορα ἀεὶ ὄντα ὥρμησαν, πρόφασιν ὡς καὶ τὰ τοῦ
3 Κασσίου πράσσοντα ποιησάμενοι. πυθόμενος δὲ ταῦτα
ἐκεῖνος πρότερον μέν, ὡς ἔτι ὁ Δολοβέλλας ἔζη, Λού-
κιον Ῥοῦφον ἐπ᾽ αὐτοὺς ἔπεμψεν, ὕστερον δὲ καὶ
αὐτὸς ἦλθε, καὶ ἤδη γὰρ ἀμαχὶ τῷ Ῥούφῳ προσεκε-
χωρήκεσαν, ἄλλο μέν σφας οὐδὲν δεινὸν εἰργάσατο,
τὰ δὲ χρήματα τά τε ἴδια καὶ τὰ δημόσια πάντα ἀφεί-
4 λετο. κἀκ τούτου Ταρσεῖς ἐπαίνους τε παρὰ τῶν
τριῶν ἀνδρῶν· ἐκεῖνοι γὰρ τὰ πράγματα ἤδη τὰ ἐν
τῇ Ῥώμῃ εἶχον, καὶ ἐλπίδα ἀντιλήψεσθαί τι ἀντὶ τῶν
5 ἀπολωλότων ἔλαβον· ἥ τε Κλεοπάτρα διὰ τὴν συμ-
μαχίαν ἣν τῷ Δολοβέλλᾳ ἔπεμψεν, εὕρετο τὸν υἱόν,

ὃν Πτολεμαῖον μὲν ὠνόμαζεν, ἐπλάττετο δὲ ἐκ τοῦ Καίσαρος τετοκέναι καὶ κατὰ τοῦτο Καισαρίωνα προσηγόρευε, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου κληθῆναι.

Κάσσιος δὲ ἐπειδὴ τά τε ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ 32
Κιλικίᾳ κατεστήσατο, ἐς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Βροῦτον ἀφίκετο. ὡς γὰρ τήν τε συνωμοσίαν τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἔμαθον καὶ τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῶν κατὰ σφῶν ᾔσθοντο, συνῆλθόν τε ἐκεῖ καὶ τὰ πράγματα ἔτι καὶ μᾶλλον ἐκοινώσαντο· τήν τε γὰρ αἰτίαν τὴν τοῦ πολέμου 2
τὴν αὐτὴν ἔχοντες καὶ τὸν κίνδυνον τὸν αὐτὸν προσδεχόμενοι, τήν τε ὑπὲρ τῆς τοῦ δήμου ἐλευθερίας γνώμην μηδὲ τότε ἐξιστάμενοι, καὶ ἐκείνους ἅτε καὶ τρεῖς ὄντας καὶ τοιαῦτα δρῶντας προσκαταλῦσαι γλιχόμενοι, πολλῷ προθυμότερον κοινῇ πάντα καὶ ἐβουλεύοντο καὶ ἐποίουν. καὶ τὸ μὲν σύμπαν ἔγνωσαν ἔς 3
τε τὴν Μακεδονίαν ἐλθεῖν καὶ περαιωθῆναι αὐτοὺς ἐκεῖσε κωλῦσαι, ἢ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν προδιαβῆναι· ἐπεὶ δὲ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ καθίστασθαι ἔτ' ἐλέγοντο, καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἅτε καὶ ἐγγύθεν ἐφεδρεύοντά σφισιν ἀσχολίαν ἕξειν ἐνομίζοντο, οὐκ εὐθὺς ταῦτ' 4
ἐποίησαν, ἀλλ' αὐτοί τε περιιόντες καὶ ἑτέρους διαπέμποντες τούς τε μηδέπω ὁμοφρονοῦντάς σφισι προσεκτῶντο καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας ἤθροιζον. καὶ αὐτοῖς οἱ μὲν ἄλλοι ταύτῃ πάντες, καὶ οἱ πρόσθεν 33
περιορώμενοι, παραχρῆμα ὡμολόγησαν, ὁ δὲ δὴ Ἀριοβαρζάνης οἵ τε Ῥόδιοι καὶ οἱ Λύκιοι ἄλλως μὲν οὐκ ἀνθίσταντο, οὐ μέντοι καὶ συμμαχῆσαι ἤθελον. ὑπο- 2
πτεύσαντες οὖν αὐτοὺς τὰ τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ εὖ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου ἐπεπόνθεσαν, φρονεῖν, καὶ φοβηθέντες μὴ αὐτοί τε ἀπελθόντων σφῶν ταράξωσί τι καὶ τοὺς ἄλλους συναποστήσωσι, γνώμην ἐποιήσαντο ἐπ' ἐκείνους πρῶτον τραπέσθαι,

ἐλπίσαντές σφας, ἅτε καὶ τοῖς ὅπλοις πολὺ αὐτῶν
ὑπερέχοντες καὶ ταῖς εὐεργεσίαις ἀφθόνως χρώμενοι,
3 διὰ βραχέος πείσειν ἢ καὶ βιάσεσθαι. καὶ Κάσσιος
μὲν Ῥοδίους, καίτοι τοσοῦτον ἐπὶ τῷ ναυτικῷ φρο-
νοῦντας ὥστε ἔς τε τὴν ἤπειρον ἐπ' αὐτὸν προδια-
πλεῦσαι καὶ τὰς πέδας ἃς ἐκόμιζον ὡς καὶ ζῶντας
πολλοὺς αἱρήσοντες ἐπιδεικνύναι σφίσι, ναυμαχίᾳ
πρότερον μὲν περὶ Μύνδον, ἔπειτα δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ
Ῥόδῳ διὰ τοῦ Σπατίου, τῷ τε πλήθει καὶ τῷ μεγέθει
τῶν νεῶν τὴν ἐμπειρίαν σφῶν κρατήσας, ἐνίκησε·
4 καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐς τὴν νῆσον περαιωθεὶς
ἄλλο μὲν κακὸν οὐδὲν αὐτοὺς ἔδρασεν, οὔτε γὰρ
ἀντέστησάν οἱ, καὶ εὔνοιαν αὐτῶν ἐκ τῆς διατριβῆς
ἣν ἐκεῖ κατὰ παιδείαν ἐπεποίητο εἶχε, τὰς δὲ δὴ
ναῦς καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερά, πλὴν
τοῦ ἅρματος τοῦ ἡλίου, παρεσπάσατο. καὶ μετὰ ταῦτα
καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην συλλαβὼν ἀπέκτεινε.

34 Βροῦτος δὲ τό τε κοινὸν τῶν Λυκίων στράτευμα
ἀπαντῆσαν αὐτῷ πρὸς τὰ μεθόρια μάχῃ τε ἐκράτησε
καὶ συγκαταφυγὼν ἐς τὸ ἔρυμα αὐτοβοεὶ εἷλε, καὶ
τῶν πόλεων τὰς μὲν πλείους ἀμαχὶ προσηγάγετο,
2 Ξάνθον δὲ ἐς πολιορκίαν κατέκλεισε. καὶ αὐτῶν
ἐξαίφνης ἐκδραμόντων καὶ πῦρ ἐς τὰς μηχανὰς ἐμβα-
λόντων, τά τε τοξεύματα καὶ ἀκόντια ἅμα ἐφέντων,
ἐς πᾶν κινδύνου ἀφίκετο. κἂν πασσυδὶ ἀπώλετο,
εἰ μὴ δι' αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ὠσάμενοι οἱ στρατιῶται
προσέμιξαν αὐτοῖς ἀπροσδόκητοι γυμνητεύουσι, καὶ
3 ἐκείνους τε ἐς τὸ τεῖχος κατήραξαν, καὶ αὐτοὶ συνεσ-
πεσόντες σφίσι τοῦ τε πυρὸς ἐς οἰκίας τινὰς ἐνέβα-
λον, καὶ τοὺς μὲν ὁρῶντας τὸ γιγνόμενον προκατέ-
πληξαν, τοῖς δ' ἄπωθεν οὖσι δόξαν ὡς καὶ πάντα
ἄρδην ᾑρηκότες παρέσχον· ἐκ γὰρ τούτου καὶ οἱ

ἐπιχώριοι τὰ λοιπὰ ἐθελονταὶ συγκατέπρησαν καὶ
ἀλλήλους οἱ πλείους ἀνεχρήσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο 4
πρὸς τὰ Πάταρα ὁ Βροῦτος ἦλθε, καὶ προεκαλέσατο
μὲν αὐτοὺς ἐς φιλίαν, ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσαν, οἵ τε
γὰρ δοῦλοι καὶ τῶν ἐλευθέρων οἱ πένητες, οἱ μὲν
ἐλευθερίας οἱ δὲ χρεῶν ἀποκοπῆς προτετυχηκότες,
ἐκώλυόν σφας συμβῆναι, τὸ μὲν πρῶτον τοὺς αἰχμα-
λώτους τῶν Ξανθίων, καὶ γὰρ ἐν γένει αὐτοῖς κατ'
ἐπιγαμίαν πολλοὶ ἦσαν, ἔπεμψέ σφισιν, ἐλπίδα ἔχων
δι' ἐκείνων αὐτοὺς προσάξεσθαι· ἐπεὶ δ' οὐδὲν 5
μᾶλλον ἐνέδοσαν καίπερ προῖκα αὐτοῦ τοὺς ἀναγκαί-
ους ἑκάστῳ διδόντος, πρατήριόν τι ὑπ' αὐτὸ τὸ τεῖ-
χος ἐν ἀσφαλεῖ κατεστήσατο, καὶ παράγων ἕνα ἕκα-
στον τῶν πρώτων ἀπεκήρυττεν, εἴ πως διά γε τούτου
τοὺς Παταρέας ὑπαγάγοιτο. ὡς δ' οὐδὲ τότε αὐτῷ
προσεχώρησαν, ὀλίγους ἀποδόμενος τοὺς λοιποὺς
ἀφῆκεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἔνδον οὐκέτ' ἀντῆραν, 6
ἀλλ' εὐθὺς αὐτῷ ὡς καὶ ἀρετὴν ἔχοντι προσέθεντο,
μηδὲν ἔξω τῶν χρημάτων ζημιωθέντες. καὶ τοῦτο
καὶ οἱ Μυρεῖς ἐποίησαν, ἐπειδὴ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν
ἐν τῷ ἐπινείῳ λαβὼν ἀπέλυσε. καὶ οὕτω καὶ τἆλλα
δι' ὀλίγου παρεστήσατο.

ταῦτ' οὖν ἀμφότεροι πράξαντες ἔς τε τὴν Ἀσίαν 35
αὖθις ἦλθον, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ διαβολῶν, οἷα ἐν
τοῖς τοιούτοις φιλεῖ συμβαίνειν, ὕποπτα πρὸς ἀλλή-
λους εἶχον, ἔς τε τὸ μέσον καὶ κατὰ μόνας προενεγ-
κόντες καὶ διαλυσάμενοι ἐς τὴν Μακεδονίαν ἠπεί-
γοντο. καὶ αὐτοὺς Γάιός τε Νωρβανὸς καὶ Δεκίδιος 2
Σάξας ἔφθησαν τόν τε Ἰόνιον, πρὶν τὸν Στάτιον
ἐλθεῖν, περαιωθέντες, καὶ πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦ Παγ-
γαίου γῆν προκατασχόντες, καὶ πρὸς τοῖς Φιλίπποις
στρατοπεδευσάμενοι. τὸ δὲ δὴ ἄστυ τοῦτο παρά τε 3

τῷ Παγγαίῳ καὶ παρὰ τῷ Συμβόλῳ κεῖται· Σύμβολον γὰρ τὸ χωρίον ὀνομάζουσι καθ' ὃ τὸ ὄρος ἐκεῖνο ἑτέρῳ τινὶ ἐς μεσόγειαν ἀνατείνοντι συμβάλλει, καὶ ἔστι μεταξὺ Νέας πόλεως καὶ τῶν Φιλίππων· ἡ μὲν γὰρ πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατ' ἀντιπέρας Θάσου ἦν, ἡ δ' ἐντὸς τῶν ὀρῶν ἐπὶ τῷ πεδίῳ πεπόλισται.
4 καὶ ἔτυχον γὰρ τὴν συντομωτάτην αὐτοῦ ὑπερβολὴν ὅ τε Σάξας καὶ ὁ Νωρβανὸς προκαταλαβόντες, ταύτῃ μὲν ὁ Βροῦτος ὅ τε Κάσσιος οὐδὲ ἐπείρασαν διαβῆναι, ἑτέραν δέ τινα μακροτέραν κατὰ τὰς Κρηνίδας ὠνομασμένας περιελθόντες φυλακῇ μὲν καὶ ἐκεῖ
5 ἐνέτυχον, βιασάμενοι δὲ αὐτὴν ἔσω τε τῶν ὀρῶν ἐγένοντο, καὶ πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὰ μετέωρα ἐπιπαρελθόντες ἐνταῦθα χωρὶς ἑκάτερος, ὥς γε τῷ λόγῳ εἰπεῖν, ἐστρατοπεδεύσατο· τῷ γὰρ ἔργῳ καθ' ἓν
6 ηὐλίσαντο. τὰ μὲν γὰρ στρατόπεδα, ὡς καὶ εὐτακτότεροι οἱ στρατιῶται καὶ ῥᾴους ἄρχειν ὦσι, διχῇ κατέστη, παντὸς δὲ δὴ καὶ τοῦ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ τάφρῳ καὶ σταυρώματι περιληφθέντος, εἷς τε ὁ πᾶς περίβολος ἀμφοτέρων ἐγένετο, καὶ ἐν κοινῷ τὴν ἀπ'
36 αὐτοῦ ἀσφάλειαν εἶχον. ἦσαν δὲ πολὺ τῷ πλήθει τῶν ἐναντίων τῶν τότε παρόντων καθυπέρτεροι, καὶ διὰ τοῦτο τό τε Σύμβολον ἐκκρούσαντες αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ταύτῃ τε δι' ἐλάττονος ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπήγοντο καὶ ἐκ τοῦ πεδίου καταθέ-
2 οντες ἐλάμβανον. ὁ γὰρ Νωρβανὸς ὅ τε Σάξας πανστρατιᾷ μὲν οὐδὲ ἐτόλμησαν αὐτοῖς προσμίξαι, ἐκπέμποντες δ' ἱππέας ἐκδρόμους ὅπῃ παρείκοι οὐδὲν ἐπέραινον, ἀλλ' αὐτοί τε διὰ φυλακῆς μᾶλλον ἢ διὰ κινδύνων τὸ στρατόπεδον ἐποιοῦντο, καὶ τὸν Καίσαρα
3 τόν τε Ἀντώνιον σπουδῇ μετεπέμποντο. οὗτοι γὰρ τέως μὲν περί τε τοὺς Ῥοδίους καὶ περὶ τοὺς Λυκί-

ους τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον ἀσχόλους ὄντας
ἐπυνθάνοντο, ἐπὶ πλεῖόν τε αὐτοὺς ἔδοξάν σφισι
προσπολεμήσειν, καὶ οὐκ ἠπείχθησαν ἀλλὰ τόν τε
Σάξαν καὶ τὸν Νωρβανὸν ἐς τὴν Μακεδονίαν προ-
έπεμψαν· αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς ἑαλωκότας, τοῖς 4
μὲν Λυκίοις καὶ τοῖς Ῥοδίοις ἐπαίνους τε ἔδοσαν καὶ
χρήματα χαριεῖσθαι ὑπέσχοντο, αὐτοὶ δὲ ἐκ μὲν
τῆς πόλεως εὐθὺς ἐξώρμησαν, ἐγχρονίσαντες δὲ Ἀν-
τώνιος μὲν περὶ Βρεντέσιον, ὑπὸ γὰρ τοῦ Στατίου
καθείργετο, Καῖσαρ δὲ περὶ Ῥήγιον, πρὸς γὰρ τὸν
Σέξτον τήν τε Σικελίαν ἔχοντα καὶ τῆς Ἰταλίας πει-
ρῶντα προαπετράπετο, διετρίβησαν. ὡς δ' οὖν οὗ- 37
τός τε οὐ καθαιρετὸς ἔδοξεν εἶναί σφισι, καὶ τὰ τοῦ
Κασσίου τοῦ τε Βρούτου μᾶλλον αὐτοὺς ἤπειξε, μέρος
μέν τι τοῦ στρατοῦ πρὸς φρουρὰν τῆς Ἰταλίας κατέ-
λιπον, τῷ δὲ δὴ πλείονι τὸν Ἰόνιον ἀσφαλῶς ἐπεραι-
ώθησαν. καὶ Καῖσαρ μὲν ἐν Δυρραχίῳ νοσήσας ὑπε- 2
λείφθη, Ἀντώνιος δὲ πρὸς τοὺς Φιλίππους ἤλασε,
καὶ παραυτίκα μὲν ῥώμην τινὰ τοῖς σφετέροις παρέ-
σχεν, ἐνεδρεύσας δέ τινας τῶν ἐναντίων σιταγωγοῦν-
τας καὶ σφαλεὶς οὐκέτ' οὐδ' αὐτὸς ἐθάρσει. ὁ οὖν 3
Καῖσαρ πυθόμενος τοῦτο καὶ δείσας ἑκάτερον, εἴτε
τι ἐλαττωθείη κατὰ μόνας συμβαλὼν εἴτε καὶ κρα-
τήσειεν, ἐκ μὲν γὰρ τοῦ τόν τε Βροῦτον καὶ τὸν
Κάσσιον, ἐκ δὲ τοῦ τὸν Ἀντώνιον πάντως ἐφ' ἑαυτὸν
ἰσχύσειν ἐνόμισεν, ἠπείχθη καίπερ καὶ τότε ἔτι ἀρ-
ρωστῶν. κἀκ τούτου ἀνεθάρσησαν μὲν οἱ περὶ τὸν 4
Ἀντώνιον· ἐπεὶ δ' οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο τὸ μὴ οὐχ
ἅμα πάντας αὐτοὺς αὐλίζεσθαι, ἔς τε χωρίον ἓν καὶ
ἐς ἔρυμα ἓν τὰ τρία στρατεύματα συνήγαγον. ἀντι- 5
καθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις ἐκδρομαὶ μὲν καὶ ἀν-
τεπέξοδοι παρ' ἀμφοτέρων ὡς ἔτυχεν ἐγίγνοντο,

μάχη δὲ ἐκ παρατάξεως οὐδεμία χρόνον τινὰ συνη-
νέχθη, καίτοι καὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου
6 πάνυ συμβαλεῖν σπουδαζόντων. ταῖς τε γὰρ δυνά-
μεσι μᾶλλον τῶν ἐναντίων ἔρρωντο, καὶ τῶν ἐπιτη-
δείων οὐχ ὁμοίως αὐτοῖς ηὐπόρουν διὰ τὸ τῆς θα-
λάσσης, ἅτε τοῦ ναυτικοῦ σφων τῷ Σέξτῳ προσπο-
λεμοῦντες, μὴ κρατεῖν.

38 οὗτοι μὲν οὖν δὴ διά τε ταῦτα καὶ διὰ τὸν Σέξ-
τον τήν τε Σικελίαν ἔχοντα καὶ τῆς Ἰταλίας πειρῶντα,
μὴ καὶ χρονισάντων αὐτῶν τήν τε Ἰταλίαν καταλάβῃ
2 καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἔλθῃ, ὤργων. ὁ δὲ δὴ Κάσ-
σιος ὅ τε Βροῦτος ἄλλως μὲν οὐκ ὤκνουν τὴν μάχην,
ὅσον γὰρ τῇ ῥώμῃ τῶν στρατιωτῶν ἠλαττοῦντο, το-
σοῦτον τῷ πλήθει ἐπλεονέκτουν, ἐκλογιζόμενοι δὲ τά
τε ἐκείνων καὶ τὰ σφέτερα, σύμμαχοί τε γὰρ αὐτοῖς
3 καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσεγίγνοντο, καὶ τὴν τροφὴν
ἄφθονον ὑπὸ τῶν νεῶν εἶχον, ἀνεβάλοντο, εἴ πως ἄνευ
κινδύνου καὶ φθόρου τινῶν ἐπικρατήσειαν· ἅτε γὰρ
δημεράσται τε ἀκριβῶς ὄντες καὶ πρὸς πολίτας ἀγω-
νιζόμενοι ἐκείνων τε οὐδὲν ἧττον ἢ τῶν συνόντων
σφίσι διεσκόπουν, καὶ ἐπεθύμουν ἑκατέροις ὁμοίως καὶ
4 τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν παρασχεῖν. χρόνον
μὲν οὖν τινα διὰ ταῦτα ἀνέσχον, οὐκ ἐθέλοντές σφισιν
ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ὡς μέντοι τὰ στρατεύματα, ἅτε ἐκ τοῦ
ὑπηκόου τὸ πλεῖστον ὄντα, τῇ τε τριβῇ βαρυνόμενα καὶ
τῶν ἀντιπολεμούντων καταφρονήσαντα, ὅτι τὸ κα-
θάρσιον τὸ πρὸ τῶν ἀγώνων γιγνόμενον ἐντὸς τοῦ
5 ἐρύματος ὡς καὶ δεδιότες ἐποιήσαντο, ἔς τε τὴν μάχην
ὥρμησαν καὶ διελάλουν ὅτι, ἂν ἐπὶ πλεῖον διατριφ-
θῶσι, τό τε στρατόπεδον ἐκλείψουσι καὶ διασκεδα-
σθήσονται, οὕτω δὴ καὶ ἄκοντες συνέμιξαν.

39 μέγιστον δὴ τὸν ἀγῶνα τοῦτον καὶ ὑπὲρ πάντας

τοὺς ἐμφυλίους τοὺς τοῖς Ῥωμαίοις γεγονότας οὐκ
ἀπεικότως ἄν τις συμβῆναι νομίσειεν, οὐχ ὅτι καὶ
τοῖς πλήθεσιν ἢ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν μαχεσαμένων
διήνεγκαν αὐτῶν, πολλῷ γὰρ καὶ πλείους καὶ ἀμεί-
νους σφῶν πολλαχόθι ἠγωνίσαντο, ἀλλ' ὅτι περί τε
τῆς ἐλευθερίας καὶ περὶ τῆς δημοκρατίας τότε ὡς
οὐπώποτε ἐπολέμησαν. συνέπεσον μὲν γὰρ καὶ αὖθις 2
ἀλλήλοις, ὥσπερ καὶ πρότερον· ἀλλ' ἐκείνους μὲν
τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τοῦ τίνος ἐπακούσωσιν ἐποιήσαντο,
τότε δὲ οἱ μὲν ἐς δυναστείαν αὐτοὺς ἦγον, οἱ δὲ ἐς
αὐτονομίαν ἐξῃροῦντο. ὅθεν οὐδ' ἀνέκυψεν ἔτι πρὸς
ἀκριβῆ παρρησίαν ὁ δῆμος καίπερ ὑπ' οὐδενὸς ἀλλο-
τρίου ἡττηθείς, τὸ γάρ τοι ὑπήκοον τό τε συμμαχικὸν 3
τὸ τότε αὐτοῖς παραγενόμενον ἐν προσθήκης μέρει
τοῦ πολιτικοῦ ἦν, ἀλλ' αὐτός τε ἑαυτοῦ κρείττων
τε ἅμα καὶ ἥττων γενόμενος καὶ ἔσφηλεν ἑαυτὸν
καὶ ἐσφάλη, κἀκ τούτου τό τε δημοκρατικὸν συμπα-
ρανάλωσε καὶ τὸ μοναρχικὸν ἐκράτυνε. καὶ οὐ λέγω 4
ὡς οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς ἡττηθεῖσι τότε· τί γὰρ ἄν
τις ἄλλο περὶ αὐτῶν ἀμφοτέρωθεν μαχεσαμένων
εἴποι ἢ ὅτι Ῥωμαῖοι μὲν ἐνικήθησαν, Καῖσαρ δὲ
ἐκράτησεν; ὁμοφρονῆσαι μὲν γὰρ ἐν τῷ καθεστῶτι
τρόπῳ τῆς πολιτείας οὐκέθ' οἷοί τε ἦσαν· οὐ γάρ 5
ἐστιν ὅπως δημοκρατία ἄκρατος, ἐς τοσοῦτον ἀρχῆς
ὄγκον προχωρήσασα, σωφρονῆσαι δύναται· πολλοὺς
δ' ἂν ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὖθις ἀγῶνας ὁμοίους ἀνελό-
μενοι πάντως ἄν ποτε ἐδουλώθησαν ἢ καὶ ἐφθά-
ρησαν.

πάρεστι δὲ καὶ ἐκ τῶν σημείων τῶν τότε συμ- 40
βάντων σφίσι τεκμήρασθαι ὅτι μέγιστος διαφανῶς
ὁ ἀγὼν αὐτοῖς ἐγένετο· τὸ γὰρ δαιμόνιον, ὥσπερ
που καὶ ἀεὶ πρὸ τῶν ἀτοπωτάτων φιλεῖ προσημαίνειν,

πάντα σφίσιν ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τὰ ἐκβάντα ἀπ' αὐτοῦ προεμαντεύσατο.
2 ἐν γὰρ τῷ ἄστει ὅ τε ἥλιος τοτὲ μὲν ἠλαττοῦτο καὶ ἐλάχιστος ἐγίγνετο, τοτὲ δὲ καὶ μέγας καὶ τριττὸς ἐξεφαίνετο, καί ποτε καὶ νυκτὸς ἐξέλαμψε· καὶ κεραυνοὶ ἄλλοσέ τε πολλαχόσε καὶ ἐς τὸν τοῦ Νικαίου Διὸς βωμὸν ἐφέροντο, λαμπάδες τε ἐνταῦθα κἀκεῖσε ᾖττον, καὶ σαλπίγγων ἠχαὶ ὅπλων τε κτύποι καὶ στρατοπέδων βοαὶ νυκτὸς ἔκ τε τῶν τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀντωνίου κήπων, ὁμοχώρων ἀλλήλοις
3 παρὰ τῷ Τιβέριδι ὄντων, ἠκούοντο. καὶ προσέτι καὶ κύων κυνὸς σῶμα πρὸς τὸ Δημήτριον προσελκύσας τήν τε γῆν τοῖς ποσὶν ὤρυξε καὶ κατέχωσεν αὐτό. καί τι παιδάριον δεκαδακτύλους χεῖρας ἔχον ἐγεννήθη, ἡμιόνός τε διφυὲς τέρας ἔτεκε· τὰ μὲν γὰρ
4 πρόσθια ἵππῳ τὰ δὲ λοιπὰ ἡμιόνῳ ἐῴκει. καὶ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ὀχὸς πρὸς τὸ Καπιτώλιον ἐξ ἱπποδρομίας τινὸς ἐπανιὼν συνετρίβη, τό τε ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς τὸ ἐν τῷ Ἀλβανῷ ὂν αἷμα παρ' αὐτὰς τὰς ἀνοχὰς ἔκ τε τοῦ δεξιοῦ ὤμου καὶ ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀνέ-
5 δωκε. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ δαιμονίου σφίσι προεδείχθη, ποταμοί τε ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν οἱ μὲν παντάπασιν ἐξέλιπον οἱ δ' ἀνάπαλιν ῥεῖν ἤρξαντο· συνενηνέχθαι δέ πως ἐς ταὐτὸ καὶ ὅσα παρὰ τῶν
6 ἀνθρώπων κατὰ συντυχίαν ἐπράχθη ἔδοξεν· ἔν τε γὰρ ταῖς ἀνοχαῖς ὁ πολίαρχος τὰ Λατιάρια, οὔτ' ἄλλως προσήκοντα αὐτῷ οὔτ' ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γίγνεσθαι εἰωθότα, ἐποίησε, καὶ οἱ ἀγορανόμοι τοῦ πλήθους ὁπλομαχίας ἀγῶνας ἀντὶ τῆς ἱπποδρομίας τῇ Δή-
7 μητρι ἐπετέλεσαν. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο, καί τινα καὶ λόγια καὶ πρὸ αὐτῶν καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἐς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας συμβαί-

νοντα ἥδετο· ἐν δὲ δὴ τῇ Μακεδονίᾳ, ταύτης γὰρ τό
τε Πάγγαιον καὶ ἡ περὶ αὐτὸ γῆ νομίζεται, μέλισσαί
τε πολλαὶ τὸ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον περιέσχον,
κἀν τῷ καθαρσίῳ αὐτοῦ τὸν στέφανόν τις τραπέμπα-
λιν αὐτῷ ἐπέθηκε, παῖς τε ἐν πομπῇ τινι, οἵας οἱ 8
στρατιῶται ἄγουσι, νίκην φέρων ἔπεσε. καὶ ὅ γε
μάλιστα τὸν ὄλεθρόν σφισιν ἐσήμηνεν ὥστε καὶ τοῖς
ἐναντίοις ἔκδηλον γενέσθαι, πολλοὶ μὲν γῦπες, πολ-
λοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὄρνιθες νεκροφάγοι ὑπέρ τε ἐκεί-
νων μόνων διεφοίτων καὶ ἐς αὐτοὺς κατέβλεπον,
δεινόν τέ τι καὶ φρικῶδες κλάζοντές τε καὶ τρίζοντες.
τούτοις μὲν δὴ ταῦτα τὸ κακὸν ἔφερε, τοῖς δὲ 41
ἑτέροις τέρας μὲν οὐδέν, ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν, ἐγένετο,
ὄψεις δὲ δὴ ὀνείρων τοιαίδε ἐφάνησαν. ἀνὴρ Θεσ- 2
σαλὸς ἔδοξέν οἱ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον κεκελευ-
κέναι εἰπεῖν τῷ Καίσαρι ὅτι τε ἐς ἕνης ἡ μάχη γενή-
σοιτο, καὶ ἵνα ἀναλάβῃ τι ὧν δικατωρεύων αὐτὸς
ἐφόρει· καὶ διὰ τοῦτο τὸν δακτύλιον αὐτοῦ τότε τε
εὐθὺς περιέθετο καὶ ἔπειτα πολλάκις ἔφερεν. οὗτος 3
μὲν δὴ τοῦτο εἶδεν, ὁ δ᾽ ἰατρὸς ὁ συνὼν τῷ Καί-
σαρι ἐνόμισέν οἱ τὴν Ἀθηνᾶν προστάσσειν ἔκ τε τῆς
σκηνῆς αὐτόν, καίτοι καὶ τότε ἔτι κακῶς ἀρρωστοῦντα,
ἐξαγαγεῖν καὶ ἐς τὴν παράταξιν καταστῆσαι· ὑφ᾽ οὗ-
περ καὶ ἐσώθη. ὃ γάρ τοι τοῖς ἄλλοις ἐν μὲν τῷ στρα-
τοπέδῳ τῷ τε ἐρύματι αὐτοῦ μένουσι σωτηρίαν, ἐς
δὲ δὴ τὰ ὅπλα τάς τε μάχας ἰοῦσι κίνδυνον φέρει,
τοῦτο τότε ἐπὶ τοῦ Καίσαρος διηλλάγη· ἔκ τε γὰρ 4
τῆς ἐξόδου τῆς ἐκ τοῦ ταφρεύματος καὶ ἐκ τῆς πρὸς
τοὺς μαχομένους ὁμιλίας περιφανέστατα, καίπερ χα-
λεπῶς καὶ ἄνευ τῶν ὅπλων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἑστώς,
περιεγένετο.
ἐπράχθη δὲ ὧδε. οὐχ ὡμολόγησαν μὲν ὁπότε 42

τὴν μάχην ποιήσονται, ὥσπερ δὲ ἀπὸ συγκειμένου τινὸς πάντες ἅμα ἕῳ ἐξωπλίσαντο, καὶ ἔς τε τὸ μεταίχμιόν σφων καθάπερ ἀγωνισταί τινες σχολῇ προῆλθον,
2 κἀνταῦθα ἡσυχῇ παρετάξαντο. ὡς δ' ἀντικατέστησαν, παραινέσεις, τοῦτο μὲν ἀθρόοις τοῦτο δὲ καὶ καθ' ἑκάστους, ἀμφοτέροις ἀπό τε τῶν στρατηγῶν καὶ ἀπὸ τῶν ὑποστρατήγων τῶν θ' ὑπομειόνων ἐγένοντο, πολλὰ μὲν πρὸς τὸ αὐτίκα τοῦ κινδύνου ἀναγκαῖα πολλὰ δὲ καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἁρμόζοντα αὐτῶν λεγόντων, οἷα ἄν τινες ἔν τε τῷ παραχρῆμα κινδυνεύσον-
3 τες καὶ τῷ μέλλοντι προκάμνοντες εἴποιεν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁμοιοτροπώτατα, ἅτε καὶ Ῥωμαίων ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως μετὰ τῶν συμμάχων σφῶν ὄντων, ἐρρήθη· διήλλαξε δὲ ὅτι οἱ μὲν περὶ τὸν Βροῦτον τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν τό τε ἀτυράννευτον καὶ τὸ ἀδέσποτον τοῖς σφετέροις προεβάλ-
4 λοντο, καὶ τά τε ἐν ἰσονομίᾳ χρηστὰ καὶ τὰ ἐν μοναρχίᾳ ἄτοπα, ὅσα ποτὲ αὐτοί τε ἐπεπόνθεσαν καὶ περὶ ἑτέρων ἠκηκόεσαν, προέφερον, παραδεικνύντες τε καθ' ἓν ἕκαστον ἑκάτερα καὶ ἱκέτευόν σφας τῶν μὲν ὀριγνήσασθαι τὰ δὲ ἐκκλῖναι καὶ τῶν μὲν ἔρωτα
5 λαβεῖν τὰ δὲ μὴ παθεῖν φυλάξασθαι, οἱ δὲ ἕτεροι τῷ σφετέρῳ στρατῷ τούς τε σφαγέας τιμωρήσασθαι καὶ τὰ τῶν ἀντικαθεστώτων σχεῖν, ἄρξαι τε πάντων τῶν ὁμοφύλων ἐπιθυμῆσαι, παρῄνουν, καὶ ὅ γε μάλιστα αὐτοὺς ἐπέρρωσε, καὶ κατὰ πεντακισχιλίας
43 σφίσι δραχμὰς δώσειν ὑπέσχοντο. κἀκ τούτου πρῶτον μὲν τὰ συνθήματα αὐτοῖς διῆλθεν, ἦν δὲ τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐλευθερία, τοῖς τε ἑτέροις ὅτι ποτὲ καὶ ἐδόθη, ἔπειτα σαλπικτὴς εἷς ἑκατέρωθεν
2 ὑπεσήμηνε, καὶ οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ ἐπήχησαν, πρῶτοι μὲν οἵ τό τε στάσιμον καὶ τὸ παρασκευαστικὸν ἐν

τόπῳ τινὶ κυκλοτερεῖ διὰ σαλπίγγων μελῳδοῦντες,
ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τόν τε θυμὸν τῶν στρατιω-
τῶν ἐπεγείροντες καὶ ἐπὶ τὴν σύνοδον αὐτοὺς ἐξοτρύ-
νοντες. καὶ μετὰ τοῦτο σιωπή τε ἐξαπίνης πολλὴ
ἐγένετο, καὶ σμικρὸν ἐπισχόντες αὐτοί τε διάτορον
ἐξεφώνησαν καὶ αἱ τάξεις ἑκατέρωθεν συνεβόησαν.
κἀκ τούτου ἀλαλάξαντες οἱ ὁπλῖται τάς τε ἀσπίδας 3
τοῖς δορατίοις ἔκρουσαν καὶ ἐκεῖνα ἐπ' ἀλλήλους
ἐξηκόντισαν, καὶ οἱ σφενδονῆται οἵ τε τοξόται βέλη
καὶ λίθους ἧκαν. καὶ μετὰ ταῦτα τό τε ἱππικὸν ἀν-
τεξήλασε καὶ τὸ θωρακοφόρον συνεπισπόμενόν σφισιν
ἐν χερσὶν ἐγένετο. καὶ πολλῷ μὲν ὠθισμῷ πολλῷ 44
δὲ καὶ ξιφισμῷ ἐχρήσαντο, τὰ μὲν πρῶτα περισκο-
ποῦντες ὅπως τε τρώσουσί τινας καὶ ὅπως αὐτοὶ μὴ
τρωθῶσι, τούς τε γὰρ ἀνθεστηκότας ἅμα ἀποκτεῖναι
καὶ ἑαυτοὺς σῶσαι ἐβούλοντο, ἔπειτα δὲ ὡς ἥ τε
ὁρμή σφων ηὐξήθη καὶ ὁ θυμὸς ἐφλέγμηνεν, ὁμόσε
τε ἀπερισκέπτως χωροῦντες καὶ μηδεμίαν ἔτ' ἀσφά-
λειαν ἑαυτῶν ποιούμενοι, ἀλλ' ἐπιθυμίᾳ τοῦ τοὺς
ἀντιπάλους ἀπολέσαι καὶ ἑαυτοὺς προϊέμενοι. καί 2
τινες τάς τε ἀσπίδας ἀπερρίπτουν καὶ ἀντιλαμβανό-
μενοι τῶν ἀντιτεταγμένων οἱ μὲν ἔκ τε τῶν κρανῶν
αὐτοὺς εἷλκον καὶ κατὰ νώτου ἔπαιον, οἱ δὲ τά τε
προβλήματα ἀπέσπων καὶ ἐς τὰ στήθη ἔτυπτον.
ἄλλοι τῶν ξιφῶν αὐτῶν λαμβανόμενοι τὰ σφέτερα
ὡς καὶ ἐς ἀόπλους σφᾶς ἐώθουν· καὶ ἕτεροι τρωθῆ-
ναί τι μέρος τῶν σωμάτων σφῶν προβάλλοντες ἑτοι-
μότερον τῷ λοιπῷ ἐχρῶντο. συμπλεκόμενοί τέ τινες 3
τὸ μὲν παίειν ἀλλήλους ἀφῃροῦντο, τῇ δὲ δὴ συμ-
μίξει καὶ τῶν ξιφῶν καὶ τῶν σωμάτων διώλλυντο.
καὶ οἱ μὲν μιᾷ πληγῇ οἱ δὲ καὶ πολλαῖς ἔθνησκον,
καὶ οὔτε τῶν τραυμάτων αἴσθησιν εἶχον, τὸ γὰρ

ἀλγῆσον ὁ θάνατος προελάμβανεν οὔτε τοῦ ὀλέθρου
σφῶν ὀλοφυρμὸν ἐποιοῦντο, ἐς γὰρ τὸ λυπῆσον οὐκ
4 ἐξικνοῦντο. ἄλλος τις ἀποκτείνας τινὰ οὐδ᾽ ἀποθα-
νεῖσθαί ποτε ὑπὸ τῆς αὐτίκα περιχαρξίας ἤλπιζε.
καὶ ὁ ἀεὶ πίπτων ἔς τε τὸ ἀναίσθητον καθίστατο
45 καὶ σύνεσιν τοῦ πάθους οὐκ ἐλάμβανεν. ἔμενον
δὲ κατὰ χώραν ἀκριβῶς ἀμφότεροι, καὶ οὔθ᾽ ὑπα-
γωγαῖς οὔτε διώξεσιν οὐδέτεροι ἐχρήσαντο, ἀλλ᾽ αὐ-
τοῦ, ὥσπερ εἶχον, ἐτίτρωσκον ἐτιτρώσκοντο, ἐφόνευον
2 ἐφονεύοντο μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. καὶ εἴγε πάντες
πᾶσιν, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ συμβαίνει, συνεμεμίχεσαν,
ἢ Βροῦτος μὲν κατὰ Ἀντώνιον Κάσσιος δὲ κατὰ
Καίσαρα ἀντετέτακτο, ἰσοπαλεῖς ἂν ἐγεγόνεσαν· νῦν
δὲ ὅ τε Βροῦτος τὴν τοῦ Καίσαρος ἀρρωστίαν ἐξεβιά-
σατο, καὶ ὁ Ἀντώνιος τὸν Κάσσιον οὐδέν οἱ ὅμοιον
3 τὰ πολέμια ὄντα ἐξενίκησε. καὶ τότε δὲ τῷ μὴ πάν-
τας ἅμα τοὺς ἑτέρους, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μέρει ἀμφοτέρους
καὶ ἡττηθῆναι καὶ κρατῆσαι ταὐτὸν ὡς εἰπεῖν ἐγέ-
νετο· καὶ γὰρ ἐνίκησαν ἀμφότεροι καὶ ἡττήθησαν,
ἔτρεψάν τε τοὺς ἀντιτεταγμένους σφίσιν ἑκάτεροι
καὶ ἐτράποντο, καὶ αἵ τε διώξεις καὶ αἱ φυγαὶ ἀμ-
φοῖν ὁμοίως συνέβησαν, καὶ τὰ στρατόπεδα ἀμφο-
4 τέρωθεν ἑάλω. τοῦ τε γὰρ πεδίου ἐπὶ πλεῖστον,
ἅτε καὶ πολλοὶ ὄντες, ἐπέσχον, ὥστε μὴ καθορᾶν
ἀλλήλους· καὶ οὔτε ἐν τῇ μάχῃ πλὴν τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν
ἕκαστος ἔγνω, ἐπεί τε ἡ τροπὴ ἐγένετο, ἔς τε τὰ οἰ-
κεῖα ἐρύματα πολὺ ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀφεστηκότα τὴν
5 ἐναντίαν ἑκάτεροι ἀμεταστρεπτὶ ἔφυγον, καὶ ἀπό τε
τούτου καὶ ἐκ τοῦ κονιορτοῦ ἀπλέτου γενομένου ἠγνό-
ησαν τὸ τέλος τῆς μάχης, καὶ οἵ τε νενικηκότες
πάντα κεκρατηκέναι καὶ οἱ ἡττημένοι πάντα νενικῆ-
σθαι ἐνόμισαν, καὶ οὐ πρότερον τὸ γεγονὸς ἔμαθον

*πρίν τά τε ταφρεύματα διαπορθηθῆναι καὶ ἀλλήλοις
τοὺς νενικηκότας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἑκατέρους ἀναχω-
ροῦντας συντυχεῖν.*

τῆς μὲν δὴ οὖν μάχης ἕνεκα καὶ ἐκράτησαν οὕ- 46
*τως ἀμφότεροι καὶ ἡττήθησαν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐς
χεῖρας ἔτι τότε ἀφίκοντο, ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἰδόν-
τες ἐν τῇ ὑποστροφῇ ἀλλήλους καὶ τὸ συμβεβηκὸς
ἔγνωσαν, ἀντιπαρεξῆλθον μηδὲν μηδέτεροι τολμή-
σαντες. ἐπλεονέκτησαν δὲ καὶ ἠλαττώθησαν ἀλλή-* 2
*λων τῷ τό τε τάφρευμα τὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ τ' Ἀν-
τωνίου πᾶν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ἁλῶναι, ἀφ' οὗ-
περ καὶ τὰ μάλιστα τέκμαρσιν τὸ ὄναρ ἔσχεν· εἰ γάρ
τοι κατὰ χώραν ὁ Καῖσαρ ἐμεμενήκει, πάντως ἂν ἅμα
τοῖς ἄλλοις ἀπωλώλει, καὶ τῷ τὸν Κάσσιον ἐκ μὲν* 3
*τῆς μάχης σωθῆναι, τοῦ τε ἐρύματος στερηθέντα ἄλ-
λοσέ ποι διαφυγεῖν, ὑποτοπήσαντα δὲ καὶ τὸν Βροῦ-
τον ἐσφάλθαι καί τινας τῶν κεκρατηκότων ἐφ' ἑαυ-
τὸν ἐπιέναι, ἐπειχθῆναι πρὸς τὸν θάνατον. ἔπεμψε* 4
*μὲν γὰρ ἑκατόνταρχον κατασκεψόμενον καὶ ἀναγγε-
λοῦντα αὐτῷ ὅπου τε ὁ Βροῦτος εἴη καὶ ὅ,τι ποιοίη·
ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος συμβαλὼν ἱππεῦσιν οὓς ὁ Βροῦτος
ζητήσοντας αὐτὸν ἀπεστάλκει ἀνέστρεψε, καὶ σχολῇ
μετ' αὐτῶν ὡς οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἅτε μηδενὸς δει-
νοῦ ὄντος, ᾔει, ὑπώπτευσέ τε αὐτοὺς πόρρωθεν ὁρῶν
πολεμίους εἶναι, καὶ Πινδάρῳ τινὶ ἐξελευθέρῳ ἀπο-* 5
*κτεῖναι ἑαυτὸν προσέταξε. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ ἑκατόν-
ταρχος, μαθὼν ὅτι διὰ τὴν βραδυτῆτα αὐτοῦ διώ-
λετο, ἐπαπέθανεν.*

ὁ δ' οὖν Βροῦτος τὸ μὲν τοῦ Κασσίου σῶμα ἐς 47
*Θάσον εὐθὺς κρύφα ἔπεμψεν, ὀκνήσας κατὰ χώραν
αὐτὸ θάψαι, μὴ τῷ στρατῷ πένθος τε ἅμα καὶ ἀθυ-
μίαν ἐκ τῆς τῶν ποιουμένων ὄψεως ἐμβάλῃ· τοὺς δὲ*

2 λοιποὺς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραλαβών, καὶ λό-
γοις τέ σφας παραμυθούμενος καὶ δόσει χρημάτων
ἀνθ' ὧν ἀπωλωλέκεσαν ἀνακτησάμενος, ἔς τε τὴν
ταφρείαν αὐτῶν μετεστρατοπεδεύσατο ἐπιτηδειοτέραν
οὖσαν, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος τά τε ἄλλα τοὺς ἐναν-
τίους ἐλύπει καὶ τῷ στρατοπέδῳ σφῶν νυκτὸς προσ-
3 έμισγε. μάχῃ μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐκ παρατάξεως οὐ διε-
νοεῖτο αὖθις συνενεχθῆναι, πολλὴν δὲ δὴ ἐλπίδα ἀκιν-
δύνως ἐν τῷ χρόνῳ κατεργάσεσθαί σφας ἔχων θορυ-
βεῖν τε αὐτοὺς ἄλλως καὶ ταράττειν νύκτωρ ἐπειρᾶτο,
καί ποτε καὶ τὸν ποταμὸν παρατρέψας πολὺ τοῦ ἐρύ-
4 ματος αὐτῶν κατέκλυσεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ὅ τε Ἀν-
τώνιος ἐσπάνιζον μὲν καὶ τροφῆς καὶ χρημάτων, ὅθεν
οὐδὲ τοῖς στρατιώταις τι ἀντὶ τῶν διαρπασθέντων
ἔδωκαν· καὶ προσέτι καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐκ τοῦ
Βρεντεσίου ἐπιδιαπλέουσαν ἐν ὁλκάσιν ἀπώλεσαν
5 ὑπὸ τοῦ Στατίου· οὐ μέντοι καὶ ἀσφαλῶς οὔτε ἄλ-
λοσέ ποι μεταναστῆναι οὔτ' ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀνακομι-
σθῆναι δυνάμενοι, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ τότε ἔτι
μόνον τὰς ἐλπίδας οὐχ ὅτι τῆς νίκης ἀλλὰ καὶ τῆς
σωτηρίας ποιούμενοι, ὥρμηντο καὶ διακινδυνεῦσαι
πρὶν ἔκπυστον τοῖς τε σφετέροις καὶ τοῖς ἐναντίοις
48 τὸ θαλάσσιον πάθος γενέσθαι. μὴ βουλομένου δὲ τοῦ
Βρούτου συμμῖξαι σφίσι βιβλία ἐς τὸ χαράκωμα αὐ-
τοῦ τρόπον τινὰ ἐνέβαλον, προκαλούμενοι τοὺς στρα-
τιώτας ἢ τὰ σφέτερα φρονῆσαι, καὶ γὰρ ὑπισχνοῦντό
τινα αὐτοῖς, ἢ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, ἄν γε καὶ τὸ βρα-
2 χύτατον ἰσχύωσι. κἂν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ηὐτομόλη-
σαν μὲν καὶ παρ' ἐκείνων πρὸς τὸν Βροῦτον ἐκ τοῦ
Κελτικοῦ τινες, ηὐτομόλησαν δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς
Ἀμύντας τε ὁ τοῦ Δηιοτάρου στρατηγὸς καὶ ὁ Ῥα-
σκύπορις. καὶ οὗτος μὲν οἴκαδε εὐθύς, ὥς τινές φα-

σιν, ἀπεχώρησε· δείσας δ' οὖν ἐκ τούτων ὁ Βροῦτος μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖόν τι νεωτερισθῇ, συμμίξαι σφίσιν ἔγνω. καὶ ἐπειδὴ πολλοί τε αἰχμάλωτοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ἦσαν, καὶ οὐκ εἶχεν οὔθ' ὅπως διὰ φυλακῆς αὐτοὺς ἐν τῷ τῆς μάχης καιρῷ ποιήσηται οὔθ' ὅπως πιστεύσῃ σφίσι μηδὲν λυμανεῖσθαι, διέφθειρε τοὺς πλείους, τῇ ἀνάγκῃ καὶ παρὰ γνώμην δουλεύσας, ἄλλως τε καὶ ὅτι οἱ ἐναντίοι τοὺς ζωγρηθέντας τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἀπεκτόνεσαν. πράξας δὲ τοῦτο ἐξωπλίσατο. καὶ αὐτῶν ἀντιπαρατεταγμένων ἤδη ἀετοὶ δύο ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὑπερπτόμενοι ἀλλήλοις τε ἐμαχέσαντο καὶ ἐκείνοις τὸ τέλος τοῦ πολέμου προέφηναν· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς ὁ κατὰ τὸν Βροῦτον ὢν ἠλαττώθη τε καὶ ἔφυγεν, οὕτω τό τε ὁπλιτικὸν αὐτοῦ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἀγωνισάμενον ἡττήθη, κἀκ τούτου πεσόντων πολλῶν καὶ τὸ ἱππικόν, καίτοι γενναίως μαχόμενον, ἐνέδωκε. καὶ μετὰ τοῦτο φυγόντας αὐτοὺς ἄλλους ἄλλῃ ἐπεδίωξαν μὲν οἱ κεκρατηκότες, οὔτε δὲ ἀπέκτειναν οὔθ' εἷλόν τινα, ἀλλὰ προσεδρεύσαντες αὐτοῖς τὴν νύκτα ὡς ἑκάστοις οὐκ εἴασαν αὖθις σφας συστραφῆναι.

3 (ἔγνω. καὶ ἐπειδὴ) · 4 (πράξας) · 5 (καὶ μετὰ)

49 ὁ οὖν Βροῦτος ἐπεχείρησε μὲν ἐς τὸ στρατόπεδόν πῃ διαπεσεῖν, ἐς γὰρ χωρίον τι ἐρυμνὸν ἀναπεφευγὼς ἦν, μὴ δυνηθεὶς δέ, καὶ προσέτι καὶ μαθὼν ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν τοῖς νικήσασιν ὡμολογήκασιν, οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα ἔσχεν, ἀλλ' ἀπογνοὺς μὲν τὴν σωτηρίαν ἀπαξιώσας δὲ τὴν ἅλωσιν ἐς τὸν θάνατον καὶ αὐτὸς κατέφυγε. καὶ ἀναβοήσας τοῦτο δὴ τὸ Ἡράκλειον

ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ', ἐγὼ δέ σε 2
ὡς ἔργον ἤσκουν· σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ

παρεκάλεσέ τινα τῶν συνόντων, ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνῃ.

καὶ αὐτοῦ τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ταφῆς ὑπὸ τοῦ Ἀντω-
νίου ἔτυχεν, ἡ δὲ δὴ κεφαλὴ ἐπέμφθη μὲν ἐς τὴν
Ῥώμην, χειμῶνι δ' ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου διά-
3 πλῳ περιπεσοῦσα ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρίφη. τελευτή-
σαντος δὲ αὐτοῦ τὸ μὲν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν αὐ-
τίκα ἀδείας σφίσι κηρυχθείσης μετέστη, ἡ δὲ δὴ
4 Πορκία ἄνθρακα διάπυρον καταπιοῦσα ἀπέθανε. τῶν
δὲ ἀνδρῶν τῶν πρώτων τῶν ἀρχάς τινας σχόντων ἢ
καὶ ἐκ τῶν σφαγέων τῶν τε ἐπικεκηρυγμένων ἔτι ὄν-
των οἱ μὲν πλείους ἑαυτοὺς παραχρῆμα ἀπέκτειναν
ἢ ἁλόντες, ὥσπερ καὶ ὁ Φαουώνιος, ἐφθάρησαν, οἱ
δὲ λοιποὶ τότε ἐπὶ τὴν θάλασσαν διέφυγον καὶ μετὰ
τοῦτο τῷ Σέξτῳ προσέθεντο.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΗ.

Ὁ μὲν οὖν Βροῦτος ὅ τε Κάσσιος οὕτως ἀπώλοντο,
τοῖς ξίφεσιν οἷς τὸν Καίσαρα ἀπεχρήσαντο σφαγέντες·
οἵ τε ἄλλοι οἱ τῆς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλῆς μετασχόντες,
οἱ μὲν πρότερον οἱ δὲ τότε οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, πλὴν
πάνυ ὀλίγων ἐφθάρησαν, ὥς που τό τε δίκαιον ἔφερε
καὶ τὸ δαιμόνιον ἦγεν ἄνδρα αὐτοὺς εὐεργέτην σφῶν,
ἐς τοσοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τύχης προχωρή-
σαντα, ἀποκτείναντας παθεῖν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ καὶ 2
ὁ Ἀντώνιος τοῦ μὲν Λεπίδου παραχρῆμα, ἅτε μὴ
συννικήσαντός σφισιν, ἐπλεονέκτησαν, ἔμελλον δὲ
καὶ ἐπ' ἀλλήλους οὐκ ἐς μακρὰν τρέψεσθαι· χαλεπὸν
γὰρ ἄνδρας τρεῖς ἢ καὶ δύο ὁμοτίμους, ἐγκρατεῖς τη-
λικούτων ἐκ πολέμου πραγμάτων γενομένους, ὁμο-
νοῆσαι. καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τέως ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθιστα- 3
μένων σφίσι καταλύσει συμφρονήσαντες κατέπραξαν,
ταῦτα τότε ἆθλα τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίας ἤρ-
ξαντο ποιεῖσθαι. τήν τε γὰρ ἀρχὴν αὐτίκα ἀνεδά-
σαντο, καὶ Καίσαρι μὲν ἥ τε Ἰβηρία καὶ ἡ Νουμιδία,
Ἀντωνίῳ δὲ ἥ τε Γαλατία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἐγένετο·
καὶ συνέθεντο ὥστ', ἄν τινα ἀγανάκτησιν ὁ Λέπιδος
ἐπὶ τούτῳ ποιήσηται, τῆς Ἀφρικῆς αὐτῷ ἐκστῆναι.
ταῦτα δὲ δὴ μόνα διέλαχον, ὅτι Σαρδὼ μὲν καὶ Σι- 2
κελίαν ὁ Σέξτος ἔτι κατεῖχε, τὰ δ' ἄλλα τὰ ἔξω τῆς
Ἰταλίας ἐν ταραχῇ ἔτι ἦν. ἐκείνης γὰρ δὴ πέρι οὐ-

δὲν δέομαι λέγειν ὅτι ἐξαίρετος ἀεί ποτε ἐν τοῖς τοι-
ούτοις ἔμενεν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὡς περὶ αὐτῆς ποτε,
ἀλλ' ὡς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι τοὺς λόγους ἐποι-
2 οῦντο. ἐν κοινῷ οὖν ταῦτα ἀφέντες, Ἀντώνιος μὲν
τήν τε κατάστασιν τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσι καὶ
τὴν ἀργυρολογίαν τὴν ἐς τὰ χρήματα τὰ τοῖς στρα-
τιώταις ἐπαγγελθέντα ἀνεδέξατο, Καῖσαρ δὲ τόν τε
Λέπιδον, ἄν τι παρακινῇ, κολοῦσαι, καὶ τῷ Σέξτῳ
3 προσπολεμῆσαι, τήν τε χώραν ἣν τοῖς συστρατευο-
μένοις σφίσιν ὑπέσχηντο κατανεῖμαι τοῖς ἔξω τῆς
ἡλικίας αὐτῶν οὖσιν, οὓς καὶ εὐθὺς διῆκαν. καὶ
προσέτι οὗτος μὲν δύο τῷ Ἀντωνίῳ στρατόπεδα τῶν
συνόντων οἱ συνέπεμψεν, ἐκεῖνος δὲ ἕτερα ἐκ τῶν
ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ὄντων ἴσα ἀντιδώσειν αὐτῷ ἐπηγ-
4 γείλατο. ταῦθ' οὕτω κατὰ μόνας συνθέμενοι καὶ
γράψαντες καὶ κατασημηνάμενοι, τά τε γραμματεῖα
ἀλλήλοις ἀντέδοσαν, ἵν', ἄν τι παραβαθῇ, ἐξ αὐτῶν
ἐλεγχθῇ, καὶ μετὰ τοῦτο Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν,
3 Καῖσαρ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφωρμήθη. καὶ αὐτὸν ἡ
νόσος ἔν τε τῇ πορείᾳ καὶ ἐν τῷ πλῷ ἰσχυρῶς ἐπίε-
σεν, ὥστε καὶ θανάτου δόξαν τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ πα-
ρασχεῖν. οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τοσοῦτον
ὅσον ἐπὶ παρασκευῇ κακοῦ τινος χρονίζειν αὐτὸν ἐνό-
μιζον, κἀκ τούτου πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετό σφας παθεῖν
2 ὑπετόπουν. καίτοι ἄλλα τε ἐπὶ τῇ νίκῃ πολλὰ αὐτοῖς
ἐψηφίσαντο, ἅπερ που καὶ τοῖς ἑτέροις ἄν, εἰ ἐκεκρα-
τήκεσαν, ἐδέδοτο, ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιούτοις τό τε ἀπο-
λωλὸς πάντες ἀεὶ κατατρέχουσι καὶ τὸ κρατῆσαν τι-
μῶσι, καὶ δὴ καὶ ἱερομηνίας ἐν ἅπαντι ὡς εἰπεῖν τῷ
ἔτει καὶ ἄκοντες ἄγειν ἔγνωσαν· τοῦτο γάρ σφισιν ὁ
Καῖσαρ ἐπὶ τῇ τῶν σφαγέων τιμωρίᾳ ἄντικρυς ποιῆ-
3 σαι ἐκέλευσε. χρονίζοντος δ' οὖν αὐτοῦ λόγοι τε

παντοδαποὶ ἐθρυλοῦντο καὶ παθήματα ἀπ' αὐτῶν
παντοῖα συνέβαινε. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ οἱ μὲν ὡς
τέθνηκε διεθρόουν, καὶ ἡδονὴν πολλοῖς ἐνέβαλλον,
οἱ δὲ ὡς κακόν τι βουλεύοιτο, καὶ φόβον συχνοῖς
ἐνεποίουν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν τὰ σφέτερα συνέ- 4
κρυπτον καὶ ἑαυτοὺς ἐν φυλακῇ ἐποιοῦντο, οἱ δὲ ὅπῃ
ποτὲ ἀποδράσοιντο διεσκόπουν. ἄλλοι, καὶ οἵ γε πλεί-
ους, οὐδὲ ἐπινοῆσαί τι ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ δέους δυ-
νάμενοι, παρεσκευάζοντο ὡς καὶ πάντως ἀπολούμε-
νοι. βραχύ τέ τι καὶ κομιδῇ σμικρὸν τὸ θαρσοῦν ἦν· 5
ἐκ γὰρ δὴ τῆς πρόσθεν πολλῆς καὶ ποικίλης καὶ τῶν
ἀνθρώπων καὶ τῶν χρημάτων φθορᾶς οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ
καὶ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν χειρόνων, ἅτε καὶ παντελῶς
κεκρατημένοι, προσεδέχοντο. ὅθενπερ καὶ ὁ Καῖσαρ 6
φοβηθεὶς μή τι ἄλλως τε καὶ τοῦ Λεπίδου παρόντος
νεοχμώσωσιν, ἐπέστειλε τῇ γερουσίᾳ θαρσεῖν τε αὐτῇ
παραινῶν, καὶ προσυπισχνούμενος πάντα καὶ πρᾴως
καὶ φιλανθρώπως κατὰ τὸν πατέρα ποιήσειν.

τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο, τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει 4 a. u.
ὀνόμασι μὲν ὅ τε Σερουίλιος ὁ Πούπλιος καὶ ὁ Ἀν- 713
τώνιος ὁ Λούκιος, ἔργῳ δὲ οὗτός τε καὶ ἡ Φουλουία
ὑπάτευσαν· τοῦ τε γὰρ Καίσαρος πενθερὰ καὶ τοῦ
Ἀντωνίου γυνὴ οὖσα τόν τε Λέπιδον ὑπὸ νωθείας
παρ' οὐδὲν ἦγε καὶ αὐτὴ τὰ πράγματα διεχείριζεν,
ὥστε μήτε τὴν βουλὴν μήτε τὸν δῆμον ἄλλο τι παρὰ
τὸ ἐκείνῃ δοκοῦν χρηματίζειν. τοῦ γοῦν Λουκίου αὐ- 2
τοῦ σπουδάζοντος ἐπινίκιά τινων ἐν ταῖς Ἄλπεσιν
οἰκούντων, ὡς καὶ νικήσαντός σφας, πέμψαι, τέως
μὲν ἡ Φουλουία ἀντέλεγεν, οὐδείς οἱ συνεχώρησεν,
ἐπεὶ δὲ ἐκείνη θεραπευθεῖσα ἐπέτρεψε, πάντες ἐψη-
φίσαντο, ὥστε τῷ μὲν λόγῳ τὸν Ἀντώνιον καθ' ὧν- 3
περ κεκρατηκέναι ἔλεγεν, οὔτε γὰρ ἔπραξέ τι νικη-

δὲν δέομαι λέγειν ὅτι ἐξαίρετος ἀεί ποτε ἐν τοῖς τοι-
ούτοις ἔμενεν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὡς περὶ αὐτῆς ποτε,
ἀλλ' ὡς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι τοὺς λόγους ἐποι-
2 οῦντο. ἐν κοινῷ οὖν ταῦτα ἀφέντες, Ἀντώνιος μὲν
τήν τε κατάστασιν τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσι καὶ
τὴν ἀργυρολογίαν τὴν ἐς τὰ χρήματα τὰ τοῖς στρα-
τιώταις ἐπαγγελθέντα ἀνεδέξατο, Καῖσαρ δὲ τόν τε
Λέπιδον, ἄν τι παρακινῇ, κολοῦσαι, καὶ τῷ Σέξτῳ
3 προσπολεμῆσαι, τήν τε χώραν ἣν τοῖς συστρατευο-
μένοις σφίσιν ὑπέσχηντο κατανεῖμαι τοῖς ἔξω τῆς
ἡλικίας αὐτῶν οὖσιν, οὓς καὶ εὐθὺς διῆκαν. καὶ
προσέτι οὗτος μὲν δύο τῷ Ἀντωνίῳ στρατόπεδα τῶν
συνόντων οἱ συνέπεμψεν, ἐκεῖνος δὲ ἕτερα ἐκ τῶν
ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ὄντων ἴσα ἀντιδώσειν αὐτῷ ἐπηγ-
4 γείλατο. ταῦθ' οὕτω κατὰ μόνας συνθέμενοι καὶ
γράψαντες καὶ κατασημηνάμενοι, τά τε γραμματεῖα
ἀλλήλοις ἀντέδοσαν, ἵν', ἄν τι παραβαθῇ, ἐξ αὐτῶν
ἐλεγχθῇ, καὶ μετὰ τοῦτο Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν,
5 Καῖσαρ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφωρμήθη. καὶ αὐτὸν ἡ
νόσος ἔν τε τῇ πορείᾳ καὶ ἐν τῷ πλῷ ἰσχυρῶς ἐπίε-
σεν, ὥστε καὶ θανάτου δόξαν τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ πα-
ρασχεῖν. οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τοσοῦτον
ὅσον ἐπὶ παρασκευῇ κακοῦ τινος χρονίζειν αὐτὸν ἐνό-
μιζον, κἀκ τούτου πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετό σφας παθεῖν
2 ὑπετόπουν. καίτοι ἄλλα τε ἐπὶ τῇ νίκῃ πολλὰ αὐτοῖς
ἐψηφίσαντο, ἅπερ που καὶ τοῖς ἑτέροις ἄν, εἰ ἐκεκρα-
τήκεσαν, ἐδέδοτο, ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιούτοις τό τε ἀπο-
λωλὸς πάντες ἀεὶ κατατρέχουσι καὶ τὸ κρατῆσαν τι-
μῶσι, καὶ δὴ καὶ ἱερομηνίας ἐν ἅπαντι ὡς εἰπεῖν τῷ
ἔτει καὶ ἄκοντες ἄγειν ἔγνωσαν· τοῦτο γάρ σφισιν ὁ
Καῖσαρ ἐπὶ τῇ τῶν σφαγέων τιμωρίᾳ ἄντικρυς ποιῆ-
3 σαι ἐκέλευσε. χρονίζοντος δ' οὖν αὐτοῦ λόγοι τε

παντοδαποὶ ἐθρυλοῦντο καὶ παθήματα ἀπ' αὐτῶν
παντοῖα συνέβαινε. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ οἱ μὲν ὡς
τέθνηκε διεθρόουν, καὶ ἡδονὴν πολλοῖς ἐνέβαλλον,
οἱ δὲ ὡς κακόν τι βουλεύοιτο, καὶ φόβον συχνοῖς
ἐνεποίουν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν τὰ σφέτερα συνέ- 4
κρυπτον καὶ ἑαυτοὺς ἐν φυλακῇ ἐποιοῦντο, οἱ δὲ ὅπῃ
ποτὲ ἀποδράσοιντο διεσκόπουν. ἄλλοι, καὶ οἵ γε πλεί-
ους, οὐδὲ ἐπινοῆσαί τι ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ δέους δυ-
νάμενοι, παρεσκευάζοντο ὡς καὶ πάντως ἀπολούμε-
νοι. βραχύ τέ τι καὶ κομιδῇ σμικρὸν τὸ θαρσοῦν ἦν· 5
ἐκ γὰρ δὴ τῆς πρόσθεν πολλῆς καὶ ποικίλης καὶ τῶν
ἀνθρώπων καὶ τῶν χρημάτων φθορᾶς οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ
καὶ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν χειρόνων, ἅτε καὶ παντελῶς
κεκρατημένοι, προσεδέχοντο. ὅθενπερ καὶ ὁ Καῖσαρ 6
φοβηθεὶς μή τι ἄλλως τε καὶ τοῦ Λεπίδου παρόντος
νεοχμώσωσιν, ἐπέστειλε τῇ γερουσίᾳ θαρσεῖν τε αὐτῇ
παραινῶν, καὶ προσυπισχνούμενος πάντα καὶ πρᾴως
καὶ φιλανθρώπως κατὰ τὸν πατέρα ποιήσειν.

τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο, τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει 4 a. u.
ὀνόμασι μὲν ὅ τε Σερουίλιος ὁ Πούπλιος καὶ ὁ Ἀν- 713
τώνιος ὁ Λούκιος, ἔργῳ δὲ οὗτός τε καὶ ἡ Φουλουία
ὑπάτευσαν· τοῦ τε γὰρ Καίσαρος πενθερὰ καὶ τοῦ
Ἀντωνίου γυνὴ οὖσα τόν τε Λέπιδον ὑπὸ νωθείας
παρ' οὐδὲν ἦγε καὶ αὐτὴ τὰ πράγματα διεχείριζεν,
ὥστε μήτε τὴν βουλὴν μήτε τὸν δῆμον ἄλλο τι παρὰ
τὸ ἐκείνῃ δοκοῦν χρηματίζειν. τοῦ γοῦν Λουκίου αὐ- 2
τοῦ σπουδάζοντος ἐπινίκιά τινων ἐν ταῖς Ἄλπεσιν
οἰκούντων, ὡς καὶ νικήσαντός σφας, πέμψαι, τέως
μὲν ἡ Φουλουία ἀντέλεγεν, οὐδείς οἱ συνεχώρησεν,
ἐπεὶ δὲ ἐκείνη θεραπευθεῖσα ἐπέτρεψε, πάντες ἐψη-
φίσαντο, ὥστε τῷ μὲν λόγῳ τὸν Ἀντώνιον καθ' ὧν- 3
περ κεκρατηκέναι ἔλεγεν, οὔτε γὰρ ἔπραξέ τι νικη-

τηρίων ἄξιον, οὔθ' ὅλως ἡγεμονίαν ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἔσχε, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν Φουλουίαν . . .

. . . .

καὶ πομπεῦσαι. πολὺ γοῦν πλεῖον ἐκείνου, ἅτε καὶ
4 ἀληθέστερον, ἐσεμνύνετο· τὸ γὰρ δοῦναί τινι ἐξου-
σίαν τῆς τῶν νικητηρίων πέμψεως μεῖζον τοῦ διεορ-
τάσαι αὐτὰ παρ' ἑτέρου λαβόντα ἦν. πλήν γε ὅτι τήν
τε σκευὴν τὴν ἐπινίκιον ὁ Λούκιος ἐνεδύσατο καὶ
τοῦ ἅρματος ἐπέβη, τά τε ἄλλα τὰ καθήκοντα ἐπὶ
τοῖς τοιούτοις ἔπραξεν, αὐτὴ ἡ Φουλουία τὴν πανή-
5 γυριν, ὑπηρέτῃ ἐκείνῳ χρωμένη, ποιεῖν ἔδοξεν. ἤχθη
δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ. καὶ ἐπί τε τούτῳ
ὁ Λούκιος ἐξ ἴσου τῷ Μαρίῳ ἐσεμνύνετο, ὅτι ἐν τῇ
νουμηνίᾳ αὐτήν, ἐν ᾗ ὑπατεύειν ἤρξατο, ἐπετέλεσε·
καὶ προσέτι καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνον ἠγάλλετο, λέγων αὐτὸς
μὲν ἐθελοντὴς τά τε τῆς πομπῆς κοσμήματα ἀποτε-
θεῖσθαι καὶ τὴν βουλὴν ἐν τῇ ἀγοραίῳ στολῇ ἠθροι-
κέναι, τὸν δὲ δὴ Μάριον ἄκοντα αὐτὰ πεποιηκέναι.
6 προσετίθει τε ὅτι ἐκείνῳ μὲν ἤ τις ἢ οὐδεὶς στέφα-
νος ἐδόθη, αὐτὸς δὲ ἄλλους τε καὶ παρὰ τοῦ δήμου
κατὰ φυλήν, ὃ μηδενὶ τῶν προτέρων ἐγεγόνει, διά
τε τὴν Φουλουίαν καὶ διὰ τὰ χρήματα ἃ λάθρᾳ τισὶν
ἀνάλωσεν, ἔλαβεν.

5 ἐν δ' οὖν τῷ ἔτει τούτῳ ἔς τε τὴν Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ἀφίκετο, καὶ τὰ νομιζόμενα ἐπὶ τῇ νίκῃ ποιήσας πρός τε τὴν διοίκησιν καὶ πρὸς τὴν διαγωγὴν τῶν πραγμάτων ἐτράπετο. ὅ τε γὰρ Λέπιδος, τὰ μὲν τῷ φόβῳ αὐτοῦ τὰ δὲ καὶ τῇ τῆς γνώμης ἀσθενείᾳ, οὐδὲν ἐνεωτέρισε· καὶ ὁ Λούκιος ἥ τε Φουλουία, ὡς καὶ συγγενεῖς καὶ κοινωνοὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῷ ὄν-

τες, ἡσύχασαν τήν γε πρώτην. προϊόντος γὰρ δὴ τοῦ 2
χρόνου διηνέχθησαν, οἱ μὲν ὅτι τοῦ μέρους τῆς τῶν
ἀγρῶν νομῆς τοῦ τῷ Ἀντωνίῳ προσήκοντος οὐ μετέ-
σχον, ὁ δὲ ὅτι τὰ στρατεύματα παρ᾽ αὐτῶν οὐκ ἀν-
τέλαβε. κὰκ τούτων ἥ τε συγγένεια αὐτῶν ἡ ἐκ τῆς
ἐπιγαμίας διελύθη, καὶ πρὸς πόλεμον ἐμφανῆ προ-
ήχθησαν. ὁ γὰρ Καῖσαρ τὴν χαλεπότητα τῆς πενθε- 3
ρᾶς μὴ φέρων, ἐκείνῃ γὰρ μᾶλλον ἢ τῷ Ἀντωνίῳ
διαφέρεσθαι δοκεῖν ἐβούλετο, τὴν θυγατέρα αὐτῆς
ὡς καὶ παρθένον ἔτι οὖσαν, ὃ καὶ ὅρκῳ ἐπιστώσατο,
ἀπεπέμψατο, οὐκ ὀκνήσας οὔτε εἰ τοσοῦτον ἄλλως ἡ
γυνὴ πεπαρθενεῦσθαι παρ᾽ αὐτῷ χρόνον νομισθείη,
οὔτε πρὸς τὴν παρασκευὴν τῶν ἐσομένων εἰ ἐκ πολ-
λοῦ δόξειεν αὐτὸ προβεβουλευκέναι. γενομένου δὲ 4
τούτου οὐδὲν ἔτι φίλιον ἐποίουν, ἀλλ᾽ ὅ τε Λούκιος
μετὰ τῆς Φουλουίας τῶν τε πραγμάτων, ὡς καὶ ὑπὲρ
τοῦ Μάρκου ταῦτα δρῶν, ἀντελαμβάνετο καὶ οὐδενὸς
αὐτῷ ὑφίετο, διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐσέ-
βειαν καὶ ἐπωνυμίαν ἑαυτῷ Πίεταν ἐπέθετο, καὶ ὁ 5
Καῖσαρ τὸν μὲν Μάρκον οὐδὲν δῆθεν ᾐτιᾶτο, μὴ καὶ
ἐκπολεμώσειεν αὐτὸν τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη διέποντα,
ἐκείνοις δὲ δὴ καὶ ἐπεκάλει καὶ ἀντέπραττεν ὡς καὶ
παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ πάντα ποιοῦσι καὶ δυνα-
στείας ἰδίας ἐπιθυμοῦσιν.

ἦν δὲ ἐν τῇ κληρουχίᾳ ἀμφοτέροις ἡ πλείστη τῆς 6
δυνάμεως ἐλπίς, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὑπὲρ αὐτῆς πρῶτον
ἀρξάμενοι διεφέροντο. ὅ τε γὰρ Καῖσαρ αὐτὸς πᾶσι
τοῖς τε ἑαυτῷ καὶ τοῖς τῷ Ἀντωνίῳ συστρατευσαμέ-
νοις ἤθελεν αὐτὴν κατὰ τὰς συνθήκας τὰς μετὰ τὴν
νίκην αὐτοῖς γενομένας, ὅπως ἐς εὔνοιάν σφας ὑπα-
γάγηται, ποιήσασθαι· καὶ ἐκεῖνοι τήν τε ἐπιβάλλου- 2
σαν τοῖς σφετέροις κληρουχῆσαι καὶ τὰς πόλεις αὐ-

τοὶ ἀποικίσαι ἠξίουν, ἵνα τὴν ἰσχὺν αὐτῶν σφετερί-
σωνται. καὶ γὰρ ἑτοιμότατον ἀμφοτέροις ἐδόκει εἶ-
ναι τὰ τῶν ἀόπλων τοῖς συμπολεμήσασι χαρίσασθαι.
ὡς γοῦν παρὰ τὴν δόξαν αὐτῶν πολλὴ ταραχὴ ἐγί-
3 γνετο καὶ τὸ πρᾶγμα ἐς πόλεμον προήγετο, πᾶσαν γὰρ
κατ' ἀρχὰς τὴν Ἰταλίαν, πλὴν εἴ τί τις τῶν ἐστρα-
τευμένων ἐν δωρεᾶς μέρει λαβὼν ἢ καὶ ἐκ τοῦ δη-
μοσίου πριάμενος εἶχε, μετά τε τῆς δουλείας καὶ
μετὰ τῆς ἄλλης κατασκευῆς τοὺς δεσπότας ὁ Καῖσαρ
ἀφῃρεῖτο καὶ ἐκείνοις ἐδίδου, καὶ διὰ τοῦτο τῶν
κτημάτων ἀποστερούμενοι δεινῶς πρὸς αὐτὸν ἠγα-
4 νάκτουν, μετεβάλοντο ἥ τε Φουλουία καὶ ὁ ὕπατος,
πλείω δύναμιν ἐν τοῖς ἑτέροις τοῖς ἀδικουμένοις
σχήσειν ἐλπίσαντες, καὶ τῶν μὲν ληψομένων τοὺς
ἀγροὺς ἠμέλησαν, πρὸς δὲ ἐκείνους, ἅτε καὶ πλείονας
ὄντας καὶ ὀργὴν δικαίαν ὑπὲρ ὧν ἀπεστεροῦντο ποι-
5 ουμένους, ἐτράποντο. κἀκ τούτου ὑπολαμβάνοντες
αὐτοὺς ὡς ἑκάστους καὶ συνῄροντο καὶ συνίστων,
ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ πρὶν τὸν Καίσαρα φοβουμένους
τότε προστατῶν ἐπιλαβομένους ἀναθαρσῆσαι καὶ μη-
δενὸς ἔτι τῶν οἰκείων ἀφίεσθαι· καὶ γὰρ καὶ τῷ
7 Μάρκῳ ταῦτα συνδοκεῖν ἐνόμιζον. τούτους τε οὖν
ὅ τε Λούκιος καὶ ἡ Φουλουία προσεποιοῦντο, καὶ
τοῖς ἑτέροις τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα οὐδὲν προσέκρου-
ον. οὐ γὰρ ὡς οὐ δέον αὐτοὺς κληρουχῆσαί τινα
προεβάλλοντο, ἀλλὰ ἀρκοῦντα αὐτοῖς τὰ τῶν ἀντιπο-
2 λεμησάντων σφίσιν ἀπέφαινον, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ
χωρία καὶ ἔπιπλα τὰ μὲν ἔτι τότε ὄντα τὰ δὲ καὶ
πεπραμένα ἀπεδείκνυσαν, ὧν τὰ μὲν αὐτὰ τῶν δὲ
τὴν τιμὴν ἔφασκον αὐτοῖς δοθῆναι χρῆναι. εἰ δ'
οὖν μηδὲ ταῦτά σφισιν ἀρκέσειε, ταῖς γε ἐκ τῆς
3 Ἀσίας ἐλπίσι πάντας αὐτοὺς ἀνηρτῶντο. ὥστε ταχὺ

ἐκ τούτων συνέβη Καίσαρα μέν, ἅτε καὶ βίᾳ τῶν
κεκτημένων τι ἀφαιρούμενον καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν
καὶ κινδύνους πᾶσιν ὁμοίως προσάγοντα, ἀμφοτέροις
αὐτοῖς προσκροῦσαι, ἐκείνους δὲ δή, οἷα μήτε τι
ἀποστεροῦντάς τινα καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σφίσι
τὴν κλήρωσιν τῶν ἐπαγγελιῶν ἀμαχὶ τοῖς ληψομένοις
αὐτὰ ὑποδεικνύντας, ἑκατέρους προσθέσθαι. ἔκ τε 4
οὖν τούτων καὶ ἐκ τοῦ λιμοῦ, ὃς τότε τῆς θαλάσσης
τῆς μὲν κατὰ Σικελίαν ὑπὸ τοῦ Σέξτου τῆς δ' ἐν τῷ
Ἰονίῳ κόλπῳ ὑπὸ Γναίου Δομιτίου Ἀηνοβάρβου κα-
τεχομένης δεινῶς αὐτοὺς ἐπίεσεν, ἐν πολλῇ ἀμηχα-
νίᾳ ὁ Καῖσαρ ἐγένετο. ὁ γὰρ Δομίτιος ἦν μὲν τῶν 5
σφαγέων, ἐκ δὲ δὴ τῆς μάχης τῆς πρὸς Φιλίπποις
γενομένης διαφυγὼν ναυτικόν τι συνεκρότησε, καὶ
τοῦ τε κόλπου χρόνον τινὰ ἐκράτησε καὶ τὰ τῶν
ἐναντίων ἐπὶ πλεῖστον ἔφθειρε.

ταῦτά τε οὖν τὸν Καίσαρα δεινῶς ἐλύπει, καὶ 8
ὅτι ἐν ταῖς διαφοραῖς ταῖς πρὸς τοὺς βουλευτὰς καὶ
πρὸς τὸ λοιπὸν πλῆθος τὸ τοὺς ἀγροὺς κεκτημένον
τοῖς ἐστρατευμένοις συμβαινούσαις, πλεῖσται δὲ δὴ
ἅτε καὶ ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένοις σφίσιν
ἐγίγνοντο, οὐδετέροις ἀκινδύνως προσετίθετο. ἀμφο- 2
τέροις μὲν γὰρ ἀδύνατον ἦν αὐτῷ χαρίζεσθαι· οἱ
μὲν γὰρ ὑβρίζειν οἱ δ' ἀπαθεῖς εἶναι, καὶ οἱ μὲν καὶ
τὰ ἀλλότρια λαβεῖν, οἱ δὲ τὰ ἑαυτῶν ἔχειν ἤθελον.
ὁσάκις δὲ δὴ τὰ τούτων ἢ τὰ ἐκείνων, ὥς που καὶ
ἠναγκάζετο, προέλοιτο, τοῖς ἑτέροις ἀπήχθετο, καὶ
οὐ τοσαύτης γε χάριτος ἐξ ὧν ὑπούργει τισίν, ὅσης
ὀργῆς ἐξ ὧν μὴ συνεχώρει, ἐτύγχανεν· οἱ μὲν γὰρ 3
ὡς καὶ ὀφειλόμενά σφισι πάντα τὰ διδόμενα λαμβά-
νοντες ἐν οὐδεμιᾷ αὐτὰ εὐεργεσίᾳ ἐτίθεντο, οἱ δὲ
ὡς καὶ τῶν οἰκείων στερισκόμενοι ἐχαλέπαινον. καὶ

ἐκ τούτου διετέλει ἢ τούτοις ἢ ἐκείνοις προσκρούων
καὶ τοτὲ μὲν ὡς φιλόδημος, τοτὲ δὲ ὡς φιλοστρατιώ-
4 της ἐγκαλούμενος. καὶ διὰ ταῦτα ἐπειδὴ μήτε
ἤνυτε, καὶ προσέτι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἔμαθε
ὅτι οὐδὲν τὰ ὅπλα πρὸς τὸ τοὺς ἀδικουμένους εὐνο-
κῶς οἱ ἔχειν ἐδύνατο, ἀλλ' ἀπολέσθαι μὲν πᾶν τὸ
μὴ ὑπεῖκον δι' αὐτῶν οἷόν τε ἦν, ἀναγκασθῆναι δέ
τινα φιλεῖν ὃν μὴ βούλεται ἀδύνατον ὑπάρχοι, οὕτω
5 δὴ καὶ ἄκων ὑποκατέκλινε, καὶ οὐκέτ' οὔτε τῶν βου-
λευτῶν τι ἀφείλετο· πρότερον γὰρ καὶ τὰ ἐκείνων
πάντα κατανεῖμαι ἠξίου, διερωτῶν σφας "πόθεν οὖν
τὰ γέρα τοῖς ἐστρατευμένοις ἀποδώσομεν;" ὥσπερ τι-
νὸς αὐτῷ πολεμεῖν ἢ καὶ τοσαῦτά σφισιν ὑπισχνεῖσθαι
κεκελευκότος· τῶν τε ἄλλων ὅσα ἢ γυναῖκες ἐς τὰς
προῖκας ἐντετιμημένα ἢ καὶ ἕτεροί τινες ἐλάττω τῆς
κατ' ἄνδρα τοῖς ἐστρατευμένοις διδομένης γῆς ἐκέ-
9 κτηντο, ἀπέσχετο. πραχθέντος δὲ τούτου ἡ μὲν γερου-
σία καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μηδενὸς στερόμενοι πρᾴως πως
πρὸς αὐτὸν ἔσχον, οἱ δὲ ἐστρατευμένοι τήν τε φειδὼ
καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἐς ἐκείνους ἀτιμίαν τε ἅμα καὶ
ζημίαν ἑαυτῶν, ὡς καὶ ἐλάττω ληψομένων, νομίζον-
2 τες εἶναι ἐδυσχέραινον, καὶ τῶν τε ἑκατοντάρχων
καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιτηδείως τε τῷ Καίσαρι ἐχόν-
των καὶ θορυβεῖν αὐτοὺς κωλυόντων συχνοὺς ἀπέ-
κτειναν, αὐτόν τε ἐκεῖνον παρ' ὀλίγον ἦλθον ἀποχρή-
σασθαι, πᾶσαν αὐτάρκη πρόφασιν τῆς ὀργῆς ποιού-
3 μενοι. καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο χαλεπαίνοντες
πρὶν τοῖς τε συγγενέσι σφῶν καὶ τοῖς τῶν ἐν ταῖς
μάχαις πεσόντων πατράσι καὶ παισὶ τὴν χώραν, ὅσην
τινὲς αὐτῶν εἶχον, ἀφεθῆναι. ἐκ δὲ τούτου τὰ μὲν
τῶν στρατιωτῶν ἐπιτηδειότερά οἱ αὖθις ἐγένετο, ὁ
4 δὲ δῆμος κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο πάλιν ἠγανάκτει. καὶ

ἐς τε χεῖρας αὐτοῖς ᾖεσαν καὶ μάχαι σφῶν συνεχεῖς ἐγίγνοντο, ὥστε καὶ τιτρώσκεσθαι καὶ ἀποθνήσκειν παρ' ἀμφοτέρων ὁμοίως πολλούς. οἱ μὲν γὰρ δὴ τῇ τε τῶν ὅπλων παρασκευῇ καὶ τῇ τῶν πολέμων ἐμπειρίᾳ, οἱ δὲ τῷ τε πλήθει καὶ τῷ ἀπὸ τῶν τεγῶν αὐτοὺς βάλλειν ἐπεκράτουν, ὥστε καὶ οἰκίας διὰ τοῦτο συχνὰς καταπρησθῆναι, καὶ τὸ ἐνοίκιον τοῖς μὲν ἐν τῷ ἄστει μέχρι πεντακοσίων δραχμῶν οἰκοῦσι πᾶν, τοῖς δ' ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ τέταρτον ἑαυτοῦ ἑνὸς ἀνεθῆναι. ἐν πάσαις γὰρ δὴ ταῖς πόλεσιν ὁμοίως, ὅπῃ ποτὲ συντύχοιεν ἀλλήλοις, ἐμάχοντο.

ὡς οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγίγνετο, καὶ στρατιῶται ἐς Ἰβηρίαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προπεμφθέντες θόρυβόν τέ τινα ἐν Πλακεντίᾳ ἐποίησαν, καὶ οὐ πρότερον πρὶν χρήματα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων λαβεῖν κατέστησαν, καὶ προσέτι καὶ ὑπὸ τοῦ Καλήνου τοῦ τε Οὐεντιδίου τὴν Γαλατίαν τὴν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐχόντων ἐκωλύθησαν ὑπερβαλεῖν αὐτάς, ἐφοβήθη τε ὁ Καῖσαρ μὴ καὶ σφαλῇ τι, καὶ καταλλαγῆναι τῇ τε Φουλουίᾳ καὶ τῷ ὑπάτῳ ἠθέλησεν. ἐπειδή τε οὐδὲν 2
ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν προσπέμπων σφίσιν ἐπέραινεν, ἐπὶ τοὺς ἐστρατευμένους ὥρμησε καὶ δι' αὐτῶν τὰς συναλλαγὰς ἔπραττεν. ἐκεῖνοι δὲ τούτοις ἐπαιρό- 3
μενοι καὶ τοὺς στερομένους τῆς χώρας προσποιούμενοι, Λούκιος μὲν πανταχόσε συνιστάς τε αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπῶν περιῄει, Φουλουία δὲ τό τε Πραινέστε κατέλαβε καὶ προσεταιριστοὺς βουλευτάς τε καὶ ἱππέας ἔχουσα τά τε ἄλλα πάντα μετ' αὐτῶν ἐβουλεύετο, καὶ τὰς παραγγέλσεις ὡς ἑκασταχόσε ἐχρῆν ἔπεμπε. καὶ τί ταῦτα θαυμάσειεν 4
ἄν τις, ὁπότε καὶ ξίφος παρεζώννυτο καὶ συνθήματα

τοῖς στρατιώταις ἐδίδου, ἐδημηγόρει τε ἐν αὐτοῖς
πολλάκις, ὥστε καὶ ἐκεῖνα τῷ Καίσαρι προσίστασθαι.
11 οὐ μέντοι ἔχων ὅπως αὐτοὺς καταλύσῃ, οὐ γὰρ μόνον
τῇ δυνάμει ἀλλὰ καὶ τῇ παρὰ τῶν ἄλλων εὐνοίᾳ
πολὺ αὐτῶν ἠλαττοῦτο, αὐτὸς μὲν γὰρ πολλοὺς
ἐλύπει, ἐκεῖνοι δὲ πάντας ἐπήλπιζον, πολλάκις μέν
σφας ἰδίᾳ διὰ τῶν φίλων ἐς τὰς καταλλαγὰς προεκα-
λέσατο, ὡς δ' οὐδὲν ἤνυτεν, ἐκ τῶν ἐστρατευμένων
2 πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλε. μάλιστα μὲν γὰρ
τεύξεσθαί τε αὐτῶν καὶ τὰ παρόντα καταστήσεσθαι
ἔς τε τὸ ἔπειτα ἀντισχύσειν ἐκ τούτου ἤλπισεν· ἂν
δὲ δὴ καὶ διαμάρτῃ σφῶν, τὴν γοῦν αἰτίαν τῆς δια-
3 φορᾶς οὐκ αὐτὸς ἀλλ' ἐκείνους ἕξειν ἐνόμισεν. ὃ καὶ
ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν οὐδὲ διὰ τῶν στρατιω-
τῶν ἐπέρανε, βουλευτὰς ἔστειλε, τάς τε συνθήκας
σφίσι τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ γενομένας ἐκφή-
νας καὶ δικαστὰς τῶν διαφορῶν δῆθεν αὐτοὺς ποιή-
4 σας. ὡς δ' οὐδὲν οὐδὲ τότε ἐπράχθη, καὶ γὰρ ἐκεῖνοι
τοῦτο μὲν πολλὰ καὶ ὅσα ὁ Καῖσαρ οὐκ ἔμελλε ποιή-
σειν ἀντιπροετείνοντο, τοῦτο δὲ πάνθ' ὅσα ἐποίουν,
ἐκ τῆς τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Μάρκου ἐντολῆς πράττειν
ἔλεγον, οὕτω δὴ πρὸς τοὺς ἐστρατευμένους αὖθις
12 ἀπέκλινε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Ῥώμην ἐκεῖνοι
πλήθει πολλῷ, ὡς καὶ τῷ δήμῳ τῇ τε βουλῇ κοινω-
σόμενοί τι, συνελθόντες τούτων μὲν οὐδὲν ἐφρόντι-
σαν, ἀθροισθέντες δ' ἐς τὸ Καπιτώλιον τάς τε συν-
θήκας, ἅς ὅ τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπεποίηντο,
ἀναγνωσθῆναί σφισιν ἐκέλευσαν, καὶ ἐκείνας τε
ἐπεκύρωσαν, καὶ περὶ ὧν διεφέροντο ἑαυτοὺς δικα-
2 στὰς γενέσθαι ἐψηφίσαντο. καὶ ταῦτά τε ἐς δέλτους
γράψαντες καὶ κατασημηνάμενοι ταῖς ἀειπαρθένοις
φυλάττειν ἔδοσαν, καὶ τῷ μὲν Καίσαρι παρόντι, τοῖς

δὲ ἑτέροις διὰ πρεσβείας, ἐς Γαβίους ἐν ῥητῇ τινι
ἡμέρᾳ πρὸς τὴν δίκην ἀπαντῆσαι προσέταξαν. ἐπει- 3
δή τε ὁ μὲν Καῖσαρ ἕτοιμος διαδικασθῆναι ἐγένετο,
ἐκεῖνοι δὲ ὑπέσχοντο μὲν ἀφίξεσθαι, οὐκ ἦλθον δέ,
φοβηθέντες ἢ καὶ ἀπαξιώσαντες, διέσκωπτον γοῦν
σφας, ἄλλα τε καὶ βουλὴν καλιγᾶταν ἀπὸ τῆς τῶν
στρατιωτικῶν ὑποδημάτων χρήσεως ἀποκαλοῦντες,
τοῦ τε Λουκίου καὶ τῆς Φουλουίας ὡς καὶ ἀδικούν-
των τι κατεψηφίσαντο καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπρέσβευ-
σαν. κἀκ τούτου πολλάκις αὖθις βουλευσάμενοι τόν 4
τε πόλεμον αὖθις ἀνείλοντο καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν οὐχ
ἡσυχῇ ἡτοιμάζοντο. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ χρήματα
πανταχόθεν καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν ἤθροισαν· τὰ γὰρ
ἀναθήματα, ὅσα γε καὶ ἐξαργυρισθῆναι ἐδύνατο, τά
τε ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ τῇ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῶν
οὔσῃ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἀνακείμενα καθεῖλον.
καὶ αὐτοῖς καὶ ἐκ τῆς Γαλατίας τῆς τογάτης, ἣ καὶ 5
ἐς τὸν τῆς Ἰταλίας ἤδη νομόν, ὥστε μηδένα ἄλλον
προφάσει τῆς ἐνταῦθα ἀρχῆς στρατιώτας ἐντὸς τῶν
Ἄλπεων τρέφειν, ἐσεγέγραπτο, καὶ χρήματα καὶ στρα-
τιῶται ἦλθον.

ὅ τε οὖν Καῖσαρ παρεσκευάζετο, καὶ ἡ Φουλουία 13
καὶ ὁ Λούκιος τά τε πρόσφορα ἐπορίζοντο καὶ τὰς
δυνάμεις συνεκρότουν. κἀν τούτῳ καὶ ἀντεπρεσβεύ-
οντο καὶ διέπεμπον ἑκασταχόσε καὶ στρατιώτας καὶ
στρατιάρχους ἑκάτεροι, καὶ τὰ μὲν προκατελάμβανον
τῶν δ' ἀπεκρούοντο. καὶ αὐτῶν ἐγὼ τὰ μὲν πολλά,
καὶ ἐν οἷς οὔτε τι μέγα οὔτ' ἀξιόλογον ἐπράχθη,
παρήσω, τὰ δὲ δὴ λόγου μάλιστα ἄξια συντόμως
διηγήσομαι.

ὁ Καῖσαρ ἐπὶ Νουρσίαν ἐς τοὺς Σαβίνους στρα- 2
τεύσας τὴν μὲν φρουρὰν τὴν προκαθημένην σφῶν

ἐτρέψατο, τῆς δὲ δὴ πόλεως ὑπὸ Τισιήνου Γάλλου
ἀπεκρούσθη. μεταστὰς οὖν ἐς τὴν Ὀμβρικὴν Σεντι-
νάτας ἐπολιόρκησε μέν, οὐ μέντοι καὶ εἷλεν αὐτούς·
3 τοῦ γὰρ Λουκίου ἐν τούτῳ τὸ μὲν πρῶτον στρατιώτας
λάθρα κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην πρόφασιν ἐς τὴν Ῥώμην
πρὸς τοὺς φίλους πέμψαντος, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοῦ
ἐξαίφνης ἐπελθόντος, καὶ τό τε ἱππικὸν ἀπαντῆσάν
οἱ κρατήσαντος καὶ τοὺς πεζοὺς ἐς τὸ τεῖχος κατα-
4 ράξαντος, κἀκ τούτου καὶ τὸ ἄστυ, συνεπιθεμένων
τοῖς ἔνδοθεν ἀμυνομένοις τῶν προαφιγμένων, λαβόν-
τος, οὔτε γὰρ ὁ Λέπιδος ὁ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ ἐπι-
τετραμμένος ἀντέπραξέ τι ὑπὸ τῆς ἐμφύτου νωθείας,
οὔτε ὁ Σερουίλιος ὁ ὕπατος ἡσυχαίτερός πως ὤν,
πυθόμενος ταῦθ' ὁ Καῖσαρ τοῖς μὲν Σεντινάταις
Κύιντον Σαλουιδιῆνον Ῥοῦφον παρακατέλιπεν, αὐ-
5 τὸς δὲ πρὸς τὴν Ῥώμην ὥρμησε. μαθὼν οὖν τοῦτο
ὁ Λούκιος προϋπεξῆλθε, διαπραξάμενος ψηφισθῆναί
οἱ ὡς ἐπὶ πολέμῳ τινὶ ἐκστρατεῦσαι· καὶ ἔν γε τῇ
στρατιωτικῇ σκευῇ ἐδημηγόρησεν, ὃ μηδεὶς ἄλλος
ἐπεποιήκει. καὶ οὕτως ὁ Καῖσαρ ἀμαχί τε ἐς τὸ ἄστυ
ἐσεδέχθη, καὶ ἐπειδὴ ἐπιδιώξας αὐτὸν οὐ κατέλαβεν,
ἀνέστρεψε, καὶ φρουρὰν τῆς πόλεως ἀκριβεστέραν
6 ἐποιήσατο. κἀν τούτῳ ὁ Ῥοῦφος, ὡς τάχιστα ἐκεῖνός
τε ἀπὸ τῶν Σεντινατῶν ἀπεχώρησε καὶ Γάιος Φούρ-
νιος ὁ τὸ τεῖχος φρουρῶν ἐπεξῆλθεν ἐπὶ πολὺ διώκων
αὐτόν, προσέβαλέ τε ἀπροσδοκήτοις τοῖς ἔνδον οὖσι,
καὶ ἑλὼν τὴν πόλιν διήρπασε καὶ κατέκαυσε. Νουρ-
σῖνοι δὲ ἐς μὲν ὁμολογίαν μηδὲν κακὸν παθόντες
ἦλθον, ἐπεὶ μέντοι τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς τὸν
Καίσαρά σφισι γενομένῃ πεσόντας θάψαντες ἐπέγρα-
ψαν τοῖς μνημείοις αὐτῶν ὅτι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
ἀγωνιζόμενοι ἐτελεύτησαν, παμπόλλοις χρήμασιν ἐξη-

μώθησαν, ὥστε καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅμα
πᾶσαν ἐκλιπεῖν.

καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἔπραττον, ὁ δὲ Λούκιος ὡς τότε 14
ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπῆρεν, ὥρμησε μὲν ἐς τὴν Γαλατίαν,
εἰρχθεὶς δὲ τῆς ὁδοῦ πρὸς Περουσίαν Τυρσηνίδα
πόλιν ἀπετράπετο· καὶ αὐτὸν ἐνταῦθα πρότερον μὲν
οἱ ὕπαρχοι τοῦ Καίσαρος, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ-
νος ἀπολαβόντες ἐπολιόρκουν. χρονίου δὲ δὴ τῆς 2
προσεδρείας σφίσι γιγνομένης, τό τε γὰρ χωρίον τῇ τε
φύσει καρτερόν ἐστι καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις ἱκανῶς πα-
ρεσκεύαστο, καὶ ἱππεῖς προεκπεμφθέντες ὑπ' αὐτοῦ,
πρὶν παντελῶς περιστοιχισθῆναι, δεινῶς σφας ἐλύ-
πουν, καὶ προσέτι καὶ ἕτεροι πολλοὶ σπουδῇ ἄλλος
ἄλλοθεν ἐπήμυνον αὐτῷ, πολλὰ μὲν πρὸς τούτους 3
ὡς ἑκάστους, πολλὰ δὲ καὶ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐπράχ-
θη, μέχρις οὗ καίτοι πλεονεκτοῦντες τὰ πλείω οἱ
περὶ τὸν Λούκιον ὅμως ὑπὸ λιμοῦ ἑάλωσαν. καὶ
αὐτὸς μὲν ἄλλοι τέ τινες ἄδειαν εὕροντο, οἱ δὲ δὴ
πλείους τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἐφθάρη-
σαν. καὶ λόγος γε ἔχει ὅτι οὐδ' ἁπλῶς τοῦτο ἔπαθον, 4
ἀλλ' ἐπὶ τὸν βωμὸν τὸν τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ
ὡσιωμένον ἀχθέντες ἱππεῖς τε τριακόσιοι καὶ βουλευ-
ταὶ ἄλλοι τε καὶ ὁ Κανούτιος ὁ Τιβέριος, ὅς ποτε ἐν
τῇ δημαρχίᾳ τὸ πλῆθος τῷ Καίσαρι τῷ Ὀκταουιανῷ
ἤθροισεν, ἐτύθησαν. τῶν δὲ Περουσίνων καὶ τῶν 5
ἄλλων τῶν ἐκεῖ ἁλόντων οἱ πλείους ἀπώλοντο, καὶ
ἡ πόλις αὐτὴ πλὴν τοῦ Ἡφαιστείου τοῦ τε τῆς Ἥρας
ἕδους, πᾶσα κατεκαύθη. τοῦτο δέ, ἐσώθη γάρ πως 6
κατὰ τύχην, ἀνήχθη τε ἐς τὴν Ῥώμην ἐξ ὄψεως ὀνεί-
ρου ἣν ὁ Καῖσαρ εἶδε, καὶ παρέσχε καὶ τῇ πόλει πρὸς
τῶν βουλομένων συνοικισθῆναι, πλὴν ὅτι τῆς χώρας
οὐδὲν ὑπὲρ ἑπτὰ καὶ ἥμισυ σταδίους ἐκτήσαντο.

15 ἐκείνης δ' οὖν ἐπί τε Γναίου Καλουίνου δεύ-
a. u. 714 τερον καὶ ἐπ' Ἀσινίου Πολλίωνος ὑπάτων ἁλούσης
καὶ τἆλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, τὰ μὲν βίᾳ τὰ δὲ ἐθε-
λοντί, τῷ Καίσαρι προσεχώρησε· καὶ διὰ τοῦθ' ἥ
τε Φουλουία πρὸς τὸν ἄνδρα μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα,
2 καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρώτων συχνοὶ οἱ μὲν πρὸς ἐκεῖ-
νον οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἐς τὴν Σικελίαν ἀπε-
χώρησαν. ἥ τε Ἰουλία ἡ τῶν Ἀντωνίων μήτηρ τὸ
μὲν πρῶτον ἐνταῦθα ἦλθε, καὶ πάνυ φιλικῶς ὑπὸ
τοῦ Σέξτου ὑπεδέχθη, ἔπειτα δὲ πρὸς τὸν υἱὸν τὸν
Μάρκον ὑπ' αὐτοῦ ἐπέμφθη, λόγους τέ οἱ ὑπὲρ φι-
3 λίας καὶ πρέσβεις ἄγουσα. μετὰ τούτων τῶν τότε
πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκχωρησάντων
καὶ Κλαύδιος Τιβέριος Νέρων ἔφυγε. φρουρὰν γάρ
τινα ἐν τῇ Καμπανίᾳ εἶχε, καὶ ἐπειδὴ καθυπέρτερα
τὰ τοῦ Καίσαρος ἐγένετο, ἀπῆρε σύν τε τῇ γυναικὶ
Λιουίᾳ Δρουσίλλῃ καὶ σὺν τῷ υἱεῖ Τιβερίῳ Κλαυ-
4 δίῳ Νέρωνι, ὥστε καὶ τοῦτο ἐν τοῖς παραδοξοτάτοις
συμβῆναι· ἥ τε γὰρ Λιουία αὕτη ἡ τὸν Καίσαρα
τότε φυγοῦσα μετὰ ταῦτα αὐτῷ ἐγήματο, καὶ ὁ Τι-
βέριος οὗτος ὁ σὺν τοῖς τοκεῦσι τότε ἐκδρὰς τὴν αὐ-
τοκράτορα ἀρχὴν αὐτοῦ διεδέξατο.

16 ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ τήν τε εἰ-
ρηνικὴν ἐσθῆτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὄντες ἀνέλαβον·
ἐκδεδυκότες γὰρ αὐτὴν ἄνευ ψηφίσματος ἀνάγκῃ
τοῦ δήμου ἦσαν. καὶ αὐτοί τε ἑώρταζον, καὶ τὸν
Καίσαρα ἔν τε στολῇ ἐπινικίῳ ἐς τὸ ἄστυ ἐσεκόμισαν
καὶ δαφνίνῳ στεφάνῳ ἐτίμησαν, ὥσθ' ὁσάκις οἱ τὰ
νικητήρια πέμψαντες εἰώθεσαν αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ
2 ἐκεῖνόν οἱ κοσμεῖσθαι. Καῖσαρ δέ, ἐπειδὴ τά τε ἐν
τῇ Ἰταλίᾳ κατείργαστο καὶ ὁ κόλπος ὁ Ἰόνιος ἠλευ-
θέρωτο, ὁ γὰρ Δομίτιος, ἀπογνοὺς μηκέτι καθ' ἑαυ-

τὸν ἰσχύσειν, ἀπέπλευσε πρὸς τὸν Ἀντώνιον, παρε-
σκευάζετο μὲν ὡς ἐπὶ τὸν Σέξτον ὁρμήσων, αἰσθό-
μενος δὲ τήν τε δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ
διά τε τῆς μητρὸς καὶ διὰ τῶν πρέσβεων ἐκεκοινο-
λόγητο, ἔδεισε μὴ καὶ ἀμφοῖν ἅμα πολεμήσῃ, καὶ τὸν 3
Σέξτον ὡς καὶ πιστότερον ἢ καὶ ἰσχυρότερον τοῦ
Ἀντωνίου προτιμήσας τήν τε μητέρα αὐτῷ Μουκίαν
ἔπεμψε, καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Λουκίου Σκρι-
βωνίου Λίβωνος ἀδελφὴν ἔγημεν, εἴ πως ἔκ τε τῆς εὐ-
εργεσίας καὶ ἐκ τῆς συγγενείας φίλον αὐτὸν ποιήσαιτο.
ὁ γὰρ Σέξτος ὡς τότε ἐκ τῆς Ἰβηρίας κατὰ τὰς 17
πρὸς τὸν Λέπιδον συνθήκας ἀπηλλάγη καὶ μετὰ
τοῦτο ναύαρχος οὐ πολλῷ ὕστερον κατέστη, τῆς μὲν
ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος παρελύθη, τοῦ δὲ δὴ ναυ-
τικοῦ καὶ ὣς ἀντεχόμενος ἐτόλμησε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν
πλεῦσαι, ἐπικρατούντων δὲ ἤδη τῶν ἀμφὶ τὸν Καί-
σαρα αὐτῆς, μαθὼν ὅτι ἐν τοῖς σφαγεῦσι τοῖς τοῦ 2
πατρὸς αὐτοῦ ἑάλωκε, τῆς μὲν ἠπείρου ἀπέσχετο,
κατὰ δὲ δὴ τὰς νήσους περιπλέων τά τε γιγνόμενα
ἐκαραδόκει καὶ τὴν τροφὴν οὐκ ἐξ ἀδικημάτων ἐπο-
ρίζετο· ἅτε γὰρ μὴ μετεσχηκὼς τοῦ φόνου, καὶ ὑπ᾽
αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἤλπιζε καταχθήσεσθαι. ἐπεὶ 3
μέντοι καὶ ἐν τῷ λευκώματι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξετέθη
καὶ ἔγνω καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ ἐπικεκηρυγμένον, ἀπέγνω τε
τὴν δι᾽ αὐτοῦ κάθοδον καὶ πρὸς πόλεμον ἡτοι-
μάζετο· ναυπηγίαν τε γὰρ τριήρων ἐποιεῖτο καὶ
τοὺς αὐτομολοῦντας ἐδέχετο, τούς τε καταποντιστὰς
προσηταιρίζετο καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπελάμβανε.
κἀκ τούτων ἐν ὀλίγῳ τε ἰσχυρὸς ἐγένετο καὶ τῆς 4
πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ θαλάσσης ἐκράτησεν, ἔς τε τοὺς λιμέ-
νας αὐτῆς ἀπέβαινε καὶ τὰ πλοῖα ἀπέσπα, ἁρπαγάς
τε ἐποιεῖτο. προχωρούντων δὲ αὐτῷ τῶν πραγμάτων

ὥστε καὶ στρατιώτας καὶ χρήματα ἀπ' αὐτῶν πορίζειν, ἐς Σικελίαν ἔπλευσε, καὶ Μύλας μὲν τήν τε Τυνδαρίδα ἀμαχὶ κατέσχε, τῆς δὲ Μεσσήνης ὑπὸ Πομπηίου Βιθυνικοῦ τοῦ τότε τῆς Σικελίας ἄρχοντος ἀπεκρού-
5 σθη. οὐ μέντοι καὶ παντελῶς αὐτῆς ἀπέστη, ἀλλὰ τήν τε χώραν κατατρέχων καὶ τὴν ἐσκομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων κωλύων, τῶν τε προσβοηθησάντων σφίσι τοὺς μὲν φόβῳ μὴ καὶ τὰ αὐτὰ πάθωσι, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ἐνέδρας τινὸς κακώσει προσθέμενος, τόν τε ταμίαν σὺν τοῖς χρήμασι προσεποιήσατο, καὶ τέλος καὶ τὴν Μεσσήνην τόν τε Βιθυνικὸν ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης οἱ
6 ἄρξοντα καθ' ὁμολογίαν ἔλαβε. καὶ τοῦτον μὲν οὐδὲν τότε γε κακὸν εἰργάσατο, ἐκείνους δὲ τά τε ὅπλα καὶ τὰ χρήματα ἀφείλετο. καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε Συρακούσας καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις ὑπηγάγετο, καὶ στρατιώτας τε ἀπ' αὐτῶν πλείους καὶ ναυτικὸν ἰσχυρότατον συνήγαγε· καί τινα αὐτῷ δύναμιν καὶ Κύιντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε.

18 καὶ ὁ μὲν οὕτως ηὔξετο, Καῖσαρ δὲ τέως μὲν οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ τῇ τε ἐκείνου καταφρονήσει καὶ τῇ τῶν ἐν χερσὶν ἀσχολίᾳ ἐποιήσατο· ἐπεὶ δ' ὑπό τε τοῦ λιμοῦ φθορὰ πολλὴ ἐν τῷ ἄστει ἐγένετο καὶ ὁ Σέξτος καὶ τῆς Ἰταλίας ἐπείρασεν, οὕτω δὴ ναυτικόν τέ τι κατασκευάζεσθαι ἤρξατο, καὶ τὸν Ῥοῦφον τὸν Σαλουιδιῆνον σὺν δυνάμει πολλῇ ἐς
2 Ῥήγιον προέπεμψε. καὶ ὃς ἐκ μὲν τῆς Ἰταλίας τὸν Σέξτον ἀπεώσατο, ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ ἐς τὴν Σικελίαν δερμάτινα πλοῖα κατὰ τοὺς ἐν τῷ ὠκεανῷ πλέοντας ἐκποιῆσαι ἐπεχείρησεν, ἔνδοθεν μὲν ῥάβδοις αὐτὰ κούφαις διαλαμβάνων, ἔξωθεν δὲ βοὸς δέρμα ὠμὸν ἐς ἀσπίδος κυκλοτεροῦς τρόπον περιτείνων.
3 ὡς δὲ γέλωτά τε ὤφλισκανε καὶ κινδυνεύσειν, εἰ

πειραθείη αὐτοῖς διὰ τοῦ πορθμοῦ χρήσασθαι, ἐπί-
στευσεν, ἐκείνων μὲν ἀφεῖτο, τῷ δὲ δὴ ναυτικῷ τῷ
κατασκευασθέντι τε καὶ ἐλθόντι ἐπετόλμησε μὲν δια-
πλεῦσαι, οὐκ ἠδυνήθη δέ· τό τε γὰρ πλῆθος καὶ τὸ
μέγεθος τῶν νεῶν αὐτοῦ πολὺ τῆς τῶν ἐναντίων καὶ
ἐμπειρίας καὶ τόλμης ἠλαττώθη. αὐτόπτης οὖν τῆς 4
ναυμαχίας ὁ Καῖσαρ γενόμενος, κατὰ γὰρ τὴν στρα-
τείαν αὐτοῦ τὴν ἐς τὴν Μακεδονίαν ταῦθ' οὕτως
ἐπράχθη, χαλεπῶς ἤνεγκε, καὶ μάλισθ' ὅτι τότε πρῶ-
τον συμβαλὼν ἥττητο. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ
ἰσχυρὸν οὐκέτι, καίτοι τοῦ πλείονος ναυτικοῦ σωθέν-
τος οἱ, περαιωθῆναι ἐτόλμησε· λάθρα δὲ πολλάκις 5
ἐπιχειρήσας, ὡς πάντως, ἂν τῆς νήσου ἐπιβῇ, πολὺ
τῷ πεζῷ κρατήσων, ἔπειθ' ὡς οὐδέν, ἅτε καὶ ἰσχυ-
ρᾶς πανταχόθεν φυλακῆς αὐτοῦ οὔσης, ἐπέραινε, τῇ
μὲν Σικελίᾳ ἄλλους τινὰς ἐφεδρεύειν προσέταξεν,
αὐτὸς δὲ πρός τε τὸν Ἀντώνιον ἐς τὸ Βρεντέσιον
ἀφίκετο, κἀντεῦθεν τῇ τῶν νεῶν βοηθείᾳ τὸν Ἰόνιον
διέβαλε. γενομένου δὲ τούτου τήν τε νῆσον πᾶσαν 19
ὁ Σέξτος κατέσχε, καὶ τὸν Βιθυνικὸν ὡς καὶ ἐπιβου-
λεύσαντα αὐτῷ ἀπέκτεινε, θέας τε ἐπινικίους ἤγαγε,
καὶ ναυμαχίαν τῶν αἰχμαλώτων ἐν τῷ πορθμῷ παρ'
αὐτὸ τὸ Ῥήγιον, ὥστε καὶ τοὺς ἐναντίους ὁρᾶν, ἐποί-
ησε, πλοιάριά τινα ξύλινα πρὸς ἕτερα βύρσινα ἐς τὸν
τοῦ Ῥούφου κατάγελων συμβαλών. καὶ μετὰ τοῦτο 2
ναῦς τε πλείους ἐναυπηγήσατο καὶ τῆς πέριξ θαλάσ-
σης ἐκράτησε, δόξαν τέ τινα καὶ φρόνημα ὡς καὶ
τοῦ Ποσειδῶνος παῖς ὤν, ὅτι πάσης ποτὲ ὁ πατὴρ
αὐτοῦ τῆς θαλάσσης ἦρξε, προσέθετο. ταῦτα μέν,
ἕως ἔτι τά τε τοῦ Κασσίου καὶ τὰ τοῦ Βρούτου συν-
ειστήκει, ἔπραξε· φθαρέντων δὲ ἐκείνων ἄλλοι τε 3
πρὸς αὐτὸν συγκατέφυγον καὶ ὁ Στάτιος ὁ Λούκιος.

καὶ αὐτὸν τὰ μὲν πρῶτα ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ γὰρ τὴν δύναμιν ἧς ἦρχεν ἐπηγάγετο, ἔπειτα δὲ καὶ δραστήριον καὶ φρονηματώδη ἰδὼν ὄντα ἀπέκτεινεν,
4 ἔγκλημα αὐτῷ προδοσίας ἐπενεγκών. κἀκ τούτου τό τε ἐκείνου ναυτικὸν καὶ τὸ τῶν δούλων τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀφικνουμένων πλῆθος προσλαβὼν πάμπολυ ηὐξήθη· τοσοῦτοι γὰρ δὴ ηὐτομόλουν ὥστε καὶ τὰς ἀειπαρθένους καθ' ἱερῶν εὔξασθαι ἐπισχεθῆναί σφων τὰς αὐτομολίας.

20 διά τε οὖν ταῦτα καὶ διὰ τὸ τοὺς φεύγοντας αὐτὸν ὑποδέχεσθαι τήν τε τοῦ Ἀντωνίου φιλίαν πράττειν καὶ τῆς Ἰταλίας πολλὰ πορθεῖν, καταλλαγῆναί οἱ ὁ Καῖσαρ ἐπεθύμησε· διαμαρτὼν δὲ τούτου ἐκείνῳ μὲν Μάρκον Οὐιψάνιον Ἀγρίππαν πολεμῆσαι
2 ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἐς Γαλατίαν ἀπῆρε. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Σέξτος ἐτήρησε τὸν Ἀγρίππαν περὶ τὰ Ἀπολλώνια ἔχοντα· ἐστρατήγει γάρ, καὶ ἄλλα τε πολλά, ἅτε καὶ πάνυ φίλος ὢν τῷ Καίσαρι, ἐλαμπρύνατο, καὶ τὴν ἱπποδρομίαν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐποίησε, τῇ τε Τροίᾳ καλουμένῃ διὰ τῶν εὐγενῶν παίδων ἐγαυρώθη. ταῦτ' οὖν αὐτοῦ πράττοντος ἐπεραιώθη τε ἐς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐνέμεινεν ἐν αὐτῇ λεηλατῶν, μέχρις οὗ ἐκεῖνος ἀφίκετο· τότε γὰρ φρουρὰν ἐν
3 χωρίοις τισὶ καταλιπὼν ἀνέπλευσεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν Γαλατίαν πρότερον μὲν δι' ἑτέρων, ὥσπερ εἴρηται, καταλαβεῖν ἐπεχείρησε, μὴ δυνηθεὶς δὲ διά τε τὸν Καλῆνον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράττοντας αὐτὸς τότε κατέσχε, τόν τε Καλῆνον τεθνηκότα νόσῳ εὑρὼν καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ
4 ἀκονιτὶ προσθέμενος. κἀν τούτῳ τὸν Λέπιδον ἀγανακτοῦντα τῇ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιβαλλούσης αὐτῷ στερήσει ἰδὼν ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἔπεμψεν, ἵν' ὡς παρ'

ἑαυτοῦ μόνου αὐτήν, ἀλλ' οὐ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου
λαβὼν οἰκειότερόν οἱ προσφέρηται.
δύο μὲν δὴ ἔθνη τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ Λιβύῃ 21
ἐκείνῃ, ὥσπερ εἶπον, ἦν· ἦρχον δὲ πρὸ τῆς τῶν
τριῶν ἀνδρῶν συνωμοσίας τοῦ μὲν Νομαδικοῦ Τί-
τος Σέξτιος, τοῦ δὲ ἑτέρου ὅ τε Κορνουφίκιος καὶ
Δέκιμος Λαίλιος, ὁ μὲν τὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ τὰ
τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες. καὶ τέως μὲν ὁ Σέξτιος 2
ἀνέμενεν ὡς καὶ ἐκείνων, πολὺ γὰρ πλείω δύναμιν
εἶχον, ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐσβαλούντων, καὶ παρε-
σκευάζετο ὡς καὶ ἐνταῦθα αὐτοὺς ἀμυνούμενος·
ἐπεὶ δὲ διέμελλον, κατεφρόνησέ τε αὐτῶν, καὶ προσ-
επαρθεὶς ὑπό τε βοὸς φθεγξαμένης, ὥς φασιν, ἀν-
θρωπίνῃ φωνῇ καὶ κελευσάσης αὐτῷ τῶν προκειμέ-
νων ἔχεσθαι, καὶ ἐξ ἐνυπνίου δι' οὗ ταῦρός τις κα- 3
τορωρυγμένος ἐν τῇ πόλει Τούκκῃ παρῃνεκέναι οἱ
ἔδοξε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνελέσθαι καὶ ἐπὶ κάμα-
κος, ὡς καὶ ἐκ τούτου νικήσοντι, περιφέρειν, οὐκ
ἐμέλλησεν, ἄλλως τε καὶ ὅτι τὸν ταῦρον ἐν τῷ χω-
ρίῳ ἐν ᾧ τὸ ἐνύπνιον εἶναι ἔφη εὗρεν, ἀλλ' αὐτὸς
ἐς τὴν Ἀφρικὴν προενέβαλε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τό 4
τε Ἀδρύμητον καὶ ἄλλα ἄττα χωρία, ἀνελπίστοις
σφίσι προσπεσών, κατέσχεν· ἔπειτα δὲ ἀφυλάκτως
δι' αὐτὸ τοῦτ' ἔχων ἐλοχίσθη τε ὑπὸ τοῦ ταμίου, καὶ
πολὺ μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποβαλὼν ἐς τὴν Νουμιδίαν
ἀνεχώρησε καὶ ἔτυχε γὰρ ἄνευ τῆς τοῦ ταύρου κε-
φαλῆς δυστυχήσας, τήν τε ἧτταν ἐς τοῦτο ἀνέφερε,
καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ αὖθις στρατεύσων. κἀν 5
τούτῳ φθάσαντες οἱ ἐναντίοι ἀντεσέβαλον ἐς τὴν ἀρ-
χὴν αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κίρταν ἐπολιόρκουν, ὁ
δὲ δὴ ταμίας ἐπ' ἐκεῖνον σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὥρμησε,
καί τισιν ἱππομαχίαις κρατήσας τὸν συνταμίαν προσ-

ἐποιήσατο. πραχθέντων δὲ τούτων ὁ Σέξτιος νεαλῆ
τινα ἐπικουρίαν προσλαβὼν ἀνεκινδύνευσε, καὶ τόν
τε ταμίαν ἀντενίκησε καὶ τὸν Λαίλιον κατατρέχοντα
6 τὴν χώραν ἐς τὸ ἔρυμα κατέκλεισε. τόν τε Κορνου-
φίκιον ἐπαμυνοῦντα ἀπατήσας ὡς καὶ ἑαλωκότος
ἐκείνου καὶ ἐς ἀθυμίαν ἐμβαλὼν ἥττησε, καὶ αὐτόν
τε ἐν τῇ μάχῃ ἀπέκτεινε καὶ τὸν Λαίλιον ἐπεξελθόντα
22 ὡς καὶ κατὰ νώτου σφίσι προσπεσούμενον. πράξας
δὲ ταῦτα τήν τε Ἀφρικὴν κατέσχε καὶ ἑκατέρου τοῦ
ἔθνους ἀδεῶς ἦρχε, μέχρις οὗ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῶν συν-
θηκῶν τῶν πρός τε τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπι-
δόν οἱ γενομένων τὴν ἀρχὴν αὐτῶν λαβὼν Γαιόν
σφισι Φουφίκιον Φάγγωνα προσέταξε· τότε γὰρ ἑκὼν
2 δὴ τῶν ἐθνῶν ἐξέστη. ὡς μέντοι ἥ τε μάχη ἡ κατὰ
τὸν Βροῦτον τόν τε Κάσσιον ἐγένετο, καὶ ὁ Καῖσαρ
ὅ τε Ἀντώνιος τά τε ἄλλα ἀνεδάσαντο, καὶ τῆς Λι-
βύης Καῖσαρ μὲν τὴν Νουμιδίαν Ἀντώνιος δὲ τὴν
Ἀφρικὴν ἔλαβεν, ὁ γὰρ Λέπιδος ἐν τοῖς τρισὶν ὀνό-
ματι μόνον, ὥσπερ εἶπον, ἦρχε, καὶ πολλάκις γε οὐδὲ
3 τοῦτο ἐν τοῖς γράμμασι προσενεγράφετο, ὡς οὖν
ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο καὶ ἡ Φουλουία τὴν Ἀφρι-
κὴν αὐτῷ παραλαβεῖν ἐκέλευσεν, ἐν γὰρ τῇ Λιβύῃ
καὶ τότε ἔτι, πρόφασιν μὲν διὰ τὸν χειμῶνα, ἔργῳ
δὲ εὖ εἰδὼς ὅτι νεωτερισθήσοιτό τι, ἐνδιέτριψε, τὸν
μὲν Φάγγωνα οὐκ ἔπεισε τῆς χώρας ἐκστῆναι, τοὺς
δὲ ἐπιχωρίους ἀχθομένους οἱ, ἔν τε γὰρ τῷ μισθο-
φορικῷ ἐστράτευτο· πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων ἐς
τὸ βουλευτήριον, ὥσπερ εἴρηταί μοι, κατελελέχατο·
4 καὶ κακῶς αὐτῶν ἦρχε· προσηταιρίσατο. γενομένου
δὲ τούτου ὁ Φάγγων ἐς τὴν Νουμιδίαν ἀνεχώρησε,
καὶ τούς τε Κιρτησίους καταφρονήσαντας αὐτοῦ πρὸς
τὰ παρόντα κακῶς μετεχειρίσατο, καὶ Ἀραβίωνά τινα

δυναστεύοντα ἐν τοῖς προσοικοῦσί σφισι βαρβάροις,
καὶ πρότερον μὲν τῷ Λαιλίῳ συναράμενον, ὕστερον
δὲ τῷ Σεξτίῳ προσθέμενον, ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς,
ἐπειδή οἱ μὴ ἠθέλησε συμμαχῆσαι. καταφυγόντα τε 5
αὐτὸν πρὸς τὸν Σέξτιον ἐξαιτήσας καὶ μὴ λαβὼν ὀρ-
γήν τε ἐποιήσατο, καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐμβαλὼν τῆς
μὲν χώρας ἐκάκωσεν, ἀντιστρατοπεδευσαμένου δὲ
αὐτῷ τοῦ Σεξτίου μάχαις βραχείαις μὲν πολλαῖς δ'
οὖν ἡττήθη, καὶ διὰ τοῦτ' ἐς τὴν Νουμιδίαν αὖθις
ἀνεκομίσθη. καὶ αὐτῷ ὁ Σέξτιος ἀντεπελθὼν ἐλπίδα 6
μὲν ὡς καὶ διὰ βραχέος τῇ τοῦ Ἀραβίωνος μάλιστα
ἱππείᾳ νικήσων ἔσχεν, ὑποτοπήσας δέ τι καὶ δολο-
φονήσας ἐκεῖνον οὐδὲν ἔτι τότε γ' ἔπραξεν· οἱ γὰρ
ἱππεῖς χαλεπῶς ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ αὐτοῦ σχόντες ἐγκα-
τέλιπον αὐτόν, καὶ οἵ γε πλείους σφῶν τὰ τοῦ Φάγ-
γωνος ἀνθείλοντο. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ παρόντι φιλίαν, 23
ὡς καὶ τῆς προφάσεώς σφισι τοῦ πολέμου ὑπεξῃρη-
μένης, συνέθεντο· μετὰ δὲ ταῦτα τηρήσας ὁ Φάγ-
γων τὸν Σέξτιον ἀδεῶς ὑπὸ τῶν σπονδῶν ἔχοντα ἐς
τὴν Ἀφρικὴν ἐσέβαλε. κἀνταῦθα συμμίξαντες ἀλλή- 2
λοις τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἐνίκησαν ἀμφότεροι καὶ ἡτ-
τήθησαν, ὁ μὲν γὰρ τῷ ἱππικῷ τῷ Νομαδικῷ, ὁ δὲ
τῇ ἀσπίδι τῇ πολιτικῇ ἐκράτησεν, ὥστε καὶ τὰ στρα-
τόπεδα αὐτοὺς τὰ ἀλλήλων διαρπάσαι, μηδὲν μηδε-
τέρους περὶ τῶν συστρατιωτῶν εἰδότας· ὡς δ' ἐπα- 3
ναχωροῦντες ᾔσθοντο τὸ γεγονός, ἐς χεῖρας αὖθις
ἦλθον, καὶ τροπῆς τῶν Νομάδων γενομένης ὁ Φάγ-
γων τότε μὲν ἐς τὰ ὄρη ἀνέφυγε, τῆς δὲ νυκτὸς βου-
βαλίδων διαδραμουσῶν ᾠήθη τε τὴν πολεμίαν ἵπ-
πον παρεῖναι καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο. καὶ οὕτως ὁ 4
Σέξτιος τὰ μὲν ἄλλα ἀπόνως ἔλαβε, Ζάμην δὲ ἐπὶ
πλεῖστον ἀντισχοῦσαν λιμῷ κατεστρέψατο. κἀκ τού-

του ἀμφοτέρων αὖθις τῶν ἐθνῶν ἡγεῖτο, μέχρις οὗ
5 ὁ Λέπιδος ἐπέμφθη· ἐκείνῳ γάρ, ὡς καὶ τῷ Ἀντωνίῳ συνδοκοῦν, ἢ καὶ ὅτι ταῖς δυνάμεσι πολὺ αὐτοῦ ἠλαττοῦτο, οὐδὲν ἀντέπραξεν, ἀλλ' ὡς καὶ ἑαυτοῦ χάριν τὴν ἀνάγκην τιθέμενος ἡσύχαζε. καὶ οὕτως ὁ Λέπιδος ἀμφότερα τὰ ἔθνη κατέσχε.

24 ταῦτα μὲν οὕτως ἐγένετο, κατὰ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους, μετὰ τὴν μάχην τὴν πρὸς τοῖς Φιλίπποις συμβᾶσαν, ὁ Ἀντώνιος ὁ Μάρκος ἔς τε τὴν Ἀσίαν τὴν ἤπειρον ἦλθε, κἀνταῦθα τὰ μὲν αὐτὸς περιιών, ἐς δὲ τὰ ἄλλους πέμπων, τάς τε πόλεις
2 ἠργυρολόγει καὶ τὰς δυναστείας ἐπίπρασκε. κἀν τούτῳ τῆς Κλεοπάτρας ἐν Κιλικίᾳ οἱ ὀφθείσης ἐρασθεὶς οὐκέτ' οὐδεμίαν τοῦ καλοῦ φροντίδα ἐποιήσατο, ἀλλὰ τῇ τε Αἰγυπτίᾳ ἐδούλευε καὶ τῷ ἐκείνης ἔρωτι ἐσχόλαζε. καὶ ἄλλα τε διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔπραξε, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐν
3 Ἐφέσῳ Ἀρτεμισίου ἀποσπάσας ἀπέκτεινε. καὶ τέλος Πλάγκον μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῷ ἔθνει, Σάξαν δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ καταλιπὼν ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπῆρεν. ὅθενπερ καὶ τὰ μάλιστα ἄλλα τε ταραχώδη πολλὰ ἐπεγένετο, ὥστε καὶ τοὺς Ἀραδίους τοὺς νησιώτας μήθ' ὑπακοῦσαί τι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς σφᾶς ἐπὶ χρήματα πεμφθεῖσι, καὶ προσέτι καὶ φθεῖραί τινας αὐτῶν,
4 καὶ οἱ Πάρθοι καὶ πρὶν κινούμενοι, τότε δὴ καὶ μᾶλλον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέθεντο. ἦγον δὲ αὐτοὺς Λαβιῆνος καὶ Πάκορος, οὗτος μὲν Ὀρώδου τοῦ βασιλέως, ἐκεῖνος δὲ τοῦ Λαβιήνου τοῦ Τίτου παῖς ὤν. ἦλθε δὲ ὧδε ἐς τοὺς Πάρθους, καὶ τάδε σὺν τῷ Πακόρῳ
5 ἔπραξεν. ἐτύγχανε μὲν τῷ τε Κασσίῳ καὶ τῷ Βρούτῳ συμμαχῶν, πεμφθεὶς δὲ πρὸς τὸν Ὀρώδην πρὸ τῆς μάχης, ὅπως τινὰ βοήθειαν λάβῃ, συχνὸν ὑπ' αὐ-

τοῦ χρόνου διετρίβη περιορώμενος, κατοκνοῦντος μὲν
συνθέσθαι οἱ, δεδιότος δὲ ἀπαρνήσασθαι. καὶ μετὰ 6
τοῦτο ὡς ἥ τε ἀγγελία τῆς ἥττης ἀφίκετο καὶ οἱ κρα-
τήσαντες ἐδόκουν μηδενὸς τῶν ἀντιπολεμησάντων
σφίσι φείσεσθαι, κατέμεινε παρὰ τοῖς βαρβάροις, τὸν
μετ' αὐτῶν βίον πρὸ τοῦ οἴκοι ὀλέθρου προτιμήσας.
οὗτος οὖν ὁ Λαβιῆνος ἐπειδὴ τάχιστα τήν τε ἔκλυσιν
τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὸν ἔρωτα τήν τε ἐς τὴν Αἴγυπτον
ὁδὸν ᾔσθετο, ἔπεισε τὸν Πάρθον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπι-
χειρῆσαι. τά τε γὰρ στρατεύματα αὐτῶν τὰ μὲν παν- 7
τελῶς ἐφθάρθαι τὰ δὲ κεκακῶσθαι, καὶ τοὺς λοιποὺς
ἐν στάσει τε εἶναι καὶ πολεμήσειν αὖθις ἔφη· κἀκ
τούτου παρήνεσεν αὐτῷ τήν τε Συρίαν καὶ τὰ ὅμορα
αὐτῇ καταστρέψασθαι, ἐν ᾧ Καῖσαρ μὲν ἔν τε τῇ 8
Ἰταλίᾳ καὶ περὶ τὸν Σέξτον ἀσχολίαν ἦγεν, Ἀντώ-
νιος δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἤρα. ἡγεμών θ' ὑπέσχετο
τοῦ πολέμου γενήσεσθαι, καὶ πολλὰ καὶ κατὰ τοῦτο
τῶν ἐθνῶν, ἅτε καὶ ἀλλοτρίως τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τὴν
συνεχῆ κάκωσιν ἔχοντα, μεταστήσειν ἐπηγγείλατο.
τοιαῦτ' οὖν εἰπών, καὶ πείσας αὐτὸν πολεμῆσαι, καὶ 25
δύναμιν πολλὴν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Πάκορον
ἐπεπράχη, καὶ μετ' αὐτῶν ἔς τε τὴν Φοινίκην ἐνέβα-
λε, καὶ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν προσελάσας τοῦ μὲν τεί-
χους ἀπεκρούσθη, τοὺς δὲ ἐν τῇ χώρᾳ φρουροὺς
ἐθελοντὰς προσέθετο. ἐκ γὰρ τῶν τῷ τε Κασσίῳ καὶ 2
τῷ Βρούτῳ συνεστρατευμένων ἦσαν· ἔς τε γὰρ τὰ
ἑαυτοῦ στρατόπεδα Ἀντώνιος αὐτοὺς κατέταξε, καὶ
τότε τὴν Συρίαν ὡς καὶ ἐμπείρως αὐτῆς ἔχοντας
φρουρεῖν ἐκέλευσε. τούτους τε οὖν ὁ Λαβιῆνος ῥᾳ-
δίως ὡς καὶ συνήθεις οἱ ὄντας, πλὴν τοῦ Σάξου τοῦ
τότε αὐτῶν ἡγουμένου, ἐσφετερίσατο, ἐκεῖνος γὰρ
καὶ ἀδελφὸς τοῦ στρατιάρχου ὢν καὶ ταμιεύων μόνος

3 αὐτῷ οὐ προσεχώρησε, καὶ τὸν Σάξαν τὸν ἄρχοντα
μάχῃ τε ἐκ παρατάξεως καὶ τῷ πλήθει καὶ τῇ ἀρετῇ
τῶν ἱππέων ἐνίκησε, καὶ μετὰ τοῦτο ἐκδράντα νυ-
κτὸς ἐκ τῆς ταφρείας ἐπεδίωξεν· ὁ γὰρ Σάξας φοβη-
θεὶς μὴ καὶ οἱ συνόντες οἱ τὰ τοῦ Λαβιήνου, ὑπαγο-
μένου σφᾶς διὰ βιβλίων τινῶν ἃ ἐς τὸ στρατόπεδον
4 ἐσετόξευε, φρονήσωσιν, ἔφυγε. καταλαβὼν οὖν αὐ-
τοὺς ὁ Λαβιῆνος τοὺς μὲν πλείους ἔφθειρε, τοῦ δὲ
δὴ Σάξου ἐς Ἀντιόχειαν διαφυγόντος τήν τε Ἀπά-
μειαν, οὐδὲν ἔτι ὡς καὶ τεθνεῶτος αὐτοῦ ἀντάρασαν,
ἔλαβε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἐκλειφθεῖ-
σαν ὑπ' αὐτοῦ παρεστήσατο, καὶ τέλος καὶ αὐτὸν
ἐκεῖνον ἐς Κιλικίαν φυγόντα ἐπιδιώξας καὶ συλλα-
26 βὼν ἀπέκτεινε. τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ ὁ μὲν Πά-
κορος τὴν Συρίαν ἐχειροῦτο, καὶ πᾶσάν γε αὐτὴν
πλὴν Τύρου κατεστρέψατο· ταύτην γὰρ οἵ τε Ῥω-
μαῖοι οἱ περιλιπεῖς καὶ οἱ ἐπιχώριοι οἱ ὁμοφρονοῦν-
τές σφισι προκατέλαβον, καὶ οὔτ' ἀναπεισθῆναι οὔτε
βιασθῆναι, ναυτικὸν γὰρ οὐδὲν εἶχεν, ἠδυνήθησαν.
2 οὗτοι μὲν οὖν ἀνάλωτοι ἔμειναν· τὰ δ' ἄλλα ὁ Πά-
κορος λαβὼν ἐς Παλαιστίνην ἐσέβαλε, καὶ τόν τε
Ὑρκανόν, ὃς τότε τὰ πράγματα αὐτῶν παρὰ τῶν Ῥω-
μαίων ἐπιτραπεὶς εἶχεν, ἔπαυσε, καὶ τὸν Ἀριστόβου-
λον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἄρχοντα κατὰ τὸ ἐκείνων
3 ἔθος ἀντικατέστησεν. ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος ἐν τούτῳ
τήν τε Κιλικίαν κατέσχε, καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἠπειρώ-
τιδας πόλεις, ὁ γὰρ Πλάγκος φοβηθεὶς αὐτὸν ἐς τὰς
νήσους ἐπεραιώθη, παρεστήσατο πλὴν Στρατονικείας,
τὰ μὲν πλεῖστα ἄνευ πολέμου, Μύλασα δὲ καὶ Ἀλά-
4 βανδα διὰ κινδύνων ἑλών. οὗτοι γὰρ ἐδέξαντο μὲν
παρ' αὐτοῦ φρουρούς, φονεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἐν
ἑορτῇ τινι ἀπέστησαν· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν Ἀλα-

βανδέας αὐτὸς λαβὼν ἐκόλασε, τὰ δὲ δὴ Μύλασα
ἐκλειφθέντα κατέσκαψε. τῇ γὰρ Στρατονικείᾳ προσ-
ήδρευσε μὲν πολὺν χρόνον, οὐδένα δὲ αὐτὴν τρόπον
ἑλεῖν ἠδυνήθη.

καὶ ὁ μὲν χρήματά τε ἐπὶ τούτοις ἐπράσσετο καὶ 5
τὰ ἱερὰ ἐσύλα, αὐτοκράτορά τε αὐτὸν καὶ Παρθικόν
γε ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου τοῖς Ῥωμαίοις ἔθους ὠνόμα-
ζεν· οὓς γὰρ κατ' αὐτῶν ἐπῆγεν, ἀπὸ τούτων ἑαυ-
τόν, ὡς καὶ ἐκείνους ἀλλ' οὐ τοὺς πολίτας νικῶν,
ἐπεκάλει· Ἀντώνιος δὲ ἐπυνθάνετο μὲν καὶ ταῦτα 27
ὥσπερ που καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δρώμενα,
οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὸ παράπαν ἠγνόει, οὐ μέντοι καὶ
κατὰ καιρὸν οὐδετέροις ἤμυνεν, ἀλλ' ὑπό τε τοῦ
ἔρωτος καὶ ὑπὸ τῆς μέθης οὔτε τῶν συμμάχων τι
οὔτε τῶν πολεμίων ἐφρόντισε. τέως μὲν γὰρ κάτω τε 2
ἐτέτακτο καὶ τῶν πρωτείων ἐφίετο, ἐντόνως τοῖς
πράγμασι προσεῖχεν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ κράτει ἐγένετο,
οὐκέτ' οὐδενὸς αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπεμελήθη, ἀλλὰ τῇ
τε Κλεοπάτρᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις συνετρύφα,
μέχρις οὗ παντελῶς κατελύθη. ὀψὲ δ' οὖν ποτε ἀναγ- 3
κασθεὶς ἐξαναστῆναι ἔπλευσε μὲν πρὸς τὴν Τύρον
ὡς καὶ βοηθήσων σφίσιν, ἰδὼν δὲ δὴ τὰ ἄλλα προ-
κατειλημμένα ἐγκατέλιπεν αὐτούς, πρόφασιν τὸν τοῦ
Σέξτου πόλεμον ποιησάμενος· καίτοι καὶ τῆς πρὸς
ἐκεῖνον βραδυτῆτος τὰ τῶν Πάρθων σκηπτόμενος
προεβάλλετο. καὶ οὕτως οὔτε τοῖς συμμάχοις διὰ τὸν 4
Σέξτον δῆθεν οὔτε τῇ Ἰταλίᾳ δι' ἐκείνους ἐπεκού-
ρησεν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἤπειρον μέχρι τῆς Ἀσίας πα-
ρακομισθεὶς ἐς τὴν Ἑλλάδα διέβαλε, κἀνταῦθα τῇ τε
μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ συμμίξας τόν τε Καίσαρα πο-
λέμιον ἐποιήσατο καὶ τῷ Σέξτῳ φιλίαν ἐσπείσατο.
καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθεὶς Σειφοῦντα 5

μὲν ἔσχε, Βρεντέσιον δὲ μὴ ἐθελῆσάν οἱ προσχωρῆσαι ἐπολιόρκει.

28 πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Καῖσαρ τάς τε δυνάμεις, ἐκ γὰρ τῆς Γαλατίας ἤδη παρῆν, ἤθροισε, καὶ Πούπλιον μὲν Σερουίλιον Ῥοῦλλον πρὸς Βρεντέσιον, Ἀγρίππαν δὲ ἐπὶ Σειφοῦντα ἔπεμψε· καὶ οὗτος μὲν βίᾳ τὴν πόλιν εἷλε, τῷ δὲ δὴ Σερουιλίῳ ὁ Ἀντώνιος ἐξαίφνης προσπεσὼν πολλοὺς μὲν ἔφθειρε,
2 πολλοὺς δὲ καὶ παρεστήσατο. συνερρωγότων τε αὐτῶν ἐς τὸν πόλεμον, καὶ διαπεμπόντων πρός τε τὰς πόλεις καὶ πρὸς τοὺς ἐστρατευμένους, ὁπόθεν τινὰ ὠφέλειαν προσλήψεσθαι ἐνόμιζον, ἥ τε ἄλλη Ἰταλία αὖθις ἐταράσσετο καὶ ἡ Ῥώμη ὅτι μάλιστα, καὶ οἱ μὲν ἤδη πρὸς ἑκάτερον μεθίσταντο, οἱ δὲ ἔμελλον. μετεώρων δὲ αὐτῶν τε ἐκείνων καὶ τῶν συμπολεμησόντων σφίσιν ὄντων, ἡ Φουλουία ἐν Σικυῶνι, ἐν ᾗ
3 ἦν, ἐτελεύτησε. καὶ αἰτίαν μὲν ὁ Ἀντώνιος τοῦ θανάτου αὐτῆς πρός τε τὸν τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτα καὶ πρὸς τὴν ἐκείνης ἀσέλγειαν ἔσχεν· ὡς δ' οὖν τοῦτ' ἠγγέλθη, τά τε ὅπλα ἀμφότεροι κατέθεντο καὶ συνηλλάγησαν, εἴτ' οὖν ὄντως ἐκπολεμούμενοι πρότερον ὑπὸ τῆς Φουλουίας, εἴτε καὶ πρόφασιν τὸν θάνατον αὐτῆς πρὸς τὸ παρ' ἀλλήλων δέος, ὥς γε καὶ ἀντιπάλους καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχοντες,
4 ποιησάμενοι. κἀν τούτῳ Καῖσαρ μὲν Σαρδώ τε καὶ Δελματίαν τήν τ' Ἰβηρίαν καὶ τὴν Γαλατίαν, Ἀντώνιος δὲ πάντα τἄλλα τὰ ὑπὲρ τὸν Ἰόνιον, τά τε ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντα, ἀπέλαχε· τά τε γὰρ ἐν τῇ Λιβύῃ ἔθνη ὁ Λέπιδος καὶ τὴν Σικελίαν ὁ Σέξτος εἶχε.

29 τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν οὕτως αὖθις διεδάσαντο, τὸν δὲ δὴ πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Σέξτον ἐκοινώσαντο,

καίτοι τοῦ Ἀντωνίου ὅρκους πρὸς αὐτὸν δι' ἀγγέλων
ἐπὶ τῷ Καίσαρι πεποιημένου. καὶ διὰ τοῦτό γε οὐχ 2
ἥκιστα ὁ Καῖσαρ ὑπέμεινε πάντας μὲν τοὺς ἐν τῷ
πολέμῳ τῷ κατὰ τὸν Λούκιον τὸν τοῦ Ἀντωνίου
ἀδελφὸν μεταστάντας πρὸς αὐτόν, καὶ ἐξ αὐτῶν γε
τῶν σφαγέων ἔστιν οὓς ὄντας, ἄλλους τε καὶ τὸν
Δομίτιον, πάντας δὲ καὶ τοὺς ἐκτεθέντας ἐν τοῖς
λευκώμασιν, ἢ καὶ ἄλλως πως τῷ τε Βρούτῳ καὶ τῷ
Κασσίῳ συμπολεμήσαντας καὶ μετὰ τοῦτο τὰ τοῦ Ἀν-
τωνίου πράξαντας, καταδέξασθαι ἐπ' ἀδείᾳ. τοσοῦ- 3
τος μὲν δὴ καὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν πολέμων παρά-
λογός ἐστι, δίκῃ μὲν οὐδὲν τῶν τὰ πράγματα ἐχόν-
των νομιζόντων, πρὸς δὲ δὴ τάς τε ἀεὶ χρείας καὶ τὰ
συμφέροντά σφων τό τε φίλιον καὶ τὸ πολέμιον ἐξ-
εταζόντων, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς αὐτοὺς τοτὲ μὲν
ἐχθροὺς τοτὲ δὲ ἐπιτηδείους σφίσι πρὸς τὸν καιρὸν
ἡγουμένων.

συνθέμενοι δ' οὖν ταῦτ' ἐν τοῖς στρατοπέδοις 30
τοῖς περὶ τὸ Βρεντέσιον εἱστίασαν ἀλλήλους, Καῖσαρ
μὲν στρατιωτικῶς τε καὶ ῥωμαϊκῶς, Ἀντώνιος δὲ
ἀσιανῶς τε καὶ αἰγυπτίως. κατηλλαγμένων δὲ αὐ- 2
τῶν, ὥς γε ἐδόκουν, περιστάντες τὸν Ἀντώνιον οἱ
στρατιῶται οἱ τότε τῷ Καίσαρι συνόντες ἀπῄτουν
παρ' αὐτοῦ τὰ χρήματα ἃ πρὸ τῆς μάχης τῆς πρὸς
τοῖς Φιλίπποις γενομένης ὑπέσχητό σφισι· δι' ἃ καὶ
ἐς τὴν Ἀσίαν, ὅπως ὅτι πλεῖστα ἀθροίσειεν, ἔσταλτο.
κἂν ἐξειργάσαντό τι αὐτὸν μηδὲν διδόντα, εἰ μή σφας 3
ὁ Καῖσαρ ἐπελπίσας πῃ κατέσχε. καὶ μετὰ τοῦτο τούς
τε ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν ἐς τὰς ἀποικίας,
μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖον στασιάσωσιν, ἐξέπεμψαν, καὶ τοῦ
πολέμου ἥπτοντο. ὁ γὰρ Σέξτος ἦλθε μὲν ἐς τὴν 4
Ἰταλίαν κατὰ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιόν

οἱ γενομένας ὡς καὶ τῷ Καίσαρι μετ' αὐτοῦ πολεμήσων, μαθὼν δὲ τὴν σύμβασίν σφων αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Σικελίαν ἀνεκομίσθη, Μηνᾷ δὲ ἐξελευθέρῳ οἱ, ᾧ πάνυ προσέκειτο, ἐκέλευσε μέρει τοῦ ναυτικοῦ περιπλέοντι κακουργεῖν τὰ τῶν ἐναντίων. καὶ ὃς τῆς
5 τε Τυρσηνίας πολλὰ ἐκάκωσε, καὶ Μάρκον Τίτιον Τιτίου, τῶν τε ἐπικηρυχθέντων καὶ τότε τῷ Σέξτῳ συνόντων, υἱὸν ὄντα καὶ ναῦς ἐπὶ ἰδίᾳ δυναστείᾳ συγκροτοῦντα, κἀν τῷ Ναρβωνησίῳ ἔθνει ναυλοχοῦντα, ἐξώγρησε. καὶ ὃς ἔπαθε μὲν κακὸν οὐδέν,
6 διά τε γὰρ τὸν πατέρα, καὶ διότι τὸ ὄνομα τοῦ Σέξτου ἐν ταῖς ἀσπίσιν οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἔφερον, ἐσώθη, οὐ μέντοι καὶ καλῶς τὸν εὐεργέτην ἠμείψατο, ἀλλὰ καὶ κατεπολέμησεν αὐτὸν καὶ κατεφόνευσεν, ὥστε καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς μάλιστα τῶν ὁμοίων μνημο-
7 νευθῆναι. ὁ δ' οὖν Μηνᾶς ταῦτά τε οὕτως ἔπραξε, καὶ ἐπὶ Σαρδὼ πλεύσας συνέβαλε Μάρκῳ Λουρίῳ τῷ ἄρχοντι αὐτῆς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐτράπετο, ἔπειτα δὲ παρὰ δόξαν αὐτὸν ἀπερισκέπτως ἐπιδιώκοντα
8 ὑποστὰς ἀντεπεκράτησε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐκλιπόντος αὐτοῦ τὴν νῆσον κατέσχε τὰ μὲν ἄλλα ὁμολογίᾳ, τὴν δὲ Κάραλιν πολιορκίᾳ· συχνοὶ γὰρ ἐκ τῆς μάχης ἐς αὐτὴν κατεπεφεύγεσαν. τῶν γε μὴν ἁλόντων ἄλλους τε καὶ Ἕλενον, ἐξελεύθερόν τε τοῦ Καίσαρος ὄντα καὶ ἀρέσκοντα αὐτῷ τὰ μάλιστα, ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων, εὐεργεσίαν τε ἐς τὸν Καίσαρα πόρρωθεν προκατατιθέμενος καὶ καταφυγὴν ἑαυτῷ προπαρασκευάζων, εἴ τι παρ' αὐτοῦ δεηθείη.

31 καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἐποίει· οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὡς ἥ τε Σαρδὼ εἴχετο καὶ ἡ παραλία ἐπορθεῖτο, τῆς τε σιτοπομπίας ἐστέρηντο, καὶ ὁ λιμὸς τά τε τέλη πολλὰ καὶ παντοῖα καθιστάμενα καὶ προσέτι καὶ συντέλειαι

τοῖς τοὺς δούλους ἔχουσι προστασσόμεναι δεινῶς αὐ-
τοὺς ἐλύπουν, οὐκέθ' ἡσύχαζον, ἀλλ' ὅσον ἐπὶ ταῖς 2
τοῦ Ἀντωνίου καὶ τοῦ Καίσαρος καταλλαγαῖς, ὡς καὶ
σφετέρας εἰρήνης τῆς ἐκείνων ὁμονοίας οὔσης, ἥσθη-
σαν, τοσοῦτον ἢ καὶ πλεῖον ἐπὶ τῷ πρὸς τὸν Σέξτον
σφῶν πολέμῳ ἤσχαλλον. ἐν δ' οὖν τῷ τότε ἐπί τε 3
ἵππων αὐτοὺς ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις τισὶν ἐσαγαγόντες,
καὶ τῇ νικητηρίᾳ στολῇ ἐξ ἴσου τοῖς πέμψασιν αὐτὰ
κοσμήσαντες, τάς τε πανηγύρεις ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν δί-
φρων θεωρεῖν ποιήσαντες, καὶ τὴν Ὀκταουίαν τὴν
τοῦ Καίσαρος ἀδελφὴν γυναῖκα τῷ Ἀντωνίῳ, ἐπειδὴ
ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτετελευτήκει, καὶ κυοῦσαν προμνησά- 4
μενοι, τοσαύτῃ μεταβολῇ ἐχρήσαντο ὥστε τὸ μὲν πρῶ-
τον κατὰ συστάσεις γιγνόμενοι ἢ καὶ ἐπὶ θέαν τινὰ
ἀθροιζόμενοι παρεκάλουν σφᾶς εἰρηνῆσαι καὶ πολλὰ
ἐπὶ τούτῳ ἐπεβόων, ὡς δὲ οὐκ ἐπείθοντο, ἠλλοτριώθη-
σάν τε αὐτοῖς καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιναν. καὶ 5
ἄλλα τε ἐπὶ θεραπείᾳ αὐτοῦ διεθρόουν, καὶ ἐν ταῖς
ἱπποδρομίαις κρότῳ τε πολλῷ τὸ τοῦ Ποσειδῶνος
ἄγαλμα πομπεῦον ἐτίμων καὶ ἡδονὴν ἐπ' αὐτῷ πολ-
λὴν ἐποιοῦντο. ἐπεί τε ἡμέραις τισὶν οὐκ ἐσήχθη,
τούς τε ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντας λίθοις ἐκ τῆς ἀγορᾶς
ἐξήλασαν καὶ ἐκείνων τὰς εἰκόνας κατέβαλον, καὶ
τέλος, ἐπειδὴ μηδ' ὥς τι ἐπεραίνετο, σπουδῇ ἐπ' αὐ-
τοὺς ὡς καὶ ἀποκτενοῦντές σφας ὥρμησαν. καὶ ὁ 6
μὲν Καῖσαρ, καίτοι τρωθέντων τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὄν-
των, τήν τε ἐσθῆτα περιερρήξατο καὶ πρὸς ἱκετείαν
αὐτῶν ἐτράπετο, ὁ δ' Ἀντώνιος βιαιότερόν σφισι προσ-
ηνέχθη. καὶ διὰ τοῦτο ὅτι μάλιστα ὀργισθέντων τέ
σφων καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ δεινόν τι πράξειν προσδο-
κηθέντων, ἠναγκάσθησαν τῷ Σέξτῳ καὶ ἄκοντες ἐπι-
κηρυκεύσασθαι.

32 κἀν τούτῳ τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ὑπάτους,
καίπερ ἐπ' ἐξόδῳ ἤδη τοῦ ἔτους ὄντος, παύσαντες
ἄλλους ἀντικατέστησαν, βραχὺ φροντίσαντες εἰ καὶ
2 ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρξουσι. καὶ εἷς γε τῶν τότε ὑπα-
τευσάντων Λούκιος Κορνήλιος Βάλβος ἐγένετο, Γα-
δειρεύς τε ὢν καὶ πλούτῳ καὶ μεγαλονοίᾳ τοσαύτῃ
τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ὑπερενεγκὼν ὥστε καὶ
δωρεὰν τοῖς Ῥωμαίοις ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς
3 τελευτῶν καταλιπεῖν. τοῦτό τε οὖν ἐποίησαν, καὶ ἐν
τῇ τελευταίᾳ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ ἀγορανόμου τινὸς ἀπο-
θανόντος ἕτερον ἐς τὰς λοιπὰς ὥρας ἀνθείλοντο. κἀν
τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ τό τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνο-
4 μασμένον ἐς τὴν πόλιν ἐπωχετεύθη, καὶ ἡ πανήγυρις
ἡ ἐπὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς σφαγέας εὐχθεῖσα
ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐποιήθη. τά τε τοῖς ἑπτὰ ἀνδράσιν
ὠνομασμένοις προσήκοντα οἱ ποντίφικες, ἐπειδὴ μη-
δεὶς ἐκείνων παρῆν, ἐπετέλεσαν· καὶ τοῦτο καὶ ἄλ-
λοτε πολλάκις ἐγένετο.

33 ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐπράχθη,
καὶ Σφαῖρον ὁ Καῖσαρ παιδαγωγόν τε καὶ ἐξελεύθε-
ρον αὐτοῦ γενόμενον δημοσίᾳ ἔθαψε. τόν τε Ῥοῦφον
τὸν Σαλουιδιῆνον ὡς καὶ ἐπιβουλεύσαντά οἱ ἀπέκτει-
2 νεν. οὗτος δὲ ἦν μὲν ἐξ ἀφανεστάτων, καὶ αὐτῷ ἡ
κεφαλὴ ποιμαίνοντι φλόγα ἀνέδωκεν· ἐς τοσοῦτο δὲ
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προήχθη ὥστε αὐτόν τε ὕπατον
μηδὲ βουλεύοντα ἀποδειχθῆναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ προαποθανόντα διὰ τοῦ Τιβέριδος, γεφύρας
3 ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ποιηθείσης, ἐξενεχθῆναι. ἀλλ' οὐδὲν
γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιόν ἐστι, κατηγορήθη τε
ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος, καὶ ὡς
πολέμιος ἐκείνου καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐσφάγη, ἱε-
ρομηνίαι τε ἐπ' αὐτῷ ἐγένοντο, καὶ προσέτι καὶ ἡ

φυλακὴ τῆς πόλεως τοῖς τρισὶν ἀνδράσι μετὰ τῆς εἰ-
θισμένης προσθήκης, τοῦ μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτρι-
βῆναι, ἐπετράπη. ἔν τε τῷ πρὸ τούτου ἔτει θηρία τε 4
ἐν τῇ τῶν Ἀπολλωνείων ἱπποδρομίᾳ ἄνδρες ἐς τὴν
ἱππάδα τελοῦντες κατέβαλον, καὶ ἡμέρα ἐμβόλιμος
παρὰ τὰ καθεστηκότα ἐνεβλήθη, ἵνα μὴ ἡ νουμηνία
τοῦ ἐχομένου ἔτους τὴν ἀγορὰν τὴν διὰ τῶν ἐννέα
ἡμερῶν ἀγομένην λάβῃ, ὅπερ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου
σφόδρα ἐφυλάσσετο· καὶ δῆλον ὅτι ἀνθυφῃρέθη αὖ-
θις, ὅπως ὁ χρόνος κατὰ τὰ τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ
δόξαντα συμβῇ. Κάστορί τέ τινι ἥ τε τοῦ Ἀττάλου 5
καὶ ἡ τοῦ Δηιοτάρου ἀρχὴ ἐν τῇ Γαλατίᾳ τελευτη-
σάντων ἐδόθη· καὶ ὁ νόμος ὁ Φαλκίδιος ὠνομασμέ-
νος, πλείστην καὶ νῦν ἔτι ἰσχὺν ἐς τὰς τῶν κλήρων
διαδοχάς, ὥστε τινὰ τὸ τέταρτον τῆς καταλειφθείσης
οἱ οὐσίας, ἄν γέ πῃ βαρύνηται, λαβόντα τὸ λοιπὸν
ἀφεῖναι, ἔχων, ὑπὸ Πουπλίου Φαλκιδίου δημαρχοῦν-
τος ἐτέθη.

ταῦτα μὲν ἐν τοῖς δύο ἔτεσιν ἐγένετο, τῷ δ' ἐπι- 34
γιγνομένῳ, ἐν ᾧ Λούκιός τε Μάρκιος καὶ Γάιος Σα- a. u. 715
βῖνος ὑπάτευσαν, τά τε ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν πρα-
χθέντα ἀφ' οὗ ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν ἐσῆλθον κῦρος πα-
ρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ τέλη τινὰ ὑπ' αὐτῶν προσ- 2
κατέστη διὰ τὸ τὰ ἀναλώματα πολλῷ πλείω ἤπερ ἐπὶ
τοῦ προτέρου Καίσαρος ἐτέτακτο γίγνεσθαι· πάμ-
πολλα γὰρ αὐτοὶ καὶ μάλιστα ἐς τοὺς στρατιώτας δα-
πανῶντες ᾐσχύνοντο μόνοι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἀνα-
λίσκοντες. ἀμέλει τὸν πώγωνα ὁ Καῖσαρ τότε πρῶ- 3
τον ξυράμενος αὐτός τε μεγάλως ἑώρτασε καὶ τοῖς
ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. καὶ ὁ μὲν
καὶ ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι·
ἤδη γὰρ καὶ τῆς Λιουίας ἐρᾶν ἤρχετο, καὶ διὰ τοῦτο

καὶ τὴν Σκριβωνίαν τεκοῦσάν οἱ θυγάτριον ἀπεπέμ-
4 ψατο αὐθημερόν. τῶν δ' οὖν ἀναλωμάτων πολὺ μει-
ζόνων ἢ πρότερον γιγνομένων, καὶ τῶν προσόδων
οὔτ' ἄλλως ἀρκουσῶν καὶ τότε ἐλαττόνων διὰ τὰς
στάσεις προσιουσῶν, καινά τινα τέλη ἐσήγαγον, ἔς τε
τὸ βουλευτήριον πλείστους ὅσους οὐχ ὅτι τῶν συμ-
μάχων ἢ καὶ στρατιώτας παῖδάς τε ἀπελευθέρων,
5 ἀλλὰ καὶ δούλους ἐνέγραψαν. Μάξιμον γοῦν τινα
ταμιεύσειν μέλλοντα ἐγνώρισέ τε ὁ δεσπότης καὶ ἀπή-
γαγε. καὶ τούτῳ μὲν ἀδεὲς ἐγένετο τολμήσαντι τὴν
ἀρχὴν αἰτῆσαι· ἕτερος δὲ ἐν τοῖς στρατευομένοις φω-
ραθεὶς κατὰ τῶν τοῦ Καπιτωλίου πετρῶν ἐώσθη,
προελευθερωθεὶς ἵνα ἀξίωμα ἡ τιμωρία αὐτοῦ λάβῃ.

35 πρόφασιν δέ σφισι τοῦ τῶν βουλευσόντων πλή-
θους ἡ τοῦ Ἀντωνίου στρατεία, ἣν ἐπὶ τοὺς Πάρθους
ἡτοιμάζετο, παρέσχεν· ἀφ' οὗπερ καὶ ἀρχὰς ἄλλας
τε ἐπὶ πλείω ἔτη καὶ τὴν τῶν ὑπάτων ἐς ὀκτὼ ὅλα
προκατεστήσαντο, τοὺς μὲν ἀμειβόμενοι τῶν συναρα-
2 μένων σφίσι, τοὺς δὲ ὑπαγόμενοι. ὑπάτους δὲ οὐ
δύο ἐτησίους, ὥσπερ εἴθιστο, ἀλλὰ πλείους τότε πρῶ-
τον εὐθὺς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις εἵλοντο. καὶ πρότε-
ρον μὲν γὰρ μεθ' ἑτέρους τινὲς μήτ' ἀποθανόντας
μήτ' ἐπ' ἀτιμίᾳ ἢ καὶ ἄλλως πως παυθέντας ἦρξαν·
ἀλλ' ἐκεῖνοι μέν, ὥς που τοῖς ἐς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν
χειροτονηθεῖσιν ἔδοξε, κατέστησαν, τότε δὲ ἐνιαύσιος
μὲν οὐδεὶς ᾑρέθη, πρὸς δὲ δὴ τὰ τοῦ χρόνου μέρη
3 ἄλλοι καὶ ἄλλοι ἀπεδείχθησαν. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι καὶ
τὸ ὄνομα τῆς ὑπατείας κατὰ παντὸς τοῦ ἔτους, ὥσπερ
καὶ νῦν γίγνεται, ἔσχον· τοὺς δ' ἑτέρους αὐτοὶ μὲν
οἱ ἐν τῇ πόλει τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ ἐν ἑκάστῳ τῷ τῆς
ἀρχῆς αὐτῶν χρόνῳ ὠνόμαζον, ὃ καὶ νῦν ποιεῖται, οἱ

δὲ λοιποὶ ἢ τινας αὐτῶν ἢ οὐδένας ᾔδεσαν, καὶ διὰ
τοῦτο σμικροτέρους σφᾶς ὑπάτους ἐπεκάλουν.

οἶκοι μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἔπραττον, τῷ δὲ δὴ Σέξτῳ 36
πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἑταίρων, καὶ ὅπως καὶ ἐφ᾽ οἷς
καταλλαγήσοιντο, συνέβησαν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ
πρὸς Μισηνῷ ἐς λόγους ἦλθον. εἱστήκεσαν δὲ οἱ μὲν
ἐν τῇ ἠπείρῳ, ὁ δὲ ἐν χώματί τινι ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπ᾽
αὐτὸ τοῦτο περιρρύτῳ οὐ πόρρω σφῶν πρὸς ἀσφά-
λειαν αὐτῷ πεποιημένῳ· καὶ παρῆν πᾶς μὲν ὁ τού- 2
του ναυτικὸς πᾶς δὲ ὁ ἐκείνων πεζικὸς ὄχλος, οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ δὲ ἐπὶ τῶν νεῶν
ἐξωπλισμένοι παρετετάχατο, ὥστε καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ
τούτου δῆλον πᾶσι γενέσθαι ὅτι ἔκ τε τοῦ φόβου τῆς
παρασκευῆς σφων καὶ ἐξ ἀνάγκης, οἱ μὲν διὰ τὸν
δῆμον ὁ δὲ διὰ τοὺς συνόντας οἱ, ἐσπείσαντο. αἱ δὲ 3
δὴ συνθῆκαι ἐπὶ τοῖσδε ἐγένοντο, τούς τε αὐτομολή-
σαντας τῶν δούλων ἐλευθέρους εἶναι, καὶ τοὺς ἐκ-
πεσόντας πλὴν τῶν σφαγέων κατελθεῖν· τούτους γὰρ
δῆθεν ὑπεξείλοντο, ἐπεὶ τῷ γε ἔργῳ καὶ ἐκείνων τι-
νὲς κατιέναι ἔμελλον· καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Σέξτος εἷς ἐξ
αὐτῶν γεγονέναι ἐδόκει. ἀλλ᾽ ἐγράφη γε τοὺς ἄλλους 4
πλὴν τούτων πάντας ἐπί τε ἀδείᾳ καὶ ἐπὶ τῷ τετάρ-
τῳ τῆς δημευθείσης σφῶν οὐσίας ἐπανελθεῖν, καὶ
ἐκείνων μέν τισι καὶ δημαρχίας καὶ στρατηγίας ἱε-
ρωσύνας τε εὐθὺς δοθῆναι, αὐτὸν δὲ τὸν Σέξτον
ὕπατόν τε αἱρεθῆναι καὶ οἰωνιστὴν ἀποδειχθῆναι,
ἔκ τε τῆς οὐσίας τῆς πατρῴας χιλίας καὶ ἑπτακοσίας 5
καὶ πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν κομίσασθαι, καὶ
Σικελίας καὶ Σαρδοῦς τῆς τε Ἀχαΐας ἐπὶ πέντε ἔτη
ἄρξαι μήτ᾽ αὐτομόλους δεχόμενον μήτε ναῦς ἐπικτώ-
μενον μήτε τινὰ φρούρια ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔχοντα, ἀλλὰ 6
τήν τε εἰρήνην αὐτῇ τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης πρυτα-

νεύοντα καὶ σῖτον τοῖς ἐν τῇ πόλει τακτὸν πέμποντα. τὸν δὲ δὴ χρόνον αὐτῷ τοῦτον προσέγραψαν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πρόσκαιρον δή τινα τὴν ἐξουσίαν ἀλλ' οὐκ ἀΐδιον ἔχειν δοκεῖν ἤθελον.

37 ταῦτα μὲν οὖν συνθέμενοι καὶ συγγραψάμενοι τά τε γραμματεῖα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένοις παρακατέθεντο, καὶ μετὰ τοῦτο δεξιάς τέ σφισιν ἔδοσαν καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους. γενομένου δὲ τούτου πολλὴ καὶ ἄπλετος βοὴ καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου ἅμα καὶ ἐκ τῶν
2 νεῶν ἠγέρθη. πολλοὶ μὲν γὰρ στρατιῶται πολλοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται παρόντες ἀθρόον καὶ ἐξαπιναίως, ἅτε καὶ τῷ πολέμῳ δεινῶς ἀχθόμενοι καὶ τῆς εἰρήνης ἰσχυρῶς ἐπιθυμοῦντες, ἐξέκραγον, ὥστε καὶ τὰ ὄρη συνηχῆσαι, κἀκ τούτου καὶ φρίκην σφίσι καὶ ἔκπληξιν μεγάλην ἐγγενέσθαι, καὶ πολλοὺς μὲν ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐκθανεῖν, πολλοὺς δὲ συμπατηθέντας ἢ καὶ
3 ἀποπνιγέντας ἀπολέσθαι. οἵ τε γὰρ ἐν τοῖς σκάφεσιν ὄντες οὐκ ἀνέμειναν τῇ γῇ αὐτῇ προσελθεῖν ἀλλ' ἐξεπήδων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ ἕτεροι ἐς αὐτὸν τὸν βυθὸν ἐπεσέβαινον. κἀν τούτῳ ἠσπάζοντό τε ἀλλήλους ἅμα νηχόμενοι καὶ περιέβαλλον κολυμβῶντες, ὥστε ποικίλην μὲν αὐτῶν θέαν ποικίλην δὲ καὶ
4 ἀκοὴν συμβῆναι. οἱ μὲν γὰρ τούς τε συγγενεῖς καὶ τοὺς ἑταίρους ζῶντας εἰδότες καὶ τότε παρόντας ὁρῶντες ἀπλήστῳ τῇ ἡδονῇ ἐχρῶντο· οἱ δὲ ἀπολωλέναι τέ σφας πρότερον νομίζοντες καὶ τότε παρὰ δόξαν θεωροῦντες ἄποροί τε ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο καὶ ἀφασίᾳ συνείχοντο, ἀπιστοῦντές τε ἅμα τῇ ὄψει καὶ εὐχόμενοι ἀληθῆ ταύτην εἶναι· καὶ οὐ πρότερόν γε ἐγνώριζόν σφας πρὶν τά τε ὀνόματα αὐτῶν ἀνακαλέ-
5 σαι καὶ φθεγγομένων τι ἀκοῦσαι. οὕτω δὲ ἔχαιρον μὲν ὡς καὶ ἀναβιωσκομένων σφῶν, ἀναγκαζόμενοι δὲ

ἀθρόως ἥδεσθαι οὐκ ἀδακρυτὶ διῆγον. καὶ ἕτεροι
ἀγνοοῦντές τε τοὺς φιλτάτους ἀπολωλότας, καὶ ζῆν
παρεῖναί τε αὐτοὺς ἡγούμενοι, ἐζήτουν τέ σφας ἅμα
περιφοιτῶντες, καὶ πάντα τὸν προστυγχάνοντα περὶ
αὐτῶν ἐπηρώτων· καὶ τέως μὲν οὐδὲν ἀκριβὲς ἐμάν- 6
θανον, μαινομένοις τε ἐῴκεσαν καὶ ἐν ἀπόρῳ καθει-
στήκεσαν, ἐλπίζοντές τε ἅμα αὐτοὺς εὑρήσειν καὶ
φοβούμενοι μὴ τεθνήκασι, καὶ μήτ' ἀπογνῶναι πρὸς
τὴν ἐπιθυμίαν μήτ' ἀπαλγῆσαι πρὸς τὴν ἐλπίδα δυ-
νάμενοι· μαθόντες δὲ τὴν ἀλήθειαν τάς τε τρίχας 7
ἐσπαράττοντο καὶ τὰς ἐσθῆτας περιερρήγνυντο, ὀνο-
μαστί τε αὐτοὺς ἀνεκάλουν ὡς καὶ ἐπακοῦσαί τι δυ-
ναμένους, καὶ πένθος ὡς καὶ τότε τελευτώντων αὐ-
τοῦ τέ που κειμένων σφῶν ἐποιοῦντο. καὶ εἴγε τισὶ 8
μηδὲν αὐτοῖς τοιοῦτο παρῆν, ἀλλ' ἐπί γε τοῖς τῶν
ἄλλων παθήμασιν ἐταράττοντο· ἢ γὰρ χαίροντί τινι
συνήδοντο ἢ πενθοῦντι συνελυποῦντο, καὶ οὕτως εἰ
καὶ ἔξω οἰκείου πάθους ἦσαν, ὅμως οὐκ ἠδύναντο
διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλίαν ἡσυχάζειν. καὶ 9
ἐκ τούτου οὔτε κόρον οὔτ' αἰσχύνην, ἅτε καὶ τοῖς
αὐτοῖς συμφερόμενοι, ἐλάμβανον, ἀλλὰ τήν τε ἡμέ-
ραν ὅλην καὶ τῆς νυκτὸς τὰ πλείω ἐς ταῦτα κατανά-
λωσαν.

μετὰ δὲ δὴ ταῦθ' οἵ τε ἄλλοι ὑπεδέχοντο ἀλλή- 38
λους καὶ ἀνθειστίων καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, πρότερος μὲν
ὁ Σέξτος ἐν τῇ νηί, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ὅ τε Ἀν-
τώνιος ἐν τῇ ἠπείρῳ· τοσοῦτο γὰρ ὁ Σέξτος τῇ δυ-
νάμει σφῶν περιῆν ὥστε μὴ πρότερον αὐτὸν ἐς τὴν
ἤπειρον ἐκβῆναι πρὶν ἐκείνους ἐς τὴν ναῦν ἐσελθεῖν.
καὶ τοῦτο μέντοι ποιήσας, δυνηθείς τ' ἂν ἀμφοτέ- 2
ρους ἐν τῷ σκάφει σὺν ὀλίγοις παρόντας, ὥσπερ που
καὶ ὁ Μηνᾶς αὐτῷ συνεβούλευε, φονεῦσαι, οὐκ ἠθέ-

λησεν, ἀλλὰ καίπερ πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἐπειδὴ τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ τὴν πατρῴαν τὴν ἐν ταῖς Καρίναις κα-
τεῖχε, τόπος γάρ τις τῆς τῶν Ῥωμαίων πόλεως οὕτω
καλούμενός ἐστιν, ἀποσκώψας τρόπον τινὰ ἥδιστον,
3 ταῖς γὰρ τροπίσι ταῖς τῶν νεῶν τῆς αὐτῆς ὀνομασίας
οὔσης, ἐν ταῖς Καρίναις αὐτοὺς ἑστιᾶν ἔφη, ὅμως
οὐδὲν ὡς καὶ μνησικακῶν σφισιν ἔπραξεν, ἀλλὰ τῇ
τε ὑστεραίᾳ ἀνθειστιάθη, καὶ τὴν θυγατέρα Μάρκῳ
Μαρκέλλῳ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῷ ἠγγύησεν.

39 οὗτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἀνεβέβλητο, τὰ δὲ δὴ
τοῦ Λαβιήνου τῶν τε Πάρθων ὧδε διεπολεμήθη. ὁ
Ἀντώνιος αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας
ἐπανελθὼν ἐνταῦθα ἐπὶ πλεῖστον ἐνεχρόνισε, τάς τε
ἐπιθυμίας ἅμα ἀποπιμπλὰς καὶ τὰς πόλεις κακῶν,
2 ἵνα ὅτι ἀσθενέσταται τῷ Σέξτῳ παραδοθῶσι. καὶ
ἄλλα τε ἐν τούτῳ πολλὰ ἔξω τῶν πατρίων ἐξεδιῃτή-
θη, καὶ Διόνυσον ἑαυτὸν νέον αὐτός τε ἐκάλει καὶ
ὑπὸ τῶν ἄλλων ὀνομάζεσθαι ἠξίου· ἐπειδή τε οἱ
Ἀθηναῖοι πρός τε τοῦτο καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τὴν Ἀθη-
νᾶν αὐτῷ κατηγγύησαν, δέχεσθαί τε τὸν γάμον ἔφη
καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν παρ' αὐτῶν ἐξέπραξεν.
αὐτὸς μὲν οὖν περὶ ταῦτα εἶχε, τὸν δὲ δὴ Οὐεντί-
3 διον τὸν Πούπλιον ἐς τὴν Ἀσίαν προύπεμψε. καὶ ὃς
ἦλθέ τε ἐπὶ τὸν Λαβιῆνον πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι,
καὶ καταπλήξας αὐτὸν τῷ τε αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου
καὶ τοῖς στρατεύμασιν, ἄνευ γὰρ τῶν Πάρθων μετὰ
τῶν αὐτόθεν στρατιωτῶν μόνων ἦν, ἐκεῖθέν τε μηδὲ
ἐς χεῖράς οἱ ὑπομείναντα ἐλθεῖν ἐξέωσε, καὶ φεύ-
γοντα ἐς τὴν Συρίαν ἐπεδίωξε, τὸ κουφότατον τοῦ
4 στρατοῦ λαβών. καὶ αὐτὸν πρὸς τῷ Ταύρῳ καταλα-
βὼν οὐκέτι περαιτέρω προχωρῆσαι εἴασεν, ἀλλ' ἐν-
ταῦθα ἐπὶ πλείους ἡμέρας καταστρατοπεδευσάμενοι

ἡσύχαζον· Λαβιῆνος μὲν γὰρ τοὺς Πάρθους, Οὐεν-
τίδιος δὲ τοὺς ὁπλίτας ἀνέμεινεν. ὡς οὖν καὶ οὗτοι 40
ἐν ταῖς αὐταῖς ἅμα ἀμφότεροι ἡμέραις ἦλθον, Οὐεν-
τίδιος μὲν δέει τῆς ἵππου τῶν βαρβάρων ἐν τῷ με-
τεώρῳ, οὗπερ ηὐλίζετο, κατέμεινεν, οἱ δὲ δὴ Πάρθοι 2
ἔκ τε τοῦ πλήθους σφῶν καὶ ἐκ τοῦ προνενικηκέναι
ποτὲ καταφρονήσαντες πρός τε τὸν γήλοφον ἅμα τῇ
ἕῳ, πρὶν καὶ τῷ Λαβιήνῳ συμμῖξαι, προσήλασαν, καὶ
ὡς οὐδεὶς σφισιν ἀντεπεξῄει, καὶ πρὸς τὸ ὄρθιον αὐτὸ
προσέβαλον. καὶ αὐτοὺς ἐνταῦθα ἤδη ὄντας οἱ Ῥω- 3
μαῖοι ἐπιδραμόντες ῥᾳδίως πρὸς τὸ κάταντες ἐτρέ-
ψαντο. καί σφων πολλοὶ μὲν ἐν χερσὶν ἀπέθανον,
τὸ δὲ δὴ πλεῖον ἐν τῇ ἀναστροφῇ περὶ ἀλλήλοις, οἱ
μὲν ἤδη τετραμμένοι οἱ δὲ ἔτι προσιόντες, ἐσφάλη-
σαν· οἵ τε περιλειφθέντες οὐ πρὸς τὸν Λαβιῆνον
ἀλλ' ἐς Κιλικίαν ἔφυγον. ὁ οὖν Οὐεντίδιος ἐπεδίωξε 4
μὲν αὐτοὺς μέχρι τοῦ στρατοπέδου, ἰδὼν δὲ ἐνταῦθα
τὸν Λαβιῆνον ἐπέσχε. καὶ ὃς παρετάξατο μὲν ὡς καὶ
ἐς χεῖρας αὐτῷ ἥξων, αἰσθόμενος δὲ τοὺς στρατιώ-
τας ἀθύμως διὰ τὴν τῶν βαρβάρων φυγὴν ἔχοντας
οὔτε τότε ἐθάρσησέν οἱ ἀνταῖραι, καὶ τῆς νυκτὸς
ἀποδρᾶναί ποι ἐπεχείρησε. προγνοὺς οὖν τοῦτο ἐξ 5
αὐτομόλων ὁ Οὐεντίδιος πολλοὺς μὲν ἐν τῇ ἀποχω-
ρήσει ἐνεδρεύσας ἔκτεινε, πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς
ἐγκαταλειφθέντας ὑπὸ τοῦ Λαβιήνου παρεστήσατο.
καὶ ἐκεῖνος δὲ τότε μὲν τὴν ἐσθῆτα μετεκδὺς διέφυγε,
καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ Κιλικίᾳ διέλαθεν, ὕστερον δὲ
ὑπὸ Δημητρίου ἑάλω· οὗτος γὰρ ἐξελεύθερός τε τοῦ 6
Καίσαρος τοῦ προτέρου ὤν, καὶ τότε τῇ Κύπρῳ πρὸς
τοῦ Ἀντωνίου προστεταγμένος, ἀνεζήτησέ τε αὐτὸν
μαθὼν ὅτι κρύπτοιτο, καὶ συνέλαβε.

μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὁ Οὐεντίδιος τήν τε Κιλικίαν 41

ἐκομίσατο, καὶ αὐτὸς μὲν ταύτην καθίστατο, Πουπήδιον δὲ δὴ Σίλωνα μεθ' ἱππέων πρὸς τὸν Ἀμανὸν
2 προύπεμψε. τοῦτο δὲ τὸ ὄρος ἔν τε τῇ μεθορίᾳ τῆς τε Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας ἐστί, καὶ στενοπορίαν τοσαύτην δή τινα ἔχει ὥστε καὶ πύλας ποτὲ ἐν αὐτῇ μετὰ τείχους ἐνοικοδομηθῆναι καὶ τὸ χωρίον ἀπ' αὐτῶν
3 ἐπονομασθῆναι. οὐ μέντοι καὶ κατασχεῖν αὐτὸ ὁ Σίλων ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ ἐκινδύνευσεν ὑπὸ Φαρναπάτου ὑπάρχου τε τοῦ Πακόρου ὄντος καὶ τὴν δίοδον φυλάττοντος ἀπολέσθαι. κἂν ἔπαθε τοῦτο, εἰ μὴ ὁ Οὐεντίδιος μαχομένῳ αὐτῷ κατὰ τύχην ἐπιστὰς ἐπή-
4 μυνεν· ἀνελπίστοις τε γὰρ ἅμα καὶ ἐλάττοσι τοῖς βαρβάροις σφῶν οὖσι προσπεσὼν τόν τε Φαρναπάτην καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐφόνευσε, καὶ οὕτω τήν τε Συρίαν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Πάρθων ἀμαχὶ πλὴν τῶν Ἀραδίων παρέλαβε, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν Παλαιστίνην, Ἀντίγονον τὸν βασιλεύοντα αὐτῆς ἐκφοβήσας,
5 ἀπόνως κατέσχε. καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε διῆγε, καὶ χρήματα πολλὰ μὲν παρὰ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ τε Ἀντιόχου καὶ Μάλχου τοῦ Ναβαταίου, ὅτι τῷ Πακόρῳ συνήραντο, ἐσέπραξε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς παρὰ τῆς βουλῆς, ἅτε οὐκ αὐτοκράτωρ ὢν ἀλλ' ἑτέρῳ ὑποστρατηγῶν, εὕρετο, ὁ δὲ Ἀντώνιος καὶ ἐπαίνους καὶ
6 ἱερομηνίας ἔλαβεν. οἵ γε μὴν Ἀράδιοι δείσαντες μὴ καὶ δίκην ὧν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐτετολμήκεσαν ὑπόσχωσιν, ἐκείνῳ μέν, καίτοι χρόνον ὑπ' αὐτοῦ πολιορκηθέντες, οὐ προσεχώρησαν, ὕστερον δὲ ὑπ' ἄλλων μόλις ποτὲ ἑάλωσαν.

7 κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον ἐγένετο μὲν καὶ ἐν Ἰλλυριοῖς τοῖς Παρθηνοῖς κίνησις, καὶ αὐτὴν ὁ Πολλίων μάχαις ἔπαυσεν, ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Ἰβη-

ρίᾳ Κερητανῶν, καὶ αὐτοὺς ὁ Καλουῖνος κατεστρέ- 42
ψατο, προκατορθώσας τέ τι καὶ προδυστυχήσας διὰ
τοῦ ὑποστρατήγου λοχισθέντος τε ὑπὸ τῶν βαρβάρων
καὶ ἐγκαταλειφθέντος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. καὶ οὐ 2
πρότερόν γε ἐπεχείρησε τοῖς πολεμίοις πρὶν ἐκείνους
τιμωρήσασθαι· συγκαλέσας γὰρ αὐτοὺς ὡς καὶ ἐπ'
ἄλλο τι τῷ λοιπῷ στρατῷ περιέσχε, καὶ δύο τε ἑκα-
τονταρχίας ἐδεκάτευσε, καὶ ἑκατοντάρχους συχνούς,
ἄλλους τε καὶ τὸν ἐν τῷ πρώτῳ πίλῳ καλουμένῳ
στρατευόμενον, ἐκόλασε. ταῦτα δὲ ποιήσας ὥστε 3
καὶ ὄνομα κατὰ τὸν Κράσσον τὸν Μάρκον ἐπὶ τῇ
τοῦ στρατοῦ δικαιώσει λαβεῖν, πρός τε τοὺς ἐναντί-
ους ὥρμησε καὶ οὐ χαλεπῶς αὐτοὺς κατειργάσατο.
τυχών τε τῶν ἐπινικίων καίτοι τῆς Ἰβηρίας τῷ Καί- 4
σαρι προστεταγμένης, πρὸς γὰρ τὰς τῶν κρατούντων
βουλήσεις καὶ αἱ τιμαὶ τοῖς ὑποστρατηγοῦσί σφισιν ἐγί-
γνοντο, τό τε χρυσίον τὸ παρὰ τῶν πόλεων ἐς αὐτὰ εἰω-
θὸς δίδοσθαι ἐκ μόνων τῶν Ἰβηρικῶν ἔλαβε, καὶ ἀπ'
αὐτοῦ τὸ μέν τι ἐς τὴν ἑορτὴν ἀνάλωσε, τὸ δὲ δὴ
πλεῖον ἐς τὸ βασίλειον. κατακαυθὲν γὰρ αὐτὸ ἀνῳ- 5
κοδόμησε καὶ καθιέρωσεν, ἄλλοις τέ τισι λαμπρῶς
κοσμήσας καὶ εἰκόσιν, ἃς παρὰ τοῦ Καίσαρος ὡς καὶ
ἀποδώσων ᾐτήσατο. καὶ αὐτὰς ἀπαιτηθεὶς ὕστερον
οὐκ ἀπέδωκεν, εὐτραπελίᾳ χρησάμενος· ὡς γὰρ οὐκ 6
ἔχων ἱκανοὺς ὑπηρέτας "πέμψον τινάς" ἔφη "καὶ
ἆρον αὐτάς", καὶ οὕτως ἐκεῖνος ὀκνήσας τὴν ἱεροσυ-
λίαν ἀνακεῖσθαί σφας εἴασε.

ταῦτα μὲν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐγένετο· ἐπὶ δ' 43
Ἀππίου τε Κλαυδίου καὶ Γαΐου Νωρβανοῦ ὑπάτων, a. u. 716
οἷς πρώτοις δύο ἑκατέροις ταμίαι συνεγένοντο, τό τε
πλῆθος πρὸς τοὺς τελώνας βαρύτατά σφισιν ἐγκειμέ-
νους ἐστασίασε, καὶ αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τοῖς ὑπη-

ῥέταις τοῖς τε στρατιώταις τοῖς συνεσπράσσουσί σφισι
2 τὰ χρήματα ἐς χεῖρας ᾔεσαν, καὶ στρατηγοὶ ἑπτὰ καὶ
ἑξήκοντα ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις ἀποδειχθέντες ἦρξαν.
ταμιεῦσαί τέ τις ἐν παισὶν αἱρεθεὶς ἔπειτα τῆς ὑστε-
ραίας ἐς ἐφήβους ἐσῆλθε, καὶ ἕτερος ἐς τὸ βουλευ-
3 τικὸν ἐσγραφεὶς μονομαχῆσαι ἠθέλησε· καὶ ἐκεῖνός
τε ἐκωλύθη τοῦτο ποιῆσαι, καὶ προσαπηγορεύθη μήτε
βουλευτὴν μονομαχεῖν μήτε δοῦλον ῥαβδουχεῖν, μήτε
τὰς καύσεις τῶν νεκρῶν ἐντὸς πεντεκαίδεκα ἀπὸ τῆς
πόλεως σταδίων γίγνεσθαι.

4 πολλὰ μὲν δὴ καὶ πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου τερα-
τώδη συνηνέχθη, ἄλλα τε γὰρ καὶ ἔλαιόν τι παρὰ
τῷ Τιβέριδι ἀνέβλυσε, πολλὰ δὲ καὶ τότε. ἥ τε
γὰρ σκηνὴ ἡ τοῦ Ῥωμύλου ἐξ ἱερουργίας τινός, ἣν
οἱ ποντίφικες ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκεσαν, ἐκαύθη· καὶ
ἀρετῆς ἄγαλμα πρὸ πυλῶν τινων ἑστὸς ἔπεσεν ἐπὶ
στόμα, κάτοχοί τέ τινες ἐκ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν
5 γενόμενοι ὀργίζεσθαί σφισι τὴν θεὰν ἔφασαν. καὶ
ἀνεγνώσθη μὲν ἐπὶ τούτῳ τὰ Σιβύλλεια ἔπη· ὡς δὲ
καὶ ἐκείνων ταὐτά τε εἰπόντων, καὶ τὸ ἄγαλμα
ἐπί τε τὴν θάλασσαν καταχθῆναι καὶ τῷ ὕδατι αὐ-
τῆς καθαρθῆναι προσταξάντων, ἡ θεὸς πλεῖστόν τε
ὅσον ἀπὸ τῆς γῆς ἐς τὸν βυθὸν ἐχώρησε καὶ ἐν αὐτῷ
6 ἐνεχρόνισε καὶ μόλις ὀψέ ποτε ἀνεκομίσθη, φόβος αὖ
καὶ ἐκ τούτου οὐ σμικρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔλαβεν,
οὐδ' ἀνεθάρσησαν πρὶν φοίνικας τέσσαρας περί τε
τὸν νεὼν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναφῦναι.

ταῦτά τε οὖν τότε ἐγένετο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὴν
44 Λιουίαν ἔγημεν. ἦν δὲ θυγάτηρ μὲν Λιουίου Δρού-
σου, ὃς ἔν τε τοῖς ἐκτεθεῖσιν ἐν τῷ λευκώματι ἐγε-
γόνει καὶ ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ἧτταν
κατεχρήσατο, γυνὴ δὲ τοῦ Νέρωνος, μεθ' οὗ συν-

διέφυγεν, ὥσπερ εἴρηται· καὶ ἐκύει γε ἐξ αὐτοῦ
μῆνα ἕκτον. διστάζοντος οὖν τοῦ Καίσαρος, καὶ 2
πυνθομένου τῶν ποντιφίκων εἴ οἱ ὅσιον ἐν γαστρὶ
ἔχουσαν αὐτὴν ἀγαγέσθαι εἴη, ἀπεκρίναντο ὅτι εἰ
μὲν ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κύημα ἦν, ἀναβληθῆναι τὸν
γάμον ἐχρῆν, ὁμολογουμένου δὲ αὐτοῦ οὐδὲν κωλύει
ἤδη αὐτὸν γενέσθαι, τάχα μέν που καὶ ὄντως ἐν τοῖς
πατρίοις τοῦτο εὑρόντες, πάντως δ' ἄν, εἰ καὶ μὴ
εὗρον αὐτό, εἰπόντες. ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ 3
ἀνὴρ ὥσπερ τις πατήρ. καί τι καὶ τοιοῦτον ἐν τῇ
ἑστιάσει σφῶν συνηνέχθη· παιδίον τι τῶν ψιθύρων,
οἷα αἱ γυναῖκες γυμνὰ ὡς πλήθει ἀθύρουσαι τρέ-
φουσιν, ἰδὸν χωρὶς μὲν τὴν Λιουίαν μετὰ τοῦ Καί-
σαρος χωρὶς δὲ τὸν Νέρωνα μεθ' ἑτέρου τινὸς κατα-
κείμενον, προσῆλθέ τε αὐτῇ καὶ ἔφη "τί ποιεῖς ἐν-
ταῦθα, κυρία; ὁ γὰρ ἀνήρ σου" δείξας αὐτόν "ἐκεῖ
κατάκειται." ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπράχθη, συνοι- 4
κοῦσα δὲ ἤδη ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι τίκτει Κλαύδιον
Δροῦσον Νέρωνα. καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ καὶ ἀνείλετο
καὶ τῷ πατρὶ ἔπεμψεν, αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ ὑπομνήματα
ἐγγράψας, ὅτι Καῖσαρ τὸ γεννηθὲν Λιουίᾳ τῇ ἑαυτοῦ
γυναικὶ παιδίον Νέρωνι τῷ πατρὶ ἀπέδωκε. καὶ 5
ἐκεῖνος τελευτῶν οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπίτροπον καὶ
τούτῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ αὐτὸν τὸν Καίσαρα κατέλιπεν,
ὁ δ' οὖν ὅμιλος ἄλλα τε ἐπὶ τούτῳ πολλὰ διεθρύλει,
καὶ τοῖς εὐτυχοῦσι τρίμηνα παιδία γεννᾶσθαι ἔλεγεν,
ὥστε καὶ ἐς παροιμίαν τὸ ἔπος χωρῆσαι.

ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτα ἐγίγνετο, ὑπὸ δὲ τὸν 45
αὐτὸν τοῦτον χρόνον ὁ Βογούας ὁ Μαῦρος ἐς τὴν
Ἰβηρίαν, εἴτ' οὖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντωνίου εἴτε
καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, πλεύσας πολλὰ μὲν ἐλυμή-
νατο πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπαθε, κἀν τούτῳ τῶν οἴκοι 2

*τῶν περὶ τὴν Τίγγιν ἐπαναστάντων αὐτῷ τῆς τε
Ἰβηρίας ἐξέστη καὶ τὴν οἰκείαν οὐκ ἐκομίσατο· οἵ τε
γὰρ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πράσσοντες καὶ
ὁ Βόκχος προσγενόμενός σφισι κρείττους αὐτοῦ ἐγέ-
3 νοντο. καὶ ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθεν,
ὁ δὲ δὴ Βόκχος τὴν βασιλείαν αὐτοῦ αὐτίκα τε κα-
τέσχε καὶ μετὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαι-
ώσατο· τοῖς τε Τιγγιτανοῖς πολιτεία ἐδόθη.
4 ἐν δὲ τούτῳ, καὶ ἔτι πρότερον, καὶ ὁ Σέξτος ὅ
τε Καῖσαρ ἐπολέμησαν· οἷα γὰρ οὐκ ἐθελονταὶ οὐδὲ
ἐκ προαιρέσεως ἀλλὰ ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν
πεποιημένοι, χρόνον οὐδένα αὐτῇ ὡς εἰπεῖν ἐνέμει-
ναν, ἀλλ᾽ εὐθὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διηνέχθησαν.
5 ἔμελλον μὲν γάρ που καὶ ἄλλως, εἰ καὶ μηδεμίαν
σκῆψιν εὗρον, πολεμήσειν· αἰτίαι δ᾽ οὖν αἵδε αὐτοῖς
ἐγένοντο. ὁ Μηνᾶς ἐν τῇ Σαρδοῖ καὶ τότε ἔτι καθά-
περ τις στρατηγὸς ὢν ὑπωπτεύθη τε ὑπὸ τοῦ Σέξτου
διὰ τὴν τοῦ Ἑλένου ἄφεσιν καὶ ὅτι καὶ τῷ Καίσαρι
ἐκεκοινολόγητο, καί πῃ καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοίων φθόνῳ
6 τῆς δυναστείας διεβλήθη. κἀκ τούτου μεταπεμφθεὶς
ὑπ᾽ αὐτοῦ, πρόφασιν ὅπως περί τε τοῦ σίτου καὶ
περὶ τῶν χρημάτων ὧν διῳκήκει ἀπολογήσηται, οὐχ
ὑπήκουσεν ἀλλὰ τοὺς μὲν κατὰ τοῦτο πεμφθέντας
συλλαβὼν ἀπέκτεινε, πρὸς δὲ τὸν Καίσαρα προκηρυ-
κευσάμενος τήν τε νῆσον αὐτῷ καὶ τὸ ναυτικὸν τό
7 τε ἄλλο στράτευμα καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε. καὶ αὐτὸν
ἐκεῖνος ἀσμένως ἰδών, ἐπειδὴ καὶ τὸν Σέξτον τούς
τε αὐτομολοῦντας παρὰ τὰ συγκείμενα ὑποδέχεσθαι
καὶ ναυπηγίαν τριήρων ποιεῖσθαι ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ
φρουρὰς ἔχειν ἔλεγεν, οὔτε ἐξέδωκεν ἐξαιτηθέντα
καὶ προσέτι καὶ ἐν τιμῇ μεγάλῃ ἦγαγε δακτυλίοις
τε χρυσοῖς ἐκόσμησε καὶ ἐς τὸ τῶν ἱππέων τέλος*

ἐσέγραψε. τὸ δὲ δὴ τῶν δακτυλίων τοιόνδε ἐστίν. 8
οὐδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν δουλευσάν-
των ποτέ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθέρῳ γένει τραφέν-
των, δακτυλίοις χρυσοῖς πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ
τῶν ἱππέων χρῆσθαι, ὥσπερ εἴρηταί μοι, ἐξῆν· καὶ 9
διὰ τοῦτο τοῖς ἐξελευθέροις, οἷς ἂν ὁ τὸ κράτος ἔχων
ἐθελήσῃ, καίτοι καὶ ἄλλως χρυσοφοροῦσιν, ὅμως ἐν
τιμῆς μέρει, ὡς καὶ βελτίοσιν ἢ κατὰ ἀπελευθερίαν
ἱππεύειν τε δυναμένοις, δίδονται.

τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστιν, ὁ δὲ δὴ Σέξτος 46
ταῦτά τε τῷ Καίσαρι ἐγκαλῶν, καὶ ὅτι ἡ Ἀχαΐα
ἐκεκάκωτο καὶ οὔτε αὐτῷ οὔτε τοῖς κατελθοῦσι τὰ
ὁμολογηθέντα ἐγίγνετο, ἔπεμψε Μενεκράτην ἐς τὴν
Ἰταλίαν, ἐξελεύθερον καὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ ὄντα, καὶ δι'
ἐκείνου ἄλλα τε τῆς Καμπανίας καὶ Οὐόλτουρνον
ἐπόρθησεν. ὁ οὖν Καῖσαρ μαθὼν τοῦτο τά τε γραμ- 2
ματεῖα τὰ τῆς συμβάσεως ἀνείλετο παρὰ τῶν ἀειπαρ-
θένων, καὶ τὸν Ἀντώνιον τόν τε Λέπιδον μετεπέμ-
ψατο. καὶ αὐτῷ Λέπιδος μὲν οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν,
Ἀντώνιος δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὸ Βρεντέσιον, ἐν γὰρ τῇ 3
Ἑλλάδι ἔτι ὢν ἐτύγχανε, πρὶν δὲ ἢ συμμῖξαι τῷ
Καίσαρι ἐν Τυρσηνίᾳ ὄντι, δείσας ὅτι λύκος ἔς τε
τὸ στρατήγιον αὐτοῦ ἐσῆλθε καὶ στρατιώτας ἔφθειρεν,
ἐς τὴν Ἑλλάδα αὖθις, πρόφασιν τὰ τῶν Πάρθων ὡς
κατεπείγοντα ποιησάμενος, ἀπέπλευσε. πρὸς οὖν 4
τοῦτο ὁ μὲν Καῖσαρ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐγκαταλε-
λεῖφθαι ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως μόνος τῷ πολέμῳ συσχεθῇ,
ἐνόμιζεν, ἀλλ' οὔτι γε καὶ φανερῶς ὠργίζετο· ὁ δὲ δὴ
Σέξτος ἐθρύλει τε ὡς μὴ δικαιοῦντος τοῦ Ἀντωνίου
αὐτόν, καὶ προθυμότερον τῶν προκειμένων εἴχετο,
καὶ τέλος τῇ τε Ἰταλίᾳ ἐπέπλει καὶ ἀποβάσεις ποιού-
μενος πολλὰ μὲν ἐκάκου πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπασχε.

5 κἀν τούτῳ ναυμαχία πρὸς Κύμῃ τοῦ τε Μενεκράτους
καὶ Καλουισίου Σαβίνου γίγνεται· καὶ ἐν αὐτῇ νῆες
μὲν πλείους τοῦ Καίσαρος, ἅτε πρὸς θαλασσουργοὺς
ἀντικαθισταμένου, ἀπώλοντο, ὁ δὲ δὴ Μενεκράτης τῷ
Μηνᾷ συμπεσὼν ἐκ φιλονεικίας καὶ φθαρεὶς ἀντίῤ-
6 ῥοπον τὴν συμφορὰν τῷ Σέξτῳ παρέσχε. καὶ διὰ
τοῦτο οὔτε ἐκεῖνος προσεποιήσατό τι τῆς νίκης, καὶ
47 ὁ Καῖσαρ παρεμυθεῖτο ἑαυτὸν τῆς ἥττης. καὶ ἔτυχε
γὰρ ἐν τῷ Ῥηγίῳ τὸν χρόνον τοῦτον ὤν, δείσαντες
οἱ Σέξτειοι μὴ καὶ ἐς τὴν Σικελίαν περαιωθῇ, καί
τι καὶ πρὸς τὸν τοῦ Μενεκράτους θάνατον ἀθυμήσαν-
2 τες, ἀπῆραν ἐκ τῆς Κύμης. ὁ οὖν Σαβῖνος ἐπιδιώ-
κων αὐτοὺς μέχρι μὲν Σκυλλαίου τοῦ τῆς Ἰταλίας
ἀκρωτηρίου ἀπόνως ἦλθε· ὑπερβάλλοντι δ' αὐτῷ
ἐκεῖνο ἄνεμος μέγας προσπεσὼν πολλὰς τῶν νεῶν
τὰς μὲν πρὸς τὴν ἄκραν προσήραξε, τὰς δὲ καὶ με-
τεώρους κατέδυσε, πάσας δὲ τὰς λοιπὰς διεσκέδασε.
3 πυθόμενος οὖν τοῦτο ὁ Σέξτος ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰς
τὸ ναυτικόν, Ἀπολλοφάνει προστάξας. καὶ ὃς εὑρὼν
τὸν Καίσαρα ταύτῃ που παραπλέοντα, ἵνα μετὰ τοῦ
Σαβίνου ἐς τὴν Σικελίαν διαβάλῃ, ἐπ' αὐτὸν ἦξε.
κἀκ τούτου ἐκεῖνος τάς τε ναῦς συνορμίσας καὶ τοὺς
ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν παρατάξας τὸ μὲν πρῶτον πάνυ
4 γενναίως αὐτὸν ἀπεκρούσατο· αἵ τε γὰρ νῆες ἀντί-
πρῳροι τεταγμέναι οὐδεμίαν οἱ ἀσφαλῆ ἐμβολὴν
ποιήσασθαι ἐπέτρεπον, ἀλλ' οἷα καὶ παχύτεραι καὶ
ὑψηλότεραι οὖσαι πλεῖον τοὺς πλησιάσαντας ἔβλα-
πτον, καὶ οἱ ὁπλῖται ἐς χεῖράς σφισιν ἰόντες πολὺ
5 κρείττους ἐγίγνοντο. ἔπειτα δὲ τοῦ Ἀπολλοφάνους
τοὺς μὲν τραυματίας τούς τε ἀεὶ πονουμένους ἐς
ἑτέρας ναῦς ἐπιτεταγμένας οἱ μετεκβιβάζοντος ἐξ
ἀνακρούσεως, ἄλλους δὲ ἀκραιφνεῖς μεταλαμβάνον-

τος, καὶ τούς τε πρόσπλους συνεχεῖς ποιουμένου καὶ
πυρφόροις βέλεσι χρωμένου, ἐτράπετο καὶ πρὸς τὴν
γῆν καταφυγὼν καθωρμίσατο. καὶ ἐπειδὴ καὶ ὣς οἱ 6
ἐναντίοι σφίσιν ἐνέκειντο, τάς τε ἀγκύρας τινὲς
ἐξαίφνης ἀπέκοψαν καὶ ἐς αὐτοὺς ἀπροσδόκητοι ἀν-
τεξώρμησαν. καὶ τοῦτό τε ἐπέσχε μὴ πάσας τὰς ναῦς
τὸν Ἀπολλοφάνη τὰς μὲν καταπρῆσαι τὰς δ᾽ ἀναδή-
σασθαι, καὶ ὅτι νὺξ τῷ ἔργῳ ἐπεγένετο.

τούτου δὲ τοιούτου συμβάντος, ἄνεμός τις τῇ 48
ὑστεραίᾳ ἐξαίσιος τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Σαβίνῳ
καθ᾽ ἓν ὁρμοῦσιν ἐπιπεσὼν σμικρὸν τὸ πρότερον
πάθος αὐτῶν ἀπέφηνε. καὶ τὸ μὲν τοῦ Σαβίνου
ναυτικὸν ἧττον ἐπόνησεν· ὁ γὰρ Μηνᾶς, ἅτε ἐκ πολ- 2
λοῦ θαλαττουργὸς ὤν, τόν τε χειμῶνα προείδετο καὶ
ἐς τὸ πέλαγος εὐθὺς τὰς ναῦς ἀνώρμισε, καὶ αὐτὰς
ἀγκύραις χαλαραῖς, ἵνα μὴ τὰ σχοινία τεινόμενα διαρ-
ραγῇ, διαλαβὼν πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνεμον ἀντήρεττε,
καὶ οὕτως οὔτε τι σχοινίον ἔτεινε καὶ ἐν τῷ αὐτῷ
ἀεὶ ἔμενε, πᾶν ὅσον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπεωθεῖτο,
ἐκ τῆς εἰρεσίας ἀνοκωχεύων. οἱ δ᾽ ἕτεροι, ἅτε τῇ 3
προτεραίᾳ δεινῶς τεταλαιπωρηκότες καὶ τὰ θαλάττια
μηδέπω ἀκριβῶς εἰδότες, πρός τε τὴν γῆν ἐγγὺς οὔ-
σαν ἐξεβράσθησαν καὶ πολλὰς ναῦς ἀπέβαλον. ἥ τε
νὺξ ὥσπερ πρότερον οὐκ ἐλάχιστα αὐτοῖς ἐβεβοηθή-
κει, οὕτω τότε ἐς τὰ μάλιστα ἐλυμήνατο· ὁ γὰρ ἄνε-
μος καὶ δι᾽ αὐτῆς πολὺς γενόμενος ἀπερρήγνυ τε
ἀπὸ τῶν ἀγκυρῶν τὰ σκάφη καὶ πρὸς τὰς πέτρας
ἐξεώθει. καὶ ἐκεῖνά τε οὕτω διώλλυτο, καὶ οἱ 4
ναῦται οἵ τε ἐπιβάται μήτε προϊδεῖν τι ὑπὸ τοῦ σκό-
τους μήτ᾽ ἐπακοῦσαι διὰ τὸν θόρυβον καὶ διὰ τὴν
ἠχὼ τὴν ἐκ τῶν ὀρῶν ἄλλως τε καὶ τοῦ πνεύ-
ματος ἀντιπαταγοῦντός σφισι, δυνάμενοι μάτην προσ-

5 ἀπώλλυντο. καὶ διὰ τοῦτο ὅ τε Καῖσαρ τῆς μὲν
Σικελίας ἀπέγνω, τῆς δ' ἠπείρου τῆς παραθαλασσίας
φυλακὴν ἀγαπητῶς ἐποιήσατο, καὶ ὁ Σέξτος ἔτι καὶ
μᾶλλον ἤρθη, καὶ τοῦ τε Ποσειδῶνος υἱὸς ὄντως
ἐπίστευεν εἶναι, καὶ στολὴν κυανοειδῆ ἐνεδύσατο,
ἵππους τε, καὶ ὥς γέ τινές φασι, καὶ ἄνδρας ἐς τὸν
6 πορθμὸν ζῶντας ἐνέβαλε. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν
ἦγε καὶ ἔφερεν, ἐς δὲ Λιβύην τὸν Ἀπολλοφάνην
ἔπεμψε. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Μηνᾶς ἐπιδιώξας καὶ
καταλαβὼν ἐκάκωσε· μεθισταμένων δὲ τῶν περὶ τὴν
Σικελίαν νησιωτῶν πρὸς τὸν Σέξτον ὁ Καῖσαρ τοὺς
Λιπαραίους προκατέλαβε, καὶ ἔκ τε τῆς νήσου ἐξανέ-
στησε καὶ ἐς Καμπανίαν ἐκόμισε, καὶ ἐκεῖ ἐν Νέᾳ
πόλει κατοικεῖν μέχρις οὗ ἂν πόλεμος ᾖ ἠνάγκασε.
49 κἀν τούτῳ πλοῖά τε κατὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν Ἰτα-
λίαν ἐναυπηγεῖτο, καὶ ἐρέτας τὰ μὲν πρῶτα παρὰ
τῶν φίλων ὡς καὶ ἑκόντων διδόντων, ἔπειτα δὲ καὶ
παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων
τῶν τε δημοτῶν τῶν εὐπόρων δούλους συνέλεγεν,
ὁπλίτας τε κατελέγετο, καὶ χρήματα παρά τε τῶν
πολιτῶν καὶ παρὰ τῶν συμμάχων τῶν τε ὑπηκόων,
τῶν τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἔξω πάντων, ἤθροιζε.
2 καὶ τόν γε ἐνιαυτὸν τοῦτόν τε καὶ τὸν ὕστερον ἔς
a. u. 717 τε τὴν ναυπηγίαν τῶν νεῶν καὶ ἐς τὴν ἄθροισιν τήν
τε ἄσκησιν τῶν ἐρετῶν κατανάλωσεν, αὐτὸς μὲν
ἐφορῶν καὶ διατάττων ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τά τε
ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ, κίνησις γάρ τις
παρ' αὐτοῖς ἐγένετο, τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὴν τοῦ ναυτι-
3 κοῦ παρασκευὴν ἐγχειρίσας. τοὺς γὰρ Γαλάτας αὐ-
τὸν τοὺς νεωτερίσαντας προσπολεμοῦμενον, ὅτεπερ
καὶ τὸν Ῥῆνον δεύτερος δὴ Ῥωμαίων ἐπὶ πολέμῳ
διέβη, μετεπέμψατο, καὶ τῇ τε δόσει τῶν νικητηρίων

ἐτίμησε καὶ ἐκπονῆσαι ἐξασκῆσαί τε τὸ ναυτικὸν ἐκέλευσε. καὶ ὅς, ὑπάτευε δὲ μετὰ Λουκίου Γάλλου, 4
τὰ μὲν ἐπινίκια οὐκ ἔπεμψεν, αἰσχρὸν εἶναι νομίσας τοῦ Καίσαρος κακῶς πεπραγότος γαυρωθῆναι, τὸ δὲ δὴ ναυτικὸν πάνυ προθύμως ἐξειργάσατο. ἐγίγνετο μὲν γὰρ ἐν πάσῃ τῇ παραθαλασσίῳ Ἰταλίᾳ τὰ σκάφη· ὡς δ' οὐδεὶς αἰγιαλὸς ἐγκαθορμίσασθαι αὐτοῖς 5
ἀσφαλὴς εὑρίσκετο, ἀλίμενα γὰρ ἔτι καὶ τότε τὰ πλείω τῆς ἠπείρου ταύτης ἦν, ἔργον μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐνενόησε καὶ ἐξεποίησεν, ὃ ἐγὼ διὰ πλειόνων ἐξηγησάμενας ἐκεῖνό τε ἐπιδείξω τῷ λόγῳ καὶ τἆλλα τὰ κατ' αὐτὸ νῦν ὄντα.

ἐν τῇ Κύμῃ τῇ Καμπανίδι χωρίον τι μεταξὺ 50
Μισηνοῦ καὶ Ποντεόλων μηνοειδές ἐστιν· ὄρεσί τε γὰρ σμικροῖς καὶ ψιλοῖς, πλὴν βραχέων, περιείληπται, καὶ θάλασσαν τριπλῆν κολπώδη ἔχει. ἡ μὲν γὰρ 2
ἔξω τε καὶ πρὸς ταῖς πόλεσίν ἐστιν, ἡ δ' ὀλίγῃ διαφυῇ ἀπ' αὐτῆς διείργεται, ἄλλη ἐν αὐτῷ τῷ μυχῷ λιμνώδης ὁρᾶται. καὶ καλεῖται αὕτη μὲν Ἀουερνίς, ἡ δὲ μέση Λουκρινίς· ἡ γὰρ ἔξω τοῦ Τυρσηνικοῦ οὖσα ἐς ἐκεῖνο καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τελεῖ. ἐν ταύτῃ 3
δὴ τῇ θαλάσσῃ τῇ ἐντὸς ἑκατέρας, στενοῖς τότε ἔσπλοις τὸ διεῖργον τὴν Λουκρινίδα ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐπ' ἀμφότερα παρ' αὐτὴν τὴν ἤπειρον ὁ Ἀγρίππας συντρήσας λιμένας ναυλοχωτάτους ἀπέδειξεν. ἐργαζομένων δ' αὐτῶν εἰκών τις ὑπὲρ τῆς Ἀουερνίδος, εἴτ' 4
οὖν τῆς Καλυψοῦς, ᾗ τὸ χωρίον ἀνατιθέασιν, ἐς ὃ καὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐσπλεῦσαι λέγουσιν, εἴτε καὶ ἑτέρας τινὸς ἡρωίνης οὖσα, ἱδρῶτος ὥσπερ τι σῶμα ἀνθρώπινον ἀνεπλήσθη. καὶ τοῦτο μὲν ὅπῃ ποτὲ συμβαίνει, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τὰ δ' ἄλλα ὅσα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀξιαφήγητα ἐθεασάμην, φράσω. τὰ ὄρη ταῦτα 51

πρὸς ταῖς ἔνδον θαλάσσαις ὄντα πηγὰς πυρός τε ἅμα πολλοῦ καὶ ὕδατος συμμιγοῦς ἔχει· καὶ αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἑκάτερον οὐδαμοῦ εὑρίσκεται, οὔτε γὰρ πῦρ αὐτὸ οὔθ' ὕδωρ ψυχρὸν αὐτὸ φαίνεται, ἐκ δὲ δὴ τῆς ὁμιλίας σφῶν τό τε ὕδωρ θερμαίνεται
2 καὶ τὸ πῦρ ὑγραίνεται· καὶ ἐκεῖνο μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν προπόδων ἐς τὰς δεξαμενὰς χωρεῖ, τὴν δ' ἀτμίδα αὐτοῦ ἔς τε οἰκήματα μετέωρα διὰ σωλήνων ἀνάγουσι, κἀνταῦθα αὐτῇ πυριῶνται· ὅσῳ γὰρ ἂν ἐπὶ πλεῖον ἀπό τε τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀναδράμῃ, ξηροτέρα γίγνεται. κατασκευαί τε οὖν περὶ ἀμφότερα πολυτελεῖς ἤσκηνται, καὶ ἔστιν ἔς τε βίου διαγωγὴν καὶ ἐς ἄκεσιν ἐπιτηδειότατα.
3 ταῦτά τε οὖν τὸ ὄρος ἐκεῖνο καὶ προσέτι καὶ γῆς φύσιν τοιάνδε παρέχεται. τοῦ πυρὸς τὸ μὲν κάειν οὐκ ἔχοντος, ὑπὸ γὰρ τῆς τοῦ ὕδατος συνουσίας πᾶν τὸ φλογῶδες αὐτοῦ σβέννυται, διακρίνειν δὲ δὴ καὶ διατήκειν τὰ προστυχόντα οἵ καὶ ὣς δυναμένου, συμβαίνει τῆς γῆς τὸ μὲν λιπαρὸν ἐκτήκεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ τραχὺ καὶ ὀστῶδες ὡς εἰπεῖν ὑπολείπεσθαι.
4 σηραγγώδεις τε οὖν οἱ ὄγκοι ἐξ ἀνάγκης γίγνονται, καὶ αὐχμῷ μὲν δοθέντες ἐς κόνιν διαλύονται, ὕδατι δὲ σὺν κονίᾳ φυραθέντες συνίστανται, καὶ ἐφ' ὅσον γ' ἂν ἐν τῷ ὑγρῷ ὦσι, πήγνυνταί τε καὶ πετροῦνται. αἴτιον δὲ ὅτι τὸ μὲν κραῦρον αὐτῶν ὑπὸ μὲν τοῦ πυρὸς ὁμοφυοῦς οἱ ὄντος ἐπιτείνεταί τε καὶ θραύεται, τῇ δὲ δὴ συμμίξει τῆς νοτίδος ἀναψύχεται, κἀκ τούτου ἔσω διὰ παντὸς συμπιληθὲν ἄλυτον γίγνεται.
5 τοιαῦται μὲν αἱ Βαῖαί εἰσι, καὶ ἐς αὐτὰς τότε ὁ Ἀγρίππας, ἐπειδὴ τάχιστα τοὺς ἔσπλους ἐξεποίησε, τάς τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἤθροισε, καὶ τὰς μὲν κατέφραττε, τοὺς δὲ ἐπὶ ἰκρίων ἐρέττειν ἤσκει.

οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν καὶ ὑπὸ ση- 52
μείων. ἄλλα τε γὰρ συχνά σφισιν ἐσηγγέλθη, καὶ
ὅτι δελφῖνες πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν τῆς Ἀφρι-
κῆς πόλιν ἐμαχέσαντό τε ἀλλήλοις καὶ διεφθάρησαν·
καί τι καὶ αὐτοῦ πρὸς τῷ ἄστει αἷμα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 2
ῥυὲν ὄρνιθες διεφόρησαν. ἐπειδή τε ἐν τῇ πανηγύ-
ρει τῇ τῶν Ῥωμαίων οὐδεὶς τῶν βουλευτῶν ἐν τῷ
Καπιτωλίῳ, ὥσπερ εἴθιστο, εἱστιάθη, ἐν τέρατος
λόγῳ καὶ τοῦτ᾽ ἔλαβον. τό τε τῇ Λιουίᾳ συμβὰν 3
ἐκείνῃ μὲν καθ᾽ ἡδονὴν ἐγένετο, τοῖς δ᾽ ἄλλοις δέος
ἐνεποίησε· λευκὴν γὰρ ὄρνιθα, κλωνίον δάφνης
ἐγκάρπου φέρουσαν, ἀετὸς ἐς τὸν κόλπον αὐτῆς ἐνέ-
βαλε. καὶ ἐδόκει γὰρ οὐ σμικρὸν τὸ σημεῖον εἶναι,
τήν τε ὄρνιθα ἐν ἐπιμελείᾳ ἦγε καὶ τὴν δάφνην ἐφύ-
τευσε. καὶ ἡ μὲν ῥιζωθεῖσα ηὔξησεν ὥστε καὶ τοῖς 4
τὰ ἐπινίκια μετὰ τοῦτο πέμψασιν ἐπὶ πλεῖστον ἐξαρ-
κέσαι, ἥ τε Λιουία ἐγκολπώσεσθαι καὶ τὴν τοῦ Καί-
σαρος ἰσχὺν καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ κρατήσειν ἔμελλε·
τοὺς δὲ δὴ ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ταῦτά τε καὶ αἱ 53
διαλλαγαὶ τῶν ἀρχόντων ἰσχυρῶς ἐτάρασσον· οὐ
γὰρ ὅπως οἵ τε ὕπατοι καὶ οἱ στρατηγοί, ἀλλὰ καὶ
οἱ ταμίαι ἐπ᾽ ἀλλήλοις ἀντικαθίσταντο, καὶ τοῦτ᾽
ἐπὶ χρόνον ἐγένετο. αἴτιον δὲ ὅτι πάντες οὐχ οὕτως 2
ἵν᾽ οἴκοι ἐπὶ πλεῖον ἄρξωσιν, ὡς ἵνα ἐν τοῖς ἄρξασιν
ἀριθμῶνται καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δυ-
νάμεις τὰς ἔξω λαμβάνωσιν ἐσπούδαζον. οὔκουν
οὐδὲ ἐς ῥητὸν ἔτι τινὲς χρόνον ᾑροῦντο, ἀλλ᾽ ὥστε
ἐπιβῆναί τε τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχῆς καὶ ἀποστῆναι
ὅταν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι δόξῃ· καὶ πολλοί γε ἐπὶ 3
τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἑκάτερον ἔπραξαν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ
παντάπασι τὰς ἀρχὰς ὑπὸ πενίας ἐγκατέλιπον· τῶν
γὰρ σὺν τῷ Σέξτῳ τότε ὄντων, ὡς καὶ κατὰ δίκην δή

4 τινα ἀτιμασθέντων, οὐ μνημονεύω. βουλομένου δ'
οὖν καὶ Μάρκου τινὸς Ὀππίου ἀγορανομίας ὑπ'
ἀπορίας, ἐκ γὰρ τῶν ἐπικεκηρυγμένων καὶ αὐτὸς καὶ
ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν, ἐκστῆναι τὸ πλῆθος οὐκ ἐπέτρε-
ψεν, ἀλλ' ἔς τε τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα
καὶ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς ἀνάλωμα ἀργύριον αὐτῷ συνεσ-
5 ήνεγκε. καὶ λόγος γε ἔχει καὶ τῶν κακούργων τινὰς
ἐς αὐτὸ τὸ θέατρον ἐν προσωπείοις, ὡς καὶ ὑποκρι-
νομένους τι, ἐσελθόντας συγκαταβαλεῖν τὰ χρήματα.
καὶ ὁ μὲν οὕτω ζῶν τε ὑπὸ τοῦ ὁμίλου ἠγαπήθη, καὶ
ἀποθανὼν οὐ πολλῷ ὕστερον ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον
6 ἐκομίσθη καὶ ἐκεῖ καὶ ἐκαύθη καὶ ἐτάφη· ἡ δὲ δὴ
βουλὴ ἀγανακτήσασα τῇ πάσῃ τοῦ πλήθους περὶ
αὐτὸν σπουδῇ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ, ὡς οὐχ ὁσίως ἐν τῷ
ἱερῷ χωρίῳ κείμενα, ἀνείλετο, πεισθεῖσα τοῖς ποντί-
φιξι, καίπερ πολλοὺς ἄλλους ἐν αὐτῷ καὶ πρότερον
καὶ μετὰ ταῦτα θάψασα.

54 Κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ ὁ Ἀντώνιος
ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν αὖθις ἐκ τῆς Συρίας, πρό-
φασιν μὲν ὡς καὶ τοῦ Σεξτείου πολέμου διὰ τὰς τοῦ
Καίσαρος συμφορὰς μεθέξων, οὐ μέντοι καὶ παρέ-
2 μεινεν αὐτῷ, ἀλλ' ἅτε ἐς κατασκοπὴν αὐτοῦ μᾶλλον
ἢ καὶ ἔργου τινὸς ἕνεκα ἀφιγμένος, ἐκείνῳ μὲν ναῦς
ἔδωκε καὶ ἑτέρας πέμψειν ὑπέσχετο, ἀνθ' ὧν ὁπλί-
τας ἀντέλαβεν, αὐτὸς δὲ ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους
3 στρατεύσων ἀπῆρε. πρὶν δὲ ἢ ἀποπλεῖν αὐτὸν ᾐτιά-
σαντο ἀλλήλους, πρότερον μὲν διὰ τῶν ἑταίρων,
ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἑαυτῶν· καὶ οὐ γάρ πω σχολὴν
πολεμῆσαί σφισιν ἦγον, συνηλλάγησαν τρόπον τινά,
4 τῆς Ὀκταουίας ὅτι μάλιστα τοῦτο πρασσούσης. καὶ
ὅπως γε πλείοσι τοῖς τῆς συγγενείας συνδέσμοις συν-
έχοιντο, ὅτε τε Καῖσαρ Ἀντύλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου

υἱεῖ τὴν θυγατέρα, καὶ ἐκεῖνος τῷ Δομιτίῳ, καίτοι
τοῦ Καίσαρος σφαγεῖ τε γενομένῳ καὶ ἐν τοῖς ἀπο-
λουμένοις ἐκτεθέντι, τὴν ἑαυτοῦ τὴν ἐκ τῆς Ὀκταουίας
οἱ γεννηθεῖσαν ἠγγύησε. ταῦτά τε ἅμα πρὸς ἀλλή- 5
λους ἐπλάσσοντο· οὐ γάρ που καὶ ποιήσειν τι αὐτῶν
ἤμελλον, ἀλλ' ἐς τὴν χρείαν τῶν παρόντων σφίσι
πραγμάτων ὑπεκρίνοντο. ἀμέλει καὶ τὴν Ὀκταουίαν
αὐτὴν εὐθὺς ἐκ τῆς Κερκύρας ὁ Ἀντώνιος ἐς τὴν
Ἰταλίαν, ἵνα δὴ μὴ συγκινδυνεύσῃ οἱ τοῖς Πάρθοις
πολεμοῦντι, ἀπέπεμψεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔν γε τῷ τότε 6
ἐκεῖνά τε οὕτως ἔπραξαν, καὶ τὸν μὲν Σέξτον τῆς
τε ἱερωσύνης ἅμα καὶ τῆς ὑπατείας ἐς ἣν ἀπεδέδεικτο
ἔπαυσαν, ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἐς ἄλλα ἔτη
πέντε, ἐπειδὴ τὰ πρότερα ἐξεληλύθει, ἐπέτρεψαν.
καὶ μετὰ τοῦτο Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Συρίαν ἠπείγετο,
Καῖσαρ δὲ ἐς τὸν πόλεμον καθίστατο. καὶ τὰ μὲν 7
ἄλλα κατὰ γνώμην αὐτῷ ἐχώρει, ὁ δὲ δὴ Μηνᾶς
ἄπιστός τε φύσει ὢν καὶ τὰ τοῦ κρείττονος ἀεὶ θε-
ραπεύων, καὶ προσέτι καὶ ἀγανακτήσας ὅτι μηδεμίαν
ἀρχὴν εἶχεν ἀλλὰ τῷ Σαβίνῳ ὑπετέτακτο, πρὸς τὸν
Σέξτον αὖθις ηὐτομόλησεν.

[illegible]

[illegible] ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΘ.

[illegible] Ἀγρίππας τε Γέλλιος [illegible] οὕτως ἐγέ[illegible] ἐποιήσατο καὶ [illegible] καὶ περὶ τὴν [illegible] ἔχων [illegible] αὐτός τε [illegible] καὶ οἱ τοῦ Ἀντωνίου [illegible] ὅ τε Λέπιδος [illegible] ἐπετήρησαν. μέγιστον δὲ [illegible] τῷ μεγέθει τῶν ξύλων [illegible] καὶ ὑπερμεγέθη κατε[illegible] πλείστους ὅσους ἄγειν. [illegible] ὥσπερ ἀπὸ τείχους [illegible] καὶ αὐτὰ πρός τε τὰς [illegible] ἀντέχειν, καὶ τοὺς ἐμβόλους [illegible] τὴν σύγκρουσιν κοινου[illegible] τοιούτοις μὲν λογισμοῖς ὁ Καῖ[illegible] ἠπείγετο. καὶ αὐτῷ τὸ ἀκρω[illegible] ὀνομαζόμενον ὑπερβάλλοντι [illegible] καὶ οὗτός τε πολλὰς ναῦς [illegible] παραπτομέναις ταῖς λοιπαῖς

ἐπιγενόμενος συχνὰς τὰς μὲν ἔκαυσε τὰς δ' ἀνεδή-
σατο. εἰ δὲ μὴ αὖθις ἐπί τε τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐπ' ἄλλαις 4
τισὶν ἐλπίσι μετέστη, καὶ τριήρεις ψευδαυτομόλους
δεξάμενος πᾶν τὸ ναυτικὸν οὗ ἦρχε προέδωκε, διὰ
κενῆς ἂν καὶ τότε ὁ ἐπίπλους τῷ Καίσαρι ἐγένετο.
τοῦτο δὲ ἔπραξεν, ὅτι οὔτε τῷ Λεπίδῳ πολεμῆσαι
ὑπὸ τοῦ Σέξτου ἐπετράπη καὶ πρὸς πάντα τἆλλα
ὑπωπτεύετο. Καῖσαρ δὲ προσήκατο μὲν αὐτὸν καὶ 5
τότε ἀσμενέστατα, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευσέ τι ἔτ'
αὐτῷ. ὡς δ' οὖν τάς τε πεπονηκυίας ναῦς ἐπε-
σκευάσατο, καὶ τοὺς δούλους τοὺς τριηρίτας ἠλευ-
θέρωσε, τούς τε περίνεως, πολλοὶ γὰρ φθειρομένων
ἐν τῇ ναυαγίᾳ τῶν σκαφῶν ἀπεκολύμβησαν, ἐς τὸ
τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ὀλιγανδροῦν κατέταξεν, ἔς 6
τε Λιπάραν ἦλθε, κἀνταῦθα τόν τε Ἀγρίππαν καὶ
τὰς ναῦς καταλιπὼν ἐς τὴν ἤπειρον ἐκομίσθη, ἵνα
καὶ τὸν πεζὸν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅταν καιρὸς γένηται,
περαιώσῃ.

μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Σέξτος αὐτὸς μὲν ἐν Μεσ- 2
σήνῃ ὑφώρμει, τὸν διάπλουν αὐτοῦ τηρῶν, τῷ δ'
Ἀγρίππᾳ Δημοχάρην ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσεν.
οὗτοι οὖν τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου ἀποπειρώμενοι 2
μὲν ἀλλήλων κατὰ τὸ παρεῖκον, οὐ μέντοι καὶ ἐναπο-
κινδυνεῦσαι παντὶ τῷ στόλῳ τολμῶντες κατανάλω-
σαν· οὔτε γὰρ τὰς δυνάμεις ἀλλήλων ᾔδεσαν, καὶ
πάντα πρός τε τὸ μεῖζον καὶ πρὸς τὸ φοβερώτερον
παρ' ἀμφοτέροις περὶ τῶν ἑτέρων ἐλογοποιεῖτο. τέλος 3
δὲ ὁ Ἀγρίππας συνιεὶς ὅτι οὐ συμφέρει οἱ διατρίβειν,
οἱ γὰρ τοῦ Σέξτου, ἅτε ἐν τῇ οἰκείᾳ ναυλοχοῦντες,
οὐδὲν ἐδέοντο σπεύδειν, τάς τε ἀρίστας τῶν νεῶν
ἔλαβε, καὶ ἐπὶ τὰς Μύλας πρὸς κατασκοπὴν τοῦ τῶν
ἐναντίων πλήθους ὥρμησε. καὶ ἐπειδὴ μήτε πάντας

αὐτοὺς ἰδεῖν ἠδυνήθη μήτ' ἀναχθῆναί τις αὐτῶν
ἠθέλησε, κατεφρόνησεν αὐτῶν, καὶ ἐπανελθὼν παρε-
σκευάζετο ὡς καὶ πάσαις ταῖς ναυσὶ τῆς ὑστεραίας
4 ἐπὶ τὰς Μύλας ἐπιπλευσόμενος. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο
καὶ ὁ Δημοχάρης ἔπαθε· μόνας τε γὰρ τὰς ἀφικο-
μένας ναῦς ὑποτοπήσας εἶναι, καὶ βραδύτατα αὐτὰς
ὑπὸ τοῦ μεγέθους πλεούσας ἰδών, τόν τε Σέξτον
τῆς νυκτὸς μετεπέμψατο, καὶ ἡτοιμάζετο ὡς καὶ αὐτῇ
τῇ Λιπάρᾳ προσμίξων. ἡμέρα τε ὑπέφηνε, καὶ ἀμ-
φότεροι ἅμα ὡς καὶ ἐπ' ἐλάττους σφῶν ἀλλήλους
3 ὄντας ἔπλεον. ἐγγὺς δὲ δὴ γενόμενοι, καὶ παρὰ
δόξαν πολλῷ πλείους τοὺς ἐναντίους ἑκάτεροι ὧν
ᾤοντο εἶναι ἰδόντες, τὰ μὲν πρῶτα ἐταράχθησαν
ὁμοίως ἀμφότεροι, καί τινες καὶ πρύμναν ἀνεκρού-
σαντο· ἔπειτα δὲ τὴν φυγὴν τῆς μάχης μᾶλλον φο-
βηθέντες, καὶ ἐν μὲν ταύτῃ καὶ κρατήσειν ἐλπίσαν-
τες, ἐν δὲ ἐκείνῃ πασσυδὶ ἀπολεῖσθαι προσδοκήσαν-
τες, ἀντεξώρμησαν καὶ συμμίξαντες ἐναυμάχησαν.
2 ἦσαν δὲ οἱ μὲν τῷ πλήθει τῶν νεῶν οἱ δὲ ταῖς ἐμ-
πειρίαις τῶν ναυτῶν προφέροντες, καὶ τοῖς μὲν τό
τε ὕψος τῶν σκαφῶν καὶ τὸ πάχος τῶν ἐπωτίδων
οἵ τε πύργοι συνήροντο, τοὺς δ' ἑτέρους οἵ τε διέκ-
πλοι ἀνέφερον, πρός τε τὴν ῥώμην τῶν τοῦ Καίσα-
ρος ἐπιβατῶν ἡ τόλμα αὐτῶν ἀντήρκει· αὐτόμολοι
γὰρ οἱ πλείους ἐκ τῆς Ἰταλίας ὄντες ἀπονοίᾳ πολλῇ
3 ἐχρῶντο. κἀκ τούτου πλεονεκτοῦντές τε ἅμα ἀλλή-
λων καὶ ἐλαττούμενοι οἷς εἶπον, ἴσην τὴν ἰσχὺν ἐκ
τοῦ τῶν ὑπαρχόντων σφίσιν ἀντιπάλου εἶχον· καὶ
διὰ τοῦτο καὶ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο.
4 οἵ τε γὰρ Σέξτειοι τοὺς μὲν ἄνδρας τοὺς ἐναντίους
τῷ ῥοθίῳ ἐξέπλησσον. καί τινας ναῦς, ῥύμῃ τέ σφισι
προσπίπτοντες καὶ τὰς παρεξειρεσίας αὐτῶν ἀναρρη-

γνόντες, ἐτίτρωσκον, ἀπὸ δὲ δὴ τῶν πύργων ἐν τῇ προσμίξει βαλλόμενοι καὶ χειρῶν ἐπιβολαῖς σιδηρῶν προσαρτώμενοι οὐδὲν ἔλαττον ὧν ἔδρων ἔπασχον· καὶ οἱ Καισάρειοι ἐς χεῖρας μέν σφισιν ἰόντες καὶ 5
ἐς τὰς ναῦς σφων μετεκβαίνοντες κρείττους ἐγίγνοντο, ἐκπηδώντων δὲ αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν ὁπότε βαπτίζοιντο, καὶ ἑτέρων σκαφῶν ῥᾳδίως ἔκ τε τοῦ καλῶς νεῖν καὶ ἐκ τοῦ κούφως ἐσκευάσθαι ἐπιβαινόντων, ἀντιρρόπως ἠλαττοῦντο. κἀν τούτῳ καὶ τῶν νεῶν ἥ τε τῆς 6
ναυτιλίας τῶν ἑτέρων ὀξύτης ἰσοπαλὴς τῇ τῶν ἐναντίων βεβαιότητι καὶ ἡ τούτων βαρύτης ἰσοστασία τῇ ἐκείνων λεπτότητι ἐγίγνετο. ὀψὲ δ' οὖν ποτε καὶ πρὸς 4
νύκτα ἤδη οἱ τοῦ Καίσαρος ἐκράτησαν, οὐ μέντοι καὶ ἐπεδίωξάν τινα, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τὸ εἰκὸς συμβάλλεται, ὅτι μήτε καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐδύναντο, καὶ ἐς τὴν γῆν βράχη ὧν ἄπειροι ἦσαν ἔχουσαν, ἐφοβήθησαν ἐξοκεῖλαι· ὡς δέ τινες λέγουσιν, ὁ Ἀγρίππας, ἅτε καὶ ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μαχόμενος, ἐξαρκεῖν οἱ τὸ τρέψαι τοὺς ἀντιπάλους ἡγεῖτο. καὶ γὰρ εἰώθει λέγειν πρὸς τοὺς πάνυ ἑταί- 2
ρους ὅτι οἱ πλείους τῶν ἐν ταῖς δυναστείαις ὄντων οὐδένα ἐθέλουσι κρείττω σφῶν εἶναι, ἀλλὰ τὰ μὲν πλείω, ὅσα γε καὶ πρόχειρον τὴν νίκην ἔχει, αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν ποιοῦνται τὰ δὲ δὴ χείρω καὶ ἀτοπώτερα ἄλλοις προστάττουσι. κἂν ἄρα ποτὲ τῶν ἀμεινόνων 3
τι ἀναγκασθῶσί σφισιν ἐπιτρέψαι, βαρύνονταί τε καὶ ἄχθονται τῇ εὐδοξίᾳ αὐτῶν· ἡττᾶσθαι μὲν γάρ σφας καὶ κακῶς πράττειν οὐκ εὔχονται, οὐ μέντοι καὶ παντελῶς τι καταπράξαντας τὴν δόξαν αὐτοὺς λαβεῖν αἱροῦνται. δεῖν οὖν παρῄνει τὸν ἄνδρα τὸν σωθη- 4
σόμενον τῆς μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὴν δὲ δὴ κατόρθωσίν σφων ἐκείνοις

φυλάττειν. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ταῦθ' οὕτω πέφυκε καὶ ὅτι καὶ ὁ Ἀγρίππας ἐπεμελεῖτο αὐτῶν οἶδα, οὐ μὴν ἔν γε τῷ τότε παρόντι τοῦτ' αἴτιον τῆς οὐ διώξεως αὐτοῦ γράφω· οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ πάνυ ἐβούλετο, οἷός τε ἦν ἐπισπέσθαι σφίσιν.

5 ἐν ᾧ δ' οὖν ἡ ναυμαχία ἐγίγνετο, ὁ Καῖσαρ ὡς τάχιστα τόν τε Σέξτον ἐκ τῆς Μεσσήνης ἀπεληλυθότα καὶ τὸν πορθμὸν φυλακῆς ἔρημον ὄντα ᾔσθετο, τὸν μὲν καιρὸν τοῦ πολέμου οὐ παρέλιπεν, ἀλλ' εὐθὺς ἐπιβὰς τῶν Ἀντωνιείων νεῶν πρὸς Ταυρομένιον ἐπεραιώθη, οὐ μὴν καὶ ἐν τύχῃ αὐτῷ ἐχρή-
2 σατο. πλέοντα μὲν γὰρ οὐδ' ἀποβαίνοντα αὐτὸν οὐδεὶς ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ καθ' ἡσυχίαν τά τε ἄλλα καὶ τὸ στρατόπεδον ἐποιήσατο· ἐπεὶ δὲ ἥ τε ναυμαχία ἐγένετο, καὶ ὁ Σέξτος ἔς τε τὴν Μεσσήνην σπουδῇ ἀφίκετο, καὶ μαθὼν παρόντα αὐτὸν ἄλλους τε διὰ ταχέων ἀκραιφνεῖς ἐς τὰς ναῦς ἀντενεβίβασε
3 καὶ ἐκείναις τε αὐτῷ ἅμα καὶ τοῖς ὁπλίταις κατὰ γῆν προσέμιξε, τούτοις μὲν οὐδ' ἐπεξῆλθεν, ἀνταναχθεὶς δὲ καταφρονήσει τῆς τε ὀλιγότητος τῶν ἐναντίων νεῶν καὶ ὅτι καὶ προήττηντο, τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέβαλε καὶ αὐτὸς ὀλίγου προσδιεφθάρη.
4 οὔκουν οὐδ' ἠδυνήθη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ τοὺς ἐν τῇ Σικελίᾳ ὄντας διαφυγεῖν, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἐς τὴν ἤπειρον ἀπεσώθη. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν ἀσφαλεῖ ἦν, ὁρῶν δὲ τὸ στράτευμα ἐν τῇ νήσῳ ἀπειλημμένον δεινῶς
5 ἤχθετο. καὶ οὐ πρότερον ἀνεθάρσησε πρὶν ἰχθῦν τινα ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτόματον ἀναθορόντα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσπεσεῖν· ἐκ γὰρ τούτου πιστεύσας τοῖς μάντεσιν, εἰποῦσίν οἱ ὅτι δουλώσεται αὐτήν, ἀνερρώσθη.

6 καὶ ὁ μὲν τὸν Ἀγρίππαν σπουδῇ πρὸς τὴν ἐπι-

κουρίαν αὐτῶν μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ ἐπολιορκοῦν-
το. καὶ ἐπειδὴ τά τε ἐπιτήδεια ἐπιλείπειν σφᾶς ἤρ-
χετο καὶ βοήθεια οὐδεμία πω ἐφαίνετο, φοβηθεὶς ὁ
Κορνουφίκιος, οὗτος γὰρ αὐτῶν ἦρχε, μὴ καὶ ὑπὸ
λιμοῦ τῷ χρόνῳ κατὰ χώραν μένων ἐκπολιορκηθῇ,
καὶ νομίσας διατρίβοντι μέν οἱ αὐτοῦ ταύτῃ μηδένα 2
τῶν πολεμίων ἐς χεῖρας, ἅτε καὶ κρείττονι τοῖς ὁπλί-
ταις ὄντι, ἥξειν, ἂν δέ πῃ προχωρῇ, δυοῖν θάτερον,
ἢ προσμίξαντάς σφισιν αὐτοὺς κρατήσειν, ἢ μὴ βου-
ληθέντων αὐτῶν τοῦτο ποιῆσαι πρός τε τὸ ἀσφαλὲς
ἀποχωρήσειν καὶ τῶν ἐπιτηδείων εὐπορήσειν καί τινα
καὶ ὠφέλειαν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἢ καὶ τοῦ Ἀγρίπ-
που σχήσειν, τά τε σκάφη ὅσα ἔκ τε τῆς ναυμαχίας 3
ὑπελέλειπτο καὶ πρὸς τὸ τάφρευμα ἐξεπεπτώκει κα-
τέκαυσε, καὶ αὐτὸς ἄρας ὡς πρὸς τὰς Μύλας ἐπο-
ρεύετο. καὶ αὐτῷ προσβαλόντες καὶ ἱππεῖς καὶ ψιλοὶ
πόρρωθεν, οὐ γὰρ δὴ καὶ ὁμόσε χωρῆσαι ἐτόλμων,
ἄποροι δεινῶς ἐγίγνοντο. αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐπῄεσαν 4
ὁπότε καιρὸς εἴη, καὶ ἀνέστρεφον διὰ βραχέος· οἱ δέ,
ὥς γε ὁπλῖται, οὔτ' ἄλλως ἐπιδιώκειν σφᾶς ὑπὸ τοῦ
βάρους ἐδύναντο, καὶ τοὺς ἀόπλους τοὺς ἐκ τοῦ ναυ-
τικοῦ σωθέντας περιέστελλον. κἀκ τούτου ἔπασχον
μὲν πολλὰ καὶ δεινά, ἀντέδρων δὲ οὐδέν· εἰ γάρ
που καὶ ἐπάξειάν τισιν, ἔτρεπον μὲν αὐτούς, πέρα δ'
οὐ δυνάμενοι διώκειν χαλεπωτέρους σφᾶς ἐν τῇ ἀνα-
στροφῇ, ἅτε καὶ μονούμενοι ταῖς ἐκδρομαῖς, εἶχον.
ἔν τε οὖν τῇ ἄλλῃ πορείᾳ καὶ ἐν ταῖς διαβάσεσι τῶν 5
ποταμῶν μάλιστα ἰσχυρῶς ἐταλαιπώρουν· περιστοι-
χιζόμενοι γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι καὶ κατ' ὀλίγους
οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ, σπουδῇ ἀτάκτως χωροῦντας, ἔς τε
τὰ καίρια παραγυμνουμένους ἔπαιον, καὶ ἐς τὰ πη-
λώδη τά τε ῥοώδη ἐσπίπτοντας ὡς καὶ ἐνισχομένους ἢ

7 καὶ παραφερομένους ἔβαλλον. καὶ τοῦτ' ἐπὶ τρεῖς
ὅλας ἡμέρας ἐποίησαν, καὶ τῇ γε τελευταίᾳ παντελῶς
αὐτοὺς ἐκάκωσαν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Σέξτου τῷ ὁπλι-
τικῷ προσγενομένου σφίσιν, ὥστε τῶν μὲν ἀπολλυ-
μένων οὐδένα ἔτι λόγον ἐποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐν κέρ-
δει τὸ μηκέτ' αὐτοὺς κακοπαθεῖν ἐτίθεντο, καὶ ἤθε-
λον καὶ αὐτοὶ τῶν ἤδη τεθνηκότων ὑπὸ τῆς ἀνελπι-
2 στίας εἶναι. οἱ δὲ δὴ τραυματίαι πολλοί τε καὶ πλεί-
ους τῶν τελευτώντων ὄντες, ἅτε γὰρ καὶ λίθοις καὶ
ἀκοντίοις πόρρωθεν βαλλόμενοι, καὶ μηδεμίαν ἐκ
χειρὸς πληγὴν ὑπομένοντες, πολλαχῇ τε καὶ οὐ πάντῃ
καιρίαν ἐτιτρώσκοντο, αὐτοί τε δεινῶς ἐταλαιπώ-
3 ρουν, καὶ τοῖς περιλοίποις πολὺ πλείω πόνον ἢ οἱ
πολέμιοι παρεῖχον· εἴτε γὰρ φέροιντο, καὶ τοὺς ἀνέ-
χοντάς σφας προσαπώλλυσαν, εἴτε καὶ κατελείποντο,
τὸ στράτευμα πᾶν ἐς ἀθυμίαν ὀλοφυρόμενοι καθί-
στασαν. κἂν πασσυδὶ διεφθάρησαν, εἰ μή περ οἱ πο-
4 λέμιοι καὶ ἄκοντές σφων ἀπέσχοντο. ὅ τε γὰρ Ἀγρίπ-
πας τότε μὲν νικήσας τὴν ναυμαχίαν πρὸς τὴν Λι-
πάραν ἀνέπλευσεν, μαθὼν δὲ τόν τε Σέξτον ἐς τὴν
Μεσσήνην πεφευγότα καὶ τὸν Δημοχάρην ἄλλοσέ ποι
ἀπεληλυθότα, ἐπεραιώθη ἐς τὴν Σικελίαν καὶ κατα-
λαβὼν τάς τε Μύλας καὶ τὴν Τυνδαρίδα σῖτόν τέ
5 σφισι καὶ στρατιώτας ἔπεμψε· καὶ ὁ Σέξτος οἰηθεὶς
καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἥξειν ἐφοβήθη καὶ σπουδῇ προα-
νεχώρησεν, ὥστε καὶ σκεύη τινὰ καὶ ἐπιτήδεια ἐν τῷ
ἐρύματι καταλιπεῖν, ἐξ ὧν τὴν τροφὴν ἄφθονον οἱ
περὶ τὸν Κορνουφίκιον ἔχοντες πρὸς τὸν Ἀγρίππαν
6 ἀπεσώθησαν. καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ καὶ ἐπαίνοις καὶ
δωρεαῖς ἀνεκτήσατο, καίπερ ὑπεροπτικώτατά σφισιν
ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀγρίππου ναυκρατίᾳ, ὡς καὶ διαπεπο-
λεμηκότος, χρησάμενος. τοσοῦτον γάρ που καὶ ὁ Κορ-

νουφίκιος ἐπὶ τῇ τῶν στρατιωτῶν σωτηρίᾳ ἐφρόνει
ὥστε καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ ἐλέφαντος, ὁσάκις ἔξω τῆς
οἰκίας ἐδείπνει, ἀνακομίζεσθαι.

τῷ δ' οὖν Καίσαρι ἐς τὴν Σικελίαν μετὰ τοῦτ' 8
ἐλθόντι ὁ Σέξτος περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀντεστρατοπε-
δεύσατο· καὶ μάχην μὲν οὐδεμίαν εὐθὺς μεγάλην
ἐμαχέσαντο, ἱππομαχίας δέ τινας βραχείας ἐποιοῦντο.
ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις, τῷ μὲν Σέξτῳ ὁ
Γάλλος ὁ Τισιῆνος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν
ταῖς δυνάμεσι προσεγένοντο. οὗτός τε γὰρ περιπε- 2
σὼν τῷ χειμῶνι οὗπερ ἐμνημόνευσα καὶ τῷ Δημοχά-
ρει, ναῦς τε συχνὰς ἀπέβαλε καὶ οὐκ εὐθὺς πρὸς τὸν
Καίσαρα ἦλθεν, ἀλλ' εἴτε δὴ διὰ τὸ πάθος, εἴθ' ὅπως
καθ' ἑαυτὸν ἐκεῖνος πονοῖτο, εἴτε καὶ ἀπαγαγεῖν τὸν
Σέξτον ἀπ' αὐτοῦ βουληθείς, Λιλυβαίῳ προσέβαλε·
καὶ ὁ Γάλλος ἐνταῦθα αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σέξ-
του προσεπολέμει. καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἀμφότεροι, 3
ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέραινον, πρὸς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀφί-
κοντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξτον, ὁ δὲ
δὴ Λέπιδος τῷ τε Καίσαρι διηνέχθη, αὐτός τε γὰρ
ἐκ τοῦ ἴσου πάντα αὐτῷ διοικεῖν ὡς καὶ συνάρχων
ἠξίου, καὶ ἐκεῖνος ἐς πάντα αὐτῷ ὡς καὶ ὑποστρα-
τήγῳ οἱ ἐχρῆτο, κἀκ τούτου πρός τε τὸν Σέξτον ἀπέ-
κλινε καὶ ἐκοινολογεῖτο αὐτῷ δι' ἀπορρήτων. ὑποτο- 4
πήσας οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ μήτε ἐκφῆναι τολ-
μῶν, μὴ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ αὐτὸν πολεμώσηται,
μήτ' αὖ ἀποκρύψασθαι ἀσφαλῶς δυνάμενος, ὕποπτον
μὲν γὰρ ἐνόμιζεν εἰ μὴ συμβουλεύοιτό τι αὐτῷ, δει-
νὸν δ' εἰ πάντα ἀνακοινοῖτο, διακινδυνεῦσαι ὅτι τά-
χιστα, πρίν νεοχμωθῆναί τι, ἔγνω, καίτοι τῶν ἄλλων
ἕνεκα ἥκιστα ἐπειγόμενος· οὔτε γὰρ σῖτος οὔτε χρή- 5
ματα τῷ Σέξτῳ ὑπῆν, ἐξ ὧν ἤλπιζεν αὐτὸν ἀμαχὶ οὐ

πολλῷ ὕστερον καταλύσειν. ἐπεὶ δ' οὖν ἔκρινε τοῦτο,
αὐτός τε κατὰ γῆν τὸν στρατὸν ἐξάγων πρὸ τοῦ στρα-
τοπέδου προπαρέτασσε καὶ ὁ Ἀγρίππας ἅμα ἐπικλέων
ἀπεσάλευεν· ὁ γὰρ Σέξτος πολὺ ταῖς δυνάμεσιν αὐ-
6 τῶν ἐλαττούμενος οὐδετέρωσε ἀντεπεξῄει. καὶ τοῦτο
καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγένετο. τέλος δὲ δείσας μὴ
καὶ καταφρονηθεὶς διὰ ταῦθ' ὑπὸ τῶν συμμάχων
ἐγκαταλειφθῇ, ἀνταναχθῆναί ποτε ταῖς ναυσὶ προσ-
έταξε· καὶ γάρ τινα ἐλπίδα ἐν ταύταις μᾶλλον εἶχεν.
9 ὡς οὖν τό τε σημεῖον ἤρθη καὶ ἡ σάλπιγξ ὑπεσήμη-
νεν, ἐκεῖναί τε ἅπασαι πρὸς τῇ γῇ συνέμιξαν καὶ ὁ
πεζὸς ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐπ' αὐτῆς τῆς ῥαχίας παρ-
2 ετάξατο, ὥστε τὴν θέαν ἀξιολογωτάτην γενέσθαι. ἥ
τε γὰρ θάλασσα ἡ ἐκεῖ πᾶσα τῶν νεῶν ἐπεπλήρωτο,
πολλαὶ γὰρ οὖσαι ἐπὶ πλεῖστον ἐπέσχον, καὶ ἡ χώρα
ἡ μὲν ἐγγὺς αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὡπλισμένων, ἡ δ' ἄλλη
ἡ προσεχὴς ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἑκατέρων ὁμίλου κατεί-
χετο. ὅθενπερ καὶ ὁ ἀγὼν ἔδοξε μὲν τῶν ναυμαχούν-
των μόνων εἶναι, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ τῶν ἄλλων ἐγέ-
3 νετο· οἵ τε γὰρ ἐν ταῖς ναυσὶν ὄντες προθυμότερον
ἐς τὴν τῶν ὁρώντων σφᾶς ἐπίδειξιν ἡμιλλῶντο, καὶ
ἐκεῖνοι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπείχοντο ἀλλήλων, ἀλλὰ
καὶ πρός γε τὴν τῶν δρωμένων ὄψιν καὶ αὐτοὶ τρό-
πον τινὰ ἠγωνίζοντο. ἀντιπάλου γὰρ ἐπὶ πολὺ τῆς
μάχης γενομένης, ὁμοιοτροπώτατα γὰρ τοῖς πρόσθεν
ἐναυμάχησαν, ἰσορρόπῳ καὶ αὐτοὶ συστάσει τῆς γνώ-
4 μης συνέσχοντο. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ τὸν πόλεμον
πάντα ἐν αὐτῇ καταλυθήσεσθαι ἤλπιζον· εἰ δὲ μή,
οἱ μέν, εἰ καὶ τότε κρατήσειαν, οὐδὲν ἔτι μέγα ἐπι-
πονήσειν, οἱ δέ, εἰ τότε γε νικήσειαν, οὐκέθ' ἡττη-
5 θήσεσθαι προσδοκῶντες ἔρρωντο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ
σιωπῇ, ὅπως αὐτοί τε πρὸς τὰ γιγνόμενα ἀποβλέ-

πωσι καὶ τοὺς ἐν τῷ ἔργῳ μὴ ἀποτρίβωσι, καὶ κραυ-
γῇ μικρᾷ ἐχρῶντο, τούς τε ναυμαχοῦντας ἀνακαλοῦν-
τες καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενοι, καὶ τοὺς μὲν κρα-
τοῦντάς σφων ἐπαινοῦντες τοὺς δ' ἡττωμένους λοι-
δοροῦντες, καὶ πολλὰ μὲν ἐκείνοις ἀντιπαρακελευό- 6
μενοι πολλὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις ἀντιβοῶντες, τοῦ τε
τοὺς σφετέρους ῥᾷον τὰ λεγόμενα ἀκούειν καὶ τοῦ
τοὺς ἐναντίους ἧττον τῶν οἰκείων ἐπαΐειν. τέως μὲν 10
οὖν ἰσοπαλεῖς ἦσαν, οὕτω τε ταῦτα παρ' ἀμφοτέρων
ὁμοίως ἐγίγνετο, καί τι καὶ τοῖς σώμασιν ὡς καὶ ἰδεῖν
καὶ νοῆσαι δυναμένοις σφίσιν ἐνεδείκνυντο· ἐπεὶ δὲ
ἐτράποντο οἱ τοῦ Σέξτου, ἐνταῦθα ἤδη ἀθρόοι καὶ
ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς οἱ μὲν ἐπαιώνισαν οἱ δὲ ὠλοφύραντο.
καὶ οὗτοι μέν, ὡς καὶ αὐτοὶ συννενικημένοι, πρὸς 2
τὴν Μεσσήνην εὐθὺς ἀπεχώρησαν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ
τούς τε ἐκπίπτοντας τῶν ἡττωμένων ἐς τὴν γῆν ἐξε-
δέχετο, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἐπεσβαίνων πάντα
τὰ σκάφη τά γε ἐς τὸ τεναγῶδες ὀκέλλοντα κατεπίμ-
πρη, ὥστε μήτε τοῖς ἔτι πλέουσιν ἀσφάλειαν εἶναι, 3
πρὸς γὰρ τοῦ Ἀγρίππου ἐκόπτοντο, μήτε τοῖς προσίσ-
χουσί πη, πρὸς γὰρ τοῦ Καίσαρος διώλλυντο, πλὴν ὀλί-
γων, ὅσοι ἐς τὴν Μεσσήνην προκατέφυγον. κἀν τούτῳ
τῷ πόνῳ ὁ μὲν Δημοχάρης ἁλισκόμενος ἑαυτὸν ἀπέ-
σφαξεν, ὁ δ' Ἀπολλοφάνης ἄθραυστον τὴν ναῦν ἔχων 4
καὶ δυνηθεὶς ἂν φυγεῖν προσεχώρησε τῷ Καίσαρι.
τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλοι, ὅ τε Γάλλος καὶ οἱ ἱπ-
πεῖς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πεζοί
τινες ἐποίησαν. ἀφ' οὗπερ οὐχ ἥκιστα ὁ Σέξτος ἀπο- 11
γνοὺς τὰ παρόντα φυγεῖν ἐβουλεύσατο, καὶ παραλα-
βὼν τήν τε θυγατέρα καὶ ἄλλους, τά τε χρήματα καὶ
τὰ λοιπὰ τὰ πλείστου ἄξια ἐς τὰς ναῦς τὰς ἄριστα τῶν
σωθεισῶν πλεούσας ἐσθέμενος, νυκτὸς ἀπῆρεν. οὐδὲ

πολλῷ ὕστερον καταλύσειν. ἐπεὶ δ' οὖν ἔκρινε τοῦτο,
αὐτός τε κατὰ γῆν τὸν στρατὸν ἐξάγων πρὸ τοῦ στρα-
τοπέδου προπαρέτασσε καὶ ὁ Ἀγρίππας ἅμα ἐπιπλέων
ἀπεσάλευεν· ὁ γὰρ Σέξτος πολὺ ταῖς δυνάμεσιν αὐ-
6 τῶν ἐλαττούμενος οὐδετέρωσε ἀντεπεξῄει. καὶ τοῦτο
καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγένετο. τέλος δὲ δείσας μὴ
καὶ καταφρονηθεὶς διὰ ταῦθ' ὑπὸ τῶν συμμάχων
ἐγκαταλειφθῇ, ἀνταναχθῆναί ποτε ταῖς ναυσὶ προσ-
έταξε· καὶ γάρ τινα ἐλπίδα ἐν ταύταις μᾶλλον εἶχεν.
9 ὡς οὖν τό τε σημεῖον ἤρθη καὶ ἡ σάλπιγξ ὑπεσήμη-
νεν, ἐκεῖναί τε ἅπασαι πρὸς τῇ γῇ συνέμιξαν καὶ ὁ
πεζὸς ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐπ' αὐτῆς τῆς ῥαχίας παρ-
2 ετάξατο, ὥστε τὴν θέαν ἀξιολογωτάτην γενέσθαι. ἥ
τε γὰρ θάλασσα ἡ ἐκεῖ πᾶσα τῶν νεῶν ἐπεπλήρωτο,
πολλαὶ γὰρ οὖσαι ἐπὶ πλεῖστον ἐπέσχον, καὶ ἡ χώρα
ἡ μὲν ἐγγὺς αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὡπλισμένων, ἡ δ' ἄλλη
ἡ προσεχὴς ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἑκατέρων ὁμίλου κατεί-
χετο. ὅθενπερ καὶ ὁ ἀγὼν ἔδοξε μὲν τῶν ναυμαχούν-
των μόνων εἶναι, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ τῶν ἄλλων ἐγέ-
3 νετο· οἵ τε γὰρ ἐν ταῖς ναυσὶν ὄντες προθυμότερον
ἐς τὴν τῶν ὁρώντων σφᾶς ἐπίδειξιν ἡμιλλῶντο, καὶ
ἐκεῖνοι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπείχοντο ἀλλήλων, ἀλλὰ
καὶ πρός γε τὴν τῶν δρωμένων ὄψιν καὶ αὐτοὶ τρό-
πον τινὰ ἠγωνίζοντο. ἀντιπάλου γὰρ ἐπὶ πολὺ τῆς
μάχης γενομένης, ὁμοιοτροπώτατα γὰρ τοῖς πρόσθεν
ἐναυμάχησαν, ἰσορρόπῳ καὶ αὐτοὶ συστάσει τῆς γνώ-
4 μης συνέσχοντο. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ τὸν πόλεμον
πάντα ἐν αὐτῇ καταλυθήσεσθαι ἤλπιζον· εἰ δὲ μή,
οἱ μέν, εἰ καὶ τότε κρατήσειαν, οὐδὲν ἔτι μέγα ἐπι-
πονήσειν, οἱ δέ, εἰ τότε γε νικήσειαν, οὐκέθ' [illegible]τη-
5 θήσεσθαι προσδοκῶ ντο. καὶ διὸ
σιωπῇ, ὅπως αὐ ὰ γιγνό-

πωσι καὶ τοὺς ἐν τῷ ἔργῳ μὴ ἀποτρίβωσι, καὶ κραυ-
γῇ μικρᾷ ἐχρῶντο, τούς τε ναυμαχοῦντας ἀνακαλοῦν-
τες καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενοι, καὶ τοὺς μὲν κρα-
τοῦντάς σφων ἐπαινοῦντες τοὺς δ' ἡττωμένους λοι-
δοροῦντες, καὶ πολλὰ μὲν ἐκείνοις ἀντιπαρακελευό- 6
μενοι πολλὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις ἀντιβοῶντες, τοῦ τε
τοὺς σφετέρους ῥᾷον τὰ λεγόμενα ἀκούειν καὶ τοῦ
τοὺς ἐναντίους ἧττον τῶν οἰκείων ἐπαΐειν. τέως μὲν 10
οὖν ἰσοπαλεῖς ἦσαν, οὕτω τε ταῦτα παρ' ἀμφοτέρων
ὁμοίως ἐγίγνετο, καί τι καὶ τοῖς σώμασιν ὡς καὶ ἰδεῖν
καὶ νοῆσαι δυναμένοις σφίσιν ἐνεδείκνυντο· ἐπεὶ δὲ
ἐτράποντο οἱ τοῦ Σέξτου, ἐνταῦθα ἤδη ἀθρόοι καὶ
ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς οἱ μὲν ἐπαιώνισαν οἱ δὲ ὠλοφύραντο.
καὶ οὗτοι μέν, ὡς καὶ αὐτοὶ συννενικημένοι, πρὸς 2
τὴν Μεσσήνην εὐθὺς ἀπεχώρησαν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ
τούς τε ἐκπίπτοντας τῶν ἡττωμένων ἐς τὴν γῆν ἐξε-
δέχετο, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἐπεσβαίνων πάντα
τὰ σκάφη τά γε ἐς τὸ τεναγῶδες ὀκέλλοντα κατεπίμ-
πρη, ὥστε μήτε τοῖς ἔτι πλέουσιν ἀσφάλειαν εἶναι, 3
πρὸς γὰρ τοῦ Ἀγρίππου ἐκόπτοντο, μήτε τοῖς προσίσ-
χουσί πῃ, πρὸς γὰρ τοῦ Καίσαρος διώλλυντο, πλὴν ὀλί-
γων, ὅσοι ἐς τὴν Μεσσήνην προκατέφυγον. κἀν τούτῳ
τῷ πόνῳ ὁ μὲν Δημοχάρης ἁλισκόμενος ἑαυτὸν ἀπέ-
σφαξεν, ὁ δ' Ἀπολλοφάνης ἄθραυστον τὴν ναῦν ἔχων 4
καὶ δυνηθεὶς ἂν φυγεῖν προσεχώρησε τῷ Καίσαρι.
τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλοι, ὅ τε Γάλλος καὶ οἱ ἱπ-
πεῖς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πεζοί
τινες ἐποίησαν. ἀφ' οὗπερ οὐχ ἥκιστα ὁ Σέξτος ἀπο- 11
γνοὺς τὰ π[illegible] ἐβουλεύσατο, καὶ παραλα-
[illegible] ἄλλους, τά τε χρήματα καὶ
[illegible]ς τὰς ναῦς τὰς ἄριστα τῶν
[illegible]ενος, νυκτὸς ἀπῆρεν. οὐδὲ

ἐπεδίωξέ τις αὐτόν· ἐκεῖνός τε γὰρ λάθρᾳ ἐξέπλευσε,
καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν μεγάλῃ ταραχῇ παραχρῆμα ἐγένετο.
2 ὁ γὰρ Λέπιδος τῇ τε Μεσσήνῃ προσέπεσε, καὶ
ἐσδεχθεὶς ἐς αὐτὴν τὰ μὲν ἐνεπίμπρη τὰ δ' ἥρπαζεν·
ἐπειδή τε ἐκεῖνος αἰσθόμενος τοῦτ' ἐπῆλθέ τέ οἱ διὰ
ταχέων καὶ ἐμποδὼν ἐγίγνετο, τῆς μὲν πόλεως ὑπ-
εξῆλθε φοβηθείς, ἐπὶ δὲ λόφον τινὰ καρτερὸν ἀνα-
στρατοπεδευσάμενος ἐγκλήματα ἐποιεῖτο, καταλέγων
3 πάνθ' ὅσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζε, καὶ τά τε ἄλλα ἀπή-
τει ὅσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην σφῶν συνωμοσίαν
ἐδέδοτο, καὶ τῆς Σικελίας ὡς καὶ συγκαταστρεψάμε-
νος αὐτὴν ἀντεποιεῖτο· καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε τῷ Καί-
4 σαρι πέμπων τινὰς ἐπεκάλει, καὶ ἐς δίκην αὐτὸν
προυκαλεῖτο, εἶχε δὲ τάς τε δυνάμεις ἃς ἐκ τῆς Λι-
βύης ἐπῆκτο, καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ Μεσ-
σήνῃ πάντας, ἐπειδὴ καὶ πρώτως ἐς αὐτὴν ἐσεληλύ-
θει καί τινα καὶ ἐλπίδα νεωτέρων σφίσι πραγμάτων
12 ὑπεβεβλήκει· Καῖσαρ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἀν-
τεῖπε, νομίσας δὲ δὴ πάντα τὰ δίκαια παρά τε ἑαυ-
τῷ καὶ παρὰ τοῖς ὅπλοις, ἅτε καὶ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ὤν, ἔχειν, εὐθὺς ἐπ' αὐτὸν μετ' ὀλίγων τινῶν ὥρ-
μησεν ὡς καὶ ἐκεῖνόν τε ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, οἷα μη-
δὲν δραστήριον ἔχοντα, καταπλήξων, καὶ τοὺς στρα-
2 τιώτας αὐτοῦ προσποιησόμενος. καὶ ἐσῆλθε μὲν
ἐς τὸ στρατόπεδον δόξας σφίσι διὰ τὴν ὀλιγότητα
τῶν συνακολουθούντων οἱ εἰρηνικόν τι πράξειν· ὡς
δ' οὐδὲν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἔλεγε, παρωξύνθησαν
καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ, καί τινας τῶν ἄλλων καὶ ἀπέ-
κτειναν· ἐκεῖνος γὰρ ἐν τάχει βοηθείας τυχὼν ἐσώ-
3 θη. καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπῆλθέ τε αὖθις αὐτοῖς μετὰ
παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ κατακλείσας σφᾶς ἐς τὸ τά-
φρευμα ἐπολιόρκει. φοβηθέντες οὖν τὴν ἅλωσιν κοινῇ

μὲν οὐδὲν διὰ τὴν τοῦ Λεπίδου αἰδῶ ἐνεόχμωσαν,
ἰδίᾳ δὲ κατ' ὀλίγους ὡς ἕκαστοι ἐγκατέλιπον αὐτὸν
καὶ μεθίσταντο· καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἠναγκάσθη
ἐθελοντὴς δὴ ἐν ἐσθῆτι φαιᾷ ἱκέτης αὐτοῦ γενέσθαι.
καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τῆς τε ἐξουσίας πάσης παρελύ- 4
θη, καὶ δίαιταν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ ἄνευ φυλακῆς εἶχε·
τῶν δὲ δὴ τὰ τοῦ Σέξτου πραξάντων οἱ μὲν ἱππεύ-
οντες ἢ καὶ βουλεύοντες ἐκολάσθησαν πλὴν ὀλίγων,
τοῦ δὲ ἐν τῷ τεταγμένῳ ὄντος τὸ μὲν ἐλεύθερον ἐς
τὰ τοῦ Καίσαρος στρατόπεδα κατελέχθη, τὸ δὲ δε-
δουλευκὸς τοῖς δεσπόταις πρὸς τιμωρίαν ἀπεδόθη·
εἰ δέ του μηδεὶς κύριος εὑρίσκετο, ἀνεσκολοπίζετο. 5
τῶν τε πόλεων αἱ μὲν ἑκούσιαί οἱ προσχωρήσασαι
συγγνώμης ἔτυχον, αἱ δ' ἀντάρασαι ἐδικαιώθησαν.

πράσσοντι δ' αὐτῷ ταῦτα οἱ στρατιῶται ἐστασία- 13
σαν· ἄλλως τε γὰρ οὐκ ὀλίγοι ὄντες πρὸς τὴν ὄψιν
τοῦ πλήθους σφῶν ἐθρασύνοντο, καὶ τοὺς κινδύνους
τάς τε ἐλπίδας τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐκλογιζόμενοι πρός τε
τὰ γέρα ἀπλήστως εἶχον, καὶ συλλεγόμενοι κατ' ἀλ-
λήλους ᾔτουν ὅ,τι τις ἐπόθει. ἐπειδή τε μάτην ἐθρύ- 2
λουν, ὁ γὰρ Καῖσαρ, ἅτε μηδενὸς ἔτι πολεμίου οἱ
παρόντος, ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτοὺς ἐποιεῖτο, ἐθορύβουν·
καὶ αὐτῷ καὶ προφέροντες πάνθ' ὅσ' ἐτεταλαιπώ-
ρητο, καὶ προβάλλοντες εἴ τί που ὑπέσχητό σφισι,
πολλὰ ἐπηπείλουν, καὶ ἐνόμιζον καὶ ἄκοντα αὐτὸν
καταδουλώσεσθαι. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐπέραινον, τῆς γοῦν 3
στρατείας ὡς καὶ κεκμηκότες ἀφεθῆναι ἠξίουν, θυμῷ
καὶ βοῇ ἀπλέτῳ χρώμενοι, οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐ-
τῆς ἀπαλλαγῆναι, καὶ γὰρ ἤκμαζόν σφων οἱ πλείονες,
ἀλλ' ὅτι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Ἀντώνιόν οἱ ἐσό-
μενον ὑπετόπουν καὶ διὰ τοῦθ' ἑαυτοὺς ἀνετίμων·
ὧν γὰρ ἀπαιτοῦντες οὐκ ἐτύγχανον, ταῦτ' ἐγκατα-

λείψειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες λήψεσθαι προσεδόκων.
4 οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτό σφισι προυχώρησεν· ὁ γὰρ Καῖσαρ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τόν τε πόλεμον ἀκριβῶς ᾔδει γενησόμενον καὶ τὰ ἐκείνων βουλήματα σαφῶς συνίει, ἀλλ' οὔτοι καὶ ὑπεῖξεν αὐτοῖς, νομίζων μηδὲν δεῖν τὸν ἄρχοντα παρὰ γνώμην ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν βίας ποιεῖν, ὡς καὶ ἄλλο τι αὖθίς σφων διὰ
14 τοῦτο πλεονεκτῆσαι ἐθελησόντων. προσποιησάμενος οὖν εὔλογά τε αὐτοὺς ἀξιοῦν καὶ ἀνθρωπίνων δεῖσθαι, διῆκε πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον πρὸς τὴν Μούτιναν στρατεύσαντας αὐτῷ, ἔπειτα δὲ ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ ἐξ ἐκείνων πάντας τοὺς δέκατον ἔτος ἐν τῇ στρατείᾳ ἔχοντας. καὶ ἵνα γε τοὺς λοιποὺς ἐπίσχῃ, προσανεῖπεν ὅτι οὐδενὶ ἔτ' αὐτῶν,
2 οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα ἐθελήσῃ, χρήσεται. ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οὐδὲν ἔτ' ἐφθέγξαντο, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσέχειν αὐτῷ ἤρξαντο, ὅτι τοῖς τε ἀφειμένοις, οὐ πᾶσι, πλὴν τῶν προτέρων, ἀλλὰ τοῖς ἀξιωτάτοις, τά τε ἄλλα ὅσα ὑπέσχητο δώσειν καὶ χώραν νεμεῖν ἐπηγγείλατο, καί σφισι πᾶσι μὲν πεντακοσίας δραχμάς, τοῖς δὲ δὴ
3 ναυκρατήσασι καὶ στέφανον ἐλάας ἔδωκε. κἀκ τούτου τούς τε ἄλλους πολλὰ ὡς ἑκάστους, καὶ τοὺς ἑκατοντάρχους ὡς καὶ ἐς τὰς βουλὰς αὐτοὺς τὰς ἐν ταῖς πατρίσι καταλέξων, ἐπήλπισε. τοῖς τε ὑποστρατήγοις ἄλλοις τε ἄλλα καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ στέφανον χρυσοῦν ἐμβόλοις ἠσκημένον ἐδωρήσατο· ὃ μήτε πρό-
4 τερον μήτ' αὖθις ἄλλῳ τῳ ἐγένετο. καὶ ὅπως γε διὰ παντός, ὁσάκις οἵ τινα ἐπινίκια πέμψαντες τὸν στέφανον τὸν δάφνινον ..., ἐκεῖνος τούτῳ τῷ ναυκρατητικῷ χρῷτο, δόγματι ὕστερον ἐβεβαιώθη. οὕτω μὲν τότε τοὺς στρατιώτας κατέστησε· καὶ τὸ μὲν ἀργύριον αὐτοῖς αὐτίκα, τὴν δὲ χώραν οὐ πολλῷ ὕστερον ἔδω-

κεν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐξήρκεσεν ἡ ἐν τῷ δημοσίῳ ἔτι 5
τότε οὖσα, προσεξεπρίατο ἄλλην τε καὶ παρὰ Καμπανῶν τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων συχνήν, καὶ γὰρ ἐποίκων ἡ πόλις πολλῶν ἐδεῖτο, καὶ αὐτοῖς τό τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον, ἐφ' ᾧ καὶ τὰ μάλιστα διὰ πάντων ἀγάλλονται, τήν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἣν καὶ νῦν ἔτι καρποῦνται, ἀντέδωκε.

ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ τά τε ἐν 6
τῇ Σικελίᾳ διῴκησε, καὶ τὴν Λιβύην ἑκατέραν ἀμαχὶ διὰ Στατιλίου Ταύρου παρεστήσατο, τῷ τε Ἀντωνίῳ τὸν ἴσον ἀντὶ τῶν ἀπολομένων νεῶν ἀριθμὸν ἀντέπεμψε. κἀν τούτῳ τά τε τῶν Τυρσηνῶν στασιάσαν- 15
τα ἔπειτα ἅμα τῷ τῆς νίκης αὐτοῦ πυθέσθαι κατέστη, καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει ἐπαίνους τε αὐτῷ ὁμοθυμαδὸν καὶ εἰκόνας καὶ προεδρίαν ἀψῖδά τε τροπαιοφόρον, καὶ τὸ ἐφ' ἵππου ἐσελάσαι τό τε στεφάνῳ δαφνίνῳ ἀεὶ χρῆσθαι, καὶ τὸ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐνενικήκει, ἱερομηνίᾳ αἰδίῳ οὔσῃ, ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ μετὰ τῶν παίδων ἑστιᾶσθαι ἔδωκαν. ταῦτα μὲν εὐθύς σφισι μετὰ τὴν νίκην ἔδοξεν, 2
ἤγγειλαν δὲ αὐτὴν πρῶτον μὲν στρατιώτης τις τῶν ἐν τῇ πόλει τότε ὄντων, κάτοχος ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ θεοῦ δή τινος γενόμενος, καὶ ἄλλα τε πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ πράξας, καὶ τέλος ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀναδραμὼν καὶ τὸ ξίφος πρὸς τοὺς τοῦ Διὸς πόδας ὡς μηκέτ' αὐτοῦ χρείας οὔσης θείς, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παραγενόμενοί τε ἐν αὐτῇ καὶ πεμφθέντες ἐς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. ἐπεὶ 3
δὲ καὶ αὐτὸς ἀφίκετο, καί σφας συναγαγὼν ἔξω τοῦ πωμηρίου κατὰ τὰ πάτρια τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογίσατο καὶ τῶν ψηφισθέντων τινὰ παρήκατο, τόν τε φόρον τὸν ἐκ τῶν ἀπογραφῶν, καὶ εἰ δή τι ἄλλο

ἔτι τῷ δημοσίῳ ἐς τὸν πρὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου
χρόνον ἐπωφείλετο, ἀφῆκε, τέλη τέ τινα κατέλυσε,
καὶ τὴν τοῦ Λεπίδου ἱερωσύνην διδομένην οἱ οὐκ
ἔλαβεν, οὐδὲ γὰρ ἐξῆν ζῶντά τινα ἀφελέσθαι, καὶ
4 ἄλλα πολλὰ αὐτῷ προσεψηφίσαντο. ἤδη μὲν γάρ τι-
νες διεθρόησαν ὅτι ἐπί τε τῇ τοῦ Ἀντωνίου καὶ ἐπὶ
τῇ τοῦ Λεπίδου διαβολῇ, καὶ ὥστε τὴν αἰτίαν τῶν
πρότερον ἀδίκως γενομένων ἐς ἐκείνους μόνους ἀπώ-
σασθαι, ταῦθ᾽ οὕτω τότε ἐμεγαλοφρονήσατο· ἄλλοι
δὲ ὅτι, ἐπειδὴ μηδένα τρόπον ἀπολαβεῖν τὰ ὀφειλό-
μενα ἐδύνατο, χάριν τινὰ ἑαυτοῦ ἀζήμιον τὴν ἐκεί-
νων ἀδυναμίαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως
5 ἐθρυλεῖτο, τότε δὲ οἰκίαν τε αὐτῷ ἐκ τοῦ δημοσίου
δοθῆναι ἔγνωσαν· τὸν γὰρ τόπον ὃν ἐν τῷ Παλατίῳ,
ὥστ᾽ οἰκοδομῆσαί τινα, ἐώνητο, ἐδημοσίωσε καὶ τῷ
Ἀπόλλωνι ἱέρωσεν, ἐπειδὴ κεραυνὸς ἐς αὐτὸν ἐγκα-
τέσκηψε. τήν τε οὖν οἰκίαν αὐτῷ ἐψηφίσαντο, καὶ
6 τὸ μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ τι ὑβρίζεσθαι· εἰ δὲ μή,
τοῖς αὐτοῖς τὸν τοιοῦτό τι δράσαντα ἐνέχεσθαι οἷσπερ
ἐπὶ τῷ δημάρχῳ ἐτέτακτο. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν
βάθρων συγκαθέζεσθαί σφισιν ἔλαβε.

16 τῷ μὲν οὖν Καίσαρι ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς
ἐδόθη, αὐτὸς δὲ τόν τε Μεσσάλαν τὸν Οὐαλέριον,
ὃν πρότερον ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐτεθανατώκει, ἐς
τοὺς οἰωνιστὰς ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέγραψε, καὶ τοὺς
Οὐτικησίους πολίτας ἐποιήσατο, τήν τε ἐσθῆτα τὴν
ἁλουργῆ μηδένα ἄλλον ἔξω τῶν βουλευτῶν τῶν τε
ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων ἐνδύεσθαι ἐκέλευσεν· ἤδη γὰρ
2 τινες καὶ τῶν τυχόντων αὐτῇ ἐχρῶντο. κἂν τῷ αὐ-
τῷ τούτῳ ἔτει οὔτ᾽ ἀγορανόμος τις ἀπορίᾳ τῶν αἱ-
ρεθησομένων ἐγένετο, ἀλλ᾽ οἱ στρατηγοὶ οἵ τε δή-
μαρχοι τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔπραξαν, οὔτε πολίαρ-

χος ἐς τὰς ἀνοχὰς ἀπεδείχθη, ἀλλ' ἐκ τῶν στρατηγῶν τινες τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτῷ διήγαγον. τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει τῇ τε λοιπῇ Ἰταλίᾳ Γαιός τις Μαικήνας, ἀνὴρ ἱππεύς, καὶ τότε καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολὺ διῴκησεν.

ὁ δὲ δὴ Σέξτος ἔκ τε τῆς Μεσσήνης ἐξαναχθεὶς 17
καὶ τὴν δίωξιν φοβηθείς, προδοσίαν τέ τινα ἀπὸ τῶν συνακολουθούντων οἱ ἔσεσθαι ὑποτοπήσας, προεῖπε μὲν σφισιν ὡς διὰ πελάγους τὸν πλοῦν ποιησόμενος, ἀποσβέσας δὲ τὸ φῶς ὃ ἐν τοῖς νυκτερινοῖς πλοῖς αἱ 2
στρατηγίδες νῆες, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ πόδας αὐτῶν ἐφέπωνται, προδεικνύουσι, παρά τε τὴν Ἰταλίαν παρέπλευσε, καὶ διαβαλὼν ἐπὶ Κέρκυραν ἐς Κεφαλληνίαν ἐκεῖθεν ἦλθε· κἀνταῦθα καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τύχην ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσόντες αὖθις αὐτῷ συνεγένοντο. συγκαλέσας οὖν αὐτοὺς τήν τε σκευὴν τὴν 3
στρατηγικὴν ἀπεδύσατο, καὶ εἰπὼν ἄλλα τε καὶ ὅτι ἀθρόοι μὲν ὄντες οὔτε ὠφέλειάν τινα ἀλλήλοις διαρκῆ παρέξουσιν οὔτε λήσουσι, σκεδασθέντες δὲ ῥᾷω τὴν διάφευξιν ποιήσονται, παρῄνεσέ σφισιν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἑκάστῳ τῆς σωτηρίας προσκοπῆσαι. κἀκ τού- 4
του πεισθέντων οἱ τῶν πλειόνων, καὶ ἄλλων ἄλλοσε ἀποχωρησάντων, αὐτὸς ἐς τὴν Ἀσίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπεραιώθη, γνώμην ἔχων πρὸς τὸν Ἀντώνιον εὐθὺς ὁρμῆσαι. γενόμενος δὲ ἐν Λέσβῳ, καὶ ἐκεῖνόν τε ἐπὶ Μήδους ἐστρατευκέναι καὶ τὸν Καίσαρα καὶ τὸν Λέπιδον πεπολεμῶσθαι μαθών, διενοεῖτο μὲν κατὰ χώραν χειμάσαι· τῶν δὲ Λεσβίων προθυμότατα 5
αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμην καὶ δεξαμένων καὶ κατεχόντων, ἐπειδὴ τόν τε Ἀντώνιον δυστυχήσαντα ἐν τῇ Μηδίᾳ ἐπύθετο καὶ Γάιος Φούρνιος ὁ τῆς Ἀσίας τότε ἄρχων οὐκ εὐνοϊκῶς οἱ ἐχρῆτο, οὐ κατέμεινεν, ἀλλὰ ἐλπίσας τὴν τοῦ Ἀντωνίου ἀρ- 6

[illegible] συνήθη σφίσι
[illegible] τὸ Ζεῦγμα ἡ πόλις
[illegible] ὁδῷ [illegible] τοῦ ποτα-
[illegible] τοῖς πολεμίοις ἐπι-
[illegible] πρέχοντας εἶναι
[illegible] πιστεῦσαι, καὶ
[illegible] τὴν γὰρ πε-
[illegible] μὴ βούλεσθαι
[illegible] οὐδὲν τραπεὶς
[illegible] καὶ οὐ-
[illegible] γενομένου
[illegible] ποταμὸν
[illegible] εὐθὺς
[illegible] τῶν Ῥω-
[illegible] τὸ ἔργον αὐ-
[illegible] ὡς καὶ αὐ-
[illegible] τε αἰφνιδίου
[illegible] ἅτε καὶ
[illegible] μὲν
[illegible] αὐτῶν ἰσχυ-
[illegible] καὶ περὶ αὐ-
[illegible] τῶν σφενδονη-
[illegible] γὰρ σφοδρῶς
[illegible] αὐτοῖς ἐγί-
[illegible] ὁ Πάκορος πεσὼν
[illegible] τὸν ἄρ-
[illegible] ὀλίγοι μὲν περὶ
[illegible] φθαρέν-
[illegible] ἐνέδοσαν. καὶ
[illegible] διαφυγεῖν
[illegible] προκαταληφθέν-
[illegible] Ἀντίοχον ἐς τὴν

Κομμαγηνὴν κατέφυγον. Οὐεντίδιος δὲ τὰ μὲν ἄλλα 4
τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ μετέωρα πρὸς τὴν τοῦ πολέμου ἔκ-
βασιν γενόμενα, τὸν γὰρ Πάκορον ὅμοια τοῖς μάλιστα
τῶν πώποτε βασιλευσάντων καὶ ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ
ἐπὶ πρᾳότητι ὑπερηγάπων, ῥᾳδίως, τὴν κεφαλὴν αὐ-
τοῦ κατὰ τὰς πόλεις περιπέμψας, κατεστήσατο· αὐ- 5
τὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ἀντίοχον, πρόφασιν μὲν ὅτι τοὺς ἱκέ-
τας οἱ οὐκ ἐξέδωκε, τῇ δ' ἀληθείᾳ διὰ τὰ χρήματα ἃ
πάμπολλα εἶχεν, ἐπεστράτευσεν.

ἐνταῦθα δὲ ἤδη αὐτῷ ὄντι ὁ Ἀντώνιος ἐξαίφνης 21
ἐπιστὰς οὐ μόνον οὐχ ἥσθη ἀλλὰ καὶ ἐφθόνησεν, ὅτι
ἔδοξέ τι καθ' ἑαυτὸν ἠνδραγαθῆσθαι· καὶ διὰ τοῦτο
καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἔπαυσε, καὶ ἐς οὐδὲν ἔτι οὔτ'
αὐτίκα οὔθ' ὕστερον αὐτῷ ἐχρήσατο, καίτοι καὶ ἱε-
ρομηνίας ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις καὶ ἐπινίκια δι'
αὐτὸν λαβών. οἵ γε μὴν ἐν τῷ ἄστει Ῥωμαῖοι ἐψη- 2
φίσαντο μὲν τῷ Ἀντωνίῳ ταῦτα πρός τε τὸ προῦχον
αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ἡ στρατηγία ἐκείνου ἦν,
ἐψηφίσαντο δὲ καὶ τῷ Οὐεντιδίῳ, ἅτε καὶ τὴν συμ-
φορὰν τὴν ἐπὶ τοῦ Κράσσου σφίσι γενομένην ἱκανώ-
τατα τοῖς Πάρθοις διὰ τοῦ Πακόρου, καὶ μάλισθ'
ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑκατέρου τοῦ ἔτους ἀμφότερα
συνηνέχθη, νομίζοντες ἀνταποδεδωκέναι. καὶ συνέβη 3
γε τῷ Οὐεντιδίῳ μόνῳ τε τὰ νικητήρια ἑορτάσαι
ὥσπερ καὶ μόνος ἐνίκησεν, ὁ γὰρ Ἀντώνιος προαπώ-
λετο, καὶ δόξαν ἀπό τε τούτου καὶ ἐκ τοῦ παραλόγου
ἅμα τῆς τύχης μείζω λαβεῖν· ἐν γὰρ τοῖς τοῦ Πομ-
πηίου τοῦ Στράβωνος ἐπινικίοις πομπεύσας ποτὲ
μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων αὐτὸς ἐπινίκια τῶν
Πάρθων πρῶτος Ῥωμαίων ἤγαγε.

ταῦτα μὲν χρόνῳ ὕστερον ἐγένετο, τότε δὲ ὁ Ἀν- 22
τώνιος προσέβαλε μὲν τῷ Ἀντιόχῳ, καὶ κατακλείσας

2 αὐτοὺς ᾠκειώσατο. τούτοις τε οὖν ἐπαρθεὶς ὁ Ἀντώ-
νιος, καὶ προσέτι καὶ ἐπὶ τῷ Μοναίσῃ πολλὰ ἐπελ-
πίσας, καὶ γὰρ ὑπέσχητο αὐτῷ τῆς τε στρατιᾶς ἡγή-
σεσθαι καὶ τὰ πλείω τῆς Παρθίας ἀκοντὶ προσποιή-
σειν, τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτοὺς ἐς χεῖρας ἦγε
καὶ τῷ Μοναίσῃ ἄλλα τε καὶ τρεῖς τῶν Ῥωμαίων
πόλεις, μέχρις ἂν διαπολεμήσῃ, νέμεσθαι ἔδωκε, καὶ
3 προσέτι καὶ τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν ὑπέσχετο.
πραττόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα δείσας ὁ Φραάτης, ἄλ-
λως τε καὶ τῶν Πάρθων χαλεπῶς ἐπὶ τῇ τοῦ Μο-
ναίσου φυγῇ φερόντων, ἐπεκηρυκεύσατό τε αὐτῷ
οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν
4 ἐπαναχωρῆσαι. γνοὺς οὖν τοῦτο ὁ Ἀντώνιος ὀργὴν
μέν, ὥσπερ εἰκός, ἐποιεῖτο, οὐ μέντοι ἀπέκτεινε τὸν
Μοναίσην, καίπερ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ ἔτ' ὄντα·
οὔτε γὰρ ἂν ἄλλον τινὰ τῶν βαρβάρων, ἄν γέ τι τοι-
οῦτο ποιήσῃ, σφετερίσασθαι προσεδόκησε, καί τινα
5 ἀπάτην ἐπ' αὐτοὺς παρεσκευάζετο. ἐκεῖνόν τε οὖν
ἀφῆκεν ὡς καὶ τὰ τῶν Πάρθων οἱ προσποιήσοντα,
καὶ πρέσβεις μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Φραάτην ἔπεμψε.
καὶ λόγῳ μὲν τὴν εἰρήνην ἔπραττεν ἐπὶ τῷ τά τε ση-
μεῖα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς ἐν τῇ τοῦ Κράσσου
συμφορᾷ ἁλόντας κομίσασθαι, ἵνα ἀπαράσκευον τὸν
βασιλέα διὰ τὴν τῆς συμβάσεως ἐλπίδα λάβῃ, ἔργῳ
δὲ τὰ τοῦ πολέμου πάντα ἡτοιμάζετο. καὶ ἦλθε μέ-
χρι τοῦ Εὐφράτου, νομίζων ἔρημον αὐτὸν φρουρᾶς
εἶναι· ἐπεὶ μέντοι πάντα τὰ ταύτῃ διὰ φυλακῆς ἀκρι-
βοῦς ὄντα εὗρεν, ἐκεῖθεν μὲν ἀπετράπετο, ἐπὶ δὲ τὸν
τῶν Μήδων βασιλέα Ἀρταουάσδην τῷ τῆς Ἀρμενίας
τῆς μείζονος βασιλεῖ, ὁμωνύμῳ τέ οἱ καὶ ἐχθρῷ ὄντι,
πεισθεὶς στρατεῦσαι πρὸς τὴν Ἀρμενίαν εὐθὺς ὥσπερ
εἶχεν ἐχώρησε, καὶ μαθὼν ἐνταῦθα τὸν Μῆδον πολὺ

ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐπὶ τῇ τοῦ Πάρθου συμμαχίᾳ ἀπηρ-
κότα, τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ τοῦ στρατοῦ μέρος μετ'
Ὀππίου Στατιανοῦ ὑπελίπετο, ἐπακολουθεῖν σφας
κελεύσας, αὐτὸς δὲ τούς τε ἱππέας καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ
κράτιστον λαβὼν ἠπείχθη ὡς καὶ αὐτοβοεὶ πάντα τὰ
τῶν ἐναντίων αἱρήσων, καὶ τοῖς Πραάσποις τῷ βα- 3
σιλείῳ αὐτῶν προσπεσὼν χώματά τε ἔχου καὶ προσ-
βολὰς ἐποιεῖτο. πυθόμενοι δὲ ταῦτα ὅ τε Πάρθος
καὶ ὁ Μῆδος ἐκεῖνον μὲν μάτην εἴων πονεῖσθαι, τά
τε γὰρ τείχη ἰσχυρὰ ἦν καὶ συχνοὶ ἀπ' αὐτῶν ἠμύ-
νοντο, τῷ δὲ δὴ Στατιανῷ ἀπροσδοκήτῳ τε ἐν τῇ 4
πορείᾳ καὶ κεκμηκότι προσπεσόντες πάντας, πλὴν
τοῦ Πολέμωνος τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ βασιλεύοντος καὶ
τότε συστρατεύοντος αὐτῷ, ἐφόνευσαν· τοῦτον γὰρ
δὴ μόνον καὶ ἐξώγρησαν καὶ ἀπέλυσαν χρήματα λα-
βόντες. ἠδυνήθησαν δὲ ταῦτα πρᾶξαι, ὅτι ὁ μὲν Ἀρ- 5
μένιος οὐ παρεγένετο τῇ μάχῃ, ἀλλὰ καὶ δυνηθεὶς
ἄν, ὥς φασί τινες, ἐπικουρῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις οὔτε
τοῦτ' ἐποίησεν οὔτε πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀφίκετο,
ἀλλ' ἐς τὴν οἰκείαν ἀνεχώρησεν, ὁ δ' Ἀντώνιος ἠπεί- 26
χθη μὲν πρὸς τὴν πρώτην πεμφθεῖσάν οἱ ὑπὸ τοῦ
Στατιανοῦ ἀγγελίαν ὡς καὶ βοηθήσων αὐτῷ, ὑστέρησε
δέ· ἔξω γὰρ τῶν νεκρῶν οὐδένα εὗρε. καὶ κατὰ μὲν
τοῦτ' ἐφοβήθη, ὅτι δὲ οὐδενὶ τῶν βαρβάρων ἐνέτυ-
χεν, ὑπετόπησέ τε ἀπεληλυθέναι ποι αὐτοὺς ὑπὸ
δέους καὶ ἀνεθάρσησε. κἀκ τούτου συμβαλὼν σφισιν 2
οὐ πολλῷ ὕστερον τροπὴν μὲν αὐτῶν ἐποιήσατο· οἱ
γὰρ σφενδονῆται πολλοί τε ὄντες καὶ μακροτέραν τῶν
τόξων ἱέντες πάντα καὶ τὸν κατάφρακτον ἰσχυρῶς
ἐλυμαίνοντο· οὐ μέντοι καὶ ἀξιόλογόν τι πλῆθος
ἔφθειρεν· οἱ γὰρ βάρβαροι διὰ ταχέων ἵππευον. τοῖς 3
τε οὖν Πραάσποις αὖθις προσέμιξε καὶ ἐκεῖνα ἐπο-

λιόρκει, τοὺς μὲν πολεμίους μηδὲν μέγα λυπῶν, οἵ τε
γὰρ ἔνδον ὄντες ἰσχυρῶς αὐτὸν ἀπεκρούοντο, καὶ οἱ
ἔξωθεν οὐ ῥαδίως αὐτῷ συνέμισγον, τῶν δὲ δὴ σφε-
τέρων πολλοὺς μὲν ἐν τῇ τῶν ἐπιτηδείων καὶ ζητή-
σει καὶ ἐπαγωγῇ ἀποβάλλων, συχνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς
4 κολάζων. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἕως ἔτι αὐτόθεν ποθὲν
τὴν τροφὴν ἐλάμβανον, ἐξήρκουν ἐς ἀμφότερα, ὥστε
καὶ τὴν προσεδρείαν καὶ τὴν λῆψιν αὐτῆς ἀσφαλῆ
ποιεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ τά τε ἐγγὺς πάντα κατανάλωτο
καὶ πόρρω ποι οἱ στρατιῶται προχωρεῖν ἠναγκάζον-
5 το, συνέβαινεν αὐτοῖς, εἰ μὲν ὀλίγοι ποι πεμφθεῖεν,
μὴ μόνον μηδὲν φέρειν ἀλλὰ καὶ προσαπόλλυσθαι,
εἰ δὲ δὴ πλείους, ἔρημον τὸ τεῖχος τῶν πολιορκησόν-
των καταλείπειν, καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας ἐν τούτῳ
πολλὰς δὲ καὶ μηχανάς, ἐπεξιόντων σφίσι τῶν βαρ-
27 βάρων, ἀποβάλλειν. καὶ διὰ ταῦτα ὁ Ἀντώνιος καὶ
κριθὴν πᾶσιν αὐτοῖς ἀντὶ τοῦ σίτου ἔδωκε καὶ ἐδεκά-
τευσέ τινας, τό τε σύμπαν πολιορκεῖν δοκῶν τὰ τῶν
2 πολιορκουμένων ἔπασχεν· οἵ τε γὰρ ἐν τῷ τείχει τοὺς
καιροὺς τῶν ἐπεκδρομῶν ἀκριβῶς ἐτήρουν, καὶ οἱ ἔξω
τοῖς τε κατὰ χώραν μένουσιν αὐτῶν, ὁπότε δίχα γέ-
νοιντο, δεινῶς, καὶ προσελαύνοντες ἐξαπίνης καὶ ὑπο-
στρέφοντες δι' ὀλίγου, ἐνέκειντο, καὶ τοῖς σιταγω-
γοῦσιν ἐπὶ μὲν τὰς κώμας ἀπιοῦσιν οὐκ ἠνώχλουν,
σκεδαννυμένοις δὲ δὴ καὶ ἀνακομιζομένοις προσέπι-
3 πτον ἀνέλπιστοι. προσκαθημένου δ' οὖν καὶ ὣς αὐ-
τοῦ τῇ πόλει, δείσας ὁ Φραάτης μὴ καὶ κακόν τι αὐ-
τὴν ἐν τῷ χρόνῳ, ἤτοι καθ' ἑαυτὸν τρόπον τινὰ ἢ
καὶ συμμαχίαν ποθὲν προσλαβών, ἐργάσηται, ἔπει-
σεν αὐτόν, ὑποπέμψας τινάς, ἐπικηρυκεύσασθαί οἱ
4 ὡς καὶ ῥᾷστα τῶν σπονδῶν τευξόμενον. κἀκ τούτου
τοῖς τε πεμφθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ ἐχρημάτισεν ἐπί τε

χρυσοῦ δίφρου καθήμενος καὶ τὴν νευρὰν τοῦ τόξου
ψάλλων, καὶ καταδραμὼν αὐτοὺς πολλὰ τέλος τὴν
εἰρήνην, ἄν γε παραχρῆμα ἀποστρατοπεδεύσωνται,
δώσειν ὑπέσχετο. ἀκούσας οὖν τοῦτο ὁ Ἀντώνιος,
καὶ φοβηθείς τε ἅμα τὴν μεγαλαυχίαν αὐτοῦ, καὶ
πιστεύσας ὅτι, ἄν ποι μεταστῇ, σπείσεται, ἀπανέστη,
μηδὲν τῶν ἐς τὴν πολιορκίαν παρεσκευασμένων ὡς
καὶ ἐν φιλίᾳ φθείρας. ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ τοῦτο 28
καὶ τὰς σπονδὰς προσδεχομένου, οἵ τε Μῆδοι καὶ τὰ
μηχανήματα κατέκαυσαν καὶ τὰ χώματα διεσκέδασαν,
καὶ οἱ Πάρθοι λόγον μὲν οὐδένα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης
αὐτῷ ἔπεμψαν, προσπεσόντες δὲ αἰφνίδιοι πολλὰ καὶ
δεινὰ εἰργάσαντο. ὡς οὖν ἔμαθεν ὅτι ἠπάτηται, 2
πρεσβεύσασθαι μὲν οὐκέτ' ἐτόλμησεν, οὔτε γὰρ ἐπὶ
μετρίοις τισὶ καταλύσεσθαι προσεδόκησε, καὶ τοὺς
στρατιώτας ἐς ἀθυμίαν ἐκ τῆς τῶν σπονδῶν διαμαρ-
τίας ἐμβαλεῖν οὐκ ἠθέλησεν, ἐπειχθῆναι δέ, ἐπειδή-
περ ἅπαξ ἐξανειστήκει, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἔγνω. καὶ 3
ἑτέραν τινὰ ὁδόν, ἣν γὰρ ἦλθον, ἀποκεκλεῖσθαί σφισι
παντελῶς ἐνόμιζον, ἰόντες πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔπαθον.
ἔς τε γὰρ χωρία ἄγνωστα ἐσπίπτοντες ἐσφάλλοντο,
καὶ προσέτι καὶ οἱ βάρβαροι τὰ στενόπορα αὐτῶν
προκαταλαμβάνοντες τὰ μὲν ἀπέσκαπτον, τὰ δὲ ἀπε-
σταύρουν, τήν τε ὑδρείαν πανταχοῦ ἐδυσχέραινον
καὶ τὰς νομὰς ἐξέτριβον· καὶ εἴγε που κατὰ τύχην 4
δι' ἐπιτηδειοτέρων τινῶν τόπων χωρήσειν ἔμελλον,
ἐκείνων μέν σφας ὡς καὶ προκατειλημμένων ψευδαγ-
γελίαις ἀπέτρεπον, ἑτέρας δ' ὁδοὺς προλελοχισμένας
ἰέναι ἐποίουν, ὥστε πολλοὶ μὲν ἐν τῷ τοιούτῳ, πολ-
λοὶ δὲ καὶ ὑπὸ λιμοῦ ἐφθείροντο. καὶ ἐκ τούτου καὶ 29
αὐτομολία τις ἐγένετο. κἂν πάντες μετέστησαν, εἰ μή
περ οἱ βάρβαροι τοὺς τολμήσαντας αὐτὸ ποιῆσαι ἐν

τοῖς τῶν ἄλλων ὀφθαλμοῖς κατετόξευσαν. τούτου τε
2 οὖν ἐπέσχον, καί τι καὶ τοιόνδε παρὰ τῆς τύχης εὕ-
ροντο. ἐσπεσόντες ποτὲ ἐς ἐνέδραν καὶ πυκνοῖς το-
ξεύμασι βαλλόμενοι τήν τε χελώνην ἐξαπιναίως συν-
ασπίσαντες ἐποίησαν καὶ τὰ γόνατά σφων τὰ ἀριστε-
3 ρὰ πρὸς τὴν γῆν ἤρεισαν. νομίσαντες οὖν αὐτοὺς οἱ
βάρβαροι, οὐ γάρ πω τοιοῦτόν τι ἑοράκεσαν, κατα-
πεπτωκέναι τε ὑπὸ τῶν τραυμάτων καὶ μιᾶς ἐπικο-
πῆς εἶναι, τὰ μὲν τόξα ἀπέρριψαν καὶ ἀπὸ τῶν ἵπ-
πων ἀπεπήδησαν, τοὺς δ' ἀκινάκας σπασάμενοι ἐγ-
γύς σφισιν ὡς καὶ ἐπισφάξοντες αὐτοὺς προσῆλθον.
4 κἀν τούτῳ ἐξαναστάντες οἱ Ῥωμαῖοι πᾶσάν τε ἀπὸ
παραγγέλσεως τὴν φάλαγγα ἅμα ἀνέπτυξαν, καὶ τοῖς
πλησίοις ἀντιπρόσωποι ὡς ἕκαστοι προσπεσόντες
παμπληθεῖς, οἷα γυμνοὺς ὡπλισμένοι, ἀπροσδοκή-
τους παρεσκευασμένοι, τοξότας ὁπλῖται, βαρβάρους
Ῥωμαῖοι, κατέκοψαν, ὥστε τοὺς λοιποὺς πάντας πα-
ραχρῆμα ἀποχωρῆσαι καὶ μηκέτι μηδέν' αὐτοῖς ἐπα-
κολουθῆσαι.

30 ἡ δὲ δὴ χελώνη αὕτη τοιάδε τίς ἐστι καὶ τόνδε
τὸν τρόπον γίγνεται. τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ οἱ ψιλοὶ
οἵ τε ἱππεῖς ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος τετάχαται·
τῶν δ' ὁπλιτῶν οἱ μὲν ταῖς προμηκέσιν ἀσπίσι ταῖς
κοίλαις ταῖς σωληνοειδέσι χρώμενοι περί τε τὰ ἔσχα-
τα ὥσπερ ἐν πλινθίῳ τινὶ τάσσονται, καὶ τοὺς ἄλλους,
ἔξω τε βλέποντες καὶ τὰ ὅπλα περιβεβλημένοι, περι-
2 έχουσιν· οἱ δ' ἕτεροι οἱ τὰς πλατείας ἀσπίδας ἔχον-
τες ἔν τε τῷ μέσῳ συσπειρῶνται καὶ ἐκείνας καὶ
ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπεραί-
ρουσιν, ὥστε μήτ' ἄλλο τι πλὴν ἀσπίδων διὰ πάσης
ὁμοίως τῆς φάλαγγος ὁρᾶσθαι, καὶ ἐν σκέπῃ τῶν βε-
λῶν πάντας αὐτοὺς ὑπὸ τῆς πυκνότητος τῆς συν-

τάξεως γίγνεσθαι. οὕτω γάρ τοι δεινῶς ἰσχυρίζεται 3
ὥστε καὶ βαδίζειν τινὰς ἐπάνωθεν αὐτῆς, καὶ προσ-
έτι καὶ ἵππους καὶ ὀχήματα, ὁσάκις ἂν ἐν κοίλῳ τινὶ
καὶ στενῷ χωρίῳ γένωνται, ἐνελαύνεσθαι. τοιοῦτο
μὲν δὴ τὸ σχῆμα τῆς τάξεως ταύτης ἐστί, καὶ διὰ
τοῦτο καὶ τὴν τῆς χελώνης ἐπίκλησιν, πρός τε τὸ
ἰσχυρὸν καὶ πρὸς τὸ εὐσκέπαστον αὐτῆς, εἴληφε.
χρῶνται δὲ αὐτῇ διχῇ· ἢ γὰρ πρὸς φρούριόν τι προσ- 4
μίσγοντες προσπορεύονται, καὶ πολλάκις καὶ ἐπ' αὐτὸ
τὸ τεῖχος ἀναβιβάζουσί τινας, ἢ ὑπὸ τοξοτῶν ποτε
περιστοιχισθέντες κυπτάζουσι πάντες ἅμα, καὶ γὰρ οἱ
ἵπποι ὀκλάζειν καὶ κατακλίνεσθαι διδάσκονται, κἂν
τούτῳ δόκησίν σφισιν ὡς καὶ κεκμηκότες παρασχόν-
τες ἐξεγείρονταί τε πελασάντων αὐτῶν ἐξαίφνης, καὶ
ἐς ἔκπληξίν σφας καθιστᾶσιν.

ἡ μὲν οὖν χελώνη αὕτη τοιουτότροπός ἐστιν, Ἀν- 31
τώνιος δὲ ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων οὐκέτ' οὐδὲν δει-
νὸν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ ψύχους ἰσχυρῶς ἐταλαι-
πώρησε· χειμών τε γὰρ ἤδη ἦν, καὶ ἡ Ἀρμενία ἡ ἐν
τοῖς ὄρεσι, δι' ὧνπερ καὶ μόνων ἀγαπητῶς ἐπορεύθη,
κρυσταλλώδης ἀεί ποτέ ἐστι. τά τε τραύματα, ἃ
πολλὰ εἶχον, ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιστα αὐτοῖς συνε-
πέθετο. ὅθενπερ συχνῶν μὲν ἀπολλυμένων συχνῶν 2
δὲ καὶ ἀπομάχων γιγνομένων, οὐκ ἤνεγκε τὴν καθ'
ἕκαστον αὐτῶν πύστιν, ἀλλ' ἀπηγόρευσε μηδὲν τοι-
οῦτο μηδένα οἱ ἀγγέλλειν. καὶ τόν τε Ἀρμένιον, καί-
τοι ἐν ὀργῇ τε ὅτι ἐγκατέλιπέ σφας ἔχων καὶ τιμω-
ρήσασθαι ἐπιθυμῶν, καὶ ὑπῆλθε καὶ ἐθεράπευσεν,
ἵνα τά τε ἐπιτήδεια καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ λάβῃ·
καὶ τέλος, ὡς οὔτ' ἀρκέσαι πρὸς πλείω πορείαν οἱ 3
στρατιῶται, καὶ ταῦτ' ἐν χειμῶνι, ἐδύναντο, καὶ ἅμα
καὶ μάτην ταλαιπωρήσειν ἔμελλον, ὑποστρέψαι γὰρ

ἐς τὴν Ἀρμενίαν οὐκ ἐς μακρὰν ἐνενόει, πολλὰ μὲν
ἐθώπευσεν αὐτόν, πολλὰ δὲ καὶ καθυπέσχετο αὐτῷ,
ὅπως σφίσι χειμάσαι κατὰ χώραν ἐπιτρέψῃ, λέγων
ὅτι τῷ ἦρι ἐπὶ τοὺς Πάρθους αὖθις ἐπιστρατεύσει.
4 καί οἱ καὶ παρὰ τῆς Κλεοπάτρας χρήματα ἦλθεν,
ὥστε τοῖς τε ὁπλίταις καθ' ἕκαστον . . . δραχμὰς καὶ
τοῖς ἄλλοις τὸ ἱκνούμενον δοθῆναι. ἐπειδή τε οὐκ
ἐξήρκεσέ σφισι τὰ πεμφθέντα, προσεπέδωκε τοῖς
λοιποῖς οἴκοθεν, τὸ μὲν ἀνάλωμα ἑαυτοῦ τὴν δὲ τῆς
χάριτος δόξαν τῆς Κλεοπάτρας ποιούμενος· πολλὰ
μὲν γὰρ καὶ τοὺς φίλους ἠράνισε, πολλὰ δὲ καὶ
παρὰ τῶν συμμάχων ἠργυρολόγησε.

32 καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπῆ-
ρεν, οἱ δὲ δὴ οἴκοι Ῥωμαῖοι ἠγνόουν μὲν οὐδὲν τῶν
γεγονότων, οὐχ ὅτι τἀληθὲς ἐκεῖνος ἐπέστειλέ σφισι,
πάντα γὰρ δὴ τὰ δυσχερῆ συνέκρυπτε, καὶ ἔστιν ἅ γε
αὐτῶν καὶ ἐς τὸ ἐναντιώτατον, ὡς καὶ εὐπραγῶν,
ἔγραφεν, ἀλλ' ὅτι ἥ τε φήμη τὴν ἀλήθειαν ἐσήγγελλε,
2 καὶ ὁ Καῖσαρ οἵ τε ἄλλοι οἱ συνόντες αὐτῷ καὶ ἐπο-
λυπραγμόνουν ἀκριβῶς αὐτὰ καὶ διεθρύλουν, οὐ
μέντοι καὶ ἐν τῷ κοινῷ διήλεγχον, ἀλλὰ καὶ ἐβουθύ-
τουν καὶ ἑώρταζον· τοῦ γὰρ Καίσαρος πρὸς τὸν
Σέξτον ἔτι καὶ τότε προσπταίοντος οὔτε εὐπρεπὴς
οὔτε ἐπίκαιρος ὁ ἔλεγχος αὐτῶν γίγνεσθαι ἐδύνατο.
3 ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ταῦτά τε οὕτως ἔπραξε, καὶ δυ-
ναστείας Ἀμύντᾳ μὲν Γαλατίας, καίπερ γραμματεῖ
τοῦ Δηιοτάρου γενομένῳ, ἔδωκε, καὶ Λυκαονίας
Παμφυλίας τέ τινα αὐτῷ προσθείς, Ἀρχελάῳ δὲ
Καππαδοκίας, ἐκβαλὼν τὸν Ἀριαράθην. ὁ δ' Ἀρχέ-
λαος οὗτος πρὸς μὲν πατρὸς ἐκ τῶν Ἀρχελάων ἐκεί-
νων τῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἀντιπολεμησάντων ἦν, ἐκ δὲ
4 μητρὸς ἑταίρας Γλαφύρας ἐγεγέννητο. οὐ μὴν ἀλλ'

ἐπὶ μὲν τούτοις ἧττόν πως ὁ Ἀντώνιος, ἐν γὰρ τοῖς
ἀλλοτρίοις ἐμεγαλοφρονεῖτο, κακῶς παρὰ τοῖς πολί-
ταις ἤκουεν· ἐπὶ δὲ δὴ τῇ Κλεοπάτρᾳ μεγάλως διε-
βλήθη, ὅτι τε παῖδας ἐξ αὐτῆς, πρεσβυτέρους μὲν
Ἀλέξανδρον καὶ Κλεοπάτραν, καὶ δίδυμοι γὰρ ἐτέχ-
θησαν, νεώτερον δὲ Πτολεμαῖον τὸν καὶ Φιλάδελ-
φον ἐπικληθέντα, ἀνείλετο, καὶ ὅτι πολλὰ μὲν τῆς 5
Ἀραβίας τῆς τε Μάλχου καὶ τῆς τῶν Ἰτυραίων, τὸν
γὰρ Λυσανίαν, ὃν αὐτὸς βασιλέα σφῶν ἐπεποιήκει,
ἀπέκτεινεν ὡς τὰ τοῦ Πακόρου πράξαντα, πολλὰ δὲ
καὶ τῆς Φοινίκης τῆς τε Παλαιστίνης, Κρήτης τέ
τινα καὶ Κυρήνην τήν τε Κύπρον αὐτοῖς ἐχαρίσατο.

τότε μὲν ταῦτ᾽ ἔπραξε, τῷ δ᾽ ἐχομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ ὅ τε 33
Πομπήιος καὶ ὁ Κορνουφίκιος ὑπάτευσαν, στρατεῦ- a. u. 719
σαι ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἐπεχείρησεν, ἐλπίδα τοῦ Μή-
δου οὐκ ἐλαχίστην ἔχων, ὅτι πρός τε τὸν Φραάτην
ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ μήτε τῶν λαφύρων πολλὰ παρ᾽
αὐτοῦ μήτ᾽ ἄλλην τινὰ τιμὴν λαβεῖν, καὶ τὸν Ἀρμέ-
νιον τιμωρήσασθαι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπαγωγῆς ἐθε-
λήσας, τὸν Πολέμωνα αὐτῷ προσέπεμψε καὶ φιλίαν
καὶ συμμαχίαν αἰτῶν. οὕτω γάρ που ὑπερήσθη τῷ 2
πράγματι ὥστε καὶ ἐκείνῳ σπείσασθαι καὶ τῷ Πολέ-
μωνι μισθὸν τῆς κηρυκείας τὴν μικροτέραν Ἀρμενίαν
μετὰ ταῦτα δοῦναι. τὸν δ᾽ οὖν Ἀρμένιον πρότερον
μὲν ἐς τὴν Αἴγυπτον ὡς καὶ φίλον, καὶ ὡς ἐνταῦθα
αὐτὸν ἀπόνως περιλαβὼν κατεργάσηται, μετεπέμψατο·
ἐπεὶ δ᾽ ὑποτοπήσας τοῦτ᾽ οὐχ ὑπήκουσεν, ἕτερόν
τινα τρόπον ἐξαπατῆσαι ἐπεβούλευσε. φανερῶς μὲν 3
γὰρ οὐκ ὠργίζετο αὐτῷ, μὴ καὶ πολεμωθείη· ὡς δ᾽
ἐπὶ τοὺς Πάρθους καὶ τότε στρατεύσων, ἵνα ἀπαρά-
σκευον αὐτὸν εὕρῃ, ἦρε μὲν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, μα-
θὼν δὲ καθ᾽ ὁδὸν τὴν Ὀκταουίαν ἀπὸ τῆς Ῥώμης

ἀφικνεῖσθαι, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν ἀλλ'
4 ἀνεκομίσθη, καίτοι καὶ παραυτίκα οἴκαδε αὐτῇ ἐπα-
νελθεῖν κελεύσας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ δῶρα τὰ πεμ-
φθέντα παρ' αὐτῆς, τά τε ἄλλα καὶ τοὺς στρατιώτας
οὓς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ᾐτήκει, λαβών.
καὶ ὁ μὲν ἔτι καὶ μᾶλλον τῷ τε ἔρωτι καὶ τῇ
34 γοητείᾳ τῇ τῆς Κλεοπάτρας ἐδούλευε· Καῖσαρ δὲ
ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ ὅ τε Σέξτος ἀπωλώλει καὶ τὰ ἐν
τῇ Λιβύῃ καταστάσεως ἐδεῖτο, ἦλθε μὲν ἐς τὴν Σι-
κελίαν ὡς καὶ ἐκεῖσε πλευσόμενος, ἐγχρονίσας δὲ
2 ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ χειμῶνος οὐκέτ' ἐπεραιώθη. οἵ τε
γὰρ Σαλασσοὶ καὶ οἱ Ταυρίσκοι Λιβυρνοί τε καὶ
Ἰάπυδες οὐδὲν μὲν οὐδὲ ἐκ τοῦ πρὶν μέτριον ἐς τοὺς
Ῥωμαίους ἔπρασσον, ἀλλὰ τήν τε συντέλειαν τῶν
φόρων ἐξέλιπον καὶ ἐσβάλλοντες ἔστιν ὅτε ἐς τὰ ὁμο-
ροῦντά σφισιν ἐκακούργουν· τότε δὲ φανερῶς πρὸς
3 τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν. δι' οὖν τοῦτ'
ἀναστρέψας τά τε ἄλλα ἐπ' αὐτοὺς παρεσκευάσατο,
καὶ ἐπειδή τινες τῶν ἀφεθέντων ὅτε ἐστασίασαν καὶ
μηδὲν λαβόντων στρατεύσασθαι αὖθις ἠθέλησαν, ἐς
ἕν σφας στρατόπεδον κατεχώρισεν, ἵνα ἰδίᾳ καὶ καθ'
ἑαυτοὺς ὄντες μήτε προσδιαφθείρωσί τινα, κἂν ἄρα
νεωτερίσαι τι βουληθῶσιν, ἔκδηλοι παραχρῆμα γέ-
4 νωνται. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐσωφρονίσθησαν, ὀλί-
γους ἐξ αὐτῶν τοὺς πρεσβυτάτους ἐς Γαλατίαν κλη-
ρουχήσοντας ἔπεμψε, νομίσας καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ
τούτου καὶ ἐπελπίσειν καὶ καταστήσειν. ἐπεὶ δὲ καὶ
ὣς ἐθρασύνοντο, δίκην τινὰς αὐτῶν ἔδωκε. παροξυν-
θέντων τε ἐπὶ τούτῳ τῶν λοιπῶν συνεκάλεσέ τε αὐ-
τοὺς ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι, καὶ περισχὼν τῷ στρατῷ
5 τά τε ὅπλα ἀφείλετο καὶ τῆς στρατείας ἔπαυσε. καὶ
οὕτω τήν τε ἑαυτῶν ἀσθένειαν ἅμα καὶ τὸ τοῦ Καί-

σαρος φρόνημα μαθόντες ἀληθῶς τε μετεβάλοντο
καὶ πολλὰ αὐτὸν ἱκετεύσαντες ἀνεστρατεύσαντο. ὁ
γὰρ Καῖσαρ στρατιωτῶν τε δεόμενος, καὶ φοβηθεὶς
μὴ καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοὺς σφετερίσηται, συγγιγνώσ-
κειν τέ σφισιν ἔφη καὶ χρησιμωτάτους πρὸς πάντα
αὐτοὺς ἔσχε.

τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο, τότε δὲ τοὺς μὲν ἄλλους 35
ἑτέροις τισὶ καταστρέψασθαι προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ
τοὺς Ἰάπυδας ἐστράτευσε. καὶ τοὺς μὲν ἐντὸς τῶν ὀρῶν,
οὐ πάνυ πόρρω τῆς θαλάσσης, οἰκοῦντας ἀπονώτερον
προσηγάγετο, τοὺς δὲ ἐπί τε τῶν ἄκρων καὶ ἐς τὰ
ἐπὶ θάτερα αὐτῶν οὐκ ἀταλαιπώρως ἐχειρώσατο. τὸ 2
γὰρ Μέτουλον, τὴν μεγίστην σφῶν πόλιν, κρατυνά-
μενοι πολλὰς μὲν προσβολὰς τῶν Ῥωμαίων ἀπεκρού-
σαντο, πολλὰ δὲ μηχανήματα κατέφλεξαν, αὐτόν τε
ἐκεῖνον ἀπὸ πύργου τινὸς ξυλίνου ἐπιβῆναι τοῦ πε-
ριβόλου πειρώμενον κατέστρωσαν. καὶ τέλος, ὡς οὐ- 3
δὲν μᾶλλον ἀπανίστατο ἀλλὰ καὶ δυνάμεις προσμε-
τεπέμπετο, συμβῆναί τε βούλεσθαι ἐπλάσαντο, καὶ
φρουροὺς ἐς τὴν ἄκραν ἐσδεξάμενοι ἐκείνους τε τῆς
νυκτὸς ἅπαντας ἔφθειραν καὶ τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν,
καὶ οἱ μὲν ἑαυτοὺς οἱ δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τά τε παι- 4
δία προσαπέκτειναν, ὥστε μηδ' ὁτιοῦν ἀπ' αὐτῶν
τῷ Καίσαρι περιγενέσθαι. οὐ γὰρ ὅτι ἐκεῖνοι, ἀλλὰ
καὶ οἱ ζωγρηθέντες σφῶν ἑκούσιοι οὐ πολλῷ ὕστερον
ἐφθάρησαν.

ἐπεὶ δ' οὖν οὗτοί τε ἀπωλώλεσαν καὶ οἱ ἄλλοι 36
κατεστράφατο μηδὲν ἀξιόλογον πράξαντες, ἐπὶ Παν-
νονίους ἐπεστράτευσεν, ἔγκλημα μὲν οὐδὲν αὐτοῖς
ἐπιφέρων, οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἠδίκητό τι ὑπ' αὐτῶν, ἵνα
δὲ δὴ τοὺς στρατιώτας ἀσκῇ τε ἅμα καὶ ἐκ τῶν ἀλ-
λοτρίων τρέφῃ, πᾶν τὸ τῷ κρείττονι τοῖς ὅπλοις ἀρέ-

2 σκον δίκαιον ἐς τοὺς ἀσθενεστέρους ποιούμενος. οἱ
δὲ δὴ Παννόνιοι νέμονται μὲν πρὸς τῇ Δελματίᾳ,
παρ' αὐτὸν τὸν Ἴστρον ἀπὸ Νωρικοῦ μέχρι τῆς Μυ-
σίας τῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ, κακοβιώτατοι δὲ ἀνθρώπων
ὄντες, οὔτε γὰρ γῆς οὔτε ἀέρων εὖ ἥκουσιν, οὐκ
3 ἔλαιον, οὐκ οἶνον, πλὴν ἐλαχίστου καὶ τούτου κακί-
στου, γεωργοῦσιν, ἅτε ἐν χειμῶνι πικροτάτῳ τὸ πλεῖ-
στον διαιτώμενοι, ἀλλὰ τάς τε κριθὰς καὶ τοὺς κέγ-
χρους καὶ ἐσθίουσιν ὁμοίως καὶ πίνουσιν, ἀνδρειό-
τατοι δ' οὖν διὰ πάντων ὧν ἴσμεν νομίζονται·
θυμικώτατοι γὰρ καὶ φονικώτατοι, οἷα μηδὲν ἄξιον
4 τοῦ καλῶς ζῆν ἔχοντες, εἰσί. ταῦτα δὲ οὐκ ἀκούσας
οὐδ' ἀναγνοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ μαθὼν ὡς γε
καὶ ἄρξας αὐτῶν, οἶδα· μετὰ γάρ τοι τὴν ἐν τῇ
Ἀφρικῇ ἡγεμονίαν τῇ τε Δελματίᾳ, ἧς ποτε καὶ ὁ
πατήρ μου χρόνον τινὰ ἦρξε, καὶ τῇ Παννονίᾳ τῇ
ἄνω καλουμένῃ προσετάχθην, ὅθεν ἀκριβῶς πάντα
5 τὰ κατ' αὐτοὺς εἰδὼς γράφω. ὀνομάζονται δὲ οὕτως
ὅτι τοὺς χιτῶνας τοὺς χειριδωτοὺς ἐξ ἱματίων τινῶν
ἐς πάννους ἐπιχωρίως πως καὶ κατατέμνοντες καὶ
προσαγορεύοντες συρράπτουσι. καὶ οἱ μὲν εἴτ' οὖν
διὰ τοῦτο εἴτε καὶ δι' ἄλλο τι οὕτως ὠνομάδαται·
6 τῶν δὲ δὴ Ἑλλήνων τινὲς τἀληθὲς ἀγνοήσαντες
Παίονάς σφας προσεῖπον, ἀρχαίου μέν που τοῦ πρόσ-
ρήματος τούτου ὄντος, οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖ, ἀλλ' ἔν
τε τῇ Ῥοδόπῃ καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῇ νῦν
μέχρι τῆς θαλάσσης. ὑφ' οὗπερ καὶ ἐγὼ ἐκείνους
μὲν Παίονας τούτους δὲ Παννονίους, ὥσπερ που καὶ
αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ Ῥωμαῖοί σφας καλοῦσι, προσαγο-
ρεύσω.

37 ἐπ' οὖν τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατεύσας τὸ
μὲν πρῶτον οὔτε τι ἐδῄου οὔτε τι ἥρπαζε, καίπερ

καὶ τὰς κώμας αὐτῶν τὰς ἐν τοῖς πεδίοις ἐκλιπόντων· ἤλπιξε γὰρ ἐθελοντὰς αὐτοὺς ὑπάξεσθαι· ὡς δὲ καὶ προχωροῦντα αὐτὸν πρὸς Σισκίαν ἐλύπησαν, ὠργίσθη καὶ τήν τε χώραν σφῶν ἔκαε καὶ πάνθ' ὅσα ἐδύνατο λείαν ἐποιεῖτο. πλησιάσαντος δὲ αὐτοῦ τῇ 2
πόλει οἱ ἐπιχώριοι παραυτίκα μὲν ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀναπεισθέντες ὡμολόγησάν τε αὐτῷ καὶ ὁμήρους ἔδοσαν, μετὰ δὲ τοῦτο τάς τε πύλας ἀπέκλεισαν καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. εἶχον μὲν γὰρ καὶ τείχη ἰσχυρά, τὸ δ' ὅλον ποταμοῖς δύο ναυσιπόροις ἐθάρσουν. ὁ γὰρ Κόλοψ ὀνομαζόμενος παρ' αὐτὸν τὸν 3
περίβολον παραρρέων ἐς τὸν Σαοῦον ὀλίγον ἀπέχοντα αὐτοῦ ἐμβάλλει καὶ νῦν πᾶσαν τὴν πόλιν ἐγκεκύκλωται, Τιβερίου τάφρῳ τινὶ μεγάλῃ ἐς τοῦτο αὐτὸν καταστήσαντος, δι' ἧς ἐς τὸ ἀρχαῖον αὖθις ῥεῖθρον ἐπανέρχεται. τότε δὲ τῇ μὲν τοῦ Κόλοπος 4
παρ' αὐτὰ τὰ τείχη παρεξιόντος, τῇ δὲ τοῦ Σαούου ὀλίγον ἄπωθεν παραρρέοντος διάκενόν τι κατελέλειπτο, ὃ καὶ σταυρώμασι καὶ ταφρεύμασιν ὠχύρωτο. ὁ οὖν Καῖσαρ πλοῖα παρὰ τῶν ταύτῃ συμμάχων 5
ποιηθέντα λαβών, καὶ διά τε τοῦ Ἴστρου ἐς τὸν Σαοῦον καὶ δι' ἐκείνου ἐς τὸν Κόλοπα αὐτὰ ἀγαγών, προσέβαλέ σφισι τῷ πεζῷ ἅμα καὶ ταῖς ναυσί, καί τινας καὶ ναυμαχίας ἐν αὐτῇ ἐποιήσατο. καὶ γὰρ οἱ 6
βάρβαροι μονόξυλα πλοῖα ἀντικατασκευάσαντες διεκινδύνευον, καὶ ἔν τε τῷ ποταμῷ ἄλλους τε συχνοὺς καὶ τὸν Μηνᾶν τὸν τοῦ Σέξτου ἐξελεύθερον ἀπέκτειναν, καὶ ἐν τῇ γῇ ἰσχυρῶς αὐτὸν ἠμύνοντο, μέχρις οὗ τῶν συμμάχων τινὰς ἐνηδρεῦσθαί τε καὶ ἐφθάρθαι ἐπύθοντο· τότε γὰρ ἀθυμήσαντες ἐνέδοσαν. καὶ οὕτως ἁλόντων ἐκείνων καὶ τὸ ἄλλο Παννονικὸν ὁμολογίᾳ προσηγάγετο.

38 καὶ μετὰ ταῦτα ἐκεῖ μὲν Φούφιον Γέμινον σὺν
δυνάμει τινὶ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἀνε-
κομίσθη, καὶ τὰ μὲν ἐπινίκια ψηφισθέντα οἱ ἀνεβά-
λετο, τῇ δ' Ὀκταουίᾳ τῇ τε Λιουίᾳ καὶ εἰκόνας καὶ
τὸ τὰ σφέτερα ἄνευ κυρίου τινὸς διοικεῖν, τό τε ἀδεὲς
καὶ τὸ ἀνύβριστον ἐκ τοῦ ὁμοίου τοῖς δημάρχοις ἔχειν
2 ἔδωκεν. ὡρμημένου δὲ αὐτοῦ καὶ ἐς τὴν Βρεττα-
νίαν κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ζῆλον στρατεῦσαι, καὶ ἤδη
καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν μετὰ τὸν χειμῶνα ἐν ᾧ ὅ τε
a. u. 720 Ἀντώνιος τὸ δεύτερον καὶ Λούκιος Λίβων ὑπάτευον
προκεχωρηκότος, τῶν τε νεοαλώτων τινὲς καὶ Δελ-
3 μάται σὺν αὐτοῖς ἐπανέστησαν. καὶ Παννονίους μὲν
ὁ Γέμινος, καίτοι τῆς Σισκίας ἐκπεσών, ὅμως μάχαις
ἀνεκτήσατο, τούς τε Σαλασσοὺς καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς
μετ' αὐτῶν νεωτερίσαντας ὁ Μεσσάλας ὁ Οὐαλέριος
ἐχειρώσατο· ἐπὶ δὲ δὴ τοὺς Δελμάτας πρότερος μὲν
ὁ Ἀγρίππας, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπεστράτευσε.
4 καὶ τοὺς μὲν πλείους σφῶν αὐτοὶ πολλὰ καὶ δεινὰ
παθόντες ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα τρωθῆναι καὶ τῶν
στρατιωτῶν τισι κριθὴν ἀντὶ τοῦ σίτου δοθῆναι, καὶ
ἑτέρους τὴν τάξιν ἐκλιπόντας δεκατευθῆναι, κατεστρέ-
ψαντο, τοῖς δὲ δὴ λοιποῖς ὁ Ταῦρος ὁ Στατίλιος ἐπο-
λέμησεν.

39 Ἀντώνιος δὲ ἐν τούτῳ τῆς μὲν ἀρχῆς αὐθημερὸν
ἐξέστη, Λούκιον Σεμπρώνιον Ἀτρατῖνον ἀντικαταστή-
σας· ὅθεν εἰσὶν οἳ τοῦτον ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνον ἐν τῇ
2 τῶν ὑπάτων ἀναριθμήσει ὀνομάζουσι· πράττων δ'
ὅπως ὅτι ἀπονώτατα τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσηται, τήν
τε θυγατέρα αὐτοῦ ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ υἱεῖ
συνοικίσων ᾔτησε, Κύιντόν τινα Δέλλιον παιδικά
ποτε ἑαυτοῦ γενόμενον πέμψας, καὶ πολλά τινα αὐ-
τῷ δώσειν ὑπέσχετο. καὶ τέλος ἔς τε τὴν Νικόπολιν

τὴν τοῦ Πομπηίου αἰφνίδιον ἅμα τῷ ἦρι ἦλθε,
κἀνταῦθα αὐτὸν ὡς καὶ συμβουλεύσοντα καὶ συμ-
πράξοντά τινα κατὰ τῶν Πάρθων μετεπέμψατο.
ἐπειδή τε οὐκ ἀφίκετο τὴν ἐπιβουλὴν ὑποπτεύσας,
τόν τε Δέλλιον αὖθις ἐς λόγους οἱ προσέπεμψε, καὶ
αὐτὸς οὐδὲν ἧττον σπουδῇ πρὸς τὰ Ἀρτάξατα ἤλασε.
καὶ οὕτως αὐτὸν ὀψέ ποτε, τὰ μὲν πείθων διὰ τῶν 4
ἑταίρων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν στρατιωτῶν καταπλήσ-
σων, πάντα τε ἁπλῶς ὡς πρὸς φίλον καὶ γράφων καὶ
πράττων, ἐπηγάγετο ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσελθεῖν.
κἀνταῦθα συλλαβὼν τὰ μὲν πρῶτα ἄδετόν τε εἶχε, 5
καὶ κατὰ τὰ φρούρια ἐν οἷς οἱ θησαυροὶ ἦσαν πε-
ριῆγεν, εἴ πως ἀμαχί σφας λάβοι, σκηπτόμενος δι'
οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν συνειληφέναι ἢ ἵνα τοὺς Ἀρμενίους
καὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ δα-
σμολογήσῃ. ὡς δ' οὔτε οἱ χρυσοφύλακες προσεῖχον 6
αὐτῷ καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες Ἀρτάξην τὸν πρεσβύ-
τατον τῶν παίδων αὐτοῦ βασιλέα ἀνθείλοντο, ἔδησεν
αὐτὸν ἀργυραῖς ἁλύσεσιν· αἰσχρὸν γάρ, ὡς ἔοικεν,
ἦν βασιλέα αὐτὸν γεγονότα σιδηραῖς δεθῆναι. κἀκ 40
τούτου τοὺς μὲν ἐθελοντὶ τοὺς δὲ καὶ βίᾳ λαβὼν
πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν κατέσχεν· ὁ γὰρ Ἀρτάξης ἐπει-
δὴ συμβαλὼν οἱ ἠλαττοῦτο, πρὸς τὸν Πάρθον ἀπε-
χώρησε. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τῷ υἱεῖ τὴν τοῦ Μήδου 2
θυγατέρα, ὅπως ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτὸν προσεταιρίσηται,
μνηστεύσας, τά τε στρατόπεδα ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ κατέλιπε
καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀνεκομίσθη, τήν τε ἄλλην λείαν
πολλὴν καὶ τὸν Ἀρμένιον μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ
μετὰ παίδων ἄγων. καί σφας σὺν τοῖς ἄλλοις αἰχμα- 3
λώτοις καὶ ἐν ἐπινικίοις τισὶν ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν
προπέμψας αὐτὸς ἐφ' ἅρματος ἐσήλασε, καὶ τά τε
ἄλλα πάντα τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐχαρίσατο καὶ τὸν Ἀρμέ-

νιον μετὰ τῶν οἰκείων ἐν χρυσοῖς δεσμοῖς προσήγαγε. προεκάθητο δὲ ἐν μέσῳ τῷ πλήθει ἐπί τε βήματος
4 *ἐπαργύρου καὶ ἐπὶ δίφρου ἐπιχρύσου. οἵ γε μὴν βάρβαροι οὔθ' ἱκέτευσαν αὐτὴν οὔτε προσεκύνησαν, καίτοι πολλὰ μὲν καὶ ἀναγκαζόμενοι, πολλὰ δὲ καὶ ἐλπίσιν ἀναπειθόμενοι, ἀλλ' ὀνομαστί ἑ προσαγορεύσαντες δόξαν μὲν φρονήματος ἔλαβον, κακουχίᾳ δὲ πολλῇ διὰ τοῦτο συνέσχοντο.*

41 *μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Ἀντώνιος τούς τε Ἀλεξανδρέας εἱστίασε, καὶ τὴν Κλεοπάτραν τούς τε παῖδας αὐτῆς ἐν ἐκκλησίᾳ παρεκαθίσατο, δημηγορήσας τέ τινα ἐκείνην τε βασιλίδα βασιλέων καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὃν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζον, βασιλέα βασιλέων κα-*
2 *λεῖσθαι ἐκέλευσε. καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν Αἴγυπτον τήν τε Κύπρον, ἄλλην διανομήν τινα ποιησάμενος, ἔδωκε· τοῦ τε γὰρ προτέρου Καίσαρος τὴν μὲν γυναῖκα τὸν δὲ υἱὸν ὄντως γεγονέναι ἔλεγε, καὶ ἐς τὴν ἐκείνου δὴ χάριν ταῦτα ποιεῖν ἐσκήπτετο, ὅπως τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκταουιανὸν ἐκ τούτου, ὅτι ποιητὸς ἀλλ' οὐ*
3 *γνήσιος αὐτοῦ παῖς ἦν, διαβάλλῃ. ἐκείνοις μὲν δὴ ταῦτ' ἔνειμε, τοῖς δὲ δὴ αὐτοῦ παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Κλεοπάτρας οἱ γεγονόσι, Πτολεμαίῳ μὲν τήν τε Συρίαν καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου πάντα, Κλεοπάτρᾳ δὲ τὴν Λιβύην τὴν περὶ Κυρήνην, τῷ τε ἀδελφῷ αὐτῶν Ἀλεξάνδρῳ τήν τε Ἀρμενίαν καὶ τἄλλα τὰ πέραν τοῦ Εὐφράτου μέχρις Ἰνδῶν δώσειν ὑπέσχετο· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὡς ἔχων*
4 *ἤδη ἐχαρίζετο. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μόνον εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὴν Ῥώμην, ἵνα καὶ παρ' ἐκείνων τὸ κῦρος λάβῃ, ἐπέστειλεν. οὐ μέντοι καὶ ἐν τῷ κοινῷ τι αὐτῶν ἀνεγνώσθη· ὅ τε γὰρ Δομίτιος*
a. u. 722 *καὶ ὁ Σόσιος ὑπατεύοντες ἤδη τότε, καὶ ἐς τὰ μά-*

λιστα αὐτῷ προσκείμενοι, οὐκ ἠθέλησαν, καίπερ τοῦ Καίσαρος ἐγκειμένου σφίσιν, ἐς πάντας αὐτὰ ἐκφῆναι. νικησάντων δὲ ἐν τούτῳ ἐκείνων, ἀντεπεκράτησεν 5
ὁ Καῖσαρ μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Ἀρμενίου γραφέντων δημοσιευθῆναι· τοῦτόν τε γὰρ ἠλέει ἅτε καὶ λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ Ἀντωνίῳ κεκοινολογημένος, καὶ ἐκείνῳ τῶν νικητηρίων ἐφθόνει. τοιαῦτα δ' οὖν ὁ 6
Ἀντώνιος πράττων ἐτόλμα τῇ βουλῇ γράφειν ὅτι τῆς τε ἀρχῆς παύσασθαι καὶ ἐπ' ἐκείνῃ τῷ τε δήμῳ πάντα τὰ πράγματα ποιήσασθαι ἐθέλει, οὐχ ὅτι τι καὶ πράξειν αὐτῶν ἔμελλεν, ἀλλ' ὅπως ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐλπίσι τὸν Καίσαρα ἤτοι ἀναγκάσωσιν, ἅτε καὶ παρόντα, τῶν ὅπλων προαποστῆναι, ἢ καὶ ἀπειθήσαντα μισήσωσι.

τότε μὲν δὴ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ τὴν πανήγυριν 42
τὴν τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ γενεθλίῳ τελουμένην οἱ ὕπατοι ἐποίησαν· ἔν τε ταῖς ἀνοχαῖς αἱρετοὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πολίαρχοι, παῖδες, ἄνηβοι, ἐξ ἱππέων ἀλλ' οὐκ ἐκ βουλευτῶν γεγονότες, ἦρξαν. καὶ τὴν στοὰν 2
τὴν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξῳκοδόμησε κἀν τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν· ὑπάτευσε γὰρ ἐν μέρει τοῦ ἔτους τούτου. ὅ τε Ἀγρίππας τὸ ὕδωρ τὸ Μάρκιον ὠνομασμένον, ἐκλιπὸν φθορᾷ τῶν ὀχετῶν, καὶ ἀνεκτήσατο δαπάνῃ οἰκείᾳ καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς πόλεως ἐπωχέτευσεν. οὗτοι μὲν 3
οὖν, καίπερ ἐξ ἰδίων χρημάτων φιλοτιμούμενοι, καὶ ὑπεστέλλοντο καὶ ἐμετρίαζον· ἄλλοι δὲ καὶ ἐλαχίστην τινὰ ἀρχὴν ἔχοντες καὶ ἐπινίκια διεπράττοντό σφισιν, οἱ μὲν διὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ διὰ τοῦ Καίσαρος, ψηφίζεσθαι, καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ χρυσίον πολὺ παρὰ τῶν δήμων ἐς τοὺς στεφάνους ἐσέπραττον.

τῷ δ' ὑστέρῳ ἔτει ἀγορανόμος ὁ Ἀγρίππας ἑκὼν 43

a. u. 721 ἐγένετο, καὶ πάντα μὲν τὰ οἰκοδομήματα τὰ κοινὰ
πάσας δὲ τὰς ὁδούς, μηδὲν ἐκ τοῦ δημοσίου λαβών,
ἐπεσκεύασε, τούς τε ὑπονόμους ἐξεκάθηρε, καὶ ἐς
2 τὸν Τίβεριν δι' αὐτῶν ὑπέπλευσε. κἀν τῷ ἱππο-
δρόμῳ σφαλλομένους τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὸν τῶν
διαύλων ἀριθμὸν ὁρῶν τούς τε δελφῖνας καὶ τὰ
ᾠοειδῆ δημιουργήματα κατεστήσατο, ὅπως δι' αὐτῶν
αἱ περίοδοι τῶν περιδρόμων ἀναδεικνύωνται. καὶ
3 προσέτι καὶ ἔλαιον καὶ ἅλας πᾶσι διέδωκε, τά τε βα-
λανεῖα προῖκα δι' ἔτους καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς
γυναιξὶ λοῦσθαι παρέσχε· καὶ τοὺς κουρέας ἐν ταῖς
πανηγύρεσιν, ἃς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἐποίησεν
ὥστε καὶ τοὺς τῶν βουλευτῶν παῖδας τὴν Τροίαν
ἱππεῦσαι, ἐμισθώσατο, ἵνα μηδεὶς μηδὲν αὐτοῖς
4 ἀναλώσῃ. καὶ τέλος σύμβολά τέ τινα ἐς τὸ θέατρον
κατὰ κορυφὴν ἔρριψε, τῷ μὲν ἀργύριον τῷ δὲ
ἐσθῆτα τῷ δὲ ἄλλο τι φέροντα, καὶ ἄλλα πάμπολλα
ὤνια ἐς τὸ μέσον καταθεὶς διαρπάσαι σφίσιν ἐπέ-
5 τρεψεν. Ἀγρίππας μὲν δὴ ταῦτά τε ἐποίει, καὶ τοὺς
ἀστρολόγους τούς τε γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν·
ὑπὸ δὲ τὰς αὐτὰς ἡμέρας δόγμα ἐγένετο μηδένα τῶν
ἐς τὴν γερουσίαν τελούντων ἐπὶ λῃστείᾳ κρίνεσθαι,
καὶ οὕτως οἵ τε τότε ἐν τοιαύτῃ τινὶ αἰτίᾳ ὄντες
ἀφείθησαν, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἄδειά τισι κακουργεῖν
6 ἐδόθη. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τήν τε ὑπατείαν, ἦρξε γὰρ
μετὰ Λουκίου τοῦ Τούλλου δεύτερον, τῇ πρώτῃ εὐ-
θὺς ἡμέρᾳ κατὰ τὸν τοῦ Ἀντωνίου τρόπον ἀπεῖπε,
καὶ ἐς τὸ τῶν εὐπατριδῶν γένος ἐκ τοῦ πλήθους
7 τινὰς ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ἐσήγαγεν. ἐπειδή τε
Λούκιός τις Ἀσέλλιος στρατηγῶν τὴν ἀρχὴν διὰ μα-
κρὰν ἀρρωστίαν ἀφεῖναι ἠθέλησε, τὸν υἱὸν αὐτοῦ
ἀνταπέδειξε· καὶ στρατηγοῦ ἑτέρου τῇ τελευταίᾳ

ἡμέρᾳ ἀποθανόντος ἄλλον ἐς τὰς περιλιπεῖς ὥρας
ἐφείλετο. τοῦ τε Βόκχου τελευτήσαντος οὐδενὶ τὴν
βασιλείαν αὐτοῦ ἔδωκεν, ἀλλ' ἐς τὰ τῶν Ῥωμαίων
ἔθνη αὐτὴν ἐσέγραψεν. ἐπειδή τε οἱ Δελμάται παν- 8
τελῶς ἐκεχείρωντο, τάς τε στοὰς ἀπὸ τῶν λαφύρων
αὐτῶν καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν βιβλίων τὰς Ὀκταουι-
ανὰς ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κληθείσας κατεσκεύασεν.

Ἀντώνιος δὲ ἐν τούτῳ ἤλασε μὲν μέχρι τοῦ Ἀρά- 44
ξου ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων, ἠρκέσθη
δὲ τῇ πρὸς τὸν Μῆδον ὁμολογίᾳ· συμμαχήσειν τε
γὰρ ἀλλήλοις, ὁ μὲν ἐπὶ τοὺς Πάρθους ὁ δὲ ἐπὶ τὸν
Καίσαρα, συνέθεντο, καὶ ἐπὶ τούτῳ στρατιώτας τέ 2
τινας ἀντέδοσάν σφισι, καὶ ὁ μὲν τῆς Ἀρμενίας τῆς
νεοκτήτου τινὰ ἔλαβεν, ὁ δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
Ἰωτάπην ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνοικήσουσαν, καὶ
τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ τὰ ἐν τῇ τοῦ Στατιανοῦ
μάχῃ ἁλόντα. κἀκ τούτου ὁ μὲν Ἀντώνιος τῷ τε Πο- 3
λέμωνι τὴν μικροτέραν Ἀρμενίαν, ὥσπερ εἶπον,
χαρισάμενος, καὶ Λούκιον Κλουούιον ποιήσας τε ἅμα
ὕπατον καὶ παύσας, συνῆν γὰρ αὐτῷ, ἔς τε τὴν Ἰω-
νίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ τοῦ Καίσαρος πολέμῳ
ὥρμησεν· ὅ τε Μῆδος τὰ μὲν πρῶτα συμμάχοις τοῖς 4
Ῥωμαίοις χρώμενος τούς τε Πάρθους καὶ τὸν Ἀρτά-
ξην ἐπελθόντας οἱ ἐνίκησε, τοῦ δ' Ἀντωνίου τούς
τε ἑαυτοῦ στρατιώτας μεταπέμψαντος καὶ προσέτι
καὶ τοὺς ἐκείνου κατασχόντος ἀνθηττήθη τε καὶ
ἑάλω, καὶ οὕτως ἡ Ἀρμενία μετὰ τῆς Μηδίας ἀπώ-
λετο.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ν.

Ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ῥωμαίων τῆς μὲν δημοκρα-
τίας ἀφήρητο, οὐ μέντοι καὶ ἐς μοναρχίαν ἀκριβῆ
ἀπεκέκριτο, ἀλλ' ὅ τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐξ
ἴσου ἔτι τὰ πράγματα εἶχον, τά τε πλείω σφῶν διει-
ληχότες, καὶ τὰ λοιπὰ τῷ μὲν λόγῳ κοινὰ νομίζοντες,
τῷ δὲ ἔργῳ, ὥς που πλεονεκτῆσαί τι ἑκάτερος αὐτῶν
2 ἐδύνατο, ἰδιούμενοι. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο, ὡς ὅ τε
Σέξτος ἀπωλώλει καὶ ὁ Ἀρμένιος ἑαλώκει τά τε προσ-
πολεμήσαντα τῷ Καίσαρι ἡσύχαζε καὶ ὁ Πάρθος οὐ-
δὲν παρεκίνει, καὶ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπ' ἀλλήλους
ἐτράποντο καὶ ὁ δῆμος ἀκριβῶς ἐδουλώθη. αἰτίαι
δὲ τοῦ πολέμου καὶ σκήψεις αἵδε αὐτοῖς ἐγένοντο.
3 Ἀντώνιος μὲν Καίσαρι ἐπεκάλει ὅτι τόν τε Λέπιδον
τῆς ἀρχῆς ἐπεπαύκει καὶ τὴν χώραν τήν τε δύναμιν
τήν τε ἐκείνου καὶ τὴν τοῦ Σέξτου, κοινήν σφων
ὀφείλουσαν εἶναι, ἐσφετέριστο· καὶ τούτων τε τὴν
ἡμίσειαν ἀπήτει, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὓς ἐκ τῆς
Ἰταλίας τῆς ἀμφοτέροις σφίσι προσηκούσης κατει-
4 λεκτο. Καῖσαρ δὲ ἐκείνῳ ὅτι ἄλλα τε καὶ τὴν Αἴγυ-
πτον μὴ λαχὼν εἶχε, τόν τε Σέξτον ἀπεκτόνει, αὐτὸς
γὰρ ἑκὼν πεφεῖσθαι αὐτοῦ ἔλεγε, καὶ τὸν Ἀρμένιον
ἐξαπατήσας καὶ συλλαβὼν καὶ δήσας πολλὴν τῷ δήμῳ
5 κακοδοξίαν προσετέτριπτο· τά τε ἡμίσεα καὶ αὐτὸς

τῶν λαφύρων ἀπήτει, καὶ παρὰ πάντα ἐπέφερεν
αὐτῷ τήν τε Κλεοπάτραν καὶ τοὺς παῖδας οὓς ἐξ
αὐτῆς ἀνῄρητο, τά τε δωρηθέντα σφίσι, καὶ ἐν τοῖς
μάλιστα ὅτι τὸν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζεν οὕτω καὶ
ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος ἦγε. ταῦτά τε οὖν ἀλλή- 2
λοις ἀντενεκάλουν καί πῃ καὶ ἀνταπελογοῦντο, τὰ
μὲν ἰδίᾳ σφίσιν ἐπιστέλλοντες, τὰ δὲ καὶ ἐν τῷ κοινῷ
λέγων μὲν ὁ Καῖσαρ γράφων δὲ ὁ Ἀντώνιος· πρέσ-
βεις τε ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ συνεχῶς ἀνταπέστελ-
λον, ὅπως ὅτι μάλιστα τά τε ἐγκλήματα δικαιότατα
ποιεῖσθαι δόξωσι καὶ τὰ ἀλλήλων ἅμα κατασκοπῶσι·
κἂν τούτῳ καὶ χρήματα ὡς καὶ ἐπ᾽ ἄλλο τι ἤθροιζον, 2
καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν ὡς καὶ ἐφ᾽
ἑτέρους τινὰς ἐποιοῦντο, μέχρις οὗ ὅ τε Δομίτιος ὁ a. u. 722
Γναῖος καὶ ὁ Σόσιος ὁ Γάιος, ἀμφότεροι τῆς τοῦ
Ἀντωνίου μερίδος ὄντες, ὑπάτευσαν. τότε γὰρ οὐ-
δὲν ἔτ᾽ ἐπεκρύψαντο, ἀλλ᾽ ἄντικρυς ἐπολεμώθησαν.
ἐπράχθη δὲ ὧδε.

ὁ μὲν Δομίτιος οὐδὲν φανερῶς, ὥς γε καὶ συμ- 3
φορῶν πολλῶν πεπειραμένος, ἐνεόχμωσεν· ὁ δὲ δὴ
Σόσιος, οἷα κακῶν ἄπειρος ὤν, πολλὰ μὲν τὸν Ἀν-
τώνιον ἐν αὐτῇ εὐθὺς τῇ νουμηνίᾳ ἐπῄνεσε, πολλὰ
δὲ καὶ τὸν Καίσαρα κατέδραμε. κἂν παραχρῆμα ἐπ᾽
αὐτῷ τι ἐχρημάτισεν, εἰ μὴ Νώνιος Βάλβος δημαρ-
χῶν ἐκώλυσεν. ὁ γὰρ Καῖσαρ ὑποτοπήσας τὸ μέλλον 4
ὑπ᾽ αὐτοῦ γενήσεσθαι, καὶ μήτε περιιδεῖν αὐτὸ μήτ᾽
αὖ ἐναντιωθεὶς προκατάρχειν τοῦ πολέμου δόξαι
ἐθελήσας, τότε μὲν οὔτε ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσῆλθεν
οὔθ᾽ ὅλως ἐν τῇ πόλει διητήθη, ἀλλά τινα αἰτίαν
πλασάμενος ἐξεδήμησε, διά τε ταῦτα καὶ ἵνα κατὰ
σχολὴν πρὸς τὰ ἀγγελθέντα οἱ βουλευσάμενος τὸ
δέον ἐκ πλείονος λογισμοῦ πράξῃ· ὕστερον δὲ ἐπα- 5

νελθὼν τήν τε γερουσίαν ἤθροισε, καὶ φρουρὰν τῶν
τε στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων ἐγχειρίδια κρύφα
ἐχόντων περιβαλόμενος, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων
ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἱζήσας, πολλὰ μὲν αὐτόθεν ἐκ τῆς
ἕδρας καὶ μέτρια ὑπὲρ ἑαυτοῦ διελέχθη, πολλὰ δὲ
6 καὶ τοῦ Σοσίου τοῦ τε Ἀντωνίου κατηγόρησεν. ἐπει-
δή τε οὔτ' ἄλλος τις οὔτ' αὐτῶν τῶν ὑπάτων οὐδέ-
τερος φθέγξασθαί τι ἐτόλμησεν, ἐκέλευσέ σφας ἐν
ῥητῇ ἡμέρᾳ αὖθις συνελθεῖν ὡς καὶ διὰ γραμμάτων
τινῶν ἀδικοῦντα τὸν Ἀντώνιον ἐξελέγξων. οἱ οὖν
ὕπατοι μήτ' ἀντειπεῖν αὐτῷ θαρσοῦντες μήτε σιω-
πῆσαι ὑπομένοντες τῆς τε πόλεως λάθρᾳ προεξεχώ-
ρησαν καὶ μετὰ τοῦτο πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθον,
καί σφισι καὶ τῶν ἄλλων βουλευτῶν οὐκ ὀλίγοι
7 συνεφέσποντο. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Καῖσαρ ἑκών τε
αὐτοὺς ἐκπεπομφέναι ἔφασκεν, ἵνα μὴ καὶ ὡς ἀδικῶν
τι ἐγκαταλελεῖφθαι ὑπ' αὐτῶν δοκῇ, καὶ ἐπιτρέπειν
καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐθέλουσι πρὸς τὸν Ἀντώνιον
μετὰ ἀδείας ἀπᾶραι.

3 τοῦτο δ' οὖν τοιοῦτον ὑπ' ἐκείνων γενόμενον
ἀνεσήκωσαν παρὰ τοῦ Ἀντωνίου αὖ φυγόντες καὶ
πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθόντες ἄλλοι τε καὶ ὁ Τίτιος
καὶ ὁ Πλάγκος, καίπερ ἀνὰ πρώτους τε ὑπ' αὐτοῦ
τιμώμενοι καὶ τὰ ἀπόρρητα αὐτοῦ πάντα εἰδότες.
2 ἐπειδὴ γὰρ ταῦτά τε οὕτως ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐπέ-
πρακτο, καὶ προσέτι καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτῶν ὁ Καῖ-
σαρ τήν τε γερουσίαν συνήγαγε καὶ ἀνέγνω καὶ εἶπεν
ὅσα ἠθέλησε, καὶ αὐτὰ ὁ Ἀντώνιος ἀκούσας βουλήν
τέ τινα ἐκ τῶν παρόντων ἤθροισε καὶ λεχθέντων ἐφ'
ἑκάτερα πολλῶν τόν τε πόλεμον ἀνείλετο καὶ τὴν
τῆς Ὀκταουίας συνοίκησιν ἀπεῖπε, προσκρούσαντές
τι αὐτῷ ἐκεῖνοι, ἢ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ τι ἀχθεσθέντες,

ηὐτομόλησαν. καί σφας ὁ Καῖσαρ ἀσμενέστατα δεξά- 3
μενος τά τε ἄλλα τὰ τοῦ Ἀντωνίου παρ᾽ αὐτῶν πάντα,
καὶ ἃ ἔπραττε καὶ ἃ ἐνενόει, καὶ τὰ ἐν ταῖς διαθήκαις
αὐτοῦ γεγραμμένα τόν τε ἔχοντα αὐτὰς ἔμαθε· καὶ γὰρ
σεσημασμένοι σφᾶς ἦσαν. κὰκ τούτου περιοργὴς ἔτι 4
καὶ μᾶλλον γενόμενος οὐκ ὤκνησεν οὔτ᾽ ἀναζητῆσαι
αὐτὰς οὔτε λαβεῖν οὔτε ἔς τε τὸ βουλευτήριον καὶ μετὰ
τοῦτο καὶ ἐς ἐκκλησίαν ἐσκομίσαι καὶ ἀναγνῶναι.
τοιαῦτα γάρ που ἐν αὐταῖς ἀνεγέγραπτο ὥστε μηδ᾽
αἰτίαν τινὰ παρ᾽ αὐτῶν, καίτοι παρανομώτατον
πρᾶγμα ποιήσας, σχεῖν· τῷ τε γὰρ Καισαρίωνι ὡς 5
καὶ ἐκ τοῦ Καίσαρος ὄντως γεγονότι ἐμεμαρτυρήκει,
καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίας οἱ τρεφομένοις
ὑπερόγκους δή τινας δωρεὰς ἐδεδώκει, τό τε σῶμα
τὸ ἑαυτοῦ ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ σὺν ἐκείνῃ τα-
φῆναι ἐκεκελεύκει. δι᾽ οὖν ταῦτα ἀγανακτήσαντες 4
ἐπίστευσαν ὅτι καὶ τἆλλα τὰ θρυλούμενα ἀληθῆ εἴη,
τοῦτ᾽ ἔστιν ὅτι, ἂν κρατήσῃ, τήν τε πόλιν σφῶν τῇ
Κλεοπάτρᾳ χαριεῖται καὶ τὸ κράτος ἐς τὴν Αἴγυπτον
μεταθήσει. καὶ τοσαύτῃ γε ἐπὶ τούτοις ὀργῇ ἐχρή- 2
σαντο ὥστε πάντας, οὐχ ὅπως τοὺς διαφόρους αὐτῷ
ἢ καὶ ἐκ μέσου ἀμφοῖν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάνυ
φίλους, δεινῶς αὐτὸν αἰτιάσασθαι· τοῖς τε γὰρ ἀνα-
γνωσθεῖσιν ἐκπλαγέντες, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος
ὑποψίαν ἀνταγωνιζόμενοι, τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἔλεγον.
καὶ τήν τε ὑπατείαν αὐτόν, ἐς ἣν προεκεχειροτόνητο, 3
καὶ τὴν ἄλλην ἐξουσίαν πᾶσαν ἀφείλοντο· πολέμιόν
τε λόγῳ μὲν οὐκ ἀπέφηναν, φοβηθέντες τοὺς συνόν-
τας αὐτῷ, ὅτι καὶ ἐκείνους ἐν ἐχθρῶν μοίρᾳ, ἂν μὴ
προλείπωσιν αὐτόν, νομισθῆναι ἐχρῆν, ἔργῳ δὲ παν-
τὸς μᾶλλον ἀπέδειξαν. τοῖς μὲν γὰρ συνεξεταζομένοις 4
οἱ τήν τε ἄδειαν καὶ ἐπαίνους, ἂν ἐγκαταλείπωσιν

νελθὼν τήν τε γερουσίαν ἤθροισε [illegible] ν πόλεμον τε στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλω[illegible] ύδας ὡς καὶ ἐχόντων περιβαλόμενος, καὶ [illegible], καὶ πρὸς τὸ ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἱζήσας, [illegible] μια κατὰ τὸ νο-ἔδρας καὶ μέτρια ὑπὲρ [illegible] φητιαλίου, ἐποίη-
6 καὶ τοῦ Σοσίου τοῦ τε [illegible] τὴν Κλεοπάτραν. δή τε οὔτ' ἄλλος τις [illegible] ν ἔτεινεν· οὕτω γὰρ τερος φθέγξασθαί [illegible] καὶ γυμνασιαρχῆσαι τοῖς ῥητῇ ἡμέρᾳ αὖθις [illegible] βασιλίς τε αὐτὴ καὶ δέσποινα τινῶν ἀδικοῦντ[illegible] σαι, στρατιώτας τε Ῥωμαίους ἐν ὕπατοι μήτ' [illegible] ἔχειν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς πάντας πῆσαι ὑπομ[illegible] σπίσιν ἐπιγράφειν. ἔς τε τὴν ἀγορὰν μετ ρησαν καὶ [illegible] φοίτα, καὶ τὰς πανηγύρεις οἱ συνδιετίθει. καί σφι[illegible]ίας συνεξήταζε, καὶ συνίππευε καὶ ἐν ταῖς
7 συνεφ[illegible] ἢ καὶ ἐκείνη μὲν ἐν δίφρῳ τινὶ ἐφέρετο, ὁ αὐτ[illegible] ώνιος αὐτοποδὶ αὐτῇ μετὰ τῶν εὐνούχων τι[illegible] θει. καὶ τό τε στρατήγιον βασίλειον ὠνό-
[illegible] καὶ ἀκινάκην ἔστιν ὅτε παρεζώννυτο, ἐσθῆτί [illegible] ἔξω τῶν πατρίων ἐχρῆτο, καὶ ἐπὶ κλίνης ἐπιχρύ-σου δίφρου τε ὁμοίου καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἑωρᾶτο. συνεγράφετό τε αὐτῇ καὶ συνεπλάττετο, αὐτὸς μὲν Ὄσιρις καὶ Διόνυσος, ἐκείνη δὲ σελήνη τε καὶ Ἶσις λέγοντες εἶναι. ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἐκφρον
ι ὑπ' αὐτῆς ἐκ μαγγανείας τινὸς γεγονέναι ἔδοξεν. οὐ γὰρ ὅτι ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τούς τι παρ' αὐτῷ δυναμένους οὕτω καὶ ἐγοήτευσε καὶ κατέδησεν ὥστ' αὐτὴν καὶ τῶν Ῥωμαίων ἄρξειν ἐλπίσαι, τήν τε εὐχὴν τὴν μεγίστην, ὁπότε τι ὀμνύοι, ποιεῖσθαι τὸ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ δικάσαι.

6 τῇ μὲν οὖν Κλεοπάτρᾳ διὰ ταῦτα τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο, τῷ δ' Ἀντωνίῳ οὐδὲν δῆθεν τοιοῦτον ἐπήγγειλαν, εὖ γε εἰδότες ὅτι καὶ ἄλλως πολεμωθή-

που προδοὺς ἐκείνην τὰ τοῦ Καίσαρος ·αὶ βουλόμενοι καὶ αὐτὸ τοῦτο προσ-·ὸν ὑπὲρ τῆς Αἰγυπτίας πόλεμον ·ος, μηδενὸς αὐτῷ δεινοῦ οἴκο-·ίλετο.

2 ἀμφοτέρων σπουδῇ συνή-..αχόθεν συνελέγετο, τά τε ..α τάχος ἠθροίζετο. καὶ ἐγένετο .υὴ πολὺ τῶν πρὸ αὐτῆς μεγίστη. .σάδε ἑκατέρῳ τόνδε τὸν πόλεμον συνή-

3 Καίσαρι μὲν ἥ τε Ἰταλία, πάντας γὰρ καὶ τοὺς .ο τοῦ Ἀντωνίου ἀποικισθέντας, τὰ μὲν ἐκφοβήσας ἅτε ὀλίγους ὄντας, τὰ δὲ καὶ εὐεργετήσας, προσετέθειτο· τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοὺς τὴν Βονωνίαν ἐποικοῦντας αὐτὸς αὖθις, ἵνα δὴ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ἀπῳκίσθαι δοκῶσι, προσκατεστήσατο· ἥ τε οὖν Ἰταλία 4 καὶ ἡ Γαλατία τό τε Ἰβηρικὸν καὶ τὸ Ἰλλυρικόν, καὶ Λίβυες οἵ τε ἐκ τοῦ πρὶν ῥωμαΐζοντες πλὴν τῶν περὶ τὴν Κυρήνην καὶ οἱ τοῦ Βογούου τοῦ τε Βόκχου γεγονότες, Σαρδώ τε καὶ Σικελία καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι αἱ ταῖς εἰρημέναις ἠπείροις προσεχεῖς συνεμάχησαν, 5 τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἠπείρῳ τῶν Ῥωμαίων ἀκούοντα καὶ τὰ ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἥ τε Ἑλλὰς καὶ ἡ Μακεδονία, καὶ Αἰγύπτιοι οἵ τε Κυρηναῖοι μετὰ τῶν περιχώρων, καὶ οἱ νησιῶται οἱ προσοικοῦντές σφισιν, οἵ τε βασιλεῖς καὶ οἱ δυνάσται πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ τῇ τότε ὑπ' ἐκεῖνον οὔσῃ γειτνιῶντες, οἱ μὲν αὐτοὶ οἱ δὲ δι' ἑτέρων. 6 καὶ τοσαύτῃ γε προθυμίᾳ ἀμφότεροι ὁμοίως ἐχρήσαντο ὥστε καὶ ἐνόρκους τὰς συμμαχίας σφῶν ἑκατέρῳ ποιήσασθαι.

7 οὗτοί τε οὖν οὕτως ἔρρωντο, καὶ ὁ Ἀντώνιος

αὐτόν, ἐψηφίσαντο, τῇ δὲ Κλεοπάτρᾳ τὸν πόλεμον
ἄντικρυς ἐπήγγειλαν, καὶ τάς τε χλαμύδας ὡς καὶ
5 ἐν χερσὶν ὄντος αὐτοῦ μετημπίσχοντο, καὶ πρὸς τὸ
Ἐνυεῖον ἐλθόντες πάντα τὰ προπολέμια κατὰ τὸ νο-
μιζόμενον, διὰ τοῦ Καίσαρος ὡς καὶ φητιαλίου, ἐποίη-
σαν. ἅπερ που λόγῳ μὲν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν,
5 ἔργῳ δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔτεινεν· οὕτω γάρ
που αὐτὸν ἐδεδούλωτο ὥστε καὶ γυμνασιαρχῆσαι τοῖς
Ἀλεξανδρεῦσι πεῖσαι, βασιλίς τε αὐτὴ καὶ δέσποινα
ὑπ' ἐκείνου καλεῖσθαι, στρατιώτας τε Ῥωμαίους ἐν
τῷ δορυφορικῷ ἔχειν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς πάντας
2 σφᾶς ταῖς ἀσπίσιν ἐπιγράφειν. ἔς τε τὴν ἀγορὰν μετ'
αὐτοῦ ἐσεφοίτα, καὶ τὰς πανηγύρεις οἱ συνδιετίθει,
τάς τε δίκας συνεξήταζε, καὶ συνίππευε καὶ ἐν ταῖς
πόλεσιν, ἢ καὶ ἐκείνη μὲν ἐν δίφρῳ τινὶ ἐφέρετο, ὁ
δὲ Ἀντώνιος αὐτοποδὶ αὐτῇ μετὰ τῶν εὐνούχων
ἠκολούθει. καὶ τό τε στρατήγιον βασίλειον ὠνό-
3 μαζε, καὶ ἀκινάκην ἔστιν ὅτε παρεξώννυτο, ἐσθῆτί
τε ἔξω τῶν πατρίων ἐχρῆτο, καὶ ἐπὶ κλίνης ἐπιχρύ-
σου δίφρου τε ὁμοίου καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἑωρᾶτο.
συνεγράφετό τε αὐτῇ καὶ συνεπλάττετο, αὐτὸς μὲν
Ὄσιρις καὶ Διόνυσος, ἐκείνη δὲ σελήνη τε καὶ Ἶσις
λέγοντες εἶναι. ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἔκφρων
4 ὑπ' αὐτῆς ἐκ μαγγανείας τινὸς γεγονέναι ἔδοξεν. οὐ
γὰρ ὅτι ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τούς τι παρ'
αὐτῷ δυναμένους οὕτω καὶ ἐγοήτευσε καὶ κατέδησεν
ὥστ' αὐτὴν καὶ τῶν Ῥωμαίων ἄρξειν ἐλπίσαι, τήν
τε εὐχὴν τὴν μεγίστην, ὁπότε τι ὀμνύοι, ποιεῖσθαι
τὸ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ δικάσαι.

6 τῇ μὲν οὖν Κλεοπάτρᾳ διὰ ταῦτα τὸν πόλεμον
ἐψηφίσαντο, τῷ δ' Ἀντωνίῳ οὐδὲν δῆθεν τοιοῦτον
ἐπήγγειλαν, εὖ γε εἰδότες ὅτι καὶ ἄλλως πολεμωθή-

σατο, οὐ γάρ που προδοὺς ἐκείνην τὰ τοῦ Καίσαρος πράξειν ἔμελλε, καὶ βουλόμενοι καὶ αὐτὸ τοῦτο προσεγκαλέσαι οἱ, ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς Αἰγυπτίας πόλεμον ἑκὼν κατὰ τῆς πατρίδος, μηδενὸς αὐτῷ δεινοῦ οἴκοθεν ἰδίᾳ συμβάντος, ἀνείλετο.

ἥ τε οὖν ἡλικία παρ' ἀμφοτέρων σπουδῇ συνήγετο καὶ χρήματα ἁπανταχόθεν συνελέγετο, τά τε ἐμπολέμια πάντα κατὰ τάχος ἠθροίζετο. καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα παρασκευὴ πολὺ τῶν πρὸ αὐτῆς μεγίστη. 2
ἔθνη γὰρ τοσάδε ἑκατέρῳ τόνδε τὸν πόλεμον συνήρατο. Καίσαρι μὲν ἥ τε Ἰταλία, πάντας γὰρ καὶ τοὺς 3
ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἀποικισθέντας, τὰ μὲν ἐκφοβήσας ἅτε ὀλίγους ὄντας, τὰ δὲ καὶ εὐεργετήσας, προσετέθειτο· τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοὺς τὴν Βονωνίαν ἐποικοῦντας αὐτὸς αὖθις, ἵνα δὴ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ἀπῳκίσθαι δοκῶσι, προσκατεστήσατο· ἥ τε οὖν Ἰταλία 4
καὶ ἡ Γαλατία τό τε Ἰβηρικὸν καὶ τὸ Ἰλλυρικόν, καὶ Λίβυες οἵ τε ἐκ τοῦ πρὶν ῥωμαΐζοντες πλὴν τῶν περὶ τὴν Κυρήνην καὶ οἱ τοῦ Βογούου τοῦ τε Βόκχου γεγονότες, Σαρδώ τε καὶ Σικελία καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι αἱ ταῖς εἰρημέναις ἠπείροις προσεχεῖς συνεμάχησαν,
τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἠπείρῳ τῶν Ῥωμαίων ἀκούοντα καὶ τὰ ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἥ τε Ἑλλὰς καὶ ἡ Μακεδονία, καὶ Αἰγύπτιοι οἵ τε Κυρηναῖοι μετὰ τῶν περιχώρων, καὶ οἱ νησιῶται οἱ προσοικοῦντές σφισιν, οἵ τε βασιλεῖς καὶ οἱ δυνάσται πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ τῇ τότε ὑπ' ἐκεῖνον οὔσῃ γειτνιῶντες, οἱ μὲν αὐτοὶ οἱ δὲ δι' ἑτέρων. 5
καὶ τοσαύτῃ γε προθυμίᾳ ἀμφότεροι ὁμοίως ἐχρήσαντο ὥστε καὶ ἐνόρκους τὰς συμμαχίας σφῶν ἑκατέρῳ ποιήσασθαι. 6

οὗτοί τε οὖν οὕτως ἔρρωντο, καὶ ὁ Ἀντώνιος 7

τοῦτο μὲν ἀντώμοσε τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἀκηρυκτὶ πολεμήσειν, τοῦτο δὲ ὑπέσχετο τήν τε ἀρχὴν ἐντὸς δύο μηνῶν μετὰ τὴν νίκην ἀφήσειν καὶ τὸ πᾶν αὐτῆς κράτος τῇ τε γερουσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ ἀπο-
2 δώσειν. μόλις τε δῆθέν τινες ἔπεισαν αὐτὸν ἕκτῳ μηνὶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα δὴ κατὰ σχολὴν τὰ πράγματα καταστήσηται. καὶ ὁ μέν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μὴ ἤμελλεν αὐτὸ πράξειν, ἀλλ' ὡς πάντῃ γε πάντως κρατήσων ἐπηγγέλλετο. τά τε γὰρ ἑαυτοῦ πολὺ τοῖς πλήθεσιν ἰσχυρότερα ἑώρα ὄντα, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων
3 ἀσθενώσειν δωροδοκίαις ἤλπιζε· χρυσίον γὰρ ὡς ἑκασταχόσε, καὶ οὐχ ἥκιστα ἔς τε τὴν ἄλλην Ἰταλίαν καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐσπέμπων διεκίνει τε ὡς ἕκαστα καὶ σφετερίζεσθαι ἐπειρᾶτο. ὅθενπερ καὶ ὁ Καῖσαρ τά τε ἄλλα δι' ἀκριβεστέρας φυλακῆς ἐποιήσατο καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις ἔδωκε.

8 τοιαύτης δ' οὖν τῆς τε ὁρμῆς καὶ τῆς παρασκευῆς αὐτῶν οὔσης πολλὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ποικίλα ἐθρυλεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ ἐναργῆ προεδείκνυτο. πίθηκός τε γὰρ ἐς τὸ Δημήτριον ἐν ἱερουργίᾳ τινὶ ἐσελθὼν πάντα τὰ ἔνδον
2 συνέχεε, καὶ βύας πρῶτον μὲν ἐς τὸν τῆς Ὁμονοίας ναόν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους πάντας ὡς εἰπεῖν τοὺς ἁγιωτάτους ἐπέπτετο, καὶ τέλος, ἐπειδὴ πανταχόθεν ἀπηλαύνετο, ἐπί τε τοῦ ναοῦ τοῦ Γενίου τοῦ δήμου ἱδρύθη καὶ οὔτε ἑάλω οὔτ' ἐξανέστη πλὴν ὀψέ ποτε. ὅ τε ὀχὸς ὁ τοῦ Διὸς ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἱπποδρομίᾳ συνετρίβη, καὶ λαμπὰς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης αἰωρηθεῖσα ἐς
3 τὸν αἰθέρα ἀνέδραμε. καὶ συχνὰ μὲν ὑπὸ χειμῶνος ἐπόνησεν, ὥστε καὶ τρόπαιόν τι ἐν τῷ Ἀουεντίνῳ ἑστὸς καὶ νίκης ἄγαλμα ἀπὸ τῆς τοῦ θεάτρου σκηνῆς

πεσεῖν, τήν τε γέφυραν τὴν ξυλίνην πᾶσαν καταρραγῆναι· συχνὰ δὲ καὶ ὑπὸ πυρὸς ἐφθάρη, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς Αἴτνης πλεῖστόν τε ἐρρύη καὶ πόλεσι
καὶ χώραις ἐλυμήνατο. ταῦτ' οὖν οἱ Ῥωμαῖοι τὰ μὲν 4
ὁρῶντες τὰ δ' ἀκούοντες, ἀνεμιμνήσκοντο καὶ τὸ τοῦ δράκοντος, ὅτι ἄρα καὶ ἐκεῖνος ἐς τὰ τότε παρόντα σφίσιν ἐσήμηνεν· ἐν γὰρ τῇ Τυρσηνίδι ὀλίγον πρὸ τούτων πρότερον δράκων δικέφαλος, μέγας ὥστε καὶ ἐς πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πόδας ἐξικνεῖσθαι, αἰφνίδιον ἀνεφάνη καὶ πολλὰ κακώσας ἐκεραυνώθη. ταῦτα 5
μὲν οὖν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς ἔφερε· Ῥωμαῖοί τε γὰρ τὸ προμαχόμενον ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως ἦν, καὶ ἔμελλον ἔν τε τῷ τότε παρόντι πολλοὶ ἑκατέρωθεν φθαρήσεσθαι, καὶ ἔπειτα τοῦ κρατήσαντος πάντες οἱ
περιλειφθέντες γενήσεσθαι. τῷ δὲ δὴ Ἀντωνίῳ τὴν 6
μὲν ἧτταν οἱ παῖδες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὄντες προεμαντεύσαντο, δίχα γὰρ γενόμενοι μηδενὸς κελεύσαντος, καὶ οἱ μὲν Ἀντωνιείους οἱ δὲ Καισαρείους σφᾶς ἐπικαλέσαντες, συνέμιξαν ἀλλήλοις ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ ἡττήθησαν οἱ τὸ ἐκείνου ὄνομα φέροντες, τὸν δ' ὄλεθρον εἰκών τις αὐτοῦ ἐν τῷ Ἀλβανῷ παρὰ τῷ Διὶ ἀνακειμένη· λιθίνη γὰρ οὖσα αἷμα πολὺ ἀνῆκε.

μετεώρων δ' οὖν πάντων ὁμοίως ἐπὶ τούτοις 9
ὄντων ἐν μὲν τῷ ἔτει ἐκείνῳ πλέον οὐδὲν ἐγένετο. ὅ τε γὰρ Καῖσαρ τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὰ χρήματα παρὰ τοῦ Ἀντωνίου παρόντα ᾔσθετο, καθιστάμενος οὐκ ἠδυνήθη πρὸ τοῦ χειμῶνος ἀπαντῆσαι· καὶ ἐκεῖνος ὥρμησε μὲν ὡς καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ 2
τὸν πόλεμον ἀδοκήτοις σφίσι ποιησόμενος, ἐλθὼν δὲ ἐς Κέρκυραν, καὶ πυθόμενος τὰς ναῦς τὰς πρόπλους τὰς ἐς τὴν προσκοπὴν αὐτοῦ πεμφθείσας περὶ τὰ Κεραύνια ὄρη ναυλοχεῖν, ὑπετόπησεν αὐτὸν τὸν Καί-

3 σαρα μετὰ παντὸς τοῦ ναυτικοῦ ἀφῖχθαι, καὶ οὐκέτι
περαιτέρω προεχώρησεν, ἀλλ' ἐς τὴν Πελοπόννησον,
ἤδη γὰρ ἐκ μετοπώρου ἦν, ἀναπλεύσας αὐτὸς μὲν ἐν
Πάτραις παρεχείμασε, τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας παν-
ταχόσε διέπεμψεν, ἵνα τά τε χωρία φυλάττωσι καὶ
4 τῶν ἐπιτηδείων ῥᾷον εὐπορῶσι. κἀν τούτῳ ἦλθον
μὲν καὶ ἐθελονταὶ παρ' ἀμφοτέρων αὐτῶν πρὸς ἑκα-
τέρους καὶ βουλευταὶ καὶ ἄλλοι τινές, ἑάλω δὲ καὶ
κατάσκοπος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Λούκιος Μέσσιος· καὶ
αὐτὸν καίπερ τῶν ἐν τῇ Περουσίᾳ πρότερον ἁλόντων
ὄντα ἀφῆκε, πᾶσάν οἱ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν προεπι-
5 δείξας. τῷ τε Ἀντωνίῳ ἐπέστειλεν ὅπως ἢ ἀναχω-
ρήσῃ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἵππου δρόμον ἡμερήσιον καὶ
ἐφῇ οἱ ἀδεῶς προσπλεῦσαι ἐπὶ τῷ ἐντὸς πέντε ἡμε-
ρῶν συμμῖξαι σφᾶς, ἢ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐς τὴν
6 Ἰταλίαν περαιωθῇ, οὐχ ὅτι τι γενήσεσθαί σφων ἐνό-
μιξεν, ὁ γοῦν Ἀντώνιος πολλά τε αὐτοῦ κατεγέλασε,
καὶ εἶπε "καὶ τίς ἡμῖν δικάσει, ἄν τι παρὰ τὰ συγκεί-
μενα πραχθῇ;" ἀλλ' ὅτι τοῖς τε ἑαυτοῦ στρατιώταις
θάρσος καὶ τοῖς ἐναντίοις ἔκπληξιν ἐμβαλεῖν ἐκ τού-
του προσεδόκησε.

10 μετὰ δὲ δὴ ταῦτα ἦσαν μὲν ὕπατοι ἐς τὸ ἐχόμε-
a. u. 723 νον ἔτος ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος προαποδεδειγ-
μένοι τότε ὅτε ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτη τὰς ἀρχὰς ἐσάπαξ
προκατεστήσαντο, καὶ τό γε τελευταῖον ἐκεῖνο ἦν·
παραλυθέντος δὲ τοῦ Ἀντωνίου, ὥσπερ εἶπον, ὁ
Μεσσάλας ὁ Οὐαλέριος ὁ προγραφείς ποτε ὑπ' αὐτῶν
2 ὑπάτευσε μετὰ τοῦ Καίσαρος. κἀν τούτῳ ἄνθρωπός
τέ τις μανιώδης ἐς τὸ θέατρον ἐν πανηγύρει τινὶ
ἐσπηδήσας τὸν στέφανον τὸν τοῦ προτέρου Καίσαρος
ἀνείλετο καὶ περιέθετο, καὶ διεσπάσθη ὑπὸ τῶν πε-
ριεστηκότων· καὶ λύκος τε ἐς τὸ Τυχαῖον ἐσπίπτων

συνελήφθη καὶ κατεσφάγη, κύων τε κύνα ἐν τῷ ἱπ- 3
ποδρόμῳ παρ' αὐτὴν τὴν ἅμιλλαν τῶν ἵππων κατειρ-
γάσατο καὶ κατέφαγε. καὶ πῦρ ἄλλα τε οὐκ ὀλίγα
καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱπποδρόμου πολὺ τό τε Δημήτριον
καὶ ἕτερον ναὸν Ἐλπίδος ἔφθειρεν. ἔδοξαν μὲν γὰρ 4
οἱ ἐξελεύθεροι αὐτὸ πεποιηκέναι· πᾶσι γὰρ τοῖς ἔν
τε τῇ Ἰταλίᾳ αὐτῶν οὖσι καὶ πέντε μυριάδων οὐσίαν
ἢ καὶ πλείω κεκτημένοις τὸ ὄγδοον αὐτῆς συντελέσαι
ἐκελεύσθη, κἀκ τούτου καὶ ταραχαὶ καὶ φόνοι καὶ
ἐμπρήσεις ὑπ' αὐτῶν πολλαὶ ἐγένοντο, καὶ οὐ πρότε-
ρόν γε κατέστησαν πρὶν ἢ τοῖς ὅπλοις καταδαμα-
σθῆναι. ἀφ' οὗπερ καὶ οἱ ἐλεύθεροι οἵ τι χωρίον ἐν 5
τῇ Ἰταλίᾳ κεκτημένοι φοβηθέντες ἡσύχασαν· καὶ γὰρ
ἐκείνοις τὸ τέταρτον τῆς ἐπετησίας προσόδου δοῦναι
προσετάχθη, μελλήσαντές τε ἐπὶ τούτῳ κινηθήσεσθαι
οὐδὲν ἔτι νεοχμῶσαι ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀμαχὶ καὶ ἄκον-
τες αὐτὸ συνεσήνεγκαν. ἔδοξε μὲν οὖν διὰ ταῦθ' 6
ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων τὸ πῦρ ἐξ ἐπιβουλῆς γεγονέ-
ναι, οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐς τὰ πάνυ τέρατα διὰ
τὸ τῶν καυθέντων πλῆθος ἐσεγράφη.

τοιούτων δὴ σημείων προφανέντων σφίσιν οὔτ' 11
ἐφοβήθησαν οὔθ' ἧττόν τι ἐπολέμησαν, ἀλλὰ τὸν μὲν
χειμῶνα κατασκοπαῖς τε χρώμενοι καὶ παραλυποῦντες
ἀλλήλους διετέλεσαν· ὁ γὰρ Καῖσαρ ἐξανήχθη μὲν
ἐκ τοῦ Βρεντεσίου καὶ ἔπλευσε μέχρι τῆς Κερκύρας
ὡς καὶ ἀπροσδοκήτοις τοῖς πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ὁρμοῦσιν
ἐπιθησόμενος, χειμῶνι δὲ περιπεσὼν καὶ πονηθεὶς 2
ἀνεχώρησε· τοῦ δὲ δὴ ἦρος ὁ μὲν Ἀντώνιος οὐδαμῇ
ἐκινήθη, οἵ τε γὰρ τριηρῖται, ἅτε καὶ σύμμικτοι ἐκ
παντοδαπῶν ἐθνῶν ὄντες καὶ πόρρω ἀπ' αὐτοῦ χει-
μάζοντες, οὔτε τινὰ ἄσκησιν ἐπεποίηντο καὶ νόσῳ
αὐτομολίαις τε ἠλάττωντο· καὶ ὁ Ἀγρίππας τήν τε 3

3 σαρα μετὰ παντὸς τοῦ ναυτικοῦ ... καὶ τὸν Βογούαν ἐν περαιτέρω προεχώρησεν, ἀλλ' ... τῶν ὁλκάδων ἐπιτη- ἤδη γὰρ ἐκ μετοπώρου ἦν. ... άλλῃ τῆς Ἑλλάδος ποιού- Πάτραις παρεχείμασε, ... άραττεν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ταχόσε διέπεμψεν, ἵν... καὶ βουληθεὶς ὅτι τάχιστα
4 τῶν ἐπιτηδείων ῥᾳ... ὁρμῇ λαμπρῶς ἠσκημένου χρή- μὲν καὶ ἐθελοντα... μον καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ πρὸς τέρους καὶ βου... ἢ ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ πρὸς τῇ κατάσκοπος ... , πάντας μὲν τοὺς στρατιώτας ὧν αὐτὸν καίτ... πάντας δὲ τούς τι δυναμένους καὶ τῶν ὄντα ἀφ... καὶ τῶν ἱππέων ἐς τὸ Βρεντέσιον συν-
5 δείξας. ... τοὺς μὲν ὅπως τι συμπράξωσιν αὐτῷ, τοὺς ... ρήσῃ ... μηδὲν μονωθέντες νεοχμώσωσι, τό τε μέγι- ἐφῇ ... ἐνδείξηται τοῖς ἀνθρώποις ὅτι καὶ τὸ πλεῖ- ρο... καὶ τὸ κράτιστον τῶν Ῥωμαίων ὁμογνωμονοῦν
6 Ἰ... κἀντεῦθεν τακτόν τε τῶν οἰκετῶν ἀριθμὸν ... ἐπαγαγέσθαι καὶ τὴν τροφὴν αὐτοὺς ἑαυ- ... πλὴν τῶν στρατιωτῶν, ἐπικομίσασθαι κελεύσας, τοῖς ἀθρόᾳ τῇ παρασκευῇ τὸν Ἰόνιον διέβαλεν. ἦγε δὲ
12 αὐτοὺς οὐκ ἐς τὴν Πελοπόννησον οὐδ' ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ Ἄκτιον, ἐν ᾧ τὸ πλεῖον αὐτῷ τοῦ ναυτικοῦ ὥρμει, εἴ πώς σφας ἐθελοντὰς ἢ καὶ ἄκοντας προπαραστήσαιτο. καὶ διὰ τοῦτο τόν τε πεζὸν ὑπὸ τὰ ὄρη τὰ Κεραύνια ἐκβιβάσας ἐκεῖσε
2 ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς ταῖς ναυσὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐμφρουρούντων λαβὼν ἐς τὸν λιμένα τὸν γλυκὺν ὠνομασμένον κατέσχε· καλεῖται δὲ οὕτως ὅτι πρὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐς αὐτὸν ἐσβάλλοντος γλυκαίνεται· καὶ ναύσταθμόν τε ἐν αὐτῷ ἐποιήσατο καὶ ἐκεῖ-
3 θεν ὁρμώμενος ἐπὶ τὸ Ἄκτιον ἐπέπλει. ὡς δ' οὐδείς οἱ οὔτ' ἀντανήγετο οὔτ' ἐς λόγους ᾔει, καίτοι δυοῖν αὐτοῦ θάτερον ἢ πρὸς ὁμολογίαν σφᾶς ἢ πρὸς μάχην προκα-

τὴν μὲν γὰρ τῇ πίστει τὴν δὲ τῷ δέει οὐκ
ἔλαβε τὸ χωρίον τοῦτο ἐν ᾧ νῦν ἡ Νι-
ὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ μετεώρου, ὅθεν ἐπὶ 4
ῆς τε ἔξω τῆς πρὸς Πάξοις θαλάσσης
τῆς Ἀμπρακικῆς τῆς τε ἐν τῷ μέσῳ αὐ-
ῷ οἱ λιμένες οἱ πρὸς τῇ Νικοπόλει εἰσίν,
ον ἔστιν, ἱδρύθη. καὶ αὐτό τε ἐκρατύνατο καὶ
ιχη ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐς τὸν λιμένα τὸν ἔξω τὸν Κόμαρον
καθῆκε, κἀκ τούτου καὶ ἐφήδρευε καὶ ἐφώρμει τῷ 5
Ἀκτίῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ἤδη μὲν
γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ τριήρεις ἐκ τῆς ἔξω θαλάσσης ἐς
τὸν κόλπον διὰ τοῦ τειχίσματος ὑπερήνεγκε, βύρσαις
νεοδάρτοις ἀντὶ ὁλκῶν ἐλαίῳ ἐπαληλιμμέναις χρησά-
μενος· ἔχω δ᾽ οὐδὲν ἔργον τῶν νεῶν τούτων ἐν τῷ 6
κόλπῳ γενόμενον εἰπεῖν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πιστεῦ-
σαι τῷ μυθολογήματι δύναμαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σμι-
κρὸν τὸ πρᾶγμα ἦν, διὰ χωρίου οὕτως ὀλίγου καὶ
ἀνωμάλου τριήρεις ἐπὶ βυρσῶν διαγαγεῖν. τοῦτο 7
μὲν οὖν οὕτω λέγεται γενέσθαι, τὸ δ᾽ Ἄκτιον Ἀπόλ-
λωνος ἱερόν ἐστι, καὶ πρὸ τοῦ στόματος τοῦ πορθμοῦ
τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμπρακικοῦ κατ᾽ ἀντιπέρας τῶν πρὸς
τῇ Νικοπόλει λιμένων κεῖται. ὅ τε πορθμὸς ἴσος
ἐπὶ πολὺ διὰ στενοῦ τείνει, καὶ ἔστι καὶ αὐτὸς καὶ
τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα καὶ ἐνορμίσασθαι καὶ ἐνναυ-
λοχήσασθαι. ταῦτ᾽ οὖν προκατασχόντες οἱ Ἀντωνί- 8
ειοι ἐπί τε τοῦ στόματος πύργους ἑκατέρωθεν ἐπῳ-
κοδόμησαν καὶ τὸ μέσον ναυσὶ διέλαβον, ὥστε σφίσι
καὶ τοὺς ἔκπλους καὶ τὰς ἀναχωρήσεις ἀσφαλεῖς
εἶναι· αὐτοί τε ἐπὶ θάτερα τοῦ πορθμοῦ κατὰ τὸ
ἱερόν, ἐν χωρίῳ ὁμαλῷ μὲν καὶ πλατεῖ, ἐμμαχέ-
σασθαι δὲ ἢ ἐνστρατοπεδεύσασθαι ἐπιτηδειοτέρῳ,
ἐνηυλίζοντο· ἐξ οὗπερ οὐχ ἥκιστα τῇ νόσῳ καὶ

*Μεθώνην ἐκ προσβολῆς λαβὼν καὶ τὸν Βογούαν ἐν
αὐτῇ κτείνας, τάς τε κατάρσεις τῶν ὁλκάδων ἐπιτη-
ρῶν καὶ ἀποβάσεις ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς Ἑλλάδος ποιού-
4 μενος, ἰσχυρῶς αὐτὸν ἐτάραττεν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ
ἐπί τε τούτοις θαρσήσας καὶ βουληθεὶς ὅτι τάχιστα
τῇ τοῦ στρατεύματος ὁρμῇ λαμπρῶς ἠσκημένου χρή-
σασθαι, τόν τε πόλεμον καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ πρὸς
τοῖς ἐκείνου μᾶλλον ἢ ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ πρὸς τῇ
5 Ῥώμῃ ποιήσασθαι, πάντας μὲν τοὺς στρατιώτας ὧν
τι ὄφελος ἦν, πάντας δὲ τούς τι δυναμένους καὶ τῶν
βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἐς τὸ Βρεντέσιον συν-
ήγαγε, τοὺς μὲν ὅπως τι συμπράξωσιν αὐτῷ, τοὺς
δ' ὅπως μηδὲν μονωθέντες νεοχμώσωσι, τό τε μέγι-
στον ὅπως ἐνδείξηται τοῖς ἀνθρώποις ὅτι καὶ τὸ πλεῖ-
στον καὶ τὸ κράτιστον τῶν Ῥωμαίων ὁμογνωμονοῦν
6 ἔχοι. κἀντεῦθεν τακτόν τε τῶν οἰκετῶν ἀριθμὸν
πᾶσιν ἐπαγαγέσθαι καὶ τὴν τροφὴν αὐτοὺς ἑαυ-
τοῖς, πλὴν τῶν στρατιωτῶν, ἐπικομίσασθαι κελεύσας,
12 ἀθρόᾳ τῇ παρασκευῇ τὸν Ἰόνιον διέβαλεν. ἦγε δὲ
αὐτοὺς οὐκ ἐς τὴν Πελοπόννησον οὐδ' ἐπὶ τὸν Ἀν-
τώνιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ Ἄκτιον, ἐν ᾧ τὸ πλεῖον αὐτῷ
τοῦ ναυτικοῦ ὥρμει, εἴ πώς σφας ἐθελοντὰς ἢ καὶ
ἄκοντας προπαραστήσαιτο. καὶ διὰ τοῦτο τόν τε
πεζὸν ὑπὸ τὰ ὄρη τὰ Κεραύνια ἐκβιβάσας ἐκεῖσε
2 ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς ταῖς ναυσὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλει-
φθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐμφρουρούντων λαβὼν ἐς τὸν λιμένα
τὸν γλυκὺν ὠνομασμένον κατέσχε· καλεῖται δὲ οὕτως
ὅτι πρὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐς αὐτὸν ἐσβάλλοντος γλυκαί-
νεται· καὶ ναύσταθμόν τε ἐν αὐτῷ ἐποιήσατο καὶ ἐκεῖ-
3 θεν ὁρμώμενος ἐπὶ τὸ Ἄκτιον ἐπέπλει. ὡς δ' οὐδείς οἱ
οὔτ' ἀντανήγετο οὔτ' ἐς λόγους ᾔει, καίτοι δυοῖν αὐτοῦ
θάτερον ἢ πρὸς ὁμολογίαν σφᾶς ἢ πρὸς μάχην προκα-*

λουμένου, τὴν μὲν γὰρ τῇ πίστει τὴν δὲ τῷ δέει οὐκ
ἐδέχοντο, κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο ἐν ᾧ νῦν ἡ Νι-
κόπολίς ἐστι, καὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ μετεώρου, ὅθεν ἐπὶ 4
πάντα ὁμοίως τῆς τε ἔξω τῆς πρὸς Πάξοις θαλάσσης
καὶ τῆς ἔσω τῆς Ἀμπρακικῆς τῆς τε ἐν τῷ μέσῳ αὐ-
τῶν, ἐν ᾧ οἱ λιμένες οἱ πρὸς τῇ Νικοπόλει εἰσίν,
ἄποπτόν ἐστιν, ἱδρύθη. καὶ αὐτό τε ἐκρατύνατο καὶ
τείχη ἀπ' αὐτοῦ ἐς τὸν λιμένα τὸν ἔξω τὸν Κόμαρον
καθῆκε, κἀκ τούτου καὶ ἐφήδρευε καὶ ἐφώρμει τῷ 5
Ἀκτίῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ἤδη μὲν
γὰρ ἤκουσα ὅτι καὶ τριήρεις ἐκ τῆς ἔξω θαλάσσης ἐς
τὸν κόλπον διὰ τοῦ τειχίσματος ὑπερήνεγκε, βύρσαις
νεοδάρτοις ἀντὶ ὁλκῶν ἐλαίῳ ἐπαληλιμμέναις χρησά-
μενος· ἔχω δ' οὐδὲν ἔργον τῶν νεῶν τούτων ἐν τῷ 6
κόλπῳ γενόμενον εἰπεῖν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πιστεῦ-
σαι τῷ μυθολογήματι δύναμαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σμι-
κρὸν τὸ πρᾶγμα ἦν, διὰ χωρίου οὕτως ὀλίγου καὶ
ἀνωμάλου τριήρεις ἐπὶ βυρσῶν διαγαγεῖν. τοῦτο 7
μὲν οὖν οὕτω λέγεται γενέσθαι, τὸ δ' Ἄκτιον Ἀπόλ-
λωνος ἱερόν ἐστι, καὶ πρὸ τοῦ στόματος τοῦ πορθμοῦ
τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμπρακικοῦ κατ' ἀντιπέρας τῶν πρὸς
τῇ Νικοπόλει λιμένων κεῖται. ὅ τε πορθμὸς ἴσος
ἐπὶ πολὺ διὰ στενοῦ τείνει, καὶ ἔστι καὶ αὐτὸς καὶ
τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα καὶ ἐνορμίσασθαι καὶ ἐνναυ-
λοχήσασθαι. ταῦτ' οὖν προκατασχόντες οἱ Ἀντωνί- 8
ειοι ἐπί τε τοῦ στόματος πύργους ἑκατέρωθεν ἐπῳ-
κοδόμησαν καὶ τὸ μέσον ναυσὶ διέλαβον, ὥστε σφίσι
καὶ τοὺς ἔκπλους καὶ τὰς ἀναχωρήσεις ἀσφαλεῖς
εἶναι· αὐτοί τε ἐπὶ θάτερα τοῦ πορθμοῦ κατὰ τὸ
ἱερόν, ἐν χωρίῳ ὁμαλῷ μὲν καὶ πλατεῖ, ἐμμαχέ-
σασθαι δὲ ἢ ἐνστρατοπεδεύσασθαι ἐπιτηδειοτέρῳ,
ἐνηυλίζοντο· ἐξ οὗπερ οὐχ ἥκιστα τῇ νόσῳ καὶ

ἐν τῷ χειμῶνι, καὶ ἐν τῷ θέρει πολὺ μᾶλλον, ἐπιέσθησαν.

13 ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ἐπειδὴ τάχιστα τὴν τοῦ Καί-
σαρος ἄφιξιν ἐπύθετο, οὐκ ἐμέλλησεν ἀλλ' ἐς τὸ
Ἄκτιον μετὰ τῶν συνόντων οἱ ἠπείχθη. καὶ ἦλθε
μὲν οὐ πολλῷ ὕστερον, οὐ μέντοι καὶ ἐς ἀγῶνα εὐ-
2 θὺς κατέστη, καίτοι ἐκείνου τόν τε πεζὸν πρὸ τοῦ
στρατοπέδου σφῶν συνεχῶς προπαρατάσσοντος καὶ
ταῖς ναυσὶ πολλάκις σφίσιν ἐπιπλέοντος, τάς τε ὁλ-
κάδας αὐτῶν κατάγοντος, ὅπως πρὶν πᾶσαν τὴν δύ-
ναμιν αὐτῷ συνελθεῖν, μόνοις τοῖς τότε παροῦσίν οἱ
3 συμμίξῃ· ἐκ γὰρ αὐτοῦ τούτου οὐκ ἠθέλησεν ἐς ἅπαν
ἀναρρῖψαι, ἀλλὰ πείραις καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπὶ πολ-
λὰς ἡμέρας ἐχρήσατο, μέχρις οὗ τὰ στρατεύματα
συνελέξατο. τούτοις δέ, ἄλλως τε καὶ τοῦ Καίσαρος
μηκέθ' ὁμοίως ἐγκειμένου, τόν τε πορθμὸν ἐπιδιέβη
4 καὶ οὐ πόρρω αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσατο, κἀκ τούτου
καὶ ἱππικὸν περὶ τὸν κόλπον περιπέμψας ἀμφοτέρω-
θεν αὐτῷ προσήδρευεν. ὁ οὖν Καῖσαρ αὐτὸς μὲν
ἡσύχαζε καὶ οὐδένα ἔτι κίνδυνον αὐθαίρετον ἀνῃρεῖ-
το, ἐς δὲ δὴ τὴν Ἑλλάδα τήν τε Μακεδονίαν ἔπεμψέ
5 τινας, ὅπως τὸν Ἀντώνιον πρὸς ἐκεῖνα ἀπαγάγῃ. καὶ
οἱ μὲν ταῦτ' ἔπραττον, Ἀγρίππας δὲ τότε μὲν τήν τε
Λευκάδα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σκάφη αἰφνιδίως ἐπεσπλεύ-
σας ἔλαβε, καὶ Πάτρας εἷλε Κύιντον Νασίδιον ναυ-
μαχίᾳ νικήσας, ὕστερον δὲ καὶ τὴν Κόρινθον παρ-
εστήσατο. ὡς οὖν ταῦτά τε συνέβη, καὶ ὁ Τίτιος ὁ
Μάρκος ὅ τε Ταῦρος ὁ Στατίλιος τό τε ἱππικὸν τοῦ
Ἀντωνίου ἐξαίφνης ἐπεκδραμόντες ἐκράτησαν καὶ
Φιλάδελφον βασιλέα Παφλαγονίας προσεποιήσαντο,
6 κἀν τούτῳ καὶ ὁ Δομίτιος ὁ Γναῖος ἀχθεσθείς τι τῇ
Κλεοπάτρᾳ μετέστη, καὶ χρήσιμος μὲν οὐδὲν τῷ Καί-

*σαρι ἐγένετο, νοσήσας γὰρ οὐκ ἐς μακρὰν ἐτελεύτη-
σεν, ἔδοξε δ' οὖν ὡς καὶ κατεγνωκὼς τῶν πραγμά-
των παρ' οἷς ἦν ηὐτομοληκέναι, καὶ γὰρ καὶ ἄλλοι
αὐτὸν συχνοὶ ἐμιμήσαντο, οὐκέθ' ὁμοίως ὁ Ἀντώνιος* 7
*ἐθάρσει, ἀλλ' ὑπετόπει τε πάντας καὶ ἀπέκτεινεν ἐκ
τούτου ἄλλους τε καὶ Ἰάμβλιχον Ἀραβίων τινῶν βα-
σιλέα βασανίσας, Κύιντόν τε Ποστούμιον βουλευτὴν
διασπάσασθαί τισιν ἐπιτρέψας. καὶ τέλος φοβηθεὶς* 8
*μὴ καὶ ὁ Δέλλιος ὁ Κύιντος ὅ τε Ἀμύντας ὁ Γαλά-
της, ἔτυχον δὲ ἐπὶ μισθοφόρους ἔς τε τὴν Μακεδο-
νίαν καὶ ἐς τὴν Θρᾴκην πεπεμμένοι, τὰ τοῦ Καίσα-
ρος ἀνθέλωνται, ὥρμησε πρὸς αὐτοὺς ὡς καὶ ἐπικου-
ρήσων σφίσιν, ἄν τι πολέμιον προσπέσῃ. κἀν τούτῳ* 14
*ναυμαχία τις ἐγένετο. ὁ γὰρ Σόσιος Λουκίου Ἀρ-
ρουντίου ναυσὶν ὀλίγαις ἐφορμοῦντός σφισιν ἐλπίσας
ἄξιόν τι λόγου πράξειν, ἂν πρὶν τὸν Ἀγρίππαν, ᾧ
πᾶν τὸ ναυτικὸν ἐπετέτραπτο, ἐπελθεῖν, συμβάλῃ
αὐτῷ, ἐξανήχθη τε ἐξαπιναίως ὑπὸ τὴν ἕω, ὁμίχλην* 2
*βαθεῖαν τηρήσας, ἵνα μὴ τὸ πλῆθός σφων προϊδὼν
φύγῃ, καὶ παραχρῆμα τῇ πρώτῃ προσβολῇ τρεψάμε-
νος αὐτὸν ἐπεδίωξε μέν, οὐχ εἷλε δέ· τοῦ γὰρ Ἀγρίπ-
που κατὰ τύχην ἀπαντήσαντός οἱ οὐ μόνον οὐδὲν τῆς
νίκης ἀπώνατο, ἀλλὰ καὶ προσδιεφθάρη μετά τε τοῦ
Ταρκονδιμότου καὶ μετ' ἄλλων πολλῶν.*

ὁ οὖν Ἀντώνιος διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς 3
*ἐπανελθὼν ἱππομαχίᾳ τινὶ πρὸς τῆς τοῦ Καίσαρος
προφυλακῆς ἡττήθη, οὐκέτ' ἔγνω δίχα στρατοπεδεύε-
σθαι, ἀλλ' ἐκλιπὼν τῆς νυκτὸς τὸ πλησίον τῶν ἐναν-
τίων τάφρευμα ἀνεχώρησεν ἐπὶ θάτερα τοῦ πορθμοῦ,
ἔνθα αὐτῷ τὸ πλέον τοῦ στρατοῦ ηὐλίζετο. καὶ ἐπει-* 4
*δὴ καὶ τὰ ἐπιτήδεια αὐτόν, ἅτε καὶ τῆς σιτοπομπίας
εἰργόμενον, ἐπιλείπειν ἤρχετο, διαγνώμην ἐποιήσατο*

πότερον κατὰ χώραν μείναντες διακινδυνεύσωσιν ἢ
μεταστάντες ποι χρόνῳ τὸν πόλεμον διενέγκωσιν.
15 εἰπόντων δὲ ἄλλων ἄλλα ἐνίκησεν ἡ Κλεοπάτρα, τά
τε ἐπικαιρότατα τῶν χωρίων φρουραῖς παραδοθῆναι
καὶ τοὺς λοιποὺς ἐς τὴν Αἴγυπτον μεθ' ἑαυτῶν ἀπᾶ-
ραι συμβουλεύσασα. ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ἔσχεν,
2 ἐπειδὴ ὑπὸ σημείων ἐταράχθη. χελιδόνες τε γὰρ περί
τε τὴν σκηνὴν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ νηὶ τῇ στρατηγίδι,
ἐφ' ἧς ἐπέπλει, ἐνεόττευσαν, καὶ γάλα αἷμά τε ἐκ
κηροῦ ἐρρύη· τάς τε εἰκόνας αὐτῶν, ἃς οἱ Ἀθηναῖοι
ἐν τῇ ἀκροπόλει τὸ τῶν θεῶν σχῆμα ἐχούσας ἔστη-
3 σαν, κεραυνοὶ ἐς τὸ θέατρον κατήραξαν. ἔκ τε οὖν
τούτων καὶ ἐκ τῆς τοῦ στρατεύματος καὶ ἀθυμίας ἐπ'
αὐτοῖς καὶ ἀρρωστίας ἡ Κλεοπάτρα αὐτή τε ἔδεισε
καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐξεφόβησεν. οὐ μέντοι καὶ κρύφα,
ἢ καὶ φανερῶς ὡς καὶ φεύγοντες, ἐκπλεῦσαι, μὴ καὶ
ἐς δέος τοὺς συμμάχους ἐμβάλωσιν, ἠθέλησαν, ἀλλ'
ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρασκευαζόμενοι, ἵνα ἅμα, ἄν τι
4 ἀνθίστηται, βιάσωνται τὸν ἔκπλουν. κἀκ τούτου
πρῶτον μὲν τὰ ἄριστα τῶν σκαφῶν, ἐπειδὴ ἐλάττους
οἱ ναῦται ἔκ τε τῆς φθορᾶς καὶ ἐκ τῆς αὐτομολίας
ἐγεγόνεσαν, ἐπιλεξάμενοι τὰ λοιπὰ κατέπρησαν, ἔπει-
τα δὲ νύκτωρ πάντα τὰ τιμιώτατα λαθραίως ἐς αὐ-
τὰς ἐσεφόρησαν. ἐπειδή τε ἕτοιμα ἦν, συνεκάλεσεν
ὁ Ἀντώνιος τοὺς στρατιώτας καὶ εἶπε τοιάδε.

16 "ὅσα μὲν ὑπ' ἐμοῦ προσῆκον ἦν ἐκπορισθῆναι
πρὸς τὸν πόλεμον, πάνθ' ἱκανῶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶ-
ται, προπαρεσκεύασται. καὶ γὰρ πλῆθος πολὺ ὑμῶν
ἐστι, πᾶν ὅ,τιπερ ἄνθος καὶ παρὰ τῶν ὑπηκόων καὶ
παρὰ τῶν συμμάχων ἐξειλεγμένον· καὶ παντὸς εἴδους
μάχης, ὅσα γε καὶ παρ' ἡμῖν νομίζεται, ἐπὶ τοσοῦτον
χειροτέχναι ἐστὲ ὥστε καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι φο-

βεροὶ τοῖς ἀντιπάλοις εἶναι. ὁρᾶτε δέ που καὶ αὐτοὶ 2
ὅσον μὲν καὶ οἷον ναυτικὸν ἔχομεν, ὅσους δὲ καὶ
οἵους ὁπλίτας, ἱππέας, σφενδονήτας, πελταστάς, το-
ξότας, ἱπποτοξότας· ὧν τὰ μὲν πλείω οὐδ' ὑπάρχει
ἀρχὴν τοῖς ἐναντίοις, ὅσα δὲ κέκτηνται, πολὺ ἐλάτ-
τονα καὶ ἀσθενέστερα τῶν ἡμετέρων ἐστί. καὶ μὴν 3
καὶ τὰ χρήματα ἐκείνοις μὲν ὀλίγα καὶ ταῦτα ἐκ συν-
τελείας βιαίου πεπορισμένα οὔτ' ἂν ἐπὶ πολὺ ἐξαρ-
κέσειεν ἄν, καὶ τοὺς συνεσενηνοχότας αὐτὰ οἰκειοτέ-
ρους ἡμῖν ἢ τοῖς λαβοῦσι πεποίηκεν εἶναι, ὥστε μήτ'
ἄλλως εὐνοϊκῶς σφας αὐτοῖς ἔχειν καὶ προσέτι καὶ
ἐκ τοῦ φανεροῦ στασιάζειν· ἡμῖν δὲ ἐκ περιουσίας
παρεσκευασμένα οὔτε λελύπηκέ τινα καὶ πάντας ἡμᾶς
ὠφελήσει. πρὸς δὲ τούτοις τοσούτοις τε καὶ τοιούτοις 17
οὖσιν ὤκνησα μὲν ἄλλως αὐτὸς περὶ ἐμαυτοῦ σεμνόν
τι εἰπεῖν· ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦθ' ἓν τῶν πρὸς τὸ τοῦ
πολέμου κράτος φερόντων ἐστὶ καὶ μέγιστόν γε παρὰ
πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι πεπίστευται, λέγω δὲ τὸ καὶ
στρατηγοῦ τινος ἀρίστου τοὺς καλῶς πολεμήσοντας
τυχεῖν, ἀναγκαιότατόν μοι τὸν περὶ ἐμαυτοῦ λόγον 2
αὐτὴ ἡ χρεία πεποίηκεν, ἵν' ἔτι μᾶλλον εἰδῆτε τοῦθ'
ὅτι αὐτοί τε τοιοῦτοί ἐστε οἷοι καὶ ἄνευ ἄρχοντος
ἀγαθοῦ νικᾶν, καὶ ἐγὼ τοιοῦτος οἷος καὶ μετὰ κακῶν
στρατιωτῶν κρατεῖν δύνασθαι. τήν τε γὰρ ἡλικίαν 3
ταύτην ἄγω ἐν ᾗ καὶ μάλιστα ἄνθρωποι καὶ τῷ σώ-
ματι καὶ τῇ διανοίᾳ ἀκμάζουσι, καὶ μήτε τῇ τῆς νεό-
τητος προπετείᾳ μήτε τῇ τοῦ γήρως ἐκλύσει κακύ-
νονται, ἀλλ' αὐτὸ τὸ μέσον ἑκατέρου ἔχοντες ἔρρων-
ται τὰ μάλιστα· καὶ προσέτι τοιαύτῃ μὲν φύσει τοι- 4
αύτῃ δὲ καὶ παιδείᾳ κέχρημαι ὥστε καὶ γνῶναι πάντα
τὰ προσήκοντα καὶ εἰπεῖν ῥᾷστα δύνασθαι. τήν τε
ἐμπειρίαν, ἥπερ που καὶ τοὺς ἀνοήτους καὶ τοὺς ἀπαι-

δεύτους λόγου τινὸς ἀξίους δοκεῖν εἶναι ποιεῖ, διὰ πάντων μὲν τῶν πολιτικῶν πάντων δὲ τῶν στρατιω-
5 τικῶν προσείληφα· ἔκ τε γὰρ μειρακίου δεῦρο ἀεὶ ἐν αὐτοῖς ἐξήτασμαι, καὶ πολλὰ μὲν ἤρχθην πολλὰ δὲ ἦρξα, ἀφ᾽ ὧν τοῦτο μὲν ὅσα τε καὶ οἷα χρὴ προστάσσειν, τοῦτο δ᾽ ὅσα καὶ οἷα χρὴ πειθαρχοῦντα πράτ-
6 τειν. μεμάθηκα, ἐφοβήθην, ἐθάρσησα· ἐξ ὧν τοῦ μὲν τὸ μὴ ῥᾳδίως τι δεδιέναι, τοῦ δὲ τὸ μὴ προχείρως ἀποτολμᾶν εἴθισμαι. εὐτύχησα, ἔπταισα· παρ᾽ ὧν τὸ μήτ᾽ ἀπογιγνώσκειν τι μήθ᾽ ὑπερφρονεῖν ἔχω.

18 λέγω δὲ ταῦτα ἐν εἰδόσι, μάρτυρας ὑμᾶς τοὺς ἀκούοντας αὐτῶν ποιούμενος, οὐχ ἵν᾽ ἄλλως τι περὶ ἐμαυτοῦ κομπάσαιμι, ἱκανὸν γάρ μοι πρὸς εὔκλειαν τὸ συνειδὸς ὑμῶν ὑπάρχει, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ ἐκ τούτων καταμάθητε ὅσῳ βέλτιον τῶν ἐναντίων παρεσκευάσμε-
2 θα. ἐλαττούμενοι γὰρ ἡμῶν καὶ τῷ πλήθει τῶν τε στρατιωτῶν ἅμα καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῷ πολυειδεῖ τῆς παρασκευῆς, οὐδενὶ τῶν πάντων τοσοῦτον ἐλλείπουσιν ὅσον τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τῇ ἀπειρίᾳ τοῦ στρατηγοῦντος αὐτῶν. περὶ οὗ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν δέο-
3 μαι καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβῶς εἰπεῖν, κεφαλαιώσας δὲ ἐρῶ τοῦτο ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι τε ἀρρωστότατος τῷ σώματί ἐστι, καὶ ὅτι οὐδεμίαν πώποτε ἐπιφανῆ μάχην οὔτε ἐν τῇ ἠπείρῳ οὔτε ἐν τῇ θαλάσσῃ αὐτὸς νενίκηκεν. ἀμέλει καὶ ἐν τοῖς Φιλίπποις ἐν τῷ αὐτῷ ἀγῶνι ἐγὼ μὲν ἐκράτησα ἐκεῖνος δὲ ἡττήθη.

4 τοσοῦτον μὲν ἀλλήλων διαφέρομεν, τὰ δὲ δὴ πολλὰ τῶν ἄμεινον παρεσκευασμένων καὶ αἱ νῖκαι γίγνονται. εἰ δ᾽ οὖν τινα καὶ ἐκεῖνοι ἰσχὺν ἔχουσιν, ἀλλ᾽ ἔν τε τῷ ὁπλιτικῷ καὶ κατὰ τὴν γῆν εὕροιτ᾽ ἂν αὐτὴν οὖσαν, ταῖς δὲ δὴ ναυσὶν οὐδ᾽ ἀνταῖραι τὸ πα-
5 ράπαν ἡμῖν δυνήσονται. ὁρᾶτε γάρ που καὶ αὐτοὶ

καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πάχος τῶν ἡμετέρων σκαφῶν,
ὥστε εἰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἰσοπαλεῖς αὐταῖς ἐκεῖναι
ἦσαν, ἀλλ' ὑπό γε τούτων οὐδὲν ἂν οὔτε ταῖς ἐμβο-
λαῖς οὔτε ταῖς προσβολαῖς ἐκακούργησαν· τὸ μὲν γὰρ
ἡ παχύτης τῶν ξύλων, τὸ δὲ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν νεῶν,
καὶ εἰ μηδεὶς ἀπ' αὐτῶν ἠμύνετο, πάντως ἂν ἐπέσχε.
ποῦ δὴ καὶ τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν τοσούτων ἐπι- 6
πλεόντων, καὶ προσέτι καὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἄνωθεν
αὐτῶν ἐφικνουμένων, δυνήσεταί τίς σφισι προσμίξαι;
εἰ δὲ δὴ καὶ πλησιάσειέ τις, πῶς μὲν ἂν οὐχ ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ πλήθους τῶν κωπῶν βαπτισθείη, πῶς δ'
οὐκ ἂν ὑπὸ πάντων τῶν τε ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων
καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πύργων βαλλόμενος καταποντωθείη;
μὴ γάρ, ὅτι περὶ Σικελίαν Ἀγρίππας ἐναυκράτησε, 19
παρὰ τοῦτο καὶ ἀρετὴν αὐτοὺς ναυτικὴν ἔχειν ἡγεῖ-
σθε· οὔτε γὰρ πρὸς τὸν Σέξτον ἀλλὰ πρὸς τοὺς δού-
λους αὐτοῦ, οὔτε πρὸς ὁμοίαν ἡμῖν ἀντιπαρασκευὴν
ἀλλὰ πρὸς πολὺ διάφορον ἠγωνίσαντο. εἴ τέ τις τὴν 2
εὐτυχίαν αὐτῶν ἐκείνην ἐν μεγάλῳ τιθείη, δίκαιός
ἐστι καὶ τὴν ἧτταν τὴν αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος, ἣν ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ Σέξτου ἐνικήθη, ἀντιλογίσασθαι· καὶ οὕ-
τως οὐχ ὅπως ἴσα πρὸς ἴσα, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείω
καὶ κρείττω πάντα τὰ ἡμέτερα τῶν ἐκείνοις ὑπαρ-
χόντων εὑρήσει. τὸ δ' ὅλον, πόστην μὲν ἡ Σικελία 3
μερίδα τῆς ἄλλης ἀρχῆς, πόστην δὲ ἡ τοῦ Σέξτου δύ-
ναμις τῆς ἡμετέρας παρασκευῆς εἶχεν, ὥστε τινὰ εἰ-
κότως ἂν τὰ τοῦ Καίσαρος, τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ὄντα καὶ
μήτε πλείω μήτ' ἀμείνω γεγονότα, καταδεῖσαι μᾶλ-
λον ἐξ ὧν ηὐτύχησεν ἢ θαρσῆσαι ἐξ ὧν ἔπταισεν.
ὅθεν που καὶ ἐγὼ ταῦτα λογιζόμενος οὐκ ἠθέλησα τῷ 4
πεζῷ προαποκινδυνεῦσαι, ἐν ᾧ δὴ δοκοῦσι τρόπον
τινὰ ἰσχύειν, ἵνα μηδεὶς ὑμῶν πταίσματός τινος ἐν

ἐκείνῳ γενομένου ἀθυμήσῃ, ἀλλὰ ταῖς ναυσίν, αἷς
κράτιστοί τ' ἐσμὲν καὶ παμπληθὲς αὐτῶν περίεσμεν,
ἵν' ἐν ταύταις κρατήσαντες καὶ τοῦ πεζοῦ σφων κα-
5 ταφρονήσωμεν. εὖ γὰρ δὴ τοῦτο ἴστε ὅτι πᾶσα ἡ
τοῦ πολέμου ῥοπὴ ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἀμφοτέ-
ροις ἡμῖν ἤρτηται· κἂν τούτῳ περιγενώμεθα, οὐδὲν
ἔτι δεινὸν οὐδ' ὑπὸ τῶν ἄλλων πεισόμεθα, ἀλλ'
ὥσπερ ἐν νησιδίῳ τινὶ αὐτούς, ἅτε πάντων τῶν πέ-
ριξ ἡμετέρων ὄντων, ἀπειληφότες ἀκονιτί, κἂν μη-
δενὶ ἄλλῳ, τῷ γε λιμῷ χειρωσόμεθα.

20 καὶ μὴν ὅτι οὐχ ὑπὲρ μικρῶν οὐδ' ὑπὲρ φαύλων
τινῶν ἀγωνιούμεθα, ἀλλ' ὥστε προθυμηθέντες μὲν
τῶν μεγίστων τυχεῖν, ἀμελήσαντες δὲ τὰ δεινότατα
2 παθεῖν, οὐδὲ λόγου προσδεῖν ἡγοῦμαι. τί γὰρ οὐκ ἂν
ἡμᾶς, ἄν γε καὶ κρατήσωσιν, ἐργάσαιντο, πάντας μὲν
ὡς εἰπεῖν τοὺς μετὰ τοῦ Σέξτου τῶν ἐλλογίμων γε-
νομένους ἀπεκτονότες, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν μετὰ τοῦ
3 Λεπίδου συναραμένων σφίσιν ἀπολωλεκότες; καὶ τί
λέγω ταῦτα, ὁπότε καὶ αὐτὸν τὸν Λέπιδον, μήτε τι
ἀδικήσαντα καὶ προσέτι καὶ συμμαχήσαντα αὐτοῖς,
τῆς τε ἡγεμονίας ἁπάσης παραλελύκασι καὶ ὥσπερ
τινὰ αἰχμάλωτον ἐν φρουρᾷ ἔχουσι, καὶ τούς τε ἐξ-
ελευθέρους πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ προσέτι
καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ χωρία κεκτημένους ἠργυρο-
λογήκασιν οὕτως ὥστε καὶ ἐς ὅπλα τινὰς αὐτῶν ἐλ-
4 θεῖν ἀναγκάσαι, κἀκ τούτου συχνοὺς φθεῖραι; ἀλλ'
ἔστιν ὅπως φείσονται ἡμῶν οἱ τῶν συμμάχων μὴ πε-
φεισμένοι; ἀφέξονται τῶν ἡμετέρων οἱ τὰ τῶν οἰκείων
δεδασμολογηκότες; φιλανθρωπεύσονταί τι νικήσαν-
τες οἱ καὶ πρὶν κρατῆσαι τί πεποιηκότες; καὶ ἵνα γε
μὴ πάντα τὰ τῶν ἄλλων λέγων διατρίβω, ἀλλ' αὐτὰ
5 τὰ ἐς ἡμᾶς αὐτοῖς τετολμημένα καταλέξω, τίς μὲν

οὐκ οἶδεν ὅτι κοινωνὸς ἐγὼ καὶ συνάρχων τοῦ Καί-
σαρος ἀποδειχθείς, καὶ τήν τε προστασίαν τῶν κοι-
νῶν ἐκ τοῦ ἴσου αὐτῷ λαβὼν καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν
τῶν ὁμοίων τυχών, καὶ τοσοῦτον ἤδη χρόνον ἐν αὐ-
ταῖς ὤν, πάντων αὐτῶν, ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ ἐστίν, ἀπε-
στέρημαι, καὶ ἰδιώτης μὲν ἐξ ἡγεμόνος ἄτιμος δὲ ἐξ
ὑπάτου γέγονα, οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου οὐδ' ὑπὸ τῆς 6
βουλῆς, πῶς γάρ, ὁπότε καὶ ἔφυγον ἄντικρυς ἐκ τῆς
πόλεως καὶ οἱ ὕπατοι καὶ ἄλλοι τινές, ἵνα μηδὲν τοι-
οῦτο ψηφίσωνται; ἀλλ' ὑπό τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ
ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ὄντων, οἵτινες οὐκ αἰσθάνονται
μόναρχον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοὺς πρώτους ἀσκοῦντες. ὁ 7
γὰρ τολμήσας τὰς διαθήκας μου ζῶντος, δύναμιν το-
σαύτην ἔχοντος, Ἀρμενίους νικῶντος, καὶ ζητῆσαι καὶ
βίᾳ τοὺς λαβόντας αὐτὰς ἀφελέσθαι καὶ ἀνοῖξαι καὶ
δημοσίᾳ ἀναγνῶναι πῶς ἂν ἢ ὑμῶν ἢ ἄλλου τινὸς
φείσαιτο; καὶ ὅ γε τοιοῦτος ἐς ἐμὲ τὸν φίλον, τὸν 8
ὁμοτράπεζον, τὸν συγγενῆ γεγονὼς πῶς ἂν φιλάν-
θρωπόν τι πρὸς τοὺς ἄλλους, πρὸς οὓς οὐδὲν αὐτῷ
συμβόλαιόν ἐστι, ποιήσειε;

καὶ μὴν εἰ δεῖ τι τοῖς ἐψηφισμένοις ὑπ' αὐτοῦ 21
τεκμαίρεσθαι, ὑμῖν μὲν καὶ φανερῶς ἀπειλεῖ, πολε-
μίους γοῦν ἄντικρυς τοὺς πλείονας ὑμῶν πεποίηται,
ἐμοὶ δ' οὐδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπήγγελκε, καίτοι καὶ
πολεμῶν μοι καὶ πάντα οὐχ ὅπως τὰ τοῦ κεκρατηκό-
τος ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ πεφονευκότος με ἤδη ποιῶν.
ὥσθ' ὁπότε ἐμέ, ὃν μηδέπω καὶ νῦν πολέμιον ἔχειν 2
προσποιεῖται, τοιαῦτα δέδρακεν, ἥκιστα ἂν ὑμῶν ἀπό-
σχοιτο, οἷς καὶ αὐτὸς ἐκπεπολεμῶσθαι σαφῶς ὁμολο-
γεῖ. τί ποτ' οὖν αὐτῷ βούλεται τὸ τὰ μὲν ὅπλα πᾶ- 3
σιν ὁμοίως ἡμῖν ἐπιφέρειν, ἐν δὲ δὴ τῷ ψηφίσματι
τοῖς μὲν πολεμεῖν τοῖς δὲ μὴ φάσκειν; οὐ μὰ Δί'

οὐχ ἵνα διαφορότητά τινα ἐν ἡμῖν ἐργάσηται, οὐδ'
ἵνα τοῖς μὲν ἄλλως τοῖς δὲ ἄλλως, ἄν γε καὶ κρατήσῃ,
χρήσηται, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς στασιάσας συγκρούσῃ καὶ
4 κατὰ τοῦτ' ἀσθενεστέρους ποιήσῃ. οὐ γὰρ ἀγνοεῖ γε
ὅτι ὁμοφρονούντων μὲν ἡμῶν καὶ καθ' ἓν πάντα πραττόντων οὐδαμῇ οὐδαμῶς κρείττων ἂν γένοιτο, διενεχθέντων δέ, καὶ τῶν μὲν ταῦτα τῶν δὲ ἐκεῖνα ἑλομένων, τάχα ἂν κρατήσειε· καὶ διὰ τοῦτο τοῦτον ἡμῖν τὸν
22 τρόπον προσφέρεται. ὥσπερ οὖν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ συνόντες μοι Ῥωμαῖοι τόν τε κίνδυνον, καίπερ ἄδειάν τινα τῶν ἐψηφισμένων ἕνεκα ἔχοντες, προορώμεθα καὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ συνίεμεν, καὶ οὔτε προϊέμεθα ὑμᾶς οὔτ' αὖ ἰδίᾳ τὸ συμφέρον ἡμῖν αὐτοῖς
2 προσκοποῦμεν, οὕτω που καὶ ὑμᾶς, οὓς οὐδ' αὐτὸς ἀρνεῖταί μὴ οὐκ ἐχθροὺς καὶ ἐχθίστους γε ἡγεῖσθαι, χρὴ πάντα ταῦτ' ἐνθυμηθέντας, καὶ κοινοὺς μὲν τοὺς κινδύνους κοινὰς δὲ καὶ τὰς ἐλπίδας ποιησαμένους, καὶ συνάρασθαι τὰ πράγματα παντοίως καὶ συσπουδάσαι προθύμως, θέντας παρ' ἄλληλα καὶ ἃ πεισόμεθα, ὥσπερ εἶπον, ἡττηθέντες, καὶ ὧν τευξόμεθα
3 κρατήσαντες. μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ μηδὲν μήθ' ὑβριστικὸν μήτε πλεονεκτικὸν ἐλαττωθέντας πῃ ἡμᾶς παθεῖν, μέγιστον δὲ τὸ νικήσαντας πάνθ' ὅσα τις ἂν εὔξαιτο πρᾶξαι. αἴσχιστον δὲ τοσούτους καὶ τοιούτους ὄντας, καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ ναῦς καὶ ἵππους ἔχοντας, τὰ χείρονα ἀντὶ τῶν ἀμεινόνων ἑλέσθαι, καὶ παρὸν καὶ ἐκείνοις τὴν ἐλευθερίαν παρασχεῖν, συνδουλεῦ-
4 σαι μᾶλλον αὐτοῖς ἐθελῆσαι. τοσοῦτον γάρ που διαφέρομεν ἀλλήλων ὥσθ' ὁ μὲν καὶ ὑμῶν μοναρχῆσαι ἐπιθυμεῖ, ἐγὼ δὲ καὶ ἐκείνους ἐλευθερῶσαι βούλομαι, καθάπερ που καὶ τοῖς ὅρκοις πεπίστωμαι. ὡς οὖν ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὁμοίως ἀγωνιούμενοι, καὶ κοινὰ

τἀγαθὰ πᾶσι κατακτησόμενοι, σπουδάσωμεν, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἔν τε τῷ παραχρῆμα κρατῆσαι καὶ διὰ παντὸς εὐδαιμονῆσαι."

τοιαῦτά τινα ὁ Ἀντώνιος εἰπὼν πάντας μὲν τοὺς 23
πρώτους τῶν συνόντων οἵ ἐς τὰς ναῦς ἐσεβίβασε, μή τι νεωτερίσωσι καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι, ὥσπερ ὅ τε Δέλλιος καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτομολήσαντες, παμπληθεῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ὁπλίτας ἐνεβιβάσατο· ἐπειδὴ γὰρ τῷ τε μεγέθει τῶν τοῦ Καί- 2
σαρος νεῶν καὶ τῷ πλήθει τῶν ἐπιβατῶν αὐτοῦ ὁ Σέξτος οὐχ ἥκιστα ἥττητο, τά τε σκάφη κατεσκεύασε πολὺ τῶν ἐναντίων ὑπερέχοντα, τριήρεις μὲν γὰρ ὀλίγας, τετρήρεις δὲ καὶ δεκήρεις καὶ τὰ λοιπὰ τὰ διὰ μέσου πάντα ἐξεποίησε, καὶ ἐπ' αὐτὰ πύργους 3
τε ὑψηλοὺς ἐπικατεσκεύασε καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐπανεβίβασεν, ὥστε καθάπερ ἀπὸ τειχῶν αὐτοὺς μάχεσθαι. Καῖσαρ δὲ καθεώρα μὲν τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ εὐτρεπίζετο, μαθὼν δὲ δὴ καὶ τὴν διάνοιάν σφων παρά τε ἄλλων καὶ παρὰ τοῦ Δελλίου συνήγαγε καὶ αὐτὸς τὸ στράτευμα καὶ ἔλεξεν ὧδε.

"ὁρῶν, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ ἐξ ὧν ἀκοῇ 24
μεμάθηκα καὶ ἐξ ὧν ἔργῳ πεπείραμαι, τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν πολεμικῶν, μᾶλλον δὲ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις πραγμάτων, τοῖς τά τε δικαιότερα καὶ τὰ εὐσεβέστερα καὶ φρονοῦσι καὶ πράττουσι κατορθούμενα, τοῦτό που καὶ αὐτὸς οὐχ ἥκιστα ἐννοῶ καὶ ὑμῖν παραινῶ προσκοπεῖν. καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα 2
καὶ πολλὴν καὶ μεγάλην ἰσχύν, ἀφ' ἧς ἄν τις καὶ τὰ ἧττον δίκαια προελόμενος κρατήσειν ἐλπίσειεν, ἔχομεν, ὅμως πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου ὑποθέσει ἢ ἐπὶ ταύτῃ θαρσῶ. τὸ γάρ τοι Ῥωμαίους τε ὄντας 3
καὶ τῆς πλείστης καὶ ἀρίστης τῆς οἰκουμένης ἀρχον-

τας καταφρονεῖσθαι καὶ καταπατεῖσθαι πρὸς γυναι-
κὸς Αἰγυπτίας ἀνάξιον μὲν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν
τὸν Πύρρον, τὸν Φίλιππον, τὸν Περσέα, τὸν Ἀντίο-
χον καθελόντων, τῶν τοὺς Νουμαντίνους, τοὺς Καρ-
4 χηδονίους, ἀναστησάντων, τῶν τοὺς Κίμβρους, τοὺς
Ἄμβρωνας κατακοψάντων, ἀνάξιον δὲ καὶ ἡμῶν
αὐτῶν τῶν τοὺς Γαλάτας κατεστραμμένων, τῶν
τοὺς Παννονίους κεχειρωμένων, τῶν μέχρι τοῦ Ἴστρου
προκεχωρηκότων, τὸν Ῥῆνον διαβεβηκότων, ἐς Βρετ-
5 τανίαν πεπεραιωμένων. πῶς μὲν γὰρ οὐ μέγα ἂν
ἀλγήσειαν πάντες ἐκεῖνοι οἱ τὰ προειρημένα κατειρ-
γασμένοι, εἰ αἴσθοιντο ἡμᾶς ὀλέθρῳ γυναικὶ ὑπο-
πεπτωκότας; πῶς δ' οὐκ ἂν ἡμεῖς μεγάλως ἀσχη-
μονήσαιμεν, εἰ πάντων ἀρετῇ πανταχοῦ περιόντες
6 ἔπειτα τὰς τούτων ὕβρεις πρᾴως φέροιμεν, οἵτινες,
ὦ Ἡράκλεις, Ἀλεξανδρεῖς τε καὶ Αἰγύπτιοι ὄντες,
τί γὰρ ἂν ἄλλο τις αὐτοὺς χεῖρον ἢ ἀληθέστερον εἰ-
πεῖν ἔχοι; καὶ τὰ μὲν ἑρπετὰ καὶ τἆλλα θηρία ὥσπερ
τινὰς θεοὺς θεραπεύοντες, τὰ δὲ σώματα τὰ σφέτερα
7 ἐς δόξαν ἀθανασίας ταριχεύοντες, καὶ θρασύνασθαι
μὲν προπετέστατοι, ἀνδρίσασθαι δὲ ἀσθενέστατοι
ὄντες, καὶ τὸ μέγιστον γυναικὶ ἀντ' ἀνδρὸς δουλεύ-
οντες, ἐτόλμησαν τῶν τε ἡμετέρων ἀγαθῶν ἀντιποιή-
σασθαι καὶ δι' ἡμῶν αὐτὰ κατακτήσασθαι, ὥστε
σφίσιν ἑκουσίους ἡμᾶς τῆς ὑπαρχούσης ἡμῖν εὐδαι-
μονίας παραχωρῆσαι; τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ὀδύραιτο
ὁρῶν στρατιώτας Ῥωμαίους δορυφοροῦντας τὴν βα-
σιλίδα αὐτῶν; τίς δ' οὐκ ἂν στενάξειεν ἀκούων
ἱππέας καὶ βουλευτὰς Ῥωμαίων κολακεύοντας αὐτὴν
2 ὥσπερ εὐνούχους; τίς δ' οὐκ ἂν θρηνήσειε καὶ
ἀκούων καὶ ὁρῶν αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον τὸν δὶς ὕπα-
τον, τὸν πολλάκις αὐτοκράτορα, τὸν τὴν προστασίαν

μετ' ἐμοῦ τῶν κοινῶν ἐπιτραπέντα, τὸν τοσαύτας
μὲν πόλεις τοσαῦτα δὲ στρατόπεδα ἐγχειρισθέντα,
νῦν πάντα μὲν τὰ πάτρια τοῦ βίου ἔθη ἐκλελοιπότα, 3
πάντα δὲ τἀλλότρια καὶ βαρβαρικὰ ἐζηλωκότα, καὶ
ἡμῶν μὲν ἢ τῶν νόμων ἢ τῶν θεῶν τῶν προγονι-
κῶν μηδὲν προτιμῶντα, τὴν δ' ἄνθρωπον ἐκείνην
καθάπερ τινὰ Ἶσιν ἢ σελήνην προσκυνοῦντα, καὶ 4
τούς τε παῖδας αὐτῆς ἥλιον καὶ σελήνην ὀνομάζοντα,
καὶ τὸ τελευταῖον καὶ ἑαυτὸν Ὄσιριν καὶ Διόνυσον
ἐπικεκληκότα, κἀκ τούτων, καθάπερ πάσης μὲν τῆς γῆς
πάσης δὲ τῆς θαλάσσης κυριεύοντα, καὶ νήσους ὅλας
καὶ τῶν ἠπείρων τινὰς κεχαρισμένον; ἄπιστα μὲν εὖ 5
οἶδ' ὅτι καὶ θαυμαστὰ ταῦθ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες στρατιῶ-
ται, φαίνεται· διὰ τοῦτο δὲ δὴ μᾶλλον ἀγανακτεῖν
ὀφείλετε. εἰ γὰρ ἃ μηδ' ἀκούσαντες πιστεύετε, ταῦτ'
ὄντως γίγνεται, καὶ ἐφ' οἷς οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν
ἀλγήσειε μαθών, ταῦτ' ἐκεῖνος ποιεῖ τρυφῶν, πῶς
οὐκ ἂν εἰκότως ὑπεροργισθείητε;

καίτοι ἔγωγε καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς οὕτω περὶ αὐτὸν 26
ἐσπούδασα ὥστ' αὐτῷ καὶ τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας
μεταδοῦναι καὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀδελφὴν συνοικίσαι
καὶ στρατεύματα χαρίσασθαι· καὶ μετὰ τοῦθ' οὕτως
ἐπιεικῶς, οὕτω φιλικῶς πρὸς αὐτὸν ἔσχον ὥστε μήθ' 2
ὅτι τὴν ἀδελφήν μου ὕβρισε, μήθ' ὅτι τῶν γεννη-
θέντων οἱ ἐξ αὐτῆς τέκνων ἠμέλησε, μήθ' ὅτι τὴν
Αἰγυπτίαν αὐτῆς προετίμησε, μήθ' ὅτι τοῖς ἐκείνης
παισὶ πάνθ' ὡς εἰπεῖν τὰ ὑμέτερα ἐδωρήσατο, μήτε
δι' ἄλλο μηδὲν ἐθελῆσαι αὐτῷ πολεμῆσαι. αἴτιον 3
δὲ ὅτι πρῶτον μὲν ἐνόμιζον οὐ τὸν αὐτὸν δεῖν τρό-
πον πρός τε τὴν Κλεοπάτραν καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον
προσφέρεσθαι· ἐκείνην μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀλλο-
φύλου πολεμίαν εὐθὺς οἷς ἔπραττεν εἶναι, τοῦτον

[illegible]

[illegible] Ῥω-

[illegible] Αἰγυπτίων,

[illegible] Σεραπίους

[illegible] ἔγνωσθε.

2 [illegible] ἐκείνου αὐτὸς

[illegible] καὶ πάντα τὰ πάτρια σεμνο-

[illegible] τὸν ἐπὶ Κανώβου [illegible]

[illegible] μηδὲ δείσῃ τις αὐτὸν

3 ὡς καὶ [illegible] τῷ πολέμῳ παρέξοντα. ἦν μὲν γὰρ οὐδὲ ἐν τῷ πρὶν ἄξιός τινος, ὥς που σαφῶς ἴστε οἱ περὶ Μούτιναν αὐτοῦ κεκρατηκότες· εἰ δ' οὖν ποτε καὶ ἐκ τῆς σὺν ἡμῖν στρατείας ἀρετήν τινα ἔσχεν. ἀλλ' εὖ ἴσθ' ὅτι νῦν πᾶσαν αὐτὴν ἐν τῇ τοῦ βίου

4 μεταβολῇ διέφθαρκεν. ἀδύνατον γάρ ἐστι βασιλικῶς τέ τινα τρυφῶντα καὶ γυναικείως θρυπτόμενον ἀνδρῶδές τι φρονῆσαι καὶ πρᾶξαι, διὰ τὸ πᾶσαν ἀνάγκην εἶναι, οἵοις ἂν τις ἐπιτηδεύμασι συνῇ, τούτοις

5 αὐτὸν ἐξομοιοῦσθαι. τεκμήριον δέ, ἕνα πόλεμον ἐν

παντὶ τούτῳ τῷ χρόνῳ πεπολεμηκὼς καὶ μίαν στρα-
τείαν πεποιημένος παμπόλλους μὲν ἐν ταῖς μάχαις
πολίτας ἀπολώλεκεν, αἴσχιστα δὲ ἀπὸ τῶν Πραάσπων
ἀποκεχώρηκε, πλείστους δὲ καὶ ἐν τῇ φυγῇ προσα-
ποβέβληκεν. ὥστ' εἰ μὲν γελοίως πως ὀρχεῖσθαι 6
καὶ κορδακίζειν τινὰ ἡμῶν ἐχρῆν, πάντως ἂν ἔλαττον
αὐτοῦ ἠνέγκατο· ταῦτα γὰρ μεμελέτηκεν· ἐπειδὴ δὲ
ὅπλων καὶ μάχης δεῖ, τί τις ἂν αὐτοῦ φοβηθείη; τὴν
ἀκμὴν τοῦ σώματος; ἀλλὰ παρήβηκε καὶ ἐκτεθήλυν-
ται. τὴν ῥώμην τῆς γνώμης; ἀλλὰ γυναικίζει καὶ
ἐκκεκιναίδισται. τὴν εὐσέβειαν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς 7
ἡμῶν; ἀλλὰ πολεμεῖ καὶ ἐκείνοις καὶ τῇ πατρίδι.
τὴν πιστότητα τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους; καὶ τίς οὐκ
οἶδεν ὅπως τὸν Ἀρμένιον ἐξαπατήσας ἔδησε; τὴν
ἐπιείκειαν τὴν πρὸς τοὺς φίλους; καὶ τίς οὐχ ἑόρακε
τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κακῶς ἀπολωλότας; τὴν εὐδοξίαν
τὴν παρὰ τοῖς στρατιώταις; καὶ τίς οὐχὶ καὶ ἐκείνων 8
αὐτοῦ κατέγνωκε; σημεῖον δὲ ὅτι συχνοὶ καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν πρὸς ἡμᾶς μεθίστανται. νομίζω δὲ
ἔγωγε ὅτι καὶ πάντες οἱ πολῖται ἡμῶν τοῦτο ποιή-
σουσιν, ὥσπερ ποτὲ καὶ πρότερον, ὅτε ἐκ τοῦ Βρεν-
τεσίου πρὸς τὴν Γαλατίαν ᾔει. μέχρι μὲν γὰρ πλου- 9
τήσειν ἀκινδύνως ἤλπιζον, καὶ μάλα ἄσμενοί τινες
αὐτῷ συνῆσαν· μάχεσθαι δὲ δὴ πρὸς ἡμᾶς τοὺς
ὁμοφύλους ὑπὲρ τῶν μηδέν σφισι προσηκόντων,
ἄλλως τε καὶ ἐξὸν αὐτοῖς ἀδεῶς σὺν ἡμῖν καὶ σώζε-
σθαι καὶ εὐδαιμονεῖν, οὐκ ἐθελήσουσιν.

ἀλλ' ἐρεῖ τις ὅτι καὶ συμμάχους πολλοὺς καὶ 28
χρήματα πολλὰ ἔχει. οὐκοῦν ὅπως μὲν τοὺς τὴν
Ἀσίαν τὴν ἤπειρον οἰκοῦντας νικᾶν εἰώθαμεν, οἶδε
μὲν ὁ Σκιπίων ἐκεῖνος ὁ Ἀσιατικός, οἶδε δὲ καὶ ὁ
Σύλλας ὁ εὐτυχής, ὁ Λούκουλλος, ὁ Πομπήιος, ὁ Καῖ-

δέ, ἅτε καὶ πολίτην, ἐνδέχεσθ ... ούς μετά ...
4 ἔπειτα δὲ ἤλπιζον ὅτι εἰ καὶ ... ρατευσαμένοι
ἄκων γε ἐκ τῶν ἐπ' ἐκείνῃ ... έχοντος, καὶ τὸ
σεται. διὰ μὲν δὴ ταῦτα ο ... ον νομίζετε εἶν
γειλα· ἐπειδὴ δὲ ὑπερι ... ετερίσασθαι· ὑπ
οὔτ' ἀφιέντων αὐτὸν ... ους καὶ τοὺς ἀγῶνας
ἐλεηθῆναι βούλεται ... μεῖζον οὐδὲν ἂν ἄλλ
5 μαινόμενος, καὶ γ ... αι τοῦ τὸ ἀξίωμα τὸ τῶν
ὅτι ὑπ' ἐκείνης ... τοῦ τὸ φρόνημα τὸ οἰκεῖον φι
ἡμετέρας εὐερ ... εστηκότας ἀφ' ἡμῶν τιμωρήσασθαι
πίας οὐδὲν ... ζοντας ὑμᾶς ἀμύνασθαι, τοῦ πάντων
πόλεμον κ ... νικήσαντας ἄρχειν, τοῦ μηδεμίαν γυναῖκα
ρέτους κ ... μηδενὶ ἀνδρὶ παρισουμένην. ἢ πρὸς μὲν
ρεῖται ... ους καὶ Ἰάπυδας καὶ Δελμάτας καὶ Παννο-
27 μετὰ ... προθυμότατα αὐτοὶ ὑμεῖς οἱ νῦν παρόντες
μ ... ὀλίγων τινῶν τειχῶν καὶ γῆς ἐρήμου πολλάκις
... ήσασθε, καὶ πάντας αὐτοὺς καίτοι πολεμικωτά-
τους ὁμολογουμένως ὄντας ἐχειρώσασθε, καὶ νὴ Δία
καὶ πρὸς Σέξτον ὑπὲρ Σικελίας μόνης καὶ πρὸς αὐ-
τὸν τοῦτον τὸν Ἀντώνιον ὑπὲρ Μουτίνης μόνης
ὁμοίως ἠγωνίσασθε, ὥστ' ἀμφοτέρων αὐτῶν κρατῆ-
5 σαι· πρὸς δὲ δὴ γυναῖκα πᾶσι τοῖς ὑμετέροις ἐπιβου-
λεύουσαν, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν τὰ ὑμέτερα
τοῖς ἐκείνης παισὶ διαδεδωκότα, καὶ πρὸς τοὺς κα-
λοὺς αὐτῶν ἑταίρους καὶ τραπεζεῖς, οὓς καὶ αὐτοὶ
ἐκεῖνοι κοπρίας ἀποκαλοῦσιν, ἧττόν τι προθυμηθή-
6 σεσθε; διὰ τί; διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν; ἀλλ' οὐδὲν
πλῆθος σωμάτων ἀρετῆς κρατεῖ. διὰ τὸ γένος; ἀλλ'
ἀχθοφορεῖν μᾶλλον ἢ πολεμεῖν μεμελετήκασι. διὰ
τὴν ἐμπειρίαν; ἀλλ' ἐρέττειν μᾶλλον ἢ ναυμαχεῖν
ἴσασιν. ἐγὼ μὲν καὶ αἰσχύνομαι ὅτι πρὸς τοιούτους
ἀνθρώπους ἀγωνίζεσθαι μέλλομεν, ὧν καὶ κρατήσαν-

κιμήσομεν καὶ ἡττηθέντες ἀσχημονή-
που τὸ μέγεθος τῶν σκαφῶν αὐ- 29
ῶν ξύλων ἀντίπαλον ταῖς ἀρεταῖς
ε. ποία μὲν γὰρ ναῦς αὐτὴ
σέ τινα ἢ ἀπέκτεινε; πῶς
τε ὕψους καὶ τοῦ πάχους
σονται τοῖς ἐλαύνουσιν αὐτὰς
ι τοῖς κυβερνῶσι; τί δ' ἂν ὄφελος 2
τῶν μαχομένοις γένοιτο μήτε διεκπλεῖν
ριπλεῖν, ἅπερ που ναυμαχίας ἔργα ἐστί, δυ-
μένοις; οὐ γάρ που πεζομαχεῖν ἡμῖν ἐν τῇ θαλάττῃ
μέλλουσιν, οὐδ' αὖ ὥσπερ ἐν τείχεσί τισι κατακε-
κλειμένοι πολιορκηθῆναι παρεσκευάδαται, ἐπεὶ τοῦτό 3
γε καὶ πάνυ πρὸς ἡμῶν ἂν εἴη, λέγω δὲ τὸ πρὸς
ξύλινα παραφράγματα προσμίξαι. ἄν τε γὰρ ἐν τῷ
αὐτῷ καθάπερ ἐμπεπηγυῖαι αἱ νῆες αὐτῶν μένωσιν,
ἐξέσται μὲν ἡμῖν τοῖς ἐμβόλοις αὐτὰς ἀναρρηγνύναι,
ἐξέσται δὲ καὶ μηχαναῖς πόρρωθεν τιτρώσκειν, ἐξέσται
δὲ καὶ πυρφόροις βέλεσι καταπιμπράναι· ἄν τε καὶ 4
κινηθῆναί πῃ τολμήσωσιν, οὔτ' ἂν διώκουσαί τινα
καταλάβοιεν οὔτ' ἂν τραπεῖσαι ἐκφύγοιεν, ἀργόταται
μὲν ὑπὸ τῆς βαρύτητος ἐς τὸ δρᾶσαί τι, ἑτοιμόταται
δὲ ὑπὸ τοῦ μεγέθους ἐς τὸ παθεῖν οὖσαι. καὶ τί δεῖ 30
πλείω λέγοντα περὶ αὐτῶν διατρίβειν, ὁπότε πολλά-
κις ἤδη πειραθέντες σφῶν, καὶ περὶ Λευκάδα καὶ
ἐνταῦθα πρῴην, οὐχ ὅσον οὐκ ἠλαττώθημεν αὐτῶν,
ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ κρείττους ἐγενόμεθα; ὥστε μὴ
τοῖς ἐμοῖς λόγοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν
ἔργοις ἐπιρρωσθέντες ἐπιθυμήσατε παντὶ ἤδη τῷ
πολέμῳ τέλος ἐπιθεῖναι. εὖ γὰρ ἴστε τοῦθ' ὅτι ἂν 2
καὶ τήμερον αὐτοὺς νικήσωμεν, οὐδὲν ἔτι πρᾶγμα
ἕξομεν. ἄλλως τε γὰρ φύσει πᾶν τὸ ἀνθρώπειον,

σαρ ὁ πατὴρ ὁ ἐμός, ὑμεῖς αὐτοὶ οἱ τοὺς μετά τε τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου στρατευσαμένους
2 κεκρατηκότες. τούτου δὲ δὴ οὕτως ἔχοντος, καὶ τὸν πλοῦτόν σφων ὅσῳ πλείονα ἑτέρων νομίζετε εἶναι, τοσούτῳ μᾶλλον σπουδάσατε σφετερίσασθαι· ὑπὲρ γὰρ τῶν μεγίστων ἄθλων μεγίστους καὶ τοὺς ἀγῶνας
3 ἄξιόν ἐστι ποιεῖσθαι. καίτοι μεῖζον οὐδὲν ἂν ἄλλο φήσαιμι ὑμῖν προκεῖσθαι τοῦ τὸ ἀξίωμα τὸ τῶν προγόνων διασῶσαι, τοῦ τὸ φρόνημα τὸ οἰκεῖον φυλάξαι, τοῦ τοὺς ἀφεστηκότας ἀφ' ἡμῶν τιμωρήσασθαι, τοῦ τοὺς ὑβρίζοντας ὑμᾶς ἀμύνασθαι, τοῦ πάντων ἀνθρώπων νικήσαντας ἄρχειν, τοῦ μηδεμίαν γυναῖκα
4 περιορᾶν μηδενὶ ἀνδρὶ παρισουμένην. ἦ πρὸς μὲν Ταυρίσκους καὶ Ἰάπυδας καὶ Δελμάτας καὶ Παννονίους προθυμότατα αὐτοὶ ὑμεῖς οἱ νῦν παρόντες ὑπὲρ ὀλίγων τινῶν τειχῶν καὶ γῆς ἐρήμου πολλάκις ἐμαχέσασθε, καὶ πάντας αὐτοὺς καίτοι πολεμικωτάτους ὁμολογουμένως ὄντας ἐχειρώσασθε, καὶ νὴ Δία καὶ πρὸς Σέξτον ὑπὲρ Σικελίας μόνης καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀντώνιον ὑπὲρ Μουτίνης μόνης ὁμοίως ἠγωνίσασθε, ὥστ' ἀμφοτέρων αὐτῶν κρατῆ-
5 σαι· πρὸς δὲ δὴ γυναῖκα πᾶσι τοῖς ὑμετέροις ἐπιβουλεύουσαν, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν τὰ ὑμέτερα τοῖς ἐκείνης παισὶ διαδεδωκότα, καὶ πρὸς τοὺς καλοὺς αὐτῶν ἑταίρους καὶ τραπεζεῖς, οὓς καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι κοπρίας ἀποκαλοῦσιν, ἧττόν τι προθυμηθή-
6 σεσθε; διὰ τί; διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν; ἀλλ' οὐδὲν πλῆθος σωμάτων ἀρετῆς κρατεῖ. διὰ τὸ γένος; ἀλλ' ἀχθοφορεῖν μᾶλλον ἢ πολεμεῖν μεμελετήκασι. διὰ τὴν ἐμπειρίαν; ἀλλ' ἐρέττειν μᾶλλον ἢ ναυμαχεῖν ἴσασιν. ἐγὼ μὲν καὶ αἰσχύνομαι ὅτι πρὸς τοιούτους ἀνθρώπους ἀγωνίζεσθαι μέλλομεν, ὧν καὶ κρατήσαν-

τες οὐκ εὐδοκιμήσομεν καὶ ἡττηθέντες ἀσχημονή-
σομεν. μὴ γάρ που τὸ μέγεθος τῶν σκαφῶν αὐ- 29
τῶν ἢ τὸ πάχος τῶν ξύλων ἀντίπαλον ταῖς ἀρεταῖς
ἡμῶν εἶναι νομίζετε. ποία μὲν γὰρ ναῦς αὐτὴ
καθ' ἑαυτὴν ἢ ἔτρωσέ τινα ἢ ἀπέκτεινε; πῶς
δ' οὐ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τε ὕψους καὶ τοῦ πάχους
καὶ δυσκινητότεραι ἔσονται τοῖς ἐλαύνουσιν αὐτὰς
καὶ ἀπειθέστεραι τοῖς κυβερνῶσι; τί δ' ἂν ὄφελος 2
τοῖς ἀπ' αὐτῶν μαχομένοις γένοιτο μήτε διεκπλεῖν
μήτε περιπλεῖν, ἅπερ που ναυμαχίας ἔργα ἐστί, δυ-
ναμένοις; οὐ γάρ που πεζομαχεῖν ἡμῖν ἐν τῇ θαλάττῃ
μέλλουσιν, οὐδ' αὖ ὥσπερ ἐν τείχεσί τισι κατακε-
κλειμένοι πολιορκηθῆναι παρεσκευάδαται, ἐπεὶ τοῦτό 3
γε καὶ πάνυ πρὸς ἡμῶν ἂν εἴη, λέγω δὲ τὸ πρὸς
ξύλινα παραφράγματα προσμῖξαι. ἄν τε γὰρ ἐν τῷ
αὐτῷ καθάπερ ἐμπεπηγυῖαι αἱ νῆες αὐτῶν μένωσιν,
ἐξέσται μὲν ἡμῖν τοῖς ἐμβόλοις αὐτὰς ἀναρρηγνύναι,
ἐξέσται δὲ καὶ μηχαναῖς πόρρωθεν τιτρώσκειν, ἐξέσται
δὲ καὶ πυρφόροις βέλεσι καταπιμπράναι· ἄν τε καὶ 4
κινηθῆναί πῃ τολμήσωσιν, οὔτ' ἂν διώκουσαί τινα
καταλάβοιεν οὔτ' ἂν τραπεῖσαι ἐκφύγοιεν, ἀργόταται
μὲν ὑπὸ τῆς βαρύτητος ἐς τὸ δρᾶσαί τι, ἑτοιμόταται
δὲ ὑπὸ τοῦ μεγέθους ἐς τὸ παθεῖν οὖσαι. καὶ τί δεῖ 30
πλείω λέγοντα περὶ αὐτῶν διατρίβειν, ὁπότε πολλά-
κις ἤδη πειραθέντες σφῶν, καὶ περὶ Λευκάδα καὶ
ἐνταῦθα πρῴην, οὐχ ὅσον οὐκ ἠλαττώθημεν αὐτῶν,
ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ κρείττους ἐγενόμεθα; ὥστε μὴ
τοῖς ἐμοῖς λόγοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν
ἔργοις ἐπιρρωσθέντες ἐπιθυμήσατε παντὶ ἤδη τῷ
πολέμῳ τέλος ἐπιθεῖναι. εὖ γὰρ ἴστε τοῦθ' ὅτι ἂν 2
καὶ τήμερον αὐτοὺς νικήσωμεν, οὐδὲν ἔτι πρᾶγμα
ἕξομεν. ἄλλως τε γὰρ φύσει πᾶν τὸ ἀνθρώπειον,

ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις ἀγῶσι σφαλῇ, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀθυμότερον γίγνεται· καὶ ἡμεῖς ἀναμφιλόγως ἐν τῇ γῇ ἀμείνους αὐτῶν ἐσμεν, ὥστε κἂν ἀκεραίων
3 σφῶν ὄντων κρατῆσαι. καὶ ταῦθ' οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἴσασιν ὥστε, οὐ γὰρ ἀποκρύψομαι ὑμᾶς ὅσα ἀκήκοα, ἀθυμεῖν τε ἐπὶ τοῖς ἤδη γεγονόσι καὶ ἀπογιγνώσκειν κατὰ χώραν μένοντας σωθήσεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα διαδρᾶναί τέ πῃ ἐπιχειρεῖν, καὶ τὸν ἔκπλουν τοῦτον οὐχ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀλλ' ὡς ἐς φυγὴν
4 ποιεῖσθαι. καὶ τά γε ἄριστα καὶ τιμιώτατα τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς κτημάτων ἐς τὰς ναῦς ἐκτέθεινται, ἵνα ἂν δυνηθῶσι, μετ' αὐτῶν διαφύγωσιν. ὡς οὖν καὶ ὁμολογοῦντας αὐτοὺς ἀσθενεστέρους ἡμῶν εἶναι, καὶ τὰ ἆθλα τῆς νίκης ἐν ταῖς ναυσὶ φέροντας, μὴ περιίδωμεν ἄλλοσέ ποι πλεύσαντας, ἀλλὰ αὐτοῦ ταύτῃ κρατήσαντες πάντα αὐτὰ ἀφελώμεθα."

31 τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ εἶπε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐβουλεύσατο μὲν παρεξεῖναι αὐτούς, ὅπως φεύγουσί σφισι κατὰ νώτου ἐπίθηται, αὐτός τε γὰρ ταχυναυτῶν διὰ βραχέος σφᾶς αἱρήσειν ἤλπισε, καὶ ἐκείνων ἐκδήλων ὅτι ἐκδρᾶναί πῃ ἐπιχειροῦσι γενομένων
2 ἀμαχὶ τοὺς λοιποὺς ἐκ τούτου προσάξεσθαι προσεδόκησε, κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππου φοβηθέντος μὴ ὑστερήσωσιν αὐτῶν ἱστίοις χρήσεσθαι μελλόντων, καί τι καὶ θαρσήσας ὡς οὐ χαλεπῶς κρατήσων ὅτι ὑετός τε ἐν τούτῳ λάβρος καὶ ζάλη πολλὴ ἔς τε τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν μόνον ἐσέπεσε καὶ πᾶν αὐτὸ
3 συνετάραξε, τούτου μὲν ἐπέσχε, παμπόλλους δὲ καὶ αὐτὸς πεζοὺς ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπιβιβάσας, καὶ πάντας τοὺς ἑταίρους ἐς ὑπηρετικὰ ἐμβαλών, ὅπως ἐν τάχει περιπλέοντες τοῖς τε ναυμαχοῦσι τὰ δέοντα παραινέσωσι καὶ ἑαυτῷ τὰ προσήκοντα διαγγέλλωσι, τὸν ἔκ-

πλουν σφῶν ἐπετήρει. καὶ αὐτῶν ἀναχθέντων τε 4
ὑπὸ σάλπιγγος, καὶ πυκναῖς ταῖς ναυσὶν ὀλίγον ἔξω
τῶν στενῶν παραταξαμένων καὶ μηδαμῇ προϊόντων
ὥρμησε μὲν ὡς καὶ ἐστῶσί σφισι προσμίξων ἢ καὶ
ἀναχωρῆσαί σφας ποιήσων· ἐπεὶ δ' οὔτ' ἀντεξώρμη-
σαν οὔτ' ἀνέστρεψαν, ἀλλὰ κατὰ χώραν ἔμενον καὶ
προσέτι καὶ ἰσχυρῶς τῇ συντάξει ἐπεπύκνωντο, ἐν 5
ἀπόρῳ τε ἔσχετο, καὶ τὰς κώπας ἐς τὸ ὕδωρ τοῖς
ναύταις καθεῖναι κελεύσας ἀνέσχε χρόνον τινά, καὶ
μετὰ τοῦτο τὰ κέρατα ἐξαίφνης ἀμφότερα ἀπὸ ση-
μείου ἐπεξαγαγὼν ἐπέκαμψεν, ἐλπίσας μάλιστα μὲν
περιστοιχιεῖσθαί σφας, εἰ δὲ μή, τὴν γοῦν τάξιν αὐ-
τῶν διαλύσειν. ὁ οὖν Ἀντώνιος φοβηθεὶς τήν τε 6
ἐπίκαμψιν αὐτοῦ καὶ τὴν περίσχεσιν ἀντεπεξηγάγετο
ὅσον ἐδύνατο, καὶ ἐς χεῖράς οἱ καὶ ἄκων ἦλθε.
καὶ οὕτω συμπεσόντες ἐναυμάχησαν, πολλὰ μὲν πα- 32
ρακελεύσματα ἐν ἑαυτοῖς ἑκάτεροι καὶ τῆς τέχνης καὶ
τῆς προθυμίας ποιούμενοι, πολλὰ δὲ καὶ [κελεύματα]
παρὰ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου σφίσιν ἐπιβοώντων ἐσα-
κούοντες. ἠγωνίζοντο δὲ οὐχ ὁμοιοτρόπως, ἀλλ' οἱ 2
μὲν τοῦ Καίσαρος, ἅτε καὶ μικροτέρας καὶ ταχυτέρας
τὰς ναῦς ἔχοντες, ῥοθίῳ τε ἐχρῶντο καὶ ἐνέβαλλον
πεφραγμένοι πάντῃ τοῦ μὴ τιτρώσκεσθαι· καὶ εἰ μὲν
κατέδυσάν τινα, εἰ δὲ μή, ἀνεκρούοντο πρὶν ἐς χεῖ-
ρας ἐλθεῖν, καὶ ἤτοι τοῖς αὐτοῖς αὖθις ἐξαίφνης 3
ἐνέβαλλον, ἢ τοὺς μὲν εἴων ἐπ' ἄλλους δὲ ἐτρέποντο,
καί τι καὶ τούτους ὡς διὰ βραχέος ἐργασάμενοι πρὸς
ἄλλους καὶ πάλιν μάλα ἄλλους ἐχώρουν, ὅπως ὡς
μάλιστα ἀπροσδοκήτοις τισὶ προσφέρωνται. οἷα γὰρ 4
φοβούμενοι μὲν τὴν ἐκ πολλοῦ αὐτῶν ἀλκήν, φοβού-
μενοι δὲ καὶ τὴν ἐν χερσὶ μάχην, οὔτε ἐν τῷ πρόσ-
πλῳ οὔτε ἐν τῇ συμμίξει ἐνεχρόνιζον, ἀλλ' ὑποδρα-

μόντες αἰφνίδιον ὥστε τὴν τοξείαν σφῶν φθῆναι,
καὶ τρώσαντές τινα ἢ καὶ συνταράξαντες μόνον ὥστε
5 τὴν κάθεξιν ἐκφυγεῖν, ἀνεχώρουν ἔξω βέλους. οἱ δ᾽
ἕτεροι τούς τε προσπλέοντάς σφισι πολλοῖς καὶ πυκνοῖς
καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασιν ἔβαλλον, καὶ ἐς τοὺς προσ-
6 μιγνύντας χεῖρας σιδηρᾶς ἐπερρίπτουν. καὶ εἰ μὲν
ἐπιτύχοιεν αὐτῶν, κρείττους ἐγίγνοντο, εἰ δ᾽ ἁμάρ-
τοιεν, τρωθέντων ἂν σφισι τῶν σκαφῶν ἐβαπτίζοντο,
ἢ καὶ περὶ τὸ μὴ παθεῖν τοῦτο ἀποδιατρίβοντες εὐ-
επιθετώτεροι ἄλλοις τισὶν ἐγίγνοντο· δύο τε γὰρ
ἢ καὶ τρεῖς ἅμα τῇ αὐτῇ νηὶ προσπίπτουσαι αἱ μὲν
7 ἔδρων ὅσα ἐδύναντο, αἱ δὲ ἔπασχον. ἐπονοῦντο δὲ
καὶ ἔκαμνον τοῖς μὲν οἵ τε κυβερνῆται καὶ οἱ ἐρέται
μάλιστα, τοῖς δὲ οἱ ἐπιβάται· καὶ ἐῴκεσαν οἱ μὲν
ἱππεῦσι τοτὲ μὲν ἐπελαύνουσι τοτὲ δὲ ἐξαναχωροῦσι
διὰ τὸ τούς τε ἐπίπλους καὶ τὰς ἀνακρούσεις ἐπ᾽
αὐτοῖς εἶναι, οἱ δὲ ὁπλίταις τούς τε πλησιάζοντάς
σφισι φυλασσομένοις καὶ κατέχειν αὐτοὺς ὅτι μάλιστα
8 πειρωμένοις. κἀκ τούτου ἐπλεονέκτουν τε ἀλλήλων,
οἱ μὲν ἔς τε τοὺς ταρσοὺς τῶν νεῶν ὑποπίπτοντες
καὶ τὰς κώπας συναράσσοντες, οἱ δὲ ἄνωθεν αὐτοὺς
καὶ πέτραις καὶ μηχανήμασι βαπτίζοντες· καὶ ἠλατ-
τοῦντο αὖ οἱ μὲν ὅτι τοὺς προσιόντας σφίσιν οὐδὲν
κακουργεῖν ἐδύναντο, οἱ δὲ ὅτι, εἰ μὴ καὶ κατέδυσάν
τινας ἐμβαλόντες, οὐκέτ᾽ ἐξ ἴσου σφίσιν ἐν τῇ συν-
έρξει ἠγωνίζοντο.

33 ἀγχωμάλου οὖν ἐπὶ πολὺ τῆς ναυμαχίας οὔσης
καὶ μηδετέρων ὑπερέχειν πῃ δυναμένων τέλος τοιόνδε
τι ἐγένετο. ἡ Κλεοπάτρα κατόπιν τῶν μαχομένων
ἀποσαλεύουσα οὐκ ἤνεγκε τὴν πολλὴν καὶ ἄκριτον
2 τοῦ ἀδήλου μέλλησιν, ἀλλ᾽ ἀποκναισθεῖσα, ἀπό τε
τοῦ γυναικείου καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίου, τῇ τε ἐπὶ

πολὺ μετεώρῳ ἀγωνίᾳ καὶ τῇ ἀεὶ ἐφ' ἑκάτερα περι-
δεεῖ προσδοκίᾳ αὐτή τε ἐς φυγὴν ἐξαπιναίως ὥρμησε
καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπηκόοις σημεῖον ἦρε. καὶ 3
οὕτω τά τε ἱστία αὐτῶν εὐθὺς ἀραμένων καὶ ἐς τὸ
πέλαγος ἀφέντων, ἀνέμου τινὸς κατὰ τύχην φοροῦ
συμβάντος, νομίσας ὁ Ἀντώνιος οὐχ ὑπὸ τῆς Κλεο-
πάτρας αὐτοὺς ἐκ παραγγέλσεως ἀλλ' ὑπὸ δέους ὡς
καὶ νενικημένους φεύγειν ἐφέσπετό σφισι. γενο- 4
μένου δὲ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται καὶ ἠθύ-
μησαν καὶ ἐταράχθησαν, καὶ προσαποδρᾶναι καὶ αὐ-
τοὶ τρόπον τινὰ ἐθελήσαντες οἱ μὲν τὰ ἱστία ἤγειρον,
οἱ δὲ τούς τε πύργους καὶ τὰ ἔπιπλα ἐς τὴν θάλασσαν
ἐρρίπτουν, ὅπως κουφίσαντες διαφύγωσι. καὶ αὐτοῖς 5
περὶ ταῦτα ἔχουσιν οἱ ἐναντίοι προσπεσόντες, τοὺς γὰρ
φεύγοντας, ἅτε καὶ ἄνευ ἱστίων ὄντες καὶ πρὸς τὴν
ναυμαχίαν μόνην παρεσκευασμένοι, οὐκ ἐπεδίωξαν,
πολλοὶ ἑκάστῃ νηὶ καὶ ἕκαθεν καὶ ἐν χρῷ ἐμαχέ-
σαντο, ὥστε καὶ ποικιλώτατον καὶ ὀξύτατον ἀπ' ἀμφο-
τέρων ὁμοίως τὸν ἀγῶνα γενέσθαι. οἱ μὲν γάρ τά 6
τε κάτω τῶν νεῶν πάντα πέριξ ἐκακούργουν καὶ τὰς
κώπας συνέθραυον τά τε πηδάλια ἀπήραττον, καὶ
ἐπαναβαίνοντες ἐπὶ τὰ καταστρώματα τοὺς μὲν κα-
τέσπων ἀντιλαμβανόμενοι τοὺς δὲ ἐώθουν, τοῖς δὲ
ἐμάχοντο, ἅτε καὶ ἰσοπληθεῖς αὐτοῖς ἤδη ὄντες· οἱ δὲ 7
τοῖς τε κοντοῖς σφας διεωθοῦντο, καὶ ταῖς ἀξίναις
ἔκοπτον, πέτρους τε καὶ ἄλλους τινὰς ὄγκους ἐπ'
αὐτὸ τοῦτο παρεσκευασμένους ἐπικατέβαλλον, καὶ
τούς τε ἀναβαίνοντας ἀπεκρούοντο καὶ τοῖς ἐς χεῖρας
ἰοῦσι συνεφέροντο. εἴκασεν ἄν τις ἰδὼν τὰ γιγνό- 8
μενα, ὡς μικρὰ μεγάλοις ὁμοιῶσαι, τείχεσί τισιν ἢ
καὶ νήσοις πολλαῖς καὶ πυκναῖς ἐκ θαλάσσης πολιορ-
κουμέναις. οὕτως οἱ μὲν ἐπιβῆναί τε τῶν σκαφῶν

ὥσπερ ἠπείρου καὶ ἐρύματός τινος ἐπειρῶντο, καὶ
πάντα τὰ ἐς τοῦτο φέροντα σπουδῇ προσῆγον· οἱ δὲ
ἀπεωθοῦντο αὐτούς, ὅ,τι ποτὲ ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ
δρᾶσθαι μηχανώμενοι.

34 ἀντιπάλως οὖν αὐτῶν μαχομένων ὁ Καῖσαρ ἀπο-
ρήσας ὅ,τι πράξῃ, πῦρ ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετεπέμ-
ψατο. πρότερον μὲν γὰρ οὐκ ἠθέλησεν αὐτῷ, ὅπως
τὰ χρήματα περιποιήσηται, χρήσασθαι· τότε δὲ ἰδὼν
ὅτι ἀδύνατόν οἱ εἴη ἄλλως πως κρατῆσαι, ἐπ' ἐκεῖνο
2 ὡς καὶ μόνον σφίσιν ἐπικουρῆσον κατέφυγε. κἀν-
ταῦθα ἄλλο αὖ εἶδος μάχης συνηνέχθη. οἱ μὲν γὰρ
πολλαχῇ ἅμα προσπλέοντές τισι βέλη τε πυρφόρα ἐπ'
αὐτοὺς ἐξετόξευον καὶ λαμπάδας ἐκ χειρὸς ἐπηκόντιζον
καί τινας καὶ χυτρίδας ἀνθράκων καὶ πίττης πλήρεις
3 πόρρωθεν μηχαναῖς ἐπερρίπτουν· οἱ δὲ ταῦτά τε ὡς
ἕκαστα διεκρούοντο, καὶ ἐπειδή τινα αὐτῶν διεκπίπ-
τοντα τῶν τε ξύλων ἥπτετο καὶ φλόγα αὐτίκα πολλήν,
ἅτε ἐν νηί, ἤγειρε, τὸ μὲν πρῶτον τῷ ποτίμῳ ὕδατι ᾧ
ἐπεφέροντο ἐχρῶντο, καί τινα κατέσβεσαν, ἐπεὶ δὲ
4 ἐκεῖνο καταναλώθη, ἤντλουν τὸ θαλάττιον. καὶ εἰ
μὲν πολλῷ τε καὶ ἀθρόῳ αὐτῷ ἐχρῶντο, ἐπεῖχόν πως
τῇ βίᾳ τὸ πῦρ· ἀδύνατοι δὲ δὴ πανταχῇ τοῦτο
ποιεῖν ὄντες, οὔτε γὰρ πολλὰ ἢ καὶ μεγάλα τὰ ἀντλη-
τήρια εἶχον, καὶ ἡμιδεᾶ αὐτὰ ἅτε ταραττόμενοι ἀνέ-
φερον, οὐχ ὅσον οὐκ ὠφελοῦντό τι, ἀλλὰ καὶ προσ-
παρώξυνον αὐτό· ἡ γὰρ ἅλμη ἡ θαλαττία ἂν κατ'
5 ὀλίγον ἐπιχέηται φλογί, ἰσχυρῶς αὐτὴν ἐκκάει. ὡς
οὖν καὶ ἐν τούτῳ ἥττους ἐγίγνοντο, τά τε ἱμάτια
αὐτῶν τὰ παχέα καὶ τοὺς νεκροὺς ἐπέβαλλον· καὶ
χρόνον μέν τινα ἐκολούσθη τε ὑπ' αὐτῶν τὸ πῦρ καὶ
ἔδοξέ πῃ λωφᾶν, ἔπειτα δὲ ἄλλως τε καὶ τοῦ ἀνέμου
σφοδρῶς ἐπισπέρξαντος ἐπὶ πλεῖον ἐξέλαμψεν, ἅτε

καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων αὐξανόμενον. καὶ μέχρι μὲν 6
μέρος τι νεὼς ἐκάετο, προσίσταντό τέ τινες αὐτῷ
καὶ ἐς αὐτὸ ἐσεπήδων, καὶ τὰ μὲν ἀπέκοπτον τὰ δὲ
διεφόρουν· καὶ αὐτὰ οἱ μὲν ἐς τὴν θάλασσαν οἱ δὲ
καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἐρρίπτουν, εἴ πως καὶ ἐκεί-
νους τι λυμήναιντο. καὶ ἕτεροι πρὸς τὸ ἀεὶ ὑγιὲς 7
αὐτῆς μεθιστάμενοι ταῖς τε χερσὶ ταῖς σιδηραῖς καὶ
τοῖς δόρασι τοῖς μακροῖς τότε δὴ καὶ τὰ μάλιστα
ἐχρῶντο, ὅπως τινὰ ἀντίπαλον ναῦν προσαρτήσαντές
σφισι μάλιστα μὲν μετεκβῶσιν ἐς αὐτήν, εἰ δὲ μή,
καὶ ἐκείνην συγκαταφλέξωσιν. ὡς δ' οὔτε τινὲς 35
ἐπέλαζόν σφισιν, αὐτὸ τοῦτο φυλασσόμενοι, καὶ τὸ
πῦρ τούς τε τοίχους πέριξ ἐπενέμετο καὶ ἐς τὸ ἔδα-
φος κατῄει, ἐνταῦθα τὰ δεινότατα αὐτοῖς ἐπεγένετο.
οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, καὶ μάλιστα οἱ ναῦται, 2
πρὶν καὶ πλησιάσαι σφίσι τὴν φλόγα ἐφθείροντο,
οἱ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ μέσῃ ὥσπερ ἐν καμίνοις ὠπτῶντο.
ἄλλοι ὑπὸ τῶν ὅπλων πυρουμένων κατετήκοντο.
ἄλλοι πρίν τι τοιοῦτο παθεῖν, ἢ καὶ ἡμίκαυτοι, οἱ 3
μὲν ἀπορριπτοῦντες τὰ ὅπλα ἐτιτρώσκοντο ὑπὸ τῶν
πόρρωθεν βαλλόντων, οἱ δὲ ἐς τὴν θάλασσαν ἐκπη-
δῶντες ἀπεπνίγοντο ἢ καὶ παιόμενοι ὑπὸ τῶν
ἐναντίων ἐβαπτίζοντο ἢ καὶ ὑπὸ θηρίων ἐσπαράτ-
τοντο. μόνοι τε ἀνεκτῶς, ὡς ἐν τοιούτοις παθήμα- 4
σιν, ἀπήλλαξαν ὅσοι, πρίν τινι αὐτῶν συνενεχθῆναι,
οἱ μὲν ἀλλήλους οἱ δὲ καὶ αὑτοὺς ἀπέκτειναν· οὔτε
γὰρ κολαστήριόν τι ὑπέμειναν καὶ νεκροὶ ὥσπερ ἐν
πυρᾷ ταῖς ναυσὶ συγκατεκαύθησαν. ὁρῶντες δὲ 5
ταῦτα οἱ Καισάρειοι πρότερον μέν, ὡς ἔτι ἀμύνεσθαί
τινες αὐτῶν ἐδύναντο, οὐ προσέμισγόν σφισιν· ἐπεὶ
δὲ τὰ σκάφη τε τὸ πῦρ συνῄρει, καὶ οἱ ἄνθρωποι
οὐδὲ ἑαυτοῖς ἔτι βοηθῆσαι, μὴ ὅτι πολέμιόν τινα

ὥσπερ ἠπείρου καὶ ἐρύματός τινος
πάντα τὰ ἐς τοῦτο φέροντα σπου
ἀπεωθοῦντο αὐτούς, ὅ,τι ποτὲ
δρᾶσθαι μηχανώμενοι.

34 ἀντιπάλως οὖν αὐτῶν μ
ρήσας ὅ,τι πράξῃ, πῦρ ἐκ
ψατο. πρότερον μὲν γὰρ
τὰ χρήματα περιποιήσ
ὅτι ἀδύνατόν οἱ εἴη
2 ὡς καὶ μόνον σφί
ταῦθα ἄλλο αὖ ε
πολλαχῇ ἅμα πρ
αὐτοὺς ἐξετόξε
καί τινας καὶ
3 πόρρωθεν
ἕκαστα δι
τοντα τ
ἅτε ἐν
ἐπεφ
4 ἐκε
μ

τοῖς,
σβεν-
ρῶντο.
φλογὸς

...Σ ΚΑΣΣΙΟΥ ΚΟΚΚΗΙΑΝΟΥ

...ΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

...COCCEIANI

...A ROMANA.

CUM ANNOTATIONIBUS

LUDOVICI DINDORFII.

VOL. III.

LIPSIAE.

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXIV.

λυπῆσαί τι ἐδύναντο, σπουδῇ τε προσέπλεον αὐτοῖς, εἴ πως τὰ χρήματα περιποιήσαιντο, καὶ κατασβεννύναι τὸ πῦρ, ὃ αὐτοὶ παρεσκεύασαν, ἐπειρῶντο.
6 κἀκ τούτου συχνοὶ καὶ ἐκείνων καὶ ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ ὑπὸ τῶν ἁρπαγῶν ἀπώλοντο.

ΔΙΩΝΟΣ ΚΑΣΣΙΟΥ ΚΟΚΚΗΙΑΝΟΥ

ΡΩΜΑΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

DIONIS CASSII COCCEIANI

HISTORIA ROMANA.

CUM ANNOTATIONIBUS

LUDOVICI DINDORFII.

VOL. III.

LIPSIAE.

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXIV.

λυπῆσαί τι ἐδύναντο, σπουδῇ τε πρ
εἴ πως τὰ χρήματα περιποιήσαιν
νύναι τὸ πῦρ, ὃ αὐτοὶ παρεσ
6 κἀκ τούτου συχνοὶ καὶ ἐκείν
καὶ ὑπὸ τῶν ἁρπαγῶν ἀπώ

LIPSIAE TYPIS B. G. TEUBNERI.

ΚΑΣΣΙΟΥ ΚΟΚΚΗΙΑΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ.

...ΩΝΟΣ

...ΤΟΡΙΑΣ ΝΑ.

..μαχία αὐτῶν τῇ δευτέρᾳ τοῦ
..νετο. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλως εἶπον,
..ωθα αὐτὸ ποιεῖν, ἀλλ' ὅτι τότε πρῶτον ὁ
..ρ τὸ κράτος πᾶν μόνος ἔσχεν, ὥστε καὶ τὴν
απαρίθμησιν τῶν τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἐτῶν ἀπ'
ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀκριβοῦσθαι. καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ 2
τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀκτίῳ τριήρη τε καὶ τετρήρη, τά
τε ἄλλα τὰ ἑξῆς μέχρι δεκήρους, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων
νεῶν ἀνέθηκε, καὶ ναὸν μείζω ᾠκοδόμησεν, ἀγῶνά
τέ τινα καὶ γυμνικὸν καὶ μουσικῆς ἱπποδρομίας τε
πεντετηρικὸν ἱερόν, (οὕτω γὰρ τοὺς τὴν σίτησιν ἔχον-
τας ὀνομάζουσι,) κατέδειξεν, Ἄκτια αὐτὸν προσαγορεύ-
σας. πόλιν τέ τινα ἐν τῷ τοῦ στρατοπέδου τόπῳ, 3
τοὺς μὲν συναγείρας τοὺς δ' ἀναστήσας τῶν πλησιο-
χώρων, συνῴκισε, Νικόπολιν ὄνομα αὐτῇ δούς. τό
τε χωρίον ἐν ᾧ ἐσκήνησε, λίθοις τε τετραπέδοις ἐκρη-
πίδωσε καὶ τοῖς ἁλοῦσιν ἐμβόλοις ἐκόσμησεν, ἕδος
τι ἐν αὐτῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ὑπαίθριον ἱδρυσάμενος.
ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο, τότε δὲ μέρος μέν 4
τι τῶν νεῶν ἐς δίωξιν τοῦ τε Ἀντωνίου καὶ τῆς
Κλεοπάτρας ἔστειλε· καὶ ἐκεῖνοι ἐπεδίωξαν μὲν αὐ-
τούς, ἐπεὶ δ' οὐκ ἐν καταλήψει ἐφαίνοντο, ἀνεχώρη-
σαν· ταῖς δὲ λοιπαῖς τὸ τάφρευμα αὐτῶν, μηδενὸς

ἐναντιουμένου δι' ὀλιγότητα, ἔλαβε, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν λοιπὸν στρατὸν ἐς Μακεδονίαν ἀπιόντα κα-
5 ταλαβὼν ἀμαχὶ παρεστήσατο. ἤδη δὲ καὶ διέφυγον ἄλλοι τε καὶ τῶν πρώτων, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν Ἀντώνιον, οἱ δ' ἕτεροι οἱ συμμαχήσαντες αὐτῷ οἴκαδε. οὐ μέντοι γε καὶ ἀντεπολέμησαν οὗτοί γε ἔτι τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν καὶ ἐκεῖνοι καὶ οἱ δῆμοι πάντες, ὅσοι καὶ πρότερον ἐρωμάιζον, οἱ μὲν εὐθὺς οἱ δὲ
2 καὶ μετὰ τοῦθ' ὡμολόγησαν. καὶ ὃς τὰς μὲν πόλεις χρημάτων τε ἐσπράξει καὶ τῆς λοιπῆς ἐς τοὺς πολίτας σφῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐξουσίας παραιρέσει μετῆλθε, τοὺς δὲ δὴ δυνάστας τούς τε βασιλέας τὰ μὲν χωρία, ὅσα παρὰ τοῦ Ἀντωνίου εἰλήφεσαν, πάντας πλὴν τοῦ τε Ἀμύντου καὶ τοῦ Ἀρχελάου ἀφείλετο,
2 Φιλοπάτορα δὲ τὸν Ταρκονδιμότου καὶ Λυκομήδην ἐν μέρει τοῦ Καππαδοκικοῦ Πόντου βασιλεύοντα, τόν τε Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Ἰαμβλίχου ἀδελφόν, καὶ τῶν δυναστειῶν ἔπαυσε· καὶ τοῦτον, ὅτι μισθὸν αὐτὴν τῆς ἐκείνου κατηγορίας εἰλήφει, καὶ ἐς τὰ
3 ἐπινίκια παραγαγὼν ἀπέκτεινε. τὴν δὲ τοῦ Λυκομήδους Μηδείῳ τινὶ ἔδωκεν, ὅτι τούς τε Μυσοὺς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου πρὸ τῆς ναυμαχίας ἀπέστησε, καὶ μετ' αὐτῶν τοῖς ἐν τῇ μερίδι αὐτοῦ οὖσιν ἐπολέμησε. Κυδωνιάτας δὲ καὶ Λαππαίους ἐλευθέρους ἀφῆκεν, ὅτι τινὰ αὐτῷ συνήραντο· καὶ τοῖς γε Λαππαίοις καὶ τὴν πόλιν ἀνεστῶσαν συγκα-
4 τῴκισε. τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων τῶν τε ἄλλων τῶν κορυφαίων τῶν συμπραξάντων τι τῷ Ἀντωνίῳ πολλοὺς μὲν χρήμασιν ἐζημίωσε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐφόνευσε, καί τινων καὶ ἐφείσατο. καὶ ἐν μὲν τούτοις ὅ τε Σόσιος ἐπιφανὴς ἐγένετο, πολλάκις τε γὰρ ἀντιπολεμήσας αὐτῷ καὶ τότε φυγὼν καὶ κατα-

κρυφθείς, χρόνῳ τε ὕστερον εὑρεθείς, ὅμως ἐσώθη,
καὶ Μάρκος τις Σκαῦρος· ἀδελφός τε γὰρ τοῦ Σέξ- 5
του ὁμομήτριος ὢν καὶ θανατωθῆναι κελευσθεὶς εἶτα
διὰ τὴν μητέρα τὴν Μουκίαν ἀφείθη. τῶν δὲ κο-
λασθέντων Ἀκύλιοί τε Φλῶροι καὶ Κουρίων ὄνομα
μάλιστ' ἔσχον, οὗτος μὲν ὅτι τοῦ Κουρίωνος ἐκείνου
τοῦ ποτε τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ πολλὰ συναραμέ-
νου υἱὸς ἦν, οἱ δὲ δὴ Φλῶροι ὅτι τὸν ἕτερον τὸν 6
λαχόντα κελεύσαντος αὐτοῦ σφαγῆναι ἀμφότεροι διε-
φθάρησαν. ἦσαν μὲν γὰρ πατήρ τε καὶ παῖς· ὡς δ'
οὗτος πρὶν λαχεῖν αὐτὸς ἑαυτὸν τῷ σφαγεῖ ἑκὼν
παρέδωκε, περιήλγησέ τε ἐκεῖνος καὶ αὐτοχειρίᾳ αὐτῷ
ἐπαπέθανεν.

οὗτοι μὲν οὖν οὕτως ἀπήλλαξαν, ὁ δ' ὅμιλος τῶν 3
Ἀντωνιείων στρατιωτῶν ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος στρα-
τόπεδα κατετάχθη, καὶ ἔπειτα τοὺς μὲν πολίτας τοὺς
ἔξω τῆς ἡλικίας ἀπ' ἀμφοτέρων, μηδὲν μηδενὶ δούς,
ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ δὴ λοιποὺς διέ-
σπειραν· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ Σικελίᾳ φοβεροί οἱ μετὰ 2
τὴν νίκην ἐγένοντο, ἔδεισε μὴ καὶ αὖθις θορυβή-
σωσι, καὶ διὰ τοῦτ' ἔσπευσε, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ὑποκι-
νηθῆναι, τοὺς μὲν παντελῶς ἐκ τῶν ὅπλων ἀπελάσαι,
τῶν δὲ τὸ πλῆθος διασπάσαι. τούς τε ἐξελευθέρους 3
δι' ὑποψίας ἔτι καὶ τότε ἔχων τὴν τετάρτην αὐτοῖς
ἐσφορὰν ἀφῆκεν, ἣν ἐκ τῶν προσταχθέντων σφίσι
χρημάτων ἐπώφειλον. καὶ οὗτοι μὲν οὐχ ὅτι ἐστέ-
ρηντό τινων ἐμνησικάκουν ἔτι, ἀλλ' ὡς καὶ λαβόντες
ὅσα μὴ συνεσήνεγκαν ἔχαιρον· οἵ τε ἐν τῷ τεταγμέ- 4
νῳ ἔτι καὶ τότε ὄντες, τὸ μέν τι πρὸς τῶν στρατιάρ-
χων κατεχόμενοι, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον τῇ τοῦ Αἰγυπτίου
πλούτου ἐλπίδι, οὐδὲν ἐνεόχμωσαν· οἱ δὲ δὴ συννι-
κήσαντες αὐτῷ καὶ τῆς στρατείας ἀφεθέντες ἤσχαλλον

ἅτε μηδὲν γέρας εὑρόμενοι, καὶ στασιάζειν οὐκ ἐς
5 μακρὰν ἦρξαντο. καίτοι ὁ Καῖσαρ ὑποτοπήσας τε αὐτούς, καὶ φοβηθεὶς μὴ τοῦ Μαικήνου, ᾧ καὶ τότε ἥ τε Ῥώμη καὶ ἡ λοιπὴ Ἰταλία προσετέτακτο, καταφρονήσωσιν ὅτι ἱππεὺς ἦν, τὸν Ἀγρίππαν ὡς καὶ κατ' ἄλλο τι ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμψε. καὶ τοσαύτην γ' ἐπὶ πάντα καὶ ἐκείνῳ καὶ τῷ Μαικήνᾳ ἐξουσίαν ἔδωκεν ὥστε σφᾶς καὶ τὰς ἐπιστολάς, ἃς τῇ τε βουλῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔγραφε, προαναγιγνώσκειν, κἀκ
6 τούτου καὶ μεταγράφειν ὅσα ἐβούλοντο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ δακτύλιον ἔλαβον παρ' αὐτοῦ, ἵνα ἐπισφραγίζεσθαι αὐτὰς ἔχωσι. διπλῆν γὰρ δὴ σφραγῖδα, ᾗ μάλιστα τότε ἐχρῆτο, ἐπεποίητο, σφίγγα ἐν ἑκατέρᾳ ὁμοίαν ἐκτυπώσας. ὕστερον γὰρ τὴν εἰκόνα τὴν
7 ἑαυτοῦ ἐγγλύψας ἐκείνῃ τὰ πάντα ἐσημαίνετο. καὶ αὐτῇ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες, πλὴν Γάλβου, ἐχρήσαντο· οὗτος γὰρ προγονικῷ τινι σφραγίσματι, κύνα ἐκ πρῴρας νεὼς προκύπτοντα ἔχοντι, ἐνόμισεν. ἐπέστελλε δὲ καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πάνυ φίλοις, ὁπότε τι δέοιτο δι' ἀπορρήτων σφίσι δηλῶσαι, τὸ δεύτερον ἀεὶ στοιχεῖον τοῦ τῷ ῥήματι προσήκοντος ἀντ' ἐκείνου ἀντεγγράφων.

4 καὶ ὁ μέν, ὡς οὐδενὸς ἔτι δεινοῦ παρὰ τῶν ἐστρατευμένων ἐσομένου, τά τε ἐν τῇ Ἑλλάδι διῴκησε καὶ τῶν τοῖν θεοῖν μυστηρίων μετέλαβεν, ἔς τε τὴν Ἀσίαν κομισθεὶς καὶ ἐκεῖνα προσκαθίστατο, τά τε
2 τοῦ Ἀντωνίου ἅμα ἐκαραδόκει· οὐ γάρ πω σαφές τι ὅπῃ διεπεφεύγει ἐπέπυστο, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσων, ἄν τι ἀκριβώσῃ. θορυβησάντων δ' αὐτῶν ἐν τούτῳ φανερῶς, ἅτε καὶ πολὺ ἀπὸ σφῶν ἀπαρτῶντος αὐτοῦ, ἐφοβήθη μή τι κακὸν προστάτου
3 τινὸς λαβόμενοι δράσωσι, καὶ διὰ τοῦτ' Ἀντώνιον

μὲν ἄλλοις ἀναζητῆσαι προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν
Ἰταλίαν ἠπείχθη μεσοῦντος τοῦ χειμῶνος ἐν ᾧ τὸ
τέταρτον μετὰ Μάρκου Κράσσου ἦρχεν· οὗτος γάρ, a. u. 724
καίπερ τά τε τοῦ Σέξτου καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξας,
τότε μηδὲ στρατηγήσας συνυπάτευσεν αὐτῷ. ἐλθὼν
δὲ ἐς τὸ Βρεντέσιον οὐκέτι περαιτέρω προυχώρησεν.
ἐπεὶ γὰρ ἥ τε γερουσία πυθομένη τὸν πρόσπλουν 4
αὐτοῦ πᾶσα ἐκεῖσε, πλὴν τῶν τε δημάρχων καὶ στρα-
τηγῶν δύο κατὰ δόγμα καταμεινάντων, ἀπήντησε, καὶ
ἡ ἱππὰς τοῦ τε δήμου τὸ πλεῖον καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν κατὰ
πρεσβείας οἱ δὲ ἐθελονταί, πολλοὶ συνῆλθον, οὐκέτ' 5
οὐδὲν ὑπ' οὐδενὸς πρός τε τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ καὶ
πρὸς τὴν τῶν πλειόνων σπουδὴν ἐνεοχμώθη. καὶ γὰρ
ἐκεῖνοι οἱ μὲν φόβῳ οἱ δὲ ἐλπίσιν οἱ δὲ καὶ μετά-
πεμπτοι, πρὸς τὸ Βρεντέσιον ἀφίκοντο· καὶ αὐτῶν ὁ
Καῖσαρ τοῖς μὲν ἄλλοις χρήματα ἔδωκε, τοῖς δὲ διὰ
παντὸς αὐτῷ συστρατεύσασι καὶ γῆν προσκατένειμε.
τοὺς γὰρ δήμους τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τοὺς τὰ τοῦ Ἀν- 6
τωνίου φρονήσαντας ἐξοικίσας, τοῖς μὲν στρατιώταις
τάς τε πόλεις καὶ τὰ χωρία αὐτῶν ἐχαρίσατο, ἐκείνων
δὲ δὴ τοῖς μὲν πλείοσι τό τε Δυρράχιον καὶ τοὺς
Φιλίππους ἄλλα τε ἐποικεῖν ἀντέδωκε, τοῖς δὲ λοι-
ποῖς ἀργύριον ἀντὶ τῆς χώρας τὸ μὲν ἔνειμε τὸ δ'
ὑπέσχετο. συχνὰ μὲν γὰρ καὶ ἐκ τῆς νίκης ἐκτή- 7
σατο, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ἀνήλισκε. καὶ διὰ τοῦτο
καὶ προέγραψεν ἐν τῷ πρατηρίῳ τά τε ἑαυτοῦ κτή-
ματα καὶ τὰ τῶν ἑταίρων, ἵνα ἄν τε πρίασθαί τι αὐ-
τῶν ἄν τε καὶ ἀντιλαβεῖν τις ἐθελήσῃ, τοῦτο ποιήσῃ.
καὶ ἐπράθη μὲν οὐδέν, οὐδὲ ἀντεδόθη οὐδέν· τίς γὰρ 8
ἂν καὶ ἐτόλμησεν ὁποτερονοῦν αὐτῶν πρᾶξαι; τῆς δὲ δὴ
ἐπαγγελίας ἀναβολὴν ἐκ τούτου εὐπρεπῆ λαβὼν ὕστε-
ρον αὐτὴν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων λαφύρων ἀπήλλαξε.

5 ταῦτά τε οὖν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐπείγοντα διοική-
σας, τοῖς τέ τινα ἄδειαν λαβοῦσι καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
διαιτᾶσθαι (οὐ γὰρ ἐξῆν) δούς, καὶ τὸν δῆμον τὸν
ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπολειφθέντα παρέμενος ὅτι μὴ πρὸς
αὐτὸν ἦλθεν, ἔς τε τὴν Ἑλλάδα αὖθις τριακοστῇ
2 μετὰ τὴν ἄφιξιν ἡμέρᾳ ἀπῆρε, καὶ διὰ τοῦ ἰσθμοῦ
τοῦ τῆς Πελοποννήσου τὰς ναῦς ὑπὸ τοῦ χειμῶνος
ὑπερενεγκὼν οὕτω ταχέως ἐς τὴν Ἀσίαν ἀνεκομίσθη,
ὥστε καὶ τὸν Ἀντώνιον τήν τε Κλεοπάτραν ἑκάτερον
ἅμα, καὶ ὅτι ἀφωρμήθη καὶ ὅτι ἐπανῆλθε, μαθεῖν.
3 ὡς γὰρ τότε ἐκ τῆς ναυμαχίας ἔφυγον, μέχρι μὲν
τῆς Πελοποννήσου ὁμοῦ ἀφίκοντο, ἐντεῦθεν δὲ τῶν
συνόντων τινάς, ὅσους ὑπώπτευον, ἀποπέμψαντες,
πολλοὶ δὲ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ἀπεχώρησαν, Κλεο-
πάτρα μὲν ἐς τὴν Αἴγυπτον, μή τι τῆς συμφορᾶς
σφων προπυθόμενοι νεωτερίσωσιν, ἠπείχθη, καὶ
4 ὅπως γε καὶ τὸν πρόσπλουν ἀσφαλῆ ποιήσηται, τάς
τε πρῴρας ὡς καὶ κεκρατηκυῖα κατέστεψε καὶ ᾠδάς
τινας ἐπινικίους ὑπ᾽ αὐλητῶν ᾖδεν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ
ἀσφαλεῖ ἐγένετο, πολλοὺς μὲν τῶν πρώτων, ἅτε καὶ
ἀεί οἱ ἀχθομένων καὶ τότε ἐπὶ τῇ συμφορᾷ αὐτῆς
5 ἐπηρμένων, ἐφόνευσε, πολὺν δὲ καὶ πλοῦτον ἔκ τε
τῶν ἐκείνων κτημάτων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων καὶ ὁσίων
καὶ θείων, μηδενὸς μηδὲ τῶν πάνυ ἀβάτων ἱερῶν
φειδομένη, ἤθροιζε, δυνάμεις τε ἐξηρτύετο καὶ συμ-
μαχίας περιεσκόπει, τόν τε Ἀρμένιον ἀποκτείνασα
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῷ Μήδῳ, ὡς καὶ ἐπικουρήσοντί
6 σφισι διὰ τοῦτ᾽, ἔπεμψεν. Ἀντώνιος δὲ ἔπλευσε μὲν
ἐς τὴν Λιβύην πρός τε Πινάριον Σκάρπον καὶ πρὸς
τὸ στράτευμα τὸ μετ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ τῇ τῆς Αἰγύπτου φυ-
λακῇ ἐνταῦθα προσυνειλεγμένον· ἐπεὶ δ᾽ οὔτε προσ-
δέξεσθαι αὐτὸν ἔφη, καὶ προσέτι καὶ τοὺς προπεμφ-

θέντας ὑπ' αὐτοῦ ἔσφαξε, τῶν τε στρατιωτῶν ὧν
ἦρχεν ἀγανακτήσαντάς τινας ἐπὶ τούτῳ διέφθειρεν,
οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μηδὲν πε-
ράνας ἐκομίσθη. καὶ τά τε ἄλλα ὡς ἐπὶ ταχεῖ πολέ- 6
μῳ παρεσκευάζοντο, καὶ τοὺς υἱεῖς, Κλεοπάτρα μὲν
Καισαρίωνα, Ἀντώνιος δὲ Ἄντυλλον, ὃν ἐκ τῆς Φου-
λουίας γεννηθέντα οἱ εἶχεν, ἐς ἐφήβους ἐσέγραψαν,
ἵν' οἵ τε Αἰγύπτιοι, ὡς καὶ ἀνδρός τινος ἤδη βασιλεύ-
οντός σφων, προθυμηθῶσι, καὶ οἱ ἄλλοι προστάτας
ἐκείνους, ἄν γέ τι δεινόν σφισι συμβῇ, ἔχοντες καρ-
τερήσωσι. καὶ τοῖς μὲν μειρακίοις καὶ τοῦτο αἴτιον 2
τοῦ ὀλέθρου ἐγένετο· οὐδετέρου γὰρ αὐτῶν ὁ Καῖ-
σαρ, ὡς καὶ ἀνδρῶν ὄντων καὶ πρόσχημά τι προστα-
σίας ἐχόντων, ἐφείσατο· ἐκεῖνοι δ' οὖν παρεσκευά-
ζοντο μὲν ὡς καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ναυσὶ καὶ
πεζῷ πολεμήσοντες, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὰ ἔθνη τὰ 3
ὁμόχωρα τούς τε βασιλέας τοὺς φιλίους σφίσι προσπα-
ρεκάλουν, ἡτοιμάζοντο δ' οὐδὲν ἧττον ὡς καὶ ἐς τὴν
Ἰβηρίαν, ἄν τι κατεπείξῃ, πλευσόμενοι καὶ τὰ ἐκεῖ
ἄλλως τε καὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων ἀποστήσον-
τες, ἢ καὶ πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν μεταστησό-
μενοι. καὶ ὅπως γε ἐπὶ πλεῖστον βουλευόμενοι ταῦτα 4
διαλάθωσιν, ἢ καὶ ἐξαπατήσωσί πῃ τὸν Καίσαρα ἢ
καὶ δολοφονήσωσιν, ἔστειλάν τινας, ἐκείνῳ μὲν λόγους
ὑπὲρ εἰρήνης, τοῖς δὲ δὴ συνοῦσιν αὐτῷ χρήματα
φέροντας. κἀν τούτῳ καὶ ἡ Κλεοπάτρα σκῆπτρόν τέ 5
τι χρυσοῦν καὶ στέφανον χρυσοῦν τόν τε δίφρον τὸν
βασιλικόν, κρύφα τοῦ Ἀντωνίου, ὡς καὶ τὴν ἀρχήν
οἱ δι' αὐτῶν διδοῦσα ἔπεμψεν, ἵν' ἂν καὶ ἐκεῖνον
ἐχθήρῃ, ἀλλ' αὐτήν γε ἐλεήσῃ. ὁ δὲ τὰ μὲν δῶρα 6
ἔλαβεν οἰωνὸν ποιούμενος, ἀπεκρίνατο δὲ τῷ μὲν
Ἀντωνίῳ οὐδέν, τῇ δὲ Κλεοπάτρᾳ φανερῶς μὲν ἄλλα

τε ἀπειλητικὰ καὶ ὅτι, ἂν τῶν τε ὅπλων καὶ τῆς βα-
σιλείας ἀποστῇ, βουλεύσεται περὶ αὐτῆς ὅσα χρὴ πρᾶ-
ξαι, λάθρᾳ δὲ ὅτι, ἐὰν τὸν Ἀντώνιον ἀποκτείνῃ, καὶ
τὴν ἄδειαν αὐτῇ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀκέραιον δώσει.
7 ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, τάς τε ναῦς τὰς ἐν τῷ
Ἀραβικῷ κόλπῳ πρὸς τὸν ἐς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν
πλοῦν ναυπηγηθείσας οἱ Ἀράβιοι, πεισθέντες ὑπὸ
Κυΐντου Διδίου τοῦ τῆς Συρίας ἄρχοντος, κατέπρη-
σαν, καὶ τὰς ἐπικουρίας καὶ οἱ δῆμοι καὶ οἱ δυνά-
2 σται πάντες ἀπηρνήσαντο. καί μοι θαυμάσαι ἐπέρ-
χεται ὅτι ἄλλοι μὲν συχνοί, καίπερ πολλὰ παρ' αὐ-
τῶν εἰληφότες, ἐγκατέλιπόν σφας, οἱ δὲ ἐπὶ ταῖς
ὁπλομαχίαις ἐν τοῖς ἀτιμότατα τρεφόμενοι προθυμίᾳ
τε ἐς αὐτοὺς πλείστῃ ἐχρήσαντο καὶ ἀνδρειότατα
ἠγωνίσαντο. οὗτοι γὰρ ἐν Κυζίκῳ πρὸς τοὺς ἐπινι-
3 κίους ἀγῶνας, οὓς ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἄξειν ἤλπιζον,
ἀσκούμενοι, τότε ἐπειδὴ τάχιστα τῶν γεγονότων
ᾔσθοντο, ὥρμησαν ἐς τὴν Αἴγυπτον ὡς καὶ βοηθή-
4 σοντες αὐτοῖς, καὶ πολλὰ μὲν τὸν Ἀμύνταν ἐν τῇ
Γαλατίᾳ, πολλὰ δὲ καὶ τοὺς τοῦ Ταρκονδιμότου παῖ-
δας ἐν τῇ Κιλικίᾳ, φίλους μέν σφισιν ἐς τὰ μάλιστα
γενομένους, τότε δὲ πρὸς τὰ παρόντα μεταστάντας,
πολλὰ δὲ καὶ τὸν Δίδιον κωλύοντά σφας τῆς διόδου
ἔδρασαν. οὐ μέντοι καὶ διαπεσεῖν ἐς τὴν Αἴγυπτον
5 ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ἐπειδὴ πανταχόθεν περιεστοιχί-
σθησαν, λόγον μὲν οὐδ' ὣς οὐδένα, καίτοι τοῦ Δι-
δίου συχνά σφισιν ὑπισχνουμένου, προσεδέξαντο,
τὸν δὲ Ἀντώνιον μεταπέμψαντες ὡς καὶ ἐν τῇ Συ-
6 ρίᾳ ἄμεινον μετ' αὐτοῦ πολεμήσοντες, ἔπειτ' ἐπειδὴ
ἐκεῖνος μήτ' αὐτὸς ἦλθε μήτ' ἀγγελίαν τινὰ αὐτοῖς
ἔπεμψεν, οὕτω δὴ νομίσαντες αὐτὸν ἀπολωλέναι καὶ
ἄκοντες ὡμολόγησαν ἐπὶ τῷ μηδέποτε μονομαχῆσαι,

καὶ τήν γε Δάφνην παρὰ τοῦ Διδίου, τὸ τῶν Ἀντιοχέων προάστειον, ἐνοικεῖν μέχρις ἂν τῷ Καίσαρι ταῦτα δηλωθῇ, ἔλαβον.

καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ Μεσσάλου ὕστερον ἀπατηθέντες ἐπέμφθησαν ἄλλος ἄλλοσε ὡς καὶ ἐς τὰ στρατόπεδα καταλεχθησόμενοι, καὶ ἐκ τρόπου δή τινος ἐπιτηδείου ἐφθάρησαν· Ἀντώνιος δὲ καὶ Κλεοπάτρα ἀκούσαντες τῶν πρέσβεων τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρός σφισιν ἐπισταλέντα, ἔπεμψαν αὖθις, ἡ μὲν χρήματα αὐτῷ πολλὰ δώσειν ὑπισχνουμένη, ὁ δὲ τῆς τε φιλίας καὶ τῆς συγγενείας αὐτὸν ἀναμιμνήσκων, καὶ προσέτι καὶ περὶ τῆς συνουσίας τῆς πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν ἀπολογούμενος, ὅσα τε συνηράσθησάν ποτε καὶ ὅσα συνενεανιεύσαντο ἀλλήλοις ἐξαριθμούμενος. καὶ τέλος Πούπλιον Τουρούλλιον βουλευτήν τε ὄντα καὶ σφαγέα τοῦ Καίσαρος γεγονότα τότε τε φιλικῶς οἱ συνόντα ἐξέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἑαυτόν, ἄν γε καὶ διὰ τοῦθ' ἡ Κλεοπάτρα σωθῇ, καταχρήσεσθαι ἐπηγγείλατο. Καῖσαρ δὲ τὸν μὲν Τουρούλλιον ἀπέκτεινε, καὶ ἔτυχε γὰρ ἐκ τῆς ἐν Κῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὕλης ξύλα ἐς ναυτικὸν κεκοφώς, δίκην τινὰ καὶ τῷ θεῷ, ὅτι ἐκεῖ ἐδικαιώθη, δοῦναι ἔδοξε, τῷ δ' Ἀντωνίῳ οὐδὲν οὐδὲ τότε ἀπεκρίνατο. τρίτην τε οὖν πρεσβείαν ἔστειλε, καὶ τὸν υἱὸν τὸν Ἄντυλλον μετὰ χρυσίου πολλοῦ αὐτῷ ἔπεμψεν· ὁ δὲ τὰ μὲν χρήματα ἔλαβεν, ἐκεῖνον δὲ διὰ κενῆς ἀνταπέστειλε, μηδεμίαν ἀπόκρισιν δούς. τῇ μέντοι Κλεοπάτρᾳ πολλά, ὥσπερ τὸ πρῶτον, οὕτω καὶ τὸ δεύτερον τό τε τρίτον καὶ ἐπηπείλησε καὶ ὑπέσχετο. φοβηθεὶς δ' οὖν καὶ ὣς μή πως ἀπογνόντες συγγνώμης παρ' αὐτοῦ τεύξεσθαι διακαρτερήσωσι, καὶ ἤτοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς περιγένωνται, ἢ καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν τήν τε Γαλατίαν

ἀπάρωσιν, ἢ καὶ τὰ χρήματα, ἃ παμπληθῆ ἤκουεν
6 εἶναι, φθείρωσιν, ἡ γὰρ Κλεοπάτρα πάντα τε αὐτὰ
ἐς τὸ μνημεῖον, ὃ ἐν τῷ βασιλείῳ κατεσκεύαζεν,
ἠθροίκει, καὶ πάντα, ἄν γέ τινος καὶ ἐλαχίστου δια-
μάρτῃ, κατακαύσειν μεθ᾿ ἑαυτῆς ἠπείλει, Θύρσον
ἐξελεύθερον ἑαυτοῦ ἔπεμψεν ἄλλα τε πολλὰ καὶ φι-
7 λάνθρωπα αὐτῇ ἐροῦντα, καὶ ὅτι καὶ ἐρῶν αὐτῆς
τυγχάνει, εἴ πως ἔκ γε τούτου, οἷα ἀξιοῦσα πρὸς
πάντων ἀνθρώπων ἐρᾶσθαι, τόν τε Ἀντώνιον ἀνα-
χρήσαιτο καὶ ἑαυτὴν τά τε χρήματα ἀκέραια τηρή-
σειε. καὶ ἔσχεν οὕτω.

9 πρὶν δὲ δὴ ταῦτα γίγνεσθαι, μαθὼν ὁ Ἀντώνιος
ὅτι Κορνήλιος Γάλλος τό τε τοῦ Σκάρπου στράτευμα
παρείληφε καὶ μετ᾿ αὐτῶν τὸ Παραιτόνιον ἐξαίφνης
παρελθὼν κατέσχηκεν, ἐς μὲν τὴν Συρίαν, καίτοι
βουληθεὶς κατὰ τὴν τῶν μονομάχων μετάπεμψιν ὁρ-
2 μῆσαι, οὐκ ἐπορεύθη, ἐπὶ δὲ ἐκεῖνον ἐχώρησεν, ὡς
μάλιστα μὲν ἀκονιτὶ τοὺς στρατιώτας προσθησόμενος,
(ἦσαν γὰρ εὔνοιάν τινα αὐτοῦ ἐκ τῆς συστρατείας
ἔχοντες,) εἰ δὲ μή, βίᾳ γε χειρωσόμενος ἅτε καὶ δύ-
ναμιν πολλὴν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζὴν ἐπαγόμενος.
3 οὐ μέντοι οὐδὲ διαλεχθῆναί τι αὐτοῖς ἠδυνήθη, καί-
περ πρός τε τὸ τεῖχος προσελθὼν καὶ γεγωνὸν βοή-
σας· ὁ γὰρ Γάλλος τοὺς σαλπικτὰς συνηχεῖν κελεύ-
σας οὐδὲν οὐδενὶ ἐσακοῦσαι ἐπέτρεψε. καὶ προσέτι
καὶ ἐπεκδρομῇ αἰφνιδίῳ ἔπταισε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ
4 ταῖς ναυσὶν ἐσφάλη. ἁλύσεις γάρ τινας ὑφύδρους
νύκτωρ διὰ τοῦ στόματος τοῦ λιμένος ὁ Γάλλος δια-
τείνας οὐδεμίαν αὐτοῦ φανερὰν φυλακὴν ἐποιήσατο,
ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀδεῶς ἔσω μετὰ καταφρονήματος
ἐσπλέοντάς σφας περιεῖδεν· ἐπεὶ μέντοι ἔνδον ἐγέ-
νοντο, τάς τε ἁλύσεις μηχαναῖς ἀνέσπασε, καὶ παν-

ταχόθεν ἅμα τὰς ναῦς αὐτῶν ἔκ τε τῆς γῆς καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν, τῆς τε θαλάσσης περισχὼν, τὰς μὲν κατέπρησε, τὰς δὲ κατεπόντωσε. κἀν τούτῳ καὶ τὸ Πη- 5
λούσιον ὁ Καῖσαρ, λόγῳ μὲν κατὰ τὸ ἰσχυρὸν, ἔργῳ δὲ προδοθὲν ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας, ἔλαβεν. ἐκείνη γὰρ ὡς οὔτε τις ἐβοήθησέ σφισι καὶ τὸν Καίσαρα ἀνανταγώνιστον ὄντα ᾔσθετο, τό τε μέγιστον ἀκούσασα τοὺς διὰ τοῦ Θύρσου πεμφθέντας οἱ λόγους, ἐπίστευσεν ὄντως ἐρᾶσθαι, πρῶτον μὲν ὅτι καὶ ἐβούλετο, ἔπειτα δὲ ὅτι καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ τόν τε Ἀντώνιον ὁμοίως ἐδεδούλωτο. κἀκ τούτου οὐχ ὅπως 6
τήν τε ἄδειαν καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτίων βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος ἕξειν προσεδόκησε, τό τε Πηλούσιον εὐθὺς αὐτῷ προήκατο, καὶ μετὰ τοῦτο προσελαύνοντι πρὸς τὴν πόλιν ἐκώλυσε τοὺς Ἀλεξανδρέας λάθρᾳ ἐπεξελθεῖν, ἐπεὶ ὅσον γε ἀπὸ βοῆς καὶ πάνυ σφᾶς προετρέψατο τοῦτο ποιῆσαι.
ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ἐκ τοῦ Παραιτονίου πρὸς τὴν τοῦ 10
Πηλουσίου πύστιν ἐπανελθὼν προαπήντησε πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας τῷ Καίσαρι, καὶ αὐτὸν κεκμηκότα ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ὑπολαβὼν τοῖς ἱππεῦσιν ἐνίκησεν. ἀναθαρσήσας τε ἔκ τε τούτου καὶ ὅτι βιβλία ἐς τὸ 2
στρατόπεδον αὐτοῦ τοξεύμασιν ἐσέπεμψε πεντακοσίας σφίσι καὶ χιλίας δραχμὰς ὑπισχνούμενος, συνέβαλε καὶ τῷ πεζῷ, καὶ ἡττήθη· ὁ γὰρ Καῖσαρ αὐτὸς τὰ 3
βιβλία ἐθελοντὴς τοῖς στρατιώταις ἀνέγνω, τόν τε Ἀντώνιον διαβάλλων καὶ ἐκείνους ἔς τε τὴν τῆς προδοσίας αἰσχύνην καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ προθυμίαν ἀντικαθιστάς, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς τῇ τε τῆς πείρας ἀγανακτήσει καὶ τῇ τοῦ μὴ ἐθελοκακεῖν ἐνδείξει σπουδάσαι. καὶ ὁ μὲν ἐπειδὴ παρὰ δόξαν ἡλατ- 4
τώθη, πρός τε τὸ ναυτικὸν ἀπέκλινε, καὶ παρεσκευά-

ξετο ὡς καὶ ναυμαχήσων, ἢ πάντως γε ἐς τὴν Ἰβηρίαν
πλευσόμενος· ἰδοῦσα δὲ τοῦθ' ἡ Κλεοπάτρα τάς τε
5 ναῦς αὐτομολῆσαι ἐποίησε, καὶ αὐτὴ ἐς τὸ ἡρίον ἐξ-
αίφνης ἐσεπήδησε, λόγῳ μὲν ὡς τὸν Καίσαρα φο-
βουμένη καὶ προδιαφθεῖραι τρόπον τινὰ ἑαυτὴν βου-
λομένη, ἔργῳ δὲ καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐκεῖσε ἐσελθεῖν
προκαλουμένη· ὑπετόπει μὲν γὰρ προδίδοσθαι, οὐ
μέντοι καὶ ἐπίστευεν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ μᾶλ-
6 λον ὡς εἰπεῖν ἐκείνην ἢ ἑαυτὸν ἠλέει. ὅπερ που ἡ
Κλεοπάτρα ἀκριβῶς εἰδυῖα ἤλπισεν ὅτι, ἂν πύθηται
αὐτὴν τετελευτηκυῖαν, οὐκ ἐπιβιώσεται, ἀλλὰ παρα-
χρῆμα ἀποθανεῖται. καὶ διὰ τοῦτο ἔς τε τὸ μνημεῖον
σύν τε εὐνούχῳ τινὶ καὶ σὺν θεραπαίναις δύο ἐσέ-
δραμε, καὶ ἐκεῖθεν ἀγγελίαν αὐτῷ ὡς καὶ ἀπολωλυῖα
7 ἔπεμψε. καὶ ὃς ἀκούσας τοῦτο οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ'
ἐπαποθανεῖν αὐτῇ ἐπεθύμησε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον
τῶν παρόντων τινὸς ἐδεήθη ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνῃ·
ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος σπασάμενος τὸ ξίφος ἑαυτὸν κατειργά-
σατο, ζηλῶσαί τε αὐτὸν ἠθέλησε καὶ ἑαυτὸν ἔτρω-
σε, καὶ ἔπεσέ τε ἐπὶ στόμα καὶ δόξαν τοῖς παροῦ-
8 σιν ὡς καὶ τεθνηκὼς παρέσχε. θορύβου τε ἐπὶ τού-
τῳ γενομένου ᾔσθετό τε ἡ Κλεοπάτρα καὶ ὑπερέκυ-
ψεν ὑπὲρ τοῦ μνημείου· αἱ μὲν γὰρ θύραι αὐτοῦ
συγκλεισθεῖσαι ἅπαξ οὐκέτ' ἀνοιχθῆναι ἐκ μηχανή-
ματός τινος ἐδύναντο, τὰ δ' ἄνω πρὸς τῇ ὀροφῇ οὐ-
9 δέπω παντελῶς ἐξείργαστο. ἐντεῦθεν οὖν ὑπερκύ-
ψασαν αὐτὴν ἰδόντες τινὲς ἀνεβόησαν ὥστε καὶ τὸν
Ἀντώνιον ἐσακοῦσαι· καὶ ὃς μαθὼν ὅτι περίεστιν,
ἐξανέστη μὲν ὡς καὶ ζῆσαι δυνάμενος, προχυθέντος
δ' αὐτῷ πολλοῦ αἵματος, ἀπέγνω τε τὴν σωτηρίαν,
καὶ ἱκέτευσε τοὺς παρόντας ὅπως πρός τε τὸ μνῆμα

αὐτὸν κομίσωσι, καὶ διὰ τῶν σχοινίων τῶν πρὸς τὴν ἀνολκὴν τῶν λίθων κρεμαμένων ἀνιμήσωσι.

καὶ ὁ μὲν ἐνταῦθα οὕτως ἐν τοῖς τῆς Κλεοπάτρας κόλποις ἐναπέθανεν, ἐκείνη δὲ ἐθάρσησε μέν 11
πως τὸν Καίσαρα, καὶ εὐθὺς αὐτῷ τὸ γεγονὸς ἐδήλωσεν, οὐ μὴν καὶ πάνυ ἐπίστευε μηδὲν κακὸν πείσεσθαι. κατεῖχεν οὖν ἑαυτὴν ἔνδον, ἵν' εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο σωθείη, τῷ γε φόβῳ τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἄδειαν καὶ τὴν βασιλείαν ἐκπρίηται. οὕτω που 2
καὶ τότε ἐν τηλικαύτῃ συμφορᾷ οὖσα τῆς δυναστείας ἐμέμνητο, καὶ μᾶλλόν γε ἔν τε τῷ ὀνόματι καὶ ἐν τῷ σχήματι αὐτῆς ἀποθανεῖν ἢ ἰδιωτεύσασα ζῆν ᾑρεῖτο. ἀμέλει εἶχε μὲν καὶ τὸ πῦρ ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἶχε δὲ καὶ ἀσπίδας ἄλλα τε ἑρπετὰ ἐφ' ἑαυτῇ, προπειραθεῖσα αὐτῶν ἐν ἀνθρώποις, ὅντινα τρόπον ἕκαστόν σφων ἀποκτίννυσι. Καῖσαρ δὲ ἐπεθύμει μὲν 3
καὶ τῶν θησαυρῶν ἐγκρατὴς γενέσθαι καὶ ἐκείνην ζῶσάν τε συλλαβεῖν καὶ ἐς τὰ νικητήρια ἀναγαγεῖν, οὐ μέντοι καὶ αὐτὸς πίστιν τινὰ αὐτῇ δοὺς ἀπατεὼν δόξαι γεγονέναι ἠθέλησεν, ἵν' ὡς καὶ αἰχμαλώτῳ καὶ ἀκουσίᾳ τρόπον τινὰ χειρωθείσῃ χρήσηται. καὶ διὰ 4
τοῦτ' ἔπεμψε πρὸς αὐτὴν Γαιόν τε Προκουλήιον ἱππέα καὶ Ἐπαφρόδιτον ἐξελεύθερον, ἐντειλάμενός σφισιν ὅσα καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι ἐχρῆν. καὶ οὕτως ἐκεῖνοι συμμίξαντες τῇ Κλεοπάτρᾳ καὶ μέτριά τινα διαλεχθέντες, ἔπειτ' ἐξαίφνης συνήρπασαν αὐτὴν πρίν τι ὁμολογηθῆναι. κἀκ τούτου ἐκποδὼν πάντα ἀφ' 5
ὧν ἀποθανεῖν ἐδύνατο ποιησάμενοι, ἡμέρας μέν τινας κατὰ χώραν αὐτῇ τὸ τοῦ Ἀντωνίου σῶμα ταριχευούσῃ διατρῖψαι ἐπέτρεψαν, ἔπειτα δὲ ἐς τὰ βασίλεια αὐτὴν ἤγαγον, μήτε τῆς ἀκολουθίας τι μήτε τῆς θεραπείας τῆς συνήθους οἱ παραλύσαντες, ὅπως ἔτι καὶ

μᾶλλον ἐλπίσῃ τε ὅσα ἐβούλετο, καὶ μηδὲν κακὸν ἑαυ-
6 τὴν δράσῃ. ἀμέλει καὶ ὀφθῆναι καὶ διαλεχθῆναί τι
τῷ Καίσαρι ἐθελήσασα ἐπέτυχε· καὶ ἵνα γε ἐπὶ
πλεῖον ἀπατηθῇ, αὐτὸς ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτὴν ὑπέ-
12 σχετο. οἶκόν τε οὖν ἐκπρεπῆ καὶ κλίνην πολυτελῆ
παρασκευάσασα, καὶ προσέτι καὶ ἑαυτὴν ἠμελημένως
πως κοσμήσασα, (καὶ γὰρ ἐν τῷ πενθίμῳ σχήματι
δεινῶς ἐνέπρεπεν), ἐκαθέζετο ἐπὶ τῆς κλίνης, πολλὰς
μὲν εἰκόνας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ παντοδαπὰς πα-
ραθεμένη, πάσας δὲ τὰς ἐπιστολὰς τὰς παρ' ἐκείνου
2 οἱ πεμφθείσας ἐς τὸν κόλπον λαβοῦσα. καὶ μετὰ
τοῦτο ἐσελθόντος τοῦ Καίσαρος ἀνεπήδησέ τε ἠρυ-
θρασμένη, καὶ ἔφη "χαῖρε, ὦ δέσποτα· σοὶ μὲν γὰρ
τοῦτο θεὸς ἔδωκεν, ἐμὲ δὲ ἀφείλετο. ἀλλ' ὁρᾷς μέν
που καὶ αὐτὸς τὸν πατέρα σου τοιοῦτον οἷος πολλά-
κις πρὸς ἐμὲ ἐσῆλθεν, ἀκούεις δὲ ὅπως τά τε ἄλλα
ἐτίμησέ με καὶ δὴ καὶ βασιλίδα τῶν Αἰγυπτίων
3 ἐποίησεν. ἵνα δ' οὖν τι καὶ αὐτοῦ ἐκείνου περὶ ἐμοῦ
πύθῃ, λάβε καὶ ἀνάγνωθι τὰ γράμματα ἅ μοι αὐτο-
χειρίᾳ ἐπέστειλε." ταῦτά τε ἅμα ἔλεγε, καὶ πολλὰ
καὶ ἐρωτικὰ αὐτοῦ ῥήματα ἀνεγίγνωσκε. καὶ τοτὲ
μὲν ἔκλαε καὶ τὰς ἐπιστολὰς κατεφίλει, τοτὲ δὲ
πρὸς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ προσέπιπτε καὶ ἐκείνας προσε-
4 κύνει. τά τε βλέφαρα ἐς τὸν Καίσαρα ἐπενέκλα,
καὶ ἐμμελῶς ἀνωλοφύρετο, θρυπτικόν τέ τι προσ-
εφθέγγετο, ἄλλοτε μὲν λέγουσα "ποῦ μοι, Καῖσαρ,
ταῦτά σου τὰ γράμματα;" ἄλλοτε δὲ ὅτι "ἀλλ' ἐν
τούτῳ καὶ σύ μοι ζῇς," εἶτα αὖθις "εἴθε σου προ-
ετεθνήκειν," καὶ μάλα αὖθις "ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἔχου-
5 σα σὲ ἔχω." τοιαύτῃ τινὶ ποικιλίᾳ καὶ τῶν ῥημάτων
καὶ τῶν σχημάτων ἐχρῆτο, μελιχρὰ ἄττα καὶ προσ-
βλέπουσα αὐτῷ καὶ λαλοῦσα. ὁ οὖν Καῖσαρ συνίει

μὲν αὐτῆς καὶ καθαινομένης καὶ πληκτιζομένης, οὐ
μέντοι καὶ προσεποιεῖτο, ἀλλ' ἐς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς ἐρείσας τοῦτο μόνον εἶπε, "θάρσει, ὦ γύναι,
καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐδὲν γὰρ κακὸν πείσῃ."
περιαλγήσασα οὖν ἐκείνη ὅτι μήτε προσεῖδεν αὐτὴν 6
μήτε τι ἢ περὶ τῆς βασιλείας ἢ καὶ ἐρωτικόν τι
ἐφθέγξατο, πρός τε τὰ γόνατα αὐτοῦ προσέπεσε καὶ
ἀνακλαύσασα "ζῆν μέν" ἔφη, "Καῖσαρ, οὔτε ἐθέλω
οὔτε δύναμαι· ταύτην δέ σε τὴν χάριν ἐς τὴν τοῦ
πατρὸς μνήμην αἰτῶ, ἵν' ἐπειδή με Ἀντωνίῳ μετ'
ἐκεῖνον ὁ δαίμων παρέδωκε, μετ' αὐτοῦ καὶ ἀποθά-
νω. εἴθε μὲν γὰρ ἀπωλώλειν εὐθὺς τότε μετὰ τὸν 7
Καίσαρα· ἐπεὶ δέ μοι καὶ τοῦτο παθεῖν ἐπέπρωτο,
πέμψον με πρὸς Ἀντώνιον, μηδέ μοι τῆς σὺν αὐτῷ
ταφῆς φθονήσῃς, ἵν' ὥσπερ δι' ἐκεῖνον ἀποθνήσκω,
οὕτω καὶ ἐν ᾅδου αὐτῷ συνοικήσω."

καὶ ἡ μὲν τοιαῦτα ὡς καὶ ἐλεηθησομένη ἔλεγε, 13
Καῖσαρ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἀπεκρίνατο, φοβη-
θεὶς δὲ μὴ ἑαυτὴν διαχρήσηται, θαρσεῖν τε αὐτῇ αὖ-
θις παρεκελεύσατο, καὶ οὔτε τὴν θεραπείαν αὐτῆς
ἀφείλετο καὶ ἐν ἐπιμελείᾳ αὐτὴν ἐποιεῖτο, ὅπως οἱ
τὰ ἐπινίκια ἐπιλαμπρύνῃ. τοῦτό τε οὖν ὑποτοπή- 2
σασα, καὶ μυρίων θανάτων χαλεπώτερον αὐτὸ νομί-
σασα εἶναι, ὄντως τε ἀποθανεῖν ἐπεθύμησε, καὶ
πολλὰ μὲν τοῦ Καίσαρος, ὅπως τρόπον τινὰ ἀπόλη-
ται, ἐδεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὴ ἐμηχανᾶτο. ἐπεὶ δ' 3
οὐδὲν ἐπέραινε, μεταγιγνώσκειν τε ἐπλάσατο ὡς καὶ
ἐλπίδα πολλὴν μὲν καὶ ἐς ἐκεῖνον πολλὴν δὲ καὶ ἐς
τὴν Λιουίαν ἔχουσα, καὶ ἑκουσία τε πλεύσεσθαι
ἔλεγε, καὶ κόσμους τινὰς ἀποθέτους ἐς δῶρα ἡτοι-
μάζετο, εἴ πως πίστιν ἐκ τούτων μὴ τεθνήξειν λα-
βοῦσα ἧττόν τε τηρηθείη καὶ ἑαυτὴν ἐξεργάσαιτο. ὃ 4

καὶ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ Ἐπαφρό-
διτος, ᾧπερ ἐπετέτραπτο, πιστεύσαντες ταῦθ' ὡς
ἀληθῶς φρονεῖν, τῆς ἀκριβοῦς φυλακῆς ἠμέλησαν,
παρεσκευάζετο ὅπως ὡς ἀλυπότατα ἀποθάνῃ. καὶ
γραμματεῖόν τι, δι' οὗ ἐδεήθη τοῦ Καίσαρος ἵνα αὐ-
τὴν μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ταφῆναι κελεύσῃ, αὐτῷ τῷ
5 Ἐπαφροδίτῳ σεσημασμένον, ὅπως προφάσει τῆς ἀπο-
κομιδῆς αὐτοῦ ὡς καὶ ἄλλο τι ἔχοντος ἐκποδών οἱ
γένηται, δοῦσα ἔργου εἴχετο. τήν τε γὰρ ἐσθῆτα τὴν
περικαλλεστάτην ἐνδῦσα καὶ ἑαυτὴν εὐπρεπέστατα
εὐθετήσασα, τό τε σχῆμα τὸ βασιλικὸν πᾶν ἀναλα-
14 βοῦσα, ἀπέθανε. καὶ τὸ μὲν σαφὲς οὐδεὶς οἶδεν ᾧ
τρόπῳ διεφθάρη· κεντήματα γὰρ λεπτὰ περὶ τὸν
βραχίονα αὐτῆς μόνα εὑρέθη· λέγουσι δὲ οἱ μὲν ὅτι
ἀσπίδα ἐν ὑδρίᾳ ἢ καὶ ἐν ἄνθεσί τισιν ἐσκομισθεῖ-
2 σάν οἱ προσέθετο, οἱ δὲ ὅτι βελόνην, ᾗ τὰς τρίχας
ἀνεῖρεν, ἰῷ τινι, δύναμιν τοιαύτην ἔχοντι ὥστε ἄλ-
λως μὲν μηδὲν τὸ σῶμα βλάπτειν, ἂν δ' αἵματος καὶ
βραχυτάτου ἅψηται, καὶ τάχιστα καὶ ἀλυπότατα αὐτὸ
φθείρειν, χρίσασα, τέως μὲν αὐτὴν ἐν τῇ κεφαλῇ
ἐφόρει ὥσπερ εἰώθει, τότε δὲ προκατανύξασά τι τὸν
3 βραχίονα ἐς τὸ αἷμα ἐνέβαλεν. οὕτω μέν, ἢ ὅτι ἐγ-
γύτατα, μετὰ τῶν δύο θεραπαινῶν ἀπώλετο· ὁ γὰρ
εὐνοῦχος ἅμα τῷ συλληφθῆναι αὐτὴν τοῖς τε ἑρπε-
τοῖς ἑαυτὸν ἐθελοντὴς παρέδωκε, καὶ δηχθεὶς ὑπ'
αὐτῶν ἐς σορὸν προπαρεσκευασμένην οἱ ἐσεπεπηδή-
κει. ἀκούσας δὲ ὁ Καῖσαρ τὴν τελευτὴν αὐτῆς ἐξ-
επλάγη, καὶ τό τε σῶμα αὐτῆς εἶδε, καὶ φάρμακα
αὐτῷ καὶ ψύλλους, εἴ πως ἀνασφήλειε, προσήνεγκεν.
οἱ δὲ δὴ ψύλλοι οὗτοι ἄνδρες μέν εἰσι, γυνὴ γὰρ οὐ
γίγνεται ψύλλα, δύνανται δὲ πάντα τε ἰὸν παντὸς
ἑρπετοῦ παραχρῆμα, πρὶν θνήσκειν τινά, ἐκμυζᾶν.

καὶ αὐτοὶ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς αὐτῶν δηχθέντες βλάπτεσθαι. φύονται δὲ ἐξ ἀλλήλων, καὶ δοκιμάζουσι 5
τὰ γεννηθέντα ἤτοι μετ' ὄφεών που εὐθὺς ἐμβληθέντα, ἢ καὶ τῶν σπαργάνων αὐτῶν ἐπιβληθέντων σφίσιν· οὔτε γὰρ τῷ παιδίῳ τι λυμαίνονται, καὶ ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος αὐτοῦ ναρκῶσι. τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν, 6
ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ μηδένα τρόπον ἀναβιώσασθαι τὴν Κλεοπάτραν δυνηθεὶς ἐκείνην μὲν καὶ ἐθαύμασε καὶ ἠλέησεν, αὐτὸς δὲ ἰσχυρῶς ἐλυπήθη ὡς καὶ πάσης τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ δόξης ἐστερημένος.

Ἀντώνιος μὲν δὴ καὶ Κλεοπάτρα, πολλῶν μὲν 15
τοῖς Αἰγυπτίοις πολλῶν δὲ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις κακῶν αἴτιοι γενόμενοι, οὕτω τε ἐπολέμησαν καὶ οὕτως ἐτελεύτησαν, ἔν τε τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐταριχεύθησαν, κἀν τῇ αὐτῇ θήκῃ ἐτάφησαν. ἔσχον δὲ τήν τε φύσιν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τύχην τοῦ βίου τοιάνδε. ὁ μὲν συνεῖ- 2
ναί τε τὸ δέον οὐδενὸς ἥσσων ἐγένετο καὶ πολλὰ ἀφρόνως ἔπραξεν, ἀνδρείᾳ τε ἔν τισι διέπρεψε καὶ ὑπὸ δειλίας συχνὰ ἐσφάλη, τῇ τε μεγαλοψυχίᾳ καὶ τῇ δουλοπρεπείᾳ ἐξ ἴσου ἐχρῆτο, καὶ τά τε ἀλλότρια ἥρπαζε καὶ τὰ οἰκεῖα προΐετο, ἠλέει τε ἀλόγως συχνοὺς καὶ ἐκόλαζεν ἀδίκως πλείονας· κἀκ τούτων 3
ἰσχυρότατός τε ἐξ ἀσθενεστάτου καὶ πλουσιώτατος ἐξ ἀπορωτάτου γενόμενος οὐδετέρου αὐτῶν ἀπώνατο, ἀλλὰ καὶ τὸ κράτος τὸ τῶν Ῥωμαίων μόνος ἕξειν ἐλπίσας αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Κλεοπάτρα δὲ ἄπλη- 4
στος μὲν Ἀφροδίτης ἄπληστος δὲ χρημάτων γενομένη, καὶ πολλῇ μὲν φιλοτιμίᾳ φιλοδόξῳ, πολλῇ δὲ καὶ περιφρονήσει θρασείᾳ χρησαμένη, τήν τε βασιλείαν τὴν τῶν Αἰγυπτίων ὑπ' ἔρωτος ἐκτήσατο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων λήψεσθαι δι' αὐτοῦ ἐλπίσασα ταύτης τε ἐσφάλη καὶ ἐκείνην προσαπώλεσε, δύο τε ἀνδρῶν

Ῥωμαίων τῶν καθ' ἑαυτὴν μεγίστων κατεκράτησε,
καὶ διὰ τὸν τρίτον ἑαυτὴν κατεχρήσατο.
5 οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτοί τε ἐγένοντο καὶ οὕτως
ἀπήλλαξαν· τῶν δὲ δὴ παίδων αὐτῶν Ἄντυλλος μέν,
καίτοι τήν τε τοῦ Καίσαρος θυγατέρα ἠγγυημένος
καὶ ἐς τὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡρῷον, ὃ ἡ Κλεοπάτρα
ἐπεποιήκει, καταφυγών, εὐθὺς ἐσφάγη, Καισαρίων
δὲ ἐς Αἰθιοπίαν φεύγων κατελήφθη τε ἐν τῇ ὁδῷ
6 καὶ διεφθάρη. ἡ δὲ Κλεοπάτρα Ἰούβᾳ τῷ τοῦ Ἰού-
βου παιδὶ συνῴκησε· τούτῳ γὰρ ὁ Καῖσαρ τραφέντι
τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ συστρατευσαμένῳ οἱ ταύτην τε
καὶ τὴν βασιλείαν τὴν πατρῴαν ἔδωκε, καὶ αὐτοῖς
καὶ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐχαρίσατο.
7 ταῖς τε ἀδελφιδαῖς, ἃς ἐκ τοῦ Ἀντωνίου ἡ Ὀκταουία
ἀνῄρητό τε καὶ ἐτετρόφει, χρήματα ἀπὸ τῶν πατρῴων
ἀπένειμε. καὶ τῷ Ἰούλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου τῆς τε
Φουλουίας υἱεῖ τοὺς ἐξελευθέρους αὐτοῦ πάνθ' ὅσα
τελευτῶντάς σφας καταλιπεῖν αὐτῷ κατὰ τοὺς νό-
16 μους ἔδει, παραχρῆμα δοῦναι ἐκέλευσε. τῶν τε ἄλ-
λων τῶν τὰ τοῦ Ἀντωνίου μέχρι τότε πραξάντων
τοὺς μὲν ἐκόλασε τοὺς δὲ ἀφῆκεν, ἢ δι' ἑαυτὸν ἢ
διὰ τοὺς φίλους. ἐπειδή τε συχνοὶ παρ' αὐτῷ καὶ
δυναστῶν καὶ βασιλέων παῖδες οἱ μὲν ἐφ' ὁμηρείᾳ
οἱ δὲ καὶ ἐφ' ὕβρει τρεφόμενοι εὑρέθησαν, τοὺς μὲν
οἴκαδε αὐτῶν ἀπέστειλε, τοὺς δὲ ἀλλήλοις συνῴκι-
2 σεν, ἑτέρους τε κατέσχεν. ὧν ἐγὼ τοὺς μὲν ἄλλους
ἐάσω, δύο δὲ δὴ μόνον ὀνομαστὶ μνησθήσομαι· τὴν
μὲν γὰρ Ἰωτάπην τῷ Μήδῳ καταφυγόντι μετὰ τὴν
ἧτταν πρὸς αὐτὸν ἑκὼν ἀπέδωκε, τῷ δ' Ἀρτάξῃ τοὺς
ἀδελφοὺς καίπερ αἰτήσαντι οὐκ ἔπεμψεν, ὅτι τοὺς
ὑπολειφθέντας ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ Ῥωμαίους ἀπεκτόνει.
3 περὶ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους τοιαῦτα ἐγίγνετο, τῶν

δὲ Αἰγυπτίων τῶν τε Ἀλεξανδρέων πάντων ἐφείσατο
ὥστε μὴ διολέσαι τινά, τὸ μὲν ἀληθὲς ὅτι οὐκ ἠξίωσε
τοσούτους τε αὐτοὺς ὄντας, καὶ χρησιμωτάτους τοῖς
Ῥωμαίοις ἐς πολλὰ ἂν γενομένους, ἀνήκεστόν τι δρᾶ-
σαι· πρόφασιν δὲ ὅμως προυβάλλετο, τόν τε θεὸν τὸν 4
Σάραπιν, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν οἰκιστὴν αὐτῶν,
καὶ τρίτον, Ἄρειον τὸν πολίτην, ᾧ που φιλοσοφοῦντί
τε καὶ συνόντι οἱ ἐχρῆτο. καὶ τόν γε λόγον δι' οὗ
συνέγνω σφίσιν, ἑλληνιστί, ὅπως συνῶσιν αὐτοῦ,
εἶπε. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ μὲν τοῦ Ἀλεξάνδρου σῶμα 5
εἶδε, καὶ αὐτοῦ καὶ προσήψατο, ὥστε τι τῆς ῥινός,
ὥς φασι, θραυσθῆναι· τὰ δὲ δὴ τῶν Πτολεμαίων,
καίτοι τῶν Ἀλεξανδρέων σπουδῇ βουληθέντων αὐτῷ
δεῖξαι, οὐκ ἐθεάσατο, εἰπὼν ὅτι βασιλέα ἀλλ' οὐ νε-
κροὺς ἰδεῖν ἐπεθύμησα. κἀκ τῆς αὐτῆς ταύτης αἰτίας
οὐδὲ τῷ Ἄπιδι ἐντυχεῖν ἠθέλησε, λέγων θεοὺς ἀλλ'
οὐχὶ βοῦς προσκυνεῖν εἰθίσθαι. ἐκ δὲ τούτου τήν τε 17
Αἴγυπτον ὑποτελῆ ἐποίησε καὶ τῷ Γάλλῳ τῷ Κορνη-
λίῳ ἐπέτρεψε· πρός τε γὰρ τὸ πολύανδρον καὶ τῶν
πόλεων καὶ τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὸ ῥᾴδιον τό τε κοῦ-
φον τῶν τρόπων αὐτῶν, τήν τε σιτοπομπίαν καὶ τὰ
χρήματα, οὐδενὶ βουλευτῇ οὐχ ὅπως ἐγχειρίσαι αὐ-
τὴν ἐτόλμησεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐνεπιδημεῖν αὐτῇ ἐξουσίαν
ἔδωκεν, ἂν μή τινι αὐτὸς ὀνομαστὶ συγχωρήσῃ. οὐ 2
μέντοι οὐδὲ ἐκείνοις βουλεύειν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφῆκεν.
ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις ὡς ἑκάστοις, τοῖς δ' Ἀλεξαν-
δρεῦσιν ἄνευ βουλευτῶν πολιτεύεσθαι ἐκέλευσε· το-
σαύτην που νεωτεροποιίαν αὐτῶν κατέγνω. καί σφων 3
οὕτω τότε ταχθέντων, τὰ μὲν ἄλλα καὶ νῦν ἰσχυρῶς
φυλάσσεται, βουλεύουσι δὲ δὴ καὶ ἐν τῇ Ἀλεξαν-
δρείᾳ, ἐπὶ Σεουήρου αὐτοκράτορος ἀρξάμενοι, καὶ ἐν

τῇ Ῥώμῃ, ἐπ' Ἀντωνίνου τοῦ υἱέος αὐτοῦ πρῶτον ἐς
τὴν γερουσίαν ἐσγραφέντες.

4 Αἴγυπτος μὲν οὕτως ἐδουλώθη· πάντες γὰρ οἱ
ἀντισχόντες αὐτῶν χρόνον τινὰ ἐχειρώθησαν, ὥς που
καὶ τὸ δαιμόνιόν σφισιν ἐναργέστατα προέδειξεν.
ὗσέ τε γὰρ οὐχ ὅπως ὕδατι, ἔνθα μηδὲ ἐψέκασέ ποτε,
ἀλλὰ καὶ αἵματι· ταῦτά τε ἅμα ἐκ τῶν νεφῶν ἐξέπι-
5 πτε καὶ ὅπλα παρεφαίνετο. κτυπήματά τέ τινα ἑτέ-
ρωθι καὶ τυμπάνων καὶ κυμβάλων καὶ βοήματα καὶ
αὐλῶν καὶ σαλπίγγων ἐγίγνετο, καί τις δράκων ὑπερ-
μεγέθης ἐξαίφνης σφίσιν ὀφθεὶς ἀμήχανον ὅσον ἐξ-
εσύρισε. κἀν τούτῳ καὶ ἀστέρες κομῆται ἑωρῶντο,
καὶ νεκρῶν εἴδωλα ἐφαντάζετο, τά τε ἀγάλματα ἐσκυ-
θρώπασε, καὶ ὁ Ἆπις ὀλοφυρτικόν τι ἐμυκήσατο καὶ
κατεδάκρυσε.

6 ταῦτα μὲν οὕτως ἐγένετο, χρήματα δὲ πολλὰ μὲν
ἐν τῷ βασιλικῷ εὑρέθη, πάντα γὰρ ὡς εἰπεῖν καὶ τὰ
ἐκ τῶν ἁγιωτάτων ἱερῶν ἀναθήματα ἡ Κλεοπάτρα
ἀνελομένη συνεπλήθυσε τὰ λάφυρα τοῖς Ῥωμαίοις
ἄνευ τινὸς οἰκείου αὐτῶν μιάσματος, πολλὰ δὲ καὶ
7 παρ' ἑκάστου τῶν αἰτιαθέντων τι ἠθροίσθη. καὶ
χωρὶς οἱ λοιποὶ πάντες, ὅσοι μηδὲν ἴδιον ἔγκλημα
λαβεῖν ἐδύναντο, τὰ δύο μέρη τῶν οὐσιῶν ᾐτήθησαν.
καὶ ἀπ' αὐτῶν πάντες μὲν οἱ στρατιῶται τὰ ἐποφει-
λόμενά σφισιν ἐκομίσαντο, οἱ δὲ δὴ καὶ τότε τῷ Καί-
σαρι συγγενόμενοι πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχ-
μάς, ὥστε μὴ διαρπάσαι τὴν πόλιν, προσεπέλαβον.
8 τοῖς τε προδανείσασί τι πάντα ἀπηλλάγη, καὶ τοῖς
συμμετασχοῦσι τοῦ πολέμου καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ
τῶν ἱππέων πάμπολλα ἐδόθη, τό τε σύμπαν ἥ τε
ἀρχὴ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐπλουτίσθη καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῶν
ἐκοσμήθη.

ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ὡς τά τε προειρημένα ἔπραξε, 18
καὶ πόλιν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ συνῴκισε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτῇ ὁμοίως τῇ προτέρᾳ δούς, τάς τε διώρυχας τὰς μὲν ἐξεκάθηρε τὰς δὲ ἐκ καινῆς διώρυξε, καὶ τἆλλα τὰ προσήκοντα προσδιῴκησεν, ἔς τε τὴν Ἀσίαν τὸ ἔθνος διὰ τῆς Συρίας ἦλθε, κἀνταῦθα παρεχείμασε, τά τε τῶν ὑπηκόων ὡς ἕκαστα καὶ τὰ τῶν Πάρθων ἅμα καθιστάμενος.
σταστασάντων γὰρ αὐτῶν, καί τινος Τιριδάτου τῷ 2
Φραάτῃ ἐπαναστάντος, πρότερον μέν, καὶ ἕως ἔτι τὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἀνθειστήκει, οὐχ ὅσον οὐ προσέθετό τῳ αὐτῶν συμμαχίαν αἰτησάντων, ἀλλ' οὐδὲ ἀπεκρίνατο ἄλλο οὐδὲν ἢ ὅτι βουλεύσεται, πρόφασιν μὲν ὡς καὶ περὶ τὴν Αἴγυπτον ἀσχολίαν ἔχων, ἔργῳ δὲ ἵν' ἐκτρυχωθεῖεν ἐν τούτῳ μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους.
τότε δὲ 3
ἐπειδὴ ὅ τε Ἀντώνιος ἐτελεύτησε, καὶ ἐκείνων ὁ μὲν Τιριδάτης ἡττηθεὶς ἐς τὴν Συρίαν κατέφυγεν, ὁ δὲ Φραάτης κρατήσας πρέσβεις ἔπεμψε, τούτοις τε φιλικῶς ἐχρημάτισε, καὶ τῷ Τιριδάτῃ βοηθήσειν μὲν οὐχ ὑπέσχετο, διαιτᾶσθαι δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ἐπέτρεψεν, υἱόν τέ τινα τοῦ Φραάτου ἐν εὐεργεσίας μέρει παρ' αὐτοῦ λαβὼν ἔς τε τὴν Ῥώμην ἀνήγαγε καὶ ἐν ὁμηρείᾳ ἐποιήσατο.

ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον συχνὰ μὲν καὶ ἐπὶ 19
τῇ τῆς ναυμαχίας νίκῃ οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι ἐψηφίσαντο. τά τε γὰρ νικητήρια αὐτῷ, ὡς καὶ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ ἁψῖδα τροπαιοφόρον ἔν τε τῷ Βρεντεσίῳ καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Ῥωμαίᾳ ἀγορᾷ ἔδωκαν· τήν τε 2
κρηπῖδα τοῦ Ἰουλιείου ἡρῴου τοῖς τῶν αἰχμαλωτίδων νεῶν ἐμβόλοις κοσμηθῆναι, καὶ πανήγυρίν οἱ πεντετηρίδα ἄγεσθαι, ἔν τε τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ

καὶ ἐν τῇ τῆς ἀγγελίας τῆς νίκης ἡμέρᾳ ἱερομηνίαν
εἶναι, καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐσιόντι αὐτῷ τάς τε ἱερείας
τὰς ἀειπαρθένους καὶ τὴν βουλὴν τόν τε δῆμον μετά
τε τῶν γυναικῶν καὶ μετὰ τῶν τέκνων ἀπαντῆσαι
3 ἔγνωσαν. τὰς γὰρ εὐχὰς τάς τε εἰκόνας καὶ τὴν προ-
εδρίαν καὶ τἆλλα τὰ τοιουτότροπα περιττόν ἐστιν
ἤδη λέγειν. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐκείνῳ τε ταῦτ'
ἐψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου κοσμήματα τὰ μὲν
καθεῖλον τὰ δ' ἀπήλειψαν, τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ἐγε-
γέννητο μιαρὰν ἐνόμισαν, καὶ τὸ τοῦ Μάρκου πρόσ-
ρημα ἀπεῖπον μηδενὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ εἶναι.
4 ὡς μέντοι καὶ τεθνεῶτα αὐτὸν ἐπύθοντο, (ἠγγέλθη δὲ
τοῦτο Κικέρωνος τοῦ Κικέρωνος παιδὸς ἐν μέρει τοῦ
ἔτους ὑπατεύοντος), τοῦτό τέ τινες ὡς οὐκ ἀθεεὶ δὴ
συμβὰν ἐλάμβανον, ἐπειδήπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπὸ
5 τοῦ Ἀντωνίου ὅτι μάλιστα ἐτεθνήκει, καὶ προσεψη-
φίσαντο τῷ Καίσαρι καὶ στεφάνους καὶ ἱερομηνίας
πολλάς, καὶ αὐτῷ καὶ ἕτερα ἐπινίκια ὡς καὶ τῶν Αἰ-
γυπτίων ἀγαγεῖν ἔδοσαν· τὸν γὰρ Ἀντώνιον καὶ
τοὺς ἄλλους Ῥωμαίους τοὺς σὺν ἐκείνῳ νικηθέντας
οὔτε πρότερον οὔτε τότε, ὡς καὶ ἑορτάζειν σφᾶς ἐπ'
6 αὐτοῖς δέον, ὠνόμασαν. τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ἡ Ἀλε-
ξάνδρεια ἑάλω, ἀγαθήν τε εἶναι, καὶ ἐς τὰ ἔπειτα ἔτη
ἀρχὴν τῆς ἀπαριθμήσεως αὐτῶν νομίζεσθαι, καὶ τὸν
Καίσαρα τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ
βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν καὶ ἐντὸς
τοῦ πωμηρίου καὶ ἔξω μέχρις ὀγδόου ἡμισταδίου
7 ἀμύνειν, ὃ μηδενὶ τῶν δημαρχούντων ἐξῆν, ἔκκλη-
τόν τε δικάζειν, καὶ ψῆφόν τινα αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς
δικαστηρίοις ὥσπερ Ἀθηνᾶς φέρεσθαι, τούς τε ἱε-
ρέας καὶ τὰς ἱερείας ἐν ταῖς ὑπέρ τε τοῦ δήμου καὶ
τῆς βουλῆς εὐχαῖς καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ὁμοίως εὔχεσθαι,

καὶ ἐν τοῖς συσσιτίοις οὐχ ὅτι τοῖς κοινοῖς, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἰδίοις πάντας αὐτῷ σπένδειν ἐκέλευσαν.
τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγνώσθη, ὑπατεύοντος δ' αὐ- 20
τοῦ τὸ πέμπτον μετὰ Σέξτου Ἀπουληίου τά τε πραχ- 725 a. u.
θέντα ὑπ' αὐτοῦ πάντα ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Ἰανουαρίου
νουμηνίᾳ ὅρκοις ἐβεβαιώσαντο, καὶ ἐπειδὴ καὶ τὰ
περὶ τῶν Πάρθων γράμματα ἦλθεν, ἔς τε τοὺς ὕμνους
αὐτὸν ἐξ ἴσου τοῖς θεοῖς ἐσγράφεσθαι, καὶ φυλὴν 2
Ἰουλίαν ἐπ' αὐτοῦ ἐπονομάζεσθαι, τῷ τε στεφάνῳ
αὐτὸν τῷ ἐπινικίῳ διὰ πασῶν τῶν πανηγύρεων χρῆ-
σθαι, καὶ τοὺς συννικήσαντάς οἱ βουλευτὰς ἐν περι-
πορφύροις ἱματίοις τὴν πομπὴν αὐτῷ συμπέμψαι,
τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ἂν ἐς τὴν πόλιν ἐσέλθῃ θυσίαις 3
τε πανδημεὶ ἀγαλθῆναι καὶ ἱερὰν ἀεὶ ἄγεσθαι, ἱερέας
τε αὐτὸν καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμόν, ὅσους ἂν ἀεὶ ἐθε-
λήσῃ, αἱρεῖσθαι προσκατεστήσαντο· ὅπερ που ἐξ
ἐκείνου παραδοθὲν ἐς ἀόριστον ἐπηυξήθη, ὥστε μη-
δὲν ἔτι χρῆναί με περὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἀκριβο-
λογεῖσθαι. ὁ οὖν Καῖσαρ τὰ μὲν ἄλλα πλὴν βρα- 4
χέων ἐδέξατο, τὸ δὲ δὴ σύμπαντας αὐτῷ τοὺς ἐν τῇ
πόλει ὄντας ἀπαντῆσαι παρῃτήσατο ἄντικρυς μὴ
γενέσθαι. πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὲρ πάντα τὰ ψηφι-
σθέντα οἱ ὑπερήσθη ὅτι τάς τε πύλας τὰς τοῦ Ἰανοῦ
ὡς καὶ πάντων σφίσι τῶν πολέμων παντελῶς πεπαυ-
μένων ἔκλεισαν, καὶ τὸ οἰώνισμα τὸ τῆς Ὑγιείας
ἐποίησαν· καὶ γὰρ τότε δι' ἅπερ εἶπον διελέλειπτο.
ἦσαν μὲν γὰρ ἐν ὅπλοις ἔτι καὶ Τρηούιροι Κελτοὺς 5
ἐπαγαγόμενοι καὶ Κάνταβροι καὶ Οὐακκαῖοι καὶ Ἄστυ-
ρες· καὶ οὗτοι μὲν ὑπὸ τοῦ Ταύρου τοῦ Στατιλίου,
ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ Νωνίου Γάλλου κατεστράφησαν· ἄλλα
τε ὡς καθ' ἑκάστους ταραχώδη συχνὰ ἐγίγνετο. ἀλλ'
ἐπειδὴ μηδὲν μέγα ἀπ' αὐτῶν συνηνέχθη, οὔτε ἐκεῖ-

νοι τότε πολεμεῖσθαι ἐνόμιζον, οὔτε ἐγὼ ἐπιφανές τι
6 περὶ αὐτῶν γράψαι ἔχω. Καῖσαρ δὲ ἐν τούτῳ τά τε
ἄλλα ἐχρημάτιζε, καὶ τεμένη τῇ τε Ῥώμῃ καὶ τῷ
πατρὶ τῷ Καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν Ἰούλιον ὀνομάσας,
ἔν τε Ἐφέσῳ καὶ ἐν Νικαίᾳ γενέσθαι ἐφῆκεν· αὗται
γὰρ τότε αἱ πόλεις ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ
7 προετετίμηντο. καὶ τούτους μὲν τοῖς Ῥωμαίοις τοῖς
παρ' αὐτοῖς ἐποικοῦσι τιμᾶν προσέταξε· τοῖς δὲ δὴ
ξένοις, Ἕλληνάς σφας ἐπικαλέσας, ἑαυτῷ τινα, τοῖς
μὲν Ἀσιανοῖς ἐν Περγάμῳ τοῖς δὲ Βιθυνοῖς ἐν Νι-
κομηδείᾳ, τεμενίσαι ἐπέτρεψε. καὶ τοῦτ' ἐκεῖθεν
ἀρξάμενον καὶ ἐπ' ἄλλων αὐτοκρατόρων οὐ μόνον ἐν
τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις
8 ὅσα τῶν Ῥωμαίων ἀκούει, ἐγένετο. ἐν γάρ τοι τῷ
ἄστει αὐτῷ, τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, οὐκ ἔστιν ὅστις τῶν
καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν λόγου τινὸς ἀξίων ἐτόλμησε τοῦτο
ποιῆσαι· μεταλλάξασι μέντοι κἀνταῦθα τοῖς ὀρθῶς
αὐταρχήσασιν ἄλλαι τε ἰσόθεοι τιμαὶ δίδονται, καὶ
δὴ καὶ ἡρῷα ποιεῖται.

9 ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο, καὶ ἔλαβον
καὶ οἱ Περγαμηνοὶ τὸν ἀγῶνα ἱερὸν ὠνομασμένον
21 ἐπὶ τῇ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ τιμῇ ποιεῖν. τοῦ δὲ δὴ θέ-
ρους ἔς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ὁ Καῖσαρ
ἐπεραιώθη, καὶ αὐτοῦ ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντος οἵ τε
ἄλλοι ἔθυσαν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ὁ ὕπατος Οὐαλέριος
Ποτῖτος· ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τοῦτο πᾶν τὸ ἔτος,
ὥσπερ καὶ τὰ δύο τὰ πρότερα, ὑπάτευσε, τὸν δὲ
2 δὴ Σέξτον ὁ Ποτῖτος διεδέξατο. οὗτος οὖν δημοσίᾳ
καὶ αὐτὸς ὑπέρ τε τοῦ δήμου καὶ ὑπὲρ τῆς βουλῆς
ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος ἀφίξει ἐβουθύτησεν· ὃ μήπω
πρότερον ἐπὶ μηδενὸς ἄλλου ἐγεγόνει. μετὰ δὲ τοῦτο
τούς τε ὑποστρατήγους καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐτίμησεν

ὥσπερ εἴθιστο, καὶ τόν τε Ἀγρίππαν ἄλλοις τέ τισι 3
καὶ σημείῳ κυανοειδεῖ ναυκρατητικῷ προσεπεσέμνυνε,
καὶ τοῖς στρατιώταις ἔδωκέ τινα· τῷ τε δήμῳ καθ'
ἑκατὸν δραχμάς, προτέροις μὲν τοῖς ἐς ἄνδρας τελοῦ-
σιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς παισὶ διὰ τὸν Μάρκελλον τὸν
ἀδελφιδοῦν, διένειμε. καὶ ἐπί τε τούτοις, καὶ ὅτι 4
παρὰ τῶν πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὸ χρυσίον τὸ
τοῖς στεφάνοις προσῆκον οὐκ ἐδέξατο, καὶ ὅτι καὶ
πάντα ἅ τε αὐτὸς ὤφειλέ τισιν ἀπέδωκε, καὶ ἃ οἱ
ἄλλοι ἐπώφειλον οὐκ ἐσέπραξεν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν
τε δυσχερῶν πάντων οἱ Ῥωμαῖοι ἐπελάθοντο, καὶ τὰ
ἐπινίκια αὐτοῦ ἡδέως ὡς καὶ ἀλλοφύλων ἁπάντων
τῶν ἡττηθέντων ὄντων εἶδον· τοσοῦτον γὰρ τὸ πλῆ- 5
θος τῶν χρημάτων διὰ πάσης ὁμοίως τῆς πόλεως
ἐχώρησεν ὥστε τὰ μὲν κτήματα ἐπιτιμηθῆναι, τὰ δὲ
δανείσματα ἀγαπητῶς ἐπὶ δραχμῇ πρότερον ὄντα τότε
ἐπὶ τῷ τριτημορίῳ αὐτῆς γενέσθαι. ἑώρτασε δὲ τῇ
μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ τά τε τῶν Παννονίων καὶ τὰ τῶν
Δελματῶν, τῆς τε Ἰαπυδίας καὶ τῶν προσχώρων
σφίσι, Κελτῶν τε καὶ Γαλατῶν τινων. Γάιος γὰρ 6
Καρίνας τούς τε Μορίνους καὶ ἄλλους τινὰς συνε-
παναστάντας αὐτοῖς ἐχειρώσατο, καὶ τοὺς Σουήβους
τὸν Ῥῆνον ἐπὶ πολέμῳ διαβάντας ἀπεώσατο· καὶ
διὰ ταῦτα ἤγαγε μὲν καὶ ἐκεῖνος τὰ νικητήρια, καί-
τοι τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σύλλου θανατω-
θέντος, καὶ αὐτὸς ἄρξαι ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν
ὁμοίων οἱ κωλυθείς, ἤγαγε δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, ἐπειδὴ
ἡ ἀναφορὰ τῆς νίκης τῇ αὐτοκράτορι αὐτοῦ ἀρχῇ
προσήκουσα ἦν. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ταῦτα 7
διεωρτάσθη, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ναυ-
κρατία, κἀν τῇ τρίτῃ ἡ τῆς Αἰγύπτου καταστροφή.
ἐπιφανεῖς μὲν δὴ καὶ αἱ ἄλλαι πομπαὶ διὰ τὰ ἀπ'

αὐτῆς λάφυρα ἐγένοντο, τοσαῦτα γὰρ ἠθροίσθη ὥστε
πάσαις ἐπαρκέσαι, πολυτελεστάτη δ' οὖν καὶ ἀξιοπρε-
8 πεστάτη αὕτη ἡ Αἰγυπτία. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἡ
Κλεοπάτρα ἐπὶ κλίνης ἐν τῷ τοῦ θανάτου μιμήματι
παρεκομίσθη, ὥστε τρόπον τινὰ καὶ ἐκείνην μετά τε
τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων καὶ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου
τοῦ καὶ Ἡλίου, τῆς τε Κλεοπάτρας τῆς καὶ Σελήνης,
9 τῶν τέκνων, ὡς πομπεῖον ὀφθῆναι. μετὰ δὲ δὴ
τοῦτο ὁ Καῖσαρ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς ἐσελάσας τὰ μὲν
ἄλλα κατὰ τὸ νομιζόμενον ἔπραξε, τὸν δὲ δὴ συνύ-
πατον τούς τε λοιποὺς ἄρχοντας περιεῖδε παρὰ τὸ
καθεστηκὸς ἑπισπομένους οἱ μετὰ τῶν λοιπῶν βου-
λευτῶν τῶν συννενικηκότων· εἰώθεσαν γὰρ οἱ μὲν
ἡγεῖσθαι, οἱ δὲ ἐφέπεσθαι.

22 ἐπεὶ δὲ ταῦτα διετέλεσε, τό τε Ἀθήναιον τὸ
Χαλκιδικὸν ὠνομασμένον καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ
Ἰουλίειον, τὸ ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τιμῇ γενόμε-
νον, καθιέρωσεν. ἐνέστησε δὲ ἐς αὐτὸ τὸ ἄγαλμα τὸ
τῆς Νίκης τὸ καὶ νῦν ὄν, δηλῶν, ὡς ἔοικεν, ὅτι παρ'
2 αὐτῆς τὴν ἀρχὴν ἐκτήσατο· ἦν δὲ δὴ τῶν Ταραντί-
νων, καὶ ἐκεῖθεν ἐς τὴν Ῥώμην κομισθὲν ἔν τε τῷ
συνεδρίῳ ἱδρύθη καὶ Αἰγυπτίοις λαφύροις ἐκοσμήθη.
καὶ τοῦτο καὶ τῷ τοῦ Ἰουλίου ἡρῴῳ ὁσιωθέντι τότε
3 ὑπῆρξε· συχνὰ γὰρ καὶ ἐς ἐκεῖνο ἀνετέθη, καὶ ἕτερα
τῷ τε Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ καὶ τῇ Ἥρᾳ τῇ τε Ἀθηνᾷ
ἱερώθη, πάντων τῶν πρότερον ἐνταῦθα ἀνακεῖσθαι
δοκούντων ἢ καὶ ἔτι κειμένων ἐκ δόγματος τότε κα-
θαιρεθέντων ὡς καὶ μεμιαμμένων. καὶ οὕτως ἡ Κλεο-
πάτρα καίπερ καὶ ἡττηθεῖσα καὶ ἁλοῦσα ἐδοξάσθη,
ὅτι τά τε κοσμήματα αὐτῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν ἀνά-
4 κειται καὶ αὐτὴ ἐν τῷ Ἀφροδισίῳ χρυσῆ ὁρᾶται. ἐν
δ' οὖν τῇ τοῦ ἡρῴου ὁσιώσει ἀγῶνές τε παντοδαποὶ

ἐγένοντο, καὶ τὴν Τροίαν εὐπατρίδαι παῖδες ἵππευσαν, ἄνδρες τε ἐκ τῶν ὁμοίων σφίσιν, ἐπί τε κελήτων καὶ ἐπὶ συνωρίδων, τῶν τε τεθρίππων, ἀντηγωνίσαντο, Κύιντός τέ τις Οὐιτέλλιος βουλευτὴς ἐμονομάχησε.
καὶ θηρία καὶ βοτὰ ἄλλα τε παμπληθῆ, καὶ ῥινόκερως 5
ἵππος τε ποτάμιος, πρῶτον τότε ἐν τῇ Ῥώμῃ ὀφθέντα, ἐσφάγη. καὶ ὁ μὲν ἵππος ὁποῖός ἐστι πολλοῖς τε εἴρηται καὶ πολὺ πλείοσιν ἑώραται· ὁ δὲ δὴ ῥινόκερως τὰ μὲν ἄλλα ἐλέφαντί πῃ προσέοικε, κέρας δέ τι κατ' αὐτὴν τὴν ῥῖνα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο οὕτω κέκληται. ταῦτά τε οὖν ἐσήχθη, καὶ ἀθρόοι πρὸς ἀλλήλους 6
Δακοί τε καὶ Σουῆβοι ἐμαχέσαντο. εἰσὶ δὲ οὗτοι μὲν Κελτοί, ἐκεῖνοι δὲ δὴ Σκύθαι τρόπον τινά· καὶ οἱ μὲν πέραν τοῦ Ῥήνου, ὥς γε τἀκριβὲς εἰπεῖν, πολλοὶ γὰρ καὶ ἄλλοι τοῦ τῶν Σουήβων ὀνόματος ἀντιποιοῦνται, οἱ δὲ ἐπ' ἀμφότερα τοῦ Ἴστρου νέμονται, ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ τάδε αὐτοῦ καὶ πρὸς τῇ Τριβαλλικῇ 7
οἰκοῦντες, ἔς τε τὸν τῆς Μυσίας νομὸν τελοῦσι, καὶ Μυσοί, πλὴν παρὰ τοῖς πάνυ ἐπιχωρίοις, ὀνομάζονται, οἱ δὲ ἐπέκεινα, Δακοὶ κέκληνται, εἴτε δὴ Γέται τινὲς εἴτε καὶ Θρᾷκες, τοῦ Δακικοῦ γένους τοῦ τὴν Ῥοδόπην ποτὲ ἐποικήσαντος, ὄντες. οὗτοι οὖν οἱ Δακοὶ 8
ἐπρεσβεύσαντο μὲν πρὸ τοῦ χρόνου τούτου πρὸς τὸν Καίσαρα, ὡς δ' οὐδενὸς ὧν ἐδέοντο ἔτυχον, ἀπέκλιναν πρὸς τὸν Ἀντώνιον, καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν μέγα ὠφέλησαν στασιάσαντες ἐν ἀλλήλοις, ἁλόντες δὲ ἐκ τούτου τινὲς ἔπειτα τοῖς Σουήβοις συνεβλήθησαν.
ἐγένετο δὲ ἡ θεωρία ἅπασα ἐπὶ πολλάς, ὥσπερ εἰκὸς 9
ἦν, ἡμέρας, οὐδὲ διέλιπε καίτοι τοῦ Καίσαρος ἀρρωστήσαντος, ἀλλὰ καὶ ἀπόντος αὐτοῦ δι' ἑτέρων ἐποιήθη. καὶ ἐν αὐταῖς οἱ βουλευταὶ μίαν τινὰ ὡς ἕκαστοι ἡμέραν ἐν τοῖς τῶν οἰκιῶν σφων προθύροις εἱστιά-

θησαν, οὐκ οἶδ' ὅθεν ἐς τοῦτο προαχθέντες· οὐ γὰρ παραδέδοται.

23 τότε μὲν δὴ ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη, τοῦ δὲ δὴ Καίσαρος τὸ τέταρτον ἔτι ὑπατεύοντος ὁ Ταῦρος ὁ Στατίλιος θέατρόν τι ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ κυνηγετικὸν λίθινον καὶ ἐξεποίησε τοῖς ἑαυτοῦ τέλεσι, καὶ καθιέρωσεν ὁπλομαχίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο στρατηγὸν ἕνα παρὰ τοῦ δήμου κατ' ἔτος αἱρεῖσθαι ἐλάμβανε.

2 κατὰ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους ἐν οἷς ταῦτ' ἐγίγνετο, ὁ Κράσσος ὁ Μάρκος ἔς τε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεμφθεὶς τοῖς τε Δακοῖς καὶ τοῖς Βαστάρναις ἐπολέμησε. καὶ περὶ μὲν ἐκείνων, οἵτινές τέ εἰσι καὶ διὰ τί ἐπολεμώθησαν, εἴρη-
3 ται· Βαστάρναι δὲ Σκύθαι τε ἀκριβῶς νενομίδαται, καὶ τότε τὸν Ἴστρον διαβάντες τήν τε Μυσίαν τὴν κατ' ἀντιπέρας σφῶν καὶ μετὰ τοῦτο καὶ Τριβαλλοὺς ὁμόρους αὐτῇ ὄντας τούς τε Δαρδάνους ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐκείνων οἰκοῦντας ἐχειρώσαντο. τέως μὲν οὖν ταῦτ' ἐποίουν, οὐδέν σφισι πρᾶγμα πρὸς τοὺς Ῥω-
4 μαίους ἦν· ἐπεὶ δὲ τόν τε Αἷμον ὑπερέβησαν, καὶ τὴν Θρᾴκην τὴν Δενθελητῶν ἔνσπονδον αὐτοῖς οὖσαν κατέδραμον, ἐνταῦθα ὁ Κράσσος, τὸ μέν τι, τῷ Σιτᾷ τῷ τῶν Δενθελητῶν βασιλεῖ τυφλῷ ὄντι, ἀμύνων, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον περὶ τῇ Μακεδονίᾳ φοβηθεὶς ἀντεπῆλθέ σφισι, καὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς προσόδου μόνης
5 καταπλήξας ἐξέωσεν ἀμαχὶ ἐκ τῆς χώρας. κἀκ τούτου οἴκαδε ἀναχωροῦντας ἐπιδιώκων τήν τε Σεγετικὴν καλουμένην προσεποιήσατο, καὶ ἐς τὴν Μυσίδα ἐνέβαλε, καὶ τήν τε χώραν σφῶν ἐκάκωσε, καὶ πρὸς τεῖχός τι καρτερὸν προσελάσας τοῖς μὲν προδρόμοις ἔπταισε, μόνους γὰρ αὐτοὺς οἱ Μυσοὶ οἰηθέντες εἶναι ἐπέξοδον ἐποιήσαντο, προσβοηθήσας δέ σφισι παντὶ

τῷ λοιπῷ στρατεύματι, καὶ ἀνέκοψεν αὐτοὺς, καὶ
προσεδρεύσας ἐξεῖλε. πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, 24
οἱ Βαστάρναι τῆς τε φυγῆς ἐπέσχον, καὶ πρὸς τῷ
Κέδρῳ ποταμῷ κατέμειναν, περιορώμενοι τὰ γενησό-
μενα. ἐπειδή τε νικήσας τοὺς Μυσοὺς, καὶ ἐπ' ἐκεί-
νους ὥρμησε, πρέσβεις ἔπεμψαν, ἀπαγορεύοντες αὐτῷ
μὴ διώκειν σφᾶς, ὡς οὐδὲν τοὺς Ῥωμαίους ἠδικη-
κότες. καὶ αὐτοὺς ὁ Κράσσος κατασχὼν, ὡς καὶ τῇ 2
ὑστεραίᾳ τὴν ἀπόκρισιν δώσων, τά τε ἄλλα ἐφιλο-
φρονήσατο, καὶ κατεμέθυσεν, ὥστε πάντα τὰ βουλεύ-
ματα αὐτῶν ἐκμαθεῖν· ἀπλήστως τε γὰρ ἐμφορεῖται
πᾶν τὸ Σκυθικὸν φῦλον οἴνου, καὶ ὑπερκορὲς αὐτοῦ
ταχὺ γίγνεται. Κράσσος δὲ ἐν τούτῳ τῆς νυκτὸς ἐς 3
ὕλην τινὰ προχωρήσας, καὶ προσκόπους πρὸ αὐτῆς
καταστήσας, ἀνέπαυσέ τε τὸ στράτευμα, καὶ μετὰ
τοῦτο τῶν Βασταρνῶν μόνους τε ἐκείνους εἶναι νομι-
σάντων καὶ ἐπιδραμόντων σφίσιν, ἔς τε τὰ λάσια
ἀναχωροῦσιν ἐπακολουθησάντων, πολλοὺς μὲν ἐν-
ταῦθα πολλοὺς δὲ καὶ φυγόντας ἔφθειρεν· ὑπό τε 4
γὰρ τῶν ἁμαξῶν κατόπιν αὐτοῖς οὐσῶν ἐνεποδίσθη-
σαν, καὶ προσέτι καὶ τοὺς παῖδας τάς τε γυναῖκας
σῶσαι ἐθελήσαντες ἔπταισαν. καὶ τόν γε βασιλέα
αὐτῶν Δέλδωνα αὐτὸς ὁ Κράσσος ἀπέκτεινε· κἂν
τὰ σκῦλα αὐτοῦ τῷ Φερετρίῳ Διὶ, ὡς καὶ ὀπῖμα ἀνέ-
θηκεν, εἴπερ αὐτοκράτωρ στρατηγὸς ἐγεγόνει. ἐκεῖνά 5
τε οὖν οὕτως ἐπράχθη, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὲν ἐς ἄλσος
τι καταφυγόντες περιεπρήσθησαν, οἱ δὲ ἐς τεῖχός τι
ἐσπηδήσαντες ἐξῃρέθησαν. ἄλλοι ἐς τὸν Ἴστρον ἐμ-
πεσόντες, ἄλλοι κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες ἐφθά-
ρησαν. περιλειφθέντων δ' οὖν καὶ ὥς τινων, καὶ 6
χωρίον ἰσχυρὸν καταλαβόντων, ἡμέρας μέν τινας
μάτην σφίσιν ὁ Κράσσος προσήδρευσεν, ἔπειτα Ῥώ-

λου οἱ Γετῶν τινων βασιλέως ἐπικουρήσαντος ἐξεῖλεν
7 αὐτούς. καὶ ὅ τε Ῥώλης πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθὼν
φίλος τε ἐπὶ τούτῳ καὶ σύμμαχος αὐτοῦ ἐνομίσθη,
καὶ οἱ αἰχμάλωτοι τοῖς στρατιώταις διεδόθησαν.
25 πράξας δὲ ταῦτα ὁ Κράσσος ἐπὶ τοὺς Μυσοὺς
ἐτράπετο, καὶ τὰ μὲν πείθων τινάς, τὰ δὲ ἐκφοβῶν
τὰ δὲ καὶ βιαζόμενος, πάντας μὲν πλὴν πάνυ ὀλίγων,
2 ἐπιπόνως δὲ δὴ καὶ ἐπικινδύνως κατεστρέψατο. καὶ
τότε μέν, χειμὼν γὰρ ἦν, ἐς τὴν φιλίαν ἀνεχώρησε,
πολλὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψύχους, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ὑπὸ
τῶν Θρᾳκῶν, δι᾽ ὧν ὡς φίλων ἐπανῄει, παθών·
ὅθενπερ γνώμην ἔσχεν ἀρκεσθῆναι τοῖς κατειργασμέ-
νοις. καὶ γὰρ καὶ θυσίαι καὶ νικητήρια, οὐχ ὅτι τῷ
Καίσαρι, ἀλλὰ καὶ ἐκείνῳ ἐψηφίσθη· οὐ μέντοι καὶ
τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα, ὥς γέ τινές φασιν, ἔλα-
3 βεν, ἀλλ᾽ ὁ Καῖσαρ μόνος αὐτὸ προσέθετο. ἐπεὶ δὲ
οἱ Βαστάρναι ταῖς τε συμφοραῖς ἀχθόμενοι, καὶ μη-
κέτ᾽ αὐτὸν ἐπιστρατεύσειν σφίσι πυθόμενοι, πρός τε
τοὺς Δενθελήτας καὶ πρὸς τὸν Σιτᾶν αὖθις ὡς καὶ
αἰτιώτατον αὐτοῖς τῶν κακῶν γεγονότα ἐτράποντο,
οὕτω καὶ ἄκων ἐξανέστη, καὶ σπουδῇ χωρήσας ἀνέλ-
πιστός τε αὐτοῖς ἐπέπεσε, καὶ κρατήσας σπονδὰς
4 ὁποίας ἠθέλησεν ἔδωκεν. ὡς δ᾽ ἅπαξ τῶν ὅπλων αὖθις
ἥψατο, ἐπεθύμησεν ἀμύνασθαι τοὺς Θρᾷκας τοὺς ἐν
τῇ ἀνακομιδῇ τῇ ἐκ τῆς Μυσίας λυπήσαντας αὐτόν·
καὶ γὰρ τότε χωρία τε ἐντειχιζόμενοι καὶ πολεμησεί-
οντες ἠγγέλλοντο. καί σφων Μαίδους μὲν καὶ Σερ-
δοὺς μάχαις τε κατακρατῶν, καὶ τὰς χεῖρας τῶν
ἁλισκομένων ἀποτέμνων, οὐκ ἀπόνως μέν, ἐχειρώ-
σατο δ᾽ οὖν· τὰ δ᾽ ἄλλα πλὴν τῆς τῶν Ὀδρυσῶν
5 γῆς κατέδραμε. τούτων γάρ, ὅτι τῷ τε Διονύσῳ πρόσ-
κεινται, καὶ τότε ἄνευ τῶν ὅπλων ἀπήντησάν οἱ,

ἐφείσατο· καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν χώραν ἐν ᾗ καὶ τὸν θεὸν ἀγάλλουσιν ἐχαρίσατο, Βησσοὺς τοὺς κατέχοντας αὐτὴν ἀφελόμενος.

πράσσοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα ὁ Ῥώλης, Δάπυγι 26
Γετῶν τινων καὶ αὐτῷ βασιλεῖ πολεμωθεὶς, μετεπέμψατο· καὶ ὃς ἐπικουρήσας οἱ, τήν τε ἵππον τῶν ἐναντίων ἐς τοὺς πεζοὺς ἐσήραξε, καὶ συμφοβήσας ἐκ τούτου καὶ ἐκείνους, μάχην μὲν οὐδεμίαν ἔτ' ἐποιήσατο, φόνον δὲ δὴ φευγόντων ἑκατέρων πολὺν εἰργάσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Δάπυγα πρὸς φρούριόν 2
τι καταφυγόντα ἀπολαβὼν ἐπολιόρκει· κἀν τῇ προσεδρείᾳ ἑλληνιστί τις αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀσπασάμενος ἔς τε λόγους οἱ ἦλθε καὶ προδοσίαν συνέθετο. ἁλισκόμενοι οὖν οὕτως οἱ βάρβαροι ἐπ' ἀλλήλους ὥρμησαν, καὶ ὅ τε Δάπυξ ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοί. τὸν μέντοι ἀδελφὸν αὐτοῦ ζωγρήσας ὁ Κράσσος οὐχ ὅτι τι κακὸν ἔδρασεν, ἀλλὰ καὶ ἀφῆκε. ποιήσας δὲ 3
ταῦτα ἐπὶ τὸ σπήλαιον τὴν Κεῖριν καλουμένην ἐστρατεύσατο· τοῦτο γὰρ μέγιστόν τε ἅμα καὶ ἐχυρώτατον οὕτως ὂν, ὥς καὶ τοὺς Τιτᾶνας ἐς αὐτὸ, μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν δή σφισι γενομένην, συγκαταφυγεῖν μυθεύεσθαι, καταλαβόντες οἱ ἐπιχώριοι πλήθει πολλῷ, τά τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καὶ τὰς ἀγέλας ἐς αὐτὸ πάσας ἐσεκομίσαντο. ὁ οὖν Κράσσος τά 4
τε στόμια αὐτοῦ πάντα σκολιὰ καὶ δυσδιερεύνητα ὄντα ἀναζητήσας ἀπῳκοδόμησε, κἀκ τούτου κἀκείνους λιμῷ κατεστρέψατο. ὡς δὲ ταῦτα αὐτῷ προεχώρησεν, οὐδὲ τῶν ἄλλων Γετῶν, καίπερ μηδὲν τῷ Δάπυγι προσηκόντων, ἀπέσχετο, ἀλλ' ἐπὶ Γένουκλα τὸ εὐερ- 5
κέστατον τῆς Ζυράξου ἀρχῆς τεῖχος ἦλθεν, ὅτι τὰ σημεῖα, ἃ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Γαΐου οἱ Βαστάρναι πρὸς τῇ τῶν Ἰστριανῶν πόλει ἀφῄρηντο, ἐνταῦθα ἤκουεν

ὄντα· καὶ αὐτὸ πεζῇ τε ἅμα καὶ διὰ τοῦ Ἴστρου,
πρὸς γὰρ τῷ ὕδατι ἐπεπόλιστο, προσβαλὼν οὐκ ἐν
πολλῷ μὲν χρόνῳ, σὺν πολλῷ δὲ δὴ πόνῳ, καίτοι
6 τοῦ Ζυράξου μὴ παρόντος, εἷλεν. ἐκεῖνος γὰρ ὡς
τάχιστα τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ ᾔσθετο, πρός τε τοὺς Σκύ-
θας ἐπὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν χρημάτων ἀπῆρε, καὶ
οὐκ ἔφθη ἀνακομισθείς.

ταῦτα μὲν ἐν Γέταις ἔπραξε, τῶν δὲ δὴ Μυσῶν
τοὺς μὲν ἐκ τῶν κεχειρωμένων ἐπαναστάντας δι' ἑτέ-
27 ρων ἀνεκτήσατο, ἐπὶ δὲ Ἀρτακίους ἄλλους τέ τινας
οὔθ' ἁλόντας ποτὲ οὔτ' αὖ προσχωρῆσαί οἱ ἐθέλον-
τας, καὶ αὐτούς τε μέγιστον ἐπὶ τούτῳ φρονοῦντας
καὶ τοῖς ἄλλοις ὀργήν τε ἅμα καὶ νεωτερισμὸν ἐμποι-
οῦντας, αὐτός τε ἐπεστράτευσε, καί σφας τὰ μὲν
βίᾳ, δράσαντας οὐκ ὀλίγα, τὰ δὲ καὶ φόβῳ τῶν ἁλι-
σκομένων προσηγάγετο.

2 ταῦτα μὲν ἐν χρόνῳ ἐγένετο, γράφω δὲ τά τε
ἄλλα ὥς που παραδέδοται, καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα. τὸ
μὲν γὰρ πάλαι Μυσοί τε καὶ Γέται πᾶσαν τὴν με-
ταξὺ τοῦ τε Αἵμου καὶ τοῦ Ἴστρου οὖσαν ἐνέμοντο.
προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ ἐς ἄλλα τινὲς αὐτῶν
3 ὀνόματα μετέβαλον, καὶ μετὰ ταῦτ' ἐς τὸ τῆς Μυσίας
ὄνομα πάνθ' ὅσα ὁ Σαοῦος ἐς τὸν Ἴστρον ἐμβάλλων,
ὑπέρ τε τῆς Δελματίας καὶ ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας
τῆς τε Θρᾴκης, ἀπὸ τῆς Παννονίας ἀφορίζει, συγκε-
χώρηκε. καὶ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἄλλα τε ἔθνη πολλὰ
καὶ οἱ Τριβαλλοί ποτε προσαγορευθέντες, οἵ τε Δάρ-
δανοι καὶ νῦν οὕτω καλούμενοι.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΒ.

Ταῦτα μὲν ἔν τε τῇ βασιλείᾳ καὶ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ταῖς τε δυναστείαις, πέντε τε καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, καὶ ἔπραξαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἔπαθον· ἐκ δὲ τούτου μοναρχεῖσθαι αὖθις ἀκριβῶς ἤρξαντο, καίτοι τοῦ Καίσαρος βουλευσαμένου τά τε ὅπλα καταθέσθαι καὶ τὰ πράγματα τῇ τε γερουσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ ἐπιτρέψαι. ἐποιήσατο δὲ τὴν διάγνωσιν μετά τε τοῦ Ἀγρίππου καὶ μετὰ τοῦ Μαικήνου, 2
τούτοις γὰρ πάντα τὰ ἀπόρρητα ἀνεκοίνου, καὶ αὐτῷ ὁ Ἀγρίππας πρότερος εἶπε τοιάδε.

"μὴ θαυμάσῃς, ὦ Καῖσαρ, εἰ μέλλω σε ἀποτρέ- 2
πειν ἀπὸ τῆς μοναρχίας, καίπερ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπολαύσας ἂν ἀπ' αὐτῆς σοῦ γε αὐτὴν ἔχοντος. εἰ μὲν γὰρ καὶ σοὶ ὠφέλιμος γενήσεσθαι ἔμελλε, καὶ πάνυ ἂν αὐτὴν ἐσπούδασα· ἐπειδὴ δ' οὐδὲν ὅμοιον 2
τοῖς τε αὐταρχοῦσι καὶ τοῖς φίλοις σφῶν παρέχεται, ἀλλ' οἱ μὲν καὶ ἀνεπιφθόνως καὶ ἀκινδύνως πάνθ' ὅσα ἐθέλουσι καρποῦνται, τοῖς δὲ καὶ φθόνοι καὶ κίνδυνοι συμβαίνουσιν, οὐ τὸ ἐμαυτοῦ ἴδιον, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ τὸ σὸν τό τε κοινὸν προϊδέσθαι ἐδικαίωσα. σκεψώμεθα δὲ καθ' ἡσυχίαν 3
πάντα τὰ προσόντα αὐτῇ, καὶ ὅπῃ ποτ' ἂν ὁ λογισμὸς ἡμᾶς ἀγάγῃ τραπώμεθα· οὐ γάρ που καὶ ἐξ

ἅπαντος τρόπου φήσει τις δεῖν ἡμᾶς ἑλέσθαι αὐτήν,
4 κἂν μὴ λυσιτελοῦσα ᾖ. εἰ δὲ μή, δόξομεν ἤτοι τῆς
τε εὐπραγίας ἡττῆσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν κατωρθωμένων
ἐκπεφρονηκέναι, ἢ καὶ πάλαι αὐτῆς ἐφιέμενοι, τόν τε
πατέρα καὶ τὴν ἐς αὐτὸν εὐσέβειαν ἐσκῆφθαι, καὶ
τὸν δῆμον τήν τε γερουσίαν προβεβλῆσθαι, οὐχ ἵνα
αὐτοὺς τῶν ἐπιβουλευσάντων σφίσιν ἀπαλλάξωμεν,
ἀλλ' ἵνα ἑαυτοῖς δουλωσώμεθα. ἑκάτερον δὲ ὑπαί-
5 τιον. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειεν, ἄλλα μὲν
ὁρῶν ἡμᾶς εἰρηκότας, ἄλλα δ' αἰσθανόμενος πεφρο-
νηκότας; πῶς δ' οὐκ ἂν μᾶλλον νῦν μισήσειεν ἡμᾶς
ἢ εἰ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τήν τε ἐπιθυμίαν ἀπεγυμνώ-
σαμεν, καὶ ἐπὶ τὴν μοναρχίαν ἄντικρυς ὡρμήσαμεν;
6 τὸ μὲν γὰρ βίαιόν τι τολμᾶν, προσήκειν πως τῇ τῶν
ἀνθρώπων φύσει, κἂν πλεονεκτικὸν εἶναι δοκῇ, πε-
πίστευται· πᾶς γὰρ ὁ προφέρων ἔν τινι πλέον ἀξιοῖ
τοῦ καταδεεστέρου ἔχειν, καὶ κατορθώσας τέ τι, ἐς
τὴν τῆς ψυχῆς ἰσχὺν ἀναφέρεται, καὶ διαμαρτὼν
7 τινος, τῇ τοῦ δαιμονίου φορᾷ προστίθεται. ὁ δὲ ἐξ
ἐπιβουλῆς καὶ κακουργίας τοιοῦτόν τι ποιῶν, πρῶτον
μὲν δολερὸς καὶ σκολιὸς καὶ κακοήθης καὶ κακότροπος
εἶναι νομίζεται, ἅπερ εὖ οἶδ' ὅτι περὶ σοῦ οὐδένα
ἂν ὑπομείνειας εἰπεῖν ἢ φρονῆσαι, οὐδ' εἰ πάσης ἐκ
τούτου τῆς οἰκουμένης ἄρξειας· ἔπειτα δὲ καὶ κατορ-
θώσας, ἄδικον τὴν πλεονεξίαν πεποιῆσθαι, καὶ σφα-
3 λεὶς δικαίαν τὴν κακοπραγίαν εἰληφέναι δοκεῖ. τού-
του δὲ δὴ οὕτως ἔχοντος, οὐδὲν ἂν ἧττον ἐπικαλέσειέ
τις ἡμῖν, καὶ εἰ μηδὲν τοιοῦτον ἀπὸ πρώτης ἐνθυμη-
θέντες, ἔπειτα νῦν ἐπιθυμήσαιμεν αὐτοῦ. τὸ γάρ τοι
τῶν τε παρόντων νικᾶσθαι, καὶ μήτε ἑαυτοὺς κατέ-
χειν, τοῖς τε παρὰ τῆς τύχης δοθεῖσι μὴ καλῶς χρῆ-
σθαι πολὺ χεῖρόν ἐστι τοῦ ἐκ κακοπραγίας ἀδικεῖν

τινα· οἱ μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν τῶν συμφορῶν πολλά- 2
κις ἀναγκάζονται, πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντός σφισι
χρείαν, καὶ ἄκοντες πλημμελεῖν, οἱ δ' ἐθελονταὶ
ἀκράτορες ἑαυτῶν καὶ παρὰ τὸ λυσιτελοῦν γίγνονται.
τοὺς δὲ δὴ μήθ' ἁπλότητά τινα ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντας,
μήτε τὰ δοθέντα σφίσιν ἀγαθὰ μετριάσαι δυναμέ-
νους, πῶς ἄν τις προσδοκήσειεν ἤτοι τῶν ἄλλων
καλῶς ἡγεμονεύσειν, ἢ ταῖς συμφοραῖς ὀρθῶς χρήσε-
σθαι; ὡς οὖν μηδέτερον αὐτῶν πεπονθότες, μηδ' 3
ἀλόγως τι πρᾶξαι ἐπιθυμοῦντες, ἀλλ' ὅ,τι ποτ' ἂν
βουλευσαμένοις ἡμῖν ἄριστον φανῇ τοῦθ' αἱρησό-
μενοι, τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ ποιησώμεθα. λέξω δὲ
μετὰ παρρησίας· οὔτε γὰρ αὐτὸς ἄλλως ἄν τι εἰπεῖν
δυναίμην, οὔτε σοὶ σύνοιδα τὰ ψευδῆ μετὰ κολακείας
ἡδέως ἀκούοντι.

ἡ μὲν τοίνυν ἰσονομία τό τε πρόσρημα εὐώνυ- 4
μον καὶ τὸ ἔργον δικαιότατον ἔχει. τήν τε γὰρ φύ-
σιν τὴν αὐτήν τινας εἰληχότας, καὶ ὁμοφύλους ἀλ-
λήλοις ὄντας, ἔν τε τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι τεθραμμένους,
καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις πεπαιδευμένους, καὶ κοι- 2
νὴν καὶ τὴν τῶν σωμάτων καὶ τὴν τῶν ψυχῶν χρῆ-
σιν τῇ πατρίδι παρέχοντας, πῶς μὲν οὐ δίκαιον καὶ
τἆλλα πάντα κοινοῦσθαι; πῶς δ' οὐκ ἄριστον ἐν μη-
δενὶ πλὴν ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶσθαι; ἥ τε γὰρ ἰσογο- 3
νία ἰσομοιρίας ὀριγνᾶται, καὶ τυχοῦσα μὲν αὐτῆς
χαίρει, διαμαρτοῦσα δὲ ἄχθεται· καὶ τὸ ἀνθρώπειον
πᾶν, ἅτε ἔκ τε θεῶν γεγονὸς καὶ ἐς θεοὺς ἀνῆξον,
ἄνω βλέπει, καὶ οὔτε ἐθέλει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διὰ παν-
τὸς ἄρχεσθαι, οὔθ' ὑπομένει τῶν μὲν πόνων καὶ 4
τῶν κινδύνων τῶν τε δαπανημάτων μετέχον, τῆς δὲ
κοινωνίας τῶν κρειττόνων στερόμενον, ἀλλὰ κἂν
ἀναγκασθῇ τι τοιοῦτον ὑποστῆναι, μισεῖ τὸ βεβιασ-

μένον, κἂν καιροῦ λάβηται, τιμωρεῖται τὸ μεμιση-
5 μένον. ἄρχειν τε γὰρ πάντες ἀξιοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο
καὶ ἄρχεσθαι ἐν τῷ μέρει ὑπομένουσι· καὶ πλεονε-
κτεῖσθαι οὐκ ἐθέλουσι, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' αὐτοὶ πλεο-
νεκτεῖν ἀναγκάζονται. ταῖς τε τιμαῖς ταῖς παρὰ τῶν
ὁμοτίμων χαίρουσι, καὶ τὰς τιμωρίας τὰς ἐκ τῶν
6 νόμων ἐπαινοῦσι. κἂν οὕτω πολιτεύωνται, κοινὰ
μὲν τἀγαθὰ, κοινὰ δὲ καὶ τὰ ἐναντία νομίζοντες εἶναι,
οὔτε τι κακὸν οὐδενὶ τῶν πολιτῶν γίγνεσθαι βού-
λονται, καὶ πάντα τὰ κρείττω πᾶσιν αὐτοῖς συνεύ-
7 χονται. καὶ ἄν τέ τις αὐτὸς ἀρετήν τινα ἔχῃ, καὶ
προφαίνει αὐτὴν προχείρως, καὶ ἀσκεῖ προθύμως, καὶ
ἐπιδείκνυσιν ἀσμενέστατα, ἄν τε καὶ ἐν ἑτέρῳ ἴδῃ,
καὶ προάγει ἑτοίμως, καὶ συναύξει σπουδαίως, καὶ
8 τιμᾷ λαμπρότατα. καὶ μέντοι κἂν κακύνηταί τις,
πᾶς αὐτὸν μισεῖ, κἂν δυστυχῇ, πᾶς ἐλεεῖ, κοινὴν τῆς
πόλεως καὶ τὴν ζημίαν καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν ἀπ'
αὐτῶν εἶναι νομίζων.

5 αὕτη μὲν ἡ τῶν δήμων κατάστασις, ἐν δὲ δὴ
ταῖς τυραννίσι πάντα τἀναντία συμβαίνει. καὶ τὰ
μὲν πολλὰ τί δεῖ μηκύνειν λέγοντα; τὸ δὲ δὴ κεφά-
λαιον, χρηστὸν μὲν οὐδεὶς οὐδὲν οὔτ' εἰδέναι οὔτ'
ἔχειν δοκεῖν βούλεται, πολέμιον γὰρ αὐτῷ πᾶν ἐπὶ
2 τούτῳ τὸ κρατοῦν ὡς πλήθει γίγνεται, τὸν δὲ ἐκείνου
τις τρόπον, κανόνα τοῦ βίου ποιησάμενος, ὅ,τι ποτ'
ἂν ἐλπίσῃ δι' αὐτοῦ πλεονεκτήσας ἀκινδύνως κερδα-
νεῖν, μετέρχεται. καὶ διὰ τοῦθ' οἱ πλείους σφῶν τό
τε καθ' ἑαυτοὺς μόνον σπεύδουσι, καὶ πάντας τοὺς
ἄλλους μισοῦσι, τάς τε εὐπραγίας αὐτῶν, οἰκείας ζη-
μίας, καὶ τὰς συμφορὰς, ἴδια κέρδη ποιούμενοι.

5, 2, 5. αυτοὺς μόνον usque ad c. 20, 4, γενόμενοι exciderunt in codice Veneto.

τοιούτων δὲ δὴ τούτων ὄντων, οὐχ ὁρῶ τί ποτ' ἂν 3
εἰκότως ἐπάρειέ σε μοναρχῆσαι ἐπιθυμῆσαι. πρὸς γὰρ
τῷ τοῖς δήμοις χαλεπὸν εἶναι τὸ πολίτευμα, πολὺ δυσ-
χερέστερον αὐτῷ σοι γένοιτο ἄν. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅπως ἥ
τε πόλις καὶ τὰ πράγματα αὐτῆς ἔτι καὶ νῦν ταράτ-
τεται; καὶ χαλεπὸν μέν ἐστι, τὸ τὸν ὅμιλον ἡμῶν, 4
τοσούτοις ἔτεσιν ἐν ἐλευθερίᾳ βεβιωκότα, καταλῦσαι,
χαλεπὸν δὲ καὶ τὸ τοὺς συμμάχους, τούς τε ὑπηκόους,
τοὺς μὲν ἀπὸ παλαιοῦ δημοκρατουμένους, τοὺς δ'
ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἠλευθερωμένους, ἐς δουλείαν αὖθις
καταστῆσαι, τοσούτων πέριξ πολεμίων ἡμῖν προσκει-
μένων.

καὶ ἵνα γε ἀπὸ πρώτου τοῦ βραχυτάτου ἄρξωμαι, 6
χρήματά σοι πολλὰ καὶ πανταχόθεν ἀναγκαῖον ἔσται
πορίζειν· ἀδύνατον γὰρ τὰς νῦν οὔσας προσόδους
πρός τε τἄλλα καὶ πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν τροφὴν
ἐξαρκέσαι. τοῦτο δὲ ἔστι μὲν καὶ ἐν ταῖς δημοκρα-
τίαις· οὐ γὰρ οἷόν τε πολιτείαν τινὰ ἄνευ δαπάνης
συστῆναι. ἀλλ' ἐν μὲν ἐκείναις μάλιστα μὲν ἑκόντες 2
πολλοὶ πολλὰ ἐπιδιδόασιν, ἐν φιλοτιμίας μέρει τὸ
πρᾶγμα ποιούμενοι καὶ τιμὰς ἀντ' αὐτῶν ἀξίας ἀντι-
λαμβάνοντες· ἂν δέ που καὶ ἀναγκαῖαι παρὰ πάντων
ἐσφοραὶ γένωνται, ἑαυτούς τε πείθοντες καὶ ὑπὲρ
ἑαυτῶν συντελοῦντες ἀνέχονται. ἐν δὲ δὴ ταῖς δυ- 3
ναστείαις τό τε ἄρχον πάντες μόνον, ὡς καὶ ὑπερ-
πλουτοῦν, ἀξιοῦσι δαπανᾶσθαι, τὰς μὲν προσόδους
αὐτοῦ ἑτοίμως ἐξερευνώμενοι, τὰ δ' ἀναλώματα οὐ-
κέθ' ὁμοίως ἐκλογιζόμενοι· καὶ οὔτ' ἰδίᾳ ἡδέως ἢ
καὶ ἑκόντες ἐπιδιδόασί τι, οὔτε τὰς κοινὰς συντελείας
αὐθαιρέτους ποιοῦνται. ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὔτ' ἂν ἐθε- 4
λήσειέ τις, οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὁμολογήσειεν ἂν ῥᾳδίως
πλουτεῖν, οὔτε συμφέρει τῷ κρατοῦντι γίγνεσθαι·

αὐτίκα γὰρ ἂν δόξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς καὶ φιλόπολις ἔχων ὀγκωθείη καὶ νεωτερίσειε. τὸ δ' ἕτερον πάνυ τοὺς πολλοὺς βαρύνει, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν μὲν ζημίαν αὐτοὶ ὑπομένουσι, τὸ δὲ δὴ κέρδος ἕτεροι
5 λαμβάνουσιν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις καὶ στρατεύονται ὡς πλήθει οἱ τὰ χρήματα συνεσφέροντες, ὥστε τρόπον τινὰ αὖθις αὐτὰ ἀπολαμβάνουσιν· ἐν δὲ ταῖς μοναρχίαις ἄλλοι μὲν ὡς τὸ πολὺ καὶ γεωργοῦσι καὶ δημιουργοῦσι καὶ ναυτίλλονται καὶ πολιτεύονται, παρ' ὧνπερ καὶ αἱ λήψεις μάλιστα γίγνονται, ἄλλοι δὲ τὰ ὅπλα ἔχουσι καὶ τὸν μισθὸν φέρουσιν.

7 ἓν μὲν δὴ τοῦτο τοιοῦτον ὂν πράγματά σοι παρέξει, ἕτερον δὲ ἐκεῖνο. πάντως μέν τινα δεῖ δίκην τὸν ἀεὶ κακουργοῦντα διδόναι· οὔτε γὰρ ἐκ νουθεσίας οὔτε ἐκ παραδειγμάτων οἱ πολλοὶ σωφρονίζονται, ἀλλὰ ἀνάγκη πᾶσα αὐτοὺς καὶ ἀτιμίᾳ καὶ φυγῇ καὶ θανάτῳ ζημιοῦσθαι, οἷα ἔν τε ἀρχῇ τηλικαύτῃ καὶ ἐν πλήθει ἀνθρώπων τοσούτῳ, ἄλλως τε καὶ ἐν με-
2 ταβολῇ πολιτείας, φιλεῖ συμβαίνειν. τούτοις δ' ἂν μὲν ἑτέρους δικαστὰς καθίζῃς, ἀπολύοιντό τε ἂν διασπευδόμενοι, καὶ μάλιστα ὅσους ἂν ἐχθραίνειν νομισθῇς· καὶ γὰρ προσποίησίν τινα ἐξουσίας οἱ δικάζοντες λαμβάνουσιν, ὅταν τι παρὰ τὸ δοκοῦν
3 τῷ κρατοῦντι ποιήσωσι· κἂν ἄρα τινὲς ἁλίσκωνται, διὰ σὲ δόξουσιν ἐκ κατασκευάσματος κατεψηφίσθαι. ἂν δ' αὐτὸς δικάζῃς, πολλοὺς ἀναγκασθήσῃ καὶ τῶν ὁμοτίμων κολάζειν, τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχές, καὶ πάντως τινὰς αὐτῶν ὀργῇ μᾶλλον ἢ δικαιώσει δόξεις
4 εὐθύνειν· τοὺς γὰρ βιάζεσθαι δυναμένους οὐδεὶς δικάζοντας δικαιοπραγεῖν πιστεύει, ἀλλ' οἴονται πάντες αὐτοὺς σχῆμα καὶ σκιαγραφίαν πολιτείας αἰσχύνῃ

πρὸ τῆς ἀληθείας προπεταννύντας, ὀνόματι ἐννόμου
δικαστηρίου τὴν ἑαυτῶν ἐπιθυμίαν ἀποπιμπλάναι.
ἐν μὲν οὖν ταῖς μοναρχίαις ταῦθ' οὕτω γίγνεται· ἐν 5
δὲ δὴ ταῖς δημοκρατίαις, ἄν τ' ἰδίᾳ τις ἀδικεῖν αἰ-
τίαν λάβῃ, ἰδίαν δίκην παρὰ δικασταῖς ἴσοις φεύγει,
ἄν τε δημοσίᾳ, καὶ ἐκείνῳ δικασταὶ καθίζουσιν ἐκ
τῶν ὁμοίων, οὓς ἂν ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ, ὥστε ῥᾷον τὰ
ἀποβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους φέρειν,
μήτ' ἰσχύι δικαστοῦ μήτε χάριτι ἀναγκασθῆναι νο-
μίζοντάς τι πεπονθέναι.

ἔτι τοίνυν πολλοὶ χωρὶς τῶν τι ἀδικούντων, οἱ 8
μὲν γένει, οἱ δὲ πλούτῳ, οἱ δὲ ἑτέρῳ τινὶ ἐπαιρόμενοι,
ἄλλως μὲν οὐ κακοὶ ἄνδρες, τῇ δὲ δὴ προαιρέσει τῇ
τῆς μοναρχίας ἐναντίοι φύονται· καὶ αὐτοὺς οὔτ'
αὔξεσθαί τις ἐῶν ἀσφαλῶς δύναται ζῆν, οὔτ' αὖ κο-
λούειν ἐπιχειρῶν δικαίως τοῦτο ποιεῖν. τί ποτ' οὖν 2
τούτοις χρήσῃ; πῶς αὐτοὺς μεταχειρίσῃ; ἂν μὲν γὰρ
τά τε γένη σφῶν καθέλῃς καὶ τοὺς πλούτους ἐλατ-
τώσῃς τά τε φρονήματα ταπεινώσῃς, οὐδεμίαν ἂν
εὔνοιαν παρὰ τῶν ἀρχομένων λάβοις· πῶς γάρ, εἰ
μήτε γεννηθῆναί τῳ καλῶς μήτε πλουτῆσαι δικαίως
μήτ' ἰσχυρῷ μήτ' ἀνδρείῳ μήτε συνετῷ γενέσθαι
ἐξείη; ἂν δὲ ἐάσῃς ταῦθ' ὡς ἕκαστα αὔξειν, οὐκ ἂν 3
ῥᾳδίως αὐτὰ διάθοιο. καὶ γὰρ εἰ αὐτὸς μόνος καὶ
πρὸς τὸ τὰ πολιτικὰ καὶ πρὸς τὸ τὰ πολεμικὰ καλῶς
καὶ κατὰ καιρὸν πράττειν ἐξήρκεις, καὶ μηδενὸς συν-
εργοῦ πρὸς μηδὲν αὐτῶν ἔχρῃζες, ἕτερος ἂν ἦν λό-
γος· νῦν δὲ πᾶσά σε ἀνάγκη συναγωνιστὰς πολλούς, 4
ἅτε τοσαύτης οἰκουμένης ἄρχοντα, ἔχειν, καὶ προσή-
κει που πάντας αὐτοὺς καὶ ἀνδρείους καὶ φρονίμους
εἶναι. οὐκοῦν ἂν μὲν τοιούτοις τισὶ τά τε στρατεύ-
ματα καὶ τὰς ἀρχὰς ἐγχειρίζῃς, κίνδυνος ἔσται καὶ

5 σοὶ καὶ τῇ πολιτείᾳ καταλυθῆναι· οὐ γάρ ἐστιν οὔτ'
ἄνευ φρονήματος ἀξιόλογον ἄνδρα φῦναι, οὔτ' αὖ
φρόνημα μέγα λαβεῖν ἐκ δουλοπρεποῦς ἐπιτηδεύ-
σεως, οὐ μὴν οὐδὲ φρονηματίαν γενόμενον μὴ οὐκ
ἐλευθερίας ἐπιθυμῆσαι καὶ πᾶν τὸ δεσπόζον μισῆσαι.
6 ἂν δὲ δὴ τούτοις μὲν μηδὲν ἐπιτρέπῃς, τοῖς δὲ δὴ
φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι τὰ πράγματα προστάσσῃς,
τάχιστα μὲν ἂν ὀργὴν παρ' ἐκείνων ὡς ἀπιστουμέ-
νων λάβοις, τάχιστα δ' ἂν ἐν τοῖς μεγίστοις πταί-
7 σειας. τί μὲν γὰρ ἂν ἀγαθὸν ἀμαθὴς ἢ ἀγενὴς ἄν-
θρωπος ἐργάσαιτο; τίς δ' οὐκ ἂν καταφρονήσειεν
αὐτοῦ τῶν πολεμίων; τίς δ' ἂν πειθαρχήσειέν οἱ
τῶν συμμάχων; τίς δ' οὐκ ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στρα-
τιωτῶν ἀπαξιώσειεν ὑπὸ τοιούτου τινὸς ἄρχεσθαι;
καὶ μὴν ὅσα ἐκ τούτου κακὰ γίγνεσθαι πέφυκε, τὰ
μὲν ἄλλα οὐδὲν δέομαί σοι σαφῶς εἰδότι διηγεῖσθαι,
8 ἐκεῖνο δὲ δὴ μόνον ἀναγκαίως ἐρῶ, ὅτι, ἂν μὲν μη-
δὲν δέον ὁ τοιοῦτος πράττῃ, πολὺ πλείω ἄν σε τῶν
πολεμίων βλάψειεν, ἂν δέ τι τῶν προσηκόντων ποιῇ,
καὶ αὐτὸς ἄν σοι φοβερὸς ἐκφρονήσας ὑπ' ἀπαιδευ-
σίας γένοιτο.

9 οὐ μέντοι καὶ ταῖς δημοκρατίαις τοιοῦτό τι πρόσ-
εστιν, ἀλλ' ὅσῳ ἂν πλείους καὶ πλουτῶσι καὶ ἀνδρί-
ζωνται, τόσῳ μᾶλλον αὐτοί τε φιλοτιμοῦνται καὶ τὴν
πόλιν αὔξουσι, καί σφισι καὶ ἐκείνη κέχρηται καὶ χαί-
ρει, πλὴν ἄν τις τυραννίδος ἐπιθυμήσῃ· τοῦτον γὰρ
2 ἰσχυρῶς κολάζουσι. καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει καὶ
πολλῷ κρείττους αἱ δημοκρατίαι τῶν μοναρχιῶν εἰσι,
δηλοῖ μὲν καὶ τὸ Ἑλληνικόν· τέως μὲν γὰρ οὕτως
ἐπολιτεύοντο, οὐδὲν μέγα κατέπραξαν, ἐπειδὴ δὲ ἐκεί-
3 νως ζῆν ἤρξαντο, ὀνομαστότατοι ἐγένοντο· δηλοῖ δὲ
καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὧν οἱ μὲν ἐν τυραν-

νίσι καὶ νῦν ἔτι διαγόμενοι, ἀεί τε δουλεύουσι καὶ ἀεὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐπιβουλεύουσιν, | οἱ δὲ δὴ προστατείαις ἐπετησίοις ἢ καὶ ἐπὶ πλείω τινὰ χρόνον χρώμενοι, καὶ ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι διατελοῦσιν ὄντες.
ἀλλὰ τί δεῖ ἡμᾶς ἀλλοτρίοις παραδείγμασιν οἰκεῖα 4
ἔχοντας χρῆσθαι; ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλως τὸ πρῶτον πολιτευόμενοι, ἔπειτα ἐπειδὴ πολλὰ καὶ δεινὰ ἐπάσχομεν, τῆς τε ἐλευθερίας ἐπεθυμήσαμεν, καὶ λαβόντες αὐτήν, πρὸς τοσοῦτον ὄγκον προήλθομεν, οὐκ ἄλλοις τισὶν ἢ τοῖς ἐκ τῆς δημοκρατίας ἀγα- 5
θοῖς ἰσχύσαντες, ἐξ ὧν ἥ τε γερουσία προεβούλευε, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, τό τε στρατευόμενον προεθυμεῖτο, καὶ τὸ στρατηγοῦν ἐφιλοτιμεῖτο· ὧν οὐδὲν ἂν ἐν τυραννίδι πραχθείη. ἀμέλει τοσοῦτον αὐτῆς διὰ ταῦτα μῖσος οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι ἔσχον, ὥστε καὶ ἐπάρατον τὸ πολίτευμα ποιήσασθαι.

χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τι καὶ περὶ τῶν ἰδίᾳ σοὶ 10
αὐτῷ συμφερόντων εἰπεῖν, πῶς μὲν ἂν ὑπομείνειας τοσαῦτα καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διοικῶν; πῶς δ' ἄν, μὴ ὑγιαίνων, ἐξαρκέσειας; τίνος δ' ἂν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἀπολαύσειας; πῶς δ' ἂν στερόμενος αὐτῶν, εὐδαιμονήσειας; τίνι δ' ἂν ἀκριβῶς ἡσθείης; πότε δ' οὐκ ἂν ἰσχυρῶς λυπηθείης; πᾶσα 2
γὰρ ἀνάγκη τὸν τηλικαύτην ἀρχὴν ἔχοντα καὶ φροντίζειν πολλά, καὶ δεδιέναι πολλά, καὶ τῶν μὲν ἡδίστων ἐλάχιστα ἀπολαύειν, τὰ δὲ δυσχερέστατα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ καὶ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν, καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροί τινες οὐδὲ διδομένας σφίσι βασιλείας ἐδέξαντο.

ταῦτ' οὖν προϊδόμενος προβούλευσαι πρὶν ἐν 3
αὐτοῖς γενέσθαι· αἰσχρὸν γάρ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστι, παρακύψαντά τινα ἅπαξ ἐς αὐτά, ἀναδῦ-

ναι. μηδέ σε ἐξαπατήσῃ μήτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξου-
σίας, μήθ' ἡ περιουσία τῶν κτημάτων, μὴ τὸ στῖφος
τῶν σωματοφυλάκων, μὴ ὁ ὄχλος τῶν θεραπευόντων.
4 οἵ τε γὰρ πολὺ δυνάμενοι πολλὰ πράγματα ἔχουσι,
καὶ οἱ συχνὰ κεκτημένοι συχνὰ ἀναλίσκειν ἀναγκά-
ζονται, τά τε πλήθη τῶν δορυφόρων διὰ τὰ πλήθη
τῶν ἐπιβουλευόντων ἀθροίζεται, καὶ οἱ κολακεύοντες
ἐπιτρίψειαν ἂν τινα μᾶλλον ἢ σώσειαν. ὥσθ' ἕνεκα
μὲν τούτων οὐδ' ἂν εἷς εὖ φρονῶν αὐταρχῆσαι ἐπι-
11 θυμήσειεν· εἰ δ' ὅτι καὶ πλουτίζειν καὶ σώζειν τι-
νὰς ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἀγαθὰ δρᾶν οἱ τοιοῦτοι δύ-
νανται, καὶ νὴ Δία καὶ ὑβρίζειν σφίσι καὶ κακῶς
ποιεῖν ὃν ἂν ἐθελήσωσιν ἔξεστιν, ἀξίαν τις διὰ ταῦτα
σπουδῆς τὴν τυραννίδα εἶναι νομίζει, τοῦ παντὸς
2 ἁμαρτάνει. τὸ μὲν γὰρ ἀσελγαίνειν καὶ κακόν τι
ποιεῖν, οὔθ' ὡς αἰσχρά, οὔθ' ὡς σφαλερά, καὶ μεμιση-
μένα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἐστί, δέο-
μαί σοι λέγειν· οὔτε γὰρ ἄλλως τοιοῦτος εἶ, οὔτ' ἂν
διὰ ταῦτα μοναρχῆσαι ἕλοιο. προήρημαί τε ἐγὼ νῦν
οὐ πάνθ' ὅσα ἂν τις κακῶς τὸ πρᾶγμα μεταχειριζό-
μενος ἐξεργάσαιτο, εἰπεῖν, ἀλλ' ὅσα καὶ οἱ πάνυ ἄρι-
στα αὐτῷ χρώμενοι καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀναγκά-
3 ζονται. τὸ δ' ἕτερον, τό τινα ἀφθόνως εὐεργετεῖν
ἔχειν, ἀξιοσπούδαστον μέν, ἀλλ' ἐν μὲν ἰδιώτῃ γιγνό-
μενον, καὶ καλὸν καὶ σεμνὸν καὶ εὐκλεὲς καὶ ἀσφα-
λές ἐστιν, ἐν δὲ δὴ ταῖς μοναρχίαις, πρῶτον μέν, οὐκ
ἀντάξιον τῶν ἄλλων τῶν ἀτοπωτέρων, ὥστε τινὰ δι'
ἐκεῖνα καὶ τοῦτο ἑλέσθαι, ἄλλως τε καὶ μέλλοντα τὴν
μὲν ἐκ τούτου ἀπόλαυσιν ἑτέροις δώσειν, τὴν δὲ ἐξ
12 ἐκείνων ἀηδίαν αὐτὸν ἕξειν, ἔπειτα δ' οὐδ' ἁπλοῦν,
ὥς τις οἴεται. οὔτε γὰρ ἂν πᾶσι τοῖς δεομένοις τινὸς
ἐπαρκέσειέ τις. οἱ μὲν γὰρ ἀξιοῦντές τι παρ' αὐτοῦ

λαμβάνειν πάντες ὡς εἰπεῖν εἰσιν ἄνθρωποι, κἂν μη-
δεμία εὐθὺς εὐεργεσία αὐτοῖς ὀφείληται· πᾶς γάρ 2
τις φύσει καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρέσκει, κἀγαθόν τι ἐπαυ-
ρέσθαι παρὰ τοῦ δοῦναι δυναμένου βούλεται· ἃ δὲ
ἐνδέχεται αὐτοῖς δίδοσθαι, τιμάς τε καὶ ἀρχὰς λέγω,
καὶ ἔστιν ὅτε καὶ χρήματα, πάνυ ἂν εὐαρίθμητα ὡς
πρὸς τοσοῦτον πλῆθος εὑρεθείη. τούτου τε οὕτως
ἔχοντος ἔχθος ἂν αὐτῷ παρὰ τῶν διαμαρτανόντων
ὧν χρῄζουσι μᾶλλον ἢ φιλία παρὰ τῶν τυγχανόντων
ὑπάρξειεν. οἱ μὲν γάρ, ὡς καὶ ὀφειλόμενόν τι λαμ- 3
βάνοντες, οὔτ' ἄλλως μεγάλην οἴονται δεῖν τῷ δι-
δόντι αὐτὸ χάριν ἔχειν, ἅτε μηδὲν παρὰ δόξαν εὑρι-
σκόμενοι, καὶ προσέτι καὶ ὀκνοῦσι τοῦτο ποιεῖν, ἵνα
μὴ καὶ ἀναξίους ἐν τούτῳ σφᾶς τοῦ καλῶς πάσχειν
ἀποφήνωσιν· οἱ δὲ ὧν ἐλπίζουσιν ἀτυχοῦντες λυποῦν- 4
ται κατ' ἀμφότερα, τοῦτο μὲν ὡς οἰκείου τινὸς στερι-
σκόμενοι πάντες γὰρ ἔχειν ἤδη νομίζουσιν ὧν ἂν
ἐπιθυμήσωσι, τοῦτο δὲ ὡς καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν ἀδικίαν
τινὰ καταγιγνώσκοντες, ἂν ῥαδίως ἐπὶ τῷ μὴ τυχεῖν
ὧν ἂν προσδοκήσωσι φέρωσι. καὶ γὰρ ὁ ὀρθῶς δι- 5
δοὺς τὰ τοιαῦτα τό τε κατ' ἀξίαν ἑκάστου δῆλον ὅτι
πρὸ πάντων προσκοπεῖ, καὶ τοὺς μὲν τιμᾷ τοὺς δὲ
παρορᾷ, ὥστε καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου γνώμης τοῖς μὲν
φρόνημα τοῖς δ' ἀγανάκτησιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συνει-
δότος σφῶν προσγίγνεσθαι. ὡς ἂν γέ τις τοῦτ' εὐ-
λαβούμενος ἀνωμάλως αὐτὰ διανέμειν ἐθελήσῃ, τὸ
σύμπαν ἁμαρτήσεται· οἵ τε γὰρ πονηροὶ παρὰ τὸ 6
προσῆκον τιμώμενοι χείρους ἄν, ἤτοι καὶ ἐπαινεῖ-
σθαι ὡς ἀγαθοὶ ἢ πάντως γε θεραπεύεσθαι ὡς φο-
βεροὶ δοκοῦντες, γίγνοιντο, καὶ οἱ χρηστοὶ μηδὲν
πλεῖον αὐτῶν εὑρισκόμενοι, ἀλλ' ἐξ ἴσου σφίσιν ἀγό-
μενοι, μᾶλλον ἂν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνους ἰσομοιρίας

λυποῖντο ἢ τῷ καὶ αὐτοί τινος ἀξιοῦσθαι χαίροιεν,
7 κἀκ τούτου τήν τε ἐπιτήδευσιν τῶν κρειττόνων ἐφῖεν
ἂν καὶ τὴν ζήλωσιν τῶν χειρόνων μετέρχοιντο, καὶ
οὕτω κἂν ἐξ αὐτῶν τῶν τιμῶν οὔθ' οἱ διδόντες αὐ-
τὰς ἀγαθόν τι καρποῖντο καὶ οἱ λαμβάνοντες κακίους
γίγνοιντο. ὥστε σοι τοῦτο, ὃ μάλιστα ἄν τισιν ἐν ταῖς
μοναρχίαις ἀρέσειε, δυσμεταχειριστότατον συμβῆναι.
13 ταῦτά τε οὖν καὶ τἆλλα ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον
ἐνθυμηθεὶς φρόνησον ἕως ἔξεστί σοι, καὶ ἀπόδος τῷ
δήμῳ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ
χρήματα. ἂν μὲν γὰρ ἤδη τε καὶ ἑκὼν αὐτὸ ποιήσῃς,
ἐνδοξότατός τε ἅμα ἀνθρώπων ἔσῃ καὶ ἀσφαλέστα-
τος. ἂν δ' ἀναμείνῃς βίαν τινά σοι προσαχθῆναι,
2 τάχ' ἄν τι δεινὸν μετὰ κακοδοξίας πάθοις. τεκμή-
ριον δέ, Μάριος μὲν καὶ Σύλλας καὶ Μέτελλος, καὶ
Πομπήιος τὸ πρῶτον, ἐν κράτει τῶν πραγμάτων γε-
νόμενοι οὔτ' ἠθέλησαν δυναστεῦσαι οὔτ' ἔπαθον
παρὰ τοῦτο δεινὸν οὐδέν· Κίννας δὲ δὴ καὶ Κάρ-
βων, ὅ τε Μάριος ὁ ἕτερος καὶ ὁ Σερτώριος, ὅ τε
Πομπήιος αὐτὸς μετὰ ταῦτα, τῆς δυναστείας ἐπιθυ-
3 μήσαντες κακῶς ἀπώλοντο. δυσχερὲς γάρ ἐστι τὴν
πόλιν ταύτην, τοσούτοις τε ἔτεσι δεδημοκρατημένην
καὶ τοσούτων ἀνθρώπων ἄρχουσαν, δουλεῦσαί τινι
ἐθελῆσαι. καὶ ἀκούεις μὲν ὅτι τὸν Κάμιλλον ὑπερώ-
ρισαν, ἐπειδὴ λευκοῖς ἵπποις ἐς τὰ ἐπινίκια ἐχρή-
4 σατο, ἀκούεις δὲ ὅτι τὸν Σκιπίωνα κατέλυσαν, ἐπει-
δή τινα πλεονεξίαν αὐτοῦ κατέγνωσαν, μέμνησαι δὲ
ὅπως τῷ πατρί σου προσηνέχθησαν, ὅτι τινὰ ὑπο-
ψίαν ἐς αὐτὸν μοναρχίας ἔσχον. καίτοι τούτων μὲν
ἀμείνους ἄνδρες οὐδένες ἄλλοι γεγόνασιν.
5 οὐ μέντοι καὶ ἁπλῶς οὕτω συμβουλεύω σοι τὴν
ἀρχὴν ἀφεῖναι, ἀλλὰ πάντα τὰ συμφέροντα τῷ δη-

μοσίῳ προπρᾶξαι, καὶ δόγμασι καὶ νόμοις ἃ προσήκει
κατακλεῖσαι, καθάπερ που καὶ ὁ Σύλλας ἐποίησε·
καὶ γὰρ εἴ τινα αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἀνετράπη, ἀλλὰ
τά γε πλείω καὶ μείζω διαμένει. καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι 6
καὶ ὡς στασιάσουσί τινες, ἵνα μὴ καὶ ἐγὼ αὖθις εἴπω,
ὅτι πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο μοναρχούμενοι.
ὡς εἴγε πάνθ' ὅσα ἐνδέχεταί τισι συνενεχθῆναι προ-
σκοποίμεθα, ἀλογώτατα ἂν τὰς διχοστασίας τὰς ἐκ
τῆς δημοκρατίας συμβαινούσας φοβηθείημεν ἂν μᾶλ-
λον, ἢ τὰς τυραννίδας τὰς ἐκ τῆς μοναρχίας ἐκφυο-
μένας. περὶ ὧν τῆς δεινότητος οὐδὲ ἐπεχείρησά τι 7
εἰπεῖν· οὐ γὰρ δὴ καὶ καταδραμεῖν ἄλλως εὐκατη-
γόρητον οὕτω πρᾶγμα ἠθέλησα, ἀλλὰ δεῖξαί σοι τοῦθ'
ὅτι τοιοῦτόν ἐστι τῇ φύσει, ὥστε μηδὲ τοὺς χρηστοὺς
ἄνδρας . . ."

"... οὔτε πεῖσαί τι ῥᾳδίως ὑπὸ παρρησίας τοὺς οὐχ 14
ὁμοίους δύνανται, κἂν ταῖς πράξεσιν ἅτε μὴ ὁμογνω-
μονούντων σφῶν κατορθοῦσιν. ὥστε εἴ τι κήδῃ τῆς
πατρίδος, ὑπὲρ ἧς τοσούτους πολέμους πεπολέμηκας,
ὑπὲρ ἧς καὶ τὴν ψυχὴν ἡδέως ἂν ἐπιδοίης, μεταρ-
ρύθμισον αὐτὴν καὶ κατακόσμησον πρὸς τὸ σωφρο-
νέστερον. τὸ γὰρ ἐξεῖναί τισι πάνθ' ἁπλῶς ὅσα βού- 2
λονται καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν, ἂν μὲν ἐπὶ τῶν εὖ φρο-
νούντων ἐξετάζῃς, εὐδαιμονίας ἅπασιν αἴτιον γίγνε-
ται, ἂν δὲ ἐπὶ τῶν ἀνοήτων, συμφορᾶς· καὶ διὰ
τοῦτο ὁ μὲν τοῖς τοιούτοις τὴν ἐξουσίαν διδοὺς παιδὶ
δή τινι καὶ μαινομένῳ ξίφος ὀρέγει, ὁ δ' ἐκείνοις τά
τε ἄλλα καὶ αὐτοὺς τούτους καὶ μὴ βουλομένους σώ-
ζει. διόπερ καὶ σὲ ἀξιῶ μὴ πρὸς τὰς εὐπρεπείας τῶν 3
ὀνομάτων ἀποβλέψαντα, ἀπατηθῆναι, ἀλλὰ τὰ γιγνό-
μενα ἐξ αὐτῶν προσκοπήσαντα, τήν τε θρασύτητα
τοῦ ὁμίλου παῦσαι, καὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν

λυποῖντο ἢ τῷ καὶ αὐτοί τινος ἀξιοῦσθαι χαίροιεν,
7 κἀκ τούτου τήν τε ἐπιτήδευσιν τῶν κρειττόνων ἐῷεν
ἂν καὶ τὴν ζήλωσιν τῶν χειρόνων μετέρχοιντο, καὶ
οὕτω κἂν ἐξ αὐτῶν τῶν τιμῶν οὔθ' οἱ διδόντες αὐ-
τὰς ἀγαθόν τι καρποῖντο καὶ οἱ λαμβάνοντες κακίους
γίγνοιντο. ὥστε σοι τοῦτο, ὃ μάλιστα ἄν τισιν ἐν ταῖς
μοναρχίαις ἀρέσειε, δυσμεταχειριστότατον συμβῆναι.

13 ταῦτά τε οὖν καὶ τἄλλα ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον
ἐνθυμηθεὶς φρόνησον ἕως ἔξεστί σοι, καὶ ἀπόδος τῷ
δήμῳ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ
χρήματα. ἂν μὲν γὰρ ἤδη τε καὶ ἑκὼν αὐτὸ ποιήσῃς,
ἐνδοξότατός τε ἅμα ἀνθρώπων ἔσῃ καὶ ἀσφαλέστα-
τος. ἂν δ' ἀναμείνῃς βίαν τινά σοι προσαχθῆναι,
2 τάχ' ἄν τι δεινὸν μετὰ κακοδοξίας πάθοις. τεκμή-
ριον δέ, Μάριος μὲν καὶ Σύλλας καὶ Μέτελλος, καὶ
Πομπήιος τὸ πρῶτον, ἐν κράτει τῶν πραγμάτων γε-
νόμενοι οὔτ' ἠθέλησαν δυναστεῦσαι οὔτ' ἔπαθον
παρὰ τοῦτο δεινὸν οὐδέν· Κίννας δὲ δὴ καὶ Κάρ-
βων, ὅ τε Μάριος ὁ ἕτερος καὶ ὁ Σερτώριος, ὅ τε
Πομπήιος αὐτὸς μετὰ ταῦτα, τῆς δυναστείας ἐπιθυ-
3 μήσαντες κακῶς ἀπώλοντο. δυσχερὲς γάρ ἐστι τὴν
πόλιν ταύτην, τοσούτοις τε ἔτεσι δεδημοκρατημένην
καὶ τοσούτων ἀνθρώπων ἄρχουσαν, δουλεῦσαί τινι
ἐθελῆσαι. καὶ ἀκούεις μὲν ὅτι τὸν Κάμιλλον ὑπερώ-
ρισαν, ἐπειδὴ λευκοῖς ἵπποις ἐς τὰ ἐπινίκια ἐχρή-
4 σατο, ἀκούεις δὲ ὅτι τὸν Σκιπίωνα κατέλυσαν, ἐπει-
δή τινα πλεονεξίαν αὐτοῦ κατέγνωσαν, μέμνησαι δὲ
ὅπως τῷ πατρί σου προσηνέχθησαν, ὅτι τινὰ ὑπο-
ψίαν ἐς αὐτὸν μοναρχίας ἔσχον. καίτοι τούτων μὲν
ἀμείνους ἄνδρες οὐδένες ἄλλοι γεγόνασιν.

5 οὐ μέντοι καὶ ἁπλῶς οὕτω συμβουλεύω σοι τὴν
ἀρχὴν ἀφεῖναι, ἀλλὰ πάντα τὰ συμφέροντα τῷ δη-

μοσίῳ προπρᾶξαι, καὶ δόγμασι καὶ νόμοις ἃ προσήκει κατακλεῖσαι, καθάπερ που καὶ ὁ Σύλλας ἐποίησε· καὶ γὰρ εἴ τινα αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἀνετράπη, ἀλλὰ τά γε πλείω καὶ μείζω διαμένει. καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι 6
καὶ ὣς στασιάσουσί τινες, ἵνα μὴ καὶ ἐγὼ αὖθις εἴπω, ὅτι πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο μοναρχούμενοι. ὡς εἴγε πάνθ' ὅσα ἐνδέχεταί τισι συνενεχθῆναι προσκοποίμεθα, ἀλογώτατα ἂν τὰς διχοστασίας τὰς ἐκ τῆς δημοκρατίας συμβαινούσας φοβηθείημεν ἂν μᾶλλον, ἢ τὰς τυραννίδας τὰς ἐκ τῆς μοναρχίας ἐκφυομένας. περὶ ὧν τῆς δεινότητος οὐδὲ ἐπεχείρησά τι 7
εἰπεῖν· οὐ γὰρ δὴ καὶ καταδραμεῖν ἄλλως εὐκατηγόρητον οὕτω πρᾶγμα ἠθέλησα, ἀλλὰ δεῖξαί σοι τοῦθ' ὅτι τοιοῦτόν ἐστι τῇ φύσει, ὥστε μηδὲ τοὺς χρηστοὺς ἄνδρας ..."

"... οὔτε πεῖσαί τι ῥᾳδίως ὑπὸ παρρησίας τοὺς οὐχ 14
ὁμοίους δύνανται, κἂν ταῖς πράξεσιν ἅτε μὴ ὁμογνωμονούντων σφῶν κατορθοῦσιν. ὥστε εἴ τι κήδῃ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἧς τοσούτους πολέμους πεπολέμηκας, ὑπὲρ ἧς καὶ τὴν ψυχὴν ἡδέως ἂν ἐπιδοίης, μεταρρύθμισον αὐτὴν καὶ κατακόσμησον πρὸς τὸ σωφρονέστερον. τὸ γὰρ ἐξεῖναί τισι πάνθ' ἁπλῶς ὅσα βού- 2
λονται καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν, ἂν μὲν ἐπὶ τῶν εὖ φρονούντων ἐξετάζῃς, εὐδαιμονίας ἅπασιν αἴτιον γίγνεται, ἂν δὲ ἐπὶ τῶν ἀνοήτων, συμφορᾶς· καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν τοῖς τοιούτοις τὴν ἐξουσίαν διδοὺς παιδί δή τινι καὶ μαινομένῳ ξίφος ὀρέγει, ὁ δ' ἐκείνοις τά τε ἄλλα καὶ αὐτοὺς τούτους καὶ μὴ βουλομένους σώζει. διόπερ καὶ σὲ ἀξιῶ μὴ πρὸς τὰς εὐπρεπείας τῶν 3
ὀνομάτων ἀποβλέψαντα, ἀπατηθῆναι, ἀλλὰ τὰ γιγνόμενα ἐξ αὐτῶν προσκοπήσαντα, τήν τε θρασύτητα τοῦ ὁμίλου παῦσαι, καὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν

ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀρίστοις προσθεῖναι,
ἵνα βουλεύωσι μὲν οἱ φρονιμώτατοι, ἄρχωσι δὲ οἱ
στρατηγικώτατοι, στρατεύωνται δὲ καὶ μισθοφορῶσιν
4 οἵ τε ἰσχυρότατοι καὶ οἱ πενέστατοι. οὕτω γὰρ τά τε
ἐπιβάλλοντά σφισιν ἕκαστοι προθύμως ποιοῦντες,
καὶ τὰς ὠφελείας ἀλλήλοις ἑτοίμως ἀντιδιδόντες,
οὔτε τῶν ἐλαττωμάτων, ἐν οἷς καταδέουσί τινων,
ἐπαισθήσονται, καὶ τὴν δημοκρατίαν τὴν ἀληθῆ τήν
5 τε ἐλευθερίαν τὴν ἀσφαλῆ κτήσονται· ἐκείνη μὲν
γὰρ ἡ τοῦ ὄχλου ἐλευθερία τοῦ τε βελτίστου δουλεία
πικροτάτη γίγνεται, καὶ κοινὸν ἀμφοῖν ὄλεθρον φέ-
ρει, αὕτη δὲ τό τε σῶφρον πανταχοῦ προτιμῶσα, καὶ
τὸ ἴσον ἅπασι κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπονέμουσα, πάντας
15 ὁμοίως εὐδαίμονας τοὺς χρωμένους αὐτῇ ποιεῖ. μὴ
γάρ τοι οἰηθῇς, ὅτι τυραννῆσαί σοι, τόν τε δῆμον καὶ
τὴν βουλὴν δουλωσαμένῳ, παραινῶ. τοῦτο μὲν γὰρ
οὔτ' ἂν ἐγώ ποτε εἰπεῖν, οὔτ' ἂν σὺ πρᾶξαι τολμή-
σειας· ἐκεῖνα δὲ δὴ καὶ καλὰ καὶ χρήσιμα καὶ σοὶ
καὶ τῇ πόλει γένοιτο ἄν, τό τε πάντα τὰ προσήκοντα
αὐτόν σε μετὰ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν νομοθετεῖν, μη-
δενὸς τῶν πολλῶν μήτ' ἀντιλέγοντος αὐτοῖς, μήτ'
2 ἐναντιουμένου, καὶ τὸ τοὺς πολέμους πρὸς τὰ ὑμέ-
τερα βουλεύματα διοικεῖσθαι, πάντων αὐτίκα τῶν
ἄλλων τὸ κελευόμενον ποιούντων, τό τε τὰς τῶν ἀρ-
χόντων αἱρέσεις ἐφ' ὑμῖν εἶναι, καὶ τὸ τὰς τιμὰς τάς
τε τιμωρίας ὑμᾶς ὁρίζειν, ἵνα καὶ νόμος εὐθὺς ᾖ πᾶν
ὅ,τι ἂν βουλευσαμένῳ σοι μετὰ τῶν ὁμοτίμων ἀρέσῃ,
3 καὶ οἱ πολέμιοι κρύφα καὶ κατὰ καιρὸν πολεμῶνται,
οἵ τέ τι ἐγχειριζόμενοι ἀπ' ἀρετῆς, ἀλλὰ μὴ κλήρῳ
καὶ σπουδαρχίᾳ ἀποδεικνύωνται, καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ
ἄνευ φθόνου τιμῶνται, οἱ δὲ κακοὶ ἄνευ συστάσεως
4 κολάζωνται. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τά τε πραττόμενα

ὀρθῶς διοικηθείη, μήτε ἐς τὸ κοινὸν ἀναφερόμενα,
μήτε ἐν τῷ φανερῷ βουλευόμενα, μήτε τοῖς παρακε-
λεύστοις ἐπιτρεπόμενα, μήτε ἐκ φιλοτιμίας κινδυνευό-
μενα, καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἡδέως ἀπο-
λαύσαιμεν, μήτε πολέμους ἐπικινδύνους, μήτε στάσεις
ἀνοσίας ποιούμενοι. ταῦτα γὰρ πᾶσα μὲν δημοκρα- 5
τία ἔχει· οἱ γὰρ δυνατώτεροι, τῶν τε πρωτείων ὀρε-
γόμενοι, καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους μισθούμενοι, πάντα
ἄνω καὶ κάτω φύρουσι· πλεῖστα δὲ δὴ παρ' ἡμῖν
γέγονε, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως ἄλλως παύσεται. τεκμή- 6
ριον δέ, πάμπολυς ἐξ οὗ χρόνος καὶ πολεμοῦμεν καὶ
στασιάζομεν. αἴτιον δὲ τό, τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων,
καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων· ἐκεῖνοί τε γὰρ παν-
τοδαποὶ καὶ τὰ γένη καὶ τὰς φύσεις ὄντες, καὶ ποικί-
λας καὶ τὰς ὀργὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχουσι, καὶ
ταῦτα ἐς τοσοῦτον προῆκται, ὥστε καὶ πάνυ δυσχερῶς
ἂν διοικηθῆναι. καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ λέγω, μαρτυ- 16
ρεῖ τὰ γεγονότα. τέως μὲν γὰρ οὔτε πολλοὶ ἦμεν,
οὔτε μεγάλῳ τινὶ τῶν πλησιοχώρων διεφέρομεν, κα-
λῶς τε ἐπολιτευόμεθα, καὶ πᾶσαν ὀλίγου τὴν Ἰταλίαν
κατεστρεψάμεθα· ἀφ' οὗ δὲ ἔξω αὐτῆς ἐξήχθημεν, 2
καὶ ἐπὶ πολλὰς καὶ τῶν ἠπείρων καὶ τῶν νήσων ἐπε-
ραιώθημεν, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν θάλασσαν, πᾶσαν δὲ
τὴν γῆν καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν
ἐνεπλήσαμεν, οὐδενὸς χρηστοῦ μετεσχήκαμεν, ἀλλὰ
τὸ μὲν πρῶτον οἴκοι καὶ ἐντὸς τοῦ τείχους κατὰ συ-
στάσεις ἐστασιάσαμεν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὰ στρατό-
πεδα τὸ νόσημα τοῦτο προηγάγομεν. καὶ διὰ ταῦτα 3
ἡ πόλις ἡμῶν, ὥσπερ ὁλκὰς μεγάλη καὶ πλήρης ὄχλου
παντοδαποῦ, χωρὶς κυβερνήτου, πολλὰς ἤδη γενεὰς
ἐν κλύδωνι πολλῷ φερομένη σαλεύει τε καὶ ἄττει
δεῦρο κἀκεῖσε, καθάπερ ἀνερμάτιστος οὖσα. μήτ'

ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀρ... γὰρ ὡς ἵνα βουλεύωσι μὲν οἱ φρονιμώ... ...ναι ἐάσης, στρατηγικώτατοι, στρατεύωντ... ...ισχεῖν δυ-
4 οἵ τε ἰσχυρότατοι καὶ οἱ πε... ...χντες αὐτὴν ἐπιβάλλοντά σφισιν ἔκα... ...ῆς ἐπέστησαν, καὶ τὰς ὠφελείας ἀλ... ...νῦν διὰ δὲ μι- οὔτε τῶν ἐλαττωμά... ...ιπὸν αἰῶνα μετ' ἐπαισθήσονται, κα...
5 τε ἐλευθερίαν ... ...φαινῶ, μοναρχεῖσθαι γὰρ ἡ τοῦ ὄχλ... ...ἡγοῦμαι πεπεῖσθαι· τοῦ- πικροτάτη ... ...ντος καὶ ἑτοίμως καὶ προθύμως ρει, αὕτη ... ...ν αὐτοῦ ἀνάδεξαι, μᾶλλον δὲ μὴ πρόη- τὸ ἴσον ...ουδ' ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν τι βουλευόμεθα, ἀλλ' ὁμοίω... τοῦ μὴ ἀπολέσαι καὶ προσέτι καὶ κινδυνεῦσαι. γάρ ... γάρ σου φείσεται, ἄν τε ἐς τὸν δῆμον τὰ πράγ- τ... ἀνώσῃς, ἄν τε καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἐπιτρέψῃς, πολ- ...όλλων μὲν ὄντων τῶν ὑπὸ σοῦ λελυπημένων, πάν- των δ' ὡς εἰπεῖν τῆς μοναρχίας ἀντιποιησομένων, ὧν οὐδεὶς οὔτε μὴ ἀμύνασθαί σε ἐφ' οἷς πεποίηκας
3 οὔτ' ἀντίπαλον ὑπολιπέσθαι ἐθελήσει; τεκμήριον δὲ ὅτι καὶ ὁ Πομπήιος ἐκστὰς τῆς δυναστείας καὶ κατε- φρονήθη καὶ ἐπεβουλεύθη, κἀκ τούτου μηκέτ' αὐ- τὴν ἀναλαβεῖν δυνηθεὶς ἐφθάρη, καὶ ὁ Καῖσαρ ὁ πατὴρ ὁ σὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι ἐθελήσας προ- απώλετο. πάντως δ' ἂν καὶ ὁ Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ὅμοια αὐτοῖς ἐπεπόνθεσαν, εἰ μὴ προετεθνήκεσαν.
4 καίτοι τὸν Σύλλαν φασί τινες αὐτὸ τοῦτο φοβηθέντα φθῆναι καὶ ἑαυτὸν ἀναχρήσασθαι· συχνὰ γοῦν τῶν νομοθετηθέντων ὑπ' αὐτοῦ ζῶντος ἔτ' αὐτοῦ λύεσθαι ἤρξατο. ὥστε καὶ σὺ πολλοὺς μὲν Λεπίδους, πολλοὺς δὲ Σερτωρίους, Βρούτους, Κασσίους γενήσεσθαί σοι προσδόκα.

ε οὖν ἰδὼν, καὶ τἄλλα πάντα λογισάμενος, 18
εαυτὸν καὶ τὴν πατρίδα, ἵνα μὴ δόξῃς
ς τῆς ἀρχῆς ἐφεῖσθαι. πρῶτον μὲν
ἡ τις ὑποπτεύσῃ, οὔτ' ἀπὸ τοῦ ἀν-
ὸ ἐπιθύμημά ἐστι, καὶ καλὸς ὁ
τα δὲ τίς οὐκ οἶδε τὴν ἀνάγκην,
ταῦτα προήχθης; ὥστε εἴπερ 2
τοῖς τοῦ πατρός σου σφα-
ς αὐτὸ ἐγκαλέσειεν· εἰ γὰρ
ς μήτ' οἰκτρῶς οὕτως αὐτὸν ἀπε-
υτ' ἂν τὰ ὅπλα ἀντήρω, οὔτ' ἂν τὰ
υματα συνελέξω, οὔτ' ἂν Ἀντωνίῳ καὶ Λεπί-
δῳ συνέθου, οὔτ' ἂν αὐτοὺς ἐκείνους ἠμύνω. καὶ 3
ὅτι μὲν ὀρθῶς καὶ δικαίως πάντα ταῦτα ἐποίησας οὐδεὶς ἀγνοεῖ· εἰ δ' οὖν τι καὶ πεπλημμέληται, ἀλλ' οὔτι καὶ μεταθέσθαι ἔτ' ἀσφαλῶς δυνάμεθα. ὥστε καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα, καὶ τῆς πόλεως, πεισθῶμεν τῇ τύχῃ τῇ τὴν μοναρχίαν σοι διδούσῃ. καὶ χάριν 4 γε μεγάλην αὐτῇ ἔχωμεν, ὅτι μὴ μόνον τῶν κακῶν τῶν ἐμφυλίων ἀπέλυσεν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς πολιτείας ἐπὶ σοὶ πεποίηται, ἵν' ἐπιμεληθεὶς αὐτῆς ὥσπερ προσήκει, δείξῃς ἅπασιν ἀνθρώποις, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἄλλοι καὶ ἐτάραξαν καὶ ἐκακούργησαν, σὺ δὲ δὴ χρηστὸς εἶ.

καὶ μή μοι τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς φοβηθῇς. ὅσῳ 5 τε γὰρ πλείων ὑπάρχει, τόσῳ πλείω καὶ τὰ σώζοντα ἔχει, καὶ μακρῷ τὸ φυλάξαι τι τοῦ κτήσασθαι ῥᾷόν ἐστι· πρὸς μὲν γὰρ τὸ τἀλλότρια προσποιήσασθαι, καὶ πόνων καὶ κινδύνων δεῖ, πρὸς δὲ τὸ τὰ ὑπάρχοντα σῶσαι, βραχεῖα φροντὶς ἀρκεῖ. μὴ μέντοι μηδὲ 6 δείσῃς, ὅτι οὐχὶ καὶ ἀσφαλέστατα ἐν αὐτῇ βιώσῃ, καὶ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἀπολαύσεις, ἂν

γε ἐθελήσῃς αὐτὴν ὡς παραινέσω σοι διοικῆσαι. κα
με μὴ νομίσῃς ἀπαρτᾶν ἀπὸ τῆς παρούσης ὑποθέ
σεως τὸν λόγον, ἂν ἐπὶ πλεῖόν σοι περὶ αὐτῆς δια
7 λεχθῶ· οὐ γάρ που καὶ ὑπ' ἀδολεσχίας τινὸς ἄλλω
τοῦτο ποιήσω, ἀλλ' ἵνα ἀκριβῶς καταμάθῃς ὅτι κα
δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον τῷ γε ἔμφρονι τὸ καὶ καλῶς κα
ἀκινδύνως ἄρξαι ἐστί.

19 φημὶ τοίνυν χρῆναί σε κατὰ πρώτας εὐθὺς τ
βουλευτικὸν πᾶν καὶ φυλοκρινῆσαι καὶ διαλέξαι
ἐπειδή τινες οὐκ ἐπιτήδειοι διὰ τὰς στάσεις βεβου-
λεύκασι, καὶ τοὺς μὲν ἀρετήν τινα αὐτῶν ἔχοντας
2 κατασχεῖν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπαλεῖψαι. μὴ μέντοι καὶ
διὰ πενίαν τινὰ ἀγαθόν γε ἄνδρα ὄντα ἀπαλλάξῃς,
ἀλλὰ καὶ χρήματα αὐτῷ τὰ ἀναγκαῖα δός. ἀντὶ δὲ
δὴ τῶν ἄλλων τούς τε γενναιοτάτους καὶ τοὺς ἀρί-
στους τούς τε πλουσιωτάτους ἀντεσάγαγε, μὴ μόνον
ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν συμμάχων τῶν
3 τε ὑπηκόων ἐπιλεξάμενος· οὕτω γὰρ σύ τε πολλοῖς
συνεργοῖς χρήσῃ, καὶ τοὺς κορυφαίους ἐξ ἁπάντων
τῶν ἐθνῶν ἐν ἀσφαλεῖ ποιήσῃ, καὶ οὔτε ἐκεῖνα νεο-
χμώσει τι μηδένα ἐλλόγιμον προστάτην ἔχοντα, καὶ
οἱ πρωτεύοντες παρ' αὐτοῖς φιλήσουσί σε, ἅτε καὶ
4 κοινωνοί σοι τῆς ἀρχῆς γεγονότες. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα
καὶ ἐπὶ τῶν ἱππέων ποίησον. τοὺς γὰρ τὰ δευτερεῖα
ἑκασταχόθι καὶ γένει καὶ ἀρετῇ καὶ πλούτῳ φερομέ-
νους ἐς τὴν ἱππάδα κατάλεξον, τοσούτους ἑκατέρους
ἀντεγγράψας ὁπόσοι ποτ' ἂν ἀρέσωσί σε, μηδὲν περὶ
τοῦ πλήθους αὐτῶν ἀκριβολογούμενος· ὅσῳ γὰρ ἂν
πλείους εὐδόκιμοι ἄνδρες συνῶσί σοι, τοσούτῳ ῥᾷον
5 αὐτός τε ἐν δέοντι πάντα διοικήσεις, καὶ τοὺς ἀρχο-
μένους πείσεις ὅτι οὔτε ὡς δούλοις σφίσιν οὔθ' ὡς
χείροσί πῃ ἡμῶν οὖσι χρῇ, ἀλλὰ τά τε ἄλλα ἀγαθὰ

πάντα τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς κοινοῖ, ὅπως ὡς οἰκείαν αὐτὴν σπουδάζωσι. καὶ το- 6
σοῦτόν γε δέω τοῦθ' ὡς οὐκ ὀρθῶς εἰρημένον ἀναθέσθαι, ὥστε καὶ τῆς πολιτείας πᾶσί σφισι μεταδοθῆναί φημι δεῖν, ἵνα καὶ ταύτης ἰσομοιροῦντες πιστοὶ σύμμαχοι ἡμῖν ὦσιν, ὥσπερ τινὰ μίαν τὴν ἡμετέραν πόλιν οἰκοῦντες, καὶ ταύτην μὲν ὄντως πόλιν, τὰ δὲ δὴ σφέτερα, ἀγροὺς καὶ κώμας νομίζοντες εἶναι.

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου αὖθις ἀκριβέστερον σκεψόμεθα ἃ χρὴ πρᾶξαι, ἵνα μὴ καὶ πάντα ἀθρόα αὐ-
τοῖς χαρισώμεθα· καταλέγεσθαι δὲ χρὴ ἐς μὲν τὴν 20
ἱππάδα ὀκτωκαιδεκέτεις, ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ μάλιστα ἥ τε τῶν σωμάτων αὐτῶν εὐεξία, καὶ ἡ τῶν ψυχῶν ἐπιτηδειότης διαφαίνεται, ἐς δὲ τὸ συνέδριον πεντεκαιεικοσιέτεις· πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν καὶ σφαλερόν ἐστι, τὰ μὲν οἰκεῖα μηδενὶ πρὸ ταύτης τῆς ἡλικίας ἐπιτρέπεσθαι, τὰ δὲ δημόσια καὶ νεωτέροις τι-
σὶν ἐγχειρίζεσθαι; ταμιεύσαντές τε καὶ ἀγορανομή- 2
σαντες, ἢ δημαρχήσαντες, στρατηγείτωσαν, τριακοντοῦται γενόμενοι. ταύτας τε γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς τῶν ὑπάτων μόνας οἴκοι, τῆς τε τῶν πατρίων μνήμης ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ παντελῶς τὴν πολιτείαν μεταλλάττειν δοκεῖν, ἀποδεικνύναι σέ φημι χρῆναι.
αὐτὸς μέντοι σὺ πάντας αὐτοὺς αἱροῦ, καὶ μήτε ἐπὶ 3
τῷ πλήθει ἢ καὶ τῷ δήμῳ ἔτι τινὰ αὐτῶν ποιήσῃ, στασιάσουσι γάρ· μήτε ἐπὶ τῷ συνεδρίῳ, διασπουδάσονται γάρ. μὴ μέντοι καὶ τὰς δυνάμεις σφῶν τὰς ἀρχαίας τηρήσῃς, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ αὖθις γένηται, ἀλλὰ τὴν μὲν τιμὴν φύλαξον, τῆς δ' ἰσχύος παράλυσον τοσοῦτον, ὅσον μήτε τοῦ ἀξιώματός τι αὐτῶν ἀφαιρήσει, καὶ τοῖς νεωτερίσαι τι ἐθελήσουσι μὴ ἐπι-

4 τρέψει. ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν τά τε ἄλλα καὶ ἐνδήμους
αὐτοὺς ἀποφήνῃς, καὶ μήτε ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς καιρῷ
ὅπλα τινὶ αὐτῶν ἐγχειρίσῃς, μήτε εὐθύς, ἀλλὰ χρό-
νου διελθόντος, ὅσον ἂν αὐτάρκη ἑκάστῳ σφῶν νο-
μίσῃς εἶναι. οὕτω γὰρ οὔτε τινὲς νεοχμώσουσι, στρα-
τοπέδων κύριοι ἐν τῷ τῶν ὀνομάτων φρονήματι γε-
νόμενοι, καὶ χρόνον τινὰ ἰδιωτεύσαντες πεπανθή-
5 σονται. καὶ οὗτοι μὲν τάς τε πανηγύρεις, οἵ γε καὶ
προσήκοντές σφισιν, ἐπιτελείτωσαν, καὶ τὰς δίκας
πάντες ὡς ἕκαστοι, πλὴν τῶν φονικῶν, ἐν τῷ τῆς
ἐνδήμου ἀρχῆς χρόνῳ δικαζέτωσαν· συναγέσθω μὲν
γὰρ δικαστήρια καὶ ἐκ τῶν ἄλλων βουλευτῶν τῶν τε
21 ἱππέων, τὸ δ' ὅλον ἐς ἐκείνους ἀνακείσθω. πολίαρ-
χος δὲ δή τις ἔκ τε τῶν προηκόντων καὶ ἐκ τῶν
πάντα τὰ καθήκοντα προπεπολιτευμένων ἀποδεικνύ-
σθω, οὐχ ἵνα ἀποδημησάντων που τῶν ὑπάτων ἄρχῃ,
ἀλλ' ἵνα τά τε ἄλλα ἀεὶ τῆς πόλεως προστατῇ, καὶ
τὰς δίκας τάς τε παρὰ πάντων ὧν εἶπον ἀρχόντων
ἐφεσίμους τε καὶ ἀναπομπίμους, καὶ τὰς τοῦ θανά-
του τοῖς τε ἐν τῇ πόλει, πλὴν ὧν ἂν εἴπω, καὶ τοῖς
ἔξω αὐτῆς μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίων σταδίων
3 οἰκοῦσι κρίνῃ. ἕτερός τέ τις ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ αὐ-
τὸς αἱρείσθω, ὥστε τά τε γένη καὶ τὰς οὐσίας τούς
τε τρόπους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων,
ἀνδρῶν τε ὁμοίως καὶ παίδων γυναικῶν τε τῶν
προσηκουσῶν αὐτοῖς, ἐξετάζειν τε καὶ ἐπισκοπεῖν.
4 καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἐπανορθοῦν ὅσα μήτε τινὸς τιμω-
ρίας ἄξιά ἐστι καὶ παρορώμενα πολλῶν καὶ μεγάλων
κακῶν αἴτια γίγνεται, τὰ δὲ δὴ μείζω σοὶ ἐπικοινοῦ-

4, 6. *ματι*] Hoc rursus incipit codex Venetus post lacunam c. 5, 2 notatam.

σθαι. βουλευτῇ γάρ τινι, καὶ τῷ γε ἀρίστῳ μετὰ τὸν
πολίαρχον, μᾶλλον ἤ τινι τῶν ἱππέων προστετάχθαι
τοῦτο δεῖ. καὶ τό γε ὄνομα ἀπὸ τῆς σῆς τιμαρχίας, 5
πάντως γάρ σε προεστάναι τῶν τιμήσεων προσήκει,
εἰκότως ἂν λάβοι, ὥστε ὑποτιμητὴς καλεῖσθαι. ἀρ-
χέτωσαν δὲ δὴ οἱ δύο οὗτοι διὰ βίου, ἄν γε δὴ μὴ
κακυνθῇ τις αὐτῶν τρόπον τινὰ ἢ καὶ νοσώδης ἢ
καὶ ὑπεργήρως γένηται. ἐκ μὲν γὰρ τῆς χρονίου ἀρ- 6
χῆς οὐδὲν ἂν δεινόν, ἅτε ὁ μὲν παντελῶς ἄοπλος ὤν,
ὁ δ' ὀλίγους τε στρατιώτας ἔχων καὶ ἐν τοῖς σοῖς
ὀφθαλμοῖς τὸ πλεῖστον ἄρχων, ἐργάσαιντο· ἐκ δὲ δὴ 7
τοῦ ἑτέρου καὶ ὀκνήσειαν ἂν προσκροῦσαί τινι καὶ
φοβηθεῖεν ἐρρωμένως τι πρᾶξαι, τήν τε ἑαυτῶν ἰδιω-
τείαν καὶ τὴν ἄλλων τινῶν δυναστείαν προορώμενοι.
καὶ μισθόν γέ τινα φερέτωσαν καὶ τῆς ἀσχολίας
ἕνεκα καὶ τῆς ἀξιώσεως.

περὶ μὲν δὴ τούτων ταύτην σοι τὴν γνώμην δί- 8
δωμι, οἱ δὲ δὴ στρατηγήσαντες ἀρχέτωσάν τινα ἀρ-
χὴν ἐν τοῖς ὑπηκόοις· πρὶν γὰρ στρατηγῆσαί σφας
οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν τοῦτο γίγνεσθαι. ἐκεῖνοι δ' ὑπο-
στρατηγείτωσαν οἷς ἂν εἴπω, καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον·
εἶθ' οὕτως ὑπατευέτωσαν, ἄν γε καὶ ὀρθῶς διάρ-
ξωσι, καὶ μετὰ ταῦτα τὰς μείζους ἡγεμονίας λαμβα-
νέτωσαν. ὧδε γὰρ συμβουλεύω σοι διατάξαι. τήν τε 22
Ἰταλίαν πᾶσαν τὴν ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους
ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίους οὖσαν, καὶ τἆλλα πάντα τά
τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ τὰ ἐν ταῖς ἠπείροις ὁμολο-
γοῦντα ἡμῖν, κατάνειμον ἑκασταχόθι κατά τε γένη
καὶ ἔθνη, τάς τε πόλεις ἁπάσας, ὅσας γε καὶ αὐταρ-
κές ἐστιν ὑφ' ἑνὸς ἀνδρὸς αὐτοτελοῦς ἄρχεσθαι·
κἀνταῦθα στρατιώτας ἐγκατάστησον, καὶ ἄρχοντας 2
καθ' ἑκάστους ἕνα μὲν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἐπὶ πᾶσι

πέμπε, δύο δὲ ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων, τὸν μὲν ἄρτι ἐκ τῆς πόλεως ἐξιόντα, καὶ αὐτῷ τά τε ἰδιωτικὰ πράγματα καὶ ἡ τῶν ἐπιτηδείων παρασκευὴ προσκείσθω, τὸν δὲ ἐκ τῶν τοῦτο πεποιηκότων, ὃς τά τε κοινὰ τῶν πόλεων διοικήσει, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἄρξει,
3 πλὴν ὅσα ἀτιμίας ἢ θανάτου ἔχεται. ταῦτα γὰρ ἐς μόνον τὸν ὑπατευκότα ἄρχοντα ἀνηκέτω, πλὴν περί τε τῶν ἑκατοντάρχων τῶν ἐν τοῖς καταλόγοις ὄντων καὶ περὶ τῶν ἰδιωτῶν τῶν παρ' ἑκάστοις πρώτων· τούτους γὰρ δὴ ἑκατέρους μηδενὶ ἄλλῳ κολάζειν ἐπιτρέψῃς, ἵνα μὴ οὕτω τινὰ αὐτῶν φοβῶνται, ὥστε ποτὲ
4 καὶ κατὰ σοῦ τι πρᾶξαι. ὃ δ' εἶπον, ὅτι τὸν ἕτερον τῶν ἐστρατηγηκότων ἐπὶ τοῖς στρατιώταις ἐπιτετάχθαι δεῖ, τοιοῦτόν ἐστιν. ἂν μὲν ὀλίγοι τινὲς ἐν ξενικοῖς τείχεσιν ἢ καὶ ἐν ἑνὶ πολιτικῷ στρατεύωνται, καλῶς ἔχει τοῦτο γίγνεσθαι· ἂν δὲ δύο πολιτικὰ στρατεύματα ἐν ταὐτῷ ἔθνει χειμάζῃ, πλείω γὰρ τούτων οὐκ ἂν συμβουλεύσαιμί σοι τῷ αὐτῷ ἄρχοντι ἐπιτρέψαι, δεήσει που τοὺς δύο τοὺς ἐστρατηγηκότας
5 καὶ ἐκείνων, ἰδίᾳ ἑκατέρου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὁμοίως προΐστασθαι. ὁ δ' οὖν ὑπατευκὼς ταῦτά τε . . . καὶ προσέτι καὶ τὰς δίκας τάς τε ἐκκλήτους καὶ τὰς ἀναπομπίμους τὰς ἀπὸ τῶν στρατηγῶν αὐτῷ φοιτώσας, κρινέτω.
6 καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ καὶ τὴν Ἰταλίαν τοιαῦτα μέρη νεῖμαί σοι παραινῶ· πολλή τε γὰρ καὶ πολυάνθρωπος οὖσα ἀδύνατός ἐστιν ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἀρχόντων καλῶς διοικεῖσθαι. δεῖ γὰρ τοῖς τε δήμοις τὸν ἄρχοντα ἀεὶ παρεῖναι καὶ τοῖς ἄρχουσι τὰ δυνατὰ προστάσσεσθαι.

23 λαμβανέτωσαν δὲ μισθὸν πάντες οὗτοι οἱ τὰς ἔξω τῆς πόλεως ἀρχὰς ἐπιτρεπόμενοι, πλείω μὲν οἱ

μείζους, ἐλάττω δὲ οἱ καταδεέστεροι, μέσον δὲ οἱ μέ-
σοι· οὔτε γὰρ ἀπὸ τῶν οἰκείων οἷόν τέ ἐστιν αὐτοὺς
ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ἀποζῆν, οὔτ' ἀορίστῳ καὶ ἀσταθμήτῳ
ἀναλώματι, ὥσπερ νῦν, χρῆσθαι. καὶ ἀρχέτωσαν μήτε 2
ἔλαττον ἐτῶν τριῶν, εἰ μή τις ἀδικήσειέ τι, μήτε
πλεῖον πέντε, τὸ μὲν ὅτι αἱ ἐνιαύσιοι καὶ ὀλιγοχρό-
νιοι ἀρχαὶ διδάξασαί τινας τὰ ἀναγκαῖα ἀποπέμπουσι
πρίν τι αὐτῶν ἀποδειχθῆναι, τὸ δὲ ὅτι αἱ μακρότε-
ραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἐπαίρουσί πως πολλοὺς καὶ
ἐς νεωτεροποιίαν ἐξάγουσι. διόπερ οὐδ' ἐπαλλήλους 3
τὰς μείζους ἡγεμονίας οἶμαί τισι προσήκειν δίδοσθαι.
οὔτε γὰρ διαφέρει τι, ἄν τε ἐν τῷ αὐτῷ ἔθνει ἄν τε
καὶ ἐν πλείοσιν ἐφεξῆς ἐπὶ μακρότερον τοῦ δέοντος
ἄρχωσι· καὶ ἀμείνονες γίγνονται, ἐπειδὰν διαλίπωσί
τέ τινα χρόνον καὶ οἴκαδε ἐπανέλθωσι καὶ ἰδιωτεύ-
σωσι.

τοὺς μὲν δὴ βουλευτὰς ταῦτά τε καὶ οὕτω δι-
έπειν φημὶ χρῆναι, τῶν δὲ δὴ ἱππέων δύο τοὺς ἀρί-
στους τῆς περὶ σὲ φρουρᾶς ἄρχειν· τό τε γὰρ ἑνὶ 24
ἀνδρὶ αὐτὴν ἐπιτρέπεσθαι σφαλερὸν καὶ τὸ πλείοσι
ταραχῶδές ἐστι. δύο τε οὖν ἔστωσαν οἱ ἔπαρχοι οὗτοι, 2
ἵν' ἂν καὶ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐπαίσθηταί τι τῷ σώματι,
μήτι γε καὶ ἐνδεὴς τοῦ φυλάξοντός σε εἴης· καὶ
καθιστάσθωσαν ἐκ τῶν πολλάκις τε ἐστρατευμένων
καὶ πολλὰ καὶ ἄλλα διῳκηκότων. ἀρχέτωσαν δὲ δὴ 3
τῶν τε δορυφόρων καὶ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν τῶν
ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πάντων, ὥστε καὶ θανατοῦν τοὺς ἀδι-
κοῦντας αὐτῶν πλὴν τῶν τε ἑκατοντάρχων καὶ τῶν
ἄλλων τῶν τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ ἄρχουσι προστε-
ταγμένων. τούτους μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐκεῖνοι δικαιού- 4
τωσαν, ἵνα ἀπροφασίστως σφίσι χρῆσθαι, ἅτε καὶ
κολάσαι καὶ τιμῆσαί σφας ἐξουσίαν ἔχοντες, δύνων-

ται· τῶν δ' ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ στρατιωτῶν οἱ
ἔπαρχοι ἐκεῖνοι προστατείτωσαν, ὑπάρχους ἔχοντες,
καὶ προσέτι καὶ τῶν Καισαρείων, τῶν τε ἐν τῇ θερα-
πείᾳ σου ὄντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν λόγου τινὸς
5 ἀξίων. ταῦτα γὰρ καὶ προσήκοντα καὶ αὐτάρκη αὐ-
τοῖς διάγεσθαι, ἵνα μὴ καὶ πλείω πράγματα ὧν κα-
λῶς φέρειν δυνήσονται ἐπιταχθέντες, ἄσχολοι πρὸς
τὰ ἀναγκαῖα ἢ καὶ ἀδύνατοι πάντων αὐτῶν προΐστα-
6 σθαι γένωνται. καὶ οὗτοι μὲν διὰ βίου, ὥσπερ που
καὶ ὁ πολίαρχος, ὁ θ' ὑποτιμητής, τὴν ἀρχὴν ἐχέτω-
σαν· νυκτοφύλαξ δὲ ἕτερος, καὶ ἐπὶ τοῦ σίτου τῆς
τε ἀγορᾶς τῆς λοιπῆς ἕτερος, ἔκ τε τῶν ἱππέων τῶν
πρώτων μετ' ἐκείνους, καὶ ἐς τακτὸν χρόνον ἀπο-
δεικνύσθωσαν, καθάπερ οἱ ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ προ-
25 χειριζόμενοι. τάς τε διοικήσεις τῶν χρημάτων, τῶν
τε τοῦ δήμου καὶ τῶν τῆς ἀρχῆς λέγω, καὶ τὰς ἐν
τῇ Ῥώμῃ τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, καὶ τὰς ἔξω πάσας οἱ
2 ἱππεῖς διαχειριζέτωσαν. καὶ μισθὸν οὗτοί τε καὶ οἱ
ἄλλοι πάντες οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τέλους διοικοῦντές τι,
οἱ μὲν πλείονα οἱ δὲ ἐλάττονα, πρός τε τὸ ἀξίωμα
3 καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πράξεως φερέτωσαν, τοῦτο
μὲν ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν αὐτούς, ἅτε καὶ πενεστέρους
τῶν βουλευτῶν ὄντας, ἀπὸ τῶν οἰκείων, οὐδὲ ἐν τῇ
Ῥώμῃ τι πράττοντας, ἀναλίσκειν, ἐκεῖνο δὲ ὅτι μήτε
δυνατὸν μήτε συμφέρον ἐστί σοι, τοὺς αὐτοὺς τῶν
τε δυνάμεων καὶ τῶν χρημάτων κυρίους γίγνεσθαι.
4 πρὸς δ' ἔτι καὶ καλῶς ἔχει διὰ πλειόνων πάντα τὰ
τῇ ἀρχῇ προσήκοντα διάγεσθαι, ὅπως καὶ ὠφελῶνται
ἅμα συχνοὶ καὶ ἔμπειροι τῶν πραγμάτων γίγνωνται·
οὕτω γὰρ οἵ τε ἀρχόμενοι μᾶλλον εὐνοήσουσί σοι,
πολυειδῆ ἀπόλαυσιν τῶν κοινῶν ἀγαθῶν καρπού-
μενοι, καὶ σὺ ἀφθονώτατα τοῖς ἀεὶ ἀρίστοις πρὸς

πάντα τὰ ἀναγκαῖα χρήσῃ. ἀπόχρη δὲ ἐν μὲν τῇ 5
πόλει, καθ' ἕκαστον χρηματίσεως εἶδος, ἔξω δέ, καθ'
ἕκαστον ἔθνος, εἷς τις ἐκ τῶν ἱππέων, ὑπομείονας
ὅσους ἂν ἡ χρεία ἀπαιτῇ, ἔκ τε τῶν ἱππέων καὶ ἐκ
τῶν ἐξελευθέρων σου ἔχων· δεῖ γὰρ καὶ τοιούτους
τινὰς συζευγνύναι σφίσιν, ἵνα ἥ τε θεραπεία σου
ἆθλόν τι ἀρετῆς ἔχῃ, καὶ σὺ μὴ ἀπορῇς παρ' ὧν καὶ
ἀκόντων τὴν ἀλήθειαν, ἄν γέ τι πλημμεληθῇ, μαθεῖν
δυνήσῃ. ὅστις δ' ἂν τῶν ἱππέων, διὰ πολλῶν διεξελ- 6
θών, ἐλλόγιμος ὥστε καὶ βουλεῦσαι, γένηται, μηδὲν
αὐτὸν ἡ ἡλικία ἐμποδιζέτω πρὸς τὸ μὴ οὐ καὶ ἐς τὸ
συνέδριον καταλεχθῆναι, ἀλλ' ἐσγραφέσθωσαν καὶ
ἐξ ἐκείνων, κἂν λελοχαγηκότες τινὲς ἐν τοῖς πολι-
τικοῖς στρατοπέδοις ὦσι, πλὴν τῶν ἐν τῷ τεταγμένῳ
ἐστρατευμένων. τούτων μὲν γάρ, τῶν καὶ φορμοφο- 7
ρησάντων, καὶ λαρκοφορησάντων, καὶ αἰσχρὸν καὶ
ἐπονειδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βουλευτικῷ τινας ἐξετάζε-
σθαι· ἐκ δὲ δὴ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἑκατονταρχησάντων
οὐδὲν κωλύει τοὺς ἐλλογιμωτάτους αὐτοῦ μεταλαμ-
βάνειν.

περὶ μὲν οὖν τῶν βουλευτῶν, τῶν τε ἱππέων, 26
ταῦτά σοι συμβουλεύειν ἔχω, καὶ νὴ Δία καὶ ἐκεῖνα,
ἵνα ἕως τε ἔτι παῖδές εἰσιν, ἐς τὰ διδασκαλεῖα συμ-
φοιτῶσι, καὶ ἐπειδὰν ἐς μειράκια ἐκβάλωσιν, ἐπί τε
τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τὰ ὅπλα τρέπωνται, διδασκάλους
ἑκατέρων δημοσιεύοντας ἐμμίσθους ἔχοντες. οὕτω 2
γὰρ εὐθὺς ἐκ παίδων πάνθ' ὅσα χρὴ ἄνδρας αὐτοὺς
γενομένους ἐπιτελεῖν καὶ μαθόντες καὶ μελετήσαντες,
ἐπιτηδειότεροί σοι πρὸς πᾶν ἔργον γενήσονται. τὸν
γὰρ ἄρχοντα τὸν ἄριστον, οὗ τέ τι ὄφελός ἐστι, δεῖ
μὴ μόνον αὐτὸν πάνθ' ἃ προσήκει ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ
τῶν ἄλλων, ὅπως ὅτι βέλτιστοι γίγνωνται, προνοεῖν.

ται· τῶν δ' ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἰτα[illegible]ους ὅσα
ἔπαρχοι ἐκεῖνοι προστατείτωσαν [illegible] ἁμαρτάνου-
καὶ προσέτι καὶ τῶν Καισαρε[illegible] προδιδάσκῃς
πείρᾳ σου ὄντων, καὶ τῶν [illegible]ι καὶ ἑαυτοῖς
5 ἀξίων. ταῦτα γὰρ καὶ π[illegible] τὸ παράπαν πρό-
τοῖς διάγεσθαι, ἵνα μὴ [illegible] μήτε δι' εὐγένειαν
λῶς φέρειν δυνήσον[illegible]ν, ῥᾳθυμίαν ἢ μα-
τὰ ἀναγκαῖα ἢ καὶ [illegible]α κίβδηλον προσποιεῖ-
6 σθαι γένωνται. [illegible]μενοι μὴ καὶ διὰ τοιοῦτό τι
καὶ ὁ πολίαρχ[illegible]κινδυνεύσωσι, πολλὰ καὶ ἀνάξια
σαν· νυκτο[illegible]ν ὡς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπ' αὐτῶν
τε ἀγορᾶς [illegible] κἀκ τούτου ἐκεῖνοι μὲν ἐλεοῦνται. ὡς
πρώτων [illegible] τοῦτο ἀδικούμενοι, τὸ μὴ δοκεῖν ἐξεῖναί
δεικν[illegible] ὀρθῶς ζῆν, τῷ δ' ἄρχοντι αὐτῶν καὶ ζημία
χειρ[illegible] ἀγαθῶν ἀνδρῶν στερομένῳ, καὶ κακοδοξία τῆς
τ' [illegible]ιάσεως συμβαίνει. μήτ' οὖν περιίδῃς ποτὲ τοῦτο
[illegible]αχθέν, μήτ' αὖ δείσῃς ὅτι τραφείς τέ τις καὶ παι-
δευθεὶς ὡς ἐγὼ λέγω νεώτερόν τι τολμήσει. πᾶν γὰρ
τοὐναντίον τούς τε ἀμαθεῖς καὶ τοὺς ἀσελγεῖς ὑπο-
τοπεῖν δεῖ· οἱ μὲν γὰρ τοιοῦτοι πάντα ἁπλῶς καὶ τὰ
αἴσχιστα καὶ τὰ δεινότατα, πρῶτον μὲν ἐς σφᾶς αὐ-
τοὺς ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τοὺς ἄλλους, ῥᾳδίως ποιεῖν
προάγονται, οἱ δὲ δὴ καλῶς τραφέντες τε καὶ παι-
δευθέντες οὔτ' ἄλλον τινὰ ἀδικεῖν προαιροῦνται, καὶ
πάντων ἥκιστα τὸν τῆς τε τροφῆς καὶ τῆς παιδείας
7 αὐτῶν ἐπιμεληθέντα. ἂν δ' οὖν τις καὶ κακὸς καὶ
ἀχάριστος γένηται, μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέψῃς
ἐξ οὗ δεινόν τι δρᾶσαι δυνήσεται· κἂν γε καὶ ὣς
νεοχμώσῃ τι, καὶ ἐλεγχθήτω καὶ κολασθήτω. μὴ
γὰρ δὴ φοβηθῇς ὅτι σὲ αἰτιάσεταί τις ἐπὶ τούτῳ, ἂν
8 γε πάνθ' ὅσα εἴρηκα πράττῃς. σὺ μὲν γὰρ οὐδὲν
ἁμαρτήσῃ τὸν ἀδικήσαντα τιμωρησάμενος, ὥσπερ

τρὸς καύσας τινὰ καὶ τεμών· ἐκεῖνον δὲ
ικαιώσουσιν, ὅτι καὶ τροφῆς καὶ παιδείας
ἄλλοις μετασχὼν, ἐπεβούλευσέ σοι.
ὺν τοὺς βουλευτὰς τούς τε ἱππέας
τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας ἀθανάτους, 27
κὰκ τῶν ὑπηκόων τῶν τε συμ-
ς τῇ δὲ ἐλάττους, καθ' ἕκαστον
χρεία τῶν πραγμάτων ἀπαιτῇ, τρέ-
ηκει, καὶ αὐτοὺς ἀεί τε ἐν τοῖς ὅπλοις 2
ι τὴν ἄσκησιν τῶν πολεμικῶν διὰ παντὸς
οιεῖσθαι δεῖ, χειμάδιά τε ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις κατεσκευασμένους, καὶ χρόνον τακτὸν στρατευομένους, ὥστε τι αὐτοῖς καὶ πρὸ τοῦ γήρως τῆς ἡλικίας περιεῖναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν καιρῶν βοη- 3
θείαις τισὶν ἔτι χρῆσθαι δυνάμεθα, αὐτοί τε τοσοῦτον ἀπὸ τῶν τῆς ἀρχῆς ἐσχατιῶν ἀπηρτημένοι, καὶ πολεμίους ἑκασταχόθι προσοικοῦντας ἔχοντες· ἄν τε ἐπιτρέψωμεν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἡλικίᾳ οὖσι καὶ τὰ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τὰ ἐμπολέμια ἀσκεῖν, στάσεις καὶ πόλεμοι ἀπ' αὐτῶν ἐμφύλιοι ἀεὶ γενήσονται. καὶ μέν- 4
τοι κἂν κωλύσαντές σφας ταῦτα ποιεῖν, ἔπειτα συμμαχίας τινὸς παρ' αὐτῶν δεηθῶμεν, κινδυνεύσομεν ἀπείροις τε καὶ ἀγυμνάστοις στρατιώταις ἀεὶ χρώμενοι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα γνώμην ποιοῦμαι τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἄνευ τε ὅπλων καὶ ἄνευ τειχῶν ζῆν, τοὺς δὲ ἐρρωμενεστάτους καὶ βίου μάλιστα δεομένους καταλέγεσθαί τε καὶ ἀσκεῖν. αὐτοί τε γὰρ ἄμεινον 5
πολεμήσουσι τούτῳ μόνῳ τῷ ἔργῳ σχολάζοντες, καὶ οἱ λοιποὶ ῥᾷον γεωργήσουσι καὶ ναυτιλοῦνται τά τε ἄλλα τὰ τῇ εἰρήνῃ προσήκοντα πράξουσι μήτε ἐκβοηθεῖν ἀναγκαζόμενοι καὶ προφύλακάς σφων ἑτέρους ἔχοντες, τό τε ἀκμαιότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἐκ

3 τοῦτο δ' ὑπάρξειεν ἄν σοι, οὐκ ἂν ἐάσας αὐτοὺς ὅσα
βούλονται πράττειν, ἔπειτ' ἐπιτιμᾷς τοῖς ἁμαρτάνου-
σιν, ἀλλ' ἂν πρίν τι πλημμελεῖσθαι, προδιδάσκῃς
πάνθ' ὅσα ἀσκήσαντες χρησιμώτεροι καὶ ἑαυτοῖς
καὶ σοὶ γενήσονται, καὶ μηδενί γε τὸ παράπαν πρό-
4 φασιν παρέχῃς, μήτε διὰ πλοῦτον μήτε δι' εὐγένειαν
μήτε δι' ἄλλο τι ἀρετῆς ἐχόμενον, ῥᾳθυμίαν ἢ μα-
λακίαν ἢ καὶ ἐπιτήδευσίν τινα κίβδηλον προσποιεῖ-
σθαι. πολλοὶ γὰρ φοβούμενοι μὴ καὶ διὰ τοιοῦτό τι
καὶ φθονηθῶσι καὶ κινδυνεύσωσι, πολλὰ καὶ ἀνάξια
ἑαυτῶν ποιοῦσιν ὡς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπ' αὐτῶν
5 βιωσόμενοι· κἀκ τούτου ἐκεῖνοι μὲν ἐλεοῦνται, ὡς
καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀδικούμενοι, τὸ μὴ δοκεῖν ἐξεῖναί
σφισιν ὀρθῶς ζῆν, τῷ δ' ἄρχοντι αὐτῶν καὶ ζημία
ἅμα ἀγαθῶν ἀνδρῶν στερομένῳ καὶ κακοδοξία τῆς
αἰτιάσεως συμβαίνει. μήτ' οὖν περιίδῃς ποτὲ τοῦτο
πραχθέν, μήτ' αὖ δείσῃς ὅτι τραφείς τέ τις καὶ παι-
6 δευθεὶς ὡς ἐγὼ λέγω νεώτερόν τι τολμήσει. πᾶν γὰρ
τοὐναντίον τούς τε ἀμαθεῖς καὶ τοὺς ἀσελγεῖς ὑπο-
τοπεῖν δεῖ· οἱ μὲν γὰρ τοιοῦτοι πάντα ἁπλῶς καὶ τὰ
αἴσχιστα καὶ τὰ δεινότατα, πρῶτον μὲν ἐς σφᾶς αὐ-
τοὺς ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τοὺς ἄλλους, ῥᾳδίως ποιεῖν
προάγονται, οἱ δὲ δὴ καλῶς τραφέντες τε καὶ παι-
δευθέντες οὔτ' ἄλλον τινὰ ἀδικεῖν προαιροῦνται, καὶ
πάντων ἥκιστα τὸν τῆς τε τροφῆς καὶ τῆς παιδείας
7 αὐτῶν ἐπιμεληθέντα. ἂν δ' οὖν τις καὶ κακὸς καὶ
ἀχάριστος γένηται, μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέψῃς
ἐξ οὗ δεινόν τι δρᾶσαι δυνήσεται· κἂν γε καὶ ὣς
νεοχμώσῃ τι, καὶ ἐλεγχθήτω καὶ κολασθήτω. μὴ
γὰρ δὴ φοβηθῇς ὅτι σὲ αἰτιάσεταί τις ἐπὶ τούτῳ, ἂν
8 γε πάνθ' ὅσα εἴρηκα πράττῃς. σὺ μὲν γὰρ οὐδὲν
ἁμαρτήσῃ τὸν ἀδικήσαντα τιμωρησάμενος, ὥσπερ

οὐδὲ ὁ ἰατρὸς καύσας τινὰ καὶ τεμών· ἐκεῖνον δὲ δὴ πάντες δικαιώσουσιν, ὅτι καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τῆς αὐτῆς τοῖς ἄλλοις μετασχὼν, ἐπεβούλευσέ σοι.

περὶ μὲν οὖν τοὺς βουλευτὰς τούς τε ἱππέας ταῦτα γιγνέσθω· τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας ἀθανάτους, 27
ἔκ τε τῶν πολιτῶν κἀκ τῶν ὑπηκόων τῶν τε συμμάχων, τῇ μὲν πλείους, τῇ δὲ ἐλάττους, καθ' ἕκαστον ἔθνος, ὅπως ἂν ἡ χρεία τῶν πραγμάτων ἀπαιτῇ, τρέφεσθαι προσήκει, καὶ αὐτοὺς ἀεί τε ἐν τοῖς ὅπλοις 2
εἶναι, καὶ τὴν ἄσκησιν τῶν πολεμικῶν διὰ παντὸς ποιεῖσθαι δεῖ, χειμάδιά τε ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις κατεσκευασμένους, καὶ χρόνον τακτὸν στρατευομένους, ὥστε τι αὐτοῖς καὶ πρὸ τοῦ γήρως τῆς ἡλικίας περιεῖναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν καιρῶν βοη- 3
θείαις τισὶν ἔτι χρῆσθαι δυνάμεθα, αὐτοί τε τοσοῦτον ἀπὸ τῶν τῆς ἀρχῆς ἐσχατιῶν ἀπηρτημένοι, καὶ πολεμίους ἑκασταχόθι προσοικοῦντας ἔχοντες· ἄν τε ἐπιτρέψωμεν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἡλικίᾳ οὖσι καὶ τὰ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τὰ ἐμπολέμια ἀσκεῖν, στάσεις καὶ πόλεμοι ἀπ' αὐτῶν ἐμφύλιοι ἀεὶ γενήσονται. καὶ μέν- 4
τοι κἂν κωλύσαντές σφας ταῦτα ποιεῖν, ἔπειτα συμμαχίας τινὸς παρ' αὐτῶν δεηθῶμεν, κινδυνεύσομεν ἀπείροις τε καὶ ἀγυμνάστοις στρατιώταις ἀεὶ χρώμενοι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα γνώμην ποιοῦμαι, τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἄνευ τε ὅπλων καὶ ἄνευ τειχῶν ζῆν, τοὺς δὲ ἐρρωμενεστάτους καὶ βίου μάλιστα δεομένους καταλέγεσθαί τε καὶ ἀσκεῖν. αὐτοί τε γὰρ ἄμεινον 5
πολεμήσουσι, τούτῳ μόνῳ τῷ ἔργῳ σχολάζοντες, καὶ οἱ λοιποὶ ῥᾷον γεωργήσουσι καὶ ναυτιλοῦνται τά τε ἄλλα τὰ τῇ εἰρήνῃ προσήκοντα πράξουσι, μήτε ἐκβοηθεῖν ἀναγκαζόμενοι, καὶ προφύλακάς σφων ἑτέρους ἔχοντες, τό τε ἀκμαιότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἐκ

λῃστείας μάλιστα ζῆν ἀναγκαζόμενον ἀλύπως τραφή-
σεται, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν ἀκινδύνως βιώσεται.
28 πόθεν οὖν χρήματα καὶ ἐς τούτους καὶ ἐς τὰ
ἄλλα τὰ ἀναγκαίως ἀναλωθησόμενα ἔσται; ἐγὼ καὶ
τοῦτο διδάξω, σμικρὸν ἐκεῖνο ὑπειπών, ὅτι κἂν δη-
μοκρατηθῶμεν, πάντως που χρημάτων δεησόμεθα·
οὐ γὰρ οἷόν τε οὔτ' ἄνευ στρατιωτῶν ἡμᾶς σώζεσθαι
2 οὔτ' ἀμισθί τινας στρατεύεσθαι. μὴ οὖν ὡς καὶ τῇ
μοναρχίᾳ μόνῃ τῆς [ἀναγκαίας] τῶν χρημάτων ἀθροί-
σεως προσηκούσης βαρυνώμεθα, μηδὲ δι' αὐτὴν καὶ
ἀπ' ἐκείνης ἀποτρεπώμεθα, ἀλλ' ὡς καὶ πάντως
ἀναγκαῖον ὂν ἡμῖν, ὅπως ποτ' ἂν πολιτευώμεθα, καὶ
3 ἀργυρίζεσθαί τινα οὕτω βουλευώμεθα. φημὶ τοίνυν
χρῆναί σε πρῶτον μὲν ἁπάντων τὰ κτήματα τὰ ἐν
τῷ δημοσίῳ ὄντα, πολλὰ δὲ ταῦτα ὁρῶ διὰ τοὺς πο-
λέμους γεγονότα, πωλῆσαι, πλὴν ὀλίγων τῶν καὶ
πάνυ χρησίμων σοι καὶ ἀναγκαίων, καὶ τὸ ἀργύριον
4 τοῦτο πᾶν ἐπὶ μετρίοις τισὶ τόκοις ἐκδανεῖσαι. οὕτω
γὰρ ἥ τε γῆ ἐνεργὸς ἔσται, δεσπόταις αὐτουργοῖς
δοθεῖσα, καὶ ἐκεῖνοι ἀφορμὴν λαβόντες εὐπορώτεροι
γενήσονται, τό τε δημόσιον διαρκῆ καὶ ἀθάνατον
πρόσοδον ἕξει. εἶτα συλλογίσασθαι ταῦτά τε καὶ
τἆλλα ὅσα ἔκ τε μεταλλείας καὶ εἴ δή ποθεν ἄλλοθεν
5 βεβαίως δύναται προσιέναι, καὶ μετὰ τοῦτο ἀντιλογί-
σασθαι μὴ μόνον τὰ στρατιωτικὰ ἀλλὰ καὶ τἆλλα
πάντα δι' ὧν καλῶς πόλις οἰκεῖται, καὶ προσέτι καὶ
ὅσα ἔς τε τὰς αἰφνιδίους στρατείας καὶ ἐς τὰ λοιπὰ
ὅσα εἴωθεν ἐπὶ καιροῦ συμβαίνειν, ἀναγκαῖον ἔσται
6 δαπανᾶσθαι· κἀκ τούτου πρὸς πᾶν τὸ λεῖπον φόρον
τε ἐπιτάξαι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ἐπικαρπίαν τινὰ τῷ
κεκτημένῳ αὐτὰ παρέχουσι, καὶ τέλη καταστῆσαι
παρὰ πᾶσιν ὧν ἄρχομεν. καὶ γὰρ καὶ δίκαιον καὶ

προσῆκόν ἐστι μηδένα αὐτῶν ἀτελῆ εἶναι, μὴ ἰδιώ-
την, μὴ δῆμον, ἅτε καὶ τῆς ὠφελείας τῆς ἀπ' αὐτῶν
ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀπολαύσοντας. καί σφων ἐκλογέας 7
τοὺς ἐπιτροπεύσοντας ἑκασταχόθι ποιῆσαι, ὥστε αὐ-
τοὺς πᾶν τὸ τῷ τῆς ἐπιτροπείας αὐτῶν χρόνῳ προσῆ-
κον ἐξ ἁπασῶν τῶν προσόδων ἐσπράττειν. τοῦτο
γὰρ καὶ ἐκείνοις ῥᾴω τὴν ἔσπραξιν ποιήσει. καὶ τοῖς
διδοῦσί τι ὠφέλειαν οὐκ ἐλαχίστην παρέξει· λέγω δὲ 8
τὸ κατ' ὀλίγον σφας ἐν ταῖς τάξεσιν ὅσα ὀφείλουσιν
ἐσφέρειν, καὶ μὴ βραχὺν ῥαθυμήσαντας χρόνον, ἐπι-
κεφαλαιωθέντα πάντα ἐσάπαξ ἀπαιτεῖσθαι.

καὶ οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι τινὲς τῶν τε φόρων καὶ 29
τῶν τελῶν καθισταμένων ἀχθέσονται· ἀλλὰ καὶ
ἐκεῖνο οἶδα, ὅτι, ἂν μήτε προσεπηρεάζωνται καὶ τῷ
ἔργῳ πεισθῶσιν ὅτι πάντα ταῦτα καὶ ὑπὲρ τῆς σω-
τηρίας σφῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ τὰ λοιπὰ ἀδεῶς καρποῦ-
σθαι συνεσοίσουσι, καὶ προσέτι τὰ πλείω αὐτῶν οὐχ 2
ἕτεροί τινες ἀλλ' αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἄρχοντες, οἱ
δὲ ἐπιτροπεύοντες, οἱ δὲ στρατευόμενοι, λήψονται,
καὶ πάνυ πολλήν χάριν εἴσονταί σοι, βραχέα ἀπὸ
πολλῶν ὧν ἂν μηδὲν ἐνηρεαζόμενοι καρπῶνται δι-
δόντες, ἄλλως τε κἂν ὁρῶσί σε σωφρόνως τε διαιτώ-
μενον καὶ μηδὲν μάτην παραναλίσκοντα. τίς γὰρ 3
οὐκ ἂν ἰδών σε πρὸς μὲν τὰ οἰκεῖα φειδωλότατον,
πρὸς δὲ τὰ κοινὰ ἀφειδέστατον ὄντα, ἐθελοντὶ συν-
τελέσειέ τι, καὶ ἀσφάλειαν καὶ εὐπορίαν ἑαυτοῦ τὸ
σὲ πλουτεῖν εἶναι νομίζων;

χρήματα μὲν δὴ καὶ πάνυ πολλὰ ἐκ τούτων ὑπάρ- 30
ξειεν ἄν· τὰ δὲ δὴ λοιπὰ τόνδε τὸν τρόπον διοικεῖν
σοι παραινῶ. τὸ μὲν ἄστυ τοῦτο καὶ κατακόσμει πά-
σῃ πολυτελείᾳ καὶ ἐπιλάμπρυνε παντὶ εἴδει πανηγύ-
ρεων· προσήκει τε γὰρ ἡμᾶς πολλῶν ἄρχοντας ἐν

πᾶσι πάντων ὑπερέχειν, καὶ φέρει πως καὶ τὰ τοιαῦτα
πρός τε τοὺς συμμάχους αἰδῶ καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους
2 κατάπληξιν. τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ὧδε δίεπε. πρῶτον
μὲν οἱ δῆμοι μήτε κύριοί τινος ἔστωσαν, μήτε ἐς ἐκκλη-
σίαν τὸ παράπαν φοιτάτωσαν· οὔτε γὰρ ἀγαθὸν οὐ-
δὲν φρονήσειαν ἂν καὶ συχνὰ ἂν ἀεὶ ταράξειαν. ὅθεν
οὐδὲ τὸν παρ' ἡμῖν δῆμον οὔτε ἐς δικαστήριον οὔτε
ἐς ἀρχαιρεσίας, οὔτε ἐς ἄλλον τινὰ τοιοῦτον σύλλογον
ἐν ᾧ τι καὶ χρηματισθῆναι δεῖ, συνιέναι φημὶ χρῆ-
3 ναι. ἔπειτα δὲ μήτ' οἰκοδομημάτων πλήθεσιν ἢ καὶ
μεγέθεσιν ὑπὲρ τἀναγκαῖα χρήσθωσαν, μήτ' ἀγώνων
πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ἀναλώμασι δαπανάσθωσαν,
ἵνα μήτε σπουδαῖς ματαίαις ἐκτρύχωνται μήτε φιλο-
4 τιμίαις ἀλόγοις πολεμῶνται. ἐχέτωσαν μὲν γὰρ καὶ
πανηγύρεις καὶ θεωρίας τινάς, χωρὶς τῆς ἱπποδρο-
μίας τῆς παρ' ἡμῖν ποιουμένης, μὴ μέντοι ὥστε καὶ
τὸ δημόσιον ἢ καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους λυμαίνεσθαι,
ξένον τέ τινα ἀναγκάζεσθαι παρ' αὐτοῖς καὶ ὁτιοῦν
ἀναλίσκειν, καὶ σίτησιν ἀθάνατον πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς
5 ἀγῶνά τινα νικήσασι δίδοσθαι. τούς τε γὰρ εὐπό-
ρους ἄλογόν ἐστιν ἔξω τι τῶν πατρίδων ἀναγκαστοὺς
δαπανᾶν, καὶ τοῖς ἀγωνισταῖς ἀπόχρη τὰ ἆθλα τὰ
παρ' ἑκάστοις τιθέμενα, χωρὶς ἢ εἴ τις αὐτῶν Ὀλύμ-
6 πια ἢ Πύθια ἤ τινα ἐνταῦθα ἀγῶνα ἀνέλοιτο· τοὺς
γὰρ τοιούτους μόνους σιτεῖσθαι δεῖ, ἵνα μήτε αἱ
πόλεις μάτην ἐπιτρίβωνται μήτε ἔξω τις τῶν ἀξιονί-
κων ἀσκῇ, δυνάμενος ἄλλο τι χρησιμώτερον καὶ ἑαυ-
τῷ καὶ τῷ κοινῷ μετιέναι. περὶ μὲν οὖν τούτων
7 ταῦτα γιγνώσκω, τὰς δ' ἱπποδρομίας τὰς ἄνευ τῶν
γυμνικῶν ἀγώνων ἐπιτελουμένας οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν
ἄλλῃ τινὶ πόλει ποιεῖν ἐπιτρέπειν, ὅπως μήτε χρή-
ματα παμπληθῆ εἰκῇ παραπολλύηται μήθ' οἱ ἄνθρω-

ποι κακῶς ἐκμαίνωνται, καὶ τὸ μέγιστον, ἵνα οἱ στρα-
τευόμενοι τοῖς ἀρίστοις ἵπποις ἀφθόνως χρῆσθαι
ἔχωσι. τοῦτο μὲν δὴ διὰ ταῦτα ἀπαγορεύω παντά- 8
πασι, μηδαμόθι ἄλλοθι πλὴν ἐνταῦθα γίγνεσθαι, τὰ
δὲ δὴ λοιπὰ ἐμετρίασα, ἵν' εὐδαπάνους τὰς ἀπολαύ-
σεις καὶ τῶν θεωρημάτων καὶ τῶν ἀκουσμάτων ὡς
ἕκαστοι ποιούμενοι καὶ σωφρονέστερον καὶ ἀστασια-
στότερον διάγωσι. μήτε δὲ νομίσματα ἢ καὶ σταθμὰ 9
ἢ μέτρα ἰδίᾳ τις αὐτῶν ἐχέτω, ἀλλὰ τοῖς ἡμετέροις
καὶ ἐκεῖνοι πάντες χρήσθωσαν· μήτε πρεσβείαν τινὰ
πρὸς σέ, πλὴν εἰ πρᾶγμά τι διαγνώσεως ἐχόμενον εἴη,
πεμπέτωσαν, ἀλλὰ τῷ τε ἄρχοντί σφων δηλούτωσαν
ὅσα βούλονται, καὶ δι' ἐκείνου σοι τὰς ἀξιώσεις,
ὅσας ἂν δοκιμάσῃ, προσφερέτωσαν. οὕτω γὰρ οὔτ' 10
ἀναλώσουσί τι οὔτ' αἰσχρῶς διαπράξονται, ἀλλ' ἀκε-
ραίους τὰς ἀποκρίσεις ἄνευ δαπάνης ἢ καὶ πραγμα-
τείας τινὸς λήψονται.

καὶ μέντοι καὶ τἆλλα ὧδ' ἄν μοι δοκεῖς ἄριστα 31
διατάξαι, ἂν πρῶτον μὲν τὰς πρεσβείας τάς τε παρὰ
τῶν πολεμίων καὶ τὰς παρὰ τῶν ἐνσπόνδων καὶ βασι-
λέων καὶ δήμων ἀφικνουμένας ἐς τὸ συνέδριον ἐσάγῃς,
τά τε γὰρ ἄλλα καὶ σεμνὸν καὶ ἀξιόλογόν ἐστι τό τε
τὴν βουλὴν πάντων κυρίαν δοκεῖν εἶναι, καὶ τὸ πολ-
λοὺς τοὺς ἀντιπάλους τοῖς ἀγνωμονοῦσιν αὐτῶν φαί-
νεσθαι, ἔπειτα δὲ ἂν πάντα τὰ νομοθετούμενα δι' 2
αὐτῶν ποιῇ καὶ μηδὲν τὸ παράπαν ἄλλο ἐπὶ πάντας
ὁμοίως φέρῃ πλὴν τῶν ἐκείνης δογμάτων· οὕτω γὰρ
τό τε ἀξίωμα τὸ τῆς ἀρχῆς μᾶλλον ἂν βεβαιοῖτο, καὶ
τὰ δικαιώματα τὰκ τῶν νόμων καὶ ἀναμφίλογα καὶ
διάδηλα πᾶσιν ἅμα γίγνοιτο. τρίτον, ἂν τούς τε βου- 3
λευτὰς τοὺς ἐκ τῆς γερουσίας καὶ τοὺς παῖδας τάς
τε γυναῖκας αὐτῶν, ἄν ποτέ τινα αἰτίαν βαρυτέραν,

4 ὥστε τὸν ἁλόντα σφῶν ἀτιμίαν ἢ φυγὴν ἢ καὶ θάνα-
τον ὀφλεῖν, λάβωσιν, ὑπό τε τὸ βουλευτήριον ὑπάγῃς
μηδὲν προκαταγνούς, καὶ ἐκείνῳ πᾶσαν τὴν περὶ
αὐτῶν διαψήφισιν ἀκέραιον ἐπιτρέπῃς, ἵν' οἵ τε ἀδι-
κοῦντές τι, ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοτίμοις ἐλεγχόμενοι, κολά-
ζωνται χωρὶς τοῦ σοῦ φθόνου, καὶ οἱ ἄλλοι ταῦθ'
ὁρῶντες βελτίους γίγνωνται, φόβῳ τοῦ μὴ καὶ αὐτοὶ
5 ἐκδημοσιευθῆναι. καὶ ταῦτα μέντοι περὶ ἐκείνων τῶν
ἀδικημάτων, περὶ ὧν οἵ τε νόμοι κεῖνται καὶ αἱ κρίσεις
αἱ κατ' αὐτοὺς γίγνονται, λέγω. τὸ γὰρ ὅτι τις ἐλοι-
δόρησέ σε ἢ καὶ ἕτερόν τι ἀνεπιτήδειον εἶπε, μήτε
ἀκούσῃς ποτὲ κατηγοροῦντός τινος, μήτε ἐπεξέλθῃς.
6 αἰσχρὸν μὲν γὰρ τὸ πιστεύειν ὅτι τις μήτε τι ἀδικοῦντά
σε καὶ εὐεργετοῦντα πάντας προεπηλάκισε, καὶ μόνοι
τοῦτο ποιοῦσιν οἱ κακῶς ἄρχοντες· ἐκ γὰρ τοῦ συνειδό-
τος καὶ τὸ πιστὸν τῶν λεγομένων εἰρῆσθαι τεκμαίρον-
7 ται· δεινὸν δὲ καὶ τὸ χαλεπαίνειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ
εἰ μὲν ἀληθῆ εἴη, κρεῖττόν ἐστι μὴ ποιεῖν, εἰ δὲ ψευδῆ,
μὴ προσποιεῖσθαι, ὡς πολλοί γε ἤδη διὰ τούτου πολὺ
πλείω καὶ χαλεπώτερα λογοποιεῖσθαι καθ' ἑαυτῶν
8 ἐποίησαν. περὶ μὲν οὖν τῶν λόγῳ τι προπηλακίζειν
αἰτιαζομένων ταῦτ' ἐγὼ φρονῶ· κρείττω τε γὰρ καὶ
ὑψηλότερον πάσης ὕβρεως εἶναί σε χρή, καὶ μηδ' ἐς
ἔννοιάν ποτε μήτ' αὐτὸν ἀφικνεῖσθαι μήτε τοὺς
ἄλλους προάγειν ὅτι δύναταί τις ἀσελγᾶναί τι ἐς σέ,
ἵν' ὡς περὶ τῶν θεῶν, οὕτω καὶ περὶ σοῦ φρονῶσιν
9 ὅτι σεπτὸς εἶ. ἂν δὲ δή τις ἐπιβουλεύειν σοι αἰτίαν
λάβῃ, γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ τοιοῦτον, αὐτὸς μὲν μη-
δὲν περὶ ἐκείνου [τι] μήτε δικάσῃς μήτε προδιαγνῷς·
ἄτοπον γὰρ τὸν αὐτὸν καὶ κατήγορον καὶ δικαστὴν
γίγνεσθαι, ἐπὶ δὲ δὴ τὴν βουλὴν αὐτὸν ἀγαγὼν
ἀπολογήσασθαί τε ποίησον, κἂν ἐλεγχθῇ, κόλασον

μετριάσας ὡς οἷόν τέ ἐστι τὸ τιμώρημα, ἵνα καὶ
πιστευθῇ τὸ ἀδίκημα. χαλεπώτατα γὰρ οἱ πολλοὶ 10
πείθονται ὅτι τις ἄοπλος ὢν ἐπιβουλεύει τῷ ὡπλι-
σμένῳ· καὶ μόνως ἂν οὕτως αὐτῶν τύχοις, εἰ μήτε
πρὸς ὀργὴν μήτ' ἀνηκέστως, ἐφ' ὅσον γε καὶ ἐνδέ-
χεται, τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ ποιοῖο. λέγω δὲ ταῦτα
χωρὶς ἢ εἴ τις στράτευμά τι ἔχων ἄντικρυς ἐπανα-
σταίη· οὐδὲ γὰρ δικάζεσθαι τὸν τοιοῦτόν που προσή-
κεν, ἀλλ' ἐν πολεμίου μοίρᾳ κολάζεσθαι.

ταῦτά τε οὖν οὕτω, καὶ τἄλλα τὰ πλεῖστα καὶ 32
μέγιστα τῶν τῷ δημοσίῳ προσηκόντων, τῇ γερουσίᾳ
ἀνατίθει· τά τε γὰρ κοινὰ κοινῶς διοικεῖσθαι δεῖ,
καὶ ἔστι που πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον καὶ τὸ χαίρειν
ἐφ' οἷς ἂν παρὰ τοῦ κρείττονος ὡς καὶ ἰσότιμοι αὐτῷ
ὄντες ἀξιωθῶσι, καὶ τὸ πάντα τὰ μετὰ σφῶν τινι
γνωσθέντα καὶ ἐπαινεῖν ὡς οἰκεῖα καὶ ἀγαπᾶν ὡς
αὐθαίρετα. ἐς μὲν οὖν τὸ βουλευτήριον τὰ τοιαῦτα 2
ἐσφέρεσθαί φημι χρῆναι, καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων
πάντας ὁμοίως τοὺς παρόντας γνώμην διδόναι, ὅταν
δὲ δὴ κατηγορῆταί τις αὐτῶν, μὴ πάντας, πλὴν ἂν
τις ἢ μηδέπω βουλεύῃ ἢ καὶ ἐν τοῖς ταμιευκόσιν
ἔτι ὢν κρίνηται. ἄτοπον γὰρ τὸν μηδέπω δεδημαρ- 3
χηκότα ἢ ἠγορανομηκότα ψῆφον κατά τινος τῶν τοι-
ούτων φέρειν, ἢ νὴ Δία τούτων τινὰ κατὰ τῶν ἐστρα-
τηγηκότων, ἢ καὶ ἐκείνων κατὰ τῶν ὑπατευκότων.
ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐπὶ πάντας τὴν τοῦ τι ἀποφήνασθαι
ἐξουσίαν ἐχέτωσαν, οἱ δ' ἄλλοι ἐπί τε τοὺς ὁμοίους
καὶ ἐπὶ τοὺς ὑποδεεστέρους.

δίκαζε δὲ καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα καὶ τὰ 33
ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων
καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων, τοῦ τε πολιάρχου καὶ τοῦ
ὑποτιμητοῦ καὶ τῶν ἐπάρχων τοῦ τε τὸν σῖτον ἐπι-

σκοποῦντος καὶ τοῦ νυκτοφυλακοῦντος, ἀφικνῆται·
μήτε γὰρ αὐτόδικος μήτ' αὐτοτελὴς οὕτω τις τὸ πα-
ράπαν ἔστω ὥστε μὴ οὐκ ἐφέσιμον ἀπ' αὐτοῦ δίκην
2 γίγνεσθαι. ταῦτά τε οὖν κρῖνε, καὶ περὶ τῶν ἱππέων
τῶν τε ἑκατοντάρχων τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου, καὶ
τῶν ἰδιωτῶν τῶν πρώτων, ὅταν περὶ θανατώσεως
ἢ καὶ ἀτιμίας τινὸς ἀγωνίζωνται. σοὶ γὰρ δὴ τὰ
τοιαῦτα μόνῳ προσκείσθω, καὶ μηδεὶς ἄλλος περὶ
αὐτῶν αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, δι' ἅπερ εἶπον, δικαζέτω.
3 μετὰ γὰρ δὴ σοῦ ἀεὶ μὲν οἱ ἐντιμότατοι καὶ τῶν βου-
λευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἤδη δὲ καὶ ἕτεροί τινες ἐκ
τε τῶν ὑπατευκότων καὶ ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων
ἄλλοι ἄλλοτε διαγιγνωσκέτωσαν, ἵνα σύ τε τοὺς τρό-
πους αὐτῶν ἀκριβέστερον ἐν τούτῳ προκαταμανθά-
νων ὀρθῶς σφισιν ἔχῃς χρῆσθαι, καὶ ἐκεῖνοι προσυγ-
γιγνόμενοι τοῖς τε ἤθεσι καὶ τοῖς βουλεύμασί σου
4 οὕτως ἐς τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας ἐξίωσι. τὰς μέν-
τοι γνώμας αὐτῶν μὴ φανερῶς, ὅσαι γε καὶ ἐπισκέ-
ψεως ἀκριβεστέρας δέονται, διαπυνθάνου, ἵνα μὴ
τοῖς προήκουσί σφων ἐφεπόμενοι κατοκνῶσι παρρη-
σιάζεσθαι, ἀλλ' ἐς γραμματεῖα γραφομένας, οἷς αὐ-
τὸς μόνος ἐντυχών, ὑπὲρ τοῦ μηδενὶ ἄλλῳ ἐκδήλους
αὐτὰς γίγνεσθαι, εὐθέως αὐτὰς ἀπαλείφεσθαι κέλευε·
οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὴν ἑκάστου γνώμην διακρι-
βώσειας, εἰ ἀνέλεγκτον αὐτὴν παρὰ τοῖς ἄλλοις πι-
5 στεύσειαν ἔσεσθαι. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὰς δίκας
τάς τε ἐπιστολὰς καὶ τὰ ψηφίσματα τῶν πόλεων τάς
τε τῶν ἰδιωτῶν ἀξιώσεις, καὶ ὅσα ἄλλα τῇ τῆς ἀρχῆς
διοικήσει προσήκει, συνεργούς τέ τινας καὶ ὑπηρέτας
ἐκ τῶν ἱππέων ἔχε· ῥᾷόν τε γὰρ οὕτως ὡς ἕκαστα
διαχωρήσει, καὶ σὺ οὔτ' αὐτογνωμονῶν σφαλήσῃ οὔτ'
6 αὐτουργῶν ἐκκαμῇ. τήν τε παρρησίαν παντὶ τῷ

βουλομένῳ καὶ ὁτιοῦν συμβουλεῦσαί σοι μετ' ἀδείας
νέμε· ἄν τε γὰρ ἀρεσθῇς τοῖς λεχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ,
πολλὰ ὠφελήσῃ, ἄν τε καὶ μὴ πεισθῇς, οὐδὲν βλα-
βήσῃ. καὶ τοὺς μὲν τυχόντας τῆς γνώμης καὶ ἐπαίνει 7
καὶ τίμα, τοῖς γὰρ ἐκείνων ἐξευρήμασιν αὐτὸς εὐδο-
κιμήσεις, τοὺς δ' ἁμαρτόντας μήτ' ἀτιμάσῃς ποτὲ,
μήτ' αἰτιάσῃ· τὴν γὰρ διάνοιαν αὐτῶν δεῖ σκοπεῖν,
ἀλλ' οὐ τὴν οὐκ ἐπιτυχίαν μέμφεσθαι. τὸ δ' αὐτὸ 8
τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν φύλαττε, καὶ μήτε ἐπὶ
δυστυχίᾳ ἀκουσίῳ χαλεπήνῃς τινὶ, μήτε ἐπ' εὐτυχίᾳ
φθονήσῃς, ἵνα καὶ προθύμως καὶ ἡδέως πάντες ὑπὲρ
σοῦ κινδυνεύσωσι, πιστεύοντες ὅτι οὔτε πταίσαντές
τι κολασθήσονται, οὔτε κατορθώσαντες ἐπιβουλευθή-
σονται. πολλοὶ γοῦν τὸν παρὰ τῶν τὸ κράτος ἐχόν- 9
των φθόνον φοβούμενοι σφαλῆναί τι μᾶλλον ἢ κατα-
πρᾶξαι προείλοντο, κἀκ τούτου τὸ μὲν ἀσφαλὲς αὐτοὶ
ἔσχον, τὸ δὲ δὴ ζημίωμα ἐκείνοις προσετρίψαντο.
ὥστε αὐτὸς τὸ πλεῖον ἀπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως καὶ
τῶν χειρόνων καὶ τῶν ἀμεινόνων ἀπολαύσων, μηδέ-
ποτ' ἐθελήσῃς λόγῳ μὲν ἄλλοις, ἔργῳ δὲ σαυτῷ φθο-
νῆσαι.

πάνθ' ὅσα τοὺς ἀρχομένους καὶ φρονεῖν καὶ 34
πράττειν βούλει, καὶ λέγε καὶ ποίει. οὕτω γὰρ ἂν
μᾶλλον παιδεύσειας αὐτοὺς, ἢ ταῖς ἐκ τῶν νόμων
ζημίαις δειματώσειας· τὸ μὲν γὰρ ζῆλον, τὸ δὲ φό-
βον ἔχει, καὶ ῥᾷόν τις μιμεῖται τὰ κρείττω, ὁρῶν
ἔργῳ γιγνόμενα, ἢ φυλάττεται τὰ χείρω, ἀκούων
λόγῳ κεκωλυμένα. καὶ αὐτὸς μὲν ἀκριβῶς πάντα 2
πρᾶττε, μηδεμίαν συγγνώμην ἑαυτῷ νέμων, ὥς γε
καὶ εὖ εἰδὼς ὅτι παραχρῆμα πάντες καὶ ὅσα ἂν εἴπῃς
καὶ ὅσα ἂν ποιήσῃς μαθήσονται. καθάπερ γὰρ ἐν
τινι τῆς ὅλης οἰκουμένης θεάτρῳ ζήσῃ, καὶ οὐχ οἷόν

3 τέ σοι ἔσται οὐδὲ βραχύτατον ἁμαρτόντι διαλαθεῖν· οὔτε γὰρ κατὰ μόνας ποτὲ ἀλλὰ καὶ μετὰ συχνῶν ἀεί τι πράξεις, καὶ πολυπραγμονοῦσί πως τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων γιγνόμενα καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἥδιστα, ὥστ' ἂν ἅπαξ καταμάθωσί σε ἄλλα μὲν αὐτοῖς προαγορεύοντα ἄλλα δὲ αὐτὸν ποιοῦντα, οὐ τὰς ἀπειλάς σου φοβηθήσονται ἀλλὰ τὰ ἔργα μιμήσονται.
4 τὸν δὲ δὴ τῶν ἄλλων βίον ἐπισκόπει μέν, μὴ μέντοι καὶ χαλεπῶς ἐξέταζε, ἀλλ' ὅσα μὲν ἂν ὑφ' ἑτέρων τινῶν ἐσάγηται, κρῖνε, ὅσα δ' ἂν ὑπὸ μηδενὸς αἰτιάζηται, μηδὲ προσποιοῦ εἰδέναι, ἔξω τῶν ἐς τὸ δημό-
5 σιον πλημμελουμένων. ταῦτα μὲν γὰρ τῆς προσηκούσης ἐπιστροφῆς, κἂν μηδεὶς ἐγκαλῇ, τυγχάνειν ὀφείλει· τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἰδιωτικὰ ἴσθι μέν, ἵνα μὴ καὶ σφαλῇς ποτε ἀνεπιτηδείῳ τινὶ ὑπηρέτῃ πρός τι
6 χρησάμενος, μὴ μέντοι καὶ ἐξέλεγχε. πολλὰ γὰρ ἡ φύσις καὶ παρὰ τὸν νόμον πολλοὺς ἁμαρτάνειν ἐξάγει. οἷς ἂν μὲν ἀκριβῶς τις ἐπεξίῃ, ἤ τινα ἢ οὐδένα ἂν αὐτῶν ἀτιμώρητον καταλίποι, ἂν δ' ἀνθρωπίνως τὸ ἐπιεικὲς τῷ νενομισμένῳ παραμιγνύῃ, τάχ' ἂν καὶ
7 σωφρονίσειεν αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ νόμος, καίτοι ἰσχυρὰ τὰ κολάσματα ἀναγκαίως ποιούμενος, οὐ δύναται τῆς φύσεως ἀεὶ κρατεῖν· τῶν δ' ἀνθρώπων τινὲς λανθάνειν μὲν δόξαντες ἢ καὶ μετρίως πως νουθετηθέντες ἀμείνους γίγνονται, οἱ μὲν αἰσχυνόμενοι
8 ἐλεγχθῆναι οἱ δὲ αἰδούμενοι πάλιν σφαλῆναι, φανερωθέντες δὲ καὶ ἀπερυθριάσαντες ἢ καὶ πέρα τοῦ μετρίου κολασθέντες τά τε νενομισμένα πάντα συγχέουσι καὶ καταπατοῦσι, καὶ μόναις ταῖς τῆς φύσεως ὁρμαῖς δουλεύουσι. κἀκ τούτου οὔτε τὸ πάντας αὐτοὺς κολάζειν ῥᾴδιον, οὔτε τὸ περιορᾶν φανερῶς τινὰς ἀσελγαίνοντας εὐπρεπὲς γίγνεται.

τὰ μὲν δὴ οὖν ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ- 9
τόν σοι τὸν τρόπον, πλὴν τῶν πάνυ ἀνηκέστων, με-
ταχειρίζεσθαι παραινῶ, τὰ δ' ὀρθῶς ὑπ' αὐτῶν
γιγνόμενα καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τιμᾶν·
οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ποιήσειας αὐτοὺς τῶν τε χει-
ρόνων ἀπέχεσθαι, τῇ φιλανθρωπίᾳ, καὶ τῶν βελτιό-
νων ἐφίεσθαι, τῇ μεγαλοδωρίᾳ. μὴ γάρ τοι κατα- 10
δείσῃς μήθ' ὅτι ἐπιλείψει σέ ποτε ἢ χρήματα ἢ τἆλλα,
οἷς τοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἀμείψῃ, (πολὺ γὰρ μᾶλ-
λον ἔγωγε ἐλάττους αὐτῶν τοὺς εὖ τι παθεῖν ἀξίους
οἶμαι γενήσεσθαι, τοσαύτης σοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάτ-
της ἄρχοντος,) μήθ' ὅτι τινὲς εὐεργετηθέντες ἀχαρί-
στως τι πράξουσιν· οὐδὲν γὰρ οὕτω καὶ δουλοῖ καὶ 11
οἰκειοῦται τινα, κἂν ἀλλότριος κἂν ἐχθρὸς ὢν τύχῃ,
ὡς τὸ μήτ' ἀδικεῖσθαι καὶ προσέτι καὶ εὖ πάσχειν.

πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἄλλους οὕτω σοι προσφέρε- 35
σθαι γνώμην δίδωμι· σαυτῷ δὲ δὴ μήτε ἔξαλλόν τι,
μήθ' ὑπερήφανον μήτε παρὰ τῶν ἄλλων μήτε παρὰ
τῆς βουλῆς ἢ ἔργῳ ἢ καὶ λόγῳ δοθὲν περιίδῃς. τοῖς 2
μὲν γὰρ ἄλλοις κόσμον ἡ παρὰ σοῦ τιμὴ φέρει, σοὶ
δ' αὐτῷ μεῖζον μὲν τῶν ὑπαρχόντων οὐδὲν ἂν δο-
θείη, ὑποψία δ' ἂν κιβδηλίας πολλὴ προσγένοιτο·
καὶ γάρ τοι τῶν μὲν ἄλλων οὐδεὶς ἑκὼν τοιοῦτόν τι
τῷ κρατοῦντι ψηφίζεσθαι δοκεῖ, πάντα δὲ δή τις
αὐτὰ αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ λαμβάνων οὐχ ὅσον οὐκ
ἔπαινον ἴσχει, ἀλλὰ καὶ γέλωτα προσοφλισκάνει. τὴν 3
τε οὖν ἄλλην λαμπρότητα σαυτῷ διὰ τῶν ἀγαθῶν
ἔργων παρασκεύαζε, καὶ εἰκόνας σου χρυσᾶς μὲν ἢ
καὶ ἀργυρᾶς μηδέποτε ἐπιτρέψῃς γενέσθαι, οὐ γὰρ
μόνον δαπανηραὶ ἀλλὰ καὶ εὐεπιβούλευτοι καὶ ὀλιγο-
χρόνιοί εἰσιν, ἄλλας δὲ ἐν αὐταῖς ταῖς τῶν ἀνθρώπων
ψυχαῖς καὶ ἀκηράτους καὶ ἀθανάτους ἐξ εὐεργεσιῶν

4 δημιούργει. μὴ μέντοι μηδὲ ναόν ποτε περιίδῃς σαυ-
τῷ γενόμενον. μάτην γὰρ παμπληθῆ χρήματα ἐς τὰ
τοιαῦτα ἀναλίσκεται, ἃ κρεῖττόν ἐστιν ἐς τὰ ἀναγ-
καῖα δαπανᾶσθαι, πλοῦτος γὰρ ἀκριβὴς οὐχ οὕτως
ἐκ τοῦ πολλὰ λαμβάνειν ὡς ἐκ τοῦ μὴ πολλὰ ἀναλί-
σκειν ἀθροίζεται, καὶ ἐς εὔκλειαν οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν
5 προσγίγνεται. ἀρετὴ μὲν γὰρ ἰσοθέους πολλοὺς ποιεῖ,
χειροτονητὸς δ' οὐδεὶς πώποτε θεὸς ἐγένετο, ὥστε
σοὶ μὲν ἀγαθῷ τε ὄντι καὶ καλῶς ἄρχοντι πᾶσα μὲν
γῆ τεμένισμα ἔσται, πᾶσαι δὲ πόλεις ναοί, πάντες
δὲ ἄνθρωποι ἀγάλματα, ἐν γὰρ ταῖς γνώμαις αὐτῶν
6 ἀεὶ μετ' εὐδοξίας ἐνιδρυθήσῃ, τοὺς δ' ἄλλως πως
τὰ κράτη διέποντας οὐ μόνον οὐ σεμνύνει τὰ τοιαῦτα,
κἂν ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσιν ἐξαιρεθῇ, ἀλλὰ καὶ
προσδιαβάλλει, τρόπαιά τέ τινα τῆς κακίας αὐτῶν
καὶ μνημεῖα τῆς ἀδικίας γιγνόμενα· ὅσῳ γὰρ ἂν ἐπὶ
πλεῖον ἀνταρκέσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ ἡ κακοδοξία
36 αὐτῶν διαμένει. ὥστ' εἴπερ ἀθάνατος ὄντως ἐπιθυ-
μεῖς γενέσθαι, ταῦτά τε οὕτω πρᾶττε, καὶ προσέτι
τὸ μὲν θεῖον πάντῃ πάντως αὐτός τε σέβου κατὰ τὰ
πάτρια καὶ τοὺς ἄλλους τιμᾶν ἀνάγκαζε, τοὺς δὲ δὴ
2 ξενίζοντάς τι περὶ αὐτὸ καὶ μίσει καὶ κόλαζε, μὴ
μόνων τῶν θεῶν ἕνεκα, ὧν ὁ καταφρονήσας οὐδ'
ἄλλου ἄν τινος προτιμήσειεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καινά τινα
δαιμόνια οἱ τοιοῦτοι ἀντεσφέροντες πολλοὺς ἀναπεί-
θουσιν ἀλλοτριονομεῖν, κἀκ τούτου καὶ συνωμοσίαι
καὶ συστάσεις ἑταιρεῖαί τε γίγνονται, ἅπερ ἥκιστα
3 μοναρχίᾳ συμφέρει. μήτ' οὖν ἀθέῳ τινὶ μήτε γόητι
συγχωρήσῃς εἶναι. μαντικὴ μὲν γὰρ ἀναγκαία ἐστί,
καὶ πάντως τινὰς καὶ ἱερόπτας καὶ οἰωνιστὰς ἀπόδει-
ξον, οἷς οἱ βουλόμενοί τι κοινώσασθαι συνέσονται· τοὺς
δὲ δὴ μαγευτὰς πάνυ οὐκ εἶναι προσήκει. πολλοὺς γὰρ

πολλάκις οἱ τοιοῦτοι, τὰ μέν τινα ἀληθῆ, τὰ δὲ δὴ
πλείω ψευδῆ λέγοντες, νεοχμοῦν ἐπαίρουσι. τὸ δ' 4
αὐτὸ τοῦτο καὶ τῶν φιλοσοφεῖν προσποιουμένων οὐκ
ὀλίγοι δρῶσι. διὸ καὶ ἐκείνους φυλάσσεσθαί σοι πα-
ραινῶ. μὴ γὰρ ὅτι καὶ Ἀρείου καὶ Ἀθηνοδώρου κα-
λῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν πεπείρασαι, πίστευε καὶ
τοὺς ἄλλους πάντας τοὺς φιλοσοφεῖν λέγοντας ὁμοί-
ους αὐτοῖς εἶναι· μυρία γὰρ κακὰ καὶ δήμους καὶ
ἰδιώτας τὸ πρόσχημά τινες τοῦτο προβαλλόμενοι
δρῶσι.

τῇ μὲν οὖν γνώμῃ καὶ τῷ μηδενὸς πλείονος τῶν 37
ὑπαρχόντων ἐπιθυμεῖν εἰρηνικώτατον εἶναί σε χρή,
ταῖς δὲ παρασκευαῖς πολεμικώτατον, ὅπως μάλιστα
μὲν μήτε ἐθελήσῃ μήτε ἐπιχειρήσῃ τις ἀδικῆσαί σε,
εἰ δὲ μή, ῥᾳδίως καὶ παραχρῆμα κολασθῇ. καὶ ἐπει- 2
δή γε ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ διὰ ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα
καὶ ὠτακουστεῖν τινας καὶ διοπτεύειν πάντα τὰ τῇ
ἡγεμονίᾳ σου προσήκοντα, ἵνα μηδὲν τῶν φυλακῆς
τινος καὶ ἐπανορθώσεως δεομένων ἀγνοῇς, μέμνησο
ὅτι οὐ χρὴ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτῶν
πιστεύειν, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὰ διασκοπεῖν. συχνοὶ 3
γάρ, οἱ μὲν μισοῦντές τινας, οἱ δ' ἐπιθυμοῦντες ὧν
ἔχουσιν, ἄλλοι χαριζόμενοί τισιν, ἄλλοι χρήματα αἰ-
τήσαντές τινας καὶ μὴ λαβόντες, ἐπηρεάζουσιν αὐτοὺς
ὡς νεωτερίζοντας ἢ καὶ ἄλλο τι ἀνεπιτήδειον κατὰ
τοῦ αὐταρχοῦντος ἢ φρονοῦντας ἢ λέγοντας. οὔκουν 4
εὐθὺς οὐδὲ ῥᾳδίως προσέχειν αὐτοῖς δεῖ, ἀλλὰ καὶ
πάνυ πάντα διελέγχειν· βραδύνας μὲν γὰρ ἐν τῷ
πιστεῦσαί τινα οὐδὲν μέγα ἀδικηθήσῃ, σπεύσας δὲ
τάχ' ἂν τι καὶ ἐξαμάρτοις, ὃ μὴ δυνήσῃ ἀνακέ-
σασθαι.

τιμᾶν μὲν οὖν σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τῶν ἀπελευ- 5

θέρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνόντων σοι καὶ δεῖ καὶ
ἀναγκαῖόν ἐστι· καὶ γὰρ κόσμον καὶ ἀσφάλειάν σοι
μεγάλην τοῦτο οἴσει. μὴ μέντοι καὶ ὑπέρογκόν τι
ἰσχυέτωσαν, ἀλλ' ἀκριβῶς πάντες σωφρονείτωσαν,
6 ὥστε σε μηδὲν ὑπ' αὐτῶν διαβληθῆναι· πάντα γὰρ
ὅσα ἂν ἢ καλῶς ἢ κακῶς πράξωσι, σοὶ προστεθήσε-
ται, καὶ τοιοῦτος αὐτὸς ὑφ' ἁπάντων νομισθήσῃ
ὁποῖα ἂν ἐκείνοις ποιεῖν ἐπιτρέπῃς.

τοὺς μὲν δὴ οὖν δυνατοὺς μὴ πλεονεκτεῖν τινα
μηδ' αὖ συκοφαντεῖσθαι ἔα· μηδὲ ἔστω τινὶ αὐτῶν
αὐτὸ τοῦτο ἔγκλημα, ὅτι δύναται, κἂν μηδὲν ἁμαρ-
7 τάνῃ. τοῖς δὲ δὴ πολλοῖς ἄμυνε μὲν ἰσχυρῶς ἀδι-
κουμένοις, μὴ πρόσεχε δὲ ῥᾳδίως αἰτιωμένοις, ἀλλ'
αὐτὰ τὰ ἔργα καθ' ἑαυτὰ ἐξέταζε, μήτε ἐς τὸ προέχον
πᾶν ὑποπτεύων μήτε τῷ καταδεεστέρῳ παντὶ πι-
8 στεύων. καὶ τοὺς μὲν ἐργαζομένους χρήσιμόν τέ τι
τεχνωμένους τίμα, τοὺς δ' ἀργοῦντας ἢ καὶ φλαῦρόν
τι πραγματευομένους μίσει, ἵνα τῶν μὲν διὰ τὰς
ὠφελείας ὀριγνώμενοι, τῶν δὲ διὰ τὰς ζημίας ἀπεχό-
μενοι, πρός τε τὰ οἰκεῖα ἀμείνους καὶ πρὸς τὰ κοινὰ
συμφορώτεροί σοι γίγνωνται.

9 καλὸν μὲν οὖν ἐστι καὶ τὸ τὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀμ-
φισβητήματα ὡς ἐλάχιστα ποιοῦντα τὰς διαλύσεις
αὐτῶν ὡς τάχιστα καθιστάναι, κάλλιστον δὲ τὸ τὰς
τῶν δήμων ὁρμὰς κολούειν, κἂν ἐπευχόμενοί τινα
τῇ τε ἀρχῇ καὶ τῇ σωτηρίᾳ τῇ τε τύχῃ σου ἐκβιά-
ζεσθαί τινας ἢ πρᾶξαί τι ἢ ἀναλῶσαι παρὰ δύναμιν
10 ἐπιχειρῶσι, μὴ ἐπιτρέπειν, τάς τε ἔχθρας αὐτῶν καὶ
τὰς φιλοτιμίας τὰς πρὸς ἀλλήλους παντάπασιν ἐκκό-
πτειν, καὶ μήτε ἐπωνυμίας τινὰς κενὰς μήτ' ἄλλο τι
ἐξ οὗ διενεχθήσονταί τισιν ἐφιέναι σφίσι ποιεῖσθαι.
ῥᾳδίως δέ σοι πάντες καὶ ἐς ταῦτα καὶ ἐς τἆλλα καὶ

ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πειθαρχήσουσιν, ἂν μηδὲν παρὰ
ταῦτα μηδέποτε συγχωρήσῃς τινί· ἡ γὰρ ἀνωμαλία
καὶ τὰ καλῶς πεπηγότα διαλύει. καὶ διὰ τοῦτ' οὐδ' 11
αἰτεῖν τι ἀρχήν, ὅ γε μὴ δώσεις, ἐπιτρέπειν σφίσιν
ὀφείλεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ἰσχυρῶς φυλάττειν σφᾶς ἀναγκάζειν, τὸ μηδὲν ἀξιοῦν τῶν κεκωλυμένων.

ταῦτα μὲν περὶ ἐκείνων λέγω, καθ' ἁπάντων δέ 38
σοι συμβουλεύω μήτ' ἀποχρήσασθαί ποτε τῇ ἐξουσίᾳ, μήτ' οἰηθῆναι μείωσίν τινα αὐτῆς εἶναι ἂν μὴ πάντα ἁπαξαπλῶς ὅσα δύνασαι καὶ ποιήσῃς· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον πάνθ' ὅσα ἂν βουληθῇς καὶ δυνήσῃ πρᾶξαι, τόσῳ μᾶλλον προθυμοῦ πάνθ' ὅσα προσήκει
βούλεσθαι. καὶ ἀεί γε αὐτὸς παρὰ σαυτῷ ἐξέταζε, 2
εἴτε ὀρθῶς τι ποιεῖς εἴτε καὶ μή, τί τε πράττοντά σε φιλήσουσί τινες καὶ τί μή, ἵνα τὰ μὲν ποιῇς αὐτῶν, τὰ δὲ ἐκκλίνῃς. μὴ γὰρ δὴ ἡγήσῃ δεόντως τι παρὰ τοῦτο πράττειν δόξειν, ἂν μηδενὸς αἰτιωμένου σε ἀκούσῃς· μηδ' ἀναμείνῃς οὕτω τινὰ ἐκφρονῆσαί
ποτε ὥστε σοι φανερῶς τι ἐξονειδίσαι. τοῦτο μὲν 3
γὰρ οὐδεὶς ἂν ποιήσειεν, οὐδ' εἰ σφόδρα ἀδικηθείη· πᾶν γὰρ τοὐναντίον καὶ ἐπαινεῖν πολλοὶ ἔν γε τῷ φανερῷ τοὺς ἀδικοῦντάς σφας ἀναγκάζονται, ἀνταγωνιζόμενοι μὴ δοκεῖν ὀργίζεσθαι. τὸν δ' ἄρχοντα χρὴ μὴ ἐξ ὧν λέγουσί τινες τεκμαίρεσθαι τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν λέγουσί τινες τεκμαίρεσθαι τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν φρονεῖν αὐτοὺς εἰκός ἐστι.

ταῦτά σε καὶ τὰ τοιαῦτα βούλομαι πράττειν· 39
πολλὰ γὰρ καὶ παραλείπω διὰ τὸ μὴ οἷόν τε εἶναι πάντα αὐτὰ καθάπαξ συλλαβόντα εἰπεῖν. ἓν δ' οὖν ἐν κεφαλαίῳ καὶ κατὰ τῶν εἰρημένων καὶ κατὰ τῶν

2 λοιπῶν φράσω. ἂν γὰρ ὅσα ἂν ἕτερόν τινα ἄρξαντά σου ποιεῖν ἐθελήσῃς, ταῦτα αὐτὸς αὐτεπάγγελτος πράσσῃς, οὔτε τι ἁμαρτήσῃ καὶ πάντα κατορθώσεις, κἀκ τούτου καὶ ἥδιστα καὶ ἀκινδυνότατα βιώσῃ.
3 πῶς μὲν γὰρ οὐχ ὡς πατέρα, πῶς δ' οὐχ ὡς σωτῆρα καὶ προσόψονταί σε ἅπαντες καὶ φιλήσουσιν, ὅταν σε ὁρῶσι κόσμιον, εὐβίοτον, εὐπόλεμον, εἰρηναῖον;
4 ὅταν μήθ' ὑβρίζῃς τι μήτε πλεονεκτῇς; ὅταν ἐκ τοῦ ὁμοίου σφίσι προσφέρῃ, καὶ μὴ αὐτὸς μὲν πλουτῇς τοὺς δ' ἄλλους ἀργυρολογῇς; μηδ' αὐτὸς μὲν τρυφᾷς τοὺς δ' ἄλλους ταλαιπωρῇς; μηδ' αὐτὸς μὲν ἀκολασταίνῃς τοὺς δ' ἄλλους νουθετῇς, ἀλλ' ἐς πάντα δὴ πάντως ὁμοιοτροπώτατα αὐτοῖς ζῇς; ὥστ' αὐτὸς παρὰ σαυτῷ μέγα φυλακτήριον ἐν τῷ μηδένα ποτὲ ἀδικῆσαι ἔχων, θάρσει, καὶ πίστευέ μοι λέγοντι ὅτι
5 οὔτε μισηθήσῃ ποτὲ οὔτε ἐπιβουλευθήσῃ. τούτου δὲ δὴ οὕτως ἔχοντος πᾶσά σε ἀνάγκη καὶ ἡδέως βιῶναι· τί μὲν γὰρ ἥδιον, τί δὲ εὐδαιμονέστερόν ἐστι τοῦ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν μετ' ἀρετῆς ἀπολαύοντα καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὰ διδόναι δύνασθαι;

40 Ταῦτά τε οὖν καὶ τἆλλα πάνθ' ὅσα εἴρηκα ἐννοήσας πείσθητί μοι, καὶ μὴ προῄῃ τὴν τύχην, ἥτις σε ἐκ πάντων ἐπελέξατο καὶ προεστήσατο. ὡς εἴγε τὸ μὲν πρᾶγμα τὸ τῆς μοναρχίας αἱρῇ, τὸ δ' ὄνομα τὸ τῆς βασιλείας ὡς καὶ ἐπάρατον φοβῇ, τοῦτο μὲν μὴ προσλάβῃς, τῇ δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος προσηγορίᾳ χρώ-
2 μενος αὐτάρχει. εἰ δ' οὖν καὶ ἄλλων τινῶν ἐπικλήσεων προσδέῃ, δώσουσι μέν σοι τὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὥσπερ καὶ τῷ πατρί σου ἔδωκαν, σεβιοῦσι δέ σε καὶ ἑτέρᾳ τινὶ προσρήσει, ὥστε σε πᾶν τὸ τῆς βασιλείας ἔργον ἄνευ τοῦ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς ἐπιφθόνου καρποῦσθαι."

Μαικήνας μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο, ὁ δὲ δὴ 41
Καῖσαρ ἀμφοτέρους μέν σφας καὶ ἐπὶ τῇ πολυνοίᾳ
καὶ ἐπὶ τῇ πολυλογίᾳ τῇ τε παρρησίᾳ ἰσχυρῶς ἐπή-
νεσε, τὰ δὲ δὴ τοῦ Μαικήνου μᾶλλον εἵλετο. οὐ
μέντοι καὶ πάντα εὐθὺς ὥσπερ ὑπετέθειτο ἔπραξε,
φοβηθεὶς μὴ καὶ σφαλῇ τι, ἀθρόως μεταρρυθμίσαι
τοὺς ἀνθρώπους ἐθελήσας· ἀλλὰ τὰ μὲν παραχρῆμα 2
μετεκόσμησε τὰ δ' ὕστερον, καί τινα καὶ τοῖς μετὰ
ταῦτα ἄρξουσι ποιῆσαι κατέλιπεν, ὡς καὶ κατὰ καιρὸν
μᾶλλον ἐν τῷ χρόνῳ γενησόμενα. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ
Ἀγρίππας πρὸς πάντα, καίπερ τὴν ἐναντίαν σφίσι
γνώμην δούς, προθυμότατα συνήρατο, ὥσπερ ἂν εἰ
καὶ ἐσηγητὴς αὐτῶν ἐγεγόνει.

ταῦτά τε ὁ Καῖσαρ, καὶ ὅσα ἄνω μοι τοῦ λόγου 3
εἴρηται, ἔπραξεν ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐν ᾧ τὸ πέμπτον
ὑπάτευσε, καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπίκλησιν ἐπέ-
θετο. λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ ταῖς νίκαις κατὰ τὸ ἀρ-
χαῖον διδομένην τισίν, ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν καὶ
πρότερον, πολλάκις δὲ καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτῶν τῶν
ἔργων ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἅπαξ καὶ εἰκοσάκις ὄνομα 4
αὐτοκράτορος σχεῖν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν τὴν τὸ κράτος
διασημαίνουσαν, ὥσπερ τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ τῷ Καί-
σαρι καὶ τοῖς παισὶ τοῖς τε ἐγγόνοις ἐψήφιστο. καὶ 42
μετὰ ταῦτα τιμητεύσας σὺν τῷ Ἀγρίππᾳ, ἄλλα τέ
τινα διώρθωσε καὶ τὴν βουλὴν ἐξήτασε. πολλοὶ μὲν
γὰρ ἱππεῖς πολλοὶ δὲ καὶ πεζοὶ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐκ
τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐβούλευον, ὥστε καὶ ἐς χιλί-
ους τὸ πλήρωμα τῆς γερουσίας αὐξηθῆναι. τούτους 2
οὖν ἐκκρῖναι βουληθεὶς αὐτὸς μὲν οὐδένα αὐτῶν
ἀπήλειψε, προτρεψάμενος δέ σφας ἐκ τοῦ συνειδότος
τοῦ τε γένους καὶ τοῦ βίου δικαστὰς ἑαυτοῖς γενέ-
σθαι τὸ μὲν πρῶτον πεντήκοντά που ἔπεισεν ἐθελον-

τὰς ἐκστῆναι τοῦ συνεδρίου, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλους
ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα μιμήσασθαί σφας ἠνάγκασε.
3 καὶ αὐτῶν ἠτίμωσε μὲν οὐδένα, τὰ δ' ὀνόματα τῶν
δευτέρων ἐξέθηκε· τοῖς γὰρ προτέροις, ὅτι μὴ ἐχρό-
νισαν ἀλλ' εὐθὺς ἐπειθάρχησάν οἱ, ἀφῆκε τὸ ὀνεί-
δισμα, ὥστ' αὐτοὺς μὴ ἐκδημοσιευθῆναι. οὗτοι μὲν
οὖν ἑκούσιοι δῆθεν ἰδιώτευσαν, Κύιντον δὲ δὴ Στα-
τίλιον καὶ πάνυ ἄκοντα τῆς δημαρχίας, ἐς ἣν ἀπεδέ-
4 δεικτο, εἶρξεν. ἑτέρους τέ τινας βουλεύειν ἐποίησε,
καὶ ἔς γε τοὺς ὑπατευκότας δύο ἄνδρας ἐκ τῶν βου-
λευόντων, Κλουούιόν τέ τινα καὶ Φούρνιον Γαΐους,
ἐγκατέλεξεν, ὅτι προαποδεδειγμένοι οὐκ ἠδυνήθησαν,
ἄλλων τινῶν τὰς ἀρχὰς αὐτῶν προκαταλαβόντων,
5 ὑπατεῦσαι. τό τε τῶν εὐπατριδῶν γένος συνεπλή-
θυσε, τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆ-
σαι, ἐπειδὴ τό τε πλεῖστόν σφων ἀπωλώλει, οὐδὲν
γὰρ οὕτως ὡς τὸ γενναῖον ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέ-
μοις ἀναλίσκεται, καὶ ἐς τὴν ποίησιν τῶν πατρίων
6 ἀναγκαῖοι ἀεὶ εἶναι νομίζονται. ταῦτά τε οὖν ἔπραξε,
καὶ προσαπεῖπε πᾶσι τοῖς βουλεύουσι μὴ ἐκδημεῖν
ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ ἢ καὶ
ἐπιτρέψῃ, καὶ τοῦτο καὶ δεῦρο ἀεὶ φυλάσσεται· πλὴν
γὰρ ὅτι ἔς τε τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν
περὶ Νάρβωνα, οὐδαμόσε ἄλλοσε βουλευτῇ ἀποδη-
7 μῆσαι ἔξεστιν. ἐκεῖσε γὰρ διά τε τὸ σύνεγγυς καὶ
διὰ τὸ ἄοπλον τό τε εἰρηναῖον τῶν ἀνθρώπων δέδο-
ται τοῖς γέ τι κεκτημένοις αὐτόθι καὶ ἄνευ παραιτή-
8 σεως, ὁσάκις ἂν ἐθελήσωσιν, ἀπιέναι. ἐπειδή τε
πολλοὺς ἔτι καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν
τὰ τοῦ Ἀντωνίου σπουδασάντων ὑπόπτως πρὸς αὐ-
τὸν διακειμένους ἑώρα, καὶ ἐφοβήθη μὴ νεοχμώσωσί
τι, πάντα ἔφη τὰ γράμματα τὰ ἐν τοῖς κιβωτίοις

αὐτοῦ εὑρεθέντα κατακεκαυκέναι. καὶ ὡς ἀληθῶς γε διεφθάρκει τινά· τὰ γὰρ δὴ πλείω καὶ πάνυ ἐτήρει, ὥστε μηδ' ὀκνῆσαι ὕστερον αὐτοῖς χρήσασθαι.

43 τοῦτό τε οὖν οὕτως ἐποίησε καὶ τὴν Καρχηδόνα ἐπαπῴκισεν, ὅτι ὁ Λέπιδος μέρος τι αὐτῆς ἠρημώκει, καὶ διὰ τοῦτο τὰ δίκαια τῆς ἀποικίας σφῶν λελυκέναι ἐδόκει. τόν τε Ἀντίοχον τὸν Κομμαγηνὸν μετεπέμψατο, ὅτι τινὰ πρεσβευτὴν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ διαφόρου οἱ ὄντος σταλέντα ἐς τὴν Ῥώμην ἐδολοφόνησε, καὶ ἔς τε τὸ συνέδριον ἐσήγαγε καὶ καταψηφισθέντα ἀπέκτεινε. καὶ τὴν Καπρίαν παρὰ τῶν 2
Νεαπολιτῶν, ὧνπερ τὸ ἀρχαῖον ἦν, ἀντιδόσει χώρας ἠλλάξατο. κεῖται δὲ οὐ πόρρω τῆς κατὰ Συρρεντὸν ἠπείρου, χρηστὸν μὲν οὐδέν, ὄνομα δὲ καὶ νῦν ἔτι διὰ τὴν τοῦ Τιβερίου ἐνοίκησιν ἔχουσα.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΓ.

a. u. 726 Τότε μὲν ταῦτ' ἐγένετο, τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει ἕκτον
ὁ Καῖσαρ ἦρξε, καὶ τά τε ἄλλα κατὰ τὸ νομιζόμενον
ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἐποίησε, καὶ τοὺς φακέλους
τῶν ῥάβδων τῷ Ἀγρίππᾳ συνάρχοντί οἱ κατὰ τὸ ἐπι-
βάλλον παρέδωκεν, αὐτός τε ταῖς ἑτέραις ἐχρήσατο,
2 καὶ διάρξας τὸν ὅρκον κατὰ τὰ πάτρια ἐπήγαγε. καὶ
εἰ μὲν καὶ αὖθις ταῦτα ἐποίησεν οὐκ οἶδα· τὸν γὰρ
Ἀγρίππαν ἐς ὑπερβολὴν ἐτίμα· ἀμέλει τήν τε ἀδελ-
φιδῆν αὐτῷ συνῴκισε, καὶ σκηνήν, ὁπότε συστρατεύ-
οιντο, ὁμοίαν τῇ ἑαυτοῦ παρεῖχε, τό τε σύνθημα
3 παρ' ἀμφοτέρων σφῶν ἐδίδοτο. ἐν δ' οὖν τῷ τότε
παρόντι τά τε ἄλλα ὥσπερ εἴθιστο ἔπραξε, καὶ τὰς
ἀπογραφὰς ἐξετέλεσε, καὶ ἐν αὐταῖς πρόκριτος τῆς
γερουσίας ἐπεκλήθη, ὥσπερ ἐν τῇ ἀκριβεῖ δημοκρα-
τίᾳ ἐνενόμιστο. τό τε Ἀπολλώνιον τὸ ἐν τῷ Παλατίῳ
καὶ τὸ τεμένισμα τὸ περὶ αὐτό, τάς τε ἀποθήκας τῶν
4 βιβλίων, ἐξεποίησε καὶ καθιέρωσε. καὶ τὴν πανήγυ-
ριν τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ γενομένῃ ψη-
φισθεῖσαν ἤγαγε μετὰ τοῦ Ἀγρίππου, καὶ ἐν αὐτῇ
τὴν ἱπποδρομίαν διά τε τῶν παίδων καὶ διὰ τῶν
5 ἀνδρῶν τῶν εὐγενῶν ἐποίησε. καὶ αὕτη μὲν διὰ
πέντε ἀεὶ ἐτῶν μέχρι που ἐγίγνετο, ταῖς τέσσαρσιν
ἱερωσύναις ἐκ περιτροπῆς μέλουσα, λέγω δὲ τοὺς

τε ποντίφικας καὶ τοὺς οἰωνιστὰς τούς τε ἑπτὰ καὶ
τοὺς πεντεκαίδεκα ἄνδρας καλουμένους· τότε δὲ καὶ
ἀγὼν γυμνικὸς σταδίου τινὸς ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ
ξυλίνου κατασκευασθέντος ἐποιήθη, ὁπλομαχία τε
ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἐγένετο. καὶ ταῦτα καὶ ἐπὶ 6
πλείους ἡμέρας ἐπράχθη, οὐδὲ διέλιπε καίτοι νοσή-
σαντος τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ καὶ ὣς ὁ Ἀγρίππας καὶ
τὸ ἐκείνου μέρος ἀνεπλήρου.

ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ἔς τε τὰς θεωρίας ἐκ τῶν ἰδίων 2
δῆθεν ἀνήλισκε, καὶ ἐπειδὴ χρημάτων τῷ δημοσίῳ
ἐδέησεν, ἐδανείσατό τινα καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, πρός τε
τὴν διοίκησίν σφων δύο κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐστρατηγη-
κότων αἱρεῖσθαι ἐκέλευσε. καὶ τῷ πλήθει τὸν σῖτον
τετραπλάσιον ἔνειμε, βουλευταῖς τέ τισι χρήματα ἐχα-
ρίσατο· οὕτω γὰρ δὴ πολλοί σφων πένητες ἐγεγόνε- 2
σαν ὥστε μηδ' ἀγορανομῆσαί τινα διὰ τὸ μέγεθος
τῶν ἀναλωμάτων ἐθελῆσαι, ἀλλὰ τά τε ἄλλα καὶ τὰ
δικαστήρια τὰ τῇ ἀγορανομίᾳ προσήκοντα τοῖς στρα-
τηγοῖς, καθάπερ εἴθιστο, τὰ μὲν μείζω τῷ ἀστυνόμῳ
τὰ δὲ ἕτερα τῷ ξενικῷ προσταχθῆναι. πρὸς δὲ δὴ 3
τούτοις τὸν ἀστυνόμον αὐτὸς ἀπέδειξεν· ὃ καὶ αὖθις
πολλάκις ἐποίησε. καὶ τὰς ἐγγύας τὰς πρὸς τὸ δη-
μόσιον πρὸ τῆς πρὸς τῷ Ἀκτίῳ μάχης γενομένας,
πλὴν τῶν περὶ τὰ οἰκοδομήματα, ἀπήλλαξε, τά τε
παλαιὰ συμβόλαια τῶν τῷ κοινῷ τι ὀφειλόντων
ἔκαυσε. καὶ τὰ μὲν ἱερὰ τὰ Αἰγύπτια οὐκ ἐσεδέξατο 4
ἔσω τοῦ πωμηρίου, τῶν δὲ δὴ ναῶν πρόνοιαν ἐποιή-
σατο· τοὺς μὲν γὰρ ὑπ' ἰδιωτῶν τινων γεγενημένους
τοῖς τε παισὶν αὐτῶν καὶ τοῖς ἐγγόνοις, εἴγε τινὲς
περιῆσαν, ἐπισκευάσαι ἐκέλευσε, τοὺς δὲ λοιποὺς
αὐτὸς ἀνεκτήσατο. οὐ μέντοι καὶ τὴν δόξαν τῆς οἰκο- 5
δομήσεώς σφων ἐσφετερίσατο, ἀλλ' ἀπέδωκεν αὐτοῖς

τοῖς κατασκευάσασιν αὐτούς. ἐπειδή τε πολλὰ πάνυ
κατά τε τὰς στάσεις κἀν τοῖς πολέμοις, ἄλλως τε καὶ
ἐν τῇ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ τε Λεπίδου συναρχίᾳ, καὶ
ἀνόμως καὶ ἀδίκως ἐτετάχει, πάντα αὐτὰ δι' ἑνὸς
προγράμματος κατέλυσεν, ὅρον τὴν ἕκτην αὐτοῦ
6 ὑπατείαν προθείς. εὐδοκιμῶν τε οὖν ἐπὶ τούτοις
καὶ ἐπαινούμενος ἐπεθύμησε καὶ ἑτέραν τινὰ μεγα-
λοψυχίαν διαδείξασθαι, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου
μᾶλλον τιμηθείη, καὶ παρ' ἑκόντων δὴ τῶν ἀνθρώ-
πων τὴν μοναρχίαν βεβαιώσασθαι τοῦ μὴ δοκεῖν
7 ἄκοντας αὐτοὺς βεβιάσθαι. κἀκ τούτου τοὺς μάλιστα
ἐπιτηδείους οἱ τῶν βουλευτῶν παρασκευάσας ἔς τε
τὴν γερουσίαν ἐσῆλθεν ἕβδομον ὑπατεύων, καὶ
a. u. 727 ἀνέγνω τοιάδε.

3 "ἄπιστα μὲν εὖ οἶδ' ὅτι δόξω τισὶν ὑμῶν, ὦ πα-
τέρες, προῃρῆσθαι· ἃ γὰρ αὐτὸς ἕκαστος τῶν ἀκουόν-
των οὐκ ἂν ἐθελήσειε ποιῆσαι, ταῦτ' οὐδὲ ἑτέρου
λέγοντος πιστεύειν βούλεται, καὶ μάλισθ' ὅτι πᾶς
παντὶ τῷ ὑπερέχοντι φθονῶν ἑτοιμότερον ἀπιστεῖ
2 τοῖς ὑπὲρ ἑαυτὸν λεγομένοις. καὶ προσέτι καὶ γι-
γνώσκω τοῦθ' ὅτι οἱ τὰ μὴ πιστὰ δοκοῦντα εἶναι
λέγοντες οὐχ ὅσον οὐ πείθουσί τινας, ἀλλὰ καὶ κό-
βαλοι δοκοῦσιν εἶναι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ μέν τι τοιοῦ-
τον ἐπηγγελλόμην ὃ μὴ παραχρῆμα ποιήσειν ἔμελλον,
σφόδρ' ἂν ἀπώκνησα αὐτὸ ἐκφῆναι, μὴ καὶ αἰτίαν
8 τινὰ μοχθηρὰν ἀντὶ χάριτος λάβω· νῦν δ' ὁπότε
εὐθὺς καὶ τήμερον ἐπακολουθήσει τὸ ἔργον αὐτῷ,
πάνυ θαρσούντως ἔχω μὴ μόνον μηδεμίαν αἰσχύνην
ψευδολογίας ὀφλήσειν, ἀλλὰ καὶ πάντας ἀνθρώπους
4 εὐδοξίᾳ νικήσειν. ὅτι μὲν γὰρ πάρεστί μοι διὰ παν-
τὸς ὑμῶν ἄρχειν καὶ αὐτοὶ ὁρᾶτε· τό τε γὰρ στα-
σιάσαν πᾶν ἤτοι δικαιωθὲν πέπαυται ἢ καὶ ἐλεηθὲν

σεσωφρόνισται, καὶ τὸ συναράμενόν μοι τῇ τε ἀμοι-
βῇ τῶν εὐεργεσιῶν ᾠκείωται καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῶν
πραγμάτων ὠχύρωται, ὥστε μήτε ἐπιθυμῆσαί τινα 2
νεωτέρων ἔργων, κἂν ἄρα τι καὶ τοιοῦτο γένηται,
τὸ γοῦν βοηθῆσον ἡμῖν ἕτοιμον ἔτι καὶ μᾶλλον εἶναι.
τά τε στρατιωτικὰ ἀκμάζει μοι καὶ εὐνοίᾳ καὶ ῥώμῃ,
καὶ χρήματα ἔστι καὶ σύμμαχοι, καὶ τὸ μέγιστον,
οὕτω καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ δῆμος διάκεισθε πρός με ὥστε
καὶ πάνυ ἂν προστατεῖσθαι ὑπ' ἐμοῦ ἐθελῆσαι. οὐ 3
μέντοι καὶ ἐπὶ πλεῖον ὑμᾶς ἐξηγήσομαι, οὐδ' ἐρεῖ
τις ὡς ἐγὼ τῆς αὐταρχίας ἕνεκα πάντα τὰ προκα-
τειργασμένα ἔπραξα· ἀλλ' ἀφίημι τὴν ἀρχὴν ἅπασαν
καὶ ἀποδίδωμι ὑμῖν πάντα ἁπλῶς, τὰ ὅπλα, τοὺς
νόμους, τὰ ἔθνη, οὐχ ὅπως ἐκεῖνα ὅσα μοι ὑμεῖς
ἐπετρέψατε, ἀλλὰ καὶ ὅσα αὐτὸς μετὰ ταῦθ' ὑμῖν 4
προσεκτησάμην, ἵνα καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων κατα-
μάθητε τοῦθ' ὅτι οὐδ' ἀπ' ἀρχῆς δυναστείας τινὸς
ἐπεθύμησα, ἀλλ' ὄντως τῷ τε πατρὶ δεινῶς σφαγέντι
τιμωρῆσαι καὶ τὴν πόλιν ἐκ μεγάλων καὶ ἐπαλλήλων
κακῶν ἐξελέσθαι ἠθέλησα. ὤφελον μὲν γὰρ μηδ' 5
ἐπιστῆναί ποτε οὕτω τοῖς πράγμασι, τοῦτ' ἔστιν
ὤφελον μὴ δεδεῆσθαί μου πρὸς τοιοῦτό τι τὴν πόλιν,
ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, καθάπερ ποτὲ καὶ οἱ
πατέρες ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇδε τῇ ἡλικίᾳ ἀπ'
ἀρχῆς βεβιωκέναι. ἐπεὶ δὲ εἱμαρμένη τις, ὡς ἔοικεν, 2
ἐς τοῦτο προήγαγεν ὑμᾶς ὥστε καὶ ἐμοῦ, καίπερ νέου
ἔτι τότε ὄντος, καὶ χρείαν σχεῖν καὶ πεῖραν λαβεῖν,
μέχρι μὲν οὗ τὰ πράγματα τῆς παρ' ἐμοῦ ἐπικουρίας
ἔχρῃζε, πάντα τε προθύμως καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν
ἐποίησα καὶ πάντα εὐτυχῶς καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν
κατέπραξα· καὶ οὐκ ἔστιν ὅ,τι τῶν πάντων ἀπέτρεψέ 3
με κινδυνεύουσιν ὑμῖν ἐπικουρῆσαι, οὐ πόνος, οὐ

φόβος, οὐκ ἐχθρῶν ἀπειλαί, οὐ φίλων δεήσεις, οὐ τὸ
πλῆθος τῶν συνεστηκότων, οὐχ ἡ ἀπόνοια τῶν ἀντι-
τεταγμένων, ἀλλ' ἐπέδωκα ἀφειδῶς ὑμῖν ἐμαυτὸν
ἐς πάντα τὰ περιεστηκότα, καὶ ἔπραξα καὶ ἔπαθον
4 ἅπερ ἴστε. ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν οὐδὲν κεκέρδαγκα πλὴν
τοῦ τὴν πατρίδα περιπεποιῆσθαι, ὑμεῖς δὲ καὶ σώζεσθε
καὶ σωφρονεῖτε. ἐπειδὴ δὲ καλῶς ποιοῦσα ἡ τύχη καὶ
τὴν εἰρήνην ἄδολον καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἀστασίαστον
δι' ἐμοῦ ὑμῖν ἀποδέδωκεν, ἀπολάβετε καὶ τὴν ἐλευ-
θερίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν, κομίσασθε καὶ τὰ ὅπλα
καὶ τὰ ἔθνη τὰ ὑπήκοα, καὶ πολιτεύεσθε ὥσπερ
εἰώθειτε.

6 καὶ μήτε θαυμάσητε εἰ ταῦθ' οὕτω φρονῶ, τήν
τε ἄλλην ἐπιείκειάν μου καὶ πρᾳότητα καὶ ἀπραγ-
μοσύνην ὁρῶντες, καὶ προσεκλογιζόμενοι ὅτι οὐδὲν
πώποτε οὔθ' ὑπέρογκον οὔθ' ὑπὲρ τοὺς πολλούς,
καίπερ πολλὰ πολλάκις ψηφισαμένων ὑμῶν, ἐδεξά-
2 μην· μήτ' αὖ μωρίαν μου καταγνῶτε, ὅτι ἐξόν μοι
καὶ ὑμῶν ἄρχειν καὶ τηλικαύτην ἡγεμονίαν τοσαύτης
οἰκουμένης ἔχειν οὐ βούλομαι. ἐγὼ γὰρ ἄν τε τὸ
δίκαιόν τις ἐξετάζῃ, δικαιότατον εἶναι νομίζω τὸ τὰ
ὑμέτερα ὑμᾶς διέπειν, ἄν τε καὶ τὸ συμφέρον, συμ-
φορώτατον ἡγοῦμαι καὶ ἐμοὶ τὸ μήτε πράγματα ἔχειν
μήτε φθονεῖσθαι μήτε ἐπιβουλεύεσθαι καὶ ὑμῖν τὸ
μετ' ἐλευθερίας καὶ σωφρόνως καὶ φιλικῶς πολιτεύ-
3 εσθαι· ἄν τε καὶ τὸ εὐκλεές, οὗπερ ἕνεκα πολλοὶ
καὶ πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν πολλάκις αἱροῦνται,
πῶς μὲν οὐκ εὐδοξότατόν μοι ἔσται τηλικαύτης ἀρχῆς
ἀφέσθαι, πῶς δ' οὐκ εὐκλεέστατον ἐκ τοσούτου ἡγε-
μονίας ὄγκου ἐθελοντὶ ἰδιωτεῦσαι; ὥστ' εἴ τις ὑμῶν
ἀπιστεῖ ταῦτ' ὄντως τινὰ ἄλλον καὶ φρονῆσαι ἐπ'
ἀληθείας καὶ εἰπεῖν δύνασθαι, ἔμοιγε πιστευσάτω.

πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα καταλέξαι ἔχων ὅσα καὶ ὑπ' 4
ἐμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ πατρός μου εὐηργέτησθε, ἐφ' οἷς
εἰκότως ἂν ἡμᾶς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους καὶ φι-
λοίητε καὶ τιμῴητε, οὐδὲν ἂν ἄλλο τούτου μᾶλλον
εἴποιμι, οὐδ' ἂν ἐπ' ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον σεμνυναίμην,
ὅτι τὴν μοναρχίαν μήτε ἐκεῖνος καίτοι διδόντων
ὑμῶν λαβεῖν ἠθέλησε καὶ ἐγὼ ἔχων ἀφίημι. τί γὰρ 7
ἄν τις καὶ παρεξετάσειεν αὐτῷ; τὴν Γαλατίας ἅλωσιν
ἢ τὴν Παννονίας δούλωσιν ἢ τὴν Μυσίας χείρωσιν
ἢ τὴν Αἰγύπτου καταστροφήν; ἀλλὰ τὸν Φαρνάκην,
τὸν Ἰούβαν, τὸν Φραάτην, τὴν ἐπὶ τοὺς Βρεττανοὺς
στρατείαν, τὴν τοῦ Ῥήνου διάβασιν; καίτοι τοσαῦτα
καὶ τοιαῦτα ταῦτά ἐστιν ὅσα καὶ οἷα οὐδὲ σύμπαντες
οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν παντὶ τῷ πρόσθεν χρόνῳ πεποιή-
κασιν. ἀλλ' ὅμως οὔτε τούτων τι τῷ παρόντι ἔργῳ 2
παραβαλεῖν ἐστιν ἄξιον, οὔθ' ὅτι τοὺς ἐμφυλίους
πολέμους καὶ μεγίστους καὶ ποικιλωτάτους διὰ πάν-
των γενομένους καὶ διεπολεμήσαμεν καλῶς καὶ διε-
θέμεθα φιλανθρώπως, τοῦ μὲν ἀντιστάντος ὡς καὶ
πολεμίου παντὸς κρατήσαντες, τὸ δ' ὑπεῖξαν ὡς καὶ
φίλιον πᾶν περισώσαντες, ὥστ' εἴπερ ποτὲ καὶ αὖθις 3
πεπρωμένον ἡμῶν εἴη τὴν πόλιν νοσῆσαι, τοῦτον
αὐτὴν τὸν τρόπον εὔξασθαί τινα στασιάσαι· τὸ γάρ
τοι τοσοῦτόν τε ἰσχύσαντας ἡμᾶς καὶ οὕτω καὶ τῇ
ἀρετῇ καὶ τῇ τύχῃ ἀκμάσαντας ὥστε καὶ ἑκόντων
καὶ ἀκόντων ὑμῶν αὐταρχῆσαι δυνηθῆναι, μήτε ἐκ-
φρονῆσαι μήτε τῆς μοναρχίας ἐπιθυμῆσαι, ἀλλὰ καὶ
ἐκεῖνον διδομένην αὐτὴν ἀπώσασθαι καὶ ἐμὲ δεδο-
μένην ἀποδιδόναι, ὑπὲρ ἄνθρωπόν ἐστι. λέγω δὲ 4
ταῦτα οὐκ ἄλλως ἐπικομπῶν, οὐδὲ γὰρ ἂν εἶπον αὐτὰ
ἀρχήν, εἰ καὶ ὁτιοῦν πλεονεκτήσειν ἀπ' αὐτῶν ἤμελ-
λον, ἀλλ' ἵνα εἰδῆτε ὅτι πολλῶν καὶ μεγάλων ἔς τε τὸ

κοινὸν εὐεργετημάτων καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα σεμνολογη-
μάτων ἡμῖν ὄντων ἐπὶ τούτῳ μάλιστα ἀγαλλόμεθα
ὅτι, ὧν ἕτεροι καὶ βιαζόμενοί τινας ἐπιθυμοῦσι, ταῦθ'
8 ἡμεῖς οὐδ' ἀναγκαζόμενοι προσιέμεθα. τίς μὲν γὰρ
ἂν μεγαλοψυχότερός μου, ἵνα μὴ καὶ τὸν πατέρα τὸν
μετηλλαχότα αὖθις εἴπω, τίς δὲ δαιμονιώτερος εὑρε-
θείη; ὅστις, ὦ Ζεῦ καὶ Ἡράκλες, στρατιώτας τοσού-
τους καὶ τοιούτους, καὶ πολίτας καὶ συμμάχους, φι-
λοῦντάς με ἔχων, καὶ πάσης μὲν τῆς ἐντὸς τῶν
Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσσης πλὴν ὀλίγων κρατῶν,
ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἠπείροις καὶ πόλεις καὶ ἔθνη κεκτη-
2 μένος, καὶ μήτ' ἀλλοφύλου τινὸς ἔτι προσπολεμοῦν-
τός μοι μήτ' οἰκείου στασιάζοντος, ἀλλὰ πάντων ὑμῶν
καὶ εἰρηνούντων καὶ ὁμονοούντων καὶ εὐθενούντων
καὶ τὸ μέγιστον ἐθελοντηδὸν πειθαρχούντων, ἔπειθ'
ἑκούσιος, αὐτεπάγγελτος, καὶ ἀρχῆς τηλικαύτης ἀφί-
3 σταμαι καὶ οὐσίας τοσαύτης ἀπαλλάττομαι. ὥστ'
εἴπερ ὁ Ὁράτιος, ὁ Μούκιος, ὁ Κούρτιος, ὁ Ῥήγουλος,
οἱ Δέκιοι καὶ κινδυνεῦσαι καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ
μέγα τι καὶ καλὸν πεποιηκέναι δόξαι ἠθέλησαν, πῶς
οὐκ ἂν ἐγὼ μᾶλλον ἐπιθυμήσαιμι τοῦτο πρᾶξαι ἐξ
οὗ κἀκείνους καὶ τοὺς ἄλλους ἅμα πάντας ἀνθρώπους
4 εὐκλείᾳ ζῶν ὑπερβαλῶ; μὴ γάρ τοι νομίσῃ τις ὑμῶν
τοὺς μὲν πάλαι Ῥωμαίους καὶ ἀρετῆς καὶ εὐδοξίας
ἐφεῖσθαι, νῦν δὲ ἐξίτηλον ἐν τῇ πόλει πᾶν τὸ ἀνδρώ-
δες γεγονέναι. μὴ μέντοι μηδ' ὑποπτεύσῃ ὅτι προέ-
σθαι τε ὑμᾶς καὶ πονηροῖς τισιν ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι,
ἢ καὶ ὀχλοκρατίᾳ τινί, ἐξ ἧς οὐ μόνον οὐδὲν χρηστὸν
ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ δεινότατα ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις
5 γίγνεται, ἐκδοῦναι βούλομαι. ὑμῖν γάρ, ὑμῖν τοῖς
ἀρίστοις καὶ φρονιμωτάτοις πάντα τὰ κοινὰ ἀνατί-
θημι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὐδέποτ' ἂν ἐποίησα, οὐδ' εἰ

μυριάκις ἀποθανεῖν ἢ καὶ μοναρχῆσαί με ἔδει· τοῦτο
δὲ καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ποιῶ.
αὐτός τε γὰρ καὶ πεπόνημαι καὶ τεταλαιπώρημαι, 6
καὶ οὐκέτ' οὔτε τῇ ψυχῇ οὔτε τῷ σώματι ἀντέχειν
δύναμαι· καὶ προσέτι καὶ τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος,
ἃ καὶ πρὸς τοὺς ἀρίστους ἄνδρας ἐγγίγνεταί τισι,
τάς τε ἐξ αὐτῶν ἐπιβουλὰς προορῶμαι. καὶ διὰ 7
ταῦτα καὶ ἰδιωτεῦσαι μᾶλλον εὐκλεῶς ἢ μοναρχῆσαι
ἐπικινδύνως αἱροῦμαι. καὶ τὰ κοινὰ κοινῶς ἂν πολὺ
βέλτιον ἅτε καὶ ὑπὸ πολλῶν ἅμα διαγόμενα καὶ μὴ
ἐς ἕνα τινὰ ἀνηρτημένα διοικοῖτο.

δι' οὖν ταῦτα καὶ ἱκετεύω καὶ δέομαι πάντων 9
ὑμῶν ὁμοίως καὶ συνεπαινέσαι καὶ συμπροθυμηθῆναί
μοι, λογισαμένους πάνθ' ὅσα καὶ πεπολέμηκα ὑπὲρ
ὑμῶν καὶ πεπολίτευμαι, κἂν τούτῳ πᾶσάν μοι τὴν
ὑπὲρ αὐτῶν χάριν ἀποδόντας, ἐν τῷ συγχωρῆσαί μοι
ἐν ἡσυχίᾳ ἤδη ποτὲ καταβιῶναι, ἵνα καὶ ἐκεῖνο εἰδῆτε
ὅτι οὐ μόνον ἄρχειν ἀλλὰ καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι,
καὶ πάνθ' ὅσα ἄλλοις ἐπέταξα, καὶ αὐτὸς ἀντεπι-
ταχθῆναι δύναμαι. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ ἀσφαλῶς 2
ζήσειν καὶ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ
κακὸν πείσεσθαι προσδοκῶ· τοσοῦτόν που τῇ εὐνοίᾳ
ὑμῶν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐμαυτῷ σύνοιδα, πιστεύω. ἂν 3
δέ τι καὶ πάθω, οἷα πολλοῖς συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ
οἷόν τε ἐστι πᾶσί τινα, ἄλλως τε καὶ ἐν τοσούτοις
πολέμοις, τοῖς μὲν ὀθνείοις τοῖς δὲ καὶ ἐμφυλίοις,
γενόμενον καὶ τηλικαῦτα πράγματα ἐπιτραπέντα,
ἀρέσαι, καὶ πάνυ ἑτοίμως καὶ πρὸ τοῦ εἱμαρμένου
μοι χρόνου τελευτῆσαι μᾶλλον ἰδιωτεύσας ἢ καὶ
ἀθάνατος μοναρχήσας γενέσθαι αἱροῦμαι. ἐμοὶ μὲν 4
γὰρ εὔκλειαν καὶ αὐτὸ τοῦτο οἴσει ὅτι οὐ μόνον οὐκ
ἐφόνευσά τινα ὑπὲρ τοῦ τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν, ἀλλὰ

καὶ προσαπέθανον ὑπὲρ τοῦ μὴ μοναρχῆσαι· ὁ δὲ δὴ
τολμήσας ἀποκτεῖναί με πάντως που καὶ ὑπὸ τοῦ δαι-
5 μονίου καὶ ὑφ' ὑμῶν κολασθήσεται. ἅπερ που καὶ
ἐπὶ τοῦ πατρός μου γέγονεν· ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ
ἰσόθεος ἀπεδείχθη καὶ τιμῶν ἀιδίων ἔτυχεν, οἱ δ'
ἀποσφάξαντες αὐτὸν κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο. ἀθά-
νατοι μὲν γὰρ οὐκ ἂν δυνηθείημεν γενέσθαι, ἐκ δὲ
δὴ τοῦ καλῶς ζῆσαι καὶ ἐκ τοῦ καλῶς τελευτῆσαι καὶ
6 τοῦτο τρόπον τινὰ κτώμεθα. ἀφ' οὗπερ καὶ ἐγὼ τὸ
μὲν ἤδη ἔχων τὸ δὲ ἕξειν ἐλπίζων, ἀποδίδωμι ὑμῖν
καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη τάς τε προσόδους καὶ τοὺς
νόμους, τοσοῦτον μόνον ὑπειπών, ἵνα μήτε τὸ μέγεθος
ἢ καὶ τὸ δυσμεταχείριστον τῶν πραγμάτων φοβη-
θέντες ἀθυμήσητε, μήτ' αὖ καταφρονήσαντες αὐτῶν
ὡς καὶ ῥᾳδίως διοικεῖσθαι δυναμένων ἀμελήσητε.
10 καίτοι καὶ καθ' ἕκαστον τῶν μειζόνων οὐκ ἂν
ὀκνήσαιμι ὑμῖν ἐν κεφαλαίοις ὅσα χρὴ πράττειν ὑποθέ-
σθαι. τίνα δὲ ταῦτά ἐστι; πρῶτον μὲν τοὺς κειμέ-
νους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττετε, καὶ μηδένα αὐτῶν
μεταβάλητε· τὰ γὰρ ἐν ταὐτῷ μένοντα, κἂν χείρω
ᾖ, συμφορώτερα τῶν ἀεὶ καινοτομουμένων, κἂν βελ-
2 τίω εἶναι δοκῇ, ἐστίν. ἔπειτα δέ, ὅσα προστάττουσιν
ὑμῖν οὗτοι ποιεῖν καὶ ὅσων ἀπαγορεύουσιν ἀπέχε-
σθαι, μὴ τῷ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ, μηδ' ἐν
τῷ κοινῷ μόνον ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἀκριβῶς παρατηρεῖσθε,
3 ὅπως μὴ τιμωρίας ἀλλὰ τιμῶν τυγχάνητε. τάς τε
ἀρχὰς καὶ τὰς εἰρηνικὰς καὶ τὰς πολεμικὰς τοῖς ἀεὶ
ἀρίστοις τε καὶ ἐμφρονεστάτοις ἐπιτρέπετε, μήτε
φθονοῦντές τισι, μήθ' ὑπὲρ τοῦ τὸν δεῖνα ἢ τὸν
δεῖνα πλεονεκτῆσαί τι, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τὴν πόλιν καὶ
4 σώζεσθαι καὶ εὐπραγεῖν φιλοτιμούμενοι. καὶ τοὺς
μὲν τοιούτους τιμᾶτε, τοὺς δ' ἄλλως πως πολιτευο-

μένους κολάζετε. καὶ τὰ μὲν ἴδια κοινὰ τῇ πόλει παρέχετε, τῶν δὲ δημοσίων ὡς ἀλλοτρίων ἀπέχεσθε. καὶ τὰ μὲν ὑπάρχονθ' ὑμῖν ἀκριβῶς φυλάττετε, τῶν δὲ μὴ προσηκόντων μηδαμῶς ἐφίεσθε. καὶ τοὺς μὲν 5
συμμάχους καὶ τοὺς ὑπηκόους μήθ' ὑβρίζετε μήτε ἐκχρηματίζεσθε, τοὺς δὲ πολεμίους μήτ' ἀδικεῖτε μήτε φοβεῖσθε. τὰ μὲν ὅπλα ἐν ταῖς χερσὶν ἀεὶ ἔχετε, μὴ μέντοι μήτε κατ' ἀλλήλων μήτε κατὰ τῶν εἰρηνούντων αὐτοῖς χρῆσθε. τούς τε στρατιώτας 6
τρέφετε μὲν ἀρκούντως, ὥστε μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων δι' ἀπορίαν ἐπιθυμῆσαι, συνέχετε δὲ καὶ σωφρονίζετε, ὥστε μηδὲν κακὸν διὰ θρασύτητα δρᾶσαι.

ἀλλὰ τί δεῖ μακρολογεῖν, πάνθ' ἃ προσήκει ποι- 7
εῖν ὑμᾶς ἐπεξιόντα; καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ ῥαδίως ἂν ἐκ τούτων ὡς χρὴ πράττεσθαι συνίδοιτε. ἓν οὖν ἔτι τοῦτο εἰπὼν παύσομαι, ὅτι ἂν μὲν οὕτω πολιτεύσησθε, αὐτοί τε εὐδαιμονήσετε καὶ ἐμοὶ χαριεῖσθε, ὅστις ὑμᾶς στασιάζοντας κακῶς λαβὼν τοιούτους ἀπέδειξα, ἂν δ' ἀδυνατήσητε καὶ ὁτιοῦν αὐτῶν πρᾶξαι, ἐμὲ 8
μὲν μετανοῆσαι ποιήσετε, τὴν δὲ δὴ πόλιν ἔς τε πολέμους πολλοὺς καὶ ἐς κινδύνους μεγάλους αὖθις ἐμβαλεῖτε."

τοιαῦτα τοῦ Καίσαρος ἀναλέγοντος ποικίλον τι 11
πάθος τοὺς βουλευτὰς κατελάμβανεν. ὀλίγοι μὲν γὰρ τήν τε διάνοιαν αὐτοῦ ᾔδεσαν κὰκ τούτου καὶ συνεσπούδαζον αὐτῷ· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ὑπώπτευον τὰ λεγόμενα, οἱ δὲ ἐπίστευόν σφισι, καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἐθαύμαζον ὁμοίως ἀμφότεροι, οἱ μὲν τὴν περιτέχνησιν αὐτοῦ 2
οἱ δὲ τὴν γνώμην, καὶ ἤχθοντο οἱ μὲν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ οἱ δὲ τῇ μετανοίᾳ. τό τε γὰρ δημοκρατικὸν ἤδη τινὲς ὡς καὶ στασιῶδες ἐμίσουν, καὶ τῇ μεταστάσει τῆς πολιτείας ἠρέσκοντο, τῷ τε Καίσαρι ἔχαιρον. καὶ ἀπ'

αὐτῶν τοῖς μὲν παθήμασι διαφόροις τοῖς δὲ ἐπινοή-
3 μασιν ὁμοίοις ἐχρῶντο. οὔτε γὰρ πιστεύσαντες ἀλη-
θῶς αὐτὰ λέγεσθαι χαίρειν ἐδύναντο, οὔθ' οἱ βου-
λόμενοι τοῦτο διὰ τὸ δέος, οὔθ' οἱ ἕτεροι διὰ τὰς
ἐλπίδας· οὔτ' ἀπιστήσαντες διαβαλεῖν τε αὐτὸν καὶ
ἐλέγξαι ἐτόλμων, οἱ μὲν ὅτι ἐφοβοῦντο, οἱ δ' ὅτι οὐκ
4 ἐβούλοντο. ὅθενπερ καὶ πιστεύειν αὐτῷ πάντες οἱ
μὲν ἠναγκάζοντο οἱ δὲ ἐπλάττοντο. καὶ ἐπαινεῖν
αὐτὸν οἱ μὲν οὐκ ἐθάρσουν οἱ δ' οὐκ ἤθελον, ἀλλὰ
πολλὰ μὲν καὶ μεταξὺ ἀναγιγνώσκοντος αὐτοῦ διε-
βόων πολλὰ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο, μοναρχεῖσθαί τε δεό-
μενοι καὶ πάντα τὰ ἐς τοῦτο φέροντα ἐπιλέγοντες,
μέχρι οὗ κατηνάγκασαν δῆθεν αὐτὸν αὐταρχῆσαι.
5 καὶ παραυτίκα γε τοῖς δορυφορήσουσιν αὐτὸν διπλά-
σιον τὸν μισθὸν τοῦ τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου
ψηφισθῆναι διεπράξατο, ὅπως ἀκριβῆ τὴν φρουρὰν
ἔχῃ. οὕτως ὡς ἀληθῶς καταθέσθαι τὴν μοναρχίαν
ἐπεθύμησε.

12 τὴν μὲν οὖν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ
παρὰ τῆς γερουσίας τοῦ τε δήμου ἐβεβαιώσατο, βου-
ληθεὶς δὲ δὴ καὶ ὣς δημοτικός τις εἶναι δόξαι, τὴν
μὲν φροντίδα τήν τε προστασίαν τῶν κοινῶν πᾶσαν
ὡς καὶ ἐπιμελείας τινὸς δεομένων ὑπεδέξατο, οὔτε
2 δὲ πάντων αὐτὸς τῶν ἐθνῶν ἄρξειν, οὔθ' ὅσων ἂν
ἄρξῃ, διὰ παντὸς τοῦτο ποιήσειν ἔφη, ἀλλὰ τὰ μὲν
ἀσθενέστερα ὡς καὶ εἰρηναῖα καὶ ἀπόλεμα ἀπέδωκε τῇ
βουλῇ, τὰ δ' ἰσχυρότερα ὡς καὶ σφαλερὰ καὶ ἐπικίν-
δυνα καὶ ἤτοι πολεμίους τινὰς προσοίκους ἔχοντα ἢ καὶ
αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μέγα τι νεωτερίσαι δυνάμενα κα-
3 τέσχε, λόγῳ μὲν ὅπως ἡ μὲν γερουσία ἀδεῶς τὰ κάλ-
λιστα τῆς ἀρχῆς καρπῶται, αὐτὸς δὲ τούς τε πόνους
καὶ τοὺς κινδύνους ἔχῃ, ἔργῳ δὲ ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει

ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἄοπλοι καὶ ἄμαχοι ὦσιν, αὐτὸς δὲ δὴ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ καὶ στρατιώτας τρέφῃ.
καὶ ἐνομίσθη διὰ ταῦτα ἡ μὲν Ἀφρικὴ καὶ ἡ Νουμι- 4
δία ἥ τε Ἀσία καὶ ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῆς Ἠπείρου, καὶ τὸ Δελματικὸν τό τε Μακεδονικὸν καὶ Σικελία, Κρήτη τε μετὰ Λιβύης τῆς περὶ Κυρήνην καὶ Βιθυνία μετὰ τοῦ προσκειμένου οἱ Πόντου, Σαρδώ τε καὶ Βαιτικὴ
τοῦ τε δήμου καὶ τῆς γερουσίας εἶναι, τοῦ δὲ δὴ 5
Καίσαρος ἥ τε λοιπὴ Ἰβηρία, ἥ τε περὶ Ταρράκωνα καὶ ἡ Λυσιτανία, καὶ Γαλάται πάντες, οἵ τε Ναρβωνήσιοι καὶ οἱ Λουγδουνήσιοι Ἀκυιτανοί τε καὶ Κελ-
τικοί, αὐτοί τε καὶ οἱ ἄποικοί σφων· Κελτῶν γάρ 6
τινες, οὓς δὴ Γερμανοὺς καλοῦμεν, πᾶσαν τὴν πρὸς τῷ Ῥήνῳ Κελτικὴν κατασχόντες Γερμανίαν ὀνομάζεσθαι ἐποίησαν, τὴν μὲν ἄνω τὴν μετὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ πηγάς, τὴν δὲ κάτω τὴν μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ
τοῦ Βρεττανικοῦ οὖσαν. ταῦτά τε οὖν καὶ ἡ Συρία 7
ἡ κοίλη καλουμένη ἥ τε Φοινίκη καὶ Κιλικία καὶ Κύπρος καὶ Αἰγύπτιοι ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος μερίδι τότε ἐγένοντο· ὕστερον γὰρ τὴν μὲν Κύπρον καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα τῷ δήμῳ ἀπέδωκεν,
αὐτὸς δὲ τὴν Δελματίαν ἀντέλαβε. καὶ τοῦτο μὲν 8
καὶ ἐπ' ἄλλων ἐθνῶν μετὰ ταῦτα ἐπράχθη, ὥς που καὶ ἡ διέξοδος τοῦ λόγου δηλώσει· ταῦτα δὲ οὕτω κατέλεξα, ὅτι νῦν χωρὶς ἕκαστον αὐτῶν ἡγεμονεύεται, ἐπεὶ τό γε ἀρχαῖον καὶ ἐπὶ πολὺ καὶ σύνδυο καὶ
σύντρια τὰ ἔθνη ἅμα ἤρχετο. τῶν δὲ δὴ λοιπῶν οὐκ 9
ἐμνημόνευσα, ὅτι τὰ μὲν ὕστερον αὐτῶν προσεκτήθη, τὰ δέ, εἰ καὶ τότε ἤδη ἐκεχείρωτο, ἀλλ' οὔτι γε καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἤρχετο, ἀλλ' ἢ αὐτόνομα ἀφεῖτο ἢ καὶ βασιλείαις τισὶν ἐπετέτραπτο· καὶ αὐτῶν ὅσα

μετὰ τοῦτ᾽ ἐς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀφίκετο, τῷ
ἀεὶ κρατοῦντι προσετέθη.
13 τὰ μὲν οὖν ἔθνη οὕτω διῃρέθη, βουληθεὶς δὲ
δὴ καὶ ὣς ὁ Καῖσαρ πόρρω σφᾶς ἀπαγαγεῖν τοῦ τι
μοναρχικὸν φρονεῖν δοκεῖν, ἐς δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν
τῶν δοθέντων οἱ ὑπέστη· τοσούτῳ τε γὰρ χρόνῳ
καταστήσειν αὐτὰ ὑπέσχετο, καὶ προσενεανιεύσατο
εἰπὼν ὅτι, ἂν καὶ θᾶττον ἡμερωθῇ, θᾶττον αὐτοῖς
2 καὶ ἐκεῖνα ἀποδώσει. κἀκ τούτου πρῶτον μὲν αὐτοὺς
τοὺς βουλευτὰς ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν, πλὴν Αἰγυ-
πτίων, ἄρχειν κατέδειξεν, ἐκείνοις γὰρ δὴ καὶ μόνοις
τὸν ὠνομασμένον ἱππέα, δι᾽ ἅπερ εἶπον, προσέταξεν·
ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν καὶ ἐπετησίους καὶ κληρωτοὺς
εἶναι, πλὴν εἴ τῳ πολυπαιδίας ἢ γάμου προνομία
3 προσείη, καὶ ἔκ τε τοῦ κοινοῦ τῆς γερουσίας συλ-
λόγου πέμπεσθαι μήτε ξίφος παραζωννυμένους μήτε
στρατιωτικῇ ἐσθῆτι χρωμένους, καὶ ἀνθυπάτους κα-
λεῖσθαι μὴ ὅτι τοὺς δύο τοὺς ὑπατευκότας ἀλλὰ καὶ
τοὺς ἄλλους τοὺς ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων ἢ δοκούν-
4 των γε ἐστρατηγηκέναι μόνον ὄντας, ῥαβδούχοις τέ
σφας ἑκατέρους ὅσοισπερ καὶ ἐν τῷ ἄστει νενόμισται
χρῆσθαι, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα καὶ παραχρῆμα
ἅμα τῷ ἔξω τοῦ πωμηρίου γενέσθαι προστίθεσθαι
καὶ διὰ παντὸς μέχρις ἂν ἀνακομισθῶσιν ἔχειν ἐκέ-
5 λευσε. τοὺς δὲ ἑτέρους ὑπό τε ἑαυτοῦ αἱρεῖσθαι
καὶ πρεσβευτὰς αὐτοῦ ἀντιστρατήγους τε ὀνομάζε-
σθαι, κἂν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ὦσι, διέταξε. τῶν
γὰρ δὴ δύο τούτων ὀνομάτων ἐπὶ πλεῖστον ἐν τῇ
δημοκρατίᾳ ἀνθησάντων, τὸ μὲν τοῦ στρατηγοῦ τοῖς
αἱρετοῖς ὡς καὶ τῷ πολέμῳ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου
προσῆκον ἔδωκεν, ἀντιστρατήγους σφᾶς προσειπών,
τὸ δὲ δὴ τῶν ὑπάτων τοῖς ἑτέροις ὡς καὶ εἰρηνικω-

τέροις, ἀνθυπάτους αὐτοὺς ἐπικαλέσας. αὐτὰ μὲν 6
γὰρ τὰ ὀνόματα, τό τε τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὸ τοῦ
ὑπάτου, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐτήρησε, τοὺς δὲ ἔξω πάντας
ὡς καὶ ἀντ' ἐκείνων ἄρχοντας προσηγόρευσε. τῇ τε
οὖν ἐπικλήσει τῇ τῶν ἀντιστρατήγων τοὺς αἱρετοὺς
χρῆσθαι, καὶ ἐπὶ πλείω καὶ ἐνιαυτοῦ χρόνον, ἐφ'
ὅσον ἂν ἑαυτῷ δόξῃ, ἄρχειν ἐποίησε, τήν τε στρα-
τιωτικὴν σκευὴν φοροῦντας καὶ ξίφος, οἷς γε καὶ
στρατιώτας δικαιῶσαι ἔξεστιν, ἔχοντας. ἄλλῳ γὰρ 7
οὐδενὶ οὔτε ἀνθυπάτῳ οὔτε ἀντιστρατήγῳ οὔτε ἐπι-
τρόπῳ ξιφηφορεῖν δέδοται, ᾧ μὴ καὶ στρατιώτην
τινὰ ἀποκτεῖναι ἐξεῖναι νενόμισται· οὐ γὰρ ὅτι τοῖς
βουλευταῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν, οἷς τοῦθ' ὑπάρ-
χει, καὶ ἐκεῖνο συγκεχώρηται. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως 8
ἔχει, ῥαβδούχοις δὲ δὴ ἓξ πάντες ὁμοίως οἱ ἀντιστρά-
τηγοι χρῶνται· καὶ ὅσοι γε οὐκ ἐκ τῶν ὑπατευκότων
εἰσί, καὶ ὀνομάζονται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τού-
του. τά τε τῆς ἡγεμονίας κοσμήματα, ὅταν τε ἐς τὴν
προστεταγμένην σφίσι χώραν ἐσέλθωσιν, ἑκάτεροι
ὁμοίως ἀναλαμβάνουσι, καὶ ἐπειδὰν διάρξωσιν, εὐ-
θὺς κατατίθενται.

οὕτω μὲν καὶ ἐπὶ τούτοις ἔκ τε τῶν ἐστρατηγη- 14
κότων καὶ ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἄρχοντες ἀμφοτέρωσε
πέμπεσθαι ἐνομίσθησαν. καὶ αὐτῶν ὁ μὲν αὐτοκρά-
τωρ ὅποι τέ τινα καὶ ὁπότε ἤθελεν ἔστελλε, καὶ
πολλοὶ καὶ στρατηγοῦντες καὶ ὑπατεύοντες ἡγεμονίας
ἐθνῶν ἔσχον, ὃ καὶ νῦν ἔστιν ὅτε γίγνεται· τῇ δὲ 2
δὴ βουλῇ ἰδίᾳ μὲν τοῖς τε ὑπατευκόσι τήν τε Ἀφρι-
κὴν καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ τοῖς ἐστρατηγηκόσι τὰ λοιπὰ
πάντα ἀπένειμε, κοινῇ δὲ δὴ πᾶσιν αὐτοῖς ἀπηγό-
ρευσε μηδένα πρὸ πέντε ἐτῶν μετὰ τὸ ἐν τῇ πόλει
ἄρξαι κληροῦσθαι. καὶ χρόνῳ μέν τινι πάντες οἱ 3

τοιοῦτοι, εἰ καὶ πλείους τῶν ἐθνῶν ἦσαν, ἐλάγχανον
αὐτά· ὕστερον δέ, ἐπειδή τινες αὐτῶν οὐ καλῶς
ἦρχον, τῷ αὐτοκράτορι καὶ ἐκεῖνοι προσετέθησαν,
καὶ οὕτω καὶ τούτοις αὐτὸς τρόπον τινὰ τὰς ἡγεμο-
4 νίας δίδωσιν. ἰσαρίθμους τε γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ
οὓς ἂν ἐθελήσῃ, κληροῦσθαι κελεύει. αἱρετούς τέ
τινες καὶ ἐκεῖσε ἔπεμψαν, καὶ ἐπὶ πλείω ἐνιαυ-
τοῦ χρόνον ἔστιν οἷς ἄρξαι ἐπέτρεψαν· καί τινες
καὶ ἱππεῦσιν ἀντὶ τῶν βουλευτῶν ἔθνη τινὰ προσέ-
ταξαν.

5 ταῦτα μὲν οὕτω τότε περὶ τοὺς βουλευτὰς τούς
γε καὶ θανατοῦν τοὺς ἀρχομένους ἐξουσίαν ἔχοντας
ἐνομίσθη. πέμπονται γὰρ καὶ οἷς οὐκ ἔξεστι τοῦτο,
ἐς μὲν τὰ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς λεγόμενα ἔθνη
οἵ τε ταμιεύοντες, οὓς ἂν ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ, καὶ οἱ
παρεδρεύοντες τοῖς τὸ κῦρος τῆς ἀρχῆς ἔχουσιν.
6 οὕτω γὰρ ἂν ὀρθῶς αὐτούς, οὐ πρὸς τὸ ὄνομα ἀλλὰ
πρὸς τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ εἶπον, καλέσαιμι, ἐπεὶ οἵ γε
ἄλλοι πρεσβευτὰς καὶ τούτους ἑλληνίζοντες ὀνομά-
ζουσι. καὶ περὶ μὲν τῆς ἐπικλήσεως ταύτης ἀρκούν-
7 τως ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴρηται, τοὺς δὲ δὴ παρέδρους
αὐτὸς ἑαυτῷ ἕκαστος αἱρεῖται, ἕνα μὲν οἱ ἐστρατηγη-
κότες ἐκ τῶν ὁμοίων σφίσιν ἢ καὶ τῶν ὑποδεεστέρων,
τρεῖς δὲ οἱ ὑπατευκότες καὶ ἐκ τῶν ὁμοτίμων, οὓς
ἂν καὶ ὁ αὐτοκράτωρ δοκιμάσῃ. ἐκαινοτομήθη μὲν
γάρ τι καὶ κατὰ τούτους, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ταχὺ ἐπαύσατο,
ἀρκέσει τότε αὐτὸ λεχθῆναι.

15 περὶ μὲν οὖν τὰ τοῦ δήμου ἔθνη ταῦθ᾽ οὕτω
γίγνεται· πέμπονται δὲ καὶ ἐς τὰ ἕτερα, τὰ τοῦ τε
αὐτοκράτορος ὀνομαζόμενα καὶ πολιτικὰ στρατόπεδα
πλείω ἑνὸς ἔχοντα, οἱ ἄρξοντές σφων ὑπ᾽ αὐτοῦ
ἐκείνου, τὸ μὲν πλεῖστον ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων,

ἤδη δὲ καὶ ἐκ τῶν τεταμιευκότων ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἀρχὴν τῶν διὰ μέσου ἀρξάντων αἱρούμενοι.

τῶν μὲν δὴ οὖν βουλευόντων ταῦτα ἔχεται, ἐκ 2
δὲ δὴ τῶν ἱππέων τούς τε χιλιάρχους, καὶ τοὺς βουλεύσοντας καὶ τοὺς λοιπούς, ὧν περὶ τῆς διαφορᾶς ἄνω μοι τοῦ λόγου προείρηται, αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ τοὺς μὲν ἐς τὰ πολιτικὰ τείχη μόνα τοὺς δὲ καὶ ἐς τὰ ξενικὰ ἀποστέλλει, ὥσπερ τότε πρὸς τοῦ πρώτου Καίσαρος ἐνομίσθη· καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, οὕτω γὰρ 3
τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας καὶ τὰ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ δὴ καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμπει, πλὴν καθ' ὅσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι παρ' ὧν ἄρχουσιν ἐσπράσσουσιν. ἐντο- 4
λάς τέ τινας καὶ τοῖς ἐπιτρόποις καὶ τοῖς ἀνθυπάτοις τοῖς τε ἀντιστρατήγοις δίδωσιν, ὅπως ἐπὶ ῥητοῖς ἐξίωσι. καὶ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ μισθοφορὰν καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς ἄλλοις δίδοσθαι τότε ἐνομίσθη. τὸ μὲν 5
γὰρ πάλαι ἐργολαβοῦντές τινες παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφίσι τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον· ἐπὶ δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος πρῶτον αὐτοὶ ἐκεῖνοι τακτόν τι λαμβάνειν ἤρξαντο. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου πᾶσί σφισιν, ἀλλ' ὥς που καὶ ἡ χρεία ἀπῄτει, ἐτάχθη· καὶ τοῖς γε ἐπιτρόποις καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἀξιώματος ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδομένων αὐτοῖς χρημάτων προσγίγνεται. ἐκεῖνα δὲ ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως· 6
ἐνομοθετήθη, μήτε καταλόγους σφᾶς ποιεῖσθαι, μήτ' ἀργύριον ἔξω τοῦ τεταγμένου ἐσπράσσειν, εἰ μὴ ἤτοι ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο ἢ ὁ αὐτοκράτωρ κελεύσειεν· ὅταν τέ τῳ ὁ διάδοχος ἔλθῃ, ἔκ τε τοῦ ἔθνους αὐτίκα

αὐτὸν ἐξορμᾶσθαι καὶ ἐν τῇ ἀνακομιδῇ μὴ ἐγχρονί-
ζειν, ἀλλ' ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἐπανιέναι.

16 ταῦτα μὲν οὕτω τότε ὥς γε εἰπεῖν διετάχθη· τῷ
γὰρ ἔργῳ καὶ πάντων καὶ διὰ παντὸς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ,
ἅτε καὶ τῶν χρημάτων κυριεύων, λόγῳ μὲν γὰρ τὰ
δημόσια ἀπὸ τῶν ἐκείνου ἀπεκέκριτο, ἔργῳ δὲ καὶ
ταῦτα πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀνηλίσκετο, καὶ τῶν
2 στρατιωτῶν κρατῶν, αὐταρχήσειν ἔμελλε. τῆς γοῦν
δεκαετίας ἐξελθούσης ἄλλα ἔτη πέντε, εἶτα πέντε,
καὶ μετὰ τοῦτο δέκα καὶ ἕτερα αὖθις δέκα πεντάκις
αὐτῷ ἐψηφίσθη, ὥστε τῇ τῶν δεκετηρίδων διαδοχῇ
3 διὰ βίου αὐτὸν μοναρχῆσαι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ
μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες, καίτοι μηκέτ' ἐς τακτὸν
χρόνον ἀλλ' ἐς πάντα καθάπαξ τὸν βίον ἀποδεικνύ-
μενοι, ὅμως διὰ τῶν δέκα ἀεὶ ἐτῶν ἑώρτασαν ὡς καὶ
τὴν ἡγεμονίαν αὖθις τότε ἀνανεούμενοι· καὶ τοῦτο
4 καὶ νῦν γίγνεται. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ πολλὰ μὲν καὶ
πρότερον, ὅτε τὰ περὶ τῆς ἐξωμοσίας τῆς μοναρχίας
καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν διανομῆς διελέχθη, ἔλα-
βε· καὶ γὰρ τό τε τὰς δάφνας πρὸ τῶν βασιλείων
αὐτοῦ προτίθεσθαι, καὶ τὸ τὸν στέφανον τὸν δρύινον
ὑπὲρ αὐτῶν ἀρτᾶσθαι, τότε οἱ ὡς καὶ ἀεὶ τούς τε
πολεμίους νικῶντι καὶ τοὺς πολίτας σώζοντι ἐψηφί-
5 σθη. καλεῖται δὲ τὰ βασίλεια παλάτιον, οὐχ ὅτι
καὶ ἔδοξέ ποτε οὕτως αὐτὰ ὀνομάζεσθαι, ἀλλ' ὅτι
ἔν τε τῷ Παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει καὶ ἐκεῖ τὸ στρα-
τήγιον εἶχε, καί τινα καὶ πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμύλου
προενοίκησιν φήμην ἡ οἰκία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παντὸς
6 ὄρους ἔλαβε· καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἄλλοθί που ὁ αὐ-
τοκράτωρ καταλύῃ, τὴν τοῦ παλατίου ἐπίκλησιν ἡ
καταγωγὴ αὐτοῦ ἴσχει. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ ἔργῳ αὐτὰ
ἐπετέλεσεν, οὕτω δὴ καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου ὄνομα

καὶ παρὰ τῆς βουλῆς καὶ παρὰ τοῦ δήμου ἐπέθετο.
βουληθέντων γάρ σφων ἰδίως πως αὐτὸν προσειπεῖν, 7
καὶ τῶν μὲν τὸ τῶν δὲ τὸ καὶ ἐσηγουμένων καὶ αἱρου-
μένων, ὁ Καῖσαρ ἐπεθύμει μὲν ἰσχυρῶς Ῥωμύλος
ὀνομασθῆναι, αἰσθόμενος δὲ ὅτι ὑποπτεύεται ἐκ τού-
του τῆς βασιλείας ἐπιθυμεῖν, οὐκέτ' αὐτοῦ ἀντεποιή- 8
σατο, ἀλλ' Αὔγουστος ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατὰ ἀν-
θρώπους ὢν ἐπεκλήθη· πάντα γὰρ τὰ ἐντιμότατα
καὶ τὰ ἱερώτατα αὔγουστα προσαγορεύεται. ἐξ οὗπερ
καὶ σεβαστὸν αὐτὸν καὶ ἑλληνίζοντές πως, ὥσπερ
τινὰ σεπτόν, ἀπὸ τοῦ σεβάζεσθαι, προσεῖπον.

οὕτω μὲν δὴ τό τε τοῦ δήμου καὶ τὸ τῆς γερου- 17
σίας κράτος πᾶν ἐς τὸν Αὔγουστον μετέστη, καὶ ἀπ'
αὐτοῦ καὶ ἀκριβὴς μοναρχία κατέστη. μοναρχία γάρ,
εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἅμα τὸ κῦρός
ποτε ἔσχον, ἀληθέστατα ἂν νομίζοιτο. τὸ μὲν γὰρ 2
ὄνομα αὐτὸ τὸ μοναρχικὸν οὕτω δή τι οἱ Ῥωμαῖοι
ἐμίσησαν ὥστε μήτε δικτάτωρας μήτε βασιλέας μήτ'
ἄλλο τι τοιουτότροπον τοὺς αὐτοκράτοράς σφων ὀνο-
μάζειν· τοῦ δὲ δὴ τῆς πολιτείας τέλους ἐς αὐτοὺς
ἀνακειμένου οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ βασιλεύονται. αἱ 3
μὲν γὰρ ἀρχαὶ αἱ ἐκ τῶν νόμων ὡς πλήθει γενό-
μεναι καὶ νῦν πλὴν τῆς τῶν τιμητῶν καθίστανται,
διάγεται δὲ καὶ διοικεῖται πάντα ἁπλῶς ὅπως ἂν ὁ
ἀεὶ κρατῶν ἐθελήσῃ. καὶ ἵνα γε μὴ ἐκ δυναστείας
ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων τοῦτ' ἔχειν δοκῶσι, πάνθ' ὅσα
ἐν τῇ δημοκρατίᾳ μέγα παρ' ἑκοῦσί σφισιν ἴσχυσεν,
αὐτοῖς τοῖς ὀνόμασι χωρὶς τοῦ τῆς δικτατωρείας
προσεποιήσαντο. ὕπατοί τε γὰρ πλειστάκις γίγνον- 4
ται, καὶ ἀνθύπατοι ἀεί, ὁσάκις ἂν ἔξω τοῦ πωμηρίου
ὦσιν, ὀνομάζονται· τήν τε τοῦ αὐτοκράτορος πρόσ-
ρησιν διὰ παντὸς οὐ μόνον οἱ νικήσαντές τινας ἀλλὰ

καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτοτελοῦς σφων
ἐξουσίας, ἀντὶ τῆς τοῦ βασιλέως τοῦ τε δικτάτορος ἐπι-
5 κλήσεως ἔχουσιν. αὐτὰς μὲν γὰρ ἐκείνας οὐ τίθενται,
ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐκ τῆς πολιτείας ἐξέπεσον, τὸ δὲ δὴ
ἔργον αὐτῶν τῇ τοῦ αὐτοκράτορος προσηγορίᾳ βεβαι-
οῦνται. καὶ ἐκ μὲν τούτων τῶν ὀνομάτων καταλόγους
τε ποιεῖσθαι καὶ χρήματα ἀθροίζειν πολέμους τε ἀναι-
6 ρεῖσθαι καὶ εἰρήνην σπένδεσθαι, τοῦ τε ξενικοῦ καὶ τοῦ
πολιτικοῦ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ὁμοίως ἄρχειν, ὥστε καὶ ἐν-
τὸς τοῦ πωμηρίου καὶ τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς βουλευτὰς
θανατοῦν δύνασθαι, τά τε ἄλλα ὅσα τοῖς τε ὑπάτοις καὶ
τοῖς ἄλλοις τοῖς αὐταρχήσασί ποτε ποιεῖν ἐξῆν, λαμ-
7 βάνουσιν· ἐκ δὲ δὴ τοῦ τιμητεύειν τούς τε βίους
καὶ τοὺς τρόπους ἡμῶν ἐξετάζουσι, καὶ ἀπογραφὰς
ποιοῦνται καὶ τοὺς μὲν καταλέγουσι καὶ ἐς τὴν ἱπ-
πάδα καὶ ἐς τὸ βουλευτικόν, τοὺς δὲ καὶ ἀπαλείφου-
8 σιν, ὅπως ἂν αὐτοῖς δόξῃ. ἔκ τε τοῦ ἐν πάσαις ταῖς
ἱερωσύναις ἱερῶσθαι καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς
πλείους σφῶν διδόναι, ἀρχιέρεών τέ τινα αὐτῶν, κἂν
δύο κἂν τρεῖς ἅμα ἄρχωσιν, εἶναι, πάντων αὐτοὶ καὶ
9 τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσιν. ἥ τε ἐξουσία ἡ
δημαρχικὴ καλουμένη, ἣν οἱ πάνυ ποτὲ ἀνθήσαντες
ἔσχον, δίδωσί σφισι τά τε γιγνόμενα ὑφ' ἑτέρου τινός,
ἂν μὴ συνεπαινῶσι, παύειν, καὶ μὴ καθυβρίζεσθαι, κἂν
ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον μὴ ὅτι ἔργῳ ἀλλὰ καὶ λόγῳ
ἀδικεῖσθαι δόξωσι, καὶ ἄκριτον τὸν ποιήσαντα αὐτὸ
10 ὡς καὶ ἐναγῆ ἀπολλύναι. δημαρχεῖν μὲν γάρ, ἅτε
καὶ ἐς τοὺς εὐπατρίδας πάντως τελοῦντες, οὐχ ὅσιον
νομίζουσιν εἶναι· τὴν δὲ δὴ δύναμιν τὴν τῶν δημάρ-
χων πᾶσαν, ὅσηπερ τὰ μάλιστα ἐγένετο, προστίθεν-
ται, καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἡ ἐξαρίθμησις τῶν ἐτῶν τῆς
ἀρχῆς αὐτῶν, ὡς καὶ κατ' ἔτος αὐτὴν μετὰ τῶν ἀεὶ

δημαρχούντων λαμβανόντων, προβαίνει. ταῦτα μὲν 11
ἐκ τῆς δημοκρατίας, ὥς που καὶ ἕκαστα ἐνομίσθη,
οὕτω τε καὶ διὰ τούτων τῶν ὀνομάτων εἰλήφασιν,
ὅπως μηδὲν ἄνευ δόσεώς τινος ἔχειν δοκῶσιν· ἤδη 18
δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὃ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἐς
πάντα ἄντικρυς ἐδόθη, προσεκτήσαντο, ὑφ' οὗπερ
καὶ μόνου καὶ ἐκεῖνα ἂν καὶ τἄλλα αὐτοῖς πράττειν
ἐξῆν. λέλυνται γὰρ δὴ τῶν νόμων, ὡς αὐτὰ τὰ Λα-
τῖνα ῥήματα λέγει, τοῦτ' ἔστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης
ἀναγκαίας νομίσεώς εἰσι καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμέ-
νων ἐνέχονται. καὶ οὕτως ἐκ τούτων τῶν δημοκρα- 2
τικῶν ὀνομάτων πᾶσαν τὴν τῆς πολιτείας ἰσχὺν πε-
ριβέβληνται ὥστε καὶ τὰ τῶν βασιλέων, πλὴν τοῦ
φορτικοῦ τῆς προσηγορίας αὐτῶν, ἔχειν. ἡ γὰρ δὴ
τοῦ Καίσαρος ἥ τε τοῦ Αὐγούστου πρόσρησις δύνα-
μιν μὲν οὐδεμίαν αὐτοῖς οἰκείαν προστίθησι, δηλοῖ
δ' ἄλλως τὸ μὲν τὴν τοῦ γένους σφῶν διαδοχήν,
τὸ δὲ τὴν τοῦ ἀξιώματος λαμπρότητα. καὶ ἥ γε τοῦ 3
πατρὸς ἐπωνυμία τάχα μὲν καὶ ἐξουσίαν τινὰ αὐτοῖς,
ἥν ποτε οἱ πατέρες ἐπὶ τοὺς παῖδας ἔσχον, κατὰ
πάντων ἡμῶν δίδωσιν, οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀρ-
χὴν ἐγένετο ἀλλ' ἔς τε τιμὴν καὶ ἐς παραίνεσιν, ἵνα
αὐτοί τε τοὺς ἀρχομένους ὡς καὶ παῖδας ἀγαπῷεν
καὶ ἐκεῖνοί σφας ὡς καὶ πατέρας αἰδῶνται.

τοσαῦταί τε καὶ τοιαῦται αἱ προσηγορίαι εἰσὶν 4
αἷς οἱ τὸ κράτος ἔχοντες κατά τε τοὺς νόμους καὶ
κατὰ τὸ ἤδη πάτριον νομίζουσι. καὶ νῦν μὲν πᾶσαι
ἅμα αὐτοῖς ὡς τὸ πολύ, πλὴν τῆς τῶν τιμητῶν, δί-
δονται, τοῖς δὲ δὴ πάλαι κατὰ χρόνους ὡς ἕκασται
ἐψηφίζοντο. τὴν γὰρ δὴ τιμητείαν ἔλαβον μέν τινες 5
καὶ τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τὸ ἀρχεῖον, ἔλαβε δὲ
καὶ Δομιτιανὸς διὰ βίου· οὐ μέντοι καὶ νῦν ἔτι

τοῦτο γίγνεται· τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς ἔχοντες οὔτε αἱροῦνται ἐπ' αὐτήν, οὔτε τὴν πρόσκλησιν αὐτῆς πλὴν ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς κτῶνται.

19 ἡ μὲν οὖν πολιτεία οὕτω τότε πρός τε τὸ βέλτιον καὶ πρὸς τὸ σωτηριωδέστερον μετεκοσμήθη· καὶ γάρ που καὶ παντάπασιν ἀδύνατον ἦν δημοκρατουμένους αὐτοὺς σωθῆναι. οὐ μέντοι καὶ ὁμοίως τοῖς πρόσθεν
2 τὰ μετὰ ταῦτα πραχθέντα λεχθῆναι δύναται. πρότερον μὲν γὰρ ἔς τε τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον πάντα, καὶ εἰ πόρρω που συμβαίη, ἐσεφέρετο· καὶ διὰ τοῦτο πάντες τε αὐτὰ ἐμάνθανον καὶ πολλοὶ συνέγραφον, κἀκ τούτου καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτῶν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ φόβῳ τινὰ καὶ χάριτι φιλίᾳ τε καὶ ἔχθρᾳ τισὶν ἐρρήθη, παρὰ γοῦν τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰ αὐτὰ γράψασι τοῖς τε ὑπομνήμασι τοῖς δημοσίοις
3 τρόπον τινὰ εὑρίσκετο. ἐκ δὲ δὴ τοῦ χρόνου ἐκείνου τὰ μὲν πλείω κρύφα καὶ δι' ἀπορρήτων γίγνεσθαι ἤρξατο, εἰ δέ πού τινα καὶ δημοσιευθείη, ἀλλὰ ἀνεξέλεγκτά γε ὄντα ἀπιστεῖται· καὶ γὰρ λέγεσθαι καὶ πράττεσθαι πάντα πρὸς τὰ τῶν ἀεὶ κρατούντων τῶν τε παραδυναστευόντων σφίσι βουλήματα ὑποπτεύε-
4 ται. καὶ κατὰ τοῦτο πολλὰ μὲν οὐ γιγνόμενα θρυλεῖται, πολλὰ δὲ καὶ πάνυ συμβαίνοντα ἀγνοεῖται. πάντα δὲ ὡς εἰπεῖν ἄλλως πως ἢ ὡς πράττεται διαθροεῖται. καὶ μέντοι καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος τό τε τῶν πραγμάτων πλῆθος δυσχερεστάτην τὴν ἀκρί-
5 βειαν αὐτῶν παρέχεται. ἔν τε γὰρ τῇ Ῥώμῃ συχνὰ καὶ παρὰ τῷ ὑπηκόῳ αὐτῆς πολλά, πρός τε τὸ πολέμιον ἀεὶ καὶ καθ' ἡμέραν ὡς εἰπεῖν γίγνεταί τι. περὶ ὧν τὸ μὲν σαφὲς οὐδεὶς ῥᾳδίως ἔξω τῶν πραττόντων αὐτὰ γιγνώσκει, πλεῖστοι δ' ὅσοι οὐδ' ἀκού-
6 ουσι τὴν ἀρχὴν ὅτι γέγονεν. ὅθενπερ καὶ ἐγὼ πάντα

τὰ ἑξῆς, ὅσα γε καὶ ἀναγκαῖον ἔσται εἰπεῖν, ὥς που
καὶ δεδήλωται φράσω, εἴτ' ὄντως οὕτως εἴτε καὶ
ἑτέρως πως ἔχει. προσέσται μέντοι τι αὐτοῖς καὶ
τῆς ἐμῆς δοξασίας, ἐς ὅσον ἐνδέχεται, ἐν οἷς ἄλλο τι
μᾶλλον ἢ τὸ θρυλούμενον ἠδυνήθην ἐκ πολλῶν ὧν
ἀνέγνων ἢ καὶ ἤκουσα ἢ καὶ εἶδον τεκμήρασθαι.

Αὔγουστος μὲν δὴ ὁ Καῖσαρ, ὥσπερ εἶπον, ἐπω- 20
νομάσθη, καὶ αὐτῷ σημεῖον οὐ σμικρὸν εὐθὺς τότε
τῆς νυκτὸς ἐπεγένετο· ὁ γὰρ Τίβερις πελαγίσας πᾶ-
σαν τὴν ἐν τοῖς πεδίοις Ῥώμην κατέλαβεν ὥστε πλεῖ-
σθαι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ μάντεις ὅτι τε ἐπὶ μέγα
αὐξήσοι καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν πόλιν ὑποχειρίαν ἕξοι
προέγνωσαν. χαριζομένων δ' αὐτῷ καθ' ὑπερβολὴν 2
ἄλλων ἄλλα, Σέξτος τις Πακουούιος, ὡς δ' ἕτεροι
λέγουσιν, Ἀπούδιος, πάντας ἐξενίκησεν· ἐν γὰρ τῷ
συνεδρίῳ ἑαυτόν τέ οἱ τὸν τῶν Ἰβήρων τρόπον κα-
θωσίωσε καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευε τοῦτο ποιῆσαι.
ἐπειδή τε ὁ Αὔγουστος ἐμποδών οἱ ἐγένετο, πρός τε 3
τὸ πλῆθος τὸ προσεστὸς ἐξεπήδησεν, ἐδημάρχει γάρ,
καὶ ἐκείνους τε καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοὺς λοιπούς,
κατά τε τὰς ὁδοὺς καὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς περινο-
στήσας, καθιερῶσαί σφας τῷ Αὐγούστῳ κατηνάγκα-
σεν· ἀφ' οὗπερ καὶ νῦν προστρεπόμενοι τὸν κρα- 4
τοῦντα λέγειν εἰώθαμεν ὅτι σοι καθωσιώμεθα.

καὶ ὁ μὲν καὶ θῦσαι ἐπὶ τούτῳ πάντας ἐποίει,
ἔν τε τῷ ὁμίλῳ ποτὲ κληρονόμον ἔφη τὸν Αὔγουστον
ἐξ ἴσου τῷ υἱεῖ καταλείψειν, οὐχ ὅτι τι εἶχεν, ἀλλ'
ὅτι καὶ προσλαβεῖν ἠθέλησεν, ὃ καὶ ἐγένετο· Αὔγου- 21
στος δὲ τά τε ἄλλα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα προθυ-
μότερον, ὡς καὶ ἐθελοντὶ δὴ παρὰ πάντων αὐτὴν
εἰληφώς, ἔπραττε, καὶ ἐνομοθέτει πολλά. οὐδὲν δὲ
δέομαι καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς ἐπεξιέναι, χωρὶς ἢ

ὅσα τῇ συγγραφῇ πρόσφορά ἐστι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο
καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα πραχθεῖσι ποιήσω, ἵνα μὴ καὶ δι'
ὄχλου γένωμαι πάντα τὰ τοιαῦτα ἐπεσφέρων ἃ μηδ'
3 αὐτοὶ οἱ πάνυ αὐτὰ μελετῶντες ἀκριβοῦσιν. οὐ μέν-
τοι καὶ πάντα ἰδιογνωμονῶν ἐνομοθέτει, ἀλλ' ἔστι
μὲν ἃ καὶ ἐς τὸ δημόσιον προεξετίθει, ὅπως, ἄν τι
μὴ ἀρέσῃ τινά, προμαθὼν ἐπανορθώσῃ· προετρέ-
πετό τε γὰρ πάνθ' ὁντινοῦν συμβουλεύειν οἱ, εἴ τίς
τι ἄμεινον αὐτῶν ἐπινοήσειε, καὶ παρρησίαν σφίσι
4 πολλὴν ἔνεμε, καί τινα καὶ μετέγραφε. τὸ δὲ δὴ
πλεῖστον τούς τε ὑπάτους ἢ τὸν ὕπατον, ὁπότε καὶ
αὐτὸς ὑπατεύοι, κἀκ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἕνα παρ'
ἑκάστων, ἔκ τε τοῦ λοιποῦ τῶν βουλευτῶν πλήθους
πεντεκαίδεκα τοὺς κλήρῳ λαχόντας, συμβούλους ἐς
ἑξάμηνον παρελάμβανεν, ὥστε δι' αὐτῶν καὶ τοῖς
ἄλλοις πᾶσι κοινοῦσθαι τρόπον τινὰ τὰ νομοθετού-
5 μενα νομίζεσθαι. ἐσέφερε μὲν γάρ τινα καὶ ἐς πᾶσαν
τὴν γερουσίαν, βέλτιον μέντοι νομίζων εἶναι τὸ μετ'
ὀλίγων καθ' ἡσυχίαν τά τε πλείω καὶ τὰ μείζω προ-
σκοπεῖσθαι, τοῦτό τε ἐποίει καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐδίκαζε
6 μετ' αὐτῶν. ἔκρινε μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ βου-
λὴ πᾶσα ὡς καὶ πρότερον, καί τισι καὶ πρεσβείαις
καὶ κηρυκείαις καὶ δήμων καὶ βασιλέων ἐχρημάτιζεν,
ὅ τε δῆμος ἐς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὸ πλῆθος αὖ
7 συνελέγετο· οὐ μέντοι καὶ ἐπράττετό τι ὃ μὴ καὶ
ἐκεῖνον ἤρεσκε. τοὺς γοῦν ἄρξοντας τοὺς μὲν αὐτὸς
ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δήμῳ
τῷ τε ὁμίλῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιούμενος ἐπεμελεῖτο
ὅπως μήτ' ἀνεπιτήδειοι μήτ' ἐκ παρακελεύσεως ἢ
καὶ δεκασμοῦ ἀποδεικνύωνται.

22 τὸ μὲν οὖν σύμπαν οὕτω τὴν ἀρχὴν διῴκησε,
λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ὅσα ἀναγκαῖόν ἐστι μετὰ

τῶν ὑπάτων, ἐφ᾽ ὧν ἐγένετο, μνημονεύεσθαι. ἐν μὲν γὰρ τῷ προειρημένῳ ἔτει τὰς ὁδοὺς τὰς ἔξω τοῦ τείχους δυσπορεύτους ὑπ᾽ ἀμελείας ὁρῶν οὔσας τὰς μὲν ἄλλας ἄλλοις τισὶ τῶν βουλευτῶν ἐπισκευάσαι τοῖς οἰκείοις τέλεσι προσέταξε, τῆς δὲ δὴ Φλαμινίας αὐτός, ἐπειδήπερ ἐκστρατεύσειν δι᾽ αὐτῆς ἤμελλεν, ἐπεμελήθη. καὶ ἡ μὲν εὐθὺς τότε ἐγένετο, καὶ διὰ 2
τοῦτο καὶ εἰκόνες αὐτῷ ἐφ᾽ ἀψίδων ἔν τε τῇ τοῦ Τιβέριδος γεφύρᾳ καὶ ἐν Ἀριμίνῳ ἐποιήθησαν· αἱ δ᾽ ἄλλαι ὕστερον, εἴτ᾽ οὖν πρὸς τοῦ δημοσίου, ἐπειδὴ μηδεὶς τῶν βουλευτῶν ἡδέως ἀνήλισκεν, εἴτε καὶ πρὸς τοῦ Αὐγούστου τις εἰπεῖν ἐθέλει, ἐπεσκευάσθησαν. οὐ γὰρ δύναμαι διακρῖναι τοὺς θησαυροὺς 3
αὐτῶν, οὐδ᾽ εἰ τὰ μάλιστα ὁ Αὔγουστος καὶ ἀνδριάντας τινὰς ἑαυτοῦ ἀργυροῦς, πρός τε τῶν φίλων καὶ πρὸς δήμων τινῶν γεγονότας, ἐς νόμισμα κατέκοψε τοῦ δὴ καὶ οἴκοθεν πάνθ᾽ ὅσα γε καὶ ἔλεγε δαπανᾶν δοκεῖν· καὶ διὰ τοῦτο οὔτ᾽ εἴ ποτε ἐκ τῶν δημοσίων 4
τι χρημάτων ὁ ἀεὶ κρατῶν ἔλαβεν, οὔτ᾽ εἴ ποτε αὐτὸς ἔδωκε, γνώμην ἔχω συγγράψαι. πολλάκις τε γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐγένετο, καὶ τί ἄν τις ἐς δανείσματα ἢ καὶ δωρεὰς τὰ τοιαῦτα καταλέγοι, ὁπότε καὶ τούτοις καὶ ἐκείνοις καὶ ὁ δῆμος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπίκοινον ἀεὶ χρῶνται;

τότε μὲν δὴ ταῦτα ὁ Αὔγουστος ἔπραξε, καὶ 5
ἐξώρμησε μὲν ὡς καὶ ἐς τὴν Βρεττανίαν στρατεύσων, ἐς δὲ δὴ τὰς Γαλατίας ἐλθὼν ἐνταῦθα ἐνδιέτριψεν· ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐπικηρυκεύσασθαί οἱ ἐδόκουν, καὶ τὰ τούτων ἀκατάστατα ἔτι, ἅτε τῶν ἐμφυλίων πολέμων εὐθὺς ἐπὶ τῇ ἁλώσει σφῶν ἐπιγενομένων, ἦν. καὶ αὐτῶν καὶ ἀπογραφὰς ἐποιήσατο καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν διεκόσμησε. κἀντεῦθεν ἔς τε τὴν

23 Ἰβηρίαν ἀφίκετο, καὶ κατεστήσατο καὶ ἐκείνην. μετὰ
a. u. 728 δὲ δὴ τοῦτο αὐτός τε τὸ ὄγδοον σὺν τῷ Ταύρῳ τῷ
Στατιλίῳ ὑπάτευσε, καὶ ὁ Ἀγρίππας τὰ Σέπτα ὠνο-
2 μασμένα καθιέρωσεν· ὁδὸν μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἐπι-
σκευάσειν ὑπέσχετο, ταῦτα δὲ ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ
στοαῖς πέριξ ὑπὸ τοῦ Λεπίδου πρὸς τὰς φυλετικὰς
ἀρχαιρεσίας συνῳκοδομημένα καὶ πλαξὶ λιθίναις καὶ
ζωγραφήμασιν ἐπεκόσμησεν, Ἰούλια αὐτὰ ἀπὸ τοῦ
3 Αὐγούστου προσαγορεύσας. καὶ ὁ μὲν οὐχ ὅπως φθό-
νον τινὰ ἐπ' αὐτοῖς ὠφλίσκανεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ καὶ
πρὸς αὐτοῦ ἐκείνου καὶ πρὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων
4 ἐτιμᾶτο· αἴτιον δὲ ὅτι τὰ φιλανθρωπότατα καὶ τὰ
εὐκλεέστατα τά τε συμφορώτατα καὶ συμβουλεύων
οἱ καὶ συμπράττων οὐδ' ἐπὶ βραχὺ τῆς δόξης αὐτῶν
ἀντεποιεῖτο, ταῖς τε παρ' αὐτοῦ τιμαῖς οὔτε ἐς πλεο-
νεξίαν οὔτε ἐς ἀπόλαυσιν ἰδίαν ἐχρῆτο, ἀλλ' ἔς τε
5 τὸ αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ ἐς τὸ τῷ δημοσίῳ συμφέρον· ὁ
δὲ δὴ Γάλλος Κορνήλιος καὶ ἐξύβρισεν ὑπὸ τῆς τιμῆς.
πολλὰ μὲν γὰρ καὶ μάταια ἐς τὸν Αὔγουστον ἀπελή-
ρει, πολλὰ δὲ καὶ ἐπαίτια παρέπραττε· καὶ γὰρ καὶ
εἰκόνας ἑαυτοῦ ἐν ὅλῃ ὡς εἰπεῖν τῇ Αἰγύπτῳ ἔστησε,
καὶ τὰ ἔργα ὅσα ἐπεποιήκει ἐς τὰς πυραμίδας ἐσέ-
6 γραψε. κατηγορήθη τε οὖν ἐπ' αὐτοῖς ὑπὸ Οὐαλε-
ρίου Λάργου, ἑταίρου τέ οἱ καὶ συμβιωτοῦ ὄντος, καὶ
ἠτιμώθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, ὥστε καὶ ἐν τοῖς ἔθνε-
σιν αὐτοῦ κωλυθῆναι διαιτᾶσθαι. γενομένου δὲ τού-
του καὶ ἄλλοι αὐτῷ συχνοὶ ἐπέθεντο καὶ γραφὰς
7 κατ' αὐτοῦ πολλὰς ἐπήνεγκαν, καὶ ἡ γερουσία ἅπασα
ἁλῶναί τε αὐτὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ φυγεῖν
τῆς οὐσίας στερηθέντα, καὶ ταύτην τε τῷ Αὐγούστῳ
δοθῆναι καὶ ἑαυτοὺς βουθυτῆσαι ἐψηφίσατο. καὶ ὁ
μὲν περιαλγήσας ἐπὶ τούτοις ἑαυτὸν προκατεχρήσατο,

τὸ δὲ δὴ τῶν πολλῶν κίβδηλον καὶ ἐκ τούτου διη- 24
λέγχθη ὅτι ἐκεῖνόν τε, ὃν τέως ἐκολάκευον, οὕτω
τότε διέθηκαν ὥστε καὶ αὐτοχειρίᾳ ἀποθανεῖν ἀναγ-
κάσαι, καὶ πρὸς τὸν Λάργον ἀπέκλιναν, ἐπειδήπερ
αὔξειν ἤρχετο, μέλλοντές που καὶ κατὰ τούτου τὰ
αὐτά, ἄν γέ τι τοιοῦτόν οἱ συμβῇ, ψηφιεῖσθαι. ὁ 2
μέντοι Προκουλήιος οὕτω πρὸς αὐτὸν ἔσχεν ὥστ'
ἀπαντήσας ποτὲ αὐτῷ τήν τε ῥῖνα καὶ τὸ στόμα τὸ
ἑαυτοῦ τῇ χειρὶ ἐπισχεῖν, ἐνδεικνύμενος τοῖς συνοῦ-
σιν ὅτι μηδ' ἀναπνεῦσαί τινα παρόντος αὐτοῦ ἀσφά-
λεια εἴη. ἄλλος τέ τις προσῆλθέ τε αὐτῷ, καίπερ 3
ἀγνὼς ὤν, μετὰ μαρτύρων, καὶ ἐπήρετο εἰ γνωρίζοι
ἑαυτόν· ἐπειδή τε ἐξηρνήσατο, ἐς γραμματεῖον τὴν
ἄρνησιν αὐτοῦ ἐσέγραψεν, ὥσπερ οὐκ ἐξὸν τῷ κακῷ
καὶ ὃν οὐκ ᾔδει πρότερον συκοφαντῆσαι. οὕτω δ' 4
οὖν οἱ πολλοὶ τὰ ἔργα τινῶν, κἂν πονηρὰ ᾖ, μᾶλλον
ζηλοῦσιν ἢ τὰ παθήματα φυλάσσονται, ὥστε καὶ τότε
Μάρκος Ἐγνάτιος Ῥοῦφος ἀγορανομήσας, καὶ ἄλλα
τε πολλὰ καλῶς πράξας καὶ ταῖς οἰκίαις ταῖς ἐν τῷ
ἔτει ἐκείνῳ ἐμπρησθείσαις ἐπικουρίαν μετὰ τῶν ἑαυ-
τοῦ δούλων καὶ μεθ' ἑτέρων τινῶν μισθωτῶν ποιη-
σάμενος, καὶ διὰ τοῦτο τά τε ἀναλώματα τὰ τῇ ἀρχῇ 5
αὐτοῦ προσήκοντα παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν καὶ στρα-
τηγὸς παρανόμως ἀποδειχθείς, ἐπήρθη τε ὑπ' αὐτῶν
τούτων καὶ τὸν Αὔγουστον ὑπερεφρόνησεν, ὥστε
καὶ προγράψαι ὅτι ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον τῷ δια-
δόχῳ τὴν πόλιν παρέδωκεν. ἐπ' οὖν τούτῳ οἵ τε 6
ἄλλοι πάντες οἱ πρῶτοι καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα ὁ
Αὔγουστος ὀργὴν ἔσχε, καὶ ἐκεῖνον μὲν ἐκδιδάξειν
οὐκ ἐς μακρὰν ἔμελλε τὸ μὴ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς φρο-
νεῖν, τοῖς δ' ἀγορανόμοις παραχρῆμα ἐπιμελεῖσθαί

τε ὅπως μηδὲν ἐμπίμπρηται, κἂν ἄρα τι τοιοῦτο συμ-
βῇ, κατασβεννύναι τὸ πῦρ προσέταξε.
25 κἀν τῷ αὐτῷ ἔτει τούτῳ ὅ τε Πολέμων ὁ ἐν τῷ
Πόντῳ βασιλεύων ἔς τε τοὺς φίλους καὶ ἐς τοὺς
συμμάχους τοῦ δήμου ἐνεγράφη, καὶ προεδρία τοῖς
βουλευταῖς ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἐς πάντα τὰ
θέατρα ἐδόθη· τόν τε Αὔγουστον ἐς τὴν Βρεττα-
2 νίαν, ἐπειδὴ μὴ ἠθέλησαν ὁμολογῆσαι, στρατευσεί-
οντα κατέσχον οἵ τε Σαλασσοὶ ἐπαναστάντες αὐτῷ
καὶ οἱ Κάνταβροι οἵ τε Ἄστυρες πολεμωθέντες. οἰ-
κοῦσι δὲ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τὰς Ἄλπεις, ὥσπερ εἴρη-
ταί μοι, οὗτοι δὲ ἑκάτεροι τοῦ τε Πυρηναίου τοῦ
πρὸς τῇ Ἰβηρίᾳ τὸ καρτερώτατον καὶ τὴν πεδιάδα
3 τὴν ὑπ᾽ αὐτὸ οὖσαν. δι᾽ οὖν ταῦτα ὁ Αὔγουστος,
a. u. 729 ἤδη δὲ ἔνατον μετὰ Μάρκου Σιλανοῦ ὑπάτευεν,
ἐπὶ μὲν τοὺς Σαλασσοὺς Τερέντιον Οὐάρρωνα ἔπεμψε.
καὶ ὃς πολλαχῇ ἅμα, ὅπως μὴ συστραφέντες δυσχει-
ρωτότεροι γένωνται, ἐμβαλὼν ῥᾷστά τε αὐτούς, ἅτε
4 καὶ κατ᾽ ὀλίγους προσπίπτοντάς σφισιν, ἐνίκησε, καὶ
συμβῆναι καταναγκάσας ἀργύριόν τέ τι ῥητόν, ὡς
καὶ μηδὲν δεινὸν ἄλλο δράσων, ᾔτησε, κἀκ τούτου
πανταχῇ πρὸς τὴν ἔσπραξιν δῆθεν αὐτοῦ στρατιώ-
τας διαπέμψας συνέλαβέ τε τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ καὶ
ἀπέδοτο, ἐφ᾽ ᾧ μηδείς σφων ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν ἐλευ-
5 θερωθείη. καὶ αὐτῶν ἡ ἀρίστη τῆς γῆς τῶν τε δο-
ρυφόρων τισὶν ἐδόθη, καὶ πόλιν τὴν Αὐγοῦσταν
πραιτωριανῶν ὠνομασμένην ἔσχεν. αὐτὸς δὲ ὁ Αὔ-
γουστος πρός τε τοὺς Ἄστυρας καὶ πρὸς τοὺς Καν-
τάβρους ἅμα ἐπολέμησε, καὶ ἐπειδὴ μήτε προσεχώ-
6 ρουν οἱ, ἅτε ἐπὶ τοῖς ἐρυμνοῖς ἐπαιρόμενοι, μήτε
ἐς χεῖρας διά τε τὸ τῷ πλήθει ἐλαττοῦσθαι καὶ διὰ
τὸ ἀκοντισταὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ᾖσαν, καὶ προσέτι

καὶ πράγματα αὐτῷ πολλά, εἴ που κινηθείη, τά τε
ὑπερδέξια ἀεὶ προκαταλαμβάνοντες καὶ ἐν τοῖς κοί-
λοις τοῖς τε ὑλώδεσιν ἐνεδρεύοντες παρεῖχον, ἐν
ἀπόρῳ παντάπασιν ἐγένετο. καὶ ὁ μὲν ἔκ τε τοῦ 7
καμάτου καὶ ἐκ τῶν φροντίδων νοσήσας ἐς Ταρρά-
κωνα ἀνεχώρησε καὶ ἐκεῖ ἠρρώστει· Γάιος δὲ Ἀντί-
στιος προσεπολέμησέ τε αὐτοῖς ἐν τούτῳ καὶ συχνὰ
κατειργάσατο, οὐχ ὅτι καὶ ἀμείνων τοῦ Αὐγούστου
στρατηγὸς ἦν, ἀλλ' ὅτι καταφρονήσαντες αὐτοῦ οἱ 8
βάρβαροι ὁμόσε τε τοῖς Ῥωμαίοις ἐχώρησαν καὶ ἐνι-
κήθησαν. καὶ οὕτως ἐκεῖνός τέ τινα ἔλαβε, καὶ
Τίτος μετὰ ταῦτα Καρίσιος τήν τε Λαγκίαν τὸ μέγι-
στον τῶν Ἀστύρων πόλισμα ἐκλειφθὲν εἷλε καὶ ἄλλα
πολλὰ παρεστήσατο.

παυσαμένου δὲ τοῦ πολέμου τούτου ὁ Αὔγουστος 26
τοὺς μὲν ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν ἀφῆκε,
καὶ πόλιν αὐτοῖς ἐν Λυσιτανίᾳ τὴν Αὐγούσταν ἠμέ-
ριταν καλουμένην κτίσαι ἔδωκε, τοῖς δὲ τὴν στρα-
τεύσιμον ἡλικίαν ἔτ' ἔχουσι θέας τινὰς διά τε τοῦ
Μαρκέλλου καὶ διὰ τοῦ Τιβερίου ὡς καὶ ἀγορανο-
μούντων ἐν αὐτοῖς στρατοῖς ἐποίησε. καὶ τῷ μὲν 2
Ἰούβᾳ τῆς τε Γαιτουλίας τινὰ ἀντὶ τῆς πατρῴας
ἀρχῆς, ἐπείπερ ἐς τὸν τῶν Ῥωμαίων κόσμον οἱ πλεί-
ους αὐτῶν ἐσεγεγράφατο, καὶ τὰ τοῦ Βόκχου τοῦ τε
Βογούου ἔδωκε· τοῦ δ' Ἀμύντου τελευτήσαντος οὐ 3
τοῖς παισὶν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐς τὴν
ὑπήκοον ἐσήγαγε, καὶ οὕτω καὶ ἡ Γαλατία μετὰ τῆς
Λυκαονίας Ῥωμαῖον ἄρχοντα ἔσχε, τά τε χωρία τὰ
ἐκ τῆς Παμφυλίας πρότερον τῷ Ἀμύντᾳ προσνεμη-
θέντα τῷ ἰδίῳ νομῷ ἀπεδόθη. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν 4
τοῦτον χρόνον Μάρκος Οὐινίκιος Κελτῶν τινας μετελ-
θών, ὅτι Ῥωμαίους ἄνδρας ἐς τὴν χώραν σφῶν κατὰ

τὴν ἐπιμιξίαν ἐσελθόντας συλλαβόντες ἔφθειραν, τὸ ὄνομα καὶ αὐτὸς τὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῷ Αὐγούστῳ
5 ἔδωκε. καὶ ἐψηφίσθη μέν που καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τότε γενομένοις· ἐπεὶ δ' οὐκ ἠθέλησεν αὐτὰ πέμψαι, ἀψίς τε ἐν ταῖς Ἄλπεσι τροπαιοφόρος οἱ ᾠκοδομήθη, καὶ ἐξουσία ἐδόθη τοῦ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ καὶ τῷ στεφάνῳ καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ νικητηρίᾳ ἀεὶ χρῆσθαι.

Αὔγουστος μὲν ταῦτά τε ἐν τοῖς πολέμοις ἔπραξε, καὶ τὸ τοῦ Ἰανοῦ τεμένισμα ἀνοιχθὲν δι' αὐτοὺς ἔκλει-
27 σεν, Ἀγρίππας δὲ ἐν τούτῳ τὸ ἄστυ τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐπεκόσμησε. τοῦτο μὲν γὰρ τὴν στοὰν τὴν τοῦ Ποσειδῶνος ὠνομασμένην καὶ ἐξῳκοδόμησεν ἐπὶ ταῖς ναυκρατίαις καὶ τῇ τῶν Ἀργοναυτῶν γραφῇ ἐπελάμπρυνε, τοῦτο δὲ τὸ πυριατήριον τὸ Λακωνικὸν κατεσκεύασε· Λακωνικὸν γὰρ τὸ γυμνάσιον, ἐπειδήπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι γυμνοῦσθαί τε ἐν τῷ τότε χρόνῳ καὶ λίπα ἀσκεῖν μάλιστα ἐδόκουν, ἐπεκάλεσε.
2 τό τε Πάνθειον ὠνομασμένον ἐξετέλεσε· προσαγορεύεται δὲ οὕτω τάχα μὲν ὅτι πολλῶν θεῶν εἰκόνας ἐν τοῖς ἀγάλμασι, τῷ τε τοῦ Ἄρεος καὶ τῷ τῆς Ἀφροδίτης, ἔλαβεν, ὡς δὲ ἐγὼ νομίζω, ὅτι θολοειδὲς ὂν
3 τῷ οὐρανῷ προσέοικεν. ἠβουλήθη μὲν οὖν ὁ Ἀγρίππας καὶ τὸν Αὔγουστον ἐνταῦθα ἱδρῦσαι, τήν τε τοῦ ἔργου ἐπίκλησιν αὐτῷ δοῦναι· μὴ δεξαμένου δὲ αὐτοῦ μηδέτερον ἐκεῖ μὲν τοῦ προτέρου Καίσαρος, ἐν δὲ τῷ προνάῳ τοῦ τε Αὐγούστου καὶ ἑαυτοῦ
4 ἀνδριάντας ἔστησε. καὶ ἐγίγνετο γὰρ ταῦτα οὐκ ἐξ ἀντιπάλου τῷ Ἀγρίππᾳ πρὸς τὸν Αὔγουστον φιλοτιμίας, ἀλλ' ἔκ τε τῆς πρὸς ἐκεῖνον λιπαροῦς εὐνοίας καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸ δημόσιον ἐνδελεχοῦς σπουδῆς, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὸν ἐπ' αὐτοῖς ὁ Αὔγουστος ᾐτιά-

σατο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐτίμησε. τούς τε γὰρ 5
γάμους τῆς τε θυγατρὸς τῆς Ἰουλίας καὶ τοῦ ἀδελφιδοῦ τοῦ Μαρκέλλου μὴ δυνηθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ποιῆσαι δι' ἐκείνου καὶ ἀπὼν ἑώρτασε· καὶ ἐπειδὴ ἡ οἰκία ἡ ἐν τῷ Παλατίῳ ὄρει, ἡ πρότερον μὲν τοῦ Ἀντωνίου γενομένη ὕστερον δὲ τῷ τε Ἀγρίππᾳ καὶ τῷ Μεσσάλᾳ δοθεῖσα, κατεφλέχθη, τῷ μὲν Μεσσάλᾳ ἀργύριον ἐχαρίσατο, τὸν δὲ Ἀγρίππαν σύνοικον ἐποιήσατο. οὗτός τε οὖν ἐκ τού- 6
των οὐκ ἀπεικότως ἐγαυροῦτο, καί τις Γάιος Θοράνιος αἰτίαν ἀγαθὴν ἔσχεν, ὅτι δημαρχῶν τὸν πατέρα, καίπερ ἐξελεύθερόν τινος ὄντα, ἔς τε τὸ θέατρον ἐσήγαγε καὶ ἐν τῷ δημαρχικῷ βάθρῳ παρεκαθίσατο. Πούπλιός τε Σερουίλιος ὄνομα καὶ αὐτὸς ἔλαβεν, ὅτι στρατηγῶν ἄρκτους τε τριακοσίας καὶ Λιβυκὰ ἕτερα θηρία ἴσα ἐν πανηγύρει τινὶ ἀπέκτεινεν.

ἐκ δὲ τούτου δέκατον ὁ Αὔγουστος μετὰ Γαΐου 28
Νωρβανοῦ ἦρξε, καὶ ἔν τε τῇ νουμηνίᾳ ὅρκους ἡ a. u. 730
βουλὴ βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἐπειδὴ πλησιάζειν τε ἤδη τῇ πόλει ἠγγέλθη, ὑπὸ γὰρ τῆς ἀρρωστίας ἐχρόνισε, καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἑκατὸν δραχμὰς δώσειν ὑπέσχετο, τό τε γράμμα τὸ περὶ αὐ- 2
τῶν ἀπηγόρευσε μὴ πρότερον ἐκτεθῆναι πρὶν ἂν καὶ ἐκείνῃ συνδόξῃ, πάσης αὐτὸν τῆς τῶν νόμων ἀνάγκης ἀπήλλαξαν, ἵν', ὥσπερ εἴρηταί μοι, καὶ αὐτοτελὴς ὄντως καὶ αὐτοκράτωρ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν νόμων πάντα τε ὅσα βούλοιτο ποιοίη καὶ πάνθ' ὅσα ἀβουλοίη μὴ πράττοι. ταῦτα μὲν ἀποδημοῦντι ἔτ' αὐτῷ 3
ἐψηφίσθη, ἀφικομένῳ δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἄλλα τινὰ ἐπί τε τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ αὐτοῦ ἐγένετο. τῷ τε Μαρκέλλῳ βουλεύειν τε ἐν τοῖς ἐστρατηγηκόσι καὶ τὴν ὑπατείαν δέκα θᾶττον ἔτεσιν ἤπερ

ἐνενόμιστο αἰτῆσαι, καὶ τῷ Τιβερίῳ πέντε πρὸ ἑκά-
4 στης ἀρχῆς ἔτεσι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι ἐδόθη· καὶ
παραχρῆμά γε οὗτος μὲν ταμίας ἐκεῖνος δὲ ἀγορα-
νόμος ἀπεδείχθησαν. τῶν τε ταμιευσόντων ἐν τοῖς
ἔθνεσιν ἐπιλιπόντων ἐκληρώθησαν ἐς αὐτὰ πάντες
οἱ μέχρι δέκα ἄνω ἐτῶν ἄνευ τοῦ ἔργου τούτου τετα-
μιευκότες.

29 ἐν μὲν οὖν τῇ πόλει ταῦτα τότε ἄξια μνήμης
ἐγένετο· οἱ δὲ δὴ Κάνταβροι οἵ τε Ἄστυρες, ὡς τά-
χιστα ὁ Αὔγουστος ἐκ τῆς Ἰβηρίας, Λούκιον Αἰμίλιον
ἄρχοντα αὐτῆς καταλιπών, ἀπηλλάγη, ἐπανέστησαν,
καὶ πέμψαντες πρὸς τὸν Αἰμίλιον, πρὶν καὶ ὁτιοῦν
ἐκφῆναί οἱ, σῖτόν τε καὶ ἄλλα τινὰ χαρίσασθαι τῷ
2 στρατεύματι βούλεσθαι ἔφασαν, κἀκ τούτου στρα-
τιώτας συχνοὺς ὡς καὶ κομιοῦντας αὐτὰ λαβόντες ἔς
τε χωρία αὐτοὺς ἐπιτήδειά σφισιν ἐσήγαγον καὶ κα-
τεφόνευσαν. οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ἥσθησαν· τῆς
τε γὰρ χώρας αὐτῶν δῃωθείσης καὶ τειχῶν τινων
καυθέντων, τό τε μέγιστον τῶν χειρῶν τοῖς ἀεὶ ἁλι-
σκομένοις ἀποκοπτομένων, ταχέως ἐχειρώθησαν.

3 ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ ἄλλη τις στρατεία
καινὴ ἀρχήν τε ἅμα καὶ τέλος ἔσχεν· ἐπὶ γὰρ Ἀρα-
βίαν τὴν εὐδαίμονα καλουμένην, ἧς Σαβὼς ἐβασί-
λευεν, Αἴλιος Γάλλος ὁ τῆς Αἰγύπτου ἄρχων ἐπε-
4 στράτευσε. καὶ ἐς μὲν ὄψιν οὐδεὶς αὐτῷ τήν γε
πρώτην ἦλθεν, οὐ μὴν καὶ ἀπόνως προεχώρει· ἥ τε
γὰρ ἐρημία καὶ ὁ ἥλιος τά τε ὕδατα φύσιν τινὰ ἄτο-
πον ἔχοντα πάνυ αὐτοὺς ἐταλαιπώρησεν, ὥστε τὸ
5 πλεῖον τοῦ στρατοῦ φθαρῆναι. τὸ δὲ νόσημα οὐδενὶ
τῶν συνήθων ὅμοιον ἐγίγνετο, ἀλλ' ἐς τὴν κεφαλὴν
ἐνσκῆψαν ἐξήραινεν αὐτήν, καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς
αὐτίκα ἀπώλλυε, τῶν δὲ περιγιγνομένων ἔς τε τὰ

σκέλη κατῄει, πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος ὑπερβάν, καὶ ἐκεῖνά τε ἐλυμαίνετο, ἴαμά τε αὐτοῦ οὐδὲν ἦν χωρὶς ἢ εἴ τις ἔλαιον οἴνῳ μεμιγμένον καὶ ἔπιε καὶ ἠλείψατο. ὅπερ που πάνυ ὀλίγοις σφῶν ὑπῆρξε 6
ποιῆσαι· οὔτε γὰρ ἡ χώρα οὐδέτερον αὐτῶν φέρει οὔτε ἐκεῖνοι ἄφθονα αὐτὰ προπαρεσκευάσαντο. κἀν τῷ πόνῳ τούτῳ καὶ οἱ βάρβαροί σφισι προσεπέθεντο. τέως μὲν γὰρ ἥττους, ὁπότε γε καὶ προσμίξειαν αὐ- 7
τοῖς, ἐγίγνοντο, καί τινα καὶ χωρία ἀπέβαλον· τότε δὲ συμμάχῳ τῇ νόσῳ αὐτῶν χρησάμενοι τά τε σφέτερα ἐκομίσαντο καὶ ἐκείνων τοὺς περιλειφθέντας ἐξήλασαν ἐκ τῆς χώρας. πρῶτοι μὲν δὴ Ῥωμαίων 8
οὗτοι, νομίζω δ' ὅτι καὶ μόνοι, τοσοῦτον ἐπὶ πολέμῳ τῆς Ἀραβίας ταύτης ἐπῆλθον· μέχρι γὰρ τῶν Ἀθλούλων καλουμένων, χωρίου τινὸς ἐπιφανοῦς, ἐχώρησαν.

ὁ δ' Αὔγουστος ἑνδέκατον μετὰ Καλπουρνίου 30
Πίσωνος ἄρξας ἠρρώστησεν αὖθις, ὥστε μηδεμίαν a. u. 731
ἐλπίδα σωτηρίας σχεῖν· πάντα γοῦν ὡς καὶ τελευτήσων διέθετο, καὶ τάς τε ἀρχὰς τούς τε ἄλλους τοὺς πρώτους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἀθροίσας διάδοχον μὲν οὐδένα ἀπέδειξε, καίτοι τὸν Μάρκελλον 2
πάντων προκριθήσεσθαι ἐς τοῦτο προσδοκώντων, διαλεχθεὶς δέ τινα αὐτοῖς περὶ τῶν δημοσίων τῷ μὲν Πίσωνι τάς τε δυνάμεις καὶ τὰς προσόδους τὰς κοινὰς ἐς βιβλίον ἐσγράψας ἔδωκε, τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὸν δακτύλιον ἐνεχείρισε. καὶ αὐτὸν μηδὲν ἔτι μηδὲ τῶν πάνυ 3
ἀναγκαίων ποιεῖν δυνάμενον Ἀντώνιός τις Μοῦσας καὶ ψυχρολουσίαις καὶ ψυχροποσίαις ἀνέσωσε· καὶ διὰ τοῦτο καὶ χρήματα παρά τε τοῦ Αὐγούστου καὶ παρὰ τῆς βουλῆς πολλὰ καὶ τὸ χρυσοῖς δακτυλίοις, ἀπελεύθερος γὰρ ἦν, χρῆσθαι τήν τε ἀτέλειαν καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις, οὐχ ὅτι τοῖς τότε οὖσιν ἀλλὰ

4 καὶ τοῖς ἔπειτα ἐσομένοις, ἔλαβεν. ἀλλ' ἔδει γὰρ
αὐτὸν τά τε τῆς τύχης καὶ τὰ τῆς πεπρωμένης ἔργα
προσποιούμενον παρὰ πόδας ἁλῶναι, ὁ μὲν Αὔγου-
στος οὕτως ἐσώθη, ὁ δὲ δὴ Μάρκελλος νοσήσας οὐ
πολλῷ ὕστερον καὶ τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ
5 Μούσα τρόπου θεραπευόμενος ἀπέθανε. καὶ αὐτὸν
ὁ Αὔγουστος δημοσίᾳ τε ἔθαψεν, ἐπαινέσας ὥσπερ
εἴθιστο, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον ὃ ᾠκοδομεῖτο κατέθετο,
τῇ τε μνήμῃ τοῦ θεάτρου τοῦ προκαταβληθέντος μὲν
6 ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, Μαρκέλλου δὲ ὠνομασμένου ἐτί-
μησε, καί οἱ καὶ εἰκόνα χρυσῆν καὶ στέφανον χρυ-
σοῦν δίφρον τε ἀρχικὸν ἔς τε τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν
Ῥωμαίων πανηγύρει ἐσφέρεσθαι καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν
ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε.
31 ταῦτα μὲν ὕστερον ἔπραξε, τότε δὲ σωθεὶς τὰς
διαθήκας ἐσήνεγκε μὲν ἐς τὸ συνέδριον καὶ ἀναλέ-
ξασθαι ἠθέλησεν, ἐνδεικνύμενος τοῖς ἀνθρώποις ὅτι
οὐδένα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλελοιπὼς ἦν, οὐ μέν-
2 τοι καὶ ἀνέγνω· οὐδεὶς γὰρ ἐπέτρεψεν. ἐθαύμαζον
μέντοι καὶ πάνυ πάντες αὐτοῦ ὅτι τὸν Μάρκελλον
καὶ ὡς γαμβρὸν καὶ ὡς ἀδελφιδοῦν ἀγαπῶν, καὶ
ἄλλας τε αὐτῷ τιμὰς διδοὺς καὶ τὴν ἑορτὴν ἣν ἐκ
3 τῆς ἀγορανομίας ἐπετέλει συνδιαθεὶς λαμπρῶς, ὥστε
τήν τε ἀγορὰν ἐν παντὶ τῷ θέρει παραπετάσμασι
κατὰ κορυφὴν διαλαβεῖν καὶ ὀρχηστήν τινα ἱππέα
γυναῖκά τε ἐπιφανῆ ἐς τὴν ὀρχήστραν ἐσαγαγεῖν,
ὅμως τὴν μοναρχίαν οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν
4 Ἀγρίππαν αὐτοῦ προετίμησεν. οὕτως, ὡς ἔοικεν,
οὐδέπω τῇ τοῦ μειρακίου γνώμῃ ἐθάρσει, ἀλλ' ἤτοι
τὸν δῆμον τὴν ἐλευθερίαν κομίσασθαι ἢ καὶ τὸν
Ἀγρίππαν τὴν ἡγεμονίαν παρ' ἐκείνου λαβεῖν ἠθέ-
λησεν· εὖ τε γὰρ ἠπίστατο προσφιλῆ σφισιν ἐς τὰ

μάλιστα αὐτὸν ὄντα, καὶ οὐκ ἐβούλετο παρ' ἑαυτοῦ
δὴ δοκεῖν αὐτὴν ἐπιτρέπεσθαι. ῥαΐσας δ' οὖν, καὶ 32
μαθὼν τὸν Μάρκελλον οὐκ ἐπιτηδείως τῷ Ἀγρίππᾳ
διὰ τοῦτ' ἔχοντα, ἐς τὴν Συρίαν εὐθὺς τὸν Ἀγρίπ-
παν, μὴ καὶ διατριβή τις καὶ ἀψιμαχία αὐτοῖς ἐν
ταὐτῷ οὖσι συμβῇ, ἔστειλε. καὶ ὃς ἐκ μὲν τῆς πόλεως
εὐθὺς ἐξώρμησεν, οὐ μέντοι καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἀφί-
κετο, ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον μετριάζων ἐκεῖσε μὲν τοὺς
ὑποστρατήγους ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἐν Λέσβῳ διέτριψε.
ταῦτά τε οὕτως ὁ Αὔγουστος ἐποίησε, καὶ στρα- 2
τηγοὺς δέκα, ὡς οὐδὲν ἔτι πλειόνων δεόμενος, ἀπέ-
δειξε· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐγένετο. ἔμελ-
λον δὲ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ πρόσθεν
ποιήσειν, δύο δὲ ἐπὶ τῇ διοικήσει ὅσα ἔτη γενήσεσθαι.
διατάξας δὲ ταῦτα ὡς ἕκαστα, ἀπεῖπε τὴν ὑπατείαν 3
ἐς Ἀλβανὸν ἐλθών· ἐπεὶ γὰρ αὐτός, ἐξ οὗπερ τὰ
πράγματα κατέστη, καὶ τῶν ἄλλων οἱ πλείους δι'
ἔτους ἦρξαν, ἐπισχεῖν τε τοῦτο αὖθις, ὅπως ὅτι
πλεῖστοι ὑπατεύωσιν, ἠθέλησε, καὶ ἔξω τοῦ ἄστεως
αὐτὸ ἐποίησεν, ἵνα μὴ κωλυθῇ. καὶ ἐπί τε τούτῳ 4
ἔπαινον ἔσχε, καὶ ὅτι Λούκιον ἀνθ' ἑαυτοῦ Σήστιον
ἀνθείλετο, ἀεί τε τῷ Βρούτῳ συσπουδάσαντα καὶ ἐν
πᾶσι τοῖς πολέμοις συστρατεύσαντα, καὶ ἔτι καὶ τότε
καὶ μνημονεύοντα αὐτοῦ καὶ εἰκόνας ἔχοντα καὶ
ἐπαίνους ποιούμενον· τό τε γὰρ φιλικὸν καὶ τὸ πι-
στὸν τοῦ ἀνδρὸς οὐ μόνον οὐκ ἐμίσησεν ἀλλὰ καὶ
ἐτίμησε. καὶ διὰ ταῦθ' ἡ γερουσία δήμαρχόν τε 5
αὐτὸν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσατο, καὶ χρηματίζειν
αὐτῷ περὶ ἑνός τινος ὅτου ἂν ἐθελήσῃ καθ' ἑκάστην
βουλήν, κἂν μὴ ὑπατεύῃ, ἔδωκε, τήν τε ἀρχὴν τὴν
ἀνθύπατον ἐσαεὶ καθάπαξ ἔχειν ὥστε μήτε ἐν τῇ
ἐσόδῳ τῇ ἔσω τοῦ πωμηρίου κατατίθεσθαι αὐτὴν

μήτ' αὖθις ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἐν τῷ ὑπηκόῳ τὸ πλεῖον
6 τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων ἰσχύειν ἐπέτρεψεν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐκεῖνος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες ἐν νόμῳ δή τινι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῇ δημαρχικῇ ἐχρήσαντο· τὸ γάρ τοι ὄνομα αὐτὸ τὸ τῶν δημάρχων οὔθ' ὁ Αὔγουστος οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς αὐτοκράτωρ ἔσχε.

33 καί μοι δοκεῖ ταῦθ' οὕτω τότε οὐκ ἐκ κολακείας ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τιμηθεὶς λαβεῖν. τά τε γὰρ ἄλλα ὡς ἐλευθέροις σφίσι προσεφέρετο, καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Τιριδάτης αὐτός, παρὰ δὲ δὴ τοῦ Φραάτου πρέσβεις, ἐφ' οἷς ἀντενεκάλουν ἀλλήλοις ἀφίκοντο, ἐς τὴν βου-
2 λὴν αὐτοὺς ἐσήγαγε, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπιτραπεὶς παρ' αὐτῆς τὴν διάγνωσιν τὸν μὲν Τιριδάτην τῷ Φραάτῃ οὐκ ἐξέδωκε, τὸν δ' υἱὸν αὐτῷ, ὃν πρότερον παρ' ἐκείνου λαβὼν εἶχεν, ἀπέπεμψεν ἐπὶ τῷ τούς τε αἰχμαλώτους καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ τὰ ἔν τε τῇ τοῦ Κράσσου καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἀντωνίου συμφορᾷ ἁλόντα κομίσασθαι.

3 κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει ἀγορανόμον τέ τινα τῶν καταδεεστέρων ἀποθανόντα Γάιος Καλπούρνιος, καίτοι προηγορανομηκὼς ἐν τοῖς ἀμείνοσι, διεδέξατο, ὅπερ ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου μνημονεύεται γενόμενον· κἀν ταῖς ἀνοχαῖς δύο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπολιάρχησαν, καὶ εἷς γέ τις αὐτῶν οὐδὲ ἐς μειράκιόν πω τελῶν ὅμως ἦρξεν.

4 αἰτίαν μὲν οὖν ἡ Λιουία τοῦ θανάτου τοῦ Μαρκέλλου ἔσχεν, ὅτι τῶν υἱέων αὐτῆς προετετίμητο· ἐς ἀμφίβολον δ' οὖν ἡ ὑποψία αὕτη καὶ ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἔτους καὶ ὑπὸ τοῦ ἔπειτα, οὕτω νοσωδῶν γενομένων ὥστε πάνυ πολλοὺς ἐν αὐτοῖς ἀπολέσθαι, κα-
5 τέστη. καὶ φιλεῖ γάρ πως ἀεί τι πρὸ τῶν τοιούτων

προσημαίνεσθαι, τότε μὲν λύκος τε ἐν τῷ ἄστει συνελήφθη, καὶ πῦρ χειμών τε πολλοῖς οἰκοδομήμασιν ἐλυμήνατο, ὅ τε Τίβερις αὐξηθεὶς τήν τε γέφυραν τὴν ξυλίνην κατέσυρε καὶ τὴν πόλιν πλωτὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐποίησε.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΔ.

a. u. 732 Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ Μάρκος τε Μάρ-
κελλος καὶ Λούκιος Ἀρρούντιος ὑπάτευσαν, ἥ τε
πόλις πελαγίσαντος αὖθις τοῦ ποταμοῦ ἐπλεύσθη,
καὶ κεραυνοῖς ἄλλα τε πολλὰ ἐβλήθη καὶ οἱ ἀνδριάν-
τες οἱ ἐν τῷ Πανθείῳ, ὥστε καὶ τὸ δόρυ ἐκ τῆς τοῦ
2 Αὐγούστου χειρὸς ἐκπεσεῖν. πονούμενοι οὖν ὑπό τε
τῆς νόσου καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἔν τε γὰρ τῇ Ἰταλίᾳ
πάσῃ ὁ λοιμὸς ἐγένετο καὶ τὴν χώραν οὐδεὶς εἰργά-
σατο, δοκῶ δ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἔξω χωρίοις τὸ αὐτὸ
τοῦτο συνηνέχθη, νομίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἄλλως
σφίσι ταῦτα συμβεβηκέναι, ἀλλ' ὅτι μὴ καὶ τότε
ὑπατεύοντα τὸν Αὔγουστον ἔσχον, δικτάτωρα αὐτὸν
3 ἠθέλησαν προχειρίσασθαι, καὶ τήν τε βουλὴν κα-
τακλείσαντες ἐς τὸ συνέδριον ἐπηνάγκασαν τοῦτο
ψηφίσασθαι, ἀπειλοῦντές σφας καταπρήσειν, καὶ με-
τὰ ταῦτα τὰς ῥάβδους τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσι λα-
βόντες προσῆλθον αὐτῷ, δικτάτωρά τε ἅμα δεόμενοι
λεχθῆναι καὶ ἐπιμελητὴν τοῦ σίτου, καθάπερ ποτὲ
4 τὸν Πομπήιον, γενέσθαι. καὶ ὃς τοῦτο μὲν ἀναγ-
καίως ἐδέξατο, καὶ ἐκέλευσε δύο ἄνδρας τῶν πρὸ
πέντε που ἀεὶ ἐτῶν ἐστρατηγηκότων πρὸς τὴν τοῦ
σίτου διανομὴν κατ' ἔτος αἱρεῖσθαι, τὴν δὲ δικτα-
τωρείαν οὐ προσήκατο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσθῆτα προσκα-

τερρήξατο, ἐπειδὴ μηδένα τρόπον ἄλλως σφᾶς ἐπι-
σχεῖν, μήτε διαλεγόμενος μήτε δεόμενος, ἠδυνήθη·
τήν τε γὰρ ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ ὑπὲρ τοὺς 5
δικτάτωρας ἔχων, ὀρθῶς τό τε ἐπίφθονον καὶ τὸ
μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως αὐτῶν ἐφυλάξατο. τὸ δ'
αὐτὸ τοῦτο καὶ τιμητὴν αὐτὸν διὰ βίου χειροτονῆσαι
βουλομένων ἐποίησεν· οὔτε γὰρ τὴν ἀρχὴν ὑπέστη,
καὶ εὐθὺς ἑτέρους τιμητάς, Παῦλόν τε Αἰμίλιον Λέ-
πιδον καὶ Λούκιον Μουνάτιον Πλάγκον, τοῦτον μὲν
ἀδελφὸν τοῦ Πλάγκου ἐκείνου τοῦ ἐπικηρυχθέντος
ὄντα, τὸν δὲ δὴ Λέπιδον αὐτὸν τότε θανατωθέντα,
ἀπέδειξεν. ἔσχατοι οὗτοι τὴν τιμητείαν ἰδιῶται ἅμα 2
ἔσχον, ὥσπερ που καὶ παραχρῆμα αὐτοῖς ἐδηλώθη·
τὸ γὰρ βῆμα ἀφ' οὗ τι πράξειν τῶν προσηκόντων
σφίσιν ἤμελλον, συνέπεσεν ἀναβάντων αὐτῶν ἐν τῇ
πρώτῃ τῆς ἀρχῆς ἡμέρᾳ καὶ συνετρίβη, καὶ μετὰ
τοῦτ' οὐδένες ἄλλοι τιμηταὶ ὅμοιοι αὐτοῖς ἅμα ἐγέ-
νοντο. καὶ τότε δὲ ὁ Αὔγουστος, καίπερ ἐκείνων 3
αἱρεθέντων, πολλὰ τῶν ἐς αὐτοὺς ἀνηκόντων ἔπραξε.
τῶν τε συσσιτίων τὰ μὲν παντελῶς κατέλυσε, τὰ δὲ
πρὸς τὸ σωφρονέστερον συνέστειλε. καὶ τοῖς μὲν
στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεις πάσας προσέταξεν, ἔκ τε
τοῦ δημοσίου δίδοσθαί τι αὐτοῖς κελεύσας, καὶ προσ- 4
απειπὼν μήτε ἐς ἐκείνας οἴκοθέν τινα πλεῖον τοῦ
ἑτέρου ἀναλίσκειν μήθ' ὁπλομαχίαν μήτ' ἄλλως εἰ
μὴ ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο, μήτ' αὖ πλεονάκις ἢ δὶς ἐν
ἑκάστῳ ἔτει, μήτε πλειόνων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν
ποιεῖν· τοῖς δ' ἀγορανόμοις τοῖς κουρουλίοις τὴν
τῶν ἐμπιμπραμένων κατάσβεσιν ἐνεχείρισεν, ἑξακο-
σίους σφίσι βοηθοὺς δούλους δούς. ἐπειδὴ δὲ καὶ 5
ἱππεῖς καὶ γυναῖκες ἐπιφανεῖς ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ
τότε γε ἐπεδείξαντο, ἀπηγόρευσεν οὐχ ὅτι τοῖς παισὶ

τῶν βουλευτῶν, ὅπερ που καὶ πρὶν ἐκεκώλυτο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐγγόνοις, τοῖς γε ἐν τῇ ἱππάδι δῆλον ὅτι ἐξεταζομένοις, μηδὲν ἔτι τοιοῦτο δρᾶν.

3 καὶ ἐν μὲν τούτοις τό τε τοῦ νομοθέτου καὶ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ σχῆμα καὶ ὄνομα ἐπεδείκνυτο, ἐν δὲ δὴ τοῖς ἄλλοις ἐμετρίαζεν, ὥστε καὶ φίλοις
2 τισὶν εὐθυνομένοις παραγίγνεσθαι. Μάρκου τέ τινος Πρίμου αἰτίαν ἔχοντος ὅτι τῆς Μακεδονίας ἄρχων Ὀδρύσαις ἐπολέμησε, καὶ λέγοντος τοτὲ μὲν τῇ τοῦ Αὐγούστου τοτὲ δὲ τῇ τοῦ Μαρκέλλου γνώμῃ τοῦτο πεποιηκέναι, ἔς τε τὸ δικαστήριον αὐτεπάγγελτος ἦλθε, καὶ ἐπερωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰ προσ-
3 τάξειέν οἱ πολεμῆσαι, ἔξαρνος ἐγένετο. τοῦ τε συναγορεύοντος τῷ Πρίμῳ Λικινίου Μουρήνου ἄλλα τε ἐς αὐτὸν οὐκ ἐπιτήδεια ἀπορρίψαντος, καὶ πυθομένου "τί δὴ ἐνταῦθα ποιεῖς, καὶ τίς σε ἐκάλεσε;" τοσοῦτο μόνον ἀπεκρίνατο ὅτι τὸ δημόσιον. ἐπὶ οὖν τούτοις ὑπὸ μὲν τῶν εὖ φρονούντων ἐπῃνεῖτο, ὥστε καὶ τὸ τὴν βουλὴν ἀθροίζειν ὁσάκις ἂν ἐθελήσῃ λαβεῖν, τῶν δ' ἄλλων τινὲς κατεφρόνησαν αὐτοῦ.
4 ἀμέλει καὶ τοῦ Πρίμου οὐκ ὀλίγοι ἀπεψηφίσαντο, καὶ ἐπιβουλὴν ἕτεροι ἐπ' αὐτῷ συνέστησαν. Φάννιος μὲν γὰρ Καιπίων ἀρχηγὸς αὐτῆς ἐγένετο, συνεπελάβοντο δὲ καὶ ἄλλοι· καί σφισι καὶ ὁ Μουρήνας συνομωμοκέναι εἴτ' οὖν ἀληθῶς εἴτε καὶ ἐκ διαβολῆς ἐλέχθη, ἐπειδὴ καὶ ἀκράτῳ καὶ κατακορεῖ τῇ παρρη-
5 σίᾳ πρὸς πάντας ὁμοίως ἐχρῆτο. καὶ οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὸ δικαστήριον, ἐρήμην μὲν ὡς καὶ φευξόμενοι ἥλωσαν, ἀπεσφάγησαν δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον, οὐδὲ ἐπήρκεσαν τῷ Μουρήνᾳ οὔτε ὁ Προκουλήιος ἀδελφὸς ὢν οὔτε ὁ Μαικήνας τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ συνοικῶν, καίπερ ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου

τιμώμενοι. ὡς δ' οὖν καὶ τούτους τῶν δικαζόντων 6
τινὲς ἀπέλυσαν, ἐνομοθέτησε μήτε κρύφα τὰς ψή-
φους ἐν ταῖς ἐρήμοις δίκαις φέρεσθαι, καὶ πάσαις
αὐταῖς τὸν εὐθυνόμενον ἁλίσκεσθαι. καὶ ὅτι γε
ταῦτ' οὐχ ὑπ' ὀργῆς ἀλλ' ὡς καὶ συμφέροντα τῷ δη-
μοσίῳ διέταξεν, ἰσχυρῶς διέδειξε· τοῦ γοῦν πατρὸς 7
τοῦ Καιπίωνος τὸν μὲν ἕτερον τῶν δούλων τῶν συμ-
φυγόντων τῷ υἱεῖ ἐλευθερώσαντος, ὅτι ἀμῦναί οἱ
θνήσκοντι ἠθέλησε, τὸν δὲ ἕτερον τὸν προδόντα αὐ-
τὸν διά τε τῆς ἀγορᾶς μέσης μετὰ γραμμάτων τὴν
αἰτίαν τῆς θανατώσεως αὐτοῦ δηλούντων διαγαγόν-
τος καὶ μετὰ ταῦτα ἀνασταυρώσαντος, οὐκ ἠγα-
νάκτησε. κἂν ἐξηκέσατο πᾶσαν τὴν τῶν οὐκ ἀρε- 8
σκομένων τοῖς πραχθεῖσι μέμψιν, εἰ μὴ . . . . καὶ
ἐπὶ νίκῃ τινὶ καὶ ψηφισθείσας περιεῖδε καὶ γενο-
μένας.

τότε δ' οὖν καὶ τὴν Κύπρον καὶ τὴν Γαλατίαν 4
τὴν Ναρβωνησίαν ἀπέδωκε τῷ δήμῳ ὡς μηδὲν τῶν
ὅπλων αὐτοῦ δεομένας· καὶ οὕτως ἀνθύπατοι καὶ ἐς
ἐκεῖνα τὰ ἔθνη πέμπεσθαι ἤρξαντο. καὶ τὸν τοῦ 2
Διὸς τοῦ βροντῶντος ἐπικαλουμένου ναὸν καθιέρω-
σε· περὶ οὗ δύο ταῦτα παραδέδοται, ὅτι τότε τε
ἐν τῇ ἱερουργίᾳ βρονταὶ ἐγένοντο, καὶ μετὰ ταῦτα
ὄναρ τῷ Αὐγούστῳ τοιόνδε ἐπέστη. τῶν γὰρ ἀνθρώ-
πων, τὸ μέν τι πρὸς τὸ ξένον καὶ τοῦ ὀνόματος αὐ-
τοῦ καὶ τοῦ εἴδους, τὸ δὲ καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου
ἵδρυτο, μέγιστον δὲ ὅτι πρώτῳ οἱ ἀνιόντες ἐς τὸ 3
Καπιτώλιον ἐνετύγχανον, προσερχομένων τε αὐτῷ
καὶ σεβόντων, ἔδοξε τὸν Δία τὸν ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ
ὄντα ὀργὴν ὡς καὶ τὰ δεύτερα αὐτοῦ φερόμενον ποι-
εῖσθαι, καὶ ἐκ τούτου ἐκείνῳ τε εἰπεῖν ἔλεγεν ὅτι
προφύλακα τὸν βροντῶντα ἔχοι, καὶ ἐπειδὴ ἡμέρα 4

ἐγένετο, κώδωνα αὐτῷ περιῆψε, βεβαιῶν τὴν ὀνεί-
ρωξιν· οἱ γὰρ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες
κωδωνοφοροῦσιν, ὅπως σημαίνειν σφίσιν ὁπόταν
δεηθῶσι δύνωνται.

5 ἐν μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο, ὑπὸ δὲ δὴ
τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους καὶ οἱ Κάνταβροι οἵ τε
Ἄστυρες ἐπολέμησαν αὖθις, οὗτοι μὲν διά τε τρυφὴν
καὶ δι' ὠμότητα τοῦ Καρισίου, οἱ δὲ δὴ Κάνταβροι,
ἐπειδὴ ἐκείνους τε νεωτερίζοντας ᾔσθοντο καὶ τοῦ
ἄρχοντός σφων Γαΐου Φουρνίου κατεφρόνησαν, ὅτι
τε νεωστὶ ἀφῖκτο καὶ ὅτι ἄπειρον αὐτὸν τῶν παρ'
2 ἑαυτοῖς πραγμάτων εἶναι ἔδοξαν. οὐ μέντοι καὶ ἐν
τῷ ἔργῳ τοιοῦτός σφισιν ἐφάνη, ἀλλ' ἡττηθέντες
ἀμφότεροι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ γὰρ τῷ Καρισίῳ προσή-
μυνεν, ἐδουλώθησαν. καὶ τῶν μὲν Καντάβρων οὐ
πολλοὶ ἑάλωσαν· ἐπειδὴ γὰρ ἀνέλπιστον τὴν ἐλευ-
3 θερίαν ἔσχον, οὐδὲ ζῆν ἠθέλησαν, ἀλλ' οἱ μὲν τὰ
ἐρύματα προεμπρήσαντες ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν, οἱ δὲ
καὶ ἐκείνοις ἐθελονταὶ συγκατεκαύθησαν, ἄλλοι δη-
μοσίᾳ φαρμάκων ἐνεπλήσθησαν, ὥστε τό τε πλεῖστον
καὶ τὸ ἀγριώτατον αὐτῶν φθαρῆναι· οἱ δ' Ἄστυρες
ὡς τάχιστα χωρίον τέ τι πολιορκοῦντες ἀπηλάθησαν
καὶ μάχῃ μετὰ τοῦτ' ἐνικήθησαν, οὐκέτ' ἀντῆραν
ἀλλ' εὐθὺς ἐχειρώθησαν.

4 ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον οἱ Αἰθίοπες οἱ
ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκοῦντες προεχώρησαν μὲν μέχρι
τῆς πόλεως τῆς Ἐλεφαντίνης ὠνομασμένης, πάντα
τὰ ἐν ποσὶ πορθοῦντες, ἡγουμένης σφίσι Κανδάκης·
πυθόμενοι δὲ ἐνταῦθά που Γάιον Πετρώνιον τὸν
τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντα προσιέναι, προαπῆλθον μὲν
ὡς καὶ διαφευξόμενοι, καταληφθέντες δὲ ἐν τῇ ὁδῷ
ἡττήθησαν, κἀκ τούτου καὶ ἐς τὴν οἰκείαν αὐτὸν

ἐπεσπάσαντο. καὶ καλῶς καὶ ἐκεῖ ἀγωνισάμενος 5
πόλεις ἄλλας τε καὶ τὴν Ναπάτην τὸ βασίλειον
ἔλαβε. καὶ ἐκείνη μὲν κατεσκάφη, ἐν ἑτέρῳ δέ
τινι χωρίῳ φρουρὰ κατελείφθη· ὁ γὰρ Πετρώνιος
μήτε περαιτέρω διά τε τὴν ἄμμον καὶ διὰ τὸ καῦμα
προελθεῖν μήτε κατὰ χώραν μετὰ παντὸς τοῦ στρα-
τοῦ μεῖναι καλῶς δυνηθεὶς ἀνεχώρησε, τὸ πλεῖον αὐ- 6
τοῦ ἐπαγόμενος. κἂν τούτῳ τῶν Αἰθιόπων τοῖς
φρουροῖς ἐπιθεμένων αὖθίς τε ἐπ' αὐτοὺς ἐστράτευσε,
καὶ τοὺς σφετέρους ἐρρύσατο, καὶ τὴν Κανδάκην
συμβῆναί οἱ ἠνάγκασεν.

ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, ὁ Αὔγουστος ἐς Σικελίαν 6
ἦλθεν, ὅπως καὶ ἐκείνην καὶ τἆλλα τὰ μέχρι τῆς Συρίας
καταστήσηται. καὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα ἔτι ὄντος ὁ δῆμος
τῶν Ῥωμαίων τοὺς ὑπάτους χειροτονῶν ἐστασίασεν,
ὥστε καὶ ἐκ τούτου διαδειχθῆναι ὅτι ἀδύνατον ἦν δημο-
κρατουμένους σφᾶς σωθῆναι. μικροῦ γοῦν τινος ἔν τε 2
ταῖς ἀρχαιρεσίαις καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐταῖς κυριεύ-
οντες ἐθορύβησαν. ἐτηρεῖτο μὲν γὰρ ἡ ἑτέρα χώρα
τῷ Αὐγούστῳ, καὶ διὰ τοῦτο Μάρκος Λόλλιος κατ'
ἀρχὰς τοῦ ἔτους μόνος ἦρξεν· ἐκείνου δὲ μὴ δεξα-
μένου αὐτὴν Κύιντός τε Λέπιδος καὶ Λούκιος Σιλα-
νὸς ἐσπουδαρχίασαν, καὶ οὕτω γε πάντα συνετάρα- a. u. 733
ξαν ὥστε καὶ τὸν Αὔγουστον ὑπὸ τῶν ἐμφρόνων
ἀνακληθῆναι. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ὑπέστρεψε μέν, ἐλθόν- 3
τας δὲ αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἀπέπεμψεν ἐπιτιμήσας
σφίσι καὶ κελεύσας ἀμφοτέρων αὐτῶν ἀπόντων τὴν
ψῆφον δοθῆναι, οὐδὲν μᾶλλον ἡσύχασαν, ἀλλὰ καὶ
πάνυ αὖθις διηνέχθησαν, ὥστε τὸν Λέπιδον ὀψέ
ποτε αἱρεθῆναι. ἀγανακτήσας οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ Αὔ- 4
γουστος, καὶ μήτε μόνῃ τῇ Ῥώμῃ σχολάζειν δυνά-
μενος μήτ' αὖ ἄναρχον αὐτὴν καταλιπεῖν τολμῶν,

ἐζήτει τινὰ αὐτῇ ἐπιστῆσαι, καὶ ἔκρινε μὲν τὸν
5 Ἀγρίππαν ἐπιτηδειότατον ἐς τοῦτο εἶναι, βουληθεὶς
δὲ δὴ καὶ ἀξίωμα αὐτῷ μεῖζον περιθεῖναι, ἵνα καὶ
ἐκ τούτου ῥᾷον αὐτῶν ἄρχῃ, μετεπέμψατο αὐτόν,
καὶ καταναγκάσας τὴν γυναῖκα, καίπερ ἀδελφιδῆν
αὐτοῦ οὖσαν, ἀπαλλάξαντα τῇ Ἰουλίᾳ συνοικῆσαι,
ἐς τὴν Ῥώμην παραχρῆμα καὶ ἐπὶ τῷ γάμῳ καὶ ἐπὶ
τῇ τῆς πόλεως διαχειρίσει ἔπεμψε, διά τε τἆλλα καὶ
ὅτι ὁ Μαικήνας συμβουλευομένῳ οἱ περὶ αὐτῶν τού-
των εἰπεῖν λέγεται ὅτι τηλικοῦτον αὐτὸ πεποίηκας
6 ὥστε ἢ γαμβρόν σου γενέσθαι ἢ φονευθῆναι. καὶ
ὃς τὰ μὲν ἄλλα οἰδοῦντα ἔτι εὑρὼν κατεστήσατο, τά
τε ἱερὰ τὰ Αἰγύπτια ἐπεσιόντα αὖθις ἐς τὸ ἄστυ
ἀνέστειλεν, ἀπειπὼν μηδένα μηδ᾽ ἐν τῷ προαστείῳ
αὐτὰ ἐντὸς ὀγδόου ἡμισταδίου ποιεῖν· ταραχῆς δέ
τινος περὶ τοῦ πολιάρχου τοῦ διὰ τὰς ἀνοχὰς αἱρου-
μένου χειροτονίαν συμβάσης οὐκ ἐπεκράτησεν αὐτῆς,
ἀλλ᾽ ἄνευ τῆς ἀρχῆς ταύτης τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον
διεγένοντο.

7 καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἔπραττεν, ὁ δὲ Αὔγουστος τά
τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διοικήσας, καὶ τὰς Συρα-
κούσας ἑτέρας τέ τινας πόλεις ἀποίκους Ῥωμαίων
2 ἀποδείξας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπεραιώθη. καὶ Λακεδαι-
μονίους μὲν τοῖς τε Κυθήροις καὶ τῇ συσσιτίᾳ ἐτί-
μησεν, ὅτι ἡ Λιουία, ὅτε ἐκ τῆς Ἰταλίας σύν τε τῷ
ἀνδρὶ καὶ σὺν τῷ υἱεῖ ἔφυγεν, ἐκεῖ διέτριψεν· Ἀθη-
ναίων δὲ τήν τε Αἴγιναν καὶ τὴν Ἐρέτριαν, ἐκαρ-
ποῦντο γὰρ αὐτάς, ὥς τινές φασιν, ἀφείλετο, ὅτι τὸν
Ἀντώνιον ἐσπούδασαν, καὶ προσέτι καὶ ἀπηγόρευσέ
3 σφισι μηδένα πολίτην ἀργυρίου ποιεῖσθαι. καὶ αὐ-
τοῖς ἐς ταῦτα ἔδοξε τὸ τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγάλματι συμ-
βὰν ἀποσκῆψαι· ἐν γὰρ τῇ ἀκροπόλει πρὸς ἀνατολῶν

ἱδρυμένον πρός τε τὰς δυσμὰς μετεστράφη καὶ αἷμα
ἀπέπτυσεν. ὁ δ᾽ οὖν Αὔγουστος τό τε Ἑλληνικὸν 4
διήγαγε καὶ ἐς Σάμον ἔπλευσεν, ἐνταῦθά τε ἐχείμασε,
καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν ἐν τῷ ἦρι ἐν ᾧ Μάρκος τε Ἀπου- a. u. 734
λήιος καὶ Πούπλιος Σίλιος ὑπάτευσαν κομισθεὶς
πάντα τά τε ἐκεῖ καὶ τὰ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ διέταξεν, οὐχ 5
ὅτι τοῦ δήμου καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη καὶ τὰ πρότερα
ἐδόκει εἶναι ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὰ ποιησάμενος, ἀλλὰ
καὶ πάνυ πάντων σφῶν ὡς καὶ ἑαυτοῦ ὄντων ἐπι-
μεληθείς· τά τε γὰρ ἄλλα ὅσαπερ καὶ προσῆκον ἦν
ἐπηνώρθωσε, καὶ χρήματα τοῖς μὲν ἐπέδωκε τοῖς δὲ
καὶ ὑπὲρ τὸν φόρον ἐσενεγκεῖν προσέταξε. τούς τε 6
Κυζικηνούς, ὅτι Ῥωμαίους τινὰς ἐν στάσει μαστιγώ-
σαντες ἀπέκτειναν, ἐδουλώσατο. καὶ τοῦτο καὶ τοὺς
Τυρίους τούς τε Σιδωνίους διὰ τὰς στάσεις ἐποίησεν,
ἐν τῇ Συρίᾳ γενόμενος.

κἂν τούτῳ ὁ Φραάτης φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐπιστρα- 8
τεύσῃ οἱ, ὅτι μηδέπω τῶν συγκειμένων ἐπεποι-
ήκει τι, τά τε σημεῖα αὐτῷ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους,
πλὴν ὀλίγων οἳ ὑπ᾽ αἰσχύνης σφᾶς ἔφθειραν ἢ καὶ
κατὰ χώραν λαθόντες ἔμειναν, ἀπέπεμψε. καὶ αὐ- 2
τοὺς ἐκεῖνος ὡς καὶ πολέμῳ τινὶ τὸν Πάρθον νενι-
κηκὼς ἔλαβε· καὶ γὰρ ἐφρόνει μέγα, λέγων ὅτι τὰ
πρότερόν ποτε ἐν ταῖς μάχαις ἀπολόμενα ἀκονιτὶ
ἐκεκόμιστο. ἀμέλει καὶ θυσίας ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ νεὼν 3
Ἄρεος τιμωροῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, κατὰ τὸ τοῦ Διὸς
τοῦ Φερετρίου ζήλωμα, πρὸς τὴν τῶν σημείων ἀνά-
θεσιν καὶ ψηφισθῆναι ἐκέλευσε καὶ ἐποίησε, καὶ
προσέτι καὶ ἐπὶ κέλητος ἐς τὴν πόλιν ἐσήλασε καὶ
ἁψῖδι τροπαιοφόρῳ ἐτιμήθη. ταῦτα μὲν ἐπ᾽ ἐκείνοις 4
ὕστερον ἐπράχθη· τότε δὲ αὐτός τε προστάτης τῶν
περὶ τὴν Ῥώμην ὁδῶν αἱρεθεὶς καὶ τὸ χρυσοῦν μίλιον

κεκλημένον ἔστησε, καὶ ὁδοποιοὺς αὐταῖς ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων, ῥαβδούχοις δύο χρωμένους, προσ-
5 έταξε. καὶ ἡ Ἰουλία τὸν Γάιον ὀνομασθέντα ἔτεκε, βουθυσία τέ τις τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἀίδιος ἐδόθη. καὶ τοῦτο μὲν ἐκ ψηφίσματος, ὥσπερ που καὶ τἆλλα, ἐγένετο· ἰδίᾳ δὲ δὴ οἱ ἀγορανόμοι ἱπποδρομίαν τε ἐν τοῖς τοῦ Αὐγούστου γενεθλίοις καὶ θηρίων σφαγὰς ἐποίησαν.

9 ἐν μὲν οὖν τῇ πόλει ταῦτ' ἐπράττετο, ὁ δὲ Αὔγουστος τὸ μὲν ὑπήκοον κατὰ τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔθη διῴκει, τὸ δὲ ἔνσπονδον τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ εἴα ἄρχεσθαι· οὐδ' ἠξίωσεν οὔτε ἐκείνῳ τι προσθέσθαι οὔτε ἕτερόν τι προσκτήσασθαι, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀρκεῖσθαι τοῖς ὑπάρχουσιν ἐδικαίου, καὶ τοῦτο καὶ τῇ βουλῇ
2 ἐπέστειλεν. ὥστε πολέμου μὲν οὐδὲν τότε γε ἐφήψατο. δυναστείας δὲ δὴ Ἰαμβλίχῳ τε τῷ Ἰαμβλίχου τὴν τῶν Ἀραβίων τὴν πατρῴαν καὶ Ταρκονδιμότῳ τῷ Ταρκονδιμότου τὴν τῆς Κιλικίας, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔσχε, πλὴν παραθαλασσιδίων τινῶν ἔδωκεν· ἐκεῖνα γὰρ τῷ Ἀρχελάῳ μετὰ τῆς σμικροτέρας Ἀρμενίας ἐχαρίσατο, ὅτι ὁ Μῆδος ὁ πρὶν αὐτῆς βασιλεύων ἐτεθνή-
3 κει. τῷ τε Ἡρώδῃ Ζηνοδώρου τινὸς τετραρχίαν, καὶ Μιθριδάτῃ τινὶ τὴν Κομμαγηνήν, ἐπειδὴ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ἀπεκτόνει, καίτοι παιδίσκῳ
4 ἔτ' ὄντι ἐπέτρεψε. τῶν τε Ἀρμενίων τῶν ἑτέρων τοῦ τε Ἀρταβάζου κατηγορησάντων καὶ τὸν Τιγράνην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὄντα μεταπεμψαμένων, ἔστειλε τὸν Τιβέριον, ὅπως τὸν μὲν ἐκβάλῃ
5 τῆς βασιλείας, τὸν δὲ ἐς αὐτὴν ἀποκαταστήσῃ. καὶ ἐπράχθη μὲν οὐδὲν τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ ἄξιον· οἱ γὰρ Ἀρμένιοι τὸν Ἀρταβάζην προαπέκτειναν. ὁ δ' οὖν Τιβέριος, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ θυσίαι ἐπὶ

τούτῳ ἐψηφίσθησαν, ἐσεμνύνετο ὡς καὶ κατ' ἀρετήν
τι ποιήσας. καὶ ἤδη γε καὶ περὶ τῆς μοναρχίας ἐνε- 6
νόει, ἐπειδὴ πρὸς τοὺς Φιλίππους αὐτοῦ προσελαύ-
νοντος θόρυβός τέ τις ἐκ τοῦ τῆς μάχης χωρίου ὡς καὶ
ἐκ στρατοπέδου ἠκούσθη, καὶ πῦρ ἐκ τῶν βωμῶν
τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ ταφρεύματι ἱδρυθέν-
των αὐτόματον ἀνέλαμψε. Τιβέριος μὲν δὴ ἐκ τού- 7
των ἐγαυροῦτο, ὁ δὲ Αὔγουστος ἔς τε τὴν Σάμον
ἐπανῆλθε κἀνταῦθα αὖθις ἐχείμασε, καὶ ἐκείνοις τε
ἐλευθερίαν μισθὸν τῆς διατριβῆς ἀντέδωκε, καὶ ἄλλα
οὐκ ὀλίγα προσδιῴκησε. πάμπολλαι γὰρ δὴ πρεσβεῖαι 8
πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ οἱ Ἰνδοὶ προκηρυκευσά-
μενοι πρότερον φιλίαν τότε ἐσπείσαντο, δῶρα πέμ-
ψαντες ἄλλα τε καὶ τίγρεις, πρῶτον τότε τοῖς Ῥω-
μαίοις, νομίζω δ' ὅτι καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ὀφθείσας.
καί τι καὶ μειράκιόν οἱ ἄνευ ὤμων, οἵους τοὺς Ἑρ-
μᾶς ὁρῶμεν, ἔδωκαν. καὶ μέντοι τοιοῦτον ὂν ἐκεῖνο 9
ἐς πάντα τοῖς ποσὶν ἅτε καὶ χερσὶν ἐχρῆτο, τόξον τε
αὐτοῖς ἐνέτεινε καὶ βέλη ἠφίει καὶ ἐσάλπιζεν, οὐκ
οἶδ' ὅπως· γράφω γὰρ τὰ λεγόμενα. εἷς δ' οὖν τῶν 10
Ἰνδῶν Ζάρμαρος, εἴτε δὴ τοῦ τῶν σοφιστῶν γένους
ὤν, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπὸ φιλοτιμίας, εἴτε καὶ ὑπὸ
τοῦ γήρως κατὰ τὸν πάτριον νόμον, εἴτε καὶ ἐς ἐπί-
δειξιν τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ
γὰρ ἐκεῖσε ἦλθεν, ἀποθανεῖν ἐθελήσας ἐμυήθη τε
τὰ τοῖν θεοῖν, τῶν μυστηρίων καίπερ οὐκ ἐν τῷ κα-
θήκοντι καιρῷ, ὥς φασι, διὰ τὸν Αὔγουστον καὶ
αὐτὸν μεμυημένον γενομένων, καὶ πυρὶ ἑαυτὸν ζῶν-
τα ἐξέδωκεν.

ὑπάτευε μὲν δὴ ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ Γάιος Σέν- 10
τιος· ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν συνάρξοντα αὐτῷ προσαπο- a. u. 735
δειχθῆναι ἔδει, ὁ γὰρ Αὔγουστος οὐδὲ τότε τηρη-

θεῖσάν οἱ τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο, στάσις τε αὖθις ἐν τῇ Ῥώμῃ συνηνέχθη καὶ σφαγαὶ συνέβησαν, ὥστε τοὺς
2 βουλευτὰς φρουρὰν τῷ Σεντίῳ ψηφίσασθαι. ἐπειδὴ δὲ μὴ ἠθέλησεν αὐτῇ χρήσασθαι, πρέσβεις πρὸς τὸν Αὔγουστον, μετὰ δύο ῥαβδούχων ἕκαστον, ἔπεμψαν. μαθὼν οὖν ταῦτ' ἐκεῖνος, καὶ συνιδὼν ὅτι οὐδὲν πέρας τοῦ κακοῦ γενήσοιτο, οὐκέτ' αὐτοῖς ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρὶν προσηνέχθη, ἀλλ' ἔκ τε τῶν πρεσβευτῶν αὐτῶν Κύιντον Λουκρήτιον, καίπερ ἐν τοῖς ἐπικηρυχθεῖσιν ἀναγραφέντα, ὕπατον ἀπέδειξε, καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ῥώμην ἠπείχθη.
3 καὶ αὐτῷ ἐπί τε τούτοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τῇ ἀποδημίᾳ πραχθεῖσι πολλὰ καὶ παντοῖα ἐψηφίσθη· ὧν οὐδὲν προσήκατο, πλὴν Τύχῃ τ' ἐπαναγώγῳ, οὕτω γάρ πως αὐτὴν ἐκάλεσαν, βωμὸν ἱδρυθῆναι καὶ τὴν ἡμέραν ἣν ἀφίξοιτο ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι καὶ Αὐγουστάλια ὀνομάζε-
4 σθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ὣς αἵ τε ἀρχαὶ καὶ οἱ ἄλλοι προαπαντῆσαί οἱ προπαρεσκευάσαντο, νύκτωρ ἐς τὴν πόλιν ἐσεκομίσθη, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ τῷ τε Τιβερίῳ τὰς τῶν ἐστρατηγηκότων τιμὰς ἔδωκε, καὶ τῷ Δρούσῳ πέντε ἔτεσι θᾶσσον παρὰ τὰ νομιζόμενα τὰς ἀρχὰς
5 αἰτῆσαι ἐπέτρεψεν. ἐπειδή τε μηδὲν ὡμολόγει ὅσα τε ἀπόντος αὐτοῦ στασιάζοντες καὶ ὅσα παρόντος φοβούμενοι ἔπρασσον, ἐπιμελητής τε τῶν τρόπων ἐς πέντε ἔτη παρακληθεὶς δὴ ἐχειροτονήθη, καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν μὲν τῶν τιμητῶν ἐς τὸν αὐτὸν χρόνον, τὴν δὲ τῶν ὑπάτων διὰ βίου ἔλαβεν, ὥστε καὶ ταῖς δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου
6 καθίζεσθαι. ψηφισάμενοι δὲ ταῦτα διορθοῦν τε πάντα αὐτὸν καὶ νομοθετεῖν ὅσα βούλοιτο ἠξίουν, καὶ τοὺς

τε νόμους τοὺς γραφησομένους ὑπ' αὐτοῦ Αὐγού-
στους ἐκεῖθεν ἤδη προσηγόρευον, καὶ ἐμμενεῖν σφισι
ὀμόσαι ἤθελον. ὁ δὲ τὰ μὲν ἄλλα ὡς καὶ ἀναγκαῖα
ἐδέξατο, τοὺς δ' ὅρκους ἀφῆκεν αὐτοῖς· καὶ γὰρ εὖ 7
ᾔδει ὅτι, εἰ μὲν ἀπὸ γνώμης τι ψηφίσαιντο, τηρή-
σουσιν αὐτὸ κἂν μὴ ὀμόσωσιν, εἰ δὲ μή, οὐδὲν αὐ-
τοῦ, κἂν μυρίας πίστεις ἐπαγάγωσι, προτιμήσουσιν.

Αὔγουστος μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίει, καί τις τῶν ἀγο-
ρανόμων ἐθελοντὴς ὑπὸ πενίας ἀπεῖπε τὴν ἀρχήν·
Ἀγρίππας δὲ ὡς τότε ἐς τὴν Ῥώμην ἐκ τῆς Σικελίας 11
πεμφθεὶς διῴκησε τὰ κατεπείγοντα, ταῖς Γαλατίαις
προσετάχθη· ἔν τε γὰρ ἀλλήλοις ἐστασίαζον καὶ ὑπὸ
τῶν Κελτῶν ἐκακοῦντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐκεῖνα 2
ἐς Ἰβηρίαν μετέστη· οἱ γὰρ Κάνταβροι οἱ ζωγρη-
θέντες τε ἐν τῷ πολέμῳ καὶ πραθέντες τούς τε
δεσπότας σφῶν ὡς ἕκαστοι ἀπέκτειναν, καὶ πρὸς τὴν
οἰκείαν ἐπανελθόντες πολλοὺς συναπέστησαν, καὶ
μετ' αὐτῶν χωρία καταλαβόντες καὶ ἐντειχισάμενοι
τοῖς τῶν Ῥωμαίων φρουροῖς ἐπεβούλευον. ἐπ' οὖν 3
τούτους ὁ Ἀγρίππας ἐπιστρατεύσας ἔσχε μέν τι καὶ
πρὸς τοὺς στρατιώτας ἔργον· πρεσβύτεροι γὰρ οὐκ
ὀλίγοι αὐτῶν ὄντες καὶ τῇ συνεχείᾳ τῶν πολέμων
τετρυχωμένοι, τούς τε Καντάβρους ὡς καὶ δυσπο-
λεμήτους δεδιότες, οὐκ ἐπείθοντο αὐτῷ. ἀλλ' ἐκεί- 4
νους μέν, τὰ μὲν νουθετήσας, τὰ δὲ παραμυθησά-
μενος, τὰ δὲ καὶ ἀπειλήσας, διὰ ταχέων πειθαρχῆσαι
ἐποίησε, πρὸς δὲ δὴ τοὺς Καντάβρους πολλὰ προσ-
έπταισε· καὶ γὰρ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων, ἅτε τοῖς
Ῥωμαίοις δεδουλευκότες, καὶ ἀπογνώσει τοῦ μὴ ἂν
ἔτι σωθῆναι ἁλόντες ἐχρῶντο. τέλος δέ ποτε συχ- 5
νοὺς μὲν ἀποβαλὼν τῶν στρατιωτῶν, συχνοὺς δὲ καὶ
ἀτιμώσας ὅτι ἡττῶντο, τά τε γὰρ ἄλλα καὶ στρατό-

πεδον ὅλον Αὔγουστον ἐπωνομασμένον ἐκώλυσεν
οὕτως ἔτι καλεῖσθαι, τούς τε ἐν τῇ ἡλικίᾳ πολεμίους
πάντας ὀλίγου διέφθειρε καὶ τοὺς λοιποὺς τά τε
ὅπλα ἀφείλετο καὶ ἐς τὰ πεδία ἐκ τῶν ἐρυμνῶν κα-
6 τεβίβασεν. οὐ μὴν οὔτε ἐπέστειλέ τι τῇ βουλῇ περὶ
αὐτῶν, οὔτε τὰ ἐπινίκια καίτοι ἐκ τῆς τοῦ Αὐγού-
στου προστάξεως ψηφισθέντα προσήκατο, ἀλλ' ἔν τε
τούτοις ἐμετρίαζεν ὥσπερ εἰώθει, καὶ γνώμην ποτὲ
ὑπὸ τοῦ ὑπάτου ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐρωτηθεὶς
7 οὐκ ἔδωκε. τό τε ὕδωρ τὸ Παρθένιον καλούμενον
τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐσαγαγὼν Αὔγουστον προσηγό-
ρευσε. καὶ οὕτω γε ἐκεῖνος ἐπ' αὐτῷ ἔχαιρεν ὥστε
σπάνεώς ποτε οἴνου γενομένης, καὶ τῶν ἀνθρώπων
δεινὰ διαβοώντων, ἱκανώτατα ἔφη τὸν Ἀγρίππαν
προνενοηκέναι ὥστε μὴ δίψῃ ποτὲ αὐτοὺς ἀπολέσθαι.

12 τοιοῦτος μὲν δὴ οὗτος ὁ ἀνὴρ ἦν· τῶν δὲ δὴ
ἄλλων τινὲς οὐχ ὅτι τὰ αὐτὰ αὐτῷ πράσσοντες, ἀλλ' οἱ
μὲν λῃστὰς συλλαμβάνοντες οἱ δὲ πόλεις στασιαζούσας
καταλλάσσοντες, καὶ ἐπωρέγοντο τῶν νικητηρίων καὶ
2 ἔπεμπον αὐτά. ὁ γὰρ Αὔγουστος καὶ ταῦτα ἀφθό-
νως τισὶ τήν γε πρώτην ἐχαρίζετο, καὶ δημοσίαις
ταφαῖς πλείστους ὅσους ἐτίμα. τοιγαροῦν ἐκεῖνοι
μὲν ἐν τούτοις ἐλαμπρύνοντο, ὁ δὲ Ἀγρίππας ἐς τὴν
3 αὐταρχίαν τρόπον τινὰ ὑπ' αὐτοῦ προήχθη. ὁ γὰρ
Αὔγουστος, ὡς τά τε κοινὰ θεραπείας ἀκριβοῦς ἐδεῖτο,
καὶ ἐδεδίει μή, οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ συμβαί-
νειν, ἐπιβουλευθῇ, βραχὺ γάρ τι καὶ σμικρὸν τὸν
θώρακα, ὃν ὑπὸ τῇ στολῇ πολλάκις καὶ ἐς αὐτὸ τὸ
4 συνέδριον ἐσιὼν εἶχεν, ἐπικουρήσειν οἱ ἐνόμιζε, πρῶ-
a. u. 736 τον μὲν αὐτὸς πέντε τῆς προστασίας ἔτη, ἐπειδήπερ
ὁ δεκέτης χρόνος ἐξήκων ἦν, προσέθετο, ταῦτα γὰρ
Πουπλίου τε καὶ Γναίου Λεντούλων ὑπατευόντων

ἐγένετο, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ ἄλλα τε ἐξ ἴσου
πη ἑαυτῷ καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν ἐς τὸν
αὐτὸν χρόνον ἔδωκε. τοσαῦτα γάρ σφισιν ἔτη τότε 5
ἐπαρκέσειν ἔφη· ὕστερον γὰρ οὐ πολλῷ καὶ τὰ ἄλλα
πέντε τῆς αὐτοκράτορος ἡγεμονίας προσέλαβεν, ὥστε
αὐτὰ δέκα αὖθις γενέσθαι.

πράξας δὲ ταῦτα τὸ βουλευτικὸν ἐξήτασε· πολ- 13
λοί τε γὰρ καὶ ὣς ἐδόκουν αὐτῷ εἶναι, πλήθει δὲ
οὐδὲν ὑγιὲς ἐνεώρα, καὶ διὰ μίσους οὐχ ὅτι τοὺς
κακίᾳ τινὶ ἐπιρρήτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κολακείᾳ ἐκ-
φανεῖς ἐποιεῖτο. καὶ ἐπειδὴ μήτε τις ἑκὼν ὥσπερ 2
πρότερον ἀπηλλάττετο, μήτ' αὖ μόνος ἐν αἰτίᾳ τινὶ
γενέσθαι ἐβούλετο, αὐτός τε τριάκοντα ἄνδρας τοὺς
ἀρίστους, ὅπερ που καὶ ὅρκῳ ἐπιστώσατο, ἐξελέξατο,
καὶ ἐκείνους ἐκέλευσε προομόσαντας τὸν αὐτὸν ὅρκον
κατὰ πέντε, πλὴν τῶν συγγενῶν, ἐς πινάκια γράψαν-
τας ἑλέσθαι. καὶ μετὰ τοῦτο τὰς πεμπάδας ἐκλήρω- 3
σεν, ὥσθ' ἕνα καθ' ἑκάστην τὸν λαχόντα αὐτόν τε
βουλεῦσαι καὶ ἑτέρους πέντε ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐγγρά-
ψαι. ἔδει που καὶ τοὺς τριάκοντα ἔν τε τοῖς αἱρου-
μένοις ὑφ' ἑτέρων καὶ ἐν τοῖς κληρουμένοις γενέσθαι.
ἐπειδή τέ τινες αὐτῶν ἀπεδήμουν, ἄλλοι ἀντ' ἐκεί-
νων λαχόντες τὰ ἐπιβάλλοντά σφισιν ἔπραξαν. τὸ 4
μὲν οὖν πρῶτον ταῦθ' οὕτως ἐπὶ πλείους ἡμέρας
ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ἐκακουργήθη τινά, οὔτε ἐπὶ τοῖς
ταμίαις τὰ γραμματεῖα ἔτ' ἐποιήσατο οὔτε ἔτι τῷ
κλήρῳ τὰς πεμπάδας ἐπέτρεψεν, ἀλλ' αὐτός τε τὰ
λοιπὰ ἀνελέξατο καὶ αὐτὸς τοὺς ἐνδέοντας προσείλετο,
ὥστε ἐς ἑξακοσίους τοὺς πάντας ἀποδειχθῆναι. ἐβου- 14
λεύσατο μὲν γὰρ τριακοσίους αὐτοὺς κατὰ τὸ ἀρχαῖον
ποιῆσαι, καὶ πάνυ ἀγαπητὸν νομίζων εἶναι τοσού-
τους ἀξίους τοῦ συνεδρίου σφῶν εὑρεθῆναι· δυσχε-

ρανάντων δὲ πάντων ὁμοίως, τῷ γὰρ πολὺ πλείους τῶν ἐμμενούντων ἐν αὐτῷ τοὺς διαγραφησομένους ἔσεσθαι, φοβεῖσθαι μᾶλλον αὐτοὺς μὴ ἰδιωτεύσωσιν ἢ προσδοκᾶν ὅτι καὶ βουλεύσουσι συνέβαινε, τοὺς
2 ἑξακοσίους κατελέξατο. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπειδή τινες οὐκ ἐπιτήδειοι καὶ τότε ἐγγεγραμμένοι ἦσαν, καὶ Λικίνιός τέ τις Ῥήγουλος, ἀγανακτήσας ὅτι τοῦ τε υἱέος καὶ ἄλλων πολλῶν, ὧν κρείσσων εἶναι ἠξίου, διειλεγμένων ἀπαλήλιπτο, τήν τε ἐσθῆτα ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ κατερρήξατο,
3 καὶ τὸ σῶμα γυμνώσας τάς τε στρατείας κατηριθμήσατο καὶ τὰς οὐλὰς προσεπέδειξέ σφισι, καὶ Ἀρτικυλήιος Παῖτος ἐν μὲν τοῖς βουλεύουσιν ὤν, τῷ δὲ δὴ πατρὶ ἐκπεπτωκότι παραχωρῆσαι τῆς βουλείας ἀξιῶν ἱκέτευεν, ἐξετασμὸν αὖθίς σφων ἐποιήσατο, καί τινας
4 ἀπαλλάξας ἄλλους ἀντικατέλεξεν. ἐπειδή τε πολλοὶ καὶ ὣς διεγεγράφατο, καί τινες αὐτὸν δι' αἰτίας, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ συμβαίνειν, ὡς καὶ ἀδίκως ἀπεληλαμένοι εἶχον, τότε τε αὐτοῖς καὶ συνθεάσασθαι καὶ συνεστιάσασθαι τοῖς βουλεύουσι, τῇ αὐτῇ σκευῇ χρωμένοις, συνεχώρησε, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα τὰς ἀρχὰς
5 αἰτεῖν ἐπέτρεψε. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν πλείους ἐπανῆλθον χρόνῳ ἐς τὸ συνέδριον, ὀλίγοι δέ τινες ἐν τῷ μέσῳ, μήτε τῆς γερουσίας μήτε τοῦ δήμου νομιζόμενοι, κατελείφθησαν.

15 τούτων οὖν οὕτω γενομένων συχνοὶ μὲν εὐθὺς συχνοὶ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐκείνῳ καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ
2 ἐπιβουλεῦσαι, εἴτ' οὖν ἀληθῶς εἴτε καὶ ψευδῶς, αἰτίαν ἔσχον. οὐ γάρ ἐστιν ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα τοῖς ἔξω αὐτῶν οὖσιν εἰδέναι· πολλὰ γὰρ ὧν ἂν ὁ κρατῶν πρὸς τιμωρίαν, ὡς καὶ ἐπιβεβουλευμένος, ἤτοι δι' ἑαυτοῦ ἢ καὶ διὰ τῆς γερουσίας πράξῃ, ὑποπ-

τεύεται κατ' ἐπήρειαν, κἂν ὅτι μάλιστα δικαιότατα
συμβῇ, γεγονέναι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ γνώμην 3
ἔχω περὶ πάντων τῶν τοιουτοτρόπων αὐτὰ τὰ λεγό-
μενα συγγράψαι, μηδὲν ὑπὲρ τὰ δεδημοσιευμένα,
πλὴν τῶν πάνυ φανερῶν, μήτε πολυπραγμονῶν μήθ'
ὑπολέγων, μήτ' εἰ δικαίως μήτ' εἰ ἀδίκως τι γέγονε,
μήτ' εἰ ψευδῶς μήτ' εἰ ἀληθῶς εἴρηται. καὶ τοῦτο 4
μέν μοι καὶ κατὰ τῶν μετὰ ταῦτα γραφησομένων
εἰρήσθω· ἐν δὲ δὴ τῷ τότε παρόντι ὁ Αὔγουστος
ἄλλους μέν τινας ἐδικαίωσε, τὸν δὲ δὴ Λέπιδον ἐμί-
σει μὲν διά τε τἆλλα καὶ ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐπε-
φώρατο ἐπιβουλεύων αὐτῷ καὶ ἐκεκόλαστο, οὐ μέντοι
καὶ ἀποκτεῖναι ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐν τρόπῳ τινὶ ἄλλοτε
ἄλλῳ προεπηλάκιζεν. ἔς τε γὰρ τὴν πόλιν καὶ ἄκοντα 5
αὐτὸν ἐκ τῶν ἀγρῶν κατιέναι ἐκέλευε, καὶ ἐς τὰς
συνόδους ἀεὶ ἐσῆγεν, ὅπως ὅτι πλείστην καὶ χλευα-
σίαν καὶ ὕβριν πρός τε τὴν τῆς ἰσχύος καὶ πρὸς τὴν
τῆς ἀξιώσεως μεταβολὴν ὀφλισκάνῃ· καὶ οὔτε ἐς
ἄλλο τι ὡς καὶ ἀξίῳ οἱ λόγου ἐχρῆτο, τότε δὲ καὶ
τὴν ψῆφον ὑστάτῳ τῶν ὑπατευκότων ἐπῆγε. τοὺς 6
μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τῇ καθηκούσῃ τάξει ἐπεψήφιζε,
τῶν δ' ὑπατευκότων πρῶτόν τέ τινα καὶ δεύτερον
τρίτον τε ἕτερον καὶ τέταρτον, τούς τε λοιποὺς ὁμοίως,
ὥς που καὶ ἐβούλετο· καὶ τοῦτο καὶ οἱ ὕπατοι ἐποί-
ουν. οὕτω μὲν δὴ τὸν Λέπιδον μετεχειρίζετο, καὶ 7
ἐπειδή γε Ἀντίστιος Λαβεὼν ἐς τοὺς βουλεύσοντας
αὐτόν, ὅτε ἡ διαγνώμη ἐκείνη ἐγίγνετο, ἐσεγράψατο,
πρῶτον μὲν ἐπιωρκηκέναι τε αὐτὸν ἔφη καὶ τιμωρή-
σεσθαι ἠπείλησεν, ἔπειτα δὲ εἰπόντος αὐτοῦ "καὶ τί
δεινὸν πεποίηκα κατασχὼν ἐν τῷ συνεδρίῳ ἄνδρα
ὃν σὺ ἀρχιέρεων ἔτι καὶ νῦν περιορᾷς ὄντα;" οὐκέτ'
οὐδεμίαν ὀργὴν ἐποιήσατο· πολλάκις γὰρ καὶ ἰδίᾳ 8

καὶ κοινῇ τῆς ἱερωσύνης ταύτης ἀξιούμενος οὐκ ἐδι-
καίωσε ζῶντος τοῦ Λεπίδου λαβεῖν αὐτήν. Ἀντίστιος
μὲν οὖν τοῦτό τε οὐκ ἀπὸ καιροῦ εἰπεῖν ἔδοξε, καί
ποτε λόγων ἐν τῇ βουλῇ γιγνομένων ὡς χρεὼν εἴη
τὸν Αὔγουστον ἐκ διαδοχῆς σφας φρουρεῖν, ἔφη,
μήτ' ἀντειπεῖν τολμῶν μήτε συγκαταθέσθαι ὑπομέ-
νων, ὅτι ῥέγκω καὶ οὐ δύναμαι αὐτοῦ προκοιτῆσαι.
16 ὁ δ' οὖν Αὔγουστος ἄλλα τε ἐνομοθέτησε, καὶ
τοὺς δεκάσαντάς τινας ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς ἐς πέντε ἔτη
αὐτῶν εἶρξε. τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις
βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια ἐπέταξε, καὶ ἔμπαλιν τοῦ τε
2 γάμου καὶ τῆς παιδοποιίας ἆθλα ἔθηκεν. ἐπειδή τε
πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν,
ἐπέτρεψε καὶ ἐξελευθέρας τοῖς ἐθέλουσι, πλὴν τῶν
βουλευόντων, ἄγεσθαι, ἔννομον τὴν τεκνοποιίαν αὐ-
3 τῶν εἶναι κελεύσας. κἀν τούτῳ καταβοήσεως ἐν τῷ
συνεδρίῳ περί τε τῆς τῶν γυναικῶν καὶ περὶ τῆς
τῶν νεανίσκων ἀκοσμίας, πρὸς ἀπολογίαν δή τινα
τοῦ μὴ ῥᾳδίως δι' αὐτὴν τὰς τῶν γάμων συναλλαγὰς
ποιεῖσθαι, γενομένης, καὶ ἐναγόντων αὐτὸν καὶ ἐκεί-
νην ἐπανορθῶσαι χλευασμῷ ὅτι πολλαῖς γυναιξὶν
4 ἐχρῆτο, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεκρίνατο αὐτοῖς ὅτι τὰ μὲν
ἀναγκαιότατα διώρισται, τὰ δὲ λοιπὰ ἀδύνατόν ἐστιν
ὁμοίως παραδοθῆναι, ἔπειτα δὲ ἐκβιασθεὶς εἶπεν ὅτι
αὐτοὶ ὀφείλετε ταῖς γαμεταῖς καὶ παραινεῖν καὶ
κελεύειν ὅσα βούλεσθε· ὅπερ που καὶ ἐγὼ ποιῶ.
5 ἀκούσαντες οὖν ταῦτ' ἐκεῖνοι πολλῷ μᾶλλον ἐνέκειντο
αὐτῷ, βουλόμενοι τὰς παραινέσεις ἃς τῇ Λιουίᾳ πα-
ραινεῖν ἔφη μαθεῖν. καὶ ὃς ἄκων μέν, εἶπε δ' οὖν
τινα καὶ περὶ τῆς ἐσθῆτος καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ
κόσμου τῶν τε ἐξόδων καὶ τῆς σωφροσύνης αὐτῶν,
μηδ' ὁτιοῦν φροντίσας ὅτι μὴ καὶ τῷ ἔργῳ αὐτὰ

ἐπιστοῦτο. καὶ ἕτερον δέ τι τοιόνδε τιμητεύων ἐπε- 6
ποιήκει· ἐπειδὴ γὰρ προσήγαγέ τις αὐτῷ νεανίσκον
γυναῖκα ἐκ μοιχείας γεγαμηκότα, καὶ πλεῖστα ὅσα
κατηγόρησεν αὐτοῦ, διηπορήθη μήτε παριδεῖν τὸ
πρᾶγμα μήτ' ἐπιτιμῆσαί τι τολμήσας, καὶ μόλις ποτὲ
ὀψὲ ἀνενεγκὼν "πολλά" ἔφη "καὶ δεινὰ αἱ στάσεις
ἤνεγκαν, ὥστε ἐκείνων μὲν ἀμνημονῶμεν, τοῦ δὲ
δὴ λοιποῦ προνοῶμεν ὅπως μηδὲν τοιοῦτον γίγνηται."
ὡς δ' οὖν βρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι τὰς μὲν τιμὰς 7
τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν
οὐ παρείχοντο, προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν
μεθ' ἣν οὐδὲ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντων γαμήσει τις,
τοῦτ' ἔστι δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γέ τι ἀπ'
αὐτῆς ἀπολαύσοντα· δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις ἐς τὴν
τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη, καθάπερ εἶπον, νομί-
ζεται.

ταῦτά τε οὖν ὡς ἕκαστα διενομοθέτει, καὶ ἵνα 17
ἐπὶ τῇ τοῦ σίτου διαδόσει. προβάλλωνται οἱ ἐν ταῖς
ἀρχαῖς ἀεὶ ὄντες ἕνα ἕκαστος ἐκ τῶν πρὸ τριῶν ἐτῶν
ἐστρατηγηκότων, καὶ ἐξ αὐτῶν τέσσαρες οἱ λαχόντες
σιτοδοτῶσιν ἐκ διαδοχῆς. τόν τε πολίαρχον τὸν ἐς 2
τὰς ἀνοχὰς καθιστάμενον ἕνα ἀεὶ αἱρεῖσθαι, καὶ τὰ
ἔπη τὰ Σιβύλλεια ἐξίτηλα ὑπὸ τοῦ χρόνου γεγονότα
τοὺς ἱερέας αὐτοχειρίᾳ ἐκγράψασθαι ἐκέλευσεν, ἵνα
μηδεὶς ἕτερος αὐτὰ ἀναλέξηται. τάς τε ἀρχὰς ἅπασι 3
τοῖς δέκα μυριάδων οὐσίαν ἔχουσι καὶ ἄρχειν ἐκ τῶν
νόμων δυναμένοις ἐπαγγέλλειν ἐπέτρεψε. τοσοῦτον
γὰρ τὸ βουλευτικὸν τίμημα τὴν πρώτην εἶναι ἔταξεν,
ἔπειτα καὶ ἐς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας αὐτὸ προή-
γαγε. καί τισι τῶν εὖ βιούντων ἐλάττω, τότε μὲν
τῶν δέκα, αὖθις δὲ τῶν πέντε καὶ εἴκοσι, κεκτημένοις
ἐχαρίσατο ὅσον ἐνέδει. καὶ διὰ ταῦτα τοῖς βουλο- 4

μένοις τῶν στρατηγῶν τριπλάσιον τοῦ παρὰ τοῦ δη-
μοσίου σφίσιν ἐς τὰς πανηγύρεις διδομένου προσ-
αναλίσκειν ἐφῆκεν. ὥστε εἰ καὶ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν
τῶν ἄλλων αὐτοῦ νομοθετημάτων ἤχθοντό τινες,
ἀλλ' ὑπό τε τούτου, καὶ ὅτι Πυλάδην τινὰ ὀρχηστὴν
διὰ στάσιν ἐξεληλαμένον κατήγαγεν, οὐκέτ' ἐκείνων
5 ἐμέμνηντο. ὅθενπερ πάνυ σοφῶς ὁ Πυλάδης, ἐπιτι-
μώμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐπειδὴ Βαθύλλῳ ὁμοτέχνῳ τέ οἱ
ὄντι καὶ τῷ Μαικήνᾳ προσήκοντι διεστασίαζεν, εἰπεῖν
λέγεται· ὅτι συμφέρει σοι, Καῖσαρ, περὶ ἡμᾶς τὸν δῆ-
μον ἀποδιατρίβεσθαι.

18 ταῦτα μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἐγένετο· ἐπὶ δὲ δὴ
a. u. 737 Γαΐου τε Φουρνίου καὶ Γαΐου Σιλανοῦ ὑπάτων υἱὸν
αὖθις ὁ Ἀγρίππας ἀνείλετο τὸν Λούκιον ὀνομασθέν-
τα, καὶ αὐτὸν εὐθὺς ὁ Αὔγουστος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ
τοῦ Γαΐου ἐποιήσατο, μὴ ἀναμείνας σφᾶς ἀνδρωθῆ-
ναι, ἀλλ' αὐτόθεν διαδόχους τῆς ἀρχῆς ἀποδείξας,
2 ἵν' ἧττον ἐπιβουλεύηται. τήν τε τῆς τιμῆς καὶ τῆς
ἀρετῆς πανήγυριν ἐς τὰς νῦν ἡμέρας μετέστησε
καὶ τοῖς τὰ ἐπινίκια πέμπουσιν ἔργον ἐκ τῶν λαφύ-
ρων ἐς τὴν τῶν πράξεων μνήμην ποιεῖν προσέταξε,
τά τε σαικουλάρια τὰ πέμπτα ἐπετέλεσε, καὶ τοὺς
ῥήτορας ἀμισθὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον
3 ἂν λάβωσιν ἐκτίνειν, ἐκέλευσε. τοῖς δὲ δικάζειν
ἀεὶ λαγχάνουσιν ἀπεῖπεν ἐς μηδενὸς οἴκαδε τὸν ἐνι-
αυτὸν ἐκεῖνον ἐσιέναι. ἐπειδή τε ἀσπουδὶ οἱ βουλευ-
ταὶ ἐς τὸ συνέδριον συνεφοίτων, ἐπηύξησε τὰς ζημίας
τοῖς οὐκ ἐξ εὐλόγου τινὸς αἰτίας ὑστερίζουσι.

19 a. u. 738 καὶ μετὰ ταῦτα ἐς τὴν Γαλατίαν, Λουκίου τε
Δομιτίου καὶ Πουπλίου Σκιπίωνος ὑπατευόντων,
ὥρμησε, πρόφασιν τοὺς πολέμους τοὺς κατ' ἐκεῖνο
2 κινηθέντας λαβών. ἐπειδὴ γὰρ ἐπαχθὴς πολλοῖς ἐκ

τῆς ἐν τῇ πόλει χρονίου διατριβῆς ἐγεγόνει, καὶ συχνοὺς
μὲν ἔξω τι τῶν τεταγμένων πράττοντας δικαιῶν ἐλύ-
πει, συχνῶν δὲ καὶ φειδόμενος τὰ νενομοθετημένα
ὑφ' ἑαυτοῦ παραβαίνειν ἠναγκάζετο, ἐκδημῆσαι τρό-
πον τινὰ κατὰ τὸν Σόλωνα ἔγνω. καί τινες καὶ διὰ 3
τὴν Τερεντίαν τὴν τοῦ Μαικήνου γυναῖκα ἀποδη-
μῆσαι αὐτὸν ὑπετόπησαν, ἵν' ἐπειδὴ πολλὰ περὶ αὐ-
τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐλογοποιεῖτο, ἄνευ θροῦ τινος ἐν
τῇ ἀλλοδημίᾳ αὐτῇ συνῇ· οὕτω γὰρ οὖν πάνυ αὐτῆς
ἤρα ὥστε καὶ ἀγωνίσασθαί ποτε αὐτὴν περὶ τοῦ
κάλλους πρὸς τὴν Λιουίαν ποιῆσαι. ῾πρὶν δὲ ἢ ἀφορ- 4
μᾶσθαί, τὸν τοῦ Κυρινου ναὸν καθιέρωσεν ἐκ και-
νῆς οἰκοδομήσας. εἶπον δὲ τοῦτο ὅτι ἓξ καὶ ἑβδομή-
κοντα κίοσιν αὐτὸν ἐκόσμησεν, ὅσαπερ τὰ πάντα ἔτη
διεβίω, κἀκ τούτου λόγον τισὶ παρέσχεν ὡς καὶ ἐξε-
πίτηδες αὐτὸ ἀλλ' οὐ κατὰ τύχην ἄλλως πράξας.
ἐκεῖνόν τε οὖν τότε ἐθείωσε, καὶ μονομαχίας ἀγῶνας 5
διά τε τοῦ Τιβερίου καὶ διὰ τοῦ Δρούσου, συγχω-
ρηθὲν δή σφισιν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἔθηκε. καὶ οὕτω 6
τὸ μὲν ἄστυ τῷ Ταύρῳ μετὰ τῆς ἄλλης Ἰταλίας διοι-
κεῖν ἐπιτρέψας, τόν τε γὰρ Ἀγρίππαν ἐς τὴν Συρίαν
αὖθις ἐστάλκει, καὶ τῷ Μαικήνᾳ διὰ τὴν γυναῖκα
οὐκέθ' ὁμοίως ἔχαιρε, τὸν δὲ δὴ Τιβέριον καίτοι
στρατηγοῦντα παραλαβὼν ἐξώρμησεν. ἐστρατήγησε
γὰρ καίπερ τὰς στρατηγικὰς τιμὰς ἔχων· καὶ τήν γε
ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὁ Δροῦσος ἐκ δόγματος διήγαγεν.
ἐξελθόντων δ' οὖν αὐτῶν τὸ τῆς Νεότητος μέγαρον 7
ὑπὸ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα κατεκαύθη, καὶ διά τε τοῦτο
καὶ διὰ τἄλλα τὰ προγενόμενα, λύκος τε γὰρ διὰ
τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσπεσὼν ἀνθρώπους
ἔφθειρε, καὶ μύρμηκες οὐ πόρρω τῆς ἀγορᾶς ἐκφα-
νέστατα συνεστράφησαν, λαμπάς τέ τις ἀπὸ μεσημ-

βορίας ἐπὶ τὴν ἄρκτον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς ἠνέχθη, εὐχὰς ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τοῦ Αὐγούστου ἐποιήσαντο.
8 κἀν τούτῳ καὶ τὴν πεντετηρίδα τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ διεώρτασαν, τοῦ Ἀγρίππου, ἐν γὰρ τοῖς πεντεκαίδεκα ἀνδράσιν, οἷς ἐκ τῆς περιτροπῆς ἡ διοίκησις αὐτῆς ἐπέβαλλεν, ἱέρωτο, διὰ τῶν συνιερέων ἀναλώσαντος.

20 πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐταράχθη. καὶ γὰρ Καμμούνιοι καὶ Οὐέννιοι, Ἀλπικὰ γένη, ὅπλα τε ἀντήραντο καὶ νικηθέντες
2 ὑπὸ Πουπλίου Σιλίου ἐχειρώθησαν· καὶ οἱ Παννόνιοι τήν τε Ἰστρίαν μετὰ Νωρίκων κατέδραμον, καὶ αὐτοί τε πρός τε τοῦ Σιλίου καὶ τῶν ὑποστρατήγων αὐτοῦ κακωθέντες αὖθις ὡμολόγησαν, καὶ τοῖς Νωρίκοις αἴτιοι τῆς αὐτῆς δουλείας ἐγένοντο.
3 τά τε ἐν τῇ Δελματίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ νεοχμώσαντα δι' ὀλίγου κατέστη, καὶ ἡ Μακεδονία ὑπό τε τῶν Δενθελητῶν καὶ ὑπὸ τῶν Σκορδίσκων ἐπορθήθη. ἔν τε τῇ Θρᾴκῃ πρότερον μὲν Μάρκος Λόλλιος Ῥυμητάλκῃ θείῳ τε τῶν τοῦ Κότυος παίδων καὶ ἐπιτρόπῳ ὄντι βοηθῶν Βησσοὺς κατεστρέψατο, ἔπειτα δὲ Λούκιος Γάιος Σαυρομάτας ἐκ τῆς αὐτῆς
4 αἰτίας κρατήσας ὑπὲρ τὸν Ἴστρον ἀπεώσατο. ὁ δὲ δὴ μέγιστος τῶν τότε συμβάντων τοῖς Ῥωμαίοις πολέμων, ὅσπερ που καὶ τὸν Αὔγουστον ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε, πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐγένετο. Σύγαμβροί τε γὰρ καὶ Οὐσιπέται καὶ Τέγκτηροι τὸ μὲν πρῶτον ἐν
5 τῇ σφετέρᾳ τινὰς αὐτῶν συλλαβόντες ἀνεσταύρωσαν, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ῥῆνον διαβάντες τήν τε Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλατίαν ἐλεηλάτησαν, τό τε ἱππικὸν τὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπελθόν σφισιν ἐνήδρευσαν, καὶ φεύγουσιν αὐτοῖς ἐπισπόμενοι τῷ τε Λολλίῳ ἄρχοντι αὐτῆς
6 ἐνέτυχον ἀνέλπιστοι καὶ ἐνίκησαν καὶ ἐκεῖνον. μαθὼν

οὖν ταῦτα ὁ Αὔγουστος ὥρμησε μὲν ἐπ' αὐτούς, οὐ
μέντοι καὶ ἔργον τι πολέμου ἔσχεν· οἱ γὰρ βάρβαροι
τόν τε Λόλλιον παρασκευαζόμενον καὶ ἐκεῖνον στρα-
τεύοντα πυθόμενοι ἔς τε τὴν ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν
καὶ σπονδὰς ἐποιήσαντο, ὁμήρους δόντες.

τῶν μὲν οὖν ὅπλων οὐδὲν δια ταῦθ' ὁ Αὔγουστος 21
ἐδεήθη, τὰ δὲ δὴ ἄλλα καθιστάμενος τοῦτόν τε τὸν
ἐνιαυτὸν κατανάλωσε καὶ τὸν ὕστερον, ἐν ᾧ Μάρκος a. u. 739
τε Λίβων καὶ Καλπούρνιος Πίσων ὑπάτευσαν. πολλὰ 2
μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν Κελτῶν, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὸ Λι-
κινίου τινὸς ἐπεποίηντο. καί μοι δοκεῖ τοῦθ' ὅτι μά-
λιστα τὸ κῆτός σφισι προσημῆναι· πλάτος μὲν γὰρ
ποδῶν εἴκοσι μῆκος δὲ τριπλάσιον ἔχον, καὶ γυναικὶ
πλὴν τῆς κεφαλῆς ἐοικός, ἐς τὴν γῆν ἑαυτὸ ἐκ τοῦ
ὠκεανοῦ ἐξώκειλεν. ὁ δὲ δὴ Λικίνιος τὸ μὲν ἀρχαῖον 3
Γαλάτης ἦν, ἁλοὺς δὲ ἐς τοὺς Ῥωμαίους καὶ δουλεύ-
σας τῷ Καίσαρι ὑπὸ μὲν ἐκείνου ἠλευθερώθη, ὑπὸ
δὲ τοῦ Αὐγούστου ἐπίτροπος τῆς Γαλατίας κατέστη.
οὗτος οὖν πλεονεξίᾳ μὲν βαρβαρικῇ, ἀξιώσει δὲ Ῥω- 4
μαϊκῇ χρώμενος, πᾶν μὲν τὸ κρεῖττόν ποτε αὐτοῦ
νομισθὲν καθῄρει, πᾶν δὲ τὸ ἐν τῷ παρόντι ἰσχυρὸν
ἠφάνιζε, καὶ συχνὰ μὲν καὶ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τῆς
προστεταγμένης οἱ διακονίας ἐξεπόριζε, συχνὰ δὲ
καὶ ἑαυτῷ τοῖς τε οἰκείοις παρεξέλεγε. καὶ ἐς το- 5
σοῦτόν γε κακοτροπίας ἐχώρησεν ὥστε, ἐπειδή τινες
ἐσφοραὶ κατὰ μῆνα παρ' αὐτοῖς ἐγίγνοντο, τεσσαρασ-
καίδεκα αὐτὰς ποιῆσαι, λέγων τὸν μῆνα τοῦτον τὸν
Δεκέμβριον καλούμενον δέκατον ὄντως εἶναι, καὶ δεῖν
διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ τοὺς δύο τοὺς ὑστάτους, ὧν
τὸν μὲν Ἑνδέκατον τὸν δὲ Δωδέκατον ὠνόμαζε, νο-
μίζειν, καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτοῖς ἐσφέ-
ρειν. διὰ μὲν οὖν ταῦτα τὰ σοφίσματα ἐκινδύνευσεν. 6

οἱ γὰρ Γαλάται τοῦ Αὐγούστου λαβόμενοι δεινὰ
ἐποίησαν, ὥστε καὶ ἐκεῖνον τὰ μὲν συνάχθεσθαί
σφισι τὰ δὲ καὶ παραιτεῖσθαι· ἀγνοεῖν τέ τινα ἔλεγε,
καὶ προσεποιεῖτο ἕτερα μὴ πιστεύειν, καὶ ἔστιν ἃ καὶ
συνέκρυπτεν, αἰσχυνόμενος ὅτι τοιούτῳ ἐπιτρόπῳ
7 ἐκέχρητο. ἄλλο δὲ τοιόνδε τι τεχνασάμενος καὶ πάνυ
πάντων αὐτῶν κατεγέλασεν. ἐπειδὴ γὰρ χαλεπῶς οἱ
τὸν Αὔγουστον ἔχοντα ᾔσθετο καὶ κολασθήσεσθαι
ἔμελλεν, ἔς τε τὴν οἰκίαν αὐτὸν ἐσήγαγε, καὶ πολ-
λοὺς μὲν καὶ ἀργυρίου καὶ χρυσίου θησαυρούς, πολλὰ
δὲ καὶ τἆλλα σωρηδὸν συννενημένα αὐτῷ δείξας
8 "ἐξεπίτηδες" ἔφη "ταῦτα, ὦ δέσποτα, καὶ ὑπὲρ σοῦ
καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ἤθροισα, ἵνα μὴ το-
σούτων χρημάτων ἐγκρατεῖς οἱ ἐπιχώριοι ὄντες ἀπο-
στῶσιν. ἀμέλει καὶ ἐτήρησά σοι πάντα αὐτὰ καὶ
δίδωμι."

καὶ ὁ μὲν οὕτως, ὡς καὶ ὑπὲρ τοῦ Αὐγούστου
τὴν τῶν βαρβάρων ἰσχὺν ἐκνενευρικώς, ἐσώθη,
22 Δροῦσος δὲ ἐν τούτῳ καὶ Τιβέριος τάδε ἔπραξαν.
Ῥαιτοὶ οἰκοῦντες μεταξὺ τοῦ τε Νωρίκου καὶ τῆς Γα-
λατίας, πρὸς ταῖς Ἄλπεσι ταῖς πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ ταῖς
Τριδεντίναις, τῆς τε Γαλατίας τῆς προσόρου σφίσι
πολλὰ κατέτρεχον καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἁρπαγὰς ἐποι-
οῦντο, τούς τε ὁδῷ τῶν Ῥωμαίων ἢ καὶ τῶν συμμά-
χων αὐτῶν διὰ τῆς σφετέρας γῆς χρωμένους ἐλυμαί-
2 νοντο. καὶ ταῦτα μὲν καὶ συνήθη πως τοῖς οὐκ
ἐνσπόνδοις ποιεῖν ἐδόκουν, πᾶν δὲ δὴ τὸ ἄρρεν τῶν
ἁλισκομένων, οὐχ ὅτι τὸ φαινόμενον ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν
ταῖς γαστράσιν ἔτι τῶν γυναικῶν ὂν μαντείαις τισὶν
3 ἀνευρίσκοντες, ἔφθειρον. δι' οὖν ταῦτα ὁ Αὔγου-
στος πρῶτον μὲν τὸν Δροῦσον ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψε·
καὶ ὃς τοὺς προαπαντήσαντάς οἱ αὐτῶν περὶ τὰ Τρι-

δεντῖνα ὄρη διὰ ταχέων ἐτρέψατο, ὥστε καὶ τιμὰς στρατηγικὰς ἐπὶ τούτῳ λαβεῖν. ἔπειτα δὲ ἐπειδὴ τῆς μὲν Ἰταλίας ἀπεκρούσθησαν, τῇ δὲ δὴ Γαλατίᾳ καὶ ὣς ἐνέκειντο, τὸν Τιβέριον προσαπέστειλεν. ἐσβα- 4
λόντες οὖν ἐς τὴν χώραν πολλαχόθεν ἅμα ἀμφότεροι, αὐτοί τε καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων, καὶ ὅ γε Τιβέριος καὶ διὰ τῆς λίμνης πλοίοις κομισθείς, ἀπό τε τούτου κατέπληξαν αὐτοὺς ὡς ἑκάστοις σφίσι συμμιγνύντες, τούς τε ἀεὶ ἐς χεῖρας ἀφικνουμένους οὐ χαλεπῶς, ἅτε διεσπασμέναις ταῖς δυνάμεσι χρωμένους, κατειργάσαντο, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀσθενεστέρους τε ἐκ τούτου καὶ ἀθυμοτέρους γενομένους εἷλον.
ἐπειδή τε ἐπολυάνδρουν καὶ ἐδόκουν τι νεωτεριεῖν, 5
τό τε κράτιστον καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἐξήγαγον, καταλιπόντες τοσούτους ὅσοι τὴν μὲν χώραν οἰκεῖν ἱκανοί, νεοχμῶσαι δέ τι ἀδύνατοι ἦσαν.

κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει Οὐήδιος Πολλίων ἀπέ- 23
θανεν, ἀνὴρ ἄλλως μὲν οὐδὲν μνήμης ἄξιον παρασχόμενος, καὶ γὰρ ἐξ ἀπελευθέρων ἐγεγόνει καὶ ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ἐξητάζετο καὶ λαμπρὸν οὐδὲν εἰργάσατο, ἐπὶ δὲ δὴ τῷ πλούτῳ τῇ τε ὠμότητι ὀνομαστότατος γενόμενος, ὥστε καὶ ἐς ἱστορίας λόγον ἐσελθεῖν.
οὗτος γὰρ τὰ μὲν ἄλλα ὅσα ἔπραττε, δι' ὄχλου ἂν 2
λεγόμενα γένοιτο, μυραίνας δὲ δεδιδαγμένας ἀνθρώπους ἐσθίειν ἐν δεξαμεναῖς τρέφων τοὺς δούλους αὐταῖς οὓς ἐθανάτου παρέβαλλε. καί ποτε τὸν Αὔγουστον ἑστιῶν, εἶτ' ἐπειδὴ ὁ οἰνοχόος κύλικα κρυσταλλίνην κατέαξεν, ἐς τὰς μυραίνας αὐτόν, μηδὲ τὸν δαιτυμόνα αἰδεσθείς, ἐμβληθῆναι προσέταξεν.
ὁ οὖν Αὔγουστος, προσπεσόντος οἱ τοῦ παιδὸς καὶ 3
ἱκετεύσαντος αὐτόν, τὰ μὲν πρῶτα πείθειν τὸν Πολλίωνα ἐπειρᾶτο μηδὲν τοιοῦτον δρᾶσαι, ὡς δ' οὐχ

ὑπήκουσεν αὐτῷ, "φέρε" ἔφη "πάντα τἆλλα ἐκπώ-
ματα, ὅσα ποτὲ τοιουτότροπα ἢ καὶ ἕτερά τινα ἔντιμα
4 κέκτησαι, ἵνα αὐτοῖς χρήσωμαι." καὶ αὐτὰ κομι-
σθέντα συντριβῆναι ἐκέλευσεν. ἰδὼν δὲ τοῦτ' ἐκεῖ-
νος ἄλλως μὲν ἤσχαλλεν, οὔτε δὲ τοῦ ἑνὸς ἔτι ποτη-
ρίου πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων τῶν ἀπολωλότων
ὀργὴν ἔχων, οὔτ' αὖ τὸν διάκονον ὧν γε καὶ ὁ Αὔ-
γουστος ἐπεποιήκει τιμωρήσασθαι δυνάμενος, ἡσυ-
5 χίαν καὶ ἄκων ἤγαγε. τοιοῦτος οὖν δή τις ὁ Πολλίων
ὢν ἐτελεύτησεν ἄλλοις τε πολλοῖς πολλὰ καὶ τῷ Αὐ-
γούστῳ τοῦ τε κλήρου συχνὸν μέρος καὶ τὸν Παυ-
σίλυπον, τὸ χωρίον τὸ μεταξὺ τῆς τε Νέας πόλεως
καὶ τῶν Πουτεόλων ὄν, καταλιπών, τῷ τε δήμῳ
6 περικαλλές ἔργον οἰκοδομηθῆναι κελεύσας. ὁ οὖν
Αὔγουστος τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐς ἔδαφος προφάσει
τῆς ἐκείνου κατασκευῆς, ὅπως μηδὲν μνημόσυνον
ἐν τῇ πόλει ἔχῃ, καταβαλὼν περίστῳον ᾠκοδομή-
σατο, καὶ οὐ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ Πολλίωνος ἀλλὰ τὸ τῆς
Λιουίας ἐπέγραψε.

7 τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐποίησε, τότε δὲ πόλεις
ἔν τε τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ συχνὰς ἀπῴκισε,
καὶ Κυζικηνοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκε, Παφίοις
τε σεισμῷ πονήσασι καὶ χρήματα ἐχαρίσατο καὶ τὴν
πόλιν Αὔγουσταν καλεῖν κατὰ δόγμα ἐπέτρεψε. ταῦτα
8 δὲ ἔγραψα οὐχ ὅτι καὶ ἄλλαις πόλεσι πολλαῖς καὶ
πρότερον καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Αὔγουστος ἐφ'
ὁμοίαις συμφοραῖς καὶ οἱ βουλευταὶ ἐπεκούρησαν,
ὧν εἴ τις ἁπάντων μνημονεύοι, ἀπέραντον ἂν τὸ
ἔργον τῆς συγγραφῆς γένοιτο· ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς ἐπω-
νυμίας ταῖς πόλεσιν ἡ γερουσία ἐν μέρει τιμῆς ἔνεμε,
καὶ οὐχ ὥσπερ νῦν αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἕκαστοι καταλόγους
ὀνομάτων οὓς ἂν ἐθελήσωσιν ὡς πλήθει ποιοῦνται.

τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει Μάρκος μὲν Κράσσος 24
καὶ Γναῖος Κορνήλιος ὑπάτευσαν, οἱ δ' ἀγορανόμοι a. u. 740
οἱ κουρούλιοι, ἀπειπόντες τὴν ἀρχὴν ὅτι ἐξαισίων σφίσι τῶν ὀρνίθων γενομένων ᾕρηντο, αὖθις αὐτὴν ἔξω τῶν πατρίων ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀνέλαβον. ἥ τε 2
στοὰ ἡ Παύλειος ἐκαύθη, καὶ τὸ πῦρ ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὸ Ἑστιαῖον ἀφίκετο, ὥστε καὶ τὰ ἱερὰ ἔς τε τὸ παλάτιον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀειπαρθένων, ἡ γὰρ πρεσβεύουσα αὐτῶν ἐτετύφλωτο, ἀνακομισθῆναι καὶ ἐς τὴν τοῦ ἱερέως τοῦ Διὸς οἰκίαν τεθῆναι. ἡ μὲν οὖν 3
στοὰ μετὰ τοῦτο ὀνόματι μὲν ὑπ' Αἰμιλίου, ἐς ὃν τὸ τοῦ ποιήσαντός ποτε αὐτὴν γένος ἐληλύθει, τῷ δὲ ἔργῳ ὑπό τε τοῦ Αὐγούστου καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ Παύλου φίλων ἀνῳκοδομήθη· τότε δὲ οἵ τε Παννόνιοι νεωτερίσαντες αὖθις ἐχειρώθησαν, καὶ αἱ Ἄλπεις αἱ παραθαλασσίδιοι ὑπὸ Λιγύων τῶν κομητῶν καλουμένων ἐλευθέρως ἔτι καὶ τότε νεμόμεναι ἐδουλώθησαν. τά τε ἐν τῷ Βοσπόρῳ τῷ Κιμμερίῳ νεοχμώ- 4
σαντα κατέστη. Σκριβώνιος γάρ τις τοῦ τε Μιθριδάτου ἔγγονος εἶναι καὶ παρὰ τοῦ Αὐγούστου τὴν βασιλείαν, ἐπειδήπερ ὁ Ἄσανδρος ἐτεθνήκει, εἰληφέναι λέγων, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Δύναμίν τε καλουμένην καὶ τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτετραμμένην, ἣ τοῦ τε Φαρνάκου θυγάτηρ καὶ τοῦ Μιθριδάτου ἔγγονος ἀληθῶς ἦν, ἠγάγετο, καὶ τὸν Βόσπορον διὰ χειρὸς ἐποιεῖτο. πυθόμενος οὖν ταῦτα ὁ Ἀγρίπ- 5
πας τὸν Πολέμωνα ἐπ' αὐτόν, τὸν τοῦ Πόντου τοῦ πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ ὄντος βασιλεύοντα, ἔπεμψε· καὶ ὃς Σκριβώνιον μὲν οὐκέτι περιόντα κατέλαβε, μαθόντες γὰρ οἱ Βοσπόριοι τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ προαπέκτειναν αὐτόν, ἀντιστάντων δέ οἱ ἐκείνων δέει τοῦ μὴ βασιλεύεσθαι αὐτῷ δοθῆναι, ἐς χεῖράς σφισιν

6 ἦλθε. καὶ ἐνίκησε μέν, οὐ μὴν καὶ παρεστήσατό
σφας πρὶν τὸν Ἀγρίππαν ἐς Σινώπην ἐλθεῖν ὡς καὶ
ἐπ' αὐτοὺς στρατεύσοντα. οὕτω δὲ τά τε ὅπλα κατέ-
θεντο καὶ τῷ Πολέμωνι παρεδόθησαν· ἥ τε γυνὴ
ἡ Δύναμις συνῴκησεν αὐτῷ, τοῦ Αὐγούστου δῆλον
7 ὅτι ταῦτα δικαιώσαντος. καὶ ἐπ' αὐτοῖς θυσίαι μὲν
τῷ τοῦ Ἀγρίππου ὀνόματι ἐγένοντο, οὐ μέντοι καὶ
τὰ ἐπινίκια καίτοι ψηφισθέντα αὐτῷ ἐπέμφθη· οὔτε
γὰρ ἔγραψεν ἀρχὴν ἐς τὸ συνέδριον ὑπὲρ τῶν πραχ-
θέντων οὐδέν, ἀφ' οὗ δὴ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα, νόμῳ
τινὶ τῷ ἐκείνου τρόπῳ χρώμενοι, οὐδ' αὐτοί τι τῷ
κοινῷ ἔτ' ἐπέστελλον, οὔτε τὴν πέμψιν τῶν νικητη-
8 ρίων ἐδέξατο· καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἄλλῳ τινὶ ἔτι τῶν
ὁμοίων αὐτῷ, ὥς γε καὶ ἐγὼ κρίνω, ποιῆσαι τοῦτο
ἐδόθη, ἀλλὰ μόναις ταῖς ἐπινικίοις τιμαῖς ἐγαυροῦντο.
25 ὁ δ' οὖν Αὔγουστος ἐπειδὴ πάντα τά τε ἐν ταῖς
Γαλατίαις καὶ τὰ ἐν ταῖς Γερμανίαις ταῖς τ' Ἰβηρίαις,
πολλὰ μὲν ἀναλώσας ὡς ἑκάστοις, πολλὰ δὲ καὶ παρ'
ἑτέρων λαβών, τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν πολιτείαν
τοῖς μὲν δοὺς τοὺς δ' ἀφελόμενος, διῳκήσατο, τὸν
μὲν Δροῦσον ἐν τῇ Γερμανίᾳ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ
a. u. 741 ἐς τὴν Ῥώμην ἐπί τε τοῦ Τιβερίου καὶ ἐπὶ Κυιντι-
2 λίου Οὐάρου ὑπάτων ἀνεκομίσθη. καὶ ἔτυχε γὰρ
ἡ ἀγγελία τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις ἐς τὸ ἄστυ ἐλθοῦσα ἐν αἷς Κορνήλιος Βάλβος
τὸ θέατρον τὸ καὶ νῦν ἐπ' αὐτοῦ καλούμενον καθιε-
ρώσας θέας ἐπετέλει, ἐπί τε τούτῳ ὡς καὶ αὐτὸς τὸν
Αὔγουστον ἐπανάξων ἐσεμνύνετο, καίτοι ὑπὸ τοῦ
πλήθους τοῦ ὕδατος, ὅπερ ὁ Τίβερις πλεονάσας ἐπε-
ποιήκει, μηδὲ ἐσελθεῖν ἐς τὸ θέατρον εἰ μὴ πλοίῳ
δυνηθείς, καὶ ὁ Τιβέριος πρῶτον αὐτὸν ἐπὶ τῇ τοῦ
3 θεάτρου τιμῇ ἐπεψήφισεν. ἥ τε γὰρ βουλὴ ἠθροί-

σθῃ, καὶ ἔδοξέ σφισιν ἄλλα τε καὶ βωμὸν ἐν αὐτῷ
τῷ βουλευτηρίῳ ὑπὲρ τῆς τοῦ Αὐγούστου ἐπανόδου
ποιήσασθαι, τοῖς τε ἱκετεύσασιν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ
πωμηρίου ὄντα ἄδειαν εἶναι. οὐ μέντοι καὶ ἐδέξατο
οὐδέτερον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ δήμου καὶ
τότε ἐξέστη· νυκτὸς γὰρ ἐς τὴν πόλιν ἐσεκομίσθη, 4
ὅπερ που καὶ ἀεὶ ὡς εἰπεῖν, εἴτε ἐς τὰ προάστεια
εἴτε καὶ ἄλλοσέ ποι ἐκδημοίη, καὶ ἀφορμώμενος καὶ
ἐπανιὼν ὁμοίως ἐποίει, ἵνα μηδενὶ αὐτῶν ὀχληρὸς
εἴη. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἔν τε τῷ παλατίῳ τὸν δῆμον
ἠσπάσατο, καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνελθὼν τήν τε
δάφνην ἀπὸ τῶν ῥάβδων περιεῖλε καὶ ἐς τὰ τοῦ
Διὸς γόνατα κατέθετο, τῷ τε δήμῳ προῖκα τά τε
λουτρὰ καὶ τοὺς κουρέας τὴν ἡμέραν ἐκείνην πα-
ρέσχε. συναγαγὼν δὲ ἐκ τούτου τὸ βουλευτήριον 5
αὐτὸς μὲν οὐδὲν εἶπεν ὑπὸ βράγχου, τὸ δὲ δὴ βιβλίον
τῷ ταμίᾳ ἀναγνῶναι δοὺς τά τε πεπραγμένα οἱ κα-
τηριθμήσατο, καὶ διέταξε τά τε ἔτη ὅσα οἱ πολῖται
στρατεύσοιντο, καὶ τὰ χρήματα ὅσα παυσάμενοι τῆς
στρατείας, ἀντὶ τῆς χώρας ἣν ἀεί ποτε ᾔτουν, λή-
ψοιντο, ὅπως ἐπὶ ῥητοῖς ἐκεῖθεν ἤδη καταλεγόμενοι
μηδὲν τούτων γε ἕνεκα νεωτερίζωσιν. ἦν δὲ ὅ τε 6
ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν τοῖς μὲν δορυφόροις δώδεκα, τοῖς
δ' ἄλλοις ἑκκαίδεκα, καὶ τὸ ἀργύριον τοῖς μὲν ἔλατ-
τον, τοῖς δὲ πλεῖον. ταῦτα δὲ ἐκείνοις μὲν οὔθ'
ἡδονὴν οὔτ' ὀργὴν ἔν γε τῷ τότε παρόντι ἐνεποίησε
διὰ τὸ μήτε πάντων ὧν ἐπεθύμουν τυχεῖν μήτε
πάντων διαμαρτεῖν, τοῖς δὲ δὴ ἄλλοις ἀγαθὰς ἐλπί-
δας τοῦ μηκέτι τῶν κτημάτων ἀφαιρεθήσεσθαι.

μετὰ δὲ δὴ ταῦτα τό τε θέατρον τὸ τοῦ Μαρ- 26
κέλλου καλούμενον καθιέρωσε, κἀν τῇ πανηγύρει
τῇ διὰ τοῦτο γενομένῃ τήν τε Τροίαν οἱ παῖδες οἱ

εὐπατρίδαι οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ ὁ Γάιος ἵππευσαν, καὶ θηρία Λιβυκὰ ἑξακόσια ἀπεσφάγη·
2 τά τε γενέθλια τοῦ Αὐγούστου ὁ Ἴουλος ὁ τοῦ Ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν καὶ ἱπποδρομίᾳ καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε, καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν βουλὴν κατὰ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν.
3 ἐκ δὲ τούτου ἐξέτασις αὖθις τῶν βουλευτῶν ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν πρῶτον δέκα μυριάδων τὸ τίμημα αὐτοῖς ὥριστο διὰ τὸ συχνοὺς τῶν πατρῴων ὑπὸ τῶν πολέμων ἐστερῆσθαι, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρώπων περιουσίας κτωμένων ἐς πέντε καὶ εἴκοσι προήχθη, οὐκέτ' οὐδεὶς
4 ἐθελοντὶ βουλεύσων ηὑρίσκετο, ἀλλὰ καὶ παῖδες εἰσὶν οἳ καὶ ἔγγονοι βουλευτῶν, οἱ μὲν ὡς ἀληθῶς πενόμενοι, οἱ δὲ καὶ ἐκ συμφορῶν προγονικῶν τεταπεινωμένοι, οὐχ ὅσον οὐκ ἀντεποιοῦντο τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ προσκατειλεγμένοι ἤδη
5 ἐξώμνυντο. καὶ διὰ τοῦτο πρότερον μέν, ἀποδημοῦντος ἔτι τοῦ Αὐγούστου, δόγμα ἐγένετο τοὺς εἴκοσι καλουμένους ἄνδρας ἐκ τῶν ἱππέων ἀποδείκνυσθαι· ὅθεν οὐκέτ' οὐδεὶς αὐτῶν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσεγράφη, μὴ καὶ ἑτέραν τινὰ ἀρχὴν τῶν ἐς αὐτὸ ἐσάγειν
6 δυναμένων λαβών. οἱ δὲ δὴ εἴκοσιν οὗτοι ἄνδρες ἐκ τῶν ἓξ καὶ εἴκοσίν εἰσιν, οἵ τε τρεῖς οἱ τὰς τοῦ θανάτου δίκας προστεταγμένοι, καὶ οἱ ἕτεροι τρεῖς οἱ τὸ τοῦ νομίσματος κόμμα μεταχειριζόμενοι, οἵ τε τέσσαρες οἱ τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελούμενοι, καὶ οἱ δέκα οἱ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων τῶν ἐς τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας
7 κληρουμένων ἀποδεικνύμενοι· οἱ γὰρ δὴ δύο οἱ τὰς ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζόμενοι, οἵ τε τέσσαρες οἱ ἐς τὴν Καμπανίαν πεμπόμενοι, κατελέλυντο. τοῦτό τε οὖν ἐν τῇ τοῦ Αὐγούστου ἐκδημίᾳ ἐψηφίσθη, καὶ

ἵν' ἐπειδὴ μηδεὶς ἔτι ῥᾳδίως τὴν δημαρχίαν ᾔτει, κλήρῳ τινὲς ἐκ τῶν τεταμιευκότων καὶ μήπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονότων καθιστῶνται. τότε δὲ αὐτὸς 8
πάντας αὐτοὺς ἐξήτασε, καὶ τὰ μὲν τῶν ὑπὲρ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονότων οὐκ ἐπολυπραγμόνησε, τοὺς δὲ ἐντός τε τῆς ἡλικίας ταύτης ὄντας καὶ τὸ τίμημα ἔχοντας βουλεῦσαι κατηνάγκασε, χωρὶς ἢ εἴ τις ἀνάπηρος ἦν. καὶ τὰ μὲν σώματα καὶ αὐτός που 9
αὐτῶν ἑώρα, περὶ δὲ δὴ τῶν οὐσιῶν ὅρκοις ἐπιστοῦτο αὐτῶν τε ἐκείνων καὶ ἑτέρων συνομνύντων σφίσι καὶ λογισμὸν τῆς τε ἀπορίας ἅμα καὶ τοῦ βίου διδόντων.

καὶ οὐκ ἐν μὲν τοῖς κοινοῖς τοιοῦτος ἦν, τῶν δ' 27
ἰδιωτῶν παρημέλει, ἀλλὰ καὶ τῷ Τιβερίῳ ἐπετίμησεν ὅτι τὸν Γάιον ἐν τῇ πανηγύρει τῇ εὐκταίᾳ, ἣν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ διετίθει, παρεκαθίσατο, καὶ τῷ δήμῳ ὅτι καὶ κρότοις καὶ ἐπαίνοις αὐτὸν ἐτίμησαν. ἐπειδή τε τοῦ Λεπίδου μεταλλάξαντος ἀρχιέρεως ἀπε- 2
δείχθη καὶ διὰ τοῦθ' ἡ βουλὴ ψηφίσασθαι . . . αὐτῶν ἠθέλησεν, οὔτε τι αὐτῶν προσήσεσθαι ἔφη, καὶ ἐγκειμένων οἱ ἐξανέστη τε καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου. καὶ οὔτε ἐκεῖνα ἔτ' ἐκυρώθη οὔτ' οἰκίαν τινὰ 3
δημοσίαν ἔλαβεν, ἀλλὰ μέρος τι τῆς ἑαυτοῦ, ὅτι τὸν ἀρχιέρεων ἐν κοινῷ πάντως οἰκεῖν ἐχρῆν, ἐδημοσίωσε. τὴν μέντοι τοῦ βασιλέως τῶν ἱερῶν ταῖς ἀειπαρθένοις ἔδωκεν, ἐπειδὴ ὁμότοιχος ταῖς οἰκήσεσιν αὐτῶν ἦν. Κορνηλίου τε Σισέννου αἰτίαν ἐπὶ τῷ τῆς 4
γυναικὸς βίῳ σχόντος, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ εἰπόντος ὅτι καὶ εἰδότος καὶ συμβουλεύσαντός οἱ αὐτοῦ ἠγάγετο αὐτήν, περιοργής τε ἐγένετο καὶ εἶπε μὲν οὐδὲν οὐδὲ ἔπραξε δεινόν, ἐκπηδήσας δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ἔπειτα μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν, ἑλόμενος, ὥς γε

καὶ τοῖς φίλοις μετὰ ταῦτα ἔφη, τοῦτο μᾶλλον καί-
περ οὐκ ὀρθῶς ἔχον ποιῆσαι ἢ κατὰ χώραν μείνας
ἀναγκασθῆναί τι κακὸν δρᾶσαι.

28 κἂν τούτῳ τὸν Ἀγρίππαν ἐκ τῆς Συρίας ἐλθόντα
τῇ τε δημαρχικῇ ἐξουσίᾳ αὖθις ἐς ἄλλα ἔτη πέντε
ἐμεγάλυνε καὶ ἐς τὴν Παννονίαν πολεμησείουσαν
ἐξέπεμψε, μεῖζον αὐτῷ τῶν ἑκασταχόθι ἔξω τῆς Ἰτα-
2 λίας ἀρχόντων ἰσχῦσαι ἐπιτρέψας. καὶ ὃς τὴν μὲν
a. u. 742 στρατείαν καίτοι τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ Μάρκος τε
Οὐαλέριος καὶ Πούπλιος Σουλπίκιος ὑπάτευον, ἐνε-
στηκότος ἐποιήσατο, ἐκπλαγέντων δὲ τῶν Παννονίων
πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῦ καὶ μηδὲν ἔτι νεωτερισάντων
3 ἐπανῆλθε, καὶ ἐν Καμπανίᾳ γενόμενος ἐνόσησε. πυ-
θόμενος δὲ τοῦτο ὁ Αὔγουστος, ἔτυχε δὲ ἐν τοῖς
Παναθηναίοις ὁπλομαχίας ἀγῶνας τῷ τῶν παίδων
ὀνόματι τιθείς, ἐξωρμήθη, καὶ καταλαβὼν αὐτὸν
τεθνηκότα ἔς τε τὸ ἄστυ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐσεκόμισε
καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ προέθηκε, τόν τε λόγον τὸν ἐπ' αὐ-
τοῦ εἶπε, παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ παρατείνας.
4 ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα διὰ τί ἐποίησεν, εἴρηται δὲ
ὅμως τοῖς μὲν ὅτι ἀρχιέρεως ἦν, τοῖς δὲ ὅτι τὰ τῶν
τιμητῶν ἔπραττεν, οὐκ ὀρθῶς φρονοῦσιν· οὔτε γὰρ
τῷ ἀρχιέρεῳ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν οὔτε τῷ τιμητῇ,
πλὴν ἂν τὸ τέλος ταῖς ἀπογραφαῖς μέλλῃ ἐπάξειν·
ἂν γάρ τινα πρὸ τοῦ καθαρσίου ἴδῃ, ἀνάδαστα τὰ
5 πραχθέντα αὐτῷ πάντα γίγνεται. τοῦτό τε οὖν οὕ-
τως ἔδρασε, καὶ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ ἐν τῷ τρόπῳ
ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς μετὰ ταῦτα ἐξηνέχθη ἐποιήσατο, καὶ
αὐτὸν καὶ ἐν τῷ ἑαυτοῦ μνημείῳ ἔθαψε, καίτοι ἴδιον
ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ λαβόντα.

29 Ἀγρίππας μὲν οὖν οὕτω μετήλλαξε, τά τε ἄλλα
ἄριστος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων διαφανῶς γενό-

μενος, καὶ τῇ τοῦ Αὐγούστου φιλίᾳ πρός τε τὸ αὐτῷ
ἐκείνῳ καὶ πρὸς τὸ τῷ κοινῷ συμφορώτατον χρησά-
μενος. ὅσον τε γὰρ τοὺς ἄλλους ἀρετῇ κατεκράτει, 2
τοσοῦτον ἐκείνου ἐθελοντὴς ἡττᾶτο, καὶ πᾶσαν αὐ-
τῷ τὴν ἑαυτοῦ καὶ σοφίαν καὶ ἀνδρείαν ἐς τὰ λυσι-
τελέστατα παρέχων πᾶσαν τὴν παρ' ἐκείνου καὶ
τιμὴν καὶ δύναμιν ἐς τὸ τοὺς ἄλλους εὐεργετεῖν
ἀνήλισκεν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα οὔτ' αὐτῷ 3
ποτε τῷ Αὐγούστῳ ἐπαχθὴς οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπί-
φθονος ἐγένετο, ἀλλ' ἐκείνῳ τε τὴν μοναρχίαν ὡς καὶ
δυναστείας ὄντως ἐπιθυμητὴς συνέστησε, καὶ τὸν
δῆμον εὐεργεσίαις ὡς καὶ δημοτικώτατος προσεποιή-
σατο. καὶ τότε γοῦν κήπους τέ σφισι καὶ τὸ βαλα- 4
νεῖον τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπεν, ὥστε προῖκα
αὐτοὺς λοῦσθαι, χωρία τινὰ ἐς τοῦτο τῷ Αὐγούστῳ
δούς. καὶ ὃς οὐ μόνον ταῦτ' ἐδημοσίευσεν, ἀλλὰ
καὶ καθ' ἑκατὸν δραχμὰς τῷ δήμῳ ὡς καὶ ἐκείνου
κελεύσαντος διένειμε. τῶν τε γὰρ πλείστων αὐτοῦ 5
ἐκληρονόμησεν, ἐν οἷς ἄλλα τε καὶ ἡ Χερρόνησος ἡ
πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐς τὸν Ἀγρίπ-
παν ἐλθοῦσα· καὶ πάνυ ἐπὶ πολὺ αὐτὸν ἐπόθησε,
καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔντιμον παρὰ τῷ δήμῳ ἐποίησε,
τόν τε υἱὸν τὸν τελευτήσαντί οἱ γεννηθέντα Ἀγρίπ-
παν προσηγόρευσεν. οὐ μέντοι οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐκλι- 6
πεῖν τι τῶν πατρίων, καίπερ μηδενὸς τῶν πρώτων
ἐς τὰς πανηγύρεις ἀπαντῆσαι ἐθέλοντος, ἐπέτρεψε,
καὶ αὐτὸς τὰς μονομαχίας διετέλεσε· πολλάκις δὲ καὶ
ἀπόντος αὐτοῦ ἐποιοῦντο. οὕτω γοῦν οὐκ ἴδιον τοῦτο 7
τὸ πάθος τῇ τοῦ Ἀγρίππου οἰκίᾳ ἀλλὰ καὶ κοινὸν
πᾶσι τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο, ὥστε καὶ σημεῖα ὅσα
πρὸ τῶν μεγίστων συμφορῶν συμβαίνειν σφίσιν
εἴωθε, καὶ τότε συνενεχθῆναι. βύαι τε γὰρ τῇ πόλει

συνεφοίτησαν, καὶ κεραυνὸς ἐς τὴν ἐν τῷ Ἀλβανῷ
οἰκίαν, ἐς ἣν οἱ ὕπατοι ἐν ταῖς ἱερουργίαις καταλύ-
8 ουσιν, ἐνέσκηψε. τό τε ἄστρον ὁ κομήτης ὠνομασ-
μένος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἄστεως
αἰωρηθεὶς ἐς λαμπάδας διελύθη. καὶ πυρὶ ἄλλα τε
τῆς πόλεως συχνὰ καὶ ἡ τοῦ Ῥωμύλου σκηνὴ ἐκαύ-
θη, κοράκων κρέα ἐς αὐτὴν ἐκ βωμοῦ τινος ἔμπυρα
ἐμβαλόντων.

30 οὕτω μὲν τὰ κατὰ Ἀγρίππαν ἐγένετο· μετὰ δὲ
τοῦτο ὁ Αὔγουστος ἐπιμελητής τε καὶ ἐπανορθωτὴς
τῶν τρόπων ἐς ἕτερα ἔτη πέντε αἱρεθείς, καὶ γὰρ
τοῦτο κατὰ προθεσμίας, ὥσπερ που καὶ τὴν μοναρ-
χίαν, ἐλάμβανε, θυμιᾶν τε τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ
συνεδρίῳ, ὁσάκις ἂν ἕδρα αὐτῶν ᾖ, καὶ τὴν ἄφιξιν
πρὸς ἑαυτὸν μὴ ποιεῖσθαι, τὸ μὲν ἵνα θεοσεβῶσι, τὸ
2 δὲ ἵνα ἀπονητὶ συνίωσιν, ἐκέλευσε. τὴν δὲ δημαρχίαν
ὀλίγων σφόδρα διὰ τὸ τὴν ἰσχὺν σφων καταλελύσθαι
αἰτούντων, ἐνομοθέτησεν ἐκ τῶν ἱππέων τῶν μὴ ἔλατ-
τον πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας κεκτημένων προβάλ-
λεσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἕνα ἕκαστον, κἀκ τούτων
τὸ πλῆθος τοὺς ἐνδέοντας αἱρεῖσθαί σφισιν, εἰ μὲν
καὶ βουλεύειν μετὰ τοῦτ᾽ ἐθέλοιεν, εἰ δὲ μή, ἐς τὴν
3 ἱππάδα αὖθις ἐπανιέναι ἐξεῖναι. ἐπειδή τε ἡ Ἀσία
τὸ ἔθνος ἐπικουρίας τινὸς διὰ σεισμοὺς μάλιστα
ἐδεῖτο, τόν τε φόρον αὐτῆς τὸν ἔτειον ἐκ τῶν ἑαυ-
τοῦ χρημάτων τῷ κοινῷ ἐσήνεγκε, καὶ ἄρχοντά οἱ
ἐκ τοῦ κλήρου, ἀλλ᾽ οὐχ αἱρετόν, ἐπὶ δύο ἔτη προσέ-
4 ταξε. κακῶς τέ ποτε τοῦ Ἀπουληίου καὶ τοῦ Μαι-
κήνου ἐν δικαστηρίῳ τινὶ μοιχείας, οὐχ ὅτι τι καὶ
αὐτοὶ ὑβρίκεσαν ἀλλ᾽ ὅτι τῷ κρινομένῳ σπουδῇ συνῄ-
ροντο, ἀκουόντων ἦλθέ τε ἐς τὸ δικαστήριον, καὶ ἐν
τῇ τοῦ στρατηγοῦ ἕδρᾳ καθιζήσας δεινὸν μὲν οὐδὲν

ἔπραξεν, ἀνειπὼν δὲ τῷ κατηγόρῳ μήτε τοὺς συγγενεῖς μήτε τοὺς φίλους αὐτοῦ προπηλακίζειν ἀπέστη.
καὶ αὐτὸν διά τε ταῦτα καὶ διὰ τὰ ἄλλα ἀνδριᾶσί τε 5
ἐκ συντελείας ἐτίμησαν, καὶ τῷ τοῖς τε ἀγύνοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις καὶ συνθεᾶσθαι τοῖς ἄλλοις καὶ συνδειπνεῖν ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ δοῦναι· οὐ γὰρ ἐξῆν οὐδέτερον.

ὡς δ' οὖν ὁ Ἀγρίππας, ὅνπερ που δι' ἀρετὴν 31
ἀλλ' οὐ δι' ἀνάγκην τινὰ ἠγάπα, ἐτεθνήκει, καὶ συνεργοῦ πρὸς τὰ πράγματα πολὺ τῶν ἄλλων καὶ τῇ δυνάμει προφέροντος, ὥστε καὶ ἐν καιρῷ καὶ ἄνευ φθόνου καὶ ἐπιβουλῆς πάντα διάγεσθαι, ἐδεῖτο, τὸν Τιβέριον καὶ ἄκων προσείλετο· οἱ γὰρ ἔγγονοι αὐτοῦ ἐν παισὶν ἔτι καὶ τότε ἦσαν. καὶ προαποσπά- 2
σας καὶ ἐκείνου τὴν γυναῖκα, καίτοι τοῦ τε Ἀγρίππου θυγατέρα ἐξ ἄλλης τινὸς γαμετῆς οὖσαν, καὶ τέκνον τὸ μὲν ἤδη τρέφουσαν, τὸ δὲ ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, τήν τε Ἰουλίαν οἱ ἠγγύησε καὶ ἐπὶ τοὺς Παννονίους αὐτὸν ἐξέπεμψε· τέως μὲν γὰρ τὸν Ἀγρίππαν φοβηθέντες ἡσύχασαν, τότε δὲ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐπανέστησαν. καί σφας ὁ Τιβέριος, πολλὰ 3
μὲν τῆς χώρας πορθήσας, πολλὰ δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους κακώσας, ἐχειρώσατο, τοῖς Σκορδίσκοις, ὁμόροις τε αὐτῶν καὶ ὁμοσκεύοις οὖσι, συμμάχοις ὅτι μάλιστα χρησάμενος. καὶ τά τε ὅπλα σφῶν ἀφείλετο, καὶ τῆς ἡλικίας τὸ πλεῖον ἐπ' ἐξαγωγῇ ἀπέδοτο. καὶ 4
αὐτῷ διὰ ταῦτα ἡ μὲν βουλὴ τά γε ἐπινίκια ἐψηφίσατο, ὁ δ' Αὔγουστος ταῦτα μὲν οὐκ ἐπέτρεψεν ἑορτάσαι, τὰς δὲ τιμὰς τὰς ἐπινικίους ἀντέδωκε.

τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τῷ Δρούσῳ συνέβη. τῶν 32
τε γὰρ Συγάμβρων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν διά τε τὴν τοῦ Αὐγούστου ἀπουσίαν καὶ διὰ τὸ τοὺς

Γαλάτας μὴ ἐθελοδουλεῖν πολεμωθέντων σφίσι, τό τε ὑπήκοον προκατέλαβε, τοὺς πρώτους αὐτοῦ, προφάσει τῆς ἑορτῆς ἣν καὶ νῦν περὶ τὸν τοῦ Αὐγούστου βωμὸν ἐν Λουγδούνῳ τελοῦσι, μεταπεμψάμενος, καὶ τοὺς Κελτοὺς τηρήσας τὸν Ῥῆνον διαβαίνοντας
2 ἀνέκοψε. καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὴν τῶν Οὐσιπετῶν κατὰ αὐτὴν τὴν τῶν Βαταούων νῆσον διέβη, καὶ ἐπὶ τὴν Συγαμβρίδα ἐκεῖθεν ἐπιπαρελθὼν συχνὰ ἐπόρθησεν. ἔς τε τὸν ὠκεανὸν διὰ τοῦ Ῥήνου καταπλεύσας τούς τε Φρισίους ᾠκειώσατο, καὶ ἐς τὴν Χαυκίδα διὰ τῆς λίμνης ἐμβαλὼν ἐκινδύνευσε, τῶν πλοίων ὑπὸ τῆς τοῦ ὠκεανοῦ παλιρροίας ἐπὶ τοῦ
3 ξηροῦ γενομένων. καὶ τότε μὲν ὑπὸ τῶν Φρισίων πεζῇ συνεστρατευκότων αὐτῷ σωθεὶς ἀνεχώρησε, χειμὼν γὰρ ἦν, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν ἀγορανόμος
a. u. 743 ἐπί τε Κυίντου Αἰλίου καὶ ἐπὶ Παύλου Φαβίου ὑπάτων, καίπερ τὰς στρατηγικὰς τιμὰς ἔχων, ἀπε-
33 δείχθη· ἅμα δὲ τῷ ἦρι πρὸς τὸν πόλεμον αὖθις ὥρμησε, καὶ τόν τε Ῥῆνον ἐπεραιώθη καὶ τοὺς Οὐσιπέτας κατεστρέψατο, τόν τε Λουπίαν ἔζευξε καὶ ἐς τὴν τῶν Συγάμβρων ἐνέβαλε, καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἐς τὴν Χερουσκίδα προεχώρησε μέχρι τοῦ Οὐισούργου.
2 ἠδυνήθη δὲ τοῦτο ποιῆσαι, ὅτι οἱ Σύγαμβροι τοὺς Χάττους, μόνους τῶν προσοίκων μὴ ἐθελήσαντας σφισι συμμαχῆσαι, ἐν ὀργῇ σχόντες πανδημὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐξεστράτευσαν, κἀν τῷ καιρῷ τούτῳ ἔλαθε τὴν χώραν αὐτῶν διεξελθών. καὶ διέβη ἂν καὶ τὸν Οὐίσουργον, εἰ μὴ τῶν τε ἐπιτηδείων ἐσπάνισε καὶ ὁ χειμὼν ἐνέστη καί τι καὶ σμῆνος ἐν τῷ στρατοπέ-
3 δῳ αὐτοῦ ὤφθη. οὔτ' οὖν περαιτέρω διὰ ταῦτα προεχώρησε, καὶ ἐς τὴν φιλίαν ἀνακομιζόμενος δεινῶς ἐκινδύνευσεν· οἱ γὰρ πολέμιοι ἄλλως τε ἐνέδραις

αὐτὸν ἐκάκωσαν, καί ποτε ἐς στενὸν καὶ κοῖλον χω-
ρίον κατακλείσαντες ὀλίγου διέφθειραν, κἂν πασσυδὶ
ἂν ἀπώλεσαν, εἰ μὴ καταφρονήσαντές σφων ὡς καὶ
ἑαλωκότων καὶ μιᾶς ἐπικοπῆς ὄντων ὁμόσε αὐτοῖς
ἀσύντακτοι ἐχώρησαν. νικηθέντες γὰρ ἐκ τούτου 4
οὐκέθ᾽ ὁμοίως ἐθρασύνοντο, ἀλλὰ πόρρωθεν μέν
σφας παρελύπουν, ἐγγὺς δὲ οὐ προσῄεσαν, ὥστε τὸν
Δροῦσον ἀντικαταφρονήσαντα αὐτῶν ἐκεῖ τε ᾗ ὅ τε
Λουπίας καὶ ὁ Ἐλίσων συμμίγνυνται φρούριόν τί
σφισιν ἐπιτειχίσαι, καὶ ἕτερον ἐν Χάττοις παρ᾽ αὐτῷ
τῷ Ῥήνῳ. διὰ μὲν οὖν ταῦτα τάς τε ἐπινικίους τι- 5
μὰς καὶ τὸ ἐπὶ κέλητος ἐς τὸ ἄστυ ἐσελάσαι, τῇ τε
τοῦ ἀνθυπάτου ἐξουσίᾳ, ἐπειδὰν διαστρατηγήσῃ,
χρήσασθαι ἔλαβε. τὸ γὰρ ὄνομα τὸ τοῦ αὐτοκρά-
τορος ἐπεφημίσθη μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐκεί-
νῳ τότε καὶ τῷ Τιβερίῳ πρότερον, οὐ μέντοι παρὰ
τοῦ Αὐγούστου ἐδόθη, καίπερ αὐτοῦ ἀπ᾽ ἀμφοτέρων
τῶν ἔργων τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπικλήσεως αὐξήσαντος.

ἐν ᾧ δ᾽ οὖν ὁ Δροῦσος ταῦτ᾽ ἔπραττεν, ἥ τε 34
πανήγυρις ἡ τῇ στρατηγίᾳ αὐτοῦ προσήκουσα πολυ-
τελεστάτη ἐποιήθη, καὶ τὰ γενέθλια τὰ τοῦ Αὐγού-
στου καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πόλει
πολλαχόθι θηρίων σφαγαῖς ἐτιμήθη. καὶ τοῦτο μέν, 2
καίτοι μὴ ψηφισθέν, ἐν πᾶσιν ὡς εἰπεῖν τοῖς ἔτεσι
πρός τινος τῶν ἀεὶ στρατηγούντων ἐγίγνετο· τὰ δὲ
δὴ Αὐγουστάλια, ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τότε πρῶτον ἐκ
δόγματος ἐτελέσθη. ὅ τε Τιβέριος τούς τε Δελμά- 3
τας νεοχμώσαντας καὶ τοὺς Παννονίους μετὰ τοῦτο
πρός τε τὴν ἐκείνου καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλείονος στρα-
τοῦ ἀπουσίαν νεωτερίσαντας ἐχειρώσατο, πολεμῶν
τε ἅμα ἀμφοτέροις καὶ τοτὲ μὲν τῇ, τοτὲ δὲ τῇ με-
θιστάμενος, ὥστε καὶ τῶν ἄθλων τῶν αὐτῶν τῷ

4 *Δρούσῳ τυχεῖν. κἀκ τούτου καὶ ἡ Δελματία τῇ τοῦ
Αὐγούστου φρουρᾷ, ὡς καὶ ὅπλων τινῶν ἀεὶ καὶ δι'
ἑαυτὴν καὶ διὰ τὴν τῶν Παννονίων γειτονίαν δεο-
μένη, παρεδόθη.*

5 *οὗτοι μὲν δὴ ταῦτ' ἔπρασσον· ἐν δὲ δὴ τοῖς αὐ-
τοῖς τούτοις χρόνοις Οὐολογαίσης Θρᾷξ Βησσός,
ἱερεὺς τοῦ παρ' αὐτοῖς Διονύσου, προσεποιήσατό
τινας πολλὰ θειάσας, καὶ μετ' αὐτῶν ἀποστὰς τόν
τε Ῥασκύποριν τὸν τοῦ Κότυος υἱὸν νικήσας ἀπέ-
κτεινε, καὶ τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Ῥυμητάλκην μετὰ
ταῦτα ἀμαχὶ γυμνώσας τῶν δυνάμεων τῇ παρὰ τοῦ
θεοῦ δόξῃ φυγεῖν ἐποίησε, καὶ αὐτὸν ἐπιδιώκων ἔς
τε τὴν Χερρόνησον ἐνέβαλε καὶ δεινῶς αὐτὴν ἐλυ-*
6 *μήνατο. ὡς οὖν οὗτός τε ταῦτ' ἐποίει καὶ οἱ Σιαλέ-
ται τὴν Μακεδονίαν ἐκακούργουν, Λούκιος Πίσων
ἐκ Παμφυλίας, ἧς ἦρχε, προσετάχθη σφίσι· καὶ προ-
αναχωρησάντων οἴκαδε τῶν Βησσῶν ἐπειδὴ ἐπυν-
θάνοντο αὐτὸν προσιόντα, ἔς τε τὴν γῆν αὐτῶν ἀφί-
κετο, καὶ ἡττηθεὶς τὸ πρῶτον ἀντεπεκράτησε, καὶ
ἐκείνην τε καὶ τὴν τῶν προσχώρων τῶν συνεπανα-*
7 *στάντων σφίσιν ἐπόρθησε. καὶ τότε τε τοὺς μὲν
ἐθελοντὰς προσθέμενος τοὺς δ' ἄκοντας ἐκπλήξας,
τοῖς δὲ καὶ ἐκ παρατάξεως συνενεχθείς, πάντας αὐ-
τοὺς ὑπηγάγετο, καὶ μετὰ τοῦτο νεοχμώσαντάς τινας
αὐτῶν αὖθις κατεδουλώσατο. καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα
καὶ ἱερομηνία καὶ τιμαὶ ἐπινίκιοι ἐδόθησαν.*

35 *ἐν ᾧ δ' οὖν ἐκεῖνα ἐγίγνετο, ὁ Αὔγουστος ἀπογρα-
φάς τε ἐποιήσατο, πάντα τὰ ὑπάρχοντά οἱ καθάπερ
τις ἰδιώτης ἀπογραψάμενος, καὶ τὴν βουλὴν κατε-
λέξατο. ὁρῶν δὲ ὅτι οὐκ ἀεὶ συχνοὶ συνελέγοντο,
ἐκέλευσε τὰ δόγματα αὐτῆς καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἢ τετρα-
κοσίοις γίγνεσθαι· οὐ γὰρ ἐξῆν τινα ἐκ τοῦ πρὶν*

ἄλλως κυροῦσθαι. ἐπειδή τε ἀργύριον αὖθις ἐς εἰ- 2
κόνας αὐτοῦ καὶ ἐκείνη καὶ ὁ δῆμος συνεσήνεγκαν,
ἑαυτοῦ μὲν οὐδεμίαν, Ὑγιείας δὲ δημοσίας καὶ προσ-
έτι καὶ Ὁμονοίας Εἰρήνης τε ἔστησεν. ἀεί τε γὰρ
ὡς εἰπεῖν καὶ ἐπὶ πάσῃ προφάσει τοῦτ' ἐποίουν, καὶ
τέλος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ οὐκέτι
ἰδίᾳ που κατέβαλλον αὐτό, ἀλλ' αὐτῷ ἐκείνῳ προσι-
όντες οἱ μὲν πλεῖον οἱ δὲ ἔλαττον ἐδίδοσαν. καὶ ὃς 3
προσθεὶς ἂν ἕτερον τοσοῦτον ἢ καὶ πλέον ἀντεδίδου,
οὐχ ὅπως τοῖς βουλευταῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἤδη
δὲ καὶ ἐκεῖνο ἤκουσα, ὅτι καὶ ἄλλο τι ἀργύριον ἐκ
λογίου τινὸς ἢ καὶ ὀνείρατος παρὰ τῶν προστυχόν-
των οἱ, ὡς καὶ προσαιτῶν ἐν μιᾷ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ
ἐλάμβανε.

καὶ τοῦτο μέν, εἴ γέ τῳ πιστόν, οὕτω παραδέ- 4
δοται· ἐν δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ τήν τε Ἰουλίαν τῷ Τι-
βερίῳ συνῴκισε, καὶ τὴν Ὀκταουίαν τὴν ἀδελφὴν
ἀποθανοῦσαν προέθετο ἐπὶ τοῦ Ἰουλιείου ἡρῴου, πα-
ραπετάσματι καὶ τότε ἐπὶ τοῦ νεκροῦ χρησάμενος.
καὶ αὐτός τε ἐκεῖ τὸν ἐπιτάφιον εἶπε, καὶ ὁ Δροῦσος 5
ἐπὶ τοῦ βήματος· δημόσιον γὰρ τὸ πένθος ἀλλαξα-
μένων τὴν ἐσθῆτα τῶν βουλευτῶν ἐγένετο. καὶ τὸ
μὲν σῶμα αὐτῆς οἱ γαμβροὶ ἐξήνεγκαν, τὰ δὲ δὴ
ψηφισθέντα αὐτῇ οὐ πάντα ὁ Αὔγουστος ἐδέξατο.
κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ ὅ τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς 36
πρῶτον μετὰ τὸν Μερούλαν ἀπεδείχθη, καὶ τοῖς τα-
μίαις τὰ δόγματα τὰ ἑκάστοτε γιγνόμενα διὰ φυλα-
κῆς ποιεῖσθαι ἐκελεύσθη, ἐπειδὴ οἵ τε δήμαρχοι καὶ
οἱ ἀγορανόμοι οἱ πρότερον αὐτὰ ἐπιτετραμμένοι διὰ
τῶν ὑπηρετῶν τοῦτ' ἔπραττον, καί τις ἐκ τούτου
καὶ διαμαρτία καὶ ταραχὴ ἐγένετο.

ἐψηφίσθη μὲν οὖν τὸν Ἰανὸν τὸν γέμινον ὡς καὶ 2

πεπαυμένων τῶν πολέμων, ἀνέῳκτο γάρ, κλεισθῆ-
a. u. 744. ναι, οὐ μέντοι καὶ ἐκλείσθη· οἵ τε γὰρ Δακοὶ τὸν
Ἴστρον πεπηγότα διαβάντες λείαν ἐκ τῆς Παννονίας
ἀπετέμοντο, καὶ οἱ Δελμάται πρὸς τὰς ἐσπράξεις
3 τῶν χρημάτων ἐπανέστησαν. καὶ τούτους μὲν ὁ
Τιβέριος ἐκ τῆς Γαλατίας, ἐς ἣν μετὰ τοῦ Αὐγού-
στου ἐσεληλύθει, μεταπεμφθεὶς κατεστήσατο, τὰ δὲ
δὴ τῶν Κελτῶν τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν Χάττων,
πρὸς γὰρ τοὺς Συγάμβρους μετέστησαν, καὶ τῆς
χώρας αὐτῶν, ἣν οἰκεῖν παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰλήφε-
σαν, ἐξανέστησαν, ὁ Δροῦσος τὰ μὲν ἐκάκωσε, τὰ
4 δὲ ἐχειρώσατο. καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὴν Ῥώμην
σὺν τῷ Αὐγούστῳ ἀνεκομίσθησαν, ἐν γὰρ τῇ Λουγ-
δουνίδι τὰ πολλὰ οὗτος ἐγγύθεν τοῖς Κελτοῖς ἐφε-
δρεύων διέτριβε, καὶ ὅσα ἐπὶ ταῖς νίκαις ἐψήφιστο
ἢ καὶ ἄλλως καθήκοντα ἦν γενέσθαι, ἐπετέλεσαν.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕ.

Ταῦτα μὲν ἐπί τε τοῦ Ἰούλου καὶ ἐπὶ Φαβίου Μαξίμου ὑπάτων ἐγένετο, τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει ὁ Δροῦσος μετὰ Τίτου Κρισπίνου ὑπάτευσε, καὶ αὐτῷ σημεῖα οὐκ ἀγαθὰ συνηνέχθη· πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα a. u.
καὶ χειμῶνι καὶ κεραυνοῖς, πολλοὶ δὲ καὶ ναοὶ ἐφθάρησαν, 745
ὥστε καὶ τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίνου τῶν τε συννάων αὐτοῦ κακωθῆναι. οὐ μέντοι καὶ 2
ἐφρόντισέ τι αὐτῶν, ἀλλ' ἔς τε τὴν τῶν Χάττων ἐσέβαλε καὶ προῆλθε μέχρι τῆς Σουηβίας, τήν τε ἐν ποσὶν οὐκ ἀταλαιπώρως χειρούμενος καὶ τοὺς προσμιγνύντας οἱ οὐκ ἀναιμωτὶ κρατῶν. κἀντεῦθεν πρός τε τὴν Χερουσκίδα μετέστη, καὶ τὸν Οὐίσουργον διαβὰς ἤλασε μέχρι τοῦ Ἀλβίου, πάντα πορθῶν.
ἐκεῖνον γάρ, ῥεῖ δὲ ἐκ τῶν Οὐανδαλικῶν ὀρῶν καὶ 3
ἐς τὸν ὠκεανὸν τὸν προσάρκτιον πολλῷ μεγέθει ἐκδίδωσιν, ἐνεχείρησε μὲν περαιωθῆναι, οὐκ ἠδυνήθη δέ, ἀλλὰ τρόπαια στήσας ἀνεχώρησε· γυνὴ γάρ τις μείζων ἢ κατὰ ἀνθρώπου φύσιν ἀπαντήσασα αὐτῷ ἔφη "ποῖ δῆτα ἐπείγῃ, Δροῦσε ἀκόρεστε; οὐ πάντα σοι ταῦτα ἰδεῖν πέπρωται. ἀλλ' ἄπιθι· καὶ γάρ σοι καὶ τῶν ἔργων καὶ τοῦ βίου τελευτὴ ἤδη πάρεστι." θαυμαστὸν μὲν οὖν τό τινα φωνὴν παρὰ 4
τοῦ δαιμονίου τοιαύτην τῳ γενέσθαι, οὐ μέντοι καὶ

ἀπιστεῖν ἔχω· παραχρῆμα γὰρ ἀπέβη, σπουδῇ τε
ὑποστρέψαντος αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ὁδῷ νόσῳ τινί, πρὶν
ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐλθεῖν, τελευτήσαντος. καί μοι τεκ-
μηριοῖ τὸ λεχθὲν ὅτι καὶ λύκοι περὶ τὸ στρατόπεδον
ὑπὸ τὸν θάνατον αὐτοῦ περινοστοῦντες ὠρύοντο,
καὶ νεανίσκοι δύο διὰ μέσου τοῦ ταφρεύματος διιππεύ-
οντες ὤφθησαν, θρῆνός τέ τις γυναικεῖος ἠκούσθη,
καὶ ἀστέρων διαδρομαὶ ἐγένοντο. ταῦτα μὲν οὕτως
2 ἔσχε, προπυθόμενος δ' ὁ Αὔγουστος ὅτι νοσεῖ, οὐ
γὰρ ἦν πόρρω, τὸν Τιβέριον κατὰ τάχος ἔπεμψε· καὶ
ὃς ἔμπνουν τε αὐτὸν κατέλαβε καὶ ἀποθανόντα ἐς
τὴν Ῥώμην ἐκόμισε, τὰ μὲν πρῶτα μέχρι τοῦ χειμα-
δίου τοῦ στρατοῦ διά τε τῶν ἑκατοντάρχων καὶ διὰ
τῶν χιλιάρχων, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῶν καθ' ἑκάστην
2 πόλιν πρώτων βαστάσας. καὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ
προτεθέντος διπλοῦς ὁ ἐπιτάφιος ἐλέχθη· ὅ τε γὰρ
Τιβέριος ἐνταῦθα αὐτὸν ἐπῄνεσε, καὶ ὁ Αὔγουστος
ἐν τῷ Φλαμινίῳ ἱπποδρόμῳ· ἐξεστράτευτο γάρ, καὶ
οὐκ ἦν οἱ ὅσιον μὴ οὐ τὰ καθήκοντα ἐπὶ τοῖς κατειρ-
γασμένοις, παρ' αὐτὴν τὴν ἔσω τοῦ πωμηρίου ἔσο-
3 δον, ἐπιτελέσαι. καὶ ὁ μὲν ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον
ὑπὸ τῶν ἱππέων, τῶν τε ἐς τὴν ἱππάδα ἀκριβῶς
τελούντων καὶ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ γένους ὄντων,
ἠνέχθη, κἀνταῦθα πυρὶ δοθεὶς ἐς τὸ τοῦ Αὐγούστου
μνημεῖον κατετέθη, Γερμανικός τε μετὰ τῶν παίδων
ἐπονομασθείς, καὶ τιμὰς καὶ εἰκόνων καὶ ἁψῖδος
4 κενοταφίου τε πρὸς αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ λαβών· ὁ δὲ δὴ
Τιβέριος τῶν τε Δελματῶν καὶ τῶν Παννονίων ὑπο-
κινησάντων τι αὖθις ζῶντος ἔτι αὐτοῦ κρατήσας, τά
τε ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ τοῦ δήμου
τοὺς μὲν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, τοὺς δ' ἄλλοθι πολλα-
χόθι ἐδείπνισε. κἀν τούτῳ καὶ ἡ Λιουία μετὰ τῆς

Ἰουλίας τὰς γυναῖκας εἱστίασε. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα 5
καὶ τῷ Δρούσῳ ἡτοιμάζετο· καί γε αἱ ἀνοχαὶ δεύ-
τερον τὴν χάριν αὐτοῦ, πρὸς τὸ τὰ νικητήρια ἐν
ἐκείναις αὐτὸν ἑορτάσαι, γενήσεσθαι ἔμελλον. ἀλλ'
ὁ μὲν προαπώλετο, ἡ δὲ δὴ Λιουία εἰκόνων τε ἐπὶ
παραμυθίᾳ ἔτυχε, καὶ ἐς τὰς μητέρας τὰς τρὶς τεκού-
σας ἐσεγράφη. οἷς γὰρ ἂν τὸ δαιμόνιον, εἴτ' οὖν 6
ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν, μὴ δῷ τοσαυτάκις τεκνῶσαι,
τούτων τισὶν ὁ νόμος, πρότερον μὲν διὰ τῆς βουλῆς
νῦν δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ τῶν γεγεννηκότων
δικαιώματα χαρίζεται, ὥστε σφᾶς μήτε τοῖς τῆς ἀπαι-
δίας ἐπιτιμίοις ἐνέχεσθαι καὶ τὰ τῆς πολυπαιδίας
ἆθλα πλὴν ὀλίγων τινῶν καρποῦσθαι. καὶ αὐτὰ οὐκ 7
ἄνθρωποι μόνον ἀλλὰ καὶ θεοὶ εὑρίσκονται, ἵν' ἄν
τίς τι αὐτοῖς τελευτῶν καταλίπῃ λαμβάνωσι.

τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστιν, ὁ δ' Αὔγουστος 3
τάς τε τῆς γερουσίας ἕδρας ἐν ῥηταῖς ἡμέραις γίγνε-
σθαι ἐκέλευσεν, ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν πρότερον ἀκριβῶς
περὶ αὐτῶν ἐτέτακτο καί τινες διὰ τοῦτο πολλάκις
ὑστέριζον, βουλὰς κατὰ μῆνα κυρίας ἀπέδειξεν, ὥστε
ἐς αὐτὰς ἐπάναγκες, οὕς γε καὶ ὁ νόμος ἐκάλει, συμ-
φοιτᾶν· καὶ ὅπως γε μηδ' ἄλλη μηδεμία σκῆψις τῆς 2
ἀπουσίας αὐτοῖς ὑπάρχῃ, προσέταξε μήτε δικαστή-
ριον μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν προσηκόντων σφίσιν ἐν
ἐκείνῳ τῷ καιρῷ γίγνεσθαι, τόν τε ἀριθμὸν τὸν ἐς
τὴν κύρωσιν τῶν δογμάτων ἀναγκαῖον καθ' ἕκαστον
εἶδος αὐτῶν, ὥς γε ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν, διενομο-
θέτησε, καὶ τὰ ζημιώματα τοῖς μὴ δι' εὔλογόν τινα
αἰτίαν τῆς συνεδρείας ἀπολειπομένοις ἐπηύξησεν.
ἐπειδή τε πολλὰ τῶν τοιούτων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν 3
ὑπευθύνων ἀτιμώρητα εἴωθε γίγνεσθαι, κληροῦσθαί
τε αὐτοὺς εἰ συχνοὶ τοῦτο ποιήσειαν, καὶ τὸν ἀεὶ

πέμπτον λαχόντα ὀφλισκάνειν αὐτὰ ἐκέλευσε. τά τε
ὀνόματα συμπάντων τῶν βουλευόντων ἐς λεύκωμα
4 ἀναγράψας ἐξέθηκε· καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ'
ἔτος οὕτω ποιεῖται.. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῇ τῆς συμφοι-
τήσεως αὐτῶν ἀνάγκῃ ἔπραξεν· εἰ δ' οὖν ποτε ἐκ
συντυχίας τινὸς μὴ συλλεχθεῖεν ὅσους ἡ χρεία ἑκά-
στοτε ἐκάλει, πλὴν γὰρ ὅτι ὁσάκις ἂν αὐτὸς ὁ αὐτο-
κράτωρ παρῇ, ἔν γε ταῖς ἄλλαις ἡμέραις ἐς πάντα
ὀλίγου τὸ τῶν ἀθροιζομένων πλῆθος καὶ τότε καὶ
μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς ἐξητάζετο, ἐβουλεύοντο μὲν καὶ
ἥ γε γνώμη συνεγράφετο, οὐ μέντοι καὶ τέλος τι ὡς
κεκυρωμένη ἐλάμβανεν, ἀλλὰ αὐκτώριτας ἐγίγνετο,
5 ὅπως φανερὸν τὸ βούλημα αὐτῶν ᾖ. τοιοῦτον γάρ τι
ἡ δύναμις τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῖ· ἑλληνίσαι
γὰρ αὐτὸ καθάπαξ ἀδύνατόν ἐστι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο
καὶ εἴ ποτε ἐν τόπῳ τινὶ μὴ νενομισμένῳ ἢ ἡμέρᾳ
μὴ καθηκούσῃ, ἢ καὶ ἔξω νομίμου παραγγέλματος,
ὑπὸ σπουδῆς ἠθροίσθησαν, ἢ καὶ ἐναντιωθέντων
τινῶν δημάρχων τὸ μὲν δόγμα οὐκ ἠδυνήθη γενέ-
σθαι, τὴν δὲ δὴ γνώμην σφῶν οὐχ ὑπέμενον ἀπο-
κρυφθῆναι, ἐνομίζετο· καὶ αὐτῇ μετὰ ταῦτα καὶ ἡ
κύρωσις κατὰ τὰ πάτρια ἐπήγετο καὶ ἡ ἐπίκλησις
6 ἡ τοῦ δόγματος ἐπεφέρετο. τοῦτό τε οὖν ἰσχυρῶς
ἐπὶ πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν ἐξίτηλον τρόπον
τινὰ ἤδη γέγονε καὶ τὸ τῶν στρατηγῶν· καὶ γὰρ
ἐκεῖνοι ἀγανακτήσαντες ὅτι μηδεμίαν γνώμην, καί-
τοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι, ἐς τὴν βουλὴν
ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ Αὐγούστου ἔλαβον αὐτὸ
ποιεῖν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ χρόνου ἀφῃρέθησαν.

4 ταῦτά τε οὖν καὶ τἆλλα ἃ τότε ἐνομοθέτησεν, ἔς
τε τὸ συνέδριον ἐν λευκώμασι γεγραμμένα προέθηκε
πρὶν χρηματίσαι τι περὶ αὐτῶν, καὶ τοῖς βουλευταῖς

μεθ' ἑνὸς ἑτέρου ἐσελθοῦσιν ἀναγνῶναι ἐπέτρεψεν,
ὅπως ἄν τι μὴ ἀρέσῃ αὐτοὺς ἢ καὶ ἕτερόν τι βέλτιον
συμβουλεῦσαι δυνηθῶσιν εἴπωσιν. οὕτω γάρ που 2
δημοκρατικὸς ἠξίου εἶναι ὥστε τινὸς τῶν συστρατευ-
σαμένων ποτὲ αὐτῷ συνηγορήματος παρ' αὐτοῦ δεη-
θέντος τὸ μὲν πρῶτον τῶν φίλων τινά, ὡς καὶ ἐν
ἀσχολίᾳ ὤν, συνειπεῖν αὐτῷ κελεῦσαι, ἔπειτ' ἐπειδὴ
ἐκεῖνος ὀργισθεὶς ἔφη "ἐγὼ μέντοι, ὁσάκις ἐπικουρίας
χρείαν ἔσχες, οὐκ ἄλλον τινὰ ἀντ' ἐμαυτοῦ σοι ἔπεμ-
ψα, ἀλλ' αὐτὸς πανταχοῦ προεκινδύνευσά σου,"
ἔς τε τὸ δικαστήριον ἐσελθεῖν καὶ συνηγορῆσαί οἱ.
φίλῳ τέ τινι δίκην φεύγοντι συνεξητάσθη, προεπι- 3
κοινώσας αὐτὸ τοῦτο τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἐκεῖνόν τε
ἔσωσε, καὶ τὸν κατήγορον αὐτοῦ οὐχ ὅπως δι' ὀργῆς
ἔσχε καίπερ πάνυ πολλῇ παρρησίᾳ χρησάμενον, ἀλλὰ
καὶ εὐθυνόμενον ἐπὶ τοῖς τρόποις ἀφῆκεν, εἰπὼν
ὅτι ἀναγκαία σφίσιν ἡ παρρησία αὐτοῦ διὰ τὴν ἄντι-
κρυς τῶν πολλῶν πονηρίαν εἴη. ἄλλους γε μὴν ἐπι-
βουλεύειν οἱ μηνυθέντας ἐκόλασε. καὶ ταμίας ἔν τε 4
τῇ παραλίᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῆς
Ἰταλίας χωρίοις ἄρχειν ἐποίησε· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ
πλείω ἔτη ἐγένετο.

τότε μὲν οὖν οὐκ ἠθέλησεν ἐς τὴν πόλιν διὰ τὸν
τοῦ Δρούσου θάνατον, ὥσπερ εἶπον, ἐσελθεῖν, τῷ δὲ 5
ἑξῆς ἔτει, ἐν ᾧ Ἀσίνιός τε Γάλλος καὶ Γάιος Μάρκιος a. u. 746
ὑπάτευσαν, τήν τε ἄφιξιν ἐποιήσατο καὶ τὴν δάφνην ἐς
τοῦ Διὸς τοῦ Φερετρίου παρὰ τὸ νομιζόμενον ἐσήνεγκε. 2
καὶ αὐτὸς μὲν οὐδεμίαν ἐπὶ τούτοις ἑορτὴν ἤγαγε, πολὺ
πλεῖον ἐν τῷ τοῦ Δρούσου ὀλέθρῳ ἐζημιῶσθαι ἢ ἐν ταῖς
νίκαις ὠφελῆσθαι νομίζων· οἱ δὲ δὴ ὕπατοι τά τε
ἄλλα ὅσα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις γίγνεται ἐποίησαν, καὶ
ἐκ τῶν αἰχμαλώτων τινὰς ἀλλήλοις συνέβαλον. καὶ 3

μετὰ τοῦθ' ὁ Αὔγουστος, αἰτιαθέντων καὶ ἐκείνων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ὡς ἐκ δεκασμοῦ τινος ἀποδεδειγμένων, τοῦτο μὲν οὔτε ἐξήλεγξεν οὔτ' ἀρχὴν προσεποιήσατο εἰδέναι· οὔτε γὰρ κολάσαι τινὰς οὔτε αὖ συγγνῶναι ἐλεγχθεῖσιν ἠθέλησε· τοὺς δὲ δὴ σπουδαρχιῶντας χρήματα πρὸ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ὥσπερ τι ἐνέχυρον προῄτησεν, ἐπὶ τῷ μηδὲν τοιοῦτο αὐτοὺς ποιῆσαι ἢ στερηθῆναι τῶν δεδομένων.
4 καὶ τοῦτο μὲν πάντες ἐπῄνεσαν· ὅτι δ' οὐκ ἐξὸν ὂν δοῦλον κατὰ δεσπότου βασανισθῆναι ἐκέλευσεν, ὁσάκις ἂν χρεία τοιούτου τινὸς γένηται, τῷ δημοσίῳ αὐτὸν ἢ καὶ ἑαυτῷ πιπράσκεσθαι, ὅπως ὡς ἀλλότριος τοῦ κρινομένου ὢν ἐξετάζηται, οἱ μὲν ᾐτιῶντο, ὅτι ὁ νόμος τῇ τοῦ δεσπότου μεταλλαγῇ καταλύεσθαι ἔμελλεν, οἱ δ' ἀναγκαῖον αὐτὸ ἔφασκον εἶναι, ὅτι πολλοὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συνίσταντο.

6 μετὰ δὲ δὴ ταῦτα τήν τε ἡγεμονίαν, καίπερ ἀφιείς, ὡς ἔλεγεν, ἐπειδὴ τὰ δέκα ἔτη τὰ δεύτερα ἐξεληλύθει, ἄκων δῆθεν αὖθις ὑπέστη, καὶ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἐστράτευσε. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῇ οἰκείᾳ
2 ὑπέμεινεν, ὁ δὲ δὴ Τιβέριος τὸν Ῥῆνον διέβη. φοβηθέντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι πλὴν τῶν Συγάμβρων ἐπεκηρυκεύσαντο, καὶ οὔτε τότε ἔτυχόν τινος, ὁ γὰρ Αὔγουστος οὐκ ἔφη σφίσιν ἄνευ ἐκείνων σπείσεσθαι, οὔθ' ὕστερον. ἔπεμψαν μὲν γὰρ καὶ οἱ Σύ-
3 γαμβροι πρέσβεις, τοσούτου δὲ ἐδέησαν διαπράξασθαί τι ὥστε καὶ ἐκείνους πάντας, καὶ πολλοὺς καὶ ἐλλογίμους ὄντας, προσαπολέσθαι· ὅ τε γὰρ Αὔγουστος συλλαβὼν αὐτοὺς ἐς πόλεις τινὰς κατέθετο, καὶ ἐκεῖνοι δυσαναισχετήσαντες ἑαυτοὺς κατεχρήσαντο. κἀκ τούτου χρόνον μέν τινα ἡσύχασαν, ἔπειτ' ἐπὶ

πολλῷ τὸ πάθημά σφων τοῖς Ῥωμαίοις ἀνταπέδοσαν.
ὁ δ' οὖν Αὔγουστος τοῦτό τε οὕτως ἐποίησε, καὶ 4
τοῖς στρατιώταις ἀργύριον, οὐχ ὡς καὶ κεκρατηκόσι,
καίτοι τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα καὶ αὐτὸς λαβὼν
καὶ τῷ Τιβερίῳ δούς, ἀλλ' ὅτι τὸν Γάιον ἐν ταῖς
γυμνασίαις τότε πρῶτον συνεξεταζόμενόν σφισιν
ἔσχον, ἐχαρίσατο. τὸν δ' οὖν Τιβέριον ἐς τὴν τοῦ 5
αὐτοκράτορος ἀρχὴν ἀντὶ τοῦ Δρούσου προαγαγὼν
τῇ τε ἐπικλήσει ἐκείνῃ ἐγαύρωσε καὶ ὕπατον αὖθις
ἀπέδειξε, γράμματά τε κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καὶ
πρὶν ἐς τὴν ἀρχὴν ἐσελθεῖν, ἐκθεῖναι πρὸς τὸ κοινὸν
ἐποίησε, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἐπινικίοις ἐσέμνυνεν·
αὐτὸς γὰρ ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἠθέλησε πέμψαι, ἐς δὲ δὴ 6
τὰ γενέθλια ἱπποδρομίαν ἀίδιον ἔλαβε. τά τε τοῦ
πωμηρίου ὅρια ἐπηύξησε, καὶ τὸν μῆνα τὸν Σεξτί-
λιον ἐπικαλούμενον Αὔγουστον ἀντωνόμασε· τῶν 7
γὰρ ἄλλων τὸν Σεπτέμβριον οὕτως, ἐπειδήπερ ἐν
αὐτῷ ἐγεγέννητο, προσαγορεῦσαι ἐθελησάντων ἐκεῖ-
νον αὐτοῦ προετίμησεν, ὅτι καὶ ὕπατος ἐν αὐτῷ τὸ
πρῶτον ἀπεδέδεικτο καὶ μάχας πολλὰς καὶ μεγάλας
ἐνενικήκει.

ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις ἐγαυροῦτο, τοῦ δὲ δὴ Μαι- 7
κήνου τελευτήσαντος ἤλγησε. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ
ἄλλα ἀπ' αὐτοῦ ἀπώνητο, ὅθεν καίπερ ἱππεῖ αὐτῷ
ὄντι καὶ τὸ ἄστυ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπέτρεψε, μά-
λιστα δὲ ὁσάκις ἀκρατοτέρῳ τῷ θυμῷ ἐχρῆτο· τῆς
τε γὰρ ὀργῆς αὐτὸν ἀεὶ παρέλυε καὶ ἐς τὸ ἠπιώτερον
μεθίστη. τεκμήριον δέ, δικάζοντί ποτε αὐτῷ προσ- 2
στάς, καὶ ἰδὼν ὅτι πολλοὺς θανατώσειν μέλλοι, ἐπε-
χείρησε μὲν διώσασθαι τοὺς περιεστηκότας καὶ ἐγγύς
οἱ προσελθεῖν, μὴ δυνηθεὶς δὲ ἔγραψεν ἐς γραμμα-
τεῖον "ἀνάστηθι ἤδη ποτέ, δήμιε," καὶ αὐτὸ ὡς καὶ

ἕτερόν τι ἔχον ἐς τὸν κόλπον αὐτοῦ ἔρριψεν, ὥστ'
ἐκεῖνον μήτ' ἀποκτεῖναί τινα καὶ εὐθὺς ἐξαναστῆναι.
3 οὐ γὰρ ὅπως ἠγανάκτει τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ καὶ
ἔχαιρεν ὅτι ὅσα αὐτὸς ὑπό τε τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καὶ
ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης καὶ παρὰ τὸ προσ-
ῆκον ἐθυμοῦτο, ταῦτα τῇ τῶν φίλων παρρησίᾳ διωρ-
4 θοῦτο. μέγιστον δ' οὖν καὶ ἐκεῖνο τῆς τοῦ Μαική-
νου ἀρετῆς δεῖγμα ἦν, ὅτι τῷ τε Αὐγούστῳ, καίτοι
πρὸς τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ ἀνθιστάμενος, ᾠκείωτο καὶ
τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἠρέσκετο, πλεῖστόν τε παρ' αὐτῷ
δυνηθείς, ὥστε πολλοῖς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς δοῦναι,
οὐκ ἐξεφρόνησεν, ἀλλ' ἐν τῷ τῶν ἱππέων τέλει κα-
5 τεβίω. τούτων τε οὖν ἕνεκα ἰσχυρῶς αὐτὸν ὁ Αὔ-
γουστος ἐπόθησε, καὶ ὅτι καὶ κληρονόμον αὐτόν,
καίπερ ἐπὶ τῇ γυναικὶ δυσκολαίνων, κατέλιπε, καὶ
ἐπ' αὐτῷ πλὴν ἐλαχίστων ἐποιήσατο ἄν τέ τινι τῶν
φίλων αὐτοῦ δοῦναί τι ἐθελήσῃ ἄν τε καὶ μή. τοι-
οῦτος μὲν ὁ Μαικήνας ἐγένετο, καὶ οὕτω τῷ Αὐγού-
6 στῳ ἐχρῆτο· πρῶτός τε κολυμβήθραν θερμοῦ ὕδα-
τος ἐν τῇ πόλει κατεσκεύασε, καὶ πρῶτος σημεῖά
τινα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξεῦρε, καὶ αὐτὰ διὰ
Ἀκύλου ἀπελευθέρου συχνοὺς ἐξεδίδαξε.

8 Τιβέριος μὲν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ἐν ᾗ ὑπατεύειν
a. u. 748 μετὰ Γναίου Πίσωνος ἤρξατο, ἔς τε τὸ Ὀκταουίειον
τὴν βουλὴν ἤθροισε διὰ τὸ ἔξω τοῦ πωμηρίου αὐτὸ
2 εἶναι, καὶ τὸ Ὁμονόειον αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπισκευάσαι
προστάξας, ὅπως τό τε ἴδιον καὶ τὸ τοῦ Δρούσου
ὄνομα αὐτῷ ἐπιγράφῃ, τά τε νικητήρια ἤγαγε καὶ τὸ
τεμένισμα τὸ Λιούιον ὠνομασμένον καθιέρωσε μετὰ
τῆς μητρός· καὶ αὐτὸς μὲν τὴν γερουσίαν ἐν τῷ
Καπιτωλίῳ, ἐκείνη δὲ τὰς γυναῖκας ἰδίᾳ που εἱστία-
3 σε. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον κινηθέντων τινῶν ἐν τῇ

Γερμανίᾳ ἐξωρμήθη· τὴν δὲ δὴ πανήγυριν τὴν ὑπὲρ
τῆς ἐπανόδου τοῦ Αὐγούστου γενομένην ὁ Γάιος ἀντ'
αὐτοῦ σὺν τῷ Πίσωνι διέθηκε. τό τε πεδίον τὸ Ἀγρίπ-
πειον, πλὴν τῆς στοᾶς, καὶ τὸ διριβιτώριον αὐτὸς ὁ Αὔ-
γουστος ἐδημοσίευσε. τοῦτο μὲν γάρ, ἦν δὲ οἶκος μέγι- 4
στος τῶν πώποτε μίαν ὀροφὴν σχόντων· νῦν γὰρ δὴ
πάσης τῆς στέγης αὐτοῦ καθαιρεθείσης, ὅτι οὐκ ἠδυ-
νήθη αὖθις συστῆναι, ἀχανής ἐστιν· ὅ τε Ἀγρίππας
οἰκοδομούμενον κατέλιπε, καὶ τότε συνετελέσθη· ἡ δὲ
ἐν τῷ πεδίῳ στοά, ἣν ἡ Πόλλα ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἡ καὶ
τοὺς δρόμους διακοσμήσασα ἐποίει, οὐδέπω ἐξείργαστο.
κἀν τούτῳ καὶ αἱ ἐπιτάφιοι ἐπὶ τῷ Ἀγρίππᾳ ὁπλομα- 5
χίαι, φαιὰν ἐσθῆτα τῶν τε ἄλλων πλὴν τοῦ Αὐγούστου
καὶ αὐτῶν τῶν υἱέων αὐτοῦ λαβόντων, καὶ ἑνὸς πρὸς
ἕνα καὶ πλειόνων πρὸς ἴσους, ἐν τοῖς σέπτοις διά τε τὴν
ἐς τὸν Ἀγρίππαν τιμὴν καὶ διὰ τὸ πολλὰ τῶν περὶ τὴν
ἀγορὰν οἰκοδομημάτων κεκαῦσθαι, ἐγένοντο. καὶ τὸ 6
μὲν τοῦ πυρὸς αἴτιον ἐς τοὺς χρεοφειλας ἀνεφέρετο, ὡς
καὶ ἐπίτηδες αὐτὸ παρασκευάσαντας ἵν' ἀποκόψωσί τι
τῶν χρεῶν, συχνὰ δόξαντες ἐζημιῶσθαι· ἔτυχον δὲ
ἐκεῖνοι μὲν οὐδενός, οἱ δὲ δὴ στενωποὶ ἐπιμελητῶν τι-
νων ἐκ τοῦ δήμου, οὓς καὶ στενωπάρχους καλοῦμεν·
καί σφισι καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ ἀρχικῇ καὶ ῥαβδούχοις δύο, 7
ἐν αὐτοῖς τοῖς χωρίοις ὧν ἂν ἄρχωσιν, ἡμέραις τισὶ
χρῆσθαι ἐδόθη, ἥ τε δουλεία ἡ τοῖς ἀγορανόμοις τῶν
ἐμπιμπραμένων ἕνεκα συνοῦσα ἐπετράπη, καίτοι καὶ
ἐκείνων καὶ τῶν δημάρχων τῶν τε στρατηγῶν πᾶσαν
τὴν πόλιν, δεκατέσσαρα μέρη νεμηθεῖσαν, κλήρῳ
προσταχθέντων· ὃ καὶ νῦν γίγνεται.

τοσαῦτα μὲν ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐπράχθη· ἐν γὰρ δὴ 9
τῇ Γερμανίᾳ οὐδὲν ἄξιον μνήμης συνέβη· τῷ δὲ ὑστέ- a. u. 748
ρῳ, ἐν ᾧ Γάιός τε Ἀντίστιος καὶ Λαίλιος Βάλβος ὑπά-

τευσαν, ἰδὼν ὁ Αὔγουστος τόν τε Γάιον καὶ τὸν Λού-
κιον αὐτούς τε μὴ πάνυ, οἷα ἐν ἡγεμονίᾳ τρεφομένους,
τὰ ἑαυτοῦ ἤθη ζηλοῦντας· οὐ γὰρ ὅτι ἁβρότερον διῆ-
γον, ἀλλὰ καὶ ἐθρασύνοντο· ἐς γοῦν τὸ θέατρόν ποτε
2 καθ' ἑαυτὸν ὁ Λούκιος ἐσῆλθε· καὶ πρὸς πάντων τῶν
ἐν τῇ πόλει, τὰ μὲν γνώμῃ τὰ δὲ θεραπείᾳ, κολακευο-
μένους κἀκ τούτου ἔτι καὶ μᾶλλον θρυπτομένους, τά τε
γὰρ ἄλλα καὶ ὕπατον τὸν Γάιον μηδὲ ἐς ἐφήβους πω τε-
λοῦντα προεχειρίσαντο, ἠγανάκτησε, καὶ προσεπηύξα-
το μηδεμίαν τοιαύτην καιρῶν ἀνάγκην ὁποία ποτὲ αὐ-
τὸν κατέλαβε γενέσθαι, ὥστε τινὰ νεώτερον εἰκοσετοῦς
3 ὑπατεῦσαι. ἐπειδή τε καὶ ὣς ἐνέκειντό οἱ, τότε ἔφη
χρῆναί τινα τὴν ἀρχὴν ταύτην λαμβάνειν, ὅταν μήτε
τι αὐτὸς ἁμαρτάνειν καὶ ταῖς τοῦ δήμου σπουδαῖς ἀν-
4 θίστασθαι δύνηται. καὶ μετὰ τοῦθ' ἱερωσύνην μέν
τινα αὐτῷ καὶ τὴν ἐς τὸ συνέδριον συμφοίτησιν τό τε
συνθεᾶσθαι καὶ τὸ συνεστιᾶσθαι τῇ βουλῇ ἔδωκε·
βουληθεὶς δὲ δὴ τρόπον τινὰ μᾶλλον αὐτοὺς σωφρονί-
σαι, τῷ Τιβερίῳ τήν τε ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν ἐς
πέντε ἔτη ἔνειμε καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀλλοτριουμένην
5 προσέταξε. συνέβη δ' αὐτῷ καὶ ἐκείνοις καὶ τῷ Τιβερίῳ
προσκροῦσαι μάτην, τοῖς μὲν ὅτι παρεωρᾶσθαι ἔδοξαν,
τῷ δὲ ὅτι τὴν ὀργὴν αὐτῶν ἐφοβήθη. ἀμέλει καὶ ἐς
Ῥόδον ὡς καὶ παιδεύσεώς τινος δεόμενος ἐστάλη, μήτε
ἄλλους τινὰς μήτε τὴν θεραπείαν πᾶσαν ἐπαγόμενος,
ἵν' ἐκποδὼν σφισι καὶ τῇ ὄψει καὶ τοῖς ἔργοις γένηται.
6 καὶ τήν τε ὁδὸν ἰδιωτικῶς ἐποιήσατο, πλὴν καθ' ὅσον
τοὺς Παρίους τὸ τῆς Ἑστίας ἄγαλμα πωλῆσαί οἱ ἠνάγ-

9, 4, 4. Inter τρόπον et 10, 2, 1, ρει, et inter 10, 15, 2, ὡς καὶ et 10ª, 1, 1, ἑτέρους bina folia desunt codici Veneto. Addita ex V p. 662, verba 6, 1, καὶ — 7, 2, ἐστι, et 7, 6, οἱ δὲ — 8, 6, ἐνεδέχετο, et 10, 15, 4, καὶ — 6, ἐκρίθη, omittit Xiphilinus

κασεν, ὅπως ἐν τῷ Ὁμονοείῳ ἱδρυθῇ· καὶ ἐς τὴν νῆσον
ἐλθὼν οὐδὲν ὀγκηρὸν οὔτε ἔπραττεν οὔτε ἔλεγεν.
ἡ μὲν οὖν ἀληθεστάτη αἰτία τῆς ἐκδημίας αὐτοῦ 7
τοιάδε ἐστί, λόγον δέ τινα ἔχει καὶ διὰ τὴν γυναῖκα
τὴν Ἰουλίαν, ὅτι μηκέτ᾽ αὐτὴν φέρειν ἐδύνατο, τοῦτο
ποιῆσαι· κατέλιπε γοῦν αὐτὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ. οἱ δὲ
ἔφασαν χαλεπῆναι αὐτὸν ὅτι μὴ καὶ Καῖσαρ ἀπε-
δείχθη, οἱ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Αὐγούστου ὡς καὶ τοῖς
παισὶν αὐτοῦ ἐπιβουλεύοντα ἐκβληθῆναι. ὅτι μὲν 8
γὰρ οὔτε παιδείας ἕνεκα οὔτ᾽ ἀβουλήσας τὰ δεδογ-
μένα ἀπεδήμησε, δῆλον ἔκ τε τῶν ἄλλων ὧν μετὰ
ταῦτα ἔπραξε, καὶ ἐκ τοῦ τὰς διαθήκας αὐτὸν εὐθὺς
τότε καὶ λῦσαι καὶ τῇ μητρὶ τῷ τε Αὐγούστῳ ἀνα-
γνῶναι, ἐγένετο· κατεικάζετο πάνθ᾽ ὅσα ἐνεδέχετο.

. . . ὁ δὲ Αὔγουστος τὸ τοῦ δήμου τοῦ σιτοδοτου- 10
μένου πλῆθος ἀόριστον ὂν ἐς εἴκοσι μυριάδας κατέ- a. u. 752
κλεισε, καὶ ὥς γέ τινες λέγουσι, καθ᾽ ἕνα ἑξήκοντα
δραχμὰς ἔδωκε.

. . . (Ἄ)ρει, ἑαυτὸν δὲ καὶ τοὺς ἐγγόνους, ὁσάκις 2
ἂν ἐθελήσωσι, τούς τε ἐκ τῶν παίδων ἐξιόντας καὶ ἐς
τοὺς ἐφήβους ἐγγραφομένους ἐκεῖσε πάντως ἀφικνεῖ-
σθαι, καὶ τοὺς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἐκδήμους στελλο-
μένους ἐκεῖθεν ἀφορμᾶσθαι, τάς τε γνώμας τὰς περὶ 3
τῶν νικητηρίων ἐκεῖ τὴν βουλὴν ποιεῖσθαι, καὶ τοὺς
πέμψαντας αὐτὰ τῷ Ἄρει τούτῳ καὶ τὸ σκῆπτρον καὶ
τὸν στέφανον ἀνατιθέναι, καὶ ἐκείνους τε καὶ τοὺς
ἄλλους τοὺς τὰς ἐπινικίους τιμὰς λαμβάνοντας ἐν τῇ
ἀγορᾷ χαλκοῦς ἵστασθαι, ἄν τέ ποτε σημεῖα στρατιω- 4
τικὰ ἐς πολεμίους ἁλόντα ἀνακομισθῇ, ἐς τὸν ναὸν
αὐτὰ τίθεσθαι, καὶ πανήγυρίν τινα πρὸς τοῖς ἀνα-
βασμοῖς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀεὶ ἱλαρχούντων ποιεῖσθαι,
ἧλόν τε αὐτῷ ὑπὸ τῶν τιμητευσάντων προσπήγνυ-

5 σθαι, καὶ τήν τε παράσχεσιν τῶν ἵππων τῶν ἐς τὴν
ἱπποδρομίαν ἀγωνιουμένων καὶ τὴν τοῦ ναοῦ φυλα-
κὴν καὶ βουλευταῖς ἐργολαβεῖν ἐξεῖναι, καθάπερ ἐπί
τε τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐπὶ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτω-
6 λίου ἐνενομοθέτητο. ἐπὶ μὲν τούτοις τὸ μέγαρον
ἐκεῖνο ὁ Αὔγουστος ἐθείωσε, καίτοι τῷ τε Γαΐῳ καὶ
τῷ Λουκίῳ πάντα καθάπαξ τὰ τοιαῦτα ἱεροῦν ἐπι-
τρέψας ὑπατικῇ τινι ἀρχῇ κατὰ τὸ παλαιὸν χρωμέ-
νοις. καὶ τήν γε ἱπποδρομίαν αὐτοὶ τότε διέθεσαν,
τήν τε Τροίαν καλουμένην οἱ παῖδες οἱ πρῶτοι μετὰ
7 τοῦ Ἀγρίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν ἵππευσαν. καὶ
λέοντες ἑξήκοντα καὶ διακόσιοι ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ
ἐσφάγησαν. ὁπλομαχία τε ἐν τοῖς σέπτοις καὶ ναυ-
μαχία ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ καὶ νῦν ἔτι σημεῖά τινα
αὐτῆς δείκνυται, Περσῶν καὶ Ἀθηναίων ἐποιήθη·
ταῦτα γὰρ τὰ ὀνόματα τοῖς ναυμαχοῦσιν ἐτέθη, καὶ
8 ἐνίκων καὶ τότε οἱ Ἀθηναῖοι. καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε
τὸν Φλαμίνιον ἱππόδρομον ὕδωρ ἐσήχθη, καὶ ἐν αὐ-
τῷ κροκόδειλοι ἓξ καὶ τριάκοντα κατεκόπησαν. οὐ
μέντοι καὶ διὰ πασῶν τῶν ἡμερῶν τούτων ὁ Αὔγου-
στος ὑπάτευσεν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἄρξας ἄλλῳ τὸ ὄνομα
τῆς ὑπατείας ἔδωκε.

9 τῷ μὲν οὖν Ἄρει ταῦτ' ἐγένετο, αὐτῷ δὲ δὴ τῷ
Αὐγούστῳ ἀγών τε ἱερὸς ἐν Νέᾳ πόλει τῇ Καμπα-
νίδι, λόγῳ μὲν ὅτι κακωθεῖσαν αὐτὴν καὶ ὑπὸ σεισ-
μοῦ καὶ ὑπὸ πυρὸς ἀνέλαβε, τὸ δ' ἀληθὲς ἐπειδὴ
τὰ τῶν Ἑλλήνων μόνοι τῶν προσχώρων τρόπον τινὰ
10 ἐζήλουν, ἐψηφίσθη. καὶ ἡ ἐπωνυμία ἡ τοῦ πατρὸς
ἀκριβῶς ἐδόθη· πρότερον γὰρ ἄλλως ἄνευ ψηφίσμα-
τος ἐπεφημίζετο. καὶ μέντοι καὶ ἐπάρχους τῶν δο-
ρυφόρων τότε πρῶτον Κυϊντόν τε Ὀστώριον Σκα-
πούλαν καὶ Πούπλιον Σαλούιον Ἄπρον ἀπέδειξεν·

οὕτω γάρ τοι αὐτοὺς καὶ ἐγὼ μόνους τῶν ἐπαρχόν-
των τινός, ἐπειδήπερ ἐκνενίκηκεν, ὀνομάζω. ἐποίησε 11
μὲν οὖν καὶ ὁ Πυλάδης ὁ ὀρχηστὴς πανήγυρίν τινα,
οὐκ αὐτὸς χειρουργήσας ἅτε καὶ ὑπεργήρως ὤν, ἀλλὰ
τῇ τε σκευῇ τῇ ἀρχικῇ καὶ τοῖς ἀναλώμασιν, ἐποίησε
δὲ καὶ Κύιντος Κρισπῖνος στρατηγός. λέγω δὲ οὐ
τοῦτο ἀλλ' ὅτι ἄνδρες τε ἱππεῖς καὶ γυναῖκες οὐκ
ἀφανεῖς ἐς τὴν ὀρχήστραν ἐπ' αὐτοῦ ἐσήχθησαν.
ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ὁ Αὔγουστος ἐτίθετο, 12
τὴν δὲ δὴ Ἰουλίαν τὴν θυγατέρα ἀσελγαίνουσαν οὕ-
τως ὥστε καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπ' αὐτοῦ γε τοῦ βή-
ματος καὶ κωμάζειν νύκτωρ καὶ συμπίνειν ὀψέ ποτε
φωράσας ὑπερωργίσθη. κατείκαζε μὲν γὰρ καὶ πρότε- 13
ρον οὐκ ὀρθῶς αὐτὴν βιοῦν, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευεν·
οἱ γάρ τοι τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες πάντα μᾶλλον ἢ
τὰ σφέτερα γιγνώσκουσι, καὶ οὔτ' αὐτοί τι τοὺς συν-
όντας ὧν ποιοῦσι λανθάνουσιν οὔτε τὰ ἐκείνων ἀκρι-
βοῦσι. τότε δ' οὖν μαθὼν τὰ πραττόμενα τοσούτῳ 14
θυμῷ ἐχρήσατο ὥστε μηδ' οἴκοι αὐτὰ κατασχεῖν ἀλλὰ
καὶ τῇ γερουσίᾳ κοινῶσαι. κἀκ τούτου ἐκείνη μὲν
ἐς Πανδατερίαν τὴν πρὸς Καμπανίᾳ νῆσον ὑπερω-
ρίσθη, καὶ αὐτῇ καὶ ἡ Σκριβωνία ἡ μήτηρ ἑκοῦσα
συνεξέπλευσε· τῶν δὲ δὴ χρησαμένων αὐτῇ ὁ μὲν 15
Ἴουλος ὁ Ἀντώνιος, ὡς καὶ ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ τοῦτο
πράξας, ἀπέθανε μετ' ἄλλων τινῶν ἐπιφανῶν ἀν-
δρῶν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐς νήσους ὑπερωρίσθησαν. καὶ
ἐπειδὴ καὶ δήμαρχός τις ἐν αὐτοῖς ἦν, οὐ πρότερον
πρὶν διάρξαι ἐκρίθη. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων γυναι-
κῶν ἐφ' ὁμοίοις τισὶν αἰτίαν λαβουσῶν οὐ πάσας τὰς
δίκας ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ χρόνον τινὰ ἀφώρισεν ὥστε 16
τὰ πρὸ ἐκείνου πραχθέντα μὴ πολυπραγμονεῖσθαι.
ἐπὶ γὰρ τῆς θυγατρὸς μηδὲν μετριάσας, ἀλλὰ καὶ

φήσας ὅτι Φοίβης πατὴρ μᾶλλον ἢ ἐκείνης γεγονέναι ἤθελε, τῶν ἄλλων ἐφείδετο. ἡ δὲ δὴ Φοίβη ἐξελευθέρα τε τῆς Ἰουλίας καὶ συνεργὸς οὖσα προαπέθανεν ἑκουσία, διόπερ καὶ ὁ Αὔγουστος αὐτὴν ἐπῄνεσε.

10a . . . ἑτέρους ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπιστρατεύσαντάς σφισιν ἀπεώσαντο, οὐ πρότερόν τε ἐνέδοσαν πρὶν χιλίαρχόν τινα ἐκ τοῦ δορυφορικοῦ ἐπ' αὐτοὺς πεμφθῆναι. καὶ ἐκεῖνος δὲ ἐν χρόνῳ τὰς καταδρομὰς αὐτῶν ἐπέσχεν, ὥστε ἐπὶ πολὺ μηδένα βουλευτὴν τῶν ταύτῃ πόλεων ἄρξαι.

2 ταῦτά τε οὖν ἅμα καὶ τὰ τῶν Κελτῶν ἐκαινώθη.
ὁ γὰρ Δομίτιος πρότερον μέν, ἕως ἔτι τῶν πρὸς τῷ
Ἴστρῳ χωρίων ἦρχε, τούς τε Ἑρμουνδούρους ἐκ τῆς
οἰκείας οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξαναστάντας καὶ κατὰ ζήτη-
σιν ἑτέρας γῆς πλανωμένους ὑπολαβὼν ἐν μέρει τῆς
Μαρκομαννίδος κατῴκισε, καὶ τὸν Ἀλβίαν μηδενός
οἱ ἐναντιουμένου διαβὰς φιλίαν τε τοῖς ἐκείνῃ βαρ-
βάροις συνέθετο καὶ βωμὸν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Αὐγούστῳ
3 ἱδρύσατο. τότε δὲ πρός τε τὸν Ῥῆνον μετελθών, καὶ
ἐκπεσόντας τινὰς Χερούσκων καταγαγεῖν δι' ἑτέρων
ἐθελήσας, ἐδυστύχησε καὶ καταφρονῆσαί σφων καὶ
τοὺς ἄλλους βαρβάρους ἐποίησεν. οὐ μέντοι καὶ
πλέον τι τῷ ἔτει ἐκείνῳ ὑπ' αὐτοῦ ἐπράχθη· διὰ
γὰρ τὸν Παρθικὸν πόλεμον ὑπόγυον ὄντα οὐδεμία
αὐτῶν ἐπιστροφὴ τότε ἐγένετο.

4 οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς Πάρθοις ἐπολεμήθη. ὁ γὰρ
Φρατάκης τὸν Γάιον ἔν τε τῇ Συρίᾳ ὄντα καὶ ὑπατεύ-
οντα ἀκούσας, καὶ προσέτι καὶ τὰ οἰκεῖα μηδὲ πρό-
τερον εὐνοϊκῶς οἱ ἔχοντα ὑποτοπήσας, προκατηλλάγη
ἐπὶ τῷ αὐτός τε τῆς Ἀρμενίας ἀποστῆναι καὶ τοὺς
5 ἀδελφοὺς αὐτοῦ πέραν θαλάσσης εἶναι. οἵ γε μὴν
Ἀρμένιοι, καίπερ τοῦ τε Τιγράνου ἐκ πολέμου τινὸς

βαρβαρικοῦ φθαρέντος καὶ τῆς Ἐρατοῦς τὴν ἀρχὴν
ἀφείσης, ὅμως ἐπειδὴ Ἀριοβαρζάνει τινὶ Μήδῳ, ὃς
ποτε μετὰ τοῦ Τιριδάτου πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀφῖκτο,
παρεδίδοντο, ἐπολέμησάν σφισι τῷ ὑστέρῳ ἔτει, ἐν a. C.
ᾧ Πούπλιός τε Οὐινίκιος καὶ Πούπλιος Οὔαρος ὑπά- 2
τευσαν. καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀξιόλογον ἔδρασαν, 6
Ἄδδων δέ τις τὰ Ἀρτάγειρα κατέχων ὑπηγάγετο τὸν a. C.
Γάιον ὑπὸ τὸ τεῖχος ὡς καὶ τῶν τοῦ Πάρθου τι ἀπορ- 3
ρήτων αὐτῷ φράσων, καὶ ἔτρωσεν αὐτόν, κἀκ τού-
του πολιορκηθεὶς ἐπὶ πλεῖστον ἀντέσχεν. ἁλόντος δ' 7
οὖν ποτε αὐτοῦ τό τε ὄνομα τὸ τοῦ αὐτοκράτορος οὐχ
ὁ Αὔγουστος μόνον ἀλλὰ καὶ ὁ Γάιος ἐπέθετο, καὶ
τὴν Ἀρμενίαν τότε μὲν ὁ Ἀριοβαρζάνης, ἀποθανόν-
τος δὲ αὐτοῦ οὐ πολλῷ ὕστερον Ἀρταβάζης ὁ υἱὸς
παρά τε τοῦ Αὐγούστου καὶ παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν.
ὁ δ' οὖν Γάιος ἐκ τοῦ τραύματος ἠρρώστησε, καὶ 8
ἐπειδὴ μηδ' ἄλλως ὑγιεινὸς ἦν, ὑφ' οὗπερ καὶ τὴν
διάνοιαν ἐξελέλυτο, πολλῷ μᾶλλον ἀπημβλύνθη. καὶ
τέλος ἰδιωτεύειν τε ἠξίου καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ που κατα-
μεῖναι ἤθελεν, ὥστε τὸν Αὔγουστον περιαλγήσαντα
τῇ τε γερουσίᾳ τὸ βούλημα αὐτοῦ κοινῶσαι καὶ ἐκεῖ-
νον ἐς γοῦν τὴν Ἰταλίαν ἐλθόντα πράττειν ὅ,τι βού-
λοιτο προτρέψασθαι. πάντ' οὖν εὐθὺς τὰ τῆς ἀρχῆς 9
ἀφεὶς ἐς Λυκίαν ἐν ὁλκάδι παρέπλευσε, κἀνταῦθα a. C.
ἐν Λιμύροις μετήλλαξε. πρὶν δὲ ἢ τελευτῆσαι αὐτὸν 4
ὁ Λούκιος ἐν Μασσαλίᾳ προαπέσβη· πολλαχῇ γάρ a. C. 2
τοι καὶ ἐκεῖνος ἄλλοτε ἄλλῃ πεμπόμενος ἠσκεῖτο, καὶ
τάς γε τοῦ Γαΐου ἐπιστολὰς αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ, ὁσά-
κις παρείη, ἀνεγίγνωσκεν. ἀπέθανε δὲ ἐξαίφνης 10
νοσήσας, ὥστε ἐπ' ἀμφοτέροις σφίσι τὴν Λιουίαν,
ἄλλως τε καὶ ὅτι ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ὁ Τιβέριος ἐς
τὴν Ῥώμην ἐκ τῆς Ῥόδου ἀφίκετο, ὑποπτευθῆναι.

11 αὐτός τε γὰρ ἐμπειρότατος τῆς διὰ τῶν ἄστρων μαν-
τικῆς ὤν, καὶ Θράσυλλον ἄνδρα πάσης ἀστρολογίας
διαπεφυκότα ἔχων, πάντα καὶ τὰ ἑαυτῷ καὶ τὰ ἐκεί-
2 νοις πεπρωμένα ἀκριβῶς ἠπίστατο· καὶ λόγον γε
ἔχει ὅτι μελλήσας ποτὲ ἐν τῇ Ῥόδῳ τὸν Θράσυλλον
ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπειδὴ μόνος αὐτῷ πάνθ' ὅσα ἐνε-
νόει συνῄδει, ὤσειν, οὐκέτ' αὐτὸ ἐποίησε σκυθρω-
πάσαντα αὐτὸν ἰδών, οὔτι γε καὶ διὰ τοῦτο, ἀλλ'
ὅτι ἐπερωτηθεὶς διὰ τί συννένοφε, κίνδυνόν τινα
ὑποπτεύειν οἱ γενήσεσθαι ἔφη· θαυμάσας γὰρ ὅτι
καὶ τὴν μέλλησιν τῆς ἐπιβουλῆς . . . .

11, 2, 8. *ἐπιβουλῆς*] Desunt codici Veneto folia duo. Xiphilinus et libri Dionis ex eo interpolati sic inde ab 11, 2: *καὶ λόγος γε ἔχει ὅτι μελλήσας ποτὲ ἐν τῇ Ῥόδῳ τὸν Θράσυλλον ἀπὸ τοῦ τείχους ὤσειν, ἐπειδὴ μόνος αὐτῷ πάνθ' ὅσα ἐνενόει συνῄδει, ὡς εἶδεν αὐτὸν σκυθρωπάσαντα, ἤρετο διὰ τί συννένοφεν, εἰπόντος δὲ κίνδυνόν τινα ὑποπτεύειν, θαυμάσας οὐκέτ' αὐτὸ ἐποίησεν. οὕτω γάρ που πάντα ἐκεῖνος σαφῶς ᾔδει ὥστε καὶ τὸ πλοῖον τὸ τὴν ἀγγελίαν τῷ Τιβερίῳ τῆς ἐς τὴν Ῥώμην ἀνακομιδῆς παρά τε τῆς μητρὸς καὶ παρὰ τοῦ Αὐγούστου φέρον πόρρωθεν κατιδὼν προσπλέον, προειπεῖν αὐτῷ ἃ ἀγγέλλειν ἤμελλε.*

12 τοῦ δὲ Λουκίου τοῦ τε Γαΐου τὰ σώματα διά τε τῶν χιλιάρ-
χων καὶ διὰ τῶν ἐφ' ἑκάστης πόλεως πρώτων ἐς τὴν Ῥώμην
ἐκομίσθη, καὶ αἱ πέλται τά τε δόρατα, ἃ παρὰ τῶν ἱππέων ἐς
τοὺς ἐφήβους ἐσιόντες χρυσᾶ εἰλήφεσαν, ἐς τὸ βουλευτήριον
2 ἀνετέθη. δεσπότης δὲ τότε ὁ Αὔγουστος ὑπὸ τοῦ δήμου ὀνο-
μασθεὶς οὐχ ὅπως ἀπεῖπε μηδένα τούτῳ πρὸς ἑαυτὸν τῷ προσ-
ρήματι χρήσασθαι, ἀλλὰ καὶ πάνυ διὰ φυλακῆς αὐτὸ ἐποιή-
3 σατο. πληρωθείσης δέ οἱ καὶ τῆς τρίτης δεκαετίας τὴν ἡγεμο-
a. C. 3 νίαν καὶ τὸ τέταρτον, ἐκβιασθεὶς δῆθεν, ὑπεδέξατο, πρᾳότερός
τε καὶ ὀκνηρότερος ὑπὸ τοῦ γήρως πρὸς τὸ τῶν βουλευτῶν
τισιν ἀπεχθάνεσθαι γεγονὼς οὐδενὶ ἔτ' αὐτῶν προσκρούειν
4 ἤθελεν. ἐμπρησμοῦ δέ ποτε τὸ παλάτιον διαφθείραντος, καὶ
πολλῶν αὐτῷ πολλὰ διδόντων, οὐδὲν ἔλαβεν ἢ μόνον παρὰ μὲν
τῶν δήμων χρυσοῦν παρὰ δὲ τῶν ἰδιωτῶν δραχμήν. χρυσοῦν
γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ τὸ νόμισμα τὸ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς

Τιβέριον καὶ ἐποιήσατο καὶ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς........ 13 2
τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημαρχικὴν ἐς δέκα ἔτη δούς. a. C. 4
καὶ μέντοι καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ὑποπτεύσας πῃ ἐκφρο-
νήσειν, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ νεοχμώσῃ τι, τὸν Γερ-
μανικόν οἱ τὸν ἀδελφιδοῦν καίτοι καὶ αὐτῷ υἱὸν
ἔχοντι ἐσεποίησε. κἀκ τούτων ἐπιθαρσήσας ὡς καὶ 3
διαδόχους καὶ βοηθοὺς ἔχων, διαλέξαι τὴν γερουσίαν
αὖθις ἠθέλησε, καὶ δέκα βουλευτὰς οὓς μάλιστα ἐτί-
μα προβαλόμενος τρεῖς ἀπ' αὐτῶν ἐξεταστὰς ἀπέ-
δειξεν, οὓς ὁ κλῆρος εἵλετο. οὐ μέντοι καὶ πολλοὶ
οὔτε προκατέγνωσάν σφων ἐξουσίας αὐτοῖς δοθείσης,
ὥσπερ καὶ πρότερον, οὔτ' ἄκοντες ἀπηλίφησαν. τοῦτο 4
μὲν δὴ δι' ἑτέρων ἔπραξεν, αὐτὸς δὲ ἀπογραφὰς τῶν
ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ κατοικούντων καὶ μὴ ἐλάττω πέντε
μυριάδων οὐσίαν κεκτημένων ἐποιήσατο· τοὺς γὰρ
ἀσθενεστέρους τούς τε ἔξω τῆς Ἰταλίας οἰκοῦντας οὐκ
ἠνάγκασεν ἀπογράψασθαι, δείσας μὴ νεωτερίσωσί τι
ταραχθέντες. καὶ ὅπως γε μὴ δόξειεν ὡς τιμητὴς 5
αὐτὸ ποιεῖν, δι' ὅπερ εἶπον πρότερον, ἀνθύπατον
ἐξουσίαν πρός τε τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν καὶ πρὸς

δυνάμενον κατὰ τὸ ἐπιχώριον ὀνομάζω· καὶ τῶν Ἑλλήνων δέ 5
τινες, ὧν τὰ βιβλία ἐπὶ τῷ ἀττικίζειν ἀναγινώσκομεν, οὕτως
αὐτὸ ἐκάλεσαν. ὁ δὲ Αὔγουστος τὴν οἰκίαν οἰκοδομήσας
ἐδημοσίωσε πᾶσαν, εἴτε δὴ διὰ τὴν συντέλειαν τὴν παρὰ τοῦ
δήμου οἱ γενομένην, εἴτε καὶ ὅτι ἀρχιέρεως ἦν, ἵν' ἐν τοῖς
ἰδίοις ἅμα καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς οἰκοίη.

τοῦ δὲ δήμου σφόδρα ἐγκειμένου τῷ Αὐγούστῳ ἵνα κα- 13
ταγάγῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, θᾶσσον ἔφη πῦρ ὕδατι μιχθή-
σεσθαι ἢ ἐκείνην καταχθήσεσθαι. καὶ ὁ δῆμος πυρὰ ἐς τὸν
Τίβεριν πολλὰ ἐνέβαλε· καὶ τότε μὲν οὐδὲν ἤνυσεν, ὕστερον
δὲ ἐξεβιάσατο ὥστε ἐς γοῦν τὴν ἤπειρον αὐτὴν ἐκ τῆς νήσου
κομισθῆναι. Tum libri praeter Venetum τὸν δέ γε Τιβέριον,
ut τὸν Τιβέριον υἱοθετήσατο, etiam in ceteris paullo integrior,
Zonaras vol. 2, p. 424, 1.

6 τὴν τοῦ καθαρσίου ποίησιν προσέθετο. ἐπειδή τε συχ-
νοὶ τῶν νεανίσκων ἔκ τε τοῦ βουλευτικοῦ γένους κἀκ
τῶν ἄλλων ἱππέων ἐπένοντο μηδὲν ἐπαίτιον ἔχοντες,
τοῖς μὲν πλείοσι τὸ τεταγμένον τίμημα ἀνεπλήρωσεν,
ὀγδοήκοντα δέ τισι καὶ ἐς τριάκοντα αὐτὸ μυριάδας
7 ἐπηύξησε. πολλῶν τε πολλοὺς ἀκρίτως ἐλευθερούντων,
διέταξε τήν τε ἡλικίαν ἣν τόν τε ἐλευθερώσοντά τινα
καὶ τὸν ἀφεθησόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἔχειν δεήσοι, καὶ τὰ
δικαιώματα οἷς οἵ τε ἄλλοι πρὸς τοὺς ἐλευθερουμένους
καὶ αὐτοὶ οἱ δεσπόται σφῶν γενόμενοι χρήσοιντο.

14 πράσσοντι δὲ αὐτῷ ταῦτα ἐπεβούλευσαν ἄλλοι
τε καὶ Γναῖος Κορνήλιος θυγατριδοῦς τοῦ μεγάλου
Πομπηίου ὤν, ὥστε ἐν μεγάλῃ αὐτὸν ἀμηχανίᾳ χρό-
νον τινὰ γενέσθαι, μήτ' ἀποκτεῖναί σφας, ὅτι οὐδὲν
πλέον πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ τῶν ἀπολλυμένων ἑώρα οἱ
γιγνόμενον, μήτ' ἀπολῦσαι, μὴ καὶ ἑτέρους ἐκ τούτ-
2 του ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσηται, ἐθέλοντα. ἀποροῦντί
τε οὖν αὐτῷ ὅ,τι πράξῃ, καὶ οὔτε μεθ' ἡμέραν
ἀφροντιστεῖν οὔτ' αὖ νύκτωρ ἀτρεμεῖν δυναμένῳ
ἔφη ποτὲ ἡ Λιουία "τί ἐστι τοῦτο, ὦ ἄνερ; διὰ τί
οὐ καθεύδεις;" καὶ ὁ Αὔγουστος "καὶ τίς ἂν" εἶπεν,
"ὦ γύναι, κἂν ἐλάχιστον ἀπομεριμνηρίσειε τοσούτους
τε ἀεὶ ἐχθροὺς ἔχων καὶ συνεχῶς οὕτως ἄλλοτε ὑπ'
3 ἄλλων ἐπιβουλευόμενος; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσοι καὶ ἐμοὶ
καὶ τῇ ἀρχῇ ἡμῶν ἐπιτίθενται; καὶ αὐτοὺς οὐδὲ αἱ
τιμωρίαι τῶν δικαιουμένων ἀναστέλλουσιν, ἀλλὰ
καὶ πᾶν τοὐναντίον, ὥσπερ ἐπ' ἀγαθόν τι ἐπειγό-
μενοι, σπεύδουσι καὶ οἱ λοιποὶ προσαπόλλυσθαι."
4 ἀκούσασα οὖν τούτων ἡ Λιουία "τὸ μὲν ἐπιβουλεύ-
εσθαί σε" ἔφη "οὔτε θαυμαστὸν οὔτε ἔξω τοῦ ἀνθρω-
πείου τρόπου ἐστί· καὶ γὰρ πράσσεις πολλὰ ἅτε
τηλικαύτην ἀρχὴν ἔχων, καὶ λυπεῖς, ὥσπερ εἰκός,

συχνούς. οὐ γάρ που καὶ πᾶσιν οἷόν τε τὸν ἄρχοντά
τινων ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ ἀπεχθάνεσθαι πολλοῖς καὶ
τὸν πάνυ ὀρθῶς βασιλεύοντα ἀνάγκη. πολλῷ τε γὰρ 5
πλείους τῶν δίκαιόν τι πραττόντων οἱ ἀδικεῖν ἐθέ-
λοντές εἰσιν, ὧν ἀδύνατόν ἐστι τὰς ἐπιθυμίας ἀπο-
πιμπλάναι· καὶ αὐτῶν τῶν ἀρετήν τινα ἐχόντων οἱ
μὲν καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων, ὧν οὐ δύνανται τυχεῖν,
ἐπορέγονται, οἱ δὲ καὶ ἑτέρων ἐλαττωθέντες ἄχθον-
ται, καὶ οὕτως ἀμφότεροι τὸν κρατοῦντα αἰτιῶνται.
ὥστε ἔκ τε τούτων μὴ εἶναι κακοῦ ἁμαρτάνειν, καὶ 6
προσέτι καὶ ἐκ τῶν ἐπιτιθεμένων οὔτι γε σοὶ ἀλλὰ
τῇ ἡγεμονίᾳ. σὲ μὲν γὰρ ἰδιωτεύοντα οὐδ' ἂν εἷς
ἐθελοντὴς κακόν τι, μηδέν γε προπαθών, ἐποίησε·
τῆς δὲ δὴ ἀρχῆς καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ πάν-
τες, καὶ οἵ γε ἐν δυνάμει τινὶ ὄντες πολὺ μᾶλλον
τῶν ὑποδεεστέρων, ὀριγνῶνται. τοῦτο γὰρ ἔστι μὲν 7
ἀδίκων ἀνθρώπων καὶ ἥκιστα νοῦν ἐχόντων ποιεῖν,
οὐ μὴν ἀλλ' ἔν τε τῇ φύσει αὐτῶν καθάπερ τι καὶ
ἄλλο ἔνεστι, καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστι τὰ τοιαῦτα οὔτε
πείθοντα οὔτ' ἀναγκάζοντα ἐξελέσθαι τινῶν· οὐδεὶς
γὰρ οὔτε νόμος οὔτε φόβος κρείττων τῶν φύσει πεφυ-
κότων γίγνεται. ταῦτ' οὖν λογιζόμενος τὰς μὲν τῶν 8
ἄλλων ἁμαρτίας μὴ δυσχέραινε, φυλακὴν δ' ἀκριβῆ
καὶ σεαυτοῦ καὶ τῆς μοναρχίας ποιοῦ, ἵνα αὐτὴν μὴ
ἐκ τοῦ σφόδρα κολάζειν τινὰς ἀλλ' ἐκ τοῦ σφόδρα
φυλάσσειν ἀσφαλῶς ἔχωμεν." πρὸς οὖν ταῦτα ὁ Αὔ- 15
γουστος "ἀλλ' οἶδα μὲν καὶ ἐγώ, ὦ γύναι, ὅτι οὔτ'
ἄλλο τι τῶν μεγάλων ἔξω φθόνου καὶ ἐπιβουλῆς κα-
θέστηκεν, ἥκιστα δὲ αὐταρχία· καὶ γὰρ ἂν καὶ ἰσό- 2
θεοι ἦμεν, εἰ μὴ καὶ πράγματα καὶ φροντίδας καὶ
φόβους ὑπὲρ πάντας τοὺς ἰδιωτεύοντας εἴχομεν. ἐμὲ
δὲ δὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο λυπεῖ, ὅτι καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι

ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαι, καὶ ἀδύνατον θεραπείαν τινὰ
3 αὐτῶν εὑρεθῆναι." "ἀλλ' ἐπειδή γέ τινες τοιοῦτοί
εἰσιν οἷοι πάντως ἀδικεῖν ἐθέλειν" εἶπεν ἡ Λιουία,
"ἡμεῖς γε αὐτοὺς φυλαττώμεθα. ἔχομεν δὲ καὶ στρα-
τιώτας πολλούς, ὧν οἱ μὲν πρὸς τοὺς πολεμίους ἀν-
τιτεταγμένοι οἱ δὲ καὶ περὶ σὲ ὄντες φρουροῦσιν
ἡμᾶς, καὶ θεραπείαν πολλήν, ὥστε καὶ οἴκοι καὶ ἔξω
4 δι' αὐτοὺς ἀσφαλῶς ζῆν." ὑπολαβὼν οὖν ὁ Αὔγου-
στος "ὅτι μὲν πολλοὶ πολλάκις καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν
συνόντων ἐφθάρησαν, οὐδέν" ἔφη "δέομαι λέγειν.
πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ' ἐν ταῖς μοναρχίαις
χαλεπώτατόν ἐστιν ὅτι μὴ μόνον τοὺς πολεμίους,
ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους φοβούμεθα.
5 καὶ πολύ γε πλείους ὑπὸ τῶν τοιούτων, ἅτε καὶ ἀεί,
καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ, καὶ γυμνουμένοις σφίσι
καὶ καθεύδουσι σιτία τε καὶ ποτὰ ὑπ' αὐτῶν παρε-
σκευασμένα λαμβάνουσι συγγιγνομένων, ἐπεβουλεύ-
θησαν ἢ ὑπὸ τῶν μηδὲν προσηκόντων· τά τε γὰρ
ἄλλα, καὶ πρὸς μὲν ἐκείνους ἔστι τούτους ἀντιτάξαι,
πρὸς δὲ τούτους αὐτοὺς οὐκ ἔστιν ἄλλῳ τινὶ συμμά-
6 χῳ χρήσασθαι. ὥσθ' ἡμῖν διὰ πάντων δεινὸν μὲν
τὴν ἐρημίαν δεινὸν δὲ καὶ τὸ πλῆθος, καὶ φοβερὸν
μὲν τὴν ἀφυλαξίαν, φοβερωτάτους δὲ αὐτοὺς τοὺς
φύλακας, καὶ χαλεποὺς μὲν τοὺς ἐχθροὺς χαλεπωτέ-
ρους δὲ τοὺς φίλους εἶναι· φίλους γὰρ ἀνάγκη πάν-
7 τας σφᾶς, κἂν μὴ ὦσι, καλεῖσθαι. εἰ δ' οὖν τις καὶ
χρηστῶν αὐτῶν τύχοι, ἀλλ' οὔτι γε οὕτω πιστεύσειεν
ἂν σφισιν ὥστε καθαρᾷ καὶ ἀφροντίστῳ καὶ ἀνυ-
πόπτῳ τῇ ψυχῇ προσομιλεῖν. τοῦτό τε οὖν καὶ τὸ
τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπιβουλεύοντας ἀναγκαῖον εἶναι
ἀμύνεσθαι πάνδεινόν ἐστι· τὸ γάρ τοι τιμωρεῖσθαί
τε καὶ κολάζειν ἀεί τινας ἀναγκάζεσθαι μεγάλην

ἀχθηδόνα τοῖς γε ἀγαθοῖς ἀνδράσι φέρει." "ἀλλ' 16
ὀρθῶς τε λέγεις" ἀπεκρίνατο ἡ Λιουία, "καί σοι γνώ-
μην δοῦναι ἔχω, ἄν γε καὶ προσδέξασθαι αὐτὴν ἐθε-
λήσῃς, καὶ μὴ διαμέμψῃ ὅτι γυνὴ οὖσα τολμῶ σοι
συμβουλεῦσαί τι οἷον οὐδ' ἂν εἷς ἄλλος οὐδὲ τῶν
πάνυ φίλων παραινέσειεν, οὐχ ὅτι οὐκ ἴσασιν αὐτό,
ἀλλ' ὅτι οὐ θαρσοῦσιν εἰπεῖν." "λέγ'" ἦ δ' ὃς ὁ 2
Αὔγουστος "ὅ,τι δή ποτε τοῦτό ἐστιν." ἡ οὖν Λιουία
"φράσω" ἔφη "μηδὲν κατοκνήσασα, ἅτε καὶ τὰ ἀγαθὰ
καὶ τὰ κακὰ ἐκ τοῦ ἴσου σοι ἔχουσα, καὶ σωζομένου
μέν σου καὶ αὐτὴ τὸ μέρος ἄρχουσα, δεινὸν δέ τι
παθόντος, ὃ μὴ γένοιτο, συναπολουμένη. εἰ γάρ τοι 3
ἥ τε φύσις ἡ ἀνθρωπίνη πάντως τι ἁμαρτάνειν τινὰς
ἀναπείθει, καὶ ἀμήχανόν ἐστιν αὐτὴν πρᾶξαί τι ὡρ-
μημένην ἐπισχεῖν, καὶ ἤδη γε καὶ αὐτὰ τὰ δοκοῦντά
τισιν ἀγαθὰ εἶναι, ἵνα μὴ τὰς τῶν πολλῶν κακίας
εἴπω, καὶ πάνυ συχνοὺς ἀδικεῖν ἐπαίρει, καὶ γὰρ
γένους αὔχημα καὶ πλούτου φρόνημα τιμῆς τε μέγε-
θος καὶ ἐπ' ἀνδρείᾳ θράσος ἐξουσίας τε ὄγκος πολ-
λοὺς ἐξοκέλλειν ποιεῖ, καὶ μήτε τὸ γενναῖον δυσγενὲς 4
μήτε τὸ ἀνδρεῖον δειλὸν μήτε τὸ ἔμφρον ἄνουν ἔστι
ποιῆσαι, ἀδύνατον γάρ, μήτ' αὖ τὰς περιουσίας τινῶν
περικόπτειν ἢ τὰς φιλοτιμίας ταπεινοῦν μηδέν γε
πλημμελούντων χρή, ἄδικον γάρ, τό τ' ἀμυνόμενον
ἢ καὶ προκαταλαμβάνοντά τινας καὶ ἀνιᾶσθαι καὶ
κακοδοξεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, φέρε μεταβαλώμεθα καί
τινος αὐτῶν φεισώμεθα. καὶ γάρ μοι δοκεῖ πολλῷ 5
πλείω φιλανθρωπίᾳ ἤ τινι ὠμότητι κατορθοῦσθαι.
τοὺς μὲν γὰρ συγγνώμονας οὐ μόνον οἱ ἐλεηθέντες
ὑπ' αὐτῶν φιλοῦσιν, ὥστε καὶ ἀμείβεσθαί σφας
σπουδάζειν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες καὶ αἰδοῦνται
καὶ σέβουσιν, ὥστε μὴ εὐτολμεῖν αὐτοὺς ἀδικεῖν·

6 τοὺς δ' ἀπαραιτήτοις ὀργαῖς χρωμένους οὐκ ἐκεῖνοι
μόνοι οἵ τι φοβούμενοι μισοῦσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ
πάντες δυσχεραίνουσι, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐπιβουλεύ-
17 ουσιν αὐτοῖς, ἵνα μὴ προαπόλωνται. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι
καὶ οἱ ἰατροὶ τὰς μὲν τομὰς καὶ τὰς καύσεις σπανιώ-
τατά τισι προσφέρουσιν, ἵνα μὴ ἐξαγριαίνωσιν αὐτῶν
τὰ νοσήματα, τοῖς δὲ αἰονήμασι καὶ τοῖς ἠπίοις φαρ-
μάκοις τὰ πλείω μαλθάσσοντες θεραπεύουσι; μὴ γάρ,
ὅτι ἐκεῖνα μὲν τῶν σωμάτων, ταῦτα δὲ τῶν ψυχῶν
παθήματά ἐστι, διαφέρειν τι νομίσῃς αὐτὰ ἀλλήλων.
2 πάμπολλα γὰρ ὅμοια τρόπον τινὰ καὶ ταῖς γνώμαις
τῶν ἀνθρώπων, κἂν τὰ μάλιστα ἀσώματοι ὦσι, καὶ
τοῖς σώμασι συμβαίνει· συστέλλονταί τε γὰρ ὑπὸ
φόβου καὶ ἐξοιδοῦσιν ὑπὸ θυμοῦ λύπη τέ τινας κο-
λούει καὶ θάρσος ὀγκοῖ, ὥστ' ὀλίγον σφόδρα τὸ
παραλλάττον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παραπλη-
3 σίων ἰαμάτων αὐτὰ δεῖσθαι. λόγος τε γὰρ ἤπιός τῳ
λεχθεὶς πᾶν τὸ ἀγριαῖνον αὐτοῦ χαλᾷ, καθάπερ
τραχὺς ἕτερος καὶ τὸ ἀνειμένον ὀργίζει· καὶ συγ-
γνώμη δοθεῖσα καὶ τὸν πάνυ θρασὺν διαχεῖ, καθά-
περ ἡ τιμωρία καὶ τὸν πάνυ πρᾷον χαλεπαίνει. αἱ
μὲν γὰρ βίαιοι πράξεις ἀεὶ πάντας, κἂν δικαιόταται
4 ὦσι, παροξύνουσιν, αἱ δὲ ἐπιεικεῖς ἡμεροῦσι. καὶ
διὰ τοῦτο πεισθεὶς ἄν τις ῥᾷον καὶ τὰ δεινότατα
ἑκὼν ἢ βιασθεὶς ὑπομείνειε. καὶ οὕτω γε φύσει τινὶ
ἀναγκαίᾳ ἑκάτερον αὐτῶν χρῆται, ὥστε καὶ τῶν ἀλό-
γων ζώων τῶν μηδένα νοῦν ἐχόντων πολλὰ μὲν καὶ
τῶν ἰσχυροτάτων καὶ ἀγριωτάτων θωπείαις τέ τισι
τιθασεύεται καὶ δελεάσμασι χειροῦται, πολλὰ δὲ καὶ
τῶν δειλοτάτων καὶ ἀσθενεστάτων λυπήμασί τε καὶ
18 φόβοις καὶ ἐκταράττεται καὶ παροξύνεται. καὶ οὐ
λέγω τοῦτο ὅτι δεῖ πάντων ἁπλῶς τῶν ἀδικούντων

φείδεσθαι, ἀλλ' ὅτι τὸν μὲν ἴτην καὶ πολυπράγμονα
καὶ κακοήθη καὶ κακόβουλον καὶ ἀνηκέστῳ τινὶ καὶ
διαρκεῖ πονηρίᾳ συνόντα ἐκκόπτειν ὥσπερ που καὶ
τὰ πάνυ ἀνίατα μέρη τῶν σωμάτων, τῶν δὲ δὴ ἄλλων 2
ὅσοι ἢ νεότητι ἢ ἀμαθίᾳ ἢ ἀγνοίᾳ ἢ καὶ ἑτέρᾳ τινὶ
συντυχίᾳ οἱ μὲν ἑκόντες οἱ δὲ καὶ ἄκοντες ἁμαρτά-
νουσι, τοὺς μὲν λόγοις νουθετεῖν, τοὺς δὲ ἀπειλαῖς
σωφρονίζειν, τοὺς δὲ καὶ ἕτερόν τινα τρόπον μετρίως
πως μεταχειρίζεσθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν τἆλλα
. . . τοὺς μὲν μείζοσι τοὺς δὲ ἐλάττοσι πάντες κολά-
ζουσιν. ὥστε καὶ τὰ κατὰ τούτους ἀκινδύνως μετρι- 3
άζειν ἔξεστί σοι, τοὺς μὲν φυγῇ τοὺς δὲ ἀτιμίᾳ τοὺς
δὲ χρήμασι ζημιοῦντι, ἑτέρους ἐς χωρία, ἑτέρους ἐς
πόλεις τινὰς κατατιθεμένῳ. καὶ ἤδη γέ τινες καὶ
ὑπὸ τοῦ μὴ τυχεῖν ὧν ἤλπιζον καὶ ὑπὸ τοῦ διαμαρ-
τεῖν ὧν ἐφίεντο ἐσωφρονίσθησαν. ἕδραι τε ἄτιμοι 4
καὶ στάσεις ἐπονείδιστοι τό τε προλυπηθῆναι καὶ τὸ
προφοβηθῆναι συχνοὺς βελτίους ἐποίησε· καίτοι καὶ
ἀποθανεῖν ἕλοιτ' ἄν τις εὖ τε γεγονὼς καὶ ἀνδρεῖος
ὢν ἢ τοιοῦτό τι παθεῖν. ἐξ οὖν τούτων ἐκείνοις μὲν
οὐδὲν ῥᾴων ἡ τιμωρία, ἀλλὰ καὶ χαλεπωτέρα γίγνοιτ'
ἄν, ἡμῖν δὲ δὴ τὸ μήτε τινὰ ἐπηγορίαν ἔχειν καὶ
ἀσφαλῶς ζῆν ὑπάρξειεν. ὡς νῦν γε . . . . . . πολ- 5
λοὺς δὲ ἐπιθυμίᾳ χρημάτων, ἄλλους ἀνδρείας φόβῳ,
καὶ μάλα ἄλλους ἀρετῆς τινος φθόνῳ κτείνειν δο-
κοῦμεν. οὐδεὶς γὰρ ῥᾳδίως πιστεύει ὅτι τις ἔν τε
ἐξουσίᾳ καὶ ἐν δυνάμει τοσαύτῃ ὢν ὑπ' ἰδιώτου
τινὸς ἀόπλου ἐπιβουλευθῆναι δύναται, ἀλλ' οἱ μὲν
ταῦτα λογοποιοῦσιν, οἱ δὲ ὅτι ψευδῆ πολλὰ ἀκούομεν
καὶ πολλοῖς μάτην ὡς καὶ ἀληθέσι προσέχομεν. τοὺς 6
γάρ τοι διοπτεύοντάς τε καὶ ὠτακουστοῦντας τὰ τοι-
αῦτα, τοὺς μὲν ἔχθρᾳ τοὺς δὲ ὀργῇ, ἄλλους ἀργύριον

παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν λαβόντας, ἄλλους παρ' αὐτῶν ἐκείνων μὴ λαβόντας, πολλὰ καὶ ψευδῆ σκευωρεῖσθαί φασιν, οὐ μόνον ὅτι τι δεινὸν ἔπραξάν τινες ἢ καὶ ποιήσειν μέλλουσι λέγοντας, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ μὲν ἐφθέγξατο τοιόνδε τι, ὁ δὲ ἀκούσας ἐσιώπησεν,
19 ἄλλος ἐγέλασεν, ἄλλος ἐδάκρυσε. μυρία ἂν τοιουτότροπα εἰπεῖν ἔχοιμι, ἃ εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀληθῆ εἴη, ἀλλ' οὔτι γε καὶ προσήκοντά ἐστιν οὔτε πολυπραγμονεῖσθαι παρ' ἐλευθέροις ἀνθρώποις οὔτε σοὶ διαγγέλλεσθαι. λαθόντα μὲν γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐδὲν ἂν σε βλάψειεν, ἀκουσθέντα δὲ παροξύνειε καὶ ἄκοντα·
2 ὅπερ ἥκιστα χρὴ ἄλλως τε καὶ ἄρχοντί τινων συμβαίνειν. συχνοὺς γοῦν ἐκ τούτου, τοὺς μὲν ἀκρίτους τοὺς δὲ καὶ ἐσκευωρημένῃ τινὶ καταγνώσει δικαστηρίου, ἀδίκως ἀπόλλυσθαι νομίζουσιν· οὔτε γὰρ τὰς μαρτυρίας οὔτε τὰς βασάνους οὔτ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὡς καὶ ἀληθὲς ὂν κατ' αὐτῶν προσίεν-
3 ται. ταῦτα γὰρ οὕτως, εἰ καὶ μὴ δικαίως ἐστὶν ἃ αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ πάντων γε ὡς εἰπεῖν τῶν οὕτω θανατουμένων θρυλεῖται. καὶ δεῖ σε, ὦ Αὔγουστε, μὴ μόνον μηδὲν ἀδικεῖν, ἀλλὰ μηδὲ δοκεῖν. ἰδιώτῃ μὲν γὰρ ἀρκεῖ μηδὲν πλημμελεῖν, ἄρχοντι δὲ δὴ προσήκει
4 μηδὲ δόκησίν τινα αὐτοῦ λαμβάνειν. ἀνθρώπων γάρ, ἀλλ' οὐ θηρίων ἡγεμονεύεις· καὶ μόνως ἂν οὕτως εὐνοεῖν σοι αὐτοὺς ἀληθῶς ποιήσειας, ἂν πανταχόθεν σφᾶς καὶ διὰ πάντων ὁμοίως πείσῃς ὅτι μήτε ἑκὼν τινα μήτε ἄκων ἀδικήσεις. φοβεῖσθαι μὲν γάρ τινα ἀναγκασθῆναί τις δύναται, φιλεῖν δὲ πεισθῆναι
5 ὀφείλει. πείθεται δὲ ἐξ ὧν ἂν αὐτός τε εὖ πάθῃ καὶ ἑτέρους εὐεργετουμένους ἴδῃ. ὁ δ' ὑποτοπήσας μὴ δικαίως τινὰ ἀπολωλέναι καὶ φοβεῖται μή ποτέ τι ὅμοιον πάθῃ, καὶ μισεῖν τὸν δράσαντα αὐτὸ ἀναγκάζεται. τὸ

δὲ δὴ μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, πρὸς τῷ μηδ'
ἄλλως καλῶς ἔχειν, ἀλυσιτελέστατόν ἐστι. καὶ γὰρ 6
καὶ νομίζουσιν οἱ πολλοὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀναγκαῖον
εἶναι πάντας τοὺς καὶ ὁτιοῦν ἀδικήσαντάς σφας ἀμύ-
νεσθαι, ἵνα μήτε καταφρονῶνται μήτε ἐκ τούτου
πλεονεκτῶνται, τοὺς δ' ἄρχοντας τοῖς μὲν τὸ κοινὸν
ἀδικοῦσιν ἐπεξιέναι χρῆναι, τοὺς δ' ἰδίᾳ τι ἐς αὐτοὺς
πλημμελεῖν δοκοῦντας φέρειν· μήτε γὰρ ἐκ καταφρο-
νήσεως μήτ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἀδικηθῆναί σφας δύνα-
σθαι διὰ τὸ πολλὰ τὰ προφυλάσσοντα αὐτοὺς εἶναι.
ὥστε ἔγωγε ταῦτά τε ἀκούουσα καὶ πρὸς ταῦτα ἀπο-
βλέπουσα κινδυνεύω καὶ παντελῶς ἀπειπεῖν σοι μη-
δένα διὰ τοιοῦτό τι ἀποκτιννύναι. αἵ τε γὰρ προστα- 2
σίαι ἐπί τε τῇ τῶν ἀρχομένων σωτηρίᾳ καθίστανται,
ὅπως μηδὲν μήθ' ὑπ' ἀλλήλων μήθ' ὑπὸ τῶν ἀλλο-
φύλων βλάπτωνται, οὐ μὰ Δί' οὐχ ὅπως ὑπ' αὐτῶν
ἐκείνων τι λυπῶνται· καὶ εὐκλεέστατόν ἐστιν οὐ τὸ
πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀπολλύναι, ἀλλὰ τὸ πάντας, ἂν
οἷόν τε ᾖ, σώζειν δύνασθαι. παιδεύειν μὲν γὰρ αὐτοὺς 3
καὶ νόμοις καὶ εὐεργεσίαις καὶ νουθεσίαις δεῖ, ὅπως
σωφρονῶσι, καὶ προσέτι καὶ τηρεῖν καὶ φυλάττειν, ἵνα
κἂν ἀδικεῖν ἐθελήσωσι μὴ δυνηθῶσιν· ἂν δὲ δὴ νοσήσῃ
τι, θεραπεύειν τε τρόπον τινὰ αὐτὸ καὶ ἐπανορθοῦν,
ἵνα μὴ παντελῶς φθαρῇ. τό τε γὰρ φέρειν τὰ τῶν 4
πολλῶν ἁμαρτήματα καὶ πάνυ μεγάλης καὶ φρονή-
σεως καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστίν· ἄν τέ τις πάντα
ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν ἀξίαν κολάζῃ, λήσει τοὺς
πλείους τῶν ἀνθρώπων ἀπολέσας. ὅθεν καὶ διὰ 5
ταῦτά σοι γνώμην δίδωμι θανάτῳ μὲν μηδένα τῶν
τοιούτων τιμωρεῖσθαι, ἑτέρως δέ πως αὐτούς, ὥστε
μηδὲν ἔτι δεινὸν δρᾶσαι, σωφρονίζειν. τί γὰρ ἂν
ἀδικήσειέ τις ἐς νῆσον κατακλεισθείς, ἢ καὶ ἐν ἀγρῷ

πόλει τέ τινι, οὐχ ὅπως ἄνευ πλήθους οἰκετῶν ἢ χρη-
μάτων, ἀλλὰ καὶ μετὰ φρουρᾶς ὤν, ἄν γε καὶ τούτου
6 δεήσῃ; εἰ μὲν γὰρ ἐγγύς που ἐνταῦθα οἱ πολέμιοι
ἦσαν, ἢ καὶ τῆς θαλάσσης ταύτης ἀλλότριόν τι ἦν,
ὥστε τινὰ αὐτῶν διαδράντα πρὸς ἐκείνους κακόν τι
ἡμᾶς ἐργάσασθαι, πόλεις τέ τινες ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐχυ-
ραὶ καὶ τείχη καὶ ὅπλα ἔχουσαι ὑπῆρχον, ὥστε τινὰ
καταλαβόντα αὐτὰς φοβερὸν ἡμῖν γενέσθαι, ἕτερος ἂν
7 ἦν λόγος· ἀόπλων δὲ δὴ πάντων τῶν ταύτῃ καὶ
ἀτειχίστων ὡς πρὸς πόλεμον ὄντων, καὶ τῶν πολε-
μίων παμπληθὲς ἀπ' αὐτῶν ἀφεστηκότων, πολλὴ μὲν
γὰρ θάλασσα, πολλὴ δὲ καὶ γῆ, καὶ ὄρη καὶ ποτα-
8 μοὺς δυσδιαβάτους ἔχουσα, διὰ μέσου ἐστί, τί ἄν τις
φοβηθείη τὸν δεῖνα, γυμνούς, ἰδιωτεύοντας, ἐνταῦ-
θά που ἐν μέσῃ τῇ σῇ ἀρχῇ ὄντας καὶ ἐντὸς τῶν σῶν
ὅπλων κατακεκλειμένους; ἐγὼ μὲν γὰρ οὔτ' ἂν ἐννο-
ῆσαί τινα τοιοῦτον οὐδέν, οὔτ' ἄν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα
21 μανείη τις, δύνασθαί γέ τι πρᾶξαι νομίζω. πεῖραν
οὖν ἀπ' αὐτῶν τούτων ἀρξάμενοι ποιησώμεθα. τάχα
γὰρ ἂν καὶ αὐτοὶ μεταβάλοιντο καὶ τοὺς ἄλλους ἀμεί-
νους ποιήσειαν· καὶ γὰρ ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ Κορνήλιος
καὶ εὐγενὴς καὶ ὀνομαστός ἐστι. δεῖ δέ που καὶ
2 ταῦτα ἀνθρωπίνως ἐκλογίζεσθαι. οὐ πάντα τοι τὸ
ξίφος διαπράττεται, μέγα γὰρ ἦν ἂν ἀγαθόν, εἰ σω-
φρονίζειν τέ τινας καὶ πείθειν ἢ καὶ καταναγκάζειν
φιλεῖν τινα ἀληθῶς ἐδύνατο, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμά
τινος φθείρειεν ἄν, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς
ἀλλοτριώσειεν· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἂν ἕτεροι τιμωρηθῶσι,
προσφιλέστεροί τινι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ φοβηθῶσιν,
3 ἐχθίους γίγνονται. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει, οἱ δὲ
δὴ συγγνώμης τινὸς τυχόντες καὶ μετανοοῦσιν, αἰσχυ-
νόμενοι αὖθίς τι τοὺς εὐεργέτας ἀδικῆσαι, καὶ πολλὰ

αὐτοῖς ἀνθυπουργοῦσιν, ἐλπίζοντες πλείω ἀντ' εὖ πεί-
σεσθαι· ὑφ' οὗ γὰρ ἄν τις ἀδικηθέντος τι σωθῇ,
τοῦτον εὖ παθόντα οὐδὲν ὅ,τι οὐκ εὐεργετήσειν ἑαυ-
τὸν ἡγεῖται. πείσθητι οὖν μοι, φίλτατε, καὶ μετα- 4
βαλοῦ. οὕτω μὲν γὰρ καὶ τἆλλα τὰ δυσχερῆ πάντα
ἀνάγκῃ πεποιηκέναι δόξεις· οὐ γάρ ἐστι πόλιν τηλι-
καύτην ἐκ δημοκρατίας πρὸς μοναρχίαν ἄγοντα ἀναι-
μωτὶ μεταστῆσαι· ἂν δὲ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένῃς,
καὶ ἐκεῖνα γνώμῃ δεδρακέναι νομισθήσῃ."

ταῦτα τῆς Λιουίας εἰπούσης ὁ Αὔγουστος ἐπείσθη 22
τε αὐτῇ, καὶ ἀφῆκε μὲν πάντας τοὺς ὑπαιτίους λόγοις
τισὶ νουθετήσας, τὸν δὲ δὴ Κορνήλιον καὶ ὕπατον
ἀπέδειξε. κἀκ τούτου καὶ ἐκεῖνον καὶ τοὺς λοιποὺς 2
ἀνθρώπους οὕτως ᾠκειώσατο ὥστε μηδένα ἔτ' αὐτῷ
τῶν ἄλλων μήτ' ὄντως ἐπιβουλεῦσαι μήτε δόξαι· ἡ
γὰρ δὴ Λιουία αἰτιωτάτη τῆς σωτηρίας τῷ Κορνη-
λίῳ γενομένη ἤμελλεν αὐτὴ τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου
τοῦ Αὐγούστου λήψεσθαι. τότε δ' οὖν ἐπί τε τοῦ 3
Κορνηλίου καὶ ἐπὶ Οὐαλερίου Μεσσάλου ὑπάτων a. C. 5
σεισμοί τε ἐξαίσιοι συνέβησαν, καὶ ὁ Τίβερις τήν τε
γέφυραν κατέσυρε καὶ πλωτὴν τὴν πόλιν ἐπὶ ἑπτὰ
ἡμέρας ἐποίησε, τοῦ τε ἡλίου τι ἐκλιπὲς ἐγένετο, καὶ
λιμὸς συνηνέχθη. κἂν τῷ αὐτῷ ἔτει τούτῳ ὅ τε 4
Ἀγρίππας ἐς ἐφήβους, μηδενὸς τῶν αὐτῶν τοῖς ἀδελ-
φοῖς τυχών, ἐσεγράφη· καὶ τὰς ἱπποδρομίας χωρὶς
μὲν οἱ βουλευταὶ χωρὶς δὲ οἱ ἱππεῖς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ
πλήθους εἶδον, ὃ καὶ νῦν γίγνεται. ἐπειδή τε οὐ 5
ῥαδίως οἱ πάνυ εὐγενεῖς τὰς θυγατέρας ἐς τὴν τῆς
Ἑστίας ἱερατείαν ἐπεδίδοσαν, ἐνομοθετήθη καὶ ἐξ
ἀπελευθέρων γεγεννημένας ἱεροῦσθαι. καὶ ὁ μὲν
κλῆρος αὐτῶν, ἐπεὶ πλείους ἠμφισβήτησαν, ἐν
τῷ συνεδρίῳ παρόντων τῶν πατέρων σφῶν, ὅσοι

γε ἵππευον, ἐγένετο, οὐ μέντοι καὶ τοιαύτη τις
ἀπεδείχθη.
23 χαλεπῶς δὲ δὴ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν τῶν
ἄθλων σμικρότητα διὰ τοὺς πολέμους τοὺς τότε ἐνε-
στηκότας οὐχ ἥκιστα ἐχόντων, καὶ μηδενὸς ἔξω τοῦ
τεταγμένου τῆς στρατείας σφίσι χρόνου ὅπλα λαβεῖν
ἐθέλοντος, ἐψηφίσθη τοῖς μὲν ἐκ τοῦ δορυφορικοῦ
πεντακισχιλίας δραχμάς, ἐπειδὰν ἑκκαίδεκα ἔτη, τοῖς
δὲ ἑτέροις τρισχιλίας, ἐπειδὰν εἴκοσι στρατεύσωνται,
2 δίδοσθαι. τρία δὲ δὴ τότε καὶ εἴκοσι στρατόπεδα,
ἢ ὥς γε ἕτεροι λέγουσι πέντε καὶ εἴκοσι, πολιτικὰ
ἐτρέφετο. νῦν μὲν γὰρ ἐννεακαίδεκα ἐξ αὐτῶν μόνα
διαμένει, τό τε δεύτερον τὸ Αὐγούστειον τὸ ἐν Βρετ-
τανίᾳ τῇ ἄνω χειμάζον, καὶ τὰ τρία τὰ τρίτα, τό τε
ἐν Φοινίκῃ τὸ Γαλατικόν, καὶ τὸ ἐν Ἀραβίᾳ τὸ Κυ-
3 ρηναϊκόν, τό τε ἐν Νουμιδίᾳ τὸ Αὐγούστειον. τέταρ-
τον Σκυθικὸν ἐν Συρίᾳ, πέμπτον Μακεδονικὸν ἐν
Δακίᾳ, ἕκτα δύο, ὧν τὸ μὲν ἐν Βρεττανίᾳ τῇ κάτω,
τὸ τῶν νικητόρων, τὸ δὲ ἐν Ἰουδαίᾳ, τὸ σιδηροῦν.
τέτακται. καὶ οἱ ἕβδομοι οἱ ἐν τῇ Μυσίᾳ τῇ ἄνω, οἳ
καὶ τὰ μάλιστα Κλαυδίειοι ὠνομάδαται. οἱ δὲ ὄγδοοι
4 Αὐγούστειοι, ἐν τῇ Γερμανίᾳ τῇ ἄνω ὄντες. καὶ οἱ
δέκατοι ἑκάτεροι, οἵ τε ἐν τῇ Παννονίᾳ τῇ ἄνω οἱ
δίδυμοι, καὶ οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ. τό τε ἑνδέκατον τὸ ἐν
τῇ Μυσίᾳ τῇ κάτω, τὸ Κλαυδίειον· οὕτω γὰρ τὰ δύο
στρατόπεδα ἀπὸ τοῦ Κλαυδίου ἐπεκλήθη, ὅτι αὐτῷ
ἐν τῇ τοῦ Καμίλλου ἐπαναστάσει μὴ ἀντεπολέμησε.
5 καὶ τὸ δωδέκατον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ τὸ κεραυνοφό-
ρον, τό τε τρίτον καὶ δέκατον τὸ ἐν Δακίᾳ τὸ δίδυ-
μον, καὶ τὸ τέταρτον καὶ δέκατον τὸ ἐν τῇ Παννονίᾳ
τῇ ἄνω τὸ δίδυμον, τό τε πεντεκαιδέκατον τὸ Ἀπολ-
6 λινάριον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ. καὶ οἱ εἰκοστοὶ οἱ καὶ

Οὐαλερίειοι καὶ νικήτορες ὠνομασμένοι καὶ ἐν Βρεττανίᾳ τῇ ἄνω ὄντες· οὕστινας ὁ Αὔγουστος, ἐμοὶ δοκεῖν, μετὰ τῶν τήν τε τοῦ εἰκοστοῦ ἐπωνυμίαν ἐχόντων καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ τῇ ἄνω χειμαζόντων, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μήθ' ὑφ' ἁπάντων Οὐαλερίειοι ἐπεκλήθησαν μήτε νῦν ἔτι τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ χρῶνται, παραλαβὼν ἐτήρησε. ταῦτ' ἐκ τῶν Αὐγουστείων 7
στρατοπέδων σώζεται· τὰ γὰρ δὴ λοιπὰ τὰ μὲν παντελῶς διελύθη, τὰ δὲ καὶ ἑτέροις τισὶν ὑπό τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ ὑπ' ἄλλων αὐτοκρατόρων ἀνεμίχθη, ἀφ' οὗπερ καὶ δίδυμα ὠνομασμένα νενόμισται.

ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ἐς τὸν περὶ τῶν στρατοπέδων 24
λόγον προήχθην, καὶ τἆλλα τὰ νῦν ὄντα, ὥς που πρὸς τῶν μετὰ ταῦτα αὐταρχησάντων κατελέχθη, φράσω, ἵν' ἑνὶ χωρίῳ πάντα γεγραμμένα ῥᾳδίως τὸν βουλόμενόν τι περὶ αὐτῶν μαθεῖν διδάσκῃ. ὅ τε 2
γὰρ Νέρων τὸ πρῶτόν τε καὶ Ἰταλικὸν ὀνομαζόμενον καὶ ἐν τῇ κάτω Μυσίᾳ χειμάζον, καὶ ὁ Γάλβας τό τε πρῶτον τὸ ἐπικουρικὸν τὸ ἐν τῇ Παννονίᾳ τῇ κάτω καὶ τὸ ἕβδομον τὸ ἐν Ἰβηρίᾳ συνέταξαν, Οὐεσπασια- 3
νὸς τό τε δεύτερον τὸ ἐπικουρικὸν τὸ ἐν Παννονίᾳ τῇ κάτω καὶ τὸ τέταρτον τὸ Φλαουίειον τὸ ἐν Μυσίᾳ τῇ ἄνω, τό τε ἑκκαιδέκατον τὸ Φλαουίειον τὸ ἐν Συρίᾳ, Δομιτιανὸς τὸ πρῶτον τὸ Ἀθηναῖον τὸ ἐν Γερμανίᾳ τῇ κάτω, Τραϊανὸς τὸ δεύτερον τὸ Αἰγύ- 4
πτιον καὶ τὸ τριακοστὸν τὸ Γερμανικόν, ἃ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπωνόμασεν, Ἀντωνῖνος ὁ Μάρκος τό τε δεύτερον τὸ ἐν Νωρικῷ καὶ τὸ τρίτον τὸ ἐν Ῥαιτίᾳ, ἃ καὶ Ἰταλικὰ κέκληται, Σεουῆρος τὰ Παρθικά, τό τε πρῶτον καὶ τὸ τρίτον τὰ ἐν Μεσοποταμίᾳ, καὶ τὸ διὰ μέσου τὸ δεύτερον τὸ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ.

νῦν μὲν δὴ τοσαῦτα τείχη τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου 5

στρατευομένων ἔξω τοῦ τε ἀστικοῦ καὶ τοῦ δορυφο-
ρικοῦ ἔστι, τότε δὲ ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ταῦτά τε,
εἴτ' οὖν τρία εἴτε πέντε καὶ εἴκοσιν ὄντα, ἐτρέφετο,
καὶ συμμαχικὰ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ναυτῶν
6 ὁσαδήποτε ἦν· οὐ γὰρ ἔχω τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν. οἵ τε
σωματοφύλακες μύριοι ὄντες καὶ δεκαχῇ τεταγμένοι,
καὶ οἱ τῆς πόλεως φρουροὶ ἑξακισχίλιοί τε ὄντες καὶ
7 τετραχῇ νενεμημένοι. ξένοι τε ἱππεῖς ἐπίλεκτοι, οἷς
τὸ τῶν Βαταούων ἀπὸ τῆς Βαταούας τῆς ἐν τῷ Ῥήνῳ
νήσου ὄνομα, ὅτι δὴ κράτιστοι ἱππεύειν εἰσί, κεῖται·
8 οὐ μέντοι ἀριθμὸν αὐτῶν ἀκριβῆ, ὥσπερ οὐδὲ τῶν
ἀνακλήτων, εἰπεῖν δύναμαι. καὶ γὰρ τούτους ἤρξατο
μὲν νομίζειν ἀφ' οὗ τοὺς συστρατευσαμένους τῷ
πατρὶ πρὸς τὰ ὅπλα αὖθις ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἀνεκά-
λεσεν, ἐτήρησε δέ· καὶ εἰσὶ καὶ νῦν σύστημα ἴδιον,
ῥάβδους φέροντες ὥσπερ οἱ ἑκατόνταρχοι.
9 δι' οὖν ταῦτ' ἀπορῶν χρημάτων, γνώμην ἐς τὴν
βουλὴν ἐσήνεγκε πόρον τινὰ διαρκῆ καὶ ἀείνων ἀπο-
δειχθῆναι, ὅπως μηδενὸς ἔξωθέν μηδὲν λυπουμένου
ἀφθόνως ἐκ τῶν τεταγμένων καὶ τὴν τροφὴν καὶ τὰ
γέρα λαμβάνωσι. καὶ ὁ μὲν ἐζητεῖτο, ἐπειδή τε μηδεὶς
ἀγορανομῆσαι ἑκὼν ἤθελεν, ἠναγκάσθησαν ἔκ τε τῶν
τεταμιευκότων καὶ ἐκ τῶν δεδημαρχηκότων κλήρῳ
τινὲς αὐτὸ ποιῆσαι, καὶ τοῦτο καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγέ-
25 νετο· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπί τε Αἰμιλίου Λεπίδου καὶ ἐπὶ
a. C. 6 Λουκίου Ἀρρουντίου ὑπάτων, ἐπειδὴ μηδεὶς πόρος
ἀρέσκων τισὶν εὑρίσκετο, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντες ὅτι καὶ
2 ἐζητεῖτο ἐβαρύνοντο, ἐσήνεγκεν ὁ Αὔγουστος χρήματα
καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ Τιβερίου ἐς τὸ ταμι-
εῖον, ὃ καὶ στρατιωτικὸν ἐπωνόμασε, καὶ τρισὶ τῶν
ἐστρατηγηκότων τοῖς λαχοῦσιν ἐπὶ τρία ἔτη διοικεῖν
προσέταξε, ῥαβδούχοις τε ἀνὰ δύο καὶ τῇ ἄλλῃ ὑπη-

ρεσίᾳ τῇ προσηκούσῃ χρωμένοις. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ 3
πλείω ἔτη κατὰ διαδοχὴν ἐγένετο· νῦν γὰρ καὶ αἱ-
ροῦνται πρὸς τοῦ ἀεὶ αὐτοκράτορος καὶ χωρὶς ῥαβ-
δούχων περιΐασιν. αὐτός τε οὖν συνεσήνεγκέ τινα,
καὶ τοῦτο κατ' ἔτος πράξειν ὑπέσχετο, καὶ παρὰ βα-
σιλέων δήμων τέ τινων ἐπαγγελίας ἐδέξατο· παρὰ
γὰρ τῶν ἰδιωτῶν, καίπερ συχνῶν ἐθελοντί, ὥς γε
ἔλεγον, ἐπιδιδόντων τι, οὐδὲν ἔλαβεν. ὡς δ' οὖν 4
ταῦτά τε ἐλάχιστα πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀναλισκομέ-
νων ἦν καὶ ἀθανάτου τινὸς εὐπορίας ἐδεῖτο, προσέ-
ταξε τοῖς βουλευταῖς ζητῆσαι πόρους ἰδίᾳ καὶ καθ'
ἑαυτὸν ἕκαστον, καὶ τούτους ἐς βιβλία γράψαντας
δοῦναί οἱ διασκέψασθαι, οὐχ ὅτι οὐκ ἐπενόει τινά,
ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα αὐτοὺς πείσῃ ὃν ἐβούλετο
ἑλέσθαι. ἀμέλει ἄλλων ἄλλα ἐσηγησαμένων ἐκείνων 5
μὲν οὐδὲν ἐδοκίμασε, τὴν δ' εἰκοστὴν τῶν τε κλή-
ρων καὶ τῶν δωρεῶν, ἃς ἂν οἱ τελευτῶντές τισι πλὴν
τῶν πάνυ συγγενῶν ἢ καὶ πενήτων καταλείπωσι,
κατεστήσατο, ὡς καὶ ἐν τοῖς τοῦ Καίσαρος ὑπομνή-
μασι τὸ τέλος τοῦτο γεγραμμένον εὑρών· ἐσῆκτο 6
μὲν γὰρ καὶ πρότερόν ποτε, καταλυθὲν δὲ μετὰ
ταῦτα αὖθις τότε ἐπανήχθη. τὰς μὲν οὖν προσόδους
οὕτως ἐπηύξησε, τὰ δ' ἀναλώματα διὰ τριῶν ἀνδρῶν
ὑπατευκότων, οὓς ὁ κλῆρος ἀπέφηνε, τὰ μὲν συνέ-
στειλε τὰ δὲ καὶ παντάπασι διέγραψε.

ταῦτά τε οὖν τοὺς Ῥωμαίους ἐλύπει, καὶ προσέτι 26
καὶ λιμὸς ἰσχυρός, ὥσθ' ὑπ' αὐτοῦ τούς τε μονομα-
χοῦντας καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ ὤνια ὑπὲρ πεντήκοντα
καὶ ἑπτακοσίους σταδίους ἐξωσθῆναι, ἔκ τε τῆς θε-
ραπείας καὶ τὸν Αὔγουστον καὶ τοὺς ἄλλους τὸ
πλεῖον ἀποπέμψασθαι, καὶ δικῶν ἀνοχὰς γενέσθαι,
ἐκδημεῖν τε τοῖς βουλευταῖς ἔνθα ἂν ἐθελήσωσιν

2 ἐπιτραπῆναι. καὶ ὅπως γ' ἂν μηδὲν ἐκ τούτου τὰ
δόγματα ἐμποδίζηται, κύρια πάντα τὰ γιγνωσκόμενα
ὑπὸ τῶν ἀεὶ παρόντων εἶναι ἐκελεύσθη. καὶ προσέτι
καὶ ἄνδρες ὑπατευκότες ἐπί τε τοῦ σίτου καὶ ἐπὶ
τοῦ ἄρτου κατέστησαν, ὥστε τακτὸν ἑκάστῳ πιπρά-
3 σκεσθαι. ἐπέδωκε μὲν γὰρ καὶ προῖκα ὁ Αὔγουστος
τοῖς σιτοδοτουμένοις τοσοῦτον ἕτερον ὅσον ἀεὶ ἐλάμ-
βανον· ὡς δὲ οὐδὲ ἐκεῖνό σφισιν ἐξήρκεσεν, οὐδὲ ἐς τὰ
ἑαυτοῦ γενέθλια δημοσίᾳ αὐτοὺς ἑστιαθῆναι εἴασεν.
4 ἐπειδή τε ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ τῆς πόλεως
πυρὶ διεφθάρη, ἄνδρας τε ἐξελευθέρους ἑπταχῇ πρὸς
τὰς ἐπικουρίας αὐτῆς κατελέξατο, καὶ ἄρχοντα ἱππέα
αὐτοῖς προσέταξεν, ὡς καὶ δι' ὀλίγου σφᾶς διαλύ-
5 σων. οὐ μέντοι καὶ ἐποίησε τοῦτο· καταμαθὼν γὰρ
ἐκ τῆς πείρας καὶ χρησιμωτάτην καὶ ἀναγκαιοτάτην
τὴν παρ' αὐτῶν βοήθειαν οὖσαν ἐτήρησεν αὐτούς.
καὶ εἰσὶ καὶ νῦν οἱ νυκτοφύλακες οὗτοι ἴδιόν τινα
τρόπον οὐκ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων ἔτι μόνον ἀλλὰ καὶ
ἐκ τῶν ἄλλων στρατευόμενοι, καὶ τείχη τε ἐν τῇ
πόλει ἔχουσι καὶ μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέρουσιν.
27 ὁ δ' οὖν ὅμιλος, οἷα ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ ὑπὸ
τοῦ τέλους τοῖς θ' ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀπολωλόσι κεκα-
κωμένος, ἤσχαλλε, καὶ πολλὰ μὲν καὶ φανερῶς νεω-
τεροποιὰ διελάλουν, πλείω δὲ δὴ βιβλία νύκτωρ
2 ἐξετίθεσαν. καὶ ταῦτ' ἐλέγετο μὲν ἐκ παρασκευῆς
Πουπλίου τινὸς Ῥούφου γίγνεσθαι, ὑπωπτεύετο δὲ
ἐς ἄλλους· ὁ μὲν γὰρ Ῥοῦφος οὔτε ἐνθυμηθῆναί τι
αὐτῶν οὔτε πρᾶξαι ἐδύνατο, ἕτεροι δὲ τῷ ἐκείνου
3 ὀνόματι καταχρώμενοι καινοτομεῖν ἐπιστεύοντο. καὶ
διὰ τοῦτο ζήτησίς τε αὐτῶν ἐψηφίσθη καὶ μήνυτρα
προετέθη· μηνύσεις τε ἐγίγνοντο, καὶ ἡ πόλις καὶ
ἐκ τούτων ἐταράττετο, μέχρις οὗ ἥ τε σιτοδεία ἐπαύ-

σατο, καὶ μονομαχίας ἀγῶνες ἐπὶ τῷ Δρούσῳ πρός τε τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ Καίσαρος καὶ πρὸς Τιβερίου Κλαυδίου Νέρωνος, τῶν υἱέων αὐτοῦ, ἐγένοντο.
4 τοῦτό τε γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τῇ τοῦ Δρούσου μνήμῃ παρεμυθήσατο, καὶ ὅτι τὸ Διοσκόρειον ὁ Τιβέριος καθιερώσας οὐ τὸ ἑαυτοῦ μόνον ὄνομα αὐτῷ, Κλαυδιανὸν ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ Κλαυδίου διὰ τὴν ἐς τὸ τοῦ Αὐγούστου γένος ἐκποίησιν ὀνομάσας, ἀλλὰ καὶ τὸ
5 ἐκείνου ἐπέγραψε. τά τε γὰρ τῶν πολέμων ἅμα διῴκει, καὶ ἐς τὴν πόλιν, ὁπότε παράσχοι, συνεχῶς ἐσεφοίτα, τὸ μέν τι πραγμάτων τινῶν ἕνεκα, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον φοβούμενος μὴ ὁ Αὔγουστος ἄλλον τινὰ παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ προτιμήσῃ.

6 ταῦτά τε ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐγένετο, καὶ ἐπειδὴ ὁ τῆς Ἀχαΐας ἄρχων μεσούσης που τῆς ἡγεμονίας ἀπέθανε, τῷ τε ταμίᾳ καὶ τῷ παρέδρῳ αὐτοῦ, ὃν πρεσβευτήν, ὥσπερ εἶπον, καλοῦμεν, τῷ μὲν τὰ ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τῷ δὲ τὰ λοιπὰ διοικῆσαι προσετάχθη. ὅ τε Ἡρώδης ὁ Παλαιστῖνος, αἰτίαν τινὰ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν λαβών, ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ὑπερωρίσθη, καὶ τὸ μέρος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐδημοσιώθη.

28 κἀν τοῖς αὐτοῖς τούτοις χρόνοις καὶ πόλεμοι πολλοὶ ἐγένοντο. καὶ γὰρ λῃσταὶ συχνὰ κατέτρεχον, ὥστε τὴν Σαρδὼ μηδ' ἄρχοντα βουλευτὴν ἔτεσι τρισὶ σχεῖν, ἀλλὰ στρατιώταις τε καὶ στρατιάρχοις ἱππεῦ-
2 σιν ἐπιτραπῆναι· καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγαι ἐνεωτέριζον, ὥστε καὶ ἐπὶ δύο ἔτη τοὺς αὐτοὺς ἐν τοῖς τοῦ δήμου ἔθνεσι, καὶ αἱρετούς γε ἀντὶ τῶν κληρωτῶν, ἄρξαι· τὰ γὰρ τοῦ Καίσαρος καὶ ἄλλως ἐπὶ πλείω χρόνον τοῖς αὐτοῖς προσετάττετο. οὐ μέντοι καὶ περὶ πάντων αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπεξάξω· πολλά τε γὰρ ὡς ἑκάστοις καὶ οὐκ ἀξιόλογα συνηνέχθη, καὶ οὐδὲν ἂν

3 λεπτολογηθέντα ὠφελήσειε. τά γε μὴν μνήμης τινὸς
ἄξια κεφαλαιώσας, πλὴν τῶν μεγίστων, ἐρῶ. Ἴσαυροί
τε γὰρ ἐκ ληστείας ἀρξάμενοι καὶ ἐς πολέμου δεινό-
τητα προήχθησαν, μέχρις οὗ κατεδαμάσθησαν· καὶ
Γαιτοῦλοι τῷ τε Ἰούβᾳ τῷ βασιλεῖ ἀχθόμενοι, καὶ
ἅμα ἀπαξιοῦντες μὴ οὐ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
4 ἄρχεσθαι, ἐπανέστησαν αὐτῷ, καὶ τήν τε πρόσχωρον
ἐπόρθησαν καὶ συχνοὺς καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπιστρα-
τεύσαντάς σφισιν ἀπέκτειναν, τό τε σύμπαν ἐπὶ το-
σοῦτον ἐπηυξήθησαν ὥστε Κορνήλιον Κόσσον τὸν
κατεργασάμενόν σφας τιμάς τε ἐπινικίους καὶ ἐπω-
5 νυμίαν ἀπ' αὐτῶν λαβεῖν. ταῦτά τε ἅμα ἐγίγνετο,
καὶ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἐστράτευσαν μὲν καὶ ἄλλοι
τινές, ἐστράτευσε δὲ καὶ ὁ Τιβέριος. καὶ μέχρι γε
τοῦ ποταμοῦ, πρότερον μὲν τοῦ Οὐισούργου, μετὰ
δὲ τοῦτο καὶ τοῦ Ἀλβίου, προεχώρησεν, οὐ μέντοι
6 καὶ ἀξιομνημόνευτόν τι τότε γε ἐπράχθη, καίτοι καὶ
αὐτοκράτορος μὴ ὅτι τοῦ Αὐγούστου ἀλλὰ καὶ τοῦ
Τιβερίου ἐπ' αὐτοῖς κληθέντος, καὶ τιμὰς ἐπινικίους
Γαΐου Σεντίου τοῦ τῆς Γερμανίας ἄρχοντος λαβόν-
τος, ἐπειδὴ μὴ μόνον ἅπαξ ἀλλὰ καὶ δεύτερον, φοβη-
7 θέντες αὐτούς, ἐσπείσαντο. αἴτια δὲ τοῦ καίπερ
παρασπονδήσασί σφισι δι' ὀλίγου αὖθις τὴν εἰρήνην
δοθῆναι τά τε τῶν Δελματῶν καὶ τὰ τῶν Παννο-
νίων, μειζόνως τε ταραχθέντα καὶ ὀξείας ἐπιστροφῆς
29 δεηθέντα, ἐγένετο. ταῖς γὰρ ἐσφοραῖς τῶν χρημά-
των οἱ Δελμάται βαρυνόμενοι τὸν μὲν ἔμπροσθεν
χρόνον καὶ ἄκοντες ἡσύχαζον· ὡς δ' ὅ τε Τιβέριος
ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς τὸ δεύτερον ἐστράτευσε, καὶ Οὐα-
λέριος Μεσσαλῖνος ὁ τότε καὶ τῆς Δελματίας καὶ τῆς
Παννονίας ἄρχων αὐτός τε σὺν ἐκείνῳ ἐστάλη καὶ
2 τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ συνεξήγαγε, καί τινα καὶ σφεῖς

*δύναμιν πέμψαι κελευσθέντες συνῆλθόν τε ἐπὶ τού-
τῳ καὶ τὴν ἡλικίαν σφῶν ἀνθοῦσαν εἶδον, οὐκέτι
διεμέλλησαν, ἀλλ' ἐνάγοντος αὐτοὺς ὅτι μάλιστα Βά-
τωνός τινος Δησιδιάτου τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγοι τινὲς
ἐνεωτέρισαν καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐπελθόντας σφίσιν
ἔσφηλαν, ἔπειτα δὲ ἐκ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι προσαπέ-
στησαν. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ Βρεῦκοι Παννονικὸν 3
ἔθνος, Βάτωνα καὶ αὐτοὶ ἕτερον προστησάμενοι, ἐπί
τε τὸ Σίρμιον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν αὐτῷ Ῥωμαίους ὥρ-
μησαν. καὶ ἐκεῖνο μὲν οὐκ ἐξεῖλον, αἰσθόμενος γὰρ
τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν Καικίνας Σεουῆρος ὁ τῆς
πλησιοχώρου Μυσίας ἄρχων ἐπῆλθέ τε αὐτοῖς διὰ
ταχέων περὶ τὸν Δραοῦον ποταμὸν οὖσι καὶ συμβα-
λὼν ἐνίκησεν, ἀναμαχέσεσθαι δέ πη διὰ βραχέος,
ἐπειδὴ καὶ τῶν Ῥωμαίων συχνοὶ ἐπεπτώκεσαν, ἐλπί-
σαντες πρὸς παράκλησιν συμμάχων ἐτράποντο. καὶ 4
οἱ μὲν συνίστων ὅσους ἐδύναντο, ἐν δὲ τούτῳ ὁ Βά-
των ὁ Δελμάτης ἐπὶ Σάλωνα στρατεύσας αὐτὸς μὲν
λίθῳ χαλεπῶς πληγεὶς οὐδὲν ἔπραξεν, ἑτέρους δέ
τινας πέμψας πάντα τὰ παραθαλάσσια μέχρι τῆς
Ἀπολλωνίας ἐλυμήνατο, καί τινα ἐνταῦθα μάχην δι'
αὐτῶν τοὺς προσμίξαντάς σφισι Ῥωμαίους, καίπερ
ἡττηθείς, ἀντεπεκράτησε. πυθόμενος οὖν ταῦθ' ὁ 30
Τιβέριος, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσβά-
λωσιν, ἔκ τε τῆς Κελτικῆς ἀνέστρεψε, καὶ τὸν Μεσσα-
λῖνον προπέμψας αὐτὸς τῷ πλείονι τοῦ στρατοῦ ἐφεί-
πετο. αἰσθόμενος δὲ τῆς προσόδου αὐτῶν ὁ Βάτων 2
ἀπήντησε τῷ Μεσσαλίνῳ, καίπερ μηδέπω καλῶς ἔχων,
καὶ ἐπικρατέστερος αὐτοῦ ἐν παρατάξει γενόμενος
ἔπειτ' ἐξ ἐνέδρας ἐνικήθη. κἀκ τούτου πρός τε τὸν Βά-
τωνα τὸν Βρεῦκον ἦλθε, καὶ κοινωσάμενος αὐτῷ τὸν
πόλεμον ὄρος τι Ἀλμὰν κατέλαβε· κἀνταῦθα πρὸς 3*

μὲν τοῦ Ῥυμητάλκου τοῦ Θρᾳκός, προπεμφθέντος ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Σεουήρου, βραχείᾳ τινὶ μάχῃ ἡττήθησαν, πρὸς δ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἰσχυρῶς ἀντέσχον.
4 καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ τε Σεουήρου ἐς τὴν Μυσίαν διά τε τοὺς Δακοὺς καὶ διὰ τοὺς Σαυρομάτας πορθοῦντας αὐτὴν ἀπάραντος, καὶ τοῦ Τιβερίου τοῦ τε Μεσσαλίνου ἐν Σισκίᾳ ἐγχρονισάντων, τήν τε συμμαχίδα
5 σφῶν ἐπέδραμον καὶ συχνοὺς προσαπέστησαν. καὶ ἐς μὲν χεῖρας, καίπερ τοῦ Τιβερίου πλησιάσαντός σφισιν, οὐκ ἦλθον αὐτῷ, ἄλλοσε δὲ καὶ ἄλλοσε μεθιστάμενοι πολλὰ ἐπόρθησαν· τῆς τε γὰρ χώρας ἐμπείρως ἔχοντες καὶ κούφως ἐσκευασμένοι, ῥᾳδίως ὅπῃ ποτὲ ἐβούλοντο ἐχώρουν. καὶ ἐπειδή γε ὁ χειμὼν ἐνέστη, πολὺ πλείω ἐκακούργησαν· καὶ γὰρ καὶ
6 ἐς τὴν Μακεδονίαν αὖθις ἐνέβαλον. καὶ τούτους μὲν ὅ τε Ῥυμητάλκης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥασκύπορις μάχῃ κατέλαβον· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι τῇ μὲν χώρᾳ σφῶν
a. C. 7 πορθουμένῃ μετὰ τοῦτο ἐπί τε Καικιλίου Μετέλλου καὶ ἐπὶ Λικινίου Σιλανοῦ ὑπάτων οὐκ ἐπήμυναν, ἐς δὲ τὰ ἐρυμνὰ ἀναφυγόντες ἐκεῖθεν ὅπῃ παρείκοι καταδρομὰς ἐποιοῦντο.

31 μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Αὔγουστος, καὶ ὑποπτεύσας ἐς τὸν Τιβέριον ὡς δυνηθέντα μὲν ἂν διὰ ταχέων αὐτοὺς κρατῆσαι, τρίβοντα δὲ ἐξεπίτηδες, ἵν' ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου προφάσει ᾖ, πέμπει τὸν Γερμανικὸν καίτοι ταμιεύοντα, στρατιώτας οἱ οὐκ εὐγενεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξελευθέρους δούς, ἄλλους τε καὶ ὅσους παρά τε τῶν ἀνδρῶν καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν δούλους, πρὸς τὰ τιμήματα αὐτῶν, σὺν τροφῇ ἑκμήνῳ λαβὼν ἠλευ-
2 θέρωσεν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο πρὸς τὴν τοῦ πολέμου χρείαν ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἱππέων

τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ γιγνομένην ἀνελάβετο. κατά τε τῆς
πανηγύρεως τῆς μεγάλης ηὔξατο, ὅτι γυνή τις ἐς τὸν
βραχίονα γράμματα ἅττα ἐντεμοῦσα ἐθείασέ τινα.
ἤσθετο μὲν γὰρ ὅτι οὐκ ἐκ θεοῦ κατέσχητο, ἀλλ' ἐκ 3
παρασκευῆς αὐτὸ ἐπεποιήκει· ἐπειδὴ δὲ τὸ πλῆθος
ἄλλως τε καὶ διὰ τοὺς πολέμους τόν τε λιμόν, ὃς καὶ
τότε αὖθις συνέβη, δεινῶς ἐταράττετο, πιστεύειν τε
καὶ αὐτὸς τοῖς λεχθεῖσιν ἐπλάττετο, καὶ πάνθ' ὅσα
παραμυθήσεσθαι τὸν ὅμιλον ἤμελλεν ὡς καὶ ἀναγ-
καῖα ἔπραττε. καὶ ἐπί γε τῇ σιτοδείᾳ δύο αὖθις 4
ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἐπιμελητὰς τοῦ σίτου σὺν ῥαβ-
δούχοις ἀπέδειξε. προσδεόμενος δὲ δὴ χρημάτων ἔς
τε τοὺς πολέμους καὶ ἐς τὴν τῶν νυκτοφυλάκων τρο-
φήν, τό τε τέλος τὸ τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀν-
δραπόδων πράσει ἐσήγαγε, καὶ τὸ ἀργύριον τὸ τοῖς
στρατηγοῖς τοῖς τὰς ὁπλομαχίας ποιοῦσιν ἐκ τοῦ δη-
μοσίου διδόμενον ἐκέλευσε μηκέτ' ἀναλίσκεσθαι.

τὸν δὲ δὴ Γερμανικόν, ἀλλ' οὐ τὸν Ἀγρίππαν 32
ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξέπεμψεν, ὅτι δουλοπρεπής τε ἐκεῖ-
νος ἦν καὶ τὰ πλεῖστα ἡλιεύετο, ὅθενπερ καὶ Ποσει-
δῶνα ἑαυτὸν ἐπωνόμαζε, τῇ τε ὀργῇ προπετεῖ ἐχρῆτο,
καὶ τὴν Ἰουλίαν ὡς μητρυιὰν διέβαλλεν, αὐτῷ τε 2
τῷ Αὐγούστῳ πολλάκις ὑπὲρ τῶν πατρῴων ἐπεκάλει.
καὶ οὐ γὰρ ἐσωφρονίζετο, ἀπεκηρύχθη, καὶ ἥ τε οὐ-
σία αὐτοῦ τῷ στρατιωτικῷ ταμιείῳ ἐδόθη, καὶ αὐτὸς
ἐς Πλανασίαν τὴν πρὸς Κύρνῳ νῆσον ἐνεβλήθη.

ταῦτα μὲν ἐν τῇ πόλει ἐγένετο· τοῦ δὲ δὴ Γερ- 3
μανικοῦ ἐς τὴν Παννονίαν ἐλθόντος καὶ στρατευμά-
των πολλαχόθεν ἐκεῖσε συνιόντων, τηρήσαντες οἱ
Βάτωνες τὸν Σεουῆρον ἐκ τῆς Μυσίας προσιόντα
ἐπέπεσον αὐτῷ ἀπροσδόκητοι, στρατοπεδευομένῳ πρὸς
τοῖς Οὐολκαίοις ἕλεσι, καὶ τοὺς μὲν ἔξω τοῦ ταφρεύ-

ματος ἐφόβησαν καὶ κατήραξαν ἐς αὐτό, δεξαμένων
4 *δέ σφας τῶν ἔνδον ἡττήθησαν. καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι νεμηθέντες, ὅπως πολλαχῇ ἅμα τῆς χώρας κατατρέχωσιν, οἱ μὲν ἄλλοι οὐδὲν ἄξιον λόγου τότε γε ἔδρασαν, ὁ δὲ δὴ Γερμανικὸς Μαζαίους Δελματικὸν ἔθνος μάχῃ νικήσας ἐκάκωσεν.*

33 *ἐν μὲν δὴ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ταῦτ' ἐπράχθη, Μάρ-*
a. C. 8 *κου δὲ δὴ Φουρίου μετὰ Σέξτου Νωνίου ὑπατεύσαντος ἐπεθύμησαν μὲν καὶ οἱ Δελμάται καὶ οἱ Παννόνιοι συμβῆναι διὰ τὸ τὸ μὲν πρῶτον λιμῷ, εἶτα καὶ νόσῳ ἀπ' αὐτοῦ, πόαις τέ τισιν ἀλλοκότοις καὶ ῥίζαις χρώμενοι, πονηθῆναι, οὐκ ἐπεκηρυκεύσαντο δὲ κωλυσάντων τῶν μηδεμίαν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐλπίδα σωτηρίας ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ ὣς ἀντεῖ-*
2 *χον. καὶ Σκενόβαρδός τέ τις προσποιησάμενος μεταστήσεσθαι, καὶ πέμψας κατ' αὐτὸ τοῦτο πρὸς Μάνιον Ἔννιον φρούραρχον Σισκίας ὡς ἕτοιμος μὲν ὢν αὐτομολῆσαι, δεδιὼς δὲ μὴ προπάθῃ . . . .*
34 *. . . μέντοι καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἀλλ' ἐν τοῖς ὑστάτοις ἀπεφαίνετο, ὅπως ἰδιοβουλεῖν ἅπασιν ἐξείη καὶ μηδεὶς αὐτῶν τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, ὡς καὶ ἀνάγκην τινὰ συμφρονῆσαί οἱ ἔχων, ἐξίσταιτο, καὶ τοῖς ἄρχουσι*

33, 2, 4. *προπάθῃ*] desunt codici Veneto quattuor folia. Ceteri pro his quae sunt in illo 33, 2, 1, *καὶ Σκενόβαρδος* — 34, 2, 1, *τότε δὲ τῇ μὲν*, haec supponunt: *τοῦ δέ γε Γερμανικοῦ τοῦ υἱέος Δρούσου, ὡς εἴρηται, κατ' αὐτῶν ἐστρατευμένου, καὶ πόλει τινὶ ὀχυρᾷ προσκαθημένου, καὶ μὴ οἷόν τε γιγνομένου ταύτην ἑλεῖν, Πουλίων ἱππεὺς Κελτὸς λίθον ἐς τὸ τεῖχος ἀφεὶς οὕτω τὴν ἔπαλξιν διέσεισεν ὥστε αὐτὴν αὐτίκα πεσεῖν καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἐπικεκλιμένον οἱ συγκατασπάσαι. γενομένου δὲ τούτου ἐκπλαγέντες οἱ ἄλλοι καὶ φοβηθέντες τό τε τεῖχος ἐκεῖνο ἐξέλιπον καὶ ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ταύτην καὶ ἑαυτοὺς κα-*

πολλάκις συνεδίκαζεν· καὶ ὁσάκις γε οἱ παρεδρεύ-
οντές σφισιν ἐδιχογνωμόνουν, καὶ ἡ ἐκείνου ψῆφος
ἀπὸ τῆς ἴσης ταῖς τῶν ἄλλων ἠριθμεῖτο. τότε δὲ τῇ 2
μὲν γερουσίᾳ καὶ ἄνευ ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ δικάζειν
ἐπέτρεπεν, ἐς δὲ τὸν δῆμον οὐκέτι παρῄει, ἀλλὰ τῷ
μὲν προτέρῳ ἔτει πάντας τοὺς ἄρξοντας αὐτός, ἐπει-
δήπερ ἐστασιάζετο, ἀπέδειξε, τούτῳ δὲ καὶ τοῖς ἔπει-
τα γράμματά τινα ἐκτιθεὶς συνίστη τῷ τε πλήθει καὶ
τῷ δήμῳ ὅσους ἐσπούδαζε. πρὸς μέντοι τὰς τῶν 3
πολέμων διαχειρίσεις οὕτως ἔρρωτο ὥσθ', ἵν' ἐγγύ-
θεν καὶ ἐπὶ τοῖς Δελμάταις καὶ ἐπὶ τοῖς Παννονίοις
πᾶν ὅ,τι χρὴ συμβουλεύειν ἔχῃ, πρὸς Ἀρίμινον ἐξώρ-
μησε. καὶ ἐπί τε τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ εὐχαὶ ἐγένοντο
καὶ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αἱ θυσίαι ὥσπερ ἐκ πολεμίας
τινὸς ἀνακομισθέντος ἐτελέσθησαν.

ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπράχθη, ἐν δὲ τούτῳ ὁ 4
Βάτων ὁ Βρεῦκος, ὁ τόν τε Πίννην προδοὺς καὶ
μισθὸν τούτου τὴν ἀρχὴν τῶν Βρεύκων λαβών, ἑάλω
τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου Βάτωνος καὶ διεφθάρη· ἐπειδὴ 5
γὰρ ὑποπτεύσας τι ἐς τὸ ὑπήκοον ὁμήρους καθ' ἕκα-
στον τῶν φρουρίων περιιὼν ᾔτει, μαθὼν τοῦτ' ἐκεῖ-
νος ἐνήδρευσέ που αὐτόν, καὶ μάχῃ κρατήσας κατέ-

ρέδοσαν. (Haec petita ex 56, 11, 2.) τοῦ δὲ δὴ Βάτωνος, ὃς πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους, ἀποστήσας τοὺς Δαλμάτας ἐκάκωσε, καθ' ὁμολογίαν ποτὲ τῷ Τιβερίῳ προσκεχωρηκότος, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ βήματος αὐτῷ καθημένῳ προσενεχθέντος, ὁ μὲν Τιβέριος ἠρώτησεν αὐτόν "τί ὑμῖν ἔδοξε καὶ ἀποστῆναι καὶ τοσοῦτον ἡμῖν χρόνον ἀντιπολεμῆσαι;" ὁ δ' ἔφη ὅτι ὑμεῖς τούτων αἴτιοι ἐστέ· ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ὑμῶν φύλακας οὐ κύνας οὐδὲ νομέας ἀλλὰ λύκους πέμπετε. (Haec petita ex 56, 16, 2.) ἡ μὲν οὖν Δαλματία, τοῦτο μὲν πολέμῳ τοῦτο δὲ καὶ ὁμολογίᾳ, πάλιν προσεχώρησε τοῖς Ῥωμαίοις. τότε δὲ καὶ ὁ Αὔγουστος τῇ μὲν κ. τ. λ. Eadem

κλεισεν ἐς τεῖχος, καὶ μετὰ τοῦτ᾽ ἐκδοθέντα ὑπὸ τῶν ἔνδον λαβὼν παρήγαγέ τε ἐς τὸ στράτευμα, καὶ κα-
6 ταψηφισθέντα ἀποθανεῖν ἐν χερσὶν ἐποίησε. γενομένου δὲ τούτου συχνοὶ τῶν Παννονίων ἐπανέστησαν, καὶ αὐτοῖς ὁ Σιλουανὸς ἐπιστρατεύσας τούς τε Βρεύκους ἐνίκησε καὶ τῶν ἄλλων τινὰς ἀμαχὶ προσεποιήσατο. ἰδὼν οὖν ταῦτα ὁ Βάτων τῆς μὲν Παννονίας οὐδεμίαν ἔτ᾽ ἐλπίδα ἔσχε, τὰς δὲ ἐς τὴν Δελματίαν ἐξ αὐτῆς ἐσόδους φρουραῖς διαλαβὼν ἐκείνην
7 ἐπόρθει. καὶ οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Παννονίων, ἄλλως τε καὶ τῆς χώρας σφῶν ὑπὸ τοῦ Σιλουανοῦ κακουμένης, ὡμολόγησαν, πλὴν καθ᾽ ὅσον λῃστικά τινα οἷα ἐκ ταραχῆς τοσαύτης ἐπὶ πλεῖον κακουργοῦντα διεγένετο, ὅπερ που καὶ ἀεὶ ὡς εἰπεῖν παρά τε τοῖς ἄλλοις καὶ παρ᾽ ἐκείνοις μάλιστα συμβαίνει.

fere Xiphilinus, nisi quod integriori usus exemplari sic post 26, 1, 6, *ἀνοχὰς γενέσθαι* pergit p. 89: *λωφήσαντος δέ ποτε τοῦ λιμοῦ, ἐπί τε τῷ Γερμανικοῦ ὀνόματι, ὃς ἦν τοῦ Δρούσου παῖς, καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἱπποδρομίας* (*μονομαχίας* 27, 3) *ἐποίησε, καὶ ἐν αὐταῖς ἐλέφας τε ῥινοκέρωτα κατεμαχέσατο, καὶ ἀνὴρ ἱππεὺς πλούτῳ ποτὲ προενεγκὼν ἐμονομάχησε. καὶ ἐπειδὴ καὶ τῷ γήρᾳ καὶ τῇ τοῦ σώματος ἀσθενείᾳ ἔκαμνεν, ὥστε μὴ δύνασθαι πᾶσι τοῖς δεομένοις τι αὐτοῦ χρηματίζειν, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸς μετὰ τῶν συνέδρων καὶ διεσκέψατο καὶ ἐδίκαζεν, ἐν τῷ Παλατίῳ ἐπὶ βήματος προκαθήμενος· τὰς δὲ πρεσβείας τάς τε παρὰ τῶν δήμων καὶ τὰς παρὰ τῶν βασιλέων ἀφικνουμένας τρισὶ τῶν ὑπατευκότων ἐπέτρεψεν, ὥστ᾽ αὐτοὺς χωρὶς ἕκαστον καὶ διακούειν τινῶν καὶ ἀπόκρισιν αὐτοῖς διδόναι πλὴν τῶν ὅσα ἀναγκαῖον ἦν τήν τε βουλὴν καὶ ἐκεῖνον ἐπιδιακρίνειν. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον Γερμανικοῦ κ. τ. λ.*

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Νϛ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἄλλοι καθῆρουν, ὁ δὲ δὴ Τιβέ- a. C.
ριος ἐς τὴν Ῥώμην, μετὰ τὸν χειμῶνα ἐν ᾧ Κύιντος 9
Σουλπίκιος καὶ Γάιος Σαβῖνος ὑπάτευσαν, ἀνεκομίσθη· καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Αὔγουστος ἐς τὸ προάστειον ἀπαντήσας ἦλθέ τε μετ' αὐτοῦ ἐς τὰ σέπτα, κἀνταῦθα ἀπὸ βήματος τὸν δῆμον ἠσπάσατο, καὶ μετὰ τοῦτο τά τε ἄλλα τὰ προσήκοντα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐποίησε καὶ θέας ἐπινικίους διὰ τῶν ὑπάτων. ἐπειδή τε οἱ 2
ἱππεῖς πολλῇ ἐν αὐταῖς σπουδῇ τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν μήτε γαμούντων μήτε τεκνούντων καταλυθῆναι ἠξίουν, ἤθροισεν ἐς τὴν ἀγορὰν χωρὶς μὲν τοὺς ἀγύνους σφῶν χωρὶς δὲ τοὺς γεγαμηκότας ἢ καὶ τέκνα ἔχοντας, καὶ ἰδὼν πολὺ τούτους ἐκείνων ἐλάττους ἤλγησέ τε καὶ διελέξατο αὐτοῖς τοιάδε.

"εἰ καὶ ὀλίγοι παντάπασιν, ὥς γε πρὸς τοσοῦτον 2
ὄγκον πόλεως εἰπεῖν, καὶ πολλῷ καταδεέστεροι τῶν ἑτέρων τῶν μηδὲν τῶν δεόντων πράττειν ἐθελόντων ἐστέ, ἀλλ' ἔγωγε καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ὑμᾶς ἐπαινῶ καὶ πολλὴν χάριν ὑμῖν ἔχω, ὅτι καὶ ἐπείσθητε καὶ τὴν πατρίδα συμπληθύνετε. ἐκ γὰρ τῶν οὕτω 2
βιούντων παμπληθεῖς οἱ μετὰ ταῦτα Ῥωμαῖοι γενήσονται· καὶ γὰρ τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ πάνυ βραχεῖς ὄντες, ἔπειτα γάμων ἐπιμεληθέντες καὶ τέκνα ποιησάμενοι πάντας ἀνθρώπους οὐκ εὐανδρίᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ πολυανθρωπίᾳ ὑπερέφυμεν. ὧν χρὴ μεμνη- 3
μένους τὸ θνητὸν τῆς φύσεως ἡμῶν αἰδίῳ διαδοχῇ γενῶν ὥσπερ τινῶν λαμπαδίων παραμυθεῖσθαι, ἵν'

ἐν ᾧ μόνῳ τῆς θείας εὐδαιμονίας ἡττώμεθα, τοῦτ'
4 ἐξ ἀλλήλων ἀθάνατον καθιστώμεθα. διὰ γὰρ τοῦτο
καὶ τὰ μάλιστα ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἐκεῖνος θεός,
ὁ τεκτηνάμενος ἡμᾶς, διχῇ τε διεῖλε τὸ θνητὸν γένος,
καὶ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτοῦ τὸ δὲ θῆλυ ἀποδείξας ἔρωτα
καὶ ἀνάγκην σφίσι τῆς πρὸς ἀλλήλους συνουσίας
ἐνέβαλε, καὶ γόνιμον τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν ἐποίησεν,
ὅπως ἐκ τῶν ἀεὶ γεννωμένων ἀίδιον τρόπον τινὰ καὶ
5 τὸ θνητὸν ἀπεργάσηται. καίτοι καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν
οἱ μὲν ἄρρενες αἱ δὲ θήλειαι νομίζονται, καὶ οἱ μὲν
γεγεννηκέναι τινὰς οἱ δ' ἔκ τινων γεγεννῆσθαι παρα-
δέδονται· οὕτω καὶ παρ' ἐκείνοις τοῖς μηδὲν τούτων
δεομένοις καλὸν εἶναι δέδοκται καὶ γάμος καὶ τέκνω-
3 σις. ὥστε ὀρθῶς μὲν ἐποιήσατε τοὺς θεοὺς μιμησά-
μενοι, ὀρθῶς δὲ καὶ τοὺς πατέρας ζηλώσαντες, ἵν'
ὥσπερ ὑμᾶς ἐκεῖνοι ἐγέννησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἄλλους
τεκνώσητε, καὶ καθάπερ ἐκείνους ὑμεῖς προγόνους
καὶ ἡγεῖσθε καὶ ὀνομάζετε, οὕτω καὶ ὑμᾶς ἕτεροι
2 καὶ νομίσωσι καὶ προσείπωσι, τά τε ἔργα ὅσα ἐκεῖνοι
καλῶς πράξαντες ὑμῖν μετ' εὐκλείας παρέδοσαν, καὶ
ὑμεῖς ἄλλοις παραδῶτε, καὶ τὰ κτήματα ὅσα αὐτοὶ
κτησάμενοι κατέλιπον ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἑτέροις ἐξ
3 ὑμῶν αὐτῶν γεγονόσι καταλίπητε. πῶς μὲν γὰρ οὐκ
ἄριστον γυνὴ σώφρων, οἰκουρός, οἰκονόμος, παιδο-
τρόφος, ὑγιαίνοντά τε εὐφρᾶναι καὶ ἀσθενοῦντα θε-
ραπεῦσαι, εὐτυχοῦντί τε συγγενέσθαι καὶ δυστυ-
χοῦντα παραμυθήσασθαι, τοῦ τε νέου τὴν ἐμμανῆ
φύσιν καθεῖρξαι καὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὴν ἔξωρον
4 αὐστηρότητα κεράσαι; πῶς δ' οὐχ ἡδὺ ἀνελέσθαι
τέκνον ἐξ ἀμφοῖν συμπεφυκὸς καὶ θρέψαι καὶ παι-
δεῦσαι, εἰκόνα μὲν τοῦ σώματος εἰκόνα δὲ καὶ τῆς
ψυχῆς, ὥστε ἐν ἐκείνῳ αὐξηθέντι ἕτερον αὐτὸν γενέ-

σθαι; πῶς δ' οὐ μακαριστόν, ἀπαλλαττόμενον ἐκ τοῦ 5
βίου, διάδοχον καὶ κληρονόμον οἰκεῖον ἐξ ἑαυτοῦ
γεγονότα καὶ τοῦ γένους καὶ τῆς οὐσίας καταλιπεῖν,
καὶ τῇ μὲν φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ διαλυθῆναι, τῇ
δὲ ἐκείνου διαδοχῇ ζῆσαι, καὶ μήτ' ἐπ' ἀλλοτρίοις
ὥσπερ ἐν πολέμῳ γενέσθαι μήτε ἄρδην ἀπολέ-
σθαι; καὶ ταῦτα μὲν τὰ κέρδη ἴδιά που τοῖς 6
γαμοῦσι καὶ τεκνοποιοῦσιν ὑπάρχει· τῷ δὲ δὴ κοι-
νῷ, οὗπερ ἕνεκα καὶ παρὰ γνώμην πολλὰ ποιεῖν
ὀφείλομεν, πῶς μὲν οὐ καλὸν πῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον,
εἴπερ αἵ τε πόλεις καὶ οἱ δῆμοι ἔσονται, καὶ ὑμεῖς 7
τε ἑτέρων ἄρξετε καὶ οἱ ἄλλοι ὑμῖν ὑπακούσουσι,
πολυπληθίᾳ ἔν τε εἰρήνῃ γῆν ἐργάσασθαι καὶ ναυτι-
λίας ναυτίλασθαι τέχνας τε ἀσκῆσαι καὶ δημιουργίας
ἐπιτηδεῦσαι, καὶ ἐν πολέμῳ τά τε ὄντα προθυμό-
τερον διὰ τὰ γένη σῶσαι καὶ ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων
ἑτέρους ἀντικαταστῆσαι; ὑμᾶς μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, 8
μόνοι γὰρ ἂν ἄνδρες δικαίως ὀνομάζοισθε, καὶ ὦ
πατέρες, καὶ γὰρ ταύτην ἄξιοι τὴν ἐπωνυμίαν ὁμοίως
ἐμοὶ ἔχειν ἐστέ, καὶ φιλῶ διὰ ταῦτα καὶ ἐπαινῶ, καὶ
τούτοις τε οἷς ἔθηκα ἄθλοις ἀγάλλω, καὶ προσέτι
καὶ ἄλλαις καὶ τιμαῖς καὶ ἀρχαῖς ἐπιγαυρώσω, ὥστ'
αὐτούς τε μεγάλα καρπώσασθαι καὶ τοῖς παισὶ μὴ
ἐλάττω καταλιπεῖν. μεταβήσομαι δὲ δὴ καὶ ἐπὶ τοὺς 9
ἄλλους τοὺς οὔτε τι τῶν ὁμοίων ὑμῖν πεποιηκότας
καὶ πάντων διὰ τοῦτο τῶν ἐναντίων τευξομένους,
ἵνα μὴ μόνον ἐκ τῶν λόγων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔργων
ἔτι καὶ μᾶλλον καταμάθητε ὅσον αὐτῶν διαφέρετε."
ταῦτ' εἰπών, καὶ τὰ μὲν παραχρῆμα δούς τισιν 4
αὐτῶν τὰ δ' ὑποσχόμενος, μετῆλθέ τε πρὸς τοὺς ἑτέ-
ρους καὶ ἔλεξε καὶ ἐκείνοις τάδε.
"θαυμαστὸν μέν τι πέπονθα, ὦ τί ἂν ὀνομάσαιμι 2

ὑμᾶς; ἄνδρας; ἀλλ' οὐδὲν ἀνδρῶν ἔργον παρέχεσθε.
πολίτας; ἀλλ' ὅσον ἐφ' ὑμῖν, ἡ πόλις ἀπόλλυται.
Ῥωμαίους; ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε τὸ ὄνομα τοῦτο καταλῦ-
σαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, οἵτινές ποτέ ἐστε καὶ ὁτι-
δήποτε χαίρετε ὀνομαζόμενοι, παράδοξον μέν τι πά-
3 θος πέπονθα. ὑπὲρ γὰρ τῆς πολυανθρωπίας ἡμῶν
ἀεί τε πάντα ποιῶν καὶ νῦν ἐπιτιμήσειν ὑμῖν μέλ-
λων, ἀηδῶς ὑμᾶς ὁρῶ πολλοὺς ὄντας, καὶ μᾶλλον
ἂν ἠβουλόμην τοσούτους μὲν τοὺς ἑτέρους ἐκείνους,
οἷς προδιείλεγμαι, εἶναι, ὅσοι ὑμεῖς ὁρᾶσθε, ὑμᾶς δὲ
δὴ μάλιστα μὲν σὺν ἐκείνοις τετάχθαι, εἰ δὲ μή, μηδὲ
4 εἶναι· οἵτινες οὔτε τῆς τῶν θεῶν προνοίας οὔτε τῆς
τῶν προπατόρων ἐπιμελείας ἐνθυμηθέντες ἐπιθυ-
μεῖτε πᾶν μὲν τὸ γένος ἡμῶν ἀφανίσαι καὶ θνητὸν
ὄντως ποιῆσαι, πᾶν δὲ τὸ Ῥωμαίων ἔθνος φθεῖραι
καὶ παῦσαι. τί μὲν γὰρ ἂν ὑπολειφθείη σπέρμα ἀν-
θρώπινον, ἂν τὰ αὐτὰ ὑμῖν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες
πράξωσιν; ὧν ἀρχηγοὶ γεγονότες εὐλόγως ἂν τὴν
5 αἰτίαν τῆς πανωλεθρίας ἔχοιτε. πῶς δ' οὐκ, ἂν μη-
δένες ἄλλοι ζηλώσωσιν ὑμᾶς, εἰκότως ἂν καὶ δι'
αὐτὸ τοῦτο μισοῖσθε, ὅτι παρορᾶτέ τε ἃ μηδεὶς ἂν
ἄλλος παρίδοι καὶ ἀμελεῖτε ὧν οὐδεὶς ἂν ἄλλος ἀμε-
λήσειε, καὶ νόμους καὶ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα ἐσφέ-
ρετε ἃ ζηλώσαντες μὲν πάντες ἂν ἀπόλοιντο, μισή-
6 σαντες δ' ὑμᾶς ἂν δικαιώσειαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῶν
φονέων φειδόμεθα ὅτι μὴ πάντες φονεύουσιν, οὐδὲ
τοὺς ἱεροσύλους ἀφίεμεν ὅτι μὴ πάντες ἱεροσυλοῦσιν.
ἀλλ' ὅστις ἂν τῶν ἀπειρημένων τι πράττων ἁλῷ, καὶ
ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κολάζεται, ὅτι μόνος ἢ καὶ μετ'
5 ὀλίγων ποιεῖ τι τοιοῦτον ὃ μηδεὶς ἕτερος. καίτοι
κἂν τὰ μέγιστά τις ἀδικήματα ὀνομάσῃ, οὐδέν ἐστι
τἄλλα πρὸς τοῦτο τὸ νῦν ὑφ' ὑμῶν γιγνόμενον, οὐχ

ὅτι ἓν πρὸς ἓν ἐξεταζόμενα, ἀλλ' οὐδὲ ὁμοῦ πάντα πρὸς τοῦτο τὸ ἓν παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ μιαιφονεῖτε, μηδὲ τεκνοῦντες ἀρχὴν τοὺς ἐξ ὑμῶν γεννηθῆναι ὀφείλοντας, καὶ ἀνοσιουργεῖτε, τά τε ὀνόματα 2
καὶ τὰς τιμὰς τῶν προγόνων παύοντες, καὶ ἀσεβεῖτε, τά τε γένη ὑμῶν τὰ καταδειχθέντα ὑπὸ τῶν θεῶν ἀφανίζοντες, καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀναθημάτων αὐτῶν, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀπολλύντες, τά τε ἱερὰ διὰ τούτου καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῶν ἀνατρέποντες. καὶ μέντοι καὶ τὴν πολιτείαν καταλύετε, μὴ πειθό- 3
μενοι τοῖς νόμοις, καὶ τὴν πατρίδα προδίδοτε, στερίφην τε αὐτὴν καὶ ἄγονον ἀπεργαζόμενοι, μᾶλλον δὲ ἄρδην κατασκάπτετε, ἔρημον τῶν οἰκησόντων ποιοῦντες· ἄνθρωποι γάρ που πόλις ἐστίν, ἀλλ' οὐκ οἰκίαι οὐδὲ στοαὶ οὐδ' ἀγοραὶ ἀνδρῶν κεναί. ἐνθυ- 4
μήθητε οὖν, τίνα μὲν οὐκ ἂν ὀργὴν ὁ Ῥωμύλος ἐκεῖνος ὁ ἀρχηγέτης ἡμῶν δικαίως λάβοι, λογισάμενος τά τε καθ' ἑαυτόν, ὅθεν ἐγεννήθη, καὶ τὰ ὑμέτερα, ὅτι οὐδὲ ἐκ νομίμων γάμων παιδοποιεῖσθαι ἐθέλετε· τίνα δ' οὐκ ἂν οἱ μετ' αὐτοῦ Ῥωμαῖοι, ἐννοήσαντες 5
ὅτι αὐτοὶ μὲν καὶ τὰς ἀλλοτρίας κόρας ἥρπασαν, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ τὰς οἰκείας ἀγαπᾶτε, καὶ οἱ μὲν καὶ ἐκ τῶν πολεμίων ἐπαιδοποιήσαντο, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ἐκ τῶν πολιτίδων τεκνοῦτε· τίνα ὁ Κούρτιος ὁ καὶ ἀποθανεῖν ὑπομείνας, ἵνα μὴ στερηθῶσι τῶν γυναικῶν οἱ γεγαμηκότες· τίνα Ἑρσιλία ἡ καὶ τῇ θυγατρὶ ἀκολουθήσασα καὶ τὰ γαμικὰ πάνθ' ἡμῖν καταδείξασα. ἀλλ' οἱ μὲν πατέρες ἡμῶν καὶ ἐπολέμησαν πρὸς Σα- 6
βίνους ὑπὲρ τῶν γάμων, καὶ κατελύσαντο τῶν τε γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων συναλλαξάντων σφᾶς, ὅρκους τε ἐπὶ τούτοις ἐπήγαγον καὶ συνθήκας τινὰς ἐποιήσαντο· ὑμεῖς δὲ καὶ ἐκεῖνα πάντα συγχεῖτε.

διὰ τί; ἦ ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀεὶ ἄγυννοι ἦτε, ὥσπερ αἱ
ἱέρειαι αἱ ἀειπαρθένοι ἄνανδροί εἰσιν; οὐκοῦν καὶ
κολάζεσθ᾽, ἂν ἀσελγαίνητέ τι, ὥσπερ καὶ ἐκεῖναι.
6 Πικρῶς εὖ οἶδ᾽ ὅτι καὶ τραχέως δοκῶ ὑμῖν δια-
λέγεσθαι. ἀλλὰ πρῶτον μὲν λογίσασθε ὅτι καὶ οἱ
ἰατροὶ συχνοὺς καὶ κάοντες καὶ τέμνοντες, ὅταν μὴ
δύνωνται ἄλλως πως ὑγιεῖς γενέσθαι, θεραπεύουσιν.
2 ἔπειτα δὲ ὅτι οὔτε ἑκὼν οὔθ᾽ ἡδέως αὐτὰ λέγω,
ὥστε ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸ τοῦθ᾽ ὑμῖν ἐγκαλῶ ὅτι με ἐς
τούτους τοὺς λόγους προηγάγετε, ὑμεῖς δ᾽ εἴπερ ἄχ-
θεσθε τοῖς εἰρημένοις, μὴ ποιεῖτε ταῦτα ἐφ᾽ οἷς
ἀναγκαίως κακῶς ἀκούετε. εἰ γὰρ δὴ δάκνει τινὰς
ὑμῶν τὰ ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγόμενα, πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον
καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ῥωμαίους πάντας τὰ ὑφ᾽
3 ὑμῶν ποιούμενα; οὐκοῦν εἴπερ ὡς ἀληθῶς ἀσχάλλετε,
μεταβάλεσθε, ἵνα καὶ ἐπαινέσω ὑμᾶς καὶ διαμείψω-
μαι. ὅτι γὰρ οὔτε τῇ φύσει χαλεπός εἰμι, πάντα τε
ὅσα προσῆκον ἦν τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην πρᾶξαι ἀν-
4 θρωπίνως προκατεστησάμην, οὐδ᾽ αὐτοὶ ἀγνοεῖτε. ἦν
μὲν γὰρ οὐδὲ πρόσθεν ἐξὸν ἀμελεῖν τισι παιδοποιίας
καὶ γάμων· καὶ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ
τῆς πολιτείας καταστάσει ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν ἐνο-
μοθετήθη, καὶ μετὰ τοῦτο πολλὰ καὶ τῇ βουλῇ καὶ
5 τῷ δήμῳ ἔδοξεν, ἃ περιττὸν ἂν εἴη καταλέγειν· ἐγὼ
δὲ ἐπηύξησα μὲν τὰ ἐπιτίμια τοῖς ἀπειθοῦσιν, ἵνα
φόβῳ τοῦ περιπεσεῖν αὐτοῖς σωφρονίζοισθε, ἔθηκα
δὲ καὶ ἆθλα τοῖς πειθαρχοῦσι τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα
ἡλίκα καὶ ὅσα ἐπ᾽ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἀνδραγαθίᾳ δίδοται,
ἵνα εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διά γε ταῦτα καὶ γαμεῖν
6 καὶ παιδοποιεῖν ἀναπείθοισθε. ἀλλ᾽ ὑμεῖς οὔτε ἐκεί-
νων τινὸς ὀριγνηθέντες οὔτε τῶν ἐπιτιμίων τι φοβη-
θέντες πάντα τε αὐτὰ κατεφρονήσατε καὶ πάντα

αὐτὰ ὡς οὐδὲ ἐν πόλει τινὶ οἰκοῦντες κατεπατήσατε. καὶ
φατὲ μὲν τὸν εὔζωνον δὴ τοῦτον καὶ ἐλεύθερον βίον,
τὸν ἄγυνον καὶ ἄτεκνον, ἐπανῃρῆσθαι, λῃστῶν δὲ δὴ
καὶ θηρίων τῶν ἀγριωτάτων οὐδὲν διαφέρετε. οὐ 7
γὰρ δήπου μοναυλίᾳ χαίρετε, ἵν' ἄνευ γυναικῶν
διάγητε, οὐδὲ ἔστιν ὅστις ὑμῶν ἢ σιτεῖται μόνος ἢ
καθεύδει μόνος, ἀλλ' ἐξουσίαν καὶ ὑβρίζειν καὶ ἀσελ-
γαίνειν ἔχειν ἐθέλετε. καίτοι καὶ μνηστεύειν ὑμῖν 2
ἁπαλὰς ἔτι κόρας καὶ μηδέπω γάμων ὡραίας ἐπέ-
τρεψα, ἵνα τὸ ὄνομα τῶν μελλονυμφίων ἔχοντες οἰκω-
φελῶς βιῴητε, καὶ ἐξελευθέρας τοῖς γε ἔξω τοῦ βου-
λευτικοῦ οὖσιν ἄγεσθαι συνεχώρησα, ἵν' εἴ καί τις
ἐξ ἔρωτος ἢ καὶ συνηθείας τινὸς ἐς ταῦθ' ὑπαχθείη,
ἐννόμως αὐτὸ ποιοίη. καὶ οὐδὲ ἐς ταῦτα μέντοι κα- 3
τήπειξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον τρία ἔτη ὅλα πρὸς
παρασκευὴν ὑμῖν ἔδωκα, τὸ δὲ δεύτερον δύο. ἀλλ'
οὐδὲν οὐδ' οὕτως οὔτ' ἀπειλῶν οὔτε προτρέπων
οὔτ' ἀναβαλλόμενος οὔτε δεόμενος πεποίηκα. ὁρᾶτε 4
γὰρ καὶ αὐτοὶ ὅσῳ πλείους τῶν γεγαμηκότων ἐστέ
οὓς ἐχρῆν ἤδη τοσούτους ἑτέρους, μᾶλλον δὲ πολ-
λαπλασίους παῖδας ἡμῖν παρεσχηκέναι. πῶς μὲν γὰρ
ἂν ἄλλως τὰ γένη διαμείνειε, πῶς δ' ἂν τὸ κοινὸν
διασωθείη μήτε γαμούντων ὑμῶν μήτε παιδοποιου-
μένων; οὐ γάρ που καὶ ἐκ τῆς γῆς προσδοκᾶτέ τινας 5
ἀναφύσεσθαι τοὺς διαδεξομένους τά τε ὑμέτερα καὶ
τὰ δημόσια, ὥσπερ οἱ μῦθοι λέγουσιν. οὐ μὴν οὐδ'
ὅσιον ἢ καὶ καλῶς ἔχον ἐστὶ τὸ μὲν ἡμέτερον γένος
παύσασθαι καὶ τὸ ὄνομα τὸ Ῥωμαίων ἐν ἡμῖν ἀπο-
σβῆναι, ἄλλοις δέ τισιν ἀνθρώποις Ἕλλησιν ἢ καὶ
βαρβάροις τὴν πόλιν ἐκδοθῆναι. ἢ τοὺς μὲν δούλους 6
δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ἐλευθεροῦμεν, ὅπως ὡς πλεί-
στους ἐξ αὐτῶν πολίτας ποιώμεθα, τοῖς τε συμμάχοις

τῆς πολιτείας μεταδίδομεν ὅπως πληθύωμεν· αὐτοὶ
δ' ὑμεῖς οἱ ἀπ' ἀρχῆς Ῥωμαῖοι, οἱ τοὺς προγόνους
τοὺς Μαρκίους, τοὺς Φαβίους, τοὺς Κυιντίους, τοὺς
Οὐαλερίους, τοὺς Ἰουλίους, καταλέγοντες, ἐπιθυμεῖτε
μεθ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ τὰ γένη ἅμα καὶ τὰ ὀνόματα ἀπο-
8 λέσαι; ἀλλ' ἔγωγε αἰσχύνομαι καὶ ὅτι τοιοῦτον εἰπεῖν
προήχθην· παύσασθε οὖν μαινόμενοι, καὶ λογίσασθε
ἤδη ποτὲ ὅτι ἀδύνατόν ἐστι, πολλῶν μὲν ἐν ταῖς νόσοις
πολλῶν δὲ καὶ ἐν τοῖς πολέμοις ἑκάστοτε τελευτώντων,
σωθῆναι τὴν πόλιν, ἂν μὴ τὸ πλῆθος αὐτῆς ἐκ τῶν
2 ἀεὶ ἐπιγιγνομένων ἀναπληρῶται. καὶ μηδεὶς ὑμῶν
οἰέσθω με ἀγνοεῖν ὅτι ἔστι τινὰ καὶ ἐν τῷ γάμῳ καὶ
ἐν τῇ τεκνοποιίᾳ καὶ δυσχερῆ καὶ λυπηρά· ἀλλ'
ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε ὅτι οὐδ' ἄλλο τι ἀγαθὸν ἔχομεν
ᾧ μὴ καὶ ἀνιαρόν τι παραμέμικται, καὶ τοῖς γε πλεί-
στοις καὶ μεγίστοις αὐτῶν πλεῖστα καὶ μέγιστα συμ-
3 πέφυκεν. ὥστ' εἰ ταῦτ' ἐκκλίνετε, μηδὲ ἐκείνων
ἐπορέγεσθε. πᾶσι γὰρ ὡς εἰπεῖν τοῖς ἀρετὴν καὶ
ἡδονήν τινα εἰλικρινῆ ἔχουσι καὶ προπονεῖν καὶ συμ-
πονεῖν καὶ ἐπιπονεῖν χρή· τί γὰρ δεῖ καθ' ἕκαστον
αὐτῶν ἐπεξιόντα μακρηγορεῖν; οὐκοῦν εἰ καὶ ἐν τῷ
γῆμαι καὶ ἐν τῷ τεκνῶσαι ἀνιαρά τινα ἔνεστιν, ἀν-
τιλογίζεσθε καὶ τὰ ἀμείνονα, καὶ πλείω τε καὶ ἀναγ-
4 καιότερα αὐτὰ εὑρήσετε. πρὸς γὰρ δὴ τοῖς ἄλλοις
ἀγαθοῖς τοῖς φύσει προσοῦσιν αὐτοῖς καὶ τὰ παρὰ
τῶν νόμων ἆθλα, ὧν πολλοστὸν μέρος καὶ ἀποθνή-
σκειν συχνοὺς ἀναπείθει, πάντα ἄν τινα πειθαρχῆ-
σαί μοι ὑπαγάγοιτο. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρόν, ὑπὲρ
ὧν ἕτεροι καὶ ἑαυτοὺς προΐενται, ὑπὲρ τούτων ὑμᾶς
μήτε γυναῖκας ἄγεσθαι μήτε τέκνα τρέφειν βού-
λεσθαι;

9 ἐγὼ μέν, ὦ ἄνδρες πολῖται, νομίζω γὰρ ὑμᾶς

νῦν γε πεπεικέναι καὶ ἐν τῷ τῶν πολιτῶν ὀνόματι ἐμ-
μεῖναι καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν τῶν τε πατέρων προσηγο-
ρίαν προσλαβεῖν, ταῦθ' ὑμῖν ἐπετίμησα ἀηδῶς μὲν
ἀναγκαίως δέ, οὐχ ὡς ἐχθρὸς οὐδ' ὡς μισῶν ὑμᾶς, ἀλλὰ
φιλῶν, καὶ ἐπιθυμῶν καὶ ἑτέρους ὁμοίους ὑμῖν πολ-
λοὺς κτήσασθαι, ἵν' ἑστίας ἐννόμους οἰκοῦντες καὶ 2
οἰκίας πλήρεις γενῶν ἔχοντες τοῖς τε θεοῖς μετά τε τῶν
γυναικῶν καὶ μετὰ τῶν παίδων προσερχώμεθα, καὶ
ἀλλήλοις ὁμιλῶμεν πάντα τε ἐκ τοῦ ἴσου παραβαλλό-
μενοι καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐλπίδας ἐκ τοῦ ὁμοίου καρπού-
μενοι. ἢ πῶς μὲν ἂν καλῶς ἄρχοιμι ὑμῶν, ἂν ἐλάτ-
τους ὑμᾶς ἀεὶ γιγνομένους ὁρῶν ἀνέχωμαι; πῶς δ' 3
ἂν ἔτι πατὴρ ὑμῶν ὀρθῶς ὀνομαζοίμην, ἂν μὴ καὶ
παῖδας τρέφητε; ὥστ' εἴπερ ὄντως τά τε ἄλλα ἀγα-
πᾶτέ με, καὶ ταύτην μοι τὴν προσηγορίαν οὐχ ὡς
κολακεύοντες ἀλλ' ὡς τιμῶντες ἐδώκατε, ἐπιθυμήσατε
καὶ ἄνδρες καὶ πατέρες γενέσθαι, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῆς
ἐπωνυμίας ταύτης μεταλάβητε καὶ ἐμὲ φερώνυμον
αὐτῆς ποιήσητε."

τότε μὲν τοιαῦτα ἀμφοτέροις αὐτοῖς διελέχθη, 10
μετὰ δὲ δὴ τοῦτο τοῖς μὲν τὰ τέκνα ἔχουσι τὰ γέρα
προσεπηύξησε, τοὺς δὲ γεγαμηκότας ἀπὸ τῶν ἀγύνων
τῷ τῶν ἐπιτιμίων διαφόρῳ διεχώρισε, καὶ ἐνιαυτὸν
ἑκατέροις ἐς τὸ τοὺς πειθαρχήσαντάς οἱ ἐν τῷ χρόνῳ
τούτῳ ἀναιτίους γενέσθαι προσεπέδωκε. τῶν τε γυ- 2
ναικῶν τισι καὶ παρὰ τὸν Οὐοκώνειον νόμον, καθ'
ὃν οὐδεμιᾷ αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἥμισυ μυριάδας
οὐσίας κληρονομεῖν ἐξῆν, συνεχώρησε τοῦτο ποιεῖν·
καὶ ταῖς ἀειπαρθένοις πάνθ' ὅσαπερ αἱ τεκοῦσαι
εἶχον ἐχαρίσατο. κἀκ τούτου ὅ τε Πάπιος καὶ ὁ Ποπ- 3
παῖος νόμος ὑπό τε Μάρκου Παπίου Μουτίλου καὶ
ὑπὸ Κυίντου Ποππαίου Σεκούνδου, τῶν τότε ἐν

μέρει τοῦ ἔτους ὑπατευόντων, ἐτέθησαν. καὶ συνέβη γὰρ ἀμφοτέρους σφᾶς μὴ ὅτι παῖδας, ἀλλὰ μηδὲ γυναῖκας ἔχειν· καὶ ἀπ' αὐτοῦ τούτου ἡ ἀνάγκη τοῦ νόμου κατεφωράθη.

11 ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτα ἐπράχθη, Γερμανικὸς δὲ ἐν τούτῳ ἄλλα τε χωρία Δελματικὰ εἷλε καὶ Σπλαῦνον, καίπερ τῇ τε φύσει ἰσχυρὸν ὂν καὶ τοῖς τείχεσιν εὖ πεφραγμένον τούς τε ἀμυνομένους παμπληθεῖς ἔχον. οὔκουν οὔτε μηχαναῖς οὔτε προσβολαῖς ἠδυνήθη τι ἐξεργάσασθαι, ἀλλ' ἐκ τοιᾶσδε αὐτὸ
2 συντυχίας ἔλαβε. Πουσίων ἱππεὺς Κελτὸς λίθον ἐς τὸ τεῖχος ἀφεὶς οὕτω τὴν ἔπαλξιν διέσεισεν ὥστε αὐτήν τε αὐτίκα πεσεῖν καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἐπικεκλιμένον οἱ συγκατασπάσαι. γενομένου δὲ τούτου ἐκπλαγέντες οἱ ἄλλοι καὶ φοβηθέντες τό τε τεῖχος ἐκεῖνο ἐξέλιπον καὶ ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ταύτην καὶ ἑαυτοὺς παρέδοσαν.

3 ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ Ῥαίτινον ἐλθόντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐχ ὁμοίως ἀπήλλαξαν. οἱ γὰρ ἐναντίοι βιαζόμενοι τῷ πλήθει σφῶν, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντέχειν, πῦρ ἐθελούσιοι ἔς τε τὸν κύκλον πέριξ καὶ ἐς τὰ οἰκοδομήματα πλησίον αὐτοῦ ἐνέβαλον, μηχανησάμενοι ὅπως ὅτι μάλιστα μὴ παραχρῆμα ἐκλάμψῃ ἀλλ' ἐπὶ χρόνον τινὰ
4 διαλάθῃ. καὶ οἱ μὲν τοῦτο ποιήσαντες ἐς τὴν ἄκραν ἀνεχώρησαν· ἀγνοοῦντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πεπραγμένον ἐπεσέπεσον ὡς καὶ αὐτοβοεὶ πάντα διαρπάσοντες, καὶ ἔσω τε τῆς τοῦ πυρὸς περιβολῆς ἐγένοντο, καὶ οὐ πρότερον εἶδον αὐτό, πρὸς τοὺς πολεμίους τὸν νοῦν ἔχοντες, πρὶν πανταχόθεν ὑπ' αὐτοῦ περι-
5 ληφθῆναι. τότε δὲ ἐν παντὶ κινδύνου ἐγένοντο, ἄνωθεν μὲν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων βαλλόμενοι, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ τῆς φλογὸς κακούμενοι, καὶ μήτε κατὰ χώραν

ἀσφαλῶς μεῖναι μήτε πῃ διαπεσεῖν ἀκινδύνως δυνά-
μενοι. εἴτε γὰρ ἔξω βέλους ἀφίσταντο, πρὸς τοῦ
πυρὸς ἀναλοῦντο, εἴτ' ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπεπήδων,
πρὸς τῶν βαλλόντων ἐφθείροντο· καί τινες ἐν στε- 6
νοχωρίᾳ ἀπ' ἀμφοτέρων ἅμα ἀπώλοντο, τῇ μὲν
τιτρωσκόμενοι τῇ δὲ καόμενοι. οἱ μὲν οὖν πλείους
τῶν ἐσελθόντων οὕτως ἀπήλλαξαν· ὀλίγοι δέ τινες
νεκροὺς ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα ἐμβαλόντες, καὶ δίοδόν
σφισι δι' αὐτῶν καθάπερ ἐπὶ γεφύρας ποιήσαντες,
διέφυγον. οὕτω γάρ που τὸ πῦρ ἐπεκράτησεν ὥστε 7
μηδὲ τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει ὄντας κατὰ χώραν μεῖναι,
ἀλλὰ τῆς νυκτὸς αὐτὴν ἐκλιπεῖν καὶ ἐς οἰκήματα κα-
τώρυχα κατακρυφθῆναι.

ἐκεῖ μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο, Σερέτιον δέ, ὅπερ 12
ποτὲ ὁ Τιβέριος πολιορκήσας οὐχ ᾑρήκει, ἐχειρώθη,
καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλα τινὰ ῥᾷον προσεκτήθη. τῶν
δ' οὖν λοιπῶν καὶ ὣς ἀνταιρόντων, καὶ τοῦ τε πολέ-
μου μηκυνομένου καὶ λιμοῦ δι' αὐτὸν οὐχ ἥκιστα
ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γενομένου, τὸν Τιβέριον ὁ Αὔγουστος
ἐς τὴν Δελματίαν αὖθις ἔπεμψε. καὶ ὃς ἰδὼν τοὺς 2
στρατιώτας μηκέτι τὴν τριβὴν φέροντας, ἀλλὰ καὶ a. C. 10
μετὰ κινδύνου διαπολεμῆσαί πως ἐπιθυμοῦντας, καὶ
φοβηθεὶς μὴ καὶ καθ' ἓν ὄντες στασιάσωσι, τριχῇ
διεῖλεν αὐτούς, καὶ τοὺς μὲν τῷ Σιλουανῷ, τοὺς δὲ
Μάρκῳ Λεπίδῳ προστάξας ἐπὶ τὸν Βάτωνα μετὰ τῶν
λοιπῶν σὺν τῷ Γερμανικῷ ὥρμησε. καὶ ἐκεῖνοι μὲν 3
οὐ χαλεπῶς τοὺς ἀντιταχθέντας σφίσι μάχαις κατε-
στρέψαντο, αὐτὸς δὲ διὰ πάσης τε ὡς εἰπεῖν τῆς
χώρας ἐπλανήθη, τοῦ Βάτωνος ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ περιφοι-
τῶντος, καὶ τέλος καταφυγόντι αὐτῷ ἐς Ἀνδήριον τεῖ-
χος ἐπ' αὐτῇ τῇ Σαλώνῃ ἐπῳκισμένον προσεδρεύσας
δεινῶς ἐπόνησε. τό τε γὰρ φρούριον ἐπ' εὐερκοῦς 4

πάνυ καὶ δυσπροσβάτου πέτρας ἐτετείχιστο, φάραγξι
βαθείαις ποταμοὺς χειμάρρους ἐχούσαις ἐγκεκλειμέ-
νον, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντα ἐς αὐτὸ τὰ ἐπιτήδεια τὰ
μὲν προεσενηνόχεσαν τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὀρῶν ὧν ἐκρά-
τουν ἐπήγοντο, καὶ προσέτι καὶ τὴν σιτοπομπίαν τῶν
Ῥωμαίων ἐνεδρεύοντες ἐκώλυον, ὥστε τὸν Τιβέριον,
πολιορκεῖν σφας δοκοῦντα, αὐτὸν τὰ τῶν πολιορκου-
13 μένων πάσχειν. ἀποροῦντος οὖν αὐτοῦ καὶ μὴ εὑ-
ρίσκοντος ὅ,τι πράξῃ, ἥ τε γὰρ προσεδρεία καὶ μα-
ταία καὶ ἐπικίνδυνος ἐγίγνετο καὶ ἡ ἀποχώρησις
ἐπαισχὴς ἐφαίνετο, ἐθορύβησαν οἱ στρατιῶται, καὶ
τοσαύτῃ γε καὶ τηλικαύτῃ βοῇ ἐχρήσαντο ὥστε τοὺς
πολεμίους τοὺς ὑπὸ τῷ τείχει αὐλιζομένους ἐκπλαγῆ-
2 ναί τε καὶ ἀναχωρῆσαι. ἐξ οὖν τούτων τοῦ μὲν
ὀργισθεὶς τοῦ δὲ ἡσθεὶς συνεκάλεσέ τε αὐτούς, καὶ
τὰ μὲν ἐπιτιμήσας σφίσι τὰ δὲ καὶ παραινέσας οὔτε
ἐθρασύνατο οὔτ' ἀπανέστη, ἀλλὰ κατὰ χώραν ἡσυχά-
ζων ἔμεινε, μέχρις οὗ ὁ Βάτων ἀπογνοὺς τὴν ἐπικρά-
τησιν, τά τε γὰρ ἄλλα πλὴν ὀλίγων ἐκεχείρωτο καὶ
ἡ δύναμις ἣν εἶχε τῆς τότε ἀντικαθεστηκυίας οἱ ἠλατ-
3 τοῦτο, διεκηρυκεύσατο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ μὴ
ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους σπείσασθαι, ἐγκατέλιπεν αὐ-
τούς. καὶ ὁ μὲν οὐκέτ' οὐδ' ἄλλῳ τινί, καίπερ πολ-
λῶν αὐτὸν ἐπικαλουμένων, ἐβοήθησεν· ὁ δὲ δὴ Τι-
βέριος καταφρονήσας ἐκ τούτου τῶν λοιπῶν τῶν ἐν
τῷ τείχει ὄντων, καὶ νομίσας ἀναιμωτί σφων κρα-
τήσειν, οὐδὲν ἔτι τοῦ χωρίου προείδετο, ἀλλὰ καὶ
4 πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρυμνὸν ἐχώρησεν. ἐπεὶ δὲ μήτε ὁμα-
λόν τι ἦν μήτε ἐπικατέβαινον οἱ πολέμιοι, αὐτὸς μὲν
ἐπὶ βήματος ἐν περιφανεῖ ἱδρύθη, ὅπως τά τε γιγνό-
μενα καθορῴη πρὸς τὸ προθυμότερον τοὺς στρατιώ-
τας ἀγωνίσασθαι, καὶ ἐν καιρῷ σφισιν, ἄν που δέῃ,

προσαμύνῃ, καὶ γὰρ μέρος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο τοῦ στρα-
τοῦ, πολὺ γὰρ τῷ πλήθει περιῆν, κατέσχεν, οἱ δ' 5
ἄλλοι τὸ μὲν πρῶτον ἐν πλαισίῳ πυκνῷ συντεταγ-
μένοι βάδην ἀνεπορεύοντο, ἔπειτα δ' ὑπό τε τοῦ
ὀρθίου καὶ ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ὄρους, χαραδρῶδές
τε γὰρ ἦν καὶ ἐς φάραγγας πολλαχῇ κατετέτμητο, διε-
σπάσθησαν, καὶ οἱ μὲν θᾶσσον οἱ δὲ βραδύτερον προσ- 14
ανῄεσαν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ Δελμάται ἔξω τε τοῦ τεί-
χους ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ κρημνώδους παρετάξαντο, καὶ
λίθους πολλοὺς τοὺς μὲν σφενδόναις ἐπ' αὐτοὺς ἔβαλ-
λον τοὺς δὲ καὶ κατεκυλίνδουν. ἄλλοι τροχούς, ἄλλοι
ἁμάξας ὅλας πλήρεις πετρῶν, ἄλλοι κιβωτοὺς περι-
φερεῖς, ἐπιχωρίως πως πεποιημένας καὶ λίθων γε-
μούσας, ἠφίεσαν. καὶ ταῦτά τε πάντα ἅμα πολλῇ 2
ῥύμῃ καταφερόμενα διεσφενδονᾶτο, καὶ τοὺς Ῥω-
μαίους διέσπα τε ἔτι καὶ μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων καὶ
συνήλου· καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν βέλη οἱ δὲ δοράτια ἀφι-
έντες, συχνοὺς αὐτῶν κατέβαλλον. κἀν τούτῳ πολλὴ 3
μὲν τῶν μαχομένων φιλοτιμία ἐγίγνετο, τῶν μὲν
ἀναβῆναί τε καὶ ἐπικρατῆσαι τῶν ἄκρων, τῶν δὲ
ἀποκρούσασθαί τε αὐτοὺς καὶ ἀπορρᾶξαι πειρωμέ-
νων, πολλὴ δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε ἀπὸ τοῦ τεί-
χους ὁρώντων τὰ γιγνόμενα καὶ τῶν περὶ τὸν Τιβέ-
ριον ὄντων. τοῖς τε γὰρ σφετέροις ἑκάτεροι παρε- 4
κελεύοντο, τοὺς μὲν προθυμουμένους σφῶν ἐπιρρων-
νύντες, τοῖς δ' ὑπείκουσί πῃ ἐπιτιμῶντες, καὶ ἀθρόοι
καὶ καθ' ἑκάστους· καὶ ὅσοι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐγε-
γώνισκον, καὶ τοὺς θεοὺς ἅμα ἀνεκάλουν, ὑπέρ τε
τῆς αὐτίκα τῶν μαχομένων ἀμφότεροι σωτηρίας καὶ
ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐς τὸ ἔπειτα οἱ μὲν ἐλευθερίας οἱ
δὲ εἰρήνης ἐπιβοώμενοι. κἂν παντελῶς οἱ Ῥωμαῖοι 5
μάτην ἐκινδύνευσαν, ἅτε πρὸς δύο ἅμα, τήν τε τῶν

τόπων φύσιν καὶ τὴν τῶν ἀντιπάλων ἀντίταξιν, τὸν
ἀγῶνα ποιούμενοι, εἰ μὴ ὁ Τιβέριος ἐκείνους τε
ἀκραιφνέσι βοηθείαις φυγεῖν ἐκώλυσε, καὶ τοὺς πο-
λεμίους ἑτέρων ἠωῆι ἀνίτητον ἐς τὸ χωρίον ἐκ πλεί-
6 ονος περιελθοῦσιν, ἣν περιπέμψει ἐτάραξε. κἀκ τού-
του οἱ μὲν τραπέντες οὐδὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐσελθεῖν
ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ ἀνὰ τὰ ὄρη, προαπορρίψαντες τὰ
ὅπλα ὥστε κουφίζειν, ἐσκεδάσθησαν· οἱ δὲ ἐπιδιώ-
κοντές σφας, πάνυ τε γὰρ διαπολεμῆσαι ἐγλίχοντο,
καὶ οὐκ ἐβούλοντο συστραφέντας αὖθις αὐτοὺς χαλε-
7 πούς σφισι γενέσθαι, ἐπίπαν ἐπεξῆλθον, καὶ ἐκείνων
τε τοὺς πλείους ἐν ταῖς ὕλαις κρυπτομένους ἀνευ-
ρόντες ὥσπερ θηρία ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ
τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσχωρήσαντας ἔλαβον.
15 καὶ τούτοις μὲν ὁ Τιβέριος τά τε ἄλλα καὶ δὴ
καὶ τὰ ὁμολογηθέντα σφίσι καθίστατο, Γερμανικὸς
δὲ ἐπὶ τοὺς ἀνθεστηκότας ἐτράπετο· αὐτόμολοι γὰρ
παρ' αὐτοῖς συχνοὶ ὄντες οὐκ εἴων σφᾶς συμβῆναι.
καὶ ἐδουλώσατο μὲν χωρίον τι Ἄρδουβαν, οὐ μέντοι
καὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, καίτοι πολὺ πλείονι τῶν ἐναν-
τίων οὔσῃ, ἠδυνήθη τοῦτο ποιῆσαι· αὐτό τε γὰρ
ἰσχυρῶς ὠχύρωτο, καὶ ποταμὸς ῥοώδης τοὺς πρό-
2 ποδας αὐτοῦ κύκλῳ πλὴν βραχέος περιρρεῖ· ἀλλ' οἱ
αὐτόμολοι στασιάσαντες πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους ἐπειδὴ
τῶν σπονδῶν ὠρέγοντο, ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθον, καὶ
συλλαβομένων σφίσι τῶν γυναικῶν τῶν ἐν τῷ τείχει
οὐσῶν, τῆς τε γὰρ ἐλευθερίας καὶ παρὰ τὴν τῶν
ἀνδρῶν γνώμην ἐφίεντο, καὶ πᾶν ὁτιοῦν πρὸ τοῦ
δουλεῦσαι παθεῖν ἡροῦντο, μάχη τε ἰσχυρὰ ἐγένετο.
3 καὶ κρατηθέντες αὐτοὶ μὲν ἐνέδοσαν, καί τινες αὐ-
τῶν καὶ διέφυγον, αἱ δὲ δὴ γυναῖκες τὰ παιδία ἁρ-
πάσασαι, αἱ μὲν ἐς πῦρ ἑαυτὰς ἐνέβαλον, αἱ δὲ ἐς

ποταμὸν κατεκρήμνισαν. καὶ οὕτω καὶ ἐκείνου τοῦ
φρουρίου ἁλόντος, καὶ τἆλλα τὰ πλησία αὐτῷ ἐθε-
λοντὶ τῷ Γερμανικῷ ὡμολόγησε. καὶ ὁ μὲν ταῦτα
πράξας πρὸς τὸν Τιβέριον ἀνεχώρησεν, ὁ δὲ δὴ Πο-
στούμιος τὰ λοιπὰ προσκατειργάσατο. κἀν τούτῳ καὶ 16
ὁ Βάτων, Σκευᾶν τὸν υἱὸν πρὸς Τιβέριον πέμψας,
παραδώσειν οἱ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάν-
τας ὑπέσχετο, ἂν τῆς ἀδείας τύχῃ. καὶ μετὰ τοῦτο 2
πίστιν λαβὼν νυκτός τε ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ
ἐσῆλθε, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ βήματος αὐτῷ καθη-
μένῳ προσαχθεὶς ὑπὲρ μὲν ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐδεήθη,
ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν προέτεινεν ὥστ' ἀποκοπῆναι,
ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων πολλὰ ἀπελογήσατο. καὶ τέλος 3
ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Τιβερίου "τί ὑμῖν ἔδοξε καὶ ἀπο-
στῆναι καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν χρόνον ἀντιπολεμῆσαι;"
ἔφη ὅτι ὑμεῖς τούτων αἴτιοί ἐστε· ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέ-
λας ὑμῶν φύλακας οὐ κύνας οὐδὲ νομέας ἀλλὰ λύ-
κους πέμπετε.

ὁ μὲν οὖν πόλεμος τοῦτο τὸ τέλος ἔσχε, πολλῶν 4
μὲν καὶ ἀνδρῶν, πλείστων δὲ δὴ καὶ χρημάτων ἀπο-
λομένων· πάμπολλά τε γὰρ ἐς αὐτὸν στρατόπεδα
ἐτράφη καὶ λεία ἐλαχίστη ἑάλω. ἀνήγγειλε δὲ καὶ 17
τότε τὴν νίκην ὁ Γερμανικός, καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ μὲν
Αὐγούστῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ τό τε τοῦ αὐτοκράτορος
ὄνομα προσθέσθαι καὶ τὸ τὰ ἐπινίκια πέμψαι, ἄλλαι
τέ τινες τιμαὶ καὶ ἀψῖδες ἐν τῇ Παννονίᾳ τροπαιο-
φόροι δύο ἐδόθησαν, ταῦτα γὰρ ἀπὸ πολλῶν τῶν 2
ψηφισθέντων σφίσιν ὁ Αὔγουστος ἐδέξατο, τῷ δὲ δὴ
Γερμανικῷ αἵ τε νικητήριοι τιμαί, ὅπερ που καὶ τοῖς
ἄλλοις στρατιάρχοις ὑπῆρξε, καὶ αἱ στρατηγικαί, τό
τε τὴν γνώμην πρώτῳ μετὰ τοὺς ὑπατευκότας ἀπο-
φαίνεσθαι, καὶ τὸ τὴν ὑπατείαν θᾶσσον παρὰ τὸ

3 νενομισμένον λαβεῖν. καὶ τῷ Δρούσῳ δὲ τῷ τοῦ
Τιβερίου υἱεῖ, καίτοι μὴ μετασχόντι τοῦ πολέμου,
καὶ ἐς τὸ συνέδριον συμφοιτᾶν πρὶν βουλεῦσαι, καὶ
ἐπειδὰν ταμιεύσῃ, γνώμην πρὸ τῶν ἐστρατηγηκότων
ποιεῖσθαι, ἐψηφίσθη.

18 ἄρτι τε ταῦτα ἐδέδοκτο, καὶ ἀγγελία δεινὴ ἐκ
τῆς Γερμανίας ἐλθοῦσα ἐκώλυσέ σφας διεορτάσαι.
ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ χρόνῳ καὶ ἐν τῇ Κελτικῇ
τάδε συνηνέχθη. εἶχόν τινα οἱ Ῥωμαῖοι αὐτῆς, οὐκ
ἀθρόα ἀλλ' ὥς που καὶ ἔτυχε χειρωθέντα, διὸ οὐδὲ
2 ἐς ἱστορίας μνήμην ἀφίκετο· καὶ στρατιῶταί τε αὐ-
τῶν ἐκεῖ ἐχείμαζον καὶ πόλεις συνῳκίζοντο, ἔς τε
τὸν κόσμον σφῶν οἱ βάρβαροι μετερρυθμίζοντο καὶ
ἀγορὰς ἐνόμιζον συνόδους τε εἰρηνικὰς ἐποιοῦντο.
οὐ μέντοι καὶ τῶν πατρίων ἐθῶν τῶν τε συμφύτων
τρόπων καὶ τῆς αὐτονόμου διαίτης τῆς τε ἐκ τῶν
3 ὅπλων ἐξουσίας ἐκλελησμένοι ἦσαν. καὶ διὰ τοῦτο,
τέως μὲν κατὰ βραχὺ καὶ ὁδῷ τινι μετὰ φυλακῆς
μετεμάνθανον αὐτά, οὔτε ἐβαρύνοντο τῇ τοῦ βίου
μεταβολῇ καὶ ἐλάνθανόν σφας ἀλλοιούμενοι· ἐπεὶ
δὲ ὁ Οὔαρος ὁ Κυιντίλιος τήν τε ἡγεμονίαν τῆς Γερ-
μανίας λαβὼν καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις ἐκ τῆς ἀρχῆς
διοικῶν ἔσπευσεν αὐτοὺς ἀθροώτερον μεταστῆσαι,
καὶ τά τε ἄλλα ὡς καὶ δουλεύουσί σφισιν ἐπέταττε
4 καὶ χρήματα ὡς καὶ παρ' ὑπηκόων ἐσέπρασσεν, οὐκ
ἠνέσχοντο, ἀλλ' οἵ τε πρῶτοι τῆς πρόσθεν δυ-
ναστείας ἐφιέμενοι, καὶ τὰ πλήθη τὴν συνήθη κατά-
στασιν πρὸ τῆς ἀλλοφύλου δεσποτείας προτιμῶντες,
ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ οὐκ ἀπέστησαν, πολλοὺς μὲν
πρὸς τῷ Ῥήνῳ πολλοὺς δὲ καὶ ἐν τῇ σφετέρᾳ τῶν
5 Ῥωμαίων ὁρῶντες ὄντας, δεξάμενοι δὲ τὸν Οὔαρον
ὡς καὶ πάντα τὰ προστασσόμενά σφισι ποιήσοντες

προήγαγον αὐτὸν πόρρω ἀπὸ τοῦ Ῥήνου ἔς τε τὴν
Χερουσκίδα καὶ πρὸς τὸν Οὐίσουργον, κἀνταῦθα
εἰρηνικώτατά τε καὶ φιλικώτατα διαγαγόντες πίστιν
αὐτῷ παρέσχον ὡς καὶ ἄνευ στρατιωτῶν δουλεύειν
δυνάμενοι. οὔτ᾽ οὖν τὰ στρατεύματα, ὥσπερ εἰκὸς 19
ἦν ἐν πολεμίᾳ, συνεῖχε, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν συχνοὺς αἰ-
τοῦσι τοῖς ἀδυνάτοις ὡς καὶ ἐπὶ φυλακῇ χωρίων
τινῶν ἢ καὶ λῃστῶν συλλήψεσι παραπομπαῖς τέ τισι
τῶν ἐπιτηδείων διέδωκεν. ἦσαν δὲ οἱ μάλιστα συνο- 2
μόσαντες καὶ ἀρχηγοὶ τῆς τε ἐπιβουλῆς καὶ τοῦ πο-
λέμου γενόμενοι ἄλλοι τε καὶ Ἀρμίνιος καὶ Σηγί-
μερος, συνόντες τε αὐτῷ ἀεὶ καὶ συνεστιώμενοι πολ-
λάκις. θαρσοῦντος οὖν αὐτοῦ, καὶ μήτε τι δεινὸν 3
προσδεχομένου, καὶ πᾶσι τοῖς τό τε γιγνόμενον ὑπο-
τοποῦσι καὶ φυλάττεσθαί οἱ παραινοῦσιν οὐχ ὅπως
ἀπιστοῦντος ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμῶντος ὡς μάτην αὐτοῖς
τε ταραττομένοις καὶ ἐκείνους διαβάλλουσιν, ἐπανί-
στανταί τινες πρῶτοι τῶν ἄπωθεν αὐτοῦ οἰκούντων
ἐκ παρασκευῆς, ὅπως ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ Οὔαρος ὁρμήσας 4
εὐαλωτότερός σφισιν ἐν τῇ πορείᾳ, ὡς καὶ διὰ φιλίας
διιών, γένηται, μηδὲ ἐξαίφνης πάντων ἅμα πολεμω-
θέντων αὐτῷ φυλακήν τινα ποιήσηται. καὶ ἔσχεν
οὕτω· προέπεμψάν τε γὰρ αὐτὸν ἐξορμῶντα, καὶ οὐ
παρέμενον ὡς καὶ τὰ συμμαχικὰ παρασκευάσοντες
καὶ διὰ ταχέων οἱ προσβοηθήσοντες. τάς τε δυνά- 5
μεις ἐν ἑτοίμῳ που οὔσας παρέλαβον, καὶ ἀποκτεί-
ναντες τοὺς παρὰ σφίσιν ἕκαστοι στρατιώτας, οὓς
πρότερον ᾐτήκεσαν, ἐπῆλθον αὐτῷ ἐν ὕλαις ἤδη
δυσεκβάτοις ὄντι. κἀνταῦθα ἅμα τε ἀνεφάνησαν
πολέμιοι ἀνθ᾽ ὑπηκόων ὄντες, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ
εἰργάσαντο. τά τε γὰρ ὄρη καὶ φαραγγώδη καὶ ἀνώ- 20
μαλα καὶ τὰ δένδρα καὶ πυκνὰ καὶ ὑπερμήκη ἦν,

ὥστε τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους σφίσι
προσπεσεῖν, ἐκεῖνά τε τέμνοντας καὶ ὁδοποιοῦντας
2 γεφυροῦντάς τε τὰ τούτου δεόμενα πονηθῆναι. ἦγον
δὲ καὶ ἁμάξας πολλὰς καὶ νωτοφόρα πολλὰ ὥς ἐν
εἰρήνῃ· παῖδές τε οὐκ ὀλίγοι καὶ γυναῖκες ἥ τε ἄλλη
θεραπεία συχνὴ αὐτοῖς συνείπετο, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτ'
3 ἐσκεδασμένῃ τῇ ὁδοιπορίᾳ χρῆσθαι. κἀν τούτῳ καὶ
ὑετὸς καὶ ἄνεμος πολὺς ἐπιγενόμενοι ἔτι καὶ μᾶλλόν
σφας διέσπειραν· τό τε ἔδαφος ὀλισθηρὸν περί τε
ταῖς ῥίζαις καὶ περὶ τοῖς στελέχεσι γενόμενον σφαλε-
ρώτατα αὐτοὺς βαδίζειν ἐποίει, καὶ τὰ ἄκρα τῶν
δένδρων καταθραυόμενα καὶ καταπίπτοντα διετά-
4 ρασσεν. ἐν τοιαύτῃ οὖν δή τινι ἀμηχανίᾳ τότε τῶν
Ῥωμαίων ὄντων, οἱ βάρβαροι πανταχόθεν ἅμα αὐ-
τοὺς ἐξαπιναίως δι' αὐτῶν τῶν λοχμωδεστάτων, ἅτε
καὶ ἔμπειροι τῶν τριμμῶν ὄντες, περιεστοιχίσαντο,
καὶ τὸ μὲν πρῶτον πόρρωθεν ἔβαλλον, ἔπειτα δέ,
ὡς ἠμύνετο μὲν οὐδείς, ἐτιτρώσκοντο δὲ πολλοί,
5 ὁμόσε αὐτοῖς ἐχώρησαν· οἷα γὰρ οὔτε ἐν τάξει τινὶ
ἀλλὰ ἀναμὶξ ταῖς τε ἁμάξαις καὶ τοῖς ἀόπλοις πορευό-
μενοι, οὔτε συστραφῆναί πῃ ῥᾳδίως δυνάμενοι, ἐλάτ-
τους τε καθ' ἑκάστους τῶν ἀεὶ προσμιγνύντων σφίσιν
21 ὄντες, ἔπασχον μὲν πολλά, ἀντέδρων δὲ οὐδέν. αὐ-
τοῦ τε οὖν ἐστρατοπεδεύσαντο, χωρίου τινὸς ἐπιτη-
δείου, ὥς γε ἐν ὄρει ὑλώδει ἐνεδέχετο, λαβόμενοι,
καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε πλείους ἁμάξας καὶ τἆλλα τὰ
μὴ πάνυ σφίσιν ἀναγκαῖα τὰ μὲν κατακαύσαντες τὰ
δὲ καὶ καταλιπόντες, συντεταγμένοι μέν πῃ μᾶλλον
τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύθησαν, ὥστε καὶ ἐς ψιλόν τι χω-
ρίον προχωρῆσαι, οὐ μέντοι καὶ ἀναιμωτὶ ἀπήλλαξαν.
2 ἐντεῦθεν δὲ ἄραντες ἔς τε ὕλας αὖθις ἐσέπεσον, καὶ
ἠμύνοντο μὲν πρὸς τοὺς προσπίπτοντάς σφισιν, οὐκ

ἐλάχιστα δὲ δὴ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἔπταιον· συστρεφό-
μενοι γὰρ ἐν στενοχωρίᾳ, ὅπως ἀθρόοι ἱππεῖς τε
ὁμοῦ καὶ ὁπλῖται ἐπιτρέχωσιν αὐτοῖς, πολλὰ μὲν
περὶ ἀλλήλοις, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τοῖς δένδροις
ἐσφάλλοντο. τετάρτῃ τε ἡμέρᾳ πορευομένοις σφίσιν 3
ἐγένετο καὶ αὐτοῖς ὑετός τε αὖθις λάβρος καὶ ἄνεμος
μέγας προσπεσὼν οὔτε ποι προϊέναι οὔθ' ἵστασθαι
παγίως ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ καὶ τὴν χρῆσίν σφας τῶν
ὅπλων ἀφείλετο· οὔτε γὰρ τοῖς τοξεύμασιν οὔτε τοῖς
ἀκοντίοις, ἢ ταῖς γε ἀσπίσιν ἅτε καὶ διαβρόχοις οὔ-
σαις, καλῶς χρῆσθαι ἐδύναντο. τοῖς γὰρ πολεμίοις, 4
ψιλοῖς τε τὸ πλεῖστον οὖσι καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς
ἐφόδου καὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἀδεᾶ ἔχουσιν, ἧττόν
που ταῦτα συνέβαινε. πρὸς δ' ἔτι αὐτοί τε πολὺ
πλείους γεγονότες, καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν πρότερον
περισκοπούντων συχνοὶ ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῇ λείᾳ
συνῆλθον, καὶ ἐκείνους ἐλάττους ἤδη ὄντας, πολλοὶ
γὰρ ἐν ταῖς πρὶν μάχαις ἀπωλώλεσαν, καὶ ἐκυκλοῦντο
ῥᾷον καὶ κατεφόνευον, ὥστε καὶ τὸν Οὔαρον καὶ 5
τοὺς ἄλλους τοὺς λογιμωτάτους, φοβηθέντας μὴ ἤτοι
ζωγρηθῶσιν ἢ καὶ πρὸς τῶν ἐχθίστων ἀποθάνωσι,
καὶ γὰρ τετρωμένοι ἦσαν, ἔργον δεινὸν μὲν ἀναγ-
καῖον δὲ τολμῆσαι· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν.
ὡς δὲ τοῦτο διηγγέλθη, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἔτι, 22
εἰ καὶ ἔρρωτό τις, ἠμύνατο, ἀλλ' οἱ μὲν τὸν ἄρχοντά
σφων ἐμιμήσαντο, οἱ δὲ καὶ τὰ ὅπλα παρέντες ἐπέτρε-
πόν σφας τῷ βουλομένῳ φονεύειν· φυγεῖν γὰρ οὐδ'
εἰ τὰ μάλιστά τις ἤθελεν ἐδύνατο. ἐκόπτετό τε οὖν 2
ἀδεῶς πᾶς καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ τά τε . . . .
. . . . τὸ μὲν πρῶτον τό τε δεύ-
τερόν σφων φυλακτήριον παρῆλθον, ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ

22, 2, 2. Post καὶ τά τε codici Veneto deest folium.

ὥστε τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους σφίσι
προσπεσεῖν, ἐκεῖνά τε τέμνοντας καὶ ὁδοποιοῦντας
2 γεφυροῦντάς τε τὰ τούτου δεόμενα πονηθῆναι. ἦγον
δὲ καὶ ἁμάξας πολλὰς καὶ νωτοφόρα πολλὰ ὡς ἐν
εἰρήνῃ· παῖδές τε οὐκ ὀλίγοι καὶ γυναῖκες ἥ τε ἄλλη
θεραπεία συχνὴ αὐτοῖς συνείπετο, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτ'
3 ἐσκεδασμένῃ τῇ ὁδοιπορίᾳ χρῆσθαι. κἂν τούτῳ καὶ
ὑετὸς καὶ ἄνεμος πολὺς ἐπιγενόμενοι ἔτι καὶ μᾶλλον
σφας διέσπειραν· τό τε ἔδαφος ὀλισθηρὸν περί τε
ταῖς ῥίζαις καὶ περὶ τοῖς στελέχεσι γενόμενον σφαλε-
ρώτατα αὐτοὺς βαδίζειν ἐποίει, καὶ τὰ ἄκρα τῶν
δένδρων καταθραυόμενα καὶ καταπίπτοντα διετά-
4 ρασσεν. ἐν τοιαύτῃ οὖν δή τινι ἀμηχανίᾳ τότε τῶν
Ῥωμαίων ὄντων, οἱ βάρβαροι πανταχόθεν ἅμα πε-
τοὺς ἐξαπιναίως δι' αὐτῶν τῶν λοχμωδεστάτων, ἅτε
καὶ ἔμπειροι τῶν τριμμῶν ὄντες, περιεστοιχίσαντο.
καὶ τὸ μὲν πρῶτον πόρρωθεν ἔβαλλον, ἔπειτα δέ,
ὡς ἠμύνετο μὲν οὐδείς, ἐτιτρώσκοντο δὲ πολλοί,
5 ὁμόσε αὐτοῖς ἐχώρησαν· οἷα γὰρ οὔτε ἐν τάξει τινὶ
ἀλλὰ ἀναμὶξ ταῖς τε ἁμάξαις καὶ τοῖς ἀόπλοις πορευό-
μενοι, οὔτε συστραφῆναί πῃ ῥᾳδίως δυνάμενοι, ἐλάτ-
τους τε καθ' ἑκάστους τῶν ἀεὶ προσμιγνύντων σφίσιν
21 ὄντες, ἔπασχον μὲν πολλά, ἀντέδρων δὲ οὐδέν. αὐ-
τοῦ τε οὖν ἐστρατοπεδεύσαντο, χωρίου τινὸς ἐπιτη-
δείου, ὥς γε ἐν ὄρει ὑλώδει ἐνεδέχετο, λαβόμενοι,
καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε πλείους ἁμάξας καὶ τἄλλα τὰ
μὴ πάνυ σφίσιν ἀναγκαῖα τὰ μὲν κατακαύσαντες
δὲ καὶ καταλιπόντες, συντεταγμένοι
τῇ ὑστερ ησαν, ὥστε
ριον πρ ἐντοι καὶ
2 ἐντεῦθ ς τε
ἠμύν ὺς

ἐλάχιστα δὲ δὴ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἔπταιον· συστρεφό-
μενοι γὰρ ἐν στενοχωρίᾳ, ὅπως ἀθρόοι ἱππεῖς τε
ὁμοῦ καὶ ὁπλῖται ἐπιτρέχωσιν αὐτοῖς, πολλὰ μὲν
περὶ ἀλλήλοις, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τοῖς δένδροις
ἐσφάλλοντο. τετάρτῃ τε ἡμέρᾳ πορευομένοις σφίσιν 3
ἐγένετο καὶ αὐτοῖς ὑετός τε αὖθις λάβρος καὶ ἄνεμος
μέγας προσπεσὼν οὔτε ποι προϊέναι οὔθ' ἵστασθαι
παγίως ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ καὶ τὴν χρῆσίν σφας τῶν
ὅπλων ἀφείλετο· οὔτε γὰρ τοῖς τοξεύμασιν οὔτε τοῖς
ἀκοντίοις, ἢ ταῖς γε ἀσπίσιν ἅτε καὶ διαβρόχοις οὔ-
σαις, καλῶς χρῆσθαι ἐδύναντο. τοῖς γὰρ πολεμίοις, 4
ψιλοῖς τε τὸ πλεῖστον οὖσι καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς
ἐφόδου καὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἀδεᾶ ἔχουσιν, ἧττόν
που ταῦτα συνέβαινε. πρὸς δ' ἔτι αὐτοί τε πολὺ
πλείους γεγονότες, καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν πρότερον
περισκοπούντων συχνοὶ ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῇ λείᾳ
συνῆλθον, καὶ ἐκείνους ἐλάττους ἤδη ὄντας, πολλοὶ
γὰρ ἐν ταῖς πρὶν μάχαις ἀπολώλεσαν, καὶ ἐκυκλοῦντο
ῥᾷον καὶ κατεφόνευον, ὥστε καὶ τὸν Οὔαρον καὶ 5
τοὺς ἄλλους τοὺς λογιμωτάτους, φοβηθέντας μὴ ἤτοι
ζωγρηθῶσιν ἢ καὶ πρὸς τῶν ἐχθίστων ἀποθάνωσι,
καὶ γὰρ τετρωμένοι ἦσαν, ἔργον δεινὸν μὲν ἀναγ-
καῖον δὲ τολμῆσαι· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν.
ὡς δὲ τοῦτο διηγγέλθη, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἔτι, 22
εἰ καὶ ἔρρωτό τις, ἠμύνατο, ἀλλ' οἱ μὲν τὸν ἄρχοντά
σφων ἐμιμήσαντο, οἱ δὲ καὶ τὰ ὅπλα παρέντες ἐπέτρε-
πον σφας τῷ βουλομένῳ φονεύειν· φυγεῖν γὰρ οὐδ'
[illegible] ἤθελεν ἐδύνατο. ἐκόπτετό τε οὖν 2
[illegible] καὶ ἵππος καὶ τά τε . . . .
[illegible] . . . τὸ μὲν πρῶτον τό τε δεύ-
[illegible] ριον παρῆλθον, ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ

[illegible] τά τε codici Veneto deest foli[illegible]

τρίτῳ ἐγένοντο, ἐφωράθησαν, τῶν τε γυναικῶν καὶ
τῶν παίδων συνεχῶς τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ διά τε τὸν
κάματον καὶ διὰ τὸν φόβον τό τε σκότος καὶ τὸ ψῦχος
3 ἀνακαλούντων. κἂν πάντες ἀπώλοντο ἢ καὶ ἑάλωσαν,
εἰ μὴ οἱ βάρβαροι περὶ τὴν τῆς λείας ἁρπαγὴν ἄσχολοι
ἐγένοντο. οὕτω γὰρ οἵ τε ἐρρωμενέστατοι πολὺ ἀπέσπα-
σαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ὄντες τροχαῖόν τι
συμβοήσαντες δόξαν τοῖς ἐναντίοις ὡς καὶ παρὰ τοῦ
4 Ἀσπρήνου πεπεμμένοι παρέσχον. κἀκ τούτου ἐκεῖνοί
τε ἐπέσχον τῆς διώξεως, καὶ ὁ Ἀσπρήνας μαθὼν τὸ
γιγνόμενον ὄντως σφίσιν ἐπεκούρησε. καί τινες μετὰ
τοῦτο καὶ τῶν ἑαλωκότων ἀνεκομίσθησαν, λυτρω-
θέντες ὑπὸ τῶν οἰκείων· ἐπετράπη γάρ σφισι τοῦτο
ποιῆσαι ἐφ' ᾧ τε ἔξω τῆς Ἰταλίας αὐτοὺς εἶναι.
23 τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ μαθὼν ὁ
Αὔγουστος τὰ τῷ Οὐάρῳ συμβεβηκότα τήν τε ἐσθῆτα,
ὥς τινές φασι, περιερρήξατο, καὶ πένθος μέγα ἐπί τε
τοῖς ἀπολωλόσι καὶ ἐπὶ τῷ περί τε τῶν Γερμανιῶν
καὶ περὶ τῶν Γαλατιῶν δέει ἐποιήσατο, τό τε μέγι-
στον ὅτι καὶ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν τήν τε Ῥώμην αὐτὴν
ὁρμήσειν σφᾶς προσεδόκησε, καὶ οὔτε πολιτικὴ οἱ
ἡλικία ἀξιόλογος ὑπελέλειπτο, καὶ τὰ συμμαχικά, ὧν
2 τι καὶ ὄφελος ἦν, ἐκεκάκωτο. ὅμως δ' οὖν τά τε
ἄλλα ὡς ἐκ τῶν παρόντων παρεσκευάσατο, καὶ ἐπει-
δὴ μηδεὶς τῶν τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἐχόντων
καταλεχθῆναι ἠθέλησεν, ἐκλήρωσεν αὐτούς, καὶ τῶν
μὲν μηδέπω πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονότων τὸν
πέμπτον, τῶν δὲ πρεσβυτέρων τὸν δέκατον ἀεὶ λα-
3 χόντα τήν τε οὐσίαν ἀφείλετο καὶ ἠτίμωσε. καὶ
τέλος, ὡς καὶ πάνυ πολλοὶ οὐδ' οὕτω τι αὐτοῦ προ-
ετίμων, ἀπέκτεινέ τινας. ἀποκληρώσας δὲ ἔκ τε τῶν
ἐστρατευμένων ἤδη καὶ ἐκ τῶν ἐξελευθέρων ὅσους

ἠδυνήθη, κατέλεξε, καὶ εὐθὺς σπουδῇ μετὰ τοῦ Τι-
βερίου ἐς τὴν Γερμανίαν ἔπεμψεν. ἐπειδή τε συχνοὶ 4
ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ Γαλάται καὶ Κελτοί, οἱ μὲν ἄλλως
ἐπιδημοῦντες οἱ δὲ καὶ ἐν τῷ δορυφορικῷ στρατευό-
μενοι, ἦσαν, ἐφοβήθη μή τι νεοχμώσωσι, καὶ τούτους
μὲν ἐς νήσους τινὰς ἀπέστειλε, τοῖς δ' ἀόπλοις ἐκχω-
ρῆσαι τῆς πόλεως προσέταξε.

τότε μὲν ταῦτ' ἔπραξε, καὶ οὔτ' ἄλλο τι τῶν 24
νομιζομένων ἐγένετο οὔθ' αἱ πανηγύρεις ἑωρτάσθη- a. C. 11
σαν· μετὰ δὲ τοῦτο ἀκούσας ὅτι τῶν τε στρατιωτῶν
τινες ἐσώθησαν καὶ αἱ Γερμανίαι ἐφρουρήθησαν, τό
τε πολέμιον οὐδὲ ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐλθεῖν ἐτόλμησε,
τῆς τε ταραχῆς ἀπηλλάγη καὶ διαγνώμην ἐποιήσατο.
τό τε γὰρ πάθος οὐκ ἄνευ δαιμονίου τινὸς ὀργῆς 2
καὶ μέγα οὕτω καὶ ἀθρόον ἐδόκει οἱ γεγονέναι· καὶ
προσέτι καὶ ὑπὸ τῶν τεράτων τῶν πρό τε τῆς ἥττης
καὶ μετὰ ταῦτα συμβάντων δεινὴν ὑποψίαν ἐς τὸ
θεῖον ἔσχεν. ὅ τε γὰρ τοῦ Ἄρεος ναὸς ὁ ἐν τῷ πε- 3
δίῳ αὐτοῦ ὢν ἐκεραυνώθη, καὶ ἀττέλεβοι πολλοὶ ἐς
αὐτὸ τὸ ἄστυ πετόμενοι ὑπὸ χελιδόνων ἀνηλώθησαν,
αἵ τε κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων συμπεπτωκέναι τε ἐς
ἀλλήλας καὶ κίονας τρεῖς πυροειδεῖς ἀνεικέναι ἔδο-
ξαν, καὶ ὁ οὐρανὸς φλεγομένῳ πολλαχῇ ἐῴκει, ἀστέ- 4
ρες τε κομῆται συχνοὶ ἅμα κατεφαίνοντο, καὶ δόρατα
ἀπ' ἄρκτου φερόμενα πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατό-
πεδα προσπίπτειν ἐδόκει, μέλισσαί τε περὶ τοὺς βω-
μοὺς αὐτῶν κηρία ἀνέπλασσον, καὶ νίκης τι ἄγαλμα
ἔν τε τῇ Γερμανίᾳ ὂν καὶ πρὸς τὴν πολεμίαν
βλέπον πρὸς τὴν Ἰταλίαν μετεστράφη· καί ποτε καὶ 5
περὶ τοὺς ἀετοὺς τοὺς ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ὡς καὶ
τῶν βαρβάρων ἐπ' αὐτοὺς ἐσπεπτωκότων, μάχη καὶ
ἀγωνισμὸς τῶν στρατιωτῶν διὰ κενῆς ἐγένετο.

τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ ὅτι καὶ . . . μετὰ τὴν
στρατηγίαν ἔχων. τῷ δὲ δευτέρῳ τά τε ἄλλα τὰ
προειρημένα ἐγένετο, καὶ τὸ Ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τι-
βερίου καθιερώθη, καὶ αὐτῷ τό τε ἐκείνου ὄνομα
καὶ τὸ τοῦ Δρούσου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τεθνη-
2 κότος ἐπεγράφη. Μάρκου δὲ Αἰμιλίου μετὰ Στατι-
λίου Ταύρου ὑπατεύσαντος, Τιβέριος μὲν καὶ Γερ-
μανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων ἔς τε τὴν Κελτικὴν
ἐσέβαλον καὶ κατέδραμόν τινα αὐτῆς, οὐ μέντοι οὔτε
μάχῃ τινὶ ἐνίκησαν, ἐς γὰρ χεῖρας οὐδεὶς αὐτοῖς ᾔει,
3 οὔτε ἔθνος τι ὑπηγάγοντο· δεδιότες γὰρ μὴ καὶ συμ-
φορᾷ αὖθις περιπέσωσιν, οὐ πάνυ πόρρω τοῦ Ῥήνου
προῆλθον, ἀλλ' αὐτοῦ που μέχρι τοῦ μετοπώρου
μείναντες καὶ τὰ τοῦ Αὐγούστου γενέθλια ἑορτάσαν-
τες καί τινα ἱπποδρομίαν ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν ἑκατον-
4 τάρχων ποιήσαντες ἐπανῆλθον. ἐν δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ
Δροῦσός τε Καῖσαρ ὁ τοῦ Τιβερίου παῖς ἐταμίευσε,
καὶ στρατηγοὶ ἑκκαίδεκα ἦρξαν, ἐπειδὴ τοσοῦτοί τε
τῆς ἀρχῆς ἀντεποιήσαντο καὶ οὐδένα αὐτῶν λυπῆσαι
ὁ Αὔγουστος, οἷα ἐν τοιούτοις ὤν, ἠθέλησεν· οὐ
μὴν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφεξῆς ἔτεσι ταὐτὸν ἐγένετο,
5 ἀλλ' οἱ δώδεκα ἐπὶ πολὺ κατέστησαν. τότε δ' οὖν
ταῦτά τε οὕτως ἐπράχθη, καὶ τοῖς μάντεσιν ἀπηγο-
ρεύθη μήτε κατὰ μόνας τινὶ μήτε περὶ θανάτου,
μηδ' ἂν ἄλλοι συμπαρῶσίν οἱ, χρᾶν· καίτοι οὕτως
οὐδὲν τῷ Αὐγούστῳ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἔμελεν ὥστε
ἐκ προγραφῆς πᾶσι τὴν τῶν ἀστέρων διάταξιν, ὑφ'
6 ἧν ἐγεγέννητο, φανερῶσαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνό τε
ἀπεῖπε, καὶ τῷ ὑπηκόῳ προσπαρήγγειλε μηδενὶ τῶν
προστασσομένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτε ἐν τῷ τῆς
ἀρχῆς χρόνῳ μήτε ἐντὸς ἑξήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ

24, 5, 4. Ante μετὰ codici Veneto deest folium.

ἀπαλλαγῆναί σφας τιμήν τινα διδόναι, ὅτι τινὲς
μαρτυρίας παρ' αὐτῶν καὶ ἐπαίνους προπαρασκευα-
ζόμενοι πολλὰ διὰ τούτου ἐκακούργουν. ταῖς τε πρεσ- 7
βείαις τρεῖς καὶ τότε βουλευταὶ ἐχρημάτισαν, καὶ
τοῖς ἱππεῦσιν, ὃ καὶ θαυμάσειεν ἄν τις, μονομαχεῖν
ἐπετράπη. αἴτιον δὲ ὅτι ἐν ὀλιγωρίᾳ τινὲς τὴν ἀτι-
μίαν τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπικειμένην ἐποιοῦντο. ἐπεὶ γὰρ
μήτ' ὄφελός τι τῆς ἀπορρήσεως ἐγίγνετο καὶ τιμωρίας
μείζονος ἄξιοι εἶναι ἐδόκουν, ἢ καὶ ἀποτραπήσεσθαι
ἐνομίσθησαν, συνεχωρήθη σφίσι τοῦτο ποιεῖν. καὶ 8
οὕτως ἀντὶ τῆς ἀτιμίας θάνατον ὤφλισκανον· οὐδὲν
γὰρ ἧττον ἐμονομάχουν, καὶ μάλισθ' ὅτι δεινῶς οἱ
ἀγῶνες αὐτῶν ἐσπουδάζοντο, ὥστε καὶ τὸν Αὔγου-
στον τοῖς στρατηγοῖς τοῖς ἀγωνοθετοῦσί σφας συν-
θεᾶσθαι.

Γερμανικὸς δὲ μετὰ τοῦτο τὴν ὕπατον ἀρχὴν 26
μηδὲ στρατηγήσας ἐδέξατο, καὶ δι' ὅλου αὐτὴν τοῦ a. C. 12
ἔτους, οὐ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἀλλ' ὥς που καὶ ἄλλοι
τινὲς ἔτι καὶ τότε ἦρχον, ἔσχε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐδὲν
ἄξιον μνήμης ἔπραξε, πλὴν ὅτι καὶ τότε ὑπερεδίκη-
σεν, ἐπεί γε ὁ συνάρχων αὐτοῦ Γάιος Καπίτων καὶ
πάνυ τὴν ἄλλως ἠριθμεῖτο· ὁ δὲ δὴ Αὔγουστος ἐκεῖ- 2
νόν τε ὡς καὶ ἐπὶ γήρως ὢν τῇ βουλῇ καὶ ταύτην
τῷ Τιβερίῳ παρακατέθετο. ἀνέγνω δὲ τὸ βιβλίον
οὐκ αὐτός, οὐ γὰρ οἷός τε ἦν γεγωνίσκειν, ἀλλ' ὁ
Γερμανικός, ὥσπερ εἰώθει. καὶ μετὰ τοῦτ' ᾐτήσατο
παρ' αὐτῶν, ἐπὶ τῇ τοῦ Κελτικοῦ πολέμου προφάσει,
μήτ' οἴκοι αὐτὸν ἀσπάζεσθαι μήτ' ἀγανακτεῖν εἰ μη-
κέτι συσσιτοίη σφίσι· τὸ μὲν γὰρ πλεῖστον, ἄλλως 3
τε καὶ ὁσάκις ἕδρα αὐτῶν ἐγίγνετο, ἔν τε τῇ ἀγορᾷ,
καὶ ἐν αὐτῷ γε ἔστιν ὅτε τῷ συνεδρίῳ καὶ ἐσιόντα
αὐτὸν καὶ ἀπιόντα αὖθις ἠσπάζοντο, ἤδη δὲ καὶ ἐν

τῷ παλατίῳ, καὶ καθήμενόν γε, ἔστι δ' ὅτε καὶ κα-
τακείμενον, οὐχ ὅτι ἡ γερουσία ἀλλὰ καὶ οἱ ἱππεῖς
27 τοῦ τε δήμου πολλοί. οὐ μέντοι καὶ τἆλλα ἧττόν τι
παρὰ τοῦτο διῴκει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱππεῦσι δημαρχίαν
αἰτῆσαι ἐπέτρεψε, καὶ μαθὼν ὅτι βιβλία ἄττα ἐφ'
ὕβρει τινῶν συγγράφοιτο, ζήτησιν αὐτῶν ἐποιήσατο,
καὶ ἐκεῖνά τε, τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντα πρὸς τῶν
ἀγορανόμων τὰ δὲ ἔξω πρὸς τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόν-
των, κατέφλεξε, καὶ τῶν συνθέντων αὐτὰ ἐκόλασέ
2 τινας. ἐπειδή τε συχνοὶ φυγάδες οἱ μὲν ἔξω τῶν
τόπων ἐς οὓς ἐξωρίσθησαν τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο,
οἱ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἁβρότερον διῆγον, ἀπη-
γόρευσε μηδένα πυρὸς καὶ ὕδατος εἰρχθέντα μήτε
ἐν ἠπείρῳ διατρίβειν μήτε ἐν νήσῳ τῶν ὅσαι ἔλατ-
τον τετρακοσίων ἀπὸ τῆς ἠπείρου σταδίων ἀπέχουσι,
πλὴν Κῶ τε καὶ Ῥόδου Σαρδοῦς τε καὶ Λέσβου·
3 ταύτας γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μόνας ὑπεξείλετο. ἐκεῖνά
τε οὖν αὐτοῖς προσέταξε, καὶ τὸ μήτε περαιοῦσθαί
ποι ἄλλοσε, μήτε πλοῖα πλείω φορτηγοῦ τε ἑνὸς χι-
λιοφόρου καὶ κωπήρων δύο κεκτῆσθαι, μήτε δούλοις
ἢ καὶ ἀπελευθέροις ὑπὲρ εἴκοσι χρῆσθαι, μήτ' οὐσίαν
ὑπὲρ δώδεκα καὶ ἡμίσειαν μυριάδα ἔχειν, τιμωρη-
θήσεσθαι καὶ αὐτοὺς ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους τούς
τι παρὰ ταῦτα συμπράξαντάς σφισιν ἐπαπειλήσας.
4 ταῦτά τε οὕτως, ὅσα γε καὶ ἐς ἱστορίαν ἀναγκαῖά
ἐστι, διενομοθετήθη, καὶ πανήγυρις ἔξω τῶν νενο-
μισμένων ὑπό τε τῶν ὀρχηστῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἱππο-
τρόφων ἐποιήθη. τά τε Ἄρεια τότε μέν, ἐπειδὴ ὁ
Τίβερις τὸν ἱππόδρομον προκατέσχεν, ἐν τῇ τοῦ
Αὐγούστου ἀγορᾷ καὶ ἵππων δρόμῳ τρόπον τινὰ καὶ
5 θηρίων σφαγῇ ἐτιμήθη, αὖθις δὲ ὥσπερ εἴθιστο
ἐγένετο, καὶ λέοντάς γε ἐς αὐτὰ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ

διακοσίους ὁ Γερμανικὸς ἀπέκτεινεν. ἥ τε στοὰ ἡ
Λιουία καλουμένη ᾠκοδομήθη τε ἐς τιμὴν τοῦ τε
Γαΐου καὶ τοῦ Λουκίου τῶν Καισάρων, καὶ τότε κα-
θιερώθη.

Λουκίου δὲ δὴ Μουνατίου καὶ Γαΐου Σιλίου ἐς 28
τοὺς ὑπατεύοντας ἐσγραφέντων, τήν τε προστασίαν a. C. 13
τῶν κοινῶν τὴν δεκέτη τὴν πέμπτην ἄκων δὴ ὁ Αὔ-
γουστος ἔλαβε, καὶ τῷ Τιβερίῳ τὴν ἐξουσίαν τὴν
δημαρχικὴν αὖθις ἔδωκε, τῷ τε Δρούσῳ τῷ υἱεῖ
αὐτοῦ ὑπατείαν ἐς ἔτος τρίτον, καὶ πρὶν στρατηγῆ-
σαι, αἰτῆσαι ἐπέτρεψε. καὶ συμβούλους ὑπὸ τοῦ 2
γήρως, ὑφ' οὗπερ οὐδ' ἐς τὸ βουλευτήριον ἔτι πλὴν
σπανιώτατα συνεφοίτα, εἴκοσιν ἐτησίους ᾐτήσατο·
πρότερον γὰρ καθ' ἕκμηνον πεντεκαίδεκα προσετί-
θετο. καὶ προσεψηφίσθη, πάνθ' ὅσα ἂν αὐτῷ μετά
τε τοῦ Τιβερίου καὶ μετ' ἐκείνων τῶν τε ἀεὶ ὑπα-
τευόντων καὶ τῶν ἐς τοῦτο ἀποδεδειγμένων, τῶν τε 3
ἐγγόνων αὐτοῦ τῶν ποιητῶν δῆλον ὅτι, τῶν τε
ἄλλων ὅσους ἂν ἑκάστοτε προσπαραλάβῃ, βουλευο-
μένῳ δόξῃ κύρια ὡς καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἀρέσαντα
εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐκ τοῦ δόγματος, ὅπερ που καὶ
ἄλλως τῷ γε ἔργῳ εἶχε, προσθέμενος, οὕτω τὰ πλείω
καὶ κατακείμενος ἔστιν ὅτε ἐχρημάτιζεν. ἐπεί τε ἐπὶ 4
τῇ εἰκοστῇ πάντες ὡς εἰπεῖν ἐβαρύνοντο καὶ ἐδόκει
τι νεώτερον ἔσεσθαι, ἐσέπεμψε βιβλίον ἐς τὴν βου-
λήν, κελεύων ἄλλους τινὰς αὐτὴν πόρους ζητῆσαι.
τοῦτο δὲ οὐχ ὡς καὶ ἐκεῖνο τὸ τέλος καταλύσων ἐποί-
ησεν, ἀλλ' ἵνα μηδενὸς ἄλλου αἱρετωτέρου σφίσι
φανέντος καὶ ἄκοντες αὐτὸ ἄνευ τῆς ἑαυτοῦ διαβο-
λῆς βεβαιώσωσι. καὶ ὅπως γε μὴ τοῦ Γερμανικοῦ 5
τοῦ τε Δρούσου γνώμην τινὰ εἰπόντων ὑποτοπήσωσί
τε ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐντολῆς τοῦτο γεγονέναι καὶ ἀνεξέ-

τῷ παλατίῳ, καὶ καθήμενόν γε, ἔστι δ' ὅτε καὶ κατακείμενον, οὐχ ὅτι ἡ γερουσία ἀλλὰ καὶ οἱ ἱππεῖς
27 τοῦ τε δήμου πολλοί. οὐ μέντοι καὶ τἆλλα ἧττόν τι παρὰ τοῦτο διῴκει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱππεῦσι δημαρχίαν αἰτῆσαι ἐπέτρεψε, καὶ μαθὼν ὅτι βιβλία ἅττα ἐφ' ὕβρει τινῶν συγγράφοιτο, ζήτησιν αὐτῶν ἐποιήσατο, καὶ ἐκεῖνά τε, τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντα πρὸς τῶν ἀγορανόμων τὰ δὲ ἔξω πρὸς τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων, κατέφλεξε, καὶ τῶν συνθέντων αὐτὰ ἐκόλασέ
2 τινας. ἐπειδή τε συχνοὶ φυγάδες οἱ μὲν ἔξω τῶν τόπων ἐς οὓς ἐξωρίσθησαν τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο, οἱ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἁβρότερον διῆγον, ἀπηγόρευσε μηδένα πυρὸς καὶ ὕδατος εἰρχθέντα μήτε ἐν ἠπείρῳ διατρίβειν μήτε ἐν νήσῳ τῶν ὅσαι ἔλαττον τετρακοσίων ἀπὸ τῆς ἠπείρου σταδίων ἀπέχουσι, πλὴν Κῶ τε καὶ Ῥόδου Σαρδοῦς τε καὶ Λέσβου·
3 ταύτας γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μόνας ὑπεξείλετο. ἐκεῖνά τε οὖν αὐτοῖς προσέταξε, καὶ τὸ μήτε περαιοῦσθαί ποι ἄλλοσε, μήτε πλοῖα πλείω φορτηγοῦ τε ἑνὸς χιλιοφόρου καὶ κωπήρων δύο κεκτῆσθαι, μήτε δούλοις ἢ καὶ ἀπελευθέροις ὑπὲρ εἴκοσι χρῆσθαι, μήτ' οὐσίαν ὑπὲρ δώδεκα καὶ ἡμίσειαν μυριάδα ἔχειν, τιμωρηθήσεσθαι καὶ αὐτοὺς ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους τούς τι παρὰ ταῦτα συμπράξαντάς σφισιν ἐπαπειλήσας.
4 ταῦτά τε οὕτως, ὅσα γε καὶ ἐς ἱστορίαν ἀναγκαῖά ἐστι, διενομοθετήθη, καὶ πανήγυρις ἔξω τῶν νενομισμένων ὑπό τε τῶν ὀρχηστῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἱπποτρόφων ἐποιήθη. τά τε Ἄρεια τότε μέν, ἐπειδὴ Τίβερις τὸν ἱππόδρομον προκατέσχε … τῇ τοῦ Αὐγούστου ἀγορᾷ καὶ ἵππων δρόμῳ …
5 θηρίων σφαγῇ ἐτιμήθη, αὖθις … ἐγένετο, καὶ λέ… γε ἐς αὐ…

διακοσίους ὁ Γερμανικὸς ἀπέκτεινεν. ἥ τε στοὰ ἡ Λιουία καλουμένη ᾠκοδομήθη τε ἐς τιμὴν τοῦ τε Γαΐου καὶ τοῦ Λουκίου τῶν Καισάρων, καὶ τότε καθιερώθη.

28 Λουκίου δὲ δὴ Μουνατίου καὶ Γαΐου Σιλίου ἐς τοὺς ὑπατεύοντας ἐσγραφέντων, τήν τε προστασίαν a. C. 13 τῶν κοινῶν τὴν δεκέτη τὴν πέμπτην ἄκων δὴ ὁ Αὔγουστος ἔλαβε, καὶ τῷ Τιβερίῳ τὴν ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν αὖθις ἔδωκε, τῷ τε Δρούσῳ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ ὑπατείαν ἐς ἔτος τρίτον, καὶ πρὶν στρατηγῆσαι, αἰτῆσαι ἐπέτρεψε. καὶ συμβούλους ὑπὸ τοῦ 2 γήρως, ὑφ' οὗπερ οὐδ' ἐς τὸ βουλευτήριον ἔτι πλὴν σπανιώτατα συνεφοίτα, εἴκοσιν ἐτησίους ᾐτήσατο· πρότερον γὰρ καθ' ἕκμηνον πεντεκαίδεκα προσετίθετο. καὶ προσεψηφίσθη, πάνθ' ὅσα ἂν αὐτῷ μετά τε τοῦ Τιβερίου καὶ μετ' ἐκείνων τῶν τε ἀεὶ ὑπατευόντων καὶ τῶν ἐς τοῦτο ἀποδεδειγμένων, τῶν τε 3 ἐγγόνων αὐτοῦ τῶν ποιητῶν δῆλον ὅτι, τῶν τε ἄλλων ὅσους ἂν ἑκάστοτε προσπαραλάβῃ, βουλευομένῳ δόξῃ κύρια ὡς καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἀρέσαντα εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐκ τοῦ δόγματος, ὅπερ που καὶ ἄλλως τῷ γε ἔργῳ εἶχε, προσθέμενος, οὕτω τὰ πλείω καὶ κατακείμενος ἔστιν ὅτε ἐχρημάτιζεν. ἐπεί τε ἐπὶ 4 τῇ εἰκοστῇ πάντες ὡς εἰπεῖν ἐβαρύνοντο καὶ ἐδόκει τι νεώτερον ἔσεσθαι, ἐσέπεμψε βιβλίον ἐς τὴν βουλήν, κελεύων ἄλλους τινὰς αὐτὴν πόρους ζητῆσαι. τοῦτο δὲ οὐχ ὡς καὶ ἐκεῖνο τὸ τέλος καταλύσων ἐποίησ[illegible] ἵνα μηδενὸς ἄλλου αἱρετωτέρου σφίσι [illegible]κοντες αὐτὸ ἄνευ τῆς ἑαυτοῦ διαβο[illegible]ι. καὶ ὅπως γε μὴ τοῦ Γερμανικοῦ 5 [illegible] γνώμην τινὰ εἰπόντων ὑποτοπήσωσι [illegible] ἐντολῆς τοῦτο γεγονέναι καὶ ἀνε[illegible]

ταστον αὐτὴν ἕλωνται, προσέταξε μηδέτερον αὐτῶν μηδὲν εἰπεῖν. καὶ ἐλέχθη μὲν πολλά, καί τινα καὶ
6 διὰ βιβλίων τῷ Αὐγούστῳ ἐδηλώθη· καταμαθὼν δὲ ἐξ αὐτῶν πάντα μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο ἑτοίμους σφᾶς ὑπομεῖναι ὄντας, ἐπί τε τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας τὴν συντέλειαν ἤγαγε, καὶ παραχρῆμα μηδὲν εἰπών, μήθ᾽ ὅσον μήθ᾽ ὅπως αὐτὸ δώσουσιν, ἔπεμψεν ἄλλους ἄλλῃ τά τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ . . . .
τό τε συνέδριον κεκλειμένον εὑρέθη καὶ βύας ὑπὲρ
4 αὐτοῦ καθήμενος ἔβυξε. καὶ κεραυνὸς ἐς εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἑστῶσαν ἐμπεσὼν τὸ γράμμα τὸ πρῶτον τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος ἠφάνισεν· ὅθεν οἱ μάντεις ἑκατοστῇ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἡμέρᾳ θείας τινὸς μοίρας μεταλήψεσθαι ἔφασαν, τεκμαιρό-

28, 6, 6. ἰδιωτῶν καὶ . . . .] Deest folium codici Veneto. Quod non explent quae Xiphilinus habet p. 92: τὰ τῶν πόλεων κτήματα ἀπογραφομένους, ἵν᾽ ὡς καὶ μειζόνως ζημιωθησόμενοι δείσωσι καὶ τὴν εἰκοστὴν τελεῖν ἀνθέλωνται. ὃ καὶ ἐγένετο.

29 καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πῃ τῷ Αὐγούστῳ διῳκεῖτο· ἐν δὲ τῇ τῶν Αὐγουσταλίων θέᾳ, ἥτις ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ γενεθλίοις ἐγίνετο, ἀνήρ τις ἐμμανὴς ἔς τε τὸν δίφρον τὸν τῷ Καίσαρι τῷ Ἰουλίῳ κείμενον ἐνιδρύνθη καὶ τὸν στέφανον αὐτοῦ λαβὼν περιέθετο. καὶ ἐδόκει ἐς τὸν Αὔγουστόν τι σημαί-
2 νεσθαι. ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν· τῷ γὰρ ἐχομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ
a. C. 14 Σέξτος τε Ἀπουλήιος καὶ Σέξτος Πομπήιος ὑπάτευσαν, ἐξωρμήθη τε ἐς τὴν Καμπανίαν ὁ Αὔγουστος, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν ἐν τῇ Νεαπόλει διαθεὶς ἔπειτα ἐν Νώλῃ μετήλλαξε. τέρατα δὲ ἄρα ἐς τοῦτο αὐτῷ φέροντα οὔτε ἐλάχιστα οὔτε
3 δυσσύμβλητα ἐγεγένητο· ὅ τε γὰρ ἥλιος πᾶς ἐξέλιπε, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πολὺ καίεσθαι ἔδοξε, ξύλα τε διάπυρα ἀπ᾽ αὐτοῦ πίπτοντα ἐφαντάσθη, καὶ ἀστέρες κομῆται καὶ αἱματώδεις ὤφθησαν. βουλῆς τε ἐπὶ τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἐπαγγελθείσης, ἵν᾽ εὐχὰς ποιήσωνται, τό τε συνέδριον κ. τ. λ.

μενοι ὅτι τό τε στοιχεῖον ἐκεῖνο τὸν τῶν ἑκατὸν
ἀριθμὸν παρὰ τοῖς Λατίνοις καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν ὄνομα
θεὸν παρὰ τοῖς Τυρσηνοῖς νοεῖ. ταῦτα μὲν ζῶντος 5
ἔτ' αὐτοῦ προεφάνη, τοῖς δὲ δὴ ἔπειτα ἀνθρώποις καὶ
τὸ τῶν ὑπάτων τό τε τοῦ Σερουίου Σουλπικίου Γάλ-
βου ἐνθύμιον ἐγένετο. ἐκεῖνοί τε γὰρ συγγενεῖς πῃ
τοῦ Αὐγούστου ὄντες ἦρχον, καὶ ὁ Γάλβας ὁ τὸ κρά-
τος ὕστερον χρόνῳ λαβὼν τότε ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ
ἐς τοὺς ἐφήβους ἐνεγράφη. ἐπεὶ οὖν πρῶτος μετὰ 6
τὸ τοῦ Αὐγούστου γένος ἐκ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων
ἐμονάρχησε, λόγον τισὶ παρέσχεν ὡς οὐκ ἀπὸ ταὐτο-
μάτου τότε ταῦτα ἀλλ' ἐκ δαιμονίου προβουλῆς
ἐγένετο.

ὁ δ' οὖν Αὔγουστος νοσήσας μετήλλαξε· καί 30
τινα ὑποψίαν τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ Λιουία ἔλαβεν,
ἐπειδὴ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν κρύφα ἐς τὴν νῆσον διέ-
πλευσε καὶ ἐδόκει οἱ καὶ πᾶσι πάντα καταλλαγήσεσθαι.
δείσασα γάρ, ὥς φασι, μὴ καὶ ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ αὐ- 2
τὸν καταγάγῃ, σῦκά τινα ἐπὶ δένδροις ἔτ' ἐπόντα,
ἀφ' ὧν ὁ Αὔγουστος αὐτοχειρίᾳ συκάζειν εἰώθει,
φαρμάκῳ ἔχρισε, καὶ αὐτή τε ἅμα τὰ ἀνήλιφα ἤσθιε
κἀκείνῳ τὰ πεφαρμακευμένα προσέβαλλεν. εἴτ' οὖν 3
ἐκ τούτου εἴτε καὶ ἄλλως ἀρρωστήσας τούς τε ἑταί-
ρους συνεκάλεσε, καὶ εἰπὼν αὐτοῖς ὅσα ἔχρῃζε, τέλος
ἔφη ὅτι τὴν Ῥώμην γηίνην παραλαβὼν λιθίνην ὑμῖν
καταλείπω. τοῦτο μὲν οὖν οὐ πρὸς τὸ τῶν οἰκοδο- 4
μημάτων αὐτῆς ἀκριβὲς ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς
ἰσχυρὸν ἐνεδείξατο· κρότον δὲ δή τινα παρ' αὐτῶν
ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς, ὡς καὶ ἐπὶ μίμου τινὸς
τελευτῇ, αἰτήσας καὶ πάμπανυ πάντα τὸν τῶν ἀν-
θρώπων βίον διέσκωψε.

καὶ ὁ μὲν οὕτω τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγού- 5

στου, ἐν ᾗ ποτε τὸ πρῶτον ὑπάτευσε, μετήλλαξε,
ζήσας μὲν πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη καὶ μῆνας
δέκα καὶ ἡμέρας ἓξ καὶ εἴκοσι, τῇ γὰρ τρίτῃ καὶ
εἰκοστῇ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐγεγέννητο, μοναρχήσας
δέ, ἀφ' οὗ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ἐνίκησε, τέσσαρα καὶ
31 τεσσαράκοντα ἔτη, δεκατριῶν ἡμερῶν δέοντα. οὐ
μέντοι καὶ ἐκφανὴς εὐθὺς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγένετο·
ἡ γὰρ Λιουία, φοβηθεῖσα μὴ τοῦ Τιβερίου ἐν τῇ
Δελματίᾳ ἔτ' ὄντος νεωτερισθῇ τι, συνέκρυψεν αὐ-
τὸν μέχρις οὗ ἐκεῖνος ἀφίκετο. ταῦτα γὰρ οὕτω τοῖς
τε πλείοσι καὶ τοῖς ἀξιοπιστοτέροις γέγραπται· εἰσὶ
γάρ τινες οἳ καὶ παραγενέσθαι τὸν Τιβέριον τῇ νόσῳ
αὐτοῦ καὶ ἐπισκήψεις τινὰς παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἔφα-
2 σαν. τὸ δ' οὖν σῶμα τὸ τοῦ Αὐγούστου ἐκ μὲν τῆς
Νώλης οἱ πρῶτοι καθ' ἑκάστην πόλιν ἐκ διαδοχῆς
ἐβάστασαν, πρὸς δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ γενόμενον οἱ ἱππεῖς
παραλαβόντες νυκτὸς ἐς τὸ ἄστυ ἐσεκόμισαν. τῇ τε
ὑστεραίᾳ βουλὴ ἐγένετο, καὶ ἐς αὐτὴν οἱ μὲν ἄλλοι
τὴν ἱππάδα στολὴν ἐνδεδυκότες συνῆλθον, οἱ δ'
ἄρχοντες τὴν βουλευτικὴν πλὴν τῶν ἱματίων τῶν
3 περιπορφύρων· ὁ δὲ δὴ Τιβέριος καὶ ὁ Δροῦσος ὁ
υἱὸς αὐτοῦ φαιάν, τὸν ἀγοραῖον τρόπον πεποιημένην,
εἶχον. καὶ τοῦ μὲν λιβανωτοῦ καὶ αὐτοὶ ἔθυσαν, τῷ
δ' αὐλητῇ οὐκ ἐχρήσαντο. ἐκαθέζοντο δὲ οἱ μὲν
πολλοὶ ὥς που ἕκαστος εἰώθει, οἱ δ' ὕπατοι κάτω
ἐν τοῖς βάθροις ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν ὁ δὲ τῷ
τῶν δημάρχων. καὶ μετὰ τοῦτο τῷ τε Τιβερίῳ ἄδεια
32 ἐδόθη, ὅτι τοῦ τε νεκροῦ, οὐκ ἐξὸν δή, ἥψατο καὶ
συμπαρέπεμψεν αὐτόν. καίτοι τὰς . . . . ἀρ-

32, 1, 2. Post τὰς folium deest codici Veneto, cuius proximum inchoant verba 34, 2, 1, χόντων, ἑτέρα δέ. Lacunam ita explet Xiphilinus p. 94: καὶ τὰς διαθήκας αὐτοῦ Πολύβιός τις

χόντων, ἑτέρα δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου χρυσῆ, καὶ ἑτέρα 34
αὖ ἐφ' ἅρματος πομπικοῦ ἤγετο. καὶ μετὰ ταύτας αἵ τε 2
τῶν προπατόρων αὐτοῦ καὶ αἱ τῶν ἄλλων συγγενῶν
τῶν τεθνηκότων, πλὴν τῆς τοῦ Καίσαρος ὅτι ἐς τοὺς
ἥρωας ἐσεγέγραπτο, αἵ τε τῶν ἄλλων Ῥωμαίων τῶν
καὶ καθ' ὅ,τι πρωτευσάντων, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥω-
μύλου ἀρξάμεναι, ἐφέροντο. καί τις καὶ τοῦ Πομ- 3

Καισάρειος ἀνέγνω ὡς μὴ πρέπον βουλευτῇ τοιοῦτόν τι ἀνα-
λέγεσθαι. κατελέλειπτο δὲ ἐν αὐταῖς τὰ μὲν δύο μέρη τοῦ κλή-
ρου τῷ Τιβερίῳ, τὸ δὲ λοιπὸν τῇ Λιουίᾳ, ὥς τινες λέγουσιν·
ἵνα γάρ τι καὶ ἐκείνη τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀπόνηται, παρὰ
τῆς βουλῆς ᾐτήσατο τοσοῦτον αὐτῇ καὶ παρὰ τὸν νόμον κα-
ταλιπεῖν δυνηθῆναι. κληρονόμοι μὲν δὴ οὗτοι ἐγεγράφατο· 2
κτήματα δὲ καὶ χρήματα πολλὰ πολλοῖς καὶ τῶν προσηκόν-
των οἱ καὶ τῶν ἀλλοτρίων, οὐχ ὅπως βουλευταῖς καὶ ἱππεῦ-
σιν ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσι, τῷ τε δήμῳ χιλίας μυριάδας, καὶ
τοῖς στρατιώταις τοῖς μὲν δορυφόροις κατὰ πεντήκοντα καὶ
διακοσίας δραχμάς, τοῖς δ' ἀστικοῖς τὴν ἡμίσειαν, τῷ τε
λοιπῷ τῷ πολιτικῷ πλήθει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δοθῆναι
ἐκέλευσε. καὶ προσέτι καὶ τοῖς παισὶν ὧν μικρῶν ἔτι ὄντων 3
τοὺς πατέρας τῶν οὐσιῶν ἐκεκληρονομήκει, προσέταξε πάντα
μετὰ τῶν προσόδων, ἐπειδὰν ἀνδρωθῶσιν, ἀποδοθῆναι. ὅπερ
που καὶ ζῶν ἐποίει· εἰ γάρ τινα τέκνα ἔχοντα διεδέξατο,
τοῖς παισὶν αὐτοῦ πάντως, εἰ μὲν ἤδη τότε τέλειοι ἦσαν,
εὐθύς, εἰ δὲ μή, μετὰ τοῦτο πάντα ἀπεδίδου. τοιοῦτος 4
μέντοι περὶ τοὺς ἀλλοτρίους παῖδας ὢν τὴν θυγατέρα οὔτε
κατήγαγε, καίπερ καὶ δωρεῶν ἀξιώσας, καὶ ταφῆναι ἐν τῷ
αὐτοῦ μνημείῳ ἀπηγόρευσε. τοσαῦτα μὲν αἱ διαθῆκαι ἐδή- 33
λουν, ἐσεκομίσθη δὲ καὶ βιβλία τέσσαρα· καὶ αὐτὰ ὁ Δροῦ-
σος ἀνέγνω. (Plura hic addit Zonaras p. 429, 20.) ἐγέγραπτο
δὲ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ὅσα τῆς ταφῆς εἴχετο, ἐν δὲ τῷ δευ-
τέρῳ τὰ ἔργα ἃ ἔπραξε πάντα, ἃ καὶ ἐς χαλκᾶς στήλας
πρὸς τῷ ἡρῴῳ αὐτοῦ σταθείσας ἀναγραφῆναι ἐκέλευσε.
τὸ τρίτον τά τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ τῶν προσόδων τῶν 2
τε ἀναλωμάτων τῶν δημοσίων, τό τε πλῆθος τῶν ἐν τοῖς
θησαυροῖς χρημάτων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα ἐς τὴν

πηίου τοῦ μεγάλου εἰκὼν ὤφθη, τά τε ἔθνη πάνθ'
ὅσα προσεκτήσατο, ἐπιχωρίως σφίσιν ὡς ἕκαστα ἀπῃ-
κασμένα ἐπέμφθη. κἀκ τούτου καὶ τὰ ἄλλα αὐτοῖς,
4 ὅσα ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴρηται, ἐφέσπετο. προτε-
θείσης δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τοῦ δημηγορικοῦ βήματος,
ἀπὸ μὲν ἐκείνου ὁ Δροῦσός τι ἀνέγνω, ἀπὸ δὲ τῶν
ἑτέρων ἐμβόλων τῶν Ἰουλιείων ὁ Τιβέριος δημόσιον
δή τινα κατὰ δόγμα λόγον ἐπ' αὐτῷ τοιόνδε ἐπε-
λέξατο.

35 "ὅσα μὲν ἰδίᾳ καὶ παρὰ τῶν συγγενῶν ἐπὶ τῷ
θείῳ ἐκείνῳ Αὐγούστῳ λεχθῆναι ἔδει, Δροῦσος
εἴρηκεν· ἐπειδὴ δὲ καὶ δημοσίας τρόπον τινὰ φωνῆς
ἡ γερουσία καλῶς ποιοῦσα ἠξίωσεν αὐτόν, οἶδα μὲν

3 ἡγεμονίαν φέροντα ἦν, εἶχε, καὶ τὸ τέταρτον ἐντολὰς καὶ
ἐπισκήψεις τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ κοινῷ, ἄλλας τε καὶ ὅπως
μήτ' ἀπελευθερῶσι πολλούς, ἵνα μὴ παντοδαποῦ ὄχλου τὴν
πόλιν πληρώσωσι, μήτ' αὖ ἐς τὴν πολιτείαν συχνοὺς ἐσγρά-
φωσιν, ἵνα πολὺ τὸ διάφορον αὐτοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους
4 ᾖ. τά τε κοινὰ πᾶσι τοῖς δυναμένοις καὶ εἰδέναι καὶ πράτ-
τειν ἐπιτρέπειν, καὶ ἐς μηδένα ἀναρτᾶν αὐτὰ παρῄνεσε
σφίσιν, ὅπως μήτε τυραννίδος τις ἐπιθυμήσῃ, μήτ' αὖ πταί-
5 σαντος ἐκείνου τὸ δημόσιον σφαλῇ. γνώμην τε αὐτοῖς ἔδωκε
τοῖς τε παροῦσιν ἀρκεσθῆναι καὶ μηδαμῶς ἐπὶ πλεῖον τὴν
ἀρχὴν ἐπαυξῆσαι ἐθελῆσαι· δυσφύλακτόν τε γὰρ αὐτὴν
ἔσεσθαι, καὶ κινδυνεύσειν ἐκ τούτου καὶ τὰ ὄντα ἀπολέσαι
6 ἔφη. τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὄντως ἀεί ποτε οὐ λόγῳ μόνον
ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐτήρησε· παρὸν γοῦν αὐτῷ πολλὰ ἐκ τοῦ
βαρβαρικοῦ προσκτήσασθαι οὐκ ἠθέλησε.

34 ταῦτα μὲν αἱ ἐντολαὶ εἶχον, μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ἐκφορὰ
αὐτοῦ ἐγένετο. κλίνη ἦν ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ
πεποιημένη καὶ στρώμασιν ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμη-
μένη· καὶ ἐν αὐτῇ τὸ μὲν σῶμα κάτω που ἐν θήκῃ συγ-
κέκρυπτο, εἰκὼν δὲ δή τις αὐτοῦ κηρίνη ἐν ἐπινικίῳ στολῇ
2 ἐξεφαίνετο. καὶ αὕτη μὲν ἐκ τοῦ παλατίου πρὸς τῶν ἐς
νέωτα ἀρχόντων.

προσήκοντα ἐμαυτῷ τὸν λόγον τόνδε ἐπιτραπείς, τίς 2
γὰρ ἂν δικαιότερον ἐμοῦ τοῦ καὶ παιδὸς αὐτοῦ καὶ
διαδόχου τὸν ἐπ' αὐτῷ ἔπαινον ἐνεχειρίσθη; οὐ μέν-
τοι καὶ θαρρεῖν ἔχω ὡς οὐ πολὺ καταδεέστερος καὶ
τῆς ὑμετέρας περὶ αὐτοῦ βουλήσεως καὶ τῆς ἐκείνου
ἀξιώσεως ὤν. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἀλλοτρίοις τισὶ λέξειν 3
ἔμελλον, σφόδρα ἂν ἐφοβούμην μὴ τῷ ἐμῷ λόγῳ
προσέχοντες τοιαῦτα καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ νομίσωσιν
εἶναι· νῦν δὲ δὴ παραμυθεῖταί με ὅτι παρ' ὑμῖν
τοῖς πάντα τε αὐτὰ ἀκριβῶς εἰδόσι καὶ πάντων αὐ-
τῶν πεπειραμένοις, καὶ διὰ ταῦτα καὶ τῶν ἐπαίνων
τῶνδε αὐτὸν ἠξιωκόσι, τοὺς λόγους ποιήσομαι. οὐ 4
γὰρ ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ εἴπω καὶ τὴν ἐκείνου ἀρετὴν κρι-
νεῖτε, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ σύνιστε καὶ τοῖς ἐμοῖς λόγοις
βοηθήσετε, ἀναπληροῦντες τὸ ἐλλεῖπον τῇ μνήμῃ
τῶν γεγονότων, ὥστε κοινὸν κἂν τούτῳ παρὰ πάν-
των τὸν ἔπαινον γενέσθαι, ἐμοῦ τε ὥσπερ ἐν χορῷ
τινὶ τὰ κεφάλαια ἀποσημαίνοντος, καὶ ὑμῶν τὰ λοιπὰ
συνεπηχούντων. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐκεῖνο δέδοικα μὴ 5
ἤτοι ἐμοῦ ἀσθένειάν τινα καταγνῶτε, ὅτι μὴ δύναμαι
τῆς ἐπιθυμίας ὑμῶν τυχεῖν, ἢ αὐτοὶ τῷ ὑπερβάλλοντι
ὑμᾶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ φθονήσητε. τίς γὰρ οὐκ
ἐπίσταται τοῦθ' ὅτι οὔτ' ἂν πάντες ἄνθρωποι συνελ-
θόντες ἀξίους αὐτοῦ ἐπαίνους εἴποιεν, καὶ πάντες
ἐθελονταὶ τῶν νικητηρίων αὐτῷ παραχωρεῖτε, οὐχ 6
ὅτι οὐδεὶς ἂν ὑμῶν ἐξισωθείη οἱ φθονοῦντες, ἀλλὰ
καὶ αὐτῷ τῷ ὑπερέχοντι αὐτοῦ ἀγαλλόμενοι. ὅσῳ
γὰρ ἂν οὗτος μείζων ὑμῶν φανῇ, τοσούτῳ μείζονα
ὑμεῖς εὐηργετῆσθαι δόξετε, ὥστε μὴ ἀφ' ὧν ἐλατ-
τοῦσθε αὐτοῦ βασκανίαν ὑμῖν, ἀλλ' ἀφ' ὧν εὖ
πεπόνθατε ὑπ' αὐτοῦ σεμνότητα ἐγγενέσθαι.

ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν ὅθενπερ καὶ ἐκεῖνος τὰ 36

κοινὰ πράττειν ἤρξατο, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας αὐτοῦ. καὶ γὰρ τοῦτο ἓν τῶν μεγίστων τοῦ Αὐγούστου ἔργων ἐστὶν ὅτι ἄρτι ἔκ τε τῶν παίδων ἐξεληλυθὼς καὶ μειρακιοῦσθαι ἀρχόμενος τὸν μὲν
2 ἄλλον χρόνον, καθ' ὃν καλῶς τὰ δημόσια πρὸς τοῦ ἡμιθέου ἐκείνου Καίσαρος διῳκεῖτο, παιδείᾳ προσεῖχεν, ἐπεὶ δὲ ἐπιβουλευθέντος αὐτοῦ πάντα τὰ κοινὰ ἐταράχθη, τῷ τε πατρὶ ἅμα ἱκανῶς ἐτιμώρησε καὶ ὑμῖν ἀναγκαίως ἐπεκούρησε, μήτε τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν φοβηθεὶς μήτε τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων δείσας μήτε τὴν ὀλιγοετίαν τὴν ἑαυτοῦ ὀκνήσας.
3 καίτοι τί τοιοῦτον ἢ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἢ Ῥωμύλος ὁ ἡμέτερος, οἵπερ που μάλιστα νεαροὶ ὄντες ἐλλόγιμόν τι ποιῆσαι δοκοῦσιν, ἔπραξαν; ἀλλὰ τούτους μὲν ἐάσω, ἵνα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ παραβάλλειν οἱ καὶ παραδεικνύναι σφᾶς, καὶ ταῦτα ἐν ὑμῖν μηδὲν ἧττον ἐμοῦ αὐτοὺς εἰδόσι, σμικροτέραν τὴν τοῦ Αὐγούστου
4 ἀρετὴν ποιεῖν νομισθῶ· πρὸς μόνον δὲ δὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὰ ἐκείνου ἔργα παραθεωρῶν αὐτὸν ὀρθῶς μὲν ἂν κατ' αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν δόξαιμι, τοσοῦτον δ' ἂν τῆς προαιρέσεως διαμάρτοιμι ὅσον ἐκεῖνος μὲν ἔν τε παισὶν ὄφεις καὶ ἐν ἀνδράσιν ἔλαφόν τέ τινα καὶ κάπρον καὶ νὴ Δία καὶ λέοντα ἄκων καὶ ἐξ ἐπιτάξεως
5 ἀπέκτεινεν, οὗτος δὲ οὐκ ἐν θηρίοις ἀλλ' ἐν ἀνδράσιν, ἐθελοντὴς καὶ πολεμῶν καὶ νομοθετῶν, τό τε κοινὸν ἀκριβῶς ἔσωσε καὶ αὐτὸς ἐλαμπρύνθη. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα καὶ στρατηγὸν αὐτὸν εἵλεσθε καὶ ὕπατον ἐδείξατε ἐκεῖνο τῆς ἡλικίας ἔχοντα ἐν ᾧ μηδὲ στρατεύεσθαί τινες ἐθέλουσιν.

37 αὕτη μὲν δὴ καὶ Αὐγούστῳ τοῦ πολιτικοῦ βίου ἀρχὴ καὶ ἐμοὶ τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου γέγονε· μετὰ

δὲ δὴ τοῦτο ὁρῶν τὸ μὲν πλεῖστον καὶ κράτιστον καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ἑαυτῷ συμφρονοῦν, στασιωτείαις δέ τισι τόν τε Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον τόν τε Σέξτον καὶ τὸν Βροῦτον τόν τε Κάσσιον χρωμένους, καὶ φοβηθεὶς μὴ πολλοῖς ἅμα πολέμοις, καὶ 2
τούτοις ἐμφυλίοις, ἡ πόλις συνενεχθεῖσα καὶ διασπασθῇ καὶ ἐκτρυχωθῇ ὥστε μηδένα ἔτι τρόπον ἀνενεγκεῖν δυνηθῆναι, φρονιμώτατα καὶ δημωφελέστατα αὐτοὺς διέθηκε· τούς τε γὰρ ἰσχύοντας καὶ αὐτῷ 3
τῷ ἄστει ἐπικειμένους προσλαβὼν κατεπολέμησε μετ' αὐτῶν τοὺς ἑτέρους, καὶ τούτων ὑπεξαιρεθέντων αὖθις αὖ καὶ ἀπ' ἐκείνων ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς, ἑλόμενος μὲν ὀλίγους τινὰς καὶ ἄκων σφίσι προέσθαι ὥστε τοὺς πλείους διασῶσαι, ἑλόμενος δὲ καθ' ἑκάστους αὐτοῖς ἐπιτηδείως πως προσενεχθῆναι ὥστε μὴ πᾶσιν ἅμα πολεμῆσαι. ἐξ ὧν ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν 4
ἰδίᾳ ἐκέρδανεν, ἡμᾶς δὲ δὴ πάντας περιφανῶς ὠφέλησε. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς πολέμους τούς τε ἐμφυλίους καὶ τοὺς ὀθνείους ἔργα αὐτοῦ τί ἄν τις μακρηγοροίη, ἄλλως τε καὶ διότι τὰ μὲν ὤφελε μηδ' ἀρχὴν γεγονέναι, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐπικτηθέντων πολὺ ἐναργεστέραν τὴν ὠφέλειαν παντὸς λόγου παρέχεται. καὶ 5
προσέτι καὶ τῆς τύχης τὸ πλεῖστον ὄντα, καὶ μετὰ πολλῶν μὲν πολιτῶν πολλῶν δὲ καὶ συμμάχων κατορθωθέντα, καὶ κοινὴν πρὸς ἐκείνους τὴν αἰτίαν αὐτῷ ἔχει, καὶ τάχα ἂν καὶ ἑτέρων τινῶν πράξεσι παραβληθείη. ταῦτα μὲν οὖν παραλείψω· καὶ γάρ 6
που πολλαχῇ αὐτὰ καὶ γεγραμμένα καὶ τετυπωμένα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀναγιγνώσκειν δύνασθε· ἃ δὲ δὴ μάλιστα αὐτοῦ τε τοῦ Αὐγούστου ἔργα ἐστί, καὶ μήτ' ἄλλῳ τινὶ ἀνθρώπων πέπρακται, καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐ μόνον ἐκ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν κινδύ-

νων περιπεποίηκεν ἀλλὰ καὶ εὐπορωτέραν καὶ δυνα-
7 τωτέραν ἐξείργασται, ταῦτ' ἐρῶ μόνα· ἐκείνῳ τε γὰρ εὔκλειαν ἐξαίρετον λεχθέντα οἴσει, καὶ ὑμῶν τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἡδονὴν ἄμεμπτον ποιήσει, τοῖς δὲ νεωτέροις διδασκαλίαν ἀκριβῆ τοῦ τε τρόπου καὶ τῆς καταστάσεως τῆς πολιτείας παρέξει.

38 ὁ τοίνυν Αὔγουστος οὗτος, ὃν δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἠξιώσατε, ἐπειδὴ τάχιστα τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀπηλλάγη καὶ πράξας καὶ παθὼν οὐχ ὅσα αὐτὸς ἤθελεν ἀλλ' ὅσα τῷ δαιμονίῳ ἔδοξε, πρῶτον μὲν τοὺς πλείους τῶν ἀντιστάντων οἱ καὶ περιγενομένων ἐκ τῶν παρατάξεων ἔσωσεν, ἐν μηδενὶ τὸν Σύλλαν μιμησάμενος τὸν εὐτυχῆ ὀνο-
2 μαζόμενον. καὶ ἵνα μὴ πάντας αὐτοὺς καταλέγω, τίς οὐκ οἶδε τὸν Σόσιον, τίς τὸν Σκαῦρον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σέξτου, τίς τὸν Λέπιδον αὐτόν, ὃς καὶ ἐπεβίω τοσοῦτον τῇ ἥττῃ χρόνον καὶ ἀρχιέρεως διὰ παντὸς αὐτοῦ ὢν διετέλεσεν; ἔπειτα δὲ τοὺς συνεξετασθέντας οἱ πολλαῖς καὶ μεγάλαις δωρεαῖς τιμήσας οὐθ'
3 ὑπερήφανόν τι πράττειν οὔθ' ὑβρίζειν εἴασεν. ἀλλ' ἴστε γὰρ ἀκριβῶς καὶ ἐν τούτῳ τούς τε ἄλλους καὶ τὸν Μαικήναν καὶ τὸν Ἀγρίππαν, ὥστε με μηδὲν μηδὲ τούτους ἐξαριθμήσασθαι δεῖσθαι. δύο μὲν δὴ ταῦτ' ἔσχεν οἷα ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἑνὶ ἐγένετο. ἤδη γὰρ οἶδ' ὅτι καὶ ἐχθρῶν τινες ἐφείσαντο καὶ ἕτεροι τοῖς ἑταίροις ἀσελγαίνειν οὐκ ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ἅμα διὰ πάντων ὁμοίως οὐκ ἔστιν
4 ὅτῳ ποτὲ ἄλλῳ ὑπῆρξε. τεκμήριον δέ, Σύλλας μὲν καὶ Μάριος καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσιν ἤχθηραν· τί γὰρ δεῖ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τῶν μικροτέρων μνημονεύειν; Πομπήιος δὲ καὶ Καῖσαρ τούτου μὲν ἀπέσχοντο ὥς γε ἐπίπαν εἰπεῖν, τοῖς δὲ

δὴ φίλοις οὐκ ὀλίγα παρὰ τὰ ἑαυτῶν ἤδη ποιεῖν
ἐφῆκαν. ἀλλ' οὗτος οὕτως ἑκάτερον αὐτῶν ἔμιξε καὶ 5
ἐκέρασεν ὥστε τοῖς τε ἐναντιωθεῖσίν οἱ νίκην τὴν
ἧτταν ἀποφῆναι καὶ τοῖς συναγωνισαμένοις εὐτυχῆ
τὴν ἀρετὴν ἀποδεῖξαι.

ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ τὸ μὲν στασιωτικὸν πᾶν 39
τὸ περιλειφθὲν φιλανθρωπίᾳ καταστήσας, τὸ δὲ στρα-
τιωτικὸν τὸ κρατῆσαν εὐεργεσίᾳ μετριάσας, καὶ δυ-
νηθεὶς ἂν ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν ὅπλων τῶν τε χρη-
μάτων μόνος ἀναμφιλόγως κύριος ἁπάντων, ὧν γε
καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐγεγόνει, εἶναι, οὐκ 2
ἠθέλησεν, ἀλλ' ὥσπερ τις ἰατρὸς ἀγαθὸς σῶμα νενο-
σηκὸς παραλαβὼν καὶ ἐξιασάμενος, ἀπέδωκε πάντα
ὑμῖν ὑγιᾶ ποιήσας. καίτοι τοῦτο ἡλίκον ἐστὶ μάλιστα
ἂν ἐξ ἐκείνου τεκμήραισθε ὅτι καὶ τὸν Πομπήιον καὶ
τὸν Μέτελλον τὸν τότε ἀνθήσαντα ἐπῄνεσαν οἱ πα-
τέρες ἡμῶν, ἐπειδὴ τὰς δυνάμεις μεθ' ὧν ἐπολέμη-
σαν ἐθελονταὶ διαφῆκαν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μικράν τινα 3
ἰσχὺν καὶ ταύτην πρόσκαιρον ἔχοντες, καὶ προσέτι
καὶ ἀντιπάλους τοὺς οὐκ ἐπιτρέψοντάς σφισιν ἄλλο
τι ποιῆσαι κεκτημένοι, τοῦτό τε ἔπραξαν καὶ ἐπ'
αὐτῷ ἔπαινον ἔσχον, ποῦ δὴ δύναιτ' ἄν τις τῆς
Αὐγούστου μεγαλοφροσύνης ἐφικέσθαι, ὅστις πάσας 4
μὲν τὰς δυνάμεις ὑμῶν τηλικαύτας οὔσας ἔχων, πάν-
των δὲ τῶν χρημάτων πλείστων ὄντων κρατῶν, καὶ
μήτε φοβούμενός τινα μήθ' ὑποπτεύων, ἀλλ' ἐξὸν
αὐτῷ πάντων συνεπαινούντων μόνῳ ἄρχειν, οὐκ
ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰ χρή-
ματα ἐς τὸ μέσον ὑμῖν κατέθηκεν; ὅθενπερ καὶ ὑμεῖς, 5
καλῶς ποιοῦντες καὶ ὀρθῶς φρονοῦντες, οὐκ ἠνέσ-
χεσθε οὐδὲ ἐπετρέψατε αὐτῷ ἰδιωτεῦσαι, ἀλλ' ἅτε
εὖ εἰδότες ὅτι δημοκρατία μὲν οὔποτ' ἂν τηλικούτοις

πράγμασιν ἁρμόσειε, προστασία δὲ ἑνὸς ἀνδρὸς μά-
λιστ' ἂν αὐτὰ σώσειε, οὔτε λόγῳ μὲν ἐπανελθεῖν ἐς
τὴν αὐτονομίαν ἔργῳ δὲ ἐς τοὺς στασιασμοὺς ἠθε-
6 λήσατε, καὶ ἐκεῖνον, ὃν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἐδεδοκι-
μάκειτε, προκρίναντες ἠναγκάσατε χρόνον γέ τινα
ὑμῶν προστῆναι. ἐξ οὗ δὴ πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ πει-
ραθέντες, καὶ δεύτερον αὖθις καὶ τρίτον τέταρτόν
τε καὶ πέμπτον ἐξεβιάσασθε αὐτὸν ἐν τῇ τῶν κοινῶν
40 διαχειρίσει ἐμμεῖναι. καὶ μάλα εἰκότως· τίς μὲν γὰρ
οὐκ ἂν ἕλοιτο ἀπραγμόνως σώζεσθαι καὶ ἀκινδύνως
εὐδαιμονεῖν, καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν τῆς πολιτείας
ἀφθόνως ἀπολαύειν, ταῖς δὲ δὴ φροντίσι ταῖς ὑπὲρ
αὐτῆς μὴ συνεῖναι; τίς δ' ἂν ἄμεινον τοῦ Αὐγούστου
τῆς ἰδίας οἰκίας μόνης, μήτι γε καὶ ἄλλων ἀνθρώπων
2 τοσούτων, ἦρξεν; ὅστις τὰ μὲν ἐπίπονα καὶ πολέμια
ἔθνη αὐτὸς καὶ φρουρήσειν καὶ σώσειν ὑπεδέξατο,
τὰ δ' ἄλλα τὰ εἰρηναῖα καὶ ἀκίνδυνα ὑμῖν ἀπέδωκε,
στρατιώτας τε τοσούτους ἀθανάτους πρὸς τὸ προπο-
λεμεῖν ὑμῶν τρέφων οὐδενὶ τῶν σφετέρων λυπηροὺς
αὐτοὺς ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τὸ ὀθνεῖον φύλακας
φοβερωτάτους, πρὸς δὲ τὸ οἰκεῖον ἀόπλους ἀπολέμους
3 εἶναι παρεσκεύασε. καὶ μέντοι καὶ τῶν βουλευτῶν
οὔτε ἐν ταῖς ἡγεμονίαις τὴν τοῦ κλήρου τύχην ἀφεί-
λετο, ἀλλὰ καὶ τὰ ἆθλά σφισι τῆς ἀρετῆς προσπα-
ρέσχεν, οὔτε ἐν ταῖς διαγνώμαις τὴν ἐξουσίαν τῆς
διαψηφίσεως κατέλυσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς
4 παρρησίας προσέθηκεν. ἔκ τε τοῦ δήμου τὸ δύσκρι-
τον ἐν ταῖς διαγνώσεσιν ἐς τὴν τῶν δικαστηρίων
ἀκρίβειαν μεταστήσας, τό τε ἀξίωμα τῶν ἀρχαιρεσιῶν
αὐτῷ ἐτήρησε, κἀν ταύταις τὸ φιλότιμον ἀντὶ τοῦ
φιλονείκου σφᾶς ἐξεπαίδευσε, κἀκ τῶν σπουδαρχιῶν
αὐτῶν τὸ πλεονεκτικὸν ἐκκόψας τὸ εὔδοξον αὐτοῖς

ἀντέδωκε. τά τε ἑαυτοῦ χρήματα σωφρόνως ἐπαύ-
ξων ἐς τὴν δημοσίαν χρείαν ἀνήλισκε, καὶ τῶν κοι-
νῶν ὡς ἰδίων κηδόμενος ὡς ἀλλοτρίων ἀπείχετο.
καὶ πάντα μὲν τὰ ἔργα τὰ πεπονηκότα ἐπισκευάσας 5
οὐδενὸς τῶν ποιησάντων αὐτὰ τὴν δόξαν ἀπεστέρη-
σε· πολλὰ δὲ καὶ ἐκ καινῆς, τὰ μὲν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ
ὀνόματι τὰ δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων, τὰ μὲν αὐτὸς κατε-
σκεύασε τὰ δὲ ἐκείνοις οἰκοδομῆσαι ἐπέτρεψε, τὸ τῷ
κοινῷ χρήσιμον διὰ πάντων ἰδών, ἀλλ' οὐ τῆς ἐπ'
αὐτοῖς εὐκλείας ἰδίᾳ τισὶ φθονήσας. τοῖς τε τῶν 6
οἰκειοτάτων ὑβρίσμασιν ἀπαραιτήτως ἐπεξιὼν τὰ
τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα ἀνθρωπίνως μετεχειρίζετο.
καὶ τοὺς μὲν ἀρετήν τινα ἔχοντας ἀφθόνως εἴα οἱ
παρισοῦσθαι, τοὺς δ' ἄλλως πως βιοῦντας οὐκ ἤλεγ-
χεν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ μόνους 7
τοὺς μηδ' ἂν ἑαυτοῖς λυσιτελούντως ζήσαντας ἐδι-
καίωσε, τοὺς δὲ δὴ λοιποὺς οὕτω διέθηκεν ὥστε
παμπληθῆ χρόνον μηδένα μήτ' οὖν ἀληθῆ μήτε ψευ-
δῆ αἰτίαν ἐπιθέσεως λαβεῖν. θαυμαστὸν μὲν γὰρ
οὐδὲν εἰ καὶ ἐπεβουλεύθη ποτέ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ
θεοὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀρέσκουσιν· ἡ δὲ δὴ τῶν καλῶς
ἀρχόντων ἀρετὴ οὐκ ἐξ ὧν ἂν ἕτεροι κακουργήσωσιν,
ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ εὖ ποιήσωσι φαίνεται.

εἴρηκα, ὦ Κυιρῖται, τὰ μέγιστα καὶ ἐκπρεπέστατα, 41
ὥς γε ἐν κεφαλαίοις διελθεῖν, ἐπεὶ ἄν γέ τις πάντα
ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ἀναριθμήσασθαι ἐθελήσῃ,
παμπόλλων ἂν ἡμερῶν δεηθείη. πρὸς δὲ καὶ εὖ οἶδ'
ὅτι παρ' ἐμοῦ μὲν μόνα ταῦτα ἀκηκοότες ἔσεσθε, παρ'
ἑαυτοῖς δὲ δὴ καὶ τἆλλα ἐξ αὐτῶν πάντα ἀναμνησθή-
σεσθε, ὥστε τρόπον τινὰ καὶ ἐκεῖνα ἐμὲ δοκεῖν εἰρη-
κέναι. οὐδὲ γὰρ ἄλλως κόμπου τινὸς ἐν ἑτέροις τοῖς 2
περὶ αὐτοῦ λόγον οὔθ' ὑμεῖς τὴν ἀκρόασιν πεποίησθε,

ἀλλ' ὅπως τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ
ὄντα ἀειμνήστου παρὰ ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν εὐκλείας
3 τύχῃ. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν τῶν βουλευτῶν αὐτοῦ
μνημονεύσειεν, ὧν τὸ φαῦλον τὸ ἐκ τῶν στάσεων
ἐπιπολάσαν ἀλύπως ἀφελὼν τὸ λοιπὸν αὐτῷ τε τού-
τῳ ἐσέμνυνε καὶ τῇ αὐξήσει τοῦ τιμήματος ἐμεγάλυνε
τῇ τε δόσει τῶν χρημάτων ἐπλούτισεν· οἷς ἐξ ἴσου
καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ἐδίδου, καὶ μεθ' ὧν συμμε-
θίστατο· οἷς πάντα τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα
ἀεί ποτε ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ ἢ καὶ οἴκοι διά τε τὴν
ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, παρα-
4 λαμβάνων ἄλλοτε ἄλλους, ἐπεκοίνου. τίς δ' οὐκ ἂν
τῶν λοιπῶν Ῥωμαίων, οἷς ἔργα, χρήματα, ἀγῶνας,
πανηγύρεις, ἄδειαν, ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων, ἀσφά-
λειαν οὐκ ἀπὸ τῶν πολεμίων οὐδ' ἀπὸ τῶν κακούρ-
γων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ δαιμονίου οὐχ
ὅτι μεθ' ἡμέραν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ συμπιπτόντων,
παρεσκεύασε. τίς τῶν συμμάχων, οἷς ἀκίνδυνον
τὴν ἐλευθερίαν, οἷς ἀζήμιον τὴν συμμαχίαν ἐποίησε.
τίς τῶν ὑπηκόων, ὧν οὐδεὶς οὔθ' ὑβρίσθη ποτὲ οὔτε
5 ἐπηρεάσθη. πῶς δ' ἄν τις ἐπιλάθοιτο ἀνδρὸς ἰδίᾳ
μὲν πένητος δημοσίᾳ δὲ πλουσίου, καὶ πρὸς ἑαυτὸν
μὲν οἰκονομικοῦ πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἀναλωτικοῦ
γενομένου, καὶ αὐτοῦ μὲν πάντα ἀεὶ καὶ πόνον καὶ
κίνδυνον ὑπὲρ ὑμῶν ὑπομείναντος, ὑμᾶς δὲ δὴ μηδ'
ὅσον προπέμψαι ποι αὐτὸν ἀπιόντα ἢ καὶ ἀπαντῆσαί
οἱ ἐπανιόντι ταλαιπωρήσαντος, καὶ ἐν μὲν ταῖς ἑορ-
ταῖς καὶ τὸν δῆμον οἴκαδε προσδεξαμένου, ἐν δὲ ταῖς
ἄλλαις ἡμέραις καὶ τὴν γερουσίαν ἐν αὐτῷ τῷ βου-
6 λευτηρίῳ ἀσπασαμένου; πῶς τοῦ τε πλήθους καὶ τῆς
ἀκριβείας ἅμα τῶν νόμων τῶν τοῖς μὲν ἀδικουμένοις
αὔταρκες παραμύθιον τοῖς δ' ἀδικοῦσιν οὐκ ἀπάν-

θρωπον τιμωρίαν ἐχόντων; πῶς τῶν γερῶν τῶν τοῖς
γαμοῦσι καὶ τεκνοῦσι προκειμένων; πῶς τῶν ἄθλων
τῶν τοῖς στρατιώταις ἄνευ τινὸς ἑτέρου βλάβης δε-
δομένων; τί δέ; τὸ τοῖς ἅπαξ ἀναγκαίως κτηθεῖσιν 7
ἀρκεσθῆναι αὐτὸν καὶ μηδὲν ἕτερον προσκατεργά-
σασθαι ἐθελῆσαι, ἐξ οὗ πλειόνων ἂν δόξαντες ἄρχειν
καὶ τὰ ὄντα ἀπωλέσαμεν, ἢ τὸ τοῖς μὲν πάνυ φίλοις
καὶ συνησθῆναι ἀεί ποτε αὐτὸν καὶ συλλυπηθῆναι καὶ
συμπαῖξαι καὶ συσπουδάσαι, πᾶσι δ' ἁπλῶς τοῖς 8
ὠφέλιμόν τι ἐπινοῆσαι δυνασθεῖσι παρρησιάσασθαι
ἐπιτρέψαι, καὶ τοὺς μὲν ἀληθιζομένους τινὰ ἐπαινέ-
σαι, τοὺς δὲ κολακεύοντας μισῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν
καὶ ἐκ τῶν οἰκείων πολλοῖς χαρίσασθαι, πάντα δὲ
τὰ καταλειφθέντα αὐτῷ ὑπό τινων παῖδας ἐχόντων
αὐτοῖς ἐκείνοις ἀποδοῦναι, ποίᾳ ἂν ἐπιλησμοσύνῃ
φθαρείη; τοιγαροῦν διὰ ταῦτα εἰκότως καὶ προστά- 9
την αὐτὸν καὶ πατέρα δημόσιον ἐποιήσασθε, καὶ
ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ ὑπατείαις πλείσταις ἐπεγαυ-
ρώσατε, καὶ τὸ τελευταῖον καὶ ἥρωα ἀπεδείξατε καὶ
ἀθάνατον ἀπεφήνατε. οὔκουν οὐδὲ πενθεῖν αὐτὸν
ἡμῖν πρέπει, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ τῇ φύσει ἤδη
ἀποδοῦναι, τὴν δὲ ψυχὴν ὡς καὶ θεοῦ ἀεὶ ἀγάλλειν."

Τιβέριος μὲν ταῦτα ἀνέγνω, μετὰ δὲ τοῦτο τὴν 42
κλίνην οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ πρότερον ἀράμενοι διὰ
τῶν ἐπινικίων πυλῶν κατὰ τὰ τῇ βουλῇ δόξαντα
διεκόμισαν. παρῆν δὲ καὶ συνεξέφερεν αὐτὸν ἥ τε
γερουσία καὶ ἡ ἱππάς, αἵ τε γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὸ
δορυφορικόν, οἵ τε λοιποὶ πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ ἐν τῇ
πόλει τότε ὄντες. ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν πυρὰν τὴν ἐν τῷ Ἀρείῳ 2
πεδίῳ ἐνετέθη, πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς πάντες περιῆλθον
αὐτήν, ἔπειτα δὲ οἵ τε ἱππεῖς, οἵ τε ἐκ τοῦ τέλους καὶ
οἱ ἄλλοι, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν τὸ φρουρικὸν περιέδραμον,

ὅπως τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πολλὰ
α ἀειμνήστου παρὰ ταῖς ψυχαῖς ὑ
ιῃ. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν τῶν β
ημονεύσειεν, ὧν τὸ φαῦλον τὸ
ιπολάσαν ἀλύπως ἀφελὼν τὸ
ῳ ἐσέμνυνε καὶ τῇ αὐξήσει το
ῇ τε δόσει τῶν χρημάτων
αὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ἐδ
ίστατο· οἷς πάντα τὰ
εί ποτε ἢ ἐν τῷ συνε
λικίαν καὶ διὰ τὴν
αμβάνων ἄλλοτε ἄλ
ῶν λοιπῶν Ῥωμαί
ανηγύρεις, ἄδεια
ειαν οὐκ ἀπὸ
ων μόνον, ἀ
ι μεθ' ἡμ
ρεσκεύασε
ν ἐλευθε
ς τῶν ὑ
ηρεάσε
ν πέ
ν ο
νο
ν

ροσεπει
ν ἀποκτείν
αὐτῷ ἔγνω.
, καὶ ὅτι καὶ τοῖς
ὠργίζετο, τήν τε πί
αὐτῆς ἐτήρει· Κοροκό
ηρίᾳ ἀκμάσαντα τὸ μὲν
ὥστε τῷ ζωγρήσαντι α
ίδας ἐπικηρύξαι, ἔπειτ' ἐ
οὔτε τι κακὸν εἰργάσατ
ίῳ ἐκείνῳ ἐπλούτισε.
ν μοναρχίαν τῇ δημοκρα

...μωρίαν ἐχόντων; πῶς τῶν γερ...
...τεχνοῦσι προκειμένων; πῶς τῶν αὐτῶ...
...σταις ἄνευ τινὸς ἑτέρου βλάβης δι...
τὸ τοῖς ἅπαξ ἀναγκαίας κηδείαν...
καὶ μηδὲν ἕτερον προσκατεργ...
...ν πλειόνων ἂν δόξαντες ἀρκεῖν
..., ἢ τὸ τοῖς μὲν πάνυ φίλοις
...ὐτὸν καὶ συλλυπηθῆναι καὶ
...δ' ἁπλῶς τοῖς.

...ιμηθεὶς παρ...
...ομένους τινὰ ἐκαινί...
...ιστα, καὶ πολλὰ μὲν
...παθεῖς ἔβλεψεν
...πάντα δὲ

...ιριον σὲ
...ορου ἐν δίφρῳ
αὐτοῦ ὡς καὶ γυναι-
...ἐξ αὐτοῦ ἐφθόρους
...ὅντος "οὐ φοβῇ μή τις
...οὐχ ὅπως ὠργίσθη,
...αὐτά τε οὖν αὐτοῦ ἀνε-
...λυπήσασί τι αὐτὸν οὐκ
...ειν καὶ πρὸς τοὺς οὐκ
...αν γοῦν τινα λῃστήν
...ᾦτον οὕτω δι' ὀργῆς
...τὸν πέντε καὶ εἴκοσι
...ειδὴ ἑκὼν οἱ προσῆλ-
καὶ προσέτι καὶ τῷ
...τε οὖν ταῦτα, καὶ
...ία μίξας τό τε ἐλευ-

…ετήρησε καὶ τὸ κόσμιον τό τε ἀσφαλὲς
…σεν, ὥστ' ἔξω μὲν τοῦ δημοκρατικοῦ
…αὶ τῶν τυραννικῶν ὕβρεων ὄντας
…ρονι καὶ ἐν μοναρχίᾳ ἀδεεῖ ζῆν,
…υ δουλείας καὶ δημοκρατου-
…δεινῶς αὐτὸν ἐπόθουν. εἰ 44
…ι τῶν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις
…ον, ἐκεῖνα μὲν τῇ τῶν
…τὴν δὲ δὴ γνώμην
…ἔσχεν ἐξετάζειν
…ν ὡς ἀληθῶς
…ἄν τις τῶν 2
…αλαιον δὲ ἐφ'
…ασιάζον πᾶν ἔπαυσε
κράτιστον μετεκόσμησε
, ὥστε εἰ καὶ βιαιότερόν τι,
…οις φιλεῖ συμβαίνειν, ἐπράχθη,
…τινα αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ ἐκεῖνον
. οὐκ ἐλάχιστον δ' οὖν αὐτῷ πρὸς εὐδοξίαν 3
πολυχρόνιον τῆς ἡγεμονίας συνήρατο. τῶν
γὰρ ἐκ τῆς δημοκρατίας ἀνδρῶν καὶ οἱ πλείους καὶ
οἱ δυνατώτεροι ἀπωλώλεσαν· οἱ δ' ὕστεροι ἐκείνης μὲν 4
οὐδὲν εἰδότες, τοῖς δὲ παροῦσι μόνοις ἢ καὶ μάλιστα
ἐντραφέντες, οὐ μόνον οὐκ ἤχθοντο αὐτοῖς ἅτε καὶ
συνήθεσιν οὖσιν, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον, καὶ βελτίω καὶ
ἀδεέστερα αὐτὰ ὧν ἤκουον ὁρῶντες ὄντα.

ταῦτα δὲ ἠπίσταντο μὲν καὶ ζῶντος αὐτοῦ, ἐπὶ 45
πλεῖον δὲ ὅμως μεταλλάξαντος ἔγνωσαν· καὶ γὰρ
φιλεῖ πως τὸ ἀνθρώπειον οὐχ οὕτω τι εὐπαθοῦν τῆς
εὐδαιμονίας αἰσθάνεσθαι ὡς δυστυχῆσαν ποθεῖν αὐτήν. ὅπερ που καὶ τότε περὶ τὸν Αὔγουστον συνέβη·
τοῦ γὰρ Τιβερίου μετ' αὐτὸν οὐχ ὁμοίου πειραθέντες

πάντα τὰ νικητήρια, ὅσα τινὲς αὐτῶν ἐπ' ἀριστείᾳ
ποτὲ παρ' αὐτοῦ εἰλήφεσαν, ἐπιβάλλοντες αὐτῷ.
3 κἀκ τούτου δᾷδας ἑκατόνταρχοι, ὥς που τῇ βουλῇ
ἐδόκει, λαβόντες ὑφῆψαν αὐτήν· καὶ ἡ μὲν ἀνη-
λίσκετο, ἀετὸς δέ τις ἐξ αὐτῆς ἀφεθεὶς ἀνίπτατο ὡς
καὶ δὴ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρων.
πραχθέντων δὲ τούτων οἱ μὲν ἄλλοι ἀπηλλάγησαν,
4 ἡ δὲ δὴ Λιουία κατὰ χώραν πέντε ἡμέραις μετὰ τῶν
πρώτων ἱππέων μείνασα τά τε ὀστᾶ αὐτοῦ συνελέ-
ξατο καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθετο.
43 τὸ δὲ δὴ πένθος τὸ μὲν ἐκ τοῦ νόμου οἱ μὲν
ἄνδρες οὐ πολλαῖς ἡμέραις αἱ δὲ γυναῖκες ἐνιαυτῷ
ὅλῳ κατὰ ψήφισμα ἐποιήσαντο, τὸ δ' ἀληθὲς ἐν μὲν
τῷ παραχρῆμα οὐ πολλοὶ ὕστερον δὲ πάντες ἔσχον.
εὐπρόσοδός τε γὰρ πᾶσιν ὁμοίως ἦν, καὶ ἐς χρήματα
πολλοῖς ἐπήρκει, τούς τε φίλους ἰσχυρῶς ἐτίμα, καὶ
2 ταῖς παρρησίαις αὐτῶν ὑπερέχαιρε. τεκμήριον δὲ
πρὸς τοῖς εἰρημένοις ὅτι τοῦ Ἀθηνοδώρου ἐν δίφρῳ
ποτὲ καταστέγῳ ἐς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ὡς καὶ γυναι-
κός τινος ἐσκομισθέντος, καὶ ἐξ αὐτοῦ ξιφήρους
ἐκπηδήσαντος, καὶ προσεπειπόντος "οὐ φοβῇ μή τίς
σε οὕτως ἐσελθὼν ἀποκτείνῃ;" οὐχ ὅπως ὠργίσθη,
3 ἀλλὰ καὶ χάριν αὐτῷ ἔγνω. ταῦτά τε οὖν αὐτοῦ ἀνε-
μιμνήσκοντο, καὶ ὅτι καὶ τοῖς λυπήσασί τι αὐτὸν οὐκ
ἀκρατῶς ὠργίζετο, τήν τε πίστιν καὶ πρὸς τοὺς οὐκ
ἀξίους αὐτῆς ἐτήρει· Κοροκότταν γοῦν τινα λῃστὴν
ἐν Ἰβηρίᾳ ἀκμάσαντα τὸ μὲν πρῶτον οὕτω δι' ὀργῆς
ἔσχεν ὥστε τῷ ζωγρήσαντι αὐτὸν πέντε καὶ εἴκοσι
μυριάδας ἐπικηρῦξαι, ἔπειτ' ἐπειδὴ ἑκὼν οἱ προσῆλ-
θεν, οὔτε τι κακὸν εἰργάσατο καὶ προσέτι καὶ τῷ
4 ἀργυρίῳ ἐκείνῳ ἐπλούτισε. διά τε οὖν ταῦτα, καὶ
ὅτι τὴν μοναρχίαν τῇ δημοκρατίᾳ μίξας τό τε ἐλεύ-

θερόν σφισιν ἐτήρησε καὶ τὸ κόσμιον τό τε ἀσφαλὲς
προσπαρεσκεύασεν, ὥστ' ἔξω μὲν τοῦ δημοκρατικοῦ
θράσους ἔξω δὲ καὶ τῶν τυραννικῶν ὕβρεων ὄντας
ἔν τε ἐλευθερίᾳ σώφρονι καὶ ἐν μοναρχίᾳ ἀδεεῖ ζῆν,
βασιλευομένους τε ἄνευ δουλείας καὶ δημοκρατου-
μένους ἄνευ διχοστασίας, δεινῶς αὐτὸν ἐπόθουν. εἰ 44
γάρ τινες καὶ τῶν προτέρων τῶν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις
πολέμοις γενομένων ἐμνημόνευον, ἐκεῖνα μὲν τῇ τῶν
πραγμάτων ἀνάγκῃ ἀνετίθεσαν, τὴν δὲ δὴ γνώμην
αὐτοῦ ἐξ οὗ τὸ κράτος ἀναμφίλογον ἔσχεν ἐξετάζειν
ἠξίουν· πλεῖστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον ὡς ἀληθῶς
παρέσχετο. καὶ τοῦτο μὲν καθ' ἕκαστον ἄν τις τῶν 2
πραχθέντων ἐπεξιὼν ἀκριβώσειε· κεφάλαιον δὲ ἐφ'
ἅπασιν αὐτοῖς γράφω ὅτι τό τε στασιάζον πᾶν ἔπαυσε
καὶ τὸ πολίτευμα πρός τε τὸ κράτιστον μετεκόσμησε
καὶ ἰσχυρῶς ἐκράτυνεν, ὥστε εἰ καὶ βιαιότερόν τι,
οἷα ἐν τοῖς παραλόγοις φιλεῖ συμβαίνειν, ἐπράχθη,
δικαιότερον ἄν τινα αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ ἐκεῖνον
αἰτιάσασθαι. οὐκ ἐλάχιστον δ' οὖν αὐτῷ πρὸς εὐδοξίαν 3
καὶ τὸ πολυχρόνιον τῆς ἡγεμονίας συνήρατο. τῶν
μὲν γὰρ ἐκ τῆς δημοκρατίας ἀνδρῶν καὶ οἱ πλείους καὶ
οἱ δυνατώτεροι ἀπωλώλεσαν· οἱ δ' ὕστεροι ἐκείνης μὲν 4
οὐδὲν εἰδότες, τοῖς δὲ παροῦσι μόνοις ἢ καὶ μάλιστα
ἐντραφέντες, οὐ μόνον οὐκ ἤχθοντο αὐτοῖς ἅτε καὶ
συνήθεσιν οὖσιν, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον, καὶ βελτίω καὶ
ἀδεέστερα αὐτὰ ὧν ἤκουον ὁρῶντες ὄντα.

ταῦτα δὲ ἠπίσταντο μὲν καὶ ζῶντος αὐτοῦ, ἐπὶ 45
πλεῖον δὲ ὅμως μεταλλάξαντος ἔγνωσαν· καὶ γὰρ
φιλεῖ πως τὸ ἀνθρώπειον οὐχ οὕτω τι εὐπαθοῦν τῆς
εὐδαιμονίας αἰσθάνεσθαι ὡς δυστυχῆσαν ποθεῖν αὐ-
τήν. ὅπερ που καὶ τότε περὶ τὸν Αὔγουστον συνέβη·
τοῦ γὰρ Τιβερίου μετ' αὐτὸν οὐχ ὁμοίου πειραθέντες

2 ἐκεῖνον ἐζήτουν. καὶ ἦν μὲν καὶ παραχρῆμα τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως τοῖς ἔμφροσι τεκμήρασθαι· ὅ τε γὰρ ὕπατος ὁ Πομπήιος ἐξορμήσας ὡς καὶ τοῖς τὸ τοῦ Αὐγούστου σῶμα ἄγουσιν ἀπαντήσων τό τε σκέλος ἐπλήγη καὶ μετ' αὐτοῦ φοράδην ἀνεκομίσθη, καὶ βύας αὖθις ὑπὲρ τοῦ συνεδρίου ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τῆς βουλῆς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἕδρᾳ
3 ἱδρύθη καὶ πολλὰ καὶ οὐκ αἴσια ἐπεφθέγξατο. τοσοῦτον δ' οὖν τὸ σύμπαν ἀλλήλω διήνεγκαν ὥστε τινὰς καὶ ἐς τὸν Αὔγουστον ὑποπτεῦσαι ὅτι ἐξεπίτηδες τὸν Τιβέριον, καίπερ εὖ εἰδὼς ὁποῖος ἦν, διάδοχον ἀπέδειξεν, ἵνα αὐτὸς εὐδοξήσῃ.

46 ταῦτα μὲν δὴ οὖν ὕστερον διαθροεῖν ἤρξαντο, τότε δὲ ἀθανατίσαντες αὐτόν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ ἱέρειάν τε τὴν Λιουίαν, Ἰουλίαν τε καὶ Αὔ-
2 γουσταν ἤδη καλουμένην, ἀπέδειξαν. καὶ οἱ μὲν καὶ ῥαβδούχῳ χρῆσθαι ἐν ταῖς ἱερουργίαις αὐτῇ ἐπέτρεψαν· ἐκείνη δὲ δὴ Νουμερίῳ τινὶ Ἀττικῷ, βουλευτῇ ἐστρατηγηκότι, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, ὅτι τὸν Αὔγουστον ἐς τὸν οὐρανόν, κατὰ τὰ περί τε τοῦ Πρόκλου καὶ περὶ τοῦ Ῥωμύλου λεγόμενα,
3 ἀνιόντα ἑορακέναι ὤμοσε. καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπό τε τῆς Λιουίας καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι τὰ μὲν ἑκόντων δὴ τῶν δήμων τὰ δὲ ἀκόντων οἰκοδομουμένων. καὶ οἱ καὶ ἡ ἐν τῇ Νώλῃ
4 οἰκία, ἐν ᾗ μετήλλαξεν, ἐτεμενίσθη. ἐν ᾧ δ' οὖν τὸ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ἐγίγνετο, εἰκόνα αὐτοῦ χρυσῆν ἐπὶ κλίνης ἐς τὸν τοῦ Ἄρεος ναὸν ἔθεσαν, καὶ ἐκείνῃ πάντα ὅσα τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ μετὰ τοῦτο χρήσεσθαι ἔμελλον ἐνόμισαν. ταῦτά τε αὐτῷ ἐψηφίσθη, καὶ ὅπως μήτ' εἰκὼν αὐτοῦ ἐν ἐκφορᾷ τινος πομπεύῃ, καὶ τὰ γενέσια

οἱ ὕπατοι ἐξ ἴσου τοῖς Ἀρείοις ἀγωνοθετῶσι, τά τε Αὐγουστάλια οἱ δήμαρχοι ὡς καὶ ἱεροπρεπεῖς ὄντες διατιθῶσι. καὶ οἱ τὰ μὲν ἄλλα ὥσπερ εἰώθει γίγνεσθαι ἔπραξαν, καὶ γὰρ τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπινικίῳ ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ ἐχρήσαντο, οὐ μέντοι καὶ τοῦ ἅρματος ἐπέβησαν. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ Λιουία ἰδίαν δή τινα αὐτῷ πανήγυριν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δεῦρο ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται.

ἐπὶ μὲν οὖν τῷ Αὐγούστῳ τοσαῦτα, λόγῳ μὲν 47
ὑπὸ τῆς γερουσίας ἔργῳ δὲ ὑπό τε τοῦ Τιβερίου καὶ
ὑπὸ τῆς Λιουίας, ἐνομίσθη· ἄλλων γὰρ ἄλλα ἐσηγου-
μένων, ἔδοξέ σφισι βιβλία παρ' αὐτῶν τὸν Τιβέριον
λαβόντα ἐκλέξασθαι ὅσα ἐβούλετο. προσέθηκα δὲ τὸ
τῆς Λιουίας ὄνομα, ὅτι καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ὡς
καὶ αὐταρχοῦσα ἀντεποιεῖτο. κἂν τούτῳ τὸ πλῆθος 2
τῶν ὀρχηστῶν τινος μὴ ἐθελήσαντος ἐπὶ τῷ τεταγ-
μένῳ μισθῷ ἐς τὸ θέατρον ἐν τοῖς Αὐγουσταλίοις
ἐσελθεῖν, ἐστασίασε· καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο
ταραττόμενοι πρὶν τοὺς δημάρχους τήν τε βουλὴν
αὐθημερὸν συναγαγεῖν, καὶ δεηθῆναι αὐτῆς ἐπιτρέ-
ψαι σφίσι πλεῖόν τι τοῦ νενομισμένου ἀναλῶσαι.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΖ.

*Ταῦτα μὲν κατὰ Αὔγουστον ἐγένετο, Τιβέριος
δὲ εὐπατρίδης μὲν ἦν καὶ ἐπεπαίδευτο, φύσει δὲ
ἰδιωτάτῃ ἐκέχρητο. οὔτε γὰρ ὧν ἐπεθύμει προσ-
εποιεῖτό τι, καὶ ὧν ἔλεγεν οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐβούλετο,
ἀλλ' ἐναντιωτάτους τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποι-
ούμενος πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει
προετείνετο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ
2 ἐπιεικὴς ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει ἐδόκει εἶναι· ἠλέει
τε δῆθεν οὓς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχαλέπαινεν οἷς
συνεγίγνωσκε· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατον ἔστιν
ὅτε ἑώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσε-
φέρετο. τό τε σύμπαν οὐκ ἠξίου τὸν αὐταρχοῦντα
κατάδηλον ὧν φρονεῖ εἶναι· ἔκ τε γὰρ τούτου πολλὰ
καὶ μεγάλα πταίεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολλῷ
3 πλείω καὶ μείζω κατορθοῦσθαι ἔλεγε. καὶ εἰ μὲν
μόνα ταῦτ' εἶχεν, εὐφύλακτος ἂν τοῖς ἐς πεῖραν αὐ-
τοῦ ἐλθοῦσιν ἦν· πρὸς γάρ τοι τὸ ἐναντιώτατον
πάντα ἂν λαμβάνοντες ἐκ τοῦ ἴσου τό τε μὴ βού-
λεσθαι δή τι αὐτὸν τῷ πάνυ ποθεῖν καὶ τὸ ὀρέγεσθαί
τινος τῷ μὴ ἐφίεσθαι ἐνόμιζον· νῦν δὲ ὠργίζετο εἴ
τις αὐτοῦ συνεὶς φανερὸς ἐγένετο, καὶ πολλοὺς οὐδὲν
ἄλλο σφίσιν ἢ ὅτι συνενόησαν αὐτὸν ἐγκαλέσαι ἔχων
4 ἀπέκτεινεν. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν μηδεμίαν αὐτοῦ*

σύνεσιν ποιεῖσθαι, πολλοὶ γὰρ ἅτε πρὸς τὸ λεγόμενον
ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βουλόμενον συναινοῦντές οἱ ἐσφάλ-
λοντο, χαλεπώτερον δὲ συνιέναι· τήν τε γὰρ ἐπιτή-
δευσιν αὐτοῦ καταφωρᾶν κἀκ τούτου καὶ ἄχθεσθαι
αὐτῇ ὑπωπτεύοντο. μόνος οὖν ὡς εἰπεῖν, ὅπερ που 5
σπανιώτατόν ἐστι, διεγένετο, ὃς οὔτ' ἠγνόησε τὴν
φύσιν αὐτοῦ οὔτ' ἤλεγξεν· οὕτω γὰρ οὔτε πιστεύ-
σαντές οἱ ἠπατήθησαν, οὔτε ἐνδειξάμενοι νοεῖν ἃ
ἔπραττεν ἐμισήθησαν. πάνυ γὰρ πολὺν ὄχλον παρεῖ-
χεν, εἴτε τις ἐναντιοῖτο οἷς ἔλεγεν εἴτε καὶ συναί-
ροιτο· τὸ μὲν γὰρ ἀληθῶς γενέσθαι τὸ δὲ δοκεῖν 6
βούλεσθαι ἐθέλων, πάντως τέ τινας πρὸς ἑκάτερον
ἐναντιουμένους εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν τῆς
ἀληθείας τοὺς δὲ τῆς δοκήσεως ἕνεκα ἤχθαιρε.

τοιοῦτος οὖν δή τις ὢν ἔς τε τὰ στρατόπεδα καὶ 2
ἐς τὰ ἔθνη πάντα ὡς αὐτοκράτωρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς
Νώλης ἐπέστειλε, μὴ λέγων αὐτοκράτωρ εἶναι· ψη-
φισθὲν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομά-
των οὐκ ἐδέξατο, καὶ τὸν κλῆρον τοῦ Αὐγούστου
λαβὼν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ ταύτην οὐκ ἔθετο. τούς 2
τε σωματοφύλακας ἀμφ' αὐτὸν ἤδη ἔχων ἐδεῖτο δὴ
τῆς γερουσίας συνάρασθαί οἱ ὥστε μηδὲν βίαιον ἐν
τῇ τοῦ σώματος αὐτοῦ ταφῇ παθεῖν· ἐδεδίει γὰρ
δῆθεν μή τινες αὐτὸ ἁρπάσαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ
τὸ τοῦ Καίσαρος, καύσωσι. καὶ ἐπειδή γε κομψευ- 3
σάμενός τις ἐπὶ τούτῳ φρουρὰν αὐτῷ ὡς οὐκ ἔχοντι
δοθῆναι ἐσηγήσατο, τόν τε χλευασμὸν αὐτοῦ συνῆκε,
καὶ ἔφη καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται οὐκ ἐμοὶ ἀλλὰ δημόσιοί
εἰσι. ταῦτά τε οὖν οὕτως ἔπρασσε, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς
ἔργῳ πάντα διοικῶν ἠρνεῖτο μηδὲν αὐτῆς δεῖσθαι.
καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ πᾶσαν αὐτὴν διά τε τὴν ἡλι- 4
κίαν, ἓξ γὰρ καὶ πεντήκοντα ἔτη ἐγεγόνει, καὶ δι'

ἀμβλυωπίαν, πλεῖστον γὰρ τοῦ σκότους βλέπων
ἐλάχιστα τῆς ἡμέρας ἑώρα, ἐξίστασθαι ἔλεγεν· ἔπειτα
δὲ κοινωνούς τέ τινας καὶ συνάρχοντας, οὔτι γε καὶ
πάντων καθάπαξ ὥσπερ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, ἀλλ' ἐς τρία μέρη
νέμων αὐτήν, ᾔτει, καὶ τὸ μὲν αὐτὸς ἔχειν ἠξίου, τῶν
5 δὲ ἑτέρων ἄλλοις παρεχώρει. ἦν δὲ ταῦτα ἓν μὲν ἥ τε
Ῥώμη καὶ ἡ ἄλλη Ἰταλία, ἕτερον δὲ τὰ στρατόπεδα, καὶ
ἕτερον οἱ λοιποὶ ὑπήκοοι. ὡς οὖν πολὺς ἐνέκειτο, οἱ
μὲν ἄλλοι καὶ ὣς ἀντέλεγον δῆθεν καὶ ἐδέοντο αὐτοῦ
ἄρχειν πάντων, Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος παρρησίᾳ ἀεί
ποτε πατρῴᾳ καὶ ὑπὲρ τὸ συμφέρον αὐτῷ χρώμενος
6 "ἑλοῦ" ἔφη "ἣν ἂν ἐθελήσῃς μοῖραν." καὶ Τιβέριος
"καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστιν" εἶπε "τὸν αὐτὸν καὶ νέμειν
τι καὶ αἱρεῖσθαι;" συνεὶς οὖν ὁ Γάλλος ἐν ᾧ κακοῦ
ἐγεγόνει, τῷ μὲν λόγῳ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὑπολα-
βὼν ὅτι οὐχ ὡς καὶ τὸ τρίτον ἕξοντός σου, ἀλλ' ὡς
7 ἀδύνατον ὂν τὴν ἀρχὴν διαιρεθῆναι, τοῦτό σοι προέ-
τεινα, οὐ μέντοι καὶ τῷ ἔργῳ ἐτιθάσευσεν, ἀλλὰ
πολλὰ καὶ δεινὰ προπαθὼν μετὰ ταῦτα ἐπαπεσφάγη.
καὶ γὰρ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν προτέραν ἐγεγα-
μήκει, τόν τε Δροῦσον ὡς υἱὸν προσεποιεῖτο, ὅθεν-
περ καὶ πρότερον διὰ μίσους αὐτῷ ἦν.

3 ὁ δ' οὖν Τιβέριος ταῦτα τότε ἐποίει τὸ μὲν πλεῖ-
στον ὅτι οὕτω τε ἐπεφύκει καὶ οὕτω προῄρητο, ἤδη
δὲ καὶ ὅτι τό τε στρατεύματα, καὶ τὰ Παννονικὰ καὶ
τὰ Γερμανικά, ὑπετόπει, καὶ τὸν Γερμανικὸν τῆς τε
Γερμανίας ἄρχοντα καὶ φιλούμενον ὑπ' αὐτῶν ἐδε-
2 δίει. τοὺς μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὄντας τοῖς ὅρκοις
τοῖς ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου καταδειχθεῖσι προκατέλαβεν.
ἐς δὲ ἐκείνους ὑποπτεύων ἐπ' ἀμφότερα ἀνεῖχεν, ὅπως,
ἄν τι νεωτερίσαντες ἐπικρατήσωσιν, ὡς καὶ ἰδιω-
τεύων σωθῇ. καὶ πολλάκις γε διὰ τοῦτο καὶ ἀρρω-

στεῖν προσεποιεῖτο καὶ οἴκοι κατέμενεν, ἵνα μὴ ἀναγ-
κασθῇ ἀποκεκριμένον τι εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι. ἤδη μὲν 3
γὰρ ἤκουσα ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Λιουία ἄκοντος τοῦ Αὐ-
γούστου τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιπεποιηκέναι ἐλέγετο,
ἔπλαττεν, ὅπως μὴ παρ' ἐκείνης, καὶ γὰρ πάνυ αὐτῇ
ἤχθετο, ἀλλὰ παρὰ τῆς βουλῆς ἀναγκαστός, ὡς καὶ
κατ' ἀρετήν σφων προήκων, δόξειεν αὐτὴν εἰληφέ-
ναι· καὶ προσέτι καὶ ἐκεῖνο ὅτι τοὺς ἀνθρώπους 4
ὁρῶν ἀλλοτρίως ἑαυτῷ ἔχοντας διέμελλε καὶ διῆγεν,
ὅπως μὴ φθάσαντές τι νεοχμώσωσιν ἐλπίδι τοῦ καὶ
ἐθελούσιον αὐτὸν τὴν ἀρχὴν ἀφήσειν, μέχρις οὗ
ἐγκρατὴς αὐτῆς διὰ πάντων ἐγένετο. οὐ μέντοι καὶ 5
ταῦθ' οὕτως αἴτια τῆς διαγωγῆς ταύτης γράφω ὡς
τήν τε ἐπιτήδευσιν τῆς γνώμης αὐτοῦ καὶ τὴν ταρα-
χὴν τῶν στρατιωτῶν. τὸν μὲν γὰρ Ἀγρίππαν παρα-
χρῆμα ἀπὸ τῆς Νώλης πέμψας τινὰ ἀπέκτεινε· καὶ
ἔλεγε μὲν μὴ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ προστάξεως τοῦτο γεγο-
νέναι, ἐπηπείλει τε τῷ δράσαντι, οὐ μὴν καὶ τιμω- 6
ρίαν τινὰ αὐτοῦ ἐποιήσατο, ἀλλ' εἴα τοὺς ἀνθρώπους
λογοποιεῖν, τοὺς μὲν ὅτι ὁ Αὔγουστος αὐτὸν ὑπὸ
τὴν τελευτὴν ἀπεχρήσατο, τοὺς δ' ὅτι ὁ ἑκατόνταρ-
χος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἔχων καινοτομοῦντά τι
ἀπέσφαξεν αὐτογνωμονήσας, ἄλλους ὡς ἡ Λιουία,
ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος, ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐκέλευσε.

τοῦτον μὲν οὖν αὐτίκα ὑπεξείλετο, τὸν δὲ δὴ 4
Γερμανικὸν δεινῶς ἐφοβεῖτο. ἐθορύβησαν μὲν γὰρ
καὶ οἱ ἐν τῇ Παννονίᾳ στρατιῶται, ἐπειδὴ τάχιστα
τῆς τοῦ Αὐγούστου μεταλλαγῆς ᾔσθοντο· καὶ συνελ-
θόντες ἐς ἓν τεῖχος, καὶ ἐκεῖνο κρατυνάμενοι, πολλὰ
καὶ στασιαστικὰ ἔπραξαν. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸν 2
ἄρχοντά σφων Ἰούνιον Βλαῖσον ἀποκτεῖναι ἐπεχεί-
ρησαν, τούς τε δούλους αὐτοῦ συλλαβόντες ἐβασάνι-

σαν. τό τε σύμπαν οὔθ' ὑπὲρ ἑκκαίδεκα ἔτη στρα-
τεύεσθαι ἤθελον, καὶ δραχμὴν ἡμερησίαν φέρειν τά
τε ἆθλα εὐθὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ λαμβάνειν
ἠξίουν, ἀπειλοῦντες, ἂν μὴ τύχωσιν αὐτῶν, τό τε
3 ἔθνος ἀποστήσειν καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλάσειν. οὐ
μὴν ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τότε τε μόλις ποτὲ ὑπὸ τοῦ
Βλαίσου πεισθέντες πρέσβεις πρὸς τὸν Τιβέριον
ὑπὲρ αὐτῶν ἔπεμψαν· ἐν γὰρ τῇ μεταβολῇ τῆς ἀρ-
χῆς πάνθ' ὅσα ἐπεθύμουν, ἢ αὐτὸν ἐκφοβήσαντες
ἢ καὶ ἄλλῳ τινὶ τὸ κράτος δόντες, καταπράξειν ἤλ-
4 πιζον· καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ Δρούσου σὺν τοῖς δορυ-
φόροις ἐπελθόντος σφίσιν ἐταράχθησαν μέν, ἐπεὶ
μηδὲν αὐτοῖς βέβαιον ἐλέγετο, καὶ τῶν τε συνόντων
αὐτῷ κατέτρωσάν τινας καὶ αὐτὸν τῆς νυκτὸς περιε-
φρούρησαν, μὴ διαφύγῃ, τῆς δὲ δὴ σελήνης ἐκλι-
πούσης ἐνθυμηθέντες ἀπημβλύνθησαν, ὥστε κακὸν
μὲν μηδὲν ἔτ' αὐτοὺς ποιῆσαι, πρέσβεις δ' αὖθις
5 πρὸς τὸν Τιβέριον ἀποστεῖλαι. κἂν τούτῳ χειμῶνος
μεγάλου γενομένου, καὶ δι' αὐτὸν ἐς τὰ οἰκεῖα ἑκά-
στων τείχη ἀναχωρησάντων, οἵ τε θρασύτατοι ὑπό
τε τοῦ Δρούσου καὶ ἐν αὐτῇ γε τῇ σκηνῇ αὐτοῦ,
μεταπεμφθέντες ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι, καὶ ὑπὸ τῶν
συνακολουθησάντων αὐτῷ ἄλλοι κατ' ἄλλον τρόπον
ἐφθάρησαν, καὶ οἱ λοιποὶ κατέστησαν, ὥστε καὶ
πρὸς τιμωρίαν τινὰς ὡς καὶ αἰτίους τῆς στάσεως
γεγονότας ἐκδοῦναι.

5 καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἡσύχασαν, οἱ δὲ ἐν τῇ Γερ-
μανίᾳ, καὶ πολλοὶ διὰ τὸν πόλεμον ἠθροισμένοι καὶ
τὸν Γερμανικὸν καὶ Καίσαρα καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου
κρείττω ὁρῶντες ὄντα, οὐδὲν ἐμετρίαζον, ἀλλὰ τὰ
αὐτὰ προτεινόμενοι τόν τε Τιβέριον ἐκακηγόρησαν
2 καὶ τὸν Γερμανικὸν αὐτοκράτορα ἐπεκάλεσαν. ἐπειδὴ

τε ἐκεῖνος πολλὰ εἰπὼν καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτοὺς κα-
ταστῆσαι, τέλος τὸ ξίφος ὡς καὶ ἑαυτὸν καταχρησό-
μενος ἐσπάσατο, ἐπεβόησάν οἱ αἰάζοντες, καί τις
αὐτῶν τὸ ἑαυτοῦ ξίφος ἀνατείνας "τοῦτο" ἔφη "λαβέ.
τοῦτο γὰρ ὀξύτερόν ἐστιν." ὁ οὖν Γερμανικὸς ἰδὼν 3
ὅποι τὸ πρᾶγμα προεληλύθει, ἀποκτεῖναι μὲν ἑαυτὸν
οὐκ ἐτόλμησε διά τε τἆλλα καὶ ὅτι στασιάσειν αὐτοὺς
οὐδὲν ἧττον ἤλπισε, γράμματα δὲ δή τινα ὡς καὶ
παρὰ τοῦ Τιβερίου πεμφθέντα συνθείς, τήν τε δω-
ρεὰν τὴν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου καταλειφθεῖσάν σφισι
διπλῆν ὡς καὶ παρ' ἐκείνου ἔδωκε, καὶ τοὺς ἔξω τῆς
ἡλικίας ἀφῆκε· καὶ γὰρ ἐκ τοῦ ἀστικοῦ ὄχλου, οὓς 4
ὁ Αὔγουστος μετὰ τὴν τοῦ Οὐάρου συμφορὰν προσ-
κατέλεξεν, οἱ πλείους αὐτῶν ἦσαν. τότε μὲν οὖν
οὕτω στασιάζοντες ἐπαύσαντο· ὕστερον δὲ πρεσβευ-
τῶν παρὰ τοῦ Τιβερίου βουλευτῶν ἐλθόντων, οἷς
ἐκεῖνος ἐν ἀπορρήτῳ μόνα εἶπεν ὅσα τὸν Γερμανικὸν
μαθεῖν ἠθέλησεν, εὖ τε γὰρ ἠπίστατο πάντως σφᾶς 5
ἐροῦντάς οἱ πάντα τὰ ἑαυτοῦ διανοήματα, καὶ οὐκ
ἠβουλήθη παρὰ ταῦτα οὐδέν, ὡς καὶ μόνα ὄντα, οὔτε
ἐκείνους οὔτε τὸν Γερμανικὸν πολυπραγμονῆσαι, τού-
των οὖν ἀφικομένων οἱ στρατιῶται τό τε τοῦ Γερ-
μανικοῦ στρατήγημα μαθόντες, καὶ τοὺς βουλευτὰς
ὡς καὶ ἐπὶ τῇ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ κατα-
λύσει παρόντας ὑποπτεύσαντες, ἐθορύβησαν αὖθις, 6
καὶ τῶν τε πρέσβεων ὀλίγου τινὰς ἀπέσφαξαν καὶ
ἐνέκειντο, τήν τε γυναῖκα αὐτοῦ Ἀγριππῖναν, τοῦ
τε Ἀγρίππου καὶ τῆς Ἰουλίας τῆς τοῦ Αὐγούστου
θυγατέρα οὖσαν, καὶ τὸν υἱόν, Γάιον Καλιγόλαν,
ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλεῖστον τραφεὶς τοῖς στρα-
τιωτικοῖς ὑποδήμασιν ἀντὶ τῶν ἀστικῶν ἐχρῆτο,
προσωνόμαζον, ὑπεκπεμφθέντας ποι ὑπὸ τοῦ Γερ-

7 μανικοῦ συνέλαβον. καὶ τὴν μὲν Ἀγριππῖναν ἐγκύμονα οὖσαν ἀφῆκαν αὐτῷ δεηθέντι, τὸν δὲ δὴ Γάιον κατέσχον. χρόνῳ δ' οὖν ποτε καὶ τότε, ὡς οὐδὲν ἐπέραινον, ἡσύχασαν, καὶ ἐς τοσαύτην γε μεταβολὴν ἦλθον ὥστε καὶ αὐτοὶ τοὺς θρασυτάτους σφῶν αὐτοκέλευστοι συλλαβεῖν καὶ τοὺς μὲν ἰδίᾳ ἀποκτεῖναι, τοὺς δὲ καὶ ἐς τὸ μέσον ἀγαγόντες ἔπειτα πρὸς τὸ τῶν πλειόνων βούλημα τοὺς μὲν ἀποσφάξαι τοὺς δ'
6 ἀπολῦσαι. φοβηθεὶς δ' οὖν καὶ ὣς ὁ Γερμανικὸς μὴ καὶ αὖθις στασιάσωσιν, ἐς τὴν πολεμίαν ἐνέβαλε, καὶ ἐν αὐτῇ ἀσχολίαν τε ἅμα αὐτοῖς καὶ τροφὴν ἄφθονον ἐκ τῶν ἀλλοτρίων παρέχων ἐνεχρόνισε.

2 καὶ ὁ μὲν δυνηθεὶς ἂν τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν λαβεῖν, ἡ γὰρ εὔνοια πάντων ἁπλῶς τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν ὑπηκόων σφῶν ἐς αὐτὸν ἐποίει, οὐκ ἠθέλησε· Τιβέριος δὲ ἐπῄνεσε μὲν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, καὶ πολλὰ καὶ κεχαρισμένα καὶ ἐκείνῳ καὶ τῇ Ἀγριππίνῃ ἐπέστειλεν, οὐ μέντοι καὶ ἥσθη οἷς ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον αὐτὸν ὡς καὶ τὰ στρατεύματα
3 ἀνηρτημένον ἔδεισεν. οὐ γάρ που καὶ φρονεῖν οὕτως ὡς ἐδόκει, ἐξ ὧν ἑαυτῷ συνῄδει ἄλλα μὲν λέγοντι ἄλλα δὲ ποιοῦντι, ὑπελάμβανεν, ὥσθ' ὑπετόπει μὲν καὶ ἐκεῖνον, ὑπετόπει δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἀντίπαλον τὸ φρόνημα τῷ τοῦ γένους ὄγκῳ
4 ἔχουσα. οὐ μὴν καὶ προσεποιεῖτο ἄχθεσθαί σφισιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνους ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Γερμανικοῦ πολλοὺς ἐποιήσατο, καὶ θυσίας ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Δρούσου, γενέσθαι ἐσηγήσατο. τοῖς τε στρατιώταις τοῖς ἐν τῇ Παννονίᾳ τὰ αὐτὰ τοῖς ὑπ' ἐκείνου δοθεῖσιν ἐδω-
5 ρήσατο. ἐς μέντοι τὸ ἔπειτα οὐ πρότερον τοὺς ἔξω

τῆς Ἰταλίας στρατευομένους ἀπέλυε πρὶν τὰ εἴκοσιν
ἔτη στρατεύσασθαι.
ὡς δ᾽ οὖν οὐδὲν ἔτι νεώτερον ἠγγέλλετο, ἀλλὰ 7
ἀσφαλῶς πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων ἐς τὴν ἡγεμονίαν
αὐτοῦ συνεφρόνησε, τήν τε ἀρχὴν οὐδὲν ἔτι εἰρω-
νευόμενος ὑπεδέξατο, καὶ ἐν τοιῷδε αὐτὴν τρόπῳ,
ἐφ᾽ ὅσον ὁ Γερμανικὸς ἔζη, διήγαγεν. αὐτὸς μὲν 2
καθ᾽ ἑαυτὸν ἤ τι ἢ οὐδὲν ἔπραττε, πάντα δὲ δὴ καὶ
τὰ σμικρότατα ἔς τε τὴν γερουσίαν ἐσέφερε καὶ
ἐκείνῃ ἐκοίνου. ἐπεποίητο μὲν γὰρ βῆμα ἐν τῇ ἀγο-
ρᾷ, ἐφ᾽ οὗ προκαθίζων ἐχρημάτιζε, καὶ συμβούλους
ἀεὶ κατὰ τὸν Αὔγουστον παρελάμβανεν, οὐ μέντοι
καὶ διῴκει λόγου τι ἄξιον ὃ μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπε-
κοίνου. καὶ ἔς γε τὸ μέσον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην 3
τιθεὶς οὐχ ὅπως ἀντειπεῖν αὐτῇ παντί τῳ παρρησίαν
ἔνεμεν, ἀλλὰ καὶ τἀναντία οἵ ἔστιν ὅτε ψηφιζομένων
τινῶν ἔφερε. καὶ γὰρ αὐτὸς ψῆφον πολλάκις ἐδίδου.
ὁ μὲν γὰρ Δροῦσος ἐξ ἴσου τοῖς ἄλλοις τοτὲ μὲν
πρῶτος τοτὲ δὲ μεθ᾽ ἑτέρους τοῦτ᾽ ἐποίει· ἐκεῖνος 4
δὲ ἔστι μὲν ὅτε ἐσιώπα, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ πρῶτος ἢ καὶ
μετ᾽ ἄλλους τινὰς ἢ καὶ τελευταῖος τὰ μὲν ἄντικρυς
ἀπεφαίνετο, τὰ δὲ δὴ πλείω, ἵνα δὴ μὴ δοκῇ τὴν
παρρησίαν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι, ἔλεγεν ὅτι εἰ γνώμην
ἐποιούμην, τὰ καὶ τὰ ἂν ἀπεδειξάμην. καὶ ἦν μὲν 5
καὶ τοῦτο τὴν ἴσην τῷ ἑτέρῳ ἰσχὺν ἔχον, οὐ μέντοι
καὶ ἐκωλύοντο οἱ λοιποὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ τὰ δοκοῦντά σφισι
λέγειν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ὁ μὲν τὸ ἐγίγνωσκεν, οἱ
δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἕτερόν τι ἀνθῃροῦντο, καὶ ἔστιν ὅτε
καὶ ἐπεκράτουν· καὶ οὐδενὶ μέντοι παρὰ τοῦτο ὀργὴν
εἶχεν. ἐδίκαζε μὲν οὖν ὥσπερ εἶπον, ἐπεφοίτα δὲ 6
καὶ ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχόντων δικαστήρια, καὶ παρακα-
λούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ ἀπαράκλητος, καὶ ἐκείνους

μὲν ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ καθῆσθαι εἴα, αὐτὸς δὲ ἐπὶ
τοῦ βάθρου τοῦ κατ' ἀντικρύ σφων κειμένου καθίζων
ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ ὡς πάρεδρος.
8 καὶ τἆλλα δὲ πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον τρό-
πον ἐποίει. οὔτε γὰρ δεσπότην ἑαυτὸν τοῖς ἐλευθέ-
ροις οὔτε αὐτοκράτορα πλὴν τοῖς στρατιώταις καλεῖν
ἐφίει, τό τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος πρόσρημα
παντελῶς διεώσατο, καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου οὐκ ἐπέθετο
μέν, οὐδὲ γὰρ ψηφισθῆναί ποτε εἴασε, λεγόμενον δ'
2 ἀκούων καὶ γραφόμενον ἀναγιγνώσκων ἔφερε· καὶ
ὁσάκις γε βασιλεῦσί τισιν ἐπέστελλε, καὶ ἐκεῖνο προσ-
ενέγραφε. τὸ δ' ὅλον Καῖσαρ, ἔστι δ' ὅτε καὶ Γερμανι-
κὸς ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ πραχθέντων, πρόκριτός
τε τῆς γερουσίας κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ὠνο-
μάζετο, καὶ πολλάκις γε ἔλεγεν ὅτι δεσπότης μὲν τῶν
δούλων, αὐτοκράτωρ δὲ τῶν στρατιωτῶν, τῶν δὲ δὴ
3 λοιπῶν πρόκριτός εἰμι. εὔχετό τε, ὁσάκις τοιοῦτό τι
παραπέσοι, τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἄρξαι χρόνον ὅσον
ἂν τῷ δημοσίῳ συμφέρῃ. καὶ οὕτω γε διὰ πάντων
ὁμοίως δημοτικὸς ἦν ὥστε οὔτε ἐν τοῖς γενεθλίοις
αὐτοῦ γίγνεσθαί τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐπέτρεπεν,
οὔτ' ὀμνύναι τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἑαυτοῦ τύχην συνε-
χώρει, εἴ τε καὶ ὀμόσας τις αὐτὴν αἰτίαν ὡς καὶ ἐπιωρ-
4 κηκὼς ἔλαβεν, οὐκ ἐπεξῄει. συνελόντι τε εἰπεῖν,
οὐδ' ὅπερ ἐπί τε τῷ Αὐγούστῳ δεῦρο ἀεὶ ἐν τῇ πρώ-
τῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετ'
ἐκεῖνον ἄρξασιν, ὧν γε καὶ λόγον τινὰ ποιούμεθα,
ἐπί τε τοῖς τὸ κράτος ἀεὶ ἔχουσιν ἐξ ἀνάγκης γίγνε-
ται, τά τε πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν καὶ τὰ πραχθησό-
μενα ὑπὸ τῶν ἀεὶ ζώντων ὅρκοις τισὶ βεβαιοῦσθαι,
οὐδὲ τοῦτο τά γε πρῶτα ἐφ' ἑαυτῷ περιεῖδε γενό-
5 μενον. καίτοι ἐπὶ ταῖς τοῦ Αὐγούστου πράξεσι τοὺς

τε ἄλλους πάντας ὅρκου καὶ αὐτὸς ὤμνυε. καὶ ὅπως γε ἐκδηλότερον αὐτὸ ποιοίη, παρεὶς ἂν τὴν νουμηνίαν καὶ μήτε ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσελθὼν μήθ' ὅλως ἐν τῇ πόλει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὀφθείς, ἀλλ' ἐν προαστείῳ τινὶ διατρίψας, ἐσῄει τε μετὰ ταῦτα καὶ κατὰ μόνας ἐπιστοῦτο. τούτου τε οὖν ἕνεκα ἔξω που ταῖς 6
νουμηνίαις διῆγε, καὶ ἵνα μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἄσχολον, περί τε τὰς νέας ἀρχὰς καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν ἔχοντα, ποιῇ ἢ καὶ ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαμβάνῃ. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ τούτῳ ἐπῄνει διὰ τὸ πολλὴν μὲν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως γίγνεσθαι.

ταῦτά τε οὖν δημοτικῶς διῴκει, καὶ ὅτι οὔτε 9
τεμένισμα αὐτῷ οὐχ ὅπως αὐθαίρετον ἀλλ' οὐδ' ἄλλως τότε γε ἐτεμενίσθη, οὔτε εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι· ἄντικρυς γὰρ παραχρῆμα ἀπηγόρευσε μήτε πόλει μήτ' ἰδιώτῃ τοῦτο ποιεῖν. προσέθηκε 2
μὲν γὰρ τῇ ἀπορρήσει ὅτι ἂν μὴ ἐγὼ ἐπιτρέψω, προσεπεῖπε δὲ ὅτι οὐκ ἐπιτρέψω. ἐπεὶ τό γε ὑβρίσθαι πρός τινος ἢ καὶ τὸ ἠσεβῆσθαι πρός τινος, ἀσέβειάν τε γὰρ ἤδη καὶ τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον, ἥκιστα προσεποιεῖτο, οὐδὲ ἔστιν ἥντινα τοιαύτην ἐφ' ἑαυτῷ γραφὴν προσεδέξατο, καίπερ τὸν Αὔγουστον καὶ ἐν τούτῳ σεμνύνων. τὸ μὲν γὰρ 3
πρῶτον οὐδένα οὐδὲ τῶν ἐπ' ἐκείνῳ τινὰ αἰτίαν λαβόντων ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ ἐγκληθέντας τινὰς ὡς καὶ ἐπιωρκηκότας τὴν τύχην αὐτοῦ ἀπέλυσε· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ πάνυ πολλοὺς ἐθανάτωσε.

καὶ ἔν τε τούτῳ τὸν Αὔγουστον ἤγαλλε, καὶ ὅτι 10
τά τε οἰκοδομήματα, ἃ προκατεβάλετο μὲν οὐκ ἐξετέλεσε δέ, ἐκποιῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπέγραφέ σφισι, τά τε ἀγάλματα καὶ τὰ ἡρῷα αὐτοῦ, καὶ ὅσα οἱ δῆμοι

καὶ ὅσα οἱ ἰδιῶται ἐποίουν, τὰ μὲν αὐτὸς καθιέρου,
2 τὰ δὲ τῶν ποντιφίκων τινὶ προσέτασσε. τοῦτο δὲ τὸ
κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς οὐκ ἐπ' ἐκείνοις μόνοις τοῖς τοῦ
Αὐγούστου ἔργοις, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως τοῖς ἐπι-
σκευῆς τινος δεηθεῖσιν ἐποίησε· πάντα γὰρ τὰ
πεπονηκότα ἀνακτησάμενος, αὐτὸς γὰρ οὐδὲν τὸ πα-
ράπαν ἐκ καινῆς, πλὴν τοῦ Αὐγουστείου, κατεσκευά-
σατο, οὐδὲν αὐτῶν ἰδιώσατο, ἀλλὰ τὰ τῶν πρώτων
οἰκοδομησάντων αὐτὰ ὀνόματα πᾶσί σφισιν ἀπέδωκεν.
3 ἐλάχιστα γὰρ ἐς αὐτὸν δαπανῶν πλεῖστα ἐς τὸ κοινὸν
ἀνήλισκε, πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν τὰ δημόσια ἔργα τὰ μὲν
ἀνοικοδομῶν τὰ δὲ ἐπικοσμῶν, πολλὰ δὲ καὶ πόλεσι καὶ
ἰδιώταις ἐπαρκῶν. τῶν τε βουλευτῶν συχνοὺς πενομέ-
νους καὶ μηκέτι μηδὲ βουλεύειν διὰ τοῦτ' ἐθέλοντας
4 ἐπλούτισεν. οὐ μέντοι καὶ ἀκρίτως αὐτὸ ἐποίει, ἀλλὰ
καὶ διέγραφε τοὺς μὲν ὑπ' ἀσελγείας τοὺς δὲ καὶ ὑπὸ
πτωχείας, ὅσοι μηδένα αὐτῆς λογισμὸν εἰκότα ἀπο-
δοῦναι ἐδύναντο. πᾶν τε ὃ ἐδωρεῖτό τισιν, εὐθὺς καὶ
ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἠριθμεῖτο· ἐπεὶ γὰρ ἐπὶ
τοῦ Αὐγούστου μεγάλα ἐκ τῶν τοιούτων οἱ δοτῆρες
αὐτῶν ἀπετέμνοντο, δεινῶς ἐφυλάττετο μὴ καὶ ἐφ'
5 ἑαυτοῦ τοῦτο γίγνεσθαι. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα
ἐκ τῶν νενομισμένων προσόδων ἐδαπάνα· οὔτε γὰρ
ἀπέκτεινε χρημάτων ἕνεκα οὐδένα, οὔτε οὐσίαν τινὸς
τότε γε ἐδήμευσεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐξ ἐπηρείας τι ἠργυρο-
λόγησεν. Αἰμιλίῳ γοῦν Ῥήκτῳ χρήματά ποτε αὐτῷ
πλείω παρὰ τὸ τεταγμένον ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἧς ἦρχε
πέμψαντι ἀντεπέστειλεν ὅτι κείρεσθαί μου τὰ πρό-
βατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι.
11 καὶ μέντοι καὶ εὐπρόσοδος καὶ εὐπροσήγορος ἰσχυ-
ρῶς ἦν. τοὺς γοῦν βουλευτὰς ἀθρόους ἀσπάζεσθαι
2 αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἵνα μὴ ὠστίζωνται. τό τε σύμπαν

τοσαύτην ἐπιείκειαν ἤσκει ὥστε, ἐπειδή ποτε οἱ Ῥοδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ οὐχ ὑπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὴ τὸ νομιζόμενον, εὐχὰς αὐτῷ ποιούμενοι, μετεπέμψατο μέν σφας σπουδῇ ὡς καὶ κακόν τι δράσων, ἐλθόντας δὲ οὐδὲν δεινὸν εἰργάσατο, ἀλλ' ὑπογράψαντας τὸ ἐνδέον ἀπέπεμψε. τούς 3
τε ἀεὶ ἄρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ ἐτίμα, καὶ τοῖς ὑπάτοις καὶ ὑπανίστατο· ὁπότε τε αὐτοὺς δειπνίζοι, τοῦτο μὲν ἐσιόντας σφᾶς πρὸς τὰς θύρας ἐξεδέχετο, τοῦτο δὲ καὶ ἀπιόντας προέπεμπεν. εἴ τέ ποτε ἐπὶ τοῦ δίφρου κομίζοιτο, οὐδένα οἱ παρακολουθεῖν οὐχ ὅπως βουλευτὴν ἀλλ' οὐδὲ ἱππέα τῶν πρώτων εἴα. ἔν τε ταῖς πανηγύρεσι, καὶ εἰ δή τι καὶ ἄλλο τοιου- 4
τότροπον ἀσχολίαν τοῖς πολλοῖς παρέξειν ἔμελλεν, ἐλθὼν ἂν ἀφ' ἑσπέρας πρός τινα τῶν Καισαρείων τῶν πρὸς τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐς ἃ συμφοιτῆσαι ἔδει οἰκούντων, ἐνταῦθα τὰς νύκτας ἐνηυλίζετο, ὅπως ἐξ ἑτοιμοτάτου καὶ ἀπονωτάτου τοῖς ἀνθρώποις ἐντυγχάνειν αὐτῷ γίγνοιτο. καὶ τούς γε τῶν ἵππων ἀγῶ- 5
νας ἐξ οἰκίας καὶ αὐτὸς τῶν ἀπελευθέρων τινὸς πολλάκις ἑώρα. συνεχέστατα γὰρ ἐπὶ τὰς θέας ἀπήντα τῆς τε τιμῆς τῶν ἐπιτελούντων αὐτὰς ἕνεκα καὶ τῆς τοῦ πλήθους εὐκοσμίας, τοῦ τε συνεορτάζειν σφίσι δοκεῖν. οὐ γὰρ οὔτε ἐσπούδασέ ποτε τὸ παράπαν τῶν τοιούτων οὐδέν, οὔτε δόξαν τινὰ ὡς καὶ συσπεύδων τινὶ ἔσχεν. οὕτω τε ἐς πάντα ἴσος καὶ ὅμοιος 6
ἦν ὥστ' ὀρχηστήν τινα τοῦ δήμου ἐλευθερωθῆναί ποτε βουληθέντος μὴ πρότερον συνεπαινέσαι πρὶν τὸν δεσπότην αὐτοῦ καὶ πεισθῆναι καὶ τὴν τιμὴν λαβεῖν. τοῖς τε ἑταίροις ὡς καὶ ἐν ἰδιωτείᾳ συνῆν· καὶ γὰρ δικαζομένοις σφίσι συνηγωνίζετο καὶ θυσιά- 7
ζουσι συνεώρταζε, νοσοῦντάς τε ἐπεσκέπτετο μηδε-

μίαν φρουρὰν ἐπεσαγόμενος, καὶ ἐφ' ἑνί γέ τινι αὐ-
τῶν τελευτήσαντι τὸν ἐπιτάφιον αὐτὸς εἶπε.

12 καὶ μέντοι καὶ τὴν μητέρα πάνθ' ὅσα πρέποντα
αὐτῇ τῶν τοιούτων ποιεῖν ἦν, τὸ μέν τι τῆς ἑαυτοῦ
ζηλώσεως ἕνεκα, τὸ δὲ ἵνα μὴ ὑπεραυχῇ, πράττειν
2 ἐκέλευε. πάνυ γὰρ μέγα καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς πρό-
σθεν γυναῖκας ὤγκωτο, ὥστε καὶ τὴν βουλὴν καὶ
τοῦ δήμου τοὺς ἐθέλοντας οἴκαδε ἀσπασομένους ἀεί
ποτε ἐσδέχεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ ἐς τὰ δημόσια ὑπο-
μνήματα ἐσγράφεσθαι. αἵ τε ἐπιστολαὶ αἱ τοῦ Τιβε-
ρίου καὶ τὸ ἐκείνης ὄνομα χρόνον τινὰ ἔσχον, καὶ
3 ἐγράφετο ἀμφοῖν ὁμοίως. πλήν τε ὅτι οὔτε ἐς τὸ
συνέδριον οὔτε ἐς τὰ στρατόπεδα οὔτε ἐς τὰς ἐκκλη-
σίας ἐτόλμησέ ποτε ἐσελθεῖν, τά γε ἄλλα πάντα ὡς
καὶ αὐταρχοῦσα διοικεῖν ἐπεχείρει. ἐπί τε γὰρ τοῦ
Αὐγούστου μέγιστον ἠδυνήθη καὶ τὸν Τιβέριον αὐτὴ
αὐτοκράτορα πεποιηκέναι ἔλεγε, καὶ διὰ τοῦτο οὐχ
ὅσον ἐξ ἴσου οἱ ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύειν αὐτοῦ
4 ἤθελεν. ὅθεν ἄλλα τε ἔξω τοῦ νενομισμένου ἐσε-
φέρετο, καὶ πολλοὶ μὲν μητέρα αὐτὴν τῆς πατρίδος
πολλοὶ δὲ καὶ γονέα προσαγορεύεσθαι γνώμην ἔδωκαν.
ἄλλοι καὶ τὸν Τιβέριον ἀπ' αὐτῆς ἐπικαλεῖσθαι ἐση-
γήσαντο, ὅπως ὥσπερ οἱ Ἕλληνες πατρόθεν, οὕτω
5 καὶ ἐκεῖνος μητρόθεν ὀνομάζηται. ἀγανακτῶν οὖν
ἐπὶ τούτοις οὔτε τὰ ψηφιζόμενα αὐτῇ πλὴν ἐλαχίστων
ἐπεκύρου οὔτ' ἄλλο τι ὑπέρογκον ποιεῖν ἐπέτρε-
πεν. εἰκόνα γοῦν ποτε αὐτῆς οἴκοι τῷ Αὐγούστῳ
ὁσιωσάσης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν βουλὴν καὶ τοὺς
ἱππέας μετὰ τῶν γυναικῶν ἑστιᾶσαι ἐθελησάσης,
οὔτ' ἄλλως συνεχώρησέν οἱ τοῦτο πρᾶξαι πρὶν τὴν
γερουσίαν ψηφίσασθαι, οὔτε τότε τοὺς ἄνδρας δειπνί-
σαι, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τούτοις, ἐκείνη δὲ ταῖς γυναιξὶν

εἱστίασε, καὶ τέλος τῶν μὲν δημοσίων παντάπασιν 6
αὐτὴν ἀπήλλαξε, τὰ δ' οἴκοι διοικεῖν οἱ ἐφείς, εἶθ'
ὡς καὶ ἐν τούτοις ἐπαχθὴς ἦν, ἀποδημίας τε ἐστέλ-
λετο καὶ πάντα τρόπον αὐτὴν ἐξίστατο, ὥστε καὶ ἐς
τὴν Καπρίαν δι' ἐκείνην οὐχ ἥκιστα μεταστῆναι.

ταῦτα μὲν περὶ τῆς Λιουίας παραδέδοται· ὁ δὲ 13
δὴ Τιβέριος αὐτὸς μὲν τραχύτερον τοὺς αἰτιαζομέ-
νους τι μετεχειρίζετο, τῷ δὲ δὴ Δρούσῳ τῷ υἱεῖ καὶ
ἀσελγεστάτῳ καὶ ὠμοτάτῳ, ὥστε καὶ τὰ ὀξύτατα τῶν
ξιφῶν Δρουσιανὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθῆναι, ὄντι καὶ
ἤχθετο καὶ ἐπετίμα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις.
καί ποτε αὐτῷ καὶ ἄντικρυς πολλῶν παρόντων εἶπεν 2
ὅτι ζῶντος μέν μου οὐδὲν οὔτε βίαιον οὔθ' ὑβριστι-
κὸν πράξεις· ἂν δέ τι καὶ τολμήσῃς, οὐδὲ τελευτή-
σαντος. σωφρονέστατα γὰρ χρόνον τινὰ διεγένετο, 3
καὶ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενὶ ἀσελγαίνειν ἐφίει, ἀλλὰ
καὶ συχνοὺς ἐπὶ τούτῳ ἐκόλαξε, καίτοι τῶν βουλευ-
τῶν ποτε ἐπιτίμιόν τι κατὰ τῶν ἀσώτως ζώντων
νομοθετηθῆναι ἐθελησάντων μήτε τι τάξας, καὶ προσ-
επειπὼν ὅτι ἄμεινόν ἐστιν ἰδίᾳ τρόπον τινὰ αὐτοὺς
σωφρονίζειν ἢ κοινήν σφισι τιμωρίαν ἐπιθεῖναι.
νῦν μὲν γὰρ ἂν τῷ φόβῳ τῆς αἰσχύνης καὶ μετριάσαι 4
τινὰ αὐτῶν, ὥστε καὶ λαθεῖν ἐπιχειρῆσαι· ἂν δ'
ἅπαξ ὁ νόμος ὑπὸ τῆς φύσεως ἐκνικηθῇ, μηδένα
αὐτοῦ προτιμήσειν. καὶ ἐπειδή γε πολλῇ ἐσθῆτι 5
ἁλουργεῖ καὶ ἄνδρες συχνοὶ καίπερ ἀπαγορευθὲν
πρότερον ἐχρῶντο, διεμέμψατο μὲν οὐδένα οὐδὲ ἐζη-
μίωσεν οὐδένα, ὕετοῦ δὲ ἐν πανηγύρει τινὶ γενομέ-
νου φαιὰν μανδύην ἐπενέδυ· κἀκ τούτου οὐκέτ'
οὐδεὶς αὐτῶν ἀλλοῖον ἔσθημα λαβεῖν ἐτόλμησε.

ταῦθ' οὕτω πάντα μέχρι γε καὶ ὁ Γερμανικὸς 6
ἔζη ἐποίει· μετὰ γὰρ τοῦτο συχνὰ αὐτῶν μετέβαλεν,

εἴτ' οὖν φρονῶν μὲν οὕτως ἀπὸ πρώτης ὡς ὕστερον
διέδειξε, πλασάμενος δὲ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ἐβίω, ἐπει-
δήπερ ἐφεδρεύοντα αὐτὸν τῇ ἡγεμονίᾳ ἑώρα, εἴτε
καὶ πεφυκὼς μὲν εὖ, ἐξοκείλας δ' ὅτε τοῦ ἀνταγωνι-
14 στοῦ ἐστερήθη· λέξω δὲ καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς ὡς
ἕκαστα ἐγένετο, ὅσα γε καὶ μνήμης ἄξιά ἐστιν.
a. C. 15 ἐπὶ μὲν τοῦ Δρούσου τοῦ υἱέος αὐτοῦ Γαΐου τε
Νωρβανοῦ ὑπάτων τῷ δήμῳ τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ
τοῦ Αὐγούστου ἀπέδωκεν, ἐπειδὴ προσελθών τις
πρὸς νεκρὸν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐκφερόμενον καὶ πρὸς
τὸ οὖς αὐτοῦ προσκύψας ἐψιθύρισέ τι, καὶ ἐρομένων
τῶν ἰδόντων ὅ,τι εἰρήκοι, ἐντετάλθαι ἔφη τῷ Αὐ-
2 γούστῳ ὅτι οὐδέπω οὐδὲν ἐκομίσαντο. ἐκεῖνον μὲν
γὰρ αὐτίκα ἀπέκτεινεν, ἵνα αὐτάγγελος αὐτῷ, ὥς που
καὶ ἐπισκώπτων εἶπε, γένηται, τοὺς δ' ἄλλους οὐκ
ἐς μακρὰν ἀπήλλαξε, κατὰ πέντε καὶ ἑξήκοντα δραχ-
3 μὰς διανείμας. καὶ τοῦτο μὲν τῷ προτέρῳ ἔτει γενέ-
σθαι τινὲς λέγουσι· τότε δὲ ἱππέων τινῶν ἐν τοῖς
ἀγῶσιν οὓς ὁ Δροῦσος ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ
Γερμανικοῦ δὴ διέθηκε μονομαχῆσαι ἐθελησάντων
τὸν μὲν ἀγῶνα αὐτῶν οὐκ εἶδε, σφαγέντος δὲ τοῦ
4 ἑτέρου τὸν ἕτερον οὐκέτ' εἴασεν ὁπλομαχῆσαι. ἐγέ-
νοντο δὲ καὶ ἄλλαι ἐν τῇ τῶν Αὐγούστου γενεσίων
ἱπποδρομίᾳ μάχαι, καί τινα καὶ θηρία ἐσφάγη. καὶ
τοῦτο μὲν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὕτως ἐποιήθη· τότε δὲ
ἡ Κρήτη τοῦ ἄρχοντος αὐτῆς ἀποθανόντος τῷ τε
ταμίᾳ καὶ τῷ παρέδρῳ αὐτοῦ τὸν λοιπὸν χρόνον προσ-
5 ετάχθη. ἐπειδή τε συχνοὶ τῶν τὰ ἔθνη κληρουμένων
ἐπὶ πολὺ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ ἐνδι-
έτριβον, ὥστε τοὺς προάρξαντας αὐ[illegible]
τηκὸς [illegible]ιν, ἐκέλευσέ σφισιν
6 νο[illegible] [illegible]μᾶσθαι. κἂν

ἐκ τοῦ Δρούσου εἶχε, τελευτήσαντος οὐδὲν ὅ,τι τῶν συνήθων οὐκ ἔπραξε, μήτ' ἄλλως ἀξιῶν τὸν ἄρχοντά τινων πρὸς τὰς ἰδίας συμφορὰς τῆς τῶν κοινῶν ἐπιμελείας ἐξίστασθαι, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐθίζων μὴ διὰ τοὺς οἰχομένους καὶ τὰ τῶν ζώντων προΐεσθαι. τοῦ 7
τε ποταμοῦ τοῦ Τιβέριδος πολλὰ τῆς πόλεως κατασχόντος ὥστε πλευσθῆναι, οἱ μὲν ἄλλοι ἐν τέρατος λόγῳ καὶ τοῦτο, ὥσπερ που τό τε μέγεθος τῶν σεισμῶν ὑφ' ὧν καὶ μέρος τι τοῦ τείχους ἔπεσε, καὶ τὸ πλῆθος τῶν κεραυνῶν ὑφ' ὧν καὶ οἶνος ἐξ ἀγγείων ἀθραύστων ἐξετάκη, ἐλάμβανον, ἐκεῖνος δὲ δὴ νομίσας 8
ἐκ πολυπληθίας ναμάτων αὐτὸ γεγονέναι πέντε ἀεὶ βουλευτὰς κληρωτοὺς ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ποταμοῦ προσέταξεν, ἵνα μήτε τοῦ χειμῶνος πλεονάζῃ μήτε τοῦ θέρους ἐλλείπῃ, ἀλλ' ἴσος ὅτι μάλιστα ἀεὶ ῥέῃ.

Τιβέριος μὲν ταῦτα ἔπραττεν, ὁ δὲ δὴ Δροῦσος 9
τὰ μὲν τῇ ὑπατείᾳ προσήκοντα ἐξ ἴσου τῷ συνάρχοντι ὥσπερ τις ἰδιώτης διετέλεσε, καὶ κληρονόμος γε ὑπό τινος καταλειφθεὶς τὸ σῶμα αὐτοῦ συνεξήνεγκε, τῇ μέντοι ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο ὥστε καὶ πληγὰς ἱππεῖ ἐπιφανεῖ δοῦναι καὶ διὰ τοῦτο καὶ Κάστωρ παρωνύμιον λαβεῖν. τῇ τε μέθῃ κατακορὴς οὕτως 10
ἐγίγνετο ὥστε ποτὲ νυκτὸς ἐμπρησθεῖσί τισιν ἐπικουρῆσαι μετὰ τῶν δορυφόρων ἀναγκασθείς, ὕδωρ αὐτῶν αἰτούντων, θερμόν σφισιν ἐγχέαι κελεῦσαι. τοῖς τε ὀρχησταῖς οὕτω προσέκειτο ὥστε καὶ στασιάζειν αὐτοὺς καὶ μηδ' ὑπὸ τῶν νόμων, οὓς ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτοῖς ἐσενηνόχει, καθίστασθαι.

ν ταῦτ' ἐγένετο, Στατιλίου δὲ Ταύρου 15
υ Λίβωνος ὑπατεύσαντος ὁ Τιβέριος a. C. 16
σθῆτι σηρικῇ μηδένα ἄνδρα χρῆσθαι,
χρυσῷ σκεύει μηδένα πλὴν πρὸς τὰ

2 ἱερὰ νομίζειν. ἐπεί τε διηπόρησάν τινες εἰ καὶ τὰ
ἀργυρᾶ τὰ χρυσοῦν τι ἔμβλημα ἔχοντα ἀπηγορευμέ-
νον σφίσιν εἴη κεκτῆσθαι, βουληθεὶς καὶ περὶ τούτου
τι δόγμα ποιῆσαι, ἐκώλυσεν ἐς αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ
ἐμβλήματος ὡς καὶ Ἑλληνικὸν ἐμβληθῆναι, καίτοι
3 μὴ ἔχων ὅπως ἐπιχωρίως αὐτὸ ὀνομάσῃ. ἐκεῖνό τε
οὖν οὕτως ἐποίησε, καὶ ἑκατοντάρχου ἑλληνιστὶ ἐν
τῷ συνεδρίῳ μαρτυρῆσαί τι ἐθελήσαντος οὐκ ἠνέσ-
χετο, καίπερ πολλὰς μὲν δίκας ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ
καὶ ἐκεῖ λεγομένας ἀκούων, πολλὰς δὲ καὶ αὐτὸς ἐπε-
4 ρωτῶν. τοῦτό τε οὖν οὐχ ὁμολογούμενον ἔπραξε, καὶ
Λούκιον Σκριβώνιον Λίβωνα, νεανίσκον εὐπατρίδην,
δόξαντά τι νεωτερίζειν, τέως μὲν ἔρρωτο, οὐκ ἔκρινε,
νοσήσαντα δὲ ἐπιθάνατον ἔν τε σκιμποδίῳ κατα-
στέγῳ, ὁποίῳ αἱ τῶν βουλευτῶν γυναῖκες χρῶνται,
5 ἐς τὴν γερουσίαν ἐσεκόμισε, καὶ ἐπειδὴ ἀναβολῆς
τινος γενομένης ἑαυτὸν προαπεχρήσατο, καὶ τελευ-
τήσαντα εὔθυνε, τά τε χρήματα αὐτοῦ τοῖς κατηγό-
ροις διέδωκε, καὶ θυσίας ἐπ' αὐτῷ οὐχ ἑαυτοῦ μό-
νον ἕνεκα ἀλλὰ καὶ τοῦ Αὐγούστου τοῦ τε πατρὸς
αὐτοῦ τοῦ Ἰουλίου, καθάπερ ποτὲ ἐδέδοκτο, ψηφι-
6 σθῆναι ἐποίησε. ταῦτα δὲ περὶ τούτων πράξας,
Οὐιβίῳ Ῥούφῳ οὔτε ἐνεκάλεσέ τι ἀρχὴν ὅτι τῷ τοῦ
Καίσαρος δίφρῳ, ἐφ' οὗ ἀεί ποτε ἐκαθίζετο καὶ ἐφ'
οὗ καὶ ἐσφάγη, ἐχρῆτο. τοῦτό τε γὰρ ὁ Ῥοῦφος ἐπι-
τηδεύσας ἔπραττε, καὶ τῇ τοῦ Κικέρωνος γυναικὶ
συνῴκει, σεμνυνόμενος ἐφ' ἑκατέρῳ ὥσπερ ἢ διὰ τὴν
7 γυναῖκα ῥήτωρ ἢ διὰ τὸν δίφρον Καῖσαρ ἐσόμενος. οὐ
μὴν οὔτε αἰτίαν τινὰ ἐπὶ τούτῳ ἔσχε καὶ προσέτι καὶ
ὑπάτευσε. καὶ μέντοι τῷ τε Θρασύλλῳ ἀεὶ συνὼν καὶ
μαντείᾳ τινὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν χρώμενος, αὐτός
τε ἀκριβῶν οὕτω τὸ πρᾶγμα ὥστε ποτὲ ὄναρ δοῦναί

τινι ἀργύριον κελευσθεὶς συνεῖναί τε ὅτι δαίμων τις
ἐκ γοητείας οἱ ἐπιπέμπεται καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀπο-
κτεῖναι, πάντας τοὺς ἄλλους τούς τε ἀστρολόγους καὶ 8
τοὺς γόητας, εἴ τέ τινα ἕτερον καὶ ὁποιονοῦν τρόπον
ἐμαντεύετό τις, τοὺς μὲν ξένους ἐθανάτωσε, τοὺς δὲ
πολίτας, ὅσοι καὶ τότε ἔτι, μετὰ τὸ πρότερον δόγμα
δι' οὗ ἀπηγόρευτο μηδὲν τοιοῦτον ἐν τῇ πόλει μετα-
χειρίζεσθαι, ἐσηγγέλθησαν τῇ τέχνῃ χρώμενοι, ὑπερ-
ώρισε· τοῖς γὰρ πειθαρχήσασιν αὐτῶν ἄδεια ἐδόθη.
καὶ σύμπαντες δ' ἂν οἱ πολῖται καὶ παρὰ γνώμην 9
αὐτοῦ ἀφείθησαν, εἰ μὴ δήμαρχός τις ἐκώλυσεν.
ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα ἄν τις τὸ τῆς δημοκρατίας σχῆ-
μα κατενόησεν, ὅτι ἡ βουλὴ τοῦ τε Δρούσου καὶ τοῦ
Τιβερίου, συνέπαινος Γναίῳ Καλπουρνίῳ Πίσωνι
γενομένη, κατεκράτησε, καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ δημάρχου
ἡττήθη.

ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐπράχθη, καὶ ἐκ τῶν πέρυσι 16
τεταμιευκότων ἐς τὰ ἔθνη τινὲς ἐξεπέμφθησαν, ἐπει-
δήπερ οἱ τότε ταμιεύοντες ἐλάττους αὐτῶν ἦσαν. καὶ
τοῦτο καὶ αὖθις, ὁσάκις ἐδέησεν, ἐγένετο. ἐπεί τε πολλὰ 2
τῶν δημοσίων γραμμάτων τὰ μὲν καὶ παντελῶς ἀπω-
λώλει, τὰ δὲ ἐξίτηλα γοῦν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐγεγόνει,
τρεῖς βουλευταὶ προεχειρίσθησαν ὥστε τά τε ὄντα ἐκ-
γράψασθαι καὶ τὰ λοιπὰ ἀναζητῆσαι. ἐμπρησθεῖσί
τέ τισιν οὐχ ὅπως ὁ Τιβέριος ἀλλὰ καὶ ἡ Λιουία ἤμυ-
νε. κἀν τῷ αὐτῷ ἔτει Κλήμης τις, δοῦλός τε τοῦ 3
Ἀγρίππου γεγονὼς καί πῃ καὶ προσεοικὼς αὐτῷ, ἐπλά-
σατο αὐτὸς ἐκεῖνος εἶναι, καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν ἐλθὼν
πολλοὺς μὲν ἐνταῦθα πολλοὺς δὲ καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
ὕστερον προσεποιήσατο, καὶ τέλος καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην
ὥρμησεν ὡς καὶ τὴν παππῴαν μοναρχίαν ἀποληψό-
μενος. ταραττομένων τε οὖν ἐπὶ τούτῳ τῶν ἐν τῷ 4

ἄστει, καὶ συχνῶν αὐτῷ προστιθεμένων, ὁ Τιβέριος σοφίᾳ αὐτὸν διά τινων ὡς καὶ τὰ ἐκείνου φρονούντων ἐχειρώσατο, καὶ μετὰ τοῦτο βασανίσας ἵνα τι περὶ τῶν συνεγνωκότων αὐτῷ μάθῃ, ἔπειτ' ἐπειδὴ μηδὲν ἐξελάλησεν, ἐπύθετο αὐτοῦ "πῶς Ἀγρίππας ἐγένου;" καὶ ὃς ἀπεκρίνατο ὅτι οὕτως ὡς καὶ σὺ Καῖσαρ.

17 τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει τὸ μὲν τῶν ὑπάτων ὄνομα
a. C. 17 Γάιός τε Καικίλιος καὶ Λούκιος Φλάκκος ἔλαβον, ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν νουμηνίαν τινὲς ἀργύριον αὐτῷ προσήνεγκαν, οὔτε ἐδέξατο καί τι καὶ γράμμα περὶ αὐτοῦ τούτου ἐξέθηκε, ῥήματί τινι μὴ
2 Λατίνῳ χρησάμενος. ἐνθυμηθεὶς οὖν νυκτὸς περὶ αὐτοῦ πάντας τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀκριβοῦντας μετεπέμψατο· πάνυ γὰρ δὴ ἔμελεν αὐτῷ τοῦ καλῶς διαλέγεσθαι. καί τινος Ἀτηίου Καπίτωνος εἰπόντος ὅτι εἰ καὶ μηδεὶς πρόσθεν τὸ ὄνομα τοῦτ' ἐφθέγξατο, ἀλλὰ νῦν γε πάντες διὰ σὲ ἐς τὰ ἀρχαῖα αὐτὸ καταριθμήσομεν, Μάρκελλός τις ὑπολαβὼν ἔφη "σύ, Καῖσαρ, ἀνθρώποις μὲν πολιτείαν Ῥωμαίων δύνασαι
3 δοῦναι, ῥήμασι δὲ οὔ." ἐκεῖνον μὲν οὖν οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ κακόν, καίπερ ἀκρατῶς παρρησιασάμενον, ἔδρασε· τὸν δὲ δὴ Ἀρχέλαον τὸν τῆς Καππαδοκίας βασιλέα δι' ὀργῆς σχών, ὅτι πρότερόν οἱ ὑποκεπτωκὼς ὥστε καὶ συνηγόρῳ, ὅτε ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ὑπὸ
4 τῶν ἐπιχωρίων κατηγορήθη, χρήσασθαι, μετὰ τοῦτο αὐτοῦ μὲν ἐς τὴν Ῥόδον ἐλθόντος ἠμέλησε, τὸν δὲ δὴ Γάιον ἐς τὴν Ἀσίαν ἐλθόντα ἐθεράπευσε, μετεπέμψατο ὡς καὶ νεωτερίζοντά τι, καὶ τῇ τῆς γερουσίας ψήφῳ παρέδωκεν, οὐ μόνον ὑπεργήρων ὄντα, ἀλλὰ καὶ δεινῶς ποδαγρῶντα καὶ προσέτι καὶ παρα-
5 φρονεῖν δοκοῦντα. ἔπαθε μὲν γάρ ποτε τοῦτο ὄντως,

ὥστε καὶ ἐπίτροπον παρὰ τοῦ Αὐγούστου τῆς ἀρχῆς λαβεῖν, οὐ μέντοι καὶ τότε ἔτι παρελήρει, ἀλλ' ἐπλάσσετο, εἴ πως ἔκ γε τούτου σωθείη. κἂν ἐθανατώθη, εἰ μὴ καταμαρτυρῶν τις αὐτοῦ ἔφη ποτὲ αὐτὸν εἰρηκέναι ὅτι ἐπειδὰν οἴκαδε ἐπανέλθω, δείξω αὐτῷ οἷα νεῦρα ἔχω. γέλωτος γὰρ ἐπὶ τούτῳ, διὰ τὸ τὸν ἄνθρωπον μὴ ὅτι στῆναι ἀλλὰ μηδὲ καθίζεσθαι δύνασθαι, πολλοῦ γενομένου οὐκέτ' αὐτὸν ὁ Τιβέριος ἀπέκτεινεν. οὕτω γάρ τοι κακῶς διέκειτο ὥστε 6
ἐν σκιμποδίῳ καταστέγῳ ἐς τὸ συνέδριον ἐσκομισθῆναι. νομιζόμενον γάρ που καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἦν, ὁπότε τις αὐτῶν ἀσθενῶς ἔχων ἐκεῖσε ἐσίοι, κατακείμενον αὐτὸν ἐσφέρεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ ὁ Τιβέριος τότε ἐποίησε· καὶ διελέχθη γέ τινα ἐκ τοῦ σκιμπο- 7
δίου προκύψας. τότε μὲν οὕτως ὁ Ἀρχέλαος ἐσώθη, ἄλλως δ' οὐ πολλῷ ὕστερον ἀπέθανε, κἀκ τούτου a. C. 18
καὶ ἡ Καππαδοκία τῶν τε Ῥωμαίων ἐγένετο καὶ ἱππεῖ ἐπετράπη. ταῖς τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεσι ταῖς ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ κακωθείσαις ἀνὴρ ἐστρατηγηκὼς σὺν πέντε ῥαβδούχοις προσετάχθη, καὶ χρήματα πολλὰ μὲν ἐκ τῶν φόρων ἀνείθη πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ Τιβερίου ἐδόθη· τῶν γὰρ ἀλλοτρίων ἰσχυρῶς, μέχρι 8
γε καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἐπετήδευσεν, ἀπεχόμενος, μηδὲ τὰς κληρονομίας ἅς τινες αὐτῷ συγγενεῖς ἔχοντες κατέλιπον προσιέμενος, πάμπολλα ἔς τε τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀνήλισκε, καὶ οὔτε τιμὴν οὔτε ἔπαινον οὐδένα ἐπ' αὐτοῖς προσεδέχετο. ταῖς τε 9
πρεσβείαις ταῖς παρὰ τῶν πόλεων ἢ καὶ τῶν ἐθνῶν οὐδέποτε μόνος ἐχρημάτιζεν, ἀλλὰ πολ-

17, 8, 2. In ἀπε desinit codex Venetus. Rursus incipit 58, 7, 2. Interposita pleraque sunt Xiphilini.

λούς, καὶ μάλιστα τοὺς ἄρξαντάς ποτε αὐτῶν, κοινωνοὺς τῆς διαγνώμης ἐποιεῖτο.

18 Γερμανικὸς δὲ τῇ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς στρατείᾳ
φερόμενος εὖ μέχρι τε τοῦ ὠκεανοῦ προεχώρησε, καὶ
τοὺς βαρβάρους κατὰ τὸ καρτερὸν νικήσας τά τε ὀστᾶ
τῶν σὺν τῷ Οὐάρῳ πεσόντων συνέλεξέ τε καὶ ἔθαψε,
2 καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ ἀνεκτήσατο. τῷ δέ γε
Τιβερίῳ τῆς βουλῆς ἐγκειμένης, καὶ τὸν γοῦν μῆνα
τὸν Νοέμβριον, ἐν ᾧ τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ἐγεγέννητο,
Τιβέριον καλεῖσθαι ἀξιούσης, "καὶ τί" ἔφη "ποιήσετε,
3 ἂν δεκατρεῖς Καίσαρες γένωνται;" Μάρκου δὲ δὴ
a. C. 19 Ἰουνίου Λουκίου τε Νωρβανοῦ μετὰ ταῦτα ἀρξάντων
τέρας ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ οὐ σμικρὸν ἐγένετο, ὅπερ
που ἐς τὸ Γερμανικοῦ πάθος ἀπεσήμαινεν· ὁ γὰρ
Νωρβανὸς ὁ ὕπατος σάλπιγγι ἀεὶ προσκείμενος, καὶ
ἐρρωμένως τὸ πρᾶγμα ἀσκῶν, ἠθέλησε καὶ τότε ὑπὸ
τὸν ὄρθρον, πολλῶν ἤδη πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ πα-
4 ρόντων, σαλπίσαι. καὶ τοῦτό τε πάντας ὁμοίως ἐξετά-
ραξε καθάπερ ἐμπολέμιόν τι σύνθημα τοῦ ὑπάτου
παραγγείλαντός σφισι, καὶ ὅτι καὶ τὸ τοῦ Ἰανοῦ
ἄγαλμα κατέπεσε. λόγιόν τέ τι ὡς καὶ Σιβύλλειον, ἄλ-
λως μὲν οὐδὲν τῷ τῆς πόλεως χρόνῳ προσῆκον, πρὸς
5 δὲ τὰ παρόντα ᾀδόμενον, οὐχ ἡσυχῇ σφας ἐκίνει· ἔλεγε
γὰρ ὅτι τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυ-
τῶν Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις, ἁ Συβαρῖτις
ἀφροσύνα. ὁ οὖν Τιβέριος ταῦτά τε τὰ ἔπη ὡς καὶ
ψευδῆ ὄντα διέβαλε, καὶ τὰ βιβλία πάντα τὰ μαν-
τείαν τινὰ ἔχοντα ἐπεσκέψατο, καὶ τὰ μὲν ὡς οὐδενὸς
6 ἄξια ἀπέκρινε τὰ δὲ ἐνέκρινε. τοῦ δὲ δὴ Γερμανι-
κοῦ τελευτήσαντος ὁ μὲν Τιβέριος καὶ ἡ Λιουία πάνυ
ἥσθησαν, οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες δεινῶς ἐλυπήθησαν.
κάλλιστος μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἄριστος δὲ καὶ τὴν ψυχὴν

ἔφυ, παιδείᾳ τε ἅμα καὶ ῥώμῃ διέπρεπε, καὶ ἔς τε
τὸ πολέμιον ἀνδρειότατος ὢν ἡμερώτατα τῷ οἰκείῳ
προσεφέρετο, καὶ πλεῖστον ἰσχύων ἅτε Καῖσαρ ὢν 7
ἐξ ἴσου τοῖς ἀσθενεστέροις ἐσωφρόνει, καὶ οὐδὲν
οὔτε πρὸς τοὺς ἀρχομένους ἐπαχθὲς οὔτε πρὸς τὸν
Δροῦσον ἐπίφθονον οὔτε πρὸς τὸν Τιβέριον ἐπαίτιον
ἔπραττεν, ἀλλὰ συνελόντι εἰπεῖν ἐν ὀλίγοις τῶν πώ- 8
ποτε οὔτ' ἐξήμαρτέ τι ἐς τὴν ὑπάρξασαν αὐτῷ τύχην
οὔτ' αὐτὸς ὑπ' ἐκείνης διεφθάρη· δυνηθεὶς γοῦν
πολλάκις καὶ παρ' ἑκόντων, οὐχ ὅτι τῶν στρατιωτῶν
ἀλλὰ καὶ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς, τὴν αὐτοκράτορα
λαβεῖν ἀρχὴν οὐκ ἠθέλησεν. ἀπέθανε δὲ ἐν Ἀντιο- 9
χείᾳ, ὑπό τε τοῦ Πίσωνος καὶ ὑπὸ τῆς Πλαγκίνης
ἐπιβουλευθείς· ὀστᾶ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ
ᾤκει κατορωρυγμένα καὶ ἐλασμοὶ μολίβδινοι ἀράς
τινας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες ζῶντος ἔθ'
εὑρέθη. ὁ δὲ Πίσων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐπὶ τῷ 10
φόνῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου ἐσαχθεὶς ἀναβολήν a. C. 20
τέ τινα ἐποιήσατο καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο.

ὅτι καὶ ἀφορμάς τινας φόνων ὁ Τιβέριος ἔσχε·
διὰ γὰρ τὸν τοῦ Γερμανικοῦ θάνατον πολλοὶ ὡς καὶ
ἐφησθέντες αὐτῷ ἀπώλοντο.

Τιβέριος δὲ ἐπεὶ τὸ ἐφεδρεῦον οὐκέτ' εἶχεν, ἐς 19
πᾶν τοὐναντίον τῶν πρόσθεν εἰργασμένων αὐτῷ,
πολλῶν ὄντων καὶ καλῶν, περιέστη. τά τε γὰρ ἄλλα
ἀγρίως ἦρξε, καὶ ταῖς τῆς ἀσεβείας δίκαις, εἴ τις οὐχ
ὅσον ἐς τὸν Αὔγουστον ἀλλὰ καὶ ἐς αὐτὸν ἐκεῖνον

18, 6, 4. καὶ ἔς — 7, 3, ἐπαχθὲς inserta ex V p. 665. Xiphilinus pro his πρᾳότατός τε καὶ σωφρονέστατος ἦν. οὐδὲν δὲ

18, 8, 1. ἀλλὰ — 3, διεφθάρη et 3, καὶ παρ' — 4, βουλῆς inserta ex V p. 666.

18, 10, 4. ὅτι — 6, ἀπώλοντο inserta ex V p. 666.

τήν τε μητέρα αὐτοῦ πράξας τι ἢ καὶ εἰπὼν ἀνεπι-
2 τήδειον ἐπεκλήθη, δεινῶς ἐπεξῄει. ἐβασανίζοντο δὲ
οὐχὶ οἰκέται μόνον κατὰ τῶν ἰδίων δεσποτῶν, ἀλλὰ
καὶ ἐλεύθεροι καὶ πολῖται. οἵ τε κατηγορήσαντες ἢ
καὶ καταμαρτυρήσαντές τινων τὰς οὐσίας τῶν ἁλισκο-
μένων διελάγχανον, καὶ προσέτι καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς
3 προσελάμβανον. πολλοὺς δὲ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν
ὥραν ἐν ᾗ ἐγεγέννηντο ἐξετάζων, καὶ ἐκεῖθεν καὶ τὸν
τρόπον καὶ τὴν τύχην αὐτῶν διασκοπῶν, ἀπεκτίν-
νυεν· εἰ γάρ τῳ ὑπέρογκόν τι καὶ εὔελπι πρὸς δυνα-
4 στείαν ἐνεῖδε, πάντως ἀπώλλυεν. οὕτω δ' οὖν τὸ
πεπρωμένον ἑκάστῳ τῶν πρώτων καὶ ἐξήταζε καὶ
ἠπίστατο ὥστε καὶ τῷ Γάλβᾳ τῷ μετὰ ταῦτα αὐταρ-
χήσαντι ἀπαντήσας, γυναῖκα ἠγγυημένῳ, εἰπεῖν ὅτι
καὶ σύ ποτε τῆς ἡγεμονίας γεύσῃ. ἐφείσατο γὰρ αὐ-
τοῦ, ὡς μὲν ἐγὼ δοκῶ, ὅτι καὶ τοῦτ' αὐτῷ εἱμαρμέ-
νον ἦν, ὡς δ' αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἐν γήρᾳ καὶ
μετὰ πολὺ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἄρξοι.

5 συνήρατο δὲ αὐτῷ καὶ συγκατειργάσατο πάντα
προθυμότατα Λούκιος Αἴλιος Σηιανός, υἱὸς μὲν τοῦ
Στράβωνος ὤν, παιδικὰ δέ ποτε Μάρκου Γαβίου
Ἀπικίου γενόμενος, Ἀπικίου ἐκείνου ὃς πάντας ἀνθρώ-
πους ἀσωτίᾳ ὑπερεβάλετο οὕτως ὥστε, ἐπειδὴ μαθεῖν
ποτε ἐθελήσας ὅσα τε ἤδη καταναλώκει καὶ ὅσα ἔτ'
εἶχεν, ἔγνω ὅτι διακόσιαι καὶ πεντήκοντα αὐτῷ μυριά-
δες ἔτι περιεῖεν, ἐλυπήθη τε ὡς καὶ λιμῷ τελευτήσειν
6 μέλλων καὶ ἑαυτὸν διέφθειρεν. οὗτος οὖν ὁ Σηιανὸς
χρόνῳ μέν τινι μετὰ τοῦ πατρὸς τῶν δορυφόρων ἦρξεν·
ἐπεὶ δὲ ἐκείνου ἐς τὴν Αἴγυπτον πεμφθέντος μόνος
τὴν προστασίαν αὐτῶν ἔσχε, τά τε ἄλλα συνέστησεν
αὐτήν, καὶ τοὺς λόχους ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἀλλήλων,
ὥσπερ τοὺς τῶν νυκτοφυλάκων, ὄντας ἐς ἓν τεῖχος

συνήγαγεν, ὥστε τὰ παραγγέλματα καὶ ἀθρόους καὶ
διὰ ταχέων λαμβάνειν, καὶ φοβεροὺς πᾶσιν ἅτε καὶ
ἐν ἑνὶ τείχει ὄντας εἶναι. τοῦτον οὖν ὁ Τιβέριος ἐκ 7
τῆς τῶν τρόπων ὁμοιότητος προσλαβὼν ταῖς τε στρα-
τηγικαῖς τιμαῖς ἐκόσμησεν, ὃ μήπω πρότερον μηδενὶ
τῶν ὁμοίων οἱ ἐγεγόνει, καὶ σύμβουλον καὶ ὑπη-
ρέτην πρὸς πάντα ἐποιεῖτο.

τὸ μὲν οὖν σύμπαν οὕτω μετὰ τὸν τοῦ Γερμανι- 8
κοῦ θάνατον μετεβάλετο ὥστε αὐτὸν μεγάλως καὶ
πρότερον ἐπαινούμενον πολλῷ δὴ τότε μᾶλλον θαυ-
μασθῆναι . . .

ἐπεὶ δὲ ὁ Τιβέριος τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἦρξε μετὰ 20
τοῦ Δρούσου, εὐθὺς οἱ ἄνθρωποι τὸν ὄλεθρον τῷ a. C. 21
Δρούσῳ ἐξ αὐτοῦ τούτου προεμαντεύσαντο· οὐ γάρ
ἔστιν ὅστις τῶν ὑπατευσάντων ποτὲ μετ' αὐτοῦ οὐ
βιαίως ἀπέθανεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν Οὔαρος ὁ Κυιντί- 2
λιος, τοῦτο δὲ Πίσων ὁ Γναῖος ὅ τε Γερμανικὸς αὐ-
τὸς βιαίως καὶ κακῶς ἀπώλοντο. τοιούτῳ τινί, ὡς
ἔοικε, διὰ βίου δαίμονι συνεκεκλήρωτο. ἀμέλει καὶ
ὁ Δροῦσος τότε καὶ ὁ Σηιανὸς μετὰ ταῦτα συνάρξαν-
τές οἱ διεφθάρησαν. ἐκδημοῦντος δὲ τοῦ Τιβερίου 3
Γάιος Λουτώριος Πρίσκος ἱππεύς, ἄλλως τε μέγα ἐπὶ
ποιήσει φρονῶν καὶ ἐπιτάφιον ἐπὶ τῷ Γερμανικῷ
ἐπιφανῆ συγγράψας, ὥστε καὶ χρήματα δι' αὐτὸν
πολλὰ λαβεῖν, αἰτίαν ἔσχεν ὡς καὶ ἐπὶ τῷ Δρούσῳ
ποίημα παρὰ τὴν νόσον αὐτοῦ συντεθεικώς, καὶ
ἐκρίθη τε διὰ τοῦτο ἐν τῇ βουλῇ καὶ κατεδικάσθη
καὶ ἀπέθανεν. ὁ οὖν Τιβέριος ἀγανακτήσας, οὐχ ὅτι 4
ἐκεῖνος ἐκολάσθη ἀλλ' ὅτι τις ὑπὸ τῶν βουλευτῶν

19, 8, 1. τὸ — 3, θαυμασθῆναι inserta ex V p. 666, ubi sunt post 7, τοῦτον οὖν — ἐποιεῖτο.

τήν τε μητέρα αὐτοῦ πράξας τι σέ τε
2 τήδειον ἐπεκλήθη, δεινῶς ἐπε ἀπο-
οὐχὶ οἰκέται μόνον κατὰ τῶν ιθέντα
καὶ ἐλεύθεροι καὶ πολῖται όμενον
καὶ καταμαρτυρήσαντές τ θεσθαι,
μένων διελάγχανον, κα ά σφισι
3 προσελάμβανον. πολ
ὥραν ἐν ᾗ ἐγεγένν ὑπατείας
τρόπον καὶ τὴν τ ους συναγο-
νυνεν· εἰ γάρ τῳ εἰ ὑπάτευον, οὐκ
4 στείαν ἐνεῖδε τῶν στρατηγούντων τις
πεπρωμένον ι ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς ἢ καὶ πε-
ἠπίστατο ὤ ῆλθέ τε ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ τὴν
χήσαντι ἀ ν ἐκδὺς ἐπανῆλθέ τε καὶ κατηγορηθη-
καὶ σύ τ ῆμα ὡς καὶ ἰδιωτεύων ἠξίωσε, δεινῶς τε
τοῦ, ὡ καὶ οὐκέτ' αὐτοῦ ἥψατο. τοὺς δὲ ὀρχηστὰς
νον τ Ῥώμης ἐξήλασε καὶ μηδαμόθι τῇ τέχνῃ χρῆ-
μετ προσέταξεν, ὅτι τάς τε γυναῖκας ᾔσχυνον καὶ
5 άσεις ἤγειρον. ἄλλους μὲν δὴ οὖν καὶ πολλούς γε
ῶν τελευτώντων καὶ ἀνδριᾶσι καὶ δημοσίαις ταφαῖς
ίμα, τὸν δὲ δὴ Σηιανὸν ζῶντα ἐν τῷ θεάτρῳ χαλ-
κοῦν ἔστησε. κἀκ τούτου πολλαὶ μὲν ὑπὸ πολλῶν
εἰκόνες αὐτοῦ ἐποιήθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἔπαινοι καὶ
4 παρὰ τῷ δήμῳ καὶ παρὰ τῇ βουλῇ ἐγίγνοντο. ἔς τε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ οἵ τε ἄλλοι οἱ ἐλλόγιμοι καὶ οἱ
ὕπατοι αὐτοὶ ὑπὸ τὸν ὄρθρον συνεχῶς ἐφοίτων, καὶ
τά τε ἴδια αὐτῷ πάντα, ὅσα τινὲς ἀξιώσειν παρὰ τοῦ
Τιβερίου ἔμελλον, καὶ τὰ κοινά, ὑπὲρ ὧν χρημα-
τισθῆναι ἔδει, ἐπεκοίνουν. καὶ συνελόντι εἰπεῖν
οὐδὲν ἔτι χωρὶς αὐτοῦ τῶν τοιούτων ἐπράττετο.
5 κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ στοὰ μεγίστη ἐν
τῇ Ῥώμῃ, ἐπειδὴ ἑτεροκλινὴς ἐγένετο, θαυμαστὸν δή

ὠρθώθη. ἀρχιτέκτων γάρ τις, οὗ τὸ
…δε, τῇ γὰρ θαυματοποιίᾳ αὐτοῦ φθο-
…οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὸ ἐς τὰ ὑπομνή-
…ῆτος οὖν ὅστις ποτὲ ὠνομάζετο,
…τῆς πέριξ κρατύνας ὥστε μὴ
…τὸν πᾶν πόκοις τε καὶ ἱμα- 6
…ίνοις τε πανταχόθεν αὐ-
…ίαν ἕδραν ἀνθρώποις
…σιν ὠσάμενος ἐπανήγαγε.
…ριος καὶ ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ
…σ διὰ μὲν ἐκεῖνο χρήμασιν ἐτίμησε,
… ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε· μετὰ δὲ ταῦτα 7
…οντος οἱ αὐτοῦ καὶ ἱκετείαν ποιουμένου, κἀν
…ῳ ποτήριόν τι ὑαλοῦν καταβαλόντος τε ἐξεπί-
τηδες καὶ θλασθέν πως ἢ συντριβὲν ταῖς τε χερσὶ
διατρίψαντος καὶ ἄθραυστον παραχρῆμα ἀποφήναν-
τος, ὡς καὶ συγγνώμης διὰ τοῦτο τευξομένου, καὶ
ἀπέκτεινεν αὐτόν.

Δροῦσος δὲ ὁ παῖς αὐτοῦ φαρμάκῳ διώλετο. ὁ 22
γὰρ Σηιανὸς ἐπί τε τῇ ἰσχύι καὶ ἐπὶ τῷ ἀξιώματι a. C. 23
ὑπερμαζήσας τά τε ἄλλα ὑπέρογκος ἦν, καὶ τέλος καὶ
ἐπὶ τὸν Δροῦσον ἐτράπετο καί ποτε πὺξ αὐτῷ ἐνέ-
τεινε. φοβηθείς τε ἐκ τούτου καὶ ἐκεῖνον καὶ τὸν 2
Τιβέριον, καὶ ἅμα καὶ προσδοκήσας, ἂν τὸν νεανί-
σκον ἐκποδὼν ποιήσηται, καὶ τὸν γέροντα ῥᾷστα με-
ταχειριεῖσθαι, φάρμακόν τι αὐτῷ διά τε τῶν ἐν τῇ
θεραπείᾳ αὐτοῦ ὄντων καὶ διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ,
ἣν τινες Λιουίλλαν ὀνομάζουσιν, ἔδωκε· καὶ γὰρ
καὶ ἐμοίχευεν αὐτήν. αἰτίαν μὲν γὰρ ὁ Τιβέριος 3
ἔλαβεν, ὅτι μήτε νοσοῦντος τοῦ Δρούσου μήτ' ἀπο-
θανόντος ἔξω τι τῶν συνήθων ἔπραξε, μηδὲ τοῖς
ἄλλοις ποιῆσαι ἐπέτρεψεν· οὐ μέντοι καὶ πιστὸς ὁ

ἄνευ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐθανατώθη, ἐπετίμησέ τε
αὐτοῖς, καὶ δόγματι παραδοθῆναι ἐκέλευσε μήτ' ἀπο-
θνήσκειν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὸν καταψηφισθέντα
ὑπ' αὐτῶν, μήτε τὸ γράμμα τὸ ἐπ' αὐτῷ γενόμενον
ἐς τὸ δημόσιον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἀποτίθεσθαι,
ὅπως καὶ ἀποδημῶν προπυνθάνηται τὰ δόξαντά σφισι
καὶ ἐπιδιακρίνῃ.

21 καὶ μετὰ τοῦτο ἐξελθούσης αὐτῷ τῆς ὑπατείας
a. C. 22 ἔς τε τὴν Ῥώμην ἦλθε, καὶ τοὺς ὑπάτους συναγο-
ρεύειν τισὶν ἐκώλυσεν, εἰπὼν ὅτι εἰ ὑπάτευον, οὐκ
2 ἂν ἐποίησα τοῦτο. ἐπειδή τε τῶν στρατηγούντων τις
αἰτίαν, ὡς καὶ ἀσεβές τι ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς ἢ καὶ πε-
ποιηκώς, λαβὼν ἐξῆλθέ τε ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ τὴν
ἀρχικὴν στολὴν ἐκδὺς ἐπανῆλθέ τε καὶ κατηγορηθῆ-
ναι παραχρῆμα ὡς καὶ ἰδιωτεύων ἠξίωσε, δεινῶς τε
3 ἤλγησε καὶ οὐκέτ' αὐτοῦ ἥψατο. τοὺς δὲ ὀρχηστὰς
τῆς τε Ῥώμης ἐξήλασε καὶ μηδαμόθι τῇ τέχνῃ χρῆ-
σθαι προσέταξεν, ὅτι τάς τε γυναῖκας ᾔσχυνον καὶ
στάσεις ἤγειρον. ἄλλους μὲν δὴ οὖν καὶ πολλούς γε
τῶν τελευτώντων καὶ ἀνδριᾶσι καὶ δημοσίαις ταφαῖς
ἐτίμα, τὸν δὲ δὴ Σηιανὸν ζῶντα ἐν τῷ θεάτρῳ χαλ-
κοῦν ἔστησε. κἀκ τούτου πολλαὶ μὲν ὑπὸ πολλῶν
εἰκόνες αὐτοῦ ἐποιήθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἔπαινοι καὶ
4 παρὰ τῷ δήμῳ καὶ παρὰ τῇ βουλῇ ἐγίγνοντο. ἔς τε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ οἵ τε ἄλλοι οἱ ἐλλόγιμοι καὶ οἱ
ὕπατοι αὐτοὶ ὑπὸ τὸν ὄρθρον συνεχῶς ἐφοίτων, καὶ
τά τε ἴδια αὐτῷ πάντα, ὅσα τινὲς ἀξιώσειν παρὰ τοῦ
Τιβερίου ἔμελλον, καὶ τὰ κοινά, ὑπὲρ ὧν χρημα-
τισθῆναι ἔδει, ἐπεκοίνουν. καὶ συνελόντι εἰπεῖν
οὐδὲν ἔτι χωρὶς αὐτοῦ τῶν τοιούτων ἐπράττετο.

5 κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ στοὰ μεγίστη ἐν
τῇ Ῥώμῃ, ἐπειδὴ ἑτεροκλινὴς ἐγένετο, θαυμαστὸν δή

τινα τρόπον ὠρθώθη. ἀρχιτέκτων γάρ τις, οὗ τὸ
ὄνομα οὐδεὶς οἶδε, τῇ γὰρ θαυματοποιίᾳ αὐτοῦ φθο-
νήσας ὁ Τιβέριος οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὸ ἐς τὰ ὑπομνή-
ματα ἐσγραφῆναι, οὗτος οὖν ὅστις ποτὲ ὠνομάζετο,
τούς τε θεμελίους αὐτῆς πέριξ κρατύνας ὥστε μὴ
συγκινηθῆναι, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν πόκοις τε καὶ ἱμα- 6
τίοις παχέσι περιλαβών, σχοίνοις τε πανταχόθεν αὐ-
τὴν διέδησε, καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν ἕδραν ἀνθρώποις
τε πολλοῖς καὶ μηχανήμασιν ὠσάμενος ἐπανήγαγε.
τότε μὲν οὖν ὁ Τιβέριος καὶ ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ
ἐζηλοτύπησε, καὶ διὰ μὲν ἐκεῖνο χρήμασιν ἐτίμησε,
διὰ δὲ τοῦτο ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε· μετὰ δὲ ταῦτα 7
προσελθόντος οἱ αὐτοῦ καὶ ἱκετείαν ποιουμένου, κἂν
τούτῳ ποτήριόν τι ὑαλοῦν καταβαλόντος τε ἐξεπί-
τηδες καὶ θλασθέν πως ἢ συντριβὲν ταῖς τε χερσὶ
διατρίψαντος καὶ ἄθραυστον παραχρῆμα ἀποφήναν-
τος, ὡς καὶ συγγνώμης διὰ τοῦτο τευξομένου, καὶ
ἀπέκτεινεν αὐτόν.

Δροῦσος δὲ ὁ παῖς αὐτοῦ φαρμάκῳ διώλετο. ὁ 22
γὰρ Σηιανὸς ἐπί τε τῇ ἰσχύι καὶ ἐπὶ τῷ ἀξιώματι a. C. 23
ὑπερμαζήσας τά τε ἄλλα ὑπέρογκος ἦν, καὶ τέλος καὶ
ἐπὶ τὸν Δροῦσον ἐτράπετο καί ποτε πὺξ αὐτῷ ἐνέ-
τεινε. φοβηθείς τε ἐκ τούτου καὶ ἐκεῖνον καὶ τὸν 2
Τιβέριον, καὶ ἅμα καὶ προσδοκήσας, ἂν τὸν νεανί-
σκον ἐκποδὼν ποιήσηται, καὶ τὸν γέροντα ῥᾷστα με-
ταχειριεῖσθαι, φάρμακόν τι αὐτῷ διά τε τῶν ἐν τῇ
θεραπείᾳ αὐτοῦ ὄντων καὶ διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ,
ἣν τινες Λιουίλλαν ὀνομάζουσιν, ἔδωκε· καὶ γὰρ
καὶ ἐμοίχευεν αὐτήν. αἰτίαν μὲν γὰρ ὁ Τιβέριος 3
ἔλαβεν, ὅτι μήτε νοσοῦντος τοῦ Δρούσου μήτ' ἀπο-
θανόντος ἔξω τι τῶν συνήθων ἔπραξε, μηδὲ τοῖς
ἄλλοις ποιῆσαι ἐπέτρεψεν· οὐ μέντοι καὶ πιστὸς ὁ

λόγος. τοῦτό τε γὰρ ἀπὸ γνώμης ἐπὶ πάντων ὁμοίως
ἔπραττε, καὶ τῷ υἱεῖ ἅτε καὶ μόνῳ καὶ γνησίῳ ὄντι
4 προσέκειτο, τούς τε χειρουργήσαντας τὸν ὄλεθρον
αὐτοῦ, τοὺς μὲν εὐθὺς τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα, ἐκόλασε.
τότε δ' οὖν ἐσῆλθέ τε ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τὸν προσ-
ήκοντα ἐπὶ τῷ παιδὶ ἔπαινον ποιησάμενος οἴκαδε
ἐκομίσθη.

5 ἀπεῖπε δὲ ὁ Τιβέριος τοῖς πυρὸς καὶ ὕδατος
εἰρχθεῖσι μὴ διατίθεσθαι· καὶ τοῦτο καὶ νῦν φυλάτ-
τεται. Αἴλιον δὲ Σατορνῖνον, ὡς καὶ ἔπη τινὰ ἐς
αὐτὸν οὐκ ἐπιτήδεια ἀπορρίψαντα, ὑπό τε τὴν βου-
λὴν ὑπήγαγε καὶ ἁλόντα ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατε-
23 κρήμνισε. πολλὰ δ' ἂν καὶ ἄλλα τοιουτότροπα γρά-
φειν ἔχοιμι, εἰ πάντα ἐπεξίοιμι. τοῦτό τε οὖν ἐν
κεφαλαίῳ εἰρήσθω ὅτι συχνοὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ὑπ' αὐ-
τοῦ ἀπώλοντο, καὶ ἐκεῖνο ὅτι ζητῶν καθ' ἓν ἕκαστον
ἀκριβῶς ὅσα τινὲς ᾐτιάζοντο φλαύρως περὶ αὐτοῦ
εἰρηκέναι, αὐτὸς ἑαυτὸν πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων κακὰ
2 ἔλεγε. καὶ γὰρ εἰ ἐν ἀπορρήτῳ τις καὶ πρὸς ἕνα
διελέχθη τι, καὶ τοῦτο ἐδημοσίευεν ὥστε καὶ ἐς τὰ
κοινὰ ὑπομνήματα ἐσγράφεσθαι. καὶ πολλάκις ἃ
μηδ' εἶπέ τις, ὡς εἰρημένα, ἐξ ὧν ἑαυτῷ συνῄδει
προσκατεψεύδετο, ὅπως ὡς δικαιότατα ὀργίζεσθαι νο-
3 μισθείη. κἀκ τούτου συνέβαινεν αὐτῷ πάντα τε
ἐκεῖνα, ἐφ' οἷς τοὺς ἄλλους ὡς ἀσεβοῦντας ἐκό-
λασεν, αὐτὸν ἐς ἑαυτὸν πλημμελεῖν, καὶ προσέτι καὶ
χλευασμὸν ὀφλισκάνειν· ἃ γὰρ ἀπηρνοῦντό τινες μὴ
λελαληκέναι, ταῦτα αὐτὸς διισχυριζόμενος εἰρῆσθαι
καὶ κατομνύων ἀληθέστερον ἑαυτὸν ᾐδίκει. ἀφ' οὗ
δὴ καὶ ἐξεστηκέναι τινὲς αὐτὸν τῶν φρενῶν ὑπώπτευ-
4 σαν. οὐ μέντοι καὶ ὄντως παραφρονεῖν ἐκ τούτου
ἐπιστεύετο· τὰ γὰρ ἄλλα καὶ πάνυ πάντα δεόντως

διῴκει. τοῦτο μὲν γὰρ βουλευτῇ τινι ἀσελγῶς ζῶντι
ἐπίτροπον ὥσπερ τινὶ ὀρφανῷ προσέταξε· τοῦτο δὲ
τὸν Καπίτωνα τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύσαντα ἐς τὸ
συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι καὶ στρα-
τιώταις ἐχρήσατο καὶ ἄλλα τινὰ ὡς καὶ ἀρχὴν ἔχων
ἔπραξεν, ἐφυγάδευσεν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ 5
αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον οὐδὲν ποιεῖν
ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν καὶ περὶ τῶν
διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ
ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι.

τοσοῦτον μὲν δὴ τὸ διαλλάττον ἐν ταῖς Τιβερίου 24
πράξεσιν ἦν, διελθόντων δὲ τῶν δέκα ἐτῶν τῆς ἀρ- a. C. 24
χῆς αὐτοῦ ψηφίσματος μὲν ἐς τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς
οὐδενὸς ἐδεήθη, οὐδὲ γὰρ ἐδεῖτο κατατέμνων αὐτήν,
ὥσπερ ὁ Αὔγουστος, ἄρχειν, ἡ μέντοι πανήγυρις ἡ
δεκετηρὶς ἐποιήθη. Κρεμούτιος δὲ δὴ Κόρδος αὐτό- 2
χειρ ἑαυτοῦ γενέσθαι, ὅτι τῷ Σηιανῷ προσέκρουσεν, a. C. 25
ἠναγκάσθη· οὕτω γὰρ οὐδὲν ἔγκλημα ἐπαίτιον λα-
βεῖν ἠδυνήθη, καὶ γὰρ ἐν πύλαις ἤδη γήρως ἦν καὶ
ἐπιεικέστατα ἐβεβιώκει, ὥστε ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἣν πά- 3
λαι ποτὲ περὶ τῶν τῷ Αὐγούστῳ πραχθέντων συνετε-
θείκει καὶ ἣν αὐτὸς ἐκεῖνος ἀνεγνώκει, κριθῆναι, ὅτι
τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον ἐπῄνεσε, καὶ τοῦ
δήμου τῆς τε βουλῆς καθήψατο, τόν τε Καίσαρα καὶ
τὸν Αὔγουστον εἶπε μὲν κακὸν οὐδέν, οὐ μέντοι καὶ
ὑπερεσέμνυνε. ταῦτά τε γὰρ ᾐτιάθη, καὶ διὰ ταῦτα 4
αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ τότε μὲν
ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντα πρὸς τῶν ἀγορανόμων καὶ τὰ
ἔξω πρὸς τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων ἐκαύθη, ὕστερον
δὲ ἐξεδόθη τε αὖθις, ἄλλοι τε γὰρ καὶ μάλιστα ἡ
θυγάτηρ αὐτοῦ Μαρκία συνέκρυψεν αὐτά, καὶ πολὺ
ἀξιοσπουδαστότερα ὑπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Κόρδου συμ-

5 φορᾶς ἐγένετο. ἐν δ' οὖν τῷ τότε ὁ Τιβέριος τὴν τοῦ
δορυφορικοῦ γυμνασίαν τοῖς βουλευταῖς, ὥσπερ ἀγνο-
οῦσι τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐπέδειξεν, ὅπως καὶ πολ-
λούς σφας καὶ ἐρρωμένους ἰδόντες μᾶλλον αὐτὸν
φοβῶνται.

6 τὸν μὲν οὖν χρόνον ἐκεῖνον ταῦτά τε ἐς ἱστορίας
ἀπόδειξιν ἐγένετο, καὶ Κυζικηνῶν ἡ ἐλευθερία
αὖθις, ὅτι τε Ῥωμαίους τινὰς ἔδησαν καὶ ὅτι καὶ τὸ
ἡρῷον ὃ τῷ Αὐγούστῳ ποιεῖν ἤρξαντο οὐκ ἐξετέλε-
7 σαν, ἀφῃρέθη. πάντως δ' ἂν καὶ τὸν συμπωλήσαντα
τῇ οἰκίᾳ τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τούτῳ κρι-
θέντα ἀπεκτόνει, εἰ μὴ ὁ ὕπατος αὐτὸν ἐκεῖνον τὴν
γνώμην πρῶτον ἀνήρετο· αἰδεσθεὶς γὰρ μὴ καὶ ἑαυ-
8 τῷ τι χαρίζεσθαι δόξῃ, τὴν ἀπολύουσαν ἔθετο. Λεν-
τούλου δέ τινος βουλευτοῦ φύσει τε ἐπιεικοῦς καὶ
τότε ἐν γήρᾳ πολλῷ ὄντος κατηγόρησέ τις ὡς ἐπιβε-
βουλευκότος τῷ αὐτοκράτορι. καὶ ὁ μὲν Λέντουλος,
παρῆν γάρ, ἀνεκάγχασεν· ὁ δὲ Τιβέριος, ἐπιθορυβη-
σάσης τι πρὸς τοῦτο τῆς γερουσίας, "οὐδὲ ζῆν ἔτι"
ἔφη "ἄξιός εἰμι, εἴγε καὶ Λέντουλός με μισεῖ."

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΗ.

Ἀπεδήμησε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐκ τῆς a. C
Ῥώμης, καὶ οὐκέτι τὸ παράπαν ἐς τὴν πόλιν ἀνεκο- 26 a. C
μίσθη, καίτοι μέλλων τε ἀεὶ καὶ ἐπαγγελλόμενος. 28
Λατιάριός δέ τις ἑταῖρος Σαβίνου ἀνδρὸς τῶν
πρώτων ἐν Ῥώμῃ, τῷ Σηιανῷ χαριζόμενος, ἐς τὴν
τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ διῃτᾶτο ὀροφὴν βουλευτὰς κα-
τακρύψας ὑπηγάγετο τὸν Σαβῖνον ἐς λόγους, καί
τι εἰπὼν ὧν εἰώθει, ἐπεσπάσατο καὶ ἐκεῖνον πάνθ'
ὅσα ἐφρόνει ἐκλαλῆσαι. τῶν γάρ τοι συκοφαντεῖν 2
ἐθελόντων ἔργον ἐστὶ λοιδορίας τέ τινος προκατάρ-
χεσθαι καὶ ἀπόρρητόν τι ἐκφαίνειν, ἵνα ἀκούσας τι
αὐτὸς ἢ καὶ ὅμοιόν τι εἰπὼν αἰτιαθῇ· τοῖς μὲν γάρ,
ἅτε ἐκ παρασκευῆς τοῦτο δρῶσιν, ἀκίνδυνός ἐστιν
ἡ παρρησία, οὐ γὰρ ὡς καὶ φρονοῦντές τινα, ἀλλ'
ὡς ἑτέρους ἐλέγξαι βουλόμενοι λέγειν αὐτὰ πιστεύ-
ονται, οἱ δ' ὅ,τι ἂν καὶ τὸ βραχύτατον ἔξω τοῦ κα-
θεστηκότος εἴπωσι, κολάζονται. ὅπερ καὶ τότε ἐγέ- 3
νετο· ἔς τε γὰρ τὸ δεσμωτήριον αὐθημερὸν ὁ Σαβῖνος
κατετέθη, καὶ μετὰ τοῦτο ἀκρίτως ἐφθάρη, τό τε
σῶμα αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀναβασμῶν ἐρρίφη καὶ ἐς τὸν
ποταμὸν ἐνεβλήθη. ἐδείνωσε δ' ἐπὶ πλέον τὸ πάθος
αὐτοῦ κύων τις τοῦ Σαβίνου, συνεσελθὼν τε αὐτῷ
ἐς τὸ οἴκημα καὶ ἀποθανόντι παραμείνας καὶ τέλος
καὶ ἐς τὸν ποταμὸν συνεσπεσών.

2 τοῦτο μὲν τοιοῦτον ἐγένετο, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ τούτῳ
a. C. 29 χρόνῳ καὶ ἡ Λιουία μετήλλαξεν, ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα
ἔτη ζήσασα. καὶ αὐτὴν ὁ Τιβέριος οὔτε νοσοῦσαν
ἐπεσκέψατο οὔτ' ἀποθανοῦσαν αὐτὸς προέθετο· οὐ
μὴν οὐδὲ ἐς τιμὴν ἄλλο τι αὐτῇ πλὴν τῆς δημοσίας
ἐκφορᾶς καὶ εἰκόνων ἑτέρων τέ τινων οὐδενὸς ἀξίων
ἔνειμεν, ἀθανατισθῆναι δὲ αὐτὴν ἄντικρυς ἀπηγό-
2 ρευσεν. οὐ μέντοι καὶ μόνα οἱ ἡ βουλή, ὅσα ἐκεῖνος
ἐπέστειλεν, ἐψηφίσατο, ἀλλὰ πένθος αὐτῇ παρ' ὅλον
τὸν ἐνιαυτὸν ταῖς γυναιξὶν ἐπήγγειλαν, καίπερ τὸν
Τιβέριον ἐπαινέσαντες ὅτι τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως
3 οὐδὲ τότε ἀπέσχετο· καὶ προσέτι καὶ ἁψῖδα αὐτῇ, ὃ
μηδεμιᾷ ἄλλῃ γυναικί, ἐψηφίσαντο, ὅτι τε οὐκ ὀλί-
γους σφῶν ἐσεσώκει, καὶ ὅτι παῖδας πολλῶν ἐτετρό-
φει κόρας τε πολλοῖς συνεξεδεδώκει, ἀφ' οὗ γε καὶ
μητέρα αὐτὴν τῆς πατρίδος τινὲς ἐπωνόμαζον. ἐν δὲ
4 τῷ μνημείῳ ἐτάφη τῷ τοῦ Αὐγούστου. καὶ αὐτῆς
ἄλλα τε καλῶς εἰρημένα ἀποφθέγματα φέρεται, καὶ
ὅτι γυμνούς ποτε ἄνδρας ἀπαντήσαντας αὐτῇ καὶ
μέλλοντας διὰ τοῦτο θανατωθήσεσθαι ἔσωσεν, εἰποῦ-
σα ὅτι οὐδὲν ἀνδριάντων ταῖς σωφρονούσαις οἱ τοι-
5 οὗτοι διαφέρουσι. πυθομένου τέ τινος αὐτῆς πῶς
καὶ τί δρῶσα οὕτω τοῦ Αὐγούστου κατεκράτησεν,
ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτή τε ἀκριβῶς σωφρονοῦσα, καὶ
πάντα τὰ δοκοῦντα αὐτῷ ἡδέως ποιοῦσα, καὶ μήτε
ἄλλο τι τῶν ἐκείνου πολυπραγμονοῦσα, καὶ τὰ ἀφρο-
δίσια αὐτοῦ ἀθύρματα μήτε διώκουσα μήτε αἰσθά-
6 νεσθαι προσποιουμένη. τοιαύτη μὲν ἡ Λιουία ἐγένετο,
ἡ μέντοι ψηφισθεῖσα αὐτῇ ἁψὶς οὐκ ᾠκοδομήθη διὰ
τὸ τὸν Τιβέριον τοῖς ἑαυτοῦ τέλεσι κατασκευάσειν
αὐτὴν ὑποσχέσθαι· κατοκνήσας γὰρ τῷ λόγῳ τὸ
δόγμα λῦσαι, τοῦτον τὸν τρόπον ἀνέτρεψεν αὐτό,

μήτ' ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων τὸ ἔργον ἐπιτρέψας
γενέσθαι μήτ' αὐτὸς ποιήσας.

ὁ δὲ δὴ Σηιανὸς ἔτι καὶ μᾶλλον ἤρετο, καὶ ἐψηφίσθη 7
ὅπως τὰ γενέθλια αὐτοῦ δημοσίᾳ ἑορτάζηται. τὸ γάρ
τοι πλῆθος τῶν ἀνδριάντων ὧν ἥ τε βουλὴ καὶ ἡ ἱππὰς
αἵ τε φυλαὶ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ πρῶτοι ἔστησαν αὐτοῦ,
οὐδὲ ἐξηρίθμησεν ἄν τις· πρέσβεις τε ἰδίᾳ μὲν ἡ γερου- 8
σία ἰδίᾳ δὲ οἱ ἱππεῖς τό τε πλῆθος ἔκ τε τῶν δημάρ-
χων καὶ ἐκ τῶν ἀγορανόμων τῶν σφετέρων πρὸς ἀμ-
φοτέρους αὐτοὺς ἔπεμπον, καὶ εὔχοντο ὑπὲρ ἀμφοῖν
ὁμοίως καὶ ἔθυον, τήν τε τύχην αὐτῶν ὤμνυσαν.

τῷ δὲ δὴ Γάλλῳ ὁ Τιβέριος, τῷ τήν τε γυναῖκα 3
αὐτοῦ ἀγαγομένῳ καὶ τῇ περὶ τῆς ἀρχῆς χρησαμένῳ a. C. 30
παρρησίᾳ, καιρὸν λαβὼν ἐπέθετο. ἐπειδὴ γὰρ τὸν
Σηιανὸν ἤτοι καὶ ἀληθῶς ὡς αὐταρχήσοντα ἢ καὶ
τῷ τοῦ Τιβερίου δέει θεραπεύων, ἢ καὶ ἐξ ἐπιβου- 2
λῆς, ἵνα καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ διὰ κόρου γενόμενος φθα-
ρῇ, τά τε πλείω οἱ καὶ τὰ μείζω ἐσηγήσατο καὶ ἐν
τοῖς πρεσβευταῖς γενέσθαι ἐσπούδασεν, ἐπέστειλε
περὶ αὐτοῦ τῇ βουλῇ τά τε ἄλλα καὶ ὅτι τῷ Σηιανῷ
τῆς πρὸς ἑαυτὸν φιλίας φθονοίη, καίπερ αὐτὸς Συ-
ριακῷ φίλῳ χρώμενος. καὶ ταῦτα οὐκ ἐξέφηνε τῷ 3
Γάλλῳ, ἀλλὰ καὶ πάνυ αὐτὸν ἐδεξιώσατο, ὥστε συμ-
βῆναί οἱ πρᾶγμα παραδοξότατον, καὶ ὃ μηδενὶ ἄλλῳ
συνηνέχθη· ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παρά τε τῷ Τι-
βερίῳ εἱστιάθη καὶ φιλοτησίας ἔπιε, καὶ ἐν τῷ βου-
λευτηρίῳ κατεψηφίσθη, ὥστε καὶ στρατηγὸν τὸν δή-
σοντά τε αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν τιμωρίαν ἀπάξοντα
πεμφθῆναι. καὶ μέντοι τοῦθ' οὕτως ὁ Τιβέριος πρά- 4

3, 1, 3. ἐπειδὴ — 3, 2, ἐδεξιώσατο inserta ex V p. 666. Pro quibus Xiphilinus προσιόντα γάρ οἱ κατὰ πρεσβείαν ἑστιάσας τε καὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμενος ἔγραψε κατ' αὐτοῦ τῇ βουλῇ.

ξας οὐδ' ἀποθανεῖν αὐτῷ ἐθελήσαντι, ἐπειδὴ τάχιστα τῶν δεδογμένων ᾔσθετο, ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐκείνῳ τε, ἵνα ἐπὶ πλεῖστον κακωθείη, θαρρεῖν . . . ἐνετείλατο ὅπως ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ ᾖ, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐς τὴν πόλιν ἀφίκηται, ἵν', ὅπερ εἶπον, ἐπὶ μακρότατον καὶ
5 τῇ ἀτιμίᾳ ἅμα καὶ τῷ φόβῳ ταλαιπωρήσειε. καὶ ἔσχεν οὕτω· πρός τε γὰρ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐτηρεῖτο, ἔξω τῆς τοῦ Τιβερίου ἀρχῆς· τότε γὰρ πρὸς τῶν στρατηγῶν ἐφυλάχθη· οὐχ ἵνα μὴ φύγῃ, ἀλλ' ἵνα μὴ τελευτήσῃ, καὶ οὔτε ἑταῖρός τις οὔτ' οἰκέτης αὐτῷ συνεγίγνετο, οὔτ' ἐλάλει τινὶ οὔθ' ἑώρα τινὰ πλὴν ὁπότε τροφὴν λαβεῖν ἠναγκάζετο.
6 καὶ ἦν αὕτη τοιαύτη καὶ τοσαύτη ὥστε μήτε τινὰ ἡδονὴν καὶ ῥώμην αὐτῷ παρασχεῖν μήτ' ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐᾶν· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ δεινότατον. ὃ καὶ ἐπ' ἄλλων συχνῶν ὁ Τιβέριος ἐποίει· δήσας γοῦν τινα τῶν ἑταίρων, ἔπειτα λόγου περὶ τῆς θανατώσεως αὐτοῦ γενομένου ἔφη ὅτι οὐδέπω αὐτῷ διήλλαγμαι.
7 ἕτερον μέντοι τινὰ καὶ πάνυ ἰσχυρῶς βασανίσας, ἔπειτα γνοὺς ὅτι ἀδίκως κατηγορήθη, καὶ πάνυ σπουδῇ ἀπέκτεινεν, εἰπὼν ὅτι χαλεπωτέρως ὕβρισται ἢ ὥστε καλῶς δύνασθαι ζῆν. Συριακὸς δ' οὔτ' ἀδικήσας τι οὔτ' αἰτιαθείς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ ἐλλόγιμος ὤν, ἐσφάγη διὰ τοῦτο μόνον ὅτι φίλον αὐτὸν τοῦ Γάλλου ὁ Τιβέριος εἶπεν εἶναι.
8 ὅτι ὁ Σηιανὸς καὶ τὸν Δροῦσον διέβαλε διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. πάσας γὰρ ὡς εἰπεῖν τὰς τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν γαμετὰς μοιχεύων τά τε λεγόμενα ἢ καὶ πραττόμενα ὑπ' ἐκείνων ἐμάνθανε, καὶ προσέτι καὶ συνεργούς σφας ὡς καὶ γαμηθησομένας οἱ ἐποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ὁ Τιβέριος ἁπλῶς τὸν Δροῦσον ἐς τὴν

3, 8, 1. ὅτι — 8, αὐτοῦ inserta ex V p. 669.

Ῥώμην ἔπεμψεν, ὁ Σηιανὸς δείσας μὴ μεταβάληται, ἔπεισε τὸν Κάσσιον χρηματίσαι τι κατ' αὐτοῦ.

ὁ δὲ δὴ Σηιανὸς καὶ μείζων καὶ φοβερώτερος 4
ἀεὶ ἐγίγνετο, ὥστε καὶ τοὺς βουλευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἐκείνῳ μὲν ὡς καὶ αὐτοκράτορι προσέχειν, τὸν δὲ Τιβέριον ἐν ὀλιγωρίᾳ ποιεῖσθαι. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Τιβέριος οὔτε ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ἐποιήσατο, φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐτοκράτορα ἄντικρυς αὐτὸν ἀποδείξωσιν, οὔτε ἠμέλησεν. ἐκ μὲν δὴ οὖν τοῦ προφανοῦς οὐδὲν ἔδρασε· τό τε γὰρ δορυφορικὸν πᾶν 2
ἰσχυρῶς ᾠκείωτο, καὶ τῶν βουλευτῶν τὸ μὲν εὐεργεσίαις τὸ δὲ ἐλπίσι τὸ δὲ καὶ φόβῳ προσεπεποίητο, τούς τε περὶ τὸν Τιβέριον ὄντας οὕτω πάντας προσηταίριστο ὥστε τὰ μὲν ἐκείνου πάντα ἁπλῶς, καὶ ὅσα ἔλεγε καὶ ὅσα ἔπραττε, παραυτίκα οἱ ἀγγέλλεσθαι, τὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ δρώμενα μηδένα τῷ Τιβερίῳ δηλοῦν. ἄλλως οὖν αὐτὸν μετεπορεύετο, καὶ ὕπατόν 3
τε αὐτὸν ἀπέδειξε καὶ κοινωνὸν τῶν φροντίδων ὠνό- a. C. 31
μαζε, "Σηιανός τε ὁ ἐμός" πολλάκις ἐπαναλαμβάνων ἔλεγε, καὶ τοῦτο καὶ γράφων πρός τε τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἐδήλου. τούτοις οὖν οἱ ἄνθρωποι 4
ἀπατώμενοι καὶ πιστεύοντες χαλκοῦς τε αὐτοὺς ἁπανταχοῦ ἐκ τοῦ ἴσου ἵστασαν, κἀν ταῖς γραφαῖς συνέγραφον, δίφρους τε ἐπιχρύσους ἐς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον· καὶ τέλος ἐψηφίσθη ὑπάτους τέ σφας διὰ πέντε ἐτῶν ἅμα ἀποδείκνυσθαι, καὶ ἀπάντησιν, ὁπότε ἐς τὴν Ῥώμην ἐσίοιεν, ἀμφοτέροις ὁμοίως γίγνεσθαι. καὶ τέλος καὶ ταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ ὥσπερ καὶ ταῖς τοῦ Τιβερίου ἔθυον.

καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Σηιανὸν τοιαῦτα ἦν, τῶν 5
δ' ἄλλων πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐφθάρησαν, ὧν ἦν καὶ Γάιος Ῥοῦφος Γεμίνιος. ἀσεβείας γὰρ ἐς τὸν

Τιβέριον ἐγκληθεὶς τὰς διαθήκας ἔς τε τὸ συνέδριον
ἐσεκόμισε καὶ ἀνέγνω, δηλῶν ὅτι τὸν κλῆρον ἐξ ἴσου
6 τοῖς τέκνοις καὶ ἐκείνῳ καταλελοιπὼς ἦν· καὶ μαλα-
κίας αἰτιαθεὶς ἀπῆλθεν οἴκαδε πρὶν ψηφισθῆναί τι,
καὶ μαθὼν τὸν ταμίαν ἐπὶ δικαιώσει αὐτοῦ παρόντα
αὐτός τε ἑαυτὸν ἔτρωσε, καὶ ἐκείνῳ τὸ τραῦμα δείξας
"ἀπάγγειλον" ἔφη "τῇ γερουσίᾳ ὅτι ἀνὴρ οὕτως ἀπο-
θνήσκει." καὶ ἡ γυνὴ δὲ αὐτοῦ Πουπλία Πρίσκα
ἔγκλημά τι λαβοῦσα ἐσῆλθέ τε ἐς τὸ βουλευτήριον,
κἀνταῦθα ἑαυτὴν ἐγχειριδίῳ τινί, ὃ λάθρᾳ ἐσεκεκο-
μίκει, ἔσφαξεν.

5 ὁ δὲ Σηιανὸς τοσοῦτος ἦν τῇ τε ὑπεροχῇ τοῦ
φρονήματος καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἐξουσίας ὥστε συνε-
λόντι εἰπεῖν αὐτὸν μὲν αὐτοκράτορα τὸν δὲ Τιβέριον
νησίαρχόν τινα εἶναι δοκεῖν διὰ τὸ ἐν τῇ νήσῳ τῇ
2 λεγομένῃ Καπρίᾳ τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι. σπουδαί
τε καὶ ὠθισμοὶ περὶ τὰς θύρας αὐτοῦ ἐγίγνοντο ἐκ
τοῦ δεδιέναι μὴ μόνον μὴ οὐκ ὀφθῇ τις αὐτῷ, ἀλλὰ
μὴ καὶ ἐν τοῖς ὑστάτοις φανῇ· πάντα γὰρ ἀκριβῶς,
καὶ μάλιστα τὰ τῶν πρώτων, ἐτηρεῖτο καὶ τὰ ῥήματα
3 καὶ τὰ νεύματα. οἱ μὲν γὰρ οἰκείᾳ ἀξιώσει πρού-
χοντες οὔτε τὰ δεξιώματα παρά τινων πάνυ ἀπαι-
τοῦσι, κἂν ἄρα καὶ ἐκλειφθῇ τι αὐτῶν, οὐκ ἐγκα-
λοῦσί σφισιν, ἅτε καὶ ἑαυτοῖς συνειδότες ὅτι μὴ κα-
ταφρονοῦνται· οἱ δ' ἐπακτῷ καλλωπίσματι χρώμενοι
πάντα ἰσχυρῶς τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ ἐς τὴν τοῦ ἀξιώ-
ματός σφων πλήρωσιν ἀναγκαῖα, ἐπιζητοῦσι, κἂν
μὴ τύχωσιν αὐτῶν, ἄχθονταί τε ὡς διαβαλλόμενοι
4 καὶ ὀργίζονται ὡς ὑβριζόμενοι. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον
περὶ τοὺς τοιούτους ἢ περὶ αὐτοὺς ὡς εἰπεῖν τοὺς
αὐτοκράτορας σπουδάζουσιν, ὅτι τοῖς μέν, κἂν πλημ-
μεληθῇ τι, ἀρετὴν τὸ συγγνῶναί τῳ φέρει, τοῖς δὲ

τοῦτο μὲν τὴν ἀσθένειάν σφων ἐλέγχειν δοκεῖ, τὸ δὲ
ἐπεξελθεῖν καὶ τιμωρήσασθαι βεβαίωσιν τοῦ μέγα
δύνασθαι ἔχειν νομίζεται. ἐν δέ τινι νουμηνίᾳ πάν- 5
των συνιόντων ἐς τὴν οἰκίαν τοῦ Σηιανοῦ ἥ τε κλίνη
ἡ ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν ᾧ ἠσπάζετο, κειμένη πᾶσα ὑπὸ
τοῦ ὄχλου τῶν ἰζησάντων συνετρίβη, καὶ προϊόντος
αὐτοῦ ἐκ τῆς οἰκίας γαλῆ διὰ μέσων σφῶν διῇξεν.
ἐπειδή τε καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ θύσας ἐς τὴν ἀγορὰν 6
κατῄει, οἱ οἰκέται αὐτοῦ οἱ δορυφόροι διά τε τῆς
ὁδοῦ τῆς ἐς τὸ δεσμωτήριον ἀγούσης ἐξετράποντο,
μὴ δυνηθέντες αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἐπακολουθῆσαι,
καὶ κατὰ τῶν ἀναβασμῶν καθ' ὧν οἱ δικαιούμενοι
ἐρριπτοῦντο κατιόντες ὤλισθον καὶ κατέπεσον. οἰωνι- 7
ζομένου τε μετὰ τοῦτο αὐτοῦ τῶν μὲν αἰσίων ὀρνί-
θων ἐπεφάνη οὐδείς, κόρακες δὲ δὴ περιπτάμενοι
καὶ περικρώξαντες αὐτὸν ἀπέπταντο ἀθρόοι πρὸς τὸ
οἴκημα καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκαθέζοντο.

τούτων οὖν τῶν τεράτων οὔθ' ὁ Σηιανὸς οὔτ' 6
ἄλλος τις ἐνθύμιον ἐποιήσατο· πρὸς γὰρ τὴν τῶν
παρόντων ὄψιν οὐδ' ἂν εἰ σαφῶς θεός τις προέλεγεν
ὅτι τοσαύτη δι' ὀλίγου μεταβολὴ γενήσοιτο, ἐπίστευ-
σεν ἄν τις. τήν τε οὖν τύχην αὐτοῦ κατακορῶς 2
ὤμνυσαν, καὶ συνάρχοντα τοῦ Τιβερίου, οὐκ ἐς τὴν
ὑπατείαν ἀλλ' ἐς τὸ κράτος ὑποσημαίνοντες, ἐπεκά-
λουν. Τιβέριος δὲ ἠγνόει μὲν οὐδὲν ἔτι τῶν κατ' αὐ-
τόν, βουλευόμενος δὲ ὅντινα τρόπον αὐτὸν ἀποκτείνῃ,
καὶ οὐχ εὑρίσκων ὅπως ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ φανεροῦ
τοῦτο ποιήσει, θαυμαστὸν δή τινα τρόπον καὶ αὐτῷ
ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὴν γνώμην αὐτῶν
ἀκριβῶς μαθεῖν, ἐχρήσατο. περί τε γὰρ ἑαυτοῦ πολλὰ 3
καὶ ποικίλα καὶ τῷ Σηιανῷ καὶ τῇ βουλῇ συνεχῶς
ἐπέστελλε, νῦν μὲν λέγων φλαύρως ἔχειν καὶ ὅσον

οὐκ ἤδη τελευτήσειν, νῦν δὲ καὶ σφόδρα ὑγιαίνειν
4 καὶ αὐτίκα δὴ μάλα ἐς τὴν Ῥώμην ἀφίξεσθαι· καὶ
τὸν Σηιανὸν τοτὲ μὲν πάνυ ἐπῄνει τοτὲ δὲ πάνυ κα-
θήρει, τῶν τε ἑταίρων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐτίμα δι'
ἐκεῖνον τοὺς δ' ἠτίμαζεν. ὥστε ὁ Σηιανὸς ἐν τῷ
μέρει καὶ τοῦ ὑπερόγκου καὶ τοῦ ὑπερφόβου πληρού-
μενος ἀεὶ μετέωρος ἦν· οὔτε γὰρ δεδιέναι αὐτῷ καὶ
διὰ τοῦτο καὶ νεοχμῶσαί τι ἐπῄει, καὶ γὰρ ἐτιμᾶτο,
οὔτ' αὖ θαρρεῖν καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιτολμῆσαί τι,
5 καὶ γὰρ ἐκολούετο. καὶ μέντοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες
ἐναλλὰξ καὶ δι' ὀλίγου τὰ ἐναντιώτατα ἀκούοντες,
καὶ μήτε τὸν Σηιανὸν θαυμάζειν ἔτι ἢ καὶ καταφρο-
νεῖν ἔχοντες, ἔς τε τὸν Τιβέριον ὡς καὶ τεθνήξοντα
ἢ καὶ ἥξοντα ὑποπτεύοντες, ἐν ἀμφιβόλῳ ἐγίγνοντο.

7 Σηιανὸν μὲν οὖν ταῦτά τε ἐτάραττε, καὶ πολλῷ
μᾶλλον ὅτι ἐξ ἀνδριάντος τινὸς αὐτοῦ τὰ μὲν πρῶτα
καπνὸς πολὺς ἀνέθορεν, ἔπειτα δὲ ἀφαιρεθείσης τῆς
κεφαλῆς ὅπως τὸ γιγνόμενον ἴδωσιν, ὄφις μέγας
2 ἀνεπήδησεν, ἑτέρας τε εὐθὺς ἀντεπιτεθείσης αὐτῷ,
καὶ διὰ τοῦτ' ἐκείνου θύσειν ἑαυτῷ μέλλοντος, τά
τε γὰρ ἄλλα καὶ ἑαυτῷ ἔθυε, σχοινίον περὶ τὸν
αὐχένα αὐτοῦ περικείμενον εὑρέθη. Τύχης τέ τι
ἄγαλμα, ὃ ἐγεγόνει μέν, ὥς φασι, Τουλλίου τοῦ βασι-
λεύσαντός ποτε ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δὲ ὁ Σηιανὸς οἴκοι
3 τε εἶχε καὶ μεγάλως ἤγαλλεν, αὐτός τε θύων εἶδεν
ἀποστρεφόμενον . . . καὶ μετὰ τοῦθ' ἕτεροι συνεξι-
όντες σφίσιν. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ὑπώπτευον μέν που
ταῦτα, ἀγνοοῦντες δὲ δὴ τὴν τοῦ Τιβερίου διάνοιαν,
καὶ προσεκλογιζόμενοι τό τε ἐκείνου ἔμπληκτον καὶ
4 τὸ τῶν πραγμάτων ἀστάθμητον, ἐπημφοτέριζον, καὶ
ἰδίᾳ μὲν τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας διεσκόπουν, κοινῇ

7, 2, 3. ἄλλα] Rursus incipit codex Venetus.

δὲ δὴ ἐθεράπευον αὐτὸν διά τε τἆλλα καὶ ὅτι καὶ ὁ Τιβέριος ἱερέας μετ' αὐτοῦ τε καὶ ἐκεῖνον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐποίησε, καὶ τήν τε ἀνθυπατικὴν ἐξουσίαν αὐτῷ ἔδωκαν, καὶ προσεψηφίσαντο πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ὑπατεύουσι παραγγέλλεσθαι κατὰ τὸ ἐκείνου ζήλωμα ἄρξαι. ὁ δ' οὖν Τιβέριος ταῖς μὲν ἱερωσύναις ἐτί- 5
μησεν αὐτόν, οὐ μὴν καὶ μετεπέμψατο, ἀλλὰ καὶ αἰτησαμένῳ οἱ ὅπως ἐς τὴν Καμπανίαν ἐπὶ προφάσει τῆς μελλονύμφου νοσησάσης ἔλθῃ, κατὰ χώραν μεῖναι προσέταξεν ὡς καὶ αὐτὸς ὅσον οὔπω ἐς τὴν Ῥώμην ἀφιξόμενος.

ἔκ τε οὖν τούτων ὁ Σηιανὸς αὖθις ἠλλοιοῦτο, 8
καὶ διότι καὶ τὸν Γάιον ὁ Τιβέριος ἱερέα ἀποδείξας ἐπήνεσε, καί τι καὶ ὡς διάδοχον αὐτὸν τῆς μοναρχίας ἕξων ἐνεδείκνυτο. κἂν ἐνεόχμωσέ τι, ἄλλως τε 2
καὶ τῶν στρατιωτῶν πρὸς πάντα ἑτοίμως ὑπακοῦσαι αὐτῷ ἐχόντων, εἰ μὴ τὸν δῆμον ἰσχυρῶς τοῖς περὶ τοῦ Γαΐου λεχθεῖσι πρὸς τὴν τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμην ἡσθέντα εἶδε· πρότερον γὰρ νομίζων καὶ ἐκείνους πρὸς ἑαυτοῦ εἶναι, τότε ὡς ᾔσθετο τὰ τοῦ Γαΐου σπουδάζοντας, ἠθύμησε. καὶ 3
ὁ μὲν μετεγίγνωσκεν ὅτι μηδὲν ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐνεόχμωσεν, οἱ δὲ δὴ ἄλλοι διά τε ταῦτα, καὶ ὅτι ὁ Τιβέριος ἐχθρόν τινα αὐτοῦ ᾑρημένον μὲν πρὸ δέκα ἐτῶν Ἰβηρίας ἄρξαι, κρινόμενον δὲ ἐπί τισιν ἐξ ἐκείνου ἀφῆκε, καὶ δι' αὐτὸν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἡγεμονεύσειν τινῶν ἢ καὶ ἄλλο τι δημόσιον πράξειν μέλλουσιν ἄδειαν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ τῶν τοιούτων δικῶν ἔδωκε. τῇ τε γερουσίᾳ περὶ τοῦ Νέρωνος 4
ἀποθανόντος γράφων Σηιανὸν ἁπλῶς αὐτὸν ὠνόμασε, μηδὲν ὧνπερ εἴθιστο προσθείς· καὶ προσέτι καὶ ἀπεῖπε μήτ' ἀνθρώπων τινὶ θύεσθαι, διότι καὶ

ἐκείνῳ τοῦτ' ἐγίγνετο, μήτε ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ τιμῇ
τι χρηματίζεσθαι, διότι πολλὰ ἐκείνῳ ἐψηφίζετο.
τοῦτο γὰρ ἀπηγορεύκει μὲν καὶ πρότερον, τότε δὲ
διὰ τὸν Σηιανὸν ἀνενεώσατο· οὐ γάρ που ὁ μηδὲν
ἑαυτῷ τοιοῦτο γίγνεσθαι ἐπιτρέπων ἄλλῳ γε ἐφίει.
9 ἐπ' οὖν τούτοις ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῦ κατεφρόνησαν,
ὥστε καὶ φανερώτερον ἢ λανθάνειν καὶ ἐξίστασθαι
αὐτὸν καὶ ἐγκαταλείπειν. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Τι-
βέριος, καὶ θαρσήσας ὡς καὶ τὸν δῆμον καὶ τὴν βου-
2 λὴν συμμάχους ἕξων, ἐπεχείρησεν αὐτῷ· καὶ προκα-
θεὶς τὸν λόγον ὅτι τήν γε ἐξουσίαν οἱ τὴν δημαρχι-
κὴν δώσοι, ὅπως ἀπροσδόκητον αὐτὸν ὅτι μάλιστα
λάβῃ, ἐπέστειλε κατ' αὐτοῦ τῷ συνεδρίῳ διὰ Ναιουίου
Σερτωρίου Μάκρωνος, ἄρχειν τε αὐτὸν τῶν σωματο-
φυλάκων κρύφα προκαταστήσας, καὶ πάνθ' ὅσα ἐχρῆν
3 πραχθῆναι προδιδάξας. καὶ ὃς νύκτωρ ἐς τὴν Ῥώ-
μην ὡς καὶ κατ' ἄλλο τι ἐλθών, τά τε ἐπεσταλμένα
οἱ Μεμμίῳ τε Ῥηγούλῳ τότε ὑπατεύοντι, ὁ γὰρ συνάρ-
χων αὐτοῦ τὰ τοῦ Σηιανοῦ ἐφρόνει, καὶ Γραικίνῳ
Λάκωνι τῷ τῶν νυκτοφυλάκων ἄρχοντι ἐπεκοίνωσε,
4 καὶ ἀναβὰς ἅμα τῇ ἕῳ ἐς τὸ παλάτιον, τῆς γὰρ βου-
λῆς ἕδρα ἐν τῷ Ἀπολλωνίῳ γενήσεσθαι ἔμελλε, τῷ
τε Σηιανῷ μηδέπω ἐς αὐτὸ ἐσεληλυθότι περιέπεσε,
καὶ ἰδὼν αὐτὸν ταραττόμενον ὅτι μηδέν οἱ ὁ Τιβέριος
ἐπεστάλκει, παρεμυθήσατο εἰπὼν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἀπορ-
ρήτῳ ὅτι τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημαρχικὴν φέροι.
5 καὶ ὁ μὲν περιχαρὴς ἐπὶ τούτῳ γενόμενος ἐς τὸ βου-
λευτήριον ἐσεπήδησε· Μάκρων δὲ τοὺς μὲν δορυ-
φόρους τοὺς περί τε ἐκεῖνον καὶ τὸ συνέδριον ὄντας
ἐς τὸ στρατόπεδον ἀπέπεμψε, τήν τε ἡγεμονίαν σφίσι
τὴν ἑαυτοῦ ἐκφήνας καὶ γράμματα παρὰ τοῦ Τιβερίου
6 γέρα τινὰ αὐτοῖς διδόντα φέρειν φήσας, τοὺς δὲ ἀν-

νυκτοφύλακας ἀντ' αὐτῶν περὶ τὸν ναὸν περιστήσας
ἐσῆλθέ τε ἐς αὐτόν, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῖς ὑπάτοις
δοὺς ἐξῆλθε πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀναγνωσθῆναι, αὐτῷ
τε τῷ Λάκωνι τἀνταῦθα φυλάττειν προστάξας αὐ-
τὸς ἐς τὸ στρατόπεδον, μὴ καὶ νεωτερισθείη τι, ὥρ-
μησε. κἀν τούτῳ ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη. ἦν δὲ
μακρά, καὶ οὐδὲν ἀθρόον κατὰ τοῦ Σηιανοῦ εἶχεν,
ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα ἄλλο τι, εἶτα μέμψιν κατ' αὐτοῦ
βραχεῖαν, καὶ μετ' αὐτὴν ἕτερόν τι, καὶ κατ' ἐκείνου
ἄλλο· καὶ ἐπὶ τελευτῆς δύο τε βουλευτὰς τῶν ᾠκειω-
μένων οἱ κολασθῆναι καὶ αὐτὸν ἐν φρουρᾷ γενέσθαι
δεῖν ἔλεγεν. ἄντικρυς γὰρ ἀποθανεῖν αὐτὸν ὁ Τιβέ- 2
ριος οὐ προσέταξεν, οὐχ ὅτι οὐκ ἐβούλετο, ἀλλ' ὅτι
ἐφοβήθη μὴ ταραχή τις ἐκ τούτου γένηται· ὡς γοῦν
οὐδὲ τὴν ὁδὸν ἀσφαλῶς ποιήσασθαι δυνάμενος, τὸν
ἕτερον τῶν ὑπάτων μετεπέμψατο. τοσαῦτα μὲν ἡ
γραφὴ ἐδήλου, παρῆν δὲ καὶ ἀκοῦσαι ἐπ' αὐτῇ καὶ
ἰδεῖν πολλὰ καὶ ποικίλα. πρότερον μὲν γάρ, πρὶν 3
ἀναγιγνώσκεσθαι αὐτήν, ἐπαίνους τε αὐτοῦ ὡς καὶ
τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν ληψομένου ἐποιοῦντο καὶ
ἐπιβοήμασιν ἐχρῶντο, προλαμβάνοντες ὅσα ἤλπιζον,
καὶ προσενδεικνύμενοί οἱ ὡς καὶ αὐτοὶ αὐτὰ δώσον-
τες· ἐπεὶ δ' οὐδὲν τοιοῦτον εὑρίσκετο, ἀλλὰ καὶ πᾶν 4
τοὐναντίον ἢ προσεδόκων ἤκουον, ἔν τε ἀπορίᾳ καὶ
μετὰ τοῦτο καὶ ἐν κατηφείᾳ πολλῇ ἐγίγνοντο. καί
τινες καὶ ἐξανέστησαν τῶν συγκαθημένων αὐτῷ·
ὃν γὰρ πρόσθεν περὶ πολλοῦ φίλον ἔχειν ἐποιοῦντο,
τούτῳ τότε οὐδὲ τῆς αὐτῆς συνεδρείας κοινωνεῖν
ἤθελον. κἀκ τούτου καὶ στρατηγοὶ καὶ δήμαρχοι 5
περιέσχον αὐτόν, ὅπως μὴ συνταράξῃ τι ἐκπηδήσας·
ὅπερ πάντως ἂν ἐπεποιήκει, εἰ κατ' ἀρχὰς ἀθρόῳ
τινὶ ἀκούσματι ἐπέπληκτο. νῦν δὲ τό τε ἀεὶ ἀνα-

γιγνωσκόμενον ὡς καὶ κοῦφον καὶ μόνον ὂν παρορῶν,
καὶ μάλιστα μὲν μηδὲν ἄλλο, εἰ δὲ μή, μήτι γε καὶ
ἀνήκεστόν τι ἐπεστάλθαι περὶ αὐτοῦ ἐλπίζων, διε-
6 τρίβη καὶ κατὰ χώραν ἔμεινε. κἂν τούτῳ προσκαλε-
σαμένου αὐτὸν τοῦ Ῥηγούλου οὐχ ὑπήκουσεν, οὐχ
ὅτι ὑπερεφρόνησεν, ἤδη γὰρ ἐτεταπείνωτο, ἀλλ' ὅτι
ἀήθης τοῦ προστάττεσθαί τι ἦν. ὡς δὲ καὶ δεύτε-
ρον καὶ τρίτον γε ἐκεῖνος ἐμβοήσας οἱ καὶ τὴν χεῖρα
ἅμα ἐκτείνας εἶπε "Σηιανέ, δεῦρο ἐλθέ," ἐπηρώτησεν
αὐτὸν αὐτὸ τοῦτο, "ἐμὲ καλεῖς;" ὀψὲ δ' οὖν ποτε
ἀναστάντι αὐτῷ καὶ ὁ Λάκων ἐπεσελθὼν προσέστη.
7 καὶ τέλος διαναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς πάντες
ἀπὸ μιᾶς γλώσσης καὶ κατεβόων αὐτοῦ καὶ δεινὰ
ἐπέλεγον, οἱ μὲν ἠδικημένοι οἱ δὲ πεφοβημένοι, ἄλλοι
τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπηλυγαζόμενοι, ἄλλοι
8 τῇ μεταβολῇ αὐτοῦ ἐπιχαίροντες. οὐ μὴν οὔτε πάν-
τας αὐτοὺς οὔτε περὶ τοῦ θανάτου τινὰ αὐτοῦ ὁ
Ῥήγουλος ἐπεψήφισε, φοβηθεὶς μή τις ἐναντιωθῇ
κἀκ τούτου καὶ ταραχθῇ τι· συχνοὺς γὰρ δὴ καὶ
συγγενεῖς καὶ φίλους εἶχεν· ἀλλ' ἕνα τινὰ ἀνακρίνας
καὶ σύμψηφον ὅπως δεθῇ λαβών, ἐξήγαγέ τε αὐτὸν
ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ ἐς τὸ δεσμωτήριον μετά τε τῶν
ἄλλων ἀρχόντων καὶ μετὰ τοῦ Λάκωνος κατήγαγεν.
11 ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα ἄν τις τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθέ-
νειαν κατεῖδεν, ὥστε μηδαμῇ μηδαμῶς φυσᾶσθαι.
ὃν γὰρ τῇ ἕῳ πάντες ὡς καὶ κρείττω σφῶν ὄντα ἐς
τὸ βουλευτήριον παρέπεμψαν, τοῦτον τότε ἐς τὸ οἴκη-
μα ὡς μηδενὸς βελτίω κατέσυρον, καὶ ὃν στεφάνων
πρότερον πολλῶν ἠξίουν, τούτῳ τότε δεσμὰ περιέ-
2 θεσαν· ὃν δὲ ἐδορυφόρουν ὡς δεσπότην, τοῦτον
ἐφρούρουν ὡς δραπέτην καὶ ἀπεκάλυπτον ἐπικα-
λυπτόμενον, καὶ ὃν τῷ περιπορφύρῳ ἱματίῳ ἐκεκό-

σμήκεσαν, ἐπὶ κόρρης ἔπαιον, ὃν τε προσεκύνουν ᾧ
τε ὡς θεῷ ἔθυον, τοῦτον θανατώσοντες ἦγον. καὶ 3
αὐτῷ καὶ ὁ δῆμος προσπίπτων πολλὰ μὲν ἐπὶ τοῖς
ἀπολωλόσιν ὑπ' αὐτοῦ ἐπεβόα, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς
ἐλπισθεῖσιν ἐπέσκωπτε. τάς τε εἰκόνας αὐτοῦ πάσας
κατέβαλλον καὶ κατέκοπτον καὶ κατέσυρον ὡς καὶ
αὐτὸν ἐκεῖνον αἰκιζόμενοι· καὶ οὕτω θεατὴς ὧν
πείσεσθαι ἔμελλεν ἐγίγνετο. τότε μὲν γὰρ ἐς τὸ 4
δεσμωτήριον ἐνεβλήθη· ὕστερον δ' οὐ πολλῷ, ἀλλ'
αὐθημερὸν ἡ γερουσία πλησίον τοῦ οἰκήματος ἐν τῷ
Ὁμονοείῳ, ἐπειδὴ τά τε τοῦ δήμου τοιαῦτα ὄντα
ᾔσθετο καὶ τῶν δορυφόρων οὐδένα ἑώρα, ἀθροι-
σθεῖσα θάνατον αὐτοῦ κατεψηφίσατο. καὶ οὕτω 5
δικαιωθεὶς κατά τε τῶν ἀναβασμῶν ἐρρίφη, καὶ
αὐτὸν ὁ ὅμιλος τρισὶν ὅλαις ἡμέραις ἐλυμήνατο, καὶ
μετὰ τοῦτο ἐς τὸν ποταμὸν ἐνέβαλε. τά τε παιδία
αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, τῆς κόρης, ἣν τῷ τοῦ
Κλαυδίου υἱεῖ ἠγγυήκει, προδιαφθαρείσης ὑπὸ τοῦ
δημίου, ὡς οὐχ ὅσιον ὂν παρθενευομένην τινὰ ἐν τῷ
δεσμωτηρίῳ διολέσθαι. καὶ ἡ γυνὴ Ἀπικᾶτα οὐ κα- 6
τεψηφίσθη μέν, μαθοῦσα δὲ ὅτι τὰ τέκνα αὐτῆς
τέθνηκε, καί σφων τὰ σώματα ἐν τοῖς ἀναβασμοῖς
ἰδοῦσα, ἀνεχώρησε, καὶ ἐς βιβλίον γράψασα περὶ τοῦ
θανάτου τοῦ Δρούσου κατά τε τῆς Λιουίλλης τῆς
γυναικὸς αὐτοῦ, δι' ἥνπερ που καὶ αὐτὴ τῷ ἀνδρὶ
προσεκεκρούκει ὥστε μηκέτι συνοικεῖν, τὸ μὲν τῷ
Τιβερίῳ ἔπεμψεν, αὐτὴ δὲ αὑτὴν διεχρήσατο. καὶ 7
οὕτως ὁ Τιβέριος ἐντυχὼν τῷ βιβλίῳ καὶ διελέγξας
τὰ γεγραμμένα, τούς τε ἄλλους πάντας καὶ τὴν
Λιουίλλαν ἀπέκτεινεν. ἤδη δὲ ἤκουσα ὅτι ἐκεῖνος μὲν
αὐτῆς διὰ τὴν μητέρα τὴν Ἀντωνίαν ἐφείσατο, αὐτὴ
δὲ ἡ Ἀντωνία ἑκοῦσα λιμῷ τὴν θυγατέρα ἐξώλεσε.

12 τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο, τότε δὲ θόρυβος
πολὺς ἐν τῇ πόλει συνηνέχθη. ὅ τε γὰρ δῆμος εἴ
πού τινα τῶν μέγα παρὰ τῷ Σηιανῷ δυνηθέντων
2 καὶ δι' αὐτὸν ὑβρισάντων τι εἶδεν, ἐφόνευε· καὶ
οἱ στρατιῶται ἀγανακτοῦντες ὅτι αὐτοί τε ἐς τὴν τοῦ
Σηιανοῦ εὔνοιαν ὑπωπτεύθησαν καὶ οἱ νυκτοφύλα-
κές σφων ἐς τὴν τοῦ αὐτοκράτορος πίστιν προετιμή-
θησαν, ἐμπρήσεις τε καὶ ἁρπαγὰς ἐποιοῦντο, καίτοι
πάντων τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων τὸ ἄστυ πᾶν ἐκ
3 τῆς τοῦ Τιβερίου ἐντολῆς φυλαττόντων. οὐ μὴν οὐδ'
ἡ βουλὴ ἡσύχαζεν, ἀλλ' οἵ τε τὸν Σηιανὸν τεθερα-
πευκότες δεινῶς δέει τῆς τιμωρίας ἐταράσσοντο, καὶ
οἱ κατηγορηκότες ἢ καὶ καταμεμαρτυρηκότες τινῶν
διὰ φόβου, ὑποψίᾳ τοῦ καὶ δι' ἐκεῖνον ἀλλ' οὐ διὰ
τὸν Τιβέριον αὐτοὺς διεφθάρθαι, ἐγίγνοντο. ὀλίγον
τε πάνυ τὸ θαρσοῦν ἦν, ὅσον ἔξω τε τούτων καθει-
στήκει καὶ τὸν Τιβέριον ἠπιώτερον γενήσεσθαι προσ-
4 εδόκα. τά τε γὰρ συμβεβηκότα σφίσιν ἐς τὸν ἀπο-
λωλότα, ὥσπερ που φιλεῖ γίγνεσθαι, ἔτρεπον, καὶ
ἐκεῖνον ἢ οὐδενὸς ἢ ὀλίγων ᾐτιῶντο· τὰ γὰρ πλείονα
τὰ μὲν ἠγνοηκέναι, τὰ δὲ καὶ ἄκοντα κατηναγκάσθαι
πρᾶξαι ἔλεγον. ἰδίᾳ μὲν δὴ ὡς ἕκαστοι οὕτω διετέ-
θειντο, κοινῇ δὲ δὴ ἐψηφίσαντο, ὡς καὶ δεσποτείας
τινὸς ἀπηλλαγμένοι, μήτε πένθος τινὰ ἐπ' αὐτῷ ποι-
5 ήσασθαι, καὶ ἐλευθερίας ἄγαλμα ἐς τὴν ἀγορὰν ἀνα-
τεθῆναι, ἑορτήν τε διά τε τῶν ἀρχόντων καὶ διὰ
τῶν ἱερέων ἁπάντων, ὃ μηπώποτε ἐγεγόνει, ἀχθῆ-
ναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐτελεύτησε καὶ ἵππων ἀγῶσι
καὶ θηρίων σφαγαῖς ἐτησίοις διά τε τῶν ἐς τὰς τέσ-
σαρας ἱερωσύνας τελούντων καὶ διὰ τῶν τοῦ Αὐγού-
στου θιασωτῶν ἀγάλλεσθαι, ὃ οὐδέποτε ἐπεποίητο.
6 ὃν γὰρ αὐτοὶ ταῖς τε ὑπερβολαῖς καὶ ταῖς καινότησι

τῶν τιμῶν πρὸς τὸν ὄλεθρον προήγαγον, κατὰ τούτου
καὶ τοῖς θεοῖς ξένα τινὰ ἐψηφίζοντο. οὕτω γάρ τοι
σαφῶς ἠπίσταντο ὅτι ὑπ' ἐκείνων μάλιστα ἐξεφρό-
νησεν, ὥστ' ἀπαγορεῦσαι παραχρῆμα διαρρήδην μήτε
τιμὰς μηδενὶ ὑπερόγκους δίδοσθαι μήτε τοὺς ὅρκους
ἐπ' ἄλλου τινὸς πλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ποιεῖσθαι.
καὶ μέντοι ταῦθ' οὕτω, καθάπερ ἐκ θείας τινὸς 7
ἐπιπνοίας, ψηφισάμενοι καὶ τὸν Μάκρωνα καὶ τὸν
Λάκωνα κολακεύειν οὐ πολλῷ ὕστερον ἤρξαντο· χρή-
ματά τε γὰρ αὐτοῖς πολλὰ καὶ τιμάς, Λάκωνι μὲν τὰς
τῶν τεταμιευκότων, Μάκρωνι δὲ τὰς τῶν ἐστρατηγη-
κότων, ἔδωκαν, καὶ αὐτῷ καὶ συνθεᾶσθαί σφισι καὶ
ἱματίῳ περιπορφύρῳ ἐν ταῖς εὐκταίαις πανηγύρεσι
χρῆσθαι ἐπέτρεψαν. οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνοι ἐδέξαντο 8
αὐτά· τὸ γὰρ παράδειγμά σφας ὑπόγυον ὂν ἐθορύβει.
οὐ μὴν οὐδ' ὁ Τιβέριος προσήκατό τι ἄλλων τ' αὐτῷ
πολλῶν ψηφισθέντων, καὶ ὅπως αὐτός τε πατὴρ τῆς
πατρίδος τότε γε ἄρξηται ὀνομάζεσθαι, καὶ τὰ γενέ-
θλια αὐτῷ δέκα τε τῶν ἵππων ἁμίλλαις καὶ ἑστιάσει
τῆς γερουσίας τιμῷτο· ἀλλὰ καὶ προηγόρευσεν αὖθις
μηδένα μηδὲν τοιοῦτον ἐσηγεῖσθαι.

ταῦτα μὲν ἐν τῇ πόλει ἐγίγνετο, ὁ δὲ δὴ Τιβέ- 13
ριος τέως μὲν ἐν δέει μεγάλῳ καθειστήκει μὴ ὁ Σηια-
νὸς κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' αὐτὸν ἐπιπλεύσῃ, καὶ πλοῖα
παρεσκευάσατο, ἵνα, ἄν τι τοιοῦτο συμβῇ, διαφύγῃ·
τῷ τε Μάκρωνι, ὥς τινές φασιν, ἐνετείλατο ὅπως,
ἄν τι παρακινήσῃ, τὸν Δροῦσον ἔς τε τὴν βουλὴν
καὶ ἐς τὸν δῆμον ἐσαγάγῃ καὶ αὐτοκράτορα ἀποδείξῃ.
ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν αὐτὸν ἀπολωλότα, ἔχαιρεν ὥσπερ 2
εἰκὸς ἦν, οὐ μέντοι καὶ τὴν πρεσβείαν τὴν πεμφθεῖ-
σαν ἐπὶ τούτῳ προσεδέξατο, καίπερ πολλῶν μὲν παρὰ

τῆς βουλῆς πολλῶν δὲ καὶ παρὰ τῶν ἱππέων τοῦ τε
3 πλήθους, ὥσπερ καὶ πρίν, σταλέντων· ἀλλὰ καὶ τὸν
ὕπατον τὸν Ῥήγουλον, τά τε αὐτοῦ ἀεὶ φρονήσαντα
καὶ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐς τὴν πόλιν αὐτοῦ κο-
μιδῆς, ὥσπερ ἐπεστάλκει, ἐλθόντα, ἀπεώσατο.

14 Σηιανὸς μὲν δὴ μέγιστον τῶν τε πρὸ αὐτοῦ καὶ
τῶν μετ' αὐτόν, πλὴν Πλαυτιανοῦ, τὴν ἡγεμονίαν
ταύτην λαβόντων ἰσχύσας οὕτως ἀπήλλαξεν, οἱ δὲ
δὴ συγγενεῖς οἵ τε ἑταῖροι αὐτοῦ καὶ οἱ λοιποὶ πάν-
τες οἵ τι αὐτὸν κολακεύσαντες καὶ οἱ τὰς τιμὰς αὐτῷ
2 ἐσηγησάμενοι ἐκρίνοντο· καὶ ἐκείνων τε οἱ πλείους
ἡλίσκοντο ἐφ' οἷς πρότερον ἐφθονοῦντο, καὶ οἱ ἄλλοι
κατεδίκαζόν σφων ἐφ' οἷς πρότερον ἐψηφίσαντο. καὶ
συχνοὶ καὶ τῶν κεκριμένων τε ἐπί τισι καὶ ἀφειμέ-
νων καὶ κατηγορήθησαν αὖθις καὶ ἑάλωσαν ὡς καὶ
3 τὴν ἐκείνου χάριν τότε σωθέντες. οὕτως, εἰ καὶ μη-
δὲν ἄλλο ἔγκλημά τῳ ἐπεφέρετο, ἀλλ' αὐτό γε τότε
ἐξήρκει οἱ πρὸς τὴν τιμωρίαν ὅτι φίλος τοῦ Σηιανοῦ
ἐγεγόνει, καθάπερ οὐ καὶ αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου φιλή-
σαντος αὐτὸν καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῶν ἄλλων οὕτω
4 σπουδασάντων. ἐμήνυον δὲ δὴ ταῦτα ἄλλοι τε καὶ
αὐτοὶ οἱ μάλιστα τὸν Σηιανὸν θεραπεύοντες· οἷα
γὰρ ἀκριβῶς τοὺς ὁμοίους σφίσιν εἰδότες, οὐδὲν
πρᾶγμα εἶχον οὔτ' ἀναζητοῦντες αὐτοὺς οὔτε ἐξελέγ-
χοντες. καὶ οἱ μέν, ὡς σωθησόμενοί τε διὰ τοῦτο
καὶ τιμὰς καὶ χρήματα προσληψόμενοι, οἱ μὲν κατη-
γόρουν τινῶν οἱ δὲ κατεμαρτύρουν, συνέβη δὲ αὐτοῖς
5 μηδενὸς ὧν ἤλπιζον τυχεῖν· τοῖς γὰρ αὐτοῖς ἐγκλή-
μασιν οἷς τοὺς ἄλλους μετήεσαν ἐνεχόμενοι, τὸ μέν
τι δι' ἐκεῖνα τὸ δὲ καὶ ὡς προδωσέταιροι, προσα-
15 πώλλυντο. τῶν οὖν αἰτιαθέντων συχνοὶ μὲν καὶ
κατηγορήθησαν παρόντες καὶ ἀπελογήσαντο, καὶ παρ-

ρησίᾳ γε εἰσὶν οἳ μεγάλῃ ἐχρήσαντο· οἱ δὲ δὴ πλείους
αὐτοὶ ἑαυτοὺς πρὶν ἁλῶναι διέφθειραν. ἐποίουν δὲ 2
τοῦτο μάλιστα μὲν τῷ μήτε τὴν ὕβριν μήτε τὴν
αἰκίαν φέρειν, πάντες γὰρ οἵ τινα τοιαύτην αἰτίαν
λαβόντες, οὐχ ὅπως ἱππεῖς ἀλλὰ καὶ βουλευταί, οὐδ'
ὅπως ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, ἐς τὸ δεσμωτήριον
συνεωθοῦντο, καὶ καταψηφισθέντες οἱ μὲν ἐκεῖ ἐκο- 3
λάζοντο, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου ὑπὸ τῶν δη-
μάρχων ἢ καὶ τῶν ὑπάτων κατεκρημνίζοντο, καὶ ἔς
τε τὴν ἀγορὰν τὰ σώματα ἁπάντων αὐτῶν ἐρρίπτετο
καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο, ἤδη δὲ
καὶ ὅπως οἱ παῖδες τῶν οὐσιῶν αὐτοὺς κληρονομῶ-
σιν· ὀλίγαι γὰρ πάνυ τῶν ἐθελοντηδὸν πρὸ τῆς δίκης 4
τελευτώντων ἐδημεύοντο, προκαλουμένου διὰ τού-
του τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Τιβερίου αὐτοέντας γίγνε-
σθαι, ἵνα μὴ αὐτός σφας ἀποκτείνειν δοκῇ, ὥσπερ
οὐ πολλῷ δεινότερον ὂν αὐτοχειρίᾳ τινὰ ἀποθανεῖν
ἀναγκάσαι τοῦ τῷ δημίῳ αὐτὸν παραδοῦναι. αἱ δ' 16
οὖν πλεῖσται τῶν οὐχ οὕτως ἀποθανόντων οὐσίαι
ἐδημοσιοῦντο, βραχέος τινὸς ἢ καὶ μηδενὸς τοῖς κα-
τηγορήσασιν αὐτῶν διδομένου. καὶ γὰρ τὰ χρήματα
δι' ἀκριβείας ἢ δεῖπνα μᾶλλον ἐποιεῖτο. καὶ διὰ 2
τοῦτο καὶ τέλος τι διακοσιοστὴν ἔχον ἑκατοστὴν
ἤγαγε, καὶ ἐκληρονόμει παντὸς τοῦ καταλειφθέντος
αὐτῷ· κατέλειπον δὲ δὴ πάντες ὀλίγου καὶ οἱ ἑαυ-
τοὺς ἀναχρώμενοι, ὥσπερ καὶ τῷ Σηιανῷ ὅτε ἔζη.
τῇ δ' αὐτῇ ἐκείνῃ διανοίᾳ ἢ τὰ τῶν ἑκόντως ἀποθνη- 3
σκόντων χρήματα οὐκ ἀφῃρεῖτο, καὶ τὰς ἐσαγγελίας
πάσας ἐς τὴν γερουσίαν ἐσῆγεν, ὅπως αὐτός τε ἔξω
αἰτίας, ὥς γε καὶ ἐδόκει, ᾖ, καὶ ἡ βουλὴ αὐτὴ ἑαυ-
τῆς ὡς καὶ ἀδικούσης τι καταψηφίζηται. ὅθεν καὶ 4
πάνυ ἀκριβῶς ἔμαθον, αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν ἀπολλύ-

*μενοι, ὅτι καὶ τὰ πρότερον ἐκεῖνα οὐ τοῦ Σηιανοῦ μᾶλ-
λον ἢ τοῦ Τιβερίου ἔργα ἦν. οὐ γὰρ μόνον οἱ κατηγο-
ρήσαντές τινων ἐκρίνοντο ἢ καὶ οἱ καταμαρτυρήσαντες
κατεμαρτυροῦντο, ἀλλὰ καὶ οἱ κατεψηφισμένοι τινῶν
5 ἀνθηλίσκοντο. οὕτως οὐθ' ὁ Τιβέριός τινων ἐφείδετο,
ἀλλὰ καὶ πᾶσιν αὐτοῖς κατ' ἀλλήλων ἀπεχρῆτο, οὔτ'
ἄλλον βέβαιον φίλον οὐδένα . . . ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ καὶ
τὸ ἀδικοῦν καὶ τὸ ἀναμάρτητον τό τε ὑποπτεῦόν τι καὶ
τὸ ἀδεὲς πρὸς τὴν τῶν Σηιανῶν ἐγκλημάτων ἀνά-
6 κρισιν ἐγίγνετο. ἔδοξε μὲν γάρ τινα ἀμνηστίαν αὐ-
τῶν ὀψέ ποτε ἐσηγήσασθαι· καὶ γὰρ πενθεῖν τοῖς
βουλομένοις αὐτὸν ἐπέτρεψε, προσαπειπὼν μηδ' ἐφ'
ἑτέρου τινὸς κωλύεσθαί τινα τοῦτο ποιεῖν, ὃ πολ-
7 λάκις ἐψηφίζετο· οὐ μὴν καὶ τῷ ἔργῳ ἐβεβαίωσεν
αὐτήν, ἀλλ' ὀλίγον διαλιπὼν ἔπειτα καὶ ἐπὶ τῷ Σηι-
ανῷ καὶ ἐφ' ἑτέροις ἀθεμίτοις ἐγκλήμασι συχνοὺς ἐκό-
λασεν, ᾐσχυγκέναι τε καὶ ἀπεκτονέναι καὶ τὰς συγ-
γενεστάτας σφίσιν αἰτιαθέντας.*

17 *τοιαύτης δ' οὖν τότε τῆς καταστάσεως οὔσης,
καὶ μηδ' ἀπαρνήσασθαί τινος δυναμένου τὸ μὴ οὐ
καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἡδέως ἐμφαγεῖν, γελοιότατον*
a. C. 32 *πρᾶγμα τῷ ἑξῆς ἔτει, ᾧ Γναῖος Δομίτιος καὶ Κάμιλ-
2 λος Σκριβωνιανὸς ὑπάτευσαν, ἐγένετο. νομιζομένου
γὰρ συχνὸν ἤδη χρόνον μηκέτι κατὰ ἄνδρα τὴν βου-
λὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ' ἑνός, ὥσπερ εἴρη-
ταί μοι, προομνύντος καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν,
οὐκ ἐποίησαν αὐτό, ἀλλὰ αὐτεπάγγελτοι, μηδενὸς
σφας ἀναγκάσαντος, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος
ἐπιστώθησαν ὥσπερ τι παρὰ τοῦτο μᾶλλον εὐορκή-
3 σοντες. πρότερον μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὐδ'
ὀμνύντα τινὰ τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φέροντα,
ὥσπερ εἶπον, ἠνέσχετο· τότε δὲ καὶ ἕτερόν τι γελοιό-*

τερον ἐγένετο. προχειρίσασθαί τε γὰρ αὐτὸν ὅσους
ἂν ἐθελήσῃ σφῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν εἴκοσιν, οὓς ἂν ὁ
κλῆρος ἀποφήνῃ, φρουροῖς, ὁσάκις ἂν ἐς τὸ βουλευ-
τήριον ἐσίῃ, ξιφίδια ἔχουσι χρῆσθαι ἐψηφίσαντο.
τῶν τε γὰρ ἔξω πρὸς τῶν στρατιωτῶν τηρουμένων 4
καὶ ἔσω μηδενὸς ἰδιώτου ἐσιόντος, δι' οὐδένα δῆλον
ὅτι ἄλλον, ἀλλὰ δι' ἑαυτοὺς μόνους ὡς καὶ πολεμίους
οἱ ὄντας τὴν φρουρὰν αὐτῷ δοθῆναι ἔγνωσαν. ὁ δ' 18
οὖν Τιβέριος ἐπῄνεσε μὲν αὐτούς, καὶ χάριν δῆθεν
τῆς εὐνοίας σφίσιν ἔγνω, τὸ δὲ δὴ πρᾶγμα ὡς καὶ
ἄηθες διεκρούσατο· οὐ γὰρ οὕτως εὐήθης ἦν ὥστ'
αὐτοῖς γε ἐκείνοις, οὓς τε ἐμίσει καὶ ὑφ' ὧν μάλιστα
ἐμισεῖτο, ξίφη δοῦναι. ἀμέλει καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων 2
προσυποτοπήσας σφᾶς, πᾶν γὰρ ὅ,τι ἄν τις παρὰ τὴν
ἀλήθειαν ἐπὶ κολακείᾳ ποιῇ ὑποπτεύεται, τοῖς μὲν
ἐκείνων ψηφίσμασι μακρὰ χαίρειν ἔφρασε, τοὺς δὲ
δορυφόρους καὶ λόγοις καὶ χρήμασι, καίπερ τὰ τοῦ
Σηιανοῦ φρονήσαντας εἰδώς, ἐτίμησεν, ἵνα αὐτοῖς
προθυμοτέροις κατ' αὐτῶν χρῆσθαι ἔχῃ. ἔστι μὲν γὰρ 3
ὅτε καὶ τοὺς βουλευτὰς αὖθις ἐπῄνεσεν, ἐπεί σφισιν
ἐκ τοῦ δημοσίου τὸ ἀργύριον δοθῆναι ἐψηφίσαντο·
οὕτω δὲ δὴ ἀκριβῶς τοὺς μὲν τῷ λόγῳ ἀντεξηπάτα
τοὺς δὲ τῷ ἔργῳ προσηταιρίζετο, ὥστε καὶ Ἰούνιον
Γαλλίωνα, θέαν τοῖς διαστρατευσαμένοις αὐτῶν ἐν
τῇ τῶν ἱππέων ἕδρᾳ δίδοσθαι ἐσηγησάμενον, μὴ 4
μόνον φυγαδεῦσαι, αὐτὸ τοῦτο ἐπικληθέντα ὅτι σφᾶς
ἀναπείθειν ἐδόκει τῷ κοινῷ μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ εὐνοεῖν,
ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἔγνω αὐτὸν ἐς Λέσβον ἀπαίρειν, τῆς
τε ἐκεῖ ἀσφαλοῦς εὐδαιμονίας ἀφελέσθαι καὶ ἐς φυ-
λακὴν τοῖς ἄρχουσιν, ὥσπερ ποτὲ τὸν Γάλλον, παρα-
δοῦναι. καὶ ἵνα γε ἐπὶ μᾶλλον ἑκατέρους πείσῃ 5
ὅπως περὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν φρονοίη, ᾐτήσατο παρὰ

τῆς βουλῆς οὐ πολλῷ ὕστερον ἀρκεῖν οἱ τόν τε Μάκρωνα καὶ χιλιάρχους ἐς τὸ συνέδριον ἐσάγεσθαι. οὐ γάρ που καὶ ἐδεῖτό τι αὐτῶν, ὅς γε οὐδὲ ἐς τὴν πόλιν ἔτι ἐσελθεῖν ἐνενόει, ἀλλὰ τό τε ἐκείνων μῖσος καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν εὔνοιαν ἐνδείξασθαί σφισιν
6 ἠθέλησε. καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ βουλευταὶ ὡμολόγησαν· τῷ γοῦν δόγματι προσενέγραψαν ὥστε ἐρευνᾶν σφων συνιόντων, μὴ καὶ ξιφίδιόν τις ὑπὸ μάλης ἔχῃ, γίγνεσθαι.

19 τοῦτο μὲν δὴ τῷ ἐχομένῳ ἔτει ἐγνώσθη, τότε δὲ ἐφείσατο μὲν καὶ ἄλλων τινῶν καίτοι τῷ Σηιανῷ ᾠκειωμένων, ἐφείσατο δὲ καὶ Λουκίου Σηιανοῦ στρατηγοῦ Μάρκου τε Τερεντίου ἱππέως, ἐκείνου μὲν ὑπερφρονήσας τά τε ἄλλα πάντα διὰ φαλακρῶν ἐν τοῖς Φλωραλίοις μέχρι νυκτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ Τι-
2 βερίου χλευασίᾳ, ὅτι τοιοῦτος ἦν, ποιήσαντος, καὶ φῶς τοῖς ἀπιοῦσιν ἐκ τοῦ θεάτρου διὰ πεντακισχιλίων παίδων ἀπεξυρημένων παρασχόντος· τοσοῦτον γὰρ ἐδέησε δι' ὀργῆς αὐτῷ γενέσθαι ὥστ' οὐδὲ προσεποιήσατο ἀρχὴν ὅτι περὶ αὐτῶν ἠκηκόει, καίπερ καὶ Σηιανῶν ἐξ ἐκείνου πάντων τῶν φαλακρῶν ὀνομα-
3 σθέντων· τοῦ δὲ δὴ Τερεντίου, ὅτι ἐπὶ τῇ τοῦ Σηιανοῦ φιλίᾳ κρινόμενος οὐχ ὅσον οὐκ ἠρνήσατο, ἀλλὰ καὶ ἔφη καὶ σπουδάσαι μάλιστα αὐτὸν καὶ θεραπεῦσαι, ἐπειδὴ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου οὕτως ἐτιμᾶτο, "ὥστ' εἰ μὲν ἐκεῖνος ὀρθῶς" εἶπεν "ἐποίει τοι-
4 ούτῳ φίλῳ χρώμενος, οὐδὲ ἐγώ τι ἠδίκηκα· εἰ δ' ὁ αὐτοκράτωρ ὁ πάντα ἀκριβῶς εἰδὼς ἐπλανήθη, τί θαυμαστὸν εἰ καὶ ἐγώ οἱ συνεξηπατήθην; καὶ γάρ τοι προσήκει ἡμῖν πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τιμωμένους ἀγαπᾶν, μὴ πολυπραγμονοῦντος ὁποῖοί τινές εἰσιν, ἀλλ' ἕνα ὅρον τῆς φιλίας σφῶν ποιουμένους τὸ τῷ

αὐτοκράτορι αὐτοὺς ἀρέσκειν." ἥ τε γὰρ βουλὴ διὰ 5
ταῦτα αὐτὸν ἀφῆκε, καὶ προσέτι καὶ τοῖς κατηγορήσασιν αὐτοῦ προσεπετίμησε, καὶ ὁ Τιβέριος συγκατέθετό σφισι. τόν τε Πίσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησεν, ὅπερ που καὶ ἄλλοις ἐχαρίζετο· καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ Λαμίαν ἀνθείλετο, ὃν πρόπαλαι τῇ Συρίᾳ προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ Ῥώμῃ. τοῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων πολλῶν ἐποίει, ἔργῳ 6
μὲν μηδὲν αὐτῶν δεόμενος, λόγῳ δὲ δὴ τιμᾶν αὐτοὺς προσποιούμενος. κἀν τούτῳ Οὐητρασίου Πολλίωνος τοῦ τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντος τελευτήσαντος Ἰβήρῳ τινὶ Καισαρείῳ χρόνον τινὰ τὸ ἔθνος ἐπέτρεψε.

20 τῶν δ' οὖν ὑπάτων ὁ μὲν Δομίτιος δι' ἔτους ἦρξε, τῆς γὰρ Ἀγριππίνης τῆς τοῦ Γερμανικοῦ θυγατρὸς ἀνὴρ ἦν, οἱ δ' ἄλλοι ὥς που τῷ Τιβερίῳ ἔδοξε. τοὺς μὲν γὰρ ἐπὶ μακρότερον τοὺς δὲ ἐπὶ βραχύτερον ἂν ᾑρεῖτο, καὶ τοὺς μὲν ἔτι καὶ θᾶσσον τοῦ τεταγμένου ἀπήλλασσε, τοῖς δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἄρχειν ἐδίδου. ἤδη δὲ καὶ ἐς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν ἀπο- 2
δείξας ἄν τινα ἐκεῖνον μὲν κατέλυεν, ἕτερον δὲ καὶ αὖθις ἕτερον ἀντικαθίστη· καί τινας καὶ ἐς τρίτον ἑτέρους προχειριζόμενος, εἶτα ἄλλους ὑπατεύειν πρὸ αὐτῶν ἀνθ' ἑτέρων ἐποίει. καὶ περὶ μὲν τοὺς ὑπά- 3
τους ταῦτα διὰ πάσης ὡς εἰπεῖν τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἐγίγνετο· τῶν δὲ δὴ τὰς ἄλλας ἀρχὰς αἰτούντων ἐξελέγετο ὅσους ἤθελε, καί σφας ἐς τὸ συνέδριον ἐσέπεμπε, τοὺς μὲν συνιστὰς αὐτῷ, οἵπερ ὑπὸ πάντων ᾑροῦντο, τοὺς δὲ ἐπί τε τοῖς δικαιώμασι καὶ ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῷ τε κλήρῳ ποιούμενος. καὶ μετὰ τοῦτο 4
ἔς τε τὸν δῆμον καὶ ἐς τὸ πλῆθος οἱ προσήκοντες ἑκατέρῳ, τῆς ἀρχαίας ὁσίας ἕνεκα, καθάπερ καὶ νῦν, ὥστε ἐν εἰκόνι δοκεῖν γίγνεσθαι, ἐσιόντες ἀπεδεί-

κυνυντο. εἰ δ' οὖν ποτε ἐνέλιπόν τινες ἢ καὶ φιλονεικίᾳ ἀκράτῳ ἐχρήσαντο, καὶ ἐλάττους προεχειρίζοντο.
5 τῷ γοῦν ἐπιόντι ἔτει, ἐν ᾧ ὅ τε Γάλβας ὁ Σερούιος
a. C. 33 ὁ μετὰ ταῦτα αὐταρχήσας καὶ Λούκιος Κορνήλιος τὸ τῶν ὑπάτων ὄνομα ἔσχον, πεντεκαίδεκα στρατηγοὶ ἐγένοντο· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη, ὥστε ἔστι μὲν ὅτε ἑκκαίδεκα ἔστι δ' ὅτε καὶ παρ' ἕνα ἢ καὶ δύο χειροτονεῖσθαι.

21 Τιβέριος δὲ δὴ ἦλθε μὲν πρὸς τὸ ἄστυ, καὶ διέτριψεν ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ τόποις, οὐ μέντοι καὶ ἐσεφοίτησεν ἔσω, καίτοι καὶ τριάκοντα σταδίους ἀποσχών, καὶ τὰς θυγατέρας τάς τε τοῦ Γερμανικοῦ τὰς λοιπὰς καὶ τὴν τοῦ Δρούσου τὴν Ἰουλίαν ἐκδούς.
2 καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἡ πόλις τοὺς γάμους αὐτῶν ἑώρτασεν, ἀλλὰ τά τε ἄλλα καὶ ἡ βουλὴ καὶ τότε καὶ συνήχθη καὶ ἐδίκασε. σφόδρα γὰρ ἐπιμελὲς ἐποιεῖτο ἀεί σφας ὁσάκις καὶ καθήκοι συνιέναι καὶ μήτ' ὀψιαίτερον ἀπαντᾶν τοῦ τεταγμένου μήτε πρωιαίτε-
3 ρον ἀπαλλάττεσθαι. καὶ πολλὰ περὶ τούτου καὶ τοῖς ὑπάτοις ἐπέστελλε, καί ποτέ τινα ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐκέλευσεν. ὃ καὶ ἐπ' ἄλλων πραγμάτων ἐποίει, καθάπερ μὴ δυνάμενος αὐτὰ ἄντικρυς τῇ βουλῇ γράψαι. ἐσέπεμπε δὲ ἐς αὐτὴν οὐ μόνον τὰ βιβλία τὰ διδόμενά οἱ παρὰ τῶν μηνυόντων τι, ἀλλὰ καὶ τὰς βασάνους ἃς ὁ Μάκρων ἐποιεῖτο, ὥστε μηδὲν ἐπ' αὐτοῖς πλὴν τῆς καταψηφίσεως γίγνεσθαι.
4 ἐπεὶ μέντοι Οὐιβούλλιός τις Ἀγρίππας ἱππεὺς φάρμακον ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ ἐκ δακτυλίου ῥοφήσας ἀπέθανε, καὶ ὁ Νερούας μηκέτι τὴν συνουσίαν αὐτοῦ φέρων ἀπεκαρτέρησε διά τε τἆλλα, καὶ μάλισθ' ὅτι τοὺς νόμους τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τεθέντας, ἐξ ὧν καὶ ἀπιστία καὶ

ταραχὴ πολλὴ γενήσεσθαι ἔμελλεν, ἀνενεώσατο, καὶ 5 πολλά γε αὐτοῦ παρακαλοῦντος ὅπως τι ἂν φαίη οὐδ᾽ ἀποκρίνασθαί τι ἠθέλησε, τό τε πρᾶγμα τὸ κατὰ τὰ δανείσματα ἐμετρίασε, καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τῷ δημοσίῳ ἔδωκεν ὥστ᾽ αὐτὰς ὑπ᾽ ἀνδρῶν βουλευτῶν ἀτοκὶ τοῖς δεομένοις ἐς τρία ἔτη ἐκδανεισθῆναι, τούς τε ἐπιβοητοτάτους τῶν τὰς κατηγορίας ποιουμένων ἀποθανεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκέλευσε. καὶ ἐνδεῖξαί τινα ἀνδρὸς ἐν τοῖς ἑκατοντάρ- 6 χοις ἐξη[illegible]σμένου βουληθέντος ἀπεῖπε μηδένα ἐστρατευμένον τοῦτο ποιεῖν, καίπερ καὶ ἱππεῦσι καὶ βουλευταῖς ἐπιτρέπων αὐτὸ πράττειν.

οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐν μὲν τούτῳ ἐπῃνεῖτο, καὶ μάλισθ᾽ 22 ὅτι ψηφισθέντα οἱ ἐπ᾽ αὐτοῖς πολλὰ οὐκ ἐδέξατο, ἐκ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων, οἷς ἀνέδην καὶ τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἀρρένων καὶ θηλειῶν ὁμοίως ἐχρῆτο, διεβάλλετο. ὁ γοῦν Μάριος ὁ Σέξτος ἐκεῖνος ὁ φίλος αὐτοῦ 2 καὶ διὰ τοῦτο καὶ πλουτήσας καὶ δυνηθεὶς τοσοῦτον ὥστ᾽, ἐπειδὴ γείτονί τινι ὠργίσθη, δειπνίσαι τε αὐτὸν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ τῇ μὲν προτέρᾳ τὴν ἔπαυλιν αὐτοῦ πᾶσαν κατασκάψαι, τῇ δ᾽ ὑστέρᾳ ἐπί τε τὸ μεῖζον καὶ ἐπὶ τὸ λαμπρότερον αὐτὴν ἀνοικοδομῆσαι, ἀγνοοῦντί τε αὐτῷ τοὺς ταῦτα πεποιηκότας ἑκάτερον 3 ὁμολογῆσαι, καὶ παραδείξαντα εἰπεῖν ὅτι οὕτω καὶ ἀμύνεσθαί τινα καὶ ἀμείβεσθαι καὶ οἶδα καὶ δύναμαι, τὴν θυγατέρα ἐκπρεπῆ οὖσαν ὑπεκπέμψας ποι, ἵνα μὴ ὁ Τιβέριος αὐτὴν αἰσχύνῃ, αἰτίαν τε ἔσχεν ὡς συνών οἱ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ συναπώλετο. ἐπὶ 4 μὲν τούτοις αἰσχύνην ὠφλίσκανεν, ἐπὶ δὲ δὴ τῷ τε τοῦ Δρούσου καὶ τῷ τῆς Ἀγριππίνης θανάτῳ ὠμότητα· δοκοῦντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ Σηιανοῦ πάντα τὰ κατ᾽ αὐτοὺς πρότερον γενόμενα, καὶ ἐλπί-

5 σαντές σφας σωθήσεσθαι τότε, ὡς καὶ ἐκείνους πεφονεῦσθαι ἔμαθον, ὑπερήλγησαν διά τε τοῦτο καὶ ὅτι τὰ ὀστᾶ αὐτῶν οὐ μόνον οὐκ ἐς τὸ βασιλικὸν μνημεῖον κατέθετο, ἀλλὰ καὶ κρυφθῆναί που κατὰ τῆς γῆς ἐκέλευσεν, ὥστε μηδέποτε εὑρεθῆναι. τῇ δ' οὖν Ἀγριππίνῃ καὶ ἡ Πλαγκῖνα ἡ Μουνατία ἐπεσφάγη· πρότερον γὰρ καίπερ μισῶν αὐτήν, οὐ διὰ τὸν Γερμανικὸν ἀλλὰ διὰ ἄλλο τι, ὅμως ἵνα μὴ καὶ ἐκείνη τῷ θανάτῳ αὐτῆς ἐφησθῇ, ζῆν εἴα.

23 ταῦτά τε ἅμα ἔπραττε, καὶ τὸν Γάιον ταμίαν μὲν οὐκ ἐν τοῖς πρῶτον ἀπέδειξεν, ἐς δὲ δὴ τὰς ἄλλας ἀρχὰς πέντε ἔτεσι θᾶσσον τοῦ καθήκοντος προβιβάσειν ὑπέσχετο, καίτοι καὶ τῆς γερουσίας δεηθεὶς μήτε πολλαῖς μήτ' ἀκαίροις τιμαῖς αὐτόν, ὅπως μὴ καὶ ἐξοκείλῃ ποι, ἐπαίρειν. εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὸν Τιβέ-
2 ριον τὸν ἔγγονον· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν διά τε τὴν ἡλικίαν, ἔτι γὰρ παιδίον ἦν, καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν, οὐ γὰρ ἐπιστεύετο τοῦ Δρούσου παῖς εἶναι, παρεώρα, τῷ δὲ δὴ Γαΐῳ ὡς καὶ μοναρχήσοντι προσεῖχε, καὶ μάλισθ' ὅτι τὸν Τιβέριον καὶ ὀλίγον χρόνον βιώσεσθαι καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου φονευθήσεσθαι σαφῶς
3 ἠπίστατο. ἠγνόει μὲν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ τῶν κατὰ τὸν Γάιον, ἀλλὰ καὶ εἶπέ ποτε αὐτῷ διαφερομένῳ πρὸς τὸν Τιβέριον ὅτι σύ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς καὶ σὲ ἄλλοι· οὔτε δὲ ἕτερόν τινα ὁμοίως πάνυ προσήκοντα ἑαυτῷ ἔχων, καὶ ἐκεῖνον κάκιστον εἰδὼς ἐσό-
4 μενον, ἀσμένως, ὥς φασι, τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἔδωκεν, ὅπως τά τε ἑαυτοῦ τῇ τοῦ Γαΐου ὑπερβολῇ συγκρυφθῇ, καὶ τὸ πλεῖον τό τε εὐγενέστατον τῆς λοιπῆς βουλῆς καὶ μετ' αὐτὸν φθαρῇ. λέγεται γοῦν πολλάκις μὲν ἀναφθέγξασθαι τοῦτο δὴ τὸ ἀρχαῖον "ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί," πολλάκις δὲ καὶ τὸν

Πρίαμον μακαρίσαι ὅτι ἄρδην μετὰ τῆς πατρίδος
καὶ μετὰ τῆς βασιλείας ἀπώλετο. καὶ τεκμαίρονταί 5
γε ἀληθῆ ταῦτα περὶ αὐτοῦ γεγράφθαι τοῖς τότε
γενομένοις· τοσοῦτο γὰρ πλῆθος τῶν τε ἄλλων καὶ
τῶν βουλευτῶν ἐξώλετο ὥστε τοὺς ἄρχοντας τοὺς
κληρωτοὺς τοὺς μὲν ἐστρατηγηκότας ἐπὶ τρία τοὺς
δ' ὑπατευκότας ἐπὶ ἓξ ἔτη τὰς ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν,
ἀπορίᾳ τῶν διαδεξομένων αὐτούς, σχεῖν. τί γὰρ ἂν 6
τις ἔχοι τοὺς αἱρετοὺς ὀνομάζειν, οἷς καὶ ἀπὸ πρώτης
ἐπὶ πλεῖστον ἄρχειν ἐδίδου; ἐν δ' οὖν τοῖς τότε ἀπο-
θανοῦσι καὶ Γάλλος ἐγένετο· τότε γὰρ αὐτῷ μόλις,
ὡς αὐτὸς εἶπε, κατηλλάγη. οὕτω που, παρὰ τὸ νομι-
ζόμενον, καὶ τὴν ζωὴν τιμωρίαν τισὶ καὶ τὸν θάνα-
τον εὐεργεσίαν ἐποίει.

μετὰ δὲ ταῦτα εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἀρχῆς ἐνιστάν- 24
τος αὐτὸς μέν, καίτοι περί τε τὸ Ἀλβανὸν καὶ περὶ a. C. 34
τὸ Τούσκουλον διατρίβων, οὐκ ἐσῆλθεν ἐς τὴν πόλιν,
οἱ δ' ὕπατοι Λούκιός τε Οὐιτέλλιος καὶ Φάβιος Περ-
σικὸς τὴν δεκετηρίδα τὴν δευτέραν ἑώρτασαν, οὕτω
γὰρ αὐτήν, ἀλλ' οὐκ εἰκοσετηρίδα ὠνόμαζον, ὡς καὶ
ἡγεμονίαν αὖθις αὐτῷ κατὰ τὸν Αὔγουστον διδόντες.
τήν τε οὖν ἑορτὴν ἅμα ἐποίουν καὶ ἐκολάζοντο· 2
ἀφείθη μὲν γὰρ τῶν αἰτιαθέντων τότε οὐδείς, πάντες
δ' ἡλίσκοντο, οἱ μὲν πλείους ἔκ τε τῶν τοῦ Τιβερίου
γραμμάτων καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μάκρωνος βασάνων, οἱ
δὲ δὴ λοιποὶ ἐξ ὧν βουλεύεσθαί σφας ὑπώπτευον.
καὶ ἐθρυλεῖτό γε ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο οὐδ' ἀφικνοῖτο
ἐς τὴν Ῥώμην, ἵνα μὴ παρὼν ταῖς καταδίκαις αἰσχύ-
νοιτο. ἄλλοι τε οὖν, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν δημίων οἱ δὲ 3
καὶ ὑφ' ἑαυτῶν, ἀπέθανον καὶ Πομπώνιος Λαβεών.
καὶ οὗτος μὲν τῆς τε Μυσίας ποτὲ ὀκτὼ ἔτεσι μετὰ
τὴν στρατηγίαν ἄρξας, καὶ δώρων μετὰ τῆς γυναικὸς

γραφείς, ἐθελοντὶ σὺν αὐτῇ διεφθάρη· Μαμέρκος δὲ δὴ Αἰμίλιος Σκαῦρος μήτ' ἄρξας τινῶν μήτε δωροδοκήσας ἑάλω τε διὰ τραγῳδίαν καὶ παθήματι
4 δεινοτέρῳ οὗ συνέγραψε περιέπεσεν. Ἀτρεὺς μὲν τὸ ποίημα ἦν, παρῄνει δὲ τῶν ἀρχομένων τινὶ ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Εὐριπίδην, ἵνα τὴν τοῦ κρατοῦντος ἀβουλίαν φέρῃ. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Τιβέριος ἐφ' ἑαυτῷ τε τὸ ἔπος εἰρῆσθαι ἔφη, Ἀτρεὺς εἶναι διὰ τὴν μιαιφονίαν προσποιησάμενος, καὶ ὑπειπὼν ὅτι καὶ ἐγὼ οὖν Αἴαντα αὐτὸν ποιήσω, ἀνάγκην
5 οἱ προσήγαγεν αὐτοεντεὶ ἀπολέσθαι. οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τούτῳ κατηγορήθη, ἀλλ' ὡς τὴν Λιουίλλαν μεμοιχευκώς· πολλοὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι δι' αὐτήν, οἱ μὲν ἐπ' ἀληθείας οἱ δὲ ἐκ συκοφαντίας, ἐκολάσθησαν.

25 τούτων δ' οὕτως ἐν τῇ Ῥώμῃ γιγνομένων οὐδὲ τὸ ὑπήκοον ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα νεανίσκος τις Δροῦσος λέγων εἶναι περί τε τὴν Ἑλλάδα καὶ περὶ τὴν Ἰωνίαν ὤφθη, καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν ἀσμένως αἱ πόλεις καὶ συνῄροντο. κἂν ἐς τὴν Συρίαν προχωρήσας τὰ στρατόπεδα κατέσχεν, εἰ μὴ γνωρίσας τις αὐτὸν συνέλαβέ τε καὶ πρὸς τὸν Τιβέριον ἀνήγαγεν.

2 ἐκ δὲ τούτου Γάιος μὲν Γάλλος καὶ Μάρκος Σε-
a. C. 35 ρουίλιος ὑπάτευσαν, Τιβέριος δὲ ἐν Ἀντίῳ τοὺς τοῦ Γαΐου γάμους ἑώρταξεν. ἐς γὰρ τὴν Ῥώμην οὐδὲ δι' ἐκείνους ἐσελθεῖν ἠθέλησεν, ἐπειδὴ Φουλκίνιός τις Τρίων, φίλος μὲν τοῦ Σηιανοῦ γεγονώς, σφόδρα δ' αὐτῷ διὰ τὰς συκοφαντίας κεχαρισμένος, κατηγορηθείς τε παρεδόθη καὶ δείσας ἑαυτὸν προαπέκτεινε, πολλὰ δὲ καὶ τὸν Μάκρωνα ἐν ταῖς διαθήκαις λοι-
3 δορήσας. καὶ οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ οὐκ ἐτόλμησαν

αὐτὰς δημοσιεῦσαι, ὁ δὲ δὴ Τιβέριος μαθὼν τὰ γε-
γραμμένα ἐς τὸ βουλευτήριόν σφας ἐσκομισθῆναι
ἐκέλευσεν. ἥκιστά τε γὰρ αὐτῷ τῶν τοιούτων ἔμελε,
καὶ τὰς κακηγορίας καὶ λανθανούσας ἔσθ' ὅτε ἐς τοὺς
πολλοὺς ἑκών, ὥσπερ τινὰς ἐπαίνους, ἐξέφαινεν.
ἀμέλει καὶ ὅσα ὁ Δροῦσος, οἷα ἔν τε ταλαιπωρίᾳ ὢν 4
καὶ κακοπαθῶν, ἐξελάλησε, καὶ ταῦτα ἐς τὴν βουλὴν
ἐσέπεμψε. Τρίων μὲν οὖν οὕτως ἀπέθανε, Ποπ-
παῖος δὲ Σαβῖνος τῆς τε Μυσίας ἑκατέρας καὶ προσέτι
καὶ τῆς Μακεδονίας ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου παρὰ πᾶ-
σαν ὡς εἰπεῖν τὴν τοῦ Τιβερίου ἀρχὴν ἡγεμονεύσας,
ἥδιστα προαπηλλάγη πρίν τινα αἰτίαν λαβεῖν. καὶ 5
αὐτὸν ὁ Ῥήγουλος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς διεδέξατο· καὶ
γὰρ ἡ Μακεδονία, ὡς δέ τινές φασι, καὶ ἡ Ἀχαΐα,
ἀκληρωτὶ προσετάσσοντο.

ὑπὸ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁ Ἀρτάβανος ὁ 26
Πάρθος τελευτήσαντος τοῦ Ἀρτάξου τὴν Ἀρμενίαν
Ἀρσάκῃ τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ ἔδωκε, καὶ ἐπειδὴ μηδεμία
ἐπὶ τούτῳ τιμωρία παρὰ τοῦ Τιβερίου ἐγένετο, τῆς
τε Καππαδοκίας ἐπείρα καὶ ὑπερηφανώτερον καὶ
τοῖς Πάρθοις ἐχρῆτο. ἀποστάντες οὖν τινες αὐτοῦ 2
ἐπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν Τιβέριον, βασιλέα σφίσιν
ἐκ τῶν ὁμηρευόντων αἰτοῦντες· καὶ αὐτοῖς τότε μὲν
Φραάτην τὸν τοῦ Φραάτου, τελευτήσαντος δὲ ἐκεί-
νου κατὰ τὴν ὁδὸν Τιριδάτην, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ καὶ
αὐτὸν γένους ὄντα, ἔπεμψε. καὶ ὅπως γε ὡς ῥᾷστα 3
τὴν βασιλείαν παραλάβῃ, ἔγραψε Μιθριδάτῃ τῷ
Ἴβηρι ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐσβαλεῖν, ἵνα ὁ Ἀρτάβανος
τῷ υἱεῖ βοηθῶν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀπάρῃ. καὶ ἔσχεν
οὕτως, οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ὁ Τιριδάτης ἐβασί-
λευσεν. ὁ γὰρ Ἀρτάβανος Σκύθας προσλαβὼν οὐ
χαλεπῶς αὐτὸν ἐξήλασε. τὰ μὲν οὖν τῶν Πάρθων 4

οὕτως ἔσχε, τὴν δ' Ἀρμενίαν ὁ Μιθριδάτης ὁ Μι-
θριδάτου μὲν τοῦ Ἴβηρος, ὡς ἔοικε, παῖς, Φαρασμά-
νου δὲ τοῦ μετ' αὐτὸν τῶν Ἰβήρων βασιλεύσαντος
ἀδελφός, ἔλαβε.

5 Σέξτου δὲ δὴ Παπινίου μετὰ Κυίντου Πλαυτίου
a. C. 36 ὑπατεύσαντος ὅ τε Τίβερις πολλὰ τῆς πόλεως ἐπέ-
κλυσεν ὥστε πλευσθῆναι, καὶ πυρὶ πολὺ πλείω περί
τε τὸν ἱππόδρομον καὶ περὶ τὸν Ἀουεντῖνον ἐφθάρη,
ὥστε τὸν Τιβέριον δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριά-
27 δας τοῖς ζημιωθεῖσί τι ἀπ' αὐτοῦ δοῦναι. εἰ δέ τι
καὶ τὰ Αἰγύπτια πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσήκει, ὁ
φοῖνιξ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ὤφθη· καὶ ἔδοξε πάντα ταῦτα
τὸν θάνατον τῷ Τιβερίῳ προσημῆναι. τότε μὲν γὰρ
a. C. 37 ὁ Θράσυλλος, τῷ δ' ἐπιόντι ἦρι ἐκεῖνος ἐπί τε Γναίου
Πρόκλου καὶ ἐπὶ Ποντίου Νιγρίνου ὑπάτων ἐτελεύ-
2 τησεν. ἐτύγχανε δὲ ὁ Μάκρων ἄλλοις τε συχνοῖς καὶ
τῷ Δομιτίῳ ἐπιβεβουλευκώς, καὶ ἐγκλήματα καὶ βα-
σάνους κατ' αὐτῶν ἐσκευωρημένος· οὐ μὴν καὶ
πάντες οἱ αἰτιαθέντες ἀπέθανον διὰ τὸν Θράσυλλον
3 σοφώτατα τὸν Τιβέριον μεταχειρισάμενον. περὶ μὲν
γὰρ αὐτοῦ καὶ πάνυ ἀκριβῶς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ
τὴν ὥραν ἐν ᾗ τεθνήξοι εἶπεν, ἐκεῖνον δὲ δὴ δέκα
ἄλλα ἔτη ψευδῶς βιώσεσθαι ἔφη, ὅπως ὡς καὶ ἐπὶ
μακρότερον ζήσων μὴ ἐπειχθῇ σφας ἀποκτεῖναι. ὃ
καὶ ἐγένετο· νομίσας γὰρ καὶ μετὰ τοῦτο ἐξεῖναί οἱ
πάνθ' ὅσα ἐβούλετο κατὰ σχολὴν πρᾶξαι, οὔτ' ἄλλως
ἔσπευσε, καὶ τῆς βουλῆς, ἀντειπόντων πρὸς τὰς βα-
σάνους τῶν ὑπευθύνων, ἀναβαλομένης τὴν κατα-
4 δίκην σφῶν οὐκ ὠργίσθη. γυνὴ μὲν γάρ τις ἑαυτὴν
τρώσασα ἐσεκομίσθη τε ἐς τὸ συνέδριον, καὶ ἐκεῖθεν
ἐς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθεῖσα ἀπέθανε. καὶ Λού-
κιος Ἀρρούντιος καὶ ἡλικίᾳ καὶ παιδείᾳ προήκων,

ἑκούσιος, καίπερ νοσοῦντος ἤδη τοῦ Τιβερίου καὶ νομιζομένου μὴ ῥᾴσειν, ἐφθάρη· τὴν γὰρ τοῦ Γαΐου κακίαν συνιδὼν ἐπεθύμησε, πρὶν πειραθῆναι αὐτοῦ, προαπαλλαγῆναι, εἰπὼν ὅτι οὐ δύναμαι ἐπὶ γήρως δεσπότῃ καινῷ καὶ τοιούτῳ δουλεῦσαι. οἱ δὲ δὴ 5
ἄλλοι οἱ μὲν καὶ καταψηφισθέντες, ἀλλ' ὅτι γε οὐκ ἐξῆν αὐτοὺς πρὸ τῶν δέκα ἡμερῶν ἀποθανεῖν, οἱ δὲ καὶ τῆς δίκης αὖθις, ἐπειδὴ τὸν Τιβέριον κακῶς ἀρρωστοῦντα ᾔσθοντο, ἀναβληθείσης ἐσώθησαν. ἔφθασε γὰρ ἐν Μισηνῷ μεταλλάξας πρίν τι αὐτῶν μαθεῖν. ἐνόσει μὲν γὰρ ἐκ πλείονος χρόνου, προσ- 28
δοκῶν δὲ δὴ διὰ τὴν τοῦ Θρασύλλου πρόρρησιν βιώσεσθαι οὔτε τοῖς ἰατροῖς ἐκοινοῦτό τι οὔτε τῆς διαίτης τι μετέβαλεν, ἀλλὰ πολλάκις, οἷα ἐν γήρᾳ 2
καὶ νόσῳ μὴ ὀξείᾳ, κατὰ βραχὺ μαραινόμενος τοτὲ μὲν ὅσον οὐκ ἀπέψυχε τοτὲ δὲ ἀνερρώννυτο, κἀκ τούτων πολλὴν μὲν ἡδονὴν τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Γαΐῳ ὡς καὶ τελευτήσων, πολὺν δὲ καὶ φόβον ὡς καὶ ζήσων, ἐνεποίει. δείσας οὖν ἐκεῖνος μὴ καὶ 3
ἀληθῶς ἀνασωθῇ, οὔτε ἐμφαγεῖν τι αἰτήσαντι αὐτῷ ὡς καὶ βλαβησομένῳ ἔδωκε, καὶ ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα ὡς καὶ θερμασίας τινὸς δεομένῳ προσεπέβαλε, καὶ οὕτως ἀπέπνιξεν αὐτόν, συναραμένου πῃ αὐτῷ καὶ τοῦ Μάκρωνος· ἅτε γὰρ κακῶς ἤδη 4
τοῦ Τιβερίου νοσοῦντος τὸν νεανίσκον ἐθεράπευε, καὶ μάλισθ' ὅτι ἐς ἔρωτα αὐτὸν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Ἐννίας Θρασύλλης προϋπῆκτο. ὅπερ καὶ ὁ Τιβέριος ὑποπτεύσας ποτὲ "εὖ γε" ἔφη "τὸν δυόμενον ἐγκαταλιπὼν πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἐπείγῃ."

Τιβέριος μὲν δὴ πλείστας μὲν ἀρετὰς πλείστας 5
δὲ καὶ κακίας ἔχων, καὶ ἑκατέραις αὐταῖς ὡς καὶ μόναις κεχρημένος, οὕτω μετήλλαξε τῇ ἕκτῃ καὶ

εἰκοστῇ τοῦ Μαρτίου ἡμέρᾳ. ἐβίω δὲ ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη καὶ μῆνας τέσσαρας καὶ ἡμέρας ἐννέα, ἀφ' ὧν ἔτη μὲν δύο καὶ εἴκοσι μῆνας δὲ ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἐμονάρχησε. καὶ δημοσίας τε ταφῆς ἔτυχε καὶ ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ Γαΐου.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΘ.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ Τιβερίου ταῦτα παραδέδοται, διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ Γάιος ὁ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης παῖς, ὃν καὶ Γερμανικὸν καὶ Καλιγόλαν, ὥσπερ εἶπον, ἐπωνόμαζον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τῷ Τιβερίῳ τῷ ἐγγόνῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπεν·
2 ὁ δὲ δὴ Γάιος τὰς διαθήκας αὐτοῦ ἐς τὸ συνέδριον διὰ τοῦ Μάκρωνος ἐσπέμψας ἀκύρους ὑπό τε τῶν ὑπάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν προπαρεσκευασμένων οἱ, ὡς καὶ παραφρονήσαντος, ἐποίησεν, ὅτι παιδίῳ, ᾧ μηδὲ ἐσελθεῖν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐξῆν, ἄρχειν σφᾶς ἐπέτρεψε.
3 τότε τε οὖν παραχρῆμα οὕτως αὐτὸν τῆς ἀρχῆς παρέλυσε, καὶ μετὰ τοῦτο ποιησάμενος ἀπέκτεινε. καίπερ ὁ Τιβέριος πολλαχῇ τὰ αὐτὰ γράψας, ὡς καὶ ἰσχύν τινα παρὰ τοῦτο ἕξοντα, κατέλιπε, καὶ πάντα τότε ἐκεῖνα ὑπὸ τοῦ Μάκρωνος ἐν τῇ γερουσίᾳ ἀνεγνώσθη. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ οὔτε πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην οὔτε πρὸς τὴν δύναμιν τῶν διαδεχομένων τινὰ ἐπίσκηψίς τις ἰσχύει.
4 ταὐτὸ οὖν ὁ Τιβέριος ἔπαθεν ὅπερ τὴν μητέρα ἐπεποιήκει, πλὴν καθ' ὅσον αὐτὸς μὲν οὐδενὶ ἐκ τῶν ἐκείνης διαθηκῶν ἀπήλλαξε, τὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθέντα πᾶσι πλὴν τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ ἀπεδόθη. ἀφ' οὗπερ κατάδηλον οὐχ ἥκιστα ἐγένετο ὅτι διὰ τὸ παιδίον πᾶν τὸ κατὰ τὰς τὰς διαθήκας αἰτίαμα συνεσκευάσθη.
5 ἐξῆν

μὲν γὰρ αὐτῷ μὴ ἐκφῆναί σφας, οὐ γάρ που τὰ γεγραμμένα ἠγνόησεν· ἐπεὶ δὲ πολλοί τε αὐτὰ ᾔδεσαν, καὶ ἔμελλεν ἐκ μὲν τοῦ αὐτὸς ἐκ δὲ τοῦ ἡ βουλὴ τὴν αἰτίαν, ὥς γε καὶ ἐδόκει, λήψεσθαι, ἀνατρέψαι μᾶλ-
2 λον αὐτὰς δι' ἐκείνης ἢ συγκρύψαι ἠθέλησε. πρὸς δὲ τὰ καταλειφθέντα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, ὡς καὶ παρ' ἑαυτοῦ δή, τοῖς τε ἄλλοις ἀποδοὺς μεγαλοψυχίας τινὰ δόξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐκτήσατο. τούς τε οὖν δορυφόρους εὐθὺς γυμνασίαν ποιουμένους θεασάμενος μετὰ τῆς γερουσίας, τάς τε καταλειφθείσας σφίσι κατὰ πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς διένειμε καὶ ἑτέρας τοσαύτας προσεπέδωκε·
2 καὶ τῷ δήμῳ τάς τε πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίας μυριάδας, τοσαῦται γὰρ αὐτῷ κατελείφθησαν, καὶ προσέτι τὰς ἑξήκοντα. κατ' ἄνδρα δραχμάς, ἃς ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσγραφῇ οὐκ εἰλήφεσαν, μετὰ τόκου πεντεκαίδεκα ἄλλων δραχμῶν ἀπέ-
3 δωκε. τοῖς τε γὰρ ἀστικοῖς καὶ τοῖς νυκτοφύλαξι, τοῖς τε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐκ τοῦ καταλόγου οὖσιν, εἴ τέ τι ἄλλο στράτευμα πολιτικὸν ἐν τοῖς μικροτέροις τείχεσιν ἦν, τὰ καταλειφθέντα διέλυσε, τοῦτ' ἔστι τοῖς μὲν ἀστικοῖς ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δραχμάς, τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασι πέντε καὶ ἑβδομήκοντα.
4 τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τὰς τῆς Λιουίας διαθήκας ἔπραξε· καὶ γὰρ ἐκεῖνα πάντα ἀπήλλαξε. καὶ εἴπερ καὶ τὰ λοιπὰ χρήματα δεόντως ἀναλώκει, μεγαλόνους τε ἂν καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶναι ἔδοξεν. ἔστι μὲν γὰρ ὅ,τι φοβηθεὶς καὶ τὸν δῆμον καὶ τοὺς στρατιώτας ταῦτ' ἐποίησε, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ἀπὸ γνώμης· οὐ γὰρ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδιώταις, οὐχ ὅπως τὰ παρὰ τοῦ Τιβερίου ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τῆς προτήθης
5 δωρηθέντα διέλυσε. νῦν δὲ καὶ ἐς ὀρχηστάς, αὐτίκα

γὰρ αὐτοὺς ἐπανήγαγε, καὶ ἐς ἵππους τούς τε μονο-
μάχους καὶ τἆλλα τὰ τοιουτότροπα ἀπλήστως δαπα-
νήσας τούς τε θησαυροὺς μεγάλους γενομένους διὰ
βραχυτάτου ἐξεκένωσε, καὶ αὐτὸν προσεξήλεγξεν ὅτι
εὐχερείᾳ τέ τινι καὶ ἀκρισίᾳ καὶ ἐκεῖνα ἐπεποι-
ήκει. πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων καὶ πεντακο- 6
σίας καὶ ἑπτακισχιλίας, ὡς δὲ ἕτεροι, ὀκτώ τε καὶ
δισχιλίας καὶ πεντακοσίας τεθησαυρισμένας εὑρὼν
οὐδὲ ἐς τὸ τρίτον ἔτος μέρος ἀπ' αὐτῶν τι διέσωσεν,
ἀλλ' εὐθὺς τῷ ἑτέρῳ παμπόλλων προσεδεήθη.

τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ καὶ ἐς τἆλλα πάντα 3
ὡς εἰπεῖν ἐχρῆτο. δημοκρατικώτατός τε γὰρ εἶναι τὰ
πρῶτα δόξας, ὥστε μήτε τῷ δήμῳ ἢ τῇ γε βουλῇ
γράψαι τι μήτε τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχικῶν προσθέ-
σθαι τι, μοναρχικώτατος ἐγένετο, ὥστε πάντα ὅσα 2
ὁ Αὔγουστος ἐν τοσούτῳ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ μόλις καὶ
καθ' ἓν ἕκαστον ψηφισθέντα οἱ ἐδέξατο, ὧν ἔνια ὁ
Τιβέριος οὐδ' ὅλως προσήκατο, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ λαβεῖν·
πλὴν γὰρ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπικλήσεως οὐδὲν ἄλλο
ἀνεβάλετο· καὶ ἐκείνην δὲ οὐκ ἐς μακρὰν προσεκτή- 3
σατο· μοιχικώτατός τε ἀνδρῶν γεγενημένος, καὶ γυ-
ναῖκα μίαν μὲν ἐκδιδομένην ἀνδρὶ ἁρπάσας, ἄλλας
δὲ συνοικούσας τισὶν ἀποσπάσας, ἔπειτα αὐτὰς πλὴν
μιᾶς ἐμίσησε· πάντως δ' ἂν καὶ ἐκείνην ἤχθηρεν,
εἰ ἐπὶ πλεῖον ἐβεβιώκει. ἔς τε τὴν μητέρα καὶ ἐς
τὰς ἀδελφὰς τήν τε τήθην τὴν Ἀντωνίαν πλεῖστα
ὅσα εὐσεβῶς ποιήσας — ταύτην τε γὰρ Αὐγουστάν 4
τε εὐθὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀποδείξας πάντα
αὐτῇ καθάπαξ, ὅσα ταῖς ἀειπαρθένοις ὑπάρχει, ἔδωκε,
καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ταῦτά τε τὰ τῶν ἀειπαρθένων
καὶ τὸ τὰς ἱπποδρομίας οἱ ἐν τῇ αὐτῇ προεδρίᾳ συν-
θεᾶσθαι, τό τε τάς τε εὐχὰς τὰς κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν

ἀρχόντων καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ
τοῦ δημοσίου ποιουμένας καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐς τὴν
ἀρχὴν αὐτοῦ φέροντας καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ὁμοίως γίγνε-
5 σθαι ἔνειμε. τά τε ὀστᾶ τά τε τῆς μητρὸς καὶ τὰ τῶν
ἀδελφῶν τῶν ἀποθανόντων αὐτός τε πλεύσας καὶ αὐ-
τὸς αὐτοχειρίᾳ ἀνελόμενος ἐκόμισε καὶ ἐς τὸ τοῦ Αὐγού-
στου μνῆμα κατέθετο, τὸ ἱμάτιον τὸ περιπόρφυρον ἐν-
δὺς καὶ ῥαβδούχοις τισὶν ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις κοσμη-
6 θείς. τά τε ψηφισθέντα κατ' αὐτῶν πάντα ἀπήλειψε,
καὶ τοὺς ἐπιβουλεύσαντάς σφισι πάντας ἐκόλασε, τούς
τε φεύγοντας δι' αὐτοὺς κατήγαγε. ταῦτ' οὖν ποι-
ήσας ἀνοσιώτατος ἀνθρώπων καὶ περὶ τὴν τήθην
καὶ περὶ τὰς ἀδελφὰς ἐγένετο· ἐκείνην τε γὰρ ἐπιτι-
μήσασάν τι αὐτῷ ἐς ἀνάγκην ἑκουσίου θανάτου κα-
τέστησε, καὶ τὰς ἀδελφὰς πάσας διαφθείρας ἐς νῆσον
τὰς δύο κατέκλεισεν· ἡ γὰρ τρίτη προαπέθανε. τόν
7 τε Τιβέριον αὐτόν, ὃν καὶ πάππον προσωνόμαζε,
τῶν αὐτῶν τῷ Αὐγούστῳ τιμῶν παρὰ τῆς βουλῆς
τυχεῖν ἀξιώσας, ἔπειτ' ἐπειδὴ μὴ παραχρῆμα ἐψηφί-
σθησαν, οὔτε γὰρ τιμῆσαι αὐτὸν ὑπομένοντες οὔτ'
ἀτιμάσαι θαρσοῦντες, ἅτε μηδέπω τὴν τοῦ νεανίσκου
γνώμην σαφῶς εἰδότες, ἐς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ
πάντα ἀνεβάλλοντο, οὐδενὶ ἄλλῳ πλὴν τῇ δημοσίᾳ
ταφῇ ἤγηλε, νυκτός τε ἐς τὴν πόλιν τὸ σῶμα αὐτοῦ
8 ἐσαγαγὼν καὶ ἅμα τῇ ἕῳ προθέμενος. ἐποιήσατο
μὲν γὰρ καὶ λόγους ἐπ' αὐτῷ, ἀλλ' οὔτι γε καὶ ἐκεῖ-
νον οὕτως ἐπαινῶν ὡς τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ
Γερμανικοῦ τὸν δῆμον ἀναμιμνήσκων, καὶ ἑαυτὸν
4 αὐτοῖς παρακατατιθέμενος. οὕτω γὰρ καὶ πρὸς πάντα
ἐναντίος ἐπεφύκει ὥστε τὴν μὲν ἀσέλγειαν καὶ τὴν
μιαιφονίαν αὐτοῦ, ἐφ' οἷσπερ καὶ διέβαλλεν αὐτόν,
οὐ μόνον ἐξήλωσεν ἀλλὰ καὶ ὑπερέβαλεν, ὧν δὲ δὴ

ἐπῄνει οὐδὲν ἐμιμήσατο. πρῶτός τε ὑβρίσας αὐτὸν 2
καὶ πρῶτος λοιδορήσας, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τούτου χαριεῖσθαί οἱ νομίσαντας προπετεστέρᾳ παρρησίᾳ χρήσασθαι, ἔπειτα καὶ ἐνεκωμίαζε καὶ ἐσέμνυνεν, ὥστε καὶ κολάσαι τινὰς ἐφ' οἷς εἰρήκεσαν. καὶ ἐκείνους τε ἅμα ὡς ἐχθροὺς τοῦ Τιβερίου διὰ τὰς βλασφημίας, καὶ τοὺς ἐπαινοῦντάς πῃ αὐτὸν ὡς καὶ φίλους, ἐμίσει. τά τε τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα παύσας 3
πλείστους ὅσους ἐπ' αὐτοῖς ἀπώλεσε. καὶ τοῖς συστᾶσιν ἐπί τε τὸν πατέρα καὶ ἐπὶ τὴν μητέρα τούς τε ἀδελφοὺς αὐτοῦ τήν τε ὀργὴν ἀφείς, ὡς ἔλεγε, καὶ τὰ γράμματα αὐτῶν καταφλέξας, παμπληθεῖς ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινε· διέφθειρε μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς γράμματά τινα, οὐ μέντοι κἀκεῖνα τὰ αὐτόχειρα τὰ τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον ἔχοντα, ἀλλὰ ἀντίγραφα αὐτῶν ποιήσας. πρὸς δὲ τούτοις εἰκόνας τε ἀπαγορεύσας κατ' 4
ἀρχὰς μηδένα αὐτοῦ ἱστάναι, καὶ ἐς ἀγαλμάτων ποίησιν προεχώρησε, καὶ ψηφισθέν ποτε τῇ τύχῃ αὐτοῦ θύεσθαι παρέμενος, ὥστε καὶ ἐς στήλην αὐτὸ τοῦτ' ἐγγραφῆναι, καὶ ναοὺς ἑαυτῷ καὶ θυσίας ὡς καὶ θεῷ γίγνεσθαι ἐκέλευσε. πλήθει τε ἀνθρώπων καὶ 5
ἐρημίᾳ αὖ ἔχαιρεν, αἰτούμενός τέ τι καὶ μὴ αἰτούμενος αὖ ὠργίζετο. ὀξύτατά τε πρὸς πράξεις τινὰς ἐφέρετο, καὶ νωθέστατα ἔστιν ἃς αὐτῶν μετεχειρίζετο. τά τε χρήματα καὶ ἀφειδέστατα ἀνήλισκε καὶ ῥυπαρώτατα ἠργυρολόγει. τοῖς τε θωπεύουσιν αὐτὸν καὶ τοῖς παρρησιαζομένοις τι καὶ ἤχθετο ὁμοίως καὶ ἥδετο. καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα ἀδικήσαντας οὐκ 6
ἐκόλασε, πολλοὺς δὲ μηδὲ ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε. τῶν τε ἑταίρων τοὺς μὲν ὑπερεκολάκευε τοὺς δὲ ὑπερύβριζεν. ὥστε μηδένα μήθ' ὅ,τι εἰπεῖν μήθ' ὅ,τι ποιῆσαι χρὴ πρὸς αὐτὸν εἰδέναι, ἀλλ' ὅσοι τι καὶ

κατώρθωσαν, ἐκ συντυχίας μᾶλλον ἢ ἐκ γνώμης τυχεῖν αὐτοῦ.

5 τοιούτῳ μὲν τότε αὐτοκράτορι οἱ Ῥωμαῖοι παρεδόθησαν, ὥστε τὰ τοῦ Τιβερίου ἔργα, καίπερ χαλεπώτατα δόξαντα γεγονέναι, τοσοῦτον παρὰ τὰ τοῦ Γαΐου ὅσον τὰ τοῦ Αὐγούστου παρ' ἐκεῖνα παρενεγκεῖν.
2 Τιβέριος μὲν γὰρ αὐτός τε ἦρχε καὶ ὑπηρέταις τοῖς ἄλλοις πρός γε τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐχρῆτο, Γάιος δὲ ἤρχετο μὲν καὶ ὑπὸ τῶν ἁρματηλατούντων καὶ ὑπὸ τῶν ὁπλομαχούντων, ἐδούλευε δὲ καὶ τοῖς ὀρχησταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ τὴν σκηνὴν ἔχουσι· τὸν γοῦν Ἀπελλῆν τὸν εὐδοκιμώτατον τῶν τότε τραγῳδῶν καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ συνόντα οἱ ἀεὶ εἶχε.
3 κἀκ τούτου χωρὶς μὲν αὐτὸς χωρὶς δὲ ἐκεῖνοι, πάνθ' ὅσα ἂν ἄνθρωποι τοιοῦτοι δυνηθέντες τι τολμήσειαν, ἐπ' ἐξουσίας ἐποίουν. καὶ γὰρ τἆλλα τὰ ἐς τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῶν φέροντα αὐτός τε πολυτελέστατα ἐπὶ πάσῃ προφάσει καὶ διετίθει καὶ καθίστατο καὶ τοὺς στρατηγοὺς τούς τε ὑπάτους ποιεῖν ἠνάγκαζεν, ὥστε καθ' ἑκάστην ὀλίγου ἡμέραν πάντως τι τοιοῦτον ἄγεσθαι.
4 καὶ αὐτῶν τὰ μὲν πρῶτα θεατὴς καὶ ἀκροατὴς ἐγίγνετο, συνεσπούδαζέ τέ τισι καὶ ἀντεστασίαζεν ὥσπερ τις ἐκ τοῦ ὁμίλου ὤν· καί ποτε δυσκολάνας τι τοῖς ἀντικαθεστηκόσιν οὐκ ἀπήντησεν ἐπὶ τὴν θέαν. προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου καὶ ἐς
5 ζήλωμα καὶ ἐς ἀγώνισμα πολλῶν προῆλθεν· ἅρματά τε γὰρ ἤλασε καὶ ἐμονομάχησεν ὀρχήσει τε ἐχρήσατο καὶ τραγῳδίαν ὑπεκρίνατο. καὶ ταῦτα μέν που ἀεὶ ἐποίει, ἅπαξ δέ ποτε τοὺς πρώτους τῆς γερουσίας σπουδῇ νυκτὸς ὡς καὶ ἐπ' ἀναγκαῖόν τι βούλευμα μεταπεμψάμενος ὠρχήσατο.

6 ἐν μὲν οὖν τῷ ἔτει ἐν ᾧ ὅ τε Τιβέριος ἐτελεύτησε

καὶ αὐτὸς ἐς τὴν ἡγεμονίαν ἀντικατέστη, πρῶτον μὲν τοὺς βουλευτάς, παρόντων ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ ἱππέων τοῦ τε δήμου τινῶν, πολλὰ ἐκολάκευσε, τήν τε ἀρχὴν κοινώσειν σφίσι καὶ πάνθ᾿ ὅσα ἂν καὶ ἐκείνοις ἀρέσῃ ποιήσειν ὑπέσχετο, καὶ υἱὸς καὶ τρόφιμος αὐτῶν λέγων εἶναι. ἦγε δὲ πέμπτον καὶ εἰκο- 2
στὸν ἔτος, ἡμερῶν τεσσάρων καὶ μηνῶν πέντε ἐπιδέων. ἔπειτα τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντας ἀπέλυσεν, ὧν εἷς ἦν Κύιντος Πομπώνιος ἑπτὰ ὅλοις ἔτεσιν ἐν τῷ οἰκήματι μεθ᾿ ὑπατείαν κακωθείς· τά τε ἐγκλήματα τῆς ἀσεβείας, οἷσπερ καὶ τὰ μάλιστα πονουμένους σφᾶς ἑώρα, κατέλυσε, καὶ τὰ γράμματα τὰ περὶ 3
αὐτῶν, ὅσα ὁ Τιβέριος κατελελοίπει, συννήσας, ὥς γε ἐσκήπτετο, κατέκαυσεν, εἰπὼν ὅτι τοῦτ᾿ ἐποίησα ἵνα μηδ᾿ ἂν πάνυ ἐθελήσω ποτὲ διά τε τὴν μητέρα καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς μνησικακῆσαί τινι, δυνηθῶ αὐτὸν τιμωρήσασθαι. ἐπαινούμενός τε ἐπὶ τούτοις, ἐπειδὴ 4
καὶ ἠλπίζετο παντὸς μᾶλλον ἀληθεύσειν ἅτε μηδὲν διπλοῦν ὑπὸ τῆς νεότητος ἢ φρονεῖν ἢ λέγειν δύνασθαι νομιζόμενος, προσεπηύξησε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν τά τε Κρόνια ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἑορτάζεσθαι κελεύσας, καὶ ὀβολὸν παρ᾿ ἑκάστου τῶν τὸ σιτηρέσιον φερόντων, ἀντὶ τῆς δραχμῆς ἣν ἐς εἰκόνων ποίησιν ἐδίδοσαν αὐτῷ, λαβών. ἐψηφίσθη μὲν οὖν καὶ παρα- 5
χρῆμα αὐτὸν ὑπατεῦσαι, καταλυθέντων τοῦ τε Πρόκλου καὶ τοῦ Νιγρίνου τῶν τότε ἀρχόντων, καὶ μετὰ τοῦτο κατ᾿ ἔτος ὑπατεύειν· οὐ μὴν καὶ προσεδέξατο αὐτά, ἀλλ᾿ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι τὸν ἔκμηνον ἐς ὃν ἀπεδεδείχατο διῆρξαν, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ὑπάτευσε, τὸν Κλαύδιον τὸν θεῖον προσλαβών· οὗτος γὰρ ἔν τε 6
τοῖς ἱππεῦσι μέχρι τότε ἐξεταζόμενος, καὶ πρεσβευτὴς πρὸς τὸν Γάιον μετὰ τὸν τοῦ Τιβερίου θάνατον

ὑπὲρ τῆς ἱππάδος πεμφθείς, τότε πρῶτον, καίπερ ἓξ
καὶ τεσσαράκοντα ἔτη βεβιωκώς, καὶ ὑπάτευσεν ἅμα
7 καὶ ἐβούλευσεν. ὁ δ᾽ οὖν Γάιος ταῦτά τε ἐπιεικῶς ποιῆσαι ἔδοξε, καὶ τοιαῦτα ἐπιβὰς τῆς ὑπατείας ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἐδημηγόρησε, τοῦ τε Τιβερίου καθ᾽ ἕκαστον ὧν ᾐτιάζετο κατατρέχων καὶ περὶ ἑαυτοῦ πολλὰ ἐπαγγελλόμενος, ὥστε τὴν γερουσίαν, φοβηθεῖσαν μὴ μεταβάληται, δόγμα ποιῆσαι κατ᾽ ἔτος αὐτὰ ἀναγιγνώσκεσθαι.

7 ἐκ δὲ τούτου τὸ ἡρῷον τὸ τοῦ Αὐγούστου ὡσίωσε, τὴν ἐπινίκιον στολὴν ἐνδύς· καὶ οἵ τε εὐγενέστατοι παῖδες, ὅσοι γε καὶ ἀμφιθαλεῖς ἦσαν, μετὰ παρθένων ὁμοίων τὸν ὕμνον ᾖσαν, καὶ ἡ βουλὴ σὺν ταῖς γαμεταῖς σφων ὅ τε δῆμος εἱστιάθη, θέαι τε παντο-
2 δαπαὶ ἐγένοντο. τά τε γὰρ τῆς μουσικῆς ἐχόμενα ἐσήχθη, καὶ ἵπποι δύο ἡμέραις ἠγωνίσαντο, τῇ μὲν προτέρᾳ εἰκοσάκις, τῇ δ᾽ ὑστέρᾳ καὶ τετράκις διὰ τὸ τὰ γενέθλια αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶναι· ἦν γὰρ
3 ἡ τελευταία τοῦ Αὐγούστου. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἐπ᾽ ἄλλων πολλῶν, ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτῷ, ἐποίησε· πρότερον γὰρ οὐ πλείω τῶν δώδεκα ἄθλων ἐτίθετο, τότε δὲ καὶ ἄρκτους τετρακοσίας μεθ᾽ ἑτέρων Λιβυ-
4 κῶν θηρίων ἴσων ἀπέκτεινε. καὶ οἵ τε εὐγενεῖς παῖδες τὴν Τροίαν ἵππευσαν, καὶ τὸ ἅρμα τὸ πομπικὸν ἐφ᾽ οὗ ἤχθη ἓξ ἵπποι εἵλκυσαν· ὃ μηπώποτε ἐγεγόνει. οὐ μέντοι καὶ αὐτὸς τοῖς ἡνιόχοις ἀπεσήμηνεν, ἀλλ᾽ ἐκ προέδρας μετά τε τῶν ἀδελφῶν καὶ μετὰ
5 τῶν συνιερέων τῶν Αὐγουστείων συνεθεάσατο. ὅπως τε μηδεμία τινὶ τοῦ μὴ συμφοιτᾶν ἐς τὰ θέατρα πρόφασις εἴη, καὶ γὰρ ἤσχαλλε δεινῶς εἴ τις αὐτῶν ἀπελείπετο ἢ καὶ μεσούσης τῆς θέας ἐξανίστατο, τάς τε δίκας ἁπάσας ἀνεβάλετο καὶ τὰ πένθη πάντα

ἐπέσχεν, ὥστε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς τῶν ἀνδρῶν
ἐστερημέναις γαμεῖσθαι καὶ πρὸ τοῦ καθήκοντος χρό-
νου, ἄν γε μὴ ἐν γαστρὶ ἔχωσιν, ἐξεῖναι. καὶ ἵνα 6
μετὰ ῥαστώνης βαδίζοιεν καὶ μὴ πράγματα ἔχοιεν
ἀσπαζόμενοί τινες αὐτόν, πρότερον γὰρ καὶ ἐν ταῖς
ὁδοῖς τὸν αὐτοκράτορα οἱ συντυγχάνοντές οἱ προσηγό-
ρευον, ἀπεῖπε μηδένα ἔτι τοῦτο ποιεῖν. καὶ ἐξῆν καὶ 7
ἀνυποδήτοις τοῖς βουλομένοις θεάσασθαι, νομιζόμε-
νον μέν που ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ δικάζειν
τινὰς ἐν τῷ θέρει οὕτω, καὶ πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ
Αὐγούστου ἐν ταῖς θεριναῖς πανηγύρεσι γενόμενον,
ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου. τά τε προσκεφά- 8
λαια τοῖς βουλευταῖς, ὅπως μὴ ἐπὶ γυμνῶν τῶν σα-
νίδων καθίζωνται, πρῶτον τότε ὑπετέθη· καὶ πίλους
σφίσι τὸν Θετταλικὸν τρόπον ἐς τὰ θέατρα φορεῖν,
ἵνα μὴ τῇ ἡλιάσει ταλαιπωρῶνται, ἐπετράπη. καὶ
εἴγε ποτὲ ἐς ὑπερβολὴν ἐπέφλεξε, τῷ διριβιτωρίῳ
ἀντὶ τοῦ θεάτρου ἰκριωμένῳ ἐχρῶντο.

ταῦθ' οὕτως ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἔπραξε, δύο τε μησὶ 9
καὶ ἡμέραις δώδεκα αὐτὴν σχών· τὸν γὰρ λοιπὸν
τῆς ἑξαμήνου χρόνον τοῖς προαποδεδειγμένοις ἐς αὐ-
τὴν ἀπέδωκε. μετὰ δὲ τοῦτο νοσήσας αὐτὸς μὲν 8
οὐκ ἀπέθανε, τὸν δὲ δὴ Τιβέριον, καίπερ ἔς τε τοὺς
ἐφήβους ἐσγραφέντα καὶ τῆς νεότητος προκριθέντα
καὶ τέλος ἐσποιηθέντα, ἀνεχρήσατο, ἔγκλημα αὐτῷ
ἐπαγαγὼν ὡς καὶ τελευτῆσαι αὐτὸν καὶ εὐξαμένῳ
καὶ προσδοκήσαντι. ἀφ' οὗ καὶ ἄλλους γε συχνοὺς
ἐφόνευσεν. ὁ γὰρ Ἀντιόχῳ τε τῷ Ἀντιόχου τὴν Κομ- 2
μαγηνήν, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔσχε, καὶ προσέτι καὶ
τὰ παραθαλάσσια τῆς Κιλικίας δούς, καὶ Ἀγρίππαν
τὸν τοῦ Ἡρώδου ἔγγονον λύσας τε, ὑπὸ γὰρ τοῦ Τι-
βερίου ἐδέδετο, καὶ τῇ τοῦ πάππου ἀρχῇ προστάξας,

τὸν ἀδελφὸν ἢ καὶ τὸν υἱὸν οὐχ ὅτι τῶν πατρῴων
ἀπεστέρησεν, ἀλλὰ καὶ κατέσφαξε. καὶ οὐδ' ἐπέ-
στειλέ τι περὶ αὐτοῦ τῇ βουλῇ· ὅπερ που καὶ ἐπ'
3 ἄλλων μετὰ τοῦτο πολλῶν ἐποίησεν. ἐκεῖνος μὲν
οὖν ὡς καὶ τῇ ἀρρωστίᾳ αὐτοῦ ἐφεδρεύσας ἀπώλετο·
Πούπλιος δὲ Ἀφράνιος Ποτῖτος δημότης τε ὢν καὶ
ὑπὸ μωρᾶς κολακείας οὐ μόνον ἐθελοντὴς ἀλλὰ καὶ
ἔνορκος, ἂν γε ὁ Γάιος σωθῇ, τελευτήσειν ὑποσχόμε-
νος, Ἀτάνιός τέ τις Σεκοῦνδος ἱππεύς τε ὢν καὶ μο-
νομαχήσειν ἐπαγγειλάμενος, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἃ
ἤλπιζον παρ' αὐτοῦ ὡς καὶ ἀντίψυχοί οἱ ἀποθανεῖν
ἐθελήσαντες λήψεσθαι, ἀποδοῦναι τὴν ὑπόσχεσιν
4 ἠναγκάσθησαν, ἵνα μὴ ἐπιορκήσωσι. καὶ τούτοις
μὲν αὕτη αἰτία τοῦ θανάτου ἐγένετο· ὁ δὲ δὴ πεν-
θερὸς αὐτοῦ Μάρκος Σιλανὸς οὔθ' ὑποσχόμενός τι
οὔτε κατομόσας, ὅμως, ἐπειδὴ βαρὺς αὐτῷ ὑπό τε
τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ τῆς συγγενείας ἦν καὶ διὰ τοῦτο
5 περιυβρίζετο, ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὁ μὲν γὰρ Τιβέ-
ριος οὕτως αὐτὸν ἐτίμησεν ὥστε μηδὲ ἔκκλητόν ποτε
ἀπ' αὐτοῦ δικάσαι ἐθελῆσαι, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντα
αὖθις τὰ τοιαῦτα ἐγχειρίσαι· ὁ δὲ δὴ Γάιος τά τε
ἄλλα ἰσχυρῶς προεπηλάκιζε, καίτοι οὕτω καλῶς περὶ
αὐτοῦ φρονῶν ὥστε καὶ χρυσοῦν αὐτὸν πρόβατον
6 ὀνομάζειν, καὶ ὅπως μηκέτι πρῶτος ἐπιψηφίζηται,
ἐν ᾧ που καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὸ ἀξίωμα ὑφ'
ἁπάντων τῶν ὑπάτων ἐτιμᾶτο, κατέλυσε τὸ πρῶτόν
τινα τῶν ὑπατευκότων ἢ δεύτερον, πρὸς τὸ τοῖς τὴν
γνώμην ἐπάγουσι δοκοῦν, ψηφίζεσθαι, καὶ κατεστή-
σατο ἐκ τοῦ ἴσου τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκείνους ἐν τῇ τάξει
7 τῆς ἀρχῆς ἣν ἦρξαν ἀποφαίνεσθαι. τήν τε θυγατέρα
αὐτοῦ ἐκβαλὼν ἔγημε Κορνηλίαν Ὀρεστίλλαν, ἣν
ἥρπασεν ἐν αὐτοῖς τοῖς γάμοις οὓς τῷ ἠγγυημένῳ

αὐτὴν Γαΐῳ Καλπουρνίῳ Πίσωνι συνεώρταζε. πρὶν
δὲ δύο μῆνας ἐξελθεῖν, ἀμφοτέρους σφᾶς ὡς καὶ συγ-
γιγνομένους ἀλλήλοις ἐξώρισε· καὶ τῷ γε Πίσωνι 8
δέκα δούλους ἐπαγαγέσθαι ἐπιτρέψας, εἶτ' ἐπειδὴ
πλείονας ᾐτήσατο, ἐφῆκεν ὅσοις ἂν ἐθελήσῃ χρήσα-
σθαι, εἰπὼν ὅτι καὶ στρατιῶται τοσοῦτοί σοι συνέ-
σονται.

τῷ δ' ἑξῆς ἔτει ὕπατοι Μάρκος τε Ἰουλιανὸς καὶ 9
Πούπλιος Νώνιος ἐκ τῶν προαποδεδειγμένων ἐγέ- a. C. 38
νοντο. καὶ οἱ ὅρκοι περὶ μὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Τιβερίου
πραχθέντων οὐκ ἐπήχθησαν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ νῦν
γίγνονται· οὐ γάρ ἐστιν ὅστις αὐτὸν ἐν τοῖς αὐταρ-
χήσασιν ἐς τὴν τῆς οἰκίας νόμισιν καταλέγει· περὶ
δὲ δὴ τοῦ Αὐγούστου τοῦ τε Γαΐου τά τε ἄλλα ὥσπερ
εἴθιστο, καὶ ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων
καὶ ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσουσιν,
ὤμοσαν, τάς τε εὐχὰς ὑπὲρ πάντων αὐτῶν ὁμοίως 3
ἐποιήσαντο. ἐν δ' οὖν τῇ νουμηνίᾳ αὐτῇ Μαχάων
τις δοῦλος ἐπί τε τὴν κλίνην τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτω-
λίου ἐπανέβη, κἀντεῦθεν πολλὰ καὶ δεινὰ ἀπομαν-
τευσάμενος κυνίδιόν τέ τι ὃ ἐσενηνόχει ἀπέκτεινε
καὶ ἑαυτὸν ἔσφαξε. Γάιος δὲ καλὰ μὲν ἐπαίνου τε 4
ἄξια τάδε ἔπραξε. τούς τε λογισμοὺς τῶν δημοσίων
χρημάτων, μὴ ἐκτεθειμένους ἐν τῷ χρόνῳ ᾧ ὁ Τιβέ-
ριος ἐξεδήμησε, πάντας κατὰ τὸν Αὔγουστον προέ-
γραψε· καὶ ἐμπρησίν τινα μετὰ τῶν στρατιωτῶν
κατασβέσας ἐπήρκεσε τοῖς ζημιωθεῖσι. τοῦ τε τέλους 5
τοῦ τῶν ἱππέων ὀλιγανδροῦντος, τοὺς πρώτους ἐξ
ἁπάσης καὶ τῆς ἔξω ἀρχῆς τοῖς τε γένεσι καὶ ταῖς περι-
ουσίαις μεταπεμψάμενος κατελέξατο, καί τισιν αὐτῶν
καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ, καὶ πρὶν ἄρξαι τινὰ ἀρχὴν
δι' ἧς ἐς τὴν γερουσίαν ἐσερχόμεθα, χρῆσθαι ἐπὶ τῇ τῆς

βουλῆς ἐλπίδι ἔδωκε· πρότερον γὰρ μόνοις, ὡς ἔοικε,
τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ φύλου γεγενημένοις τοῦτο
6 ποιεῖν ἐξῆν. ταῦτα μὲν δὴ πᾶσιν ἤρεσεν· ὅτι δὲ τὰς
ἀρχαιρεσίας τῷ τε δήμῳ καὶ τῷ πλήθει ἀπέδωκε,
λύσας ὅσα περὶ αὐτῶν ὁ Τιβέριος ὡρίκει, καὶ τὸ τέλος
τῆς ἑκατοστῆς κατέλυσε, γυμνικόν τέ τινα ἀγῶνα
ποιήσας σύμβολα διέρριψε καὶ ἐξ αὐτῶν πλεῖστα τοῖς
7 ἁρπάσασιν αὐτὰ διέδωκε, τῷ μὲν φαύλῳ ἐχαρίσατο,
τοὺς δὲ ἔμφρονας ἐλύπησε λογισαμένους ὅτι, ἂν ἐπὶ
τοῖς πολλοῖς αἱ ἀρχαὶ αὖθις γένωνται καὶ τὰ ὄντα
ἐξαναλωθῇ αἵ τε ἰδικαὶ πρόσοδοι παυθῶσι, πολλὰ
10 καὶ δεινὰ συμβήσεται. ἐπαίτια δὲ δὴ πρὸς πάντων
ὁμοίως τάδε ἐξειργάσατο. πλείστους ὅσους ὁπλομα-
χῆσαι ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ καθ' ἕνα καὶ ἀθρόους,
ὥσπερ ἐν παρατάξει τινί, ἀγωνίσασθαί σφας ἠνάγ-
2 κασε, παρὰ τῆς βουλῆς δὴ τοῦτο αἰτήσας· τὸ δὲ καὶ
ἔξω τοῦ νενομοθετημένου πάνθ' ὅσα βούλοιτο δρᾶσαι,
καὶ ἀποκτεῖναι τῶν τε ἄλλων πολλοὺς καὶ τῶν ἱππέων
ἓξ καὶ εἴκοσι, τοὺς μὲν τὰς οὐσίας κατεδηδοκότας, τοὺς
δὲ καὶ ἄλλως ὁπλομαχίαν ἠσκηκότας. ἦν δὲ οὐ τὸ πλῆ-
θος τῶν ἀπολλυμένων οὕτω τι δεινόν, καίπερ δεινὸν
ὄν, ἀλλ' ὅτι τοῖς τε φόνοις αὐτῶν ὑπερέχαιρε καὶ τῆς
3 τοῦ αἵματος θέας ἀπλήστως εἶχεν. ὑπὸ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς
ὠμότητος, ἐπιλιπόντων ποτὲ τῶν τοῖς θηρίοις ἐκ κα-
ταδίκης διδομένων, ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ ὄχλου τοῦ τοῖς
ἰκρίοις προσεστηκότος συναρπασθῆναί τέ τινας καὶ
παραβληθῆναί σφισι· καὶ ὅπως γε μήτε ἐπιβοήσα-
σθαι μήτε αἰτιάσασθαί τι δυνηθῶσι, τὰς γλώσσας
4 αὐτῶν προαπέτεμε. τῶν τε ἱππέων τινὰ τῶν ἐπι-
φανῶν μονομαχῆσαί τε ὡς καὶ ὑβρίσαντα τὴν μητέρα
αὐτοῦ τὴν Ἀγριππῖναν ἠνάγκασε, καὶ νικήσαντα κα-
τηγόροις παρέδωκε καὶ ἀπέσφαξε. τόν τε πατέρα

αὐτοῦ μηδὲν ἀδικήσαντα ἔς τε γαλεάγραν, ὥσπερ καὶ ἄλλους συχνούς, καθεῖρξε κἀνταῦθα διέφθειρεν. ἐποίησε δὲ τοὺς ἀγῶνας τούτους τὰ μὲν πρῶτα ἐν 5
τοῖς σέπτοις, πᾶν τὸ χωρίον ἐκεῖνο διορύξας καὶ ὕδατος πληρώσας, ἵνα μίαν ναῦν ἐσαγάγῃ, ἔπειτα δὲ καὶ ἑτέρωθι, πλεῖστά τε καὶ μέγιστα οἰκοδομήματα καθελὼν καὶ ἰκρία πηξάμενος· τὸ γὰρ τοῦ Ταύρου θέατρον ὑπερεφρόνησε. τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ 6
διὰ τὰς δαπάνας καὶ διὰ τοὺς φόνους αἰτίαν εἶχε, καὶ ὅτι τὸν Μάκρωνα μετὰ τῆς Ἐννίας, μήτε τοῦ ταύτης ἔρωτος μήτε τῶν ἐκείνου εὐεργετημάτων, δι' ὧν τά τε ἄλλα καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ μόνος συγκατέπραξε, μνησθείς, ἔς τε ἑκουσίου δὴ θανάτου ἀνάγκην, καίπερ καὶ τὴν Αἴγυπτόν οἱ προστάξας, καὶ ἐς αἰσχύνην, ἧς αὐτὸς τὸ πλεῖστον μετεῖχε, κατέστησε· προαγωγείας γὰρ ἔγκλημα αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπήγαγε. κἀκ τούτου καὶ ἕτεροι πολλοὶ οἱ μὲν κατα- 7
ψηφισθέντες οἱ δὲ καὶ πρὶν ἁλῶναι ἐφονεύθησαν, πρόφασιν μὲν διά τε τοὺς γονέας καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τούς τε ἄλλους τοὺς δι' ἐκείνους ἀπολομένους, τὸ δ' ἀληθὲς διὰ τὰς οὐσίας· οἵ τε γὰρ θησαυροὶ ἐξανάλωντο καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἐξήρκει. ἠλέγ- 8
χοντο δὲ καὶ ἐκ τῶν καταμαρτυρούντων σφῶν καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων ἃ κατακεκαυκέναι ποτὲ ἔφη. καὶ ἑτέρους ἥ τε νόσος ἡ τῷ προτέρῳ ἔτει οἱ συμβᾶσα καὶ ὁ τῆς Δρουσίλλης τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ θάνατος ἔφθειρε· τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ εἴ τις εἱστίασεν ἢ ἠσπάσατό τινα ἢ καὶ ἐλούσατο ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐκολάζετο.

τῇ δὲ Δρουσίλλῃ συνῴκει μὲν Μάρκος Λέπιδος, 11
παιδικά τε ἅμα αὐτοῦ καὶ ἐραστὴς ὤν, συνῆν δὲ καὶ ὁ Γάιος· καὶ αὐτὴν ἀποθανοῦσαν τότε ἐπῄνεσε μὲν ὁ ἀνήρ, δημοσίας δὲ ταφῆς ὁ ἀδελφὸς ἠξίωσε·

2 καὶ οἵ τε δορυφόροι μετὰ τοῦ ἄρχοντός σφων καὶ
χωρὶς οἱ ἱππεῖς . . ., τὸ τέλος οἵ τε εὐγενεῖς παῖδες
τὴν Τροίαν περὶ τὸν τάφον αὐτῆς περιίππευσαν, καί
οἱ τά τε ἄλλα ὅσα τῇ Λιουίᾳ ἐδέδοτο ἐψηφίσθη, καὶ
ἵνα ἀθανατισθῇ καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον χρυσῆ ἀνα-
τεθῇ, καὶ ἐς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ Ἀφροδίσιον ἄγαλμα αὐ-
τῆς ἰσομέτρητον τῷ τῆς θεοῦ ἐπὶ ταῖς ὁμοίαις τιμαῖς
3 ἱερωθῇ, σηκός τε ἴδιος οἰκοδομηθῇ, καὶ ἱερεῖς εἰκόσιν
οὐχ ὅτι ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες γένωνται, αἵ τε
γυναῖκες αὐτήν, ὁσάκις ἂν μαρτυρῶσί τι, ὀμνύωσι,
καὶ ἐν τοῖς γενεσίοις αὐτῆς ἑορτή τε ὁμοία τοῖς
Μεγαλησίοις ἄγηται καὶ ἡ γερουσία ἥ τε ἱππὰς ἑστι-
ᾶται. τότε οὖν Πάνθεά τε ὠνομάζετο καὶ τιμῶν
4 δαιμονίων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἠξιοῦτο, Λιούιός
τέ τις Γεμίνιος βουλευτὴς ἔς τε τὸν οὐρανὸν αὐτὴν
ἀναβαίνουσαν καὶ τοῖς θεοῖς συγγιγνομένην ἑορακέ-
ναι ὤμοσεν, ἐξώλειαν καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισίν, εἰ
ψεύδοιτο, ἐπαρασάμενος τῇ τε τῶν ἄλλων θεῶν ἐπι-
μαρτυρίᾳ καὶ τῇ αὐτῆς ἐκείνης· ἐφ' ᾧ πέντε καὶ
5 εἴκοσι μυριάδας ἔλαβε. τούτοις τε οὖν αὐτὴν ὁ Γάιος
ἐτίμησε, καὶ τῷ τὰς πανηγύρεις τὰς τότε ὀφειλούσας
γενέσθαι μήτε ἐν τῷ νενομισμένῳ χρόνῳ, πλὴν τῆς
ὁσίας ἕνεκα, μήτ' αὖθίς ποτε ποιηθῆναι. αἰτίαν τε
πάντες ὁμοίως εἶχον, εἴθ' ἥσθησαν ἐπί τινι ὡς λυπού-
μενοι, εἴτε καὶ ὡς χαίροντες ἔπραξαν· ἢ γὰρ μὴ
πενθεῖν αὐτὴν ὡς ἄνθρωπον ἢ θρηνεῖν ὡς θεὸν ἐνε-
6 καλοῦντο. πάρεστι δὲ ἐξ ἑνὸς πάντα τὰ τότε γενό-
μενα τεκμήρασθαι· τὸν γὰρ πωλήσαντα θερμὸν ὕδωρ
12 ἀπέκτεινεν ὡς ἀσεβήσαντα. διαλιπὼν δ' οὖν ὀλίγας
a. C. 39 ἡμέρας ἔγημε Λολλίαν Παυλῖναν, αὐτὸν τὸν ἄνδρα
αὐτῆς Μέμμιον Ῥήγουλον ἐγγυῆσαί οἱ τὴν γυναῖκα

ἀναγκάσας, μὴ καὶ ἀνέγγυον αὐτὴν παρὰ τοὺς νόμους λάβῃ. καὶ εὐθύς γε καὶ ἐκείνην ἐξήλασεν.

ἐν δὲ τούτῳ Σοαίμῳ μὲν τὴν τῶν Ἰτυραίων τῶν 2
Ἀράβων, Κότυϊ δὲ τήν τε Ἀρμενίαν τὴν σμικροτέραν καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τῆς Ἀραβίας τινά, τῷ τε Ῥυμητάλκῃ τὰ τοῦ Κότυος καὶ Πολέμωνι τῷ τοῦ Πολέμωνος υἱεῖ τὴν πατρῴαν ἀρχήν, ψηφισαμένης δὴ τῆς βουλῆς, ἐχαρίσατο, ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν δίφρῳ μεταξὺ τῶν ὑπάτων καθεζόμενος, καὶ παραπετάσμασι σηρικοῖς, ὥς γέ τινές φασι, χρησάμενος.
καὶ μετὰ τοῦτο πηλὸν πολὺν ἐν στενωπῷ τινι ἰδὼν 3
ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐς τὸ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ τοῦ Φλαουίου ἱμάτιον, ἀγορανομοῦντός τε τότε καὶ τῆς τῶν στενωπῶν καθαρειότητος ἐπιμελουμένου, ἐμβληθῆναι. καὶ τοῦτο οὕτω πραχθὲν παραχρῆμα μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ὤφθη, ὕστερον δὲ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ τὰ πράγματα τεταραγμένα καὶ πεφυρμένα παραλαβόντος τε καὶ καταστησαμένου ἔδοξεν οὐκ ἀθεεὶ γεγονέναι, ἀλλ' ἄντικρυς αὐτῷ τὴν πόλιν ὁ Γάιος πρὸς ἐπανόρθωσιν ἐγκεχειρικέναι.

μετὰ δὲ τοῦτο ὑπατεύσας αὖθις τὸν μὲν τοῦ 13
Διὸς ἱερέα ἐκώλυσεν ἐν τῷ συνεδρίῳ ὀμόσαι, ἰδίᾳ γὰρ καὶ τότε, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Τιβερίου, τὸν ὅρκον ἐποιοῦντο, αὐτὸς δὲ καὶ ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπαλλαττόμενος ἀπ' αὐτῆς ἐξ ἴσου τοῖς ἄλλοις ἀπὸ τοῦ βήματος, ὃ δὴ καὶ μεῖζον τοῦ προτέρου ἐπεποίητο, ὤμοσε. τριάκοντα δὲ δὴ ἡμέρας ἦρξε, καίτοι 2
Λουκίῳ Ἀπρωνίῳ τῷ συνάρχοντι ἓξ μῆνας ἐπιτρέψας· καὶ αὐτὸν Σαγκουΐνιος Μάξιμος πολιαρχῶν διεδέξατο. καὶ ἔν τε ἐκείναις καὶ ἐν ταῖς ἔπειτα πολλοὶ μὲν τῶν πρώτων καταδικασθέντες, συχνοὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀφειμένων, δι' αὐτὰ ἐκεῖνα δι' ἃ

ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐδέδεντο, ἐκολάσθησαν, πολλοὶ δὲ
καὶ τῶν ἄλλων μονομαχήσαντες ἀπώλοντο. καὶ ἦν
3 ἔξω τῶν φόνων οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῷ πλήθει ἔτι
τι ἐχαρίζετο, ἀλλὰ καὶ πάνυ πρὸς πάντα ὅσα ἐβούλετο
ἀντέπραττε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι πᾶσι τοῖς
ἐπιθυμήμασιν αὐτοῦ ἀντέσπευδον, καὶ ἦν καὶ ἀκούειν
καὶ ὁρᾶν οἷα ἂν ἐν τῷ τοιούτῳ ὁ μὲν ὀργιζόμενος οἱ
4 δ' ἀνταγωνιζόμενοι καὶ εἴποιεν καὶ πράξειαν. οὐ
μέντοι καὶ ἐξ ἴσου σφίσι τὸ πρᾶγμα ἐγίγνετο· οἱ μὲν
γὰρ ἔξω τοῦ λαλεῖν ἢ καὶ τοῖς σχήμασί τι προσεν-
δείκνυσθαι οὐδὲν ἐδύναντο, ὁ δὲ δὴ Γάιος συχνοὺς
μὲν καὶ μεταξὺ θεωμένους κατασπῶν, συχνοὺς δὲ
καὶ ἀπηλλαγμένους ἐκ τῶν θεάτρων συλλαμβάνων
5 ἀπώλλυεν. αἰτίαι δὲ ἐς τὰ μάλιστα τῆς ὀργῆς αὐτῷ
ἐγίγνοντο ὅτι τε μὴ σπουδῇ συνεφοίτων, ἄλλοτε γὰρ
ἄλλῃ ὥρᾳ παρὰ τὰ προηγγελμένα ἀπαντῶντος αὐτοῦ,
καὶ τοτὲ μὲν ἔτι νυκτὸς τοτὲ δὲ καὶ μετὰ μεσημβρίαν
ἐς τὰ θέατρα ἐσιόντος, ἀποκναιόμενοι ἐκακοῦντο, καὶ
ὅτι μήτε ἀεὶ πάντας τοὺς ἀρέσκοντας αὐτῷ ἐπῄνουν
6 καί τινας καὶ τῶν ἐναντίων ἔστιν ὅτε ἐτίμων. καὶ
προσέτι καὶ ἐπ' ἐκείνῳ δεινῶς ἠγανάκτει ὅτι μεγα-
λύνοντες αὐτὸν ἐπεβόων "νεανίσκε Αὔγουστε·" οὐ
γὰρ μακαρίζεσθαι ὅτι νέος ὢν ἐμονάρχει, ἀλλ' ἐγκα-
λεῖσθαι ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ τηλικαύτην ἀρχὴν
εἶχεν ἡγεῖτο. καὶ ταῦτα μὲν ἀεὶ ἐποίει, καί ποτε
παντὶ τῷ δήμῳ ἅμα ἀπειλῶν ἔφη "εἴθε ἕνα αὐχένα
7 εἴχετε." τότε δὲ ἐπειδὴ παρωξύνθη τι οἷον εἰώθει,
δυσχερᾶναν τὸ πλῆθος τῆς τε θέας ἠμέλησε καὶ ἐπὶ
τοὺς συκοφαντοῦντας ἐτράπετο, καὶ αὐτοὺς ἐπὶ πολὺ
σφοδρῶς βοῶντες ἐξῄτουν. καὶ ὃς ἀγανακτήσας ἀπε-
κρίνατο μέν σφισιν οὐδέν, προστάξας δὲ ἑτέροις τισὶ
8 τοὺς ἀγῶνας ποιεῖν ἐς Καμπανίαν ἀπῆρε. καὶ μετὰ

τοῦτο ἐπανελθὼν πρὸς τὰ τῆς Δρουσίλλης γενέσια
ἄγαλμά τε αὐτῆς ἐπ' ἐλεφάντων ἐν ἁρμαμάξῃ ἐς τὸν
ἱππόδρομον ἐσήγαγε, καὶ θέαν τῷ δήμῳ προῖκα ἐπὶ
δύο ἡμέρας ἀπένειμε· καὶ αὐτῷ τῇ μὲν προτέρᾳ ἄρ-
κτοι πρὸς ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις πεντακόσιαι
ἐσφάγησαν, τῇ δ' ἑτέρᾳ Λιβυκὰ θηρία ἴσα ἀνηλώθη, 9
καὶ παγκρατιασταὶ ἐν πολλοῖς ἅμα τόποις ἠγωνίσαντο:
καὶ ὁ δῆμος εἱστιάθη, τοῖς τε βουλευταῖς ταῖς τε γυ-
ναιξὶν αὐτῶν δωρεὰ ἐδόθη. : . . . . .

ταῦτά τε ἅμα ὡς καὶ πάνυ πενόμενος ἐφόνευε, 14
καί τινα καὶ ἕτερον τοιόνδε χρηματισμὸν ἐπεξεῦρε.
τοὺς γὰρ περιγενομένους τῶν μονομάχων τοῖς τε
ὑπάτοις καὶ τοῖς στρατηγοῖς τοῖς τε ἄλλοις, οὐχ ὅτι τοῖς 2
ἐθέλουσιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἄκοντάς τινας βιαζόμενος ἐν
ταῖς ἱπποδρομίαις καὶ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, καὶ δὴ καὶ
τοῖς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο κληρουμένοις ὅτι μάλιστα, δύο γὰρ
στρατηγοὺς ἐς τοὺς ὁπλομαχικοὺς ἀγῶνας, ὥσπερ ποτὲ
ἐγίγνετο, λαγχάνειν ἐκέλευσε, πάντως ἐπιτιμῶν ἀπε-
δίδοτο, αὐτός τε ἐπὶ τοῦ πρατηρίου καθεζόμενος καὶ αὐ-
τὸς ὑπερβάλλων. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοθεν ἀφικνούμενοι 3
ἀντεωνοῦντο αὐτούς, καὶ μάλισθ' ὅτι ἐπέτρεψε τοῖς
βουλομένοις καὶ ὑπὲρ τὸν νόμον τῷ ἀριθμῷ τῶν μο-
νομαχούντων χρῆσθαι, καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸς ἐπε-
φοίτα σφίσιν, ὥσθ' οἱ μὲν καὶ δεόμενοι τῶν ἀνθρώ- 4
πων, οἱ δὲ χαριεῖσθαι αὐτῷ νομίζοντες, καὶ οἵ γε
πλείους, ὅσοι ἐν δόξῃ περιουσίας ἦσαν, ἀναλῶσαί τι
τῶν ὑπαρχόντων ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὅπως πενέ-
στεροι γενόμενοι περισωθῶσιν, ἐθέλοντες, μεγάλων
αὐτοὺς χρημάτων ἠγόρασαν. καίτοι τοῦτο ποιήσας 5
ἔπειτα τούς τε ἀρίστους καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους σφῶν
φαρμάκῳ διέφθειρε. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῶν
ἵππων τῶν τε ἡνιόχων τῶν ἀντιστασιωτῶν ἐποίει.

6 ἰσχυρῶς γὰρ τῷ τὴν βατραχίδα ἐνδύνοντι καὶ διὰ τοῦτ' ἀπὸ τοῦ χρώματος πρασίνῳ καλουμένῳ προσέκειτο, ὥστε καὶ νῦν ἔτι Γαιανὸν ἐπ' αὐτοῦ τὸ χωρίον ἐν ᾧ τὰ ἅρματα ἤσκει καλεῖσθαι. καὶ ἕνα γε
7 τῶν ἵππων, ὃν Ἰγκιτᾶτον ὠνόμαζε, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλει, χρυσᾶς τε αὐτῷ κριθὰς παρέβαλλε, καὶ οἶνον ἐν χρυσοῖς ἐκπώμασι προύπινε, τήν τε σωτηρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν τύχην ὤμνυε, καὶ προσυπισχνεῖτο καὶ ὕπατον αὐτὸν ἀποδείξειν. καὶ πάντως ἂν καὶ τοῦτ' ἐπεποιήκει, εἰ πλείω χρόνον ἐξήκει.

15 ἐς δ' οὖν τοὺς πόρους τῶν χρημάτων πρότερον μὲν ἐψήφιστο ὅπως ὅσοι τινὰ τῷ Τιβερίῳ καταλιπεῖν ἐθελήσαντες περιῆσαν, τῷ Γαΐῳ αὐτὰ τελευτῶντες χαρίσωνται· ἵνα γὰρ δὴ καὶ παρὰ τοὺς νόμους καὶ κληρονομεῖν καὶ δωρήματα τοιαῦτα λαμβάνειν, ὅτι μήτε γυναῖκα τότε γε μήτε παῖδας εἶχε, δύνασθαι
2 δοκῇ, δόγμα τι προέθετο. ἐν δὲ τῷ παρόντι κάσας ἁπλῶς τὰς τῶν ἐν τοῖς ἑκατοντάρχοις ἐστρατευμένων οὐσίας, ὅσοι μετὰ τὰ ἐπινίκια ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔπεμψεν ἄλλῳ τινὶ αὐτὰς καὶ μὴ τῷ αὐτοκράτορι κατελελοίπεσαν, αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ἄνευ ψηφίσματος
3 ἐσέπραξε. καὶ ἐπειδὴ μηδὲ ταῦτα ἐξικνεῖτο, τρίτην τοιαύτην ἀφορμὴν ἀργυρισμοῦ ἐπενόησε. Γναῖος Δομίτιος Κορβούλων βουλευτής, κακῶς ἐπὶ τοῦ Τιβερίου τὰς ὁδοὺς ἐχούσας ὁρῶν, τοῖς τε ἐπιμεληταῖς αὐτῶν ἀεί ποτε ἐνέκειτο, καὶ προσέτι καὶ τῇ γερουσίᾳ
4 ὀχληρὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἐγίγνετο. τοῦτον οὖν παραλαβὼν ἐπέθετο δι' αὐτοῦ πᾶσιν οὐχ ὅτι τοῖς ζῶσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς τεθνηκόσιν, ὅσοι ποτὲ ἐπιστάται τῶν ὁδῶν ἐγεγεγόνεσαν καὶ χρήματα ἐς τὰς ἐπισκευὰς αὐτῶν εἰλήφεσαν, καὶ ἐκείνους τε καὶ τοὺς ἐργολαβήσαντάς τι παρ' αὐτῶν ὡς οὐδὲν δὴ δαπανήσαντας

ἐξημίου. ἀφ' οὗ δὴ ὁ Κορβούλων τότε μὲν ὑπάτευσεν, 5
ὕστερον δὲ ἐπὶ Κλαυδίου αἰτίαν τε ἔσχε καὶ εὐθύνθη·
ὁ γὰρ Κλαύδιος οὔτε τὰ ἐποφειληθέντα ἀπήτησε, καὶ
τὰ δεδομένα, τὰ μὲν ἐκ τοῦ δημοσίου τὰ δὲ καὶ παρ'
αὐτοῦ τοῦ Κορβούλωνος ἐσπράξας, ἀπέδωκε τοῖς
ζημιωθεῖσι. τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δ' 6
οὗτοί τε ὡς ἕκαστοι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὡς εἰπεῖν
οἱ ἐν τῇ πόλει τρόπον τινὰ ἀπεσυλῶντο, καὶ ἀζήμιος
τῶν γέ τι ἐχόντων οὐδείς, οὐκ ἀνήρ, οὐ γυνή, ἦν.
καὶ γὰρ εἴ τινα τῶν ἀφηλικεστέρων ζῆν εἴα, ἀλλὰ
πατέρας τε καὶ πάππους μητέρας τε καὶ τήθας σφᾶς
ὀνομάζων ζῶντάς τε ἐξεκαρποῦτο καὶ τελευτῶντας
τῶν οὐσιῶν ἐκληρονόμει.

μέχρι μὲν οὖν τοῦ χρόνου τούτου αὐτός τε τὸν 16
Τιβέριον ἀεὶ καὶ πρὸς πάντας κακῶς ἔλεγε, καὶ τοῖς
κακηγοροῦσιν αὐτὸν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ οὐχ ὅσον
οὐκ ἐπετίμα ἀλλὰ καὶ ἔχαιρε· τότε δὲ ἐσελθὼν ἐς τὸ
βουλευτήριον πολλὰ μὲν ἐκεῖνον ἐπῄνεσε, πολλὰ δὲ
καὶ τῆς γερουσίας τοῦ τε δήμου κατηγόρησεν ὡς οὐκ
ὀρθῶς αὐτὸν ψεγόντων. "ἐμοὶ μὲν γάρ" ἔφη "αὐτο- 2
κράτορι ὄντι καὶ τοῦτο ποιεῖν ἔξεστιν, ὑμεῖς δὲ δὴ
οὐ μόνον ἀδικεῖτε ἀλλὰ καὶ ἀσεβεῖτε πρὸς τὸν ἄρξαντά
ποτε ὑμῶν οὕτω διακείμενοι." κἀκ τούτου καθ' ἕκα-
στον τῶν ἀπολωλότων ἐπεξιὼν ἀπέφαινεν, ὥς γε
ἐδόκει, τοὺς βουλευτὰς αἰτίους τοῦ ὀλέθρου τοῖς
πλείστοις αὐτῶν γεγονότας, τοὺς μὲν ὅτι κατηγόρη-
σάν σφων, τοὺς δὲ ὅτι κατεμαρτύρησαν, πάντας δὲ
ὅτι κατεψηφίσαντο. καὶ ταῦτά τε ὡς ἐξ αὐτῶν ἐκεί- 3
νων τῶν γραμμάτων ἃ καταπεπρηκέναι ποτὲ ἔφη
ἐπανέγνω διὰ τῶν ἀπελευθέρων, καὶ προσεπεῖπεν
ὅτι εἰ καί τι ὁ Τιβέριος ἠδικήκει, οὐκ ἀφείλετε αὐτὸν
ζῶντα τετιμηκέναι, οὐ μὰ Δί' οὐκ ἐφ' οἷς καὶ εἴπατε

4 πολλάκις καὶ ἐψηφίσασθε μεταβάλλεσθαι. ἀλλ' ὑμεῖς
καὶ ἐκεῖνον ἐμπλήκτως μετεχειρίσασθε, καὶ τὸν Σηι-
ανὸν φυσήσαντες καὶ διαφθείραντες ἀπεκτείνατε,
ὥστε δεῖ καὶ ἐμὲ μηδὲν χρηστὸν παρ' ὑμῶν προσδέ-
χεσθαι. τοιαῦτα ἄττα εἰπὼν αὐτὸν δὴ τὸν Τιβέριον
5 τῷ λόγῳ παρήγαγε, λέγοντά οἱ ὅτι καὶ καλῶς καὶ
ἀληθῶς πάντα ταῦτα εἴρηκας, καὶ διὰ τοῦτο μήτε
φιλήσῃς τινὰ αὐτῶν μήτε φείσῃ τινός. πάντες τε
γάρ μισοῦσί σε καὶ πάντες ἀποθανεῖν εὔχονται· καὶ
φονεύσουσί γε, ἂν δυνηθῶσι. μήτ' οὖν ὅπως τι
6 χαρίσῃ πράξας αὐτοῖς ἐννόει, μήτ' ἄν τι θρυλῶσι
φρόντιζε, ἀλλὰ τό τε ἡδὺ καὶ τὸ ἀσφαλὲς τὸ σεαυτοῦ
μόνον ὡς καὶ δικαιότατον προσκόπει. οὕτω μὲν γὰρ
οὔτε τι πείσῃ κακὸν καὶ πάντων τῶν ἡδίστων ἀπο-
λαύσεις, καὶ προσέτι καὶ τιμηθήσῃ ὑπ' αὐτῶν, ἄν τ'
7 ἐθέλωσιν ἄν τε καὶ μή· ἐκείνως δὲ ἔργῳ μὲν οὐδὲν
ὀνήσει, λόγῳ δὲ δὴ δόξαν κενὴν λαβὼν οὔτε τι πλέον
ἕξεις καὶ ἐπιβουλευθεὶς ἀκλεῶς τελευτήσεις. οὐδεὶς
γὰρ ἀνθρώπων ἑκὼν ἄρχεται, ἀλλ' ἐφ' ὅσον μὲν φο-
βεῖται, θεραπεύει τὸν ἰσχυρότερον, ὅταν δὲ δὴ θαρ-
8 σήσῃ, τιμωρεῖται τὸν ἀσθενέστερον. Γάιος μὲν ταῦτά
τ' εἰπὼν καὶ τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα ἐπαναγαγών,
ἔς τε στήλην αὐτὰ χαλκῆν εὐθὺς ἐγγραφῆναι ἐκέλευσε,
καὶ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου σπουδῇ ἐξεπήδησεν, ἔς τε
τὸ προάστειον αὐθημερὸν ἐξώρμησεν· ἡ δὲ δὴ γερου-
σία καὶ ὁ δῆμος ἐν δέει μεγάλῳ ἐγένοντο, τῶν τε
κακηγοριῶν ἅμα ἃς κατὰ τοῦ Τιβερίου πολλάκις ἐπε-
ποίηντο ἀναμιμνησκόμενοι, καὶ οἷα ἀνθ' οἵων ἠκη-
9 κόεσαν αὐτοῦ λέγοντος ἐκλογιζόμενοι. καὶ τότε μὲν
ὑπό τε τῆς ἐκπλήξεως καὶ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας οὔτε
φθέγξασθαι οὔτε τι χρηματίσαι ἠδυνήθησαν· τῇ δ'
ὑστεραίᾳ αὖθις ἀθροισθέντες ἐπαίνους τε αὐτοῦ

πολλοὺς ὡς καὶ ἀληθεστάτου καὶ εὐσεβεστάτου ὄντος ἐποιήσαντο, χάριν οἱ μεγάλην ἔχοντες ὅτι μὴ προσαπώλοντο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ βου- 10
θυτεῖν κατ' ἔτος ἔν τε ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ταῦτα ἀνεγνώκει καὶ ἐν ταῖς τῷ παλατίῳ προσηκούσαις, εἰκόνος τε αὐτοῦ χρυσῆς ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀναγομένης καὶ ὕμνων ἐπ' αὐτῇ διὰ τῶν εὐγενεστάτων παίδων ᾀδομένων, ἐψηφίσαντο. τά τε ἐπινίκια τὰ σμικρότερα ὡς 11
καὶ πολεμίους τινὰς νενικηκότι πέμψαι αὐτῷ ἔδωκαν.

καὶ οἱ μὲν τότε ταῦτ' ἔγνωσαν, καὶ μετὰ τοῦτο κατὰ 17
πᾶσαν ὡς εἰπεῖν ἀφορμὴν πάντως τι αὐτῷ προσετίθεσαν· Γάιος δὲ ἐκείνης μὲν τῆς πομπῆς οὐδὲν προετίμησεν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέγα τι ἐνόμιζεν εἶναι ἵππῳ δι' ἠπείρου διελάσαι, διὰ δὲ τῆς θαλάσσης τρόπον τινὰ διιππεῦσαι ἐπεθύμησε, γεφυρώσας τὸ μεταξὺ τῶν τε Πουτεόλων καὶ τῶν Βαύλων. τὸ γὰρ χωρίον τοῦτο κατ' ἀντιπέρας τῆς πόλεώς ἐστι, διέχον αὐτῆς σταδίους ἓξ καὶ εἴκοσι. πλοῖα δὲ ἐς τὴν γέφυραν τὰ 2
μὲν ἠθροίσθη τὰ δὲ καὶ κατεσκευάσθη· οὐ γὰρ ἐξήρκεσε τὰ συλλεγῆναι δυνηθέντα ὡς ἐν βραχυτάτῳ, καίτοι πάντα ὅσα ἐνεδέχετο συναχθέντα, ἀφ' οὗπερ καὶ λιμὸς ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα ἰσχυρὸς ἐγένετο. ἐξεύχθη δὲ οὐχ ἁπλῶς δίοδός τις, ἀλλὰ 3
καὶ ἀνάπαυλαι ἐν αὐτῇ καὶ καταλύσεις, ὥστε καὶ ὕδωρ αὐτὰς πότιμον ἐπίρρυτον ἔχειν, ἐποιήθησαν. ἐπειδή τε ἕτοιμα ἦν, τόν τε θώρακα τὸν Ἀλεξάνδρου, ὥς γε ἔλεγε, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ, πολὺ μὲν χρυσίον πολλοὺς δὲ καὶ λίθους Ἰνδικοὺς ἔχουσαν, ἐπενέδυ, ξίφος τε παρεζώσατο καὶ ἀσπίδα ἔλαβε καὶ δρυῒ ἐστεφανώσατο, κἀκ τούτου τῷ τε 4
Ποσειδῶνι καὶ ἄλλοις τισὶ θεοῖς Φθόνῳ τε θύσας, μὴ καὶ βασκανία τις αὐτῷ, ὡς ἔφασκε, γένηται, ἔς τε

τὸ ζεῦγμα ἀπὸ τῶν Βαύλων ἐσέβαλε, παμπληθεῖς καὶ ἱππέας καὶ πεζοὺς ὡπλισμένους ἐπαγόμενος, καὶ σπουδῇ καθάπερ ἐπὶ πολεμίους τινὰς ἐς τὴν πόλιν
5 ἐσέπεσε. κἀνταῦθα τῆς ὑστεραίας ἀναπαυσάμενος ὥσπερ ἐκ μάχης, ἀνεκομίσθη διὰ τῆς αὐτῆς γεφύρας ἐφ' ἅρματος, χιτῶνα χρυσόπαστον ἐνδύς· ἦγον δὲ αὐτὸν οἱ ἀθληταὶ ἵπποι οἱ ἀξιονικότατοι. καὶ ἄλλα τε αὐτῷ πολλὰ ὡς καὶ λάφυρα συνηκολούθησε, καὶ Δαρεῖος ἀνὴρ Ἀρσακίδης, ἐν τοῖς ὁμηρεύουσι τότε
6 τῶν Πάρθων ὤν· οἵ τε φίλοι καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ ἐπὶ ὀχημάτων ἐν ἐσθῆσιν ἀνθιναῖς ἐφείποντο, καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὅ γε λοιπὸς ὅμιλος, ἰδίως πως ἕκαστοι κεκοσμημένοι. καὶ ἔδει γὰρ αὐτόν, οἷα ἔν τε στρατιᾷ τοιαύτῃ καὶ ἐπὶ νίκῃ τηλικαύτῃ, καὶ δημηγορῆσαί τι, ἀνέβη τε ἐπὶ βῆμα ἐπὶ πλοίων καὶ αὐτὸ κατὰ μέσην
7 που τὴν γέφυραν πεποιημένον, καὶ πρῶτον μὲν ἑαυτὸν ὡς καὶ μεγάλων τινῶν ἔργων ἐπιχειρητὴν ἀπεσέμνυνεν, ἔπειτα δὲ τοὺς στρατιώτας ὡς καὶ πεπονηκότας καὶ κεκινδυνευκότας ἐπῄνεσεν, ἄλλα τε καὶ αὐτὸ τοῦτο
8 εἰπών, ὅτι πεζῇ διὰ τῆς θαλάσσης διέδραμον. καὶ χρήματά τε διὰ τοῦτ' αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτός τε ἐπὶ τῆς γεφύρας ὥσπερ ἐν νήσῳ τινί, καὶ ἐκεῖνοι ἐν ἑτέροις πλοίοις περιορμοῦντες, τό τε λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν εἱστιάθησαν, πολλοῦ μὲν αὐτόθεν φωτὸς πολλοῦ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐπιλάμψαν-
9 τός σφισι. τοῦ γὰρ χωρίου μηνοειδοῦς ὄντος πῦρ πανταχόθεν, καθάπερ ἐν θεάτρῳ τινί, ἐδείχθη, ὥστε μηδεμίαν αἴσθησιν τοῦ σκότους γενέσθαι· καὶ γὰρ τὴν νύκτα ἡμέραν, ὥσπερ που τὴν θάλασσαν γῆν, ποιῆσαι ἠθέλησεν. ἐμπλησθεὶς δὲ δὴ καὶ ὑπερκορὴς καὶ σίτου καὶ μέθης γενόμενος συχνοὺς μὲν τῶν ἑταίρων ἐς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς γεφύρας ἔρριψε,

συχνοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐν πλοίοις ἐμβόλους ἔχουσι 10
περιπλεύσας κατέδυσεν, ὥστε καὶ ἀπολέσθαι τινάς·
οἱ γὰρ πλείους καίπερ μεθύοντες ἐσώθησαν. αἴτιον
δὲ ὅτι καὶ λειοτάτη καὶ στασιμωτάτη ἡ θάλασσα, καὶ
ἐν ᾧ ἡ γέφυρα ἐζεύχθη καὶ ἐν ᾧ τὰ ἄλλα ἐποιήθη,
ἐγένετο. καί τι καὶ ἀπὸ τούτου ὠγκώθη, λέγων ὅτι 11
καὶ ὁ Ποσειδῶν αὐτὸν ἐφοβήθη, ἐπεὶ ἔς γε τὸν Δα-
ρεῖον καὶ τὸν Ξέρξην οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἀπέσκωπτεν,
ὡς καὶ πολλαπλάσιόν σφων μέτρον τῆς θαλάσσης
ζεύξας.

τῆς μὲν δὴ γεφύρας ἐκείνης τοῦτο τὸ τέλος ἐγέ- 18
νετο, καὶ αἰτίαν καὶ αὐτὴ θανάτου πολλοῖς παρέσχεν·
ἐξαναλωθεὶς γὰρ ἐς αὐτὴν πολλῷ πλείοσι διὰ τὰς
οὐσίας ἐπεβούλευσεν. ἐδίκαζε δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ μετὰ
πάσης τῆς γερουσίας. καί τινα καὶ ἐκείνη καθ' ἑαυ- 2
τὴν ἔκρινεν· οὐ μέντοι καὶ αὐτοτελὴς ἦν, ἀλλ' ἐφέ-
σιμοι δίκαι ἀπ' αὐτῆς συχναὶ ἐγίγνοντο. καὶ τὰ μὲν
τῇ βουλῇ δόξαντα ἄλλως ἐφανεροῦτο, τῶν δὲ ὑπὸ
τοῦ Γαΐου καταψηφισθέντων τὰ ὀνόματα ἐξετίθετο,
ὥσπερ φοβουμένου αὐτοῦ μὴ διαλάθωσι. καὶ οὗτοί 3
τε ἐκολάζοντο, οἱ μὲν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ οἱ δὲ καὶ
ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατακρημνιζόμενοι, καὶ ἕτεροι
σφᾶς αὐτοὺς προαπεκτίννυσαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς
ἐξελαυνομένοις ἀσφάλεια ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων πολλοὶ
ἤτοι κατὰ τὴν ὁδὸν ἢ καὶ ἐν τῇ φυγῇ διεφθείροντο.
καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν δεῖ λεπτολογοῦντα μά-
την τοὺς ἀναγνωσομένους διοχλεῖν· Καλουίσιος δὲ 4
δὴ Σαβῖνος ἔν τε τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς ὢν καὶ
τότε ἐκ τῆς ἐν τῇ Παννονίᾳ ἀρχῆς ἀφιγμένος, ἥ τε
γυνὴ αὐτοῦ Κορνηλία γραφέντες, καὶ γὰρ ἐκείνη
ὡς φυλακάς τε ἐφοδεύσασα καὶ τοὺς στρατιώτας
ἀσκοῦντας ἰδοῦσα αἰτίαν ἔσχεν, οὐχ ὑπέμειναν τὴν

5 κρίσιν, ἀλλ' ἑαυτοὺς προανάλωσαν. τὸ δ' αὐτὸ
τοῦτο καὶ Τίτιος Ῥοῦφος ἐποίησεν, ἔγκλημα λα-
βὼν εἰρηκέναι ὅτι ἡ γερουσία ἄλλα μὲν φρονεῖ
ἄλλα δ' ἀποφαίνεται. Ἰούνιός τέ τις Πρίσκος στρα-
τηγὸς ᾐτιάθη μὲν ἐπ' ἄλλοις τισίν, ἀπέθανε δὲ ὡς
πλούσιος. καὶ ἐπ' αὐτῷ ὁ Γάιος, μαθὼν ὅτι οὐδὲν
ἄξιον τοῦ θανάτου ἐκέκτητο, θαυμαστὸν λόγον ἐφθέγ-
ξατο, εἰπὼν ὅτι ἠπάτησέ με καὶ μάτην ἀπώλετο· ζῆν
γὰρ ἠδύνατο.

19 ἐν τούτοις τοῖς τότε κριθεῖσι καὶ ὁ Ἄφρος ὁ Δο-
μίτιος καὶ κινδύνῳ παραδόξῳ καὶ σωτηρίᾳ θαυμασιω-
τέρᾳ ἐχρήσατο. ἤχθετο μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ ἄλλως ὁ
Γάιος, ὅτι ἐπὶ τοῦ Τιβερίου γυναικός τινος τῇ Ἀγριπ-
2 πίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ προσηκούσης κατηγορήκει· ἐφ'
ᾧ δὴ ἐκείνη συναντήσασά ποτε αὐτῷ, καὶ μαθοῦσα
ὅτι ἐξέστη τῆς ὁδοῦ δι' αἰσχύνην, προσεκαλέσατό τε
αὐτὸν καὶ ἔφη "θάρρει, Δομίτιε· οὐ γάρ σύ μοι
αἴτιος εἶ, ἀλλ' Ἀγαμέμνων." τότε δὲ ἐπειδὴ εἰκόνα
τινὰ αὐτοῦ στήσας ἐπίγραμμα αὐτῇ ἐπέγραψε δηλοῦν
ὅτι ἕβδομον καὶ εἰκοστὸν ἄγων ἔτος δεύτερον ὑπατεύοι,
3 ἠγανάκτησεν ὡς καὶ προφέροντός οἱ αὐτοῦ τό τε μει-
ρακιῶδες καὶ τὸ παράνομον, καὶ εὐθὺς ἐπὶ τούτῳ,
ἐφ' ᾧ καὶ τιμηθήσεσθαι προσεδόκησεν, ἔς τε τὸ συν-
έδριον αὐτὸν ἐσήγαγε καὶ λόγον κατ' αὐτοῦ μακρὸν
ἀνέγνω· ἄλλως τε γὰρ προέχειν ἁπάντων τῶν ῥητό-
ρων ἠξίου, καὶ ἐκεῖνον δεινότατον εἰπεῖν εἰδὼς ὄντα
4 ὑπερβαλεῖν ἐσπούδασε. πάντως τ' ἂν αὐτὸν ἀπέ-
κτεινεν, εἰ καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν ἀντεπεφιλοτίμητο. νῦν
δὲ ἀντεῖπε μὲν οὐδὲν οὐδὲ ἀπελογήσατο οὐδέν, θαυ-
μάζειν δὲ δὴ καὶ καταπεπλῆχθαι τὴν δεινότητα τοῦ
Γαΐου προσποιησάμενος, τήν τε κατηγορίαν καθ' ἓν
ἕκαστον ἐπιλέγων, ὥσπερ τις ἀκροατὴς ἀλλ' οὐχ

ὑπεύθυνος ὤν, ἐπῄνει, καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος αὐτῷ 5
ἐδόθη, πρὸς ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν ἐτράπετο, καὶ
τέλος ἔς τε τὴν γῆν κατέπεσε καὶ χαμαὶ κείμενος
ἱκέτευσεν ὡς καὶ τὸν ῥήτορα αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τὸν
Καίσαρα φοβούμενος. καὶ οὕτως ἐκεῖνος, ὁρῶν τε
ταῦτα καὶ ἀκούων, διεχύθη, πιστεύσας ὄντως τῇ τῶν
λόγων παρασκευῇ κεκρατηκέναι αὐτοῦ· καὶ διά τε 6
τοῦτο καὶ διὰ Κάλλιστον τὸν ἀπελεύθερον, ὃν αὐτός
τε ἐτίμα καὶ ὁ Δομίτιος ἐτεθεραπεύκει, ἐπαύσατο
ὀργιζόμενος. καὶ τῷ γε Καλλίστῳ αἰτιασαμένῳ αὐτὸν
ὕστερον ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ κατηγόρησεν, ἀπε-
κρίνατο ὅτι οὐκ ἔδει με τοιοῦτον λόγον ἀποκεκρύ-
φθαι. Δομίτιος μὲν δὴ καταγνωσθεὶς μηκέτι δεινὸς 7
εἶναι λέγειν ἐσώθη· ὁ δὲ δὴ Σενέκας ὁ Ἄννιος ὁ
Λούκιος, ὁ πάντας μὲν τοὺς καθ' ἑαυτὸν Ῥωμαίους
πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους σοφίᾳ ὑπεράρας, διεφθάρη
παρ' ὀλίγον μήτ' ἀδικήσας τι μήτε δόξας, ὅτι δίκην
τινὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντος αὐτοῦ καλῶς εἶπε.
τοῦτον μὲν οὖν ἀποθανεῖν κελεύσας ἀφῆκε, γυναικί 8
τινι ὧν ἐχρῆτο πιστεύσας ὅτι φθόης τε ἔχοι κακῶς
καὶ οὐκ ἐς μακρὰν τελευτήσοι· τὸν δὲ Δομίτιον καὶ 20
ὕπατον εὐθὺς ἀπέδειξε, τοὺς τότε ἄρχοντας καταλύ-
σας, ὅτι τε ἐς τὰ γενέθλια αὐτοῦ ἱερομηνίαν οὐκ
ἐπήγγειλαν, καίτοι τῶν στρατηγῶν ἱπποδρομίαν ἐν
αὐτῷ ποιησάντων καὶ θηρία ἀποκτεινάντων, ὅπερ
που καθ' ἕκαστον ἔτος ἐγίγνετο, καὶ ὅτι ἐπὶ ταῖς τοῦ
Αὐγούστου νίκαις ἃς τὸν Ἀντώνιον ἐνενικήκει ἑορ-
τήν, ὥσπερ εἴθιστο, ἤγαγον. ἵνα γὰρ συκοφαντήσῃ 2
αὐτούς, τοῦ Ἀντωνίνου μᾶλλον ἢ τοῦ Αὐγούστου
ἀπόγονος δοκεῖν εἶναι ἠθέλησε· καὶ προεῖπέ γε οἷς
καὶ τἄλλα ἀνεκοίνου, ὅτι πάντως ὁπότερον ἄν τι
ποιήσωσιν ἁμαρτήσουσιν, ἄν τε ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀντωνίου

συμφορᾷ βουθυτήσωσιν, ἄν τε ἐπὶ τῇ τοῦ Αὐγούστου
3 νίκῃ ἄθυτοι γένωνται. ἐκείνους μὲν δὴ διὰ ταῦτα
αὐθημερὸν τῆς ἀρχῆς ἔπαυσε, τὰς ῥάβδους σφῶν
προσυντρίψας, ἐφ' ᾧ δὴ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἀδημονήσας
ἑαυτὸν ἔσφαξε· τὸν δὲ δὴ Δομίτιον συνάρχοντα
αὐτοῦ λόγῳ μὲν ὁ δῆμος ἔργῳ δ' αὐτὸς εἵλετο. ἀπέδωκε
4 μὲν γὰρ τὰς ἀρχαιρεσίας αὐτοῖς· ἅτε δὲ ἐκείνων τε
ἀργοτέρων ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου μηδὲν ἐλευθέρως
κεχρηματικέναι ἐς τὸ δρᾶν τι τῶν προσηκόντων σφίσιν
ὄντων, καὶ τῶν σπουδαρχιώντων μάλιστα μὲν μὴ
πλειόνων ἢ ὅσους αἱρεῖσθαι ἔδει ἐπαγγελλόντων, εἰ
δέ ποτε καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν γένοιντο, διομολογου-
μένων πρὸς ἀλλήλους, τὸ μὲν σχῆμα τῆς δημοκρατίας
5 ἐσώζετο, ἔργον δ' οὐδὲν αὐτῆς ἐγίγνετο. καὶ διὰ
τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ αὖθις τοῦ Γαΐου κατελύθησαν· κἀκ
τούτου τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Τιβερίου
καθίστατο, στρατηγοὶ δὲ τοτὲ μὲν πεντεκαίδεκα, ἔστι
δ' ὅτε ἑνὶ πλείους ἢ καὶ ἐλάττους, ὥς που καὶ ἔτυχον,
ᾑροῦντο.

6 περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρχαιρεσίας ταῦτ' ἔπραξεν,
οὕτω δὲ δὴ τὸ σύμπαν καὶ βάσκανος καὶ ὕποπτος
πρὸς πάντα ὁμοίως ἦν ὥστε καὶ Καρίναν Σεκοῦνδον
ῥήτορα φυγαδεῦσαί ποτε, ὅτι λόγον τινὰ ἐν γυμνα-
7 σίᾳ κατὰ τυράννων εἶπεν. ἐπειδή τε Λούκιος Πίσων
ὁ τῆς τε Πλαγκίνης καὶ τοῦ Γναίου τοῦ Πίσωνος
υἱὸς ἄρξας τῆς Ἀφρικῆς ἔτυχεν, ἐφοβήθη μὴ νεωτε-
ρίσῃ τι ὑπὸ μεγαλαυχίας, ἄλλως τε καὶ ὅτι δύναμιν
πολλὴν καὶ πολιτικὴν καὶ ξενικὴν ἕξειν ἔμελλε, καὶ
δίχα τὸ ἔθνος νείμας ἑτέρῳ τό τε στρατιωτικὸν καὶ
τοὺς νομάδας τοὺς περὶ αὐτὸ προσέταξε· καὶ ἐξ ἐκεί-
νου καὶ δεῦρο τοῦτο γίγνεται.

21 καὶ ἤδη γὰρ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τὰ ἐν τῇ ἄλλῃ

Ἰταλίᾳ χρήματα πάντα ὡς εἰπεῖν, ὅθεν τι καὶ ὁπωσοῦν οἷόν τε ἦν αὐτῷ λαβεῖν, ἀναλώκει, καὶ οὔτε ἐνταῦθα πόρος τις ἀξιόχρεως ἢ καὶ δυνατὸς εὑρίσκετο, καὶ αἱ δαπάναι ὑπερήπειγον αὐτόν, ἐς τὴν Γαλατίαν ἀφώρμησε, πρόφασιν μὲν τοὺς Κελτοὺς 2
τοὺς πολεμίους ὡς καὶ παρακινοῦντάς τι ποιησάμενος, ἔργῳ δὲ ὅπως καὶ τὰ ἐκείνων ἀνθοῦντα τοῖς πλούτοις καὶ τὰ τῶν Ἰβήρων ἐκχρηματίσηται. οὐ μέντοι καὶ ἄντικρυς τὴν ἔξοδον προεπήγγειλεν, ἀλλ' ἐς προάστειόν τι ἐλθὼν εἶτ' ἐξαίφνης ἀπῆρε, πολλοὺς μὲν ὀρχηστὰς πολλοὺς δὲ μονομάχους ἵππους, γυναῖκας, τὴν ἄλλην τρυφὴν ἐπαγόμενος. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖσε τῶν 3
μὲν πολεμίων οὐδένα ἐκάκωσεν, εὐθύς τε γὰρ ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ Ῥήνου προχωρήσας ὑπέστρεψε, καὶ μετὰ τοῦτο ὁρμήσας ὡς καὶ ἐς τὴν Βρεττανίαν στρατεύσων ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὠκεανοῦ ἀνεκομίσθη, καὶ τοῖς ὑποστρατήγοις τοῖς κατορθοῦσί τι πάνυ ἤχθετο, τοὺς δ' ὑπηκόους τούς τε συμμάχους καὶ τοὺς πολίτας πλεῖστα καὶ μέγιστα ἐκακούργησε. τοῦτο μὲν γὰρ 4
τούς τι ἔχοντας ἐπὶ πάσῃ προφάσει ἐσύλα, τοῦτο δὲ καὶ δῶρα οἵ τε ἰδιῶται καὶ αἱ πόλεις ἑκοῦσαι δῆθεν μεγάλα αὐτῷ ἦγον. ἄλλους ὡς νεωτερίζοντας, ἄλλους ὡς ἐπιβουλεύοντάς οἱ ἐφόνευε. καὶ ἦν δημόσιον ἔγκλημα πᾶσί σφισι τὸ πλουτεῖν. καὶ αὐτῶν τὰ κτή- 5
ματα αὐτὸς πιπράσκων πολλῷ καὶ ἐκ τούτου πλείω ἠργυρολόγει· πάντες γὰρ ἠναγκάζοντο πάντως τι καὶ πολύ γε ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ὠνεῖσθαι, δι' ἃ εἴρηκα. ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ τῆς μοναρχίας κειμήλια τὰ κάλλιστα καὶ τιμιώτατα μεταπεμψάμενος ἀπεκήρυξε, τὴν δόξαν τῶν ποτε χρησαμένων αὐτοῖς συμπωλῶν σφισιν. ἐπέλεγε γοῦν ἐφ' ἑκάστῳ "τοῦτό μου ὁ πατὴρ ἐκτή- 6
σατο, τοῦτο ἡ μήτηρ, τοῦτο ὁ πάππος, τοῦτο ὁ πρό-

παππος· Ἀντωνίου τοῦτο Αἰγύπτιον, Αὐγούστου τὸ
νικητήριον." κἂν τούτῳ τήν τε ἀνάγκην ἅμα τῆς
πράσεως αὐτῶν ἐνεδείκνυτο, ὥστε μηδένα ὑπομένειν
ἀπορεῖν δοκεῖν, καὶ τὸ ἀξίωμά σφισι συναπεδίδοτο.
22 οὐ μέντοι καὶ περιεποιεῖτό τι, ἀλλ' ἔς τε τἆλλα
ἐδαπάνα ὥσπερ εἰώθει, καὶ γὰρ θέας τινὰς ἐν τῷ
Λουγδούνῳ ἐπετέλεσε, καὶ ἐς τὰ στρατεύματα· εἴκοσι
γάρ, ὥς δέ τινές φασι, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας
2 στρατιωτῶν ἤθροισε. καὶ ὑπ' αὐτῶν ἑπτάκις αὐτο-
κράτωρ, ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτῷ, μήτε μάχην τινὰ
νικήσας μήτε πολέμιόν τινα ἀποκτείνας ἐπωνομάσθη.
ἐκείνων μὲν γὰρ ὀλίγους ποτὲ ἀπάτῃ τινὶ συλλαβὼν
ἔδησε, τοῦ δὲ δὴ οἰκείου πολὺ μέρος ἀνάλωσε, τοὺς
μὲν καθ' ἑκάστους κατακόπτων, τοὺς δὲ καὶ ἀθρόους
3 ἅμα πάντας φονεύσας. ἰδὼν γάρ ποτε ὄχλον εἴτε δεσ-
μωτῶν εἴτε καὶ ἄλλων τινῶν, προσέταξε τοῦτο δὴ τὸ
λεγόμενον, ἀπὸ τοῦ φαλακροῦ μέχρι τοῦ κομῶντος πάν-
τας αὐτοὺς σφαγῆναι. κυβεύων δέ ποτε, καὶ μαθὼν ὅτι
οὐκ εἴη οἱ ἀργύριον, ᾔτησέ τε τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπο-
γραφάς, καὶ ἐξ αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους θανατω-
4 θῆναι κελεύσας ἐπανῆλθέ τε πρὸς τοὺς συγκυβευ-
τὰς καὶ ἔφη ὅτι ὑμεῖς περὶ ὀλίγων δραχμῶν ἀγωνί-
ζεσθε, ἐγὼ δὲ ἐς μυρίας καὶ πεντακισχιλίας μυριάδας
ἤθροισα. καὶ οὗτοι μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο·
ἀμέλει εἷς τις αὐτῶν Ἰούλιος Σακέρδως ἄλλως μὲν
εὖ χρημάτων ἥκων, οὐ μέντοι καὶ ὑπερπλουτῶν ὥστε
καὶ ἐπιβουλευθῆναι δι' αὐτά, ὅμως ἐξ ἐπωνυμίας
5 ἀπεσφάγη· οὕτως ἀκρίτως πάντα ἐγίγνετο. τῶν δὲ
ἄλλων τοὺς μὲν πολλοὺς οὐδὲν δέομαι ὀνομαστὶ κα-
ταλέγειν, ὧν δὲ δὴ ἡ ἱστορία τὴν μνήμην ἀπαιτε
φράσω. τοῦτο μὲν γὰρ Γαιτούλικον Λέντουλον, τ
τε ἄλλα εὐδόκιμον ὄντα καὶ τῆς Γερμανίας δέκ

ἔτεσιν ἄρξαντα, ἀπέκτεινεν, ὅτι τοῖς στρατιώταις
ᾠκείωτο· τοῦτο δὲ τὸν Λέπιδον ἐκεῖνον, τὸν ἐραστήν, 6
τὸν ἐρώμενον, τὸν τῆς Δρουσίλλης ἄνδρα, τὸν καὶ
ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἀδελφαῖς τῇ τε Ἀγριππίνῃ καὶ τῇ
Λιουίλλῃ μετ' αὐτοῦ ἐκείνου συνόντα, ᾧ πέντε ἔτεσι
θᾶσσον τὰς ἀρχὰς παρὰ τοὺς νόμους αἰτῆσαι ἐπέ-
τρεψεν, ὃν καὶ διάδοχον τῆς ἡγεμονίας καταλείψειν 7
ἐπηγγέλλετο, κατεφόνευσε. καὶ τοῖς τε στρατιώταις
ἀργύριον ἐπὶ τούτῳ, καθάπερ πολεμίων τινῶν κεκρα-
τηκώς, ἔδωκε, καὶ ξιφίδια τρία τῷ Ἄρει τῷ τιμωρῷ
ἐς τὴν Ῥώμην ἔπεμψε. τάς τε ἀδελφὰς ἐπὶ τῇ συν- 8
ουσίᾳ αὐτοῦ ἐς τὰς Ποντίας νήσους κατέθετο, πολλὰ
περὶ αὐτῶν καὶ ἀσεβῆ καὶ ἀσελγῆ τῷ συνεδρίῳ γρά-
ψας· καὶ τῇ γε Ἀγριππίνῃ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐν ὑδρίᾳ
ἔδωκε, κελεύσας οἱ ἐν τοῖς κόλποις αὐτὴν διὰ πάσης
τῆς ὁδοῦ ἔχουσαν ἐς τὴν Ῥώμην ἀνενεγκεῖν. ἐπειδή 9
τε συχνὰ αὐταῖς δι' ἐκεῖνον δῆλον ὅτι προεψήφιστο,
ἀπηγόρευσε μηδενὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ μηδεμίαν
τιμὴν δίδοσθαι.

τότε μὲν δὴ ταῦτα, ὡς καὶ μεγάλην τινὰ ἐπιβου- 23
λὴν διαπεφευγώς, ἐπέστειλε· πάνυ γὰρ δὴ καὶ ἄλλως
προσεποιεῖτο ἐν δεινοῖς τε εἶναι καὶ ταλαιπώρως
διάγειν. ἐπεὶ δὲ μαθόντες αὐτὰ οἱ βουλευταὶ ἄλλα 2
τέ τινα αὐτῷ καὶ τὰ ἐπινίκια τὰ σμικρότερα ἐψηφί-
σαντο, πρέσβεις τε ἐπ' αὐτοῖς ἄλλους κλήρῳ καὶ τὸν
Κλαύδιον αἱρετὸν ἔπεμψαν, τοῦτό τε ἐδυσχέρανεν,
ὥστε καὶ αὖθις ἀπειπεῖν μήτε ἐπαίνου τι μήτε τιμῆς
ἐχόμενον τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ γίγνεσθαι, καὶ ὅτι
μὴ κατ' ἀξίαν τετιμῆσθαι ἐδόκει. πάντα τε γὰρ ἀεὶ 3
τὰ διδόμενα αὐτῷ παρ' οὐδὲν ἐτίθετο, καὶ ἤχθετο
μὲν εἰ μικρά τινα ψηφισθείη, ὡς καταφρονούμενος,
ἤχθετο δὲ καὶ εἰ μείζω, ὡς καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἐξου-

σίας ἀφαιρούμενος. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐβούλετο δοκεῖν
τι τῶν τιμήν τινα αὐτῷ φερόντων ἐπ' αὐτοῖς ὡς καὶ
κρείττοσιν αὐτοῦ οὖσι καὶ χαρίσασθαί οἱ ὡς καὶ ἥττονί
4 σφων ὄντι δυναμένοις εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις
τινὰ οὐχ ὡς καὶ αὔξησιν τῆς λαμπρότητος ἀλλ' ὡς
καθαίρεσιν τῆς ἰσχύος αὐτῷ φέροντα διέβαλλε. καὶ
μέντοι ταῦθ' οὕτω φρονῶν ὠργίζετο αὐτοῖς, εἴ ποτε
ἐλάττω σφᾶς τῆς ἀξίας ἐψηφίσθαι οἱ ἔδοξεν. οὕτω
που ἔμπληκτος ἦν, καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ ῥᾳδίως τυχεῖν
5 ἐδύνατο. ἐκείνους μὲν οὖν τοὺς πρέσβεις διὰ ταῦθ'
ὡς καὶ κατασκόπους ὑπιδόμενος, οὔτε πάντας προσ-
εδέξατο, ἀλλ' ὀλίγους ἐπιλεξάμενος τοὺς λοιπούς,
πρὶν ἐς τὴν Γαλατίαν ἐλθεῖν, ἀπεπέμψατο, οὔθ' οὓς
γε προσήκατο σεμνοῦ τινος ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν
Κλαύδιον ἀπέκτεινεν ἄν, εἰ μὴ κατεφρόνησεν αὐτοῦ
τὰ μὲν τῇ φύσει τὰ δὲ καὶ ἐκ προνοίας πολλὴν νω-
6 θείαν προσποιουμένου. ἑτέρους δὲ αὖθις πλείους τε
πεμφθέντας, πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις τὴν ὀλιγότητα τῶν
προτέρων ᾐτίατο, καὶ πολλά τι ἐψηφίσθαι οἱ ἀγγέλ-
λοντας ἡδέως ὑπεδέξατο, καὶ προαπήντησέ τε αὐτοῖς,
7 ὑφ' ὧν καὶ αὐτῶν αὖθις ἐτιμήθη. καὶ τοῦτο μὲν
ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ ἐκβαλὼν τὴν Παυλῖναν,
προφάσει μὲν ὡς μὴ τίκτουσαν, τὸ δ' ἀληθὲς ὅτι
διακορὴς αὐτῆς ἐγεγόνει, Μιλωνίαν Καισωνίαν ἔγη-
μεν, ἣν πρότερον μὲν ἐμοίχευε, τότε δὲ καὶ γαμετὴν
ποιήσασθαι ἠθέλησεν, ἐπειδὴ ἐν γαστρὶ ἔσχεν, ἵν'
8 αὐτῷ παιδίον τριακονθήμερον τέκῃ. οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ
ἐταράττοντο μὲν καὶ ἐκ τούτων, ἐταράττοντο δὲ καὶ
ὅτι δίκαι σφίσιν ἐπί τε τῇ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ
καὶ ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς πεφονευμένους φιλίᾳ πολλαὶ
ἐπήγοντο, ὡς καὶ ἀγορανόμους στρατηγούς τέ τινας
9 ἀναγκασθῆναι τὴν ἀρχὴν ἀπειπόντας κριθῆναι. κἂν

τούτῳ καὶ ὑπὸ καυμάτων ἐταλαιπώρησαν· τοσαύτη
γὰρ ὑπερβολὴ αὐτῶν ἐγένετο ὥστε καὶ παραπετάσματα
τα ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς ὑπερταθῆναι. ἐν τούτοις τοῖς
τότε φεύγουσι καὶ ὁ Τιγελλῖνος ὁ Σοφώνιος, ὡς καὶ
τὴν Ἀγριππῖναν μεμοιχευκώς, ἐξέπεσεν.

οὐ μέντοι ταῦθ᾽ οὕτως αὐτοὺς ἐλύπει ὡς τὸ 24
προσδοκᾶν ἐπὶ πλεῖον τήν τε ὠμότητα τὴν τοῦ Γαΐου
καὶ τὴν ἀσέλγειαν αὐξήσειν, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι ἐπυν-
θάνοντο τόν τε Ἀγρίππαν αὐτῷ καὶ τὸν Ἀντίοχον
τοὺς βασιλέας ὥσπερ τινὰς τυραννοδιδασκάλους συνεῖ-
ναι. καὶ διὰ ταῦθ᾽ ὑπατεύοντος αὐτοῦ τὸ τρίτον οὐ- 2
δεὶς οὔτε τῶν δημάρχων οὔτε τῶν στρατηγῶν ἀθροῖ- a. C. 40
σαι τὴν γερουσίαν ἐτόλμησε· συνάρχοντα γάρ, οὔτι
καὶ ἐπιτηδεύσας, ὥσπερ οἴονταί τινες, ἀλλὰ τοῦ μὲν
προαποδεδειγμένου τελευτήσαντος, ἑτέρου δὲ μηδε-
νὸς δι᾽ ὀλίγου οὕτως ἐν τῇ ἐκδημίᾳ αὐτοῦ ἀντικατα-
στῆναι δυνηθέντος, οὐδένα ἔσχε. καὶ ἔδει μέν που 3
τοὺς στρατηγούς, οἷς τὰ τῶν ὑπάτων ἔργα ὁπόταν
ἀποδημήσωσι μέλει, πάντα αὐτὰ ἐπιτετελεκέναι· ὅπως
δὲ δὴ μὴ καὶ ἀντὶ τοῦ αὐτοκράτορος δόξωσί τι πεποι-
ηκέναι, οὐδὲν τῶν καθηκόντων ἔπραξαν, ἀλλ᾽ ἐς τὸ 4
Καπιτώλιον ἀθρόοι οἱ βουλευταὶ ἀναβάντες τάς τε
θυσίας ἔθυσαν καὶ τὸν τοῦ Γαΐου δίφρον τὸν ἐν τῷ
ναῷ κείμενον προσεκύνησαν, καὶ ἔτι καὶ ἀργύριον
κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ἔθος ἰσχῦσαν, ὡς καὶ
αὐτῷ ἐκείνῳ διδόντες, κατέθεσαν. καὶ τοῦτο μὲν 5
καὶ τῷ ἑξῆς ἔτει ὁμοίως ἐγένετο, τότε δὲ συνῆλθον
μὲν μετὰ ταῦτα ἐς τὸ συνέδριον μηδενός σφας ἀθροί-
σαντος, ἔπραξαν δὲ οὐδέν, ἀλλ᾽ ὅλην τὴν ἡμέραν ἔν
τε τοῖς ἐπαίνοις αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχαῖς
κατέτριψαν· ἐπειδὴ γὰρ οὔτ᾽ ἐφίλουν αὐτὸν οὔτε 6
σώζεσθαι ἐβούλοντο, ἐπὶ πλεῖον ἀμφότερα, ὡς καὶ

τὸ συνειδός σφων διὰ τοῦτο ἐπηλυγασόμενοι, προσ-
εποιήσαντο. καὶ τῇ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῇ τὰς εὐχὰς
ἐχούσῃ συνῆλθον μέν, πάντων τῶν στρατηγῶν ἐκ
κοινοῦ προγράμματος τὴν σύνοδόν σφισιν ἐπαγγει-
λάντων, ἐχρημάτισαν δὲ οὔτε τότε οὔτε αὖθις οὐδέν,
μέχρις οὗ ὁ Γάιος δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ τὴν ἀρχὴν ἀπει-
7 πὼν ἠγγέλθη. τότε γὰρ παραλαβόντες αὐτὴν οἱ ἐς τὸ
ἔπειτα κεχειροτονημένοι διῴκουν τὰ προσήκοντα σφίσι,
καὶ ἐψηφίσθη ἄλλα τε καὶ ἵνα τοῖς τοῦ Τιβερίου καὶ
τοῖς τῆς Δρουσίλλης γενεσίοις τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ τοῖς
τοῦ Αὐγούστου γίγνηται. καί τινα καὶ οἱ ἐκ τῆς
ὀρχήστρας ἄνδρες πανήγυρίν τε ἐπετέλεσαν καὶ
θέαν παρέσχοντο, καὶ εἰκόνα τοῦ τε Γαΐου καὶ τῆς
8 Δρουσίλλης στήσαντες ὡσίωσαν. ταῦτα δὲ ἐξ ἐπι-
στολῆς που τῆς τοῦ Γαΐου ἐπράχθη· καὶ γὰρ τἆλλα
ὅσα χρηματίζεσθαι ἐβούλετο, ὀλίγα μὲν πᾶσι τοῖς
βουλευταῖς, τὰ δὲ δὴ πλείω τοῖς ὑπάτοις γράφων,
καὶ ἐκεῖνα ἔστιν ὅτε ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀναγιγνώσκε-
σθαι ἐκέλευε.

25 καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἔπραττον, Γάιος δὲ ἐν τούτῳ
τόν τε Πτολεμαῖον τὸν τοῦ Ἰούβου παῖδα μεταπέμψας,
καὶ μαθὼν ὅτι πλουτεῖ, ἀπέκτεινε, καὶ ἄλλους πολ-
λοὺς μετ' αὐτοῦ· ὅτε καὶ ἐς τὸν ὠκεανὸν ἐλθὼν ὡς
καὶ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ στρατεύσων, καὶ πάντας τοὺς
2 στρατιώτας ἐν τῇ ἠόνι παρατάξας, τριήρους τε ἐπέβη
καὶ ὀλίγον ἀπὸ τῆς γῆς ἀπάρας ἀνέπλευσε, καὶ μετὰ
τοῦτο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ ἱζήσας καὶ σύνθημα τοῖς
στρατιώταις ὡς ἐς μάχην δούς, τοῖς τε σαλπικταῖς

25, 1, 3. ἀπέκτεινε, καὶ] desinit codex Venetus: rursus incipit 60, 2, 2, ἀεὶ καί. Interposita inde a verbis ἐς τὸν ὠκεανὸν pleraque sunt Xiphilini. Verba autem ἄλλους — ὅτε καὶ alius sunt haec inter se coniungentis.

ἐξοτρύνας αὐτούς, εἶτ' ἐξαίφνης ἐκέλευσέ σφισι τὰ
κογχύλια συλλέξασθαι. λαβών τε τὰ σκῦλα ταῦτα, 3
καὶ γὰρ λαφύρων δῆλον ὅτι πρὸς τὴν τῶν ἐπινικίων
πομπὴν ἐδεῖτο, μέγα τε ἐφρόνησεν ὡς καὶ τὸν ὠκεα-
νὸν αὐτὸν δεδουλωμένος, καὶ τοῖς στρατιώταις πολλὰ
ἐδωρήσατο. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν Ῥώμην τὰ κογχύλια
ἀνεκόμισεν, ἵνα καὶ ἐκείνοις τὰ λάφυρα δείξῃ· ἡ δὲ 4
βουλὴ οὔθ' ὅπως ἐπὶ τούτοις ἡσυχάζοι εἶχεν, ὅτι με-
γαλοφρονούμενον αὐτὸν ἐπυνθάνετο, οὔθ' ὅπως αὐ-
τὸν ἐπαινέσειεν· ἂν γάρ τις ἐπὶ μηδεμιᾷ ἢ μικρᾷ
τινι ἀνδραγαθίᾳ ἤτοι ἐπαίνους μεγάλους ἢ καὶ τιμὰς
ἐξαισίους ποιῆται, διαμωκᾶσθαί τε καὶ διασιλλοῦν
αὐτὴν ὑποπτεύεται. ὅμως ἐσελθὼν ἐς τὴν πόλιν τὴν 5
μὲν βουλὴν ὀλίγου ἐδέησεν ἀπολέσαι πᾶσαν, ὅτι μὴ
τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῷ ἐψηφίσατο, τὸν δὲ δῆμον
ἀθροίσας πολὺ μὲν ἀργύριον ἐκ μετεώρου τινὸς πολὺ
δὲ χρυσίον ἔρριψε, καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο διαρπά-
ζοντες· σιδήρια γὰρ μικρὰ ἄττα αὐτοῖς, ὥς φασί τι-
νες, ἀνεμέμικτο.

Βετιλλῖνον δὲ Κάσσιον ἀποσφαγῆναι κελεύσας, 6
καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Καπίτωνα παρεῖναι φονευομένῳ
αὐτῷ κατηνάγκασε μήτ' ἀδικοῦντά τι μήτ' ἐσηγγελ-
μένον. πυθομένου τε αὐτοῦ εἰ μύσαι γέ οἱ ἐπιτρέπει,
προσέταξε καὶ ἐκεῖνον σφαγῆναι.

ἦν δέ τις Πρωτογένης πρὸς πάντα αὐτῷ τὰ χα- 26
λεπώτατα ὑπηρετῶν, ὥστε καὶ βιβλία ἀεὶ δύο περι-
φέρειν καὶ αὐτῶν τὸ μὲν ξίφος τὸ δὲ ἐγχειρίδιον ὀνο-
μάζειν. οὗτος ἐσῆλθέ ποτε ἐς τὸ συνέδριον ὡς καὶ
κατ' ἄλλο τι, καὶ πάντων, οἷα εἰκός, προσειπόν- 2
των τε αὐτὸν καὶ δεξιουμένων δριμύ τε Σκριβωνίῳ
Πρόκλῳ ἐνεῖδε καὶ ἔφη "καὶ σύ με ἀσπάζῃ, μισῶν
οὕτω τὸν αὐτοκράτορα;" ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οἱ

παρόντες περιέσχον τε τὸν συμβουλευτὴν καὶ διέ-
σπασαν.
3 ὅτι οἱ βουλευταὶ καὶ πανηγύρεις τινὰς τῷ Γαΐῳ
ἐψηφίσαντο, καὶ ὅπως βήματί τε ὑψηλῷ ἐν τῷ βου-
λευτηρίῳ, ὥστε μηδένα ἐξικνεῖσθαι, καὶ φρουρᾷ στρα-
τιωτικῇ καὶ ἐκεῖ χρῷτο· καὶ τοὺς ἀνδριάντας αὐτοῦ
4 φρουρεῖσθαι ἔγνωσαν. ἐπ᾽ οὖν τούτοις ὁ Γάιος ἡσθεὶς
τὴν ὀργήν σφισιν ἀφῆκε καὶ χρηστά τινα προσενεανι-
εύσατο· Πομπώνιον γὰρ ἐπιβουλεῦσαι λεχθέντα οἱ
ἀπέλυσεν, ἐπειδὴ ὑπὸ φίλου προεδόθη, καὶ τὴν ἑταί-
ραν αὐτοῦ, ὅτι βασανισθεῖσα οὐδὲν ἐξεῖπεν, οὔτε τι
κακὸν ἔδρασε καὶ προσέτι καὶ χρήμασιν ἐτίμησεν.
5 ἐπαινούμενος οὖν διὰ ταῦτα τὰ μὲν φόβῳ τὰ δὲ καὶ
ἐπ᾽ ἀληθείας, καὶ τῶν μὲν ἥρωα τῶν δὲ θεὸν αὐτὸν
ἀνακαλούντων, δεινῶς ἐξεφρόνησεν. ἠξίου μὲν γὰρ καὶ
πρότερον ὑπὲρ ἄνθρωπον νομίζεσθαι, καὶ τῇ Σελήνῃ
συγγίγνεσθαι καὶ ὑπὸ τῆς Νίκης στεφανοῦσθαι ἔλεγε,
Ζεύς τε εἶναι ἐπλάττετο, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ γυναιξὶν
ἄλλαις τε πολλαῖς καὶ ταῖς ἀδελφαῖς μάλιστα συνεῖναι
6 προεφασίσατο. καὶ Ποσειδῶν αὖθις, ὅτι τοσοῦτον θα-
λάσσης μέτρον ἔζευξε, τόν τε Ἡρακλέα τόν τε Διόνυσον
τόν τε Ἀπόλλω τούς τε ἄλλους, οὐχ ὅτι τοὺς ἄρρενας
ἀλλὰ καὶ τὰς θηλείας, ὑπεκρίνετο, Ἥρα τε καὶ Ἄρτεμις
καὶ Ἀφροδίτη πολλάκις ἐγίγνετο. πρὸς γὰρ δὴ τὴν
τῶν ὀνομάτων μετάθεσιν καὶ τὸ ἄλλο σχῆμα πᾶν τὸ
προσῆκόν σφισιν ἐλάμβανεν, ὥστε ἐοικέναι ἂν δοκεῖν.
7 ποτὲ μὲν γὰρ θηλυδριώδης ἑωρᾶτο καὶ κρατῆρα καὶ

26, 3, 1. ὅτι οἱ βουλευταὶ — 5, 2, δεινῶς V p. 669. ἡσθέντος τε ἐπὶ τούτῳ τοῦ Γαΐου καὶ φήσαντος αὐτοῖς κατηλλάχθαι, ἐψηφίσαντο ὅπως καὶ βήματι ὑψηλῷ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ — χρῷτο. ἀνακαλούντων δὲ αὐτὸν τῶν μὲν ἥρωα τῶν δὲ θεόν, δεινῶς Xiphilinus etiam 6, 1—7 et 27, 2, 1—4 contractior.

θύρσον εἶχε, ποτὲ δὲ ἀρρενωπός, καὶ ῥόπαλον καὶ
λεοντῆν ἢ καὶ κράνος ἀσπίδα τε ἐφόρει. λειογένειος
αὖ καὶ μετὰ τοῦτο πωγωνίας ἐφαντάζετο, τρίαιναν
τε ἔστιν ὅτε ἐκράτει, καὶ κεραυνὸν αὖθις ἀνέτεινε.
παρθένῳ τε κυνηγετικῇ ἢ καὶ πολεμικῇ ὡμοιοῦτο,
καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐγυναίκιζεν. οὕτω που καὶ τῷ 8
ῥυθμῷ τῆς στολῆς καὶ τοῖς προσθέτοις τοῖς τε περι-
θέτοις ἀκριβῶς ἐποικίλλετο, καὶ πάντα μᾶλλον δοκεῖν
ἢ ἄνθρωπος αὐτοκράτωρ τε εἶναι ἤθελε. καί ποτέ
τις ἀνὴρ Γαλάτης ἰδὼν αὐτὸν ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ
ἐν Διὸς εἴδει χρηματίζοντα ἐγέλασεν· ὁ δὲ Γάιος
ἐκάλεσέ τε αὐτὸν καὶ ἀνήρετο "τί σοι δοκῶ εἶναι;"
καὶ ὃς ἀπεκρίνατο, "ἐρῶ γὰρ αὐτὸ τὸ λεχθέν, ὅτι μέγα 9
παραλήρημα. καὶ οὐδὲν μέντοι δεινὸν ἔπαθε· σκυ-
τοτόμος γὰρ ἦν. οὕτω που ῥᾷον τὰς τῶν τυχόντων
ἢ τὰς τῶν ἐν ἀξιώσει τινὶ ὄντων παρρησίας οἱ τοι-
οῦτοι φέρουσι. ταῦτα μὲν οὖν τὰ σχήματα, ὁπότε τις 10
θεὸς ἐπλάττετο εἶναι, ἐλάμβανε, καὶ αὐτῷ καὶ ἱκε-
τεῖαι καὶ εὐχαὶ θυσίαι τε κατὰ τὸ πρόσφορον προσ-
ήγοντο· ἄλλως δὲ δὴ ἔν τε τῇ σηρικῇ καὶ ἐν τῇ νικη-
τηρίᾳ σκευῇ ὡς πλήθει ἐδημοσίευεν. ἐφίλει τε ὀλιγί- 27
στους· τοῖς γὰρ πλείστοις καὶ τῶν βουλευτῶν ἢ τὴν
χεῖρα ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὤρεγε, καὶ διὰ τοῦθ'
οἱ φιληθέντες ὑπ' αὐτοῦ χάριν αὐτῷ καὶ ἐν τῇ γερου-
σίᾳ ἐγίγνωσκον, καίτοι τοὺς ὀρχηστὰς καθ' ἡμέραν
φιλοῦντι πάντων ὁρώντων. καὶ ταῦτα μέντοι, ὅσα 2
ὡς θεῷ αὐτῷ ἐγίγνετο, οὐχ ὅτι οἱ πολλοὶ καὶ ἀεί τινα
κολακεύειν εἰωθότες ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ δοκοῦν-
τές τι εἶναι. ὁ γοῦν Οὐιτέλλιος ὁ Λούκιος οὔτ' ἀγενὴς
οὔτ' ἄφρων ὤν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ ἀρχῆς
ὀνομαστὸς γενόμενος, τά τε γὰρ ἄλλα λαμπρῶς ἡγεμό- 3
νευσε, καὶ τὸν Ἀρτάβανον καὶ ἐκείνῃ ἐπιβουλεύοντα,

ἐπειδὴ μηδεμίαν τιμωρίαν ἐπὶ τῇ Ἀρμενίᾳ ἐδεδώκει,
κατέπληξέ τε ἀπαντήσας αὐτῷ ἐξαπιναίως περὶ τὸν
Εὐφράτην ἤδη ὄντι, καὶ ἔς τε λόγους αὐτὸν ὑπηγά-
γετο καὶ θῦσαι ταῖς τοῦ Αὐγούστου τοῦ τε Γαΐου
εἰκόσιν ἠνάγκασε, σπονδάς τε αὐτῷ πρὸς τὸ τῶν
Ῥωμαίων σύμφορόν δοὺς καὶ προσέτι καὶ παῖδας αὐ-
4 τοῦ ὁμήρους λαβών, — οὗτος οὖν ὁ Οὐιτέλλιος με-
τεπέμφθη μὲν ὑπὸ τοῦ Γαΐου ὡς καὶ ἀπολούμενος,
ἐφ' οἷς γὰρ οἱ Πάρθοι τὸν βασιλέα σφῶν ἐξήλασαν,
ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνος αἰτίαν ἔσχε, μισηθείς τε ὑπὸ τοῦ
φθόνου καὶ ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ φόβου· τῷ τε
γὰρ κρείττονι ἑαυτοῦ ὁ Γάιος ἤχθετο, καὶ τὸ εὖ φε-
5 ρόμενον ὡς καὶ ἐπιθησόμενόν οἱ ὑπώπτευεν· ἐσώθη
δὲ σχηματίσας πως ἑαυτὸν ὥστε καὶ ἐλάττων αὐτῷ
τῆς δόξης φανῆναι, καὶ πρός τε τοὺς πόδας αὐτοῦ
προσπεσὼν καὶ δάκρυσι κλαύσας, κἂν τούτῳ καὶ
θειάσας αὐτὸν πολλὰ καὶ προσκυνήσας, καὶ τέλος
6 εὐξάμενος, ἂν περισωθῇ, θύσειν αὐτῷ ἐκείνῳ. ἐκ
γὰρ τούτων οὕτως αὐτὸν ἐτιθάσευσε καὶ ἱλεώσατο
ὥστε μὴ μόνον περιγενέσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πάνυ
φίλοις αὐτοῦ νομισθῆναι. καί ποτε τοῦ Γαΐου συγ-
γίγνεσθαί τε τῇ Σελήνῃ λέγοντος, καὶ ἐρωτήσαντος
αὐτὸν εἰ ὁρῴη τὴν θεὸν συνοῦσαν αὐτῷ, κάτω τε ὡς
καὶ τεθηπὼς ἔβλεπεν ὑποτρέμων, καὶ σμικρόν τι
φθεγξάμενος "ὑμῖν" ἔφη "τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μό-
νοις ἀλλήλους ὁρᾶν ἔξεστιν."

28 Οὐιτέλλιος μὲν οὖν ἐκεῖθεν ἀρξάμενος πάντας
καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς ἄλλους κολακείᾳ ὑπερεβάλετο,

27, 4, 5. τῷ τε — 5, 1, ὑπώπτευεν inserta ex V p. 670.
28, 1, 3. Γάιος — 2, 3, ποιήσασθαι V p. 670. Γάιος δὲ ἐπὶ πλέον ἐξαχθεὶς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ναὸν ἑαυτοῦ κατεσκευάκει Xiphilinus.

Γάιος δὲ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῷ ἔθνει τέμενός τι ἑαυτῷ ἐν
Μιλήτῳ τεμενίσαι ἐκέλευσε· ταύτην γὰρ τὴν πόλιν
ἐπελέξατο, λόγῳ μὲν εἰπὼν ὅτι τὴν Ἔφεσον ἡ Ἄρτεμις
τὴν δὲ Πέργαμον ὁ Αὔγουστος, τὴν δὲ Σμύρναν ὁ
Τιβέριος προκατειλήφασι, τὸ δὲ ἀληθὲς ὅτι τὸν νεὼν
ὃν οἱ Μιλήσιοι τῷ Ἀπόλλωνι καὶ μέγαν καὶ ὑπερ-
καλλῆ ἐποίουν ἰδιώσασθαι ἐπεθύμησε. τότε δὲ ἐπὶ 2
πλέον ἐξήχθη, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ναὸν ἑαυ-
τοῦ, τὸν μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα τὸν δὲ ἰδίᾳ
ἐν τῷ παλατίῳ, ποιήσασθαι. ἐτεκτήνατο μὲν γὰρ καὶ ἐν
τῷ Καπιτωλίῳ κατάλυσίν τινα, ἵν', ὡς ἔλεγε, τῷ Διὶ
συνοικοίη· ἀπαξιώσας δὲ δὴ τὰ δευτερεῖα ἐν τῇ συνοι- 3
κήσει αὐτοῦ φέρεσθαι, καὶ προσεγκαλέσας οἱ ὅτι τὸ
Καπιτώλιον προκατέλαβεν, οὕτω δὴ ἕτερόν τε νεὼν
ἐν τῷ παλατίῳ σπουδῇ ᾠκοδομήσατο, καὶ ἄγαλμα ἐς
αὐτὸν ἠθέλησε τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἐς τὸ
ἑαυτοῦ εἶδος μεταρρυθμίσαι. μὴ δυνηθεὶς δέ, τό τε 4
γὰρ πλοῖον τὸ πρὸς τὴν κομιδὴν αὐτοῦ ναυπηγηθὲν
κεραυνοῖς ἐφθάρη, καὶ γέλως, ὁσάκις τινὲς ὡς καὶ
τοῦ ἕδους ἐφαψόμενοι προσῆλθον, πολὺς ἐξηκούετο,
ἐκείνῳ μὲν ἐπηπείλει, αὐτὸς δὲ ἕτερον ἐνέστησε.
τό τε Διοσκόρειον τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ ὂν 5
διατεμὼν διὰ μέσου τῶν ἀγαλμάτων ἔσοδον δι' αὐτοῦ
ἐς τὸ παλάτιον ἐποιήσατο, ὅπως καὶ πυλωροὺς τοὺς
Διοσκόρους, ὥς γε καὶ ἔλεγεν, ἔχῃ. Διάλιόν τε αὐ-
τὸν ὀνομάσας, τήν τε Καισωνίαν τὴν γυναῖκα καὶ
τὸν Κλαύδιον ἄλλους τε τοὺς πλουσιωτάτους ἱερέας
προσέθετο, πεντήκοντα καὶ διακοσίας ἐπὶ τούτῳ παρ'
ἑκάστου μυριάδας λαβών. καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἱερᾶτο, 6
καὶ τὸν ἵππον συνιερέα ἀπέφαινε· καὶ ὄρνιθες αὐτῷ
ἁπαλοί τέ τινες καὶ πολυτίμητοι καθ' ἑκάστην ἡμέ-
ραν ἐθύοντο. ταῖς τε βρονταῖς ἐκ μηχανῆς τινος ἀν-

τεβρόντα καὶ ταῖς ἀστραπαῖς ἀντήστραπτε· καὶ
ὁπότε κεραυνὸς καταπέσοι, λίθον ἀντηκόντιζεν, ἐπι-
λέγων ἐφ' ἑκάστῳ τὸ τοῦ Ὁμήρου "ἤ μ' ἀνάειρ' ἢ
7 ἐγὼ σέ." ἐπειδή τε ἡ Καισωνία θυγάτριον μετὰ
τριάκοντα ἡμέρας τῶν γάμων ἔτεκε, τοῦτό γε αὐτὸ
δαιμονίως προσεποιεῖτο, σεμνυνόμενος ὅτι ἐν τοσαύ-
ταις ἡμέραις καὶ πατὴρ καὶ ἀνὴρ ἐγεγόνει, καὶ Δρου-
σίλλαν αὐτὴν ὀνομάσας ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀνήγαγε
καὶ ἐς τὰ τοῦ Διὸς γόνατα ὡς καὶ παῖδα αὐτοῦ οὖσαν
ἀνέθηκε, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ τιθηνεῖσθαι παρηγγύησεν.
8 οὗτος οὖν ὁ θεὸς καὶ οὗτος ὁ Ζεύς, καὶ γὰρ ἐκα-
λεῖτο τὰ τελευταῖα οὕτως, ὥστε καὶ ἐς γράμματα
φέρεσθαι, ταῦτά τε ἅμα ἔπραττε καὶ χρήματα αἴσχι-
στα καὶ δεινότατα συνελέγετο. ἵνα γάρ τις τά τε κα-
πηλεῖα τάς τε ὥρας καὶ τὰ δικαστήρια, τούς τε χει-
ροτέχνας καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ μισθοφοροῦντα τά τε
9 ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἠργυρίζετο,
παραλίπῃ, ἀλλὰ τά γε οἰκήματα τὰ ἐν αὐτῷ τῷ πα-
λατίῳ ἀποδειχθέντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς τῶν πρώ-
των τούς τε παῖδας τοὺς τῶν σεμνοτάτων, οὓς ἐς
αὐτὰ καθίζων ὕβριζεν, ἐκκαρπούμενος ἐπ' αὐτοῖς
πάντας ἁπλῶς, τοὺς μὲν ἐθελοντὰς τοὺς δὲ καὶ ἄκον-
τας, ὅπως μὴ καὶ δυσχεραίνειν τι νομισθῶσι, πῶς
10 ἂν τις σιωπήσειεν; οὐ μὴν ἀλλὰ τούτοις μὲν οὐ σφό-
δρα τὸ πλῆθος ἤχθετο, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον ὁμοῦ οἵ τῇ
τε ἀσελγείᾳ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἔς τε τὸ χρυσίον καὶ τὸ
ἀργύριον τὸ συλλεγόμενον ἀπ' αὐτῶν ἐμβάλλων ἑκά-
11 στοτε ἑαυτὸν ἐκαλινδεῖτο· ὡς μέντοι καὶ περὶ τῶν
τελῶν πικρῶς τινα διανομοθετήσας ἐς λεύκωμα αὐτὰ
βραχυτάτοις γράμμασιν ἐσέγραψε καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ
τινος ἀπεκρέμασεν, ὅπως ὡς ἥκιστα ἀναγιγνώσκοιτο,

28, 7, 1. ἐπειδὴ — 6, παρηγγύησεν et alia 8—11 ex V p. 673.

κἀκ τούτου πολλοὶ τοῖς ἐπιτιμίοις, ἀγνοοῦντες τὸ κεκωλυμένον ἢ κεκελευσμένον, περιπίπτωσιν, ἔς τε τὸν ἱππόδρομον εὐθὺς σπουδῇ συνέδραμον καὶ δεινὰ συνεβόησαν.

ὡς οὖν πάντα τρόπον ἐξεμαίνετο, ἐπεβούλευσαν 29
αὐτῷ Κάσσιός τε Χαιρέας καὶ Κορνήλιος Σαβῖνος, a. C. 41
καίτοι χιλιαρχίας ἐν τῷ δορυφορικῷ ἔχοντες. συνώμοσαν μὲν γὰρ πλείονες καὶ συνῄδεσαν τὸ πραττόμενον, ἐν οἷς ἦν ὅ τε Κάλλιστος καὶ ὁ ἔπαρχος· οἱ
δὲ αὐτόχειρες αὐτοῦ γενόμενοι ἐκεῖνοι ἦσαν. ἄλλως 2
τε γὰρ ἀρχαιότροπός τις ἀνὴρ ὁ Χαιρέας ἦν, καί τινα καὶ ἰδίαν τῆς ὀργῆς αἰτίαν ἔσχε· γύννιν τε γὰρ αὐτὸν καίπερ ἐρρωμενέστατον ἀνδρῶν ὄντα ὁ Γάιος ἐπεκάλει, καὶ τὸ σύνθημα αὐτῷ, ὁπότε ἐς ἐκεῖνον καθήκοι, Πόθον ἢ Ἀφροδίτην ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον
ἐδίδου. θεοπρόπιον δέ τι τῷ Γαΐῳ ὀλίγον ἔμπροσθεν 3
ἐγεγόνει φυλάττεσθαι Κάσσιον· καὶ ὁ μὲν ἐς Γάιον Κάσσιον τὸν τότε τῆς Ἀσίας ἄρχοντα, ἐπειδὴ τὸ γένος ἀπὸ τοῦ Κασσίου ἐκείνου τοῦ τὸν Καίσαρα ἀποκτείναντος εἶχεν, ὑποπτεύσας μετεπέμψατο αὐτὸν δεδεμένον, προέλεγε δ' ἄρα αὐτῷ τὸ δαιμόνιον τοῦτον
τὸν Κάσσιον τὸν Χαιρέαν. Ἀπολλώνιός τέ τις Αἰγύ- 4
πτιος οἴκοι τε τὸ συμβ`ν αὐτῷ προεῖπε, καὶ πεμφθεὶς διὰ τοῦτ' ἐς τὴν Ῥώμην προσήχθη τε αὐτῷ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ τελευτήσειν ἔμελλε, καὶ ἀναβληθεὶς ὡς καὶ μετ' ὀλίγον κολασθησόμενος ἐσώθη. ἐπράχθη
δὲ ὧδε. ἑορτήν τινα ἐν τῷ παλατίῳ ἦγε καὶ θέαν 5
ἐπετέλει, κἀν τούτῳ καὶ αὐτὸς καὶ ἤσθιε καὶ ἔπινε καὶ τοὺς ἄλλους εἱστία, ὅτε δὴ καὶ Πομπώνιος Σεκοῦνδος ὁ τότε ὑπατεύων ἐνεφορεῖτό τε ἅμα τῶν σιτίων, παρὰ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ καθήμενος, καὶ ἐπι-
κύπτων συνεχῶς αὐτοὺς κατεφίλει. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς 6

ὁ Γάιος καὶ ὀρχήσασθαι καὶ τραγῳδίαν ὑποκρίνασθαι ἠθέλησεν, οὐκέθ' οἱ περὶ τὸν Χαιρέαν ὑπέμειναν, ἀλλὰ τηρήσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐξελθόντα ἵνα τοὺς παῖδας θεάσηται, οὓς ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰωνίας τῶν πάνυ εὐγενῶν ἐπὶ τῷ τὸν ὕμνον τὸν ἐς ἑαυτὸν πεποιημένον ᾆσαι μετεπέμψατο δῆθεν,
7 ἀπέκτειναν ἐν στενωπῷ τινι ἀπολαβόντες. καὶ αὐτοῦ συμπεσόντος οὐδεὶς τῶν παρόντων ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ νεκρὸν αὐτὸν ὄντα ὠμῶς ἐτίτρωσκον· καί τινες καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐγεύσαντο. τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν θυγατέρα εὐθὺς ἔσφαξαν.

30 Γάιος μὲν δὴ ταῦτα ἐν ἔτεσι τρισὶ καὶ μησὶν ἐννέα ἡμέραις τε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πράξας τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ὡς οὐκ ἦν θεὸς ἔμαθεν. ἐμνημόνευόν τε οἱ παρόντες τοῦ λεχθέντος ποτὲ ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν δῆμον "εἴθε ἕνα αὐχένα εἴχετε," ἐπιδεικνύντες αὐτῷ ὅτι ἐκεῖνος μὲν αὐχένα ἕνα, σφεῖς δὲ δὴ χεῖρας πολ-
2 λὰς ἔχοιεν. ἐπεὶ δὲ τὸ δορυφορικὸν ἐταράττετο καὶ διαθέοντες ἐπυνθάνοντο τίς Γάιον ἔσφαξεν, Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς ἀνὴρ ὑπατευκὼς θαυμαστὸν δή τινα τρόπον αὐτοὺς ἡσύχασεν, ἀνελθὼν ἐς περιφανές τι χωρίον καὶ ἐκβοήσας "εἴθε ἐγὼ αὐτὸν ἀπεκτόνειν." καταπλαγέντες γὰρ ἐπαύσαντο τοῦ θορύβου.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ξ.

Τοῦ δὲ Γαΐου ὡς εἴπομεν ἀπαλλάξαντος φυλακὰς ἑκασταχόσε τῆς πόλεως οἱ ὕπατοι διαπέμψαντες τήν τε βουλὴν ἐς τὸ Καπιτώλιον ἤθροισαν, καὶ πολλαὶ καὶ ποικίλαι γνῶμαι ἐλέχθησαν· τοῖς μὲν γὰρ δημοκρατεῖσθαι τοῖς δὲ μοναρχεῖσθαι ἐδόκει, καὶ οἱ μὲν τὸν οἱ δὲ τὸν ᾑροῦντο. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡμέ- 2
ραν τὴν λοιπὴν καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν κατέτριψαν μηδὲν τελειώσαντες. κἀν τούτῳ στρατιῶταί τινες ἐς τὸ παλάτιον, ὅπως τι συλήσωσιν, ἐσελθόντες εὗρον τὸν Κλαύδιον ἐν γωνίᾳ που σκοτεινῇ κατακεκρυμμένον, συνῆν τε γὰρ τῷ Γαΐῳ, καὶ τότε τὴν ταραχὴν 3
φοβηθεὶς ὑπέπτηξε, καὶ αὐτὸν τὸ μὲν πρῶτον ὡς καὶ ἄλλον τινὰ ὄντα ἢ ἔχοντά τι ἐξείλκυσαν, ἔπειτα δὲ γνωρίσαντες αὐτοκράτορα προσηγόρευσαν καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτὸν ἤγαγον, κἀκ τούτου μετὰ τῶν ἄλλων, οἷα τοῦ τε βασιλικοῦ γένους ὄντι καὶ ἐπιεικεῖ νομιζομένῳ, πᾶν τὸ κράτος αὐτῷ ἔδωκαν. οἱ δ' 4
ὕπατοι τέως μὲν ἄλλους τε καὶ δημάρχους πέμποντες ἀπηγόρευον αὐτῷ μηδὲν τοιοῦτον ποιεῖν, ἀλλ' ἐπί τε τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ καὶ τοῖς νόμοις γενέσθαι· ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς οἱ συνόντες σφίσι στρατιῶται ἐγκατέλιπον, τότε δὴ καὶ αὐτοὶ ὡμολόγησαν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐς τὴν αὐταρχίαν ἥκοντα ἦν αὐτῷ ἐψηφίσαντο.
οὕτω μὲν Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων Γερμανικός, 2

ὁ τοῦ Δρούσου τοῦ τῆς Λιουίας παιδὸς υἱός, τὴν αὐ-
τοκράτορα ἀρχὴν ἔλαβε, μὴ πρὶν ἐν ἡγεμονίᾳ τινὶ
τὸ παράπαν ἐξητασμένος, πλὴν ὅτι μόνον ὑπάτευσεν·
ἦγε δὲ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. οὗτος τὴν μὲν
ψυχὴν οὐ φαῦλος ἐγένετο, ἀλλὰ ἀεὶ καὶ ἐν παιδείᾳ
ἤσκητο, ὥστε καὶ συγγράψαι τινά, τὸ δὲ δὴ σῶμα νοσώ-
δης, ὥστε καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς χερσὶν ὑποτρέμειν.
2 καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ φωνήματι ἐσφάλλετο, καὶ οὐ
πάντα ὅσα ἐς τὸ συνέδριον ἐσέφερεν αὐτὸς ἀνεγίγνω-
σκεν, ἀλλὰ τῷ ταμίᾳ, τήν γε πρώτην καὶ παρὼν ὥς
γε πλήθει, ἀναλέγεσθαι ἐδίδου. ὅσα δ' οὖν αὐτὸς
3 ἀνεγίγνωσκε, καθήμενος ὡς τὸ πολὺ ἐπελέγετο. καὶ
μέντοι καὶ δίφρῳ καταστέγῳ πρῶτος Ῥωμαίων ἐχρή-
σατο, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν οὐχ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες
ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατευκότες διφροφορούμεθα·
πρότερον δὲ ἄρα ὅ τε Αὔγουστος καὶ ὁ Τιβέριος ἄλλοι
τέ τινες ἐν σκιμποδίοις, ὁποίοις αἱ γυναῖκες ἔτι καὶ
4 νῦν νομίζουσιν ἔστιν ὅτε, ἐφέροντο. οὐ μέντοι καὶ
διὰ ταῦθ' οὕτως, ὅσον ὑπό τε τῶν ἐξελευθέρων καὶ
ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἷς συνῆν, ἐκακύνετο. περιφανέ-
στατα γὰρ τῶν ὁμοίων ἐδουλοκρατήθη τε ἅμα καὶ
ἐγυναικοκρατήθη· ἅτε γὰρ ἐκ παίδων ἔν τε νοση-
λείᾳ καὶ ἐν φόβῳ πολλῷ τραφείς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ
5 πλεῖον τῆς ἀληθείας εὐήθειαν προσποιησάμενος, ὅπερ
που καὶ αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ ὡμολόγησε, καὶ πολὺν
μὲν χρόνον τῇ τήθῃ τῇ Λιουίᾳ πολὺν δὲ καὶ τῇ μητρὶ
τῇ Ἀντωνίᾳ τοῖς τε ἀπελευθέροις συνδιαιτηθείς, καὶ
προσέτι καὶ ἐν συνουσίαις γυναικῶν πλείοσι γενόμε-
νος, οὐδὲν ἐλευθεροπρεπὲς ἐκέκτητο, ἀλλὰ καίπερ
καὶ τῶν Ῥωμαίων ἁπάντων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐ-
τῶν κρατῶν ἐδεδούλωτο. ἐπετίθεντο δ' αὐτῷ ἔν τε
6 τοῖς πότοις μάλιστα καὶ ἐν ταῖς μίξεσι· πάνυ γὰρ

ἀπλήστως ἀμφοτέροις σφίσι προσέκειτο, καὶ ἦν ἐν
τῷ καιρῷ τούτῳ εὐαλωτότατος. πρὸς δὲ καὶ δειλίαν
εἶχεν, ὑφ' ἧς πολλάκις ἐκπληττόμενος οὐδὲν τῶν
προσηκόντων ἐξελογίζετο. καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦτο προσ-
λαμβάνοντες οὐκ ἐλάχιστα κατειργάζοντο· ἐκεῖνόν τε 7
γὰρ ἐκφοβοῦντες ἐξεκαρποῦντο, καὶ τοῖς ἄλλοις το-
σοῦτον δέος ἐνέβαλλον ὥσθ', ἵνα συλλαβὼν εἴπω,
πολλοὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὑπό τε τοῦ
Κλαυδίου καὶ ὑπ' αὐτῶν καλούμενοι τὸν μὲν ὡς καὶ
κατ' ἄλλο τι παρίεντο, πρὸς δὲ ἐκείνους ἐφοίτων.

τοιοῦτος οὖν δή τις, ὥς γε συνελόντι εἰπεῖν, ὢν 3
οὐκ ὀλίγα καὶ δεόντως ἔπραττεν, ὁσάκις ἔξω τε τῶν
προειρημένων παθῶν ἐγίγνετο καὶ ἑαυτοῦ ἐκράτει.
λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ὧν ἐποίησε.

τὰ μὲν ψηφισθέντα οἱ εὐθὺς πάντα, πλὴν τῆς 2
τοῦ πατρὸς ἐπωνυμίας, ἐδέξατο, ταύτην γὰρ μετὰ
ταῦτα προσέθετο, οὐ μέντοι καὶ παραυτίκα ἀλλ' ὀψὲ
καὶ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἐς τὴν βουλὴν ἐσῆλθε. τόν τε
γὰρ Γάιον οὕτως ὁρῶν ἀπολωλότα, καὶ πυνθανόμε-
νός τινας ὡς καὶ βελτίονας ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἀρχὴν
ὑπ' αὐτῆς προβεβλῆσθαι, οὐκ ἐθάρσει, ἀλλά τά τε 3
ἄλλα ἀκριβῶς ἐφυλάττετο, καὶ πάντας τοὺς προσιόν-
τας οἱ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει
μή τι ξιφίδιον ἔχωσιν, ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως
τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε. καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκεί-
νου καταδειχθὲν καὶ δεῦρο ἀεὶ γίγνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα
ἡ διὰ πάντων ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο. τὸν μὲν οὖν 4
Χαιρέαν καί τινας ἄλλους, καίπερ πάνυ ἐπὶ τῷ τοῦ
Γαΐου θανάτῳ ἡσθείς, ὅμως ἀπέκτεινεν· οὐ γὰρ ὅτι τὴν
ἀρχὴν διὰ τὴν ἐκείνου πρᾶξιν εἰλήφει χάριν αὐτῷ ᾔδει,
ἀλλ' ὅτι ἐτόλμησεν αὐτοκράτορα ἀποσφάξαι ἐδυσχέ-
ραινε, πόρρωθεν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐς ἀσφάλειαν προορώ-

μενος. ἔπραξε δὲ τοῦτο οὐχ ὡς καὶ τῷ Γαΐῳ τιμωρῶν,
5 ἀλλ' ὡς ἑαυτῷ ἐπιβουλεύσαντα αὐτὸν λαβών. καί οἱ ὁ
Σαβῖνος ἑκὼν ἐπαπέθανε, μὴ ἀξιώσας κολασθέντος αὐ-
τοῦ περιεῖναι. τοῖς γε μὴν ἄλλοις, οἳ τὴν δημοκρατίαν
ἐκφανῶς ἐσπούδασαν ἢ καὶ ἐπίδοξοι λήψεσθαι τὸ κρά
τος ἐγένοντο, οὐχ ὅσον οὐκ ἐμνησικάκησεν, ἀλλὰ κα
τιμὰς καὶ ἀρχὰς ἔδωκεν· ἐκδηλότατα γὰρ καὶ ἐν τοῖ
πάντων πώποτε οὐ τῷ λόγῳ μόνον τὴν ἄδειάν σφισι
κατὰ τὸν τῶν Ἀθηναίων ζῆλον ὡς ἔλεγεν, ὑπέσχετ
6 ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ παρέσχε. τό τε ἔγκλημα τῆς ἀσε
βείας ὁμοίως οὐκ ἐν τοῖς γράμμασι μόνοις ἀλλὰ κα
ἐν ταῖς πράξεσιν ἔπαυσε, καὶ οὐδένα διὰ τοιοῦτό τ
οὔτ' ἐπὶ τοῖς προτέροις οὔτ' ἐπὶ τοῖς ἔπειτα ἐκόλασ
7 τούς γε μὴν ἀδικήσαντάς τι ἢ καὶ προπηλακίσαντ
αὐτὸν ἰδιώτην ὄντα, πολλοὶ δὲ ταῦτα ἄλλως τε ἀ
μηδενὸς λόγου ἄξιον, καὶ οἱ μὲν τῷ Τιβερίῳ οἱ δ
τῷ Γαΐῳ χαριζόμενοι, ἐπεποιήκεσαν, πλαστῷ μ
ἐγκλήματι οὐδενὶ μετῄει, εἰ μέντοι τι ἄλλο κακουρ
4 γοῦντας εὕρισκε, καὶ δι' ἐκεῖνα ἐτιμωρεῖτο. τά
τέλη τὰ ἐπὶ τοῦ Γαΐου ἐσαχθέντα, καὶ τἆλλα ὅ
ἐπηγορίαν τινὰ τῶν πραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ εἶχε, κ
τέλυσε μέν, οὐκ ἀθρόα δέ, ἀλλ' ὡς ἑκάστῳ πη πρ
έτυχε. καὶ τοὺς ἐκπεσόντας ἀδίκως ὑπ' αὐτοῦ, τ
τε ἄλλους καὶ τὰς ἀδελφάς, τήν τε Ἀγριππῖναν
τὴν Ἰουλίαν, καταγαγὼν τὰς οὐσίας σφίσιν ἀπέδ
2 τῶν τε ἐκ τοῦ οἰκήματος, πλεῖστοι δὲ ἐδέδεντο, τ
μὲν ἐπ' ἀσεβείᾳ τοιούτοις τέ τισιν ἑτέροις ἐγκλήμα
ἐμπεπτωκότας ἀπήλλαξε, τοὺς δ' ὄντως ἀδικοῦ
ἐκόλασε· σφόδρα γὰρ ἀκριβῶς σφας ἐξήτασεν, ὅ
μήθ' οἱ κακουργήσαντές τι διὰ τοὺς συκοφαντο
νους ἀφεθῶσι, μήθ' οὗτοι δι' ἐκείνους παραπόλ
3 ται. καὶ καθ' ἑκάστην γε ὡς εἰπεῖν ἡμέραν, ἢ

μετὰ πάσης τῆς γερουσίας ἢ καὶ ἰδίᾳ, τὸ μὲν πλεῖστον
ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἤδη δὲ καὶ ἄλλοθι, ἐπὶ βήματος ἐδίκαζε·
καὶ γὰρ τὸ κατὰ τοὺς συνέδρους, ἐκλειφθὲν ἐξ οὗ ὁ
Τιβέριος ἐς τὴν νῆσον ἐξεχώρησεν, ἀνενεώσατο.
πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις τοῖς τε στρατηγοῖς, καὶ 4
μάλιστα τοῖς τὴν διοίκησιν ἔχουσι, συνεξητάζετο, καὶ
ὀλίγα παντελῶς τοῖς ἄλλοις δικαστηρίοις ἐπέτρεπε.
τά τε φάρμακα ἃ πολλὰ ἐν τοῦ Γαΐου εὑρέθη, καὶ
τὰ βιβλία τὰ τοῦ Πρωτογένους, ὃν καὶ ἀπέκτεινε, τά τε 5
γράμματα ἃ ἐπλάσσετο μὲν ὁ Γάιος κεκαυκέναι, εὑρέθη
δὲ ἐν τῷ βασιλικῷ ὄντα, τοῖς τε βουλευταῖς ἐπέδειξε,
καὶ ἔδωκε καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς τε γράψασιν αὐτὰ
καὶ καθ᾽ ὧν ἐγέγραπτο ἀναγνῶναι, καὶ μετὰ τοῦτο
κατέφλεξε. τῆς τε γερουσίας ἀτιμῶσαι τὸν Γάιον
ἐθελησάσης ψηφισθῆναι μὲν αὐτοὺς ἐκώλυσεν, ἰδίᾳ
δὲ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ νυκτὸς ἁπάσας ἠφάνισε. καὶ 6
διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κα-
ταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων ὧν μνήμην ἐπί τε τοῖς
ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ
τὸ τοῦ Τιβερίου, οὐ μέντοι καὶ ἐκ δόγματος ἀτιμίαν
οὐδέτερός σφων ὦφλε.

τὰ μὲν δὴ οὖν ὑπό τε τοῦ Γαΐου καὶ ὑφ᾽ ἑτέρων 5
δι᾽ ἐκεῖνον οὐκ ὀρθῶς γενόμενα ἀνέτρεψε, τῷ δὲ δὴ
Δρούσῳ τῷ πατρὶ τῇ τε Ἀντωνίᾳ τῇ μητρὶ ἱπποδρο-
μίαν ἐς τὰ γενέσια ἔδωκε, τὰς πανηγύρεις τὰς ἐς
ταὐτὸν αὐταῖς συμβαινούσας μεταθεὶς ἐς ἑτέρας ἡμέ-
ρας, ὅπως μὴ ἅμα ποιῶνται. τήν τε τήθην τὴν 2
Λιουίαν οὐ μόνον ἵππων ἀγῶσιν ἐτίμησεν ἀλλὰ καὶ
ἀπηθανάτισεν, ἄγαλμά τέ τι αὐτῆς ἐν τῷ Αὐγουστείῳ
ἱδρύσας καὶ τὰς θυσίας ταῖς ἀειπαρθένοις ἱεροποιεῖν
προστάξας, ταῖς τε γυναιξὶν ὅρκον τὸ ὄνομα αὐτῆς
ποιεῖσθαι κελεύσας. οὕτω δὲ δὴ τοὺς πατέρας ἀπο- 3

σεμνύνας αὐτὸς οὐδὲν ἔξω τῶν ὀνομάτων τῶν ἐς τὴν
ἀρχὴν φερόντων ἐδέξατο· ἐν γὰρ δὴ τῇ τοῦ Αὐγού-
στου νουμηνίᾳ, ἐν ᾗ ἐγεγέννητο, ἠγωνίζοντο μὲν
ἵπποι, οὐ δι' ἐκεῖνον δὲ ἀλλ' ὅτι ὁ τοῦ Ἄρεος ναὸς
ἐν ταύτῃ καθιέρωτο καὶ διὰ τοῦτο ἐτησίοις ἀγῶσιν
4 ἐτετίμητο. ἔν τε οὖν τούτοις ἐμετρίαζε καὶ προσα-
πηγόρευσε μήτε προσκυνεῖν τινα αὐτὸν μήτε θυσίαν
οἱ μηδεμίαν ποιεῖν. τά τε ἐπιβοήματα τὰ πολλὰ καὶ
ὑπέρογκα ἔπαυσε· καὶ εἰκόνα μίαν, καὶ ταύτην ἀργυ-
ρᾶν, ἀνδριάντας τε δύο χαλκοῦ τε καὶ λίθου ψηφι-
5 σθέντας αὐτῷ τὰ πρῶτα ἔλαβε. μάταια γὰρ πάντα
τὰ τοιαῦτα ἀναλώματα εἶναι, καὶ προσέτι πολλὴν μὲν
ζημίαν πολὺν δὲ καὶ ὄχλον τῇ γε πόλει παρέχειν
ἔλεγε· πάντες μὲν γὰρ οἱ ναοὶ πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλα
ἔργα καὶ ἀνδριάντων καὶ ἀναθημάτων ἐπεπλήρωτο,
ὥστε καὶ περὶ ἐκείνων βουλεύσεσθαι ἔφη ἃ χρὴ
6 πρᾶξαι. τοῖς τε στρατηγοῖς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁπλο-
μαχικοὺς ἀπηγόρευσε μὴ ποιεῖν, καὶ εἰ δή τις ἄλλος
αὐτοὺς ὁπουδήποτε ἐπιτελοίη, ἀλλὰ μήτι γε ὡς καὶ
ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας γιγνομένων σφῶν ἢ γρά-
φεσθαι ἢ καὶ λέγεσθαι ἐκέλευσε. καὶ οὕτω γε πάντα
ταῦτα κρίσει καὶ οὐκ ἐπιτηδεύσει ἔπραττεν ὥστε καὶ
7 ἄλλα ὁμοίως ἔνεμε. τὰς γοῦν θυγατέρας ἐν τῷ ἔτει
τούτῳ τὴν μὲν ἐγγυήσας Λουκίῳ Ἰουνίῳ Σιλανῷ, τὴν
δὲ ἐκδοὺς Γναίῳ Πομπηίῳ Μάγνῳ, οὐδὲν ἐξαίρετον
ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
8 ἐδίκασε καὶ ἡ βουλὴ ἠθροίσθη. τούς τε γαμβροὺς
τότε τε ἐν τοῖς εἴκοσιν ἀνδράσιν ἄρξαι καὶ μετὰ τοῦτο
πολιαρχῆσαι ἐν ταῖς ἀνοχαῖς ἐκέλευσε, ὀψέ τέ ποτε
πέντε ἔτεσι θᾶσσον τὰς ἄλλας ἀρχὰς αἰτῆσαί σφισιν
ἐπέτρεψε. τούτου δὲ δὴ τοῦ Πομπηίου ὁ Γάιος τὴν
9 τοῦ Μάγνου ἐπίκλησιν περιέκοψεν. ὀλίγου μὲν γὰρ

καὶ ἀπέσφαξεν αὐτὸν ὅτι οὕτως ὠνομάζετο· ἀλλὰ τοῦτο μὲν καταφρονήσας ὡς καὶ παιδίου ἔτ' αὐτοῦ ὄντος οὐκ ἐποίησε, τὴν δὲ δὴ πρόσρησιν κατέλυσεν, εἰπὼν μὴ εἶναί οἱ ἀσφαλὲς Μάγνον τινὰ προσαγορεύεσθαι. ὅ γε μὴν Κλαύδιος καὶ ἐκεῖνο αὐτῷ τὸ πρόσρημα ἀπέδωκε καὶ τὴν θυγατέρα προσσυνῴκισε.

ταῦτά τε οὖν ἐπιεικῶς ἔπραττε, καὶ τῶν ὑπάτων 6
ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάντων ποτὲ ἀπὸ τῶν δίφρων ἵνα διαλεχθῶσιν αὐτῷ, προσεξανέστη τε καὶ ἀντιπροσῆλθέ σφισιν, ἐπεὶ ἔν γε τῇ Νέᾳ πόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἔζη· τά τε γὰρ ἄλλα ἑλληνικῶς 2
καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνόντες οἱ διῃτᾶτο, καὶ ἐν μὲν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν δὲ δὴ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. καὶ μέντοι καὶ περὶ τὰ χρήματα θαυμαστὸς 3
ἐγένετο. ἀπηγόρευσε μὲν γὰρ ἀργύριον, ὅπερ ἐπί τε τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐπὶ τοῦ Γαΐου ἐγίγνετο, προσφέρειν, ἀπεῖπε δὲ μηδὲ κληρονόμον αὐτόν, ὅστις ἂν συγγενεῖς ὁποιουσδήποτε αὐτῷ, . . . καταλείπειν, ... τῶν προδημευθέντων ἐπί τε τοῦ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ Γαΐου τὰ μὲν αὐτοῖς τοῖς ἔτι περιοῦσι τὰ δὲ τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἀπέδωκεν. εἰθισμένου τε, εἰ καὶ ὁτιοῦν 4
περὶ τὰς πανηγύρεις ἔξω τοῦ νενομισμένου πραχθείη, αὖθις αὐτάς, καθάπερ εἴρηταί μοι, γίγνεσθαι, καὶ πολλάκις τούτου καὶ τρίτον καὶ τέταρτον πέμπτον τε, καὶ δέκατον ἔστιν ὅτε, τὸ μέν τι κατὰ τύχην, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ἐκ παρασκευῆς τῶν ὠφελουμένων ἀπ' αὐτοῦ, συμβαίνοντος, νόμῳ μὲν ἔταξε μίαν ἡμέραν 5
τοὺς ἀγῶνας τῶν ἵππων δεύτερον γίγνεσθαι, ἔργῳ δὲ καὶ τοῦτο ὡς πλήθει ἐπέσχεν· οὐδὲν γὰρ ἔτι ῥᾳδίως, ἅτε μηδὲν μέγα ἀποκερδαίνοντες, οἱ τεχνώμενοι αὐτὸ ἐπλημμέλουν. τούς τε Ἰουδαίους πλεονάσαντας 6

αὖθις, ὥστε χαλεπῶς ἂν ἄνευ ταραχῆς ὑπὸ τοῦ ὄχλου σφῶν τῆς πόλεως εἰρχθῆναι, οὐκ ἐξήλασε μέν, τῷ δὲ δὴ πατρίῳ βίῳ χρωμένους ἐκέλευσε μὴ συναθροίζεσθαι. τάς τε ἑταιρείας ἐπαναχθείσας ὑπὸ τοῦ
7 Γαΐου διέλυσε. καὶ ὁρῶν μηδὲν ὄφελος ὂν ἀπαγορεύεσθαί τινα τῷ πλήθει μὴ ποιεῖν, ἂν μὴ καὶ ὁ καθ' ἡμέραν αὐτῶν βίος μεταρρυθμισθῇ, τά τε καπηλεῖα ἐς ἃ συνιόντες ἔπινον κατέλυσε, καὶ προσέταξε μήτε κρέας που ἑφθὸν μήθ' ὕδωρ θερμὸν πιπράσκεσθαι, καί τινας ἐπὶ τούτῳ μὴ πειθαρχήσαντας
8 ἐκόλασεν. ἀπέδωκε μὲν οὖν καὶ ταῖς πόλεσι τοὺς ἀνδριάντας οὓς ὁ Γάιος ἐξ αὐτῶν μετεπέπεμπτο, ἀπέδωκε δὲ καὶ τοῖς Διοσκόροις τὸν νεὼν τῷ τε Πομπηίῳ τὴν τοῦ θεάτρου μνήμην· καὶ αὐτῷ καὶ τὸ τοῦ Τιβερίου ὄνομα ἐν τῇ σκηνῇ προσθεὶς ἔγραψεν,
9 ἐπειδὴ καυθεῖσαν αὐτὴν ἀπῳκοδομήκει. τὸ γὰρ ἑαυτοῦ ἐκείνῃ μέν, οὐχ ὅτι κατεσκεύασεν ἀλλ' ὅτι καὶ καθιέρωσεν αὐτήν, ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ ἐνεκόλαψεν. οὐ μὴν οὐδὲ τῇ στολῇ τῇ ἐπινικίῳ παρὰ πᾶσαν τὴν πανήγυριν, καίτοι ψηφισθέν, ἐχρήσατο, ἀλλ' ἔθυσεν ἐν αὐτῇ μόνον, τὰ δὲ ἄλλα ἐν τῷ περιπορφύρῳ
7 ἱματίῳ διῴκησεν. ἐσήγαγε δὲ ἐς τὴν ὀρχήστραν ἄλλους τε καὶ ἱππέας καὶ γυναῖκας τῶν ὁμοίων, οἵπερ που καὶ ἐπὶ τοῦ Γαΐου τοῦτο ποιεῖν εἰώθεσαν, οὐχ ὅτι καὶ ἔχαιρέ σφισιν, ἀλλ' ἐς ἔλεγχον τῶν γεγονότων· αὖθις γοῦν οὐδεὶς αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ ἐπί γε
2 τοῦ Κλαυδίου ἐξητάσθη. τήν τε πυρρίχην ἣν οἱ παῖδες οἱ ὑπὸ τοῦ Γαΐου μεταπεμφθέντες ᾖσκουν, ἐκεῖνοι μὲν ἅπαξ ὠρχήσαντο, καὶ ἐπὶ τούτῳ πολιτείᾳ τιμηθέντες ἀπεπέμφθησαν, ἄλλοι δὲ αὖθις ἐκ τῆς
3 θεραπείας ἐπεδείχθησαν. ἐν μὲν δὴ τῷ θεάτρῳ ταῦτ' ἐγένετο, ἐν δὲ τῷ ἱπποδρόμῳ κάμηλοί τε ἅπαξ καὶ

ἵπποι δωδεκάκις ἠγωνίσαντο, ἄρκτοι τε τριακόσιαι καὶ Λιβυκὰ θηρία ἴσα αὐταῖς ἐσφάγη. καὶ ἑώρων μέν που πρότερον ἐν αὐτῷ ἰδίᾳ καὶ κατὰ σφᾶς ὡς ἕκαστοι, τό τε βουλευτικὸν καὶ τὸ ἱππευτικὸν καὶ ὁ ὅμιλος, ἀφ' οὗπερ τοῦτ' ἐνομίσθη, οὐ μέντοι καὶ τεταγμένα σφίσι χωρία ἀπεδέδεικτο· ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύ- 4
διος τήν τε ἕδραν τὴν νῦν οὖσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπέκρινε, καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσί σφων ἑτέρωθί που καὶ ἔν γε ἰδιωτικῇ ἐσθῆτι θεάσασθαι ἐπέτρεψε. ποιήσας δὲ ταῦτα τήν τε γερουσίαν μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τοὺς ἱππέας τάς τε φυλὰς εἱστίασε. καὶ 8
μετὰ τοῦτο τῷ τε Ἀντιόχῳ τὴν Κομμαγηνὴν ἀπέδωκεν, ὁ γὰρ Γάιος, καίπερ αὐτός οἱ δοὺς αὐτήν, ἀφῄρητο, καὶ τὸν Μιθριδάτην τὸν Ἴβηρα, ὃν ὁ Γάιος μεταπεμψάμενος ἐδεδέκει, οἴκαδε πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπέπεμψεν. ἄλλῳ τέ τινι Μιθριδάτῃ, τὸ γένος 2
ἀπ' ἐκείνου τοῦ πάνυ ἔχοντι, τὸν Βόσπορον ἐχαρίσατο, καὶ τῷ Πολέμωνι χώραν τινὰ ἀντ' αὐτοῦ Κιλικίας ἀντέδωκε. τῷ γὰρ Ἀγρίππᾳ τῷ Παλαιστίνῳ συμπράξαντί οἱ τὴν ἡγεμονίαν, ἔτυχε γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὤν, τήν τε ἀρχὴν προσεπηύξησε καὶ τιμὰς ὑπατικὰς ἔνειμε. τῷ τε ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἡρώδῃ τό τε 3
στρατηγικὸν ἀξίωμα καὶ δυναστείαν τινὰ ἔδωκε, καὶ ἔς τε τὸ συνέδριον ἐσελθεῖν σφισι καὶ χάριν οἱ ἑλληνιστὶ γνῶναι ἐπέτρεψε.

ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῦ τε τοῦ Κλαυδίου ἔργα ἦν 4
καὶ ὑφ' ἁπάντων ἐπῃνεῖτο· ἐπράχθη δὲ καὶ ἄλλ' ἄττα τότε, οὐχ ὁμοιότροπα, ὑπό τε τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῆς γυναικὸς Οὐαλερίας Μεσσαλίνης. αὕτη μὲν γὰρ τὴν Ἰουλίαν τὴν ἀδελφιδῆν αὐτοῦ, 5
ὀργισθεῖσά τε ἅμα ὅτι μήτε ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτῆς μήτε ἐκολακεύετο, καὶ ζηλοτυπήσασα ὅτι περικαλλής τε ἦν

καὶ μόνη τῷ Κλαυδίῳ πολλάκις συνεγίγνετο, ἐξώ-
ρισεν, ἐγκλήματα αὐτῇ ἄλλα τε καὶ μοιχείας παρα-
σκευάσασα, ἐφ' ᾗ καὶ ὁ Σενέκας ὁ Ἄννιος ἔφυγε,
καὶ ὕστερόν γε οὐ πολλῷ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτήν.
6 ἐκεῖνοι δὲ καὶ τὰς τιμὰς αὐτὸν τὰς ἐπινικίους ἐπὶ
τοῖς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ πραχθεῖσι δέξασθαι ἔπεισαν,
οὐχ ὅτι τι κατορθώσαντα, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ ἀρχῇ πω
7 ὄντα ὅτε διεπολεμήθη. καίτοι καὶ τούτῳ τῷ ἔτει ὅ
τε Γάλβας ὁ Σουλπίκιος Μαυρουσίους ἐκράτησε, καὶ
Πούπλιος Γαβίνιος Χάττους νικήσας τά τε ἄλλα εὐδο-
κίμησε, καὶ ἀετὸν στρατιωτικὸν ὃς μόνος ἔτι παρ'
αὐτοῖς ἐκ τῆς Οὐάρου συμφορᾶς ἦν ἐκομίσατο, ὡς
καὶ ἀληθὲς ὄνομα αὐτοκράτορος ἀπ' ἀμφοτέρων σφῶν
τὸν Κλαύδιον λαβεῖν.

9 τῷ δὲ ἐχομένῳ οἱ αὐτοὶ αὖθις Μαῦροι πολεμή-
a. C. 42 σαντες κατεστράφησαν. Σουητώνιος μὲν γὰρ Παυλῖ-
νος, ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων ὤν, τὴν χώραν αὐτῶν
μέχρι τοῦ Ἄτλαντος ἀντικατέδραμε, Γναῖος δὲ Ὁσίδιος
Γέτας ἐκ τῶν ὁμοίων μετ' ἐκεῖνον στρατεύσας ἐπὶ
τὸν Σάλαβον τὸν στρατηγόν σφων εὐθὺς ὥρμησε,
2 καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον. ἐπειδή
τε ἐκεῖνος, καταλιπὼν τινας πρὸς τοῖς μεθορίοις εἴρ-
γειν τοὺς ἐπιδιώξοντας, πρὸς τὰ ψαμμώδη ἀπέφυγεν,
ἐτόλμησεν ἐπισπέσθαι οἱ, καὶ ἀντικαταστήσας πρὸς
τοὺς ἐφεδρεύοντας μέρος τοῦ στρατοῦ προῄει, συσκευ-
3 ασάμενος ὕδωρ ὅσον ἐνεδέχετο. ὡς δὲ τοῦτό τε ἐπέ-
λειπε καὶ ἄλλο οὐχ εὑρίσκετο, ἐν παντὶ κακοῦ ἐγένετο·
οἱ μὲν γὰρ βάρβαροι ἄλλως τε ἐπὶ μακρότατον πρὸς
τὸ δίψος ὑπὸ τοῦ ἔθους ἀντέχοντες, καὶ πάντως τι
ὕδωρ ἐμπειρίᾳ τῶν χωρίων ποριζόμενοι, διεγίγνοντο,
τοῖς δὲ δὴ Ῥωμαίοις ἐκ τῶν ἐναντίων ἀδύνατον μὲν
4 προχωρῆσαι, χαλεπὸν δὲ καὶ ὑποστρέψαι ἦν. ἀπο-

ροῦντα οὖν αὐτὸν ὅ,τι χρὴ πρᾶξαι, ἀνέπεισέ τις τῶν
ἐπιχωρίων τῶν ἐνσπόνδων ἐπῳδαῖς τέ τισι καὶ μαγ-
γανείαις χρήσασθαι, λέγων πολλάκις σφίσιν ἐκ τοῦ
τοιούτου πολὺ ὕδωρ δεδόσθαι· καὶ αὐτῷ παραχρῆμα
τοσοῦτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρρύη ὥστε καὶ τὸ δίψος
ἐξακέσασθαι καὶ τοὺς πολεμίους προσκαταπλῆξαι,
νομίσαντας τὸ θεῖόν οἱ ἐπικουρεῖν. καὶ οἱ μὲν ἐκ 5
τούτου ἐθελονταί τε ὡμολόγησαν καὶ κατελύσαντο·
πραχθέντων δὲ τούτων ὁ Κλαύδιος διχῇ τοὺς Μαύ-
ρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμεν, ἔς τε τὰ περὶ Τέγγιν
καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν, ἀφ' ὧνπερ καὶ ὀνομά-
ζονται, καὶ δύο ἄρχουσιν ἱππεῦσι προσέταξε. κἀν 6
τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ τῆς Νουμιδίας τινὰ ἐπο-
λεμήθη τε ὑπὸ τῶν προσοίκων βαρβάρων, καὶ ἔπειτα
κρατηθέντων αὐτῶν μάχαις κατέστη.

ὑπάτευε δὲ ὁ Κλαύδιος μετὰ Γαΐου Λάργου, καὶ 10
ἐκείνῳ μὲν δι' ἔτους ἄρξαι ἐφῆκεν, αὐτὸς δὲ δύο
μησὶ καὶ τότε τὴν ἀρχὴν ἔσχε. καὶ περί τε τῶν τοῦ
Αὐγούστου πράξεων τούς τε ἄλλους ὥρκωσε καὶ αὐ-
τὸς ἐπιστώθη, περὶ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ οὐδενὶ τὸ πα-
ράπαν τοῦτο ποιῆσαι ἐπέτρεψε, καὶ ἐξιὼν ἐκ τῆς
ἀρχῆς αὖθις ὤμοσεν ὥσπερ οἱ ἄλλοι. καὶ ταῦτα μὲν 2
ἀεὶ ὁσάκις ὑπάτευσεν ἐγένετο· τότε δὲ λόγους τινὰς
ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Τιβερίου
κατὰ δόγμα ἀναγιγνωσκομένους, ὥστε καὶ μέχρι τῆς
ἑσπέρας τοὺς βουλευτὰς παρατείνεσθαι, ἔπαυσεν,
ἀρκοῦν εἶναι φήσας ἐν ταῖς στήλαις αὐτοὺς ἐγγεγρά-
φθαι. ἐπεί τέ τινες τῶν στρατηγῶν τῶν τὴν διοίκη- 3
σιν ἐγκεχειρισμένων αἰτίαν ἔλαβον, οὐκ ἐπεξῆλθε
μέν σφισι, πιπράσκουσι δέ τινα καὶ μισθοῦσιν ἐπι-
φοιτήσας πάνθ' ὅσα ἐνόμιζε μὴ καλῶς γίγνεσθαι
διώρθωσε· καὶ τοῦτο καὶ αὖθις πολλάκις ἐποίησεν.

4 ἀνωμάλως δὲ δὴ οἱ στρατηγοὶ ἀπεδείκνυντο· καὶ γὰρ
τεσσαρεσκαίδεκα καὶ ὀκτωκαίδεκα, διὰ μέσου τε, ὥς
που καὶ συνέπεσεν, ἐγίγνοντο. τοῦτό τε οὖν περὶ
τὴν διοίκησιν ἔπραξε, καὶ τρεῖς ἄνδρας τῶν ἐστρα-
τηγηκότων πράκτορας τῶν τῷ δημοσίῳ ὀφειλομένων
κατέστησε, καὶ ῥαβδούχους καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν
11 αὐτοῖς δούς. λιμοῦ τε ἰσχυροῦ γενομένου, οὐ μόνον
τῆς ἐν τῷ τότε παρόντι ἀφθονίας τῶν τροφῶν ἀλλὰ
καὶ τῆς ἐς πάντα τὸν μετὰ ταῦτα αἰῶνα πρόνοιαν
2 ἐποιήσατο. ἐπεσάκτου γὰρ παντὸς ὡς εἰπεῖν τοῦ
σίτου τοῖς Ῥωμαίοις ὄντος, ἡ χώρα ἡ πρὸς ταῖς τοῦ
Τιβέριδος ἐκβολαῖς, οὔτε κατάρσεις ἀσφαλεῖς οὔτε
λιμένας ἐπιτηδείους ἔχουσα, ἀνωφελές σφισι τὸ κρά-
τος τῆς θαλάσσης ἐποίει· ἔξω γὰρ τῶν τῇ τε ὥρᾳ
ἐσκομισθέντων καὶ ἐς τὰς ἀποθήκας ἀναχθέντων οὐ-
δὲν τὴν χειμερινὴν ἐσεφοίτα, ἀλλ' εἴ τις παρεκινδύ-
3 νευσε, κακῶς ἀπήλλασσε. τοῦτ' οὖν συνιδὼν λιμένα
τε κατασκευάσαι ἐπεχείρησεν, οὐδ' ἀπετράπη καίπερ
τῶν ἀρχιτεκτόνων εἰπόντων αὐτῷ, πυθομένῳ πόσον
τὸ ἀνάλωμα ἔσοιτο, ὅτι οὐ θέλεις αὐτὸν ποιῆσαι·
οὕτως ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ δαπανήματος ἀναχαι-
τισθῆναι αὐτόν, εἰ προπύθοιτο αὐτό, ἤλπισαν· ἀλλὰ
καὶ ἐνεθυμήθη πρᾶγμα καὶ τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ
4 μεγέθους τοῦ τῆς Ῥώμης ἄξιον καὶ ἐπετέλεσε. τοῦτο
μὲν γὰρ ἐξορύξας τῆς ἠπείρου χωρίον οὐ σμικρόν,
τὸ πέριξ πᾶν ἐκρηπίδωσε καὶ τὴν θάλασσαν ἐς αὐτὸ
ἐσεδέξατο· τοῦτο δὲ ἐν αὐτῷ τῷ πελάγει χώματα
ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μεγάλα χώσας θάλασσαν ἐνταῦθα
πολλὴν περιέβαλε, καὶ νῆσον ἐν αὐτῇ πύργον τε ἐπ'
5 ἐκείνῃ φρυκτωρίαν ἔχοντα κατεστήσατο. ὁ μὲν οὖν
λιμὴν ὁ καὶ νῦν οὕτω κατά γε τὸ ἐπιχώριον ὀνομα-
ζόμενος ὑπ' ἐκείνου τότε ἐποιήθη· τὴν δὲ δὴ λίμνην

τὴν Φουκίνην τὴν τῶνΜαρσῶν ἠθέλησε μὲν ἐς τὸν Λῖριν ἐξαγαγεῖν, ὅπως ἥ τε χώρα ἡ περὶ αὐτὴν γεωργῆται καὶ ὁ ποταμὸς ναυσίπορος μᾶλλον γένηται, μάτην δὲ δὴ ἐδαπανήθη.

ἐνομοθέτησε μὲν οὖν καὶ ἄλλα τινά, ὧν οὐδεμία 6
μοι [ἄλλη] ἀνάγκη μνημονεῦσαί ἐστι, κατέδειξε δὲ καὶ τάδε, τούς τε κληρωτοὺς ἄρχοντας πρὸ τῆς τοῦ Ἀπριλίου νουμηνίας, ἐπειδήπερ ἐπὶ πολὺ ἐν τῷ ἄστει ἐνεχρόνιζον, ἀφορμᾶσθαι, καὶ τοὺς αἱρετοὺς μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γιγνώσκειν, ὅπερ κατά 7
τι ἔθος ἐποίουν, εἰπὼν ὅτι οὐχ οὗτοι ἐμοὶ χάριν ἔχειν ὀφείλουσιν ὥσπερ ἐσπουδαρχηκότες, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις ὅτι μοι τὴν ἡγεμονίαν προθύμως συνδιαφέρουσι· καὶ ἄν γε καὶ καλῶς ἄρξωσι, πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπαινέσω. τοῖς μὲν οὖν ὑπ' ἀσθενείας βίου 8
μὴ δυναμένοις βουλεύειν ἐφίει παρίεσθαι, ἔκ τε τῶν ἱππέων τινὰς ἐς τὰς δημαρχίας ἐσεδέχετο· τοὺς δ' ἄλλους καὶ πάνυ πάντας ἐπηνάγκαζεν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὁσάκις ἂν ἐπαγγελθῇ σφισι, συμφοιτᾶν. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ οὕτως ἰσχυρῶς τοῖς μὴ πειθαρχοῦσιν ἐπετίμα ὥστε τινὰς ἑαυτοὺς ἀναχρήσασθαι, ἐς δὲ δὴ 12
τὰ ἄλλα κοινὸς καὶ ἐπιεικὴς πρὸς αὐτοὺς ἦν, κάμνοντάς τε ἐπεσκέπτετο, καὶ ἑορτάζουσί σφισι συνεγίγνετο. δημάρχου τέ τινος πληγὰς δούλῳ αὐτοῦ δόντος δημοσίᾳ 2
αὐτὸν μὲν οὐδὲν κακὸν εἰργάσατο, τοὺς δ' ὑπηρέτας αὐτοῦ ἀφελόμενος ἔπειτα καὶ ἐκείνους οὐ πολλῷ ὕστερον ἀπέδωκε. δοῦλόν τε ἕτερον αὐτοῦ, ὅτι τινὰ τῶν ἐπιφανῶν ὕβρισεν, ἐς τὴν ἀγορὰν πέμψας ἀπεμαστίγωσε. κἂν τῷ συνεδρίῳ αὐτὸς μὲν ἐξανίστατο, εἴ ποτε 3
ἐπὶ πολὺ οἱ ἄλλοι εἱστήκεσαν· καθήμενος γάρ, ὥσπερ εἶπον, ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας πολλάκις ἀνεγίγνωσκέ τινα αἰτούμενος· Λουκίῳ δὲ δὴ Σύλλᾳ καὶ ἐς τὸ τῶν

στρατηγῶν βάθρον, ὅτι μὴ δυνηθείς ποτε ὑπὸ γήρως ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἕδρας ἐπακοῦσαί τινα ἀνέστη, καθίζεσθαι ἐπέτρεψεν. ἔν τε τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ αὐτοκράτωρ
4 τῷ προτέρῳ ἔτει ἀπεδείχθη, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε, πλὴν ὅτι τοῖς δορυφόροις πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς ἔδωκε, καὶ τοῦτο ἔπειτα κατ' ἔτος ἐποίησε· τῶν μέντοι στρατηγῶν τινες ἐθελονταὶ καὶ ἀπ' οὐδενὸς ψηφίσματος ἐκείνην τε τὴν ἡμέραν καὶ τὰ γενέθλια τὰ τῆς Μεσσαλίνης δημοσίᾳ ἐτίμων.
5 οὐ γάρ που καὶ πάντες αὐτὰ ἐποίουν, ἀλλ' ὅσοι ἐβούλοντο· τοσαύτην ἄδειαν εἶχον. οὕτω τε ὡς ἀληθῶς ἐς πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμετρίαζεν ὥστε γεννηθέντος αὐτῷ υἱέος, ὃς τότε μὲν Κλαύδιος Τιβέριος Γερμανικὸς ὕστερον δὲ καὶ Βρεττανικὸς ἐπωνομάσθη, οὔτ' ἄλλο τι ἐπιφανὲς ἔπραξεν οὔτ' Αὔγουστον αὐτὸν ἢ τήν γε Μεσσαλῖναν Αὔγουσταν ἐπικληθῆναι ἐφῆκεν.

13 ἐτίθει μὲν οὖν συνεχῶς μονομαχίας ἀγῶνας· πάνυ γάρ σφισιν ἔχαιρεν, ὥστε καὶ αἰτίαν ἐπὶ τούτῳ σχεῖν· ἀπώλλυντο δὲ θηρία μὲν ἐλάχιστα ἄνθρωποι δὲ πολλοί, οἱ μὲν ἀλλήλοις μαχόμενοι οἱ δὲ καὶ ὑπ'
2 ἐκείνων ἀναλούμενοι. τοὺς γὰρ δούλους τούς τε ἀπελευθέρους τοὺς ἐπί τε τοῦ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ Γαΐου τοῖς δεσπόταις σφῶν ἐπιβουλεύσαντας, τούς τε τὴν ἄλλως συκοφαντήσαντάς τινας ἢ καὶ καταψευδομαρτυρήσαντάς τινων, δεινῶς ἐμίσει, καὶ αὐτῶν τοὺς μὲν πλείους οὕτως ἀνήλισκε, τοὺς δὲ ἑτερόν τινα τρόπον ἐκόλαζε, πολλοὺς δὲ καὶ τοῖς δεσπόταις
3 αὐτοῖς ἐπὶ τιμωρίᾳ παρεδίδου. τοσοῦτον δ' οὖν τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ κοινῷ θνησκόντων ἐγίγνετο ὥστε καὶ τὸν τοῦ Αὐγούστου ἀνδριάντα τὸν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ἱδρυμένον ἑτέρωσέ ποι μετενεχθῆναι τοῦ δὴ μήτε ἐφορᾶν αὐτὸν τοὺς φόνους νομίζεσθαι μήτε ἀεὶ

κατακαλύπτεσθαι. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ γέλωτα ὤφλί-
σκανεν, εἰ δὴ ὅσα τὸν χαλκὸν τὸν ἀναίσθητον δοκεῖν
ὁρᾶν ἀπηξίου, τούτων αὐτὸς διεπίμπλατο· τά τε 4
γὰρ ἄλλα καὶ τοὺς διὰ μέσου τῆς θέας παρὰ τὸν τοῦ
ἀρίστου καιρὸν κατακοπτομένους ἥδιστα ἐθεώρει,
καίτοι λέοντα δεδιδαγμένον ἀνθρώπους ἐσθίειν καὶ
πάνυ γε διὰ τοῦτο τῷ πλήθει ἀρέσκοντα ἀποκτείνας
ὡς οὐ προσῆκον ὂν τοιοῦτό τι θέαμα ὁρᾶν Ῥωμαίους·
ὅτι δὲ δή σφισι κοινῶς τε ἐν τῇ θέᾳ συνῆν καὶ πα- 5
ρεῖχεν ὅσα ἐβούλοντο, καὶ κήρυξι μὲν ἐλάχιστα ἐχρῆτο,
τὰ δὲ δὴ πλείω ἐς σανίδας γράφων διεδήλου, σφό-
δρα ἐπῃνεῖτο.

ἐθισθεὶς δ' οὖν αἵματος καὶ φόνων ἀναπίμπλα- 14
σθαι προπετέστερον καὶ ταῖς ἄλλαις σφαγαῖς ἐχρή-
σατο. αἴτιοι δὲ τούτου οἵ τε Καισάρειοι καὶ ἡ Μεσ-
σαλῖνα ἐγένοντο· ὁπότε γὰρ ἀποκτεῖναί τινα ἐθε-
λήσειαν, ἐξεφόβουν αὐτόν, κἀκ τούτου πάνθ' ὅσα
ἐβούλοντο ποιεῖν ἐπετρέποντο. καὶ πολλάκις γε ἐξα- 2
πιναίως ἐκπλαγεὶς καὶ κελεύσας τινὰ ἐκ τοῦ παρα-
χρῆμα περιδεοῦς ἀπολέσθαι, ἔπειτα ἀνενεγκὼν καὶ
ἀναφρονήσας ἐπεζήτει τε αὐτόν, καὶ μαθὼν τὸ γεγονὸς
ἐλυπεῖτό τε καὶ μετεγίγνωσκεν. ἤρξατο δὲ τῶν φό-
νων τούτων ἀπὸ Γαΐου Ἀππίου Σιλανοῦ. τοῦτον 3
γὰρ εὐγενέστατόν τε ὄντα καὶ τῆς Ἰβηρίας τότε
ἄρχοντα μεταπεμψάμενος ὥς τι αὐτοῦ δεόμενος, καὶ
τήν τε μητέρα οἱ τὴν τῆς Μεσσαλίνης συνοικίσας,
καὶ αὐτὸν ἔν τε τοῖς φιλτάτοις καὶ ἐν τοῖς συγγενε-
στάτοις χρόνον τινὰ τιμήσας, ἔπειτ' ἐξαίφνης ἔσφαξεν,
ὅτι τῇ τε Μεσσαλίνῃ προσέκρουσεν οὐκ ἐθελήσας
αὐτῇ συγγενέσθαι πορνικωτάτῃ τε καὶ ἀσελγεστάτῃ
οὔσῃ, καὶ τῷ Ναρκίσσῳ τῷ ἀπελευθέρῳ αὐτοῦ δι'
ἐκείνην. καὶ οὐ γὰρ εἶχον οὔτ' ἀληθὲς οὔτε πιθα- 4

νόν τι κατ' αὐτοῦ εἰπεῖν, συνέπλασεν ὄναρ ὁ Νάρκισσος ὡς σφαττόμενον τὸν Κλαύδιον ὑπὸ τοῦ Σιλανοῦ αὐτοχειρίᾳ ἰδών, καὶ αὐτός τε εὐθὺς ὑπὸ τὴν ἕω ἐν τῇ εὐνῇ οἱ ἔτ' ὄντι ὑπότρομος διηγήσατο, καὶ ἡ Μεσσαλῖνα παραλαβοῦσα ἐδείνωσε.

15 καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐξ ἐνυπνίου παραπώλετο, τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ οὐκέτι χρηστὴν ἐλπίδα οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ Κλαυδίου ἔσχον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτῷ ἄλλοι τε καὶ Ἄννιος Οὐινικιανὸς ἐπεβούλευσεν. οὗτός τε γὰρ ἐκ τῶν ἐς τὴν ἡγεμονίαν μετὰ τὸν τοῦ Γαΐου θάνατον προβληθέντων ἦν, καί τι καὶ ἐκ τούτου δεδιὼς ἐνε-
2 ωτέρισεν· ἐπειδή τε οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐκέκτητο, ἔπεμψε πρὸς Φούριον Κάμιλλον Σκριβωνιανὸν τῆς τε Δελματίας ἄρχοντα καὶ δύναμιν συχνὴν πολιτικὴν καὶ ξενικὴν ἔχοντα, καὶ προσανέπεισεν αὐτὸν καὶ καθ' ἑαυτὸν διανοούμενον ἐπαναστῆναι, ἄλλως τε καὶ ὅτι
3 ἐπίδοξος αὐταρχήσειν ἐγεγόνει. πράξαντος δὲ αὐτοῦ τοῦτο συχνοὶ μὲν καὶ βουλευταὶ καὶ ἱππεῖς πρὸς αὐτὸν ὥρμησαν . . . οἱ γὰρ στρατιῶται, τοῦ Καμίλλου τό τε τοῦ δήμου σφίσιν ὄνομα προτείνοντος καὶ τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν ἀποδώσειν ὑπισχνουμένου, ὑπώπτευσαν πράγματα αὖθις καὶ στάσεις ἕξειν, καὶ οὐκέτ' αὐτῷ ἐπείσθησαν. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου φοβηθείς σφας ἔφυγε, καὶ ἐς τὴν Ἴσσαν τὴν νῆσον ἐλθὼν ἐνταῦθα
4 ἑκούσιος ἀπέθανε· Κλαύδιος δὲ τέως μὲν πάνυ κατέδεισεν, ὥστε καὶ ἐθελοντὴν ἑτοίμως ἔχειν τοῦ κράτους αὐτῷ ἐκστῆναι, τότε δὲ ἀναθαρσήσας τοὺς μὲν στρατιώτας ἄλλοις τέ τισιν ἠμείψατο καὶ τῷ τὰ πολιτικὰ αὐτῶν στρατόπεδα, τό τε ἕβδομον καὶ τὸ ἑνδέκατον, καὶ Κλαυδίεια καὶ πιστὰ καὶ εὐσεβῆ καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ἐπονομασθῆναι, τοὺς δὲ συνεπιβουλεύσαντας αὐτῷ ἀνεζήτησε, καὶ πολλοὺς ἐπὶ τούτῳ

ἄλλους τε καὶ στρατηγόν τινα, προαπειπόντα τὴν
ἀρχήν, ἀπέκτεινε. συχνοὶ δὲ καὶ ἑαυτούς, ἄλλοι τε 5
καὶ ὁ Οὐινικιανός, κατεχρήσαντο. τῆς γὰρ ἀφορμῆς
ταύτης ἥ τε Μεσσαλῖνα καὶ ὁ Νάρκισσος, ὅσοι τε
συνεξελεύθεροι αὐτοῦ, λαβόμενοι οὐδὲν ὅ,τι τῶν δει-
νοτάτων οὐκ ἐποίησαν. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοῖς δούλοις
τοῖς τε ἀπελευθέροις μηνυταῖς κατὰ τῶν δεσποτῶν
αὐτῶν ἐχρῶντο. καὶ τούτους τε καὶ ἑτέρους καὶ πάνυ 6
εὐγενεῖς, οὐχ ὅτι ξένους ἀλλὰ καὶ πολίτας, οὐχ ὅτι δη-
μότας ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἱππέων τῶν τε βουλευτῶν
τινας, ἐβασάνιζον, καίτοι τοῦ Κλαυδίου κατ' ἀρχὰς
εὐθὺς τῆς ἡγεμονίας ὀμόσαντος μηδένα βασανιεῖν
ἐλεύθερον. ἄνδρες τε οὖν ἐν τούτῳ πολλοὶ καὶ γυ- 16
ναῖκες, καὶ ἐν αὐτῷ γε εἰσὶν αἳ τῷ δεσμωτηρίῳ, ἐκο-
λάσθησαν. μέλλουσαί τε ἀποθνήσκειν ἐπὶ βῆμα καὶ
αὐταὶ ἀνήγοντο δεδεμέναι ὥσπερ αἰχμάλωτοι, καὶ τὰ
σώματα καὶ ἐκείνων ἐς τοὺς ἀναβασμοὺς ἐρριπτεῖτο·
τῶν γὰρ ἔξω που θανατωθέντων αἱ κεφαλαὶ μόναι
ἐνταῦθα προετίθεντο. ἤδη δ' οὖν τινες καὶ τῶν 2
πάνυ ὑπαιτίων, οἱ μὲν χάρισιν οἱ δὲ καὶ χρήμασιν,
ὑπό τε τῆς Μεσσαλίνης καὶ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Νάρ-
κισσον Καισαρείων περιεγένοντο. καὶ οἵ γε παῖδες
τῶν ἀπολλυμένων τὴν μὲν ἄδειαν πάντες, εἰσὶ δὲ
οἳ καὶ χρήματα ἐλάμβανον. ἐκρίνοντο δὲ ἐν τῷ συν- 3
εδρίῳ, τοῦ τε Κλαυδίου καὶ τῶν ἐπάρχων τῶν
τε ἐξελευθέρων αὐτοῦ παρόντων· τὴν μὲν γὰρ ἐσή-
γησιν ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἢ
καὶ ἐπὶ βάθρου καθήμενος ἐποιεῖτο, μετὰ δὲ τοῦτο
αὐτός τε ἐπὶ τὴν συνήθη ἕδραν μετήρχετο, καὶ ἐκεί-
νοις οἱ δίφροι ἐτίθεντο. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐπὶ τῶν 4
ἄλλων τῶν μεγίστων ὁμοίως ἐγίγνετο· τότε δὲ Γά-
λαισός τις ἀπελεύθερος τοῦ Καμίλλου πολλὰ μὲν καὶ

ἄλλα ἐσαχθεὶς ἐς τὸ βουλευτήριον ἐπαρρησιάσ
5 ἓν δὲ δὴ καὶ τότε μνήμης ἄξιον. τοῦ γὰρ Ναρκίσ
παρελθόντος ἐς τὸ μέσον καὶ εἰπόντος αὐτῷ "τί
ἐποίησας, Γάλαισε, εἰ Κάμιλλος ἐμεμοναρχήκει
ἀπεκρίνατο ὅτι εἱστήκειν ἂν ὄπισθεν αὐτοῦ κ
ἐσιώπων. αὐτός τε οὖν ἐπὶ τούτῳ καὶ Ἀρρία αὖ ἐ
6 ἑτέρῳ ὀνομαστοὶ ἐγένοντο. αὕτη γὰρ γυνὴ Καικίν
Παίτου οὖσα οὔτ' ἠθέλησε θανατωθέντος αὐτοῦ ζ
σαι, καίπερ καὶ ἐν τιμῇ τινι εἶναι δυναμένη, τῇ γι
Μεσσαλίνῃ σφόδρα ᾠκείωτο, καὶ προσέτι καὶ τὸ
ἄνδρα ἀποδειλιῶντα ἐπέρρωσε· τὸ γὰρ ξίφος λα
βοῦσα ἑαυτήν τε ἔτρωσε, καὶ ἐκείνῳ ὤρεξεν εἰποῦσ
7 "ἰδού, Παῖτε, οὐκ ἀλγῶ." καὶ οἱ μὲν ἐπῃνοῦντο· ἤδη
γὰρ ὑπὸ τῆς συνεχείας τῶν κακῶν ἐς τοῦτο τὰ πρά-
γματα προεληλύθει ὥστ' ἀρετὴν μηκέτ' ἄλλο μηδὲν
ἢ τὸ γενναίως ἀποθανεῖν νομίζεσθαι· Κλαύδιος δὲ
οὕτω που πρὸς τὴν τιμωρίαν τήν τε ἐκείνων καὶ τὴν
τῶν ἄλλων ἔσχεν ὥστε καὶ σύνθημα τοῖς στρατιώταις
τὸ ἔπος τοῦτο συνεχῶς διδόναι, τὸ ὅτι χρὴ ἄνδρ'
8 ἀπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. καὶ ἄλλα
δὲ πολλὰ καὶ πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τὴν βουλὴν
τοιουτότροπα ἑλληνιστὶ παρεφθέγγετο, ὥστε καὶ γέ-
λωτα παρὰ τοῖς δυναμένοις ἔστιν ἃ αὐτῶν συνεῖναι
ὀφλισκάνειν.

τότε μὲν δὴ ταῦτά τε ἐγένετο καὶ οἱ δήμαρχοι
τελευτήσαντός σφων ἑνὸς αὐτοὶ τὴν γερουσίαν ἐς τὸ
τὸν δημαρχήσοντα ἀντικαταστῆσαι, καίτοι τῶν ὑπά-
17 των παρόντων, ἤθροισαν. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Κλαύδιος
a. C. 43 ὑπατεύσας αὖθις τὸ τρίτον πολλὰς μὲν θυσίας πολ-
λὰς δὲ καὶ ἱερομηνίας ἔπαυσε· τό τε γὰρ πλεῖστον
τοῦ ἔτους ἐς αὐτὰς ἀνηλίσκετο, καὶ τῷ δημοσίῳ
2 ζημία οὐκ ἐλαχίστη ἐγίγνετο. ταύτας τε οὖν συνέτεμε,

καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐνεδέχετο συνέστειλε. καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ Γαΐου μήτε ἐν δίκῃ μήτε ἐν λόγῳ τινὶ δοθέντα τισὶν ἀπήτησε, τοῖς δὲ ὁδοποιοῖς ἀπέδωκεν ὅσα ἐπ' αὐτοῦ διὰ τὸν Κορβούλωνα ἐζημίωντο. πρὸς 3
δ' ἔτι τοῖς ἄρχουσι τοῖς κληρωτοῖς, βραδέως ἔτι καὶ τότε ἐκ τῆς πόλεως ἐξορμωμένοις, προεῖπε πρὶν μεσοῦν τὸν Ἀπρίλιον ἀπαίρειν. τούς τε Λυκίους στασιάσαντας, ὥστε καὶ Ῥωμαίους τινὰς ἀποκτεῖναι, ἐδουλώσατό τε καὶ ἐς τὸν τῆς Παμφυλίας νομὸν ἐσέγραψεν.
ἐν δὲ δὴ τῇ διαγνώσει ταύτῃ, ἐποιεῖτο δὲ αὐτὴν ἐν 4
τῷ βουλευτηρίῳ, ἐπύθετο τῇ Λατίνων γλώσσῃ τῶν πρεσβευτῶν τινος, Λυκίου μὲν τὸ ἀρχαῖον ὄντος, Ῥωμαίου δὲ γεγονότος· καὶ αὐτόν, ἐπειδὴ μὴ συνῆκε τὸ λεχθέν, τὴν πολιτείαν ἀφείλετο, εἰπὼν μὴ δεῖν Ῥωμαῖον εἶναι τὸν μὴ καὶ τὴν διάλεξίν σφων ἐπιστάμενον. συχνοὺς δὲ δὴ καὶ ἄλλους καὶ ἀναξίους 5
τῆς πολιτείας ἀπήλασε καὶ ἑτέροις αὐτὴν καὶ πάνυ ἀνέδην, τοῖς μὲν κατ' ἄνδρα τοῖς δὲ καὶ ἀθρόοις, ἐδίδου. ἐπειδὴ γὰρ ἐν πᾶσιν ὡς εἰπεῖν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ξένων προετετίμηντο, πολλοὶ αὐτὴν παρά τε αὐτοῦ ἐκείνου ᾐτοῦντο καὶ παρὰ τῆς Μεσσαλίνης τῶν τε Καισαρείων ἐωνοῦντο· καὶ διὰ τοῦτο μεγά- 6
λων τὸ πρῶτον χρημάτων πραθεῖσα, ἔπειθ' οὕτως ὑπὸ τῆς εὐχερείας ἐπευωνίσθη ὥστε καὶ λογοποιηθῆναι ὅτι κἂν ὑάλινά τις σκεύη συντετριμμένα δῷ τινι πολίτης ἔσται. ἐπὶ μὲν οὖν τούτῳ διεσκώπτετο, 7
ἐπὶ δ' ἐκείνῳ ἐπῃνεῖτο ὅτι πολλῶν συκοφαντουμένων, τῶν μὲν ὅτι τῇ τοῦ Κλαυδίου προσρήσει οὐκ ἐχρῶντο, τῶν δὲ ὅτι μηδὲν αὐτῷ τελευτῶντες κατέλειπον, ὡς καὶ ἀναγκαῖον ὂν τοῖς τῆς πολιτείας παρ' αὐτοῦ

17, 7, 5. ἑκάτερον — 20, 2, 4, ποταμῷ complexum folium deest in codice Veneto.

τυχοῦσιν ἑκάτερον ποιεῖν, ἀπηγόρευσε μηδένα ἐπ'
8 αὐτοῖς εὐθύνεσθαι. ἡ δ' οὖν Μεσσαλῖνα οἵ τε ἀπε-
λεύθεροι αὐτοῦ οὕτως οὐ τὴν πολιτείαν μόνον, οὐδ'
τὰς στρατείας καὶ τὰς ἐπιτροπείας τάς τε ἡγεμονίας
ἀλλὰ καὶ τἆλλα πάντα ἀφειδῶς ἐπώλουν καὶ ἐκαπή-
λευον ὥστε σπανίσαι πάντα τὰ ὤνια, κἀκ τούτου
καὶ τὸν Κλαύδιον ἀναγκασθῆναι ἔς τε τὸ Ἄρειον πε-
δίον συναγαγεῖν τὸ πλῆθος, κἀνταῦθα ἀπὸ βήματος
9 τὰς τιμὰς αὐτῶν διατάξαι. αὐτὸς μὲν οὖν ὁπλομαχίας
ἀγῶνα ἐν τῷ στρατοπέδῳ, χλαμύδα ἐνδύς, ἔθηκε· τὰ
δὲ δὴ γενέθλια τὰ τοῦ υἱέος αὐτοῦ οἱ στρατηγοὶ ἐθελον-
ταὶ θέας τέ τινος ποιήσει καὶ δείπνων ἑώρτασαν. καὶ
τοῦτο καὶ αὖθις, ὅσοις γε καὶ ἔδοξεν αὐτῶν, ἐπράχθη.

18 Μεσσαλῖνα δὲ ἐν τούτῳ αὐτή τε ἠσέλγαινε καὶ
τὰς ἄλλας γυναῖκας ἀκολασταίνειν ὁμοίως ἠνάγκαζε,
καὶ πολλάς γε καὶ ἐν αὐτῷ τῷ παλατίῳ, τῶν ἀνδρῶν
2 παρόντων καὶ ὁρώντων, μοιχεύεσθαι ἐποίει. καὶ
ἐκείνους μὲν καὶ ἐφίλει καὶ ἠγάπα, τιμαῖς τε καὶ
ἀρχαῖς ἤγαλλε, τοὺς δ' ἄλλους τοὺς μὴ συγκαθιέντας
σφᾶς ἐς τοῦτο καὶ ἐμίσει καὶ ἀπώλλυε. καὶ ταῦτα
μέντοι τοιαῦτά τε ὄντα καὶ ἀναφανδὸν οὕτω γιγνό-
3 μενα τὸν Κλαύδιον ἐπὶ πλεῖστον ἔλαθεν· ἐκείνῳ τε
γὰρ θεραπαινίδιά τινα συμπαρακατέκλινε, καὶ τούς
τι δυναμένους οἱ μηνῦσαι τοὺς μὲν εὐεργεσίαις τοὺς
δὲ καὶ τιμωρίαις προκατελάμβανεν, ὥσπερ καὶ τότε
καὶ Κατώνιον Ἰοῦστον τοῦ τε δορυφορικοῦ ἄρχοντα
καὶ δηλῶσαί τι αὐτῷ περὶ τούτων ἐθελήσαντα προ-
4 διέφθειρε. τήν τε Ἰουλίαν τὴν τοῦ Δρούσου μὲν
τοῦ Τιβερίου παιδὸς θυγατέρα, τοῦ δὲ δὴ Νέρωνος
τοῦ Γερμανικοῦ γυναῖκα γενομένην, ζηλοτυπήσασα
ὥσπερ καὶ τὴν ἑτέραν ἀπέσφαξε. καί τις ἐν τούτῳ
τῶν ἱππέων, ὡς καὶ ἐπιβουλεύσας τῷ Κλαυδίῳ, κατὰ

*τοῦ Καπιτωλίου ὑπό τε τῶν δημάρχων καὶ τῶν ὑπά-
των κατεκρημνίσθη.*

ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτ᾽ ἐγίγνετο, κατὰ δὲ τὸν 19
*αὐτὸν τοῦτον χρόνον Αὖλος Πλαύτιος βουλευτὴς
λογιμώτατος ἐς τὴν Βρεττανίαν ἐστράτευσε· Βέρικος
γάρ τις ἐκπεσὼν ἐκ τῆς νήσου κατὰ στάσιν ἔπεισε
τὸν Κλαύδιον δύναμιν ἐς αὐτὴν πέμψαι. καὶ οὕτως* 2
*ὁ Πλαύτιος στρατηγήσας τὸ μὲν στράτευμα χαλεπῶς
ἐκ τῆς Γαλατίας ἐξήγαγεν· ὡς γὰρ ἔξω τῆς οἰκου-
μένης στρατεύσοντες ἠγανάκτουν, καὶ οὐ πρότερόν
γε αὐτῷ ἐπείσθησαν πρὶν τὸν Νάρκισσον ὑπὸ τοῦ
Κλαυδίου πεμφθέντα ἀναβῆναί τε ἐπὶ τὸ τοῦ Πλαυ-
τίου βῆμα καὶ δημηγορῆσαί τι ἐθελῆσαι· τότε γὰρ* 3
*πολλῷ που μᾶλλον ἐπ᾽ αὐτῷ ἀχθεσθέντες οὔτε τι
ἐκείνῳ εἰπεῖν ἐπέτρεψαν, συμβοήσαντες ἐξαίφνης
τοῦτο δὴ τὸ θρυλούμενον "ἰὼ σατουρνάλια," ἐπειδή-
περ ἐν τοῖς Κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ τῶν δεσποτῶν
σχῆμα μεταλαμβάνοντες ἑορτάζουσι, καὶ τῷ Πλαυτίῳ
εὐθὺς συνέσποντο ἑκούσιοι. τὴν μὲν οὖν ὁρμὴν χρο-
νίαν διὰ ταῦτ᾽ ἐποιήσαντο, τριχῇ δὲ δὴ νεμηθέντες* 4
*ὅπως μὴ καθ᾽ ἓν περαιούμενοι κωλυθῶσί ποι προ-
σχεῖν, κἀν τῷ διάπλῳ τὸ μέν τι δυσφορήσαντες ἐπει-
δὴ ἐπαλινδρόμησαν, τὸ δὲ ἀναθαρρήσαντες ὅτι λαμ-
πὰς ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν ἀρθεῖσα πρὸς τὰς δυσμὰς
ᾗπερ ἔπλεον διέδραμε, κατῆραν ἐς τὴν νῆσον μηδε-
νός σφισιν ἐναντιωθέντος· οἱ γὰρ Βρεττανοὶ μὴ* 5
*προσδοκήσαντες αὐτοὺς δι᾽ ἅπερ ἐπυνθάνοντο ἥξειν,
οὐ προσυνελέγησαν. οὐ μὴν οὐδὲ τότε ἐς χεῖρας αὐ-
τοῖς ἦλθον, ἀλλ᾽ ἔς τε τὰ ἕλη καὶ ἐς τὰς ὕλας κατέ-
φυγον, ἐλπίσαντές σφας ἄλλως κατατρίψειν, ὥσθ᾽,
ὅπερ ἐπὶ τοῦ Καίσαρος τοῦ Ἰουλίου ἐγεγόνει, διὰ
κενῆς αὐτοὺς ἀναπλεῦσαι. ὁ οὖν Πλαύτιος πολλὰ* 20

μὲν πράγματα ἀναζητῶν σφας ἔσχεν, ἐπεὶ δὲ εὗρέ ποτε, ἦσαν δὲ οὐκ αὐτόνομοι ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοις βασιλεῦσι προστεταγμένοι, πρῶτον μὲν Καρατάκον, ἔπειτα Τογόδουμνον, Κυνοβελλίνου παῖδας, ἐνίκησεν·
2 αὐτὸς γὰρ ἐτεθνήκει. φυγόντων δὲ ἐκείνων προσεποιήσατο ὁμολογίᾳ μέρος τι τῶν Βοδούνων, ὧν ἐπῆρχον Κατουελλανοὶ ὄντες, κἀνταῦθα φρουρὰν καταλιπὼν πρόσω ᾔει. ὡς δ' ἐπὶ ποταμῷ τινι ἐγένοντο ὃν οὐκ ᾤοντο οἱ βάρβαροι δυνήσεσθαι τοὺς Ῥωμαίους ἄνευ γεφύρας διαβῆναι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀμελέστερόν πως ἐπὶ τῆς ὄχθης αὐτοῦ τῆς κατ' ἀντιπέρας ηὐλίζοντο, πέμπει Κελτούς, οἷς ἔθος ἦν καὶ διὰ τῶν ῥοωδεστάτων ῥα-
3 δίως αὐτοῖς ὅπλοις διανήχεσθαι. καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι παρὰ δόξαν τοῖς ἐναντίοις προσπεσόντες τῶν μὲν ἀνδρῶν οὐδένα ἔβαλλον, τοὺς δ' ἵππους τοὺς τὰ ἅρματα αὐτῶν ἄγοντας ἐτίτρωσκον, κἀκ τούτου ταραττομένων σφῶν οὐδ' οἱ ἐπιβάται ἀσφαλεῖς εἶναι ἐδύναντο, ἐπιδιέπεμψε τόν τε Οὐεσπασιανὸν τὸν Φλαούιον τὸν καὶ τὴν αὐτοκράτορα μετὰ ταῦτα ἀρχὴν λαβόντα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σαβῖνον ὑποστρα-
4 τηγοῦντά οἱ· καὶ οὕτω διελθόντες πῃ καὶ ἐκεῖνοι τὸν ποταμὸν συχνοὺς τῶν βαρβάρων μὴ προσδεχομένους ἀπέκτειναν. οὐ μέντοι οἱ λοιποὶ ἔφυγον, ἀλλὰ τῆς ὑστεραίας αὖθις συμβαλόντες σφίσιν ἀγχώμαλα ἠγωνίσαντο, πρὶν δὴ Γναῖος Ὀσίδιος Γέτας κινδυνεύσας ἁλῶναι, ἔπειθ' οὕτως αὐτῶν ἐκράτησεν ὥστε καὶ τιμὰς ἐπινικίους, καίπερ οὐχ ὑπατευκώς, λαβεῖν.
5 ἀναχωρησάντων δὲ ἐντεῦθεν τῶν Βρεττανῶν ἐπὶ τὸν Ταμέσαν ποταμόν, καθ' ὃ ἔς τε τὸν ὠκεανὸν ἐκβάλλει πλημμύροντός τε αὐτοῦ λιμνάζει, καὶ ῥᾳδίως αὐτὸν διαβάντων ἅτε καὶ τὰ στέριφα τά τε εὔπορα τοῦ χωρίου ἀκριβῶς εἰδότων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐπακολουθήσαντές

σφισι ταύτῃ μὲν ἐσφάλησαν, διανηξαμένων δ' αὖθις 6
τῶν Κελτῶν, καί τινων ἑτέρων διὰ γεφύρας ὀλίγον
ἄνω διελθόντων, πολλαχόθεν τε ἅμα αὐτοῖς προσέμι-
ξαν καὶ πολλοὺς αὐτῶν κατέκοψαν, τοὺς δὲ λοιποὺς
ἀπερισκέπτως ἐπιδιώκοντες ἔς τε ἕλη δυσδιέξοδα
ἐσέπεσον καὶ συχνοὺς ἀπέβαλον.

διά τε οὖν τοῦτο καὶ ὅτι καὶ τοῦ Τογοδούμνου 21
φθαρέντος οἱ Βρεττανοὶ οὐχ ὅσον ἐνέδοσαν, ἀλλὰ καὶ
μᾶλλον πρὸς τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ ἐπισυνέστησαν,
φοβηθεὶς ὁ Πλαύτιος οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν,
ἀλλ' αὐτός τε τὰ παρόντα διὰ φυλακῆς ἐποιήσατο
καὶ τὸν Κλαύδιον μετεπέμψατο· εἴρητο γὰρ αὐτῷ, 2
εἴ τι βιαιότερον γίγνοιτο, τοῦτο ποιῆσαι, καὶ παρα-
σκευή γε ἐπὶ τῇ στρατείᾳ πολλὴ τῶν τε ἄλλων καὶ
ἐλεφάντων προσυνείλεκτο. ἐλθούσης δὲ τῆς ἀγγελίας
ὁ Κλαύδιος τὰ μὲν οἴκοι τῷ Οὐιτελλίῳ τῷ Λουκίῳ
τῷ συνάρχοντι τά τε ἄλλα καὶ τοὺς στρατιώτας ἐνε-
χείρισε, καὶ γὰρ ἐξ ἴσου αὐτὸν ἑαυτῷ ἑξάμηνον ὅλον
ὑπατεῦσαι ἐποίησεν, αὐτὸς δὲ ἐξεστρατεύσατο. καὶ 3
καταπλεύσας ἐς τὰ Ὤστια ἐκεῖθεν ἐς Μασσαλίαν πα-
ρεκομίσθη, κἀντεῦθεν τὰ μὲν πεζῇ τὰ δὲ καὶ διὰ
τῶν ποταμῶν πορευόμενος πρός τε τὸν ὠκεανὸν ἀφί-
κετο, καὶ περαιωθεὶς ἐς τὴν Βρεττανίαν συνέμιξε
τοῖς στρατοπέδοις πρὸς τῷ Ταμέσᾳ ἀναμένουσιν αὐ-
τόν. καὶ παραλαβών σφας ἐκεῖνόν τε ἐπιδιέβη, καὶ 4
τοῖς βαρβάροις πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῦ συνεστραμ-
μένοις ἐς χεῖρας ἐλθὼν μάχῃ τε ἐνίκησε καὶ τὸ Κα-
μουλόδουνον τὸ τοῦ Κυνοβελλίνου βασίλειον εἷλε.
κἀκ τούτου συχνοὺς τοὺς μὲν ὁμολογίᾳ τοὺς δὲ καὶ
βίᾳ προσαγαγόμενος αὐτοκράτωρ πολλάκις ἐπωνο-
μάσθη παρὰ τὰ πάτρια, οὐ γὰρ ἔστιν οὐδενὶ πλέον 5
ἢ ἅπαξ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολέμου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην

λαβεῖν, καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν ἀφελόμενος ἐκείνους μὲν
τῷ Πλαυτίῳ προσέταξεν, ἐντειλάμενός οἱ καὶ τὰ λοιπὰ
προσκαταστρέψασθαι, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἠπείχθη
τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης διὰ τῶν γαμβρῶν, τοῦ τε
22 Μάγνου καὶ τοῦ Σιλανοῦ, προπέμψας. μαθοῦσα δὲ
ἡ γερουσία τὰ κατειργασμένα Βρεττανικόν τε αὐτὸν
ἐπεκάλεσε καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ πέμψαι ἔδωκε. πα-
νήγυρίν τε ἐτησίαν καὶ ἁψῖδας τροπαιοφόρους, τὴν
μὲν ἐν τῇ πόλει τὴν δὲ ἐν τῇ Γαλατίᾳ, ὅθεν ἐς τὴν
Βρεττανίαν ἐξαναχθεὶς ἐπεραιώθη, γενέσθαι ἐψηφί-
2 σαντο· τῷ τε υἱεῖ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν ἐπέθε-
σαν, ὥστε καὶ κυρίως τρόπον τινὰ Βρεττανικὸν αὐτὸν
ὀνομασθῆναι, καὶ τῇ Μεσσαλίνῃ τὴν προεδρίαν ἣν καὶ
ἡ Λιουία ἐσχήκει καὶ τὸ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδοσαν.
3 ἐκείνους μὲν δὴ τούτοις ἐτίμησαν, τῇ δὲ δὴ τοῦ
Γαΐου μνήμῃ ἀχθόμενοι τὸ νόμισμα τὸ χαλκοῦν πᾶν,
ὅσον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐντετυπωμένην εἶχε, συγχω-
νευθῆναι ἔγνωσαν. καὶ ἐπράχθη μὲν τοῦτο, οὐ μέν-
τοι καὶ ἐς βέλτιόν τι ὁ χαλκὸς ἐχώρησεν, ἀλλ' ἀν-
δριάντας ἀπ' αὐτοῦ ἡ Μεσσαλῖνα τοῦ Μνηστῆρος
4 τοῦ ὀρχηστοῦ ἐποιήσατο. ἐπεὶ γὰρ τῷ Γαΐῳ ποτὲ
ἐκεῖνος ἐκέχρητο, χάριν τινὰ αὐτῷ ταύτην τῆς πρὸς
ἑαυτὴν συνουσίας κατέθετο. σφόδρα γὰρ ἤρα, καὶ
ἐπεί γε μηδένα τρόπον μήθ' ὑπισχνουμένη τι μήτε
5 ἐκφοβοῦσα αὐτὸν συγγενέσθαι αὐτῇ ἀναπεῖσαι ἐδύ-
νατο, διελέχθη τῷ ἀνδρί, ἀξιοῦσα αὐτὸν πειθαρχεῖν
οἱ ἀναγκασθῆναι ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι αὐτοῦ δεομένη·
καὶ οὕτως εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Κλαυδίου πάνθ' ὅσα
ἂν προστάττηται ὑπὸ τῆς Μεσσαλίνης ποιεῖν, συνῆν
αὐτῇ ὡς καὶ τοῦθ' ὑπ' ἐκείνου κεκελευσμένος. τὸ
δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς ἄλλους συχνοὺς ἔπραττεν·

22, 2, 5. ἔδοσαν] Desinit cod. Ven. Rursus incipit 26, 2, 2.

ὡς γὰρ εἰδότος τε τοῦ Κλαυδίου τὰ γιγνόμενα καὶ συγχωροῦντός οἱ ἀκολασταίνειν ἐμοιχεύετο.

τῆς μὲν οὖν Βρεττανίας οὕτω τότε ἑάλω τινά· 23
μετὰ δὲ ταῦτα, Γαΐου τε Κρίσπου τὸ δεύτερον καὶ a. C. 44
Τίτου Στατιλίου ὑπατευόντων, ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην ὁ Κλαύδιος ἓξ μῆνας ἀποδημήσας, ἀφ' ὧν ἑκκαίδεκα μόνας ἐν τῇ Βρεττανίᾳ ἡμέρας ἐποίησε, καὶ τὰ νικητήρια ἔπεμψε, τά τε ἄλλα κατὰ τὸ νομιζόμενον πράξας καὶ τοὺς ἀναβασμοὺς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς γόνασιν ἀναβάς, ἀναφερόντων αὐτὸν τῶν γαμβρῶν ἑκατέρωθεν. ἔνειμε δὲ τοῖς μὲν βουλευταῖς 2
τοῖς συνεξετασθεῖσίν οἱ τὰς ἐπινικίους τιμάς, οὐχ ὅτι τοῖς ὑπατευκόσιν, ὅπερ καὶ ἄλλως ἀφθονώτατα καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις ἐποίει, Ῥουφρίῳ δὲ δὴ Πολλίωνι τῷ ἐπάρχῳ εἰκόνα καὶ ἕδραν ἐν τῷ βουλευτικῷ, ὁσάκις ἂν ἐς τὸ συνέδριον αὐτῷ συνεσίῃ· καὶ 3
ἵνα γε μὴ καινοτομεῖν τι δόξῃ, ἔφη καὶ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ Οὐαλερίου τινὸς Λίγυος τοῦτο πεποιηκέναι. τόν τε Λάκωνα τὸν πρότερον μὲν τῶν νυκτοφυλάκων ἄρξαντα, τότε δὲ τῶν Γαλατῶν ἐπιτροπεύοντα, τῷ τε αὐτῷ τούτῳ καὶ προσέτι ταῖς τῶν ὑπατευκότων τιμαῖς ἐσέμνυνε. διατελέσας δὲ ταῦτα τὴν πα- 4
νήγυριν τὴν τῶν νικητηρίων ἐποίησεν, ὑπάτου τινὰ ἐξουσίαν ἐς αὐτὴν λαβών. ἐγίγνετο δὲ ἐν τοῖς δύο ἅμα θεάτροις· καὶ πολλάκις αὐτὸς μὲν ἀπελείπετο τῆς θέας, ἕτεροι δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἐπετέλουν αὐτήν. τῶν δὲ δὴ ἵππων ἐπήγγειλε μὲν ἁμίλλας ὅσας ἂν 5
ἡμέρα ἐνδέξηται, οὐ μέντοι καὶ πλείους τῶν δέκα ἐγένοντο· ἄρκτοι τε γὰρ μεταξὺ τοῦ δρόμου αὐτῶν ἐσφάγησαν καὶ ἀθληταὶ ἠγωνίσαντο, πυρρίχην τε Ἀσιανοὶ παῖδες μετάπεμπτοι ὠρχήσαντο. καὶ ἄλλην 6
δέ τινα πανήγυριν, ἐπὶ τῇ νίκῃ καὶ αὐτήν, οἱ περὶ

τὴν σκηνὴν τεχνῖται, συγχωρηθέν σφισιν ὑπὸ τῆς
βουλῆς, ἐποίησαν.
ταῦτα μὲν δὴ διὰ τὰ Βρεττανικὰ ἐπράχθη, καὶ
ἵνα γε ἄλλοι ῥᾷον ἐς ὁμολογίαν ἴωσιν, ἐψηφίσθη τὰς
συμβάσεις ἁπάσας, ὅσας ἂν ὁ Κλαύδιος ἢ καὶ οἱ ἀν-
τιστράτηγοι αὐτοῦ πρός τινας ποιήσωνται, κυρίας
24 ὡς καὶ πρὸς τὴν βουλὴν τόν τε δῆμον εἶναι. τὴν δὲ
Ἀχαΐαν καὶ τὴν Μακεδονίαν αἱρετοῖς ἄρχουσιν, ἐξ
οὗπερ ὁ Τιβέριος ἦρξε, διδομένας ἀπέδωκεν ὁ Κλαύ-
διος τότε τῷ κλήρῳ· καὶ τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐπὶ
τῆς διοικήσεως καταλύσας ταμίαις αὐτὴν κατὰ τὸ
2 ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν, οὐχ ὥστε καὶ ἐτησίους σφᾶς, ὅπερ
ἐπί τε ἐκείνων πρότερον καὶ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν
μετὰ ταῦτα ἐγίγνετο, ἄρχειν, ἀλλ' οἱ δύο οἱ αὐτοὶ
τρία ὅλα ἔτη αὐτὴν διῴκουν, καὶ οἱ μὲν στρατηγίας
εὐθὺς ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ μισθὸν ἔφερον, ὅπως
3 ποτὲ καὶ ἔδοξαν ἄρξαι. τοῖς μὲν οὖν ταμίαις τὴν
διοίκησιν ἀντὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔξω τῆς
πόλεως ἀντέδωκε, πάσας γὰρ αὐτὰς ἔπαυσε, τοῖς δὲ
δὴ στρατηγοῖς δίκας τινάς, ἃς πρότερον οἱ ὕπατοι
διεδίκαζον, ἀντενεχείρισε. τοῖς τε στρατευομένοις,
ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν,
4 τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. καὶ Μάρκῳ
Ἰουλίῳ Κοττίῳ τὴν πατρῴαν ἀρχήν, ἣν ἐπὶ τῶν Ἄλ-
πεων τῶν ὁμωνύμων εἶχε, προσεπηύξησε, βασιλέα
αὐτὸν τότε πρῶτον ὀνομάσας. τῶν τε Ῥοδίων τὴν
ἐλευθερίαν ἀφείλετο, ὅτι Ῥωμαίους τινὰς ἀνεσκολό-
5 πισαν. καὶ Οὐμβώνιον Σιλίωνα ἄρχοντα Βαιτικῆς
μεταπέμψας ἐξέωσεν ἐκ τοῦ συνεδρίου ὡς καὶ σῖτον
ὀλίγον τοῖς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ στρατευομένοις ἀπο-
στείλαντα· τοῦτο γὰρ κατηγορήθη, ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς
οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλ' ὅτι τισὶ τῶν ἀπελευθέρων

προσέκρουσε. καὶ ὃς συνήνεγκε μὲν ἐς τὸ πρατήριον 6
πάντα τὰ ἑαυτοῦ ἔπιπλα, πολλά τε καὶ περικαλλῆ
ὄντα, ὡς καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκηρύξων, μόνην δὲ δὴ
τὴν βουλευτικὴν ἐσθῆτα ἐπώλησεν, ἐνδεικνύμενός
σφισι διὰ τούτου ὅτι οὔτε τι δεινὸν πεπονθὼς εἴη
καὶ δύναιτο ἰδιωτεύων ἡδέως βιοτεύειν.

τότε μὲν δὴ ταῦτα ἐπράχθη, καὶ τὴν ἀγορὰν τὴν 7
διὰ τῶν ἐννέα ἡμερῶν ἀγομένην ἐς ἑτέραν ἡμέραν
ἱερῶν τινων ἕνεκα μετέθεσαν· καὶ τοῦτο καὶ ἄλλοτε
πολλάκις ἐγένετο. τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει ὕπατοι μὲν 25 a. C. 45
Μάρκος τε Οὐινίκιος δεύτερον καὶ Στατίλιος Κο-
ρουῖνος ἦρξαν, Κλαύδιος δὲ αὐτὸς μὲν πάντα τὰ
εἰθισμένα διώμοσε, τοὺς δ' ἄλλους ἐκώλυσε κατ'
ἄνδρα ὀμόσαι· καὶ οὕτως εἷς τις τῶν στρατηγούντων, 2
ὥσπερ ποτέ, καὶ ἕτερος τῶν δημαρχούντων, ἀπό τε
τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων εἷς, ἐξῆρξε τῶν ὅρκων τοῖς
ὁμοίοις. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐπράχθη. ἐπειδή
τε ἡ πόλις πολλῶν εἰκόνων ἐπληροῦτο, ἐξῆν γὰρ
ἀνέδην τοῖς βουλομένοις ἐν γραφῇ καὶ ἐν χαλκῷ λίθῳ
τε δημοσιεύεσθαι, τάς τε πλείους αὐτῶν ἑτέρωσέ ποι 3
μετέθηκε, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἀπηγόρευσε μηδενὶ ἰδιώτῃ,
ᾧ ἂν μὴ ἡ βουλὴ ἐπιτρέψῃ, τοῦτο ποιεῖν ἐξεῖναι,
πλὴν εἴ τις ἔργον τι ᾠκοδομηκὼς εἴη ἢ καὶ κατασκευ-
άσαιτο· τούτοις γὰρ δή, τοῖς τε συγγενέσιν αὐτῶν,
ἵστασθαι ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐφῆκε. καί τινα 4
ἐπὶ δώροις τῶν ἀρξάντων τινὸς ἔθνους φυγαδεύ-
σας, πάνθ' ὅσα ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπεκτήσατο ἐδήμευσεν.
ὅπως τε μὴ διακρούοιντο οἱ τοιοῦτοι τοὺς ἐθέλοντάς
σφισι δικάζεσθαι, οὐδενὶ ἀρχὴν ἐπ' ἀρχῇ παραχρῆμα
ἐδίδου. τοῦτο γὰρ ἐνενόμιστο μὲν καὶ πρότερον, ἵνα 5
ἀπροφασίστως τις αὐτοῖς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ λαγ-
χάνῃ, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς παριεμένοις τὰς ἐκδημίας

οἷς ποι ἐπετρέπετο ἐπαλλήλους ποιεῖσθαι, ὅπως εἰ
δή τι πλημμελήσειαν, μὴ προσλαμβάνοιεν, οἱ μὲν ἐκ
τῶν ἀρχῶν οἱ δὲ ἐκ τῶν ἀποδημιῶν, τὸ ἀνεύθυνον,
6 ἐξελελοίπει δέ. καὶ οὕτω γε ἀκριβῶς ἑκάτερον αὐ-
τῶν ἐφύλαττεν ὥστε μηδὲ παρεδρεύσαντά τινι ἐπι-
τρέψαι ἐς ἡγεμονίαν εὐθὺς ἔθνους ἐπιβάλλουσάν οἱ
κληροῦσθαι, καίτοι καὶ ἐπὶ δύο ἔτη τινὰς ἐῶν αὐτῶν
ἄρχειν, αἱρετούς τε ἔστιν οὓς πέμπων. τοῖς δ' οὖν
αἰτουμένοις ὥστε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημῆσαι ἐφίει
μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς βουλῆς, τοῦ γε μὴν
καὶ νόμῳ τινὶ αὐτὸ δοκεῖν ποιεῖν δόγμα γενέσθαι
7 ἐκέλευσε. καὶ τοῦτο μὲν καὶ τῷ ὑστέρῳ ἔτει ἐψη-
φίσθη· τότε δὲ τήν τε πανήγυριν τὴν εὐκταίαν, ἣν
τῆς στρατείας αὐτοῦ ἕνεκα προϋπέσχητο, διέθηκε καὶ
τῷ δήμῳ τῷ σιτοδοτουμένῳ πέντε μὲν καὶ ἑβδομή-
κοντα δραχμὰς ἅπασι διέδωκεν, ἔστι δ' οἷς καὶ πλέον,
ὥστε καὶ ἐς τριακοσίας καὶ δώδεκα καὶ ἡμίσειάν τισι
8 γενέσθαι. οὐ μέντοι καὶ πάντα αὐτὸς διένειμεν, ἀλλὰ
καὶ οἱ γαμβροὶ αὐτοῦ, ἐπειδήπερ ἐπὶ πλείους ἡμέρας
ἡ διάδοσις ἐγένετο καὶ ἠθέλησε καὶ δικάσαι ἐν ταύ-
ταις. τοῖς τε Κρονίοις τὴν πέμπτην ἡμέραν τὴν κα-
ταδειχθεῖσάν τε ὑπὸ τοῦ Γαΐου καὶ μετὰ τοῦτο κατα-
λυθεῖσαν ἀπέδωκε.

26 καὶ ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ
ἐκλείψειν ἔμελλεν, ἐφοβήθη τε μή τις ἐκ τούτου τα-
ραχὴ γένηται, ἐπεὶ ἄλλα ἄττα τέρατα συνεβεβήκει,
καὶ προέγραψεν οὐ μόνον ὅτι τε ἐκλείψει καὶ ὁπότε
καὶ ἐφ' ὁπόσον, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας δι' ἃς ἀναγκαίως
2 γενήσεσθαι τοῦτο ἔμελλεν. εἰσὶ δὲ αἵδε. ἡ σελήνη
τὴν κάτω τοῦ ἡλίου περιφοράν, ὥσπερ που πεπίστευ-
ται, εἴτ' οὖν ἐφεξῆς αὐτοῦ εἴτε καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν

26, 2, 2. αὐτοῦ] Hoc rursus incipit codex Venetus.

τήν τε Ἀφροδίτην ἔχει, κινεῖται μὲν κατὰ μῆκος,
ὥσπερ καὶ ἐκεῖνος, κινεῖται δὲ καὶ κατὰ βάθος,
ὥσπερ ἴσως καὶ ἐκεῖνος, κινεῖται δὲ καὶ ἐν πλάτει,
ὅπερ οὐδαμῇ οὐδαμῶς τῷ ἡλίῳ ὑπάρχει. ὅταν οὖν 3
κατά τε τὴν αὐτὴν αὐτῷ εὐθυωρίαν ὑπὲρ τὴν ἡμετέ-
ραν ὄψιν γένηται καὶ ὑπὸ τὴν φλόγα αὐτοῦ ὑποδράμῃ,
τότε τὴν αὐγὴν αὐτοῦ τὴν ἐς τὴν γῆν καθήκουσαν
τοῖς μὲν ἐπὶ πλεῖον τοῖς δὲ ἐπ' ἔλαττον διεσκέπασεν,
ἔστι δ' οἷς οὐδὲ ἐπὶ βραχύτατον ἀποκρύπτει· ἴδιον 4
γὰρ ἀεὶ φῶς ὁ ἥλιος ἔχων οὐκ ἔστιν ὅτε αὐτοῦ ἀπαλ-
λάττεται, καὶ διὰ τοῦθ' οἷς ἂν ἡ σελήνη μὴ ἐπί-
προσθεν, ὥστ' αὐτὸν συσκιάζεσθαι, γένηται, ὁλόκλη-
ρος ἀεὶ φαίνεται. περὶ μὲν δὴ τὸν ἥλιον ταῦτ' ἀεί
τε συμβαίνει καὶ τότε ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου ἐδημοσιεύ-
θη· ἡ δὲ σελήνη, οὐ γάρ ἐστιν ἀπὸ τρόπου καὶ τὸ 5
κατ' ἐκείνην εἰπεῖν, ἐπειδήπερ ἅπαξ τοῦ λόγου τού-
του προσηψάμην, ὁσάκις ἂν κατ' ἀντικρὺ τῷ ἡλίῳ
γενομένη, ἐν γὰρ ταῖς πανσελήνοις μόνως αὐτῇ τοῦτο,
ὥσπερ καὶ ἐκείνῳ ἐν ταῖς νουμηνίαις, συμβαίνει, ἐς
τὸ τῆς γῆς σκίασμα κωνοειδὲς ὂν ἐμπέσῃ, γίγνεται
δὲ τοῦτο ὅταν διὰ τῶν μέσων ἐν τῇ τοῦ πλάτους κι-
νήσει περιφέρηται, στέρεται τοῦ ἡλιοειδοῦς φωτὸς
καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὁποίαπερ ἐστὶ φαντάζεται.

ταῦτα μὲν δὴ τοιαῦτά ἐστι, τοῦ δ' ἐνιαυτοῦ 27
ἐκείνου ἐξελθόντος Οὐαλέριός τε Ἀσιατικὸς τὸ δεύ- a. C. 46
τερον καὶ Μάρκος Σιλανὸς ὑπάτευσαν. καὶ οὗτος
μὲν ἐφ' ὅσον ᾑρέθη ἦρξεν, Ἀσιατικὸς δὲ ἀπεδείχθη
μὲν ὡς καὶ δι' ἔτους ὑπατεύσων, ὃ καὶ ἐπ' ἄλλων
ἐγίγνετο, οὐ μέντοι καὶ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀφῆκε
τὴν ἀρχὴν ἐθελούσιος, καὶ αὐτὸ καὶ ἕτεροί τινες
ἔπραξαν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ πενίας, τὰ γὰρ ἀνα- 2
λώματα τὰ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις γιγνόμενα ἐπὶ πολὺ

ἐκεχωρήκει· τετράκις γὰρ καὶ εἰκοσάκις ὡς πλήθει
ἡμιλλῶντο, ὁ δ' Ἀσιατικὸς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πλούτου
3 ὑφ' οὗπερ καὶ ἀπέθανεν· ἐπεὶ γὰρ ἔν τε πολλῇ πε-
ριουσίᾳ ἦν καὶ ἐκ τοῦ δεύτερον ὑπατεύειν καὶ ἐπαχ-
θὴς καὶ ἐπίφθονος πολλοῖς ἐγεγόνει, καταλῦσαι τρό-
πον τινὰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἠθέλησεν ὡς καὶ ἧττόν τι
4 παρὰ τοῦτο κινδυνεύσων. καὶ ὁ μὲν ἐξηπατήθη, ὁ
δὲ Οὐινίκιος ὑπὸ μὲν τοῦ Κλαυδίου οὐδὲν ἔπαθεν,
ἦν μὲν γὰρ διαπρεπὴς ἀνήρ, τὴν δὲ δὴ ἡσυχίαν ἄγων
καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττων ἐσώζετο, ὑπὸ δὲ τῆς Μεσσα-
λίνης, ὑποψίᾳ τε ὅτι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Ἰουλίαν
ἀπεκτόνει, καὶ ὀργῇ ὅτι οὐκ ἠθέλησέν οἱ συγγενέσθαι,
φαρμάκῳ διεφθάρη. καὶ οὕτω ταφῆς τε δημοσίας
καὶ ἐπαίνων ἠξιώθη· πολλοῖς γὰρ δὴ καὶ ταῦτ' ἐδί-
5 δοτο. Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος ὁ τοῦ Δρούσου πρὸς
μητρὸς ἀδελφὸς ἐπεβούλευσε μὲν τῷ Κλαυδίῳ, οὐκ
ἀπέθανε δὲ ἀλλ' ὑπερωρίσθη. αἴτιον δὲ ἴσως μὲν
καὶ ἐκεῖνο ὅτι μήτε στράτευμα προπαρασκευάσας μήτε
χρήματα προαθροίσας, ἀλλ' ὑπ' ἀνοίας πολλῆς, ὡς
καὶ ἑκουσίων τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸ γένος ἄρξων,
ἐθρασύνετο· τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ὅτι καὶ σμικρότατος
καὶ δυσειδέστατος ὤν, κἀκ τούτου καταφρονηθείς,
γέλωτα μᾶλλον ἢ κίνδυνον ὦφλεν.

28 οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ πάνυ τοῦ Κλαυδίου
ἐπῄνουν, καὶ νὴ Δία καὶ ἐκεῖνο ὅτι ἐντυχόντος τινὸς
τοῖς δημάρχοις κατὰ τοῦ ἐξελευθερώσαντος αὐτόν, καὶ
ὑπηρέτην ἐπ' αὐτὸν αἰτήσαντος καὶ λαβόντος, ἠγα-
νάκτησε, καὶ ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς συνεξετασθέντας
αὐτῷ ἐκόλασε, καὶ προσέτι καὶ ἀπηγόρευσε μηδὲ τοῖς
οὕτω κατὰ τῶν δεσποτευσάντων αὐτῶν βοηθεῖν, εἰ
δὲ μή, στέρεσθαι τοῦ δίκην αὐτοὺς ἑτέροις λαγχάνειν.
2 δουλεύοντα μέντοι αὐτὸν τῇ τε γυναικὶ καὶ τοῖς

ἀπελευθέροις ὁρῶντες ἤσχαλλον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ
σπουδασάντων ποτὲ τῶν τε ἄλλων καὶ αὐτοῦ τοῦ
Κλαυδίου τὸν Σαβῖνον τὸν τῶν Κελτῶν ἐπὶ τοῦ Γαΐου
ἄρξαντα ἐν μονομαχίᾳ τινὶ ἀποκτεῖναι, ἡ Μεσσαλῖνα
ἔσωσε· καὶ γὰρ ἐκείνῳ ἐπλησίαζε. τοῦτό τε οὖν αὐτοὺς 3
ἠνία, καὶ ὅτι τὸν Μνηστῆρα ἀποσπάσασα ἀπὸ τοῦ θεά-
τρου εἶχε καὶ ὁπότε γε λόγος τις ἐν τῷ δήμῳ περὶ αὐτοῦ
ὅτι μὴ ὀρχοῖτο γίγνοιτο θαῦμά τε ὁ Κλαύδιος ἐποιεῖτο
καὶ ἀπελογεῖτο τά τε ἄλλα καὶ ὀμνὺς ὅτι μὴ συνείη
αὐτῷ. πιστεύοντες γὰρ ὄντως ἀγνοεῖν αὐτὸν τὰ γιγνό- 4
μενα, ἐλυποῦντο μὲν ὅτι μόνος οὐκ ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ
βασιλείῳ δρώμενα, ὅσα καὶ ἐς τοὺς πολεμίους ἤδη διε-
πεφοιτήκει, οὐ μὴν καὶ ἐξελέγχειν αὐτὰ ἤθελον, τὸ μέν
τι τὴν Μεσσαλῖναν αἰδούμενοι, τὸ δὲ καὶ τοῦ Μνηστῆ-
ρος φειδόμενοι· ὅσον γὰρ ἐκείνη διὰ τὸ κάλλος, το- 5
σοῦτον τῷ δήμῳ διὰ τὴν τέχνην ἤρεσκεν. οὕτω γάρ
που δεινὸς σοφιστὴς ἐν τῇ ὀρχήσει ἦν ὥστε τοῦ ὁμί-
λου μεγάλῃ ποτὲ σπουδῇ δρᾶμά τι αὐτὸν ἐπιβόητον
ὀρχήσασθαι δεομένου, παρακῦψαί τε ἐκ τῆς σκηνῆς
καὶ εἰπεῖν ὅτι οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· τῷ γὰρ
Ὀρέστῃ συγκεκοίμημαι. ὁ δ' οὖν Κλαύδιος ταῦτά τε 6
οὕτως ἔπραττε, καὶ ἐπειδὴ πλῆθός τε δικῶν ἀμύθητον
ἦν καὶ οὐκ ἀπήντων ἐπ' αὐτὰς οἵ τι προσδοκῶντες
ἐλαττωθήσεσθαι, προεῖπε διὰ προγράμματος ὅτι καὶ
κατὰ ἀπόντων αὐτῶν ἐντὸς ῥητῆς τινος ἡμέρας δικά-
σει, καὶ ἐνεπέδωσε τοῦτο.

ἐν δὲ τῷ ἑξῆς ἔτει ὅ τε Κλαύδιος τὸ τέταρτον 29
καὶ Οὐιτέλλιος Λούκιος τὸ τρίτον, ὀκτακοσιοστοῦ τῇ a. C. 47
Ῥώμῃ ἔτους ὄντος, ὑπάτευσαν. καὶ ἐξήλασε μὲν ὁ
Κλαύδιός τινας ἐκ τῆς βουλῆς, ὧν οἱ πλείονες οὐκ

28, 3, 1. δὴ] Desinit codex Venetus. Sequentia usque ad finem libri pleraque sunt Xiphilini.

ἄκοντες ἐξέπεσον ἀλλ' ἐθελονταὶ διὰ πενίαν παρέ-
2 μενοι, ἀντεσήγαγε δὲ ὁμοίως πολλούς. ἐπειδή τε
Σουρδίνιός τις Γάλλος βουλεῦσαι δυνάμενος ἐς τὴν
Καρχηδόνα ἐξῴκησε, σπουδῇ τε αὐτὸν μετεπέμψατο,
καὶ ἔφη ὅτι χρυσαῖς σε πέδαις δήσω. καὶ ὁ μὲν οὕτω
τῷ ἀξιώματι πεδηθεὶς κατὰ χώραν ἔμεινε· τοὺς
μέντοι ἀλλοτρίους ἀπελευθέρους ὁ Κλαύδιος, εἴ που
3 κακουργοῦντας λάβοι, δεινῶς τιμωρῶν, τοῖς ἰδίοις
οὕτω προσέκειτο ὥσθ' ὑποκριτοῦ τινος ἐν τῷ θεάτρῳ
ποτὲ τοῦτο δὴ τὸ θρυλούμενον εἰπόντος ὅτι ἀφόρη-
τός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας, καὶ τοῦ τε δήμου παν-
τὸς ἐς Πολύβιον τὸν ἀπελεύθερον αὐτοῦ ἀποβλέψαν-
τος, καὶ ἐκείνου ἐκβοήσαντος ὅτι ὁ αὐτὸς μέντοι ποι-
ητὴς εἶπεν ὅτι βασιλεῖς ἐγένοντο χοί πρὶν ὄντες
4 αἰπόλοι, οὐδὲν δεινὸν αὐτὸν εἰργάσατο. μηνυθέντων
δέ τινων ὡς ἐπιβουλεύοιεν αὐτῷ, τοὺς μὲν ἄλλους
ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο, εἰπὼν ὅτι οὐ τὸν αὐτὸν
χρὴ τρόπον ψύλλαν τε καὶ θηρίον ἀμύνεσθαι, ὁ δὲ
Ἀσιατικὸς ἐκρίθη μὲν παρ' αὐτῷ, ὀλίγου δὲ δεῖν
5 ἀπέφυγεν. ἀρνουμένου γὰρ αὐτοῦ καὶ λέγοντος ὅτι
οὐκ οἶδα οὐδὲ γνωρίζω τῶν καταμαρτυρούντων μου
τούτων οὐδένα, ἐρωτηθεὶς ὁ στρατιώτης ὁ φάσκων
αὐτῷ συγγεγονέναι ὅστις ὁ Ἀσιατικὸς εἴη, φαλακρόν
τινα προσεστῶτα κατὰ τύχην ἔδειξε· τοῦτο γὰρ αὐ-
6 τοῦ τὸ σύμβολον μόνον ἠπίστατο. γέλωτος οὖν ἐπὶ
τούτῳ πολλοῦ γενομένου, καὶ τοῦ Κλαυδίου ἀπολύειν
αὐτὸν μέλλοντος, ὁ Οὐιτέλλιος τῇ Μεσσαλίνῃ χαρι-
ζόμενος παρακεκλῆσθαι ἔφη ὑπ' αὐτοῦ ἵν' ὅπως ἂν
βουληθῇ ἀποθάνῃ. ἀκούσας δὲ τοῦτο ἐκεῖνος ἐπί-
στευσέ τε αὐτὸν ὄντως ἑαυτοῦ διὰ τὸ συνειδὸς κα-
τεγνωκέναι, καὶ κατεχρήσατο.
7 ἀνεφάνη δὲ καὶ νησίδιόν τι ἐν τῷ ἔτει τούτῳ

παρὰ τῇ Θήρᾳ τῇ νήσῳ, οὐκ ὂν πρότερον. ἐπειδή τε πολλοὶ δούλους ἀρρωστοῦντας οὐδεμιᾶς θεραπείας ἠξίουν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐξέβαλλον, ἐνομοθέτησε πάντας τοὺς ἐκ τοῦ τοιούτου περιγενομένους ἐλευθέρους εἶναι.

ἐν δὲ τῇ Βρεττανίᾳ περιστοιχισθέντος τοῦ Οὐεσ- 30
πασιανοῦ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ κινδυνεύοντος φθαρῆναι, ὁ Τίτος ὁ υἱὸς αὐτοῦ περὶ τῷ πατρὶ δείσας τήν τε περίσχεσιν αὐτῶν παραλόγῳ τόλμῃ διέρρηξε, κἀκ τούτου φεύγοντάς σφας ἐπιδιώξας διέφθειρεν. ὁ δὲ Πλαύτιος ἀπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ πολέμου, 2
ὡς καὶ καλῶς αὐτὸν χειρίσας καὶ κατορθώσας, καὶ ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου καὶ ἐθριάμβευσε.

ὅτι κατὰ τὴν ὁπλομαχίαν πολλοὶ καὶ τῶν ξένων 3
ἀπελευθέρων καὶ οἱ αἰχμάλωτοι οἱ Βρεττανοὶ ἐμαχέσαντο· καὶ πολλοὺς ὅσους καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει τῆς θέας ἀνήλισκε, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐσεμνύνετο. V p. 674.

Γναῖος δὲ Δομίτιος Κορβούλων ἐν τῇ Κελτικῇ 4
στρατηγῶν τά τε στρατεύματα συνεκρότησε, καὶ τῶν βαρβάρων ἄλλους τε καὶ οὓς ἐκάλουν Καύχους ἐκάκωσε. καὶ αὐτὸν ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντα ὁ Κλαύδιος ἀνεκάλεσε· τήν τε γὰρ ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἄσκησιν μαθὼν οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἐπὶ πλέον αὐξηθῆναι.
πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Κορβούλων ἐπανῆλθε, τοσοῦτον 5
μόνον ἀναβοήσας "ὦ μακάριοι οἱ πάλαι ποτὲ στρατηγήσαντες" ἐς δήλωσιν ὅτι τοῖς μὲν ἀκινδύνως ἀνδραγαθίζεσθαι ἐξῆν, αὐτὸς δ' ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν φθόνον ἐνεποδίσθη. τῶν μέντοι ἐπινικίων καὶ ὣς ἔτυχε. πιστευθεὶς δὲ πάλιν τὸ στράτευμα 6
καὶ οὐδὲν ἧττον ἤσκει αὐτό, καὶ ἐπειδή γε εἰρήνουν, διετάφρευσε δι' αὐτῶν πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν

μάλιστα, ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ ὠκεανοῦ πλη-
μυρίδι ἀναρρέοντες πελαγίζωσιν.
31 ἡ Μεσσαλῖνα δέ, ὥσπερ οὐκ ἐξαρκοῦν οἱ ὅτι καὶ
ἐμοιχεύετο καὶ ἐπορνεύετο, τά τε γὰρ ἄλλα αἰσχρῶς
ἔπραττε, καὶ ἐπ' οἰκήματος ἔστιν ὅτε ἐν τῷ παλατίῳ
αὐτή τε ἐκαθέζετο καὶ τὰς ἄλλας τὰς πρώτας ἐκά-
θιζε, καὶ ἐπεθύμησε καὶ ἄνδρας, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ
2 λόγου, πολλοὺς ἔχειν. καὶ σύμπασιν ἂν τοῖς χρωμέ-
νοις αὐτῇ κατὰ συμβόλαια συνῴκησεν, εἰ μήπερ
εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ φωραθεῖσα ἀπώλετο. τέως μὲν
γὰρ οἱ Καισάρειοι πάντες ὡμονόουν αὐτῇ, καὶ οὐδὲν
ὅ,τι οὐκ ἀπὸ κοινῆς γνώμης ἐποίουν· ἐπεὶ δὲ τὸν
Πολύβιον, καίτοι καὶ ἐκείνῳ πλησιάζουσα, καὶ διέβαλε
καὶ ἀπέκτεινεν, οὐκέτι αὐτῇ ἐπίστευον, κἀκ τούτου
3 ἐρημωθεῖσα τῆς παρ' αὐτῶν εὐνοίας ἐφθάρη. τόν
a. C. 48 τε γὰρ Σίλιον τὸν Γάιον, τὸν τοῦ Σιλίου τοῦ ὑπὸ
Τιβερίου σφαγέντος υἱόν, ἄνδρα ἐπεγράψατο, καὶ
τούς τε γάμους πολυτελῶς εἱστίασε καὶ οἰκίαν αὐτῷ
βασιλικὴν ἐχαρίσατο, πάντα τὰ τιμιώτατα τῶν τοῦ
Κλαυδίου κειμηλίων συμφορήσασα ἐς αὐτήν, καὶ τέ-
4 λος ὕπατον αὐτὸν ἀπέφηνε. ταῦτ' οὖν πρότερον
μὲν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἀκουόμενα καὶ ὁρώ-
μενα τὸν γοῦν Κλαύδιον ἐλάνθανεν· ὡς δ' οὗτός
τε ἐς τὰ Ὤστια πρὸς ἐπίσκεψιν σίτου κατέβη, καὶ
ἐκείνη ἐν τῇ Ῥώμῃ, πρόφασιν ὡς καὶ νοσοῦσα, ὑπε-
λείφθη, συμπόσιόν τέ τι περιβόητον συνεκρότησε καὶ
κῶμον ἀσελγέστατον ἐκώμασεν, ἐνταῦθα ὁ Νάρκισσος
μονωθέντι τῷ Κλαυδίῳ μηνύει διὰ τῶν παλλακῶν
5 αὐτοῦ πάντα τὰ γιγνόμενα. καὶ ἐκφοβήσας αὐτὸν

31, 2, 1. καὶ σύμπασιν — 8, ἐφθάρη et 3, 2, τὸν τοῦ — 3, υἱὸν et 4, 1, πρότερον μὲν et 5, 1, καὶ ἐκφοβήσας — 4, βασανίσαι inserta ex V p. 674.

ὡς καὶ τῆς Μεσσαλίνης ἐκεῖνόν τε ἀποκτενεῖν καὶ
τὸν Σίλιον ἐς τὴν ἀρχὴν ἀντικαθιστάναι μελλούσης,
ἀνέπεισε συλλαβεῖν τινας καὶ βασανίσαι. ἅμα τε
τοῦτ᾽ ἐγίγνετο καὶ αὐτὸς ἠπείχθη ἐς τὴν πόλιν, καὶ
ὥσπερ εἶχεν ἐσελθὼν ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν
Μνηστῆρα ἐθανάτωσεν, αὐτήν τε τὴν Μεσσαλῖ-
ναν ἐς τοὺς τοῦ Ἀσιατικοῦ κήπους, δι᾽ οὕσπερ
οὐχ ἥκιστα ἀπωλώλει, ἀναχωρήσασαν ἀπέσφαξε. καὶ 6
μετ᾽ ὀλίγον τὴν ἀδελφιδῆν Ἀγριππῖναν ἔγημε, τὴν a. C. 49
τοῦ Δομιτίου τοῦ Νέρωνος ἐπονομασθέντος μητέρα·
καὶ γὰρ καλὴ ἦν καὶ συνεχῶς αὐτῷ προσεφοίτα,
μόνη τε ὡς καὶ θείῳ συνεγίγνετο, καὶ τρυφερώτερον
ἢ καὶ ἀδελφιδῇ προσεφέρετο.

ὅτι ὁ Σιλανὸς ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐνομίζετο, καὶ ὑπὸ 7
τοῦ Κλαυδίου οὕτως ἐτιμᾶτο ὥστε καὶ ἐπινικίους
τιμὰς ἐν παισὶ λαβεῖν, τήν τε θυγατέρα αὐτοῦ
Ὀκταουίαν ἐγγυήσασθαι, καὶ πολὺ πρὸ τοῦ καθή-
κοντος χρόνου στρατηγῆσαι, τήν τε πανήγυριν τὴν
προσήκουσαν αὐτῷ τοῖς ἐκείνου τέλεσι ποιῆσαι, καὶ
ἐν αὐτῇ τὸν Κλαύδιον καὶ αἰτῆσαί τινα παρ᾽ αὐτοῦ
ὥσπερ τινὰ στασιάρχην, καὶ ἐκβοῆσαι πάνθ᾽ ὅσα τοὺς
ἄλλους βουλομένους ἑώρα. οὐ μὴν ἀλλ᾽ οὕτω ταῖς
γυναιξὶν ὁ Κλαύδιος ἐδεδούλωτο ὥστ᾽ ἀμφοτέρους
τοὺς γαμβροὺς δι᾽ αὐτὰς ἀποκτεῖναι. V p. 677.

ὡς δ᾽ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἡ Ἀγριππῖνα ἐγένετο, 32
τόν τε Κλαύδιον ἐσφετερίσατο, δεινοτάτη που οὖσα
πράγμασι χρήσασθαι, καὶ τούς τινα αὐτοῦ εὔνοιαν
ἔχοντας τὰ μὲν φόβῳ τὰ δὲ εὐεργεσίαις ᾠκειώσατο.
καὶ τὸν Βρεττανικὸν τὸν παῖδα αὐτοῦ ὡς καὶ τῶν

31, 5, 8. ἐς τοὺς — 9, ἀναχωρήσασαν inserta ex V p. 674.
32, 1, 5. καὶ τὸν Βρεττανικὸν — 2, 6, παρασκευάσασα inserta ex V p. 677.

τυχόντων τινὰ τρέφεσθαι ἐποίει· ὁ γὰρ ἕτερος, ὁ καὶ
2 τὴν Σηιανοῦ θυγατέρα ἐγγυησάμενος, ἐτεθνήκει. τόν
τε Δομίτιον τότε μὲν γαμβρὸν τῷ Κλαυδίῳ ἀπέδειξεν,
ὕστερον δὲ καὶ ἐσεποίησεν. ἔπραξε δὲ ταῦτα τὸ μέν
τι διὰ τῶν ἀπελευθέρων ἀναπείσασα τὸν Κλαύδιον,
τὸ δὲ καὶ τὴν γερουσίαν καὶ τὸν δῆμον τούς τε στρα-
τιώτας ἐπιτήδειόν τι ἀεί ποτε ἐς αὐτὰ συμβοᾶν πα-
ρασκευάσασα.

3 ὅτι ἡ Ἀγριππῖνα τὸν υἱὸν ἐς τὸ κράτος ἐξήσκει
καὶ παρὰ τῷ Σενέκᾳ ἐξεπαίδευε, πλοῦτόν τε ἀμύθη-
τον αὐτῷ συνέλεγεν, οὐδὲν οὔτε τῶν σμικροτάτων
οὔτε τῶν ἀτιμοτάτων ἐπ' ἀργυρισμῷ παραλείπουσα,
ἀλλὰ πάντα μὲν καὶ τὸν ὁπωσοῦν εὐποροῦντα θερα-
πεύουσα, πολλοὺς δὲ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο φονεύουσα.
4 ἤδη δέ τινας καὶ τῶν ἐπιφανῶν γυναικῶν ζηλοτυπή-
σασα ἔφθειρε, καὶ τήν γε Παυλῖναν τὴν Λολλίαν,
ἐπειδὴ ἐλπίδα τινὰ ἐς τὴν τοῦ Κλαυδίου συνοίκησιν
ἐσχήκει, ἀπέκτεινεν. τήν τε κεφαλὴν αὐτῆς κομισθεῖ-
σαν αὐτῇ μὴ γνωρίσασα τό τε στόμα αὐτῆς αὐτοχει-
ρίᾳ ἀνέῳξε καὶ τοὺς ὀδόντας ἐσκέψατο ἰδίως πως
ἔχοντας.

5 ὅτι ὁ μὲν Νέρων ηὔξετο, Βρεττανικὸς δὲ οὔτε
τινὰ τιμὴν οὔτε ἐπιμέλειαν εἶχεν, ἀλλ' ἡ Ἀγριππῖνα
τούς τε ἄλλους τοὺς περιέποντας αὐτὸν τοὺς μὲν
ἐξέβαλε τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτεινε, καὶ τὸν Σωσίβιον,
ᾧ ἥ τε τροφὴ καὶ ἡ παιδεία αὐτοῦ προσετέτακτο, κα-
6 τέσφαξεν ὡς καὶ τῷ Νέρωνι ἐπιβουλεύοντα. κἀκ
τούτου παραδοῦσα αὐτὸν οἷς ἤθελεν, ἐκάκου ὅσον
ἐδύνατο, καὶ οὔτε τῷ πατρὶ συνεῖναι οὔτε ἐς τὸ δη-
μόσιον προϊέναι εἴα, ἀλλ' ἐν ἀδέσμῳ τρόπον τινὰ
φυλακῇ εἶχεν. V p. 678.

33 ὅτι Ἀγριππίνης οὐδεὶς τὸ παράπαν ἥπτετο, ἀλλὰ

τά τε ἄλλα καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν Κλαύδιον ἐδύνατο, καὶ ἐν κοινῷ τοὺς βουλομένους ἠσπάζετο· καὶ τοῦτο καὶ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐσεγράφετο. ib.

καὶ ἡ μὲν ταχὺ καὶ αὐτὴ Μεσσαλῖνα ἐγένετο, 2
καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τὸ καρπεντίῳ ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. ὁπότε δὲ ὁ Κλαύδιος τὸν Νέρωνα τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐσεποιήσατό τε καὶ γαμβρὸν ἐποιήσατο, τὴν θυγατέρα a. C. 50
ἐς ἕτερόν τι γένος ἐκποιήσας ἵνα μὴ ἀδελφοὺς συνοικίζειν δοκῇ, τέρας οὐ μικρὸν ἐγένετο· κάεσθαι γὰρ ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔδοξεν. ἔν τινι δὲ 3
λίμνῃ ναυμαχίαν ὁ Κλαύδιος ἐπεθύμησε ποιῆσαι, τεῖχός τε περὶ αὐτὴν ξύλινον κατεσκεύασε καὶ ἰκρία ἔπηξε, πλῆθός τε ἀναρίθμητον ἤθροισε. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, ὁ δὲ δὴ Κλαύδιος ὅ τε Νέρων στρατιωτικῶς ἐστάλησαν, ἥ τε Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκοσμήθη. οἱ δὲ δὴ ναυμαχήσοντες θανάτῳ τε καταδεδικασμένοι ἦσαν καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν Ῥόδιοι οἱ δὲ Σικελοὶ ὀνομασθέντες. καὶ τὸ μὲν πρῶτον συστρα- 4
φέντες καὶ καθ' ἓν γενόμενοι Κλαύδιον ἅμα προσηγόρευσαν, οὕτω "χαῖρε, αὐτοκράτορ· οἱ ἀπολούμενοί σε ἀσπαζόμεθα·" ἐπεὶ δὲ οὐδὲν σωτήριον εὕροντο, ἀλλὰ ναυμαχεῖν καὶ ὣς ἐκελεύσθησαν, διέκπλοις τε ἁπλοῖς ἐχρήσαντο καὶ ἥκιστα ἀλλήλων ἥψαντο, μέχρις οὗ καὶ ἀνάγκῃ κατεκόπησαν.

ὁ δὲ δὴ Νάρκισσος οὕτως ἐνετρύφα τῷ Κλαυδίῳ 5
ὥστε λέγεται, ἐπειδή ποτε οἱ Βιθυνοί, δικάζοντος τοῦ Κλαυδίου, Ἰουνίου Κίλωνος τοῦ ἄρξαντός σφων πολλὰ κατεβόησαν ὡς οὐ μετρίως δωροδοκήσαντος, καὶ ἤρετο ἐκεῖνος τοὺς παρεστηκότας ὅ,τι καὶ λέγουσιν, οὐ γὰρ συνίει διὰ τὸν θόρυβον αὐτῶν, εἰπέ τε

ὁ Νάρκισσος ψευσάμενος ὅτι χάριν τῷ Ἰουνίῳ γιγνώσκουσιν, πιστεῦσαί τε αὐτῷ καὶ εἰπεῖν "οὐκοῦν ἐπὶ διετὲς ἔτι ἐπιτροπεύσει."

6 ὅτι ὁ Νάρκισσος τῆς λίμνης τῆς Φουκίνης συμπε-
a. C. 53 σούσης αἰτίαν ἐπ' αὐτῇ μεγάλην ἔλαβεν· ἐπεστάτει γὰρ τοῦ ἔργου, καὶ ἔδοξε πολὺ ἐλάττω ὧν ἤλπιζε δαπανήσας εἶτα ἐξεπίτηδες τὸ σύμπτωμα, ὅπως ἀνεξέλεγκτον τὸ κακούργημα αὐτοῦ γένηται, μηχανήσασθαι. V p. 678.

7 ἡ δὲ Ἀγριππῖνα καὶ δημοσίᾳ πολλάκις αὐτῷ καὶ χρηματίζοντι καὶ πρεσβείας ἀκροωμένῳ παρῆν, ἐπὶ βήματος ἰδίου καθημένη. καὶ ἦν καὶ τοῦτο οὐδενὸς ἔλαττον θέαμα.

8 Ἰουλίῳ δέ τινι Γαλλίκῳ ῥήτορι δίκην ποτὲ λέγοντι ὁ Κλαύδιος ἀχθεσθεὶς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐς τὸν Τίβεριν ἐμβληθῆναι· ἔτυχε γὰρ πλησίον αὐτοῦ δικάζων. ἐφ' ᾧ δὴ ὁ Δομίτιος ὁ Ἄφρος, πλεῖστον τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν τῷ συναγορεύειν τισὶν ἰσχύσας, κάλλιστα ἀπέσκωψε· δεηθέντος γάρ τινος ἀνθρώπου τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ Γαλλίκου ἐγκατελείφθη, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὅτι καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι κρεῖττον ἐκείνου νήχομαι;

34 ὁ δὲ Κλαύδιος τοῖς ὑπὸ τῆς Ἀγριππίνης δρω-
a. C. 54 μένοις, ὧν γε καὶ ᾐσθάνετο ἤδη, ἀχθόμενος, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βρεττανικὸν ἐπιζητῶν, ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῷ ἐπίτηδες ὑπ' ἐκείνης τὰ πολλὰ γιγνόμενον, Νέρωνι, οἷα τῷ ἑαυτῆς παιδὶ ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς αὐτῆς Δομιτίου, πάντα τρόπον περιποιουμένης τὸ κράτος, οὐκ ἤνεγκε τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἐκείνην τε καταλῦσαι καὶ τὸν υἱὸν διάδοχον τῆς ἀρχῆς ἀποδεῖξαι
2 παρεσκευάζετο. μαθοῦσα δὲ ταῦτα ἡ Ἀγριππῖνα ἐφοβήθη, καὶ αὐτὸν προκαταλαβεῖν φαρμάκῳ ἠθέλησεν.

ὡς δὲ ἐκεῖνος οὐδὲν ὑπὸ τοῦ οἴνου, ὃν πολὺν ἀεί
ποτε ἔπινε, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης διαίτης, ἣ πρὸς φυ-
λακήν σφων οἱ αὐτοκράτορες χρῶνται, κακοῦσθαι
ἠδύνατο, Λουκοῦστάν τινα φαρμακίδα περιβόητον
μετεπέμψατο, καὶ φάρμακόν τι ἄφυκτον προκατασκευ-
άσασα ἔς τινα τῶν καλουμένων μυκήτων ἐνέβαλε.
καὶ αὐτὴ μὲν ἐκ τῶν ἄλλων ἤσθιεν, ἐκεῖνον δὲ ἐκ 3
τοῦ τὸ φάρμακον ἔχοντος, καὶ γὰρ μέγιστος καὶ κάλ-
λιστος ἦν, φαγεῖν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐπιβου-
λευθεὶς ἐκ μὲν τοῦ συμποσίου ὡς καὶ ὑπερκορῆς
μέθης σφόδρα ὢν ἐξεκομίσθη, ὅπερ που καὶ ἄλλοτε
πολλάκις ἐγεγόνει, τῆς δὲ νυκτὸς οὐδὲν οὔτ' εἰπεῖν
οὔτ' ἀκοῦσαι δυνηθεὶς μετήλλαξε, τῇ τρίτῃ καὶ δε-
κάτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου, ζήσας ἑξήκοντα καὶ τρία ἔτη,
αὐταρχήσας δὲ ἔτη δέκα καὶ τρία καὶ μῆνας ὀκτὼ καὶ
ἡμέρας εἴκοσιν. ἡ δὲ δὴ Ἀγριππῖνα ταῦτα ποιήσασα 4
ἔφθασεν, ὅτι τὸν Νάρκισσον ἐς Καμπανίαν, προ-
φάσει ὡς καὶ τοῖς ὕδασι τοῖς ἐκεῖ πρὸς τὴν ποδάγραν
χρησομένου, προαπέπεμψεν, ἐπεὶ παρόντος γε αὐτοῦ
οὐκ ἄν ποτε αὐτὸ ἐδεδράκει· τοιοῦτός τις φύλαξ τοῦ
δεσπότου ἦν. ἐπαπώλετο δὲ καὶ αὐτὸς τῷ Κλαυδίῳ,
μέγιστον τῶν τότε ἀνθρώπων δυνηθείς· μυριάδας
τε γὰρ πλείους μυρίων εἶχε, καὶ προσεῖχον αὐτῷ καὶ
πόλεις καὶ βασιλεῖς. καὶ δῆτα καὶ τότε ἀποσφαγή- 5
σεσθαι μέλλων λαμπρὸν ἔργον διεπράξατο· τὰ γὰρ
γράμματα τοῦ Κλαυδίου, ὅσα ἀπόρρητα κατά τε τῆς
Ἀγριππίνης καὶ κατ' ἄλλων τινῶν, οἷα τὰς ἐπιστο-
λὰς αὐτοῦ διοικῶν, εἶχε, πάντα προκατέκαυσεν.

οὕτω μὲν ὁ Κλαύδιος μετήλλαξεν, ἐς τοῦτό τε ὅ 35
τε ἀστὴρ ὁ κομήτης ἐπὶ πλεῖστον ὀφθείς, καὶ ἡ ψεκὰς
ἡ αἱματώδης, ὅ τε σκηπτὸς ὁ ἐς τὰ δορυφορικὰ ση-
μεῖα ἐμπεσών, καὶ ἡ αὐτόματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς